BIBLIA SACRA
VULGATÆ EDITIONIS

JUXTA

EXEMPLARIA EX TYPOGRAPHIA APOSTOLICA
VATICANA

ROMÆ 1592 & 1593

INTER SE COLLATA ET AD NORMAM CORRECTIONUM
ROMANARUM EXACTA

AUCTORITATE SUMMI PONTIFICIS

PII IX.

EDIDIT

VALENTINUS LOCH,

SS. THEOLOGIÆ DOCTOR ET PROFESSOR PUBLICUS IN LYCEO BAMBERGENSI; ARCHIEPISCOPI IN ECCLESIASTICIS CONSILIARIUS.

TOMUS I.

EDITIO SEPTIMA.

RATISBONÆ.

TYPIS ET SUMPTIBUS „NATIONALE VERLAGSANSTALT“.

1899.

NOS

CAROLUS AUGUSTUS

DEI MISERATIONE ET S. SEDIS APOSTOLICÆ GRATIA

ARCHIEPISCOPUS MONACENSIS ET FRISINGENSIS, SS. DD. N. PII IX. PRÆLATUS DOMESTICUS ET SOLIO PONTIFICIO ASSISTENS, REGIO-BAVAR. ORDINIS EQU. S. GEORGII ET MAGNÆ CRUCIS DOMINUS &c. &c.

Editionem Bibliorum sacrorum Vulgatæ Editionis, sumtibus bibliopolæ G. J. Manz Ratisbonensis, et curis D. Valentini Loch ss. Theologiæ Doctoris nec non in Lyceo Ambergensi Professoris, juxta editiones Romanas anno 1592 et 1593, nec non Correctorium Romanum ad easdem pertinens denuo institutam, Nobisque die 8. Sept. 1848 præsentatam ea diligentia, qua par est sacrarum Scripturarum gravitate inspeximus, eamque textui editionum præfatarum accuratissime consonam atque in toto et in singulis integram reperimus et comprobavimus juxta Decretum Clementis VIII. p. m. die IX. Nov. 1592 editum.

Idcirco facultate a Sanctissimo Patre nostro Pio IX. Nobis per litteras Nuntiaturæ apostol. Monac. d. 7. Aprilis 1848 datas ad hoc specialiter commissa huic editioni Ratisbonæ typis excusæ approbationem rite petitam, nec non ubique locorum eam dispensandi licentiam præsentibus his litteris Nostris impertimur, privilegiis cunctis ad hoc existentibus editionem præfatam jure optimo commendantes.

Datum Monachii ex aula Archiep. d. 20. Jan. 1849.

CAROLUS AUGUSTUS,
Archiepps.

L. S.

GLINK,
Secret.

NOS

IGNATIUS

DEI MISERATIONE ET APOSTOLICÆ SEDIS GRATIA EPISCOPUS RATISBONENSIS,

PATRICIUS ROMANUS, SS. D. N. PII PP. IX. PRÆLATUS DOMESTICUS, SOLIO PONTIFICIO ASSISTENS &c. &c.

hanc secundam editionem Bibliorum sacrorum Vulgatæ Editionis cum prima, curis rev. dom. Valentini Loch s. theologiæ doctoris et in Lyceo Ambergensi professoris publici anno 1849 publicata, nec non ex facultate a Sanctissimo Patre nostro Pio IX. d. 7. Apr. 1848 data per Reverendissimum et Excellentissimum D.D. Carolum Augustum Archiepiscopum Monachii d. 20. Jan. 1849 rite approbata, accuratissime conferri instituimus, et eam non variatam, sed priori omnino consonam declaramus.

Datum Ratisbonæ d. 10. Mart. 1863.

† **IGNATIUS,**
Epps.

L. S.

Dr. W. A. MAIER,
Secret.

NOS

MICHAEL

DEI MISERATIONE ET SEDIS APOSTOLICÆ GRATIA ARCHIEPISCOPUS BAMBERGENSIS,

Bibliorum sacrorum Vulgatæ editionis hanc tertiam typis factam descriptionem cum prioribus ex facultate S. S. Patris nostri Pii IX. approbatis editionibus et cum exemplis romanis omnino concordare testamur, eamque ad studia biblica aptissimam commendamus.

Datum Bambergæ d. 2. Decbr. 1872.

† **MICHAEL DE DEINLEIN,**
Archiepiscopus Bambergensis.

L. S.

BERN. OTT,
Secret.

LECTORI HUJUS EDITIONIS.

Prioribus cum editionibus Bibliorum sacrorum textus vulgati an. 1849 et 1863 emittendis operam dabamus, tum simul majorem textus sinceritatem et certitudinem instituere ita conabamur, ut illas auctoritate Ecclesiæ insignes, quæ annis 1592 et 1593 Romæ in lucem prodiere editiones inter se conferremus, et insuper correctoriis romanis ad illas editiones editis uteremur. Ac recte nos hanc edendi Biblia latina rationem instituisse, idque aliis quoque videri, hoc ipso intelligi potest, quod cum priores editiones nostræ multo plura quam fieri solet, exempla continuerint, jam tertia tamen editione opus est; tum quod prima a Pio IX. Pont. Max. est approbata, denique quod editio, quæ recens anno 1861 publicata est Romæ, eandem quam nostra rationem sectatur, in eaque prolixius elaborat.

Etenim unum solum vel anno 1592 vel 1593 emissum exemplum, ipsis correctoriis neglectis transcribi, id quod in compluribus nostri ævi editionibus factum est, non esse approbandum, ex eo patet, quod in altera illarum editionum insunt vitia, quæ in altera non occurrunt, quodque ambabus editionibus æque correctoriis propriis opus esse visum est. Imo vero quum postea iterum atque iterum annis 1598, 1618, 1671 editiones curarentur, multa quæ mutari atque emendari oporteret, sunt inventa; neque tamen ipsæ suis atque novis vacant vitiis. Quæ vero his in editionibus vitiata vel correcta vel immutata sunt, tantum abest ut hæc dogma ullum fidei vel morum Ecclesiæ catholicæ attineant, ut contra parvula sint atque minuta, quum vel in verborum orthographia contineantur (veluti Ezech. 10, 9. chrysolithi p. chrysoliti; 20, 46. Africum p. Aphricum; 27, 12. Carthaginenses p. Cartaginenses etc.), vel in litteris mendose commutatis (e. g. Job 21, 9. secutæ p. securæ; Eccli. 8, 19. facies p. facias; 41, 10. quæruntur p. queruntur; Isai. 41, 27. adsum p. adsunt; Jer. 22, 3. contristari p. contristare), vel in verbis quæ ad rem non faciunt prætermissis, quæque facillime supponas (velut Jos. 8, 29. Præcepitque p. Præcepitque Josue; 11, 9. combussit p. combussit igni; Jud. 9, 55. cum erant p. cum eo erant; I. Esd. 6, 15. sextus Darii p. sextus regni Darii; Eccli. 7, 4. domino p. a domino etc.), vel in vocabulis appositis, in quibus ipsis nihil est momenti (e. g. Lev. 19, 9. Cumque p. Cum; Jud. 4, 22. et dixit ei p. dixit ei; II. Reg. 3, 23. nuntiatumque p. nuntiatum; Eph. 5, 27. in gloriosam p. gloriosam etc.), vel in aliis denique rebus, quas

nemo adhuc ea de causa perspexit, quia parvulæ sunt et nullius momenti.

In hac igitur, quæ recens Romæ anno 1861 in lucem exiit editione, illæ quæ annis 1598, 1618, 1624, 1671, 1765, 1768, 1784 Romæ publicatæ sunt editiones, copiosius inter se sunt collatæ, nonnullis quoque quæ Romæ servantur adhibitis correctoriis. Verum quæ hac ratione trecentis duobus in locis sunt emendata, pleraque ea sunt quæ jamjam sanaveramus in nostris editionibus prioribus priusquam librum illum adspeximus. Cui numero locorum emendatorum P. Vercellone p. m. editor ausus est sua auctoritate adjicere viginti, quorum solus unus in novo Testamento inest, nempe Apoc. 3, 14. creaturæ Dei: pro „creaturæ Dei," scilicet quod ipsum in prima nostra editione anno 1849 publicata atque, ut credibile est, in aliis quoque editionibus invenitur. Quæ autem P. Vercellone in Vet. Testamento emendavit ad nullam rem nisi modum scribendi pertinent; veluti III. Reg. 19, 16. Abelmehula p. Abelmeula; I. Par. 6, 17. Gerson p. Gersom; Judith 3, 13. deus p. Deus; Isai. 44, 10. deum p. Deum; 17. deus p. Deus; Jer. 22, 18. domine p. Domine; Ezech. 28, 13. beryllus p. berillus; et similia.

Nos quidem haud ignoramus, dictum esse in præfatione ad lectorem editionis, quæ anno 1592 Romæ apparuit: „in hac tamen pervulgata lectione sicut nonnulla consulto mutata, ita etiam alia, quæ mutanda videbantur, consulto immutata relicta sunt;" item congregationem editorum non tam id potissimum voluisse, „novam aliquam editionem cudere, vel antiquum interpretem ulla ex parte corrigere vel emendare; sed ipsam veterem ac vulgatam editionem latinam a *mendis veterum librariorum,* nec non pravarum emendationum erroribus repurgatam, suæ pristinæ integritati ac puritati restituere." Sed congregatio illa ne uno quidem verbo indicat, quæ „codicibus manuscriptis, Hebræis Græcisque fontibus et ipsis veterum Patrum commentariis collatis", *consulto* mutavit, vel *consulto* immutata reliquit, neque dicit, quæ sint illa menda veterum librariorum et errores pravarum emendationum, quos repurgaverit, vel quosnam locos et quomodo pristinæ suæ integritati ac puritati restituerit. Altera ex parte præcepit Clemens Papa VIII. ad perpetuam rei memoriam, ut „hujus exemplaris forma, *ne minima quidem particula* de textu mutata, addita vel ab eo detracta, nisi aliquid occurrat, quod typographicæ incuriæ manifeste adscribendum sit, inviolabiliter observetur"; neque vero magis his verbis docemur, quo pacto quædam verborum formæ vel variæ scribendi rationes vel his similia, quæ posteriori alicui editori falsa videri possint, pro mendis typographicis vel pro *consulto* adhibitis sint censenda. Quis est, quin suspicetur legendum esse: Gen. 22, 7. ubi vero est (hebr.), pro: ubi est; 27, 17. tradidit „in manus Jacob filii sui" (hebr. et græc.); 39, 10. „verba ejus erant" p. verbis (hebr. et græc.); 41, 10. detrudi p. retrudi; 43, 18. Illique (ed. Lovan.) p. Ibique; 45, 20. demittatis (nempe de Chanaan in Aegyptum) p. dimittatis; Ex. 4, 11. Dixit vero (hebr. et græc.) p. Dixit; 10, 25. Et ait (hebr. et græc.) p. Ait; 12, 38. et oves (hebr. et græc.) p. oves; 13, 18. circumduxit „populum" (hebr. et græc.); 16, 8. in saturitatem (codd. et edd.) p. in saturitate; 17, 10. Fecitque (hebr. et græc.) p. fecit; 29, 3. vitulum quoque (hebr. et græc.) p. vitulum autem; 34, 25. residebit „usque" mane (hebr. et græc. cf. 23, 18.

29, 34.); Lev. 13, 45. „et“ contaminatum (hebr. et græc.); Num. 4, 19. onera (græc. edd. Lov. Basil. 1495) p. opera; 6, 10. fœderis tabernaculi (hebr. græc. ed. Basil.) p. fœderis testimonii; 7, 2. „Et“ obtulerunt (hebr. et græc.); 11, 1. præ p. pro; 13, 27. „et“ venerunt (hebr. et græc.); 17, 12. peribimus (ed. Lov. Bas.) p. perivimus; 27, 17. qui possit (hebr. et græc.) p. et possit; 34, 15. duæ „et“ semis tribus (hebr. et græc. cf. Ex. 25, 10.); Deut. 8, 14. „et“ elevetur (hebr.); 13, 14. „et“ rei (hebr. et græc.); 19, 5. et 12. manum p. manu; Jos. 24, 18. serviemus igitur „nos quoque“ Domino (hebr. et græc.), Jud. 9, 19. lætemini (græc. edd. Lov. Basil. Neapol. 1476.); 17, 2. „a“ Domino (ed. Rom. 1590.; Ruth 2, 6. Qui respondit (ed. Basil. „ille respondit“) p. Cui respondit; I. Reg. 2, 17. detrahebant sacrificio (hebr. gr. edd. Lov. Basil. Neapol.) p. retrahebant a sacrificio; 5, 6. confusio mortis magna (græc.) p. confusio mortis magnæ; 18, 19. „et“ data est (hebr. et græc.); 22. 22. animarum „domus“ patris tui (hebr. et graec.); III. Reg. 2, 28. de Joab p. ad Joab (edd. Lov. Basil. Neapol. „ad Salomonem“); 7, 38. super singulas (hebr. et græc.) p. per singulas; 18, 20. „Et“ misit (hebr. et græc.) p. misit; 20, 32. Accinxerunt „igitur“ (hebr. et græc.); I. Par. 7, 28. ad orientalem plagam (hebr. græc. edd. Basil. Neapol.) p. ac occidentalem plagam; II. Par. 34, 21. stillabit (cf. v. 25.) p. stillavit; 36, 10. abduxerunt in Babylonem p. adduxerunt in Babylonem; I. Esdr. 8, 23. pro (hebr. græc. edd. Lov. Basil. Neapol.) p. per; 9, 7. sicut est die hac (hebr. et græc.) p. sicut et die hac; Judith 5, 4. in occidente (*ἐν δυσμαῖς* cf. 2, 5.) p. in oriente; 8, 1. filii Israel (*Ἰσραήλ*) p. filii Ruben; Job 14, 14. vivet (hebr. græc. edd. Lov. Basil. Neapol.) p. vivat; Prov. 12, 25. humiliabit illud (nempe: cor; hebr.) p. illum; (Eclus. 38, 25. quia (ed. Rom. 1590. Lov.) p. qua; Isai. 18, 2. quæ (hebr. ed. Basil.) p. qui; 28, 8. sordium (hebr. ed. Rom. 1590) p. sordiumque; Ezech. 46, 11. „de“ agnis (hebr. ed. Rom. 1590 „in“ agnis, ed. Basil. Neapol. — cf. v. 5. et 7.); Zach. 11, 17. pastor, idolum (vel idolorum; hebr. et græc.) p. pastor et idolum; 13, 8. disperdentur (hebr. et græc.) p. dispergentur; 14, 5. montium meorum (hebr. et græc.) p. montium eorum; I. Mach. 11, 61. in circuitu civitates (*τὰ περιπόλια*) p. in circuitu civitatis; 16, 3. fratris (*τοῦ ἀδελφοῦ μου*, edd. Basil. Neapol.) p. fratres; II. Mach. 2, 13. de regibus (*περὶ τῶν βασιλέων*) p. de regionibus etc. His similia lector attentus, textum hebraicum et græcum et editiones latinas ante annum 1590 publicatas comparans, ubique plurima inveniet. *)

Quibus de causis facile intelligi potest, in ejusmodi rebus fieri posse, ut qui edit Biblia sacra magnis prematur angustiis et multis circumdetur decipulis, si quidem ea, quæ typographorum incuria vitiata esse putet, occulto quodam consilio *consulto* talia ponantur, aut si, quæ in scriptura *consulto* mutata vel *consulto* non mutata arbitretur, postremo nil nisi menda typographica appareant.

Scilicet qui minime ejusmodi res curat, et transit, quique solummodo litteram atque litteram editionis anni 1592 vel 1593 imitari studet, tutus esse potest, imo si quis eum de mendis transsumtis

*) Emendanda quædam in textu latino Novi Testamenti vide in editione nostra græco-latina N. T. Ratisbonæ 1862, præfat. p. XVII.—XXI.

incusaverit, auctoritate editionis romanæ se defendet. Hanc ob causam — si non mysticis de causis — puto, in recenti editione romana anni 1861 esse I. Reg. 28, 3. et 9. hariolos (alias semper „ariolus“); Jud. 1, 36. et IV. Reg. 14, 7. petram pro „Petram“ (licet editor in Jud. 20, 25. „Petram“ emendandum esse censeat); IV. Reg. 23, 29. Euphratem, cum semper scribatur Euphraten; II. Par. 29, 19. nimia quadam reverentia permotus „coram altare“ intactum reliquit, contra 32, 12. in „coram altari“ mutavit; II. Par. 34, 22. vates illa *Olda* vocatur, quæ IV. Reg. 22, 14. *Holda* appelata est; Esth. 11, 1. scribitur Dosithæus p. Dositheus, et 11, 4. Jeconias p. Jechonias (cf. 2, 6.), cum utrumque in editione romana anni 1765, quam merito sequendam esse Vercellone ipse censet, recte sit scriptum; Psal. 44, 9. relictum est „mirrha“, cum alias semper „myrrha“ ponatur; et Psal. 82, 10. Cisson, qui rivus nullo in loco non dicitur Cison. — Sed illæ aliæque multæ lectiones dubiæ inveniuntur in prioribus editionibus romanis, neque eum, qui hac innixus ratione talia reliquerit, ut supra demonstratum est, reprehendere possis.

Cum vero in novissima editione romana anni 1861 inter trecentos viginti duo locos emendatos et levissimas minutias plane in tabella conscriptas videamus, nos quoque ea, quæ in hac nostra editione illic nondum notata ipsi mutavimus, quippe quæ per se manifeste incuriæ typographorum vitio vertenda putaremus, quamvis sint levia, hic perscribenda censemus, ut persuadeatur candido lectori, in nostro quoque libro editiones romanas inter se summa diligentia esse collatas, atque nostram editionem sibi, si quid hac in re profectum sit, non aliis id debere; neque quidquam mutatum esse, nisi quod, ubi primum aspexeris, merito emendatum esse arbitreris.

Ne simus prolixiores, non proferemus locos illos, in quibus mendas mere typographicas sanavimus; e. g. Gen. 46, 15. Liæ pro Lia, cf. v. 18. 30, 14. 35, 23; Num. 25, 1. Deut. 10, 3. Setim pro Settim, cf. Exod. 25, 5. 26, 15; I. Par. 26, 32. Gaditis (cf. Jos. 12, 6. 22, 1.) p. Gadditis; Esth. 11, 5. Jechonias p. Jeconias, cf. 2, 6; Act. 25, 21. Cæsarem p. Cæsaream; et alios hujusmodi. Neque ostentui objiciemus illa nomina substantiva haud pauca, in editione Romana ad exornationem quamdam litteris initialibus majusculis scripta, quin sint nomina propria, quæ nos minusculis scripsimus; e. c. II. Reg. 8, 1. frenum pro Frenum; 23, 16. portam p. Portam; II. Esd. 13, 35. fontis; Psal. 71, 5. sol — luna; Dan. 1, 2. thesauri; 1, 19. regis; Marc. 7, 26. gentilis; Joan. 3, 35 purificatio; Act. 19, 1. discipulos. Econtra nos alia nomina, quæ procul dubio sunt propria, majusculis signavimus, cum ab editione Romana neglecta sint; e. g. Jud. 1, 36. IV. Reg. 14, 7. Petra (nomen civitatis in Edom; cf. edd. Lovan. Rom. 1765) pro: petra; Psal. 105, 22. Mari p. mari cf. v. 7 et 9. Sap. 19, 17. cf. 10, 18; I. Par. 11, 5. Raphaim (cf. 14, 9. II. Reg. 5, 18.) p. raphaim. Pari ratione nos non ea perscribemus, quæ illo tempore, cum priores editiones romanæ sunt emissæ, aliis quibusdam scribebantur litteris, atque nunc increbuit nobisque placet; velut non scribemus: contemptus, sumpsi, eius, cuius, adiuvo, ieiunium, filij, abijt, projicere, nuncius, quattuor, vnus, vxor, vsura, volui (volvi), serui (servi), seruiuis, leuauerit etc. Neque magis eos locos ostendemus,

ubi signa quæ dicuntur distinctionis aut majore aut minore pondere ponenda visa sunt, quia ne ullo quidem in loco signa illa mutantes sensum mutavimus; nos e. g. scribimus Num. 25, 2. comederunt, et adoraverunt deos (ita ed. rom. 1784); I. Par. 5, 14. filii (sine.) Abihail (ita ed. rom. 1765); II. Esdr. 7, 37. Lod, Hadid (ita ed. rom. 1765); Job 39, 6. salsuginis? pro.; Ezech. 36, 4. del., post: desertis; et similia. Neque repetemus, quæ Vercellone jamjam mutanda esse censuit, nosque ipsi cum illo censemus. Hoc solummodo dicimus, quum in modo nomina propria scribendi editio Vulgata, quin etiam in eodem libro, ut notum est non sit constans, ubi idem nomen ejusdem hominis vel urbis esse apparet, nos in quantum fieri potuit eodem modo scribendi esse usos. In editione romana scriptum est e. g. Heman, Hemam, Eman; Gersom, Gersam, Gerson; Esthemo, Esthamo, Estemo, Istemo; et similia. Sed hac in re non longius progressi sumus, quam quatenus textum hebraicum vel græcum, ubi pariter non omnia nomina propria eodem modo sunt scripta, ducem sequi potuimus.

Ast de aliquibus locis a nobis immutatis, et sicut nobis persuasum est emendatis, non possumus breviter non disserere. In Jos. 4, 14 servavimus „adhuc viveret“ pro: „adviveret“, licet Carol. Vercellone in sua novissima editione Romæ excusa reddat „adviveret“ et in suo opere maxime erudito et voluminoso: Lectiones variæ Vulgat. latin. Biblior. ed. Romæ MDCCCLX., hanc lectionem certe corruptam defendat. Nusquam a Latinispræpositio „ad“ in verbis compositis adhibetur pro „adhuc“, nec in latinitate mediæ nec infimæ ætatis; similiter Vulgata in omnibus aliis locis verba hebraica et græca (ἔτι ζῆν) vertit in „adhuc vivere“, sicuti videre est Gen. 25, 6. 43, 27 et 28. 45, 3. 6. 11. 28. Ex. 4, 18. Lev. 2, 14. 18, 18. Deut. 31, 27. II. Reg. 12, 18 et 22. 18, 18. III. Reg. 12, 6. 20, 22. II. Par. 10, 6. Tob. 5, 4. Eclc. 8, 10. I. Mach. 1, 7. 2, 13. 6, 55. Insuper omnes omnino codices latini, et editiones antiquiores, e. g. Neapol. 1496. Basil. 1495. Lovan. 1585. Romanæ quoque 1590. 1765. 1784. legunt „adhuc viveret“. Solummodo in editione Romana 1592 scriptum invenitur „adviveret“, ex qua hoc mendum mere typographicum in editiones quasdam sequentes transsumtum est. — II. Reg. 3, 1. exhibet ed. Rom. „proficiscens“; nos „proficiens“, quia idem verbum hebr. et græc. (ἐπορεύετο) in I. Reg 2, 26. II. Reg. 5, 10. II. Par. 11, 9. e. al. per: proficere expressum est, et hoc loco in edd. Lovan. Basil. Neapol. „proficiens“ invenitur. — In Isai. 57, 9. „regi“ editionis Romanæ immutavimus in „regio“, quia adjectivum genio linguæ latinæ conformior est, et „regio“ habetur in editionibus Lovan. Antw. Plant. 1587. Neapol. Roman. 1590. 1765. 1784, ex quibus ipse Vercellone multas alias lectiones recepit. — Joan. 13, 18. cum editione novissima Romana legimus „meum panem“, quod convenit textui græco (μου τὸν ἄρτον) et hebraico Psalmi 41, 10. de quo verba Christi desumta sunt, pro „mecum panem“. — In Act. 2, 23. ab editione Romana retinetur „affligentes“, nos autem „affigentes“ (προςπήξαντες) assumsimus. „Affligentes“ nempe contra intentionem Apostoli Petri sermonem facientis, et Lucæ referentis nobis esse videtur, cum Jesus per manus iniquorum non affligendo, sed affigendo interemtus sit, quem Deus suscitavit. Editiones Rom. 1671. 1784. Lovan. Basil. Neapol. Antw. Plant. Luc. Brug. reddunt „affigentes“, et sancti Patres æque ac interpretes posteriores

Cornel. a Lapide, Calmet. ignorant lectionem „affligentes". — In I. Tim. 6, 8. contra Vercellonem, qui scribit „contenti simus", nos cum editionibus Roman. 1592. 1598. 1624. 1765. Lovan. „contenti sumus" retinendum esse censuimus.

Ceterum his quæ diximus, in fine idem quod est in prima nostra editione adjicimus: Optamus, ut quod hunc in modum fide bona ac pia intendimus, prosperet Deus Dominus, qui nobis libros sanctos per Spiritum Paraclitum communicavit, eosque per Ecclesiæ Jesu Christi, filii sui dilectissimi, vigilantiam et curas servavit, ut acciperemus inde scientiam vitæ supernæ, consolationem præsentis atque spem futuri sæculi: ipse auctor omnis boni dati et pater luminis huic quoque operæ nostræ minimæ benedictionem impertiatur cœlestem, efficiatque, ut ea perveniat ad suum honorem et legentium salutem æternam.

Bambergæ, festo Conceptionis immac. B. M. V. 1872.

Dr. VALENTINUS LOCH.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

In multis, magnisque beneficiis, quæ per sacram Tridentinam Synodum Ecclesiæ suæ Deus contulit, id in primis numerandum videtur, quod inter tot Latinas editiones Divinarum Scripturarum, solam veterem ac vulgatam, quæ longo tot sæculorum usu in Ecclesia probata fuerat, gravissimo decreto authenticam declaravit. Nam, ut illud omittamus, quod ex recentibus editionibus non paucæ ad hæreses hujus temporis confirmandas licenter detortæ videbantur: ipsa certe tanta versionum varietas, atque diversitas magnam in Ecclesia Dei confusionem parere potuisset. Jam enim hac nostra ætate illud vere evenisse constat, quod sanctus Hieronymus [1]) tempore suo accidisse testatus est, tot scilicet fuisse exemplaria, quot codices, cum unusquisque pro arbitrio suo adderet, vel detraheret. Hujus autem veteris ac vulgatæ Editionis tanta semper fuit auctoritas, tamque excellens præstantia, ut eam ceteris omnibus latinis editionibus longe anteferendam esse, apud æquos judices in dubium revocari non posset. Qui namque in ea Libri continentur (ut a majoribus nostris quasi per manus traditum nobis est) partim ex sancti Hieronymi [2]) translatione, vel emendatione suscepti sunt; partim retenti ex antiquissima quadam editione Latina, quam sanctus Hieronymus communem et Vulgatam, sanctus Augustinus [3]) Italam, sanctus Gregorius [4]) Veterem translationem appellat. Ac de Veteris quidem hujus, sive Italæ editionis sinceritate atque præstantia præclarum sancti Augustini testimonium [5]) extat in secundo Libro de Doctrina Christiana, *ubi Latinis omnibus editionibus, quæ tunc plurimæ circumferebantur, Italam præferendam censuit, quod esset, ut ipse loquitur, verborum tenacior cum perspicuitate sententiæ.* De sancto vero Hieronymo multa extant veterum Patrum egregia testimonia: cum enim sanctus Augustinus hominem doctissimum, ac trium linguarum peritissimum vocat, atque ejus translationem ipsorum quoque Hebræorum testimonio veracem esse confirmat. Eundem sanctus Gregorius ita prædicat, ut ejus translationem, quam novam appellat, ex Hebræo eloquio cuncta verius transfudisse dicat: atque idcirco dignissimam esse, cui fides in omnibus habeatur. Sanctus autem Isidorus [6]) non uno in loco Hieronymianam versionem ceteris omnibus anteponit, eamque ab ecclesiis Christianis communiter recipi ac probari affirmat, quod sit in verbis clarior, et veracior in sententiis. Sophronius quoque, vir eruditissimus, sancti Hieronymi translationem non Latinis modo, sed etiam Græcis valde probari animadvertens, tanti eam fecit, ut Psalterium et Prophetas ex Hieronymi versione in Græcum eleganti sermone transtulerit. Porro qui secuti sunt, viri doctissimi, Remigius, Beda, Rabanus, Haymo, Anselmus, Petrus Damiani, Richardus, Hugo, Bernardus, Rupertus, Petrus Lombardus, Alexander. Albertus, Thomas, Bonaventura, ceterique omnes, qui his nongentis

---

[1]) Præfat. in Josue. [2]) S. Hieron. in c. 49. Isaiæ. [3]) S. Aug. lib. 2. Doctr. Christian. c. 14. [4]) S. Greg. Epist. Dedic. ad Leandr. c. 5. in fin. S. Aug. ubi supra. [5]) Lib. 18. de Civ. Dei. c. 43. Lib. 20. Moral. 24. [6]) Lib. 6. Etymol. c. 5. Lib. 1. de Divin. off. cap. 12.

annis in Ecclesia floruerunt, sancti Hieronymi versione ita sunt usi, et ceteræ, quæ pene innumerabiles erant, quasi lapsæ de manibus Theologorum, penitus obsoleverint. Quare non immerito Catholica Ecclesia sanctum Hieronymum Doctorem maximum, atque ad Scripturas sacras interpretandas divinitus excitatum ita celebrat, ut jam difficile non sit illorum omnium damnare judicium, qui vel tam eximii Doctoris lucubrationibus non acquiescunt, vel etiam meliora, aut certe paria præstare se posse confidunt. Ceterum ne tam fidelis translatio, tamque in omnes partes Ecclesiæ utilis, vel injuria temporum, vel impressorum incuria, vel temere emendantium audacia, ullà ex parte corrumperetur, eadem sacrosancta Synodus Tridentina illud decreto suo sapienter adjecit, ut hæc ipsa vetus ac vulgata Editio emendatissime, quoad fieri posset, imprimeretur: neque ulli liceret eam sine facultate et approbatione Superiorum excudere. Quo decreto simul typographorum temeritati ac licentiæ modum imposuit, et pastorum Ecclesiæ in tanto bono quam diligentissime retinendo, et conservando, vigilantiam, atque industriam excitavit. Et quamvis insignium Academiarum Theologi in Editione vulgata pristino suo nitori restituenda magna cum laude laboraverint; quia tamen in tanta re nulla potest esse nimia diligentia, et codices manuscripti complures et vetustiores Summi Pontificis jussu conquisiti, atque in Urbem advecti erant; et demum, quoniam executio generalium Conciliorum, et ipsa Scripturarum integritas ac puritas ad curam Apostolicæ Sedis potissimum pertinere cognoscitur: ideo Pius IV. Pontifex Maximus pro sua in omnes Ecclesiæ partes incredibili vigilantia, lectissimis aliquot sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, aliisque tum Sacrarum litterarum, tum variarum linguarum peritissimis viris, eam provinciam demandavit, ut vulgatam editionem Latinam, adhibitis antiquissimis codicibus manuscriptis, inspectis quoque Hebraicis, Græcisque Bibliorum fontibus, consultis denique veterum Patrum commentariis, accuratissime castigarent. Quod itidem institutum Pius V. prosecutus est. Verum conventum illum ob varias, gravissimasque Sedis Apostolicæ occupationes jamdudum intermissum, Sixtus V. divina providentia ad summum sacerdotium evocatus, ardentissimo studio revocavit, et opus tandem confectum typis mandari jussit. Quod cum jam esset excusum, et ut in lucem emitteretur, idem Pontifex operam daret, animadvertens non pauca in sacra Biblia præli vitio irrepsisse, quæ iterata diligentia indigere viderentur, totum opus sub incudem revocandum censuit atque decrevit. Id vero cum morte præventus præstare non potuisset, Gregorius XIV. qui post Urbani VII. duodecim dierum Pontificatum Sixto successerat; ejus animi intentionem executus perficere aggressus est, amplissimis aliquot Cardinalibus, aliisque doctissimis viris ad hoc iterum deputatis. Sed eo quoque, et qui illi successit, Innocentio IX. brevissimo tempore de hac luce subtractis; tandem sub initium Pontificatus Clementis VIII. qui nunc Ecclesiæ universæ gubernacula tenet, opus, in quod Sixtus V. intenderat, Deo bene juvante perfectum est. Accipe igitur, Christiane Lector, eodem Clemente Summo Pontifice annuente, ex Vaticana Typographia veterem ac vulgatam sacræ Scripturæ Editionem, quanta fieri potuit diligentia castigatam: quam quidem sicut omnibus numeris absolutam, pro humana imbecillitate affirmare difficile est, ita ceteris omnibus, quæ ad hanc usque diem prodierunt, emendatiorem, purioremque esse, minime dubitandum. Et vero quamvis in hac Bibliorum recognitione in codicibus manuscriptis, Hebræis

Græcisque fontibus, et ipsis veterum Patrum commentariis conferendis non mediocre studium adhibitum fuerit; *in hac tamen pervulgata Lectione sicut nonnulla consulto mutata, ita etiam alia, quæ mutanda videbantur, consulto immutata relicta sunt; tum quod ita faciendum esse, ad offensionem populorum vitandam, sanctus Hieronymus*[1]*) non semel admonuit: tum quod facile fieri posse credendum est, ut majores nostri, qui ex Hebræis, et Græcis Latina fecerunt, copiam meliorum, et emendatiorum librorum habuerint, quam ii, qui post illorum ætatem ad nos pervenerunt, qui fortasse tam longo tempore itendidem describendo minus puri, atque integri evaserunt; tum denique quia sacræ Congregationi amplissimorum Cardinalium, aliisque eruditissimis viris ad hoc opus a Sede Apostolica delectis propositum non fuit, novam aliquam editionem cudere, vel antiquum Interpretem ulla ex parte corrigere, vel emendare; sed ipsam veterem ac vulgatam Editionem Latinam a mendis veterum librariorum, necnon pravarum emendationum erroribus repurgatam, suæ pristinæ integritati, ac puritati, quoad ejus fieri potuit, restituere; eaque restituta, ut quam emendatissime imprimeretur juxta Concilii Oecumenici decretum, pro viribus operam dare.* Porro in hac Editione nihil non canonicum, nihil adscititium, nihil extraneum apponere visum est: *atque ea causa fuit, cur Liber tertius et quartus Esdræ inscripti, quos inter Canonicos libros sacra Tridentina Synodus non annumeravit; ipsa etiam Manassæ regis Oratio, quæ neque Hebraice, neque Græce quidem extat, neque in manuscriptis antiquioribus invenitur, neque pars est ullius Canonici libri, extra Canonicæ scripturæ seriem posita sint: et nullæ ad marginem concordantiæ (quæ posthac inibi apponi non prohibentur), nullæ notæ, nullæ variæ lectiones, nullæ denique præfationes, nulla argumenta ad librorum initia conspiciantur.* Sed sicut Apostolica Sedes industriam eorum non damnat, qui concordantias locorum, varias lectiones, præfationes sancti Hieronymi, et alia id genus in aliis editionibus inseruerunt; *ita quoque non prohibet, quin alio genere characteris in hac ipsa Vaticana editione ejusmodi adjumenta, pro studiosorum commodidate atque utilitate in posterum adjiciantur; ita tamen, ut lectiones variæ ad marginem ipsius Textus minime annotentur.*

---

[1]) Epist. ad Sumiam et Fretellam. Præf. Evang. ad Damasum.

DE CANONICIS SCRIPTURIS
DECRETUM EX CONCILIO TRIDENTINO. SES. IV.

Sacrosancta Oecumenica et generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, præsidentibus in ea eisdem tribus Apostolicæ Sedis Legatis, hoc sibi perpetuo ante oculos proponens, ut sublatis erroribus, puritas ipsa Evangelii in Ecclesia conservetur.

Et infra:

Sacrorum vero librorum indicem huic decreto adscribendum censuit, ne cui dubitatio suboriri possit, quinam sint, qui ab ipsa Synodo suscipiuntur. Sunt vero infrascripti: *Testamenti veteris:* Quinque Moysis, idest: Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium; Josue, Judicum, Ruth; Quatuor Regum; Duo Paralipomenon; Esdræ primus et secundus, qui dicitur Nehemias; Tobias, Judith, Esther, Job, Psalterium Davidicum centum quinquaginta Psalmorum, Parabolæ, Ecclesiastes, Canticum canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Isaias, Jeremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel; Duodecim Prophetæ minores, idest: Osea, Joel, Amos, Abdias, Jonas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias; Duo Machabæorum, primus et secundus. *Testamenti novi:* Quatuor Evangelia, secundum Matthæum, Marcum, Lucam et Joannem; Actus Apostolorum a Luca Evangelista conscripti; Quatuordecim Epistolæ Pauli Apostoli: Ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, duæ ad Thessalonicenses, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos; Petri Apostoli duæ; Joannis Apostoli tres; Jacobi Apostoli una; Judæ Apostoli una, et Apocalypsis Joannis Apostoli. Si quis autem Libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, et in veteri vulgata Latina editione habentur, pro sacris et canonicis non susceperit, et traditiones prædictas sciens et prudens contemserit, anathema sit.

CLEMENS PAPA VIII.
AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Cum sacrorum Bibliorum vulgatæ editionis Textus summis laboribus, ac vigiliis restitutus, et quam accuratissime mendis expurgatus, benedicente Domino, ex nostra Typographia Vaticana in lucem prodeat: Nos, ut in posterum idem Textus incorruptus, ut decet, conservetur, opportune providere volentes auctoritate Apostolica, tenore præsentium districtius inhibemus, ne intra decem annos a data præsentium numerandos, tam citra, quam ultra montes alibi quam in nostra Vaticana Typographia a quoquam imprimatur. Elapso autem præfato decennio, *eam cautionem adhiberi præcipimus, ut nemo hanc sanctarum Scripturarum editionem typis mandare præsumat, nisi habito prius exemplari in Typographia Vati-*

cana excuso: cujus exemplaris forma, ne minima quidem particula de Textu mutata, addita, vel ab eo detracta, nisi aliquid occurrat, quod Typographicæ incuriæ manifeste adscribendum sit, inviolabiliter observetur. Si quis vero Typographus in quibuscumque Regnis, Civitatibus, Provinciis et locis tam nostræ et S. R. E. ditioni in temporalibus subjectis, quam non subjectis, hanc eandem sacrarum Scripturarum editionem intra Decennium prædictum quoquo modo, elapso autem Decennio, *aliter quam juxta hujusmodi exemplar, ut præfertur, imprimere*, vendere, venales habere, *aut alias edere vel evulgare,* aut siquis Bibliopola a se vel ab aliis quibusvis, post datum præsentium, hujus Editionis impressos libros, seu *imprimendos a præfato restituto et correcto Textu in aliquo discrepantes, seu ab alio*, quam a Typographo Vaticano, intra Decennium *excusos,* pariter *vendere, venales proponere vel evulgare præsumserit,* ultra amissionem omnium librorum, et alias arbitrio nostro infligendas pœnas temporales, *etiam majoris excommunicationis sententiam eo ipso incurrat:* a qua nisi a Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo constitutus, absolvi non possit. Mandamus itaque universis et singulis, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, ceterisque Ecclesiarum, et locorum, etiam regularium Prælatis, ut præsentes litteras in suis quisque Ecclesiis et jurisdictionibus ab omnibus inviolatæ perpetuo observari curent ac faciant. Contradictores per censuras Ecclesiasticas, aliaque opportuna juris et facti remedia, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis: Non obstantibus constitutionibus, et ordinationibus Apostolicis, ac in Generalibus, Provincialibus, vel Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus, ac quarumcumque Ecclesiarum, Ordinum, Congregationum, Collegiorum, atque Universitatum, etiam Studiorum generalium juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, et consuetudinibus, ac privilegiis indultis, ac litteris Apostolicis in contrarium quomodocumque emanatis, et emanandis: quibus omnibus ad hunc effectum latissime derogamus, ac derogatum esse decernimus. Volumus autem, ut præsentium transsumtis etiam in ipsis voluminibus impressis eadem, in judicio et extra, fides ubique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberentur, si forent exhibita, vel ostensa.

Dat. Romæ, apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris. Die IX. Novembris. MDXCII. Pontif. Nostri Anno I.

M. VESTRIUS BARBIANUS.

HIERONYMI PROLOGUS GALEATUS.

Viginti et duas litteras esse apud Hebræos, Syrorum quoque lingua et Chaldæorum testatur, quæ Hebrææ magna ex parte confinis est; nam et ipsi vigintiduo elementa habent eodem sono, sed diversis characteribus. Samaritani etiam Pentateuchum Moysis totidem litteris scriptitant, figuris tantum et apicibus discrepantes. Certumque est Esdram scribam, legisque doctorem, post captam Jerosolymam et instaurationem templi sub Zorobabel, alias litteras reperisse, quibus nunc utimur: cum ad illud usque tempus iidem Samaritanorum et Hebræorum characteres fuerint. In libro quoque Numerorum hæc eadem supputatio, sub Levitarum ac sacerdotum censu, mystice ostenditur. Et nomen Domini tetragrammaton in quibusdam Græcis voluminibus, usque hodie antiquis expressum litteris invenimus. Sed et psalmi, tricesimus sextus, et centesimus decimus, et centesimus undecimus, et centesimus decimus octavus et centesimus quadragesimus quartus, quamquam diverso scribantur metro, tamen ejusdem numeri texuntur alphabeto. Et Jeremiæ lamentationes, et oratio ejus: Salomonis quoque in fine proverbia, ab eo loco in quo ait: Mulierem fortem quis inveniet? iisdem alphabetis vel incisionibus supputantur. Porro quinque litteræ duplices apud Hebræos sunt: Caph, Mem, Nun, Pe, Sade, aliter enim scribuntur per has principia, medietatesque verborum, aliter fines. Unde et quinque a plerisque libri, dupplices æstimantur, Samuel, Melachim, Dibre hajamim, Esdras, Jeremias, cum Cinoth, id est, Lamentationibus suis. Quomodo igitur vigintiduo elementa sunt, per quæ scribimus Hebraice omne quod loquimur, et eorum initiis vox humana comprehenditur: ita viginti duo volumina supputantur, quibus quasi litteris et exordiis in Dei doctrina, tenera adhuc et lactens viri justi eruditur infantia.

Primus, apud eos liber vocatur Beresith; quem nos Genesim dicimus. Secundus, Veelle semoth: qui Exodus appellatur. Tertius, Vajicra, Id est Leviticus. Quartus, Vajedabber, quem Numeros vocamus. Quintus, Elle haddebarim, qui Deuteronomium prænotatur.

Hi sunt libri quinque Moysis, quos proprie Thora, id est Legem appellant.

Secundum prophetarum ordinem faciunt et incipiunt ab Jesu filio Nave, qui apud eos Josue ben Nun dicitur. Deinde subtexunt Sophetim, id est Judicum librum. Et in eundem compingunt Ruth, quia in diebus Judicum facta ejus narratur historia. Tertius sequitur Samuel, quem nos Regum primum et secundum dicimus. Quartus, Melachim, id est Regum, qui tertio et quarto Regum volumine continetur. Meliusque multo est Melachim, id est Regum, quam Mamlachot, id est Regnorum dicere. Non enim multarum gentium describit regna, sed unius Israelitici populi, qui tribubus duodecim continetur. Quintus est Isaias. Sextus, Jeremias. Septimus Ezechiel. Octavus, liber duodecim Prophetarum: qui apud illos vocatur There asar.

Tertius ordo Hagiographa possidet. Et primus liber incipit a Job Secundus a David: quem quinque incisionibus et uno psalmorum volumine comprehendunt. Tertius est Salomon, tres libros habens: Proverbia, quæ illi Misle, id est Parabolas appellant. Quartus, Coheleth, id est, Ecclesiastes. Quintus, Canticum canticorum, quem titulo Sir

hassirim prænotant. Sextus, est Daniel. Septimus, Dibre hajamim, id est: Verba dierum: quod significantius Chronicon totius divinæ historiæ possumus appellare, qui liber apud nos Paralipomenon primus et secundus inscribitur. Octavus, Esdras: qui et ipse similiter apud Græcos et Latinos, in duos libros divisus est. Nonus, Esther.

Atque ita fiunt pariter Veteris legis libri viginti duo: id est Moysis quinque, et Prophetarum octo, Hagiographorum novem. Quamquam nonnulli Ruth et Cinoth, inter Hagiographa scriptitent, et hos libros in suo putent numero supputandos: ac per hoc esse priscæ legis libros vigintiquatuor: quos sub numero vigintiquatuor seniorum Apocalypsis Joannis inducit adorantes Agnum, et coronas suas prostratis vultibus offerentes: stantibus coram quatuor animalibus oculatis ante et retro, id est in præteritum et in futurum respicientibus, et indefessa voce clamantibus: Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, et qui est, et qui venturus est. Hic prologus, Scripturarum quasi galeatum principium, omnibus libris quos de Hebræo vertimus in Latinum, convenire potest: ut scire valeamus, quidquid extra hos est, inter Apogrypha esse ponendum. Igitur Sapientia, quæ vulgo Salomonis inscribitur, et Jesu filii Syrach liber, et Judith, et Tobias, et Pastor, non sunt in canone. Machabæorum primum librum, Hebraicum reperi. Secundus, Græcus est; quod ex ipsa quoque phrasi probari potest. Quæ cum ita se habeant obsecro te, Lector, ne laborem meum, reprehensionem existimes antiquorum. In templo Dei offert unusquisque quod potest: alii aurum, argentum et lapides pretiosos: alii byssum et purpuram et coccum offerunt et hyacinthum: nobiscum bene agetur, si obtulerimus pelles et caprarum pilos. Et tamen Apostolus contemtibiliora nostra magis necessaria judicat. Unde et tota illa tabernaculi pulchritudo, et per singulas species, Ecclesiæ præsentis futuræque distinctio, pellibus tegitur et ciliciis, ardoremque solis et injuriam imbrium ea quæ viliora sunt prohibent. Lege ergo primum Samuel et Melachim meum: Meum, inquam, Meum; quidquid enim crebrius vertendo, et emendando sollicitius et didicimus et tenemus, Nostrum est. Et cum intellexeris quod antea nesciebas, vel interpretem me æstimato, si gratus es; vel Paraphrasten, si ingratus, quamquam mihi omnino conscius non sim, mutasse me quippiam de Hebraica veritate. Certe si incredulus es, lege Græcos codices et Latinos, et confer cum iis opusculis, quæ nuper emendavimus: et ubicumque discrepare inter se videris, interroga quemlibet Hebræorum cui magis accomodare debeas fidem: et si nostra firmaverit, puto quod eum non æstimes conjectorem, ut in eodem loco mecum similiter divinarit. Sed et vos famulas Christi rogo (quæ Domini discumbentis pretiosissima fidei myrrha ungitis caput, quæ nequaquam Salvatorem quæritis in sepulcro, quibus jam ad Patrem Christus ascendit), *ut contra latrantes canes, qui adversum me rabido ore desæviunt, et circumeunt civitatem, atque in eo se doctos arbitrantur si aliis detrahant*, orationum vestrarum clypeos opponatis. Ego sciens humilitatem meam, illius semper sententiæ recordabor: Dixi: [1]) custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator adversum me; obmutui, et humiliatus sum; et silui a bonis.

---

[1]) Psal. 38, 1.

HIERONYMUS PAULINO.

Frater Ambrosius tua mihi munuscula perferens, detulit simul et suavissimas litteras, quæ a principio amicitiarum, fidem probatæ jam fidei, et veteris amicitiæ præferebant. Vera enim illa necessitudo est, et Christi glutino copulata, quam non utilitas rei familiaris, non præsentia tantum corporum, non subdola et palpans adulatio: sed Dei timor, et Divinarum scripturarum studia conciliant. Legimus in veteribus historiis quosdam lustrasse provincias, novos adisse populos, maria transisse, ut eos quos ex libris noverant, coram quoque viderent. Sic Pythagoras Memphiticos vates, sic Plato Aegyptum et Architam Tarentinum, eamque oram Italiæ, quæ quondam magna Græcia dicebatur, laboriosissime peragravit: ut qui Athenis magister erat, et potens, cujusque doctrinam Academiæ gymnasia personabant, fieret peregrinus atque discipulus: malens aliena verecunde discere, quam sua impudenter ingerere. Denique dum litteras quasi toto fugientes orbe persequitur, captus a piratis et venundatus, etiam tyranno crudelissimo paruit, captivus, vinctus et servus; tamen quia philosophus, major emente se fuit. Ad Titum Livium lacteo eloquentiæ fonte manantem de ultimis Hispaniæ Galliarumque finibus quosdam venisse nobiles legimus: et quos ad contemplationem sui Roma non traxerat, unius hominis fama perduxit. Habuit illa ætas inauditum omnibus sæculis, celebrandumque miraculum, ut urbem tantam ingressi aliud extra urbem quærerent. Apollonius, sive ille magus, ut vulgus loquitur, sive philosophus, ut Pythagorici tradunt, intravit Persas, pertransivit Caucasum, Albanos, Scythas, Massagetas, opulentissima Indiæ regna penetravit: et ad extremum, latissimo Phison amne transmisso, pervenit ad Brachmanas, ut Hiarcham in throno sedentem aureo, et de Tantali fonte potantem, inter paucos discipulos de natura, de motibus siderum, ac dierum cursu audiret docentem. Inde per Aelamitas, Babylonios, Chaldæos, Medos, Assyrios, Parthos, Syros, Phœnices, Arabes, Palæstinos, reversus Alexandriam, perrexit Aethiopiam, ut gymnosophistas, et famossissimam Solis mensam videret in sabulo. Invenit ille vir ubique quod disceret, et semper proficiens, semper se melior fieret. Scripsit super hoc plenisse octo voluminibus Philostratus. II. Quid loquar de sæculi hominibus, cum Apostolus Paulus[1]), vas electionis et magister gentium, qui de conscientia tanti in se hospitis loquebatur: An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Christus?[2]) post Damascum Arabiamque lustratam, ascenderit Jerosolymam, ut videret Petrum, et manserit apud eum diebus quindecim; hoc enim mysterio hebdomadis et ogdoadis futurus gentium prædicator instruendus erat. Rursumque post annos quatuordecim[3]), assumto Barnaba, et Tito exposuerit Apostolis Evangelium, ne forte in vacuum curreret, aut cucurrisset. Habet enim nescio quid latentis *ἐνεργείας* viva vox, et in aures discipuli de auctoris ore transfusa, fortius sonat. Unde et Aeschines cum Rhodi exularet, et legeretur illa Demosthenis oratio, quam adversus eum habuerat, mirantibus cunctis atque laudantibus, suspirans ait: Quid si ipsam audissetis bestiam, sua verba resonantem? III. Hæc non dico, quod sit in me aliquid

[1]) Act 9. 15. [2]) II. Cor. 13, 3. [3]) Gal. 2, 1.

tale, quod vel possis a me audire, vel velis discere: sed quod ardor tuus et discendi studium etiam absque nobis per se probari debeat. Ingenium docile, et sine doctore laudabile est. Non quid invenias, sed quid quæras consideramus. Mollis cera, et ad formandum facilis, etiam si artificis et plastæ cessent manus: tamen virtute totum est quidquid esse potest. Paulus[4]) apostolus ad pedes Gamalielis legem Moysis, et prophetas didicisse se gloriatur, ut armatus spiritualibus telis, postea diceret confidenter: „Arma[5]) nostræ militiæ non carnalia sunt; sed potentia Deo, ad destructionem munitionum consilia destruentes, et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, et captivantes omnem intellectum ad obediendum Christo, et parati subjugare omnem inobedientiam.“ Ad Timotheum[6]) scribit ab infantia Sacris litteris eruditum, et hortatur ad studium lectionis, ne negligat gratiam quæ data sit ei per impositionem manus presbyterii. Tito præcipit ut inter ceteras virtutes episcopi, quem brevi sermone depinxit, scientiam quoque in eo eligat Scripturarum: Obtinentem, inquit[7]), eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, ut potens sit hortari in doctrina sana, et contradicentes revincere. IV. Sancta quippe rusticitas solum sibi prodest: et quantum ædificat ex vitæ merito Ecclesiam Christi, tantum nocet si destruentibus non resistat. Malachias propheta, immo per Aggæum Dominus: Interroga[8]) ait, sacerdotes Legem; in tantum sacerdotis officium est interrogatum respondere de Lege. Et in Deuteronomio legimus: Interroga[9]) patrem tuum, et annuntiabit tibi; seniores tuos, et dicent tibi. In Psalmo quoque centesimo decimo octavo: Cantabiles mihi erant justificationes tuæ in loco peregrinationis meæ. Et in descriptione justi viri, cum eum David arbori vitæ, quæ est in paradiso compararet, inter ceteras virtutes et hoc intulit: In[10]) lege Domini voluntas ejus, et in lege ejus meditabitur die ac nocte. Daniel in fine sacratissimæ visionis ait: Justos fulgere sicut stellas; et intelligentes, id est doctos, quasi firmamentum. Vides quantum inter se distent justa rusticitas, et docta justitia? Alii stellis, alii cœlo comparantur. Quanquam juxta Hebraicam veritatem utrumque de eruditis possit intelligi. Ita enim apud eos legimus: Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, et qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Cur dicitur Paulus Apostolus vas electionis? Nempe quia legis et Scripturarum sanctarum est armarium. Pharisæi stupent in doctrina Domini, et mirantur in Petro et Joanne quomodo legem sciant, cum litteras non didicerint. Quidquid enim aliis exercitatio, et quotidiana in lege meditatio tribuere solet, illis hoc Spiritus sanctus suggerebat, et erant juxta quod scriptum est, *θεοδίδακτοι*. Duodecim[11]) annos Salvator impleverat, et in templo senes de quæstionibus legis interrogans, magis docet, dum prudenter interrogat. Nisi forte rusticum Petrum, rusticum dicimus Joannem, quorum uterque dicere poterat: Etsi[12]) imperitus sermone, non tamen scientia. Joannes, rusticus, piscator, indoctus? et unde illa vox, obsecro: In[13]) principio erat Verbum et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum? *Λόγος* enim Græce multa significat; nam et verbum est, et ratio, et supputatio, et causa uniuscujusque rei, per quam sunt singula quæ subsistunt: quæ universa recte intelligimus in Christo. V. Hoc doctus Plato nescivit, hoc Demosthenes eloquens ignoravit. Perdam, inquit[14]) sapientiam sapientium, et prudentiam prudentium reprobabo.

---

[4]) Act. 22, 3. [5]) II. Cor. 10, 4. [6]) II. Tim. 3, 15. [7]) Tit. 1, 9. [8]) Agg. 2, 12. [9]) Deut. 32, 7. [10]) Psal. 1, 2. [11]) Luc. 2, 42. [12]) II. Cor. 11, 6. [13]) Joan. 1, 1. [14]) Abd. 8.

Vera sapientia perdet falsam sapientiam; et quanquam stultitia prædicationis in cruce sit, tamen Paulus sapientiam loquitur inter perfectos: sapientiam autem non sæculi hujus, nec principum sæculi istius, quæ destruitur; sed loquitur Dei sapientiam in mysterio absconditam, quam prædestinavit Deus ante sæcula. Dei sapientia, Christus est. Christus enim, Dei virtus, et Dei sapientia. Hæc sapientia, in mysterio abscondita est: de qua et noni psalmi titulus prænotatur: Pro occultis filii; in quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ Dei absconditi. Et qui in mysterio absconditus erat, prædestinatus est ante sæcula, prædestinatus autem et præfiguratus in Lege et Prophetis. Unde et Prophetæ appellabantur Videntes, quia videbant eum, quem ceteri non videbant. Abraham [15]) vidit diem Ejus, et lætatus est. Aperiebantur cœli Ezechieli [16]), qui populo peccatori clausi erant. Revela, inquit David [17]) oculos meos, et considerabo mirabilia de lege tua. Lex enim spiritualis est, et revelatione opus est, ut intelligatur [18]), ac revelata facie Dei gloriam contemplemur. Liber in Apocalypsi septem sigillis signatus ostenditur: quem si dederis homini scienti litteras ut legat, respondebit tibi: Non possum, signatus est enim. Quanti hodie putant se nosse litteras, tenent signatum librum, nec aperire possunt, nisi ille reseraverit qui habet clavem David [19]): qui aperit, et nemo claudit; claudit, et nemo aperit? In Actibus Apostolorum sanctus Eunuchus, immo vir (sic enim eum Scriptura cognominat) cum legeret Isaiam prophetam, interrogatus a Philippo [20]): Putasne intelligis, quæ legis? respondit: Quomodo possum, nisi aliquis me docuerit? Ego (ut de me loquar interim) nec sanctior sum hoc Eunucho, nec studiosior, qui de Aethiopia, id est de extremis mundi finibus venit ad templum, reliquit aulam regiam: et tantus amator legis divinæque scientiæ fuit, ut etiam in vehiculo legeret Litteras sacras. Et tamen cum librum teneret, et verba Domini cogitatione conciperet, lingua volveret, labiis personaret, ignorabat eum, quem in libro nesciens venerabatur. Venit Philippus, ostendit ei Jesum, qui clausus latebat in littera. O mira doctoris virtus! eadem hora credit Eunuchus, baptizatur, et fidelis et sanctus factus est, ac magister de discipulo, plus in deserto fonte Ecclesiæ, quam in aurato synagogæ templo reperit. Hæc a me perstricta sunt breviter (neque enim epistolaris angustia evagari longius patiebatur), ut intelligeres te in Scripturis sacris sine prævio, et monstrante semitam non posse ingredi. VI. Taceo de grammaticis, rhetoribus, philosophis, geometris, dialecticis, musicis, astronomis, astrologis, medicis, quorum scientia mortalibus vel utilissima est, et in tres partes scinditur, τὸ δόγμα, τὴν μέθοδον, τὴν ἐμπειρίαν. Ad minores artes veniam, et quæ non tam lingua, quam manu administrantur. Agricolæ, cæmentarii, fabri metallorum, lignorumque cæsores, lanarii quoque, et fullones, et ceteri qui variam supellectilem et vilia opuscula fabricantur, absque doctore esse non possunt, quod cupiunt. Quod medicorum est, promittunt medici; tractant fabrilia fabri. Sola Scripturarum ars est, quam sibi passim omnes vindicant. Scribimus indocti, doctique poemata passim. Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc universi præsumunt, lacerant, docent, antequam discant. Alii adducto supercilio, grandia verba trutinantes inter mulierculas de sacris litteris philosophantur. Alii discunt, pro pudor! a feminis, quod viros doceant; et ne parum hoc sit, quadam facilitate verborum,

---

[15]) Joan. 8, 56. [16]) Ezech. 1, 1. [17]) Psal. 118, 18. [18]) Rom. 7, 14. [19]) Apoc. 3, 7. [20]) Act. 8, 30.

immo audacia edisserunt aliis, quod ipsi non intelligunt. Taceo de mei similibus, qui si forte ad Scripturas sanctas post sæculares litteras venerint, et sermone composito aures populi mulserint, quidquid dixerint, hoc legem Dei putant; nec scire dignantur, quid Prophetæ, quid Apostoli senserint, sed ad sensum suum incongrua aptant testimonia, quasi grande sit, et non vitiosissimum docendi genus, depravare sententias, et ad voluntatem suam, Scripturam trahere repugnantem. Quasi non legerimus Homerocentonas, et Virgiliocentonas: ac non sic etiam Maronem sine Christo possimus dicere Christianum, quia scripserit: Jam redit et virgo, redeunt Saturnia regna, jam nova progenies cœlo dimittitur alto. Et Patrem loquentem ad Filium: Nate, meæ vires, mea magna potentia solus. Et post verba Salvatoris in cruce: Talia perstabat memorans, fixusque manebat. Puerilia sunt hæc, et circulatorum ludo similia, docere quod ignores; immo, ut cum stomacho loquar, nec hoc quidem scire, quod nescias.

VII. Videlicet manifestissima est Genesis, in qua de creatura mundi, de exordio generis humani, de divisione terræ, de confusione linguarum et gentium, usque ad exitum scribitur Hebræorum.

Patet Exodus cum decem plagis, cum decalogo, cum mysticis divinisque præceptis.

In promptu est Leviticus liber, in quo singula sacrificia, immo singulæ pene syllabæ, et vestes Aaron, et totus ordo Leviticus spirant cœlestia sacramenta.

Numeri vero, nonne totius arithmeticæ, et prophetiæ Balaam et quadraginta duarum per eremum mansionum mysteria continent?

Deuteronomium quoque secunda lex, et Evangelicæ legis præfiguratio, nonne sic ea habet, quæ priora sunt, ut tamen nova sint omnia de veteribus? Hucusque Moyses, hucusque Pentateuchus: quibus quinque verbis loqui se velle Apostolus[21]) in ecclesia gloriatur.

Job exemplar patientiæ, quæ non mysteria suo sermone complectitur? Prosa incipit, versu labitur, pedestri sermone finitur; omnesque leges dialecticæ, propositione, assumtione, confirmatione, conclusione determinat. Singula in eo verba, plena sunt sensibus. Et (ut de ceteris sileam) resurrectionem corporum sic prophetat, ut nullus de ea vel manifestius, vel cautius scripserit. „Scio, inquit, quod redemtor meus vivit, et in novissimo die de terra surrecturus sum: et rursum circumdabor pelle mea; et in carne mea videbo Deum, quem visurus sum ego ipse, et oculi mei conspecturi sunt, et non alius. Reposita est hæc spes mea in sinu meo.“[22])

Veniam ad Jesum Nave, qui typum Domini non solum gestis, verum etiam nomine præfert; transit Jordanem, hostium regna subvertit, dividit terram victori populo, et per singulas urbes, viculos, montes, flumina, torrentes atque confinia, Ecclesiæ cœlestisque Jerusalem spiritualia regna describit.

In Judicum libro, quot principes populi, tot figuræ sunt.

Ruth Moabitis[23]), Isaiæ explet vaticinium, dicentis: Emitte agnum, Domine, Dominatorem terræ, de petra deserti, ad montem filiæ Sion.

Samuel in Heli mortuo, et in occiso Saul[24]) veterem legem abolitam monstrat. Porro in Sadoc atque David, novi sacerdotii, novique imperii sacramenta testatur.

Melachim, id est tertius et quartus Regum liber, a Salomone usque ad Jechoniam, et a Jeroboam filio Nabat usque ad Osee qui ductus est in Assyrios, regnum Juda et regnum describit Israel. Si histo-

---

[21]) I. Cor. 14, 5. [22]) Job 19, 25. [23]) Isai. 16, 1. [24]) I. Reg. 4. 18. † 31, 6.

riam respicias, verba simplicia sunt; si in litteris sensum latentem inspexeris, Ecclesiæ paucitas, et hæreticorum contra Ecclesiam bella narrantur.

Duodecim prophetæ in unius voluminis angustias coarctati, multo aliud, quam sonet in littera, præfigurant.

Osee crebro nominat Ephraim, Samariam: Joseph, Jezrahel, et uxorem fornicariam, et fornicationis filios, et adulteram cubiculo clausam mariti, multo tempore sedere viduam, et sub veste lugubri, viri ad se reditum præstolari.

Joel, filius Phatuel describit terram duodecim tribuum, eruca, brucho, locusta, rubigine vastante consumtam: et post eversionem prioris populi, effusum iri Spiritum sanctum super servos Dei et ancillas, id est super centum viginti credentium nomina, et effusum iri in cœnaculo Sion. Qui centum viginti ab uno usque ad quindecim paulatim, et per incrementa surgentes, quindecim graduum numerum efficiunt, qui in psalterio mystice continentur.

Amos, pastor et rusticus, et ruborum mora distringens, paucis verbis explicari non potest. Quis enim digne exprimat tria aut quatuor scelera Damasci, et Gazæ, et Tyri, et Idumææ, et filiorum Ammon et Moab; et in septimo et octavo gradu Judæ et Israel? Hic loquitur ad vaccas pingues, quæ sunt in Samariæ monte, et ruituram domum majorem, minoremque testatur. Ipse cernit fictorem locustæ, et stantem Dominum super murum litum vel adamantinum, et uncinum pomorum, attrahentem supplicia peccatoribus, et famem in terram; non famem panis, nec sitim aquæ, sed audiendi verbum Dei.

Abdias, qui interpretatur servus Dei, pertonat contra Edom sanguineum terrenumque hominem, fratris quoque Jacob semper æmulum, hasta percutit spiritali.

Jonas, columba pulcherrima naufragio suo passionem Domini præfigurans, mundum ad pœnitentiam revocat: et sub nomine Ninive, gentibus salutem nuntiat.

Michæas de Morasthi, coheres Christi, vastationem annuntiat filiæ latronis, et obsidionem ponit contra eam, quia maxillam percusserit judicis Israel.

Nahum, consolator orbis, increpat civitatem sanguinum, et post eversionem illius loquitur: Ecce super montes pedes evangelizantis, et annuntiantis pacem!

Habacuc, luctator fortis et rigidus stat super custodiam suam, et figit gradum super munitionem, ut Christum in cruce contempletur, et dicat: Operuit cœlos gloria ejus, et laudis ejus plena est terra. Splendor ejus ut lux erit, cornua in manibus ejus; ibi abscondita est fortitudo ejus.

Sophonias, speculator et arcanorum Dei cognitor, audit clamorem a Porta piscium, et ejulatum a Secunda, et contritionem a collibus. Indicit quoque ululatum habitatoribus Pilæ; quia conticuit omnis populus Chanaan, disperierunt universi, qui involuti erant argento.

Aggæus, festivus et lætus, qui seminavit in lacrymis, ut in gaudio meteret, destructum templum ædificat, Deumque patrem inducit loquentem: Adhuc unum modicum, et ego commovebo cœlum et terram, et mare, et aridam, et movebo omnes gentes; et veniet desideratus cunctis gentibus.[25])

Zacharias, memor Domini sui, multiplex in prophetia, Jesum vestibus sordidis, indutum, et lapidem oculorum septem; candelabrumque

---

[25]) Ag. 2, 7.

aureum cum totidem lucernis quot oculis; duas quoque olivas a sinistris lampadis cernit, et dexteris: ut post equos nigros, rufos, albos, et varios, et dissipatas quadrigas ex Ephraim, et equum de Jerusalem, pauperem regem vaticinetur et prædicet, sedentem super pullum filium asinæ subjugalis.

Malachias aperte et in fine omnium prophetarum, de abjectione Israel, et vocatione gentium: Non est mihi, ait, voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum; et munus, non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus; et in omni loco sacrificatur, et offertur nomini meo oblatio munda.[26])

Isaiam, Jeremiam, Ezechielem, et Danielem quis potest vel intelligere, vel exponere? Quorum primus non prophetiam mihi videtur texere, sed Evangelium.

Secundus virgam nuceam, et ollam succensam a facie aquilonis, et pardum spoliatum suis coloribus, et quadruplex diversis metris nectit alphabetum.

Tertius, principia et finem tantis habet obscuritatibus involuta, ut apud Hebræos istæ partes cum exordio Geneseos ante annos triginta non legantur.

Quartus vero, qui et extremus inter quatuor prophetas, temporum conscius, et totius mundi Φιλίστωρ lapidem præcisum de monte sine manibus, et regna omnia subvertentem, claro sermone pronuntiat.

David, Simonides noster, Pindarus et Alcæus, Flaccus quoque, Catullus, atque Serenus, Christum lyra personat, et in decachordo psalterio, ab inferis excitat resurgentem.

Salomon, pacificus et amabilis Domini, mores corrigit, naturam docet, Ecclesiam jungit, et Christum, sanctarumque nuptiarum dulce canit epithalamium.

Esther in Ecclesiæ typo populum liberat de periculo et interfecto Aman, qui interpretatur iniquitas, partes convivii et diem celebrem mittit in posteros.

Paralipomenon liber, id est instrumenti veteris ἐπιτομή, tantus ac talis est, ut absque illo si quis scientiam Scripturarum sibi voluerit arrogare, seipsum irrideat. Per singula quippe nomina juncturasque verborum, et prætermissæ in Regum libris tanguntur historiæ, et innumerabiles explicantur Evangelii quæstiones.

Esdras et Nehemias, adjutor videlicet, et consolator a Domino, in unum volumen coarctantur; instaurant templum, muros exstrunt civitatis: omnisque illa turba populi redeuntis in patriam, et descriptio Sacerdotum, Levitarum, Israelis, proselytorum, ac per singulas familias murorum, ac turrium opera divisa aliud in cortice præferunt, aliud retinent in medulla. Cernis me Scripturarum amore raptum, excessisse modum epistolæ, et tamen non implesse, quod volui. Audivimus tantum quid nosse, quid cupere debeamus, ut et nos quoque possimus dicere: Concupivit[27]) anima mea desiderare justificationes tuas in omni tempore. Ceterum illud Socraticum impletur in nobis: Hoc tantum scio, quod nescio.

Tangam et novum breviter testamentum.

Matthæus, Marcus, Lucas et Joannes[28]), quadriga Domini, et verum Cherubim, quod interpretatur scientiæ multitudo, per totum corpus oculati sunt, scintillæ emicant, discurrunt fulgura, pedes habent rectos, et in sublime tendentes, terga pennata et ubique volitantia,

---

[26]) Mal. 1, 10. [27]) Psal. 118, 20. [28]) Ezech. 1, 5.

tenent se mutuo, sibique perplexi sunt, et quasi rota in rota volvuntur, et pergunt quocumque eos flatus Spiritus sancti perduxerit.

Paulus Apostolus ad septem scribit ecclesias; octava enim ad Hebræos, a plerisque extra numerum ponitur. Timotheum instruit, ac Titum, et Philemonem pro fugitivo famulo deprecatur. Super quo melius tacere puto, quam pauca scribere.

Actus Apostolorum nudam quidem sonare videntur historiam, et nascentis Ecclesiæ infantiam texere; sed si noverimus scriptorem eorum Lucam esse medicum, cujus laus est in Evangelio[29]), animadvertemus pariter omnia verba illius, animæ languentis esse medicinam.

Jacobus, Petrus, Joannes, Judas, septem epistolas ediderunt tam mysticas quam succinctas, et breves pariter ac longas: breves in verbis, longas in sententiis, ut rarus sit, qui non in earum lectione cæcutiat.

Apocalypsis Joannis tot habet sacramenta, quot verba. Parum dixi, et pro merito voluminis laus omnis inferior est. In verbis singulis multiplices latent intelligentiæ. Oro te, frater charissime, inter hæc vivere, ista meditari, nihil aliud nosse, nihil quærere. Nonne tibi videtur jam hic in terris regni cœlestis habitaculum? Nolo offendaris in Scripturis sanctis simplicitate, et quasi vilitate verborum, quæ vel vitio interpretum, vel de industria sic prolata sunt, ut rusticam concionem facilius instruerent, et in una eademque sententia aliter doctus, aliter audiret indoctus. Non sum tam petulans et hebes, ut hæc me nosse pollicear, et eorum fructus capere, quorum radices in cœlo fixæ sunt; sed velle fateor. Sedenti me præfero, magistrum renuens, comitem spondeo. Petenti[30]) datur, pulsanti aperitur, quærens invenit. Discamus in terris, quorum scientia nobis perseveret in cœlo. Obviis te manibus excipiam, et (ut inepte aliquid, ac de Hermagoræ tumiditate effutiam) quidquid quæsieris, tecum scire conabor. Habes hic amantissimum tui fratrem Eusebium, qui litterarum tuarum mihi gratiam duplicavit, referens honestatem morum tuorum, contemtum sæculi, fidem amicitiæ, amorem Christi. Nam prudentiam et eloquii venustatem etiam absque illo ipsa epistola præferebat. Festina, quæso te, et hærentis in salo naviculæ funem magis præcide, quam solve. VIII. Nemo renuntiaturus sæculo bene potest vendere quæ contemsit, ut venderet. Quidquid in sumtus de tuo tuleris, pro lucro computa. Antiquum dictum est: Avaro tam deest quod habet, quam quod non habet. Credenti totus mundus divitiarum est: infidelis autem etiam obolo indiget. Sic vivamus tanquam nihil habentes, et omnia possidentes.[31]) Victus et vestitus divitiæ Christianorum sunt. Si habes in potestate rem tuam, vende; si non habes, projice. Tollenti[32]) tunicam, et pallium relinquendum est. Scilicet nisi tu, semper recrastinans, et diem de die trahens, caute et pedetentim tuas possessiunculas vendideris, non habet Christus, unde alat pauperes suos. Totum Deo dedit, qui seipsum obtulit. Apostoli[33]) navem tantum et retia reliquerunt; vidua duo æra misit in gazophylacium[34]), et præfertur Crœsi divitiis. Facile contemnit omnia, qui se semper cogitat esse moriturum.

---

29) II. Cor. 8, 18. 30) Mat. 7, 7. 31) II. Cor. 6, 10. 32) Mat. 5, 40. 33) Mat. 4, 20. 34) Marc. 12, 43.

PRÆFATIO
SANCTI HIERONYMI PRESBYTERI
in Pentateuchum Moysi, ad Desiderium.

Desiderii mei desideratas accepi epistolas, qui quodam præsagio futurorum, cum Daniele *a*) sortitus est nomen, obsecrantis, ut translatum in Latinam linguam de Hebræo sermone Pentateuchum, nostrorum auribus traderem. Periculosum opus certe, et obtrectatorum meorum latratibus patens: qui me asserunt in Septuaginta interpretum sugillationem nova pro veteribus cudere, ita ingenium quasi vinum probantes: cum ego sæpissime testatus sim, me pro virili portione in Tabernaculo Dei offerre quæ possim *b*), nec opes alterius aliorum paupertate fœdari. Quod ut auderem, Origenis me studium provocavit, qui editioni antiquæ translationem Theodotionis miscuit, asterisco et obelo opus omne distinguens: dum aut illucescere facit, quæ minus ante fuerant: aut superflua quæque jugulat et confodit, maxime quæ Evangelistarum et Apostolorum auctoritas promulgavit. In quibus multa de Veteri testamento legimus, quæ in nostris codicibus non habentur: ut est illud: Ex Aegypto vocavi filium meum: et, Quoniam Nazaræus vocabitur: et, Videbunt in quem compunxerunt: et, Flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ: et, Quæ nec oculus vidit nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt quæ præparavit Deus diligentibus se: et multa alia quæ proprium σύνταγμα desiderant. Interrogemus ergo eos, ubi hæc scripta sint: et cum dicere non potuerint, de libris Hebraicis proferamus. Primum testimonium est in Osee *c*), secundum in Isaia *d*), tertium in Zacharia *e*), quartum in Proverbiis *f*), quintum æque in Isaia *g*). Quod multi ignorantes, apogryphorum deliramenta sectantur: et Hiberas nænias libris authenticis præferunt. Causas erroris non est meum exponere. Judæi prudenti factum dicunt esse consilio: ne Ptolemæus unius Dei cultor, etiam apud Hebræos duplicem divinitatem deprehenderet. Quod maxime idcirco faciebant, quia in Platonis dogma cadere videbatur. Denique ubicumque sacratum aliquid Scriptura testatur de Patre et Filio et Spiritu sancto, aut aliter interpretati sunt, aut omnino tacuerunt: ut et regi satisfacerent, et arcanum fidei non vulgarent. Et nescio quis primus auctor septuaginta cellulas Alexandriæ mendacio suo exstruxerit: quibus divisi eadem scriptitarint: cum Aristæas ejusdem Ptolemæi ὑπερασπιστής, et multo post tempore Josephus nihil tale retulerint: sed in una basilica congregatos, contulisse scribant, non prophetasse. Aliud est enim vatem, aliud est esse interpretem: ibi Spiritus ventura prædicit: hic eruditio et verborum copia, ea quæ intelligit transfert. Nisi forte putandus est Tullius Oeconomicum Xenophontis, et Platonis Protagoram, et Demosthenis pro Ctesiphonte orationem, afflatus rhetorico spiritu transtulisse. Aut aliter de eisdem libris per septuaginta interpretes, aliter per Apostolos Spiritus sanctus testimonia texuit: ut quod illi tacuerunt, hi scriptum esse mentiti sint. Quid igitur? damnamus veteres? Minime. Sed post priorum studia, in domo Domini quod possumus laboramus. Illi interpretati sunt ante adventum Christi, et quod nesciebant, dubiis protulere sententiis: nos vero post passionem et resurrectionem ejus, non tam prophetiam

a) Dan. 9, 23. b) Exod. 35, 21. c) Osee 11, 1. d) Isai. 11, 1. e) Zach. 12, 10. f) Prov. 18, 20. g) Isai. 64, 4.

quam historiam scribimus. Aliter enim audita, aliter visa narrantur: quod melius intelligimus, melius et proferimus. Audi igitur æmule, obtrectator ausculta: non damno, non reprehendo Septuaginta: sed confidenter cunctis illis Apostolos præfero. Per istorum os mihi Christus sonat, quos ante Prophetas inter spiritalia charismata positos lego: in quibus ultimum pene gradum interpretes tenent. Quid livore torqueris? quid imperitorum animos contra me concitas? Sicubi in translatione tibi videor errare, interroga Hebræos, diversarum urbium magistros consule. Quod illi habent de Christo, tui codices non habent. Aliud est si contra se postea ab Apostolis usurpata testimonia probaverunt, et emendatiora sunt exemplaria Latina quam Græca, et Græca quam Hebraica. Verum hæc contra invidos. Nunc te precor, Desideri carissime, ut me, quia tantum opus me subire fecisti, et a Genesi exordium capere, orationibus juves: quo possim eodem spiritu quo scripti sunt libri, in Latinum eos transferre sermonem.

Ejusdem in Josue præfatio.

Tandem finito Pentateucho Moysi, velut grandi fœnore liberati, ad Jesum filium Nave manum mittamus, quem Hebræi: Josue filium Nun, vocant: et ad Judicum librum, quem Sophetim appellant: ad Ruth quoque et Esther, quos eisdem nominibus efferunt. Monemusque lectorem, ut silvam Hebraicorum nominum, et distinctiones per membra divisas, diligens scriptor conservet: ne et noster labor, et illius studium pereat. Et ut in primis, quod sæpe testatus sum, sciat me non in reprehensionem veterum nova cudere, sicut æmuli mei criminantur, sed pro virili parte offerre linguæ meæ hominibus, quos tamen nostra delectant: ut pro Græcorum ἑξαπλοῖς quæ et sumtu, et labore maximo indigent, editionem nostram habeant. Et sicubi in antiquorum voluminum lectione dubitarint, hæc illis conferentes, inveniant quod requirunt: maxime cum apud Latinos tot sint exemplaria, quot codices: et unusquisque pro arbitrio suo vel addiderit vel subtraxerit, quod ei visum est: et utique non possit verum esse quod dissonat. Unde cesset arcuato vulnere contra nos insurgere scorpius, et sanctum opus venenata carpere lingua, vel suscipiens, si placet; vel contemnens, si displicet: memineritque illorum versuum (*Psal.* 49, 19.): Os tuum abundavit malitia, et lingua tua concinnabat dolos. Sedens, adversus fratrem tuum loquebaris, et adversus filium matris tuæ ponebas scandalum: hæc fecisti, et tacui. Existimasti inique quod ero tui similis: arguam te, et statuam contra faciem tuam. Quæ enim audientis vel legentis utilitas est, nos laborando sudare, et alios detrahendo laborare? dolere Judæos quod calumniandi eis et irridendi Christianos sit ablata occasio, et Ecclesiæ homines id despicere, immo lacerare, unde adversarii torqueantur? Quod si vetus eis tantum interpretatio placet, quæ et mihi non displicet, et nihil extra recipiendum putant: cur ea quæ sub asteriscis et obelis vel addita sunt vel amputata, legunt, et negligunt? Quare Danielem juxta Theodotionis translationem, ecclesiæ susceperunt? Cur Origenem mirantur, et Eusebium Pamphili, cunctas editiones similiter disserentes? Aut quæ fuit stultitia, postquam vera dixerint, proferre quæ falsa sunt? Unde autem in novo testamento probare poterunt assumta testimonia quæ in libris veteribus non habentur? Hæc dicimus, ne omnino calumniantibus tacere videamur. Ceterum post sanctæ Paulæ dormitionem, cujus vita virtutis exemplum est, et hos libros quos Eustochio virgini Christi negare non potui; decrevimus dum spiritus hos regit artus, prophetarum explanationi incumbere, et ommissum jam diu opus,

quasi quodam postliminio, repetere: præsertim cum et admirabilis, sanctusque vir Pammachius, hoc idem litteris flagitet; et nos ad patriam festinantes, mortiferos sirenarum cantus surda debeamus aure transire.

Praefationem ejusdem sancti Hieronymi in libros Regum supra reperies, ideo in principio positam, quod librorum sacrorum ordinem contineat. Inscribitur autem: Prologus galeatus.

Ejusdem in librum Paralipomenon præfatio.

Si septuaginta interpretum, pura et ut ab eis in Graecum versa est, editio permaneret, superflue me, Chromati episcoporum sanctissime atque doctissime, impelleres, ut Hebræa tibi volumina Latino sermone transferrem. Quod enim semel aures hominum occupaverat, et nascentis Ecclesiae roboraverat fidem, justum erat etiam nostro silentio comprobari. Nunc vero cum pro varietate regionum diversa ferantur exemplaria, et germana illa antiquaque translatio corrupta sit, atque violata; nostri arbitrii putas, aut e pluribus judicare quid verum sit, aut novum opus in veteri opere cudere, illudentibusque Judæis, cornicum, ut dicitur, oculos configere. Alexandria et Aegyptus in Septuaginta suis Hesychium laudat auctorem. Constantinopolis usque Antiochiam, Luciani martyris exemplaria probat. Mediæ inter has provinciæ Palæstinos codices legunt: quos ab Origene elaboratos Eusebius et Pamphilus vulgaverunt: totusque orbis hac inter se trifaria varietate compugnat. Et certe Origenes non solum exempla composuit quatuor editionum, e regione singula verba describens, ut unus dissentiens, statim ceteris inter se consentientibus arguatur; sed, quod majoris audaciæ est, in editione Septuaginta, Theodotionis editionem miscuit, asteriscis designans quæ minus fuerant, et virgulis quæ ex superfluo videbantur apposita. Si igitur aliis licuit non tenere quod semel susceperant: et post Septuaginta cellulas, quæ vulgo sine auctore jactantur, singulas cellulas aperuere, hocque in ecclesiis legitur quod Septuaginta nescierunt; cur me non suscipiant Latini mei, qui inviolata editione veteri ita novam condidi, ut laborem meum Hebræis, et quod his majus est, Apostolis auctoribus comprobem? Scripsi nuper librum de optimo genere interpretandi, ostendens illa de Evangelio, *a*) Ex Aegypto vocavi filium meum: et, *b*) Quoniam Nazaræus vocabitur: et *c*) Videbunt in quem compunxerunt: et illud Apostoli, *d*) Quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus illum; ceteraque his similia in Hebræorum libris inveniri. Certe Apostoli et Evangelistæ, Septuaginta interpretes noverant: et unde eis hæc quæ in Septuaginta interpretibus non habentur? Christus Dominus noster utriusque testamenti conditor, in Evangelium secundum Joannem, *e*) Qui credit, inquit, in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Utique scriptum est, quod Salvator scriptum esse testatur. Ubi scriptum est? Septuaginta non habent: apocrypha nescit Ecclesia. Ad Hebræos igitur revertendum est, unde et Dominus loquitur, et discipuli exempla præsumunt. Hæc pace veterum loquor, et obtrectatoribus meis tantum respondeo, qui canino dente me rodunt, in publico detrahentes, et legentes in angu-

---

a) Mat. 2, 15. b) Mat. 2, 23. c) Joan. 19, 37. d) I. Cor. 2, 9. e) Joan. 7, 38.

lis, iidem et accusatores et defensores, cum in aliis probent quod in me reprobant: quasi virtus et vitium non in rebus sit, sed cum auctore mutetur. Ceterum memini editionem Septuaginta translatorum, olim de Græco emendatam tribuisse me nostris: nec inimicum debere existimari eorum, quos in conventu fratrum semper edissero. Et quod nunc Verba dierum, interpretatus sum: idcirco feci, ut inextricabiles moras, et silvam nominum, quæ scriptorum confusa sunt vitio, sensuumque barbariem apertius, et per versuum cola digererem, mihimetipsi et meis juxta Ismeniam canens, si aures surdæ sunt ceterorum.

Ad Domnionem et Rogatianum in eundem præfatio ejusdem.

Quomodo Græcorum historias magis intelligunt qui Athenas viderint; et tertium Virgilii librum qui a Troade per Leucaten, et Acroceraunia ad Siciliam, et inde ad ostia Tiberis navigaverint: ita sanctam Scripturam lucidius intuebitur qui Judæam oculis contemplatus sit, et antiquarum urbium memorias, locorumque vel eadem vocabula, vel mutata cognoverit. Unde et nobis curæ fuit cum eruditissimis Hebræorum hunc laborem subire: ut circumiremus provinciam, quam universæ Christi ecclesiæ sonant. Fateor enim, mi Domnion et Rogatiane carissimi, numquam me in divinis voluminibus, propriis viribus credidisse, nec habuisse opinionem meam, sed ea etiam de quibus scire me arbitrabar, interrogare me solitum, quanto magis de his super quibus anceps eram? Denique, cum a me nuper litteris flagitassetis, ut vobis librum Paralipomenon Latino sermone transferrem, de Tiberiade quendam legis Doctorem, qui apud Hebræos admirationi habebatur, assumsi; et contuli cum eo a vertice, ut ajunt, usque ad extremum unguem: et sic confirmatus, ausus sum facere quod jubebatis. Libere enim vobis loquor, ita in Græcis et Latinis codicibus hic nominum liber vitiosus est, ut non tam Hebræa quam Barbara quædam, et Sarmatica nomina congesta arbitrandum sit. Nec hoc Septuaginta interpretibus, qui Spiritu sancto pleni, ea quæ vera fuerunt transtulerant, sed scriptorum culpæ adscribendum, dum de emendatis inemendata scriptitant; et sæpe tria nomina, subtractis e medio syllabis, in unum vocabulum cogunt, vel e regione unum nomen, propter latitudinem suam, in duo vel tria vocabula dividunt. Sed et ipsæ appellationes, non homines, ut plerique existimant, sed urbes, et regiones, et saltus, et provincias sonant, et oblique sub interpretatione, et figura eorum, quædam narrantur historiæ: de quibus in Regum libro dicitur: Nonne ecce hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda? Quæ utique in nostris codicibus non habentur. Hoc primum sciendum, quod apud Hebræos liber Paralipomenon, unus sit: et apud illos vocatur: Verba dierum: qui propter magnitudinem, apud nos divisus est, quod nonnulli etiam in Bruto, Ciceronis dialogo faciunt, ut eum in tres partes secent, cum unus a suo auctore sit editus. Deinde etiam illud attendendum, quod frequenter nomina, non vocabula hominum, sed rerum, ut dixi, significantias sonant. Ad extremum quod omnis eruditio Scripturarum in hoc continetur: et historiæ quæ vel prætermissæ sunt in suis locis, vel perstrictæ leviter, hic per quædam verborum compendia explicentur. Orationum itaque vestrarum adjutus auxilio, misi librum benevolis placiturum, tamen invidis displiciturum esse non ambigo. Optima enim quæque, ut ait Plinius, malunt contemnere plerique, quam discere. Si quis in hac interpretatione voluerit aliquid reprehendere, interroget Hebræos, suam conscientiam recolat, videat ordinem textumque sermonis; et tunc

nostro labori, si potuerit, detrahat. Ubicumque ergo asteriscos, id est stellas, radiare in hoc volumine videritis: ibi sciatis de Hebræo additum, quod in Latinis codicibus non habetur. Ubi vero obelus, transversa scilicet virga, præposita est, illic signatur quid Septuaginta interpretes addiderint, vel ob decoris gratiam, vel ob Spiritus sancti auctoritatem, licet in Hebræis voluminibus non legatur.

Ejusdem ad Domnionem et Rogatianum, in Esdram et Ne hemiam præfatio.

Utrum difficilius sit, facere quod poscitis, an negare, necdum statui, nam neque, vobis aliquid imperantibus abnuere, sententiæ est: et magnitudo oneris impositi ita cervices premit, ut ante sub fasce ruendum sit, quam levandum. Accedunt ad hoc invidorum studia; qui omne quod scribimus, reprehendendum putant: et interdum contra se conscientia repugnante, publice lacerant quod occulte legunt, in tantum ut clamare compellar, et dicere: Domine (*Ps.* 119, 2.), libera animam meam a labiis iniquis, et a lingua dolosa. Tertius annus est quod semper scribitis atque rescribitis, ut Esdræ librum et Esther, vobis de Hebræo transferam: quasi non habeatis Græca et Latina volumina: aut quidquid illud est quod a nobis vertitur, non statim ab omnibus conspuendum sit. Frustra autem, ut ait quidam, niti, neque aliud fatigando nisi odium quærere, extremæ dementiæ est. Itaque obsecro vos, mi Domnion et Rogatiane carissimi, ut privata lectione contenti, libros non efferatis in publicum, nec fastidiosis cibos ingeratis: vitetisque eorum supercilium, qui judicare tantum de aliis, et ipsi facere nihil noverunt. Si qui autem fratrum sunt quibus nostra non displicent, his tribuatis exemplar; admonentes ut Hebræa nomina, quorum grandis in hoc volumine copia est, distincte et per intervalla, transcribant. Nihil enim proderit emendasse librum, nisi emendatio, librariorum diligentia, conservetur. Nec quemquam moveat quod unus a nobis liber editus est: nec apocryphorum tertii et quarti somniis delectetur: quia et apud Hebræos Esdræ Nehemiæque sermones in unum volumen coarctantur: et quæ non habentur apud illos, nec de viginti quatuor senibus sunt, procul abjicienda. Si quis autem Septuaginta vobis opposuerit interpretes, quorum exemplaria varietas ipsa lacerata et inversa demonstrat; nec potest utique verum asseri quod diversum est: mittite eum ad Evangelia: in quibus multa ponuntur quasi de Veteri testamento, quæ apud Septuaginta interpretes non habentur, velut illud: Quoniam Nazaræus vocabitur; et, Ex Aegypto vocavi filium meum; et, Videbunt in quem compunxerunt, multaque alia, quæ latiori operi reservamus: et quærite ab eo ubi scripta sint, cumque proferre non potuerit, vos legite de his exemplaribus quæ nuper a nobis edita, maledicorum quotidie linguis confodiuntur. Sed ut ad compendium veniam, certe quod illaturus sum, æquissimum est. Edidi aliquid quod non habetur in Græco, aut aliter habetur quam a me versum est? Quid interpretem laniant? interrogent Hebræos; et ipsis auctoribus, translationi meæ vel arrogent vel derogent fidem. Porro aliud est, si clausis, quod dicitur, oculis mihi volunt maledicere, et non imitantur Græcorum studium ac benevolentiam, qui post septuaginta translatores, jam Christi Evangelio coruscante, Judæos et Hebionitas legis veteris interpretes, Aquilam videlicet, et Symmachum, et Theodotionem, et curiose legunt, et per Origenis laborem in hexaplis, ecclesiis dedicarunt. Quanto magis Latini grati esse deberent, quod exultantem cernerent Græciam a se aliquid mutuari? Primum enim magnorum sumtuum est et infinitæ difficul-

tatis, exemplaria posse habere omnia: deinde etiam qui habuerint, et Hebræi sermonis ignari sunt, magis errabunt, ignorantes quis e multis verius dixerit. Quod etiam sapientissimo cuidam nuper apud Græcos accidit, ut interdum Scripturæ sensum relinquens, uniuscujusque interpretis sequeretur errorem. Nos autem qui Hebrææ linguæ saltem parvam habemus scientiam, et Latinus nobis utcumque sermo non deest, et de aliis magis possumus judicare, et ea quæ ipsi intelligimus, in nostra lingua promere. Itaque licet hydra sibilet, victorque Sinon incendia jactet: numquam meum, juvante Christo, silebit eloquium: etiam præcisa lingua balbutiet. Legant qui volunt: qui nolunt, abjiciant. Eventilent apices, litteras calumnientur: magis vestra caritate provocabor ad studium, quam illorum detractione et odio deterrebor.

Ejusdem ad Chromatium et Eliodorum in Tobiam præfatio.

Mirari non desino exactionis vestræ instantiam; exigitis enim ut librum Chaldæo sermone conscriptum, ad Latinum stylum traham; librum utique Tobiæ, quem Hebræi de catalogo divinarum scripturarum secantes, his quæ hagiographa memorant, manciparunt. Feci satis desiderio vestro, non tamen meo studio. Arguunt et nos Hebræorum studia: et imputant nobis, contra suum canonem Latinis auribus ista transferre. Sed melius esse judicans Pharisæorum displicere judicio, et episcoporum jussionibus deservire, institi ut potui. Et quia vicina est Chaldæorum lingua sermoni Hebraico, utriusque linguæ peritissimum loquacem reperiens, unius diei laborem arripui: et quidquid ille mihi Hebraicis verbis expressit, hoc ego accito notario, sermonibus Latinis exposui. Orationibus vestris mercedem hujus operis compensabo, cum gratum vobis didicero, me, quod jubere estis dignati, complesse.

Ejusdem præfatio in librum Judith.

Apud Hebræos liber Judith inter hagiographa legitur: cujus auctoritas ad roboranda illa quæ in contentionem veniunt minus idonea judicatur. Chaldæo tamen sermone conscriptus, inter historias computatur. Sed quia hunc librum synodus Nicæna in numero sanctarum Scripturarum legitur computasse, acquievi postulationi vestræ, immo exactioni: et sepositis occupationibus, quibus vehementer arctabar, huic unam lucubratiunculam dedi, magis sensum e sensu, quam ex verbo verbum transferens. Multorum codicum varietatem vitiosissimam amputavi: sola ea, quæ intelligentia integra in verbis Chaldæis invenire potui, Latinis expressi. Accipite Judith viduam, castitatis exemplum, et triumphali laude perpetuis eam præconiis declarate. Hanc enim non solum feminis, sed et viris imitabilem dedit, qui castitatis ejus remunerator, virtutem ei talem tribuit, ut invictum omnibus hominibus vinceret, et insuperabilem superaret.

Ejusdem in librum Esther præfatio.

Librum Esther variis translatoribus constat esse vitiatum: quem ego de archivis Hebræorum relevans, verbum e verbo expressius transtuli. Quem librum editio vulgata, laciniosis hinc inde verborum sinibus trahit, addens ea quæ ex tempore dici poterant, et audiri: sicut solitum est scholaribus disciplinis, sumto themate, excogitare quibus verbis uti potuit qui injuriam passus est, vel qui injuriam fecit. Vos autem, o Paula et Eustochium, quoniam et bibliothecas Hebræorum studuistis intrare, et interpretum certamina comprobastis, tenentes

Esther Hebraicum librum, per singula verba nostram translationem aspicite; ut possitis agnoscere, me nihil etiam augmentasse addendo, sed fideli testimonio simpliciter, sicut in Hebræo habetur, historiam Hebraicam Latinæ linguæ tradidisse. Nec affectamus laudes hominum, nec vituperationes expavescimus. Deo enim placere curantes, minas hominum penitus non timemus: quoniam[1]) Deus dissipat ossa eorum qui hominibus placere desiderant: et secundum Apostolum[2]), Qui ejusmodi sunt, servi Christi esse non possunt. Rursum, in libro Esther alphabetum ex minio usque ad Teth litteram fecimus diversis in locis, volentes scilicet septuaginta interpretum ordinem per hoc insinuare studioso lectori. Nos enim juxta morem Hebraicum, ordinem prosequi etiam in Septuaginta editione maluimus.

Ejusdem in librum Job præfatio.

Cogor per singulos scripturæ divinæ libros adversariorum respondere maledictis: qui interpretationem meam, reprehensionem septuaginta interpretum criminantur: quasi non et apud Græcos Aquila, Symmachus, et Theodotio, vel verbum e verbo, vel sensum e sensu, vel ex utroque commixtum, et medie temperatum genus translationis expresserint; et omnia veteris instrumenti volumina Origenes obelis asteriscisque distinxerit, quos vel additos, vel de Theodotione sumtos, translatione antiquæ inseruit, probans defuisse quod additum est. Discant igitur obtrectatores mei recipere in toto, quod in partibus susceperunt, aut interpretationem meam cum asteriscis suis radere. Neque enim fieri potest, ut quos plura intermississe susceperint, non eosdem etiam in quibusdam errasse fateantur, præcipue in Job: cui si ea quæ sub asteriscis addita sunt, subtraxeris, pars maxima detruncabitur, et hoc dumtaxat apud Græcos. Ceterum apud Latinos, ante eam translationem, quam sub asteriscis et obelis nuper edidimus, septingenti ferme aut octingenti versus desunt; ut decurtatus et laceratus, corosusque liber fœditatem sui publice legentibus præbeat. Hæc autem translatio nullum de veteribus sequitur interpretem: sed ex ipso Hebraico, Arabicoque sermone, et interdum Syro, nunc verba, nunc sensus, nunc simul utrumque resonabit. Obliquus enim etiam apud Hebræos totus liber fertur et lubricus: et quod Græci rhetores vocant, ἐσχηματισμένος, dum qui aliud loquitur, aliud agit: ut si velis anguillam vel murenulam strictis tenere manibus, quanto fortius presseris, tanto citius elabitur. Memini me ob intelligentiam hujus voluminis, Lyddæum quemdam præceptorem, qui apud Hebræos primus haberi putabatur, non parvis redemisse nummis: cujus doctrina an aliquid profecerim, nescio: hoc unum scio, non potuisse me interpretari, nisi quod ante intellexeram. A principio itaque voluminis, usque ad verba Job, apud Hebræos prosa oratio est. Porro a verbis Job, in quibus ait: Pereat dies in qua natus sum, et nox in qua dictum est, conceptus est homo: usque ad eum locum, ubi ante finem voluminis scriptum est: Idcirco (42, 6.) ipse me reprehendo, et ago pœnitentiam in favilla et cinere: hexametri versus sunt, dactylo, spondeoque currentes; et propter linguæ idioma, crebro recipientes et alios pedes, non earumdem syllabarum, sed eorumdem temporum. Interdum quoque rythmus ipse dulcis et tinnulus fertur numeris pedum solutis: quod metrici magis, quam simplex lector intelligunt. A supradicto autem versu usque ad finem libri, parvum comma quod remanet, prosa oratione contexitur. Quod si cui videtur incredulum,

1) Psal. 52, 6. — 2) Gal. 1, 10.

metra scilicet esse apud Hebræos, et in morem nostri Flacci, Græcique Pindari, et Alcæi, et Sappho, vel Psalterium, vel Lamentationes Jeremiæ, vel omnia ferme scripturarum cantica comprehendi: legat Philonem, Josephum, Origenem, Cæsariensem Eusebium, et eorum testimonio me verum dicere comprobabit. Audiant quapropter canes mei, idcirco me in hoc volumine laborasse, non ut interpretationem antiquam reprehenderem, sed ut ea quæ in illa aut obscura sunt, aut omissa aut certe scriptorum vitio depravata, manifestiora nostra interpretatione fierent: Ut qui Hebræorum sermonem ex parte didicimus, et in Latino pene ab ipsis cunabulis inter grammaticos et rhetores et philosophos detriti sumus. Quod si apud Græcos post Septuaginta editionem, jam Christi Evangelio coruscante, Judæus Aquila, et Symmachus ac Theodotio, judaizantes hæretici sunt recepti, qui multa mysteria Salvatoris subdola interpretatione celarunt, et tamen in ἑξαπλοῖς habentur apud ecclesias, et explanantur ab ecclesiasticis viris: quanto magis ego Christianus, et de parentibus Christianis natus, et vexillum crucis in mea fronte portans, cujus studium fuit omissa repetere, depravata corrigere, et sacramenta Ecclesiæ puro et fideli aperire sermone; vel a fastidiosis, vel a malignis lectoribus non debeo reprobari? Habeant qui volunt veteres libros, vel in membranis purpureis auro argentoque descriptos, vel uncialibus, ut vulgo ajunt, litteris onera magis exarata, quam codices: dummodo mihi, meisque permittant pauperes habere schedulas, et non tam pulchros codices, quam emendatos. Utraque autem editio, et Septuaginta juxta Græcos, et mea juxta Hebræos, in Latinum meo labore translata est. Eligat unusquisque quod vult; et studiosum me magis, quam malevolum probet.

Alia ejusdem Præfatio.

Si aut fiscellam junco texerem, aut palmarum folia complicarem, ut in sudore vultus mei comederem panem, et ventris opus sollicita mente pertractarem; nullus morderet, nemo reprehenderet. Nunc autem quia juxta sententiam Salvatoris, volo operari cibum qui non perit, et antiquam divinorum voluminum viam sentibus virgultisque purgare; error mihi geminus infligitur; corrector vitiorum, falsarius dicor, et errores non auferre, sed serere. Tanta est enim vetustatis consuetudo, ut etiam confessa plerisque vitia placeant: dum magis pulchros habere volunt codices, quam emendatos. Quapropter, o fratres dilectissimi, unicum nobilitatis et humilitatis exemplar, pro flabello, calathis, sportellisque, munusculis monachorum, spiritalia hæc et mansura dona suscipite; ac beatum Job, qui adhuc apud Latinos jacebat in stercore, et vermibus scatebat errorum, integrum immaculatumque gaudete. Quomodo enim post probationem atque victoriam, duplicia sunt ei universa reddita; ita ego in lingua nostra, ut audacter loquar, feci eum habere quæ amiserat. Igitur et vos, et unumquemque lectorem solita præfatione commoneo, et in principiis librorum eadem semper annectens, rogo, ut ubicumque præcedentes virgulas videritis, sciatis ea quæ subjecta sunt, in Hebraicis voluminibus non haberi. Porro ubi stellæ imago præfulserit, ex Hebræo in sermone nostro addita sunt, necnon et illa quæ haberi videbantur, et ita corrupta erant, ut sensum legentibus tollerent, orantibus vobis magno labore correxi: magis utile quid ex otio meo ecclesiis Christi venturum ratus, quam ex aliorum negotio.

Ejusdem in Psalterium, quod secundum Septuaginta editionem correxit, præfatio.

Psalterium Romæ dudum positus emendaram, et juxta Septuaginta interpretes, licet cursim, magna tamen ex parte correxeram. Quod quia rursum videtis, o Paula et Eustochium, scriptorum vitio depravatum, plusque antiquum errorem, quam novam emendationem valere: me cogitis, ut veluti quodam novali scissum jam arvum exerceam, et obliquis sulcis renascentes spinas eradicem: æquum esse dicentes, ut quod crebro male pullulat, crebrius succidatur. Unde consueta præfatione commoneo tam vos, quibus forte labor iste desudat, quam eos qui exemplaria istiusmodi habere voluerint, ut quæ diligenter emendavi, cum cura et diligentia transcribantur. Notet sibi unusquisque vel jacentem lineam, vel radiantia signa, idest obelos, vel asteriscos. Et ubicumque viderit virgulam præcedentem, ab ea usque ad duo puncta quæ impressimus, sicut in Septuaginta translatoribus plus haberi. Ubi autem perspexerit stellæ similitudinem, de Hebræis voluminibus additum noverit æque usque ad duo puncta, juxta Theodotionis dumtaxat editionem, qui simplicitate sermonis a Septuaginta interpretibus non discordat. Hæc ergo et vobis et studioso cuique fecisse me sciens: non ambigo multos fore qui vel invidia, vel supercilio malint contemnere videri præclara quam discere: et de turbulento magis rivo, quam de purissimo fonte potare.

Ejusdem Præfatio in libros Salomonis.

Jungat epistola, quos jungit sacerdotium: immo charta non dividat, quos Christi nectit amor. Commentarios in Osee, Amos, Zachariam, Malachiam, quos poscitis, scripsissem si licuisset præ valitudine. Mittitis solatia sumtuum: notarios nostros et librarios sustentatis, ut vobis potissimum nostrum desudet ingenium. Et ecce ex latere frequens turba diversa poscentium: quasi aut æquum sit, me vobis esurientibus, aliis laborare: aut in ratione dati et accepti, cuiquam, præter vos, obnoxius sim. Itaque longa ægrotatione fractus, ne penitus hoc anno reticerem, et apud vos mutus essem, tridui opus nomini vestro consecravi, interpretationem videlicet trium Salomonis voluminum, Misle quas Hebræi Parabolas, vulgata autem editio Proverbia vocat. Coheleth, quem Græce Ecclesiasten, Latine Concionatorem possumus dicere: Sir hassirim quod in nostra linqua vertitur Canticum canticorum. Fertur et Panaretos Jesu filii Sirach liber, et alius pseudepigraphus, qui Sapientia Salomonis inscribitur. Quorum priorem, Hebraicum reperi: non Ecclesiasticum, ut apud Latinos, sed Parabolas prænotatum, cui juncti erant Ecclesiastes et Canticum canticorum; ut similitudinem Salomonis, non solum librorum numero, sed etiam materiarum genere coæquaret. Secundus apud Hebræos nusquam est, quin et ipse stylus Græcam eloquentiam redolet: et nonnulli scriptorum veterum hunc esse Judæi Philonis affirmant. Sicut ergo Judith, et Tobiæ, et Machabæorum libros legit quidem Ecclesia, sed eos inter canonicas scripturas non recipit: sic et hæc duo volumina legat ad ædificationem plebis, non ad auctoritatem Ecclesiasticorum dogmatum confirmandam. Si cui sane Septuaginta interpretum magis editio placet, habet eam a nobis olim emendatam. Neque enim nova sic cudimus, ut vetera destruamus. Et tamen cum diligentissime legerit, sciat magis nostra scripta intelligi, quæ non in tertium vas transfusa coacuerint, sed statim de prelo purissimæ commendata testæ, suum saporem servaverint.

Ad Paulam et Eustochium in translationem Isaiæ ex Hebraïca veritate, ejusdem præfatio.

Nemo cum prophetas versibus viderit esse descriptos, metro eos existimet apud Hebræos ligari, et aliquid simile habere de Psalmis et operibus Salomonis; sed quod in Demosthene et Tullio solet fieri, ut per cola scribantur et commata, qui utique prosa, et non versibus conscripserunt. Nos quoque utilitati legentium providentes, interpretationem novam, novo scribendi genere distinximus. Ac primum de Isaia sciendum, quod in sermone suo disertus sit: quippe ut vir nobilis et urbanæ eloquentiæ, nec habens quidquam in eloquio rusticitatis admistum. Unde accidit, ut præ ceteris, florem sermonis ejus, translatio non potuerit conservare. Deinde etiam hoc adjiciendum, quod non tam propheta dicendus sit, quam evangelista. Ita enim universa Christi, Ecclesiæque mysteria ad liquidum prosecutus est, ut non putes eum de futuro vaticinari, sed de præteritis historiam texere. Unde conjicio noluisse tunc temporis Septuaginta interpretes fidei suæ sacramenta perspicue ethnicis prodere: ne sanctum canibus, et margaritas porcis darent: quæ, cum hanc editionem legeritis, ab illis animadvertetis abscondita. Nec ignoro quanti laboris sit prophetas intelligere: nec facile quempiam posse judicare de interpretatione, nisi intellexerit antequam legerit; nos quoque patere morsibus plurimorum, qui stimulante invidia, quod consequi non valent, despiciunt. Sciens ergo et prudens in flammam mitto manum: et nihilominus hoc a fastidiosis lectoribus precor, ut quomodo græci post Septuaginta translatores Aquilam et Symmachum et Theodotionem legunt, vel ut Septuaginta magis ex collatione eorum intelligant: sic et isti saltem unum post priores habere dignentur interpretem. Legant prius, et postea despiciant: ne videantur, non ex judicio, sed ex odii præsumtione ignorata damnare. Prophetavit autem Isaias in Jerusalem, et in Judæa, necdum decem tribubus in captivitatem ductis: ac de utroque regno, nunc commistim, nunc separatim texit oraculum. Et cum interdum ad præsentem respiciat historiam, et post Babyloniæ captivitatem reditum populi significet in Judæam: tamen omnis ejus cura de vocatione gentium, et adventu Christi est. Quem quanto plus amatis, o Paula et Eustochium, tanto magis ab eo petite, ut pro obtrectatione præsenti, qua me indesinenter æmuli laniant, ipse mihi mercedem restituat in futuro: qui scit me ob hoc in peregrinæ linguæ eruditione sudasse, ne Judæi de falsitate Scripturarum ecclesiis ejus diutius insultarent.

Ejusdem in Jeremiam præfatio.

Jeremias Propheta, cui hic prologus scribitur, sermone quidem apud Hebræos Isaia et Osee et quibusdam aliis prophetis videtur esse rusticior, sed sensibus par est: quippe qui eodem spiritu prophetaverit. Porro simplicitas eloquii, a loco ei in quo natus est, accidit. Fuit enim Anathothites, qui est usque hodie viculus, tribus ab Jerosolymis distans millibus, sacerdos ex sacerdotibus, et in matris utero sanctificatus: virginitate sua evangelicum virum Christi Ecclesiæ dedicans. Hic vaticinari exorsus est puer: et captivitatem urbis atque Judææ, non solum spiritu, sed et oculis carnis intuitus est. Jam decem tribus Israel Assyrii in Medos transtulerant: jam terras earum, coloniæ gentium possidebant. Unde in Juda tantum, et in Benjamin prophetavit: et civitatis suæ ruinas quadruplici planxit alphabeto, quod nos mensuræ metri, versibusque reddidimus. Præterea ordinem visionum,

qui apud Græcos et Latinos omnino confusus est, ad pristinam fidem correximus. Librum autem Baruch notarii ejus, qui apud Hebræos nec legitur, nec habetur, prætermisimus: pro his omnibus maledicta ab æmulis præstolantes, quibus me necesse est per singula opuscula respondere. Et hoc patior: quia vos me cogitis. Ceterum ad compendium mali, rectius fuerat modum furori eorum silentio meo ponere, quam quotidie novi aliquid scriptitantem, invidorum insaniam provocare.

Ejusdem in Ezechielem præfatio.

Ezechiel propheta cum Joachim rege Juda captivus ductus est in Babylonem: ibique iis qui cum eo captivi fuerant, prophetavit, pœnitentibus quod ad Jeremiæ vaticinium se ultro adversariis tradidissent, et viderent adhuc urbem Jerosolymam stare, quam ille casuram esse prædixerat. Tricesimo autem ætatis suæ anno, et captivitatis quinto, exorsus est ad concaptivos loqui. Et eodem tempore, licet posterior, hic in Chaldæa, Jeremias in Judæa prophetaverunt. Sermo ejus nec satis disertus, nec admodum rusticus est: sed ex utroque medie temperatus. Sacerdos et ipse fuit, sicut Jeremias: principia voluminis et finem magnis habens obscuritatibus involuta. Sed et vulgata ejus editio non multum distat ab Hebraico. Unde non satis miror quid causæ exstiterit, ut si eosdem in universis libris habemus interpretes: in aliis eadem, in aliis diversa transtulerint. Legite igitur et hunc juxta translationem nostram: quoniam per cola scriptus et commata, manifestiorem legentibus sensum tribuit. Si autem amici mei et hunc subsannaverint; dicite eis, quod nemo eos compellat ut scribant. Sic vereor ne illud eis eveniat quod Græce significantius dicitur, ut vocentur *Φαγολοίδοροι*, quod est, manducantes sannas.

Ejusdem in Danielem præfatio.

Danielem prophetam juxta Septuaginta interpretes, Domini Salvatoris ecclesiæ non legunt, utentes Theodotionis editione: et hoc cur acciderit, nescio. Sive enim quia sermo Chaldaicus est, et quibusdam proprietatibus a nostro eloquio discrepat, noluerunt Septuaginta interpretes easdem linguæ lineas in translatione servare: sive sub nomine eorum ab alio nescio quo non satis Chaldæam linguam sciente editus est liber: sive aliud quid causæ exstiterit ignorans: hoc unum affirmare possum, quod multum a veritate discordet, et recto judicio repudiatus sit. Sciendum quippe est Danielem maxime et Esdram Hebraicis quidem litteris, sed Chaldæo sermone conscriptos, et unam Jeremiæ pericopen: Job quoque cum Arabica lingua plurimam habere societatem. Denique et ego adolescentulus post Quintiliani et Tullii lectionem ac flores rhetoricos, cum me in linguæ hujus pistrinum reclusissem: et multo sudore, multoque tempore vix cœpissem anhelantia stridentiaque verba resonare, et quasi per cryptam ambulans, rarum desuper lumen aspicerem, impegi novissime in Danielem: et tanto tædio affectus sum, ut desperatione subita omnem laborem veterem voluerim contemnere. Verum adhortante me quodam Hebræo, et illud mihi crebrius in sua lingua ingerente: Labor improbus omnia vincit: et qui mihi videbar sciolus inter Hebræos, cœpi rursus esse discipulus Chaldaicus. Et ut verum fatear, usque ad præsentem diem magis possum sermonem Chaldaicum legere et intelligere, quam sonare. Hæc idcirco refero, ut difficultatem vobis Danielis ostenderem: qui apud Hebræos nec Susannæ habet historiam, nec hymnum trium puerorum, nec Belis, draconisque fabulas: quas nos, quia in toto orbe dispersæ

sunt, veru anteposito, easque jugulante subjecimus: ne videremur apud imperitos magnam partem voluminis detruncasse. Audivi ego quendam de præceptoribus Judæorum, cum Susannæ derideret historiam, et a Græco nescio quo eam diceret esse conflctam: illud opponere quod Origeni quoque Africanus opposuit, etymologias has ἀπὸ τοῦ σχίνου σχίσαι, καὶ ἀπὸ τοῦ πρίνου πρίσαι, de Græco sermone descendere. Cujus rei nos intelligentiam nostris hanc possumus dare: Ut verbi gratia, dicamus de arbore ilice dixisse eum, illico pereas; et a lentisco, in lentem te comminuat angelus: vel non lente pereas: aut lentus, id est flexibilis ducaris ad mortem: sive aliud quid ad arboris nomen conveniens. Deinde tantum fuisse otii tribus pueris cavillabatur, ut in camino æstuantis incendii metro luderent: et per ordinem ad laudem Dei omnia elementa provocarent, aut quod miraculum, divinæque aspirationis indicium, vel draconem interfectum offa picis, vel sacerdotum Belis machinas deprehensas: quæ magis prudentia solertis viri, quam prophetali essent spiritu perpetrata? Cum vero ad Habacuc veniret, et de Judæa in Chaldæam raptum discophorum lectitaret, quærebat exemplum ubi legissemus in toto veteri testamento quemquam sanctorum gravi volasse corpore, et in puncto horæ tanta terrarum spatia transisse, cui cum quidam e nostris satis ad loquendum promptulus, Ezechielem adduxisset in medium, et diceret eum de Chaldæa in Judæam fuisse translatum; derisit hominem, et ex ipso volumine demonstravit Ezechielem in spiritu se vidisse transpositum. Denique et Apostolum nostrum, videlicet ut eruditum virum, et qui legem ab Hebræis didicisset, non fuisse ausum affirmare se raptum in corpore, sed dixisse (II. *Cor.* 12, 2.): Sive in corpore, sive extra corpus, nescio, Deus scit. His et talibus argumentis apogryphas in libro Ecclesiæ fabulas arguebat. Super qua re lectoris arbitrio judicium derelinquens, illud admoneo, non haberi Danielem apud Hebræos inter prophetas, sed inter eos qui hagiographa conscripserunt. In tres siquidem partes omnis ab eis Scriptura dividitur: in legem, in prophetas, et in hagiographa, id est in quinque, et octo, et in undecim libros: de quo non est hujus temporis disserere. Quæ autem ex hoc propheta, immo contra hunc librum Porphyrius objiciat: testes sunt Methodius, Eusebius, et Apollinarius: qui multis versuum millibus ejus vesaniæ respondentes, nescio an curioso lectori satisfecerint. Unde obsecro vos, o Paula et Eustochium, fundatis pro me ad Dominum preces: ut quamdiu in hoc corpusculo sum, scribam aliquid gratum vobis, utile Ecclesiæ, dignum posteris. Præsentium quippe judiciis oblatrantium non satis moveor: qui in utramque partem, aut amore labuntur, aut odio.

Ejusdem in XII Prophetas præfatio.

Non est idem ordo duodecim prophetarum apud Hebræos, qui est apud nos. Unde secundum id quod ibi legitur, hic quoque dispositi sunt. Osee commaticus est, et quasi per sententias loquens. Joel planus in principiis: in fine obscurior. Et usque ad Malachiam, habent singuli proprietates suas: quem Esdram scribam, legisque doctorem Hebræi autumant. Et quia longum est nunc de omnibus dicere: hoc tantum vos, o Paula et Eustochium, admonitas volo, unum librum esse duodecim prophetarum: et Osee synchronon Isaiæ: Malachiam vero Aggæi et Zachariæ fuisse temporibus. In quibus autem tempus non præfertur in titulo; sub illis eos regibus prophetasse, sub quibus et hi qui ante eos habent titulos prophetaverunt.

Ejusdem in Evangelistas ad Damasum præfatio.

Novum opus me facere cogis ex veteri: ut post exemplaria Scripturarum toto orbe dispersa, quasi quidam arbiter sedeam; et quia inter se variant, quæ sint illa quæ cum Græca consentiant veritate, decernam. Pius labor, sed periculosa præsumtio, judicare de ceteris, ipsum ab omnibus judicandum: senis mutare linguam, et canescentem jam mundum ad initia retrahere parvulorum. Quis enim doctus pariter vel indoctus, cum in manus volumen assumserit, et a saliva quem semel imbibit, viderit discrepare quod lectitat; non statim erumpat in vocem, me falsarium, me clamitans esse sacrilegum, qui audeam aliquid in veteribus libris addere, mutare, corrigere? Adversus quam invidiam duplex causà me consolatur: quod et tu qui summus sacerdos es, fieri jubes: et verum non esse quod variat, etiam maledicorum testimonio comprobatur. Si enim Latinis exemplaribus fides est adhibenda: respondeant quibus: tot enim sunt exemplaria pene quot codices. Sin autem veritas est quærenda de pluribus: cur non ad Græcam originem revertentes, ea quæ vel a vitiosis interpretibus male reddita: vel a præsumtoribus imperitis emendata perversius: vel a librariis dormitantibus aut addita sunt, aut mutata, corrigimus? Neque vero ego de veteri disputo testamento: quod a Septuaginta senioribus in Græcam linguam versum, tertio gradu ad nos usque pervenit. Non quæro quid Aquila, quid Symmachus sapiant, quare Theodotion inter novos, et veteres medius incedat. Sit illa vera interpretatio quam Apostoli probaverunt. De novo nunc loquor testamento: quod Græcum esse, non dubium est, excepto apostolo Matthæo, qui primus in Judæa evangelium Christi Hebraicis litteris edidit. Hoc certe cum in nostro sermone discordat, et in diversos rivulorum tramites ducit; uno de fonte quærendum est. Prætermitto eos codices quos a Luciano et Hesychio, nuncupatos, paucorum hominum asserit perversa contentio: quibus utique nec in toto Veteri instrumento post Septuaginta interpretes emendare quid licuit, nec in Novo profuit emendasse: cum multarum gentium linguis Scriptura ante translata, doceat falsa esse quæ addita sunt. Igitur hæc præsens præfatiuncula pollicetur quatuor tantum Evangelia, quorum ordo est iste, Matthæus, Marcus, Lucas, Joannes: codicum Græcorum emendata collatione, sed veterum, quæ ne multum a lectionis Latinæ consuetudine discreparent, ita calamo temperavimus, ut his tantum quæ sensum videbantnr mutare correctis, reliqua manere pateremur ut fuerant. Canones quoque quos Eusebius Cæsariensis episcopus Alexandrinum secutus Ammonium, in decem numeros ordinavit, sicut in Græco habentur, expressimus. Quod si quis de curiosis voluerit nosse quæ in Evangeliis, vel eadem vel vicina, vel sola sint, eorum distinctione cognoscet. Magnus siquidem hic in nostris codicibus error inolevit, dum quod in eadem re alius Evangelista plus dixit, in alio quia minus putaverint, addiderunt. Vel dum eundem sensum alius aliter expressit, ille qui unum e quatuor primum legerat, ad ejus exemplum ceteros quoque existimaverit emendandos. Unde accidit ut apud nos mixta sint omnia, et in Marco plura Lucæ atque Matthæi; rursum in Matthæo plura Joannis et Marci, et in ceteris reliquorum quæ aliis propria sunt, inveniantur. Cum itaque canones legeris, qui subjecti sunt, confusionis errore sublato, et similia omnium scies, et singulis sua quæque restitues. In canone primo concordant quatuor, Matthæus, Marcus, Lucas, Joannes. In secundo tres, Matthæus, Marcus, Lucas. In tertio tres, Matthæus, Lucas, Joannes. In quarto tres, Matthæus, Marcus, Joannes. In quinto duo, Matthæus, Lucas. In sexto

duo, Matthæus, Marcus. In septimo duo, Matthæus, Joannes. In octavo duo, Lucas, Marcus. In nono duo, Lucas, Joannes. In decima propria quique quæ non habentur in aliis, ediderunt. Singulis vero Evangeliis ab uno, incipiens usque ad finem librorum, dispar numerus accrescit. Hic nigro colore descriptus, sub se habet alium ex minio discolorem numerum, qui ad decem usque procedens, indicat prior numerus in quo sit canone requirendus. Cum ergo aperto codice, verbi gratia, illud sive illud capitulum scire volueris cujus canonis sit, statim ex subjecto numero doceberis, et recurrens ad principia, in quibus canonum est distincta congeries, eodemque statim canone ex titulo frontis invento, illum quem quærebas numerum, ejusdem Evangelistæ qui et ipse ex inscriptione signatur, invenies, atque e vicino ceterorum tramitibus inspectis, quos numeros e regione habeant, annotabis, et cum scieris, recurres ad volumina singulorum, et sine mora repertis numeris quos ante signaveras, reperies et loca in quibus vel eadem vel vicina dixerunt. Sciendum tamen, ne quis ignarum ex similitudine numerorum error involvat, quod sicubi in subnotatione canonum distinctorum in canone quolibet tres Evangelistæ bis, ter vel quater, aut etiam amplius eundem numerum per ordinem habuerint annotatum, et quartus e contrario, discrepantes, quod in tres illi in eo loco semel dixerint, quartus toties in corpore voluminis sui ponat, quoties diversi numeri in ejus canone positi stant contra prædictorum numerorum continuatas similitudines. Item si in uno quolibet eorum aut etiam duobus idem in canone numerus bis, ter, et quater, aut eo amplius reperiatur in ordine collocatus, et dispares inveniantur in ceteris: dubium non erit, quin id quod illius illorumve canonis numerus bis terque repetitum ab his in volumine semel dictum esse ostendit, alter alterius eorum toties uno atque eodem sensu loquantur, quoties prætulerint in numerorum annotatione distantiam. Et hoc in omnium novem canonum collatione servabitur. Ceterum in decimo (quoniam propria singulorum tantummodo continentur) non potest contra id comparatio esse quod solum est. Opto ut in Christo valeas, et memineris mei, Papa beatissime.

Ejusdem ex Catalogo scriptorum ecclesiasticorum.

Paulus Apostolus, qui ante Saulus, extra numerum duodecim Apostolorum, de tribu Benjamin et oppido Judææ Gischalis fuit, quo a Romanis capto, cum parentibus suis Tarsum Ciliciæ commigravit, a quibus ob studia legis missus Jerosolymam, a Gamaliel viro doctissimo cujus Lucas meminit, eruditus est. Cum autem interfuisset neci martyris Stephani, et acceptis a pontifice templi epistolis, ad persequendos eos qui Christo crediderant, Damascum pergeret, revelatione compulsus ad fidem, quæ in Actibus Apostolorum scribitur, in vas electionis de persecutore translatus est. Cumque primum ad prædicationem ejus Sergius Paulus Proconsul Cypri credidisset, ab eo, quod eum Christi fidei subegerat, sortitus est nomen Paulus: et juncto sibi Barnaba, multis urbibus peragratis, revertensque Jerosolymam, a Petro, Jacoboque et Joanne, Gentium apostolus ordinatur. Et quia in Actibus Apostolorum plenissime de ejus conversione scriptum est, hoc tantum dicam, quod post passionem Domini vicesimo quinto anno, id est secundo Neronis, eo tempore quo Festus procurator Judææ successit Felici, Romam vinctus mittitur, et biennium in libera manens custodia, adversus Judæos de adventu Christi quotidie disputavit. Sciendum autem in prima satisfactione, (necdum Neronis imperio roborato, nec in tanta erumpente scelera, quanta de eo narrant historiæ) Paulum, a Nerone dimissum, ut

Evangelium Christi in Occidentis quoque partibus prædicaretur, sicut ipse scribit in secunda epistola ad Timotheum (eo tempore quo et passus est, de vinculis dictat epistolam): In prima mea satisfactione nemo mihi affuit, sed omnes me dereliquerunt: non eis imputetur. Dominus autem mihi affuit, et confortavit me, ut per me prædicatio compleretur, et audirent omnes Gentes: et liberatus sum de ore leonis. Manifestissime leonem propter crudelitatem, Neronem significans. Et in sequentibus, Liberatus sum de ore leonis. Et statim, Liberavit me Dominus ab omni ópere malo, et salvavit me in regnum suum cœleste; quod scilicet præsens sibi sentiret imminere martyrium. Nam et in eadem epistola præmiserat: Ego enim jam immolor, et tempus resolutionis meæ instat. Hic ergo decimoquarto Neronis anno, eodem die quo Petrus, Romæ pro Christo capite truncatus, sepultusque est in via Ostiensi, anno post passionem Domini tricesimo septimo. Scripsit autem novem ad septem ecclesias epistolas, ad Romanos unam, ad Corinthios duas, ad Galatas unam, ad Ephesios unam, ad Philippenses unam, ad Colossenses unam, ad Thessalonicenses duas. Præterea ad discipulos suos: Timotheo duas, Tito unam, Philemoni unam. Epistola autem quæ fertur ad Hebræos, non ejus creditur, propter styli sermonisque distantiam: sed vel Barnabæ juxta Tertullianum, vel Lucæ Evangelistæ, juxta quosdam: vel Clementis Romanæ postea Ecclesiæ Episcopi, quem ajunt sententias Pauli proprio ordinasse, et ornasse sermone: vel certe quia Paulus scribebat ad Hebræos, et propter invidiam sui apud eos nominis titulum in principio salutationis amputaverat, scripserat ut Hebræus Hebræis Hebraice, id est suo eloquio dissertissime, ut ea quæ eloquenter scripta fuerant in Hebræo, eloquentius verterentur in Græcum, et hanc causam esse, quod a ceteris Pauli epistolis discrepare videatur. Legunt quidam et ad Laodicenses, sed ab omnibus exploditur.

Ejusdem ex Catalogo scriptorum ecclesiasticorum.

Jacobus, qui appellatur frater Domini, cognomento Justus, ut nonnulli existimant, Joseph, ex alia uxore: ut autem mihi videtur Mariæ sororis matris Domini, cujus Joannes in libro suo meminit, filius post passionem Domini, statim ab Apostolis Jerosolymorum Episcopus ordinatus, unam tantum scripsit epistolam, quæ de septem catholicis est: quæ et ipsa ab alio quodam sub nomine ejus edita asseritur, licet paulatim tempore procedente obtinuerit auctoritatem. Hegesippus vicinus Apostolicorum temporum, in quinto commentariorum libro de Jacobo narrans, ait: Suscepit ecclesiam Jerosolymæ, post Apostolos frater Domini Jacobus, cognomento Justus, multi siquidem Jacobi vocabantur. Hic de utero matris sanctus fuit, vinum et siceram non bibit, carnem nullam comedit, nunquam attonsus est, nec unctus unguento, nec usus balneo, huic soli licitum erat ingredi Sancta sanctorum: siquidem vestibus laneis non utebatur, sed lineis: solusque ingrediebatur templum: et fixis genibus, pro populo deprecabatur, in tantum ut camelorum duritiem traxisse ejus genua crederentur. Dicit et alia multa, quæ enumerare longum est. Sed et Josephus in vicesimo libro Antiquitatum refert, et Clemens in septimo ὑποτυπώσεων, mortuo Festo, qui Judæam regebat, missum a Nerone esse successorem ejus Albinum: qui cum necdum ad provinciam pervenisset, Ananus, inquit, pontifex adolescens, Anani filius, de genere sacerdotali, accepta occasione ἀναρχίας, concilium congregavit, et compellens publice Jacobum ut Christum Dei filium denegaret, contradicentem lapidare jussit, qui cum præcipitatus de pinna templi, confractis cru-

ribus adhuc semivivus tendens ad cœlum manus diceret: Domine ignosce eis: quod enim faciunt, nesciunt; fullonis fuste quo uda vestimenta extorqueri solent, in cerebro percussus interiit. Tradit item Josephus tantæ eum sanctitatis fuisse, et celebritatis in populo, ut propter ejus necem, creditum sit subversam esse Jerosolymam. Hic est de quo Paulus Apostolus scribit ad Galatas: Alium autem Apostolorum vidi neminem, nisi Jacobum fratrem Domini. Et Apostolorum super hoc crebrius acta testantur. Evangelium quoque quod appellatur secundum Hebræos, et a me nuper in Græcum, Latinumque sermonem translatum est, quo et Origenes sæpe utitur, post resurrectionem Salvatoris refert: Dominus autem cum dedisset sindonem servo sacerdotis, ivit ad Jacobum, et apparuit ei. Juraverat enim Jacobus se non comesturum panem ab illa hora, qua biberat calicem Domini, donec videret eum resurgentem a mortuis. Rursusque post paululum, Afferte, ait Dominus, mensam et panem. Statimque additur: Tulit panem et benedixit ac fregit, et dedit Jacobo Justo, et dixit ei: Frater mi, comede panem tuum, quia resurrexit Filius hominis a dormientibus. Triginta itaque annos Jerosolymis rexit ecclesiam, id est usque ad septimum Neronis annum, et juxta templum, ubi et præcipitatus fuerat, sepultus est. Titulum usque ad obsidionem Titi et ultimam Hadriani notissimum habuit. Quidam e nostris in monte Oliveti eum conditum putant: sed falsa eorum opinio est.

Ejusdem ex Catalogo scriptorum ecclesiasticorum.

Simon Petrus filius Jonæ, provinciæ Galilææ, vico Bethsaida, frater Andreæ Apostoli et princeps Apostolorum, post episcopatum Antiochensis ecclesiæ, et prædicationem dispersionis eorum, qui de circumcisione crediderant, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia et Bithynia, secundo Claudii anno ad expugnandum Simonem Magum Romam pergit, ibique viginti annis cathedram sacerdotalem tenuit, usque ad ultimum annum Neronis, id est decimum quartum. A quo et affixus cruci, martyrio coronatus est, capite ad terram verso, et in sublime pedibus elevatus, asserens se indignum qui sic crucifigeretur ut Dominus suus. Scripsit duas epistolas, quæ catholicæ nominantur: quarum secunda, a plerisque ejus esse negatur, propter styli cum priore dissonantiam. Sed et Evangelium juxta Marcum, qui auditor ejus et interpres fuit, hujus dicitur. Libri autem e quibus unus Actorum ejus inscribitur, alius Evangelii, tertius Prædicationis, quartus Apocalypsis, quintus Judicii, inter apogryphas scripturas reputantur. Sepultus Romæ in Vaticano juxta viam triumphalem, totius urbis veneratione celebratur.

Ejusdem ex Catalogo scriptorum ecclesiasticorum.

Judas frater Jacobi parvam quidem, quæ de septem catholicis est epistolam reliquit. Et quia de libro Enoch, qui apogryphus est, in ea assumit testimonium a plerisque rejicitur: tamen auctoritatem vetustate jam et usu meruit, et inter sanctas scripturas computatur.

LIBER GENESIS.

HEBRAICE BERESITH.

CAPUT I.

1. In principio creavit Deus cœlum, et terram. (*Act.* 14, 14. — 17, 24. *Psal.* 32, 6. — 135, 5. *Eccli.* 18, 1.)

2. Terra autem erat inanis et vacua, et tenebræ erant super faciem abyssi; et Spiritus Dei ferebatur super aquas.

3. Dixitque Deus: Fiat lux. Et facta est lux. (*Heb.* 11, 3.)

4. Et vidit Deus lucem quod esset bona; et divisit lucem a tenebris.

5. Appellavitque lucem Diem et tenebras Noctem; factumque est vespere et mane, dies unus.

6. Dixit quoque Deus: Fiat firmamentum in medio aquarum, et dividat aquas ab aquis.

7. Et fecit Deus firmamentum, divisitque aquas, quæ erant sub firmamento, ab his, quæ erant super firmamentum. Et factum est ita. (*Psal.* 135, 6. — 148, 4. *Jer.* 10, 12. — 51, 15.)

8. Vocavitque Deus firmamentum, Cœlum; et factum est vespere et mane, dies secundus.

9. Dixit vero Deus: Congregentur aquæ, quæ sub cœlo sunt, in locum unum, et appareat arida. Et factum est ita.

10. Et vocavit Deus aridam, Terram, congregationesque aquarum appellavit Maria. Et vidit Deus quod esset bonum. (*Psal.* 32, 7. *Job* 38, 4.)

11. Et ait: Germinet terra herbam virentem, et facientem semen, et lignum pomiferum faciens fructum juxta genus suum, cujus semen in semetipso sit super terram. Et factum est ita.

12. Et protulit terra herbam virentem, et facientem semen juxta genus suum, lignumque faciens fructum, et habens unumquodque sementem secundum speciem suam. Et vidit Deus quod esset bonum.

13. Et factum est vespere et mane, dies tertius.

14. Dixit autem Deus: Fiant luminaria in firmamento cœli, et dividant diem ac noctem, et sint in signa et tempora, et dies et annos, (*Psal.* 135, 7.)

15. ut luceant in firmamento cœli, et illuminent terram. Et factum est ita.

16. Fecitque Deus duo luminaria magna: luminare majus, ut præesset diei, et luminare minus, ut præesset nocti; et stellas.

17. Et posuit eas in firmamento cœli, ut lucerent super terram,

18. et præessent diei ac nocti, et dividerent lucem ac tenebras. Et vidit Deus quod esset bonum.

19. Et factum est vespere et mane, dies quartus.

20. Dixit etiam Deus: Producant aquæ reptile animæ viventis, et volatile super terram sub firmamento cœli.

21. Creavitque Deus cete grandia, et omnem animam viventem atque motabilem, quam produxerant aquæ in species suas, et omne volatile secundum genus suum. Et vidit Deus quod esset bonum.

22. Benedixitque eis, dicens: Crescite, et multiplicamini, et replete aquas maris, avesque multiplicentur super terram.

23. Et factum est vespere et mane, dies quintus.

24. Dixit quoque Deus: Producat terra animam viventem in genere suo, jumenta, et reptilia, et bestias terræ secundum species suas. Factumque est ita.

25. Et fecit Deus bestias terræ juxta species suas, et jumenta, et omne reptile terræ in genere suo. Et vidit Deus quod esset bonum.

26. Et ait: Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram: et præsit piscibus maris, et volatilibus cœli, et bestiis, universæque terræ, omnique reptili, quod movetur in terra. (*Infr.* 5, 1. — 9, 6. I. *Cor.* 11, 7. *Col.* 3, 10.)

27. Et creavit Deus hominem ad imaginem suam; ad imaginem Dei creavit illum, masculum et feminam creavit eos. (*Sap.* 2, 23. *Eccli.* 17, 1. *Mat.* 19, 4.)

28. Benedixitque illis Deus, et ait: Crescite et multiplicamini, et replete terram, et subjicite eam et dominamini piscibus maris et volatilibus cœli, et universis animantibus quæ moventur super terram. (*Infr.* 8, 17. — 9, 1.)

29. Dixitque Deus: Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram, et universa ligna quæ habent in semetipsis sementem generis sui, ut sint vobis in escam, (*Infr.* 9, 3.)

30. et cunctis animantibus terræ, omnique volucri cœli, et universis quæ moventur in terra, et in quibus est anima vivens, ut habeant ad vescendum. Et factum est ita.

31. Viditque Deus cuncta quæ fecerat; et erant valde bona. Et factum est vespere et mane, dies sextus. (*Eccli.* 39, 21.)

CAPUT II.

1. Igitur perfecti sunt cœli et terra, et omnis ornatus eorum.

2. Complevitque Deus die septimo opus suum quod fecerat; et requievit die septimo ab universo opere quod patrarat. (*Exod.* 20, 11.—31, 17. *Deut.* 5, 14. *Heb.* 4, 4.)

3. Et benedixit diei septimo; et sanctificavit illum, quia in ipso cessaverat ab omni opere suo quod creavit Deus, ut faceret.

4. Istæ sunt generationes cœli et terræ, quando creata sunt, in die quo fecit Dominus Deus cœlum et terram.

5. Et omne virgultum agri antequam oriretur in terra, omnemque herbam regionis priusquam germinaret; non enim pluerat Dominus Deus super terram, et homo non erat qui operaretur terram;

6. sed fons ascendebat e terra, irrigans universam superficiem terræ.

7. Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ, et inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ; et factus est homo in animam viventem. (1. *Cor.* 15, 45.)

8. Plantaverat autem Dominus Deus Paradisum voluptatis a principio, in quo posuit hominem quem formaverat.

9. Produxitque Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum visu, et ad vescendum suave; lignum etiam vitæ in medio paradisi, lignumque scientiæ boni et mali.

10. Et fluvius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradisum, qui inde dividitur in quatuor capita.

11. Nomen uni Phison; ipse est qui circuit omnem terram Hevilath, ubi nascitur aurum; (*Eccli.* 24, 35.)

12. et aurum terræ illius optimum est; ibi invenitur bdellium, et lapis onychinus.

13. Et nomen fluvii secundi Gehon; ipse est qui circumit omnem terram Æthiopiæ.

14. Nomen vero fluminis tertii, Tygris; ipse vadit contra Assyrios. Fluvius autem quartus, ipse est Euphrates.

15. Tulit ergo Dominus Deus hominem, et posuit eum in paradiso voluptatis, ut operaretur, et custodiret illum.

16. Præcepitque ei dicens: Ex omni ligno paradisi comede:

17. de ligno autem scientiæ boni et mali ne comedas: in quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris.

18. Dixit quoque Dominus Deus: Non est bonum, esse hominem solum: faciamus ei adjutorium simile sibi.

19. Formatis igitur, Dominus Deus, de humo cunctis animantibus terræ, et universis volatilibus cœli, adduxit ea ad Adam, ut videret quid vocaret ea; omne enim quod vocavit Adam animæ viventis, ipsum est nomen ejus.

20. Appellavitque Adam nominibus suis cuncta animantia, et universa volatilia cœli, et omnes bestias terræ; Adæ vero non inveniebatur adjutor similis ejus.

21. Immisit ergo Dominus Deus soporem in Adam; cumque obdormis-

set, tulit unam de costis ejus, et replevit carnem pro ea.

22. Et ædificavit Dominus Deus costam, quam tulerat de Adam, in mulierem, et adduxit eam ad Adam.

23. Dixitque Adam: Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea: hæc vocabitur Virago, quoniam de viro sumta est. (1. *Cor.* 11, 8.)

24. Quamobrem relinquet homo patrem suum, et matrem, et adhærebit uxori suæ; et erunt duo in carne una. (*Mat.* 19, 5. *Marc.* 10, 7. 1. *Cor.* 6, 16. *Eph.* 5, 31.)

25. Erat autem uterque nudus, Adam scilicet et uxor ejus; et non erubescebant.

CAPUT III.

1. Sed et serpens erat callidior cunctis animantibus terræ, quæ fecerat Dominus Deus. Qui dixit ad mulierem: Cur præcepit vobis Deus, ut non comederetis de omni ligno paradisi?

2. Cui respondit mulier: De fructu lignorum, quæ sunt in paradiso, vescimur:

3. de fructu vero ligni, quod est in medio paradisi, præcepit nobis Deus ne comederemus: et ne tangeremus illud, ne forte moriamur.

4. Dixit autem serpens ad mulierem: Nequaquam morte moriemini. (2. *Cor.* 11, 3.)

5. Scit enim Deus quod in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, et eritis sicut dii, scientes bonum et malum.

6. Vidit igitur mulier, quod bonum esset lignum ad vescendum, et pulchrum oculis, aspectuque delectabile; et tulit de fructu illius, et comedit, deditque viro suo, qui comedit. (*Eccli.* 25, 33. I. *Tim.* 2, 14.)

7. Et aperti sunt oculi amborum; cumque cognovissent se esse nudos, consuerunt folia ficus, et fecerunt sibi perizomata.

8. Et cum audissent vocem Domini Dei deambulantis in paradiso ad auram post meridiem, abscondit se Adam et uxor ejus a facie Domini Dei in medio ligni paradisi.

9. Vocavitque Dominus Deus Adam, et dixit ei: Ubi es?

10. Qui ait: Vocem tuam audivi in paradiso, et timui, eo quod nudus essem, et abscondi me.

11. Cui dixit: Quis enim indicavit tibi quod nudus esses, nisi quod ex ligno de quo præceperam tibi, ne comederes, comedisti?

12. Dixitque Adam: Mulier, quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, et comedi.

13. Et dixit Dominus Deus ad mulierem: Quare hoc fecisti? Quæ respondit: Serpens decepit me, et comedi.

14. Et ait Dominus Deus ad serpentem: Quia fecisti hoc, maledictus es inter omnia animantia, et bestias terræ: super pectus tuum gradieris, et terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ.

15. Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum et semen illius: ipsa conteret caput tuum, et tu insidiaberis calcaneo ejus.

16. Mulieri quoque dixit: Multiplicabo ærumnas tuas, et conceptus tuos: in dolore paries filios, et sub viri potestate eris, et ipse dominabitur tui. (1. *Cor.* 14, 34.)

17. Adæ vero dixit: Quia audisti vocem uxoris tuæ, et comedisti de ligno, ex quo præceperam tibi, ne comederes, maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ.

18. Spinas et tribulos germinabit tibi, et comedes herbam terræ.

19. In sudore vultus tui vesceris pane, donec revertaris in terram de qua sumtus es: quia pulvis es, et in pulverem reverteris. (*Psal.* 102, 14.)

20. Et vocavit Adam nomen uxoris suæ, Heva; eo quod mater esset cunctorum viventium.

21. Fecit quoque Dominus Deus Adæ et uxori ejus tunicas pelliceas, et induit eos.

22. et ait: Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est, sciens bonum et malum: nunc ergo ne forte mittat manum suam, et sumat etiam de ligno vitæ, et comedat, et vivat in æternum —.

23. Et emisit eum Dominus Deus de paradiso voluptatis, ut operaretur terram, de qua sumtus est.
24. Ejecitque Adam; et collocavit ante paradisum voluptatis Cherubim, et flammeum gladium, atque versatilem, ad custodiendam viam ligni vitæ.

CAPUT IV.

1. Adam vero cognovit uxorem suam Hevam; quæ concepit et peperit Cain, dicens: Possedi hominem per Deum.
2. Rursumque peperit fratrem ejus Abel. Fuit autem Abel pastor ovium, et Cain agricola.
3. Factum est autem post multos dies, ut offerret Cain de fructibus terræ munera Domino.
4. Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui, et de adipibus eorum; et respexit Dominus ad Abel, et ad munera ejus. (*Heb.* 11, 4.)
5. Ad Cain vero, et ad munera illius non respexit; iratusque est Cain vehementer, et concidit vultus ejus.
6. Dixitque Dominus ad eum: Quare iratus es? et cur concidit facies tua?
7. Nonne si bene egeris, recipies: sin autem male, statim in foribus peccatum aderit? sed sub te erit appetitus ejus, et tu dominaberis illius.
8. Dixitque Cain ad Abel fratrem suum: Egrediamur foras. Cumque essent in agro, consurrexit Cain adversus fratrem suum Abel, et interfecit eum. (*Sap.* 10, 3. *Mat.* 23, 35. I. *Joan.* 3, 12.)
9. Et ait Dominus ad Cain: Ubi est Abel frater tuus? Qui respondit: Nescio. Num custos fratris mei sum ego?
10. Dixitque ad eum: Quid fecisti? Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.
11. Nunc igitur maledictus eris super terram, quæ aperuit os suum, et suscepit sanguinem fratris tui de manu tua.
12. Cum operatus fueris eam, non dabit tibi fructus suos: vagus et profugus eris super terram.
13. Dixitque Cain ad Dominum: Major est iniquitas mea, quam ut veniam merear.
14. Ecce ejicis me hodie a facie terræ, et a facie tua abscondar, et ero vagus et profugus in terra: omnis igitur, qui invenerit me, occidet me.
15. Dixitque ei Dominus: Nequaquam ita fiet: sed omnis qui occiderit Cain, septuplum punietur. Posuitque Dominus Cain signum, ut non interficeret eum omnis, qui invenisset eum.
16. Egressusque Cain a facie Domini, habitavit profugus in terra ad orientalem plagam Eden.
17. Cognovit autem Cain uxorem suam, quæ concepit, et peperit Henoch; et ædificavit civitatem, vocavitque nomen ejus ex nomine filii sui, Henoch.
18. Porro Henoch genuit Irad, et Irad genuit Maviael, et Maviael genuit Mathusael, et Mathusael genuit Lamech.
19. Qui accepit duas uxores, nomen uni Ada, et nomen alteri Sella.
20. Genuitque Ada Jabel, qui fuit pater habitantium in tentoriis, atque pastorum.
21. Et nomen fratris ejus Jubal; ipse fuit pater canentium cithara et organo.
22. Sella quoque genuit Tubalcain, qui fuit malleator et faber in cuncta opera æris et ferri. Soror vero Tubalcain, Noema.
23. Dixitque Lamech uxoribus sui Adæ et Sellæ: Audite vocem meam uxores Lamech, auscultate sermonem meum: quoniam occidi virum in vulnus meum, et adolescentulum in livorem meum.
24. Septuplum ultio dabitur de Cain: de Lamech vero septuagies septies.
25. Cognovit quoque adhuc Adam uxorem suam; et peperit filium, vocavitque nomen ejus Seth, dicens: Posuit mihi Deus semen aliud pro Abel, quem occidit Cain.
26. Sed et Seth natus est filius, quem vocavit Enos; iste cœpit invocare nomen Domini.

CAPUT V.

1. Hic est liber generationis Adam. In die, qua creavit Deus hominem,

ad similitudinem Dei fecit illum. (*Supr.* 1, 27. *Infr.* 9, 6.)
2. Masculum et feminam creavit eos, et benedixit illis; et vocavit nomen eorum Adam, in die quo creati sunt.
3. Vixit autem Adam centum triginta annis; et genuit ad imaginem et similitudinem suam, vocavitque nomen ejus Seth.
4. Et facti sunt dies Adam, postquam genuit Seth, octingenti anni; genuitque filios et filias. (1. *Par.* 1, 1.)
5. Et factum est omne tempus quod vixit Adam, anni nongenti triginta, et mortuus est.
6. Vixit quoque Seth centum quinque annis, et genuit Enos.
7. Vixitque Seth postquam genuit Enos octingentis septem annis; genuitque filios et filias.
8. Et facti sunt omnes dies Seth nongentorum duodecim annorum, et mortuus est.
9. Vixit vero Enos nonaginta annis, et genuit Cainan.
10. Post cujus ortum vixit octingentis quindecim annis, et genuit filios et filias.
11. Factique sunt omnes dies Enos nongenti quinque anni, et mortuus est.
12. Vixit quoque Cainan septuaginta annis, et genuit Malaleel.
13. Et vixit Cainan, postquam genuit Malaleel, octingentis quadraginta annis, genuitque filios et filias.
14. Et facti sunt omnes dies Cainan nongenti decem anni, et mortuus est.
15. Vixit autem Malaleel sexaginta quinque annis, et genuit Jared.
16. Et vixit Malaleel, postquam genuit Jared, octingentis triginta annis; et genuit filios et filias.
17. Et facti sunt omnes dies Malaleel octingenti nonaginta quinque anni, et mortuus est.
18. Vixitque Jared centum sexaginta duobus annis, et genuit Henoch.
19. Et vixit Jared, postquam genuit Henoch, octingentis annis, et genuit filios et filias.
20. Et facti sunt omnes dies Jared nongenti sexaginta duo anni, et mortuus est.
21. Porro Henoch vixit sexaginta quinque annis, et genuit Mathusalam.
22. Et ambulavit Henoch cum Deo; et vixit, postquam genuit Mathusalam, trecentis annis, et genuit filios et filias.
23. Et facti sunt omnes dies Henoch trecenti sexaginta quinque anni.
24. Ambulavitque cum Deo, et non apparuit, quia tulit eum Deus. (*Eccli.* 44, 16. *Heb.* 11, 5.)
25. Vixit quoque Mathusala centum octoginta septem annis et genuit Lamech.
26. Et vixit Mathusala, postquam genuit Lamech, septingentis octoginta duobus annis, et genuit filios et filias.
27. Et facti sunt omnes dies Mathusala nongenti sexaginta novem anni, et mortuus est.
28. Vixit autem Lamech centum octoginta duobus annis, et genuit filium;
29. vocavitque nomen ejus Noe, dicens: Iste consolabitur nos ab operibus et laboribus manuum nostrarum in terra, cui maledixit Dominus.
30. Vixitque Lamech, postquam genuit Noe, quingentis nonaginta quinque annis, et genuit filios et filias.
31. Et facti sunt omnes dies Lamech septingenti septuaginta septem anni, et mortuus est. Noe vero, cum quingentorum esset annorum, genuit Sem, Cham, et Japheth.

CAPUT VI.

1. Cumque cœpissent homines multiplicari super terram, et filias procreassent,
2. videntes filii Dei filias hominum quod essent pulchræ, acceperunt sibi uxores ex omnibus, quas elegerant.
3. Dixitque Deus: Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est, eruntque dies illius centum viginti annorum.
4. Gigantes autem erant super terram in diebus illis; postquam enim ingressi sunt filii Dei ad filias hominum, illæque genuerunt; isti sunt potentes a sæculo viri famosi. (*Baruch.* 3, 26.)

5. Videns autem Deus quod multa malitia hominum esset in terra, et cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore, (*Infr.* 8, 21. *Mat.* 15, 19.)
6. pœnituit eum quod hominem fecisset in terra. Et tactus dolore cordis intrinsecus,
7. Delebo, inquit, hominem, quem creavi, a facie terræ, ab homine usque ad animantia, a reptili usque ad volucres cœli: pœnitet enim me fecisse eos.
8. Noe vero invenit gratiam coram Domino.
9. Hæ sunt generationes Noe: Noe vir justus atque perfectus fuit in generationibus suis, cum Deo ambulavit. (*Eccli.* 44, 17.)
10. Et genuit tres filios, Sem, Cham et Japheth.
11. Corrupta est autem terra coram Deo, et repleta est iniquitate.
12. Cumque vidisset Deus terram esse corruptam (omnis quippe caro corruperat viam suam super terram),
13. dixit ad Noe: Finis universæ carnis venit coram me: repleta est terra iniquitate a facie eorum, et ego disperdam eos cum terra.
14. Fac tibi arcam de lignis lævigatis: mansiunculas in arca facies, et bitumine linies intrinsecus, et extrinsecus.
15. Et sic facies eam: Trecentorum cubitorum erit longitudo arcæ, quinquaginta cubitorum latitudo, et triginta cubitorum altitudo illius.
16. Fenestram in arca facies, et in cubito consummabis summitatem ejus: ostium autem arcæ pones ex latere: deorsum, cœnacula et tristega facies in ea.
17. Ecce ego adducam aquas diluvii super terram, ut interficiam omnem carnem, in qua spiritus vitæ est subter cœlum; universa, quæ in terra sunt, consumentur.
18. Ponamque fœdus meum tecum, et ingredieris arcam tu et filii tui, uxor tua, et uxores filiorum tuorum tecum.
19. Et ex cunctis animantibus universæ carnis bina induces in arcam, ut vivant tecum: masculini sexus et feminini.
20. De volucribus juxta genus suum, et de jumentis in genere suo, et ex omni reptili terræ secundum genus suum: bina de omnibus ingredientur tecum, ut possint vivere.
21. Tolles igitur tecum ex omnibus escis, quæ mandi possunt, et comportabis apud te, et erunt tam tibi, quam illis in cibum.
22. Fecit igitur Noe omnia, quæ præceperat illi Deus. (*Heb.* 11, 7.)

CAPUT VII.

1. Dixitque Dominus ad eum: Ingredere tu, et omnis domus tua in arcam: te enim vidi justum coram me in generatione hac. (2. *Pet.* 2, 5.)
2. Ex omnibus animantibus mundis tolle septena et septena, masculum et feminam: de animantibus vero immundis duo et duo, masculum et feminam.
3. Sed et de volatilibus cœli septena et septena, masculum et feminam, ut salvetur semen super faciem universæ terræ.
4. Adhuc enim, et post dies septem ego pluam super terram quadraginta diebus et quadraginta noctibus: et delebo omnem substantiam, quam feci, de superficie terræ.
5. Fecit ergo Noe omnia, quæ mandaverat ei Dominus.
6. Eratque sexcentorum annorum, quando diluvii aquæ inundaverunt super terram.
7. Et ingressus est Noe et filii ejus, uxor ejus et uxores filiorum ejus cum eo, in arcam propter aquas diluvii. (*Mat.* 24, 37. I. *Pet.* 3, 20.)
8. De animantibus quoque mundis et immundis, et de volucribus, et ex omni, quod movetur super terram,
9. duo et duo ingressa sunt ad Noe in arcam, masculus et femina, sicut præceperat Dominus Noe.
10. Cumque transissent septem dies, aquæ diluvii inundaverunt super terram.
11. Anno sexcentesimo vitæ Noe, mense secundo, septimodecimo die mensis, rupti sunt omnes fontes abyssi magnæ, et cataractæ cœli apertæ sunt;
12. et facta est pluvia super terram

quadraginta diebus et quadraginta noctibus.
13. In articulo diei illius ingressus est Noe, et Sem, et Cham, et Japheth, filii ejus; uxor illius, et tres uxores filiorum ejus cum eis in arcam;
14. ipsi et omne animal secundum genus suum, universaque jumenta in genere suo, et omne quod movetur super terram in genere suo, cunctumque volatile secundum genus suum, universæ aves, omnesque volucres
15. ingressæ sunt ad Noe in arcam, bina et bina ex omni carne, in qua erat spiritus vitæ.
16. Et quæ ingressa sunt, masculus et femina ex omni carne introierunt, sicut præceperat ei Deus; et inclusit eum Dominus deforis.
17. Factumque est diluvium quadraginta diebus super terram; et multiplicatæ sunt aquæ, et elevaverunt arcam in sublime a terra.
18. Vehementer enim inundaverunt, et omnia repleverunt in superficie terræ; porro arca ferebatur super aquas.
19. Et aquæ prævaluerunt nimis super terram; opertique sunt omnes montes excelsi sub universo cœlo.
20. Quindecim cubitis altior fuit aqua super montes, quos operuerat.
21. Consumtaque est omnis caro, quæ movebatur super terram, volucrum, animantium, bestiarum, omniumque reptilium, quæ reptant super terram; universi homines, (*Sap.* 10,4. *Eccli.* 39, 28. 1. *Pet.* 3, 20.)
22. et cuncta, in quibus spiraculum vitæ est in terra, mortua sunt.
23. Et delevit omnem substantiam, quæ erat super terram, ab homine usque ad pecus, tam reptile quam volucres cœli, et deleta sunt de terra; remansit autem solus Noe, et qui cum eo erant in arca. (*Supr.* 7,7.)
24. Obtinueruntque aquæ terram centum quinquaginta diebus.

CAPUT VIII.

1. Recordatus autem Deus Noe, cunctorumque animantium, et omnium jumentorum, quæ erant cum eo in arca, adduxit spiritum super terram, et imminutæ sunt aquæ.
2. Et clausi sunt fontes abyssi, et cataractæ cœli; et prohibitæ sunt pluviæ de cœlo.
3. Reversæque sunt aquæ de terra euntes et redeuntes, et cœperunt minui post centum quinquaginta dies.
4. Requievitque arca mense septimo, vigesimo septimo die mensis super montes Armeniæ.
5. At vero aquæ ibant et decrescebant usque ad decimum mensem; decimo enim mense, prima die mensis, apparuerunt cacumina montium.
6. Cumque transissent quadraginta dies, aperiens Noe fenestram arcæ, quam fecerat, dimisit corvum;
7. qui egrediebatur, et non revertebatur, donec siccarentur aquæ super terram.
8. Emisit quoque columbam post eum, ut videret, si jam cessassent aquæ super faciem terræ.
9. Quæ cum non invenisset, ubi requiesceret pes ejus, reversa est ad eum in arcam; aquæ enim erant super universam terram; extenditque manum, et apprehensam intulit in arcam.
10. Expectatis autem ultra septem diebus aliis, rursum dimisit columbam ex arca.
11. At illa venit ad eum ad vesperam, portans ramum olivæ virentibus foliis in ore suo. Intellexit ergo Noe quod cessassent aquæ super terram.
12. Expectavitque nihilominus septem alios dies; et emisit columbam, quæ non est reversa ultra ad eum.
13. Igitur sexcentesimo primo anno, primo mense, prima die mensis imminutæ sunt aquæ super terram; et aperiens Noe tectum arcæ, aspexit, viditque, quod exsiccata esset superficies terræ.
14. Mense secundo, septimo et vigesimo die mensis arefacta est terra.
15. Locutus est autem Deus ad Noe, dicens:
16. Egredere de arca, tu et uxor tua, filii tui et uxores filiorum tuorum tecum.
17. Cuncta animantia, quæ sunt apud te, ex omni carne, tam in volatilibus quam in bestiis et universis

reptilibus, quæ reptant super terram, educ tecum, et ingredimini super terram: crescite et multiplicamini super eam. (*Supr.* 1, 28.)

18. Egressus est ergo Noe, et filii ejus; uxor illius, et uxores filiorum ejus cum eo.

19. Sed et omnia animantia, jumenta et reptilia, quæ reptant super terram secundum genus suum, egressa sunt de arca.

20. Aedificavit autem Noe altare Domino; et tollens de cunctis pecoribus et volucribus mundis, obtulit holocausta super altare.

21. Odoratusque est Dominus odorem suavitatis, et ait: Nequaquam ultra maledicam terræ propter homines: sensus enim et cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua: non igitur ultra percutiam omnem animam viventem sicut feci. (*Supr.* 6, 5.)

22. Cunctis diebus terræ, sementis et messis, frigus et æstus, æstas et hiems, nox et dies non requiescent.

CAPUT IX.

1. Benedixitque Deus Noe et filiis ejus, et dixit ad eos: Crescite et multiplicamini, et replete terram. (*Supr.* 8. 17.)

2. Et terror vester ac tremor sit super cuncta animalia terræ, et super omnes volucres cœli, cum universis quæ moventur super terram: omnes pisces maris manui vestræ traditi sunt.

3. Et omne, quod movetur et vivit, erit vobis in cibum: quasi olera virentia tradidi vobis omnia. (*Supr.* 1, 29.)

4. Excepto, quod carnem cum sanguine non comedetis. (*Levit.* 17, 14. *Act.* 15, 29.)

5. Sanguinem enim animarum vestrarum requiram de manu cunctarum bestiarum: et de manu hominis, de manu viri, et fratris ejus requiram animam hominis.

6. Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius: ad imaginem quippe Dei factus est homo. (*Mat.* 26, 52. *Apoc.* 13, 10.)

7. Vos autem crescite et multiplicamini, et ingredimini super terram, et implete eam. (*Supr.* 1, 28.)

8. Hæc quoque dixit Deus ad Noe et ad filios ejus cum eo:

9. Ecce ego statuam pactum meum vobiscum, et cum semine vestro post vos:

10. et ad omnem animam viventem, quæ est vobiscum, tam in volucribus quam in jumentis et pecudibus terræ cunctis, quæ egressa sunt de arca, et universis bestiis terræ.

11. Statuam pactum meum vobiscum, et nequaquam ultra interficietur omnis caro aquis diluvii, neque erit deinceps diluvium dissipans terram. (*Isai.* 54, 9.)

12. Dixitque Deus: Hoc signum fœderis, quod do inter me et vos, et ad omnem animam viventem, quæ est vobiscum in generationes sempiternas:

13. Arcum meum ponam in nubibus, et erit signum fœderis inter me, et inter terram.

14. Cumque obduxero nubibus cœlum, apparebit arcus meus in nubibus: (*Eccli.* 43, 12.)

15. et recordabor fœderis mei vobiscum, et cum omni anima vivente, quæ carnem vegetat: et non erunt ultra aquæ diluvii ad delendum universam carnem.

16. Eritque arcus in nubibus, et videbo illum, et recordabor fœderis sempiterni, quod pactum est inter Deum et omnem animam viventem universæ carnis, quæ est super terram.

17. Dixitque Deus ad Noe: Hoc erit signum fœderis, quod constitui inter me et omnem carnem super terram.

18. Erant ergo filii Noe, qui egressi sunt de arca, Sem, Cham, et Japheth; porro Cham ipse est pater Chanaan.

19. Tres isti filii sunt Noe, et ab his disseminatum est omne genus hominum super universam terram.

20. Cœpitque Noe vir agricola exercere terram, et plantavit vineam.

21. Bibensque vinum inebriatus est, et nudatus in tabernaculo suo.

22. Quod cum vidisset Cham, pater Chanaan, verenda scilicet patris sui esse nudata, nuntiavit duobus fratribus suis foras.

23. At vero Sem et Japheth pallium imposuerunt humeris suis, et incedentes retrorsum, operuerunt verenda patris sui; faciesque eorum aversæ erant, et patris virilia non viderunt.
24. Evigilans autem Noe ex vino, cum didicisset, quæ fecerat ei filius suus minor,
25. ait: Maledictus Chanaan, servus servorum erit fratribus suis.
26. Dixitque: Benedictus Dominus Deus Sem, sit Chanaan servus ejus.
27. Dilatet Deus Japheth, et habitet in tabernaculis Sem, sitque Chanaan servus ejus.
28. Vixit autem Noe post diluvium trecentis quinquaginta annis.
29. Et impleti sunt omnes dies ejus nongentorum quinquaginta annorum, et mortuus est.

CAPUT X.

1. Hæ sunt generationes filiorum Noe: Sem, Cham, et Japheth; natique sunt eis filii post diluvium. (1. *Par.* 1, 4.)
2. Filii Japheth: Gomer, et Magog, et Madai, et Javan, et Thubal, et Mosoch, et Thiras.
3. Porro filii Gomer: Ascenez et Riphath et Thogorma.
4. Filii autem Javan: Elisa et Tharsis, Cetthim et Dodanim.
5. Ab his divisæ sunt insulæ gentium in regionibus suis, unusquisque secundum linguam suam et familias suas in nationibus suis.
6. Filii autem Cham: Chus, et Mesraim, et Phuth, et Chanaan.
7. Filii Chus: Saba, et Hevila, et Sabatha, et Regma, et Sabatacha. Filii Regma: Saba et Dadan.
8. Porro Chus genuit Nemrod; ipse cœpit esse potens in terra,
9. et erat robustus venator coram Domino. Ob hoc exivit proverbium: Quasi Nemrod robustus venator coram Domino.
10. Fuit autem principium regni ejus Babylon, et Arach, et Achad, et Chalanne, in terra Sennaar.
11. De terra illa egressus est Assur, et ædificavit Niniven, et plateas civitatis, et Chale.
12. Resen quoque inter Niniven et Chale; hæc est civitas magna.
13. At vero Mesraim genuit Ludim, et Ananim, et Laabim, Nephthuim,
14. et Phetrusim, et Chasluim; de quibus egressi sunt Philisthiim et Caphtorim.
15. Chanaan autem genuit Sidonem primogenitum suum, Hethæum,
16. et Jebusæum, et Amorrhæum, Gergesæum,
17. Hevæum, et Aracæum; Sinæum,
18. et Aradium, Samaræum et Amathæum; et posthæc disseminati sunt populi Chananæorum.
19. Factique sunt termini Chanaan venientibus a Sidone Geraram usque Gazam, donec ingrediaris Sodomam et Gomorrham, et Adamam, et Seboim usque Lesa.
20. Hi sunt filii Cham in cognationibus, et linguis, et generationibus, terrisque et gentibus suis.
21. De Sem quoque nati sunt, patre omnium filiorum Heber, fratre Japheth majore.
22. Filii Sem: Aelam et Assur, et Arphaxad, et Lud, et Aram. (1. *Par.* 1, 17.)
23. Filii Aram: Us, et Hul, et Gether, et Mes.
24. At vero Arphaxad genuit Sale, de quo ortus est Heber.
25. Natique sunt Heber filii duo: nomen uni Phaleg, eo quod in diebus ejus divisa sit terra; et nomen fratris ejus Jectan.
26. Qui Jectan genuit Elmodad, et Saleph, et Asarmoth, Jare,
27. et Aduram, et Uzal, et Decla,
28. et Ebal, et Abimael, Saba,
29. et Ophir, et Hevila, et Jobab; omnes isti, filii Jectan.
30. Et facta est habitatio eorum de Messa pergentibus usque Sephar montem orientalem.
31. Isti filii Sem secundum cognationes et linguas, et regiones in gentibus suis.
32. Hæ familiæ Noe juxta populos et nationes suas. Ab his divisæ sunt gentes in terra post diluvium.

CAPUT XI.

1. Erat autem terra labii unius, et sermonum eorumdem. (*Sap.* 10, 5.)
2. Cumque proficiscerentur de oriente, invenerunt campum in terra Sennaar, et habitaverunt in eo.
3. Dixitque alter ad proximum suum: Venite, faciamus lateres, et coquamus eos igni. Habueruntque lateres pro saxis, et bitumen pro cæmento;
4. et dixerunt: Venite, faciamus nobis civitatem et turrim, cujus culmen pertingat ad cœlum, et celebremus nomen nostrum antequam dividamur in universas terras.
5. Descendit autem Dominus ut videret civitatem et turrim, quam ædificabant filii Adam,
6. et dixit: Ecce, unus est populus, et unum labium omnibus: cœperuntque hoc facere, nec desistent a cogitationibus suis, donec eas opere compleant.
7. Venite igitur, descendamus et confundamus ibi linguam eorum, ut non audiat unusquisque vocem proximi sui.
8. Atque ita divisit eos Dominus ex illo loco in universas terras, et cessaverunt ædificare civitatem.
9. Et idcirco vocatum est nomen ejus Babel, quia ibi confusum est labium universæ terræ; et inde dispersit eos Dominus super faciem cunctarum regionum.
10. Hæ sunt generationes Sem: Sem erat centum annorum quando genuit Arphaxad, biennio post diluvium. (1. *Par.* 1, 17.)
11. Vixitque Sem, postquam genuit Arphaxad, quingentis annis; et genuit filios et filias.
12. Porro Arphaxad vixit triginta quinque annis, et genuit Sale.
13. Vixitque Arphaxad, postquam genuit Sale, trecentis tribus annis; et genuit filios et filias.
14. Sale quoque vixit triginta annis, et genuit Heber.
15. Vixitque Sale, postquam genuit Heber, quadringentis tribus annis, et genuit filios et filias.
16. Vixit autem Heber triginta quatuor annis, et genuit Phaleg.
17. Et vixit Heber, postquam genuit Phaleg, quadringentis triginta annis; et genuit filios et filias.
18. Vixit quoque Phaleg triginta annis, et genuit Reu.
19. Vixitque Phaleg, postquam genuit Reu, ducentis novem annis, et genuit filios et filias. (1. *Par.* 1, 19.)
20. Vixit autem Reu triginta duobus annis, et genuit Sarug.
21. Vixit quoque Reu, postquam genuit Sarug, ducentis septem annis; et genuit filios et filias.
22. Vixit vero Sarug triginta annis, et genuit Nachor.
23. Vixitque Sarug, postquam genuit Nachor, ducentis annis; et genuit filios et filias.
24. Vixit autem Nachor viginti novem annis, et genuit Thare.
25. Vixitque Nachor, postquam genuit Thare, centum decem et novem annis; et genuit filios et filias.
26. Vixitque Thare septuaginta annis: et genuit Abram et Nachor et Aran. (*Jos.* 24, 2. I. *Par.* 1, 26.)
27. Hæ sunt autem generationes Thare: Thare genuit Abram, Nachor, et Aran. Porro Aran genuit Lot.
28. Mortuusque est Aran ante Thare patrem suum, in terra nativitatis suæ, in Ur Chaldæorum.
29. Duxerunt autem Abram et Nachor uxores; nomen uxoris Abram, Sarai; et nomen uxoris Nachor, Melcha filia Aran patris Melchæ, et patris Jeschæ.
30. Erat autem Sarai sterilis, nec habebat liberos.
31. Tulit itaque Thare Abram filium suum, et Lot filium Aran, filium filii sui, et Sarai nurum suam, uxorem Abram filii sui, et eduxit eos de Ur Chaldæorum, ut irent in terram Chanaan; veneruntque usque Haran, et habitaverunt ibi. (*Jos.* 24, 2. *Nehem.* (2. *Esd.*) 9, 7. *Judith* 5, 6. *Act.* 7, 2.)
32. Et facti sunt dies Thare ducentorum quinque annorum, et mortuus est in Haran.

CAPUT XII.

1. Dixit autem Dominus ad Abram: Egredere de terra tua et de cognatione tua, et de domo patris tui, et

veni in terram, quam monstrabo tibi. (*Act.* 7, 3.)

2. Faciamque te in gentem magnam, et benedicam tibi, et magnificabo nomen tuum, erisque benedictus.

3. Benedicam benedicentibus tibi, et maledicam maledicentibus tibi, atque in te benedicentur universæ cognationes terræ. (*Infr.* 18, 18. *Gal.* 3. 8.)

4. Egressus est itaque Abram sicut præceperat ei Dominus et ivit cum eo Lot; septuaginta quinque annorum erat Abram cum egrederetur de Haran. (*Heb.* 11, 8.)

5. Tulitque Sarai, uxorem suam, et Lot filium fratris sui, universamque substantiam quam possederant, et animas quas fecerant in Haran; et egressi sunt, ut irent in terram Chanaan. Cumque venissent in eam,

6. pertransivit Abram terram usque ad locum Sichem, usque ad convallem illustrem; Chananæus autem tunc erat in terra.

7. Apparuit autem Dominus Abram, et dixit ei: Semini tuo dabo terram hanc. Qui ædificavit ibi altare Domino, qui apparuerat ei. (*Infr.* 13, 14. *Deut.* 34, 4.)

8. Et inde transgrediens ad montem, qui erat contra orientem Bethel, tetendit ibi tabernaculum suum, ab occidente habens Bethel, et ab oriente Hai; ædificavit quoque ibi altare Domino, et invocavit nomen ejus.

9. Perrexitque Abram vadens, et ultra progrediens ad meridiem.

10. Facta est autem fames in terra; descenditque Abram in Aegyptum, ut peregrinaretur ibi; prævaluerat enim fames in terra.

11. Cumque prope esset, ut ingrederetur Aegyptum, dixit Sarai uxori suæ: Novi quod pulchra sis mulier,

12. et quod cum viderint te Aegyptii, dicturi sunt: uxor ipsius est, et interficient me, et te reservabunt.

13. Dic ergo, obsecro te, quod soror mea sis, ut bene sit mihi propter te, et vivat anima mea ob gratiam tui. (*Infr.* 20, 12.)

14. Cum itaque ingressus esset Abram Aegyptum, viderunt Aegyptii mulierem, quod esset pulchra nimis.

15. Et nuntiaverunt principes Pharaoni, et laudaverunt eam apud illum; et sublata est mulier in domum Pharaonis.

16. Abram vero bene usi sunt propter illam; fueruntque ei oves et boves et asini, et servi et famulæ, et asinæ et cameli.

17. Flagellavit autem Dominus Pharaonem plagis maximis, et domum ejus propter Sarai uxorem Abram.

18. Vocavitque Pharao Abram, et dixit ei: Quidnam est hoc, quod fecisti mihi? quare non indicasti, quod uxor tua esset?

19. Quam ob causam dixisti, esse sororem tuam, ut tollerem eam mihi in uxorem? Nunc igitur ecce conjux tua, accipe eam, et vade.

20. Præcepitque Pharao super Abram viris; et deduxerunt eum, et uxorem illius, et omnia quæ habebat.

CAPUT XIII.

1. Ascendit ergo Abram de Aegypto, ipse et uxor ejus, et omnia quæ habebat, et Lot cum eo ad australem plagam.

2. Erat autem dives valde in possessione auri et argenti.

3. Reversusque est per iter, quo venerat, a meridie in Bethel usque ad locum, ubi prius fixerat tabernaculum inter Bethel et Hai,

4. in loco altaris quod fecerat prius, et invocavit ibi nomen Domini. (*Supr.* 12, 7.)

5. Sed et Lot qui erat cum Abram, fuerunt greges ovium, et armenta, et tabernacula.

6. Nec poterat eos capere terra, ut habitarent simul; erat quippe substantia eorum multa, et nequibant habitare communiter. (*Infr.* 36, 7.)

7. Unde et facta est rixa inter pastores gregum Abram et Lot. Eo autem tempore Chananæus et Pherezæus habitabant in terra illa.

8. Dixit ergo Abram ad Lot: Ne quæso sit jurgium inter me et te, et inter pastores meos et pastores tuos: fratres enim sumus.

9. Ecce universa terra coram te est: recede a me, obsecro: si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo:

si tu dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam.

10. Elevatis itaque Lot oculis, vidit omnem circa regionem Jordanis, quæ universa irrigabatur antequam subverteret Dominus Sodomam et Gomorrham, sicut paradisus Domini, et sicut Aegyptus venientibus in Segor.

11. Elegitque sibi Lot regionem circa Jordanem, et recessit ab oriente; divisique sunt alterutrum a fratre suo.

12. Abram habitavit in terra Chanaan; Lot vero moratus est in oppidis, quæ erant circa Jordanem, et habitavit in Sodomis.

13. Homines autem Sodomitæ pessimi erant, et peccatores coram Domino nimis.

14. Dixitque Dominus ad Abram, postquam divisus est ab eo Lot: Leva oculos tuos, et vide a loco, in quo nunc es, ad aquilonem et meridiem, ad orientem et occidentem. (*Supr.* 12, 7. *Infr.* 15, 18. *Deut.* 34, 4.)

15. Omnem terram, quam conspicis, tibi dabo, et semini tuo usque in sempiternum.

16. Faciamque semen tuum sicut pulverem terræ: si quis potest hominum numerare pulverem terræ, semen quoque tuum numerare poterit.

17. Surge, et perambula terram in longitudine, et in latitudine sua: quia tibi daturus sum eam.

18. Movens igitur tabernaculum suum Abram, venit et habitavit juxta convallem Mambre, quæ est in Hebron; ædificavitque ibi altare Domino.

CAPUT XIV.

1. Factum est autem in illo tempore, ut Amraphel rex Sennaar, et Arioch rex Ponti, et Chodorlahomor rex Elamitarum, et Thadal rex Gentium

2. inirent bellum contra Bara regem Sodomorum, et contra Bersa regem Gomorrhæ, et contra Sennaab regem Adamæ, et contra Semeber regem Seboim, contraque regem Balæ, ipsa est Segor.

3. Omnes hi convenerunt in vallem silvestrem, quæ nunc est mare salis. (*Infr.* 19, 24.)

4. Duodecim enim annis servierant Chodorlahomor, et tertiodecimo anno recesserunt ab eo.

5. Igitur quartodecimo anno venit Chodorlahomor, et reges, qui erant cum eo; percusseruntque Raphaim in Astharothcarnaim, et Zuzim cum eis, et Emim in Save Cariathaim,

6. et Chorræos in montibus Seir, usque ad campestria Pharan, quæ est in solitudine.

7. Reversique sunt, et venerunt ad fontem Misphat, ipsa est Cades: et percusserunt omnem regionem Amalecitarum, et Amorrhæum, qui habitabat in Asasonthamar.

8. Et egressi sunt rex Sodomorum, et rex Gomorrhæ, rexque Adamæ, et rex Seboim, nec non et rex Balæ, quæ est Segor; et direxerunt aciem contra eos in valle silvestri:

9. scilicet adversus Chodorlahomor regem Elamitarum, et Thadal regem Gentium, et Amraphel regem Sennaar, et Arioch regem Ponti; quatuor reges adversus quinque.

10. Vallis autem silvestris habebat puteos multos bituminis. Itaque rex Sodomorum, et Gomorrhæ terga verterunt, cecideruntque ibi; et qui remanserant, fugerunt ad montem.

11. Tulerunt autem omnem substantiam Sodomorum et Gomorrhæ, et universa quæ ad cibum pertinent, et abierunt;

12. necnon et Lot et substantiam ejus, filium fratris Abram, qui habitabat in Sodomis.

13. Et ecce unus, qui evaserat, nuntiavit Abram Hebræo, qui habitabat in convalle Mambre Amorrhæi, fratris Eschol, et fratris Aner; hi enim pepigerant fœdus cum Abram.

14. Quod cum audisset Abram, captum videlicet Lot fratrem suum, numeravit expeditos vernaculos suos trecentos decem et octo; et persecutus est usque Dan.

15. Et divisis sociis, irruit super eos nocte; percussitque eos, et persecutus est eos usque Hoba, quæ est ad lævam Damasci.

16. Reduxitque omnem substantiam, et Lot fratrem suum cum substantia illius, mulieres quoque et populum.

17. Egressus est autem rex Sodomorum in occursum ejus, postquam reversus est a cæde Chodorlahomor, et regum qui cum eo erant in valle Save, quæ est vallis regis.
18. At vero Melchisedech rex Salem, proferens panem et vinum, erat enim sacerdos Dei altissimi, (*Heb.* 7. 1.)
19. benedixit ei, et ait: Benedictus Abram Deo excelso, qui creavit cœlum et terram:
20. et benedictus Deus excelsus, quo protegente, hostes in manibus tuis sunt. Et dedit ei decimas ex omnibus.
21. Dixit autem rex Sodomorum ad Abram: Da mihi animas, cetera tolle tibi.
22. Qui respondit ei: Levo manum meam ad Dominum Deum excelsum possessorem cœli et terræ,
23. quod a filo subtegminis usque ad corrigiam caligæ, non accipiam ex omnibus, quæ tua sunt, ne dicas: Ego ditavi Abram,
24. exceptis his, quæ comederunt juvenes, et partibus virorum, qui venerunt mecum, Aner, Eschol, et Mambre: isti accipient partes suas.

CAPUT XV.

1. His itaque transactis, factus est sermo Domini ad Abram per visionem dicens: Noli timere Abram, ego protector tuus sum, et merces tua magna nimis.
2. Dixitque Abram: Domine Deus, quid dabis mihi? Ego vadam absque liberis, et filius procuratoris domus meæ, iste Damascus Eliezer.
3. Addiditque Abram: Mihi autem non dedisti semen, et ecce vernaculus meus, heres meus erit.
4. Statimque sermo Domini factus est ad eum dicens: Non erit hic heres tuus, sed qui egredietur de utero tuo, ipsum habebis heredem.
5. Eduxitque eum foras, et ait illi: Suspice cœlum, et numera stellas, si potes. Et dixit ei: Sic erit semen tuum. (*Rom.* 4, 18.)
6. Credidit Abram Deo et reputatum est illi ad justitiam. (*Rom.* 4, 3. *Gal.* 3, 6. *Jac.* 2, 23.)
7. Dixitque ad eum: Ego Dominus qui eduxi te de Ur Chaldæorum, ut darem tibi terram istam, et possideres eam.
8. At ille ait: Domine Deus, unde scire possum, quod possessurus sim eam?
9. Et respondens Dominus: Sume, inquit, mihi vaccam triennem, et capram trimam, et arietem annorum trium, turturem quoque et columbam.
10. Qui tollens universa hæc, divisit ea per medium, et utrasque partes contra se altrinsecus posuit; aves autem non divisit. (*Jer.* 34, 18.)
11. Descenderuntque volucres super cadavera, et abigebat eas Abram.
12. Cumque sol occumberet, sopor irruit super Abram, et horror magnus et tenebrosus invasit eum.
13. Dictumque est ad eum: Scito prænoscens, quod peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua, et subjicient eos servituti, et affligent quadringentis annis. (*Act.* 7, 6.)
14. Verumtamen gentem, cui servituri sunt, ego judicabo: et post hæc egredientur cum magna substantia.
15. Tu autem ibis ad patres tuos in pace, sepultus in senectute bona.
16. Generatione autem quarta revertentur huc: necdum enim completæ sunt iniquitates Amorrhæorum usque ad præsens tempus.
17. Cum ergo occubuisset sol, facta est caligo tenebrosa, et apparuit clibanus fumans, et lampas ignis transiens inter divisiones illas.
18. In illo die pepigit Dominus fœdus cum Abram, dicens: Semini tuo dabo terram hanc a fluvio Aegypti usque ad fluvium magnum Euphraten: (*Supr.* 12, 7. *Infr.* 26, 4. *Deut.* 34, 4. III. *Reg.* 4, 21. II. *Par.* 9, 26.)
19. Cinæos, et Cenezæos, Cedmonæos,
20. et Hethæos, et Pherezæos, Raphaim quoque,
21. et Amorrhæos, et Chananæos, et Gergesæos, et Jebusæos.

CAPUT XVI.

1. Igitur Sarai, uxor Abram, non genuerat liberos; sed habens ancillam Aegyptiam nomine Agar,
2. dixit marito suo: Ecce, conclusit me Dominus, ne parerem: ingredere ad ancillam meam, si forte saltem ex illa suscipiam filios. Cumque ille acquiesceret deprecanti,
3. tulit Agar Aegyptiam ancillam suam post annos decem, quam habitare cœperant in terra Chanaan; et dedit eam viro suo uxorem.
4. Qui ingressus est ad eam. At illa concepisse se videns, despexit dominam suam.
5. Dixitque Sarai ad Abram: Inique agis contra me: ego dedi ancillam meam in sinum tuum, quæ videns quod conceperit, despectui me habet: judicet Dominus inter me et te.
6. Cui respondens Abram: Ecce, ait ancilla tua in manu tua est, utere ea ut libet. Affligente igitur eam Sarai, fugam iniit.
7. Cumque invenisset eam Angelus Domini juxta fontem aquæ in solitudine, qui est in via Sur in deserto,
8. dixit ad illam: Agar ancilla Sarai, unde venis? et quo vadis? Quæ respondit: A facie Sarai dominæ meæ ego fugio.
9. Dixitque ei Angelus Domini: Revertere ad dominam tuam, et humiliare sub manu illius.
10. Et rursum: Multiplicans, inquit, multiplicabo semen tuum, et non numerabitur præ multitudine.
11. Ac deinceps: Ecce, ait, concepisti, et paries filium, vocabisque nomen ejus Ismael, eo quod audierit Dominus afflictionem tuam.
12. Hic erit ferus homo: manus ejus contra omnes, et manus omnium contra eum: et e regione universorum fratrum suorum figet tabernácula.
13. Vocavit autem nomen Domini, qui loquebatur ad eam: Tu Deus qui vidisti me. Dixit enim: Profecto hic vidi posteriora videntis me.
14. Propterea appellavit puteum illum, Puteum viventis et videntis me. Ipse est inter Cades et Barad. (*Infr.* 24, 62.)
15. Peperitque Agar Abræ filium; qui vocavit nomen ejus Ismael.
16. Octoginta et sex annorum erat Abram, quando peperit ei Agar Ismaelem.

CAPUT XVII.

1. Postquam vero nonaginta et novem annorum esse cœperat, apparuit ei Dominus, dixitque ad eum: Ego Deus omnipotens: ambula coram me, et esto perfectus.
2. Ponamque fœdus meum inter me et te, et multiplicabo te vehementer nimis.
3. Cecidit Abram pronus in faciem.
4. Dixitque ei Deus: Ego sum, et pactum meum tecum, erisque pater multarum gentium. (*Eccli.* 44, 20. *Rom.* 4, 17.)
5. Nec ultra vocabitur nomen tuum Abram, sed appellaberis Abraham: quia patrem multarum gentium constitui te.
6. Faciamque te crescere vehementissime, et ponam te in gentibus, regesque ex te egredientur.
7. Et statuam pactum meum inter me et te, et inter semen tuum post te in generationibus suis, fœdere sempiterno, ut sim Deus tuus, et seminis tui post te.
8. Daboque tibi et semini tuo terram peregrinationis tuæ, omnem terram Chanaan in possessionem æternam, eroque Deus eorum.
9. Dixit iterum Deus ad Abraham: Et tu ergo custodies pactum meum, et semen tuum post te in generationibus suis.
10. Hoc est pactum meum quod observabitis inter me et vos, et semen tuum post te: Circumcidetur ex vobis omne masculinum: (*Act.* 7, 8.)
11. et circumcidetis carnem præputii vestri, ut sit in signum fœderis inter me, et vos. (*Lev.* 12, 3. *Luc.* 2, 21. *Rom.* 4, 11.)
12. Infans octo dierum circumcidetur in vobis, omne masculinum in generationibus vestris: tam vernaculus, quam emtitius circumcidetur, et quicumque non fuerit de stirpe vestra:
13. eritque pactum meum in carne vestra in fœdus æternum.

14. Masculus, cujus præputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo: quia pactum meum irritum fecit.

15. Dixit quoque Deus ad Abraham: Sarai uxorem tuam non vocabis Sarai, sed Saram.

16. Et benedicam ei, et ex illa dabo tibi filium cui benedicturus sum, eritque in nationes, et reges populorum orientur ex eo.

17. Cecidit Abraham in faciem suam, et risit, dicens in corde suo: Putasne centenario nascetur filius? et Sara nonagenaria pariet?

18. Dixitque ad Deum: Utinam Ismael vivat coram te.

19. Et ait Deus ad Abraham: Sara uxor tua pariet tibi filium, vocabisque nomen ejus Isaac, et constituam pactum meum illi in fœdus sempiternum, et semini ejus post eum. (*Infr.* 18, 10.)

20. Super Ismael quoque exaudivi te. Ecce, benedicam ei, et augebo et multiplicabo eum valde: duodecim duces generabit, et faciam illum in gentem magnam.

21. Pactum vero meum statuam ad Isaac, quem pariet tibi Sara tempore isto in anno altero.

22. Cumque finitus esset sermo loquentis cum eo, ascendit Deus ab Abraham.

23. Tulit autem Abraham Ismael filium suum, et omnes vernaculos domus suæ; universosque quos emerat, cunctos mares ex omnibus viris domus suæ; et circumcidit carnem præputii eorum statim in ipsa die, sicut præceperat ei Deus.

24. Abraham nonaginta et novem erat annorum quando circumcidit carnem præputii sui.

25. Et Ismael filius tredecim annos impleverat tempore circumcisionis suæ.

26. Eadem die circumcisus est Abraham et Ismael filius ejus.

27. Et omnes viri domus illius, tam vernaculi, quam emtitii et alienigenæ, pariter circumcisi sunt.

CAPUT XVIII.

1. Apparuit autem ei Dominus in convalle Mambre sedenti in ostio tabernaculi sui in ipso fervore diei. (*Heb.* 13, 2.)

2. Cumque elevasset oculos, apparuerunt ei tres viri stantes prope eum; quos cum vidisset, cucurrit in occursum eorum de ostio tabernaculi, et adoravit in terram.

3. Et dixit: Domine, si inveni gratiam in oculis tuis, ne transeas servum tuum:

4. sed afferam pauxillum aquæ, et lavate pedes vestros, et requiescite sub arbore.

5. Ponamque buccellam panis, et confortate cor vestrum, postea transibitis: idcirco enim declinastis ad servum vestrum. Qui dixerunt: Fac ut locutus es.

6. Festinavit Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitque ei: Accelera, tria sata similæ commisce, et fac subcinericios panes.

7. Ipse vero ad armentum cucurrit, et tulit inde vitulum tenerrimum et optimum, deditque puero; qui festinavit et coxit illum.

8. Tulit quoque butyrum et lac, et vitulum quem coxerat, et posuit coram eis; ipse vero stabat juxta eos sub arbore.

9. Cumque comedissent, dixerunt ad eum: Ubi est Sara uxor tua? Ille respondit: Ecce in tabernaculo est.

10. Cui dixit: Revertens veniam ad te tempore isto, vita comite, et habebit filium Sara uxor tua. Quo audito, Sara risit post ostium tabernaculi. (*Supr.* 17, 19. *Infr.* 21, 1. *Rom.* 9, 9. I. *Pet.* 3, 6.)

11. Erant autem ambo senes, provectæque ætatis, et desierant Saræ fieri muliebria. (*Luc.* 1, 18.)

12. Quæ risit occulte dicens: Postquam consenui, et dominus meus vetulus est, voluptati operam dabo?

13. Dixit autem Dominus ad Abraham: Quare risit Sara, dicens: Num vere paritura sum anus?

14. Numquid Deo quidquam est difficile? Juxta condictum revertar ad

te hoc eodem tempore, vita comite, et habebit Sara filium.

15. Negavit Sara, dicens: Non risi; timore perterrita. Dominus autem, Non est, inquit, ita, sed risisti.

16. Cum ergo surrexissent inde viri, direxerunt oculos contra Sodomam; et Abraham simul gradiebatur, deducens eos.

17. Dixitque Dominus: Num celare potero Abraham quæ gesturus sum:

18. cum futurus sit in gentem magnam, ac robustissimam, et benedicendæ sint in illo omnes nationes terræ? (*Supr.* 12, 3. *Infr.* 22, 18.)

19. Scio enim quod præcepturus sit filiis suis, et domui suæ post se, ut custodiant viam Domini et faciant judicium et justitiam: ut adducat Dominus propter Abraham omnia quæ locutus est ad eum.

20. Dixit itaque Dominus: Clamor Sodomorum et Gomorrhæ multiplicatus est, et peccatum eorum aggravatum est nimis.

21. Descendam, et videbo utrum clamorem qui venit ad me, opere compleverint: an non est ita, ut sciam.

22. Converteruntque se inde, et abierunt Sodomam; Abraham vero adhuc stabat coram Domino.

23. Et appropinquans ait: Numquid perdes justum cum impio?

24. Si fuerint quinquaginta justi in civitate, peribunt simul? et non parces loco illi propter quinquaginta justos, si fuerint in eo?

25. Absit a te, ut rem hanc facias, et occidas justum cum impio, fiatque justus sicut impius, non est hoc tuum: qui judicas omnem terram, nequaquam facies judicium hoc.

26. Dixitque Dominus ad eum: Si invenero Sodomis quinquaginta justos in medio civitatis, dimittam omni loco propter eos.

27. Respondensque Abraham, ait: Quia semel cœpi, loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis et cinis.

28. Quid si minus quinquaginta justis quinque fuerint? delebis, propter quadraginta quinque, universam urbem? Et ait: Non delebo, si invenero ibi quadraginta quinque.

29. Rursumque locutus est ad eum: Sin autem quadraginta ibi inventi fuerint, quid facies? Ait: Non percutiam propter quadraginta.

30. Ne quæso, inquit, indigneris Domine, si loquar: Quid, si ibi inventi fuerint triginta? Respondit: Non faciam, si invenero ibi triginta.

31. Quia semel, ait, cœpi, loquar ad Dominum meum: Quid si ibi inventi fuerint viginti? Ait: Non interficiam propter viginti.

32. Obsecro, inquit, ne irascaris Domine, si loquar adhuc semel: Quid si inventi fuerint ibi decem? Et dixit: Non delebo propter decem.

33. Abiitque Dominus, postquam cessavit loqui ad Abraham; et ille reversus est in locum suum.

CAPUT XIX.

1. Veneruntque duo Angeli Sodomam vespere et sedente Lot in foribus civitatis. Qui cum vidisset eos surrexit, et ivit obviam eis; adoravitque pronus in terram, (*Heb.* 13. 2.)

2. et dixit: Obsecro, domini, declinate in domum pueri vestri, et manete ibi: lavate pedes vestros, et mane proficiscemini in viam vestram. Qui dixerunt: Minime, sed in platea manebimus.

3. Compulit illos oppido, ut diverterent ad eum; ingressisque domum illius fecit convivium, et coxit azyma; et comederunt.

4. Prius autem quam irent cubitum, viri civitatis vallaverunt domum a puero usque ad senem, omnis populus simul.

5. Vocaveruntque Lot, et dixerunt ei: Ubi sunt viri, qui introierunt ad te nocte? educ illos huc, ut cognoscamus eos.

6. Egressus ad eos Lot, post tergum occludens ostium, ait:

7. Nolite, quæso, fratres mei, nolite malum hoc facere.

8. Habeo duas filias, quæ necdum cognoverunt virum: educam eas ad vos, et abutimini eis sicut vobis placuerit; dummodo viris istis nihil mali faciatis, quia ingressi sunt sub umbra culminis mei.

9. At illi dixerunt: Recede illuc. Et rursus: Ingressus es, inquiunt, ut

advena: numquid ut judices? te ergo ipsum magis, quam hos affligemus. Vimque faciebant Lot vehementissime; jamque prope erat, ut effringerent fores. (2. *Pet.* 2, 7.)

10. Et ecce miserunt manum viri, et introduxerunt ad se Lot, clauseruntque ostium;

11. et eos, qui foris erant, percusserunt cæcitate a minimo usque ad maximum, ita ut ostium invenire non possent. (*Sap.* 19, 16.)

12. Dixerunt autem ad Lot: Habes hic quempiam tuorum? generum, aut filios, aut filias, omnes, qui tui sunt, educ de urbe hac:

13. delebimus enim locum istum, eo quod increverit clamor eorum coram Domino, qui misit nos ut perdamus illos.

14. Egressus itaque Lot, locutus est ad generos suos, qui accepturi erant filias ejus, et dixit: Surgite, egredimini de loco isto: quia delebit Dominus civitatem hanc. Et visus est eis quasi ludens loqui.

15. Cumque esset mane, cogebant eum Angeli, dicentes: Surge, tolle uxorem tuam, et duas filias quas habes: ne et tu pariter pereas in scelere civitatis.

16. Dissimulante illo, apprehenderunt manum ejus, et manum uxoris, ac duarum filiarum ejus, eo quod parceret Dominus illi.

17. Eduxeruntque eum, et posuerunt extra civitatem; ibique locuti sunt ad eum, dicentes; Salva animam tuam: noli respicere post tergum, nec stes in omni circa regione: sed in monte salvum te fac, ne et tu simul pereas. (*Sap.* 10, 6.)

18. Dixitque Lot ad eos: Quæso Domine mi,

19. quia invenit servus tuus gratiam coram te, et magnificasti misericordiam tuam, quam fecisti mecum, ut salvares animam meam, nec possum in monte salvari, ne forte apprehendat me malum, et moriar:

20. est civitas hæc juxta, ad quam possum fugere, parva, et salvabor in ea: numquid non modica est, et vivet anima mea?

21. Dixitque ad eum: Ecce etiam in hoc suscepi preces tuas, ut non subvertam urbem, pro qua locutus es.

22. Festina, et salvare ibi, quia non potero facere quidquam donec ingrediaris illuc. Idcirco vocatum est nomen urbis illius Segor. (*Sap.* 10, 6.)

23. Sol egressus est super terram, et Lot ingressus est Segor.

24. Igitur Dominus pluit super Sodomam et Gomorrham sulphur et ignem a Domino de cœlo; (*Deut.* 29, 23. *Isa.* 13, 19, *Jerem.* 50, 40. *Ezech.* 16, 49. *Ose.* 11, 8. *Amos* 4, 11. *Luc.* 17, 29. *Judae* 7.)

25. et subvertit civitates has, et omnem circa regionem, universos habitatores urbium, et cuncta terræ virentia.

26. Respiciensque uxor ejus post se, versa est in statuam salis. (*Luc.* 17, 32.)

27. Abraham autem consurgens mane, ubi steterat prius cum Domino, (*Supr.* 18, 1.)

28. intuitus est Sodomam et Gomorrham, et universam terram regionis illius; viditque ascendentem favillam de terra quasi fornacis fumum.

29. Cum enim subverteret Deus civitates regionis illius, recordatus Abrahæ, liberavit Lot de subversione urbium in quibus habitaverat.

30. Ascenditque Lot de Segor et mansit in monte, duæ quoque filiæ ejus cum eo (timuerat enim manere in Segor), et mansit in spelunca ipse, et duæ filiæ ejus cum eo.

31. Dixitque major ad minorem: Pater noster senex est, et nullus virorum remansit in terra qui possit ingredi ad nos juxta morem universæ terræ.

32. Veni, inebriemus eum vino, dormiamusque cum eo, ut servare possimus ex patre nostro semen.

33. Dederunt itaque patri suo bibere vinum nocte illa. Et ingressa est major, dormivitque cum patre; at ille non sensit, nec quando accubuit filia, nec quando surrexit.

34. Altera quoque die dixit major ad minorem: Ecce dormivi heri cum patre meo, demus ei bibere vinum etiam hac nocte, et dormies cum eo, ut salvemus semen de patre nostro.

35. Dederunt etiam et illa nocte patri suo bibere vinum, ingressaque minor filia, dormivit cum eo; et ne tunc quidem sensit quando concubuerit, vel quando illa surrexerit.
36. Conceperunt ergo duæ filiæ Lot de patre suo.
37. Perperitque major filium, et vocavit nomen ejus Moab; ipse est pater Moabitarum usque in praesentem diem.
38. Minor quoque peperit filium, et vocavit nomen ejus Ammon, id est filius populi mei; ipse est pater Ammonitarum usque hodie.

CAPUT XX.

1. Profectus inde Abraham in terram australem, habitavit inter Cades et Sur; et peregrinatus est in Geraris.
2. Dixitque de Sara uxore sua: Soror mea est. Misit ergo Abimelech rex Geraræ, et tulit eam.
3. Venit autem Deus ad Abimelech per somnium nocte, et ait illi: En morieris propter mulierem, quam tulisti: habet enim virum.
4. Abimelech vero non tetigerat eam, et ait: Domine, num gentem ignorantem et justam interficies?
5. Nonne ipse dixit mihi: Soror mea est; et ipsa ait: Frater meus est? in simplicitate cordis mei, et munditia manuum mearum feci hoc.
6. Dixitque ad eum Deus: Et ego scio quod simplici corde feceris: et ideo custodivi te ne peccares in me, et non dimisi, ut tangeres eam.
7. Nunc ergo redde viro suo uxorem, quia propheta est: et orabit pro te, et vives: si autem nolueris reddere, scito quod morte morieris tu, et omnia quæ tua sunt.
8. Statimque de nocte consurgens Abimelech, vocavit omnes servos suos, et locutus est universa verba hæc in auribus eorum, timueruntque omnes viri valde.
9. Vocavit autem Abimelech etiam Abraham et dixit ei: quid fecisti nobis? quid peccavimus in te, quia induxisti super me et super regnum meum peccatum grande? quæ non debuisti facere, fecisti nobis.
10. Rursumque expostulans, ait: Quid vidisti, ut hoc faceres?
11. Respondit Abraham: Cogitavi mecum, dicens: Forsitan non est timor Dei in loco isto, et interficient me propter uxorem meam:
12. alias autem et vere soror mea est, filia patris mei, et non filia matris meæ, et duxi eam in uxorem. (*Supr.* 12, 13.)
13. Postquam autem eduxit me Deus de domo patris mei, dixi ad eam: Hanc misericordiam facies mecum: In omni loco, ad quem ingrediemur, dices quod frater tuus sim. (*Infr.* 21, 23.)
14. Tulit igitur Abimelech oves et boves, et servos et ancillas, et dedit Abraham; reddiditque illi Saram uxorem suam, (*Infr.* 26, 9.)
15. et ait: Terra coram vobis est, ubicumque tibi placuerit habita.
16. Saræ autem dixit: Ecce mille argenteos dedi fratri tuo, hoc erit tibi in velamen oculorum ad omnes, qui tecum sunt, et quocumque perrexeris; mementoque te deprehensam.
17. Orante autem Abraham, sanavit Deus Abimelech et uxorem, ancillasque ejus, et pepererunt;
18. concluserat enim Dominus omnem vulvam domus Abimelech propter Saram uxorem Abrahæ.

CAPUT XXI.

1. Visitavit autem Dominus Saram sicut promiserat; et implevit quæ locutus est. (*Supr.* 18, 10.)
2. Concepitque, et peperit filium in senectute sua tempore quo prædixerat ei Deus. (*Gal.* 4, 23. *Heb.* 11, 11.)
3. Vocavitque Abraham nomen filii sui, quem genuit ei Sara, Isaac;
4. et circumcidit eum octavo die, sicut præceperat ei Deus, (*Supr.* 17, 10.)
5. cum centum esset annorum; hac quippe ætate patris, natus est Isaac.
6. Dixitque Sara: Risum fecit mihi Deus: quicumque audierit, corridebit mihi.
7. Rursumque ait: Quis auditurum crederet Abraham quod Sara lactaret filium, quem peperit ei jam seni?

8. Crevit igitur puer, et ablactatus est; fecitque Abraham grande convivium in die ablactationis ejus.
9. Cumque vidisset Sara filium Agar Aegyptiæ ludentem cum Isaac filio suo, dixit ad Abraham: (*Supr.* 16, 15.)
10. Ejice ancillam hanc, et filium ejus: non enim erit heres filius ancillae cum filio meo Isaac. (*Gal.* 4, 30.)
11. Dure accepit hoc Abraham pro filio suo.
12. Cui dixit Deus: Non tibi videatur asperum super puero, et super ancilla tua: omnia quæ dixerit tibi Sara, audi vocem ejus: quia in Isaac vocabitur tibi semen. (*Rom.* 9, 7. *Heb.* 11, 18.)
13. Sed et filium ancillæ faciam in gentem magnam, quia semen tuum est.
14. Surrexit itaque Abraham mane, et tollens panem et utrem aquae, imposuit scapulæ ejus, tradiditque puerum, et dimisit eam. Quæ cum abiisset, errabat in solitudine Bersabee.
15. Cumque consumta esset aqua in utre, abjecit puerum subter unam arborum, quæ ibi erant.
16. Et abiit, seditque e regione procul quantum potest arcus jacere; dixit enim: Non videbo morientem puerum; et sedens contra, levavit vocem suam et flevit.
17. Exaudivit autem Deus vocem pueri; vocavitque Angelus Dei Agar de cœlo, dicens: Quid agis Agar? noli timere: exaudivit enim Deus vocem pueri de loco in quo est.
18. Surge, tolle puerum, et tene manum illius: quia in gentem magnam faciam eum.
19. Aperuitque oculos ejus Deus; quæ videns puteum aquæ, abiit, et implevit utrem, deditque puero bibere. (*Supr.* 16, 14.)
20. Et fuit cum eo; qui crevit, et moratus est in solitudine, factusque est juvenis sagittarius.
21. Habitavitque in deserto Pharan, et accepit illi mater sua uxorem de terra Aegypti.
22. Eodem tempore dixit Abimelech, et Phicol princeps exercitus ejus ad Abraham: Deus tecum est in universis quæ agis.
23. Jura ergo per Deum, ne noceas mihi, et posteris meis, stirpique meæ: sed juxta misericordiam, quam feci tibi, facies mihi et terræ, in qua versatus es advena. (*Supr.* 20, 13.)
24. Dixitque Abraham: Ego jurabo.
25. Et increpavit Abimelech propter puteum aquæ, quem vi abstulerant servi ejus.
26. Responditque Abimelech: Nescivi quis fecerit hanc rem: sed et tu non indicasti mihi, et ego non audivi praeter hodie.
27. Tulit itaque Abraham oves et boves, et dedit Abimelech; percusseruntque ambo fœdus.
28. Et statuit Abraham septem agnas gregis seorsum.
29. Cui dixit Abimelech: Quid sibi volunt septem agnæ istæ, quas stare fecisti seorsum?
30. At ille: Septem, inquit, agnas accipies de manu mea, ut sint mihi in testimonium, quoniam ego fodi puteum istum.
31. Idcirco vocatus est locus ille Bersabee; quia ibi uterque juravit.
32. Et inierunt fœdus pro puteo juramenti.
33. Surrexit autem Abimelech, et Phicol princeps exercitus ejus, reversique sunt in terram Palæstinorum. Abraham vero plantavit nemus in Bersabee, et invocavit ibi nomen Domini Dei æterni.
34. Et fuit colonus terræ Palæstinorum diebus multis.

CAPUT XXII.

1. Quæ postquam gesta sunt, tentavit Deus Abraham, et dixit ad eum: Abraham, Abraham. At ille respondit: Adsum. (*Judith.* 8, 22. *Heb.* 11, 17.)
2. Ait illi: Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis, Isaac, et vade in terram Visionis: atque ibi offeres eum in holocaustum super unum montium, quem monstravero tibi.
3. Igitur Abraham de nocte consurgens, stravit asinum suum; ducens secum duos juvenes, et Isaac filium

suum; cumque concidisset ligna in holocaustum, abiit ad locum quem præceperat ei Deus.
4. Die autem tertio, elevatis oculis, vidit locum procul;
5. dixitque ad pueros suos: Exspectate hic cum asino: ego et puer illuc usque properantes, postquam adoraverimus, revertemur ad vos.
6. Tulit quoque ligna holocausti, et imposuit super Isaac filium suum: ipse vero portabat in manibus ignem et gladium. Cumque duo pergerent simul,
7. dixit Isaac patri suo: Pater mi. At ille respondit: Quid vis fili? Ecce, inquit, ignis et ligna: ubi est victima holocausti?
8. Dixit autem Abraham: Deus providebit sibi victimam holocausti, fili mi. Pergebant ergo pariter,
9. et venerunt ad locum quem ostenderat ei Deus, in quo ædificavit altare, et desuper ligna composuit; cumque alligasset Isaac filium suum, posuit eum in altare super struem lignorum.
10. Extenditque manum, et arripuit gladium, ut immolaret filium suum. (*Jac.* 2, 21.)
11. Et ecce Angelus Domini de cœlo clamavit, dicens: Abraham, Abraham. Qui respondit: Adsum.
12. Dixitque ei: Non extendas manum tuam super puerum, neque facias illi quidquam: nunc cognovi quod times Deum, et non pepercisti unigenito filio tuo propter me.
13. Levavit Abraham oculos suos, viditque post tergum arietem inter vepres hærentem cornibus, quem assumens obtulit holocaustum pro filio.
14. Appellavitque nomen loci illius: Dominus videt. Unde usque hodie dicitur: In monte Dominus videbit.
15. Vocavit autem Angelus Domini Abraham secundo de cœlo, dicens:
16. Per memetipsum juravi, dicit Dominus: quia fecisti hanc rem, et non pepercisti filio tuo unigenito propter me: (*Psal.* 104, 9. *Eccli.* 44, 21. I. *Mach.* 2, 52. *Luc.* 1, 73. *Heb.* 6, 13.)
17. benedicam tibi, et multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli, et velut arenam quæ est in littore maris: possidebit semen tuum portas inimicorum suorum,
18. et benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, quia obedisti voci meæ. (*Supr.* 18, 18. *Infr.* 26, 4. *Eccli.* 44, 25. *Act.* 3, 25.)
19. Reversus est Abraham ad pueros suos, abieruntque Bersabee simul, et habitavit ibi.
20. His ita gestis, nuntiatum est Abrahæ quod Melcha quoque genuisset filios Nachor fratri suo,
21. Hus primogenitum, et Buz fratrem ejus, et Camuel patrem Syrorum:
22. et Cased, et Azau, Pheldas quoque et Jedlaph,
23. ac Bathuel, de quo nata est Rebecca: octo istos genuit Melcha Nachor fratri Abrahæ.
24. Concubina vero illius, nomine Roma, peperit Tabee, et Gaham, et Tahas, et Maacha.

CAPUT XXIII.

1. Vixit autem Sara centum viginti septem annis.
2. Et mortua est in civitate Arbee, quæ est Hebron, in terra Chanaan; venitque Abraham, ut plangeret et fleret eam.
3. Cumque surrexisset ab officio funeris, locutus est ad filios Heth, dicens:
4. Advena sum et peregrinus apud vos: date mihi jus sepulcri vobiscum, ut sepeliam mortuum meum.
5. Responderunt filii Heth, dicentes:
6. Audi nos, domine, princeps Dei es apud nos: in electis sepulcris nostris sepeli mortuum tuum: nullusque te prohibere poterit, quin in monumento ejus sepelias mortuum tuum.
7. Surrexit Abraham, et adoravit populum terræ, filios videlicet Heth;
8. dixitque ad eos: Si placet animæ vestræ, ut sepeliam mortuum meum, audite me, et intercedite pro me apud Ephron filium Seor,
9. ut det mihi speluncam duplicem, quam habet in extrema parte agri sui: pecunia digna tradat eam mihi coram vobis in possessionem sepulcri.

10. Habitabat autem Ephron in medio filiorum Heth. Responditque Ephron ad Abraham cunctis audientibus, qui ingrediebantur portam civitatis illius, dicens:

11. Nequaquam ita fiat, domine mi, sed tu magis ausculta quod loquor: Agrum trado tibi, et speluncam, quæ in eo est: præsentibus filiis populi mei, sepeli mortuum tuum.

12. Adoravit Abraham coram populo terræ.

13. Et locutus est ad Ephron circumstante plebe: Quæso, ut audias me: Dabo pecuniam pro agro: suscipe eam, et sic sepeliam mortuum meum in eo.

14. Responditque Ephron:

15. Domine mi, audi me: Terra, quam postulas, quadringentis siclis argenti valet: istud est pretium inter me et te, sed quantum est hoc? sepeli mortuum tuum.

16. Quod cum audisset Abraham, appendit pecuniam, quam Ephron postulaverat, audientibus filiis Heth, quadringentos siclos argenti probatæ monetæ publicæ.

17. Confirmatusque est ager quondam Ephronis, in quo erat spelunca duplex, respiciens Mambre, tam ipse, quam spelunca, et omnes arbores ejus in cunctis terminis ejus per circuitum,

18. Abrahæ in possessionem, videntibus filiis Heth, et cunctis qui intrabant portam civitatis illius.

19. Atque ita sepelivit Abraham Saram uxorem suam in spelunca agri duplici, quæ respiciebat Mambre, hæc est Hebron in terra Chanaan. (*Infr.* 35, 27.)

20. Et confirmatus est ager, et antrum, quod erat in eo, Abrahæ in possessionem monumenti a filiis Heth.

CAPUT XXIV.

1. Erat autem Abraham senex, dierumque multorum, et Dominus in cunctis benedixerat ei.

2. Dixitque ad servum seniorem domus suæ, qui præerat omnibus quæ habebat: Pone manum tuam subter femur meum, (*Infr.* 47, 29.)

3. ut adjurem te per Dominum, Deum cœli et terræ, ut non accipias uxorem filio meo de filiabus Chananæorum, inter quos habito:

4. sed ad terram et cognationem meam proficiscaris, et inde accipias uxorem filio meo Isaac.

5. Respondit servus: Si noluerit mulier venire mecum in terram hanc, numquid reducere debeo filium tuum ad locum, de quo tu egressus es?

6. Dixitque Abraham: Cave nequando reducas filium meum illuc.

7. Dominus Deus cœli, qui tulit me de domo patris mei, et de terra nativitatis meæ, qui locutus est mihi, et juravit mihi, dicens: Semini tuo dabo terram hanc: ipse mittet Angelum suum coram te, et accipies inde uxorem filio meo: (*Supr.* 15, 18. *Infr.* 26, 3.)

8. sin autem mulier noluerit sequi te, non teneberis juramento: filium meum tantum ne reducas illuc.

9. Posuit ergo servus manum sub femore Abraham domini sui, et juravit illi super sermone hoc.

10. Tulitque decem camelos de grege domini sui, et abiit, ex omnibus bonis ejus portans secum, profectusque perrexit in Mesopotamiam ad urbem Nachor.

11. Cumque camelos fecisset accumbere extra oppidum juxta puteum aquæ vespere, tempore quo solent mulieres egredi ad hauriendam aquam, dixit:

12. Domine Deus domini mei Abraham, occurre, obsecro, mihi hodie, et fac misericordiam cum domino meo Abraham.

13. Ecce ego sto prope fontem aquæ, et filiæ habitatorum hujus civitatis egredientur ad hauriendam aquam.

14. Igitur puella, cui ego dixero: Inclina hydriam tuam, ut bibam; et illa responderit: Bibe, quin et camelis tuis dabo potum: ipsa est, quam præparasti servo tuo Isaac: et per hoc intelligam quod feceris misericordiam cum domino meo.

15. Necdum intra se verba compleverat, et ecce Rebecca egrediebatur, filia Bathuel, filii Melchæ uxoris Nachor fratris Abraham, habens hydriam in scapula sua:

16. puella decora nimis, virgoque pulcherrima, et incognita viro; descenderat autem ad fontem, et impleverat hydriam, ac revertebatur.
17. Occurritque ei servus, et ait: Pauxillum aquæ mihi ad bibendum præbe de hydria tua.
18. Quæ respondit: Bibe domine mi. Celeriterque deposuit hydriam super ulnam suam, et dedit ei potum.
19. Cumque ille bibisset, adjecit: Quin et camelis tuis hauriam aquam, donec cuncti bibant.
20. Effundensque hydriam in canalibus, recurrit ad puteum, ut hauriret aquam; et haustam omnibus camelis dedit.
21. Ipse autem contemplabatur eam tacitus, scire volens utrum prosperum iter suum fecisset Dominus, an non.
22. Postquam autem biberunt cameli, protulit vir inaures aureas, appendentes siclos duos, et armillas totidem pondo siclorum decem.
23. Dixitque ad eam: Cujus es filia? indica mihi: est in domo patris tui locus ad manendum?
24. Quæ respondit: Filia sum Bathuelis, filii Melchæ, quem peperit ipsi Nachor.
25. Et addidit, dicens: Palearum quoque et fœni plurimum est apud nos, et locus spatiosus ad manendum.
26. Inclinavit se homo, et adoravit Dominum,
27. dicens: Benedictus Dominus Deus domini mei Abraham, qui non abstulit misericordiam et veritatem suam a domino meo, et recto itinere me perduxit in domum fratris domini mei.
28. Cucurrit itaque puella, et nuntiavit in domum matris suæ omnia quæ audierat.
29. Habebat autem Rebecca fratrem nomine Laban, qui festinus egressus est ad hominem, ubi erat fons.
30. Cumque vidisset inaures et armillas in manibus sororis suæ, et audisset cuncta verba referentis: Haec locutus est mihi homo; venit ad virum, qui stabat juxta camelos, et prope fontem aquæ,
31. dixitque ad eum: Ingredere, benedicte Domini: cur foris stas? præparavi domum, et locum camelis.
32. Et introduxit eum in hospitium; ac destravit camelos, deditque paleas et fœnum, et aquam ad lavandos pedes ejus, et virorum qui venerant cum eo.
33. Et appositus est in conspectu ejus panis. Qui ait: Non comedam, donec loquar sermones meos. Respondit ei: Loquere.
34. At ille: Servus, inquit, Abraham sum,
35. et Dominus benedixit domino meo valde, magnificatusque est: et dedit ei oves et boves, argentum et aurum, servos et ancillas, camelos et asinos.
36. Et peperit Sara uxor domini mei filium domino meo in senectute sua, deditque illi omnia, quæ habuerat.
37. Et adjuravit me dominus meus, dicens: Non accipies uxorem filio meo de filiabus Chananæorum, in quorum terra habito:
38. sed ad domum patris mei perges, et de cognatione mea accipies uxorem filio meo.
39. Ego vero respondi domino meo: Quid si noluerit venire mecum mulier?
40. Dominus, ait, in cujus conspectu ambulo, mittet Angelum suum tecum, et diriget viam tuam: accipiesque uxorem filio meo de cognatione mea, et de domo patris mei.
41. Innocens eris a maledictione mea, cum veneris ad propinquos meos, et non dederint tibi.
42. Veni ergo hodie ad fontem aquæ, et dixi: Domine Deus domini mei Abraham, si direxisti viam meam, in qua nunc ambulo;
43. ecce sto juxta fontem aquæ, et virgo, quæ egredietur ad hauriendam aquam, audierit a me: Da mihi pauxillum aquæ ad bibendum ex hydria tua;
44. et dixerit mihi: Et tu bibe, et camelis tuis hauriam: ipsa est mulier quam præparavit Dominus filio domini mei.
45. Dumque hæc tacitus mecum volverem, apparuit Rebecca veniens cum hydria, quam portabat in sca-

pula: descenditque ad fontem, et hausit aquam. Et ajo ad eam: Da mihi paululum bibere.

46. Quæ festinans deposuit hydriam de humero, et dixit mihi: Et tu bibe, et camelis tuis tribuam potum. Bibi, et adaquavit camelos.

47. Interrogavique eam, et dixi: Cujus es filia? Quæ respondit: Filia Bathuelis sum, filii Nachor, quem peperit ei Melcha. Suspendi itaque inaures ad ornandam faciem ejus, et armillas posui in manibus ejus.

48. Pronusque adoravi Dominum, benedicens Domino Deo domini mei Abraham, qui perduxit me recto itinere, ut sumerem filiam fratris domini mei filio ejus.

49. Quamobrem si facitis misericordiam et veritatem cum domino meo, indicate mihi: sin autem aliud placet, et hoc dicite mihi, ut vadam ad dexteram, sive ad sinistram.

50. Responderuntque Laban et Bathuel: A Domino egressus est sermo: non possumus extra placitum ejus quidquam aliud loqui tecum.

51. En Rebecca coram te est, tolle eam, et proficiscere, et sit uxor filii domini tui, sicut locutus est Dominus.

52. Quod cum audisset puer Abraham, procidens adoravit in terram Dominum.

53. Prolatisque vasis argenteis et aureis, ac vestibus, dedit ea Rebeccæ pro munere; fratribus quoque ejus et matri dona obtulit.

54. Inito convivio, vescentes pariter et bibentes manserunt ibi. Surgens autem mane, locutus est puer: Dimitte me, ut vadam ad dominum meum.

55. Responderuntque fratres ejus, et mater: Maneat puella saltem decem dies apud nos, et postea proficiscetur.

56. Nolite, ait, me retinere, quia Dominus direxit viam meam: dimittite me, ut pergam ad dominum meum.

57. Et dixerunt: Vocemus puellam, et quæramus ipsius voluntatem.

58. Cumque vocata venisset, sciscitati sunt: Vis ire cum homine isto? Quæ ait: Vadam.

59. Dimiserunt ergo eam, et nutricem illius, servumque Abraham, et comites ejus,

60. imprecantes prospera sorori suæ, atque dicentes: Soror nostra es, crescas in mille millia, et possideat semen tuum portas inimicorum suorum.

61. Igitur Rebecca, et puellæ illius ascensis camelis, secutæ sunt virum; qui festinus revertebatur ad dominum suum.

62. Eo autem tempore deambulabat Isaac per viam, quæ ducit ad puteum, cujus nomen est Viventis et Videntis; habitabat enim in terra australi; (*Supr.* 16, 14.)

63. et egressus fuerat ad meditandum in agro, inclinata jam die; cumque elevasset oculos, vidit camelos venientes procul.

64. Rebecca quoque, conspecto Isaac, descendit de camelo,

65. et ait ad puerum: Quis est ille homo qui venit per agrum in occursum nobis? Dixitque ei: Ipse est dominus meus. At illa tollens cito pallium, operuit se.

66. Servus autem cuncta, quæ gesserat, narravit Isaac.

67. Qui introduxit eam in tabernaculum Saræ matris suæ, et accepit eam uxorem; et in tantum dilexit eam, ut dolorem, qui ex morte matris ejus acciderat, temperaret.

CAPUT XXV.

1. Abraham vero aliam duxit uxorem nomine Ceturam; (1.*Par.*1,32.)

2. quæ peperit ei Zamram et Jecsan, et Madan, et Madian, et Jesboc, et Sue.

3. Jecsan quoque genuit Saba et Dadan. Filii Dadan fuerunt Assurim, et Latusim, et Loomim.

4. At vero ex Madian ortus est Epha, et Opher, et Henoch, et Abida, et Eldaa; omnes hi filii Ceturæ.

5. Deditque Abraham cuncta, quæ possederat, Isaac;

6. filiis autem concubinarum largitus est munera, et separavit eos ab Isaac filio suo, dum adhuc ipse viveret, ad plagam orientalem.

7. Fuerunt autem dies vitæ Abrahæ, centum septuaginta quinque anni.

8. Et deficiens mortuus est in senectute bona, provectæque ætatis, et plenus dierum; congregatusque est ad populum suum.
9. Et sepelierunt eum Isaac et Ismael filii sui in spelunca duplici, quæ sita est in agro Ephron filii Seor Hethæi, e regione Mambre,
10. quem emerat a filiis Heth; ibi sepultus est ipse, et Sara uxor ejus.
11. Et post obitum illius benedixit Deus Isaac filio ejus, qui habitabat juxta puteum nomine Viventis et Videntis.
12. Hæ sunt generationes Ismael filii Abrahæ, quem peperit ei Agar Aegyptia, famula Saræ;
13. et hæc nomina filiorum ejus in vocabulis et generationibus suis. Primogenitus Ismaelis Nabajoth, deinde Cedar, et Adbeel, et Mabsam, (1. *Par.* 1, 29.)
14. Masma quoque, et Duma, et Massa,
15. Hadar, et Thema, et Jethur, et Naphis, et Cedma.
16. Isti sunt filii Ismaelis: et hæc nomina per castella et oppida eorum, duodecim principes tribuum suarum.
17. Et facti sunt anni vitæ Ismaelis centum triginta septem, deficiensque mortuus est, et appositus ad populum suum.
18. Habitavit autem ab Hevila usque Sur, quæ respicit Aegyptum introeuntibus Assyrios. Coram cunctis fratribus suis obiit.
19. Hæ quoque sunt generationes Isaac filii Abraham: Abraham genuit Isaac;
20. qui cum quadraginta esset annorum, duxit uxorem Rebeccam filiam Bathuelis Syri de Mesopotamia, sororem Laban.
21. Deprecatusque est Isaac Dominum pro uxore sua, eo quod esset sterilis; qui exaudivit eum, et dedit conceptum Rebeccæ.
22. Sed collidebantur in utero ejus parvuli; quæ ait: Si sic mihi futurum erat, quid necesse fuit concipere? Perrexitque ut consuleret Dominum.
23. Qui respondens ait: Duæ gentes sunt in utero tuo, et duo populi ex ventre tuo dividentur, populusque populum superabit, et major serviet minori. (*Rom.* 9, 10.)
24. Jam tempus pariendi advenerat, et ecce gemini in utero ejus reperti sunt.
25. Qui prior egressus est, rufus erat, et totus in morem pellis hispidus; vocatumque est nomen ejus Esau. Protinus alter egrediens, plantam fratris tenebat manu; et idcirco appellavit eum Jacob. (*Ose.* 12, 3. *Mat.* 1, 2.)
26. Sexagenarius erat Isaac, quando nati sunt ei parvuli.
27. Quibus adultis, factus est Esau vir gnarus venandi, et homo agricola; Jacob autem vir simplex habitabat in tabernaculis.
28. Isaac amabat Esau, eo quod de venationibus illius vesceretur; et Rebecca diligebat Jacob.
29. Coxit autem Jacob pulmentum; ad quem cum venisset Esau de agro lassus,
30. ait: Da mihi de coctione hac rufa, quia oppido lassus sum. Quam ob causam vocatum est nomen ejus Edom.
31. Cui dixit Jacob: Vende mihi primogenita tua.
32. Ille respondit: En morior, quid mihi proderunt primogenita?
33. Ait Jacob: Jura ergo mihi. Juravit ei Esau, et vendidit primogenita. (*Hebr.* 12, 16.)
34. Et sic accepto pane et lentis edulio, comedit, et bibit, et abiit; parvipendens, quod primogenita vendidisset.

CAPUT XXVI.

1. Orta autem fame super terram post eam sterilitatem, quæ acciderat in diebus Abraham, abiit Isaac ad Abimelech regem Palæstinorum in Gerara.
2. Apparuitque ei Dominus, et ait: Ne descendas in Aegyptum, sed quiesce in terra, quam dixero tibi.
3. Et peregrinare in ea, eroque tecum et benedicam tibi: tibi enim et semini tuo dabo universas regiones has, complens juramentum, quod spopondi Abraham patri tuo. (*Supr.* 15, 18.)

4. Et multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli: daboque posteris tuis universas regiones has: et benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, (*Supr.* 22, 18. *Infr.* 28, 14.)
5. eo quod obedierit Abraham voci meæ, et custodierit præcepta et mandata mea, et ceremonias legesque servaverit.
6. Mansit itaque Isaac in Geraris.
7. Qui cum interrogaretur a viris loci illius super uxore sua, respondit: Soror mea est; timuerat enim confiteri quod sibi esset sociata conjugio, reputans ne forte interficerent eum propter illius pulchritudinem. (*Supr.* 20, 11.)
8. Cumque pertransissent dies plurimi, et ibidem moraretur, prospiciens Abimelech, rex Palæstinorum per fenestram, vidit eum jocantem cum Rebecca uxore sua.
9. Et accersito eo, ait: Perspicuum est quod uxor tua sit: cur mentitus es, eam sororem tuam esse? Respondit: Timui ne morerer propter eam.
10. Dixitque Abimelech: Quare imposuisti nobis? potuit coire quispiam de populo cum uxore tua, et induxeras super nos grande peccatum. Præcepitque omni populo, dicens:
11. Qui tetigerit hominis hujus uxorem, morte morietur.
12. Sevit autem Isaac in terra illa, et invenit in ipso anno centuplum; benedixitque ei Dominus.
13. Et locupletatus est homo, et ibat proficiens atque súccrescens, donec magnus vehementer effectus est.
14. Habuit quoque possessiones ovium et armentorum, et familiæ plurimum. Ob hoc invidentes ei Palæstini,
15. omnes puteos, quos foderant servi patris illius Abraham, illo tempore obstruxerunt, implentes humo;
16. in tantum, ut ipse Abimelech diceret ad Isaac: Recede a nobis, quoniam potentior nobis factus es valde.
17. Et ille discedens, ut veniret ad torrentem Geraræ, habitaretque ibi;
18. rursum fodit alios puteos, quos foderant servi patris sui Abraham, et quos, illo mortuo, olim obstruxerant Philisthiim; appellavitque eos eisdem nominibus quibus ante pater vocaverat.
19. Foderuntque in Torrente, et repererunt aquam vivam.
20. Sed et ibi jurgium fuit pastorum Geraræ adversus pastores Isaac, dicentium: Nostra est aqua; quam ob rem nomen putei, ex eo quod acciderat, vocavit Calumniam.
21. Foderunt autem et alium; et pro illo quoque rixati sunt, appellavitque eum Inimicitias.
22. Profectus inde fodit alium puteum, pro quo non contenderunt, itaque vocavit nomen ejus Latitudo, dicens: Nunc dilatavit nos Dominus, et fecit crescere super terram.
23. Ascendit autem ex illo loco in Bersabee,
24. ubi apparuit ei Dominus in ipsa nocte, dicens: Ego sum Deus Abraham patris tui: noli timere, quia ego tecum sum: benedicam tibi, et multiplicabo semen tuum propter servum meum Abraham.
25. Itaque ædificavit ibi altare; et invocato nomine Domini, extendit tabernaculum; præcepitque servis suis, ut foderent puteum.
26. Ad quem locum cum venissent de Geraris Abimelech, et Ochozath amicus illius, et Phicol dux militum,
27. locutus est eis Isaac: Quid venistis ad me, hominem quem odistis, et expulistis a vobis?
28. Qui responderunt: Vidimus tecum esse Dominum, et idcirco nos diximus: Sit juramentum inter nos, et ineamus fœdus,
29. ut non facias nobis quidquam mali, sicut et nos nihil tuorum attigimus, nec fecimus quod te læderet: sed cum pace dimisimus auctum benedictione Domini.
30. Fecit ergo eis convivium, et post cibum et potum
31. surgentes mane, juraverunt sibi mutuo; dimisitque eos Isaac pacifice in locum suum.
32. Ecce autem venerunt in ipso die servi Isaac annuntiantes ei de puteo, quem foderant, atque dicentes: Invenimus aquam.

33. Unde appellavit eum Abundantiam; et nomen urbi impositum est Bersabee, usque in præsentem diem.

34. Esau vero quadragenarius duxit uxores, Judith, filiam Beeri Hethæi, et Basemath, filiam Elon ejusdem loci;

35. quæ ambæ offenderant animum Isaac et Rebeccæ. (*Infr*. 27, 46.)

CAPUT XXVII.

1. Senuit autem Isaac, et caligaverunt oculi ejus, et videre non poterat; vocavitque Esau filium suum majorem, et dixit ei: Fili mi! Qui respondit: Adsum.

2. Cui pater: Vides, inquit, quod senuerim, et ignorem diem mortis meæ.

3. Sume arma tua, pharetram et arcum, et egredere foras: cumque venatu aliquid apprehenderis,

4. fac mihi inde pulmentum sicut velle me nosti, et affer ut comedam: et benedicat tibi anima mea antequam moriar.

5. Quod cum audisset Rebecca, et ille abiisset in agrum, ut jussionem patris impleret,

6. dixit filio suo Jacob: Audivi patrem tuum loquentem cum Esau fratre tuo, et dicentem ei:

7. Affer mihi de venatione tua, et fac cibos, ut comedam, et benedicam tibi coram Domino antequam moriar.

8. Nunc ergo fili mi, acquiesce consiliis meis:

9. et pergens ad gregem, affer mihi duos hœdos optimos, ut faciam ex eis escas patri tuo, quibus libenter vescitur:

10. quas cum intuleris, et comederit, benedicat tibi priusquam moriatur.

11. Cui ille respondit: Nosti quod Esau frater meus homo pilosus sit, et ego lenis:

12. si attrectaverit me pater meus, et senserit, timeo ne putet me sibi voluisse illudere, et inducam super me maledictionem pro benedictione.

13. Ad quem mater: In me sit, ait, ista maledictio, fili mi: tantum audi vocem meam, et pergens affer, quæ dixi.

14. Abiit, et attulit, deditque matri. Paravit illa cibos, sicut velle noverat patrem illius.

15. Et vestibus Esau valde bonis, quas apud se habebat domi, induit eum;

16. pelliculasque hœdorum circumdedit manibus, et colli nuda protexit.

17. Deditque pulmentum, et panes, quos coxerat, tradidit.

18. Quibus illatis, dixit: Pater mi! At ille respondit: Audio. Quis es tu fili mi?

19. Dixitque Jacob: Ego sum primogenitus tuus Esau: feci sicut praecepisti mihi: surge, sede, et comede de venatione mea, ut benedicat mihi anima tua.

20. Rursumque Isaac ad filium suum: Quomodo, inquit, tam cito invenire potuisti, fili mi? Qui respondit: Voluntas Dei fuit ut cito occurreret mihi quod volebam.

21. Dixitque Isaac: Accede huc, ut tangam te, fili mi, et probem utrum tu sis filius meus Esau, an non.

22. Accessit ille ad patrem, et palpato eo, dixit Isaac: Vox quidem, vox Jacob est: sed manus, manus sunt Esau.

23. Et non cognovit eum, quia pilosæ manus similitudinem majoris expresserant. Benedicens ergo illi,

24. ait: Tu es filius meus Esau? Respondit: Ego sum.

25. At ille: Affer mihi, inquit, cibos de venatione tua, fili mi, ut benedicat tibi anima mea. Quos cum oblatos comedisset, obtulit ei etiam vinum; quo hausto

26. dixit ad eum: Accede ad me, et da mihi osculum, fili mi.

27. Accessit, et osculatus est eum. Statimque ut sensit vestimentorum illius fragrantiam, benedicens illi, ait: Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus.

28. Det tibi Deus de rore cœli, et de pinguedine terræ abundantiam frumenti et vini.

29. Et serviant tibi populi, et adorent te tribus: esto dominus fratrum tuorum, et incurventur ante te filii matris tuæ. Qui maledixerit tibi, sit ille maledictus: et qui benedixerit tibi, benedictionibus repleatur.

30. Vix Isaac sermonem impleverat, et egresso Jacob foras, venit Esau,
31. coctosque de venatione cibos intulit patri, dicens: Surge pater mi, et comede de venatione filii tui: ut benedicat mihi anima tua.
32. Dixitque illi Isaac: Quis enim es tu? Qui respondit: Ego sum filius tuus primogenitus Esau.
33. Expavit Isaac stupore vehementi, et ultra quam credi potest, admirans, ait: Quis igitur ille est, qui dudum captam venationem attulit mihi, et comedi ex omnibus priusquam tu venires? benedixique ei, et erit benedictus.
34. Auditis Esau sermonibus patris, irrugiit clamore magno. et consternatus, ait: Benedic etiam et mihi, pater mi.
35. Qui ait: Venit germanus tuus fraudulenter et accepit benedictionem tuam.
36. At ille subjunxit: Juste vocatum est nomen ejus Jacob: supplantavit enim me en altera vice: primogenita mea ante tulit, et nunc secundo surripuit benedictionem meam. Rursumque ad patrem: Numquid non reservasti, ait, et mihi benedictionem? (*Supr.* 25, 32.)
37. Respondit Isaac: Dominum tuum illum constitui, et omnes fratres ejus servituti illius subjugavi: frumento et vino stabilivi eum, et tibi post hæc, fili mi, ultra quid faciam?
38. Cui Esau: Num unam, inquit, tantum benedictionem habes, pater? mihi quoque obsecro ut benedicas. Cumque ejulatu magno fleret, (*Hebr.* 12, 7.)
39. motus Isaac, dixit ad eum: In pinguedine terræ, et in rore cœli desuper (*Hebr.* 11, 20.)
40. erit benedictio tua. Vives in gladio, et fratri tuo servies: tempusque veniet, cum excutias, et solvas jugum ejus de cervicibus tuis.
41. Oderat ergo semper Esau Jacob pro benedictione qua benedixerat ei pater: dixitque in corde suo: Venient dies luctus patris mei, et occidam Jacob fratrem meum. (*Abd.* 10.)
42. Nuntiata sunt hæc Rebeccæ: quæ mittens et vocans Jacob filium suum, dixit ad eum: Ecce Esau frater tuus minatur, ut occidat te.
43. Nunc ergo, fili mi, audi vocem meam, et consurgens fuge ad Laban fratrem meum in Haran:
44. habitabisque cum eo dies paucos, donec requiescat furor fratris tui,
45. et cesset indignatio ejus, obliviscaturque eorum quæ fecisti in eum: postea mittam, et adducam te inde huc. Cur utroque orbabor filio in uno die?
46. Dixitque Rebecca ad Isaac: Tædet me vitæ meæ propter filias Heth: si acceperit Jacob uxorem de stirpe hujus terræ, nolo vivere. (*Supr.* 26, 35.)

CAPUT XXVIII.

1. Vocavit itaque Isaac Jacob, et benedixit eum, præcepitque ei dicens: Noli accipere conjugem de genere Chanaan:
2. sed vade, et proficiscere in Mesopotamiam Syriæ, ad domum Bathuel patris matris tuæ, et accipe tibi inde uxorem de filiabus Laban avunculi tui.
3. Deus autem omnipotens benedicat tibi, et crescere te faciat atque multiplicet, ut sis in turbas populorum.
4. Et det tibi benedictiones Abrahæ et semini tuo post te: ut possideas terram peregrinationis tuæ, quam pollicitus est avo tuo.
5. Cumque dimisisset eum Isaac, profectus venit in Mesopotamiam Syriæ ad Laban filium Bathuel Syri, fratrem Rebeccæ matris suæ. (*Ose.* 12, 12.)
6. Videns autem Esau quod benedixisset pater suus Jacob, et misisset eum in Mesopotamiam Syriæ, ut inde uxorem duceret; et quod post benedictionem præcepisset ei, dicens: Non accipies uxorem de filiabus Chanaan;
7. quodque obediens Jacob parentibus suis isset in Syriam,
8. probans quoque quod non libenter aspiceret filias Chanaan pater suus;
9. ivit ad Ismaelem, et duxit uxorem absque iis, quas prius habebat, Maheleth, filiam Ismael filii Abraham, sororem Nabajoth.

10. Igitur egressus Jacob de Bersabee, pergebat Haran.
11. Cumque venisset ad quemdam locum, et vellet in eo requiescere post solis occubitum, tulit de lapidibus qui jacebant, et supponens capiti suo, dormivit in eodem loco.
12. Viditque in somnis scalam stantem super terram, et cacumen illius tangens cœlum: Angelos quoque Dei ascendentes et descendentes per eam, (*Joh.* 1, 51.)
13. et Dominum innixum scalæ dicentem sibi: Ego sum Dominus Deus Abraham patris tui, et Deus Isaac: Terram, in qua dormis, tibi dabo et semini tuo. (*Infr.* 35, 1.—48, 3.)
14. Eritque semen tuum quasi pulvis terræ: dilataberis ad occidentem, et orientem, et septentrionem, et meridiem: et benedicentur in te et in semine suo cunctæ tribus terræ. (*Deut.* 12, 20. *Supr.* 26, 4.)
15. Et ero custos tuus quocumque perrexeris, et reducam te in terram hanc: nec dimittam nisi complevero universa, quæ dixi.
16. Cumque evigilasset Jacob de somno, ait: Vere Dominus est in loco isto, et ego nesciebam.
17. Pavensque, Quam terribilis est, inquit, locus iste! non est hic aliud nisi domus Dei, et porta cœli.
18. Surgens ergo Jacob mane, tulit lapidem, quem supposuerat capiti suo, et erexit in titulum, fundens oleum desuper. (*Infr.* 31, 13.)
19. Appellavitque nomen urbis Bethel, quæ prius Luza vocabatur.
20. Vovit etiam votum, dicens: Si fuerit Deus mecum, et custodierit me in via, per quam ego ambulo, et dederit mihi panem ad vescendum, et vestimentum ad induendum,
21. reversusque fuero prospere ad domum patris mei: erit mihi Dominus in Deum,
22. et lapis iste, quem erexi in titulum, vocabitur Domus Dei: cunctorumque quæ dederis mihi, decimas offeram tibi.

CAPUT XXIX.

1. Profectus ergo Jacob venit in terram orientalem.
2. Et vidit puteum in agro, tres quoque greges ovium accubantes juxta eum; nam ex illo adaquabantur pecora, et os ejus grandi lapide claudebatur.
3. Morisque erat ut cunctis ovibus congregatis devolverent lapidem, et refectis gregibus rursum super os putei ponerent.
4. Dixitque ad pastores: Fratres, unde estis? Qui responderunt: De Haran.
5. Quos interrogans, Numquid, ait, nostis Laban filium Nachor? Dixerunt: Novimus.
6. Sanusne est? inquit. Valet, inquiunt: et ecce Rachel filia ejus venit cum grege suo.
7. Dixitque Jacob: Adhuc multum diei superest, nec est tempus ut reducantur ad caulas greges: date ante potum ovibus, et sic eas ad pastum reducite.
8. Qui responderunt: Non possumus, donec omnia pecora congregentur, et amoveamus lapidem de ore putei, ut adaquemus greges.
9. Adhuc loquebantur, et ecce Rachel veniebat cum ovibus patris sui; nam gregem ipsa pascebat.
10. Quam cum vidisset Jacob, et sciret consobrinam suam, ovesque Laban avunculi sui, amovit lapidem, quo puteus claudebatur.
11. Et adaquato grege, osculatus est eam; et elevata voce flevit,
12. et indicavit ei quod frater esset patris sui, et filius Rebeccæ; at illa festinans nuntiavit patri suo.
13. Qui cum audisset, venisse Jacob filium sororis suæ, cucurrit obviam ei; complexusque eum, et in oscula ruens, duxit in domum suam. Auditis autem causis itineris,
14. respondit: Os meum est, et caro mea. Et postquam impleti sunt dies mensis unius,
15. dixit ei: Num quia frater meus es, gratis servies mihi? dic quid mercedis accipias.
16. Habebat vero duas filias, nomen majoris Lia; minor vero appellabatur Rachel.
17. Sed Lia lippis erat oculis; Rachel decora facie, et venusto aspectu.

18. Quam diligens Jacob, ait: Serviam tibi pro Rachel filia tua minore, septem annis.
19. Respondit Laban: Melius est ut tibi eam dem quam alteri viro, mane apud me.
20. Servivit ergo Jacob pro Rachel septem annis; et videbantur illi pauci dies præ amoris magnitudine.
21. Dixitque ad Laban: Da mihi uxorem meam: quia jam tempus impletum est, ut ingrediar ad illam.
22. Qui vocatis multis amicorum turbis ad convivium, fecit nuptias.
23. Et vespere Liam filiam suam introduxit ad eum,
24. dans ancillam filiæ, Zelpham nomine. Ad quam cum ex more Jacob fuisset ingressus, facto mane vidit Liam;
25. et dixit ad socerum suum: Quid est quod facere voluisti? nonne pro Rachel servivi tibi? quare imposuisti mihi?
26. Respondit Laban: Non est in loco nostro consuetudinis, ut minores ante tradamus ad nuptias.
27. Imple hebdomadam dierum hujus copulæ; et hanc quoque dabo tibi pro opere quo serviturus es mihi septem annis aliis.
28. Acquievit placito; et hebdomada transacta, Rachel duxit uxorem;
29. cui pater servam Balam tradiderat.
30. Tandemque potitus optatis nuptiis, amorem sequentis priori prætulit, serviens apud eum septem annis aliis.
31. Videns autem Dominus quod despiceret Liam, aperuit vulvam ejus, sorore sterili permanente.
32. Quæ conceptum genuit filium, vocavitque nomen ejus Ruben, dicens: Vidit Dominus humilitatem meam, nunc amabit me vir meus.
33. Rursumque concepit et peperit filium, et ait: Quoniam audivit me Dominus haberi contemptui, dedit etiam istum mihi; vocavitque nomen ejus Simeon.
34. Concepitque tertio, et genuit alium filium; dixitque: Nunc quoque copulabitur mihi maritus meus, eo quod peperim ei tres filios; et idcirco appellavit nomen ejus, Levi.
35. Quarto concepit, et peperit filium, et ait: Modo confitebor Domino; et ob hoc vocavit eum Judam; cessavitque parere. (*Mat.* 1, 2.)

CAPUT XXX.

1. Cernens autem Rachel quod infœcunda esset, invidit sorori suæ, et ait marito suo: Da mihi liberos, alioquin moriar.
2. Cui iratus respondit Jacob: Num pro Deo ego sum, qui privavit te fructu ventris tui?
3. At illa: Habeo, inquit, famulam Balam: ingredere ad illam, ut pariat super genua mea, et habeam ex illa filios.
4. Deditque illi Balam in conjugium; quæ,
5. ingresso ad se viro, concepit et peperit filium.
6. Dixitque Rachel: Judicavit mihi Dominus, et exaudivit vocem meam, dans mihi filium; et idcirco appellavit nomen ejus, Dan.
7. Rursumque Bala concipiens, peperit alterum,
8. pro quo ait Rachel: Comparavit me Deus cum sorore mea, et invalui; vocavitque eum, Nephthali.
9. Sentiens Lia quod parere desiisset, Zelpham ancillam suam marito tradidit.
10. Qua post conceptum edente filium,
11. dixit: Feliciter; et idcirco vocavit nomen ejus, Gad.
12. Peperit quoque Zelpha alterum.
13. Dixitque Lia: Hoc pro beatitudine mea: Beatam quippe me dicent mulieres; propterea appellavit eum, Aser.
14. Egressus autem Ruben tempore messis triticeæ in agrum, reperit mandragoras; quas matri Liæ detulit. Dixitque Rachel: Da mihi partem de mandragoris filii tui.
15. Illa respondit: Parumne tibi videtur, quod præripueris maritum mihi, nisi etiam mandragoras filii mei tuleris? Ait Rachel: Dormiat tecum hac nocte pro mandragoris filii tui.

16. Redeuntique ad vesperam Jacob de agro, egressa est in occursum ejus Lia, et, Ad me, inquit, intrabis: quia mercede conduxi te pro mandragoris filii mei. Dormivitque cum ea nocte illa.
17. Et exaudivit Deus preces ejus; concepitque, et peperit filium quintum,
18. et ait: Dedit Deus mercedem mihi, quia dedi ancillam meam viro meo; appellavitque nomen ejus, Issachar.
19. Rursum Lia concipiens, peperit sextum filium,
20. et ait: Dotavit me Deus dote bona; etiam hac vice mecum erit maritus meus, eo quod genuerim ei sex filios; et idcirco appellavit nomen ejus, Zabulon.
21. Post quem peperit filiam nomine Dinam.
22. Recordatus quoque Dominus Rachelis, exaudivit eam, et aperuit vulvam ejus.
23. Quæ concepit, et peperit filium, dicens: Abstulit Deus opprobrium meum.
24. Et vocavit nomen ejus, Joseph, dicens: Addat mihi Dominus filium alterum.
25. Nato autem Joseph, dixit Jacob socero suo: Dimitte me, ut revertar in patriam, et ad terram meam.
26. Da mihi uxores, et liberos meos, pro quibus servivi tibi, ut abeam: tu nosti servitutem, qua servivi tibi.
27. Ait illi Laban: Inveniam gratiam in conspectu tuo: experimento didici, quia benedixerit mihi Deus propter te:
28. constitue mercedem tuam, quam dem tibi.
29. At ille respondit: Tu nosti quo modo servierim tibi, et quanta in manibus meis fuerit possessio tua.
30. Modicum habuisti antequam venirem ad te, et nunc dives effectus es: benedixitque tibi Dominus ad introitum meum. Justum est igitur, ut aliquando provideam etiam domui meæ.
31. Dixitque Laban: Quid tibi dabo? At ille ait: Nihil volo: sed si feceris quod postulo, iterum pascam, et custodiam pecora tua.
32. Gyra omnes greges tuos, et separa cunctas oves varias, et sparso vellere: et quodcumque furvum, et maculosum, variumque fuerit, tam in ovibus quam in capris, erit merces mea.
33. Respondebitque mihi cras justitia mea, quando placiti tempus advenerit coram te: et omnia quæ non fuerint varia, et maculosa, et furva, tam in ovibus quam in capris, furti me arguent.
34. Dixitque Laban: Gratum habeo quod petis.
35. Et separavit in die illa capras, et oves, et hircos, et arietes varios atque maculosos; cunctum autem gregem unicolorem, id est albi et nigri velleris, tradidit in manu filiorum suorum.
36. Et posuit spatium itineris trium dierum inter se et generum, qui pascebat reliquos greges ejus.
37. Tollens ergo Jacob virgas populeas virides, et amygdalinas, et ex platanis, ex parte decorticavit eas; detractisque corticibus, in his, quæ spoliata fuerant, candor apparuit; illa vero quæ integra fuerant, viridia permanserunt; atque in hunc modum color effectus est varius.
38. Posuitque eas in canalibus, ubi effundebatur aqua; ut cum venissent greges ad bibendum, ante oculos haberent virgas, et in aspectu earum conciperent.
39. Factumque est, ut in ipso calore coitus, oves intuerentur virgas, et parerent maculosa, et varia, et diverso colore respersa.
40. Divisitque gregem Jacob, et posuit virgas in canalibus ante oculos arietum; erant autem alba et nigra quæque, Laban; cetera vero Jacob, separatis inter se gregibus.
41. Igitur quando primo tempore ascendebantur oves, ponebat Jacob virgas in canalibus aquarum ante oculos arietum et ovium, ut in earum contemplatione conciperent;
42. quando vero serotina admissura erat, et conceptus extremus, non ponebat eas. Factaque sunt ea, quæ

erant serotina, Laban; et quæ primi temporis, Jacob.
43. Ditatusque est homo ultra modum, et habuit greges multos, ancillas et servos, camelos et asinos.

CAPUT XXXI.

1. Postquam autem audivit verba filiorum Laban dicentium: Tulit Jacob omnia quæ fuerunt patris nostri, et de illius facultate ditatus, factus est inclytus;
2. animadvertit quoque faciem Laban, quod non esset erga se sicut heri et nudiustertius,
3. maxime dicente sibi Domino: Revertere in terram patrum tuorum, et ad generationem tuam, eroque tecum.
4. Misit, et vocavit Rachel et Liam in agrum, ubi pascebat greges,
5. dixitque eis: Video faciem patris vestri quod non sit erga me sicut heri et nudiustertius: Deus autem patris mei fuit mecum.
6. Et ipsæ nostis, quod totis viribus meis servierim patri vestro.
7. Sed et pater vester circumvenit me, et mutavit mercedem meam decem vicibus: et tamen non dimisit eum Deus, ut noceret mihi.
8. Si quando dixit: Variæ erunt mercedes tuæ: pariebant omnes oves varios fœtus; quando vero e contrario ait: Alba quæque accipies pro mercede: omnes greges alba pepererunt.
9. Tulitque Deus substantiam patris vestri, et dedit mihi.
10. Postquam enim conceptus ovium tempus advenerat, levavi oculos meos, et vidi in somnis ascendentes mares super feminas, varios et maculosos, et diversorum colorum.
11. Dixitque Angelus Dei ad me in somnis: Jacob! Et ego respondi: Adsum.
12. Qui ait: Leva oculos tuos, et vide universos masculos ascendentes super feminas, varios, maculosos, atque respersos. Vidi enim omnia quæ fecit tibi Laban.
13. Ego sum Deus Bethel, ubi unxisti lapidem, et votum vovisti mihi. Nunc ergo surge, et egredere de terra hac, revertens in terram nativitatis tuæ. (*Supr.* 28, 18.)
14. Responderuntque Rachel et Lia: Numquid habemus residui quidquam in facultatibus, et hereditate domus patris nostri?
15. Nonne quasi alienas reputavit nos, et vendidit, comeditque pretium nostrum?
16. Sed Deus tulit opes patris nostri, et eas tradidit nobis, ac filiis nostris: unde omnia, quæ præcepit tibi Deus, fac.
17. Surrexit itaque Jacob, et impositis liberis, ac conjugibus suis super camelos, abiit.
18. Tulitque omnem substantiam suam, et greges, et quidquid in Mesopotamia acquisierat, pergens ad Isaac patrem suum in terram Chanaan.
19. Eo tempore ierat Laban ad tondendas oves, et Rachel furata est idola patris sui.
20. Noluitque Jacob confiteri socero suo, quod fugeret.
21. Cumque abiisset tam ipse quam omnia, quæ juris sui erant, et amne transmisso pergeret contra montem Galaad,
22. nuntiatum est Laban die tertio quod fugeret Jacob.
23. Qui, assumtis fratribus suis, persecutus est eum diebus septem; et comprehendit eum in monte Galaad.
24. Viditque in somnis dicentem sibi Deum: Cave ne quidquam aspere loquaris contra Jacob.
25. Jamque Jacob extenderat in monte tabernaculum; cumque ille consecutus fuisset eum cum fratribus suis, in eodem monte Galaad fixit tentorium.
26. Et dixit ad Jacob: Quare ita egisti, ut clam me abigeres filias meas quasi captivas gladio?
27. Cur ignorante me fugere voluisti, nec indicare mihi, ut prosequerer te cum gaudio, et canticis, et tympanis, et citharis?
28. Non es passus, ut oscularer filios meos et filias: stulte operatus es: et nunc quidem
29. valet manus mea reddere tibi

malum: Sed Deus patris vestri heri dixit mihi: Cave ne loquaris contra Jacob quidnam durius.

30. Esto, ad tuos ire cupiebas, et desiderio erat tibi domus patris tui: cur furatus es deos meos?

31. Respondit Jacob: Quod inscio te profectus sum, timui ne violenter auferres filias tuas.

32. Quod autem furti me arguis: apud quemcumque inveneris deos tuos, necetur coram fratribus nostris. Scrutare, quidquid tuorum apud me inveneris, et aufer. Hæc dicens, ignorabat quod Rachel furata esset idola.

33. Ingressus itaque Laban tabernaculum Jacob et Liæ, et utriusque famulæ, non invenit. Cumque intrasset tentorium Rachelis,

34. illa festinans abscondit idola subter stramenta cameli, et sedit desuper; scrutantique omne tentorium, et nihil invenienti,

35. ait: Ne irascatur dominus meus, quod coram te assurgere nequeo: quia juxta consuetudinem feminarum nunc accidit mihi. Sic delusa sollicitudo quærentis est.

36. Tumensque Jacob, cum jurgio ait: Quam ob culpam meam, et ob quod peccatum meum sic exarsisti post me,

37. et scrutatus es omnem supellectilem meam? Quid invenisti de cuncta substantia domus tuæ? pone hic coram fratribus meis, et fratribus tuis, et judicent inter me, et te.

38. Idcirco viginti annis fui tecum? oves tuæ et capræ steriles non fuerunt, arietes gregis tui non comedi:

39. nec captum a bestia ostendi tibi, ego damnum omne reddebam: quidquid furto peribat, a me exigebas: (*Exod.* 22, 12.)

40. die noctuque æstu urebar et gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis.

41. Sicque per viginti annos in domo tua servivi tibi, quatuordecim pro filiabus, et sex pro gregibus tuis: immutasti quoque mercedem meam decem vicibus.

42. Nisi Deus patris mei Abraham, et timor Isaac affuisset mihi, forsitan modo nudum me dimisisses: afflictionem meam et laborem manuum mearum respexit Deus, et arguit te heri.

43. Respondit ei Laban: Filiæ meæ et filii, et greges tui, et omnia quæ cernis, mea sunt: quid possum facere filiis et nepotibus meis?

44. Veni ergo, et ineamus fœdus: ut sit in testimonium inter me et te.

45. Tulit itaque Jacob lapidem, et erexit illum in titulum;

46. dixitque fratribus suis: Afferte lapides. Qui congregantes fecerunt tumulum, comederuntque super eum;

47. quem vocavit Laban, Tumulum testis; et Jacob, Acervum testimonii, uterque juxta proprietatem linguæ suæ.

48. Dixitque Laban: Tumulus iste erit testis inter me et te hodie, et idcirco appellatum est nomen ejus Galaad, id est, Tumulus testis.

49. Intueatur et judicet Dominus inter nos, quando recesserimus a nobis,

50. si afflixeris filias meas, et si introduxeris alias uxores super eas: nullus sermonis nostri testis est absque Deo, qui præsens respicit.

51. Dixitque rursus ad Jacob: En tumulus hic, et lapis, quem erexi, inter me et te,

52. testis erit: tumulus, inquam, iste et lapis sint in testimonium, si aut ego transiero illum pergens ad te, aut tu præterieris, malum mihi cogitans.

53. Deus Abraham, et Deus Nachor judicet inter nos, Deus patris eorum. Juravit ergo Jacob per timorem patris sui Isaac,

54. immolatisque victimis in monte, vocavit fratres suos, ut ederent panem. Qui cum comedissent, manserunt ibi.

55. Laban vero de nocte consurgens osculatus est filios, et filias suas, et benedixit illis; reversusque est in locum suum.

CAPUT XXXII.

1. Jacob quoque abiit itinere, quo cœperat, fueruntque ei obviam Angeli Dei. (*Infr.* 48, 16.)

2. Quos cum vidisset, ait: Castra Dei sunt hæc; et appellavit nomen loci illius Mahanaim, id est, Castra.
3. Misit autem et nuntios ante se ad Esau fratrem suum in terram Seir, in regionem Edom;
4. præcepitque eis, dicens: Sic loquimini domino meo Esau: Hæc dicit frater tuus Jacob: Apud Laban peregrinatus sum, et fui usque in præsentem diem.
5. Habeo boves, et asinos, et oves, et servos, et ancillas: mittoque nunc legationem ad dominum meum, ut inveniam gratiam in conspectu tuo.
6. Reversique sunt nuntii ad Jacob, dicentes: Venimus ad Esau fratrem tuum, et ecce properat tibi in occursum cum quadringentis viris.
7. Timuit Jacob valde, et perterritus divisit populum, qui secum erat, greges quoque, et oves et boves, et camelos in duas turmas,
8. dicens: Si venerit Esau ad unam turmam, et percusserit eam, alia turma, quæ reliqua est, salvabitur.
9. Dixitque Jacob: Deus patris mei Abraham, et Deus patris mei Isaac: Domine qui dixisti mihi: Revertere in terram tuam, et in locum nativitatis tuæ, et benefaciam tibi:
10. minor sum cunctis miserationibus tuis, et veritate tua, quam explevisti servo tuo. In baculo meo transivi Jordanem istum, et nunc cum duabus turmis regredior.
11. Erue me de manu fratris mei Esau, quia valde eum timeo: ne forte veniens percutiat matrem cum filiis.
12. Tu locutus es, quod benefaceres mihi, et dilatares semen meum sicut arenam maris, quæ præ multitudine numerari non potest.
13. Cumque dormisset ibi nocte illa, separavit de his quæ habebat, munera Esau fratri suo,
14. capras ducentas, hircos viginti, oves ducentas, et arietes viginti,
15. camelos fœtas cum pullis suis triginta, vaccas quadraginta, et tauros viginti, asinas viginti, et pullos earum decem.
16. Et misit per manus servorum suorum singulos seorsum greges, dixitque pueris suis: Antecedite me, et sit spatium inter gregem et gregem.
17. Et præcepit priori, dicens: Si obvium habueris fratrem meum Esau, et interrogaverit te: Cujus es? aut, Quo vadis? aut, Cujus sunt ista, quæ sequeris?
18. respondebis: Servi tui Jacob, munera misit domino meo Esau, ipse quoque post nos venit.
19. Similiter dedit mandata secundo, et tertio, et cunctis qui sequebantur greges, dicens: Iisdem verbis loquimini ad Esau, cum inveneritis eum.
20. Et addetis: Ipse quoque servus tuus Jacob iter nostrum insequitur, dixit enim: Placabo illum muneribus, quæ præcedunt, et postea videbo illum, forsitan propitiabitur mihi.
21. Præcesserunt itaque munera ante eum, ipse vero mansit nocte illa in castris.
22. Cumque mature surrexisset, tulit duas uxores suas, et totidem famulas cum undecim filiis, et transivit vadum Jaboc.
23. Traductisque omnibus, quæ ad se pertinebant,
24. mansit solus; et ecce vir luctabatur cum eo usque mane.
25. Qui cum videret, quod eum superare non posset, tetigit nervum femoris ejus, et statim emarcuit.
26. Dixitque ad eum: Dimitte me, jam enim ascendit aurora. Respondit: Non dimittam te, nisi benedixeris mihi.
27. Ait ergo: Quod nomen est tibi? Respondit: Jacob.
28. At ille: Nequaquam, inquit, Jacob appellabitur nomen tuum, sed Israel: quoniam si contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra homines prævalebis?
29. Interrogavit eum Jacob: Dic mihi, quo appellaris nomine? Respondit: Cur quæris nomen meum? Et benedixit ei in eodem loco.
30. Vocavitque Jacob nomen loci illius Phanuel, dicens; Vidi Deum facie ad faciem, et salva facta est anima mea. (*Exod.* 33, 20.)
31. Ortusque est ei statim sol, postquam trangressus est Phanuel; ipse vero claudicabat pede.

32. Quam ob causam non comedunt nervum filii Israel, qui emarcuit in femore Jacob usque in præsentem diem; eo quod tetigerit nervum femoris ejus, et obstupuerit.

CAPUT XXXIII.

1. Elevans autem Jacob oculos suos, vidit venientem Esau, et cum eo quadringentos viros; divisitque filios Liæ et Rachel, ambarumque famularum;
2. et posuit utramque ancillam, et liberos earum in principio; Liam voro, et filios ejus in secundo loco; Rachel autem, et Joseph novissimos.
3. Et ipse progrediens adoravit pronus in terram septies, donec appropinquaret frater ejus.
4. Currens itaque Esau obviam fratri suo, amplexatus est eum; stringensque collum ejus, et osculans flevit.
5. Levatisque oculis, vidit mulieres et parvulos earum, et ait: Quid sibi volunt isti? et si ad te pertinent? Respondit: Parvuli sunt, quos donavit mihi Deus servo tuo.
6. Et appropinquantes ancillæ et filii earum, incurvati sunt.
7. Accessit quoque Lia cum pueris suis, et cum similiter adorassent, extremi Joseph et Rachel adoraverunt.
8. Dixitque Esau: Quænam sunt istæ turmæ, quas obviam habui? Respondit: Ut invenirem gratiam coram domino meo.
9. At ille ait: Habeo plurima, frater mi: sint tua tibi.
10. Dixitque Jacob: Noli ita, obsecro, sed si inveni gratiam in oculis tuis, accipe munusculum de manibus meis: sic enim vidi faciem tuam, quasi viderim vultum Dei: esto mihi propitius,
11. et suscipe benedictionem quam attuli tibi, et quam donavit mihi Deus tribuens omnia. Vix fratre compellente, suscipiens,
12. ait: Gradiamur simul, eroque socius itineris tui.
13. Dixitque Jacob: Nosti, domine mi, quod parvulos habeam teneros, et oves, et boves fœtas mecum: quas si plus in ambulando fecero laborare, morientur una die cuncti greges.
14. Praecedat dominus meus ante servum suum, et ego sequar paulatim vestigia ejus, sicut videro parvulos meos posse, donec veniam ad dominum meum in Seir.
15. Respondit Esau: Oro te, ut de populo, qui mecum est, saltem socii remaneant viæ tuæ. Non est, inquit, necesse: hoc uno tantum indigeo, ut inveniam gratiam in conspectu tuo, domine mi.
16. Reversus est itaque illo die Esau itinere, quo venerat, in Seir.
17. Et Jacob venit in Socoth; ubi ædificata domo et fixis tentoriis, appellavit nomen loci illius Socoth, id est, Tabernacula.
18. Transivitque in Salem urbem Sichimorum, quæ est in terra Chanaan, postquam reversus est de Mesopotamia Syriæ; et habitavit juxta oppidum.
19. Emitque partem agri, in qua fixerat tabernacula, a filiis Hemor patris Sichem centum agnis.
20. Et erecto ibi altari, invocavit super illud fortissimum Deum Israel.

CAPUT XXXIV.

1. Egressa est autem Dina filia Liæ, ut videret mulieres regionis illius.
2. Quam cum vidisset Sichem filius Hemor Hevæi, princeps terræ illius, adamavit eam; et rapuit, et dormivit cum illa, vi opprimens virginem.
3. Et conglutinata est anima ejus cum ea, tristemque delinivit blanditiis.
4. Et pergens ad Hemor patrem suum, Accipe, inquit, mihi puellam hanc conjugm.
5. Quod cum audisset Jacob, absentibus filiis, et in pastu pecorum occupatis, siluit donec redirent.
6. Egresso autem Hemor patre Sichem, ut loqueretur ad Jacob,
7. ecce filii ejus veniebant de agro; auditoque quod acciderat, irati sunt valde, eo quod fœdam rem operatus esset in Israel, et violata filia Jacob, rem illicitam perpetrasset.
8. Locutus est itaque Hemor ad eos: Sichem filii mei adhæsit anima filiæ vestræ: date eam illi uxorem,
9. et jungamus vicissim connubia:

filias vestras tradite nobis, et filias nostras accipite.

10. Et habitate nobiscum: terra in potestate vestra est, exercete, negotiamini, et possidete eam.

11. Sed et Sichem ad patrem et ad fratres ejus ait: Inveniam gratiam coram vobis, et quæcumque statueritis, dabo.

12. Augete dotem, et munera postulate, et libenter tribuam, quod petieritis: tantum date mihi puellam hanc uxorem.

13. Responderunt filii Jacob Sichem et patri ejus in dolo, sævientes ob stuprum sororis:

14. Non possumus facere quod petitis, nec dare sororem nostram homini incircumciso, quod illicitum et nefarium est apud nos.

15. Sed in hoc valebimus fœderari, si volueritis esse similes nostri, et circumcidatur in vobis omne masculini sexus:

16. tunc dabimus et accipiemus mutuo filias vestras, ac nostras: et habitabimus vobiscum, erimusque unus populus:

17. si autem circumcidi nolueritis, tollemus filiam nostram, et recedemus.

18. Placuit oblatio eorum Hemor, et Sichem filio ejus,

19. nec distulit adolescens, quin statim quod petebatur expleret; amabat enim puellam valde, et ipse erat inclytus in omni domo patris sui.

20. Ingressique portam urbis, locuti sunt ad populum:

21. Viri isti pacifici sunt, et volunt habitare nobiscum: negotientur in terra, et exerceant eam, quæ spatiosa et lata cultoribus indiget; filias eorum accipiemus uxores, et nostras illis dabimus.

22. Unum est, quo differtur tantum bonum: Si circumcidamus masculos nostros, ritum gentis imitantes:

23. et substantia eorum, et pecora, et cuncta quæ possident, nostra erunt: tantum in hoc acquiescamus, et habitantes simul, unum efficiemus populum.

24. Assensique sunt omnes, circumcisis cunctis maribus.

25. Et ecce, die tertio quando gravissimus vulnerum dolor est: arreptis, duo filii Jacob, Simeon et Levi fratres Dinæ, gladiis ingressi sunt urbem confidenter; interfectisque omnibus masculis, (*Infr.* 49, 6.)

26. Hemor et Sichem pariter necaverunt, tollentes Dinam de domo Sichem sororem suam.

27. Quibus egressis, irruerunt super occisos ceteri filii Jacob; et depopulati sunt urbem in ultionem stupri.

28. Oves eorum, et armenta, et asinos, cunctaque vastantes quæ in domibus et in agris erant,

29. parvulos quoque eorum et uxores duxerunt captivas.

30. Quibus patratis audacter, Jacob dixit ad Simeon et Levi: Turbastis me, et odiosum fecistis me Chananæis, et Pherezæis habitatoribus terræ hujus: nos pauci sumus, illi congregati percutient me, et delebor ego, et domus mea.

31. Responderunt: Numquid ut scorto abuti debuere sorore nostra?

CAPUT XXXV.

1. Interea locutus est Deus ad Jacob: Surge, et ascende Bethel, et habita ibi, facque altare Deo, qui apparuit tibi quando fugiebas Esau fratrem tuum. (*Supr.* 28, 13.)

2. Jacob vero convocata omni domo sua, ait: Abjicite deos alienos, qui in medio vestri sunt, et mundamini, ac mutate vestimenta vestra.

3. Surgite, et ascendamus in Bethel, ut faciamus ibi altare Deo: qui exaudivit me in die tribulationis meæ, et socius fuit itineris mei.

4. Dederunt ergo ei omnes deos alienos quos habebant, et inaures quæ erant in auribus eorum; at ille infodit ea subter terebinthum, quæ est post urbem Sichem.

5. Cumque profecti essent, terror Dei invasit omnes per circuitum civitatis, et non sunt ausi persequi recedentes.

6. Venit igitur Jacob Luzam, quæ est in terra Chanaan, cognomento Bethel; ipse et omnis populus cum eo.

7. Aedificavitque ibi altare, et appellavit nomen loci illius, Domus Dei;

ibi enim apparuit ei Deus cum fugeret fratrem suum. (*Supr.* 28, 13.)

8. Eodem tempore mortua est Debora nutrix Rebeccæ, et sepulta est ad radices Bethel subter quercum; vocatumque est nomen loci illius, Quercus fletus.

9. Apparuit autem iterum Deus Jacob postquam reversus est de Mesopotamia Syriæ, benedixitque ei,

10. dicens: Non vocaberis ultra Jacob, sed Israel erit nomen tuum. Et appellavit eum Israel, (*Supr.* 32, 28.)

11. dixitque ei: Ego Deus omnipotens, cresce et multiplicare: gentes, et populi nationum ex te erunt, reges de lumbis tuis egredientur.

12. Terramque quam dedi Abraham et Isaac, dabo tibi et semini tuo post te.

13. Et recessit ab eo.

14. Ille vero erexit titulum lapideum in loco, quo locutus fuerat ei Deus; libans super eum libamina, et effundens oleum;

15. vocansque nomen loci illius, Bethel.

16. Egressus autem inde, venit verno tempore ad terram, quæ ducit Ephratam; in qua cum parturiret Rachel,

17. ob difficultatem partus periclitari cœpit. Dixitque ei obstetrix: Noli timere, quia et hunc habebis filium.

18. Egrediente autem anima præ dolore, et imminente jam morte, vocavit nomen filii sui Benoni, id est: Filius doloris mei; pater vero appellavit eum Benjamin, id est: Filius dexteræ.

19. Mortua est ergo Rachel, et sepulta est in via, quæ ducit Ephratam, hæc est Bethlehem. (*Infr.* 48, 7.)

20. Erexitque Jacob titulum super sepulcrum ejus: Hic est titulus monumenti Rachel, usque in præsentem diem. (*Infr.* 48, 7.)

21. Egressus inde, fixit tabernaculum trans Turrem gregis.

22. Cumque habitaret in illa regione, abiit Ruben, et dormivit cum Bala concubina patris sui; quod illum minime latuit. Erant autem filii Jacob duodecim. (*Infr.* 49, 4.)

23. Filii Liæ: primogenitus Ruben, et Simeon, et Levi, et Judas, et Issachar et Zabulon.

24. Filii Rachel: Joseph et Benjamin.

25. Filii Balæ ancillæ Rachelis: Dan et Nephthali.

26. Filii Zelphæ ancillæ Liæ: Gad et Aser. Hi sunt filii Jacob, qui nati sunt ei in Mesopotamia Syriæ.

27. Venit etiam ad Isaac patrem suum in Mambre, civitatem Arbee, hæc est Hebron: in qua peregrinatus est Abraham, et Isaac. (*Supr.* 23, 19.)

28. Et completi sunt dies Isaac centum octoginta annorum.

29. Consumtusque ætate mortuus est, et appositus est populo suo senex et plenus dierum; et sepelierunt eum Esau et Jacob filii sui.

CAPUT XXXVI.

1. Hæ sunt autem generationes Esau, ipse est Edom.

2. Esau accepit uxores de filiabus Chanaan: Ada filiam Elon Hethæi, et Oolibama filiam Anæ filiæ Sebeon Hevæi,

3. Basemath quoque filiam Ismael sororem Nabajoth. (*Supr.* 26, 34.)

4. Peperit autem Ada, Eliphaz; Basemath genuit Rahuel; (1. *Par.* 1, 35.)

5. Oolibama genuit Jehus et Jhelon et Core; hi filii Esau qui nati sunt ei in terra Chanaan.

6. Tulit autem Esau uxores suas et filios et filias, et omnem animam domus suæ, et substantiam, et pecora, et cuncta quæ habere poterat in terra Chanaan; et abiit in alteram regionem, recessitque a fratre suo Jacob.

7. Divites enim erant valde, et simul habitare non poterant; nec sustinebat eos terra peregrinationis eorum præ multitudine gregum. (*Supr.* 13, 6.)

8. Habitavitque Esau in monte Seir, ipse est Edom. (*Josue* 24, 4.)

9. Hæ autem sunt generationes Esau patris Edom in monte Seir,

10. et hæc nomina filiorum ejus:

Eliphaz filius Ada uxoris Esau; Rahuel quoque filius Basemath uxoris ejus. (1. *Par.* 1, 35.)
11. Fueruntque Eliphaz filii: Theman, Omar, Sepho, et Gatham, et Cenez.
12. Erat autem Thamna, concubina Eliphaz filii Esau; quæ peperit ei Amalech. Hi sunt filii Ada uxoris Esau.
13. Filii autem Rahuel: Nahath et Zara, Samma et Meza. Hi filii Basemath uxoris Esau.
14. Isti quoque erant filii Oolibama filiæ Anæ filiæ Sebeon, uxoris Esau, quos genuit ei: Jehus et Jhelon et Core.
15. Hi duces filiorum Esau: Filii Eliphaz primogeniti Esau; dux Theman, dux Omar, dux Sepho, dux Cenez,
16. dux Core, dux Gatham, dux Amalech; hi filii Eliphaz in terra Edom, et hi filii Ada.
17. Hi quoque filii Rahuel filii Esau: dux Nahath, dux Zara, dux Samma, dux Meza; hi autem duces Rahuel in terra Edom; isti filii Basemath uxoris Esau.
18. Hi autem filii Oolibama uxoris Esau: dux Jehus, dux Jhelon, dux Core; hi duces Oolibama filiæ Anæ uxoris Esau.
19. Isti sunt filii Esau, et hi duces eorum; ipse est Edom.
20. Isti sunt filii Seir Horræi, habitatores terræ: Lotan, et Sobal, et Sebeon, et Ana, (1. *Par.* 1, 38.)
21. et Dison, et Eser, et Disan: hi duces Horræi, filii Seir in terra Edom.
22. Facti sunt autem filii Lotan: Hori et Heman; erat autem soror Lotan, Thamna.
23. Et isti filii Sobal: Alvan et Manahat et Ebal, et Sepho et Onam.
24. Et hi filii Sebeon: Aja et Ana. Iste est Ana, qui invenit aquas calidas in solitudine, cum pasceret asinos Sebeon patris sui;
25. habuitque filium Dison, et filiam Oolibama.
26. Et isti filii Dison: Hamdan, et Eseban, et Jethram, et Charan.
27. Hi quoque filii Eser: Balaan, et Zavan, et Acan.
28. Habuit autem filios Disan: Hus, et Aram.
29. Hi duces Horræorum: dux Lotan, dux Sobal, dux Sebeon, dux Ana,
30. dux Dison, dux Eser, dux Disan; isti duces Horræorum qui imperaverunt in terra Seir.
31. Reges autem qui regnaverunt in terra Edom, antequam haberent regem filii Israel, fuerunt hi:
32. Bela filius Beor, nomenque urbis ejus Denaba.
33. Mortuus est autem Bela, et regnavit pro eo Jobab filius Zaræ de Bosra.
34. Cumque mortuus esset Jobab, regnavit pro eo Husam de terra Themanorum.
35. Hoc quoque mortuo regnavit pro eo Adad filius Badad, qui percussit Madian in regione Moab; et nomen urbis ejus Avith.
36. Cumque mortuus esset Adad, regnavit pro eo Semla de Masreca.
37. Hoc quoque mortuo regnavit pro eo Saul de fluvio Rohoboth.
38. Cumque et hic obiisset, successit in regnum Balanan filius Achobor.
39. Isto quoque mortuo regnavit pro eo Adar, nomenque urbis ejus Phau; et appellabatur uxor ejus Meetabel, filia Matred filiæ Mezaab.
40. Hæc ergo nomina ducum Esau in cognationibus, et locis, et vocabulis suis: dux Thamna, dux Alva, dux Jetheth,
41. dux Oolibama, dux Ela, dux Phinon,
42. dux Cenez, dux Theman, dux Mabsar,
43. dux Magdiel, dux Hiram; hi duces Edom habitantes in terra imperii sui, ipse est Esau pater Idumæorum.

CAPUT XXXVII.

1. Habitavit autem Jacob in terra Chanaan, in qua pater suus peregrinatus est.
2. Et hæ sunt generationes ejus: Joseph cum sedecim esset annorum, pascebat gregem cum fratribus suis adhuc puer; et erat cum filiis Balæ

et Zelphæ uxorum patris sui; accusavitque fratres suos apud patrem crimine pessimo.
3. Israel autem diligebat Joseph super omnes filios suos, eo quod in senectute genuisset eum; fecitque ei tunicam polymitam.
4. Videntes autem fratres ejus, quod a patre plus cunctis filiis amaretur, oderant eum, nec poterant ei quidquam pacifice loqui.
5. Accidit quoque ut visum somnium referret fratribus suis; quæ causa majoris odii seminarium fuit.
6. Dixitque ad eos: Audite somnium meum quod vidi:
7. Putabam nos ligare manipulos in agro: et quasi consurgere manipulum meum, et stare, vestrosque manipulos circumstantes adorare manipulum meum.
8. Responderunt fratres ejus: Numquid rex noster eris? aut subjiciemur ditioni tuæ? Hæc ergo causa somniorum atque sermonum, invidiæ et odii fomitem ministravit.
9. Aliud quoque vidit somnium, quod narrans fratribus, ait: Vidi per somnium, quasi solem, et lunam, et stellas undecim adorare me.
10. Quod cum patri suo, et fratribus retulisset, increpavit eum pater suus, et dixit: Quid sibi vult hoc somnium quod vidisti? Num ego et mater tua, et fratres tui adorabimus te super terram?
11. Invidebant ei igitur fratres sui; pater vero rem tacitus considerabat.
12. Cumque fratres illius in pascendis gregibus patris morarentur in Sichem,
13. dixit ad eum Israel: Fratres tui pascunt oves in Sichimis: veni, mittam te ad eos. Quo respondente,
14. Præsto sum; ait ei: Vade, et vide si cuncta prospera sint erga fratres tuos et pecora, et renuntia mihi quid agatur. Missus de valle Hebron, venit in Sichem;
15. invenitque eum vir errantem in agro, et interrogavit, quid quæreret.
16. At ille respondit: Fratres meos quæro, indica mihi ubi pascant greges.
17. Dixitque ei vir: Recesserunt de loco isto; audivi autem eos dicentes: Eamus in Dothain. Perrexit ergo Joseph post fratres suos, et invenit eos in Dothain.
18. Qui cum vidissent eum procul, antequam accederet ad eos, cogitaverunt illum occidere;
19. et mutuo loquebantur: Ecce somniator venit.
20. Venite, occidamus eum, et mittamus in cisternam veterem, dicemusque: Fera pessima devoravit eum: et tunc apparebit quid illi prosint somnia sua.
21. Audiens autem hoc Ruben, nitebatur liberare eum de manibus eorum, et dicebat: (*Infr.* 42, 22.)
22. Non interficiatis animam ejus, nec effundatis sanguinem, sed projicite eum in cisternam hanc, quæ est in solitudine, manusque vestras servate innoxias. Hoc autem dicebat, volens eripere eum de manibus eorum, et reddere patri suo. (*Supr.* 9, 6.)
23. Confestim igitur ut pervenit ad fratres suos, nudaverunt eum tunica talari, et polymita;
24. miseruntque eum in cisternam veterem, quæ non habebat aquam. (*Supr.* 9, 6.)
25. Et sedentes ut comederent panem, viderunt Ismaelitas viatores venire de Galaad, et camelos eorum portantes aromata, et resinam, et stacten in Aegyptum.
26. Dixit ergo Judas fratribus suis: Quid nobis prodest si occiderimus fratrem nostrum, et celaverimus sanguinem ipsius?
27. Melius est ut venundetur Ismaelitis, et manus nostrae non polluantur: frater enim, et caro nostra est. Acquieverunt fratres sermonibus illius.
28. Et praetereuntibus Madianitis negotiatoribus, extrahentes eum de cisterna, vendiderunt eum Ismaelitis, viginti argenteis, qui duxerunt eum in Aegyptum. (*Sap.* 10, 13.)
29. Reversusque Ruben ad cisternam, non invenit puerum;
30. et scissis vestibus pergens ad

fratres suos, ait: Puer non comparet, et ego quo ibo?
31. Tulerunt autem tunicam ejus, et in sanguine hœdi, quem occiderant, tinxerunt;
32. mittentes qui ferrent ad patrem, et dicerent: Hanc invenimus: vide utrum tunica filii tui sit, an non.
33. Quam cum agnovisset pater, ait: Tunica filii mei est, fera pessima comedit eum, bestia devoravit Joseph.
34. Scissisque vestibus, indutus est cilicio, lugens filium suum multo tempore.
35. Congregatis autem cunctis liberis ejus, ut lenirent dolorem patris, noluit consolationem accipere, sed ait: Descendam ad filium meum lugens in infernum. Et illo perseverante in fletu,
36. Madianitæ vendiderunt Joseph in Aegypto Putiphari eunucho Pharaonis magistro militum.

CAPUT XXXVIII.

1. Eodem tempore descendens Judas a fratribus suis, divertit ad virum Odollamitem, nomine Hiram.
2. Viditque ibi filiam hominis Chananæi, vocabulo Sue; et accepta uxore ingressus est ad eam. (1. *Par.* 2, 3.)
3. Quæ concepit, et peperit filium, et vocavit nomen ejus Her.
4. Rursumque concepto fœtu, natum filium vocavit Onan. (*Num.* 26, 19.)
5. Tertium quoque peperit, quem appellavit Sela; quo nato, parere ultra cessavit.
6. Dedit autem Judas uxorem primogenito suo Her, nomine Thamar.
7. Fuit quoque Her primogenitus Judæ, nequam in conspectu Domini; et ab eo occisus est. (*Num.* 26, 19.)
8. Dixit ergo Judas ad Onan filium suum: Ingredere ad uxorem fratris tui, et sociare illi, ut suscites semen fratri tuo.
9. Ille sciens non sibi nasci filios, introiens ad uxorem fratris sui, semen fundebat in terram, ne liberi fratris nomine nascerentur.
10. Et idcirco percussit eum Dominus, quod rem detestabilem faceret.
11. Quam ob rem dixit Judas Thamar nurui suæ: Esto vidua in domo patris tui, donec crescat Sela filius meus. Timebat enim ne et ipse moreretur, sicut fratres ejus. Quæ abiit, et habitavit in domo patris sui.
12. Evolutis autem multis diebus, mortua est filia Sue, uxor Judæ; qui post luctum consolatione suscepta, ascendebat ad tonsores ovium suarum, ipse et Hiras opilio gregis Odollamites, in Thamnas.
13. Nuntiatumque est Thamar, quod socer illius ascenderet in Thamnas ad tondendas oves.
14. Quæ, depositis viduitatis vestibus assumsit theristrum, et mutato habitu, sedit in bivio itineris, quod ducit Thamnam; eo quod crevisset Sela, et non eum accepisset maritum.
15. Quam cum vidisset Judas, suspicatus est esse meretricem; operuerat enim vultum suum, ne agnosceretur.
16. Ingrediensque ad eam, ait: Dimitte me ut coeam tecum; nesciebat enim quod nurus sua esset. Qua respondente, Quid dabis mihi, ut fruaris concubitu meo?
17. dixit: Mittam tibi hœdum de gregibus. Rursumque illa dicente: Patiar quod vis, si dederis mihi arrhabonem, donec mittas quod polliceris.
18. Ait Judas: Quid tibi vis pro arrhabone dari? Respondit: Annulum tuum, et armillam, et baculum quem manu tenes. Ad unum igitur coitum mulier concepit,
19. et surgens abiit; depositoque habitu, quem sumserat, induta est viduitatis vestibus.
20. Misit autem Judas hœdum per pastorem suum Odollamitem, ut reciperet pignus quod dederat mulieri; qui cum non invenisset eam,
21. interrogavit homines loci illius: Ubi est mulier quæ sedebat in bivio? Respondentibus cunctis: Non fuit in loco isto meretrix;
22. reversus est ad Judam, et dixit ei: Non inveni eam, sed et homines

loci illius dixerunt mihi, nunquam sedisse ibi scortum.

23. Ait Judas: Habeat sibi, certe mendacii arguere nos non potest, ego misi hœdum, quem promiseram et tu non invenisti eam.

24. Ecce autem post tres menses nuntiaverunt Judæ, dicentes: Fornicata est Thamar nurus tua, et videtur uterus illius intumescere. Dixitque Judas: Producite eam, ut comburatur.

25. Quæ cum duceretur ad pœnam, misit ad socerum suum, dicens: De viro, cujus hæc sunt, concepi. Cognosce cujus sit annulus, et armilla, et baculus.

26. Qui, agnitis muneribus, ait: Justior me est: quia non tradidi eam Sela filio meo. Attamen ultra non cognovit eam.

27. Instante autem partu, apparuerunt gemini in utero; atque in ipsa effusione infantium unus protulit manum, in qua obstetrix ligavit coccinum, dicens: (*Mat.* 1, 3.)

28. Iste egredietur prior.

29. Illo vero retrahente manum, egressus est alter; dixitque mulier: Quare divisa est propter te maceria? et ob hanc causam vocavit nomen ejus Phares.

30. Postea egressus est frater ejus, in cujus manu erat coccinum; quem appellavit Zara. (1. *Par.* 2, 4.)

CAPUT XXXIX.

1. Igitur Joseph ductus est in Aegyptum, emitque eum Putiphar eunuchus Pharaonis, princeps exercitus, vir Aegyptius, de manu Ismaelitarum, a quibus perductus erat.

2. Fuitque Dominus cum eo, et erat vir in cunctis prospere agens; habitavitque in domo domini sui,

3. qui optime noverat Dominum esse cum eo, et omnia, quæ gereret, ab eo dirigi in manu illius.

4. Invenitque Joseph gratiam coram domino suo, et ministrabat ei; a quo præpositus omnibus gubernabat creditam sibi domum, et universa quæ ei tradita fuerant:

5. benedixitque Dominus domui Aegyptii propter Joseph, et multiplicavit tam in ædibus quam in agris cunctam ejus substantiam;

6. nec quidquam aliud noverat, nisi panem quo vescebatur. Erat autem Joseph pulchra facie, et decorus aspectu.

7. Post multos itaque dies injecit domina sua oculos suos in Joseph, et ait: Dormi mecum.

8. Qui nequaquam acquiescens operi nefario, dixit ad eam: Ecce dominus meus, omnibus mihi traditis, ignorat quid habeat in domo sua:

9. nec quidquam est quod non in mea sit potestate, vel non tradiderit mihi, præter te, quæ uxor ejus es: quomodo ergo possum hoc malum facere, et peccare in Deum meum?

10. Hujuscemodi verbis per singulos dies et mulier molesta erat adolescenti; et ille recusabat stuprum.

11. Accidit autem quadam die, ut intraret Joseph domum, et operis quidquam absque arbitris faceret,

12. et illa, apprehensa lacinia vestimenti ejus, diceret: Dormi mecum. Qui relicto in manu ejus pallio fugit, et egressus est foras.

13. Cumque vidisset mulier vestem in manibus suis, et se esse contemtam,

14. vocavit ad se homines domus suæ, et ait ad eos: En introduxit virum Hebræum, ut illuderet nobis: ingressus est ad me, ut coiret mecum: cumque ego succlamassem,

15. et audisset vocem meam, reliquit pallium quod tenebam, et fugit foras.

16. In argumentum ergo fidei retentum pallium ostendit marito revertenti domum,

17. et ait: Ingressus est ad me servus Hebræus, quem adduxisti, ut illuderet mihi:

18. cumque audisset me clamare, reliquit pallium quod tenebam, et fugit foras.

19. His auditis dominus, et nimium credulus verbis conjugis, iratus est valde;

20. tradiditque Joseph in carcerem, ubi vincti regis custodiebantur, et erat ibi clausus. (*Psal.* 104, 18.)

21. Fuit autem Dominus cum Jo

seph, et misertus illius dedit ei gratiam in conspectu principis carceris.

22. Qui tradidit in manu illius universos vinctos, qui in custodia tenebantur; et quidquid fiebat, sub ipso erat.

23. Nec noverat aliquid, cunctis ei creditis; Dominus enim erat cum illo, et omnia opera ejus dirigebat.

CAPUT XL.

1. His ita gestis, accidit ut peccarent duo eunuchi, pincerna regis Aegypti, et pistor, domino suo.

2. Iratusque contra eos Pharao (nam alter pincernis præerat, alter pistoribus),

3. misit eos in carcerem principis militum, in quo erat vinctus et Joseph.

4. At custos carceris tradidit eos Joseph, qui et ministrabat eis. Aliquantulum temporis fluxerat, et illi in custodia tenebantur.

5. Videruntque ambo somnium nocte una juxta interpretationem congruam sibi;

6. ad quos cum introisset Joseph mane, et vidisset eos tristes,

7. sciscitatus est eos, dicens: Cur tristior est hodie solito facies vestra?

8. Qui responderunt: Somnium vidimus, et non est qui interpretetur nobis. Dixitque ad eos Joseph: Numquid non Dei est interpretatio? referte mihi quid videritis.

9. Narravit prior, præpositus pincernarum, somnium suum: Videbam coram me vitem,

10. in qua erant tres propagines, crescere paulatim in gemmas, et post flores uvas maturescere:

11. calicemque Pharaonis in manu mea: tuli ergo uvas, et expressi in calicem, quem tenebam, et tradidi poculum Pharaoni.

12. Respondit Joseph: Hæc est interpretatio somnii: Tres propagines, tres adhuc dies sunt:

13. post quos recordabitur Pharao ministerii tui, et restituet te in gradum pristinum: dabisque ei calicem juxta officium tuum, sicut ante facere consueveras.

14. Tantum memento mei, cum bene tibi fuerit, et facias mecum misericordiam, ut suggeras Pharaoni, ut educat me de isto carcere:

15. quia furto sublatus sum de terra Hebræorum, et hic innocens in lacum missus sum.

16. Videns pistorum magister, quod prudenter somnium dissolvisset, ait: Et ego vidi somnium, quod tria canistra farinæ haberem super caput meum:

17. et in uno canistro quod erat excelsius, portare me omnes cibos qui fiunt arte pistoria, avesque comedere ex eo.

18. Respondit Joseph: Hæc est interpretatio somnii: Tria canistra, tres adhuc dies sunt:

19. post quos auferet Pharao caput tuum, ac suspendet te in cruce, et lacerabunt volucres carnes tuas.

20. Exinde dies tertius natalitius Pharaonis erat; qui faciens grande convivium pueris suis, recordatus est inter epulas magistri pincernarum, et pistorum principis.

21. Restituitque alterum in locum suum, ut porrigeret ei poculum;

22. alterum suspendit in patibulo, ut conjectoris veritas probaretur.

23. Et tamen succedentibus prosperis, præpositus pincernarum oblitus est interpretis sui.

CAPUT XLI.

1. Post duos annos, vidit Pharao somnium. Putabat se stare super fluvium,

2. de quo ascendebant septem boves, pulchræ et crassæ nimis; et pascebantur in locis palustribus.

3. Aliæ quoque septem emergebant de flumine, fœdæ, confectæque macie; et pascebantur in ipsa amnis ripa in locis virentibus;

4. devoraveruntque eas, quarum mira species et habitudo corporum erat. Expergefactus Pharao,

5. rursum dormivit, et vidit alterum somnium. Septem spicæ pullulabant in culmo uno plenæ atque formosæ,

6. aliæ quoque totidem spicæ tenues, et percussæ uredine oriebantur,

7. devorantes omnem priorum pul-

chritudinem. Evigilans Pharao post quietem,

8. et facto mane, pavore perterritus, misit ad omnes conjectores Aegypti, cunctosque sapientes; et accersitis narravit somnium, nec erat qui interpretaretur.

9. Tunc demum reminiscens pincernarum magister ait: Confiteor peccatum meum:

10. Iratus rex servis suis, me et magistrum pistorum retrudi jussit in carcerem principis militum,

11. ubi una nocte uterque vidimus somnium præsagum futurorum.

12. Erat ibi puer Hebræus, ejusdem ducis militum famulus: cui narrantes somnia,

13. audivimus quidquid postea rei probavit eventus: ego enim redditus sum officio meo, et ille suspensus est in cruce.

14. Protinus ad regis imperium eductum de carcere Joseph totonderunt; ac veste mutata, obtulerunt ei.

15. Cui ille ait: Vidi somnia, nec est, qui edisserat, quæ audivi te sapientissime conjicere.

16. Respondit Joseph: Absque me Deus respondebit prospera Pharaoni.

17. Narravit ergo Pharao, quod viderat: Putabam me stare super ripam fluminis,

18. et septem boves de amne conscendere, pulchras nimis, et obesis carnibus: quæ in pastu paludis virecta carpebant.

19. Et ecce, has sequebantur aliæ septem boves in tantum deformes et macilentæ, ut nunquam tales in terra Aegypti viderim:

20. quæ, devoratis et consumtis prioribus,

21. nullum saturitatis dedere vestigium: sed simili macie et squalore torpebant. Evigilans, rursus sopore depressus,

22. vidi somnium: Septem spicæ pullulabant in culmo uno plenæ atque pulcherrimæ.

23. Aliæ quoque septem tenues et percussæ uredine, oriebantur e stipula:

24. quæ priorum pulchritudinem devoraverunt. Narravi conjectoribus somnium, et nemo est qui edisserat.

25. Respondit Joseph: Somnium regis unum est, quæ facturus est Deus, ostendit Pharaoni.

26. Septem boves pulchræ, et septem spicæ plenæ: septem ubertatis anni sunt: eandemque vim somnii comprehendunt.

27. Septem quoque boves tenues atque macilentæ, quæ ascenderunt post eas, et septem spicæ tenues, et vento urente percussæ: septem anni venturæ sunt famis.

28. Qui hoc ordine complebuntur:

29. Ecce septem anni venient fertilitatis magnæ in universa terra Aegypti:

30. quos sequentur septem anni alii tantæ sterilitatis, ut oblivioni tradatur cuncta retro abundantia: consumtura est enim fames omnem terram,

31. et ubertatis magnitudinem perditura est inopiæ magnitudo.

32. Quod autem vidisti secundo ad eandem rem pertinens somnium, firmitatis indicium est, eo quod fiat sermo Dei, et velocius impleatur.

33. Nunc ergo provideat rex virum sapientem et industrium, et præficiat eum terræ Aegypti:

34. qui constituat præpositos per cunctas regiones: et quintam partem fructuum per septem annos fertilitatis,

35. qui jam nunc futuri sunt, congreget in horrea: et omne frumentum sub Pharaonis potestate condatur, serveturque in urbibus.

36. Et præparetur futuræ septem annorum fami, quæ oppressura est Aegyptum, et non consumetur terra inopia.

37. Placuit Pharaoni consilium et cunctis ministris ejus;

38. locutusque est ad eos: Num invenire poterimus talem virum, qui spiritu Dei plenus sit?

39. Dixit ergo ad Joseph: Quia ostendit tibi Deus omnia, quæ locutus est, numquid sapientiorem et consimilem tui invenire potero?

40. Tu eris super domum meam, et

ad tui oris imperium cunctus populus obediet: uno tantum regni solio te præcedam. (*Ps.* 104, 21. I. *Mach.* 2. 53, *Act.* 7, 10.)

41. Dixitque rursus Pharao ad Joseph: Ecce, constitui te super universam terram Aegypti.

42. Tulitque annulum de manu sua, et dedit eum in manu ejus; vestivitque eum stola byssina, et collo torquem auream circumposuit.

43. Fecitque eum ascendere super currum suum secundum, clamante præcone, ut omnes coram eo genu flecterent, et præpositum esse scirent universæ terræ Aegypti.

44. Dixit quoque rex ad Joseph: Ego sum Pharao: absque tuo imperio non movebit quisquam manum aut pedem in omni terra Aegypti.

45. Vertitque nomen ejus, et vocavit eum lingua Aegyptiaca, Salvatorem mundi. Deditque illi uxorem Aseneth filiam Putiphare sacerdotis Heliopoleos. Egressus est itaque Joseph ad terram Aegypti

46. (triginta autem annorum erat, quando stetit in conspectu regis Pharaonis), et circuivit omnes regiones Aegypti.

47. Venitque fertilitas septem annorum; et in manipulos redactæ segetes congregatæ sunt in horrea Aegypti.

48. Omnis etiam frugum abundantia in singulis urbibus condita est.

49. Tantaque fuit abundantia tritici, ut arenæ maris coæquaretur, et copia mensuram excederet.

50. Nati sunt autem Joseph filii duo antequam veniret fames; quos peperit ei Aseneth filia Putiphare sacerdotis Heliopoleos. (*Infr.* 46, 20. — 48, 20.)

51. Vocavitque nomen primogeniti, Manasses, dicens: Oblivisci me fecit Deus omnium laborum meorum, et domus patris mei.

52. Nomen quoque secundi appellavit Ephraim dicens: Crescere me fecit Deus in terra paupertatis meæ.

53. Igitur transactis septem ubertatis annis, qui fuerant in Aegypto;

54. cœperunt venire septem anni inopiæ, quos prædixerat Joseph; et in universo orbe fames prævaluit, in cuncta autem terra Aegypti panis erat.

55. Qua esuriente, clamavit populus ad Pharaonem, alimenta petens. Quibus ille respondit: Ite ad Joseph: et quidquid ipse vobis dixerit, facite.

56. Crescebat autem quotidie fames in omni terra; aperuitque Joseph universa horrea, et vendebat Aegyptiis; nam et illos oppresserat fames.

57. Omnesque provinciæ veniebant in Aegyptum, ut emerent escas, et malum inopiæ temperarent.

CAPUT XLII.

1. Audiens autem Jacob quod alimenta venderentur in Aegypto, dixit filiis suis: Quare negligitis?

2. Audivi quod triticum venundetur in Aegypto: descendite, et emite nobis necessaria, ut possimus vivere, et non consumamur inopia.

3. Descendentes igitur fratres Joseph decem, ut emerent frumenta in Aegypto,

4. Benjamin domi retento a Jacob, qui dixerat fratribus ejus: Ne forte in itinere quidquam patiatur mali;

5. ingressi sunt terram Aegypti cum aliis qui pergebant ad emendum. Erat autem fames in terra Chanaan.

6. Et Joseph erat princeps in terra Aegypti, atque ad ejus nutum frumenta populis vendebantur. Cumque adorassent eum fratres sui,

7. et agnovisset eos, quasi ad alienos durius loquebatur, interrogans eos: Unde venistis? Qui responderunt: De terra Chanaan, ut emamus victui necessaria.

8. Et tamen fratres ipse cognoscens, non est cognitus ab eis.

9. Recordatusque somniorum, quæ aliquando viderat, ait ad eos: Exploratores estis: ut videatis infirmiora terræ, venistis.

10. Qui dixerunt: Non est ita, domine, sed servi tui venerunt, ut emerent cibos.

11. Omnes filii unius viri sumus:

pacifici venimus, nec quidquam famuli tui machinantur mali.

12. Quibus ille respondit: Aliter est, immunita terræ hujus considerare venistis.

13. At illi: Duodecim, inquiunt, servi tui, fratres sumus, filii viri unius in terra Chanaan: minimus cum patre nostro est, alius non est super.

14. Hoc est, ait, quod locutus sum: Exploratores estis.

15. Jam nunc experimentum vestri capiam: per salutem Pharaonis non egrediemini hinc, donec veniat frater vester minimus.

16. Mittite ex vobis unum, et adducat eum: vos autem eritis in vinculis, donec probentur quæ dixistis utrum vera an falsa sint: alioquin per salutem Pharaonis exploratores estis.

17. Tradidit ergo illos custodiæ tribus diebus.

18. Die autem tertio eductis de carcere, ait: Facite quæ dixi, et vivetis: Deum enim timeo.

19. Si pacifici estis, frater vester unus ligetur in carcere: vos autem abite, et ferte frumenta quæ emistis, in domos vestras,

20. et fratrem vestrum minimum ad me adducite, ut possim vestros probare sermones, et non moriamini. Fecerunt ut dixerat, (*Infr.* 43, 5.)

21. et locuti sunt ad invicem: Merito hæc patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum, videntes angustiam animæ illius, dum deprecaretur nos, et non audivimus: idcirco venit super nos ista tribulatio.

22. E quibus unus Ruben, ait: Numquid non dixi vobis: Nolite peccare in puerum, et non audistis me? en sanguis ejus exquiritur. (*Supr.* 37, 22.)

23. Nesciebant autem quod intelligeret Joseph, eo quod per interpretem loqueretur ad eos.

24. Avertitque se parumper, et flevit; et reversus locutus est ad eos.

25. Tollensque Simeon, et ligans illis præsentibus, jussit ministris, ut implerent eorum saccos tritico, et reponerent pecunias singulorum in sacculis suis, datis supra cibariis in viam; qui fecerunt ita.

26. At illi portantes frumenta in asinis suis, profecti sunt.

27. Apertoque unus sacco, ut daret jumento pabulum in diversorio, contemplatus pecuniam in ore sacculi,

28. dixit fratribus suis: Reddita est mihi pecunia, en habetur in sacco. Et obstupefacti turbatique mutuo dixerunt: Quidnam est hoc, quod fecit nobis Deus?

29. Veneruntque ad Jacob patrem suum in terram Chanaan, et narraverunt ei omnia quæ accidissent sibi, dicentes:

30. Locutus est nobis dominus terræ dure, et putavit nos exploratores esse provinciæ.

31. Cui respondimus: Pacifici sumus, nec ullas molimur insidias.

32. Duodecim fratres uno patre geniti sumus: unus non est super, minimus cum patre nostro est in terra Chanaan.

33. Qui ait nobis: Sic probabo quod pacifici sitis: Fratrem vestrum unum dimittite apud me, et cibaria domibus vestris necessaria sumite, et abite:

34. fratremque vestrum minimum adducite ad me, ut sciam quod non sitis exploratores, et istum, qui tenetur in vinculis, recipere possitis: ac deinceps quæ vultis, emendi habeatis licentiam.

35. His dictis, cum frumenta effunderent, singuli repererunt in ore saccorum ligatas pecunias; exterritisque simul omnibus,

36. dixit pater Jacob: Absque liberis me esse fecistis: Joseph non est super, Simeon tenetur in vinculis, et Benjamin auferetis: in me hæc omnia mala reciderunt.

37. Cui respondit Ruben: Duos filios meos interfice, si non reduxero illum tibi: trade illum in manu mea, et ego eum tibi restituam.

38. At ille: Non descendet, inquit, filius meus vobiscum: frater ejus mortuus est, et ipse solus remansit: si quid ei adversi acciderit in terra ad quam pergitis, deducetis canos meos cum dolore ad inferos.

CAPUT XLIII.

1. Interim fames omnem terram vehementer premebat.

2. Consumtisque cibis, quos ex Aegypto detulerant, dixit Jacob ad filios suos: Revertimini, et emite nobis pauxillum escarum.

3. Respondit Judas: Denuntiavit nobis vir ille sub attestatione jurisjurandi, dicens: Non videbitis faciem meam, nisi fratrem vestrum minimum adduxeritis vobiscum.

4. Si ergo vis eum mittere nobiscum, pergemus pariter, et ememus tibi necessaria:

5. sin autem non vis, non ibimus: vir enim, ut sæpe diximus, denuntiavit nobis, dicens: Non videbitis faciem meam absque fratre vestro minimo. (*Supr.* 42, 20.)

6. Dixit eis Israel: In meam hoc fecistis miseriam, ut indicaretis ei et alium habere vos fratrem.

7. At illi responderunt: Interrogavit nos homo per ordinem nostram progeniem: si pater viveret, si haberemus fratrem: et nos respondimus ei consequenter juxta id quod fuerat sciscitatus. Numquid scire poteramus quod dicturus esset: Adducite fratrem vestrum vobiscum?

8. Judas quoque dixit patri suo: Mitte puerum mecum, ut proficiscamur, et possimus vivere: ne moriamur nos et parvuli nostri.

9. Ego suscipio puerum: de manu mea require illum: nisi reduxero, et reddidero eum tibi, ero peccati reus in te omni tempore. (*Infr.* 44, 32.)

10. Si non intercessisset dilatio, jam vice altera venissemus.

11. Igitur Israel pater eorum dixit ad eos: Si sic necesse est, facite quod vultis: sumite de optimis terræ fructibus in vasis vestris, et deferte viro munera, modicum resinæ, et mellis, et storacis, stactes, et terebinthi, et amygdalarum.

12. Pecuniam quoque duplicem ferte vobiscum: et illam, quam invenistis in sacculis, reportate, ne forte errore factum sit:

13. sed et fratrem vestrum tollite, et ite ad virum.

14. Deus autem meus omnipotens faciat vobis eum placabilem: et remittat vobiscum fratrem vestrum quem tenet, et hunc Benjamin: ego autem quasi orbatus absque liberis ero.

15. Tulerunt ergo viri munera, et pecuniam duplicem, et Benjamin; descenderuntque in Aegyptum, et steterunt coram Joseph.

16. Quos cum ille vidisset, et Benjamin simul, præcepit dispensatori domus suæ, dicens: Introduc viros domum, et occide victimas, et instrue convivium: quoniam mecum sunt comesturi meridie.

17. Fecit ille quod sibi fuerat imperatum, et introduxit viros domum.

18. Ibique exterriti, dixerunt mutuo: Propter pecuniam, quam retulimus prius in saccis nostris, introducti sumus: ut devolvat in nos calumniam, et violenter subjiciat servituti et nos, et asinos nostros.

19. Quamobrem in ipsis foribus accedentes ad dispensatorem domus

20. locuti sunt: Oramus domine, ut audias nos. Jam ante descendimus ut emeremus escas: (*Supr.* 42, 3.)

21. quibus emtis, cum venissemus ad diversorium, aperuimus saccos nostros et invenimus pecuniam in ore saccorum: quam nunc eodem pondere reportavimus.

22. Sed et aliud attulimus argentum, ut emamus quæ nobis necessaria sunt: non est in nostra conscientia, quis posuerit eam in marsupiis nostris.

23. At ille respondit: Pax vobiscum, nolite timere: Deus vester, et Deus patris vestri dedit vobis thesauros in saccis vestris: nam pecuniam, quam dedistis mihi, probatam ego habeo. Eduxitque ad eos Simeon.

24. Et introductis domum attulit aquam, et laverunt pedes suos, deditque pabulum asinis eorum.

25. Illi vero parabant munera, donec ingrederetur Joseph meridie; audierant enim quod ibi comesturi essent panem.

26. Igitur ingressus est Joseph do-

mum suam, obtuleruntque ei munera, tenentes in manibus suis: et adoraverunt proni in terram.

27. At ille, clementer resalutatis eis, interrogavit eos, dicens: Salvusne est pater vester senex, de quo dixeratis mihi? Adhuc vivit?

28. Qui responderunt: Sospes est servus tuus pater noster, adhuc vivit. Et incurvati adoraverunt eum.

29. Attollens autem Joseph oculos, vidit Benjamin fratrem suum uterinum, et ait: Iste est frater vester parvulus, de quo dixeratis mihi? Et rursum: Deus, inquit, misereatur tui, fili mi!

30. Festinavitque, quia commota fuerant viscera ejus super fratre suo, et erumpebant lacrymæ; et introiens cubiculum flevit.

31. Rursumque lota facie egressus, continuit se et ait: Ponite panes.

32. Quibus appositis, seorsum Joseph, et seorsum fratribus, Aegyptiis quoque qui vescebantur simul, seorsum (illicitum est enim Aegyptiis comedere cum Hebræis, et profanum putant hujuscemodi convivium),

33. sederunt coram eo, primogenitus juxta primogenita sua, et minimus juxta ætatem suam. Et mirabantur nimis,

34. sumtis partibus, quas ab eo acceperant; majorque pars venit Benjamin, ita ut quinque partibus excederet. Biberuntque et inebriati sunt cum eo.

CAPUT XLIV.

1. Præcepit autem Joseph dispensatori domus suæ, dicens: Imple saccos eorum frumento, quantum possunt capere: et pone pecuniam singulorum in summitate sacci.

2. Scyphum autem meum argenteum, et pretium quod dedit tritici, pone in ore sacci junioris. Factumque est ita.

3. Et orto mane, dimissi sunt cum asinis suis.

4. Jamque urbem exierant, et processerant paululum; tunc Joseph accersito dispensatore domus, Surge, inquit, et persequere viros: et apprehensis dicito: Quare reddidistis malum pro bono?

5. Scyphus, quem furati estis, ipse est in quo bibit dominus meus, et in quo augurari solet: pessimam rem fecistis.

6. Fecit ille ut jusserat. Et apprehensis per ordinem locutus est.

7. Qui responderunt: Quare sic loquitur dominus noster, ut servi tui tantum flagitii commiserint?

8. Pecuniam, quam invenimus in summitate saccorum, reportavimus ad te de terra Chanaan: et quo modo consequens est ut furati simus de domo domini tui aurum vel argentum?

9. Apud quemcumque fuerit inventum servorum tuorum quod quæris, moriatur, et nos erimus servi domini nostri.

10. Qui dixit eis: Fiat juxta vestram sententiam: apud quemcumque fuerit inventum, ipse sit servus meus, vos autem eritis innoxii.

11. Itaque festinato deponentes in terram saccos, aperuerunt singuli.

12. Quos scrutatus, incipiens a majore usque ad minimum, invenit scyphum in sacco Benjamin.

13. At illi, scissis vestibus, oneratisque rursum asinis, reversi sunt in oppidum.

14. Primusque Judas cum fratribus ingressus est ad Joseph (necdum enim de loco abierat), omnesque ante eum pariter in terram corruerunt.

15. Quibus ille ait: Cur sic agere voluistis? An ignoratis quod non sit similis mei in augurandi scientia?

16. Cui Judas, quid respondebimus, inquit, domino meo? vel quid loquemur, aut juste poterimus obtendere? Deus invenit iniquitatem servorum tuorum: En omnes servi sumus domini mei, et nos, et apud quem inventus est scyphus.

17. Respondit Joseph: Absit a me ut sic agam: qui furatus est scyphum, ipse sit servus meus: vos autem abite liberi ad patrem vestrum.

18. Accedens autem propius Judas, confidenter ait: Oro, domine mi, loquatur servus tuus verbum in auri-

bus tuis, et ne irascaris famulo tuo: tu es enim post Pharaonem
19. dominus meus. Interrogasti prius servos tuos: Habetis patrem, aut fratrem? (*Supr.* 42, 13.)
20. Et nos respondimus tibi domino meo: Est nobis pater senex, et puer parvulus, qui in senectute illius natus est: cujus uterinus frater mortuus est, et ipsum solum habet mater sua, pater vero tenere diligit eum.
21. Dixistique servis tuis: Adducite eum ad me, et ponam oculos meos super illum.
22. Suggessimus domino meo: Non potest puer relinquere patrem suum: si enim illum dimiserit, morietur.
23. Et dixisti servis tuis: Nisi venerit frater vester minimus vobiscum, non videbitis amplius faciem meam. (*Supr.* 43, 3.)
24. Cum ergo ascendissemus ad famulum tuum patrem nostrum, narravimus ei omnia quæ locutus est dominus meus.
25. Et dixit pater noster: Revertimini, et emite nobis parum tritici.
26. Cui diximus: Ire non possumus: si frater noster minimus descenderit nobiscum, proficiscemur simul: alioquin, illo absente, non audemus videre faciem viri.
27. Ad quæ ille respondit: Vos scitis quod duos genuerit mihi uxor mea.
28. Egressus est unus, et dixistis: Bestia devoravit eum, et hucusque non comparet.
29. Si tuleritis et istum, et aliquid ei in via contigerit, deducetis canos meos cum mœrore ad inferos.
30. Igitur si intravero ad servum tuum patrem nostrum, et puer defuerit (cum anima illius ex hujus anima pendeat),
31. videritque eum non esse nobiscum, morietur, et deducent famuli tui canos ejus cum dolore ad inferos.
32. Ego proprie servus tuus sim, qui in meam hunc recepi fidem, et spopondi dicens: Nisi reduxero eum, peccati reus ero in patrem meum omni tempore. (*Supr.* 43, 9.)
33. Manebo itaque servus tuus pro puero in ministerio domini mei, et puer ascendat cum fratribus suis.
34. Non enim possum redire ad patrem meum, absente puero: ne calamitatis, quæ oppressura est patrem meum, testis assistam.

CAPUT XLV.

1. Non se poterat ultra cohibere Joseph multis coram astantibus; unde præcepit, ut egrederentur cuncti foras, et nullus interesset alienus agnitioni mutuæ.
2. Elevavitque vocem cum fletu; quam audierunt Aegyptii, omnisque domus Pharaonis.
3. Et dixit fratribus suis: Ego sum Joseph: adhuc pater meus vivit? Non poterant respondere fratres nimio terrore perterriti.
4. Ad quos ille clementer, Accedite, inquit, ad me. Et cum accessissent prope, Ego sum, ait, Joseph, frater vester, quem vendidistis in Aegyptum. (*Act.* 7, 13.)
5. Nolite pavere, neque vobis durum esse videatur, quod vendidistis me in his regionibus: pro salute enim vestra misit me Deus ante vos in Aegyptum. (*Infr.* 50, 20.)
6. Biennium est enim quod cœpit fames esse in terra: et adhuc quinque anni restant, quibus nec arari poterit nec meti.
7. Præmisitque me Deus, ut reservemini super terram, et escas ad vivendum habere possitis.
8. Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum: qui fecit me quasi patrem Pharaonis, et dominum universæ domus ejus, ac principem in omni terra Aegypti.
9. Festinate et ascendite ad patrem meum, et dicetis ei: Hæc mandat filius tuus Joseph: Deus fecit me dominum universæ terræ Aegypti: descende ad me, ne moreris,
10. et habitabis in terra Gessen: erisque juxta me tu, et filii tui, et filii filiorum tuorum, oves tuæ, et armenta tua, et universa quæ possides.
11. Ibique te pascam (adhuc enim quinque anni residui sunt famis), ne et tu pereas, et domus tua, et omnia quæ possides.
12. En oculi vestri, et oculi fratris

mei Benjamin vident, quod os meum loquatur ad vos.

13. Nunciate patri meo universam gloriam meam, et cuncta quæ vidistis in Aegypto: festinate, et adducite eum ad me.

14. Cumque amplexatus recidisset in collum Benjamin fratris sui flevit, illo quoque similiter flente super collum ejus.

15. Osculatusque est Joseph omnes fratres suos, et ploravit super singulos; post quæ ausi sunt loqui ad eum.

16. Auditumque est, et celebri sermone vulgatum in aula regis: Venerunt fratres Joseph; et gavisus est Pharao, atque omnis familia ejus.

17. Dixitque ad Joseph, ut imperaret fratribus suis, dicens: Onerantes jumenta, ite in terram Chanaan,

18. et tollite inde patrem vestrum et cognationem, et venite ad me: et ego dabo vobis omnia bona Aegypti, ut comedatis medullam terræ.

19. Præcipe etiam, ut tollant plaustra de terra Aegypti ad subvectionem parvulorum suorum ac conjugum, et dicito: Tollite patrem vestrum, et properate quantocius venientes.

20. Nec dimittatis quidqam de supellectili vestra: quia omnes opes Aegypti vestræ erunt.

21. Feceruntque filii Israel, ut eis mandatum fuerat. Quibus dedit Joseph plaustra secundum Pharaonis imperium, et cibaria in itinere.

22. Singulis quoque proferri jussit binas stolas; Benjamin vero dedit trecentos argenteos cum quinque stolis optimis;

23. tantumdem pecuniæ et vestium mittens patri suo, addens et asinos decem, qui subveherent ex omnibus divitiis Aegypti, et totidem asinas, triticum in itinere, panesque portantes.

24. Dimisit ergo fratres suos, et proficiscentibus ait: Ne irascamini in via.

25. Qui ascendentes ex Aegypto, venerunt in terram Chanaan ad patrem suum Jacob.

26. Et nuntiaverunt ei, dicentes: Joseph filius tuus vivit, et ipse dominatur in omni terra Aegypti. Quo audito Jacob, quasi de gravi somno evigilans, tamen non credebat eis.

27. Illi econtra referebant omnem ordinem rei. Cumque vidisset plaustra et universa quæ miserat, revixit spiritus ejus,

28. et ait: Sufficit mihi si adhuc Joseph filius meus vivit: vadam et videbo illum antequam moriar.

CAPUT XLVI.

1. Profectusque Israel cum omnibus quæ habebat, venit ad Puteum juramenti; et mactatis ibi victimis Deo patris sui Isaac,

2. audivit eum per visionem noctis vocantem se, et dicentem sibi: Jacob, Jacob! cui respondit: Ecce adsum.

3. Ait illi Deus: Ego sum fortissimus Deus patris tui: noli timere, descende in Aegyptum, quia in gentem magnam faciam te ibi.

4. Ego descendam tecum illuc, et ego inde adducam te revertentem: Joseph quoque ponet manus suas super oculos tuos.

5. Surrexit autem Jacob a Puteo juramenti; tuleruntque eum filii cum parvulis et uxoribus suis in plaustris, quæ miserat Pharao ad portandum senem, (*Act.* 7, 15.)

6. et omnia quæ possederat in terra Chanaan; venitque in Aegyptum cum omni semine suo, (*Jos.* 24,4. *Psal.* 104. 23. *Isai.* 52, 4.)

7. filii ejus, et nepotes, filiæ, et cuncta simul progenies.

8. Hæc sunt autem nomina filiorum Israel, qui ingressi sunt in Aegyptum, ipse cum liberis suis. Primogenitus Ruben. (*Exod.* 1, 2.—6, 14. *Num.* 26, 5. I. *Par.* 5, 1. et 3.)

9. Filii Ruben: Henoch et Phallu et Hesron et Charmi.

10. Filii Simeon: Jamuel et Jamin et Ahod, et Jachin et Sohar, et Saul filius Chanaanitidis. (*Exod.* 6, 15.) I. *Par.* 4, 24.)

11. Filii Levi: Gerson et Caath et Merari. (I. *Par.* 6, 1.)

12. Filii Juda: Her et Onan et Sela et Phares et Zara. Mortui sunt autem

Her et Onan in terra Chanaan. Natique sunt filii Phares: Hesron et Hamul. (I. *Par.* 2, 3.)

13. Filii Issachar: Thola et Phua et Job et Semron. (I, *Par.* 7, 1.)

14. Filii Zabulon: Sared et Elon et Jahelel.

15. Hi filii Liæ quos genuit in Mesopotamia Syriæ cum Dina filia sua. Omnes animæ filiorum ejus et filiarum, triginta tres.

16. Filii Gad: Sephion et Haggi et Suni et Esebon et Heri et Arodi et Areli.

17. Filii Aser: Jamne et Jesua et Jessui et Beria, Sara quoque soror eorum. Filii Beria: Heber et Melchiel. (1. *Par.* 7, 30.)

18. Hi filii Zelphæ, quam dedit Laban Liæ filiæ suæ; et hos genuit Jacob, sedecim animas.

19. Filii Rachel uxoris Jacob: Joseph et Benjamin.

20. Natique sunt Joseph filii in terra Aegypti, quos genuit ei Aseneth filia Putiphare sacerdotis Heliopoleos: Manasses et Ephraim. (*Supr.* 41,50.)

21. Filii Benjamin: Bela et Bechor et Asbel et Gera et Naaman et Echi et Ros et Mophim et Ophim et Ared. (I. *Par.* 7, 6.—8, 1.)

22. Hi filii Rachel, quos genuit Jacob: omnes animæ quatuordecim.

23. Filii Dan: Husim.

24. Filii Nephthali: Jasiel et Guni et Jeser et Sallem.

25. Hi filii Balæ, quam dedit Laban Racheli filiæ suæ; et hos genuit Jacob; omnes animæ, septem.

26. Cunctæ animæ, quæ ingressæ sunt cum Jacob in Aegyptum, et egressæ sunt de femore illius, absque uxoribus filiorum ejus, sexaginta sex.

27. Filii autem Joseph, qui nati sunt ei in terra Aegypti, animæ duæ. Omnes animæ domus Jacob, quæ ingressæ sunt in Aegyptum, fuere septuaginta. (*Deut.* 10, 22.)

28. Misit autem Judam ante se ad Joseph, ut nuntiaret ei, et occurreret in Gessen.

29. Quo cum pervenisset, juncto Joseph curru suo, ascendit obviam patri suo ad eundem locum; vidensque eum, irruit super collum ejus, et inter amplexus flevit.

30. Dixitque pater ad Joseph: Jam lætus moriar, quia vidi faciem tuam, et superstitem te relinquo.

31. At ille locutus est ad fratres suos, et ad omnem domum patris sui: Ascendam, et nuntiabo Pharaoni dicamque ei: Fratres mei, et domus patris mei, qui erant in terra Chanaan, venerunt ad me:

32. et sunt viri pastores ovium, curamque habent alendorum gregum; pecora sua, et armenta, et omnia quæ habere potuerunt, adduxerunt secum.

33. Cumque vocaverit vos, et dixerit: Quod est opus vestrum?

34. Respondebitis: Viri pastores sumus servi tui, ab infantia nostra usque in præsens, et nos et patres nostri. Hæc autem dicetis, ut habitare possitis in terra Gessen: quia detestantur Aegyptii omnes pastores ovium.

CAPUT XLVII.

1. Ingressus ergo Joseph nuntiavit Pharaoni, dicens: Pater meus, et fratres, oves eorum et armenta, et cuncta quæ possident, venerunt de terra Chanaan; et ecce consistunt in terra Gessen.

2. Extremos quoque fratrum suorum quinque viros constituit coram rege,

3. quos ille interrogavit: Quid habetis operis? Responderunt: Pastores ovium sumus servi tui, et nos, et patres nostri.

4. Ad peregrinandum in terra tua venimus: quoniam non est herba gregibus servorum tuorum, ingravescente fame in terra Chanaan: petimusque, ut esse nos jubeas servos tuos in terra Gessen.

5. Dixit itaque rex ad Joseph: Pater tuus et fratres tui venerunt ad te.

6. Terra Aegypti in conspectu tuo est: in optimo loco fac eos habitare, et trade eis terram Gessen. Quod si nosti in eis esse viros industrios, constitue illos magistros pecorum meorum.

7. Post hæc introduxit Joseph patrem

suum ad regem, et statuit eum coram eo; qui benedicens illi,

8. et interrogatus ab eo: Quot sunt dies annorum vitæ tuæ?

9. respondit: Dies peregrinationis meæ centum triginta annorum sunt, parvi et mali, et non pervenerunt usque ad dies patrum meorum, quibus peregrinati sunt.

10. Et benedicto rege, egressus est foras.

11. Joseph vero patri et fratribus suis dedit possessionem in Aegypto in optimo terræ loco, Ramesses, ut præceperat Pharao.

12. Et alebat eos, omnemque domum patris sui, præbens cibaria singulis.

13. In toto enim orbe panis deerat, et oppresserat fames terram, maxime Aegypti et Chanaan.

14. E quibus omnem pecuniam congregavit pro venditione frumenti et intulit eam in ærarium regis.

15. Cumque defecisset emtoribus pretium, venit cuncta Aegyptus ad Joseph, dicens: Da nobis panes: quare morimur coram te, deficiente pecunia?

16. Quibus ille respondit: Adducite pecora vestra, et dabo vobis pro eis cibos, si pretium non habetis.

17. Quæ cum adduxissent, dedit eis alimenta pro equis, et ovibus, et bobus, et asinis; sustentavitque eos illo anno pro commutatione pecorum.

18. Venerunt quoque anno secundo, et dixerunt ei: Non celabimus dominum nostrum, quod deficiente pecunia pecora simul defecerunt: nec clam te est, quod absque corporibus et terra nihil habeamus.

19. Cur ergo moriemur te vidente? Et nos et terra nostra tui erimus: eme nos in servitutem regiam, et præbe semina, ne pereunte cultore redigatur terra in solitudinem.

20. Emit igitur Joseph omnem terram Aegypti, vendentibus singulis possessiones suas præ magnitudine famis. Subjecitque eam Pharaoni,

21. et cunctos populos ejus a novissimis terminis Aegypti usque ad extremos fines ejus,

22. præter terram sacerdotum, quæ a rege tradita fuerat eis; quibus et statuta cibaria ex horreis publicis præbebantur, et idcirco non sunt compulsi vendere possessiones suas.

23. Dixit ergo Joseph ad populos: En ut cernitis, et vos et terram vestram Pharao possidet: accipite semina, et serite agros,

24. ut fruges habere possitis. Quintam partem regi dabitis: quatuor reliquas permitto vobis in sementem, et in cibum familiis et liberis vestris.

25. Qui responderunt: Salus nostra in manu tua est: respiciat nos tantum dominus noster, et læti serviemus regi.

26. Ex eo tempore usque in præsentem diem in universa terra Aegypti regibus quinta pars solvitur, et factum est quasi in legem, absque terra sacerdotali, quæ libera ab hac conditione fuit.

27. Habitavit ergo Israel in Aegypto, id est, in terra Gessen, et possedit eam; auctusque est, et multiplicatus nimis.

28. Et vixit in ea decem et septem annis; factique sunt omnes dies vitæ illius centum quadraginta septem annorum.

29. Cumque appropinquare cerneret diem mortis suæ, vocavit filium suum Joseph, et dixit ad eum: Si inveni gratiam in conspectu tuo, pone manum tuam sub femore meo: et facies mihi misericordiam et veritatem, ut non sepelias me in Aegypto: (*Supr.* 24, 2.)

30. sed dormiam cum patribus meis, et auferas me de terra hac, condasque in sepulcro majorum meorum. Cui respondit Joseph: Ego faciam quod jussisti. (*Supr.* 23, 17.)

31. Et ille: Jura ergo, inquit, mihi. Quo jurante, adoravit Israel Deum, conversus ad lectuli caput.

CAPUT XLVIII.

1. His ita transactis nuntiatum est Joseph, quod ægrotaret pater suus; qui, assumtis duobus filiis Manasse et Ephraim, ire perrexit.

2. Dictumque est seni: Ecce filius

tuus Joseph venit ad te. Qui confortatus sedit in lectulo.

3. Et ingresso ad se ait: Deus omnipotens apparuit mihi in Luza, quæ est in terra Chanaan: benedixitque mihi, (*Supr.* 28, 13.)

4. et ait: Ego te augebo et multiplicabo, et faciam te in turbas populorum: daboque tibi terram hanc, et semini tuo post te in possessionem sempiternam.

5. Duo ergo filii tui, qui nati sunt tibi in terra Aegypti, antequam huc venirem ad te, mei erunt: Ephraim et Manasses, sicut Ruben et Simeon reputabuntur mihi. (*Supr.* 41, 50.)

6. Reliquos autem, quos genueris post eos, tui erunt, et nomine fratrum suorum vocabuntur in possessionibus suis.

7. Mihi enim, quando veniebam de Mesopotamia, mortua est Rachel in terra Chanaan in ipso itinere, eratque vernum tempus, et ingrediebar Ephratam, et sepelivi eam juxta viam Ephratæ, quæ alio nomine appellaturBethlehem.(*Supr.*35,19.)

8. Videns autem filios ejus dixit ad eum: Qui sunt isti?

9. Respondit: Filii mei sunt, quos donavit mihi Deus in hoc loco. Adduc, inquit, eos ad me, ut benedicam illis.

10. Oculi enim Israel caligabant præ nimia senectute, et clare videre non poterat. Applicitosque ad se deosculatus et circumplexus eos,

11. dixit ad filium suum: Non sum fraudatus aspectu tuo: insuper ostendit mihi Deus semen tuum.

12. Cumque tulisset eos Joseph de gremio patris, adoravit pronus in terram.

13. Et posuit Ephraim ad dexteram suam, id est, ad sinistram Israel; Manassen vero in sinistra sua, ad dexteram scilicet patris, applicuitque ambos ad eum.

14. Qui extendens manum dexteram, posuit super caput Ephraim minoris fratris; sinistram autem super caput Manasse, qui major natu erat, commutans manus.

15. Benedixitque Jacob filiis Joseph, et ait: Deus, in cujus conspectu ambulaverunt patres mei Abraham, et Isaac, Deus qui pascit me ab adolescentia mea usque in præsentem diem: (*Heb.* 11, 21.)

16. Angelus, qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris istis: et invocetur super eos nomen meum, nomina quoque patrum meorum Abraham, et Isaac, et crescant in multitudinem super terram. (*Supr.* 32, 1.)

17. Videns autem Joseph quod posuisset pater suus dexteram manum super caput Ephraim, graviter accepit: et apprehensam manum patris levare conatus est de capite Ephraim, et transferre super caput Manasse.

18. Dixitque ad patrem: Non ita convenit, pater: quia hic est primogenitus, pone dexteram tuam super caput ejus.

19. Qui renuens, ait: Scio fili mi, scio: et iste quidem erit in populos, et multiplicabitur: sed frater ejus minor, major erit illo, et semen illius crescet in gentes.

20. Benedixitque eis in tempore illo, dicens: In te benedicetur Israel, atque dicetur: Faciat tibi Deus sicut Ephraim, et sicut Manasse. Constituitque Ephraim ante Manassen.

21. Et ait ad Joseph filium suum: En ego morior, et erit Deus vobiscum, reducetque vos ad terram patrum vestrorum.

22. Do tibi partem unam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi in gladio et arcu meo. (*Jos.* 16, 1.—24, 8.)

CAPUT XLIX.

1. Vocavit autem Jacob filios suos, et ait eis: Congregamini, ut annuntiem quæ ventura sunt vobis in diebus novissimis.

2. Congregamini, et audite filii Jacob, audite Israel patrem vestrum:

3. Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, et principium doloris mei: prior in donis, major in imperio.

4. Effusus es sicut aqua, non crescas: quia ascendisti cubile patris tui, et maculasti stratum ejus. (*Supr.* 35, 22. 1. *Par.* 5, 1.

5. Simeon et Levi fratres: vasa iniquitatis bellantia.
6. In consilium eorum non veniat anima mea, et in cœtu illorum non sit gloria mea: quia in furore suo occiderunt virum, et in voluntate sua suffoderunt murum. (*Supr.* 34, 25.)
7. Maledictus furor eorum, quia pertinax: et indignatio eorum, quia dura; dividam eos in Jacob, et dispergam eos in Israel. (*Jos.* 19, 1.—21, 6.)
8. Juda, te laudabunt fratres tui: manus tua in cervicibus inimicorum tuorum, adorabunt te filii patris tui.
9. Catulus leonis Juda: ad prædam, fili mi, ascendisti: requiescens accubuisti ut leo, et quasi leæna, quis suscitabit eum? (I. *Par.* 5, 2.)
10. Non auferetur sceptrum de Juda, et dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, et ipse erit exspectatio gentium. (*Ex.* 4, 13. *Mat.* 2, 6. *Joan.* 1, 45.)
11. Ligans ad vineam pullum suum, et ad vitem, o fili mi, asinam suam, lavabit in vino stolam suam, et in sanguine uvæ pallium suum.
12. Pulchriores sunt oculi ejus vino, et dentes ejus lacte candidiores.
13. Zabulon in littore maris habitabit, et in statione navium pertingens usque ad Sidonem.
14. Issachar asinus fortis accubans inter terminos.
15. Vidit requiem quod esset bona, et terram quod optima: et supposuit humerum suum ad portandum, factusque est tributis serviens.
16. Dan judicabit populum suum sicut et alia tribus in Israel.
17. Fiat Dan coluber in via, cerastes in semita, mordens ungulas equi, ut cadat ascensor ejus retro.
18. Salutare tuum exspectabo, Domine. (*Luc.* 2, 30.)
19. Gad, accinctus prœliabitur ante eum, et ipse accingetur retrorsum.
20. Aser, pinguis panis ejus, et præbebit delicias regibus.
21. Nephthali, cervus emissus, et dans eloquia pulchritudinis.
22. Filius accrescens Joseph, filius accrescens et decorus aspectu: filiæ discurrerunt super murum. (I. *Par.* 5, 1.)
23. Sed exasperaverunt eum, et jurgati sunt, inviderunt que illi habentes jacula.
24. Sedit in forti arcus ejus, et dissoluta sunt vincula brachiorum manuum illius per manus potentis Jacob: inde pastor egressus est, lapis Israel.
25. Deus patris tui erit adjutor tuus, et omnipotens benedicet tibi benedictionibus cœli desuper, benedictionibus abyssi jacentis deorsum, benedictionibus uberum et vulvæ.
26. Benedictiones patris tui confortatæ sunt benedictionibus patrum ejus: donec veniret desiderium collium æternorum: fiant in capite Joseph, et in vertice Nazaræi inter fratres suos.
27. Benjamin lupus rapax, mane comedet prædam, et vespere dividet spolia.
28. Omnes hi in tribubus Israel duodecim. Hæc locutus est eis pater suus, benedixitque singulis, benedictionibus propriis.
29. Et præcepit eis, dicens: Ego congregor ad populum meum: sepelite me cum patribus meis in spelunca duplici, quæ est in agro Ephron Hethæi,
30. contra Mambre in terra Chanaan, quam emit Abraham cum agro ab Ephron Hethæo in possessionem sepulcri. (*Supr.* 23, 17.)
31. Ibi sepelierunt eum, et Saram uxorem ejus; ibi sepultus est Isaac cum Rebecca conjuge sua; ibi et Lia condita jacet.
32. Finitisque mandatis quibus filios instruebat, collegit pedes suos super lectulum, et obiit; appositusque est ad populum suum.

CAPUT L.

1. Quod cernens Joseph, ruit super faciem patris flens et deosculans eum.
2. Præcepitque servis suis medicis, ut aromatibus condirent patrem.
3. Quibus jussa explentibus, transierunt quadraginta dies; iste quippe mos erat cadaverum conditorum;

flevitque eum Aegyptus septuaginta diebus.

4. Et expleto planctus tempore, locutus est Joseph ad familiam Pharaonis: Si inveni gratiam in conspectu vestro, loquimini in auribus Pharaonis,

5. eo quod pater meus adjuraverit me, dicens: En morior, in sepulcro meo quod fodi mihi in terra Chanaan, sepelies me. Ascendam igitur, et sepeliam patrem meum, ac revertar. (*Supr.* 47, 29.)

6. Dixitque ei Pharao: Ascende et sepeli patrem tuum sicut adjuratus es.

7. Quo ascendente, ierunt cum eo omnes senes domus Pharaonis, cunctique majores natu terræ Aegypti;

8. domus Joseph cum fratribus suis, absque parvulis et gregibus, atque armentis, quæ dereliquerant in terra Gessen.

9. Habuit quoque in comitatu currus et equites; et facta est turba non modica.

10. Veneruntque ad aream Atad, quæ sita est trans Jordanem; ubi celebrantes exequias planctu magno atque vehementi, impleverunt septem dies.

11. Quod cum vidissent habitatores terræ Chanaan, dixerunt: Planctus magnus est iste Aegyptiis. Et idcirco vocatum est nomen loci illius, Planctus Aegypti.

12. Fecerunt ergo filii Jacob, sicut præceperat eis;

13. et portantes eum in terram Chanaan, sepelierunt eum in spelunca duplici, quam emerat Abraham cum agro in possessionem sepulcri ab Ephron Hethæo contra faciem Mambre. (*Act.* 7, 16. *Supr.* 23, 17.)

14. Reversusque est Joseph in Aegyptum cum fratribus suis, et omni comitatu, sepulto patre.

15. Quo mortuo, timentes fratres ejus, et mutuo colloquentes: Ne forte memor sit injuriæ quam passus est, et reddat nobis omne malum quod fecimus,

16. mandaverunt ei dicentes: Pater tuus præcepit nobis antequam moreretur,

17. ut hæc tibi verbis illius diceremus: Obsecro, ut obliviscaris sceleris fratrum tuorum, et peccati atque malitiæ quam exercuerunt in te: nos quoque oramus, ut servis Dei patris tui dimittas iniquitatem hanc. Quibus auditis flevit Joseph.

18. Veneruntque ad eum fratres sui, et proni adorantes in terram dixerunt: Servi tui sumus.

19. Quibus ille respondit: Nolite timere: num Dei possumus resistere voluntati?

20. Vos cogitastis de me malum: sed Deus vertit illum in bonum, ut exaltaret me, sicut impræsentiarum cernitis, et salvos faceret multos populos. (*Supr.* 45, 5.)

21. Nolite timere: ego pascam vos et parvulos vestros. Consolatusque est eos, et blande ac leniter est locutus. (*Supr.* 47, 12.)

22. Et habitavit in Aegypto cum omni domo patris sui; vixitque centum decem annis. Et vidit Ephraim filios usque ad tertiam generationem. Filii quoque Machir filii Manasse nati sunt in genibus Joseph. (*Num.* 32, 39.)

23. Quibus transactis, locutus est fratribus suis: Post mortem meam Deus visitabit vos, et ascendere vos faciet de terra ista ad terram quam juravit Abraham, Isaac et Jacob.

24. Cumque adjurasset eos atque dixisset: Deus visitabit vos: asportate ossa mea vobiscum de loco isto; (*Exod.* 13, 19. *Jos.* 24, 32.)

25. mortuus est, expletis centum decem vitæ suæ annis. Et conditus aromatibus, repositus est in loculo in Aegypto.

LIBER EXODUS.

HEBRAICE VEELLE SEMOTH.

CAPUT I.

1. Hæc sunt nomina filiorum Israel, qui ingressi sunt in Aegyptum cum Jacob; singuli cum domibus suis introierunt: (*Gen.* 46, 8.)
2. Ruben, Simeon, Levi, Judas,
3. Issachar, Zabulon et Benjamin,
4. Dan et Nephthali, Gad et Aser.
5. Erant igitur omnes animæ eorum qui egressi sunt de femore Jacob, septuaginta; Joseph autem in Aegypto erat.
6. Quo mortuo, et universis fratribus ejus, omnique cognatione illa,
7. filii Israel creverunt, et quasi germinantes multiplicati sunt; ac roborati nimis impleverunt terram. (*Act.* 7, 17.)
8. Surrexit interea rex novus super Aegyptum, qui ignorabat Joseph;
9. et ait ad populum suum: Ecce, populus filiorum Israel multus, et fortior nobis est.
10. Venite, sapienter opprimamus eum, ne forte multiplicetur: et, si ingruerit contra nos bellum, addatur inimicis nostris, expugnatisque nobis egrediatur de terra.
11. Præposuit itaque eis magistros operum, ut affligerent eos oneribus; ædificaveruntque urbes tabernaculorum Pharaoni, Phithom, et Ramesses.
12. Quantoque opprimebant eos, tanto magis multiplicabantur, et crescebant;
13. oderantque filios Israel Aegyptii, et affligebant illudentes eis;
14. atque ad amaritudinem perducebant vitam eorum operibus duris luti et lateris, omnique famulatu, quo in terræ operibus premebantur.
15. Dixit autem rex Aegypti obstetricibus Hebræorum, quarum una vocabatur Sephora, altera Phua,
16. præcipiens eis: Quando obstetricabitis Hebræas, et partus tempus advenerit, si masculus fuerit, interficite eum: si femina, reservate.
17. Timuerunt autem obstretrices Deum, et non fecerunt juxta præceptum regis Aegypti, sed conservabant mares.
18. Quibus ad se accersitis, rex ait: Quidnam est hoc, quod facere voluistis, ut pueros servaretis?
19. Quæ responderunt: Non sunt Hebrææ sicut Aegyptiæ mulieres: ipsæ enim obstetricandi habent scientiam, et priusquam veniamus ad eas, pariunt.
20. Bene ergo fecit Deus obstetricibus; et crevit populus, confortatusque est nimis.
21. Et quia timuerunt obstetrices Deum, ædificavit eis domos.
22. Præcepit ergo Pharao omni populo suo, dicens: Quidquid masculini sexus natum fuerit, in flumen projicite: quidquid feminini, reservate.

CAPUT II.

1. Egressus est post hæc vir de domo Levi; et accepit uxorem stirpis suæ. (*Infr.* 6, 20.)
2. Quæ concepit, et peperit filium; et videns eum elegantem, abscondit tribus mensibus. (*Heb.* 11, 23.)
3. Cumque jam celare non posset, sumsit fiscellam scirpeam, et linivit eam bitumine ac pice; posuitque intus infantulum, et exposuit eum in carecto ripæ fluminis,
4. stante procul sorore ejus, et considerante eventum rei.
5. Ecce autem descendebat filia Pharaonis ut lavaretur in flumine; et puellæ ejus gradiebantur per crepidinem alvei. Quæ cum vidisset fiscellam in papyrione, misit unam e famulabus suis; et allatam (*Act.* 7, 21.)
6. aperiens, cernensque in ea parvulum vagientem, miserta ejus ait: De infantibus Hebræorum est hic.
7. Cui soror pueri: Vis, inquit, ut vadam, et vocem tibi mulierem Hebræam, quæ nutrire possit infantulum?

8. Respondit: Vade. Perrexit puella et vocavit matrem suam.
9. Ad quam locuta filia Pharaonis: Accipe, ait, puerum istum, et nutri mihi: ego dabo tibi mercedem tuam. Suscepit mulier, et nutrivit puerum; adultumque tradidit filiæ Pharaonis.
10. Quem illa adoptavit in locum filii, vocavitque nomen ejus Moyses, dicens: Quia de aqua tuli eum.
11. In diebus illis postquam creverat Moyses, egressus est ad fratres suos; viditque afflictionem eorum, et virum Aegyptium percutientem quemdam de Hebræis fratribus suis. (*Hebr.* 11, 24.)
12. Cumque circumspexisset huc atque illuc, et nullum adesse vidisset, percussum Aegyptium abscondit sabulo.
13. Et egressus die altero conspexit duos Hebræos rixantes; dixitque ei qui faciebat injuriam: Quare percutis proximum tuum?
14. Qui respondit: Quis te constituit principem et judicem super nos? num occidere me tu vis, sicut heri occidisti Aegyptium? Timuit Moyses, et ait: Quomodo palam factum est verbum istud?
15. Audivitque Pharao sermonem hunc, et quærebat occidere Moysen; qui fugiens de conspectu ejus, moratus est in terra Madian, et sedit juxta puteum.
16. Erant autem sacerdoti Madian septem filiæ, quæ venerunt ad hauriendam aquam; et impletis canalibus adaquare cupiebant greges patris sui.
17. Supervenere pastores et ejecerunt eas: surrexitque Moyses, et defensis puellis adaquavit oves earum.
18. Quæ cum revertissent ad Raguel patrem suum, dixit ad eas: Cur velocius venistis solito?
19. Responderunt: Vir Aegyptius liberavit nos de manu pastorum: insuper et hausit aquam nobiscum, potumque dedit ovibus.
20. At ille: Ubi est? inquit, Quare dimisistis hominem? vocate eum, ut comedat panem.
21. Juravit ergo Moyses, quod habitaret cum eo. Accepitque Sephoram filiam ejus uxorem, (*Infr.* 18,2. I. *Par.* 23, 15.)
22. quæ peperit ei filium, quem vocavit Gersam, dicens: Advena fui in terra aliena. Alterum vero peperit, quem vocavit Eliezer, dicens: Deus enim patris mei adjutor meus eripuit me de manu Pharaonis.
23. Post multum vero temporis mortuus est rex Aegypti; et ingemiscentes filii Israel, propter opera vociferati sunt; ascenditque clamor eorum ad Deum ab operibus.
24. Et audivit gemitum eorum, ac recordatus est fœderis, quod pepigit cum Abraham, Isaac, et Jacob.
25. Et respexit Dominus filios Israel et cognovit eos.

CAPUT III.

1. Moyses autem pascebat oves Jethro soceri sui sacerdotis Madian; cumque minasset gregem ad interiora deserti, venit ad montem Dei Horeb.
2. Apparuitque ei Dominus in flamma ignis de medio rubi; et videbat quod rubus arderet, et non combureretur. (*Act.* 7, 30.)
3. Dixit ergo Moyses: Vadam et videbo visionem hanc magnam, quare non comburatur rubus.
4. Cernens autem Dominus quod pergeret ad videndum, vocavit eum de medio rubi, et ait: Moyses, Moyses! Qui respondit: Adsum.
5. At ille: Ne appropies, inquit, huc: solve calceamentum de pedibus tuis: locus enim, in quo stas, terra sancta est.
6. Et ait: Ego sum Deus patris tui, Deus Abraham, Deus Isaac, et Deus Jacob. Abscondit Moyses faciem suam; non enim audebat aspicere contra Deum. (*Mat.* 22, 32. *Marc.* 12, 26. *Luc.* 20, 37.)
7. Cui ait Dominus: Vidi afflictionem populi mei in Aegypto, et clamorem ejus audivi propter duritiam eorum, qui præsunt operibus:
8. et sciens dolorem ejus, descendi, ut liberem eum de manibus Aegyptiorum, et educam de terra illa in terram bonam, et spatiosam, in terram quæ fluit lacte et melle, ad loca

Chananæi, et Hethæi, et Amorrhæi, et Pherezæi, et Hevæi, et Jebusæi.

9. Clamor ergo filiorum Israel venit ad me: vidique afflictionem eorum, qua ab Aegyptiis opprimuntur.

10. Sed veni, et mittam te ad Pharaonem, ut educas populum meum, filios Israel de Aegypto.

11. Dixitque Moyses ad Deum: Quis sum ego ut vadam ad Pharaonem, et educam filios Israel de Aegypto?

12. Qui dixit ei: Ego ero tecum, et hoc habebis signum, quod miserim te: Cum eduxeris populum meum de Aegypto, immolabis Deo super montem istum.

13. Ait Moyses ad Deum: Ecce ego vadam ad filios Israel, et dicam eis: Deus patrum vestrorum misit me ad vos. Si dixerint mihi: Quod est nomen ejus? quid dicam eis?

14. Dixit Deus ad Moysen: Ego sum qui sum. Ait: Sic dices filiis Israel: Qui est, misit me ad vos.

15. Dixitque iterum Deus ad Moysen? Hæc dices filiis Israel: Dominus Deus patrum vestrorum, Deus Abraham, Deus Isaac, et Deus Jacob misit me ad vos: hoc nomen mihi est in æternum, et hoc memoriale meum in generationem et generationem.

16. Vade, et congrega seniores Israel, et dices ad eos: Dominus Deus patrum vestrorum apparuit mihi, Deus Abraham, Deus Isaac et Deus Jacob, dicens: Visitans visitavi vos, et vidi omnia quæ acciderunt vobis in Aegypto:

17. et dixi, ut educam vos de afflictione Aegypti in terram Chananæi et Hethæi et Amorrhæi et Pherezæi et Hevæi et Jebusæi, ad terram fluentem lacte et melle.

18. Et audient vocem tuam: ingredierisque tu et seniores Israel ad regem Aegypti, et dices ad eum: Dominus Deus Hebræorum vocavit nos: ibimus viam trium dierum in solitudinem, ut immolemus Domino Deo nostro.

19. Sed ego scio quod non dimittet vos rex Aegypti, ut eatis nisi per manum validam.

20. Extendam enim manum meam, et percutiam Aegyptum in cunctis mirabilibus meis, quæ facturus sum in medio eorum: post hæc dimittet vos.

21. Daboque gratiam populo huic coram Aegyptiis, et cum egrediemini, non exibitis vacui: (*Infr.*11,2.)

22. sed postulabit mulier a vicina sua, et ab hospita sua, vasa argentea et aurea, ac vestes: ponetisque eas super filios et filias vestras, et spoliabitis Aegyptum.

CAPUT IV.

1. Respondens Moyses ait: Non credent mihi, neque audient vocem meam, sed dicent: Non apparuit tibi Dominus.

2. Dixit ergo ad eum: Quid est quod tenes in manu tua? Respondit: Virga.

3. Dixitque Dominus: Projice eam in terram. Projecit, et versa est in colubrum, ita ut fugeret Moyses.

4. Dixitque Dominus: Extende manum tuam, et apprehende caudam ejus. Extendit, et tenuit, versaque est in virgam.

5. Ut credant, inquit, quod apparuerit tibi Dominus Deus patrum suorum Deus Abraham, Deus Isaac, et Deus Jacob.

6. Dixitque Dominus rursum: Mitte manum tuam in sinum tuum. Quam cum misisset in sinum, protulit leprosam instar nivis.

7. Retrahe, ait manum tuam in sinum tuum. Retraxit, et protulit iterum, et erat similis carni reliquæ.

8. Si non crediderint, inquit, tibi, neque audierint sermonem signi prioris, credent verbo signi sequentis.

9. Quod si nec duobus quidem his signis crediderint, neque audierint vocem tuam: sume aquam fluminis, et effunde eam super aridam, et quidquid hauseris de fluvio, vertetur in sanguinem.

10. Ait Moyses: Obsecro Domine, non sum eloquens ab heri et nudiustertius, et ex quo locutus es ad servum tuum, impeditioris et tardioris linguæ sum.

11. Dixit Dominus ad eum: Quis fecit os hominis? aut quis fabrica-

tus est mutum et surdum, videntem et cæcum? nonne ego?
12. Perge igitur, et ego ero in ore tuo: doceboque te quid loquaris. (*Mat.* 10, 20.)
13. At ille, Obsecro, inquit, Domine, mitte, quem missurus es. (*Gen.* 49, 10.)
14. Iratus Dominus in Moysen, ait: Aaron frater tuus Levites, scio quod eloquens sit: ecce ipse egreditur in occursum tuum, vidensque te lætabitur corde.
15. Loquere ad eum, et pone verba mea in ore ejus: et ego ero in ore tuo, et in ore illius, et ostendam vobis quid agere debeatis. (*Infr.* 7, 2.)
16. Ipse loquetur pro te ad populum, et erit os tuum: tu autem eris ei in his, quæ ad Deum pertinent.
17. Virgam quoque hanc sume in manu tua, in qua facturus es signa.
18. Abiit Moyses, et reversus est ad Jethro socerum suum, dixitque ei: Vadam et revertar ad fratres meos in Aegyptum, ut videam si adhuc vivant. Cui ait Jethro: Vade in pace.
19. Dixit ergo Dominus ad Moysen in Madian: Vade et revertere in Aegyptum: mortui sunt enim omnes, qui quærebant animam tuam.
20. Tulit ergo Moyses uxorem suam, et filios suos, et imposuit eos super asinum; reversusque est in Aegyptum, portans virgam Dei in manu sua.
21. Dixitque ei Dominus revertenti in Aegyptum: Vide ut omnia ostenta, quæ posui in manu tua, facias coram Pharaone: ego indurabo cor ejus, et non dimittet populum.
22. Dicesque ad eum: Hæc dicit Dominus: Filius meus primogenitus Israel.
23. Dixi tibi: Dimitte filium meum, ut serviat mihi, et noluisti dimittere eum: ecce ego interficiam filium tuum primogenitum.
24. Cumque esset in itinere, in diversorio, occurrit ei Dominus, et volebat occidere eum.
25. Tulit illico Sephora acutissimam petram, et circumcidit præputium filii sui, tetigitque pedes ejus, et ait: Sponsus sanguinum tu mihi es.
26. Et dimisit eum, postquam dixerat: Sponsus sanguinum ob circumcisionem.
27. Dixit autem Dominus ad Aaron: Vade in occursum Moysi in desertum. Qui perrexit obviam ei in montem Dei, et osculatus est eum.
28. Narravitque Moyses Aaron omnia verba Domini, quibus miserat eum, et signa quæ mandaverat.
29. Veneruntque simul, et congregaverunt cunctos seniores filiorum Israel.
30. Locutusque est Aaron omnia verba quæ dixerat Dominus ad Moysen; et fecit signa coram populo,
31. et credidit populus. Audieruntque quod visitasset Dominus filios Israel, et quod respexisset afflictionem illorum; et proni adoraverunt.

CAPUT V.

1. Post hæc ingressi sunt Moyses et Aaron, et dixerunt Pharaoni: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Dimitte populum meum, ut sacrificet mihi in deserto.
2. At ille respondit: Quis est Dominus, ut audiam vocem ejus, et dimittam Israel? nescio Dominum, et Israel non dimittam.
3. Dixeruntque: Deus Hebræorum vocavit nos, ut eamus viam trium dierum in solitudinem, et sacrificemus Domino Deo nostro: ne forte accidat nobis pestis aut gladius.
4. Ait ad eos rex Aegypti: Quare Moyses et Aaron sollicitatis populum ab operibus suis? ite ad onera vestra.
5. Dixitque Pharao: Multus est populus terræ: videtis quod turba succreverit: quanto magis si dederitis eis requiem ab operibus?
6. Præcepit ergo in die illo præfectis operum et exactoribus populi, dicens:
7. Nequaquam ultra dabitis paleas populo ad conficiendos lateres, sicut prius: sed ipsi vadant, et colligant stipulas.
8. Et mensuram laterum, quam prius faciebant, imponetis super eos, nec minuetis quidquam: vacant enim,

et idcirco vociferantur, dicentes: Eamus, et sacrificemus Deo nostro.
9. Opprimantur operibus, et expleant ea: ut non acquiescant verbis mendacibus.
10. Igitur egressi præfecti operum et exactores, ad populum dixerunt: Sic dicit Pharao: Non do vobis paleas:
11. ite, et colligite sicubi invenire poteritis: nec minuetur quidquam de opere vestro.
12. Dispersusque est populus per omnem terram Aegypti ad colligendas paleas.
13. Præfecti quoque operum instabant, dicentes: Complete opus vestrum quotidie, ut prius facere solebatis, quando dabantur vobis paleæ.
14. Flagellatique sunt qui præerant operibus filiorum Israel, ab exactoribus Pharaonis, dicentibus: Quare non impletis mensuram laterum sicut prius, nec heri, nec hodie?
15. Veneruntque præpositi filiorum Israel, et vociferati sunt ad Pharaonem dicentes: Cur ita agis contra servos tuos?
16. Paleæ non dantur nobis, et lateres similiter imperantur: en famuli tui flagellis cædimur, et injuste agitur contra populum tuum.
17. Qui ait: Vacatis otio, et idcirco dicitis: Eamus, et sacrificemus Domino.
18. Ite ergo, et operamini: paleæ non dabuntur vobis, et reddetis consuetum numerum laterum.
19. Videbantque se præpositi filiorum Israel in malo, eo quod diceretur eis: Non minuetur quidquam de lateribus per singulos dies.
20. Occurreruntque Moysi et Aaron, qui stabant ex adverso, egredientibus a Pharaone;
21. et dixerunt ad eos: Videat Dominus et judicet, quoniam fœtere fecistis odorem nostrum coram Pharaone et servis ejus, et præbuistis ei gladium, ut occideret nos.
22. Reversusque est Moyses ad Dominum, et ait: Domine, cur afflixisti populum istum? quare misisti me?
23. Ex eo enim, quo ingressus sum ad Pharaonem, ut loquerer in nomine tuo, afflixit populum tuum; et non liberasti eos.

CAPUT VI.

1. Dixitque Dominus ad Moysen: Nunc videbis, quæ facturus sim Pharaoni: per manum enim fortem dimittet eos, et in manu robusta ejiciat illos de terra sua.
2. Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Ego Dominus,
3. qui apparui Abraham, Isaac, et Jacob in Deo omnipotente: et nomen meum Adonai non indicavi eis.
4. Pepigique fœdus cum eis ut darem eis terram Chanaan, terram peregrinationis eorum, in qua fuerunt advenæ.
5. Ego audivi gemitum filiorum Israel, quo Aegyptii oppresserunt eos: et recordatus sum pacti mei.
6. Ideo dic filiis Israel: Ego Dominus, qui educam vos de ergastulo Aegyptiorum, et eruam de servitute: ac redimam in brachio excelso, et judiciis magnis.
7. Et assumam vos mihi in populum, et ero vester Deus: et scietis quod ego sum Dominus Deus vester, qui eduxerim vos de ergastulo Aegyptiorum:
8. et induxerim in terram, super quam levavi manum meam ut darem eam Abraham, Isaac, et Jacob: daboque illam vobis possidendam, ego Dominus.
9. Narravit ergo Moyses omnia filiis Israel; qui non acquieverunt ei propter angustiam spiritus, et opus durissimum.
10. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens.
11. Ingredere, et loquere ad Pharaonem regem Aegypti, ut dimittat filios Israel de terra sua.
12. Respondit Moyses coram Domino: Ecce filii Israel non audiunt me: et quomodo audiet Pharao præsertim cum incircumcisus sim labiis?
13. Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, et dedit mandatum ad filios Israel, et ad Pharaonem regem Aegypti, ut educerent filios Israel de terra Aegypti.
14. Isti sunt principes domorum

per familias suas. Filii Ruben, primogeniti Israelis: Henoch et Phallu, Hesron et Charmi. Hæ cognationes Ruben. (*Gen.* 46. 9. *Num.* 26, 5. I. *Par.* 5, 1.)
15. Filii Simeon: Jamuel et Jamin, et Abod, et Jachin, et Soar, et Saul filius Chananitidis. Hæ progenies Simeon. 1. *Par.* 4, 24.)
16. Et hæc nomina filiorum Levi per cognationes suas: Gerson et Caath et Merari. Anni autem vitæ Levi fuerunt centum triginta septem.
17. Filii Gerson: Lobni et Semei, per cognationes suas. (1. *Par.* 6, 1.)
18. Filii Caath: Amram et Isaar, et Hebron et Oziel. Anni quoque vitæ Caath centum triginta tres. (*Num.* 3, 19. — 26, 57. 1. *Par.* 23, 12.)
19. Filii Merari: Moholi et Musi. Hæ cognationes Levi per familias suas.
20. Accepit autem Amram uxorem Jochabed patruelem suam; quæ peperit ei Aaron et Moysen. Fueruntque anni vitæ Amram, centum triginta septem.
21. Filii quoque Isaar: Core et Nepheg et Zechri.
22. Filii quoque Oziel: Misael et Elisaphan et Sethri.
23. Accepit autem Aaron uxorem Elisabeth, filiam Aminadab, sororem Nahason, quæ peperit ei Nadab et Abiu, et Eleazar et Ithamar.
24. Filii quoque Core: Aser et Elcana et Abiasaph. Hæ sunt cognationes Coritarum.
25. At vero Eleazar filius Aaron accepit uxorem de filiabus Phutiel quæ peperit ei Phinees. Hi sunt principes familiarum Leviticarum per cognationes suas.
26. Iste est Aaron et Moyses, quibus præcepit Dominus, ut educerent filios Israel de terra Aegypti per turmas suas.
27. Hi sunt, qui loquuntur ad Pharaonem regem Aegypti, ut educant filios Israel de Aegypto; iste est Moyses et Aaron,
28. in die qua locutus est Dominus ad Moysen in terra Aegypti.
29. Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Ego Dominus, loquere ad Pharaonem, regem Aegypti, omnia quæ ego loquor tibi.
30. Et ait Moyses coram Domino. En incircumcisus labiis sum, quomodo audiet me Pharao?

CAPUT VII.

1. Dixitque Dominus ad Moysen: Ecce constitui te deum Pharaonis, et Aaron frater tuus erit propheta tuus.
2. Tu loqueris ei omnia, quæ mando tibi et ille loquetur ad Pharaonem, ut dimittat filios Israel de terra sua. (*Supr.* 4, 15.)
3. Sed ego indurabo cor ejus, et multiplicabo signa et ostenta mea in terra Aegypti,
4. et non audiet vos: immittamque manum meam super Aegyptum, et educam exercitum et populum meum filios Israel de terra Aegypti per judicia maxima.
5. Et scient Aegyptii, quia ego sum Dominus, qui extenderim manum meam super Aegyptum, et eduxerim filios Israel de medio eorum.
6. Fecit itaque Moyses et Aaron, sicut præceperat Dominus, ita egerunt.
7. Erat autem Moyses octoginta annorum, et Aaron octoginta trium, quando locuti sunt ad Pharaonem.
8. Dixitque Dominus ad Moysen et Aaron:
9. Cum dixerit vobis Pharao: Ostendite signa; dices ad Aaron: Tolle virgam tuam, et projice eam coram Pharaone, ac vertetur in colubrum.
10. Ingressi itaque Moyses et Aaron, ad Pharaonem, fecerunt sicut præceperat Dominus. Tulitque Aaron virgam coram Pharaone et servis ejus, quæ versa est in colubrum.
11. Vocavit autem Pharao sapientes et maleficos; et fecerunt etiam ipsi per incantationes Aegyptiacas et arcana quædam similiter. (2. *Tim.* 3, 8.)
12. Projeceruntque singuli virgas suas, quæ versæ sunt in dracones; sed devoravit virga Aaron virgas eorum.
13. Induratumque est cor Pharaonis, et non audivit eos, sicut præceperat Dominus.

14. Dixit autem Dominus ad Moysen: Ingravatum est cor Pharaonis, non vult dimittere populum.
15. Vade ad eum mane, ecce egredietur ad aquas: et stabis in occursum ejus super ripam fluminis: et virgam, quæ conversa est in draconem, tolles in manu tua.
16. Dicesque ad eum: Dominus Deus Hebræorum misit me ad te, dicens: Dimitte populum meum, ut sacrificet mihi in deserto: et usque ad præsens audire noluisti.
17. Hæc igitur dicit Dominus: In hoc scies, quod sim Dominus: ecce percutiam virga, quæ in manu mea est, aquam fluminis, et vertetur in sanguinem.
18. Pisces quoque, qui sunt in fluvio, morientur, et computrescent aquæ, et affligentur Aegyptii bibentes aquam fluminis.
19. Dixit quoque Dominus ad Moysen: Dic ad Aaron: Tolle virgam tuam, et extende manum tuam super aquas Aegypti, et super fluvios eorum, et rivos ac paludes, et omnes lacus aquarum, ut vertantur in sanguinem: et sit cruor in omni terra Aegypti, tam in ligneis vasis quam in saxeis.
20. Feceruntque Moyses et Aaron sicut præceperat Dominus, et elevans virgam percussit aquam fluminis coram Pharaone et servis ejus; quæ versa est in sanguinem. (*Psal.* 77, 44.)
21. Et pisces, qui erant in flumine, mortui sunt: computruitque fluvius, et non poterant Aegyptii bibere aquam fluminis, et fuit sanguis in tota terra Aegypti.
22. Feceruntque similiter malefici Aegyptiorum incantationibus suis; et induratum est cor Pharaonis, nec audivit eos, sicut præceperat Dominus. (*Sap.* 17, 7.)
23. Avertitque se, et ingressus est domum suam, nec apposuit cor etiam hac vice.
24. Foderunt autem omnes Aegyptii per circuitum fluminis aquam, ut biberent; non enim poterant bibere de aqua fluminis.
25. Impletique sunt septem dies, postquam percussit Dominus fluvium.

CAPUT VIII.

1. Dixit quoque Dominus ad Moysen: Ingredere ad Pharaonem, et dices ad eum: Hæc dicit Dominus: Dimitte populum meum, ut sacrificet mihi:
2. sin autem nolueris dimittere, ecce ego percutiam omnes terminos tuos ranis.
3. Et ebulliet fluvius ranas quæ ascendent, et ingredientur domum tuam, et cubiculum lectuli tui, et super stratum tuum, et in domos servorum tuorum, et in populum tuum, et in furnos, et in reliquias ciborum tuorum:
4. et ad te, et ad populum tuum, et ad omnes servos tuos intrabunt ranæ.
5. Dixitque Dominus ad Moysen: Dic ad Aaron: Extende manum tuam super fluvios ac super rivos et paludes, et educ ranas super terram Aegypti.
6. Et extendit Aaron manum super aquas Aegypti, et ascenderunt ranæ, operueruntque terram Aegypti.
7. Fecerunt autem et malefici per incantationes suas similiter, eduxeruntque ranas super terram Aegypti. (*Supr.* 7, 22.)
8. Vocavit autem Pharao Moysen et Aaron, et dixit eis: Orate Dominum, ut auferat ranas a me et a populo meo: et dimittam populum, ut sacrificet Domino.
9. Dixitque Moyses ad Pharaonem: Constitue mihi, quando deprecer pro te, et pro servis tuis, et pro populo tuo, ut abigantur ranæ a te et a domo tua, et a servis tuis et a populo tuo: et tantum in flumine remaneant.
10. Qui respondit: Cras. At ille: Juxta, inquit, verbum tuum faciam, ut scias, quoniam non est sicut Dominus Deus noster.
11. Et recedent ranæ a te, et a domo tua, et a servis tuis, et a populo tuo: et tantum in flumine remanebunt.
12. Egressique sunt Moyses et Aa-

ron a Pharaone; et clamavit Moyses ad Dominum pro sponsione ranarum, quam condixerat Pharaoni.

13. Fecitque Dominus juxta verbum Moysi; et mortuæ sunt ranæ de domibus, et de villis, et de agris.

14. Congregaveruntque eas in immensos aggeres, et computruit terra.

15. Videns autem Pharao, quod data esset requies, ingravavit cor suum, et non audivit eos, sicut præceperat Dominus.

16. Dixitque Dominus ad Moysen: Loquere ad Aaron: Extende virgam tuam, et percute pulverem terræ, et sint sciniphes in universa terra Aegypti.

17. Feceruntque ita. Et extendit Aaron manum, virgam tenens; percussitque pulverem terræ, et facti sunt sciniphes in hominibus, et in jumentis; omnis pulvis terræ versus est in sciniphes per totam terram Aegypti.

18. Feceruntque similiter malefici incantationibus suis, ut educerent sciniphes, et non potuerunt; erantque sciniphes tam in hominibus quam in jumentis.

19. Et dixerunt malefici ad Pharaonem: Digitus Dei est hic. Induratumque est cor Pharaonis, et non audivit eos, sicut præceperat Dominus.

20. Dixit quoque Dominus ad Moysen: Consurge diluculo, et sta coram Pharaone: egredietur enim ad aquas, et dices ad eum: Hæc dicit Dominus: Dimitte populum meum, ut sacrificet mihi.

21. Quodsi non dimiseris eum, ecce ego immittam in te, et in servos tuos, et in populum tuum, et in domos tuas omne genus muscarum: et implebuntur domus Aegyptiorum muscis diversi generis, et universa terra, in qua fuerint.

22. Faciamque mirabilem in die illa terram Gessen, in qua populus meus est, ut non sint ibi muscæ: et scias, quoniam ego Dominus in medio terræ.

23. Ponamque divisionem inter populum meum et populum tuum: cras erit signum istud.

24. Fecitque Dominus ita. Et venit musca gravissima in domos Pharaonis et servorum ejus, et in omnem terram Aegypti; corruptaque est terra ab hujuscemodi muscis. (*Sap.* 16, 9.)

25. Vocavitque Pharao Moysen et Aaron, et ait eis: Ite et sacrificate Deo vestro in terra hac.

26. Et ait Moyses: Non potest ita fieri: abominationes enim Aegyptiorum immolabimus Domino Deo nostro: quodsi mactaverimus ea, quæ colunt Aegyptii coram eis, lapidibus nos obruent.

27. Viam trium dierum pergemus in solitudinem: et sacrificabimus Domino Deo nostro, sicut præcepit nobis. (*Supr.* 3, 18.)

28. Dixitque Pharao: Ego dimittam vos, ut sacrificetis Domino Deo vestro in deserto; verumtamen longius ne abeatis. Rogate pro me.

29. Et ait Moyses: Egressus a te, orabo Dominum: et recedet musca a Pharaone, et a servis suis, et a populo ejus cras: verumtamen noli ultra fallere, ut non dimittas populum sacrificare Domino.

30. Egressusque Moyses a Pharaone, oravit Dominum.

31. Qui fecit juxta verbum illius; et abstulit muscas a Pharaone, et a servis suis, et a populo ejus; non superfuit ne una quidem.

32. Et ingravatum est cor Pharaonis, ita ut nec hac quidem vice dimitteret populum.

CAPUT IX.

1. Dixit autem Dominus ad Moyses: Ingredere ad Pharaonem, et loquere ad eum: Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum: Dimitte populum meum, ut sacrificet mihi.

2. Quodsi adhuc renuis, et retines eos:

3. ecce manus mea erit super agros tuos: et super equos, et asinos, et camelos, et boves, et oves, pestis valde gravis

4. Et faciet Dominus mirabile inter possessiones Israel, et possessiones Aegyptiorum, ut nihil omnino pereat ex his, quæ pertinent ad filios Israel.

5. Constituitque Dominus tempus, dicens: Cras faciet Dominus verbum istud in terra.
6. Fecit ergo Dominus verbum hoc altera die; mortuaque sunt omnia animantia Aegyptiorum; de animalibus vero filiorum Israel nihil omnino periit.
7. Et misit Pharao ad videndum; nec erat quidquam mortuum de his, quæ possidebat Israel. Ingravatumque est cor Pharaonis, et non dimisit populum.
8. Et dixit Dominus ad Moysen et Aaron: Tollite plenas manus cineris de camino, et spargat illum Moyses in cœlum coram Pharaone.
9. Sitque pulvis super omnem terram Aegypti: erunt enim in hominibus, et jumentis ulcera, et vesicæ turgentes in universa terra Aegypti.
10. Tuleruntque cinerem de camino, et steterunt coram Pharaone, et sparsit illum Moyses in cœlum; factaque sunt ulcera vesicarum turgentium in hominibus, et jumentis;
11. nec poterant malefici stare coram Moyse propter ulcera, quæ in illis erant, et in omni terra Aegypti.
12. Induravitque Dominus cor Pharaonis, et non audivit eos, sicut locutus est Dominus ad Moysen.
13. Dixitque Dominus ad Moysen: Mane consurge, et sta coram Pharaone, et dices ad eum: Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum: Dimitte populum meum, ut sacrificet mihi.
14. Quia in hac vice mittam omnes plagas meas super cor tuum, et super servos tuos, et super populum tuum: ut scias quod non sit similis mei in omni terra.
15. Nunc enim extendens manum percutiam te, et populum tuum peste, peribisque de terra.
16. Idcirco autem posui te, ut ostendam in te fortitudinem meam, et narretur nomen meum in omni terra. (*Rom.* 9, 17.)
17. Adhuc retines populum meum, et non vis dimittere eum?
18. En pluam cras hac ipsa hora grandinem multam nimis, qualis non fuit in Aegypto a die, qua fundata est, usque in præsens tempus.
19. Mitte ergo jam nunc, et congrega jumenta tua, et omnia quæ habes in agro: homines enim, et jumenta, et universa, quæ inventa fuerint foris, nec congregata de agris, ceciderintque super ea grando, morientur.
20. Qui timuit verbum Domini de servis Pharaonis, fecit confugere servos suos, et jumenta in domos;
21. qui autem neglexit sermonem Domini, dimisit servos suos, et jumenta in agris.
22. Et dixit Dominus ad Moysen: Extende manum tuam in cœlum, ut fiat grando in universa terra Aegypti super homines, et super jumenta, et super omnem herbam agri in terra Aegypti.
23. Extenditque Moyses virgam in cœlum, et Dominus dedit tonitrua, et grandinem, ac discurrentia fulgura super terram; pluitque Dominus grandinem super terram Aegypti. (*Sap.* 16, 16.)
24. Et grando et ignis mista pariter ferebantur; tantæque fuit magnitudinis, quanta ante nunquam apparuit in universa terra Aegypti, ex quo gens illa condita est.
25. Et percussit grando in omni terra Aegypti cuncta, quæ fuerunt in agris, ab homine usque ad jumentum; cunctamque herbam agri percussit grando, et omne lignum regionis confregit.
26. Tantum in terra Gessen, ubi erant filii Israel, grando non cecidit.
27. Misitque Pharao, et vocavit Moysen et Aaron, dicens ad eos: Peccavi etiam nunc. Dominus justus: ego et populus meus, impii.
28. Orate Dominum, ut desinant tonitrua Dei, et grando: ut dimittam vos, et nequaquam hic ultra maneatis.
29. Ait Moyses: Cum egressus fuero de urbe; extendam palmas meas ad Dominum, et cessabunt tonitrua, et grando non erit: ut scias, quia Domini est terra: (*Psal.* 23, 1.)
30. novi autem quod et tu, et servi tui necdum timeatis Dominum Deum.
31. Linum ergo, et hordeum læsum est, eo quod hordeum esset virens, et linum jam folliculos germinaret;

32. triticum autem, et far non sunt læsa, quia serotina erant.
33. Egressusque Moyses a Pharaone ex urbe, tetendit manus ad Dominum; et cessaverunt tonitrua et grando, nec ultra stillavit pluvia super terram.
34. Videns autem Pharao quod cessasset pluvia, et grando et tonitrua, auxit peccatum;
35. et ingravatum est cor ejus, et servorum illius, et induratum nimis; nec dimisit filios Israel, sicut præceperat Dominus per manum Moysi.

CAPUT X.

1. Et dixit Dominus ad Moysen: Ingredere ad Pharaonem: ego enim induravi cor ejus, et servorum illius: ut faciam signa mea hæc in eo,
2. et narres in auribus filii tui, et nepotum tuorum, quoties contriverim Aegyptios, et signa mea fecerim in eis: et sciatis, quia ego Dominus.
3. Introierunt ergo Moyses et Aaron ad Pharaonem, et dixerunt ei: Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum: Usquequo non vis subjici mihi? dimitte populum meum, ut sacrificet mihi.
4. Sin autem resistis, et non vis dimittere eum: ecce ego inducam cras locustam in fines tuos, (*Sap.* 16, 9.)
5. quæ operiat superficiem terræ, ne quidquam ejus appareat, sed comedatur, quod residuum fuerit grandini: corrodet enim omnia ligna, quæ germinant in agris.
6. Et implebunt domos tuas, et servorum tuorum, et omnium Aegyptiorum: quantam non viderunt patres tui et avi, ex quo orti sunt super terram, usque in præsentem diem. Avertitque se, et egressus est a Pharaone.
7. Dixerunt autem servi Pharaonis ad eum: Usquequo patiemur hoc scandalum? dimitte homines, ut sacrificent Domino Deo suo. Nonne vides, quod perierit Aegyptus?
8. Revocaveruntque Moysen, et Aaron ad Pharaonem, qui dixit eis: Ite, sacrificate, Domino Deo vestro: quinam sunt, qui ituri sunt?
9. Ait Moyses: Cum parvulis nostris, et senioribus pergemus, cum filiis et filiabus, cum ovibus et armentis: est enim solemnitas Domini Dei nostri.
10. Et respondit Pharao: Sic Dominus sit vobiscum, quo modo ego dimittam vos et parvulos vestros. Cui dubium est, quod pessime cogitetis?
11. Non fiet ita, sed ite tantum viri, et sacrificate Domino: hoc enim et ipsi petistis. Statimque ejecti sunt de conspectu Pharaonis.
12. Dixit autem Dominus ad Moysen: Extende manum tuam super terram Aegypti ad locustam, ut ascendat super eam, et devoret omnem herbam, quæ residua fuerit grandini.
13. Et extendit Moyses virgam super terram Aegypti; et Dominus induxit ventum urentem tota die illa, et nocte; et mane facto, ventus urens levavit locustas.
14. Quæ ascenderunt super universam terram Aegypti; et sederunt in cunctis finibus Aegyptiorum innumerabiles; quales ante illud tempus non fuerant, nec postea futuræ sunt.
15. Operueruntque universam superficiem terræ, vastantes omnia. Devorata est igitur herba terræ, et quidquid pomorum in arboribus fuit, quæ grando dimiserat; nihilque omnino virens relictum est in lignis, et in herbis terræ, in cuncta Aegypto.
16. Quam ob rem festinus Pharao vocavit Moysen et Aaron, et dixit eis: Peccavi in Dominum Deum vestrum, et in vos.
17. Sed nunc dimittite peccatum mihi etiam hac vice, et rogate Dominum Deum vestrum, ut auferat a me mortem istam.
18. Egressusque Moyses de conspectu Pharaonis, oravit Dominum.
19. Qui flare fecit ventum ab occidente vehementissimum, et arreptam locustam projecit in Mare rubrum; non remansit ne una quidem in cunctis finibus Aegypti.
20. Et induravit Dominus cor Pharaonis, nec dimisit filios Israel.
21. Dixit autem Dominus ad Moysen: Extende manum tuam in cœ-

lum: et sint tenebræ super terram Aegypti tam densæ, ut palpari queant.
22. Extenditque Moyses manum in cœlum; et factæ sunt tenebræ horribiles in universa terra Aegypti tribus diebus.
23. Nemo vidit fratrem suum, nec movit se de loco in quo erat; ubicumque autem habitabant filii Israel, lux erat. (*Sap.* 17, 2.—18, 1.)
24. Vocavitque Pharao Moysen et Aaron, et dixit eis: Ite, sacrificate Domino: oves tantum vestræ et armenta remaneant, parvuli vestri eant vobiscum.
25. Ait Moyses: Hostias quoque et holocausta dabis nobis, quæ offeramus Domino Deo nostro.
26. Cuncti greges pergent nobiscum: non remanebit ex eis ungula, quæ necessaria sunt in cultum Domini Dei nostri: præsertim cum ignoremus quid debeat immolari, donec ad ipsum locum perveniamus.
27. Induravit autem Dominus cor Pharaonis, et noluit dimittere eos.
28. Dixitque Pharao ad Moysen: Recede a me, et cave ne ultra videas faciem meam: quocumque die apparueris mihi, morieris.
29. Respondit Moyses: Ita fiet ut locutus es, non videbo ultra faciem tuam.

CAPUT XI.

1. Et dixit Dominus ad Moysen: Adhuc una plaga tangam Pharaonem et Aegyptum, et post hæc dimittet vos, et exire compellet.
2. Dices ergo omni plebi, ut postulet vir ab amico suo, et mulier a vicina sua vasa argentea, et aurea. (*Supr.* 3, 22. *Infr.* 12, 35.)
3. Dabit autem Dominus gratiam populo suo coram Aegyptiis. Fuitque Moyses vir magnus valde in terra Aegypti coram servis Pharaonis, et omni populo. (*Eccli.* 45, 1.)
4. Et ait: Hæc dicit Dominus: Media nocte egrediar in Aegyptum:
5. et morietur omne primogenitum in terra Aegyptiorum, a primogenito Pharaonis, qui sedet in solio ejus, usque ad primogenitum ancillæ, quæ est ad molam, et omnia primogenita jumentorum. (*Infr.* 12, 12. et 29.)
6. Eritque clamor magnus in universa terra Aegypti, qualis nec ante fuit, nec postea futurus est.
7. Apud omnes autem filios Israel non mutiet canis ab homine usque ad pecus: ut sciatis quanto miraculo dividat Dominus Aegyptios et Israel.
8. Descendentque omnes servi tui isti ad me, et adorabunt me, dicentes: Egredere tu, et omnis populus qui subjectus est tibi: post hæc egrediemur.
9. Et exivit a Pharaone iratus nimis. Dixit autem Dominus ad Moysen: Non audiet vos Pharao, ut multa signa fiant in terra Aegypti.
10. Moyses autem et Aaron fecerunt omnia ostenta, quæ scripta sunt, coram Pharaone. Et induravit Dominus cor Pharaonis, nec dimisit filios Israel de terra sua.

CAPUT XII.

1. Dixit quoque Dominus ad Moysen et Aaron in terra Aegypti:
2. Mensis iste, vobis principium mensium: primus erit in mensibus anni.
3. Loquimini ad universum cœtum filiorum Israel, et dicite eis: Decima die mensis hujus tollat unusquisque agnum per familias et domos suas.
4. Sin autem minor est numerus, ut sufficere possit ad vescendum agnum, assumet vicinum suum, qui junctus est domui suæ, juxta numerum animarum, quæ sufficere possunt ad esum agni.
5. Erit autem agnus absque macula, masculus, anniculus: juxta quem ritum tolletis et hœdum.
6. Et servabitis eum usque ad quartam decimam diem mensis hujus: immolabitque eum universa multitudo filiorum Israel ad vesperam. (*Deut.* 16, 6.)
7. Et sument de sanguine ejus, ac ponent super utrumque postem, et in superliminaribus domorum, in quibus comedent illum.
8. Et edent carnes nocte ille assas igni, et azymos panes cum lactucis agrestibus.

9. Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, sed tantum assum igni: caput cum pedibus ejus et intestinis vorabitis.
10. Nec remanebit quidquam ex eo usque mane: si quid residuum fuerit, igne comburetis.
11. Sic autem comedetis illum: Renes vestros accingetis, et calceamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus, et comedetis festinanter: est enim Phase (id est transitus) Domini.
12. Et transibo per terram Aegypti nocte illa, percutiamque omne primogenitum in terra Aegypti ab homine usque ad pecus: et in cunctis diis Aegypti faciam judicia, ego Dominus.
13. Erit autem sanguis vobis in signum in ædibus in quibus eritis, et videbo sanguinem, et transibo vos: nec erit in vobis plaga disperdens, quando percussero terram Aegypti.
14. Habebitis autem hunc diem in monumentum: et celebrabitis eam solemnem Domino in generationibus vestris cultu sempiterno.
15. Septem diebus azyma comedetis: in die primo non erit fermentum in domibus vestris. Quicumque comederit fermentatum, peribit anima illa de Israel, a primo die usque ad diem septimum.
16. Dies prima erit sancta atque solemnis, et dies septima eadem festivitate venerabilis: nihil operis facietis in eis, exceptis his, quæ ad vescendum pertinent.
17. Et observabitis azyma: in eadem enim ipsa die educam exercitum vestrum de terra Aegypti, et custodietis diem istum in generationes vestras ritu perpetuo.
18. Primo mense, quartadecima die mensis ad vesperam comedetis azyma usque ad diem vigesimam primam ejusdem mensis ad vesperam. (*Lev.* 23, 5.)
19. Septem diebus fermentum non invenietur in domibus vestris: qui comederit fermentatum, peribit anima ejus de cœtu Israel, tam de advenis quam de indigenis terræ.
20. Omne fermentatum non comedetis: in cunctis habitaculis vestris edetis azyma.
21. Vocavit autem Moyses omnes seniores filiorum Israel, et dixit ad eos: Ite tollentes animal per familias vestras, et immolate Phase.
22. Fasciculumque hyssopi tingite in sanguine, qui est in limine, et aspergite ex eo superliminare et utrumque postem: nullus vestrum egrediatur ostium domus suæ usque mane. (*Hebr.* 11, 28.)
23. Transibit enim Dominus percutiens Aegyptios: cumque viderit sanguinem in superliminari, et in utroque poste, transcendet ostium domus, et non sinet percussorem ingredi domos vestras et lædere.
24. Custodi verbum istud legitimum tibi et filiis tuis usque in æternum.
25. Cumque introieritis terram, quam Dominus daturus est vobis, ut pollicitus est, observabitis ceremonias istas.
26. Et cum dixerint vobis filii vestri: Quæ est ista religio?
27. dicetis eis: Victima transitus Domini est, quando transivit super domos filiorum Israel in Aegypto percutiens Aegyptios, et domos nostras liberans. Incurvatusque populus adoravit.
28. Et egressi filii Israel fecerunt, sicut præceperat Dominus Moysi et Aaron.
29. Factum est autem in noctis medio, percussit Dominus omne primogenitum in terra Aegypti, a primogenito Pharaonis, qui in solio ejus sedebat, usque ad primogenitum captivæ, quæ erat in carcere, et omne primogenitum jumentorum. (*Supr.* 11, 5.)
30. Surrexitque Pharao nocte, et omnes servi ejus, cunctaque Aegyptus; et ortus est clamor magnus in Aegypto; neque enim erat domus, in qua non jaceret mortuus.
31. Vocatisque Pharao Moyse et Aaron nocte, ait: Surgite et egredimini a populo meo, vos et filii Israel: ite, immolate Domino, sicut dicitis.
32. Oves vestras et armenta assumite ut petieratis, et abeuntes benedicite mihi.

33. Urgebantque Aegyptii populum de terra exire velociter, dicentes: Omnes moriemur.
34. Tulit igitur populus conspersam farinam, antequam fermentaretur; et ligans in palliis, posuit super humeros suos.
35. Feceruntque filii Israel, sicut præceperat Moyses; et petierunt ab Aegyptiis vasa argentea et aurea, vestemque plurimam. (*Supr.* 11, 1.)
36. Dominus autem dedit gratiam populo coram Aegyptiis, ut commodarent eis; et spoliaverunt Aegyptios.
37. Profectique sunt filii Israel de Ramesse in Socoth, sexcenta fere millia peditum virorum, absque parvulis.
38. Sed et vulgus promiscuum innumerabile ascendit cum eis, oves et armenta et animantia diversi generis multa nimis.
39. Coxeruntque farinam, quam dudum de Aegypto conspersam tulerant, et fecerunt subcinericios panes azymos; neque enim poterant fermentari, cogentibus exire Aegyptiis, et nullam facere sinentibus moram; nec pulmenti quidquam occurrerat præparare.
40. Habitatio autem filiorum Israel, qua manserunt in Aegypto, fuit quadringentorum triginta annorum.
41. Quibus expletis, eadem die egressus est omnis exercitus Domini de terra Aegypti.
42. Nox ista est observabilis Domini, quando eduxit eos de terra Aegypti; hanc observare debent omnes filii Israel in generationibus suis.
43. Dixitque Dominus ad Moysen et Aaron: Hæc est religio Phase. Omnis alienigena non comedet ex eo.
44. Omnis autem servus emtitius circumcidetur, et sic comedet.
45. Advena et mercenarius non edent ex eo.
46. In una domo comedetur, nec efferetis de carnibus ejus foras, nec os illius confringetis. (*Num.* 9, 12. *Joan.* 19, 36.)
47. Omnis cœtus filiorum Israel faciet illud.
48. Quodsi quis peregrinorum in vestram voluerit transire coloniam, et facere Phase Domini, circumcidetur prius omne masculinum ejus, et tunc rite celebrabit: eritque sicut indigena terræ: si quis autem circumcisus non fuerit, non vescetur ex eo.
49. Eadem lex erit indigenæ et colono, qui peregrinatur apud vos.
50. Feceruntque omnes filii Israel, sicut præceperat Dominus Moysi et Aaron.
51. Et eadem die eduxit Dominus filios Israel de terra Aegypti per turmas suas.

CAPUT XIII.

1. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
2. Sanctifica mihi omne primogenitum, quod aperit vulvam in filiis Israel, tam de hominibus quam de jumentis: mea sunt enim omnia. (*Infr.* 34, 19. *Lev.* 27, 26. *Num.* 8, 16. *Luc.* 2, 23.)
3. Et ait Moyses ad populum: Mementote diei hujus, in qua egressi estis de Aegypto et de domo servitutis, quoniam in manu forti eduxit vos Dominus de loco isto: ut non comedatis fermentatum panem.
4. Hodie egredimini mense novarum frugum.
5. Cumque introduxerit te Dominus in terram Chananæi et Hethæi et Amorrhæi et Hevæi et Jebusæi, quam juravit patribus tuis ut daret tibi, terram fluentem lacte et melle, celebrabis hunc morem sacrorum mense isto.
6. Septem diebus vesceris azymis: et in die septimo erit solemnitas Domini.
7. Azyma comedetis septem diebus: non apparebit apud te aliquid fermentatum, nec in cunctis finibus tuis.
8. Narrabisque filio tuo in die illo, dicens: Hoc est quod fecit mihi Dominus, quando egressus sum de Aegypto.
9. Et erit quasi signum in manu tua, et quasi monumentum ante oculos tuos: et ut lex Domini semper sit in ore tuo, in manu enim forti eduxit te Dominus de Aegypto.

10. Custodies hujuscemodi cultum statuto tempore a diebus in dies.
11. Cumque introduxerit te Dominus in terram Chananæi, sicut juravit tibi et patribus tuis, et dederit tibi eam,
12. separabis omne, quod aperit vulvam Domino, et quod primitivum est in pecoribus tuis: quidquid habueris masculini sexus, consecrabis Domino. (*Infr.*22,29. *Ezech.*44,30.)
13. Primogenitum asini mutabis ove: quodsi non redemeris, interficies. Omne autem primogenitum hominis de filiis tuis, pretio redimes.
14. Cumque interrogaverit te filius tuus cras, dicens: Quid est hoc? respondebis ei: In manu forti eduxit nos Dominus de terra Aegypti, de domo servitutis.
15. Nam cum induratus esset Pharao, et nollet nos dimittere, occidit Dominus omne primogenitum in terra Aegypti a primogenito hominis usque ad primogenitum jumentorum: idcirco immolo Domino omne quod aperit vulvam masculini sexus et omnia primogenita filiorum meorum redimo.
16. Erit igitur quasi signum in manu tua, et quasi appensum quid, ob recordationem, inter oculos tuos: eo quod in manu forti eduxit nos Dominus de Aegypto. (*Deut.* 6, 8.)
17. Igitur cum emisisset Pharao populum, non eos duxit Deus per viam terræ Philisthiim, quæ vicina est; reputans ne forte pœniteret eum, si vidisset adversum se bella consurgere, et reverteretur in Aegyptum.
18. Sed circumduxit per viam deserti, quæ est juxta Mare rubrum; et armati ascenderunt filii Israel de terra Aegypti.
19. Tulit quoque Moyses ossa Joseph secum; eo quod adjurasset filios Israel, dicens: Visitabit vos Deus, efferte ossa mea hinc vobiscum. (*Gen.*50,24)
20. Profectique de Socoth castrametati sunt in Etham in extremis finibus solitudinis.
21. Dominus autem præcedebat eos ad ostendendam viam per diem in columna nubis, et per noctem in columna ignis; ut dux esset itineris utroque tempore. (*Num.* 14, 14. *Deut.* 1, 33. *Neh.* 9, 19.)
22. Nunquam defuit columna nubis per diem, nec columna ignis per noctem, coram populo.

CAPUT XIV.

1. Locutus est autem Dominus ad Moysen, dicens:
2. Loquere filiis Israel: Reversi castrametentur e regione Phihahiroth, quæ est inter Magdalum et mare contra Beelsephon: in conspectu ejus castra ponetis super mare.
3. Dicturusque est Pharao super filiis Israel: Coarctati sunt in terra, conclusit eos desertum.
4. Et indurabo cor ejus, ac persequetur vos: et glorificabor in Pharaone, et in omni exercitu ejus, scientque Aegyptii, quia ego sum Dominus. Feceruntque ita.
5. Et nuntiatum est regi Aegyptiorum, quod fugisset populus; immutatumque est cor Pharaonis et servorum ejus super populo, et dixerunt: Quid voluimus facere ut dimitteremus Israel, ne serviret nobis.
6. Junxit ergo currum, et omnem populum suum assumsit secum.
7. Tulitque sexcentos currus electos, et quidquid in Aegypto curruum fuit, et duces totius exercitus.
8. Induravitque Dominus cor Pharaonis regis Aegypti, et persecutus est filios Israel; at illi egressi erant in manu excelsa.
9. Cumque persequerentur Aegyptii vestigia præcedentium, repererunt eos in castris super mare; omnis equitatus et currus Pharaonis, et universus exercitus erant in Phihahiroth contra Beelsephon. *
10. Cumque appropinquasset Pharao, levantes filii Israel oculos, viderunt Aegyptios post se; et timuerunt valde, clamaveruntque ad Dominum, * (*Jos.* 24,6. I. *Mach.* 4,9.)
11. et dixerunt ad Moysen: Forsitan non erant sepulcra in Aegypto, ideo tulisti nos, ut moreremur in solitudine? quid hoc facere voluisti, ut educeres nos ex Aegypto?
12. Nonne iste est sermo, quem loquebamur ad te in Aegypto, dicen-

tes: Recede a nobis, ut serviamus Aegyptiis? multo enim melius erat servire eis, quam mori in solitudine.

13. Et ait Moyses ad populum: Nolite timere, state et videte magnalia Domini quæ facturus est hodie: Aegyptios enim, quos nunc videtis, nequaquam ultra videbitis usque in sempiternum.

14. Dominus pugnabit pro vobis, et vos tacebitis.

15. Dixitque Dominus ad Moysen: Quid clamas ad me? Loquere filiis Israel ut proficiscantur.

16. Tu autem eleva virgam tuam, et extende manum tuam super mare, et divide illud, ut gradiantur filii Israel in medio mari per siccum.

17. Ego autem indurabo cor Aegyptiorum, ut persequantur vos: et glorificabor in Pharaone, et in omni exercitu ejus, et in curribus et in equitibus illius.

18. Et scient Aegyptii, quia ego sum Dominus, cum glorificatus fuero in Pharaone, et in curribus atque in equitibus ejus.

19. Tollensque se Angelus Dei, qui præcedebat castra Israel, abiit post bos; et cum eo pariter columna nubis, priora dimittens, post tergum

20. stetit, inter castra Aegyptiorum et castra Israel; et crat nubes tenebrosa, et illuminans noctem, ita ut ad se invicem toto noctis tempore accedere non valerent.

21. Cumque extendisset Moyses manum super mare, abstulit illud Dominus flante vento vehementi et urente tota nocte, et vertit in siccum; divisaque est aqua.

22. Et ingressi sunt filii Israel per medium sicci maris; erat enim aqua quasi murus a dextera eorum et læva. (*Ps.* 77, 13. —113, 3. *Heb.* 11, 29.)

23. Persequentesque Aegyptii ingressi sunt post eos, et omnis equitatus Pharaonis, currus ejus et equites per medium maris.

24. Jamque advenerat vigilia matutina, et ecce respiciens Dominus super castra Aegyptiorum per columnam ignis et nubis, interfecit exercitum eorum;

25. et subvertit rotas curruum, ferebanturque in profundum. Dixerunt ergo Aegyptii: Fugiamus Israelem: Dominus enim pugnat pro eis contra nos.

26. Et ait Dominus ad Moysen: Extende manum tuam super mare, ut revertantur aquæ ad Aegyptios super currus et equites eorum.

27. Cumque extendisset Moyses manum contra mare, reversum est primo diluculo ad priorem locum, fugientibusque Aegyptiis occurrerunt aquæ, et involvit eos Dominus in mediis fluctibus.

28. Reversæque sunt aquæ, et operuerunt currus et equites cuncti exercitus Pharaonis, qui sequentes ingressi fuerant mare; nec unus quidem superfuit ex eis.

29. Filii autem Israeī perrexerunt per medium sicci maris, et aquæ eis erant quasi pro muro a dexteris et a sinistris,

30. liberavitque Dominus in die illa Israel de manu Aegyptiorum.

31. Et viderunt Aegyptios mortuos super littus maris, et manum magnam, quam exercuerat Dominus contra eos; timuitque populus Dominum, et crediderunt Domino, et Moysi servo ejus.

CAPUT XV.

1. Tunc cecinit Moyses et filii Israel carmen hoc Domino, et dixerunt: Cantemus Domino: gloriose enim magnificatus est, equum et ascensorem dejecit in mare. (*Sap.* 10, 20.)

2. Fortitudo mea et laus mea Dominus, et factus est mihi in salutem: iste Deus meus, et glorificabo eum: Deus patris mei, et exaltabo eum. (*Psal.* 117, 14. *Isai.* 12, 2.)

3. Dominus quasi vir pugnator, omnipotens nomen ejus.

4. Currus Pharaonis et exercitum ejus projecit in mare: electi principes ejus submersi sunt in Mari rubro.

5. Abyssi operuerunt eos, descenderunt in profundum quasi lapis.

6. Dextera tua, Domine, magnificata est in fortitudine: dextera tua, Domine, percussit inimicum.

7. Et in multitudine gloriæ tuæ deposuisti adversarios tuos: misisti iram tuam, quæ devoravit eos sicut stipulam.
8. Et in spiritu furoris tui congregatæ sunt aquæ: stetit unda fluens, congregatæ sunt abyssi in medio mari.
9. Dixit inimicus: Persequar et comprehendam, dividam spolia, implebitur anima mea: evaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea.
10. Flavit spiritus tuus, et operuit eos mare: submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus.

11. Quis similis tui in fortibus, Domine? quis similis tui, magnificus in sanctitate, terribilis atque laudabilis, faciens mirabilia?
12. Extendisti manum tuam, et devoravit eos terra.
13. Dux fuisti in misericordia tua populo, quem redemisti: et portasti eum in fortitudine tua, ad habitaculum sanctum tuum.
14. Ascenderunt populi, et irati sunt: dolores obtinuerunt habitatores Philisthiim.
15. Tunc conturbati sunt principes Edom, robustos Moab obtinuit tremor: obriguerunt omnes habitatores Chanaan.
16. Irruat super eos formido et pavor in magnitudine brachii tui: fiant immobiles quasi lapis, donec pertranseat populus tuus, Domine: donec pertranseat populus tuus iste, quem possedisti.
17. Introduces eos, et plantabis in monte hereditatis tuæ, firmissimo habitaculo tuo, quod operatus es Domine: sanctuarium tuum, Domine, quod firmaverunt manus tuæ.
18. Dominus regnabit in æternum et ultra.
19. Ingressus est enim eques Pharao cum curribus et equitibus ejus in mare, et reduxit super eos Dominus aquas maris: filii autem Israel ambulaverunt per siccum in medio ejus.
20. Sumsit ergo Maria Prophetissa, soror Aaron, tympanum in manu sua: egressæque sunt omnes mulieres post eam cum tympanis et choris,
21. quibus præcinebat, dicens: Cantemus Domino, gloriose enim magnificatus est, equum et ascensorem ejus dejecit in mare.
22. Tulit autem Moyses Israel de Mari rubro, et egressi sunt in desertum Sur; ambulaveruntque tribus diebus per solitudinem, et non inveniebant aquam.
23. Et venerunt in Mara, nec poterant bibere aquas de Mara, eo quod essent amaræ; unde et congruum loco nomen imposuit, vocans illum Mara, id est, amaritudinem.
24. Et murmuravit populus contra Moysen, dicens: Quid bibemus?
25. At ille clamavit ad Dominum, qui ostendit ei lignum; quod cum misisset in aquas, in dulcedinem versæ sunt; ibi constituit ei præcepta, atque judicia, et ibi tentavit eum, (*Judith.* 5, 15. *Eccli.* 38, 5.)
26. dicens: Si audieris vocem Domini Dei tui, et quod rectum est coram eo feceris, et obedieris mandatis ejus, custodierisque omnia præcepta illius, cunctum languorem, quem posui in Aegypto, non inducam super te: ego enim Dominus sanator tuus. * (*Num.* 33, 9.)
27. Venerunt autem in Elim filii Israel, ubi erant duodecim fontes aquarum, et septuaginta palmæ; et castrametati sunt juxta aquas. *

CAPUT XVI.

1. Profectique sunt de Elim, et venit omnis multitudo filiorum Israel in desertum Sin, quod est inter Elim et Sinai; quintodecimo die mensis secundi, postquam egressi sunt de terra Aegypti.
2. Et murmuravit omnis congregatio filiorum Israel contra Moysen et Aaron in solitudine.
3. Dixeruntque filii Israel ad eos: Utinam mortui essemus per manum Domini in terra Aegypti, quando sedebamus super ollas carnium, et comedebamus panem in saturitate: cur eduxistis nos in desertum istud,

ut occideretis omnem multitudinem fame?

4. Dixit autem Dominus ad Moysen: Ecce, ego pluam vobis panes de cœlo: egrediatur populus, et colligat quæ sufficiunt per singulos dies: ut tentem eum, utrum ambulet in lege mea, an non.

5. Die autem sexto parent quod inferant, et sit duplum quam colligere solebant per singulos dies.

6. Dixeruntque Moyses et Aaron ad omnes filios Israel: Vespere scietis, quod Dominus eduxerit vos de terra Aegypti:

7. et mane videbitis gloriam Domini; audivit enim murmur vestrum contra Dominum: nos vero quid sumus, quia mussitastis contra nos?

8. Et ait Moyses: Dabit vobis Dominus vespere carnes edere, et mane panes in saturitate: eo quod audierit murmurationes vestras, quibus murmurati estis contra eum: nos enim quid sumus? nec contra nos est murmur vestrum, sed contra Dominum.

9. Dixit quoque Moyses ad Aaron: Dic universæ congregationi filiorum Israel: Accedite coram Domino: audivit enim murmur vestrum.

10. Cumque loqueretur Aaron ad omnem cœtum filiorum Israel, respexerunt ad solitudinem; et ecce gloria Domini apparuit in nube.

11. Locutus est autem Dominus ad Moysen, dicens:

12. Audivi murmurationes filiorum Israel, loquere ad eos: Vespere comedetis carnes, et mane saturabimini panibus: scietisque quod ego sum Dominus Deus vester.

13. Factum est ergo vespere, et ascendens coturnix cooperuit castra; mane quoque ros jacuit per circuitum castrorum. (*Num.* 11, 31.)

14. Cumque operuisset superficiem terræ, apparuit in solitudine minutum, et quasi pilo tusum in similitudinem pruinæ super terram. (*Num.* 11, 7. *Psal.* 77, 24. (*Sap.* 16, 20. *Joan.* 6, 31.)

15. Quod cum vidissent filii Israel, dixerunt ad invicem: Manhu? quod significat: Quid est hoc? ignorabant enim quid esset. Quibus ait Moyses: Iste est panis, quem Dominus dedit vobis ad vescendum.

16. Hic est sermo, quem præcepit Dominus: Colligat unusquisque ex eo quantum sufficit ad vescendum: gomor per singula capita, juxta numerum animarum vestrarum, quæ habitant in tabernaculo, sic tolletis.

17. Feceruntque ita filii Israel; et collegerunt, alius plus, alius minus.

18. Et mensi sunt ad mensuram gomor; nec qui plus collegerat, habuit amplius; nec qui minus paraverat, reperit minus; sed singuli juxta id, quod edere poterant, congregaverunt. (II. *Cor.* 8, 15.)

19. Dixitque Moyses ad eos: Nullus relinquat ex eo in mane.

20. Qui non audierunt eum, sed dimiserunt quidam ex eis usque mane, et scatere cœpit vermibus, atque computruit; et iratus est contra eos Moyses.

21. Colligebant autem mane singuli, quantum sufficere poterat ad vescendum; cumque incaluisset sol, liquefiebat.

22. In die autem sexta collegerunt cibos duplices, id est, duo gomor per singulos homines; venerunt autem omnes principes multitudinis, et narraverunt Moysi.

23. Qui ait eis: Hoc est quod locutus est Dominus: Requies sabbati sanctificata est Domino cras. Quodcumque operandum est, facite, et quæ coquenda sunt, coquite: quidquid autem reliquum fuerit, reponite usque in mane.

24. Feceruntque ita, ut præceperat Moyses, et non computruit, neque vermis inventus est in eo.

25. Dixitque Moyses: Comedite illud hodie, quia sabbatum est Domini: non invenietur hodie in agro.

26. Sex diebus colligite: in die autem septimo sabbatum est Domini, idcirco non invenietur.

27. Venitque septima dies; et egressi de populo, ut colligerent, non invenerunt.

28. Dixit autem Dominus ad Moysen: Usquequo non vultis custodire mandata mea et legem meam?

29. Videte quod Dominus dederit vobis sabbatum, et propter hoc die sexta tribuit vobis cibos duplices: maneat unusquisque apud semetipsum, nullus egrediatur de loco suo die septimo.
30. Et sabbatizavit populus die septimo.
31. Appellavitque domus Israel nomen ejus Man; quod erat quasi semen coriandri album, gustusque ejus quasi similæ cum melle.
32. Dixit autem Moyses: Iste est sermo, quem præcepit Dominus: Imple gomor ex eo, et custodiatur in futuras retro generationes, ut noverint panem, quo alui vos in solitudine, quando educti estis de terra Aegypti.
33. Dixitque Moyses ad Aaron: Sume vas unum, et mitte ibi Man, quantum potest capere gomor: et repone coram Domino ad servandum in generationes vestras,
34. sicut præcepit Dominus Moysi. Posuitque illud Aaron in tabernaculo reservandum.
35. Filii autem Israel comederunt Man quadraginta annis, donec venirent in terram habitabilem; hoc cibo aliti sunt, usquequo tangerent fines terræ Chanaan. *
36. Gomor autem decima pars est ephi. * (*Jos.* 5, 12. *Neh.* 9, 21.)

CAPUT XVII.

1. Igitur profecta omnis multitudo filiorum Israel de deserto Sin per mansiones suas, juxta sermonem Domini, castrametati sunt in Raphidim, ubi non erat aqua ad bibendum populo.
2. Qui jurgatus contra Moysen ait: Da nobis aquam, ut bibamus. Quibus respondit Moyses: Quid jurgamini contra me? cur tentatis Dominum? (*Num.* 20, 4.)
3. Sitivit ergo ibi populus præ aquæ penuria, et murmuravit contra Moysen, dicens: Cur fecisti nos exire de Aegypto, ut occideres nos, et liberos nostros, ac jumenta siti?
4. Clamavit autem Moyses ad Dominum, dicens: Quid faciam populo huic? adhuc paululum, et lapidabit me.
5. Et ait Dominus ad Moysen: Antecede populum[1], et sume tecum de senioribus Israel: et virgam, qua percussisti fluvium, tolle in manu tua, et vade. (*Psal.* 77, 15. I. *Cor.* 10, 4.)
6. En ego stabo ibi coram te, supra petram Horeb: percutiesque petram, et exibit ex ea aqua, ut bibat populus. Fecit Moyses ita coram senioribus Israel;
7. et vocavit nomen loci illius, Tentatio, propter jurgium filiorum Israel, et quia tentaverunt Dominum, dicentes: Estne Dominus in nobis, an non?
8. Venit autem Amalec, et pugnabat contra Israel in Raphidim. (*Deut.* 25, 17.)
9. Dixitque Moyses ad Josue: Elige viros, et egressus pugna contra Amalec: cras ego stabo in vertice collis, habens virgam Dei in manu mea.
10. Fecit Josue, ut locutus erat Moyses, et pugnavit contra Amalec; Moyses autem et Aaron, et Hur ascenderunt super verticem collis.
11. Cumque levaret Moyses manus, vincebat Israel; sin autem paululum remisisset, superabat Amalec.
12. Manus autem Moysi erant graves; sumentes igitur lapidem, posuerunt subter eum, in quo sedit; Aaron autem et Hur sustentabant manus ejus ex utraque parte. Et factum est, ut manus illius non lassarentur usque ad occasum solis.
13. Fugavitque Josue Amalec, et populum ejus in ore gladii.
14. Dixit autem Dominus ad Moysen: Scribe hoc ob monumentum in libro, et trade auribus Josue: delebo enim memoriam Amalec sub cœlo.
15. Aedificavitque Moyses altare; et vocavit nomen ejus, Dominus exaltatio mea, dicens:
16. Quia manus solii Domini, et bellum Domini erit contra Amalec, a generatione in generationem.

CAPUT XVIII.

1. Cumque audisset Jethro, sacerdos Madian, cognatus Moysi, omnia quæ fecerat Deus Moysi, et Israeli

populo suo, et quod eduxisset Dominus Israel de Aegypto;
2. tulit Sephoram uxorem Moysi, quam remiserat,
3. et duos filios ejus, quorum unus vocabatur Gersam, dicente patre: Advena fui in terra aliena; (*Supr.* 2, 22.)
4. alter vero Eliezer; Deus enim, ait, patris mei adjutor meus, et eruit me de gladio Pharaonis.
5. Venit ergo Jethro, cognatus Moysi, et filii ejus et uxor ejus ad Moysen in desertum, ubi erat castrametatus juxta montem Dei.
6. Et mandavit Moysi, dicens: Ego Jethro cognatus tuus venio ad te, et uxor tua, et duo filii tui cum ea.
7. Qui egressus in occursum cognati sui, adoravit, et osculatus est eum; salutaveruntque se mutuo verbis pacificis. Cumque intrasset tabernaculum,
8. narravit Moyses cognato suo cuncta, quæ fecerat Dominus Pharaoni et Aegyptiis propter Israel; universumque laborem, qui accidisset eis in itinere, et quod liberaverat eos Dominus.
9. Lætatusque est Jethro super omnibus bonis, quæ fecerat Dominus Israeli, eo quod eruisset eum de manu Aegyptiorum,
10. et ait: Benedictus Dominus, qui liberavit vos de manu Aegyptiorum, et de manu Pharaonis, qui eruit populum suum de manu Aegypti.
11. Nunc cognovi, quia magnus Dominus super omnes deos: eo quod superbe egerint contra illos. (*Supr.* 1, 14. — 5, 7. et 18. — 14, 8.)
12. Obtulit ergo Jethro, cognatus Moysi, holocausta et hostias Deo; veneruntque Aaron et omnes seniores Israel, ut comederent panem cum eo coram Deo.
13. Altera autem die sedit Moyses, ut judicaret populum, qui assistebat Moysi a mane usque ad vesperam.
14. Quod cum vidisset cognatus ejus, omnia scilicet quæ agebat in populo, ait: Quid est hoc quod facis in plebe? cur solus sedes, et omnis populus præstolatur de mane usque ad vesperam?
15. Cui respondit Moyses: Venit ad me populus quærens sententiam Dei.
16. Cumque acciderit eis aliqua disceptatio, veniunt ad me, ut judicem inter eos, et ostendam præcepta Dei, et leges ejus.
17. At ille: Non bonam, inquit, rem facis:
18. stulto labore consumeris et tu, et populus iste, qui tecum est: ultra vires tuas est negotium, solus illud non poteris sustinere. (*Deut.* 1,12.)
19. Sed audi verba mea atque consilia, et erit Deus tecum. Esto tu populo in his quæ ad Deum pertinent, ut referas quæ dicuntur ad eum:
20. ostendasque populo ceremonias et ritum colendi, viamque per quam ingredi debeant, et opus quod facere debeant.
21. Provide autem de omni plebe viros potentes, et timentes Deum, in quibus sit veritas, et qui oderint avaritiam, et constitue ex eis tribunos, et centuriones, et quinquagenarios, et decanos,
22. qui judicent populum omni tempore: quidquid autem majus fuerit, referant ad te, et ipsi minora tantummodo judicent: leviusque sit tibi, partito in alios onere.
23. Si hoc feceris, implebis imperium Dei, et præcepta ejus poteris sustentare: et omnis hic populus revertetur ad loca sua cum pace.
24. Quibus auditis, Moyses fecit omnia, quæ ille suggesserat.
25. Et electis viris strenuis de cuncto Israel, constituit eos principes populi, tribunos, et centuriones, et quinquagenarios, et decanos.
26. Qui judicabant plebem omni tempore: quidquid autem gravius erat, referebant ad eum, faciliora tantummodo judicantes.
27. Dimisitque cognatum suum, qui reversus abiit in terram suam.

CAPUT XIX.

1. Mense tertio egressionis Israel de terra Aegypti, in die hac venerunt in solitudinem Sinai. (*Num.* 33, 15.)

2. Nam profecti de Raphidim, et pervenientes usque in desertum Sinai, castrametati sunt in eodem loco, ibique Israel fixit tentoria e regione montis.
3. Moyses autem ascendit ad Deum; vocavitque eum Dominus de monte, et ait: Hæc dices domui Jacob, et annuntiabis filiis Israel:
4. Vos ipsi vidistis, quæ fecerim Aegyptiis, quomodo portaverim vos super alas aquilarum, et assumserim mihi. (*Deut.* 29, 2.)
5. Si ergo audieritis vocem meam, et custodieritis pactum meum, eritis mihi in peculium de cunctis populis: mea est enim omnis terra. (*Supr.* 9, 29.) * (I. *Pet.* 2, 9.)
6. Et vos eritis mihi in regnum sacerdotale, et gens sancta. Hæc sunt verba, quæ loqueris ad filios Israel.*
7. Venit Moyses; et convocatis majoribus natu populi, exposuit omnes sermones, quos mandaverat Dominus.
8. Responditque omnis populus simul: Cuncta quæ locutus est Dominus, faciemus. Cumque retulisset Moyses verba populi ad Dominum,
9. ait ei Dominus: Jam nunc veniam ad te in caligine nubis, ut audiat me populus loquentem ad te, et credat tibi in perpetuum. Nuntiavit ergo Moyses verba populi ad Dominum.
10. Qui dixit ei: Vade ad populum, et sanctifica illos hodie et cras, laventque vestimenta sua.
11. Et sint parati in diem tertium: in die enim tertia descendet Dominus coram omni plebe super montem Sinai.
12. Constituesque terminos populo per circuitum, et dices ad eos: Cavete ne ascendatis in montem, nec tangatis fines illius: omnis qui tetigerit montem, morte morietur.
13. Manus non tanget eum, sed lapidibus opprimetur, aut confodietur jaculis: sive jumentum fuerit, sive homo, non vivet: cum cœperit clangere buccina, tunc ascendant in montem.
14. Descenditque Moyses de monte ad populum, et sanctificavit eum. Cumque lavissent vestimenta sua,
15. ait ad eos: Estote parati in diem tertium, et ne appropinquetis uxoribus vestris.
16. Jamque advenerat tertius dies, et mane inclaruerat; et ecce cœperunt audiri tonitrua, ac micare fulgura, et nubes densissima operire montem, clangorque buccinæ vehementius perstrepebat; et timuit populus qui erat in castris.
17. Cumque eduxisset eos Moyses in occursum Dei de loco castrorum, steterunt ad radices montis.
18. Totus autem mons Sinai fumabat; eo quod descendisset Dominus super eum in igne, et ascenderet fumus ex eo quasi de fornace; eratque omnis mons terribilis. (*Deut.* 4, 11.)
19. Et sonitus buccinæ paulatim crescebat in majus, et prolixius tendebatur; Moyses loquebatur, et Deus respondebat ei.
20. Descenditque Dominus super montem Sinai in ipso montis vertice, et vocavit Moysen in cacumen ejus. Quo cum ascendisset,
21. dixit ad eum: Descende, et contestare pupulum, ne forte velit transcendere terminos ad videndum Dominum, et pereat ex eis plurima multitudo.
22. Sacerdotes quoque, qui accedunt ad Dominum, sanctificentur, ne percutiat eos.
23. Dixitque Moyses ad Dominum: Non poterit vulgus ascendere in montem Sinai: tu enim testificatus es, et jussisti, dicens: Pone terminos circa montem, et sanctifica illum.
24. Cui ait Dominus: Vade, descende, ascendesque tu, et Aaron tecum: sacerdotes autem et populus ne transeant terminos, nec ascendant ad Dominum, ne forte interficiat illos.
25. Descenditque Moyses ad populum, et omnia narravit eis.

CAPUT XX.

1. Locutusque est Dominus cunctos sermones hos:
2. Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Aegypti de domo servitutis. (*Deut.* 5, 6. *Psal.* 80, 11.)
3. Non habebis Deos alienos coram me.

4. Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem, quæ est in cœlo desuper, et quæ in terra deorsum, nec eorum quæ sunt in aquis sub terra. (*Lev.* 26, 1. *Jos.* 24, 14.)
5. Non adorabis ea, neque coles: ego sum Dominus Deus tuus fortis, zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam et quartam generationem eorum, qui oderunt me,
6. et faciens misericordiam in millia his, qui diligunt me, et custodiunt præcepta mea.
7. Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum: nec enim habebit insontem Dominus eum, qui assumserit nomen Domini Dei sui frustra. (*Lev.* 19, 12. *Deut.* 5, 11.)
8. Memento, ut diem sabbati sanctifices. (*Infr.* 31, 13. *Deut.* 5, 14. *Ezech.* 20, 12.)
9. Sex diebus operaberis, et facies omnia opera tua.
10. Septimo autem die sabbatum Domini Dei tui est: non facies omne opus in eo, tu, et filius tuus et filia tua, servus tuus et ancilla tua, jumentum tuum, et advena qui est intra portas tuas.
11. Sex enim diebus fecit Dominus cœlum et terram, et mare, et omnia quæ in eis sunt, et requievit in die septimo, idcirco benedixit Dominus diei sabbati, et sanctificavit eum. (*Gen.* 2, 2.)
12. Honora patrem tuum et matrem tuam, ut sis longævus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi. (*Deut.* 5,16. *Mat.* 15, 4. *Eph.* 6, 2.)
13, Non occides. (*Mat.* 5, 21.)
14. Non mœchaberis.
15. Non furtum facies.
16. Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.
17. Non concupisces domum proximi tui: nec desiderabis uxorem ejus, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia quæ illius sunt. (*Rom.* 7, 7. — 13, 9.)
18. Cunctus autem populus videbat voces et lampades, et sonitum buccinæ, montemque fumantem; et perterriti ac pavore concussi, steterunt procul,
19. dicentes Moysi: Loquere tu nobis et audiemus: non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur.
20. Et ait Moyses ad populum: Nolite timere: ut enim probaret vos, venit Deus, et ut terror illius esset in vobis, et non peccaretis.
21. Stetitque populus de longe. Moyses autem accessit ad caliginem in qua erat Deus. (*Hebr.* 12, 18.)
22. Dixit præterea Dominus ad Moysen: Hæc dices filiis Israel: Vos vidistis quod de cœlo locutus sim vobis.
23. Non facietis deos argenteos, nec deos aureos facietis vobis.
24. Altare de terra facietis mihi, et offeretis super eo holocausta et pacifica vestra, oves vestras et boves in omni loco, in quo memoria fuerit nominis mei: veniam ad te, et benedicam tibi. (*Infr.* 27, 8.)
25. Quodsi altare lapideum feceris mihi, non ædificabis illud de sectis lapidibus: si enim levaveris cultrum super eo, polluetur. (*Deut.* 27, 5. *Jos.* 8, 31.)
26. Non ascendes per gradus ad altare meum, ne reveletur turpitudo tua. (*Infr.* 28, 42.)

CAPUT XXI.

1. Hæc sunt judicia, quæ propones eis.
2. Si emeris servum Hebræum, sex annis serviet tibi: in septimo egredietur liber gratis. (*Deut.* 15, 12. *Jer.* 34, 14.)
3. Cum quali veste intraverit, cum tali exeat: si habens uxorem, et uxor egredietur simul.
4. Sin autem dominus dederit illi uxorem, et pepererit filios et filias, mulier et liberi ejus erunt domini sui, ipse vero exibit cum vestitu suo.
5. Quodsi dixerit servus: Diligo dominum meum et uxorem ac liberos, non egrediar liber:
6. offeret eum dominus diis, et applicabitur ad ostium et postes, perforabitque aurem ejus subula, et erit ei servus in sæculum.
7. Si quis vendiderit filiam suam in famulam, non egredietur sicut ancillæ exire consueverunt.
8. Si displicuerit oculis domini sui, cui tradita fuerat, dimittet eam: po-

pulo autem alieno vendendi non habebit potestatem, si spreverit eam.
9. Sin autem filio suo desponderit eam, juxta morem filiarum faciet illi.
10. Quodsi alteram ei acceperit, providebit puellæ nuptias, et vestimenta, et pretium pudicitiæ non negabit. * (*Lev.* 24, 17.)
11. Si tria ista non fecerit, egredietur gratis absque pecunia.
12. Qui percusserit hominem volens occidere, morte moriatur. *
13. Qui autem non est insidiatus, sed Deus illum tradidit in manus ejus: constituam tibi locum in quem fugere debeat. (*Deut.* 19, 2.)
14. Si quis per industriam occiderit proximum suum, et per insidias, ab altari meo evelles eum, ut moriatur.
15. Qui percusserit patrem suum aut matrem, morte moriatur.
16. Qui furatus fuerit hominem, et vendiderit eum, convictus noxæ, morte moriatur.
17. Qui maledixerit patri suo, vel matri, morte moriatur. (*Lev.* 20, 9. *Prov.* 20,20. *Mat.* 15,4. *Marc.* 7,10.)
18. Si rixati fuerint viri, et percusserit alter proximum suum lapide vel pugno, et ille mortuus non fuerit, sed jacuerit in lectulo:
19. si surrexerit, et ambulaverit foris super baculum suum, innocens erit qui percusserit, ita tamen ut operas ejus, et impensas in medicos restituat.
20. Qui percusserit servum suum vel ancillam virga, et mortui fuerint in manibus ejus, criminis reus erit.
21. Sin autem uno die vel duobus supervixerit, non subjacebit pœnæ, quia pecunia illius est.
22. Si rixati fuerint viri, et percusserit quis mulierem prægnatem, et abortivum quidem fecerit, sed ipsa vixerit: subjacebit damno, quantum maritus mulieris expetierit, et arbitri judicaverint.
23. Sin autem mors ejus fuerit subsecuta, reddet animam pro anima,
24. oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede, (*Lev.* 24, 20. *Deut.* 19, 21. *Mat.* 5, 38.)
25. adustionem pro adustione, vulnus pro vulnere, livorem pro livore.
26. Si percusserit quispiam oculum servi sui aut ancillæ, et luscos eos fecerit, dimittet eos liberos pro oculo, quem eruit.
27. Dentem quoque si excusserit servo vel ancillæ suæ, similiter dimittet eos liberos.
28. Si bos cornu percusserit virum aut mulierem, et mortui fuerint, lapidibus obruetur: et non comedentur carnes ejus, dominus quoque bovis innocens erit.
29. Quodsi bos cornupeta fuerit ab heri et nudiustertius, et contestati sunt dominum ejus, nec recluserit eum, occideritque virum aut mulierem: et bos lapidibus obruetur, et dominum ejus occident.
30. Quodsi pretium fuerit ei impositum, dabit pro anima sua quidquid fuerit postulatus.
31. Filium quoque et filiam si cornu percusserit, simili sententiæ subjacebit.
32. Si servum, ancillamque invaserit, triginta siclos argenti domino dabit, bos vero lapidibus opprimetur.
33. Si quis aperuerit cisternam, et foderit, et non operuerit eam, cecideritque bos aut asinus in eam,
34. reddet dominus cisternæ pretium jumentorum: quod autem mortuum est, ipsius erit.
35. Si bos alienus bovem alterius vulneraverit, et ille mortuus fuerit, vendent bovem vivum, et divident pretium, cadaver autem mortui inter se dispertient.
36. Sin autem sciebat, quod bos cornupeta esset ab heri et nudiustertius, et non custodivit eum dominus suus: reddet bovem pro bove, et cadaver intregrum accipiet.

CAPUT XXII.

1. Si quis furatus fuerit bovem, aut ovem, et occiderit vel vendiderit: quinque boves pro uno bove restituet, et quatuor oves pro una ove.
2. Si effringens fur domum sive suffodiens fuerit inventus, et accepto vulnere mortuus fuerit: percussor non erit reus sanguinis.

3. Quodsi orto sole hoc fecerit, homicidium perpetravit, et ipse morietur. Si non habuerit quod pro furto reddat, ipse venundabitur.
4. Si inventum fuerit apud eum, quód furatus est, vivens, sive bos, sive asinus, sive ovis: duplum restituet.
5. Si læserit quispiam agrum vel vineam, et dimiserit jumentum suum, ut depascatur aliena, quidquid optimum habuerit in agro suo, vel in vinea, pro damni æstimatione restituet.
6. Si egressus ignis invenerit spinas, et comprehenderit acervos frugum, sive stantes segetes in agris, reddet damnum qui ignem succenderit.
7. Si quis commendaverit amico pecuniam, aut vas in custodiam, et ab eo, qui susceperat, furto ablata fuerint, si invenitur fur duplum reddet:
8. si latet fur, dominus domus applicabitur ad deos, et jurabit quod non extenderit manum in rem proximi sui,
9. ad perpetrandam fraudem, tam in bove, quam in asino, et ove ac vestimento, et quidquid damnum inferre potest: ad deos utriusque causa perveniet, et si illi judicaverint, duplum restituet proximo suo.
10. Si quis commendaverit proximo suo asinum, bovem, ovem, et omne jumentum ad custodiam, et mortuum fuerit, aut debilitatum, vel captum ab hostibus, nullusque hoc viderit,
11. jusjurandum erit in medio, quod non extenderit manum ad rem proximi sui: suscipietque dominus juramentum, et ille reddere non cogetur.
12. Quodsi furto ablatum fuerit, restituet damnum domino.
13. Si comestum a bestia, deferat ad eum quod occisum est, et non restituet.
14. Qui a proximo suo quidquam horum mutuo postulaverit, et debilitatum aut mortuum fuerit domino non præsente, reddere compelletur.
15. Quodsi impræsentiarum dominus fuerit, non restituet, maxime si conductum venerat pro mercede operis sui.
16. Si seduxerit quis virginem necdum desponsatam, dormieritque cum ea: dotabit eam, et habebit eam uxorem. (*Deut.* 22, 28.)
17. Si pater virginis dare noluerit, reddet pecuniam juxta modum dotis, quam virgines accipere consueverunt.
18. Maleficos non patieris vivere.
19. Qui coierit cum jumento, morte moriatur.
20. Qui immolat diis, occidetur, præterquam Domino soli.
21. Advenam non contristabis, neque affliges eum: advenæ enim et ipsi fuistis in terra Aegypti. (*Lev.* 19, 33.)
22. Viduæ et pupillo non nocebitis. (*Zach.* 7, 10.)
23. Si læseritis eos, vociferabuntur ad me, et ego audiam clamorem eorum,
24. et indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio, et erunt uxores vestræ viduæ, et filii vestri pupilli.
25. Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi qui habitat tecum, non urgebis eum quasi exactor, nec usuris opprimes.
26. Si pignus a proximo tuo acceperis vestimentum, ante solis occasum reddes ei. (*Deut.* 24, 13.)
27. Ipsum enim est solum, quo operitur, indumentum carnis ejus, nec habet aliud in quo dormiat: si clamaverit ad me, exaudiam eum, quia misericors sum.
28. Diis non detrahes, et principi populi tui non maledices. (*Act.* 23, 5.)
29. Decimas tuas et primitias tuas non tardabis reddere, primogenitum filiorum tuorum dabis mihi. (*Supr.* 13, 2. et 12. *Infr.* 34. 19.)
30. De bobus quoque, et ovibus similiter facies: septem diebus sit cum matre sua, die octava reddes illum mihi. * (*Lev.* 22, 8.)
31. Viri sancti eritis mihi: carnem, quæ a bestiis fuerit prægustata, non comedetis, sed projicietis canibus. *

CAPUT XXIII.

1. Non suscipies vocem mendacii, nec junges manum tuam, ut pro impio dicas falsum testimonium.

2. Non sequeris turbam ad faciendum malum: nec in judicio plurimorum acquiesces sententiæ, ut a vero devies.
3. Pauperis quoque non misereberis in judicio. * (*Deut.* 22, 1.)
4. Si occurreris bovi inimici tui, aut asino erranti, reduc ad eum. *
5. Si videris asinum odientis te jacere sub onere, non pertransibis, sed sublevabis cum eo.
6. Non declinabis in judicium pauperis.
7. Mendacium fugies. Insontem et justum non occides, quia aversor impium.*(*Deut.*16,19. *Eccli.*20,31.)
8. Nec accipies munera, quæ etiam excæcant prudentes, et subvertunt verba justorum. *
9. Peregrino molestus non eris: scitis enim advenarum animas, quia et ipsi peregrini fuistis in terra Aegypti. (*Gen.* 46, 6.)
10. Sex annis seminabis terram tuam, et congregabis fruges ejus.
11. Anno autem septimo dimittes eam et requiescere facies, ut comedant pauperes populi tui: et quidquid reliquum fuerit, edant bestiæ agri: ita facies in vinea, et in oliveto tuo. (*Lev.* 25, 4.)
12. Sex diebus operaberis, septimo die cessabis, ut requiescat bos et asinus tuus, et refrigeretur filius ancillæ tuæ, et advena.
13. Omnia, quæ dixi vobis, custodite. Et per nomen externorum deorum non jurabitis, neque audietur ex ore vestro.
14. Tribus vicibus per singulos annos mihi festa celebrabitis.
15. Solemnitatem azymorum custodies. Septem diebus comedes azyma, sicut præcepi tibi, tempore mensis novorum, quando egressus es de Aegypto: non apparebis in conspectu meo vacuus. (*Supr.*13,3. *Eccli.*35.6.)
16. Et solemnitatem messis primitivorum operis tui, quæcumque seminaveris in agro: solemnitatem quoque in exitu anni, quando congregaveris omnes fruges tuas de agro.
17. Ter in anno apparebit omne masculinum tuum coram Domino Deo tuo. (*Infr.* 34, 23.)
18. Non immolabis super fermento sanguinem victimæ meæ, nec remanebit adeps solemnitatis meæ usque mane.
19. Primitias frugum terræ tuæ deferes in domum Domini Dei tui. Non coques hœdum in lacte matris suæ.*
20. Ecce ego mittam Angelum meum, qui præcedat te, et custodiat in via, et introducat in locum, quem paravi. * (*Infr.* 34, 26.)
21. Observa eum, et audi vocem ejus, nec contemnendum putes: quia non dimittet, cum peccaveris, et est nomen meum in illo.
22. Quodsi audieris vocem ejus, et feceris omnia quæ loquor, inimicus ero inimicis tuis, et affligam affligentes te. (*Deut.* 7, 12.)
23. Præcedetque te Angelus meus, et introducet te ad Amorrhæum, et Hethæum, et Pherezæum, Chananæumque et Hevæum, et Jebusæum, quos ego conteram. (*Infr.* 33, 2. *Jos.* 24, 11.)
24. Non adorabis deos eorum, nec coles eos: non facies opera eorum, sed destrues eos, et confringes statuas eorum. (*Deut.* 7, 25.)
25. Servietisque Domino Deo vestro, ut benedicam panibus tuis et aquis, et auferam infirmitatem de medio tui.
26. Non erit infœcunda, nec sterilis in terra tua: numerum dierum tuorum implebo.
27. Terrorem meum mittam in præcursum tuum, et occidam omnem populum, ad quem ingredieris: cunctorumque inimicorum tuorum coram te terga vertam: * (*Deut.* 7, 20.)
28. emittens crabrones prius, qui fugabunt Hevæum, et Chananæum, et Hethæum, antequam introeas. *
29. Non ejiciam eos a facie tua anno uno: ne terra in solitudinem redigatur, et crescant contra te bestiæ.
30. Paulatim expellam eos de conspectu tuo, donec augearis, et possideas terram.
31. Ponam autem terminos tuos a Mari rubro usque ad mare Palæstinorum et a deserto usque ad fluvium: tradam in manibus vestris habitatores terræ, et ejiciam eos de conspectu vestro.

32. Non inibis cum eis fœdus, nec cum diis eorum. (*Infr.* 34, 15.)
33. Non habitent in terra tua, ne forte peccare te faciant in me, si servieris diis eorum: quod tibi certe erit in scandalum.

CAPUT XXIV.

1. Moysi quoque dixit: Ascende ad Dominum tu, et Aaron, Nadab, et Abiu, et septuaginta senes ex Israel, et adorabitis procul.
2. Solusque Moyses ascendet ad Dominum, et illi non appropinquabunt: nec populus ascendet cum eo.
3. Venit ergo Moyses et narravit plebi omnia verba Domini, atque judicia; responditque omnis populus una voce: Omnia verba Domini, quæ locutus est, faciemus.
4. Scripsit autem Moyses universos sermones Domini; et mane consurgens ædificavit altare ad radices montis, et duodecim titulos per duodecim tribus Israel.
5. Misitque juvenes de filiis Israel, et obtulerunt holocausta, immolaveruntque victimas pacificas Domino, vitulos.
6. Tulit itaque Moyses dimidiam partem sanguinis, et misit in crateras; partem autem residuam fudit super altare.
7. Assumensque volumen fœderis, legit audiente populo, qui dixerunt: Omnia, quæ locutus est Dominus, faciemus, et erimus obedientes.
8. Ille vero sumtum sanguinem respersit in populum, et ait: Hic est sanguis fœderis, quod pepigit Dominus vobiscum super cunctis sermonibus his. (*Hebr.* 9, 20.)
9. Ascenderuntque Moyses et Aaron, Nadab et Abiu, et septuaginta de senioribus Israel;
10. et viderunt Deum Israel; et sub pedibus ejus quasi opus lapidis sapphirini, et quasi cœlum, cum serenum est.
11. Nec super eos, qui procul recesserant de filiis Israel, misit manum suam, videruntque Deum, et comederunt, ac biberunt.
12. Dixit autem Dominus ad Moysen: Ascende ad me in montem, et esto ibi: daboque tibi tabulas lapideas, et legem, ac mandata quæ scripsi, ut doceas eos.
13. Surrexerunt Moyses et Josue, minister ejus: ascendensque Moyses in montem Dei,
14. senioribus ait: Expectate hic donec revertamur ad vos. Habetis Aaron et Hur vobiscum: si quid natum fuerit quæstionis, referetis ad eos.
15. Cumque ascendisset Moyses, operuit nubes montem,
16. et habitavit gloria Domini super Sinai, tegens illum nube sex diebus; septimo autem die vocavit eum de medio caliginis.
17. Erat autem species gloriæ Domini, quasi ignis ardens super verticem montis in conspectu filiorum Israel.
18. Ingressusque Moyses medium nebulæ, ascendit in montem; et fuit ibi quadraginta diebus, et quadraginta noctibus. (*Deut.* 9, 9.)

CAPUT XXV.

1. Locutus est Dominus ad Moysen, dicens:
2. Loquere filiis Israel, ut tollant mihi primitias ab omni homine, qui offeret ultroneus, accipietis eas.*
3. Hæc sunt autem quæ accipere debetis: Aurum, et argentum, et æs,
4. hyacinthum et purpuram, coccumque bis tinctum, et byssum, pilos caprarum, * (*Infr.* 35, 5.)
5. et pelles arietum rubricatas, pellesque ianthinas, et ligna setim,
6. oleum ad luminaria concinnanda, aromata in unguentum, et thymiamata boni odoris:
7. lapides onychinos, et gemmas ad ornandum ephod, ac rationale.
8. Facientque mihi sanctuarium, et habitabo in medio eorum:
9. juxta omnem similitudinem tabernaculi, quod ostendam tibi, et omnium vasorum in cultum ejus: sicque facietis illud:
10. Arcam de lignis setim compingite, cujus longitudo habeat duos et semis cubitos: latitudo, cubitum et dimidium: altitudo, cubitum similiter ac semissem.
11. Et deaurabis eam auro mundis-

simo intus et foris: faciesque supra coronam auream per circuitum:

12. et quatuor circulos aureos, quos pones per quatuor arcæ angulos: duo circuli sint in latere uno, et duo in altero.

13. Facies quoque vectes le lignis setim, et operies eos auro.

14. Inducesque per circulos, qui sunt in arcæ lateribus, ut portetur in eis:

15. qui semper erunt in circulis, nec unquam extrahentur ab eis.

16. Ponesque in arca testificationem, quam dabo tibi.

17. Facies et propitiatorium de auro mundissimo: duos cubitos et dimidium tenebit longitudo ejus, et cubitum ac semissem latitudo.

18. Duos quoque Cherubim aureos et productiles facies, ex utraque parte oraculi.

19. Cherub unus sit in latere uno, et alter in altero.

20. Utrumque latus propitiatorii tegant, expandentes alas, et operientes oraculum, respiciantque se mutuo versis vultibus in propitiatorium, quo operienda est arca,

21. in qua pones testimonium, quod dabo tibi.

22. Inde præcipiam, et loquar ad te supra propitiatorium, ac de medio duorum Cherubim, qui erunt super arcam testimonii, cuncta quæ mandabo per te filiis Israel.

23. Facies et mensam de lignis setim, habentem duos cubitos longitudinis, et in latitudine cubitum, et in altitudine cubitum ac semissem.

24. Et inaurabis eam auro purissimo: faciesque illi labium aureum per circuitum,

25. et ipsi labio coronam interrasilem altam quatuor digitis: et super illam, alteram coronam aureolam.

26. Quatuor quoque circulos aureos præparabis, et pones eos in quatuor angulis ejusdem mensæ per singulos pedes.

27. Subter coronam erunt circuli aurei, ut mittantur vectes per eos, et possit mensa portari.

28. Ipsos quoque vectes facies de lignis setim, et circumdabis auro ad subvehendam mnsam.

29. Parabis et acetabula, ac phialas, thuribula, et cyathos, in quibus offerenda sunt libamina, ex auro purissimo.

30. Et pones super mensam panes propositionis in conspectu meo semper.

31. Facies et candelabrum ductile de auro mundissimo, hastile ejus, et calamos, scyphos, et sphærulas, ac lilia ex ipso procedentia.

32. Sex calami egredientur de lateribus, tres ex uno latere, et tres ex altero.

33. Tres scyphi quasi in nucis modum per calamos singulos, sphærulaque simul, et lilium: et tres similiter scyphi instar nucis in calamo altero, sphærulaque simul et lilium: hoc erit opus sex calamorum, qui producendi sunt de hastili:

34. in ipso autem candelabro erunt quatuor scyphi in nucis modum, sphærulæque per singulos, et lilia.

35. Sphærulæ sub duobus calamis per tria loca, qui simul sex fiunt, procedentes de hastili uno.

36. Et sphærulæ igitur et calami ex ipso erunt, universa ductilia de auro purissimo.

37. Facies et lucernas septem et pones eas super candelabrum, ut luceant ex adverso.

38. Emunctoria quoque et ubi, quæ emuncta sunt, extinguantur, fiant de auro purissimo.

39. Omne pondus candelabri cum universis vasis suis habebit talentum auri purissimi.

40. Inspice, et fac secundum exemplar, quod tibi in monte monstratum est. (*Act.* 7, 44. *Hebr.* 8, 5.)

CAPUT XXVI.

1. Tabernaculum vero ita facies: Decem cortinas de bysso retorta, et hyacintho, ac purpura, coccoque bis tincto, variatas opere plumario facies.

2. Longitudo cortinæ unius habebit viginti octo cubitos: latitudo quatuor cubitorum erit. Unius mensuræ fient universa tentoria.

3. Quinque cortinæ sibi jungentur

mutuo, et aliæ quinque nexu simili cohærebunt.

4. Ansulas hyacinthinas in lateribus ac summitatibus facies cortinarum, ut possint invicem copulari.

5. Quinquagenas ansulas cortina habebit in utraque parte, ita insertas, ut ansa contra ansam veniat, et altera alteri possit aptari.

6. Facies et quinquaginta circulos aureos, quibus cortinarum vela jungenda sunt, ut unum tabernaculum fiat.

7. Facies et saga cilicina undecim, ad operiendum tectum tabernaculi.

8. Longitudo sagi unius habebit triginta cubitos, et latitudo quatuor: æqua erit mensura sagorum omnium.

9. E quibus quinque junges seorsum; et sex sibi mutuo copulabis, ita ut sextum sagum in fronte tecti duplices.

10. Facies et quinquaginta ansas in ora sagi unius, ut conjungi cum altero queat; et quinquaginta ansas in ora sagi alterius, ut cum altero copuletur.

11. Facies et quinquaginta fibulas æneas, quibus jungantur ansæ, ut unum ex omnibus operimentum fiat.

12. Quod autem superfuerit in sagis, quæ parantur tecto, id est, unum sagum quod amplius est, ex medietate ejus operies posteriora tabernaculi.

13. Et cubitus ex una parte pendebit, et alter ex altera, qui plus est in sagorum longitudine, utrumque latus tabernaculi protegens.

14. Facies et operimentum aliud tecto de pellibus arietum rubricatis: et super hoc rursum aliud operimentum de ianthinis pellibus. *

15. Facies et tabulas stantes tabernaculi de lignis setim,

16. quæ singulæ denos cubitos in longitudine habeant, et in latitudine singulos ac semissem.

17. In lateribus tabulæ, duæ incastraturæ fient, quibus tabula alteri tabulæ connectatur: atque in hunc modum cunctæ tabulæ parabuntur. * (*Infr.* 36, 19.)

18. Quarum viginti erunt in latere meridiano, quod vergit ad austrum.

19. Quibus quadraginta bases argenteas fundes, ut binæ bases singulis tabulis per duos angulos subjiciantur.

20. In latere quoque secundo tabernaculi, quod vergit ad aquilonem, viginti tabulæ erunt,

21. quadraginta habentes bases argenteas: binæ bases singulis tabulis supponentur.

22. Ad occidentalem vero plagam tabernaculi facies sex tabulas,

23. et rursum alias duas, quæ in angulis erigantur post tergum tabernaculi.

24. Eruntque conjunctæ a deorsum usque sursum, et una omnes compago retinebit. Duabus quoque tabulis, quæ in angulis ponendæ sunt, similis junctura servabitur.

25. Et erunt simul tabulæ octo, bases earum argenteæ sedecim, duabus basibus per unam tabulam supputatis.

26. Facies et vectes de lignis setim quinque ad continendas tabulas in uno latere tabernaculi,

27. et quinque alios in altero, et ejusdem numeri ad occidentalem plagam:

28. qui mittentur per medias tabulas a summo usque ad summum.

29. Ipsas quoque tabulas deaurabis, et fundes in eis annulos aureos, per quos vectes tabulata contineant: quos operies laminis aureis.

30. Et eriges tabernaculum juxta exemplar, quod tibi in monte monstratum est. (*Sup.* 25, 40.)

31. Facies et velum de hyacintho, et purpura, coccoque bis tincto, et bysso retorta, opere plumario et pulchra varietate contextum:

32. quod appendes ante quatuor columnas de lignis setim, quæ ipsæ quidem deauratæ erunt, et habebunt capita aurea, sed bases argenteas.

33. Inseretur autem velum per circulos, intra quod pones arcam testimonii, quo et sanctuarium, et sanctuarii Sanctuaria dividentur.

34. Pones et propitiatorium super arcam testimonii in Sancto sanctorum:

35. mensamque extra velum: et

contra mensam candelabrum in latere tabernaculi meridiano: mensa enim stabit in parte aquilonis.
36. Facies et tentorium in introitu tabernaculi de hyacintho, et purpura, coccoque bis tincto, et bysso retorta, opere plumarii.
37. Et quinque columnas deaurabis lignorum setim, ante quas ducetur tentorium: quarum erunt capita aurea, et bases æneæ.

CAPUT XXVII.

1. Facies et altare de lignis setim, quod habebit quinque cubitos in longitudine, et totidem in latitudine, id est, quadrum, et tres cubitos in altitudine. (*Infr.* 38, 6.)
2. Cornua autem per quatuor angulos ex ipso erunt: et operies illud ære.
3. Faciesque in usus ejus lebetes ad suscipiendos cineres, et forcipes atque fuscinulas, et ignium receptacula. Omnia vasa ex ære fabricabis.
4. Craticulamque in modum retis æneam, per cujus quatuor angulos erunt quatuor annuli ænei,
5. quos pones subter arulam altaris: eritque craticula usque ad altaris medium.
6. Facies et vectes altaris de lignis setim duos, quos operies laminis æneis,
7. et induces per circulos, eruntque ex utroque latere altaris ad portandum. * (*Supr.* 20, 24.)
8. Non solidum, sed inane et cavum intrinsecus facies illud, sicut tibi in monte monstratum est. *
9. Facies et atrium tabernaculi, in cujus australi plaga contra meridiem erunt tentoria de bysso retorta: centum cubitos unum latus tenebit in longitudine.
10. Et columnas viginti cum basibus totidem æneis, quæ capita cum cælaturis suis habebunt argentea.
11. Similiter et in latere aquilonis per longum erunt tentoria centum cubitorum, columnæ viginti, et bases æneæ ejusdem numeri, et capita earum cum cælaturis suis argentea.
12. In latitudine vero atrii, quod respicit ad occidentem, erunt tentoria per quinquaginta cubitos, et columnæ decem, basesque totidem.
13. In ea quoque atrii latitudine, quæ respicit ad orientem, quinquaginta cubiti erunt,
14. in quibus quindecim cubitorum tentoria lateri uno deputabuntur, columnæque tres et bases totidem:
15. et in latere altero erunt tentoria cubitos obtinentia quindecim, columnæ tres, et bases totidem.
16. In introitu vero atrii fiet tentorium cubitorum viginti ex hyacintho et purpura, coccoque bis tincto, et bysso retorta, opere plumarii: columnas habebit quatuor, cum basibus totidem.
17. Omnes columnæ atrii per circuitum vestitæ erunt argenteis laminis, capitibus argenteis, et basibus æneis.
18. In longitudine occupabit atrium cubitos centum, in latitudine quinquaginta, altitudo quinque cubitorum erit: fietque de bysso retorta, et habebit bases æneas.
19. Cuncta vasa tabernaculi in omnes usus et ceremonias, tam paxillos ejus quam atrii, ex ære facies.
20. Præcipe filiis Israel, ut afferant tibi oleum de arboribus olivarum purissimum, piloque contusum, ut ardeat lucerna semper
21. in tabernaculo testimonii, extra velum, quod oppansum est testimonio. Et collocabunt eam Aaron et filii ejus, ut usque mane luceat coram Domino. Perpetuus erit cultus per successiones eorum a filiis Israel.

CAPUT XXVIII.

1. Applica quoque ad te Aaron fratrem tuum cum filiis suis de medio filiorum Israel, ut sacerdotio fungantur mihi: Aaron, Nadab, et Abiu, Eleazar, et Ithamar.
2. Faciesque vestem sanctam Aaron fratri tuo in gloriam et decorem.
3. Et loqueris cunctis sapientibus corde, quos replevi spiritu prudentiæ, ut faciant vestes Aaron, in quibus sanctificatus ministret mihi.
4. Hæc autem erunt vestimenta, quæ facient: Rationale, et superhumerale, tunicam et lineam strictam,

cidarim et balteum. Facient vestimenta sancta fratri tuo Aaron et filiis ejus, ut sacerdotio fungantur mihi.
5. Accipientque aurum et hyacinthum, et purpuram, coccumque bis tinctum, et byssum.
6. Facient autem superhumerale de auro et hyacintho et purpura, coccoque bis tincto, et bysso retorta, opere polymito.
7. Duas oras junctas habebit in utroque latere summitatum, ut in unum redeant.
8. Ipsa quoque textura et cuncta operis varietas erit ex auro et hyacintho, et purpura, coccoque bis tincto, et bysso retorta.
9. Sumesque duos lapides onychinos, et sculpes in eis nomina filiorum Israel: (*Infr.* 39, 6.)
10. sex nomina in lapide uno, et sex reliqua in altero, juxta ordinem nativitatis eorum.
11. Opere sculptoris et cælatura gemmarii, sculpes eos nominibus filiorum Israel, inclusos auro atque circumdatos:
12. et pones in utroque latere superhumeralis, memoriale filiis Israel. Portabitque Aaron nomina eorum coram Domino super utrumque humerum, ob recordationem.
13. Facies et uncinos ex auro,
14. et duas catenulas ex auro purissimo sibi invicem cohærentes, quas inseres uncinis.
15. Rationale quoque judicii facies opere polymito juxta texturam superhumeralis ex auro, hyacintho, et purpura, coccoque bis tincto, et bysso retorta.
16. Quadrangulum erit et duplex: mensuram palmi habebit tam in longitudine quam in latitudine.
17. Ponesque in eo quatuor ordines lapidum: in primo versu erit lapis sardius, et topazius, et smaragdus:
18. in secundo carbunculus, sapphirus, et jaspis:
19. in tertio ligurius, achates, et amethystus:
20. in quarto chrysolithus, onychinus, et beryllus: inclusi auro erunt per ordines suos.
21. Habebuntque nomina filiorum Israel: duodecim nominibus cælabuntur, singuli lapides nominibus singulorum per duodecim tribus.
22. Facies in rationali catenas sibi invicem cohærentes ex auro purissimo:
23. et duos annulos aureos, quos pones in utraque rationalis summitate:
24. catenasque aureas junges annulis, qui sunt in marginibus ejus:
25. et ipsarum catenarum extrema duobus copulabis uncinis in utroque latere superhumeralis, quod rationale respicit.
26. Facies et duos annulos aureos, quos pones in summitatibus rationalis, in oris, quæ e regione sunt superhumeralis, et posteriora ejus aspiciunt.
27. Nec non et alios duos annulos aureos, qui ponendi sunt in utroque latere superhumeralis deorsum, quod respicit contra faciem juncturæ inferioris, ut aptari possit cum superhumerali,
28. et stringatur rationale annulis suis cum annulis superhumeralis vitta hyacinthina, ut maneat junctura fabrefacta, et a se invicem rationale et superhumerale nequeant separari.
29. Portabitque Aaron nomina filiorum Israel in rationali judicii super pectus suum, quando ingredietur sanctuarium, memoriale coram Domino in æternum.
30. Pones autem in rationali judicii Doctrinam et Veritatem, quæ erunt in pectore Aaron, quando ingredietur coram Domino: et gestabit judicium filiorum Israel in pectore suo, in conspectu Domini semper.
31. Facies et tunicam superhumeralis totam hyacinthinam,
32. in cujus medio supra erit capitium, et ora per gyrum ejus textilis, sicut fieri solet in extremis vestium partibus, ne facile rumpatur.
33. Deorsum vero, ad pedes ejusdem tunicæ, per circuitum, quasi mala punica facies, ex hyacintho, et purpura, et cocco bis tincto, mixtis in medio tintinnabulis,
34. ita ut tintinnabulum sit aureum

et malum punicum: rursumque tintinnabulum aliud aureum et malum punicum.

35. Et vestietur ea Aaron in officio ministerii, ut audiatur sonitus, quando ingreditur et egreditur sanctuarium in conspectu Domini, et non moriatur.

36. Facies et laminam de auro purissimo, in qua sculpes opere cælatoris, Sanctum Domino.

37. Ligabisque eam vitta hyacinthina, et erit super tiaram,

38. imminens fronti pontificis. Portabitque Aaron iniquitates eorum, quæ obtulerunt et sanctificaverunt filii Israel, in cunctis muneribus et donariis suis. Erit autem lamina semper in fronte ejus, ut placatus sit eis Dominus.

39. Stringesque tunicam bysso, et tiaram byssinam facies, et balteum opere plumarii.

40. Porro filiis Aaron tunicas lineas parabis et balteos ac tiaras in gloriam et decorem:

41. vestiesque his omnibus Aaron fratrem tuum et filios ejus cum eo. Et cunctorum consecrabis manus, sanctificabisque illos, ut sacerdotio fungantur mihi.

42. Facies et feminalia linea, ut operiant carnem turpitudinis suæ a renibus usque ad femora;

43. et utentur eis Aaron et filii ejus, quando ingredientur tabernaculum testimonii, vel quando appropinquant ad altare, ut ministrent in sanctuario, ne iniquitatis rei moriantur. Legitimum sempiternum erit Aaron, et semini ejus post eum.

CAPUT XXIX.

1. Sed et hoc facies, ut mihi in sacerdotio consecrentur. Tolle vitulum de armento, et arietes duos immaculatos, (*Lev.* 9, 2.)

2. panesque azymos, et crustulam absque fermento, quæ conspersa sit oleo, lagana quoque azyma oleo lita: de simila triticea cuncta facies.

3. Et posita in canistro offeres: vitulum autem et duos arietes.

4. Et Aaron, ac filios ejus applicabis ad ostium tabernaculi testimonii. Cumque laveris patrem cum filiis suis aqua,

5. indues Aaron vestimentis suis, id est, linea et tunica, et superhumerali et rationali, quod constringes balteo.

6. Et pones tiaram in capite ejus, et laminam sanctam super tiaram,

7. et oleum unctionis fundes super caput ejus: atque hoc ritu consecrabitur.

8. Filios quoque illius applicabis et indues tunicis lineis, cingesque balteo,

9. Aaron scilicet et liberos ejus, et impones eis mitras: eruntque sacerdotes mihi religione perpetua. Postquam initiaveris manus eorum,

10. applicabis et vitulum coram tabernaculo testimonii. Imponentque Aaron et filii ejus manus super caput illius, (*Lev.* 1, 3.)

11. et mactabis eum in conspectu Domini, juxta ostium tabernaculi testimonii.

12. Sumtumque de sanguine vituli, pones super cornua altaris digito tuo, reliquum autem sanguinem fundes juxta basim ejus.

13. Sumes et adipem totum, qui operit intestina, et reticulum jecoris, ac duos renes, et adipem qui super eos est, et offeres incensum super altare: (*Lev.* 3, 3.)

14. carnes vero vituli et corium et fimum combures foris extra castra, eo quod pro peccato sit.

15. Unum quoque arietem sumes, super cujus caput ponent Aaron et filii ejus manus.

16. Quem cum mactaveris, tolles de sanguine ejus, et fundes circa altare.

17. Ipsum autem arietem secabis in frusta: lotaque intestina ejus ac pedes pones super concisas carnes, et super caput illius.

18. Et offeres totum arietem in incensum super altare: oblatio est Domino, odor suavissimus victimæ Domini.

19. Tolles quoque arietem alterum, super cujus caput Aaron et filii ejus ponent manus.

20. Quem cum immolaveris, sumes

de sanguine ejus, et pones super extremum auriculæ dexteræ Aaron et filiorum ejus, et super pollices manus eorum ac pedis dexteri, fundesque sanguinem super altare per circuitum.

21. Cumque tuleris de sanguine qui est super altare, et de oleo unctionis, asperges Aaron et vestes ejus, filios et vestimenta eorum. Consecratisque ipsis et vestibus,

22. tolles adipem de ariete, et caudam et arvinam, quæ operit vitalia, ac reticulum jecoris, et duos renes, atque adipem, qui super eos est, armumque dexterum, eo quod sit aries consecrationis:

23. tortamque panis unius, crustulam conspersam oleo, laganum de canistro azymorum, quod positum est in conspectu Domini:

24. ponesque omnia super manus Aaron et filiorum ejus, et sanctificabis eos elevans coram Domino.

25. Suscipiesque universa de manibus eorum, et incendes super altare in holocaustum, odorem suavissimum in conspectu Domini, quia oblatio ejus est.

26. Sumes quoque pectusculum de ariete, quo initiatus est Aaron, sanctificabisque illud elevatum coram Domino, et cedet in partem tuam.

27. Sanctificabisque et pectusculum consecratum, et armum quem de ariete separasti,

28. quo initiatus est Aaron et filii ejus, cedentque in partem Aaron et filiorum ejus jure perpetuo a filiis Israel: quia primitiva sunt et initia de victimis eorum pacificis, quæ offerunt Domino.

29. Vestem autem sanctam, qua utetur Aaron, habebunt filii ejus post eum, ut ungantur in ea, et consecrentur manus eorum.

30. Septem diebus utetur illa, qui pontifex pro eo fuerit constitutus de filiis ejus, et qui ingredietur tabernaculum testimonii, ut ministret in sanctuario.

31. Arietem autem consecrationis tolles, et coques carnes ejus in loco sancto:

32. quibus vescetur Aaron et filii ejus. Panes quoque, qui sunt in canistro, in vestibulo tabernaculi testimonii comedent, (*Lev.* 8, 31. *Mat.* 12, 4.)

33. ut sit placabile sacrificium, et sanctificentur offerentium manus. Alienigena non vescetur ex eis, quia sancti sunt.

34. Quodsi remanserit de carnibus consecratis, sive de panibus usque mane, combures reliquias igni: non comedentur, quia sanctificata sunt.

35. Omnia, quæ præcepi tibi, facies super Aaron et filiis ejus. Septem diebus consecrabis manus eorum:

36. et vitulum pro peccato offeres per singulos dies ad expiandum. Mundabisque altare, cum immolaveris expiationis hostiam, et unges illud in sanctificationem.

37. Septem diebus expiabis altare, et sanctificabis, et erit Sanctum sanctorum. Omnis, qui tetigerit illud, sanctificabitur.

38. Hoc est quod facies in altari: Agnos anniculos duos per singulos dies jugiter, (*Num.* 28, 3.)

39. unum agnum mane, et alterum vespere,

40. decimam partem similæ conspersæ oleo tuso, quod habeat mensuram quartam partem hin, et vinum ad libandum ejusdem mensuræ in agno uno.

41. Alterum vero agnum offeres ad vesperam juxta ritum matutinæ oblationis, et juxta ea quæ diximus, in odorem suavitatis:

42. sacrificium est Domino, oblatione perpetua in generationes vestras, ad ostium tabernaculi testimonii coram Domino, ubi constituam ut loquar ad te.

43. Ibique præcipiam filiis Israel, et sanctificabitur altare in gloria mea.

44. Sanctificabo et tabernaculum testimonii cum altari, et Aaron cum filiis suis, ut sacerdotio fungantur mihi.

45. Et habitabo in medio filiorum Israel, eroque eis Deus,

46. et scient quia ego Dominus Deus eorum, qui eduxi eos de terra Aegypti, ut manerem inter illos, ego Dominus Deus ipsorum.

CAPUT XXX.

1. Facies quoque altare ad adolendum thymiama, de lignis setim,
2. habens cubitum longitudinis et alterum latitudinis, id est, quadrangulum, et duos cubitos in altitudine. Cornua ex ipso procedent.
3. Vestiesque illud auro purissimo, tam craticulam ejus quam parietes per circuitum, et cornua. Faciesque ei coronam aureolam per gyrum,
4. et duos annulos aureos sub corona per singula latera, ut mittantur in eos vectes, et altare portetur.
5. Ipsos quoque vectes facies de lignis setim et inaurabis.
6. Ponesque altare contra velum, quod ante arcam pendet testimonii coram propitiatorio, quo tegitur testimonium, ubi loquar tibi.
7. Et adolebit incensum super eo Aaron, suave fragrans, mane. Quando componet lucernas, incendet illud:
8. et quando collocabit eas ad vesperum, uret thymiama sempiternum coram Domino in generationes vestras.
9. Non offeretis super eo thymiama compositionis alterius, nec oblationem, et victimam, nec libabitis libamina.
10. Et deprecabitur Aaron super cornua ejus semel per annum, in sanguine quod oblatum est pro peccato, et placabit super eo in generationibus vestris. Sanctum sanctorum erit Domino.
11. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
12. Quando tuleris summam filiorum Israel juxta numerum, dabunt singuli pretium pro animabus suis Domino, et non erit plaga in eis, cum fuerint recensiti. (*Num.* 1, 2.)
13. Hoc autem dabit omnis qui transit ad nomen, dimidium sicli juxta mensuram templi. Siclus viginti obolos habet. Media pars sicli offeretur Domino. (*Lev.* 27, 25. *Ezech.* 45, 12.)
14. Qui habetur in numero, a viginti annis et supra, dabit pretium.
15. Dives non addet ad medium sicli, et pauper nihil minuet.
16. Susceptamque pecuniam, quæ collata est a filiis Israel, trades in usus tabernaculi testimonii, ut sit monumentum eorum coram Domino, et propitietur animabus eorum.
17. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
18. Facies et labrum æneum cum basi sua ad lavandum: ponesque illud inter tabernaculum testimonii et altare. Et missa aqua,
19. lavabunt in ea Aaron, et filii ejus manus suas ac pedes,
20. quando ingressuri sunt tabernaculum testimonii, et quando accessuri sunt ad altare, ut offerant in eo thymiama Domino,
21. ne forte moriantur. Legitimum sempiternum erit ipsi, et semini ejus per successiones.
22. Locutusque est Dominus ad Moysen,
23. dicens: Sume tibi aromata, primæ myrrhæ et electæ quingentos siclos, et cinnamomi medium, id est, ducentos quinquaginta siclos, calami similiter ducentos quinquaginta,
24. casiæ autem quingentos siclos in pondere sanctuarii, olei de olivetis mensuram hin:
25. faciesque unctionis oleum sanctum, unguentum compositum opere unguentarii,
26. et unges ex eo tabernaculum testimonii, et arcam testamenti,
27. mensamque cum vasis suis, candelabrum, et utensilia ejus, altaria thymiamatis
28. et holocausti, et universam supellectilem quæ ad cultum eorum pertinet.
29. Sanctificabisque omnia, et erunt Sancta sanctorum: qui tetigerit ea, sanctificabitur.
30. Aaron et filios ejus unges sanctificabisque eos, ut sacerdotio fungantur mihi.
31. Filiis quoque Israel dices: Hoc oleum unctionis sanctum erit mihi in generationes vestras.
32. Caro hominis non ungetur ex eo, et juxta compositionem ejus non facietis aliud, quia sanctificatum est, et sanctum erit vobis.
33. Homo quicumque tale composuerit, et dederit ex eo alieno, exterminabitur de populo suo.

34. Dixitque Dominus ad Moysen: Sume tibi aromata, stacten et onycha, galbanum boni odoris, et thus lucidissimum, æqualis ponderis erunt omnia:
35. faciesque thymiama compositum opere unguentarii, mixtum diligenter, et purum, et sanctificatione dignissimum.
36. Cumque in tenuissimum pulverem universa contuderis, pones ex eo coram tabernaculo testimonii, in quo loco apparebo * tibi. Sanctum sanctorum erit vobis thymiama.
37. Talem compositionem non facietis in usus vestros, quia sanctum est Domino.
38. Homo quicumque fecerit simile, ut odore illius perfruatur, peribit de populis suis.

CAPUT XXXI.

1. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
2. Ecce, vocavi ex nomine Beseleel filium Uri filii Hur de tribu Juda,
3. et implevi eum spiritu Dei, sapientia et intelligentia, et scientia in omni opere,
4. ad excogitandum quidquid fabrefieri potest ex auro, et argento et ære,
5. marmore, et gemmis, et diversitate lignorum.
6. Dedique ei socium Ooliab filium Achisamech de tribu Dan. Et in corde omnis eruditi posui sapientiam, ut faciant cuncta quæ præcepi tibi:
7. tabernaculum fœderis, et arcam testimonii, et propitiatorium, quod super eam est, et cuncta vasa tabernaculi,
8. mensamque et vasa ejus, candelabrum purissimum cum vasis suis, et altaria thymiamatis
9. et holocausti, et omnia vasa eorum, labrum cum basi sua,
10. vestes sanctas in ministerio Aaron sacerdoti, et filiis ejus, ut fungantur officio suo in sacris:
11. oleum unctionis, et thymiama aromatum in sanctuario, omnia quæ præcepi tibi, facient.
12. Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens:
13. Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Videte ut sabbatum meum custodiatis: quia signum est inter me et vos in generationibus vestris: ut sciatis, quia ego Dominus, qui sanctifico vos. (*Supr.* 20, 8.)
14. Custodite sabbatum meum, sanctum est enim vobis: qui polluerit illud, morte morietur, qui fecerit in eo opus, peribit anima illius de medio populi sui.
15. Sex diebus facietis opus: in die septimo sabbatum est, requies sancta Domino; omnis qui fecerit opus in hac die, morietur. * (*Gen.* 2, 2.)
16. Custodiant filii Israel sabbatum, et celebrent illud in generationibus suis. Pactum est sempiternum
17. inter me et filios Israel, signumque perpetuum: sex enim diebus fecit Dominus cœlum et terram, et in septimo ab opere cessavit. *
18. Deditque Dominus Moysi, completis hujuscemodi sermonibus in monte Sinai, duas tabulas testimonii lapideas, scriptas digito Dei. (*Deut.* 9, 10.)

CAPUT XXXII.

1. Videns autem populus, quod moram faceret descendendi de monte Moyses, congregatus adversus Aaron, dixit: Surge, fac nobis deos, qui nos præcedant: Moysi enim huic viro, qui nos eduxit de terra Aegypti, ignoramus quid acciderit. (*Act.* 7, 40.)
2. Dixitque ad eos Aaron: Tollite inaures aureas de uxorum filiorumque et filiarum vestrarum auribus et afferte ad me.
3. Fecitque populus quæjuss erat, deferens inaures ad Aaron.
4. Quas cum ille accepisset, formavit opere fusorio, et fecit ex eis vitulum conflatilem; dixeruntque: Hi sunt dii tui Israel, qui te eduxerunt de terra Aegypti. (*Psal.* 105, 19.)
5. Quod cum vidisset Aaron, ædificavit altare coram eo, et præconis voce clamavit dicens: Cras solemnitas Domini est. * (1. *Cor.* 10, 7.)
6. Surgentesque mane, obtulerunt holocausta, et hostias pacificas, et sedit populus manducare, et bibere, et surrexerunt ludere. *
7. Locutus est autem Dominus ad

Moysen, dicens: Vade, descende: peccavit populus tuus, quem eduxisti de terra Aegypti. (*Deut.* 9, 12.)
8. Recesserunt cito de via, quam ostendisti eis, feceruntque sibi vitulum conflatilem, et adoraverunt, atque immolantes ei hostias, dixerunt: Isti sunt dii tui Israel, qui te eduxerunt de terra Aegypti.(3. *Reg.*12,28.)
9. Rursumque ait Dominus ad Moysen: Cerno quod populus iste duræ cervicis sit: (*Infr.* 33,3. *Deut.* 9,13.)
10. dimitte me, ut irascatur furor meus contra eos, et deleam eos, faciamque te in gentem magnam.
11. Moyses autem orabat Dominum Deum suum, dicens: Cur, Domine, irascitur furor tuus contra populum tuum, quem eduxisti de terra Aegypti in fortitudine magna, et in manu robusta? (*Psal.* 105, 23.)
12. Ne, quæso, dicant Aegyptii: Callide eduxit eos, ut interficeret in montibus, et deleret e terra: quiescat ira tua, et esto placabilis super nequitia populi tui.
13. Recordare Abraham, Isaac, et Israel servorum tuorum, quibus jurasti per temetipsum, dicens: Multiplicabo semen vestrum sicut stellas cœli: et nniversam terram hanc, de qua locutus sum, dabo semini vestro, et possidebitis eam semper. *
14. Placatusque est Dominus, ne faceret malum, quod locutus fuerat adversus populum suum.
15. Et reversus est Moyses de monte, portans duas tabulas testimonii in manu sua, scriptas ex utraque parte, * (*Gen.* 12, 7. — 48, 16.)
16. et factas opere Dei; scriptura quoque Dei erat sculpta in tabulis.
17. Audiens autem Josue tumultum populi vociferantis, dixit ad Moysen: Ululatus pugnæ auditur in castris.
18. Qui respondit: Non est clamor adhortantium ad pugnam, neque vociferatio compellentium ad fugam: sed vocem cantantium ego audio.
19. Cumque appropinquasset ad castra, vidit vitulum, et choros; iratusque valde, projecit de manu tabulas, et confregit eas ad radicem montis;
20. arripiensque vitulum, quem fecerant, combussit, et contrivit usque ad pulverem, quem sparsit in aquam, et dedit ex eo potum filiis Israel. *
21. Dixitque ad Aaron: Quid tibi fecit hic populus, ut introduceres super eum peccatum maximum?
22. Cui ille respondit: Ne indignetur dominus meus: tu enim nosti populum istum, quod pronus sit ad malum; * (*Deut.* 9, 21.)
23. dixerunt mihi: Fac nobis deos, qui nos præcedant: huic enim Moysi, qui nos eduxit de terra Aegypti, nescimus quid acciderit.
24. Quibus ego dixi: Quis vestrum habet aurum? Tulerunt, et dederunt mihi: et projeci illud in ignem, egressusque est hic vitulus.
25. Videns ergo Moyses populum, quod esset nudatus (spoliaverat enim eum Aaron propter ignominiam sordis, et inter hostes nudum constituerat),
26. et stans in porta castrorum, ait: Si quis est Domini, jungatur mihi. Congregatique sunt ad eum omnes filii Levi;
27. quibus ait? Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ponat vir gladium super femur suum: ite, et redite de porta usque ad portam per medium castrorum, et occidat unusquisque fratrem, et amicum, et proximum suum.
28. Feceruntque filii Levi juxta sermonem Moysi, cecideruntque in die illa quasi viginti tria millia hominum.
29. Et ait Moyses: Consecrastis manus vestras hodie Domino, unusquisque in filio, et in fratre suo, ut detur vobis benedictio.
30. Facto autem altero die, locutus est Moyses ad populum: Peccastis peccatum maximum: ascendam ad Dominum, si quo modo quivero eum deprecari pro scelere vestro.
31. Reversusque ad Dominum, ait: Obsecro, peccavit populus iste peccatum maximum, feceruntque sibi deos aureos: aut dimitte eis hanc noxam,
32. aut si non facis, dele me de libro tuo quem scripsisti.
33. Cui respondit Dominus: Qui peccaverit mihi, delebo eum de libro meo:

34. tu autem vade, et duc populum istum quo locutus sum tibi: Angelus meus præcedet te. Ego autem in die ultionis visitabo et hoc peccatum eorum.

35. Percussit ergo Dominus populum pro reatu vituli, quem fecerat Aaron.

CAPUT XXXIII.

1. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Vade, ascende de loco isto tu, et populus tuus, quem eduxisti de terra Aegypti in terram quam juravi Abraham, Isaac, et Jacob, dicens: Semini tuo dabo eam: (*Supr.* 32, 13.)

2. et mittam præcursorem tui Angelum, ut ejiciam Chananæum, et Amorrhæum, et Hethæum, et Pherezæum, et Hevæum, et Jebusæum, (*Supr.* 32, 34. *Jos.* 24, 11.)

3. et intres in terram fluentem lacte et melle. Non enim ascendam tecum, quia populus duræ cervicis es, ne forte disperdam te in via. *

4. Audiensque populus sermonem hunc pessimum, luxit; et nullus ex more indutus est cultu suo.

5. Dixitque Dominus ad Moysen: Loquere filiis Israel: Populus duræ cervicis es, semel ascendam in medio tui, et delebo te. Jam nunc depone ornatum tuum, ut sciam quid faciam tibi. * (*Supr.* 32, 9.)

6. Deposuerunt ergo filii Israel ornatum suum a monte Horeb.

7. Moyses quoque tollens tabernaculum, tetendit extra castra procul, vocavitque nomen ejus, Tabernaculum fœderis. Et omnis populus, qui habebat aliquam quæstionem, egrediebatur ad tabernaculum fœderis, extra castra.

8. Cumque egrederetur Moyses ad tabernaculum, surgebat universa plebs, et stabat unusquisque in ostio papilionis sui, aspiciebantque tergum Moysi, donec ingrederetur tentorium.

9. Ingresso autem illo tabernaculum fœderis, descendebat columna nubis, et stabat ad ostium, loquebaturque cum Moyse,

10. cernentibus universis quod columna nubis staret ad ostium tabernaculi. Stabantque ipsi, et adorabant per fores tabernaculorum suorum.

11. Loquebatur autem Dominus ad Moysen facie ad faciem, sicut solet loqui homo ad amicum suum. Cumque ille reverteretur in castra, minister ejus Josue filius Nun, puer, non recedebat de tabernaculo.

12. Dixit autem Moyses ad Dominum: Præcipis ut educam populum istum, et non indicas mihi, quem missurus es mecum, præsertim cum dixeris: Novi te ex nomine, et invenisti gratiam coram me.

13. Si ergo inveni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi faciem tuam, ut sciam te, et inveniam gratiam ante oculos tuos: respice populum tuum gentem hanc.

14. Dixitque Dominus: Facies mea præcedet te, et requiem dabo tibi.

15. Et ait Moyses: Si non tu ipse præcedas, ne educas nos de loco isto.

16. In quo enim scire poterimus ego et populus tuus invenisse nos gratiam in conspectu tuo, nisi ambulaveris nobiscum, ut glorificemur ab omnibus populis qui habitant super terram?

17. Dixit autem Dominus ad Moysen: Et verbum istud, quod locutus es, faciam: invenisti enim gratiam coram me, et teipsum novi ex nomine.

18. Qui ait: Ostende mihi gloriam tuam.

19. Respondit: Ego ostendam omne bonum tibi, et vocabo in nomine Domini coram te: et miserebor cui voluero, et clemens ero in quem mihi placuerit. (*Rom.* 9, 15.)

20. Rursumque ait: Non poteris videre faciem meam: non enim videbit me homo, et vivet.

21. Et iterum: Ecce, inquit, est locus apud me, et stabis supra petram.

22. Cumque transibit gloria mea, ponam te in foramine petræ, et protegam dextera mea, donec transeam:

23. tollamque manum meam, et videbis posteriora mea: faciem autem meam videre non poteris.

CAPUT XXXIV.

1. Ac deinceps: Præcide, ait, tibi duas tabulas lapideas instar priorum, et scribam super eas verba, quæ habuerunt tabulæ, quas fregisti. *

2. Esto paratus mane, ut ascendas statim in montem Sinai, stabisque mecum super verticem montis.

3. Nullus ascendat tecum, nec videatur quispiam per totum montem: boves quoque et oves non pascantur econtra. * (*Deut.* 10, 1.)

4. Excidit ergo duas tabulas lapideas, quales antea fuerant: et de nocte consurgens ascendit in montem Sinai, sicut præceperat ei Dominus, portans secum tabulas.

5. Cumque descendisset Dominus per nubem, stetit Moyses cum eo, invocans nomen Domini.

6. Quo transeunte coram eo, ait: Dominator Domine Deus, misericors et clemens, patiens et multæ miserationis, ac verax,

7. qui custodis misericordiam in millia: qui aufers iniquitatem et scelera, atque peccata, nullusque apud te per se innocens est. Qui reddis iniquitatem patrum filiis ac nepotibus in tertiam et quartam progeniem. (*Deut.* 5, 10. *Jer.* 32, 18. — *Ps.* 142, 2. — *Deut.* 5, 9. *Jer.* 32, 18.)

8. Festinusque Moyses, curvatus est pronus in terram, et adorans

9. ait: Si inveni gratiam in conspectu tuo, Domine, obsecro ut gradiaris nobiscum (populus enim duræ cervicis est), et auferas iniquitates nostras atque peccata, nosque possideas.

10. Respondit Dominus: Ego inibo pactum videntibus cunctis, signa faciam quæ nunquam visa sunt super terram, nec in ullis gentibus: ut cernat populus iste, in cujus es medio, opus Domini terribile quod facturus sum. (*Deut.* 5, 2. *Jerem.* 32, 40.)

11. Observa cuncta quæ hodie mando tibi: Ego ipse ejiciam ante faciem tuam Amorrhæum, et Chananæum, et Hethæum, Pherezæum quoque et Hevæum, et Jebusæum.

12. Cave ne unquam cum habitatoribus terræ illius jungas amicitias, quæ sint tibi in ruinam:

13. sed aras eorum destrue, confringe statuas, lucosque succide:

14. noli adorare Deum alienum. Dominus zelotes nomen ejus, Deus est æmulator.

15. Ne ineas pactum cum hominibus illarum regionum: ne, cum fornicati fuerint cum diis suis, et adoraverint simulacra eorum, vocet te quispiam, ut comedas de immolatis. (*Deut.* 7, 2.) * (III. *Reg.* 11, 2.)

16. Nec uxorem de filiabus eorum accipies filiis tuis: ne, postquam ipsæ fuerint fornicatæ, fornicari faciant et filios tuos in deos suos. *

17. Deos conflatiles non facies tibi.

18. Solemnitatem azymorum custodies. Septem diebus vesceris azymis, sicut præcepi tibi, in tempore mensis novorum: mense enim verni temporis egressus es de Aegypto.

19. Omne, quod aperit vulvam generis masculini, meum erit. De cunctis animantibus tam de bobus quam de ovibus meum erit. (*Supr.* 13, 12. — 22, 29.)

20. Primogenitum asini redimes ove: sin autem nec pretium pro eo dederis, occidetur. Primogenitum filiorum tuorum redimes: nec apparebis in conspectu meo vacuus. *

21. Sex diebus operaberis, die septimo cessabis arare, et metere.

22. Solemnitatem hebdomadarum facies tibi in primitiis frugum messis tuæ triticeæ, et solemnitatem, quando redeunte anni tempore cuncta conduntur. * (*Supr.* 23, 15.)

23. Tribus temporibus anni apparebit omne masculinum tuum in conspectu omnipotentis Domini Dei Israel. (*Supr.* 23, 17. *Deut.* 16, 16.)

24. Cum enim tulero gentes a facie tua, et dilatavero terminos tuos, nullus insidiabitur terræ tuæ, ascendente te, et apparente in conspectu Domini Dei tui ter in anno.

25. Non immolabis super fermento sanguinem hostiæ meæ: neque residebit mane de victima solemnitatis Phase. (*Supr.* 23, 18.)

26. Primitias frugum terræ tuæ offeres in domo Domini Dei tui. Non coques hœdum in lacte matris suæ. (*Supr.* 23, 19. *Deut.* 14, 21.)

27. Dixitque Dominus ad Moysen: Scribe tibi verba hæc, quibus et tecum et cum Israel pegigi fœdus.

28. Fuit ergo ibi cum Domino quadraginta dies et quadraginta noctes; panem non comedit et aquam non bibit, et scripsit in tabulis verba fœderis decem. (*Supr.* 24, 18. *Deut.* 4, 13.)

29. Cumque descenderet Moyses de monte Sinai, tenebat duas tabulas testimonii, et ignorabat quod cornuta esset facies sua ex consortio sermonis Domini.

30. Videntes autem Aaron et filii Israel cornutam Moysi faciem, timuerunt prope accedere.

31. Vocatique ab eo, reversi sunt tam Aaron quam principes synagogæ. Et postquam locutus est ad eos,

32. venerunt ad eum etiam omnes filii Israel quibus præcepit cuncta, quæ audierat a Domino in monte Sinai. * (II. *Cor.* 3, 13.)

33. Impletisque sermonibus, posuit velamen super faciem suam. *

34. Quod ingressus ad Dominum, et loquens cum eo, auferebat donec exiret, et tunc loquebatur ad filios Israel omnia, quæ sibi fuerant imperata.

35. Qui videbant faciem egredientis Moysi esse cornutam, sed operiebat ille rursus faciem suam, si quando loquebatur ad eos.

CAPUT XXXV.

1. Igitur congregata omni turba filiorum Israel, dixit ad eos: Hæc sunt quæ jussit Dominus fieri.

2. Sex diebus facietis opus: septimus dies erit vobis sanctus, sabbatum, et requies Domini: qui fecerit opus in eo, occidetur.

3. Non succendetis ignem in omnibus habitaculis vestris per diem sabbati.

4. Et ait Moyses ad omnem catervam filiorum Israel: Iste est sermo quem præcepit Dominus, dicens:

5. Separate apud vos primitias Domino. Omnis voluntarius et prono animo offerat eas Domino: aurum et argentum, et æs, (*Supr.* 25, 2.)

6. hyacinthum et purpuram, coccumque bis tinctum et byssum, pilos caprarum,

7. pellesque arietum rubricatas, et ianthinas, ligna setim,

8. et oleum ad luminaria concinnanda, et ut conficiatur unguentum, et thymiama suavissimum,

9. lapides onychinos, et gemmas ad ornatum superhumeralis et rationalis.

10. Quisquis vestrum sapiens est, veniat, et faciat quod Dominus imperavit:

11. tabernaculum scilicet, et tectum ejus, atque operimentum, annulos, et tabulata cum vectibus, paxillos et bases:

12. arcam et vectes, propitiatorium, et velum, quod ante illud oppanditur:

13. mensam cum vectibus et vasis, et propositionis panibus:

14. candelabrum ad luminaria sustentanda, vasa illius et lucernas, et oleum ad nutrimenta ignium:

15. altare thymiamatis, et vectes, et oleum unctionis et thymiama ex aromatibus: tentorium ad ostium tabernaculi:

16. altare holocausti, et craticulam ejus æneam cum vectibus et vasis suis: labrum et basim ejus:

17. cortinas atrii cum columnis et basibus, tentorium in foribus vestibuli,

18. paxillos tabernaculi et atrii cum funiculis suis:

19. vestimenta, quorum usus est in ministerio sanctuarii, vestes Aaron pontificis ac filiorum ejus, ut sacerdotio fungantur mihi.

20. Egressaque omnis multitudo filiorum Israel de conspectu Moysi,

21. obtulerunt mente promtissima atque devota primitias Domino, ad faciendum opus tabernaculi testimonii. Quidquid ad cultum, et ad vestes sanctas necessarium erat,

22. viri cum mulieribus præbuerunt, armillas et inaures, annulos et dextralia; omne vas aureum in donaria Domini separatum est.

23. Si quis habebat hyacinthum, et purpuram, coccumque bis tinctum, byssum et pilos caprarum,

pelles arietum rubricatas, et ianthinas,
24. argenti, ærisque metalla, obtulerunt Domino, lignaque setim in varios usus.
25. Sed et mulieres doctæ, quæ neverant, dederunt hyacinthum, purpuram, et vermiculum, ac byssum,
26. et pilos caprarum, sponte propria cuncta tribuentes.
27. Principes vero obtulerunt lapides onychinos, et gemmas ad superhumerale et rationale,
28. aromataque et oleum ad luminaria concinnanda, et ad præparandum unguentum, ac thymiama odoris suavissimi componendum.
29. Omnes viri et mulieres mente devota obtulerunt donaria, ut fierent opera quæ jusserat Dominus per manum Moysi. Cuncti filii Israel voluntaria Domino dedicaverunt.
30. Dixitque Moyses ad filios Israel: Ecce, vocavit Dominus ex nomine Beseleel filium Uri filii Hur de tribu Juda. (*Supr.* 31, 2.)
31. Implevitque eum spiritu Dei, sapientia et intelligentia, et scientia et omni doctrina
32. ad excogitandum, et faciendum opus in auro et argento, et ære,
33. sculpendisque lapidibus, et opere carpentario: quidquid fabre adinveniri potest,
34. dedit in corde ejus: Ooliab quoque filium Achisamech de tribu Dan:
35. ambos erudivit sapientia, ut faciant opera abietarii, polymitarii, ac plumarii de hyacintho ac purpura, coccoque bis tincto, et bysso, et texant omnia, ac nova quæque reperiant.

CAPUT XXXVI.

1. Fecit ergo Beseleel, et Ooliab, et omnis vir sapiens, quibus dedit Dominus sapientiam et intellectum, ut scirent fabre operari, quæ in usus sanctuarii necessaria sunt, et quæ præcepit Dominus. (*Supr.* 26, 1.)
2. Cumque vocasset eos Moyses, et omnem eruditum virum, cui dederat Dominus sapientiam, et qui sponte sua obtulerant se ad faciendum opus,
3. tradidit eis universa donaria filiorum Israel. Qui cum instarent operi, quotidie mane vota populus offerebat.
4. Unde artifices venire compulsi,
5. dixerunt Moysi: Plus offert populus, quam necessarium est.
6. Jussit ergo Moyses præconis voce cantari: Nec vir nec mulier quidquam offerat ultra in opere sanctuarii. Sicque cessatum est a muneribus offerendis,
7. eo quod oblata sufficerent et superabundarent.
8. Feceruntque omnes corde sapientes ad explendum opus tabernaculi, cortinas decem de bysso retorta, et hyacintho, et purpura, coccoque bis tincto, opere vario, et arte polymita;
9. quarum una habebat in longitudine viginti octo cubitos, et in latitudine quatuor; una mensura erat omnium cortinarum.
10. Conjunxitque cortinas quinque, alteram alteri, et alias quinque sibi invicem copulavit.
11. Fecit et ansas hyacinthinas in ora cortinæ unius ex utroque latere, et in ora cortinæ alterius similiter,
12. ut contra se invicem venirent ansæ, et mutuo jungerentur.
13. Unde et quinquaginta fudit circulos aureos, qui morderent cortinarum ansas, et fieret unum tabernaculum.
14. Fecit et saga undecim de pilis caprarum ad operiendum tectum tabernaculi;
15. unum sagum in longitudine habebat cubitos triginta, et in latitudine cubitos quatuor; unius mensuræ erant omnia saga;
16. quorum quinque junxit seorsum, et sex alia separatim.
17. Fecitque ansas quinquaginta in ora sagi unius, et quinquaginta in ora sagi alterius, ut sibi invicem jungerentur;
18. et fibulas æneas quinquaginta, quibus necteretur tectum, ut unum pallium ex omnibus sagis fieret.
19. Fecit et opertorium tabernaculi de pellibus arietum rubricatis; aliudque desuper velamentum de pellibus ianthinis.

20. Fecit et tabulas tabernaculi de lignis setim stantes. (*Supr.* 26, 14.)
21. Decem cubitorum erat longitudo tabulæ unius, et unum ac semis cubitum latitudo retinebat.
22. Binæ incastraturæ erant per singulas tabulas, ut altera alteri jungeretur. Sic fecit in omnibus tabernaculi tabulis
23. E quibus viginti ad plagam meridianam erant contra austrum,
24. cum quadraginta basibus argenteis. Duæ bases sub una tabula ponebantur ex utraque parte angulorum, ubi incastraturæ laterum in angulis terminantur.
25. Ad plagam quoque tabernaculi, quæ respicit ad aquilonem, fecit viginti tabulas,
26. cum quadraginta basibus argenteis; duas bases per singulas tabulas.
27. Contra occidentem vero, id est, ad eam partem tabernaculi, quæ mare respicit, fecit sex tabulas,
28. et duas alias per singulos angulos tabernaculi retro:
29. quæ junctæ erant a deorsum usque sursum, et in unam compaginem pariter ferebantur. Ita fecit ex utraque parte per angulos,
30. ut octo essent simul tabulæ, et haberent bases argenteas sedecim, binas scilicet bases sub singulis tabulis.
31. Fecit et vectes de lignis setim, quinque ad continendas tabulas unius lateris tabernaculi,
32. et quinque alios ad alterius lateris coaptandas tabulas; et extra hos, quinque alios vectes ad occidentalem plagam tabernaculi contra mare.
33. Fecit quoque vectem alium, qui per medias tabulas ab angulo usque ad angulum perveniret.
34. Ipsa autem tabulata deauravit, fusis basibus earum argenteis. Et circulos eorum fecit aureos, per quos vectes induci possent; quos et ipsos laminis aureis operuit.
35. Fecit et velum de hyacintho, et purpura, vermiculo, ac bysso retorta, opere polymitario, varium atque distinctum;
36. et quatuor columnas de lignis setim, quas cum capitibus deauravit, fusis basibus earum argenteis.
37. Fecit et tentorium in introitu tabernaculi ex hyacintho, purpura, vermiculo, byssoque retorta, opere plumarii,
38. et columnas quinque cum capitibus suis, quas operuit auro, basesque earum fudit æneas.

CAPUT XXXVII.

1. Fecit autem Beseleel et arcam de lignis setim, habentem duos semis cubitos in longitudine, et cubitum ac semissem in latitudine, altitudo quoque unius cubiti fuit et dimidii; vestivitque eam auro purissimo intus ac foris.
2. Et fecit illi coronam auream per gyrum,
3. conflans quatuor annulos aureos per quatuor angulos ejus; duos annulos in latere uno, et duos in altero.
4. Vectes quoque fecit de lignis setim, quos vestivit auro,
5. et quos misit in annulos, qui erant in lateribus arcæ ad portandum eam.
6. Fecit et propitiatorium, id est, oraculum, de auro mundissimo, duorum cubitorum et dimidii in longitudine, et cubiti ac semis in latitudine.
7. Duos etiam Cherubim ex auro ductili, quos posuit ex utraque parte propitiatorii;
8. Cherub unum in summitate unius partis, et Cherub alterum in summitate partis alterius; duos Cherubim in singulis summitatibus propitiatorii,
9. extendentes alas, et tegentes propitiatorium, seque mutuo et illud respicientes.
10. Fecit et mensam de lignis setim in longitudine duorum cubitorum, et in latitudine unius cubiti, quæ habebat in altitudine cubitum ac semissem;
11. circumdeditque eam auro mundissimo, et fecit illi labium aureum per gyrum,
12. ipsique labio coronam auream

interrasilem quatuor digitorum, et super eandem alteram coronam auream.
13. Fudit et quatuor circulos aureos, quos posuit in quatuor angulis per singulos pedes mensæ
14. contra coronam; misitque in eos vectes, ut possit mensa portari.
15. Ipsos quoque vectes fecit de lignis setim, et circumdedit eos auro.
16. Et vasa ad diversos usus mensæ, acetabula, phialas, et cyathos, et thuribula, ex auro puro, in quibus offerenda sunt libamina.
17. Fecit et candelabrum ductile de auro mundissimo. De cujus vecte calami, scyphi, sphærulæque ac lilia procedebant;
18. sex in utroque latere, tres calami ex parte una, et tres ex altera;
19. tres scyphi in nucis modum per calamos singulos, sphærulæque simul et lilia; et tres scyphi instar nucis in calamo altero, sphærulæque simul et lilia. Aequum erat opus sex calamorum, qui procedebant de stipite candelabri.
20. In ipso autem vecte erant quatuor scyphi in nucis modum, sphærulæque per singulos simul et lilia;
21. et sphærulæ sub duobus calamis per loca tria, qui simul sex fiunt calami procedentes de vecte uno;
22. et spærulæ igitur, et calami ex ipso erant, universa ductilia ex auro purissimo.
23. Fecit et lucernas septem cum emunctoriis suis, et vasa, ubi ea, quæ emuncta sunt, extinguantur, de auro mundissimo.
24. Talentum auri appendebat candelabrum cum omnibus vasis suis.
25. Fecit et altare thymiamatis de lignis setim, per quadrum singulos habens cubitos, et in altitudine duos; e cujus angulis procedebant cornua.
26. Vestivitque illud auro purissimo cum craticula ac parietibus et cornibus.
27. Fecitque ei coronam aureolam per gyrum, et duos annulos aureos sub corona per singula latera, ut mittantur in eos vectes, et possit altare portari.
28. Ipsos autem vectes fecit de lignis setim, et operuit laminis aureis.
29. Composuit et oleum ad sanctificationis unguentum, et thymiama de aromatibus mundissimis opere pigmentarii.

CAPUT XXXVIII.

1. Fecit et altare holocausti de lignis setim, quinque cubitorum per quadrum, et trium in altitudine; *
2. cujus cornua de angulis procedebant, operuitque illud laminis æneis. * (II. *Par.* 1, 5.)
3. Et in usus ejus paravit ex ære vasa diversa, lebetes, forcipes, fuscinulas, uncinos, et ignium receptacula.
4. Craticulamque ejus in modum retis fecit æneam, et subter eam in altaris medio arulam,
5. fusis quatuor annulis per totidem retiaculi summitates, ad immittendos vectes ad portandum;
6. quos et ipsos fecit de lignis setim, et operuit laminis æneis;
7. induxitque in circulos, qui in lateribus altaris eminebant. Ipsum autem altare non erat solidum, sed cavum ex tabulis, et intus vacuum.*
8. Fecit et labrum æneum cum basi sua de speculis mulierum, quæ excubabant in ostio tabernaculi.
9. Fecit et atrium, in cujus australi plaga erant tentoria de bysso retorta, cubitorum centum, * (*Supr.* 27, 8.)
10. columnæ æneæ viginti cum basibus suis, capita columnarum, et tota operis cælatura, argentea.
11. Aeque ad septentrionalem plagam tentoria, columnæ, basesque et capita columnarum ejusdem mensuræ et operis ac metalli erant.
12. In ea vero plaga, quæ ad occidentem respicit, fuerunt tentoria cubitorum quinquaginta, columnæ decem cum basibus suis æneæ, et capita columnarum, et tota operis cælutara, argentea.
13. Porro contra orientem quinquaginta cubitorum paravit tentoria;
14. e quibus, quindecim cubitos columnarum trium, cum basibus suis unum tenebat latus;
15. et in parte altera (quia inter

utraque introitum tabernaculi fecit) quindecim æque cubitorum erant tentoria, columnæque tres, et bases totidem.
16. Cuncta atrii tentoria byssus retorta texuerat.
17. Bases columnarum fuere æneæ, capita autem earum cum cunctis cælaturis suis argentea; sed et ipsas columnas atrii vestivit argento.
18. Et in introitu ejus opere plumario fecit tentorium ex hyacintho, purpura, vermiculo, ac bysso retorta, quod habebat viginti cubitos in longitutine; altitudo vero quinque cubitorum erat juxta mensuram, quam cuncta atrii tentoria habebant.
19. Columnæ autem in egressu fuere quatuor cum basibus æneis, capitaque earum et cælaturæ argenteæ.
20. Paxillos quoque tabernaculi et atrii per gyrum fecit æneos.
21. Hæc sunt instrumenta tabernaculi testimonii, quæ enumerata sunt juxta præceptum Moysi in ceremoniis Levitarum per manum Ithamar filii Aaron sacerdotis;
22. quæ Beseleel filius Uri filii Hur de tribu Juda, Domino per Moysen jubente, compleverat,
23. juncto sibi socio Ooliab filio Achisamech de tribu Dan; qui et ipse artifex lignorum egregius fuit, et polymitarius atque plumarius ex hyacintho, purpura, vermiculo, et bysso.
24. Omne aurum quod expensum est in opere sanctuarii, et quod oblatum est in donariis, viginti novem talentorum fuit, et septingentorum triginta siclorum ad mensuram sanctuarii.
25. Oblatum est autem ab his, qui transierunt ad numerum a viginti annis et supra, de sexcentis tribus millibus, et quingentis quinquaginta armatorum.
26. Fuerunt præterea centum talenta argenti, e quibus conflatæ sunt bases sanctuarii, et introitus ubi velum pendet.
27. Centum bases factæ sunt de talentis centum, singulis talentis per bases singulas supputatis.
28. De mille autem septingentis et septuaginta quinque fecit capita columnarum, quas et ipsas vestivit argento.
29. Aeris quoque oblata sunt talenta septuaginta duo millia, et quadringenti supra sicli,
30. ex quibus fusæ sunt bases in introitu tabernaculi testimonii, et altare æneum cum craticula sua, omniaque vasa, quæ ad usum ejus pertinent,
31. et bases atrii tam in circuitu quam in ingressu ejus, et paxilli tabernaculi atque atrii, per gyrum.

CAPUT XXXIX.

1. De hyacintho vero et purpura, vermiculo ac bysso fecit vestes, quibus indueretur Aaron, quando ministrabat in sanctis, sicut præcepit Dominus Moysi. (*Supr.* 28, 6.)
2. Fecit igitur superhumerale de auro, hyacintho, et purpura, coccoque bis tincto, et bysso retorta,
3. opere polymitario, inciditque bracteas aureas, et extenuavit in fila, ut possent torqueri cum priorum colorum subtegmine,
4. duasque oras sibi invicem copulatas in utroque latere summitatum,
5. et balteum ex eisdem coloribus, sicut præceperat Dominus Moysi.
6. Paravit et duos lapides onychinos, astrictos et inclusos auro, et sculptos arte gemmaria nominibus filiorum Israel;
7. posuitque eos in lateribus superhumeralis in monimentum filiorum Israel, sicut præceperat Dominus Moysi.
8. Fecit et rationale opere polymito juxta opus superhumeralis ex auro, hyacintho, purpura, coccoque bis tincto, et bysso retorta;
9. quadrangulum, duplex, mensuræ palmi.
10. Et posuit in eo gemmarum ordines quatuor. In primo versu erat sardius, topazius, smaragdus.
11. In secundo, carbunculus, sapphirus, et jaspis.
12. In tertio, ligurius, achates, et amethystus.

13. In quarto, chrysolithus, onychinus, et beryllus, circumdati et inclusi auro per ordines suos.
14. Ipsique lapides duodecim, sculpti erant nominibus duodecim tribuum Israel, singuli per nomina singulorum.
15. Fecerunt in rationali et catenulas sibi invicem cohærentes, de auro purissimo;
16. et duos uncinos, totidemque annulos aureos. Porro annulos posuerunt in utroque latere rationalis,
17. e quibus penderent duæ catenæ aureæ, quas inseruerunt uncinis, qui in superhumeralis angulis eminebant.
18. Hæc et ante et retro ita conveniebant sibi, ut superhumerale et rationale mutuo necterentur,
19. stricta ad balteum et annulis fortius copulata, quos jungebat vitta hyacinthina, ne laxa fluerent, et a se invicem moverentur, sicut præcepit Dominus Moysi.
20. Fecerunt quoque tunicam superhumeralis ; totam hyacinthinam,
21. et capitium in superiori parte contra medium, oramque per gyrum capitii textilem;
22. deorsum autem ad pedes mala punica ex hyacintho, purpura, vermiculo, ac bysso retorta;
23. et tintinnabula de auro purissimo, quæ posuerunt inter malogranata in extrema parte tunicæ per gyrum;
24. tintinnabulum autem aureum, et malum punicum, quibus ornatus incedebat pontifex, quando ministerio fungebatur, sicut præceperat Dominus Moysi.
25. Fecerunt et tunicas byssinas opere textili Aaron et filiis ejus;
26. et mitras cum coronulis suis ex bysso;
27. feminalia quoque linea, byssina;
28. cingulum vero de bysso retorta, hyacintho, purpura, ac vermiculo bis tincto arte plumaria, sicut præceperat Dominus Moysi.
29. Fecerunt et laminam sacræ venerationis de auro purissimo, scripseruntque in ea opere gemmario, Sanctum Domini;
30. et strinxerunt eam cum mitra vitta hyacinthina, sicut præceperat Dominus Moysi.
31. Perfectum est igitur omne opus tabernaculi et tecti testimonii, feceruntque filii Israel cuncta quæ præceperat Dominus Moysi.
32. Et obtulerunt tabernaculum et tectum et universam supellectilem, annulos, tabulas, vectes, columnas ac bases,
33. opertorium de pellibus arietum rubricatis, et aliud operimentum de ianthinis pellibus,
34. velum, arcam, vectes, propitiatorium,
35. mensam cum vasis suis et propositionis panibus;
36. candelabrum, lucernas et utensilia earum cum oleo;
37. altare aureum, et unguentum et thymiama ex aromatibus;
38. et tentorium in introitu tabernaculi;
39. altare æneum, retiaculum, vectes et vasa ejus omnia; labrum cum basi sua; tentoria atrii, et columnas cum basibus suis;
40. tentorium in introitu atrii, funiculosque illius et paxillos. Nihil ex vasis defuit, quæ in ministerium tabernaculi, et in tectum fœderis jussa sunt fieri.
41. Vestes quoque, quibus sacerdotes utuntur in sanctuario, Aaron scilicet et filii ejus,
42. obtulerunt filii Israel, sicut præceperat Dominus.
43. Quæ postquam Moyses cuncta vidit completa, benedixit eis.

CAPUT XL.

1. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
2. Mense primo, prima die mensis, eriges tabernaculum testimonii,
3. et pones in eo arcam, dimittesque ante illam velum:
4. et illata mensa, pones super eam, quæ rite præcepta sunt. Candelabrum stabit cum lucernis suis,
5. et altare aureum in quo adoletur incensum, coram arca testimonii. Tentorium in introitu tabernaculi pones.

6. et ante illud altare holocausti:
7. labrum inter altare et tabernaculum, quod implebis aqua.
8. Circumdabisque atrium tentoriis, et ingressum ejus.
9. Et assumto unctionis oleo unges tabernaculum cum vasis suis, ut sanctificentur:
10. altare holocausti et omnia vasa ejus:
11. labrum cum basi sua: omnia unctionis oleo consecrabis, ut sint Sancta sanctorum.
12. Applicabisque Aaron et filios ejus ad fores tabernaculi testimonii, et lotos aqua
13. indues sanctis vestibus, ut ministrent mihi, et unctio eorum in sacerdotium sempiternum proficiat.*
14. Fecitque Moyses omnia quæ præceperat Dominus. * (*Supr.* 29, 35.)
15. Igitur mense primo anni secundi, prima die mensis, collocatum est tabernaculum.
16. Erexitque Moyses illud, et posuit tabulas ac bases et vectes, statuitque columnas, (*Num.* 7, 1.)
17. et expandit tectum super tabernaculum, imposito desuper operimento, sicut Dominus imperaverat.
18. Posuit et testimonium in arca, subditis infra vectibus, et oraculum desuper.
19. Cumque intulisset arcam in tabernaculum, appendit ante eam velum, ut expleret Domini jussionem.
20. Posuit et mensam in tabernaculo testimonii ad plagam septentrionalem extra velum,
21. ordinatis coram propositionis panibus, sicut præceperat Dominus Moysi.
22. Posuit et candelabrum in tabernaculo testimonii e regione mensæ in parte australi,
23. locatis per ordinem lucernis, juxta præceptum Domini.
24. Posuit et altare aureum sub tecto testimonii contra velum,
25. et adolevit super eo incensum aromatum, sicut jusserat Dominus Moysi.
26. Posuit et tentorium in introitu tabernaculi testimonii,
27. et altare holocausti in vestibulo testimonii, offerens in eo holocaustum, et sacrificia, ut Dominus imperaverat.
28. Labrum quoque statuit inter tabernaculum testimonii, et altare, implens illud aqua.
29. Laveruntque Moyses et Aaron, ac filii ejus manus suas et pedes,
30. cum ingrederentur tectum fœderis, et accederent ad altare, sicut præceperat Dominus Moysi.
31. Erexit et atrium per gyrum tabernaculi et altaris, ducto in introitu ejus tentorio. Postquam omnia perfecta sunt,
32. operuit nubes tabernaculum testimonii, et gloria Domini implevit illud. (*Num.* 9, 15. III. *Reg.* 8, 10.)
33. Nec poterat Moyses ingredi tectum fœderis, nube operiente omnia, et majestate Domini coruscante, quia cuncta nubes operuerat.
34. Si quando nubes tabernaculum deserebat, proficiscebantur filii Israel per turmas suas;
35. si pendebat desuper, manebant in eodem loco.
36. Nubes quippe Domini incubabat per diem tabernaculo, et ignis in nocte, videntibus cunctis populis Israel per cunctas mansiones suas.

LIBER LEVITICUS.

HEBRAICE VAICRA.

CAPUT I.

1. Vocavit autem Moyses, et locutus est ei Dominus de tabernaculo testimonii, dicens:
2. Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Homo, qui obtulerit ex vobis hostiam Domino de pecoribus, id est, de bobus et ovibus offerens victimas,

3. si holocaustum fuerit ejus oblatio, ac de armento: masculum immaculatum offeret ad ostium tabernaculi testimonii, ad placandum sibi Dominum: (*Exod.* 29, 10.)
4. ponetque manum super caput hostiæ, et acceptabilis erit, atque in expiationem ejus proficiens.
5. Immolabitque vitulum coram Domino, et offerent filii Aaron sacerdotes sanguinem ejus, fundentes per altaris circuitum, quod est ante ostium tabernaculi:
6. detractaque pelle hostiæ, artus in frusta concident,
7. et subjicient in altari ignem, strue lignorum ante composita:
8. et membra quæ sunt cæsa, desuper ordinantes, caput videlicet, et cuncta quæ adhærent jecori,
9. intestinis et pedibus lotis aqua: adolebitque ea sacerdos super altare in halocaustum et suavem odorem Domino.
10. Quodsi de pecoribus oblatio est, de ovibus sive de capris holocaustum, masculum absque macula offeret:
11. immolabitque ad latus altaris, quod respicit ad aquilonem, coram Domino: sanguinem vero illius fundent super altare filii Aaron per circuitum:
12. dividentque membra, caput, et omnia quæ adhærent jecori, et ponent super ligna, quibus subjiciendus est ignis:
13. intestina vero et pedes lavabunt aqua. Et oblata omnia adolebit sacerdos super altare in holocaustum et odorem suavissimum Domino.
14. Si autem de avibus holocausti oblatio fuerit Domino, de turturibus aut pullis columbæ,
15. offeret eam sacerdos ad altare: et retorto ad collum capite, ac rupto vulneris loco, decurrere faciet sanguinem super crepidinem altaris:
16. vesiculam vero gutturis, et plumas projiciet prope altare ad orientalem plagam, in loco in quo cineres effundi solent,
17. confringetque ascellas ejus, et non secabit, neque ferro dividet eam, et adolebit super altare, lignis igne supposito. Holocaustum est et oblatio suavissimi odoris Domino.

CAPUT II.

1. Anima cum obtulerit oblationem sacrificii Domino, simila erit ejus oblatio: fundetque super eam oleum, et ponet thus,
2. ac deferet ad filios Aaron sacerdotes: quorum unus tollet pugillum plenum similæ et olei, ac totum thus, et ponet memoriale super altare in odorem suavissimum Domino.
3. Quod autem reliquum fuerit de sacrificio, erit Aaron et filiorum ejus, Sanctum sanctorum de oblationibus Domini.
4. Cum autem obtuleris sacrificium coctum in clibano, de simila, panes scilicet absque fermento, conspersos oleo, et lagana azyma oleo lita:
5. si oblatio tua fuerit de sartagine, similæ conspersæ oleo et absque fermento,
6. divides eam minutatim, et fundes super eam oleum.
7. Sin autem de craticula fuerit sacrificium, æque simila oleo conspergetur:
8. quam offerens Domino, trades manibus sacerdotis.
9. Qui cum obtulerit eam, tollet memoriale de sacrificio, et adolebit super altare in odorem suavitatis Domino:
10. quidquid autem reliquum est, erit Aaron, et filiorum ejus, Sanctum sanctorum de oblationibus Domini.
11. Omnis oblatio, quæ offertur Domino, absque fermento fiet, nec quidquam fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio Domino.
12. Primitias tantum eorum offeretis ac munera: super altare vero non imponentur in odorem suavitatis. * (*Marc.* 9, 48.)
13. Quidquid obtuleris sacrificii, sale condies, nec auferes sal fœderis Dei tui de sacrificio tuo. In omni oblatione tua offeres sal. *
14. Si autem obtuleris munus primarum frugum tuarum Domino de spicis adhuc virentibus, torrebis igni, et confringes in morem farris, et sic offeres primitias tuas Domino,

15. fundens supra oleum, et thus imponens, quia oblatio Domini est:
16. de qua adolebit sacerdos in memoriam muneris partem farris fracti, et olei, ac totum thus.

CAPUT III.

1. Quodsi hostia pacificorum fuerit ejus oblatio, et de bobus voluerit offerre, marem sive feminam, immaculata offeret coram Domino.
2. Ponetque manum super caput victimæ suæ, quæ immolabitur in introitu tabernaculi testimonii, fundentque filii Aaron sacerdotes sanguinem per altaris circuitum.
3. Et offerent de hostia pacificorum in oblationem Domino, adipem qui operit vitalia, et quidquid pinguedinis est intrinsecus: (*Exod.* 29, 13.)
4. duos renes cum adipe quo teguntur ilia, et reticulum jecoris cum renunculis:
5. adolebuntque ea super altare in holocaustum, lignis igne supposito, in oblationem suavissimi odoris Domino.
6. Si vero de ovibus fuerit ejus oblatio et pacificorum hostia, sive masculum obtulerit, sive feminam, immaculata erunt.
7. Si agnum obtulerit coram Domino,
8. ponet manum suam super caput victimæ suæ, quæ immolabitur in vestibulo tabernaculi testimonii: fundentque filii Aaron sanguinem ejus per circuitum altaris.
9. Et offerent de pacificorum hostia sacrificium Domino: adipem et caudam totam
10. cum renibus, et pinguedinem quæ operit ventrem atque universa vitalia, et utrumque renunculum cum adipe, qui est juxta ilia, reticulumque jecoris cum renunculis:
11. et adolebit ea sacerdos super altare in pabulum ignis et oblationis Domini.
12. Si capra fuerit ejus oblatio, et obtulerit eam Domino,
13. ponet manum suam super caput ejus: immolabitque eam in introitu tabernaculi testimonii. Et fundent filii Aaron sanguinem ejus per altaris circuitum.
14. Tollentque ex ea in pastum ignis dominici, adipem qui operit ventrem, et qui tegit universa vitalia:
15. duos renunculos cum reticulo, quod est super eos juxta ilia, et arvinam jecoris cum renunculis:
16. adolebitque ea super altare sacerdos in alimoniam ignis, et suavissimi odoris. Omnis adeps Domini erit
17. jure perpetuo in generationibus, et cunctis habitaculis vestris: nec sanguinem nec adipem omnino comedetis.

CAPUT IV.

1. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
2. Loquere filiis Israel: Anima, quæ peccaverit per ignorantiam, et de universis mandatis Domini, quæ præcepit, ut non fierent, quippiam fecerit:
3. si sacerdos, qui unctus est, peccaverit, delinquere faciens populum, offeret pro peccato suo vitulum immaculatum Domino:
4. et adducet illum ad ostium tabernaculi testimonii coram Domino, ponetque manum super caput ejus, et immolabit eum Domino.
5. Hauriet quoque de sanguine vituli, inferens illum in tabernaculum testimonii.
6. Cumque intinxerit digitum in sanguine, asperget eo septies coram Domino contra velum sanctuarii:
7. ponetque de eodem sanguine super cornua altaris thymiamatis gratissimi Domino, quod est in tabernaculo testimonii: omnem autem reliquum sanguinem fundet in basim altaris holocausti in introitu tabernaculi.
8. Et adipem vituli auferet pro peccato, tam eum qui vitalia operit quam omnia quæ intrinsecus sunt:
9. duos renunculos et reticulum, quod est super eos juxta ilia, et adipem jecoris cum renunculis,
10. sicut aufertur de vitulo hostiæ pacificorum: et adolebit ea super altare holocausti.
11. Pellem vero et omnes carnes

cum capite et pedibus et intestinis et fimo,

12. et reliquo corpore efferet extra castra in locum mundum, ubi cineres effundi solent: incendetque ea super lignorum struem, quæ in loco effusorum cinerum cremabuntur.

13. Quodsi omnis turba Israel ignoraverit et per imperitiam fecerit, quod contra mandatum Domini est,

14. et postea intellexerit peccatum suum, offeret pro peccato suo vitulum, adducetque eum ad ostium tabernaculi.

15. Et ponent seniores populi manus super caput ejus coram Domino. Immolatoque vitulo in conspectu Domini,

16. inferet sacerdos, qui unctus est, de sanguine ejus in tabernaculum testimonii,

17. tincto digito aspergens septies contra velum:

18. ponetque de eodem sanguine in cornibus altaris, quod est coram Domino in tabernaculo testimonii: reliquum autem sanguinem fundet juxta basim altaris holocaustorum, quod est in ostio tabernaculi testimonii.

19. Omnemque ejus adipem tollet, et adolebit super altare:

20. sic faciens et de hoc vitulo, quo modo fecit et prius: et rogante pro eis sacerdote, propitius erit eis Dominus.

21. Ipsum autem vitulum efferet extra castra, atque comburet sicut et priorem vitulum: quia est pro peccato multitudinis.

22. Si peccaverit princeps, et fecerit unum e pluribus per ignorantiam, quod Domini lege prohibetur,

23. et postea intellexerit peccatum suum, offeret hostiam Domino, hircum de capris immaculatum.

24. Ponetque manum suam super caput ejus: cumque immolaverit eum in loco, ubi solet mactari holocaustum coram Domino, quia pro peccato est,

25. tinget sacerdos digitum in sanguine hostiæ pro peccato, tangens cornua altaris holocausti, et reliquum fundens ad basim ejus.

26. Adipem vero adolebit supra, sicut in victimis pacificorum fieri solet: rogabitque pro eo sacerdos, et pro peccato ejus, et dimittetur ei.

27. Quod si peccaverit anima per ignorantiam, de populo terræ, ut faciat quidquam de his, quæ Domini lege prohibentur, atque delinquat,

28. et cognoverit peccatum suum, offeret capram immaculatam.

29. Ponetque manum super caput hostiæ, quæ pro peccato est, et immolabit eam in loco holocausti.

30. Tolletque sacerdos de sanguine in digito suo, et tangens cornua altaris holocausti, reliquum fundet ad basim ejus.

31. Omnem autem adipem auferens, sicut auferri solet de victimis pacificorum, adolebit super altare in odorem suavitatis Domino: rogabitque pro eo, et dimittetur ei.

32. Sin autem de pecoribus obtulerit victimam pro peccato, ovem scilicet immaculatam:

33. ponet manum super caput ejus et immolabit eam in loco, ubi solent cædi holocaustorum hostiæ.

34. Sumetque sacerdos de sanguine ejus digito suo, et tangens cornua altaris holocausti, reliquum fundet ad basim ejus.

35. Omnem quoque adipem auferens, sicut auferri solet adeps arietis, qui immolatur pro pacificis: cremabit super altare in incensum Domini: rogabitque pro eo, et pro peccato ejus, et dimittetur ei.

CAPUT V.

1. Si peccaverit anima, et audierit vocem jurantis, testisque fuerit, quod aut ipse vidit, aut conscius est: nisi indicaverit, portabit iniquitatem suam.

2. Anima, quæ tetigerit aliquid immundum, sive quod occisum a bestia est, aut per se mortuum, aut quodlibet aliud reptile, et oblita fuerit immunditiæ suæ; rea est, et deliquit:

3. et si tetigerit quidquam de immunditia hominis juxta omnem impuritatem, qua pollui solet, oblitaque cognoverit postea, subjacebit delicto.

4. Anima, quæ juraverit, et protulerit labiis suis, ut vel male quid faceret, vel bene, et idipsum juramento et sermone firmaverit, oblitaque postea intellexerit delictum suum,
5. agat pœnitentiam pro peccato,
6. et offerat de gregibus agnam sive capram, orabitque pro ea sacerdos et pro peccato ejus:
7. sin autem non potuerit offerre pecus, offerat duos turtures, vel duos pullos columbarum Domino, unum pro peccato, et alterum in holocaustum, (*Infr.* 12, 8. *Luc.* 2, 24.)
8. dabitque eos sacerdoti, qui primum offerens pro peccato, retorquebit caput ejus ad pennulas, ita ut collo hæreat, et non penitus abrumpatur.
9. Et asperget de sanguine ejus parietem altaris: quidquid autem reliquum fuerit, faciet distillare ad fundamentum ejus, quia pro peccato est.
10. Alterum vero adolebit in holocaustum, ut fieri solet: rogabitque pro eo sacerdos et pro peccato ejus, et dimittetur ei.
11. Quodsi non quiverit manus ejus duos offerre turtures, aut duos pullos columbarum, offeret pro peccato suo similæ partem ephi decimam: non mittet in eam oleum, nec thuris aliquid imponet, quia pro peccato est.
12. Tradetque eam sacerdoti: qui plenum ex ea pugillum hauriens, cremabit super altare in monimentum ejus, qui obtulerit,
13. rogans pro illo et expians, reliquam vero partem ipse habebit in munere.
14. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
15. Anima si prævaricans ceremonias, per errorem in his, quæ Domino sunt sanctificata, peccaverit, offeret pro delicto suo arietem immaculatum de gregibus, qui emi potest duobus siclis, juxta pondus sanctuarii:
16. Ipsumque quod intulit damni restituet, et quintam partem ponet supra, tradens sacerdoti, qui rogabit pro eo offerens arietem, et dimittetur ei.
17. Anima si peccaverit per ignorantiam, feceritque unum ex his quæ Domini lege prohibentur, et peccati rea intellexerit iniquitatem suam,
18. offeret arietem immaculatum de gregibus sacerdoti, juxta mensuram æstimationemque peccati, qui orabit pro eo, quia nesciens fecerit: et dimittetur ei,
19. quia per errorem deliquit in Dominum.

CAPUT VI.

1. Locutus est Dominus ad Moysen, dicens:
2. Anima quæ peccaverit, et contempto Domino, negaverit proximo suo depositum, quod fidei ejus creditum fuerat, vel vi aliquid extorserit, aut calumniam fecerit,
3. sive rem perditam invenerit, et inficians insuper pejeraverit, et quodlibet aliud ex pluribus fecerit, in quibus solent peccare homines,
4. convicta delicti,
5. reddet omnia, quæ per fraudem voluit obtinere, integra, et quintam insuper partem domino cui damnum intulerat. (*Num.* 5, 7.)
6. Pro peccato autem suo offeret arietem immaculatum de grege, et dabit eum sacerdoti, juxta æstimationem mensuramque delicti:
7. qui rogabit pro eo coram Domino, et dimittetur illi pro singulis, quæ faciendo peccavit.
8. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
9. Præcipe Aaron et filiis ejus: Hæc est lex holocausti: Cremabitur in altari tota nocte usque mane: ignis ex eodem altari erit.
10. Vestietur tunica sacerdos et feminalibus lineis, tolletque cineres, quos vorans ignis exussit, et ponens juxta altare.
11. spoliabitur prioribus vestimentis, indutusque aliis, efferet eos extra castra, et in loco mundissimo usque ad favillam consumi faciet.
12. Ignis autem in altari semper ardebit, quem nutriet sacerdos subjiciens ligna mane per singulos dies,

et imposito holocausto, desuper adolebit adipes pacificorum.
13. Ignis est iste perpetuus, qui numquam deficiet in altari.
14. Hæc est lex sacrificii et libamentorum, quæ offerent filii Aaron coram Domino, et coram altari.
15. Tollet sacerdos pugillum similæ, quæ conspersa est oleo, et totum thus, quod super similam positum est: abolebitque illud in altari in monimentum odoris suavissimi Domino:
16. reliquam autem partem similæ comedet Aaron cum filiis suis, absque fermento: et comedet in loco sancto atrii tabernaculi.
17. Ideo autem non fermentabitur, quia pars ejus in Domini offertur incensum. Sanctum sanctorum erit, sicut pro peccato atque delicto.
18. Mares tantum stirpis Aaron comedent illud. Legitimum ac sempiternum erit in generationibus vestris de sacrificiis Domini: omnis, qui tetigerit illa, sanctificabitur.
19. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
20. Hæc est oblatio Aaron, et filiorum ejus, quam offerre debent Domino in die unctionis suæ. Decimam partem ephi offerent similæ in sacrificio sempiterno, medium ejus mane, et medium ejus vespere:
21. quæ in sartagine oleo conspersa frigetur. Offeret autem eam calidam in odorem suavissimum Domino
22. sacerdos, qui jure patri successerit, et tota cremabitur in altari.
23. Omne enim sacrificium sacerdotum igne consumetur, nec quisquam comedet ex eo.
24. Locutus est autem Dominus ad Moysen, dicens:
25. Loquere Aaron et filiis ejus: Ista est lex hostiæ pro peccato: In loco ubi offertur holocaustum, immolabitur coram Domino, Sanctum sanctorum est.
26. Sacerdos qui offert, comedet eam in loco sancto, in atrio tabernaculi.
27. Quidquid tetigerit carnes ejus, sanctificabitur. Si de sanguine illius vestis fuerit aspersa, lavabitur in loco sancto.
28. Vas autem fictile, in quo cocta est, confringetur: quodsi vas æneum fuerit, defricabitur, et lavabitur aqua.
29. Omnis masculus de genere sacerdotali vescetur de carnibus ejus, quia Sanctum sanctorum est.
30. Hostia enim, quæ cæditur pro peccato, cujus sanguis infertur in tabernaculum testimonii ad expiandum in sanctuario, non comedetur, sed comburetur igni. (*Supr.* 4, 5. *Hebr.* 13, 11.)

CAPUT VII.

1. Hæc quoque lex hostiæ pro delicto: Sancta sanctorum est:
2. idcirco ubi immolabitur holocaustum, mactabitur et victima pro delicto: sanguis ejus per gyrum altaris fundetur.
3. Offerent ex ea caudam et adipem qui operit vitalia:
4. duos renunculos, et pinguedinem quæ juxta ilia est, reticulumque jecoris cum renunculis.
5. Et adolebit ea sacerdos super altare: incensum est Domini pro delicto.
6. Omnis masculus de sacerdotali genere in loco sancto vescetur his carnibus, quia Sanctum sanctorum est.
7. Sicut pro peccato offertur hostia, ita et pro delicto: utriusque hostiæ lex una erit: ad sacerdotem, qui eam obtulerit, pertinebit.
8. Sacerdos qui offert holocausti victimam, habebit pellem ejus.
9. Et omne sacrificium similæ, quod coquitur in clibano, et quidquid in craticula vel in sartagine præparatur, ejus erit sacerdotis a quo offertur:
10. sive oleo conspersa, sive arida fuerint, cunctis filiis Aaron mensura æqua per singulos dividetur.
11. Hæc est lex hostiæ pacificorum, quæ offertur Domino.
12. Si pro gratiarum actione oblatio fuerit, offerent panes absque fermento conspersos oleo, et lagana azyma uncta oleo, coctamque simi-

lam, et collyridas olei admistione conspersas:
13. panes quoque fermentatos cum hostia gratiarum, quæ immolatur pro pacificis:
14. ex quibus unus pro primitiis offeretur Domino, et erit sacerdotis qui fundet hostiæ sanguinem:
15. cujus carnes eadem comedentur die, nec remanebit ex eis quidquam usque mane.
16. Si voto, vel sponte quispiam obtulerit hostiam, eadem similiter edetur die: sed et si quid in crastinum remanserit, vesci licitum est:
17. quidquid autem tertius invenerit dies, ignis absumet.
18. Si quis de carnibus victimæ pacificorum die tertio comederit, irrita fiet oblatio, nec proderit offerenti: quin potius quæcumque anima tali se edulio contaminaverit, prævaricationis rea erit.
19. Caro, quæ aliquid tetigerit immundum, non comedetur, sed comburetur igni: qui fuerit mundus, vescetur ex ea.
20. Anima polluta, quæ ederit de carnibus hostiæ pacificorum, quæ oblata est Domino, peribit de populis suis.
21. Et quæ tetigerit immunditiam hominis, vel jumenti, sive omnis rei, quæ polluere potest, et comederit de hujuscemodi carnibus, interibit de populis suis.
22. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
23. Loquere filiis Israel: Adipem ovis et bovis, et capræ non comedetis.
24. Adipem cadaveris morticini, et ejus animalis, quod a bestia captum est, habebitis in varios usus.
25. Si quis adipem, qui offerri debet in incensum Domini, comederit, peribit de populo suo.
26. Sanguinem quoque omnis animalis non sumetis in cibo, tam de avibus quam de pecoribus.
27. Omnis anima, quæ ederit sanguinem, peribit de populis suis.
28. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
29. Loquere filiis Israel, dicens: Qui offert victimam pacificorum Domino, offerat simul et sacrificium, id est, libamenta ejus.
30. Tenebit manibus adipem hostiæ, et pectusculum: cumque ambo oblata Domino consecraverit, tradet sacerdoti,
31. qui adolebit adipem super altare, pectusculum autem erit Aaron, et filiorum ejus.
32. Armus quoque dexter de pacificorum hostiis cedet in primitias sacerdotis.
33. Qui obtulerit sanguinem et adipem, filiorum Aaron, ipse habebit et armum dexterum in portione sua.
34. Pectusculum enim elevationis, et armum separationis tuli a filiis Israel de hostiis eorum pacificis, et dedi Aaron sacerdoti, et filiis ejus lege perpetua, ab omni populo Israel.
35. Hæc est unctio Aaron et filiorum ejus in ceremoniis Domini die, qua obtulit eos Moyses, ut sacerdotio fungerentur,
36. et quæ præcepit eis dari Dominus a filiis Israel religione perpetua in generationibus suis.
37. Ista est lex holocausti, et sacrificii pro peccato atque delicto, et pro consecratione et pacificorum victimis;
38. quam constituit Dominus Moysi in monte Sinai, quando mandavit filiis Israel, ut offerrent oblationes suas Domino in deserto Sinai.

CAPUT VIII.

1. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
2. Tolle Aaron cum filiis suis, vestes eorum, et unctionis oleum, vitulum pro peccato, duos arietes, canistrum cum azymis, (*Exod.* 40,13.)
3. et congregabis omnem cœtum ad ostium tabernaculi.
4. Fecit Moyses ut Dominus imperaverat. Congregataque omni turba ante fores tabernaculi,
5. ait: Iste est sermo, quem jussit Dominus fieri.
6. Statimque obtulit Aaron et filios ejus. Cumque lavisset eos,
7. vestivit pontificem subucula

linea, accingens eum balteo, et induens eum tunica hyacinthina, et desuper humerale imposuit,

8. quod astringens cingulo aptavit rationali, in quo erat Doctrina et Veritas.

9. Cidari quoque texit caput, et super eam, contra frontem, posuit laminam auream consecratam in sanctificatione, sicut præceperat ei Dominus.

10. Tulit et unctionis oleum, quo linivit tabernaculum cum omni supellectili sua.

11. Cumque sanctificans aspersisset altare septem vicibus, unxit illud, et omnia vasa ejus, labrumque cum basi sua sanctificavit oleo.

12. Quod fundens super caput Aaron, unxit eum, et consecravit: *

13. filios quoque ejus oblatos vestivit tunicis lineis, et cinxit balteis, imposuitque mitras, ut jusserat Dominus. * (*Eccli.* 45, 18.)

14. Obtulit et vitulum pro peccato: cumque super caput ejus posuisset Aaron, et filii ejus manus suas,

15. immolavit eum; hauriens sanguinem, et tincto digito, tetigit cornua altaris per gyrum; quo expiato et sanctificato, fudit reliquum sanguinem ad fundamenta ejus.

16. Adipem vero qui erat super vitalia, et reticulum jecoris, duosque renunculos, cum arvinulis suis adolevit super altare;

17. vitulum cum pelle et carnibus et fimo, cremans extra castra, sicut præceperat Dominus.

18. Obtulit et arietem in holocaustum; super cujus caput cum imposuissent Aaron et filii ejus manus suas,

19. immolavit eum, et fudit sanguinem ejus per circuitum altaris.

20. Ipsumque arietem in frusta concidens, caput ejus, et artus, et adipem adolevit igni,

21. lotis prius intestinis et pedibus; totumque simul arietem incendit super altare, eo quod esset holocaustum suavissimi odoris Domino, sicut præceperat ei.

22. Obtulit et arietem secundum, in consecratione sacerdotum; posueruntque super caput ejus Aaron et filii ejus manus suas.

23. Quem cum immolasset Moyses, sumens de sanguine ejus, tetigit extremum auriculæ dexteræ Aaron, et pollicem manus ejus dexteræ, similiter et pedis.

24. Obtulit et filios Aaron; cumque de sanguine arietis immolati tetigisset extremum auriculæ singulorum dexteræ, et pollices manus ac pedis dexteri, reliquum fudit super altare per circuitum;

25. adipem vero, et caudam, omnemque pinguedinem quæ operit intestina, reticulumque jecoris, et duos renes cum adipibus suis et armo dextero separavit.

26. Tollens autem de canistro azymorum, quod erat coram Domino, panem absque fermento, et collyridam conspersam oleo, laganumque, posuit super adipes et armum dexterum,

27. tradens simul omnia Aaron et filiis ejus. Qui postquam levaverunt ea coram Domino,

28. rursum suscepta de manibus eorum, adolevit super altare holocausti, eo quod consecrationis esset oblatio, in odorem suavitatis, sacrificii Domino

29. Tulitque pectusculum elevans illud coram Domino, de ariete consecrationis in partem suam, sicut præceperat ei Dominus.

30. Assumensque unguentum, et sanguinem, qui erat in altari, aspersit super Aaron et vestimenta ejus, et super filios illius ac vestes eorum.

31. Cumque sanctificasset eos in vestitu suo, præcepit eis, dicens: Coquite carnes ante fores tabernaculi, et ibi comedite eas. Panes quoque consecrationis edite, qui positi sunt in canistro, sicut præcepit mihi Dominus, dicens: Aaron et filii ejus comedent eos: (*Exod.* 29, 32. *Infr.* 24, 9.)

32. quidquid autem reliquum fuerit de carne et panibus, ignis absumet.

33. De ostio quoque tabernaculi non exibitis septem diebus, usque ad diem quo complebitur tempus

consecrationis vestræ; septem enim diebus finitur consecratio:
34. sicut et impræsentiarum factum est, ut ritus sacrificii compleretur.
35. Die ac nocte manebitis in tabernaculo observantes custodias Domini, ne moriamini: sic enim mihi præceptum est.
36. Feceruntque Aaron et filii ejus cuncta quæ locutus est Dominus per manum Moysi.

CAPUT IX.

1. Facto autem octavo die, vocavit Moyses Aaron et filios ejus ac majores natu Israel, dixitque ad Aaron:
2. Tolle de armento vitulum pro peccato, et arietem in holocaustum, utrumque immaculatum, et offer illos coram Domino. (*Exod.* 29, 1.)
3. Et ad filios Israel loqueris: Tollite hircum pro peccato, et vitulum atque agnum, anniculos et sine macula in holocaustum,
4. bovem et arietem pro pacificis: et immolate eos coram Domino, in sacrificio singulorum similam conspersam oleo offerentes: hodie enim Dominus apparebit vobis.
5. Tulerunt ergo cuncta, quæ jusserat Moyses ad ostium tabernaculi; ubi cum omnis multitudo adstaret,
6. ait Moyses: Iste est sermo, quem præcepit Dominus: facite et apparebit vobis gloria ejus.
7. Et dixit ad Aaron: Accede ad altare, et immola pro peccato tuo, offer holocaustum, et deprecare pro te et pro populo: cumque mactaveris hostiam populi, ora pro eo, sicut præcepit Dominus.
8. Statimque Aaron accedens ad altare, immolavit vitulum pro peccato suo;
9. cujus sanguinem obtulerunt ei filii sui; in quo tingens digitum, tetigit cornua altaris, et fudit residuum ad basim ejus.
10. Adipemque et renunculos, ac reticulum jecoris, quæ sunt pro peccato, adolevit super altare, sicut præceperat Dominus Moysi;
11. carnes vero et pellem ejus extra castra combussit igni.
12. Immolavit et holocausti victimam; obtuleruntque ei filii sui sanguinem ejus, quem fudit per altaris circuitum,
13. Ipsam etiam hostiam in frusta concisam, cum capite et membris singulis obtulerunt; quæ omnia super altare cremavit igni,
14. lotis aqua prius intestinis et pedibus.
15. Et pro peccato populi offerens, mactavit hircum; expiatoque altari,
16. fecit holocaustum,
17. addens in sacrificio libamenta, quæ pariter offeruntur, et adolens ea super altare, absque ceremoniis holocausti matutini.
18. Immolavit et bovem atque arietem, hostias pacificas populi; obtuleruntque ei filii sui sanguinem, quem fudit super altare in circuitum.
19. Adipem autem bovis, et caudam arietis, renunculosque cum adipibus suis, et reticulum jecoris
20. posuerunt super pectora; cumque cremati essent adipes super altare,
21. pectora eorum et armos dexteros separavit Aaron, elevans coram Domino, sicut præceperat Moyses.
22. Et extendens manus ad populum, benedixit ei. Sicque completis hostiis pro peccato, et holocaustis, et pacificis, descendit.
23. Ingressi autem Moyses et Aaron in tabernaculum testimonii, et deinceps egressi benedixerunt populo. Apparuitque gloria Domini omni multitudini;
24. et ecce egressus ignis a Domino, devoravit holocaustum, et adipes, qui erant super altare. Quod cum vidissent turbæ, laudaverunt Dominum, ruentes in facies suas. (II. *Mach.* 2, 10.)

CAPUT X.

1. Arreptisque Nadab et Abiu, filii Aaron, thuribulis, posuerunt ignem, et incensum desuper, offerentes coram Domino ignem alienum; quod eis præceptum non erat. (*Num.* 3, 4.—26, 61.)
2. Egressusque ignis a Domino,

devoravit eos, et mortui sunt coram Domino.

3. Dixitque Moyses ad Aaron: Hoc est quod locutus est Dominus: Sanctificabor in iis, qui appropinquant mihi, et in conspectu omnis populi glorificabor. Quod audiens tacuit Aaron.

4. Vocatis autem Moyses Misaele, et Elisaphan filiis Oziel, patrui Aaron, ait ad eos: Ite et tollite fratres vestros de conspectu sanctuarii, et asportate extra castra.

5. Confestimque pergentes, tulerunt eos sicut jacebant, vestitos lineis tunicis, et ejecerunt foras, ut sibi fuerat imperatum.

6. Locutusque est Moyses ad Aaron, et ad Eleazar, et Ithamar filios ejus: Capita vestra nolite nudare, et vestimenta nolite scindere, ne forte moriamini, et super omnem cœtum oriatur indignatio. Fratres vestri, et omnis domus Israel plangant incendium quod Dominus suscitavit:

7. vos autem non egrediemini fores tabernaculi, alioquin peribitis: oleum quippe sanctæ unctionis est super vos. Qui fecerunt omnia juxta præceptum Moysi.

8. Dixit quoque Dominus ad Aaron:

9. Vinum, et omne quod inebriare potest, non bibetis, tu et filii tui, quando intratis in tabernaculum testimonii, ne moriamini: quia præceptum sempiternum est in generationes vestras,

10. et ut habeatis scientiam discernendi inter sanctum et profanum, inter pollutum et mundum:

11. doceatisque filios Israel omnia legitima mea, quæ locutus est Dominus ad eos per manum Moysi.

12. Locutusque est Moyses ad Aaron, et ad Eleazar, et Ithamar filios ejus, qui erant residui: Tollite sacrificium, quod remansit de oblatione Domini, et comedite illud absque fermento juxta altare, quia Sanctum sanctorum est.

13. Comedetis autem in loco sancto, quod datum est tibi et filiis tuis de oblationibus Domini, sicut præceptum est mihi.

14. Pectusculum quoque quod oblatum est, et armum qui separatus est, edetis in loco mundissimo tu et filii tui, et filiæ tuæ tecum: tibi enim ac liberis tuis reposita sunt de hostiis salutaribus filiorum Israel,

15. eo quod armum et pectus, et adipes qui cremantur in altari, elevaverunt coram Domino, et pertineant ad te, et ad filios tuos lege perpetua, sicut præcepit Dominus.

16. Inter hæc, hircum, qui oblatus fuerat pro peccato, cum quæreret Moyses, exustum reperit; iratusque contra Eleazar et Ithamar filios Aaron, qui remanserant, ait:

17. Cur non comedistis hostiam pro peccato in loco sancto, quæ Sancta sanctorum est, et data vobis, ut portetis iniquitatem multitudinis, et rogetis pro ea in conspectu Domini,

18. præsertim cum de sanguine illius non sit illatum intra sancta, et comedere debueritis eam in sanctuario, sicut præceptum est mihi?

19. Respondit Aaron: Oblata est hodie victima pro peccato, et holocaustum coram Domino: mihi autem accidit, quod vides: quomodo potui comedere eam, aut placere Domino in ceremoniis, mente lugubri?

20. Quod cum audisset Moyses, recepit satisfactionem.

CAPUT XI.

1. Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens:

2. Dicite filiis Israel: Hæc sunt animalia, quæ comedere debetis de cunctis animantibus terræ: *

3. Omne quod habet divisam ungulam, et ruminat in pecoribus, comedetis. * (*Deut.* 14, 4.)

4. Quidquid autem ruminat quidem, et habet ungulam, sed non dividit eam, sicut camelus et cetera, non comedetis illud, et inter immunda reputabitis.

5. Chœrogryllus qui ruminat, ungulamque non dividit, immundus est.

6. Lepus quoque: nam et ipse ruminat, sed ungulam non dividit.

7. Et sus: qui cum ungulam dividat, non ruminat.

8. Horum carnibus non vescemini,

nec cadavera contingetis, quia immunda sunt vobis.
9. Hæc sunt quæ gignuntur in aquis, et vesci licitum est: Omne quod habet pinnullas et squamas, tam in mari quam in fluminibus et stagnis, comedetis.
10. Quidquid autem pinnulas et squamas non habet, eorum quæ in aquis moventur et vivunt, abominabile vobis,
11. execrandumque erit, carnes eorum non comedetis, et morticina vitabitis.
12. Cuncta quæ non habent pinnullas et squamas in aquis, polluta erunt.
13. Hæc sunt quæ de avibus comedere non debetis, et vitanda sunt vobis: Aquilam, et gryphem, et haliæetum,
14. et milvum, ac vulturem juxta genus suum,
15. et omne corvini generis in similitudinem suam,
16. struthionem, et noctuam, et larum, et accipitrem juxta genus suum:
17. bubonem et mergulum, et ibin,
18. et cygnum, et onocrotalum, et porphyrionem,
19. herodionem et charadrion juxta genus suum, upupam quoque, et vespertilionem.
20. Omne de volucribus, quod graditur super quatuor pedes, abominabile erit vobis.
21. Quidquid autem ambulat quidem super quatuor pedes, sed habet longiora retro crura, per quæ salit super terram,
22. comedere debetis, ut est bruchus in genere suo, et attacus atque ophiomachus, ac locusta, singula juxta genus suum.
23. Quidquid autem ex volucribus quatuor tantum habet pedes, execrabile erit vobis:
24. et quicumque morticina eorum tetigerit, polluetur, et erit immundus usque ad vesperum:
25. et si necesse fuerit, ut portet quippiam horum mortuum, lavabit vestimenta sua, et immundus erit usque ad occasum solis.
26. Omne animal quod habet quidem ungulam, sed non dividit eam, nec ruminat, immundum erit: et qui tetigerit illud, contaminabitur.
27. Quod ambulat super manus ex cunctis animantibus, quæ incedunt quadrupedia, immundum erit: qui tetigerit morticina eorum, polluetur usque ad vesperum.
28. Et qui portaverit hujuscemodi cadavera, lavabit vestimenta sua, et immundus erit usque ad vesperum: quia omnia hæc immunda sunt vobis.
29. Hæc quoque inter polluta reputabuntur de his, quæ moventur in terra, mustela et mus et crocodilus, singula juxta genus suum,
30. mygale, et chamæleon, et stellio, et lacerta, et talpa:
31. omnia hæc immunda sunt. Qui tetigerit morticina eorum, immundus erit usque ad vesperum:
32. et super quod ceciderit quidquam de morticinis eorum, polluetur tam vas ligneum et vestimentum, quam pelles et cilicia: et in quocumque fit opus, tingentur aqua, et polluta erunt usque ad vesperum, et sic postea mundabuntur.
33. Vas autem fictile, in quod horum quidquam introceciderit, polluetur, et idcirco frangendum est.
34. Omnis cibus, quem comedetis, si fusa fuerit super eum aqua, immundus erit: et omne liquens quod bibitur de universo vase, immundum erit.
35. Et quidquid de morticinis hujuscemodi ceciderit super illud, immundum erit: sive clibani, sive chytropodes, destruentur, et immundi erunt.
36. Fontes vero et cisternæ, et omnis aquarum congregatio munda erit. Qui morticinum eorum tetigerit, polluetur.
37. Si ceciderit super sementem, non polluet eam.
38. Si autem quispiam aqua sementem perfuderit, et postea morticinis tacta fuerit, illico polluetur.
39. Si mortuum fuerit animal, quod licet vobis comedere, qui cadaver

ejus tetigerit, immundus erit usque ad vesperum:

40. et qui comederit ex eo quidpiam, sive portaverit, lavabit vestimenta sua, et immundus erit usque ad vesperum.

41. Omne quod reptat super terram, abominabile erit, nec assumetur in cibum.

42. Quidquid super pectus quadrupes graditur, et multos habet pedes, sive per humum trahitur, non comedetis, quia abominabile est.

43. Nolite contaminare animas vestras, nec tangatis quidquam eorum, ne immundi sitis.

44. Ego enim sum Dominus Deus vester: sancti estote, quia ego sanctus sum. Ne polluatis animas vestras in omni reptili, quod movetur super terram. (*Inf.* 19, 2.)

45. Ego enim sum Dominus, qui eduxi vos de terra Aegypti, ut essem vobis in Deum. Sancti eritis, quia ego sanctus sum. (1. *Pet.* 1, 16.)

46. Ista est lex animantium ac volucrum, et omnis animæ viventis, quæ movetur in aqua, et reptat in terra,

47. ut differentias noveritis mundi et immundi, et sciatis, quid comedere et quid respuere debeatis.

CAPUT XII.

1. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2. Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Mulier, si suscepto semine pepererit masculum, immunda erit septem diebus juxta dies seperationis menstruæ. (*Luc.* 2, 22.)

3. Et die octavo circumcidetur infantulus: (*Luc.* 2, 21.)

4. ipsa vero triginta tribus diebus manebit in sanguine purificationis suæ. Omne sanctum non tanget, nec ingredietur in sanctuarium, donec impleantur dies purificationis suæ.

5. Sin autem feminam pepererit, immunda erit duabus hebdomadibus juxta ritum fluxus menstrui, et sexaginta sex diebus manebit in sanguine purificationis suæ.

6. Cumque expleti fuerint dies purificationis suæ, pro filio, sive pro filia, deferet agnum anniculum in holocaustum, et pullum columbæ sive turturem pro peccato, ad ostium tabernaculi testimonii, et tradet sacerdoti,

7. qui offeret illa coram Domino, et orabit pro ea, et sic mundabitur a profluvio sanguinis sui. Ista est lex parientis masculum aut feminam.

8. Quodsi non invenerit manus ejus, nec potuerit offerre agnum, sumet duos turtures vel duos pullos columbarum, unum in holocaustum, et alterum pro peccato: orabitque pro ea sacerdos, et sic mundabitur. (*Supr.* 5, 7. et 11. *Luc.* 2, 24.)

CAPUT XIII.

1. Locutusque est Dominus ad Moysen, et Aaron, dicens:

2. Homo, in cujus cute et carne ortus fuerit diversus color sive pustula, aut quasi lucens quidpiam, id est, plaga lepræ, adducetur ad Aaron, sacerdotem, vel ad unum quemlibet filiorum ejus.

3. Qui cum viderit lepram in cute, et pilos in album mutatos colorem, ipsamque speciem lepræ humiliorem cute et carne reliqua: plaga lepræ est, et ad arbitrium ejus separabitur.

4. Sin autem lucens candor fuerit in cute, nec humilior carne reliqua, et pili coloris pristini, recludet eum sacerdos septem diebus,

5. et considerabit die septimo: et siquidem lepra ultra non creverit, nec transierit in cute priores terminos, rursum recludet eum septem diebus aliis.

6. Et die septimo contemplabitur' si obscurior fuerit lepra, et non creverit in cute, mundabit eum quia scabies est: lavabitque homo vestimenta sua, et mundus erit.

7. Quodsi postquam a sacerdote visus est, et redditus munditiæ, iterum lepra creverit, adducetur ad eum,

8. et immunditiæ condemnabitur.

9. Plaga lepræ si fuerit in homine, adducetur ad sacerdotem,

10. et videbit eum. Cumque color albus in cute fuerit, et capillorum

mutaverit aspectum, ipsa quoque caro viva apparuerit,
11. lepra vetustissima judicabitur, atque inolita cuti. Contaminabit itaque eum sacerdos, et non recludet, quia perspicuæ immunditiæ est.
12. Sin autem effloruerit discurrens lepra in cute, et operuerit omnem cutem a capite usque ad pedes quidquid sub aspectum oculorum cadit,
13. considerabit eum sacerdos, et teneri lepra mundissima judicabit, eo quod omnis in candorem versa sit, et idcirco homo mundus erit.
14. Quando vero caro vivens in eo apparuerit,
15. tunc sacerdotis judicio polluetur, et inter immundos reputabitur, caro enim viva si lepra aspergitur, immunda est.
16. Quodsi rursum versa fuerit in alborem, et totum hominem operuerit,
17. considerabit eum sacerdos, et mundum esse decernet.
18. Caro autem et cutis in qua ulcus natum est et sanatum,
19. et in loco ulceris cicatrix alba apparuerit, sive subrufa, adducetur homo ad sacerdotem.
20. Qui cum viderit locum lepræ humiliorem carne reliqua, et pilos versos in candorem, contaminabit eum: plaga enim lepræ orta est in ulcere.
21. Quodsi pilus coloris est pristini, et cicatrix subobscura, et vicina carne non est humilior, recludet eum septem diebus:
22. et si quidem creverit, adjudicabit eum lepræ:
23. sin autem steterit in loco suo, ulceris est cicatrix, et homo mundus erit.
24. Caro autem et cutis, quam ignis exusserit, et sanata albam, sive rufam habuerit cicatricem,
25. considerabit eam sacerdos, et ecce versa est in alborem, et locus ejus reliqua cute est humilior: contaminabit eum, quia plaga lepræ in cicatrice orta est.
26. Quod si pilorum color non fuerit immutatus, nec humilior plaga carne reliqua, et ipsa lepræ species fuerit subobscura, recludet eum septem diebus,
27. et die septimo contemplabitur: si creverit in cute lepra, contaminabit eum:
28. sin autem in loco suo candor steterit non satis clarus, plaga combustionis est, et idcirco mundabitur, quia cicatrix est combusturæ.
29. Vir, sive mulier, in cujus capite vel barba germinaverit lepra, videbit eos sacerdos:
30. et siquidem humilior fuerit locus carne reliqua, et capillus flavus, solitoque subtilior: contaminabit eos, quia lepra capitis ac barbæ est.
31. Sin autem viderit locum maculæ æqualem vicinæ carni, et capillum nigrum: recludet eum septem diebus,
32. et die septimo intuebitur. Si non creverit macula, et capillus sui coloris est, et locus plagæ carni reliquæ æqualis:
33. radetur homo absque loco maculæ, et includetur septem diebus aliis.
34. Si die septimo visa fuerit stetisse plaga in loco suo, nec humilior carne reliqua, mundabit eum, lotisque vestibus suis mundus erit.
35. Sin autem post emundationem, rursus creverit macula in cute,
36. non quæret amplius utrum capillus in flavum colorem sit immutatus, quia aperte immundus est.
37. Porro si steterit macula, et capilli nigri fuerint, noverit hominem sanatum esse, et confidenter eum pronuntiet mundum.
38. Vir, sive mulier, in cujus cute candor apparuerit,
39. intuebitur eos sacerdos; si deprehenderit subobscurum alborem lucere in cute, sciat non esse lepram, sed maculam coloris candidi, et hominem mundum.
40. Vir, de cujus capite capilli fluunt, calvus et mundus est;
41. et si a fronte ceciderint pili, recalvaster et mundus est.
42. Sin autem in calvitio sive in recalvatione albus vel rufus color fuerit exortus,
43. et hoc sacerdos viderit, condemnabit eum haud dubie lepræ, quæ orta est in calvitio.

44. Quicumque ergo maculatus fuerit lepra, et separatus est ad arbitrium sacerdotis,
45. habebit vestimenta dissuta, caput nudum, os veste contectum, contaminatum ac sordidum se clamabit.
46. Omni tempore, quo leprosus est et immundus, solus habitabit extra castra.
47. Vestis lanea sive linea, quæ lepram habuerit
48. in stamine atque subtegmine aut certe pellis, vel quidquid ex pelle confectum est,
49. si alba vel rufa macula fuerit infecta, lepra reputabitur, ostendeturque sacerdoti;
50. qui consideratam recludet septem diebus,
51. et die septimo rursus aspiciens, si deprehenderit crevisse, lepra perseverans est: pollutum judicabit vestimentum, et omne in quo fuerit inventa:
52. et idcirco comburetur flammis.
53. Quodsi eam viderit non crevisse.
54. præcipiet, et lavabunt id, in quo lepra est, recludetque illud septem diebus aliis.
55. Et cum viderit faciem quidem pristinam non reversam, nec tamen crevisse lepram, immundum judicabit, et igne comburet, eo quod infusa sit in superficie vestimenti vel per totum lepra.
56. Sin autem obscurior fuerit locus lepræ, postquam vestis est lota, abrumpet eum, et a solido dividet.
57. Quodsi ultra apparuerit in his locis, quæ prius immaculata erant, lepra volatilis et vaga, debet igne comburi:
58. si cessaverit, lavabit aqua ea, quæ pura sunt, secundo, et munda erunt.
59. Ista est lex lepræ vestimenti lanei et linei, staminis atque subtegminis, omnisque suppellectilis pelliceæ, quomodo mundari debeat, vel contaminari.

CAPUT XIV.

1. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
2. Hic est ritus leprosi, quando mundandus est: Adducetur ad sacerdotem: (*Mat.* 8, 4. *Luc.* 5, 14.)
3. qui egressus de castris, cum invenerit lepram esse mundatam,
4. præcipiet ei, qui purificatur, ut offerat duos passeres vivos pro se, quibus vesci licitum est, et lignum cedrinum, vermiculumque et hyssopum:
5. et unum ex passeribus immolari jubebit in vase fictili super aquas viventes:
6. alium autem vivum cum ligno cedrino, et cocco et hyssopo tinget in sanguine passeris immolati,
7. quo asperget illum, qui mundandus est, septies, ut jure purgetur: et dimittet passerem vivum, ut in agrum avolet.
8. Cumque laverit homo vestimenta sua, radet omnes pilos corporis, et lavabitur aqua: purificatusque ingredietur castra, ita dumtaxat ut maneat extra tabernaculum suum septem diebus,
9. et die septimo radet capillos capitis, barbamque et supercilia, ac totius corporis pilos. Et lotis rursum vestibus et corpore,
10. die octavo assumet duos agnos immaculatos, et ovem anniculam absque macula, et tres decimas similæ in sacrificium, quæ conspersa sit oleo, et seorsum olei sextarium.
11. Cumque sacerdos purificans hominem, statuerit eum, et hæc omnia coram Domino in ostio tabernaculi testimonii,
12. tollet agnum, et offeret eum pro delicto, oleique sextarium: et oblatis ante Dominum omnibus,
13. immolabit agnum, ubi solet immolari hostia pro peccato, et holocaustum, id est, in loco sancto. Sicut enim pro peccato, ita et pro delicto ad sacerdotem pertinet hostia: Sancta sanctorum est.
14. Assumensque sacerdos de sanguine hostiæ, quæ immolata est pro delicto, ponet super extremum auriculæ dexteræ ejus, qui mundatur, et super pollices manus dexteræ et pedis:

15. et de olei sextario mittet in manum suam sinistram,
16. tingetque digitum dexterum in eo, et asperget coram Domino septies:
17. quod autem reliquum est olei in læva manu, fundet super extremum auriculæ dexteræ ejus qui mundatur, et super pollices manus ac pedis dexteri, et super sanguinem qui effussus est pro delicto,
18. et super caput ejus.
19. Rogabitque pro eo coram Domino, et faciet sacrificium pro peccato. Tunc immolabit holocaustum,
20. et ponet illud in altari cum libamentis suis, et homo rite mundabitur.
21. Quodsi pauper est, et non potest manus ejus invenire, quæ dicta sunt, pro delicto assumet agnum ad oblationem, ut roget pro eo sacerdos, decimamque partem similæ conspersæ oleo in sacrificium, et olei sextarium,
22. duosque turtures sive duos pullos collumbæ, quorum unus sit pro peccato, et alter in holocaustum:*
23. offeretque ea die octavo purificationis suæ sacerdoti ad ostium tabernaculi testimonii coram Domino. * (*Supr.* 12, 8.)
24. Qui suscipiens agnum pro delicto et sextarium olei, levabit simul:
25. immolatoque agno, de sanguine ejus ponet super extremum auriculæ dexteræ illius qui mundatur, et super pollices manus ejus ac pedis dexteri:
26. olei vero partem mittet in manum suam sinistram,
27. in quo tingens digitum dexteræ manus asperget septies coram Domino:
28. tangetque extremum dexteræ auriculæ illius qui mundatur, et pollices manus ac pedis dexteri in loco sanguinis qui effusus est pro delicto;
29. reliquam autem partem olei, quæ est in sinistra manu, mittet super caput purificati, ut placet pro eo Dominum:
30. et turturem sive pullum columbæ offeret,
31. unum pro delicto, et alterum in holocaustum cum libamentis suis.
32. Hoc est sacrificium leprosi, qui habere non potest omnia in emundationem sui.
33. Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens:
34. Cum ingressi fueritis terram Chanaan, quam ego dabo vobis in possessionem, si fuerit plaga lepræ in ædibus,
35. ibit cujus est domus, nuntians sacerdoti, et dicet: Quasi plaga lepræ videtur mihi esse in domo mea.
36. At ille præcipiet, ut efferant universa de domo, priusquam ingrediatur eam, et videat utrum leprosa sit, ne immunda fiant omnia quæ in domo sunt. Intrabitque postea, ut consideret lepram domus:
37. et cum viderit in parietibus illius quasi valliculas pallore sive rubore deformes, et humiliores superficie reliqua,
38. egredietur ostium domus, et statim claudet illam septem diebus.
39. Reversusque die septimo, considerabit eam: si invenerit crevisse lepram,
40. jubebit erui lapides in quibus lepra est, et projici eos extra civitatem in locum immundum:
41. domum autem ipsam radi intrinsecus per circuitum, et spargi pulverem rasuræ extra urbem in locum immundum,
42. lapidesque alios reponi pro his, qui ablati fuerint, et luto alio liniri domum.
43. Sin autem, postquam eruti sunt lapides, et pulvis erasus, et alia terra lita,
44. ingressus sacerdos viderit reversam lepram, et parietes respersos maculis, lepra est perseverans, et immunda domus:
45. quam statim destruent, et lapides ejus ac ligna, atque universum pulverem projicient extra oppidum in locum immundum.
46. Qui intraverit domum, quando clausa est, immundus erit usque ad vesperum:
47. et qui dormierit in ea, et comederit quidpiam, lavabit vestimenta sua.
48. Quodsi introiens sacerdos vi-

derit lepram non crevisse in domo, postquam denuo lita fuerit, purificabit eam, reddita sanitate:
49. et in purificationem ejus sumet duos passeres, lignumque cedrinum, et vermiculum atque hyssopum:
50. et immolato uno passere in vase fictili super aquas vivas,
51. tollet lignum cedrinum, et hyssopum, et coccum et passerem vivum, et tinget omnia in sanguine passeris immolati, atque in aquis viventibus, et asperget domum septies,
52. purificabitque eam tam in sanguine passeris quam in aquis viventibus, et in passere vivo, lignoque cedrino et hyssopo atque vermiculo.
53. Cumque dimiserit passerem avolare in agrum libere, orabit pro domo, et jure mundabitur.
54. Ista est lex omnis lepræ et percussuræ,
55. lepræ vestium et domorum,
56. cicatricis et erumpentium papularum, lucentis maculæ, et in varias species, coloribus immutatis,
57. ut possit sciri, quo tempore mundum quid, vel immundum sit.

CAPUT XV.

1. Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens:
2. Loquimini filiis Israel, et dicite eis: Vir, qui patitur fluxum seminis, immundus erit.
3. Et tunc judicabitur huic vitio subjacere, cum per singula momenta adhæserit carni ejus, atque concreverit fœdus humor.
4. Omne stratum, in quo dormierit, immundum erit, et ubicumque sederit.
5. Si quis hominum tetigerit lectum ejus, lavabit vestimenta sua: et ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.
6. Si sederit ubi ille sederat, et ipse lavabit vestimenta sua: et lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum
7. Qui tetigerit carnem ejus, lavabit vestimenta sua: et ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.
8. Si salivam hujuscemodi homo jecerit super eum qui mundus est, lavabit vestimenta sua: et lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.
9. Sagma, super quo sederit, immundum erit:
10. et quidquid sub eo fuerit, qui fluxum seminis patitur, pollutum erit usque ad vesperum. Qui portaverit horum aliquid, lavabit vestimenta sua: et ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.
11. Omnis, quem tetigerit qui talis est, non lotis ante manibus, lavabit vestimenta sua: et lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.
12. Vas fictile quod tetigerit, confringetur: vas autem ligneum lavabitur aqua.
13. Si sanatus fuerit, qui hujuscemodi sustinet passionem, numerabit septem dies post emundationem sui, et lotis vestibus et toto corpore in aquis viventibus, erit mundus.
14. Die autem octavo sumet duos turtures, aut duos pullos columbæ, et veniet in conspectum Domini ad ostium tabernaculi testimonii, dabitque eos sacerdoti.
15. Qui faciet unum pro peccato, et alterum in holocaustum: rogabitque pro eo coram Domino, ut emundetur a fluxu seminis sui.
16. Vir de quo egreditur semen coitus, lavabit aqua omne corpus suum: et immundus erit usque ad vesperum.
17. Vestem et pellem, quam habuerit, lavabit aqua, et immunda erit usque ad vesperum.
18. Mulier, cum qua coierit, lavabitur aqua, et immunda erit usque ad vesperum.
19. Mulier, quæ redeunte mense patitur fluxum sanguinis, septem diebus separabitur.
20. Omnis, qui tetigerit eam, immundus erit usque ad vesperum:
21. et in quo dormierit vel sederit diebus separationis suæ, polluetur.
22. Qui tetigerit lectum ejus, lavabit vestimenta sua: et ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.

23. Omne vas, super quo illa sederit, quisquis attigerit, lavabit vestimenta sua: et ipse lotus aqua pollutus erit usque ad vesperum.

24. Si coierit cum ea vir tempore sanguinis menstrualis, immundus erit septem diebus: et omne stratum, in quo dormierit, polluetur.

25. Mulier quæ patitur multis diebus fluxum sanguinis non in tempore menstruali, vel quæ post menstruum sanguinem fluere non cessat, quamdiu subjacet huic passioni, immunda erit, quasi sit in tempore menstruo.

26. Omne stratum, in quo dormierit, et vas in quo sederit, pollutum erit:

27. quicumque tetigerit ea, lavabit vestimenta sua: et ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.

28. Si steterit sanguis, et fluere cessaverit, numerabit septem dies purificationis suæ:

29. et die octavo offeret pro se sacerdoti duos turtures, aut duos pullos columbarum ad ostium tabernaculi testimonii:

30. qui unum faciet pro peccato, et alterum in holocaustum, rogabitque pro ea coram Domino, et pro fluxu immunditiæ ejus.

31. Docebitis ergo filios Israel, ut caveant immunditiam, et non moriantur in sordibus suis, cum polluerint tabernaculum meum, quod est inter eos.

32. Ista est lex ejus, qui patitur fluxum seminis, et qui polluitur coitu,

33. et quæ menstruis temporibus separatur, vel quæ jugi fluit sanguine, et hominis, qui dormierit cum ea.

CAPUT XVI.

1. Locutusque est Dominus ad Moysen post mortem duorum filiorum Aaron, quando offerentes ignem alienum interfecti sunt, (*Supr.* 10, 1.)

2. et præcepit ei, dicens: Loquere ad Aaron fratrem tuum, ne omni tempore ingrediatur sanctuarium, quod est intra velum coram propitiatorio, quo tegitur arca, ut non moriatur (quia in nube apparebo super oraculum), (*Exod.* 30, 10. *Hebr.* 9, 7.)

3. nisi hæc ante fecerit: Vitulum pro peccato offeret, et arietem in holocaustum.

4. Tunica linea vestietur, feminalibus lineis verenda celabit: accingetur zona linea, cidarim lineam imponet capiti: hæc enim vestimenta sunt sancta, quibus cunctis, cum lotus fuerit, induetur.

5. Suscipietque ab universa multitudine filiorum Israel duos hircos pro peccato, et unum arietem in holocaustum.

6. Cumque obtulerit vitulum, et oraverit pro se et pro domo sua,

7. duos hircos stare faciet, coram Domino in ostio tabernaculi testimonii:

8. mittensque super utrumque sortem, unam Domino, et alteram capro emissario;

9. cujus exierit sors Domino, offeret illum pro peccato:

10. cujus autem in caprum emissarium, statuet eum vivum coram Domino, ut fundat preces super eo, et emittat eum in solitudinem.

11. His rite celebratis, offeret vitulum et rogans pro se et pro domo sua, immolabit eum:

12. assumtoque thuribulo, quod de prunis altaris impleverit, et hauriens manu compositum thymiama in incensum, ultra velum intrabit in Sancta,

13. ut positis super ignem aromatibus, nebula eorum et vapor operiat oraculum, quod est supra testimonium, et non moriatur.

14. Tollet quoque de sanguine vituli, et asperget digito septies contra propitiatorium ad orientem.

15. Cumque mactaverit hircum pro peccato populi, inferet sanguinem ejus intra velum, sicut præceptum est de sanguine vituli, ut aspergat e regione oraculi,

16. et expiet sanctuarium ab immunditiis filiorum Israel, et a prævaricationibus eorum, cunctisque peccatis. Juxta hunc ritum faciet tabernaculo testimonii, quod fixum est inter eos in medio sordium habitationis eorum

17. Nullus hominum sit in tabernaculo, quando pontifex sanctuarium ingreditur, ut roget pro se et pro domo sua, et pro universo cœtu Israel, donec egrediatur. (*Luc.* 1, 10.)
18. Cum autem exierit ad altare, quod coram Domino est, oret pro se, et sumtum sanguinem vituli atque hirci fundat super cornua ejus per gyrum:
19. aspergensque digito septies, expiet, et sanctificet illud ab immunditiis filiorum Israel.
20. Postquam emundaverit sanctuarium, et tabernaculum, et altare, tunc offerat hircum viventem:
21. et posita utraque manu super caput ejus, confiteatur omnes iniquitates filiorum Israel, et universa delicta atque peccata eorum: quæ imprecans capiti ejus, emittet illum per hominem paratum, in desertum.
22. Cumque portaverit hircus omnes iniquitates eorum in terram solitariam, et dimissus fuerit in deserto,
23. revertetur Aaron in tabernaculum testimonii, et depositis vestibus, quibus prius indutus erat cum intraret sanctuarium, relictisque ibi,
24. lavabit carnem suam in loco sancto, indueturque vestibus suis. Et postquam egressus obtulerit holocaustum suum ac plebis, rogabit tam pro se quam pro populo:
25. et adipem, qui oblatus est pro peccatis, adolebit super altare.
26. Ille vero, qui dimiserit caprum emissarium, lavabit vestimenta sua et corpus aqua, et sic ingredietur in castra.
27. Vitulum autem et hircum, qui pro peccato fuerant immolati, et quorum sanguis illatus est in sanctuarium, ut expiatio compleretur, asportabunt foras castra, et comburent igni tam pelles quam carnes eorum ac fimum: (*Heb.* 13, 11.)
28. et quicumque combusserit ea, lavabit vestimenta sua et carnem aqua, et sic ingredietur in castra.
29. Eritque vobis hoc legitimum sempiternum: Mense septimo, decima die mensis, affligetis animas vestras, nullumque opus facietis, sive indigena, sive advena, qui peregrinatur inter vos. (*Infr.* 23, 27.)
30. In hac die expiatio erit vestri, atque mundatio ab omnibus peccatis vestris: coram Domino mundabimini:
31. sabbatum enim requietionis est, et affligetis animas vestras religione perpetua.
32. Expiabit autem sacerdos, qui unctus fuerit, et cujus manus initiatæ sunt, ut sacerdotio fungatur pro patre suo; indueturque stola linea et vestibus sanctis;
33. et expiabit sanctuarium et tabernaculum testimonii atque altare, sacerdotes quoque et universum populum.
34. Eritque vobis hoc legitimum sempiternum, ut oretis pro filiis Israel, et pro cunctis peccatis eorum semel in anno. Fecit igitur, sicut præceperat Dominus Moysi.

CAPUT XVII.

1. Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens:
2. Loquere Aaron et filiis ejus, et cunctis filiis Israel, dicens ad eos; Iste est sermo, quem mandavit Dominus, dicens:
3. Homo quilibet de domo Israel, si occiderit bovem aut ovem, sive capram in castris vel extra castra,
4. et non obtulerit ad ostium tabernaculi oblationem Domino, sanguinis reus erit: quasi si sanguinem fuderit, sic peribit de medio populi sui.
5. Ideo sacerdoti offerre debent filii Israel hostias suas, quas occident in agro, ut sanctificentur Domino ante ostium tabernaculi testimonii, et immolent eas hostias pacificas Domino.
6. Fundetque sacerdos sanguinem super altare Domini ad ostium tabernaculi testimonii, et adolebit adipem in odorem suavitatis Domino:
7. et nequaquam ultra immolabunt hostias suas dæmonibus, cum quibus fornicati sunt. Legitimum sempiternum erit illis et posteris eorum.
8. Et ad ipsos dices: Homo de domo Israel, et de advenis, qui peregrinantur apud vos, qui obtulerit holocaustum sive victimam,

9. et ad ostium tabernaculi testimonii non adduxerit eam, ut offeratur Domino, interibit de populo suo.

10. Homo quilibet de domo Israel, et de advenis, qui peregrinantur inter eos, si comederit sanguinem, obfirmabo faciem meam contra animam illius, et disperdam eam de populo suo, (*Deut.* 12, 23.)

11. quia anima carnis in sanguine est: et ego dedi illum vobis, ut super altare in eo expietis pro animabus vestris, et sanguis pro animæ piaculo sit.

12. Idcirco dixi filiis Israel: Omnis anima ex vobis non comedet sanguinem, nec ex advenis, qui peregrinantur apud vos.

13. Homo quicumque de filiis Israel, et de advenis, qui peregrinantur apud vos, si venatione, atque aucupio ceperit feram vel avem, quibus vesci licitum est, fundat sanguinem ejus, et operiat illum terra.

14. Anima enim omnis carnis in sanguine est, unde dixi filiis Israel: Sanguinem universæ carnis non comedetis, quia anima carnis in sanguine est: et quicumque comederit illum, interibit. (*Gen.* 9, 4. *Supr.* 7, 26.)

15. Anima, quæ comederit morticinum, vel captum a bestia, tam de indigenis quam de advenis, lavabit vestimenta sua et semetipsum aqua, et contaminatus erit usque ad vesperum : et hoc ordine mundus fiet.

16. Quodsi non laverit vestimenta sua et corpus, portabit iniquitatem suam.

CAPUT XVIII.

1. Locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

2. Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Ego Dominus Deus vester!

3. Juxta consuetudinem terræ Aegypti, in qua habitastis, non facietis: et juxta morem regionis Chanaan, ad quam ego introducturus sum vos, non agetis, nec in legitimis eorum ambulabitis.

4. Facietis judicia mea, et præcepta mea servabitis, et ambulabitis in eis. Ego Dominus Deus vester.

5. Custodite leges meas atque judicia, quæ faciens homo, vivet in eis. Ego Dominus. (*Ezech.* 20, 11. *Rom.* 10, 5. *Gal.* 3, 12.)

6. Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedet, ut revelet turpitudinem ejus. Ego Dominus.

7. Turpitudinem patris tui et turpitudinem matris tuæ non discooperies: mater tua est: non revelabis turpitudinem ejus.

8. Turpitudinem uxoris patris tui non discooperies: turpitudo enim patris tui est. (*Infr.* 20, 11.)

9. Turpitudinem sororis tuæ ex patre, sive ex matre, quæ domi vel foris genita est, non revelabis.

10. Turpitudinem filiæ filii tui vel neptis ex filia non revelabis: quia turpitudo tua est.

11. Turpitudinem filiæ uxoris patris tui, quam peperit patri tuo, et est soror tua, non revelabis.

12. Turpitudinem sororis patris tui non discooperies: quia caro est patris tui.

13. Turpitudinem sororis matris tuæ non revelabis, eo quod caro sit matris tuæ.

14. Turpitudinem patrui tui non revelabis, nec accedes ad uxorem ejus, quæ tibi affinitate conjungitur.

15. Turpitudinem nurus tuæ non revelabis, quia uxor filii tui est, nec discooperies ignominiam ejus.

16. Turpitudinem uxoris fratris tui non revelabis, quia turpitudo fratris tui est.

17. Turpitudinem uxoris tuæ et filiæ ejus non revelabis. Filiam filii ejus, et filiam filiæ illius non sumes, ut reveles ignominiam ejus: quia caro illius sunt, et talis coitus incestus est.

18. Sororem uxoris tuæ in pellicatum illius non accipies, nec revelabis turpitudinem ejus adhuc illa vivente.

19. Ad mulierem, quæ patitur menstrua, non accedes, nec revelabis fœditatem ejus.

20. Cum uxore proximi tui non coibis, nec seminis commistione maculaberis.

21. De semine tuo non dabis, ut consecretur idolo Moloch, nec pol-

lues nomen Dei tui. Ego Dominus. (*Infr.* 20, 2.)
22. Cum masculo non commiscearis coitu femineo, quia abominatio est.
23. Cum omni pecore non coibis, nec maculaberis cum eo. Mulier non succumbet jumento, nec miscebitur ei: quia scelus est. (*Infr.* 20, 16.)
24. Nec polluamini in omnibus his, quibus contaminatæ sunt universæ gentes, quas ego ejiciam ante conspectum vestrum,
25. et quibus polluta est terra: cujus ego scelera visitabo, ut evomat habitatores suos.
26. Custodite legitima mea atque judicia, et non faciatis ex omnibus abominationibus istis, tam indigena quam colonus, qui peregrinantur apud vos.
27. Omnes enim exsecrationes istas fecerunt accolæ terræ, qui fuerunt ante vos, et polluerunt eam.
28. Cavete ergo, ne et vos similiter evomat, cum paria feceritis, sicut evomuit gentem, quæ fuit ante vos.
29. Omnis anima, quæ fecerit de abominationibus his quippiam, peribit de medio populi sui.
30. Custodite mandata mea. Nolite facere quæ fecerunt hi, qui fuerunt ante vos, et ne polluamini in eis. Ego Dominus Deus vester.

CAPUT XIX.

1. Locutus est Dominus ad Moysen, dicens:
2. Loquere ad omnem cœtum filiorum Israel, et dices ad eos: Sancti estote, quia ego sanctus sum, Dominus Deus vester. (*Supr.* 11, 44. I. *Pet.* 1, 16.)
3. Unusquisque patrem suum, et matrem suam timeat. Sabbata mea custodite. Ego Dominus Deus vester.
4. Nolite converti ad idola, nec deos conflatiles faciatis vobis. Ego Dominus Deus vester.
5. Si immolaveritis hostiam pacificorum Domino, ut sit placabilis,
6. eo die quo fuerit immolata, comedetis eam, et die altero: quidquid autem residuum fuerit in diem tertium, igne comburetis:
7. si quis post biduum comederit ex ea, profanus erit, et impietatis reus:
8. portabitque iniquitatem suam, quia sanctum Domini polluit, et peribit anima illa de populo suo.
9. Cum messueris segetes terræ tuæ, non tondebis usque ad solum superficiem terræ: nec remanentes spicas colliges. (*Infr.* 23, 22.)
10. Neque in vinea tua racemos et grana decidentia congregabis, sed pauperibus et peregrinis carpenda dimittes. Ego Dominus Deus vester.
11. Non facietis furtum. Non mentiemini, nec decipiet unusquisque proximum suum.
12. Non perjurabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui. Ego Dominus. (*Exod.* 20, 7.)
13. Non facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum. Non morabitur opus mercenarii tui apud te usque mane. (*Eccli.* 10, 6. *Deut.* 24, 14. *Tob.* 4, 15.)
14. Non maledices surdo, nec coram cæco pones offendiculum: sed timebis Dominum Deum tuum, quia ego sum Dominus.
15. Non facies quod iniquum est, nec injuste judicabis. Non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis. Juste judica proximo tuo. (*Deut.* 1, 17.)
16. Non eris criminator, nec susurro in populo. Non stabis contra sanguinem proximi tui. Ego Dominus.
17. Non oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publice argue eum, ne habeas super illo peccatum. (I. *Joan.* 2, 11. *Eccli.* 19, 13. *Mat.* 18, 15.)
18. Non quæras ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum. Diliges amicum tuum sicut teipsum. Ego Dominus. (*Mat.* 5. 43. *Rom.* 13, 9.)
19. Leges meas custodite. Jumentum tuum non facies coire cum alterius generis animantibus. Agrum tuum non seres diverso semine. Veste, quæ ex duobus texta est, non indueris.
20. Homo si dormierit cum muliere coitu seminis, quæ sit ancilla etiam nubilis, et tamen pretio non redemta,

nec libertate donata: vapulabunt ambo, et non morientur, quia non fuit libera:
21. pro delicto autem suo offeret Domino ad ostium tabernaculi testimonii arietem:
22. orabitque pro eo sacerdos, et pro peccato ejus coram Domino, et repropitiabitur ei, dimitteturque peccatum.
23. Quando ingressi fueritis terram, et plantaveritis in ea ligna pomifera, auferetis præputia eorum: poma, quæ germinant, immunda erunt vobis, nec edetis ex eis.
24. Quarto autem anno omnis fructus eorum sanctificabitur laudabilis Domino.
25. Quinto autem anno comedetis fructus, congregantes poma quæ proferunt. Ego Dominus Deus vester.
26. Non comedetis cum sanguine. Non augurabimini, nec observabitis somnia.
27. Neque in rotundum attondebitis comam, nec radetis barbam.
28. Et super mortuo non incidetis carnem vestram, neque figuras aliquas, aut stigmata facietis vobis. Ego Dominus.
29. Ne prostituas filiam tuam, ne contaminetur terra, et impleatur piaculo.
30. Sabbata mea custodite, et sanctuarium meum metuite. Ego Dominus.
31. Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini, ut polluamini per eos. Ego Dominus Deus vester.
32. Coram cano capite consurge, et honora personam senis: et time Dominum Deum tuum. Ego sum Dominus.
33. Si habitaverit advena in terra vestra, et moratus fuerit inter vos, non exprobretis ei: (*Exod.* 22, 21.)
34. sed sit inter vos quasi indigena, et diligetis eum quasi vosmetipsos: fuistis enim et vos advenæ in terra Aegypti. Ego Dominus Deus vester.
35. Nolite facere iniquum aliquid in judicio, in regula, in pondere, in mensura.
36. Statera justa, et æqua sint pondera, justus modius, æquusque sextarius. Ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos de terra Aegypti.
37. Custodite omnia præcepta mea, et universa judicia, et facite ea. Ego Dominus.

CAPUT XX.

1. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
2. Hæc loqueris filiis Israel: Homo de filiis Israel, et de advenis, qui habitant in Israel, si quis dederit de semine suo idolo Moloch, morte moriatur: populus terræ lapidabit eum. (*Supr.* 18, 21.)
3. Et ego ponam faciem meam contra illum: succidamque eum de medio populi sui, eo quod dederit de semine suo Moloch, et contaminaverit sanctuarium meum, ac polluerit nomen sanctum meum.
4. Quodsi negligens populus terræ, et quasi parvipendens imperium meum, dimiserit hominem, qui dedit de semine suo Moloch, nec voluerit eum occidere:
5. ponam faciem meam super hominem illum, et super cognationem ejus, succidamque et ipsum, et omnes qui consenserunt ei, ut fornicaretur cum Moloch, de medio populi sui.
6. Anima, quæ declinaverit ad magos et ariolos, et fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, et interficiam illam de medio populi sui.
7. Sanctificamini et estote sancti, quia ego sum Dominus Deus vester. *
8. Custodite præcepta mea, et facite ea. Ego Dominus qui sanctifico vos. * (I. *Petr.* 1, 16.)
9. Qui maledixerit patri suo aut matri, morte moriatur: patri matrique maledixit, sanguis ejus sit super eum. (*Exod.* 21, 17.)
10. Si mœchatus quis fuerit cum uxore alterius, et adulterium perpetraverit cum conjuge proximi sui, morte moriantur et mœchus et adultera. (*Deut.* 22, 22. *Joan.* 8, 5.)
11. Qui dormierit cum noverca sua, et revelaverit ignominiam patris sui, morte moriantur ambo: sanguis eorum sit super eos. (*Supr.* 18, 8.)

12. Si quis dormierit cum nuru sua, uterque moriatur, quia scelus operati sunt: sanguis eorum sit super eos.
13. Qui dormierit cum masculo coitu femineo, uterque operatus est nefas, morte moriantur: sit sanguis eorum super eos.
14. Qui supra uxorem filiam duxerit matrem ejus, scelus operatus est: vivus ardebit cum eis, nec permanebit tantum nefas in medio vestri.
15. Qui cum jumento et pecore coierit, morte moriatur: pecus quoque occidite. * (*Supr.* 18, 23.)
16. Mulier, quæ succubuerit cuilibet jumento, simul interficietur cum eo: sanguis eorum sit super eos. *
17. Qui acceperit sororem suam filiam patris sui, vel filiam matris suæ, et viderit turpitudinem ejus, illaque conspexerit fratris ignominiam: nefariam rem operati sunt: occidentur in conspectu populi sui, eo quod turpitudinem suam mutuo revelaverint, et portabunt iniquitatem suam.
18. Qui coierit cum muliere in fluxu menstruo, et revelaverit turpitudinem ejus, ipsaque aperuerit fontem sanguinis sui, interficientur ambo de medio populi sui.
19. Turpitudinem marterteræ, et amitæ tuæ non discooperies: qui hoc fecerit, ignominiam carnis suæ nudavit, portabunt ambo iniquitatem suam.
20. Qui coierit cum uxore patrui, vel avunculi sui, et revelaverit ignominiam cognationis suæ, portabunt ambo peccatum suum: absque liberis morientur.
21. Qui duxerit uxorem fratris sui, rem facit illicitam, turpitudinem fratris sui revelavit: absque liberis erunt.
22. Custodite leges meas, atque judicia, et facite ea, ne et vos evomat terra, quam intraturi estis et habitaturi.
23. Nolite ambulare in legitimis nationum, quas ego expulsurus sum ante vos. Omnia enim hæc fecerunt, et abominatus sum eas.
24. Vobis autem loquor: Possidete terram eorum, quam dabo vobis in hereditatem, terram fluentem lacte et melle. Ego Dominus Deus vester, qui separavi vos a ceteris populis.
25. Separate ergo et vos jumentum mundum ab immundo, et avem mundam ab immunda: ne polluatis animas vestras in pecore, et avibus et cunctis quæ moventur in terra, et quæ vobis ostendi esse polluta.
26. Eritis mihi sancti, quia sanctus sum ego Dominus, et separavi vos a ceteris populis, ut essetis mei.
27. Vir, sive mulier, in quibus pythonicus, vel divinationis fuerit spiritus, morte moriantur: lapidibus obruent eos: sanguis eorum sit super illos. (*Deut.* 18, 11.)

CAPUT XXI.

1. Dixit quoque Dominus ad Moysen: Loquere ad sacerdotes filios Aaron, et dices ad eos: Ne contaminetur sacerdos in mortibus civium suorum,
2. nisi tantum in consanguineis, ac propinquis, id est, super patre, et matre, et filio, et filia, fratre quoque,
3. et sorore virgine quæ non est nupta viro:
4. sed nec in principe populi sui contaminabitur.
5. Non radent caput, nec barbam, neque in carnibus suis facient incisuras. (*Supr.* 19, 27. *Ezech.* 44, 20.)
6. Sancti erunt Deo suo, et non polluent nomen ejus: incensum enim Domini, et panes Dei sui offerunt, et ideo sancti erunt.
7. Scortum et vile prostibulum non ducent uxorem, nec eam, quæ repudiata est a marito: quia consecrati sunt Deo suo, (*Supr.* 19, 29.)
8. et panes propositionis offerunt. Sint ergo sancti, quia et ego sanctus sum, Dominus, qui sanctifico eos.
9. Sacerdotis filia si deprehensa fuerit in stupro, et violaverit nomen patris sui, flammis exuretur.
10. Pontifex, id est, sacerdos maximus inter fratres suos, super cujus caput fusum est unctionis oleum, et cujus manus in sacerdotio consecratæ sunt, vestitusque est sanctis vestibus, caput suum non discooperiet, vestimenta non scindet:

11. et ad omnem mortuum non ingredietur omnino: super patre quoque suo, et matre non contaminabitur.
12. Nec egredietur de sanctis, ne polluat sanctuarium Domini, quia oleum sanctæ unctionis Dei sui super eum est. Ego Dominus.
13. Virginem ducet uxorem. *
14. Viduam autem et repudiatam, et sordidam, atque meretricem non accipiet, sed puellam de populo suo: * (*Ezech.* 44, 22.)
15. ne commisceat stirpem generis sui vulgo gentis suæ: quia ego Dominus, qui sanctifico eum.
16. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
17. Loquere ad Aaron: Homo de semine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo,
18. nec accedet ad ministerium ejus, si cæcus fuerit, si claudus, si parvo vel grandi vel torto naso,
19. si fracto pede, si manu,
20. si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si jugem scabiem, si impetiginem in corpore, vel herniosus.
21. Omnis qui habuerit maculam de semine Aaron sacerdotis, non accedet offerre hostias Domino, nec panes Deo suo:
22. vescetur tamen panibus, qui offeruntur in sanctuario,
23. ita dumtaxat, ut intra velum non ingrediatur, nec accedat ad altare, quia maculam habet, et contaminare non debet sanctuarium meum. Ego Dominus, qui sanctifico eos.
24. Locutus est ergo Moyses ad Aaron et ad filios ejus, et ad omnem Israel cuncta quæ fuerant sibi imperata.

CAPUT XXII.

1. Locutus quoque est Dominus ad Moysen, dicens:
2. Loquere ad Aaron et ad filios ejus, ut caveant ab his, quæ consecrata sunt filiorum Israel, et non contaminent nomen sanctificatorum mihi, quæ ipsi offerunt. Ego Dominus.
3. Dic ad eos, et ad posteros eorum: Omnis homo, qui accesserit de stirpe vestra ad ea quæ consecrata sunt, et quæ obtulerunt filii Israel Domino, in quo est immunditia, peribit coram Domino. Ego sum Dominus.
4. Homo de semine Aaron, qui fuerit leprosus, aut patiens fluxum seminis, non vescetur de his quæ sanctificata sunt mihi donec sanetur. Qui tetigerit immundum super mortuo, et ex quo egreditur semen quasi coitus,
5. et qui tangit reptile, et quodlibet immundum, cujus tactus est sordidus,
6. immundus erit usque ad vesperum, et non vescetur his quæ sanctificata sunt: sed cum laverit carnem suam aqua,
7. et occubuerit sol, tunc mundatus vescetur de sanctificatis, quia cibus illius est.
8. Morticinum et captum a bestia non comedent, nec polluentur in eis. Ego sum Dominus. (*Supr.* 17, 15. *Deut.* 14, 21. *Ezech.* 44, 31.)
9. Custodiant præcepta mea, ut non subjaceant peccato, et moriantur in sanctuario, cum polluerint illud. Ego Dominus qui sanctifico eos.
10. Omnis alienigena non comedet de sanctificatis: inquilinus sacerdotis et mercenarius non vescentur ex eis.
11. Quem autem sacerdos emerit, et qui vernaculus domus ejus fuerit, hi comedent ex eis.
12. Si filia sacerdotis cuilibet ex populo nupta fuerit, de his, quæ sanctificata sunt, et de primitiis non vescetur:
13. sin autem vidua, vel repudiata, et absque liberis reversa fuerit ad domum patris sui: sicut puella consueverat, aletur cibis patris sui. Omnis alienigena comedendi ex eis non habet potestatem.
14. Qui comederit de sanctificatis per ignorantiam, addet quintam partem cum eo, quod comedit, et dabit sacerdoti in sanctuarium.
15. Nec contaminabunt sanctificata filiorum Israel, quæ offerunt Domino:

16. ne forte sustineant iniquitatem delicti sui, cum sanctificata comederint. Ego Dominus, qui sanctifico eos.
17. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
18. Loquere ad Aaron et filios ejus et ad omnes filios Israel, dicesque ad eos: Homo de domo Israel, et de advenis qui habitant apud vos, qui obtulerit oblationem suam, vel vota solvens, vel sponte offerens, quidquid illud obtulerit in holocaustum Domini,
19. ut offeratur per vos, masculus immaculatus erit ex bobus, et ovibus, et ex capris:
20. si maculam habuerit, non offeretis, neque erit acceptabile.
21. Homo qui obtulerit victimam pacificorum Domino, vel vota solvens, vel sponte offerens, tam de bobus quam de ovibus, immaculatum offeret, ut acceptabile sit: omnis macula non erit in eo. (*Deut.* 15, 21. *Eccli.* 35, 14.)
22. Si cæcum fuerit, si fractum, si cicatricem habens, si papulas, aut scabiem, aut impetiginem, non offeretis ea Domino, nec adolebitis ex eis super altare Domini.
23. Bovem et ovem, aure et cauda amputatis, voluntarie offerre potes: votum autem ex eis solvi non potest.
24. Omne animal, quod vel contritis vel tusis, vel sectis, ablatisque testiculis est, non offeretis Domino, et in terra vestra hoc omnino ne faciatis.
25. De manu alienigenæ non offeretis panes Deo vestro, et quidquid aliud dare voluerit; quia corrupta, et maculata sunt omnia: non suscipietis ea.
26. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
27. Bos, ovis, et capra, cum genita fuerint, septem diebus erunt sub ubere matris suæ: die autem octavo, et deinceps offerri poterunt Domino.
28. Sive illa bos, sive ovis, non immolabuntur una die cum fœtibus suis.
29. Si immolaveritis hostiam pro gratiarum actione Domino, ut possit esse placabilis,
30. eodem die comedetis eam, non remanebit quidquam in mane alterius diei. Ego Dominus.
31. Custodite mandata mea, et facite ea. Ego Dominus.
32. Ne polluatis nomen meum sanctum, ut sanctificer in medio filiorum Israel. Ego Dominus, qui sanctifico vos,
33. et eduxi de terra Aegypti, ut essem vobis in Deum. Ego Dominus.

CAPUT XXIII.

1. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
2. Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Hæ sunt feriæ Domini, quas vocabitis sanctas.
3. Sex diebus facietis opus: dies septimus, quia sabbati requies est, vocabitur sanctus. Omne opus non facietis in eo: sabbatum Domini est in cunctis habitationibus vestris.
4. Hæ sunt ergo feriæ Domini sanctæ, quas celebrare debetis temporibus suis.
5. Mense primo, quartadecima die mensis ad vesperum, Phase Domini est: (*Exod.* 12, 18. *Num.* 28, 16.)
6. et quintadecima die mensis hujus, solemnitas azymorum Domini est. Septem diebus azyma comedetis.
7. Dies primus erit vobis celeberrimus, sanctusque: omne opus servile non facietis in eo:
8. sed offeretis sacrificium in igne Domino septem diebus: dies autem septimus erit celebrior et sanctior: nullumque servile opus facietis in eo.
9. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
10. Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Cum ingressi fueritis terram, quam ego dabo vobis, et messueritis segetem, feretis manipulos spicarum, primitias messis vestræ ad sacerdotem:
11. qui elevabit fasciculum coram Domino, ut acceptabile sit pro vobis, altero die sabbati, et sanctificabit illum.

12. Atque in eodem die, quo manipulus consecratur, cædetur agnus immaculatus anniculus in holocaustum Domini.
13. Et libamenta offerentur cum eo, duæ decimæ similæ conspersæ oleo in incensum Domini, odoremque suavissimum: liba quoque vini, quarta pars hin.
14. Panem, et polentam, et pultes non comedetis ex segete, usque ad diem qua offeretis ex ea Deo vestro. Præceptum est sempiternum in generationibus, cunctisque habitaculis vestris.
15. Numerabitis ergo ab altero die sabbati, in quo obtulistis manipulum primitiarum, septem hebdomadas plenas, (*Deut.* 16, 9.)
16. usque ad alteram diem expletionis hebdomadæ septimæ, id est quinquaginta dies: et sic offeretis sacrificium novum Domino
17. ex omnibus habitaculis vestris, panes primitiarum duos de duabus decimis similæ fermentatæ, quos coquetis in primitias Domini.
18. Offeretisque cum panibus septem agnos immaculatos anniculos, et vitulum de armento unum, et arietes duos, et erunt in holocaustum cum libamentis suis, in odorem suavissimum Domino.
19. Facietis et hircum pro peccato, duosque agnos anniculos hostias pacificorum.
20. Cumque elevaverit eos sacerdos cum panibus primitiarum coram Domino, cedent in usum ejus.
21. Et vocabitis hunc diem celeberrimum atque sanctissimum: omne opus servile non facietis in eo. Legitimum sempiternum erit in cunctis habitaculis et generationibus vestris.
22. Postquam autem messueritis segetem terræ vestræ, non secabitis eam usque ad solum: nec remanentes spicas colligetis, sed pauperibus et peregrinis dimittetis eas. Ego sum Dominus Deus vester. (*Supr.* 19, 9.)
23. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
24. Loquere filiis Israel: Mense septimo, prima die mensis, erit vobis sabbatum memoriale, clangentibus tubis et vocabitur sanctum: (*Num.* 29, 1.)
25. omne opus servile non facietis in eo, et offeretis holocaustum Domino.
26. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
27. Decimo die mensis hujus septimi, dies expiationum erit celeberrimus, et vocabitur sanctus; affligetisque animas vestras in eo, et offeretis holocaustum Domino. (*Supr.* 16, 29. *Num.* 29, 7. *Joan.* 7, 37.)
28. Omne opus servile non facietis in tempore diei hujus: quia dies propitiationis est, ut propitietur vobis Dominus Deus vester.
29. Omnis anima, quæ afflicta non fuerit die hac, peribit de populis suis:
30. et quæ operis quippiam fecerit, delebo eam de populo suo.
31. Nihil ergo operis facietis in eo: legitimum sempiternum erit vobis in cunctis generationibus, et habitationibus vestris.
32. Sabbatum requietionis est, et affligetis animas vestras die nono mensis: a vespera usque ad vesperam celebrabitis sabbata vestra.
33. Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens:
34. Loquere filiis Israel: A quintodecimo die mensis hujus septimi, erunt feriæ tabernaculorum septem diebus Domino.
35. Dies primus vocabitur celeberrimus atque sanctissimus: omne opus servile non facietis in eo.
36. Et septem diebus offeretis holocausta Domino: dies quoque octavus erit celeberrimus atque sanctissimus, et offeretis holocaustum Domino: est enim cœtus atque collectæ: omne opus servile non facietis in eo.
37. Hæ sunt feriæ Domini, quas vocabitis celeberrimas atque sanctissimas, offeretisque in eis oblationes Domino, holocausta et libamenta juxta ritum uniuscujusque diei:
38. exceptis sabbatis Domini, donisque vestris, et quæ offeretis ex voto, vel quæ sponte tribuetis Domino.

39. A quintodecimo ergo die mensis septimi, quando congregaveritis omnes fructus terræ vestræ, celebrabitis ferias Domini septem diebus: die primo et die octavo erit sabbatum, id est requies.

40. Sumetisque vobis die primo fructus arboris pulcherrimæ, spatulasque palmarum, et ramos ligni densarum frondium, et salices de torrente, et lætabimini coram Domino Deo vestro:

41. celebrabitisque solemnitatem ejus septem diebus per annum. Legitimum sempiternum erit in generationibus vestris. Mense septimo festa celebrabitis,

42. et habitabitis in umbraculis septem diebus. Omnis, qui de genere est Israel, manebit in tabernaculis:

43. ut discant posteri vestri quod in tabernaculis habitare fecerim filios Israel, cum educerem eos de terra Aegypti. Ego Dominus Deus vester.

44. Locutusque est Moyses super solemnitatibus Domini ad filios Israel.

CAPUT XXIV.

1. Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

2. Præcipe filiis Israel, ut afferant tibi oleum de olivis purissimum ac lucidum, ad concinnandas lucernas jugiter,

3. extra velum testimonii in tabernaculo fœderis. Ponetque eas Aaron a vespere usque ad mane coram Domino, cultu rituque perpetuo in generationibus vestris.

4. Super candelabrum mundissimum ponentur semper in conspectu Domini.

5. Accipies quoque similam, et coques ex ea duodecim panes, qui singuli habebunt duas decimas,

6. quorum senos altrinsecus super mensam purissimam coram Domino statues:

7. et pones super eos thus lucidissimum, ut sit panis in monimentum oblationis Domini.

8. Per singula sabbata mutabuntur coram Domino suscepti a filiis Israel fœdere sempiterno:

9. eruntque Aaron et filiorum ejus, ut comedant eos in loco sancto: quia Sanctum sanctorum est de sacrificiis Domini jure perpetuo.

10. Ecce autem egressus filius mulieris Israelitidis, quem peperat de viro Aegyptio inter filios Israel, jurgatus est in castris cum viro Israelita.

11. Cumque blasphemasset nomen, et maledixisset ei, adductus est ad Moysen. (Vocabatur autem mater ejus Salumith, filia Dabri de tribu Dan.)

12. Miseruntque eum in carcerem, donec nossent, quid juberet Dominus.

13. Qui locutus est ad Moysen,

14. dicens: Educ blasphemum extra castra, et ponant omnes, qui audierunt, manus suas super caput ejus, et lapidet eum populus universus.

15. Et ad filios Israel loqueris: Homo, qui maledixerit Deo suo, portabit peccatum suum:

16. et qui blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur: lapidibus opprimet eum omnis multitudo, sive ille civis, sive peregrinus fuerit. Qui blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur. * (*Exod.* 21, 12.)

17. Qui percusserit, et occiderit hominem, morte moriatur. *

18. Qui percusserit animal, reddet vicarium, id est animam pro anima.

19. Qui irrogaverit maculam cuilibet civium suorum: sicut fecit, sic fiet ei:

20. fracturam pro fractura, oculum pro oculo, dentem pro dente restituet: qualem inflixerit maculam, talem sustinere cogetur. *

21. Qui percusserit jumentum, reddet aliud. Qui percusserit hominem, punietur. * (*Exod.* 21, 24.)

22. Aequum judicium sit inter vos, sive peregrinus, sive civis peccaverit: quia ego sum Dominus Deus vester.

23. Locutusque est Moyses ad filios Israel; et eduxerunt eum, qui blasphemaverat, extra castra, ac lapidibus oppresserunt. Feceruntque filii Israel, sicut præceperat Dominus Moysi.

CAPUT XXV.

1. Locutusque est Dominus ad Moysen in monte Sinai, dicens:
2. Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Quando ingressi fueritis terram, quam ego dabo vobis, sabbatizes sabbatum Domino. (*Exod.* 23, 12.)
3. Sex annis seres agrum tuum, et sex annis putabis vineam tuam, colligesque fructus ejus:
4. septimo autem anno sabbatum erit terræ, requietionis Domini: agrum non seres et vineam non putabis.
5. Quæ sponte gignet humus, non metes, et uvas primitiarum tuarum non colliges quasi vindemiam: annus enim requietionis terræ est:
6. sed erunt vobis in cibum, tibi et servo tuo, ancillæ et mercenario tuo, et advenæ qui peregrinantur apud te:
7. jumentis tuis et pecoribus omnia, quæ nascuntur, præbebunt cibum.
8. Numerabis quoque tibi septem hebdomadas annorum, id est, septies septem, quæ simul faciunt annos quadraginta novem,
9. et clanges buccina mense septimo, decima die mensis, propitiationis tempore in universa terra vestra.
10. Sanctificabisque annum quinquagesimum, et vocabis remissionem cunctis habitatoribus terræ tuæ: ipse est enim jubilæus. Revertetur homo ad possessionem suam, et unusquisque rediet ad familiam pristinam:
11. quia jubilæus est et quinquagesimus annus. Non seretis, neque metetis sponte in agro nascentia, et primitias vindemiæ non colligetis,
12. ob sanctificationem jubilæi, sed statim oblata comedetis.
13. Anno jubilæi redient omnes ad possessiones suas.
14. Quando vendes quippiam civi tuo, vel emes ab eo, ne contristes fratrem tuum, sed juxta numerum annorum jubilæi emes ab eo,
15. et juxta supputationem frugum vendet tibi.
16. Quanto plures anni remanserint post jubilæum, tanto crescet et pretium: et quanto minus temporis numeraveris, tanto minoris et emtio constabit: tempus enim frugum vendet tibi.
17. Nolite affligere contribules vestros, sed timeat unusquisque Deum suum: quia ego Dominus Deus vester.
18. Facite præcepta mea, et judicia custodite, et implete ea, ut habitare possitis in terra absque ullo pavore,
19. et gignat vobis humus fructus suos, quibus vescamini usque ad saturitatem, nullius impetum formidantes.
20. Quodsi dixeritis: Quid comedemus anno septimo, si non severimus, neque collegerimus fruges nostras?
21. Dabo benedictionem meam vobis anno sexto, et faciet fructus trium annorum:
22. seretisque anno octavo, et comedetis veteres fruges usque ad nonum annum: donec nova nascantur, edetis vetera.
23. Terra quoque non vendetur in perpetuum, quia mea est, et vos advenæ et coloni mei estis:
24. unde cuncta regio possessionis vestræ sub redemtionis conditione vendetur.
25. Si attenuatus frater tuus vendiderit possessiunculam suam, et voluerit propinquus ejus, potest redimere quod ille vendiderat:
26. sin autem non habuerit proximum, et ipse pretium ad redimendum potuerit invenire:
27. computabuntur fructus ex eo tempore quo vendidit: et quod reliquum est, reddet emtori, sicque recipiet possessionem suam.
28. Quodsi non invenerit manus ejus, ut reddat pretium, habebit emtor quod emerat, usque ad annum jubilæum. In ipso enim omnis venditio redibit ad dominum, et ad possessorem pristinum.
29. Qui vendiderit domum intra urbis muros, habebit licentiam redimendi, donec unus impleatur annus:
30. si non redemerit, et anni circulus fuerit evolutus, emtor possidebit eam, et posteri ejus in perpe-

tuum, et redimi non poterit, etiam in jubilæo.

31. Sin autem in villa fuerit domus, quæ muros non habet, agrorum jure vendetur: si ante redemta non fuerit, in jubilæo revertetur ad dominum.

32. Aedes Levitarum, quæ in urbibus sunt, semper possunt redimi:

33. si redemtæ non fuerint, in jubilæo revertentur ad dominos, quia domus urbium Levitarum pro possessionibus sunt inter filiôs Israel.

34. Surburbana autem eorum nôn veneant, quia possessio sempiterna est.

35. Si attenuatus fuerit frater tuus, et infirmus manu, et susceperis eum quasi advenam, et peregrinum, et vixerit tecum,

36. ne accipias usuras ab eo, nec amplius quam dedisti. Time Deum tuum, ut vivere possit frater tuus apud te.

37. Pecuniam tuam non dabis ei ad usuram, et frugum superabundantiam non exiges. (*Deut.* 23, 19.)

38. Ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos de terra Aegypti, ut darem vobis terram Chanaan, et essem vester Deus.

39. Si paupertate compulsus vendiderit se tibi frater tuus, non eum opprimes servitute famulorum,

40. sed quasi mercenarius et colonus erit: usque ad annum jubilæum operabitur apud te,

41. et postea egredietur cum liberis suis, et revertetur ad cognationem et ad possessionem patrum suorum:

42. mei enim servi sunt, et ego eduxi eos de terra Aegypti: non veneant conditione servorum:

43. ne affligas eum per potentiam, sed metuito Deum tuum.

44. Servus et ancilla sint vobis de nationibus, quæ in circuitu vestro sunt.

45. Et de advenis qui peregrinantur apud vos, vel qui ex his nati fuerint in terra vestra, hos habebitis famulos,

46. et hereditario jure transmittetis ad posteros, ac possidebitis in æternum: fratres autem vestros, filios Israel, ne opprimatis per potentiam.

47. Si invaluerit apud vos manus advenæ atque peregrini et attenuatus frater tuus vendiderit se ei, aut cuiquam de stirpe ejus,

48. post venditionem pôtest redimi. Qui voluerit ex fratribus suis, redimet eum,

49. et patruus, et patruelis, et consanguineus, et affinis. Sin autem et ipse potuerit, redimet se,

50. supputatis dumtaxat annis a tempore venditionis suæ usque ad annum jubilæum: et pecunia, qua venditus fuerat, juxta annorum numerum et rationem mercenarii supputata.

51. Si plures fuerint anni, qui remanent usque ad jubilæum, secundum hos reddet et pretium:

52. si pauci, ponet rationem cum eo juxta annorum numerum, et reddet emtori quod reliquum est annorum,

53. quibus ante servivit mercedibus imputatis: non affliget eum violenter in conspectu tuo.

54. Quodsi per hæc redimi non potuerit, anno jubilæo egredietur cum liberis suis.

55. Mei enim sunt servi, filii Israel, quos eduxi de terra Aegypti.

CAPUT XXVI.

1. Egò Dominus Deus vester! Non facietis vobis idōlum et sculptile, nec titulos erigetis, nec insignem lapidem ponetis in terra vestra, ut adoretis eum. Ego enim sum Dominus Deus vester. (*Exod.* 20, 4. *Deut.* 5, 8. *Psal.* 96, 7.)

2. Custodite sabbata mea, et pavete ad sanctuarium meum. Ego Dominus.

3. Si in præceptis meis ambulaveritis, et mandata mea custodieritis, et feceritis ea, dabo vobis pluvias temporibus suis, (*Deut.* 28, 1.)

4. et terra gignet germen suum, et pomis arbores replebuntur.

5. Apprehendet messium tritura vindemiam et vindemia occupabit sementem: et comedetis panem vestrum in saturitate, et absque pavore habitabitis in terra vestra.

6. Dabò pacem in finibus vestris: dormietis, et non erit qui exterreat.

Auferam malas bestias, et gladius non transibit terminos vestros.
7. Persequemini inimicos vestros, et corruent coram vobis:
8. persequentur quinque de vestris centum alienos, et centum de vobis decem millia: cadent inimici vestri gladio in conspectu vestro.
9. Respiciam vos, et crescere faciam: multiplicabimini, et firmabo pactum meum vobiscum.
10. Comedetis vetustissima veterum, et vetera novis supervenientibus projicietis.
11. Ponam tabernaculum meum in medio vestri, et non abjiciet vos anima mea.
12. Ambulabo inter vos, et ero Deus vester, vosque eritis populus meus.*
13. Ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos de terra Aegyptiorum, ne serviretis eis, et qui confregi catenas cervicum vestrarum, ut incederetis erecti. * (II. *Cor.* 6, 16.)
14. Quodsi non audieritis me, nec feceritis omnia mandata mea,
15. si spreveritis leges meas, et judicia mea contemseritis, ut non faciatis ea quæ a me constituta sunt, et ad irritum perducatis pactum meum: (*Deut.* 28,15. *Malach.* 2,2.)
16. ego quoque hæc faciam vobis: Visitabo vos velociter in egestate, et ardore, qui conficiat oculos vestros, et consumat animas vestras. Frustra seretis sementem, quæ ab hostibus devorabitur.
17. Ponam faciem meam contra vos, et corruetis coram hostibus vestris, et subjiciemini his qui oderunt vos: fugietis, nemine persequente.
18. Sin autem nec sic obedieritis mihi, addam correptiones vestras septuplum propter peccata vestra,
19. et conteram superbiam duritiæ vestræ, daboque vobis cœlum desuper sicut ferrum, et terram æneam.
20. Consumetur incassum labor vester, non proferet terra germen, nec arbores poma præbebunt.
21. Si ambulaveritis ex adverso mihi nec volueritis audire me, addam plagas vestras in septuplum propter peccata vestra:
22. immittamque in vos bestias agri, quæ consumant vos, et pecora vestra, et ad paucitatem cuncta redigant, desertæque fiant viæ vestræ.
23. Quodsi nec sic volueritis recipere disciplinam, sed ambulaveritis ex adverso mihi:
24. ego quoque contra vos adversus incedam, et percutiam vos septies propter peccata vestra:
25. inducamque super vos gladium ultorem fœderis mei. Cumque confugeritis in urbes, mittam pestilentiam in medio vestri, et trademini in manibus hostium,
26. postquam confregero baculum panis vestri, ita ut decem mulieres in uno clibano coquant panes, et reddant eos ad pondus: et comedetis, et non saturabimini.
27. Sin autem nec per hæc audieritis me, sed ambulaveritis contra me:
28. et ego incedam adversus vos in furore contrario, et corripiam vos septem plagis propter peccata vestra,
29. ita ut comedatis carnes filiorum vestrorum et filiarum vestrarum:
30. destruam excelsa vestra, et simulacra confringam. Cadetis inter ruinas idolorum vestrorum, et abominabitur vos anima mea,
31. in tantum, ut urbes vestras redigam in solitudinem, et deserta faciam sanctuaria vestra, nec recipiam ultra odorem suavissimum.
32. Disperdamque terram vestram, et stupebunt super ea inimici vestri, cum habitatores illius fuerint:
33. vos autem dispergam in gentes, et evaginabo post vos gladium, eritque terra vestra deserta, et civitates vestræ dirutæ.
34. Tunc placebunt terræ sabbata sua cunctis diebus solitudinis suæ: quando fueritis
35. in terra hostili, sabbatizabit, et requiescet in sabbatis solitudinis suæ, eo quod non requieverit in sabbatis vestris quando habitabatis in ea.
36. Et qui de vobis remanserint, dabo pavorem in cordibus eorum in regionibus hostium, terrebit eos sonitus folii volantis, et ita fugient quasi gladium: cadent, nullo persequente,

37. et corruent singuli super fratres suos quasi bella fugientes, nemo vestrum inimicis audebit resistere:
38. peribitis inter gentes, et hostilis vos terra consumet.
39. Quodsi et de iis aliqui remanserint, tabescent in iniquitatibus suis, in terra inimicorum suorum, et propter peccata patrum suorum et sua affligentur:
40. donec confiteantur iniquitates suas, et majorum suorum, quibus prævaricati sunt in me, et ambulaverunt ex adverso mihi.
41. Ambulabo igitur et ego contra eos, et inducam illos in terram hostilem, donec erubescat incircumcisa mens eorum: tunc orabunt pro impietatibus suis.
42. Et recordabor fœderis mei quod pepigi cum Jacob, et Isaac, et Abraham. Terræ quoque memor ero,
43. quæ cum relicta fuerit ab eis, complacebit sibi in sabbatis suis, patiens solitudinem propter illos. Ipsi vero rogabunt pro peccatis suis, eo quod abjecerint judicia mea, et leges meas despexerint.
44. Et tamen etiam cum essent in terra hostili, non penitus abjeci eos, neque sic despexi, ut consumerentur, et irritum facerem pactum meum cum eis. Ego enim sum Dominus Deus eorum,
45. et recordabor fœderis mei pristini, quando eduxi eos de terra Aegypti in conspectu gentium, ut essem Deus eorum. Ego Dominus. Hæc sunt judicia atque præcepta et leges, quas dedit Dominus inter se et filios Israel in monte Sinai per manum Moysi.

CAPUT XXVII.

1. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
2. Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Homo qui votum fecerit, et spoponderit Deo animam suam, sub æstimatione dabit pretium.
3. Si fuerit masculus a vigesimo anno usque ad sexagesimum annum, dabit quinquaginta siclos argenti ad mensuram sanctuarii:
4. si mulier, triginta.
5. A quinto autem anno usque ad vigesimum, masculus dabit viginti siclos: femina decem.
6. Ab uno mense usque ad annum quintum pro masculo dabuntur quinque sicli: pro femina, tres.
7. Sexagenarius et ultra masculus dabit quindecim siclos: femina decem.
8. Si pauper fuerit, et æstimationem reddere non valebit, stabit coram sacerdote: et quantum ille æstimaverit, et viderit eum posse reddere, tantum dabit.
9. Animal autem, quod immolari potest Domino, si quis voverit, sanctum erit,
10. et mutari non poterit, id est, nec melius malo, nec pejus bono: quodsi mutaverit, et ipsum quod mutatum est, et illud pro quo mutatum est, consecratum erit Domino.
11. Animal immundum, quod immolari Domino non potest, si quis voverit, adducetur ante sacerdotem:
12. qui judicans utrum bonum an malum sit, statuet pretium:
13. quodsi dare voluerit is, qui offert, addet supra æstimationem quintam partem.
14. Homo si voverit domum suam, et sanctificaverit Domino, considerabit eam sacerdos utrum bona an mala sit, et juxta pretium, quod ab eo fuerit constitutum, venundabitur:
15. sin autem ille, qui voverat, voluerit redimere eam, dabit quintam partem æstimationis supra, et habebit domum.
16. Quodsi agrum possessionis suæ voverit, et consecraverit Domino, juxta mensuram sementis æstimabitur pretium; si triginta modiis hordei seritur terra, quinquaginta siclis venundetur argenti.
17. Si statim ab anno incipientis jubilæi voverit agrum, quanto valere potest, tanto æstimabitur:
18. sin autem post aliquantum temporis: supputabit sacerdos pecuniam juxta annorum, qui reliqui sunt, numerum usque ad jubilæum, et detrahetur ex pretio.
19. Quodsi voluerit redimere agrum ille, qui voverat, addet quintam

partem æstimatæ pecuniæ, et possidebit eum.
20. Sin autem noluerit redimere, sed alteri cuilibet fuerit venundatus, ultra eum qui voverat, redimere non poterit:
21. quia cum jubilæi venerit dies, sanctificatus erit Domino, et possessio consecrata ad jus pertinet sacerdotum.
22. Si ager emtus est, et non de possessione majorum sanctificatus fuerit Domino,
23. supputabit sacerdos juxta annorum numerum usque ad jubilæum, pretium, et dabit ille qui voverat eum, Domino:
24. in jubilæo autem revertetur ad priorem dominum, qui vendiderat eum, et habuerat in sorte possessionis suæ.
25. Omnis æstimatio siclo sanctuarii ponderabitur. Siclus viginti obolos habet. (*Exod.* 30, 13. *Num.* 3, 47.)
26. Primogenita, quæ ad Dominum pertinent, nemo sanctificare poterit et vovere: sive bos sive ovis fuerit, Domini sunt.
27. Quodsi immundum est animal, redimet qui obtulit, juxta æstimationem tuam, et addet quintam partem pretii: si redimere noluerit, vendetur alteri quantocumque a te fuerit æstimatum.
28. Omne, quod Domino consecratur, sive homo fuerit, sive animal, sive ager, non vendetur, nec redimi poterit. Quidquid semel fuerit consecratum, Sanctum sanctorum erit Domino.
29. Et omnis consecratio, quæ offertur ab homine, non redimetur, sed morte morietur.
30. Omnes decimæ terræ, sive de frugibus, sive de pomis arborum, Domini sunt, et illi sanctificantur.
31. Si quis autem voluerit redimere decimas suas, addet quintam partem earum.
32. Omnium decimarum bovis et ovis, et capræ, quæ sub pastoris virga transeunt, quidquid decimum venerit, sanctificabitur Domino.
33. Non eligetur nec bonum nec malum, nec altero commutabitur: si quis mutaverit, et quod mutatum est, et pro quo mutatum est, sanctificabitur Domino, et non redimetur.
34. Hæc sunt præcepta, quæ mandavit Dominus Moysi ad filios Israel in monte Sinai.

LIBER NUMERI.

HEBRAICE VAIEDABBER.

CAPUT I.

1. Locutusque est Dominus ad Moysen in deserto Sinai in tabernaculo fœderis, prima die mensis secundi, anno altero egressionis eorum ex Aegypto, dicens:
2. Tollite summam universæ congregationis filiorum Israel per cognationes et domus suas, et nomina singulorum, quidquid sexus est masculini (*Exod.* 30, 12.)
3. a vigesimo anno et supra, omnium virorum fortium ex Israel, et numerabitis eos per turmas suas, tu et Aaron.
4. Eruntque vobiscum principes tribuum ac domorum in cognationibus suis,
5. quorum ista sunt nomina: De Ruben, Elisur filius Sedeur:
6. de Simeon, Salamiel filius Surisaddai:
7. de Juda, Nahasson, filius Aminadab:
8. de Issachar, Nathanael, filius Suar:
9. de Zabulon, Eliab filius Helon.
10. Filiorum autem Joseph, de Ephraim, Elisama filius Ammiud: de Manasse, Gamaliel filius Phadassur:
11. de Benjamin, Abidan filius Gedeonis:

12. de Dan, Ahiezer filius Ammisaddai:
13. de Aser, Phegiel, filius Ochran:
14. de Gad, Eliasaph filius Duel:
15. de Nephthali, Ahira filius Enan.
16. Hi nobilissimi principes multitudinis per tribus et cognationes suas, et capita exercitus Israel,
17. quos tulerunt Moyses et Aaron cum omni vulgi multitudine;
18. et congregaverunt primo die mensis secundi, recensentes eos per cognationes, et domos, ac familias, et capita, et nomina singulorum a vigesimo anno et supra,
19. sicut præceperat Dominus Moysi. Numeratique sunt in deserto Sinai.
20. De Ruben primogenito Israelis per generationes et familias ac domos suas, et nomina capitum singulorum, omne quod sexus est masculini a vigesimo anno et supra, procedentium ad bellum,
21. quadraginta sex millia quingenti.
22. De filiis Simeon per generationes et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina et capita singulorum, omne quod sexus est masculini a vigesimo anno et supra procedentium ad bellum,
23. quinquaginta novem millia trecenti.
24. De filiis Gad per generationes et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum a viginti annis et supra, omnes qui ad bella procederent,
25. quadraginta quinque millia sexcenti quinquaginta.
26. De filiis Juda per generationes et familias ac domos cognationum suarum, per nomina singulorum a vigesimo anno et supra, omnes qui poterant ad bella procedere,
27. recensiti sunt septuaginta quatuor millia sexcenti.
28. De filiis Issachar, per generationes et familias ac domos cognationum suarum, per nomina singulorum a vigesimo anno et supra, omnes qui ad bella procederent,
29. recensiti sunt quinquaginta quatuor millia quadringenti.
30. De filiis Zabulon per generationes, et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum a vigesimo anno et supra, omnes qui poterant ad bella procedere,
31. quinquaginta septem millia quadringenti.
32. De filiis Joseph, filiorum Ephraim per generationes, et familias, ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum a vigesimo anno et supra, omnes qui poterant ad bella procedere,
33. quadraginta millia quingenti.
34. Porro filiorum Manasse per generationes et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum a viginti annis et supra, omnes qui poterant ad bella procedere,
35. triginta duo millia ducenti.
36. De filiis Benjamin per generationes et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt nominibus singulorum a vigesimo anno et supra, omnes qui poterant ad bella procedere,
37. triginta quinque millia quadringenti.
38. De filiis Dan per generationes, et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt nominibus singulorum a vigesimo anno et supra, omnes qui poterant ad bella procedere,
39. sexaginta duo millia septingenti.
40. De filiis Aser per generationes et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum a vigesimo anno et supra, omnes qui poterant ad bella procedere,
41. quadraginta millia et mille quingenti.
42. De filiis Nephthali per generationes et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt nominibus singulorum a vigesimo anno et supra, omnes qui poterant ad bella procedere,
43. quinquaginta tria millia quadringenti.
44. Hi sunt, quos numeraverunt

Moyses et Aaron, et duodecim principes Israel, singulos per domos cognationum suarum.
45. Fueruntque omnis numerus filiorum Israel per domos et familias suas a vigesimo anno et supra, qui poterant ad bella procedere,
46. sexcenta tria millia virorum quingenti quinquaginta.
47. Levitæ autem in tribu familiarum suarum non sunt numerati cum eis.
48. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
49. Tribum Levi noli numerare, neque pones summam eorum cum filiis Israel:
50. sed constitue eos super tabernaculum testimonii et cuncta vasa ejus, et quidquid ad ceremonias pertinet. Ipsi portabunt tabernaculum et omnia utensilia ejus et erunt in ministerio, ac per gyrum tabernaculi metabuntur.
51. Cum proficiscendum fuerit, deponent Levitæ tabernaculum: cum castrametandum, erigent: quisquis externorum accesserit, occidetur.
52. Metabuntur autem castra filii Israel unusquisque per turmas et cuneos atque exercitum suum.
53. Porro Levitæ per gyrum tabernaculi figent tentoria, ne fiat indignatio super multitudinem filiorum Israel, et excubabunt in custodiis tabernaculi testimonii.
54. Fecerunt ergo filii Israel juxta omnia, quæ præceperat Dominus Moysi.

CAPUT II.

1. Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron dicens:
2. Singuli per turmas, signa, atque vexilla, et domos cognationum suarum castrametabuntur filii Israel, per gyrum tabernaculi fœderis.
3. Ad orientem Judas figet tentoria per turmas exercitus sui, eritque princeps filiorum ejus Nahasson filius Aminadab:
4. et omnis de stirpe ejus summa pugnantium, septuaginta quatuor millia sexcenti.
5. Juxta eum castrametati sunt de tribu Issachar, quorum princeps fuit Nathanael filius Suar;
6. et omnis numerus pugnatorum ejus quinquaginta quatuor millia quadringenti.
7. In tribu Zabulon princeps fuit Eliab filius Helon:
8, omnis de stirpe ejus exercitus pugnatorum, quinquaginta septem millia quadringenti.
9. Universi qui in castris Judæ annumerati sunt, fuerunt centum octoginta sex millia quadringenti: et per turmas suas primi egredientur.
10. In castris filiorum Ruben ad meridianam plagam erit princeps Elisur filius Sedeur;
11. et cunctus exercitus pugnatorum ejus qui numerati sunt, quadraginta sex millia quingenti.
12. Juxta eum castrametati sunt de tribu Simeon, quorum princeps fuit Salamiel filius Surisaddai:
13. et cunctus exercitus pugnatorum ejus, qui numerati sunt, quinquaginta novem millia trecenti.
14. In tribu Gad princeps fuit Eliasaph filius Duel:
15. et cunctus exercitus pugnatorum ejus, qui numerati sunt, quadraginta millia sexcenti quinquaginta.
16. Omnes qui recensiti sunt in castris Ruben, centum quinquaginta millia et mille quadringenti quinquaginta per turmas suas in secundo loco proficiscentur.
17. Levabitur autem tabernaculum testimonii per officia Levitarum et turmas eorum: quomodo erigetur, ita et deponetur. Singuli per loca et ordines suos proficiscentur.
18. Ad occidentalem plagam erunt castra filiorum Ephraim, quorum princeps fuit Elisama filius Ammiud:
19. cunctus exercitus pugnatorum ejus, qui numerati sunt, quadraginta millia quingenti.
20. Et cum eis tribus filiorum Manasse, quorum princeps fuit Gamaliel filius Phadassur:
21. cunctusque exercitus pugnatorum ejus, qui numerati sunt, triginta duo millia ducenti.
22. In tribu filiorum Benjamin princeps fuit Abidan filius Gedeonis:

23. et cunctus exercitus pugnatorum ejus, qui recensiti sunt, triginta quinque millia quadringenti.
24. Omnes qui numerati sunt in castris Ephraim, centum octo millia centum per turmas suas: tertii proficiscentur.
25. Ad aquilonis partem castrametati sunt filii Dan, quorum princeps fuit Ahiezer filius Ammisaddai:
26. cunctus exercitus pugnatorum ejus, qui numerati sunt, sexaginta duo millia septingenti.
27. Juxta eum fixere tentoria de tribu Aser, quorum princeps fuit Phegiel filius Ochran;
28. cunctus exercitus pugnatorum ejus, qui numerati sunt, quadraginta millia et mille quingenti.
29. De tribu filiorum Nephthali princeps fuit Ahira filius Enan:
30. cunctus exercitus pugnatorum ejus, quinquaginta tria millia quadringenti.
31. Omnes, qui numerati sunt in castris Dan, fuerunt centum quinquaginta septem millia sexcenti: et novissimi proficiscentur.
32. Hic numerus filiorum Israel, per domos cognationum suarum et turmas divisi exercitus, sexcenta tria millia quingenti quinquaginta.
33. Levitæ autem non sunt numerati inter filios Israel; sic enim præceperat Dominus Moysi.
34. Feceruntque filii Israel juxta omnia, quæ mandaverat Dominus. Castrametati sunt per turmas suas, et profecti per familias ac domos patrum suorum.

CAPUT III.

1. Hæ sunt generationes Aaron et Moysis in die qua locutus est Dominus ad Moysen in monte Sinai.
2. Et hæc nomina filiorum Aaron: primogenitus ejus Nadab, deinde Abiu et Eleazar et Ithamar. (*Exod.* 6, 23.)
3. Hæc nomina filiorum Aaron sacerdotum qui uncti sunt, et quorum repletæ et consecratæ manus, ut sacerdotio fungerentur.
4. Mortui sunt enim Nadab et Abiu, cum offerrent ignem alienum in conspectu Domini in deserto Sinai, absque liberis; functique sunt sacerdotio Eleazar et Ithamar coram Aaron patre suo. (*Lev.* 10, 1. I. *Par.* 24. 2.)
5. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
6. Applica tribum Levi, et fac stare in conspectu Aaron sacerdotis, ut ministrent ei, et excubent,
7. et observent quidquid ad cultum pertinet multitudinis coram tabernaculo testimonii,
8. et custodiant vasa tabernaculi, servientes in ministerio ejus.
9. Dabisque dono Levitas
10. Aaron et filiis ejus, quibus traditi sunt a filiis Israel. Aaron autem et filios ejus constitues super cultum sacerdotii. Externus, qui ad ministrandum accesserit, morietur.
11. Locutusque est Dominus ad Moysen dicens:
12. Ego tuli Levitas a filiis Israel pro omni primogenito, qui aperit vulvam in filiis Israel, eruntque Levitæ mei.
13. Meum est enim omne primogenitum, ex quo percussi primogenitos in terra Aegypti: sanctificavi mihi quidquid primum nascitur in Israel ab homine usque ad pecus, mei sunt: ego Dominus. (*Exod.* 13, 2.)
14. Locutusque est Dominus ad Moysen in deserto Sinai, dicens:
15. Numera filios Levi per domos patrum suorum et familias, omnem masculum ab uno mense, et supra.
16. Numeravit Moyses, ut præceperat Dominus,
17. et inventi sunt filii Levi per nomina sua, Gerson et Caath et Merari. (*Exod.* 6, 16.)
18. Filii Gerson: Lebni et Semei.
19. Filii Caath: Amram et Jesaar, Hebron et Oziel.
20. Filii Merari: Moholi et Musi.
21. De Gerson fuere familiæ duæ, Lebnitica, et Semeitica;
22. quarum numeratus est populus sexus masculini ab uno mense et supra, septem millia quingenti.
23. Hi post tabernaculum metabuntur ad occidentem
24. sub principe Eliasaph filio Lael.
25. Et habebunt excubias in tabernaculo fœderis,

26. Ipsum tabernaculum et operimentum ejus, tentorium quod trahitur ante fores tecti fœderis, et cortinas atrii; tentorium quoque, quod appenditur in introitu atrii tabernaculi, et quidquid ad ritum altaris pertinet, funus tabernaculi et omnia utensilia ejus.
27. Cognatio Caath habebit populos Amramitas et Jesaaritas et Hebronitas et Ozielitas. Hæ sunt familiæ Caathitarum recensitæ per nomina sua;
28. omnes generis masculini ab uno mense et supra, octo millia sexcenti, habebunt excubias sanctuarii,
29. et castrametabuntur ad meridianam plagam.
30. Princepsque eorum erit Elisaphan filius Oziel;
31. et custodient arcam, mensamque et candelabrum, altaria et vasa sanctuarii, in quibus ministratur, et velum, cunctamque hujuscemodi supellectilem.
32. Princeps autem principum Levitarum Eleazar filius Aaron sacerdotis, erit super excubitores custodiæ sanctuarii.
33. At vero de Merari erunt populi Moholitæ et Musitæ, recensiti per nomina sua;
34. omnes generis masculini ab uno mense et supra, sex millia ducenti.
35. Princeps eorum Suriel filius Abihaiel; in plaga septentrionali castrametabuntur.
36. Erunt sub custodia eorum tabulæ tabernaculi et vectes, et columnæ ac bases earum, et omnia quæ ad cultum hujuscemodi pertinent;
37. columnæque atrii per circuitum cum basibus suis, et paxilli cum funibus.
38. Castrametabuntur ante tabernaculum fœderis, id est ad orientalem plagam, Moyses et Aaron cum filiis suis, habentes custodiam sanctuarii in medio filiorum Israel; quisquis alienus accesserit, morietur.
39. Omnes Levitæ, quos numeraverunt Moyses et Aaron juxta præceptum Domini per familias suas in genere masculino a mense uno et supra, fuerunt viginti duo millia.
40. Et ait Dominus ad Moysen: Numera primogenitos sexus masculini de filiis Israel ab uno mense et supra, et habebis summam eorum.
41. Tollesque Levitas mihi pro omni primogenito filiorum Israel, ego sum Dominus: et pecora eorum pro universis primogenitis pecorum filiorum Israel.
42. Recensuit Moyses, sicut præceperat Dominus, primogenitos filiorum Israel;
43. et fuerunt masculi per nomina sua, a mense uno et supra, viginti duo millia ducenti septuaginta tres.
44. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
45. Tolle Levitas pro primogenitis filiorum Israel, et pecora Levitarum pro pecoribus eorum, eruntque Levitæ mei. Ego sum Dominus.
46. In pretio autem ducentorum septuaginta trium, qui excedunt numerum Levitarum de primogenitis filiorum Israel,
47. accipies quinque siclos per singula capita ad mensuram sanctuarii. Siclus habet viginti obolos. *
48. Dabisque pecuniam Aaron et filiis ejus pretium eorum qui supra sunt. * (*Levit.* 27, 25.)
49. Tulit igitur Moyses pecuniam eorum, qui fuerant amplius, et quos redemerant a Levitis
50. pro primogenitis filiorum Israel, mille trecentorum sexaginta quinque siclorum juxta pondus sanctuarii,
51. et dedit eam Aaron et filiis ejus juxta verbum quod præceperat sibi Dominus.

CAPUT IV.

1. Locutusque est Dominus ad Moysen, et Aaron, dicens:
2. Tolle summam filiorum Caath de medio Levitarum per domos et familias suas, (I. *Par.* 15, 15.)
3. a trigesimo anno et supra, usque ad quinquagesimum annum omnium qui ingrediuntur, ut stent et ministrent in tabernaculo fœderis.

4. Hic est cultus filiorum Caath: Tabernaculum fœderis, et Sanctum sanctorum
5. ingredientur Aaron et filii ejus, quando movenda sunt castra, et deponent velum quod pendet ante fores, involventque eo arcam testimonii,
6. et operient rursum velamine ianthinarum pellium, extendentque desuper pallium totum hyacinthinum, et inducent vectes.
7. Mensam quoque propositionis involvent hyacinthino pallio, et ponent cum ea thuribula et mortariola, cyathos et crateras ad liba fundenda: panes semper in ea erunt:
8. extendentque desuper pallium coccineum, quod rursum operient velamento ianthinarum pellium, et inducent vectes.
9. Sument et pallium hyacinthinum, quo operient candelabrum cum lucernis et forcipibus suis et emunctoriis et cunctis vasis olei, quæ ad concinnandas lucernas necessaria sunt:
10. et super omnia ponent operimentum ianthinarum pellium, et inducent vectes.
11. Nec non et altare aureum involvent hyacinthino vestimento, et extendent desuper operimentum ianthinarum pellium, inducentque vectes.
12. Omnia vasa, quibus ministratur in sanctuario, involvent hyacinthino pallio, et extendent desuper operimentum ianthinarum pellium, inducentque vectes.
13. Sed et altare mundabunt cinere et involvent illud purpureo vestimento,
14. ponentque cum eo omnia vasa, quibus in ministerio ejus utuntur, id est, ignium receptacula, fuscinulas ac tridentes, uncinas et batilla. Cuncta vasa altaris operient simul velamine ianthinarum pellium, et inducent vectes.
15. Cumque involverint Aaron et filii ejus sanctuarium et omnia vasa ejus in commotione castrorum, tunc intrabunt filii Caath, ut portent involuta: et non tangent vasa sanctuarii, ne moriantur. Ista sunt onera filiorum Caath in tabernaculo fœderis,
16. super quos erit Eleazar filius Aaron sacerdotis, ad cujus curam pertinet oleum in concinnandas lucernas, et compositionis incensum, et sacrificium, quod semper offertur, et oleum unctionis, et quidquid ad cultum tabernaculi pertinet, omniumque vasorum, quæ in sanctuario sunt.
17. Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens:
18. Nolite perdere populum Caath de medio Levitarum:
19. sed hoc facite eis, ut vivant, et non moriantur, si tetigerint Sancta sanctorum. Aaron et filii ejus intrabunt, ipsique disponent opera singulorum, et divident quid portare quis debeat.
20. Alii nulla curiositate videant, quæ sunt in sanctuario, priusquam involvantur, alioquin morientur.
21. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
22. Tolle summam etiam filiorum Gerson per domos ac familias et cognationes suas,
23. a triginta annis et supra usque ad annos quinquaginta. Numera omnes qui ingrediuntur et ministrant in tabernaculo fœderis.
24. Hoc est officium familiæ Gersonitarum,
25. ut portent cortinas tabernaculi et tectum fœderis operimentum aliud, et super omnia velamen ianthinum, tentoriumque quod pendet in introitu tabernaculi fœderis,
26. cortinas atrii, et velum in introitu quod est ante tabernaculum Omnia quæ ad altare pertinent: funiculos, et vasa ministerii,
27. jubente Aaron et filiis ejus, portabunt filii Gerson: et scient singuli cui debeant oneri mancipari.
28. Hic est cultus familiæ Gersonitarum in tabernaculo fœderis, eruntque sub manu Ithamar filii Aaron sacerdotis.
29. Filios quoque Merari per familias et domos patrum suorum recensebis

30. a triginta annis et supra, usque ad annos quinquaginta, omnes qui ingrediuntur ad officium ministerii sui et cultum fœderis testimonii.
31. Hæc sunt onera eorum: Portabunt tabulas tabernaculi et vectes ejus, columnas ac bases earum,
32. columnas quoque atrii per circuitum cum basibus et paxillis et funibus suis. Omnia vasa et supellectilem ad numerum accipient, sicque portabunt.
33. Hoc est officium familiæ Meraritarum et ministerium in tabernaculo fœderis: eruntque sub manu Ithamar filii Aaron sacerdotis.
34. Recensuerunt igitur Moyses et Aaron et principes synagogæ filios Caath per cognationes et domos patrum suorum
35. a triginta annis et supra, usque ad annum quinquagesimum, omnes qui ingrediuntur ad ministerium tabernaculi fœderis;
36. et inventi sunt duo millia septingenti quinquaginta.
37. Hic est numerus populi Caath, qui intrant tabernaculum fœderis; hos numeravit Moyses et Aaron juxta sermonem Domini per manum Moysi.
38. Numerati sunt et filii Gerson per cognationes et domos patrum suorum
39. a triginta annis et supra, usque ad quinquagesimum annum, omnes qui ingrediuntur ut ministrent in tabernaculo fœderis;
40. et inventi sunt duo millia sexcenti triginta.
41. Hic est populus Gersonitarum, quos numeraverunt Moyses et Aaron juxta verbum Domini.
42. Numerati sunt et filii Merari per cognationes et domos patrum suorum
43. a triginta annis et supra, usque ad annum quinquagesimum, omnes qui ingrediuntur ad explendos ritus tabernaculi fœderis;
44. et inventi sunt tria millia ducenti.
45. Hic est numerus filiorum Merari, quos recensuerunt Moyses et Aaron juxta imperium Domini per manum Moysi.
46. Omnes qui recensiti sunt de Levitis, et quos recenseri fecit ad nomen Moyses et Aaron, et principes Israel per cognationes et domos patrum suorum
47. a triginta annis et supra, usque ad annum quinquagesimum, ingredientes ad ministerium tabernaculi, et onera portanda,
48. fuerunt simul octo millia quingenti octoginta.
49. Juxta verbum Domini recensuit eos Moyses unumquemque juxta officium et onera sua, sicut præceperat ei Dominus.

CAPUT V.

1. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
2. Præcipe filiis Israel, ut ejiciant de castris omnem leprosum, et qui semine fluit, pollutusque est super mortuo:
3. tam masculum quam feminam ejicite de castris, ne contaminent ea, cum habitaverim vobiscum.
4. Feceruntque ita filii Israel, et ejecerunt eos extra castra, sicut locutus erat Dominus Moysi.
5. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
6. Loquere ad filios Israel: Vir, sive mulier, cum fecerint ex omnibus peccatis, quæ solent hominibus accidere, et per negligentiam transgressi fuerint mandatum Domini, atque deliquerint,
7. confitebuntur peccatum suum, et reddent ipsum caput, quintamque partem desuper ei, in quem peccaverint. (*Lev.* 5, 6.)
8. Sin autem non fuerit, qui recipiat, dabunt Domino, et erit sacerdotis, excepto ariete, qui offertur pro expiatione, ut sit placabilis hostia.
9. Omnes quoque primitiæ, quas offerunt filii Israel, ad sacerdotem pertinent:
10. et quidquid in sanctuarium offertur a singulis, et traditur manibus sacerdotis, ipsius erit.
11. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

12. Loquere ad filios Israel, et dices ad eos: Vir, cujus uxor erraverit, maritumque contemnens

13. dormierit cum altero viro, et hoc maritus deprehendere non quiverit, sed latet adulterium, et testibus argui non potest, quia non est inventa in stupro:

14. si spiritus zelotypiæ concitaverit virum contra uxorem suam, quæ vel polluta est, vel falsa suspicione appetitur,

15. adducet eam ad sacerdotem, et offeret oblationem pro illa, decimam partem sati farinæ hordeaceæ: non fundet super eam oleum, nec imponet thus, quia sacrificium zelotypiæ est, et oblatio investigans adulterium.

16. Offeret igitur eam sacerdos, et statuet coram Domino:

17. assumetque aquam sanctam in vase fictili, et pauxillum terræ de pavimento tabernaculi mittet in eam.

18. Cumque steterit mulier in conspectu Domini, discooperiet caput ejus, et ponet super manus illius sacrificium recordationis, et oblationem zelotypiæ: ipse autem tenebit aquas amarissimas, in quibus cum execratione maledicta congessit:

19. adjurabitque eam, et dicet: Si non dormivit vir alienus tecum, et si non polluta es deserto mariti thoro, non te nocebunt aquæ istæ amarissimæ, in quas maledicta congessi.

20. Sin autem declinasti a viro tuo, atque polluta es, et concubuisti cum altero viro,

21. his maledictionibus subjacebis: Det te Dominus in maledictionem, exemplumque cunctorum in populo suo: putrescere faciat femur tuum, et tumens uterus tuus disrumpatur:

22. ingrediantur aquæ maledictæ in ventrem tuum, et utero tumescente putrescat femur. Et respondebit mulier: Amen, amen.

23. Scribetque sacerdos in libello ista maledicta, et delebit ea aquis amarissimis, in quas maledicta congessit,

24. et dabit ei bibere. Quas cum exhauserit,

25. tollet sacerdos de manu ejus sacrificium zelotypiæ, et elevabit illud coram Domino, imponetque illud super altare: ita dumtaxat, ut prius

26. pugillum sacrificii tollat de eo, quod offertur, et incendat super altare: et sic potum det mulieri aquas amarissimas.

27. Quas cum biberit, si polluta est, et contemto viro adulterii rea, pertransibunt eam aquæ maledictionis, et inflato ventre computrescet femur: eritque mulier in maledictionem, et in exemplum omni populo.

28. Quod si polluta non fuerit, erit, innoxia, et faciet liberos.

29. Ista est lex zelotypiæ. Si declinaverit mulier a viro suo, et si polluta fuerit,

30. maritusque zelotypiæ spiritu concitatus adduxerit eam in conspectu Domini, et fecerit ei sacerdos juxta omnia quæ scripta sunt,

31. maritus absque culpa erit, et illa recipiet iniquitatem suam.

CAPUT VI.

1. Locutusque est Dominus ad Moysen dicens:

2. Loquere ad filios Israel, et dices ad eos: Vir sive mulier, cum fecerint votum, ut sanctificentur, et se voluerint Domino consecrare,

3. a vino, et omni, quod inebriare potest, abstinebunt. Acetum ex vino, et ex qualibet alia potione, et quidquid de uva exprimitur, non bibent: uvas recentes siccasque non comedent

4. cunctis diebus, quibus ex voto Domino consecrantur: quidquid ex vinea esse potest, ab uva passa usque ad acinum non comedent.

5. Omni tempore separationis suæ novacula non transibit per caput ejus usque ad completum diem, quo Domino consecratur. Sanctus erit, crescente cæsarie capitis ejus. *

6. Omni tempore consecrationis suæ super mortuum non ingredietur,

7. nec super patris quidem et matris et fratris sororisque funere contaminabitur, quia consecratio Dei sui super caput ejus est.

8. Omnibus diebus separationis suæ sanctus erit Domino. * (*Judic.* 13,5.)

9. Sin autem mortuus fuerit subito

quispiam coram eo, polluetur caput consecrationis ejus: quod radet illico in eadem die purgationis suæ, et rursum septima:
10. in octava autem die offeret duos turtures, vel duos pullos columbæ sacerdoti in introitu fœderis testimonii:
11. facietque sacerdos unum pro peccato, et alterum in holocaustum, et deprecabitur pro eo, quia peccavit super mortuo: sanctificabitque caput ejus in die illo:
12. et consecrabit Domino dies separationis illius, offerens agnum anniculum pro peccato: ita tamen ut dies priores irriti fiant, quoniam polluta est sanctificatio ejus.
13. Ista est lex consecrationis. Cum dies, quos ex voto decreverat, complebuntur, adducet eum ad ostium tabernaculi fœderis,
14. et offeret oblationem ejus Domino, agnum anniculum immaculatum in holocaustum, et ovem anniculam immaculatam pro peccato, et arietem immaculatum, hostiam pacificam,
15. canistrum quoque panum azymorum, qui conspersi sunt oleo, et lagana absque fermento uncta oleo, ac libamina singulorum:
16. quæ offeret sacerdos coram Domino, et faciet tam pro peccato, quam in holocaustum.
17. Arietem vero immolabit hostiam pacificam Domino, offerens simul canistrum azymorum, et libamenta quæ ex more debentur.
18. Tunc radetur nazaræus ante ostium tabernaculi fœderis cæsarie consecrationis suæ: tolletque capillos ejus, et ponet super ignem, qui est suppositus sacrificio pacificorum. (*Act*, 21, 24.)
19. Et armum coctum arietis, tortamque absque fermento unam de canistro, et laganum azymum unum, et tradet in manus nazaræi, postquam rasum fuerit caput ejus.
20. Susceptaque rursum ab eo, elevabit in conspectu Domini: et sanctificata sacerdotis erunt, sicut pectusculum, quod separari jussum est, et femur: post hæc potest bibere nazaræus vinum.
21. Ista est lex nazaræi, cum voverit oblationem suam Domino tempore consecrationis suæ, exceptis his, quæ invenerit manus ejus: juxta quod mente devoverat, ita faciet ad perfectionem sanctificationis suæ.
22. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
23. Loquere Aaron et filiis ejus: Sic benedicetis filiis Israel, et dicetis eis:
24. Benedicat tibi Dominus, et custodiat te. (*Eccli.* 36, 19.)
25. Ostendat Dominus, faciem suam tibi, et misereatur tui.
26. Convertat Dominus vultum suum ad te, et det tibi pacem.
27. Invocabuntque nomen meum super filios Israel, et ego benedicam eis.

CAPUT VII.

1. Factum est autem in die, qua complevit Moyses tabernaculum, et erexit illud; unxitque et sanctificavit cum omnibus vasis suis, altare similiter et omnia vasa ejus. *
2. Obtulerunt principes Israel et capita familiarum, qui erant per singulas tribus, præfectique eorum, qui numerati fuerant, * (*Exod.* 40, 16.)
3. munera coram Domino, sex plaustra tecta cum duodecim bobus. Unum plaustrum obtulere duo duces, et unum bovem singuli, obtuleruntque ea in conspectu tabernaculi.
4. Ait autem Dominus ad Moysen:
5. Suscipe ab eis, ut serviant in ministerio tabernaculi, et trades ea Levitis juxta ordinem ministerii sui.
6. Itaque cum suscepisset Moyses plaustra et boves, tradidit eos Levitis.
7. Duo plaustra et quatuor boves dedit filiis Gerson, juxta id quod habebant necessarium;
8. quatuor alia plaustra, et octo boves dedit filiis Merari secundum officia et cultum suum, sub manu Ithamar filii Aaron sacerdotis;
9. filiis autem Caath non dedit plaustra et boves; quia in sanctuario serviunt, et onera propriis portant humeris.
10. Igitur obtulerunt duces in de-

dicationem altaris, die qua unctum est, oblationem suam ante altare.
11. Dixitque Dominus ad Moysen: Singuli duces per singulos dies offerant munera in dedicationem altaris.
12. Primo die obtulit oblationem suam Nahasson filius Aminadab de tribu Juda:
13. fueruntque in ea, acetabulum argenteum pondo centum triginta siclorum, phiala argentea habens septuaginta siclos juxta pondus sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium;
14. mortariolum ex decem siclis aureis plenum incenso;
15. bovem de armento; et arietem et agnum anniculum in holocaustum;
16. hircumque pro peccato;
17. et in sacrificio pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc est oblatio Nahasson filii Aminadab.
18. Secundo die obtulit Nathanael filius Suar, dux de tribu Issachar,
19. acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos, juxta pondus sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium;
20. mortariolum aureum habens decem siclos plenum incenso;
21. bovem de armento, et arietem, et agnum anniculum in holocaustum;
22. hircumque pro peccato;
23. et in sacrificio pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Nathanael filii Suar.
24. Tertio die princeps filiorum Zabulon, Eliab filius Helon
25. obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos ad pondus sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium;
26. mortariolum aureum appendens decem siclos plenum incenso;
27. bovem de armento, et arietem, et agnum anniculum in holocaustum;
28. hircumque pro peccato;
29. et in sacrificio pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc est oblatio Eliab filii Helon.
30. Die quarto princeps filiorum Ruben, Elisur filius Sedeur
31. obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos ad pondus sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium;
32. mortariolum aureum appendens decem siclos plenum incenso;
33. bovem de armento, et arietem, et agnum anniculum in holocaustum;
34. hircumque pro peccato;
35. et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Elisur filii Sedeur.
36. Die quinto princeps filiorum Simeon, Salamiel filius Surisaddai
37. obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos ad pondus sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium;
38. mortariolum aureum appendens decem siclos plenum incenso;
39. bovem de armento, et arietem, et agnum anniculum in holocaustum;
40. hircumque pro peccato;
41. et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Salamiel filii Surisaddai.
42. Die sexto princeps filiorum Gad, Eliasaph filius Duel
43. obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos ad pondus sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium;
44. mortariolum aureum appendens decem siclos plenum incenso;
45. bovem de armento, et arietem, et agnum anniculum in holocaustum;
46. hircumque pro peccato:

47. et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Eliasaph filii Duel.
48. Die septimo princeps filiorum Ephraim, Elisama filius Ammiud,
49. obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos ad pondus sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium;
50. mortariolum aureum appendens decem siclos plenum incenso;
51. bovem de armento, et arietem, et agnum anniculum in holocaustum:
52. hircumque pro peccato;
53. et in hostias pacificorum, boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Elisama filii Ammiud.
54. Die octavo, princeps filiorum Manasse, Gamaliel filius Phadassur,
55. obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos ad pondus sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium;
56. mortariolum aureum appendens decem siclos, plenum incenso;
57. bovem de armento, et arietem, et agnum anniculum in holocaustum;
58. hircumque pro peccato;
59. et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Gamaliel filii Phadassur.
60. Die nono princeps filiorum Benjamin, Abidan filius Gedeonis,
61. obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos ad pondus sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium;
62. et mortariolum aureum appendens decem siclos plenum incenso;
63. bovem de armento, et arietem, et agnum anniculum in holocaustum;
64. hircumque pro peccato;
65. et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Abidan filii Gedeonis.
66. Die decimo princeps filiorum Dan, Ahiezer filius Amisaddai,
67. obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos ad pondus sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium;
68. mortariolum aureum appendens decem siclos plenum incenso;
69. bovem de armento, et arietem, et agnum anniculum in holocaustum;
70. hircumque pro peccato;
71. et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Ahiezer filii Amisaddai.
72. Die undecimo princeps filiorum Aser, Phegiel filius Ochran,
73. obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos ad pondus sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium;
74. mortariolum aureum appendens decem siclos plenum incenso;
75. bovem de armento, et arietem, et agnum anniculum in holocaustum;
76. hircumque pro peccato;
77. et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Phegiel filii Ochran.
78. Die duodecimo princeps filiorum Nephthali, Ahira filius Enan,
79. obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos ad pondus sanctuarii, utrumque plenum simila oleo conspersa in sacrificium;
80. mortariolum aureum appendens decem siclos, plenum incenso;
81. bovem de armento, et arietem, et agnum anniculum in holocaustum;
82. hircumque pro peccato;
83. et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque,

agnos anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Ahira filii Enan.

84. Hæc in dedicatione altaris oblata sunt a principibus Israel, in die qua consecratum est; acetabula argentea duodecim; phialæ argenteæ duodecim; mortariola aurea duodecim;

85. ita ut centum triginta siclos argenti haberet unum acetabulum, et septuaginta siclos haberet una phiala; id est, in commune vasorum omnium ex argento sicli duo millia quadringenti, pondere sanctuarii;

86. mortariola aurea duodecim plena incenso denos siclos appendentia pondere sanctuarii: id est, simul auri sicli centum viginti;

87. boves de armento in holocaustum duodecim, arietes duodecim, agni anniculi duodecim, et libamenta eorum; hirci duodecim pro peccato;

88. in hostias pacificorum, boves viginti quatuor, arietes sexaginta, hirci sexaginta, agni anniculi sexaginta. Hæc oblata sunt in dedicatione altaris, quando unctum est.

89. Cumque ingrederetur Moyses tabernaculum fœderis, ut consuleret oraculum, audiebat vocem loquentis ad se de propitiatorio quod erat super arcam testimonii inter duos Cherubim, unde et loquebatur ei.

CAPUT VIII.

1. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: * (*Exod.* 25, 32.)

2. Loquere Aaron, et dices ad eum: Cum posueris septem lucernas, candelabrum in australi parte erigatur. Hoc igitur præcipe, ut lucernæ contra boream e regione respiciant ad mensam panum propositionis, contra eam partem, quam candelabrum respicit, lucere debebunt. *

3. Fecitque Aaron, et imposuit lucernas super candelabrum, ut præceperat Dominus Moysi.

4. Hæc autem erat factura candelabri, ex auro ductili, tam medius stipes, quam cuncta quæ ex utroque calamorum latere nascebantur: juxta exemplum, quod ostendit Dominus Moysi, ita operatus est candelabrum.

5. Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

6. Tolle Levitas de medio filiorum Israel, et purificabis eos

7. juxta hunc ritum: Aspergantur aqua lustrationis, et radant omnes pilos carnis suæ. Cumque laverint vestimenta sua, et mundati fuerint,

8. tollent bovem de armentis, et libamentum ejus similam oleo conspersam: bovem autem alterum de armento tu accipies pro peccato:

9. et applicabis Levitas coram tabernaculo fœderis, convocata omni multitudine filiorum Israel.

10. Cumque Levitæ fuerint coram Domino, ponent filii Israel manus suas super eos:

11. et offeret Aaron Levitas, munus in conspectu Domini a filiis Israel, ut serviant in ministerio ejus.

12. Levitæ quoque ponent manus suas super capita boum, e quibus unum facies pro peccato, et alterum in holocaustum Domini, ut depreceris pro eis.

13. Statuesque Levitas in conspectu Aaron et filiorum ejus, et consecrabis oblatos Domino,

14. ac separabis de medio filiorum Israel, ut sint mei:

15. et postea ingredientur tabernaculum fœderis, ut serviant mihi. Sicque purificabis et consecrabis eos in oblationem Domini: quoniam dono donati sunt mihi a filiis Israel.

16. Pro primogenitis quæ aperiunt omnem vulvam in Israel, accepi eos. (*Supr.* 3, 13. *Luc.* 2, 23.)

17. Mea sunt enim omnia primogenita filiorum Israel, tam ex hominibus quam ex jumentis. Ex die quo percussi omne primogenitum in terra Aegypti, sanctificavi eos mihi:

18. et tuli Levitas pro cunctis primogenitis filiorum Israel:

19. tradidique eos dono Aaron et filiis ejus de medio populi, ut serviant mihi pro Israel in tabernaculo fœderis, et orent pro eis, ne sit in populo plaga, si ausi fuerint accedere ad sanctuarium.

20. Feceruntque Moyses et Aaron et omnis multitudo filiorum Israel super

Levitis, quæ præceperat Dominus Moysi;

21. purificatique sunt, et laverunt vestimenta sua. Elevavitque eos Aaron in conspectu Domini, et oravit pro eis,

22. ut purificati ingrederentur ad officia sua in tabernaculum fœderis coram Aaron et filiis ejus. Sicut præceperat Dominus Moysi de Levitis, ita factum est.

23. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

24. Hæc est lex Levitarum: A viginti quinque annis et supra, ingredientur ut ministrent in tabernaculo fœderis.

25. Cumque quinquagesimum annum ætatis impleverint, servire cessabunt:

26. eruntque ministri fratrum suorum in tabernaculo fœderis, ut custodiant quæ sibi fuerint commendata, opera autem ipsa non faciant. Sic dispones Levitis in custodiis suis.

CAPUT IX.

1. Locutus est Dominus ad Moysen in deserto Sinai anno secundo, postquam egressi sunt de terra Aegypti, mense primo dicens:

2. Faciant filii Israel Phase in tempore suo, (*Exod.* 12, 3.)

3. quartadecima die mensis hujus ad vesperam, juxta omnes ceremonias et justificationes ejus.

4. Præcepitque Moyses filiis Israel, ut facerent Phase;

5. qui fecerunt tempore suo; quartadecima die mensis ad vesperam in monte Sinai. Juxta omnia, quæ mandaverat Dominus Moysi, fecerunt filii Israel.

6. Ecce autem quidam immundi super anima hominis, qui non poterant facere Phase in die illo, accedentes ad Moysen et Aaron,

7. dixerunt eis: Immundi sumus super anima hominis: quare fraudamur, ut non valeamus oblationem offerre Domino in tempore suo inter filios Israel?

8. Quibus respondit Moyses: State ut consulam, quid præcipiat Dominus de vobis.

9. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

10. Loquere filiis Israel: Homo qui fuerit immundus super anima, sive in via procul in gente vestra, faciat Phase Domino

11. in mense secundo, quarta decima die mensis ad vesperam: cum azymis et lactucis agrestibus comedent illud:

12. non relinquent ex eo quidpiam usque mane, et os ejus non confringent, omnem ritum Phase observabunt. (*Exod.* 12, 46.)

13. Si quis autem et mundus est, et in itinere non fuit, et tamen non fecit Phase, exterminabitur anima illa de populis suis, quia sacrificium Domino non obtulit tempore suo: peccatum suum ipse portabit.

14. Peregrinus quoque et advena si fuerint apud vos, facient Phase Domino juxta ceremonias et justificationes ejus. Præceptum idem erit apud vos tam advenæ quam indigenæ.

15. Igitur die, qua erectum est tabernaculum, operuit illud nubes. A vespere autem super tentorium erat quasi species ignis usque mane; (*Supr.* 7, 1. *Exod.* 40, 16.)

16. sic fiebat jugiter; per diem operiebat illud nubes, et per noctem quasi species ignis.

17. Cumque ablata fuisset nubes, quæ tabernaculum protegebat, tunc proficiscebantur filii Israel; et in loco ubi stetisset nubes, ibi castrametabantur.

18. Ad imperium Domini proficiscebantur, et ad imperium illius figebant tabernaculum. Cunctis diebus quibus stabat nubes super tabernaculum, manebant in eodem loco;

19. et si evenisset ut multo tempere maneret super illud, erant filii Israel in excubiis Domini, et non proficiscebantur,

20. quot diebus fuisset nubes super tabernaculum. Ad imperium Domini erigebant tentoria, et ad imperium illius deponebant.

21. Si fuisset nubes a vespere usque mane, et statim diluculo tabernaculum reliquisset, proficiscebantur; et,

si post diem et noctem recessisset, dissipabant tentoria.
22. Si vero biduo aut uno mense vel longiori tempore fuisset super tabernaculum, manebant filii Israel in eodem loco, et non proficiscebantur: statim autem, ut recessisset, movebant castra.
23. Per verbum Domini figebant tentoria, et per verbum illius proficiscebantur; erantque in excubiis Domini juxta imperium ejus per manum Moysi.

CAPUT X.

1. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
2. Fac tibi duas tubas argenteas ductiles, quibus convocare possis multitudinem, quando movenda sunt castra.
3. Cumque increpueris tubis, congregabitur ad te omnis turba ad ostium tabernaculi fœderis.
4. Si semel clangueris, venient ad te principes, et capita multitudinis Israel.
5. Si autem prolixior atque concisus clangor increpuerit, movebunt castra primi qui sunt ad orientalem plagam.
6. In secundo autem sonitu et pari ululatu tubæ, levabunt tentoria qui habitant ad meridiem: et juxta hunc modum reliqui facient, ululantibus tubis in profectionem.
7. Quando autem congregandus est populus, simplex tubarum clangor erit, et non concise ululabunt.
8. Filii autem Aaron sacerdotes clangent tubis: eritque hoc legitimum sempiternum in generationibus vestris.
9. Si exieritis ad bellum de terra vestra contra hostes qui dimicant adversum vos, clangetis ululantibus tubis, et erit recordatio vestri coram Domino Deo vestro, ut eruamini de manibus inimicorum vestrorum.
10. Si quando habebitis epulum et dies festos, et calendas, canetis tubis super holocaustis, et pacificis victimis, ut sint vobis in recordationem Dei vestri: ego Dominus Deus vester.
11. Anno secundo, mense secundo, vigesima die mensis elevata est nubes de tabernaculo fœderis;
12. profectique sunt filii Israel per turmas suas de deserto Sinai, et recubuit nubes in solitudine Pharan.
13. Moveruntque castra primi juxta imperium Domini in manu Moysi.
14. Filii Juda per turmas suas, quorum princeps erat Nahasson filius Aminadab. (*Supr.* 1, 7.)
15. In tribu filiorum Issachar fuit princeps Nathanael filius Suar.
16. In tribu Zabulon erat princeps Eliab filius Helon.
17. Depositumque est tabernaculum, quod portantes egressi sunt filii Gerson et Merari.
18. Profectique sunt et filii Ruben, per turmas et ordinem suum; quorum princeps erat Helisur filius Sedeur.
19. In tribu autem filiorum Simeon princeps fuit Salamiel filius Surisaddai.
20. Porro in tribu Gad erat princeps Eliasaph filius Duel.
21. Profectique sunt et Caathitæ portantes sanctuarium. Tamdiu tabernaculum portabatur, donec venirent ad erectionis locum.
22. Moverunt castra et filii Ephraim per turmas suas, in quorum exercitu princeps erat Elisama filius Ammiud.
23. In tribu autem filiorum Manasse princeps fuit Gamaliel filius Phadassur:
24. et in tribu Benjamin erat dux Abidan filius Gedeonis.
25. Novissimi castrorum omnium profecti sunt filii Dan, per turmas suas, in quorum exercitu princeps fuit Ahiezer filius Ammisaddai.
26. In tribu autem filiorum Aser erat princeps Phegiel filius Ochran.
27. Et in tribu filiorum Nephthali princeps fuit Ahira filius Enan.
28. Hæc sunt castra, et profectiones filiorum Israel per turmas suas, quando egrediebantur.
29. Dixitque Moyses Hobab filio Raguel Madianitæ, cognato suo: Proficiscimur ad locum, quem Dominus daturus est nobis: veni nobiscum,

ut benefaciamus tibi, quia Dominus bona promisit Israeli.
30. Cui ille respondit: Non vadam tecum, sed revertar in terram meam, in qua natus sum.
31. Et ille: Noli, inquit, nos relinquere: tu enim nosti in quibus locis per desertum castra ponere debeamus, et eris ductor noster.
32. Cumque nobiscum veneris, quidquid optimum fuerit ex opibus, quas nobis traditurus est Dominus, dabimus tibi.
33. Profecti sunt ergo de monte Domini viam trium dierum, arcaque fœderis Domini præcedebat eos, per dies tres providens castrorum locum.
34. Nubes quoque Domini super eos erat per diem cum incederent.
35. Cumque elevaretur arca, dicebat Moyses: Surge Domine, et dissipentur inimici tui, et fugiant qui oderunt te, a facie tua. (*Ps.* 67, 2.)
36. Cum autem deponeretur, ajebat: Revertere Domine ad multitudinem exercitus Israel.

CAPUT XI.

1. Interea ortum est murmur populi, quasi dolentium pro labore, contra Dominum. Quod cum audisset Dominus, iratus est. Et accensus in eos ignis Domini devoravit extremam castrorum partem. (*Psal.* 77, 19. et 21.)
2. Cumque clamasset populus ad Moysen, oravit Moyses ad Dominum, et absorptus est ignis.
3. Vocavitque nomen loci illius, Incensio; eo quod incensus fuisset contra eos ignis Domini.
4. Vulgus quippe promiscuum, quod ascenderat cum eis, flagravit desiderio, sedens et flens, junctis sibi pariter filiis Israel, et ait: Quis dabit nobis ad vescendum carnes? *
5. Recordamur piscium, quos comedebamus in Aegypto gratis: in mentem nobis veniunt cucumeres, et pepones, porrique et cepe, et allia.
6. Anima nostra arida est, nihil aliud respiciunt oculi nostri, nisi Man. * (I. *Cor.* 10, 3.)
7. Erat autem Man quasi semen coriandri, coloris bdellii. (*Exod.* 16, 14.)
8. Circuibatque populus, et colligens illud, frangebat mola, sive terebat in mortario, coquens in olla, et faciens ex eo tortulas saporis quasi panis oleati.
9. Cumque descenderet nocte super castra ros, descendebat pariter et Man.
10. Audivit ergo Moyses flentem populum per familias, singulos per ostia tentorii sui. Iratusque est furor Domini valde: sed et Moysi intoleranda res visa est;
11. et ait ad Dominum: Cur afflixisti servum tuum? quare non invenio gratiam coram te? et cur imposuisti pondus universi populi hujus super me?
12. Numquid ego concepi omnem hanc multitudinem, vel genui eam, ut dicas mihi: Porta eos in sinu tuo sicut portare solet nutrix infantulum, et defer in terram, pro qua jurasti patribus eorum?
13. Unde mihi carnes, ut dem tantæ multitudini? flent contra me, dicentes: Da nobis carnes, ut comedamus.
14. Non possum solus sustinere omnem hunc populum, quia gravis est mihi.
15. Sin aliter tibi videtur, obsecro ut interficias me, et inveniam gratiam in oculis tuis, ne tantis afficiar malis.
16. Et dixit Dominus ad Moysen: Congrega mihi septuaginta viros de senibus Israel, quos tu nosti quod senes populi sint ac magistri: et duces eos ad ostium tabernaculi fœderis, faciesque ibi stare tecum,
17. ut descendam et loquar tibi: et auferam de spiritu tuo, tradamque eis, ut sustentent tecum onus populi, et non tu solus graveris.
18. Populo quoque dices: Sanctificamini, cras comedetis carnes: ego enim audivi vos dicere: Quis dabit nobis escas carnium? bene nobis erat in Aegypto. Ut det vobis Dominus carnes et comedatis:
19. non uno die, nec duobus, vel quinque aut decem, nec viginti quidem,
20. sed usque ad mensem dierum, donec exeat per nares vestras, et vertatur in nauseam, eo quod repu-

leritis Dominum, qui in medio vestri est, et fleveritis coram eo, dicentes: Quare egressi sumus ex Aegypto.

21. Et ait Moyses: Sexcenta millia peditum hujus populi sunt: et tu dicis: Dabo eis esum carnium mense integro?

22. Numquid ovium et boum multitudo cædetur, ut possit sufficere ad cibum? vel omnes pisces maris in unum congregabuntur, ut eos satient? (*Joan.* 6, 10.)

23. Cui respondit Dominus: Numquid manus Domini invalida est? Jam nunc videbis utrum meus sermo opere compleatur. (*Isai.* 59, 1.)

24. Venit igitur Moyses, et narravit populo verba Domini, congregans septuaginta viros de senibus Israel, quos stare fecit circa tabernaculum.

25. Descenditque Dominus per nubem, et locutus est ad eum, auferens de spiritu qui erat in Moyse, et dans septuaginta viris. Cumque requievisset in eis Spiritus, prophetaverunt, nec ultra cessaverunt.

26. Remanserant autem in castris duo viri, quorum unus vocabatur Eldad, et alter Medad, super quos requievit Spiritus; nam et ipsi descripti fuerant et non exierant ad tabernaculum.

27. Cumque prophetarent in castris, cucurrit puer, et nuntiavit Moysi, dicens: Eldad et Medad prophetant in castris.

28. Statim Josue filius Nun, minister Moysi, et electus e pluribus, ait: Domine mi Moyses prohibe eos.

29. At ille: Quid, inquit, æmularis pro me? quis tribuat ut omnis populus prophetet, et det eis Dominus Spiritum suum?

30. Reversusque est Moyses, et majores natu Israel in castra.

31. Ventus autem egrediens a Domino, arreptas trans mare coturnices detulit, et demisit in castra itinere quantum uno die confici potest, ex omni parte castrorum per circuitum, volabantque in aëre duobus cubitis altitudine super terram. (*Ps.* 77,26.)

32. Surgens ergo populus toto die illo, et nocte, ac die altero, congregavit coturnicum, qui parum, decem coros, et siccaverunt eas per gyrum castrorum. (*Exod.* 16, 13.)

33. Adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat hujuscemodi cibus; et ecce furor Domini concitatus in populum, percussit eum plaga magna nimis.

34. Vocatusque est ille locus, Sepulcra concupiscentiæ; ibi enim sepelierunt populum qui desideraverat. Egressi autem de Sepulcris concupiscentiæ, venerunt in Haseroth, et manserunt ibi.

CAPUT XII.

1. Locutaque est Maria et Aaron contra Moysen propter uxorem ejus Aethiopissam,

2. et dixerunt: Num per solum Moysen locutus est Dominus? nonne et nobis similiter est locutus? Quod cum audisset Dominus

3. (erat enim Moyses vir mitissimus super omnes homines, qui morabantur in terra),

4. statim locutus est ad eum, et ad Aaron et Mariam: Egredimini vos tantum tres ad tabernaculum fœderis. Cumque fuissent egressi,

5. descendit Dominus in columna nubis, et stetit in introitu tabernaculi vocans Aaron et Mariam. Qui cum issent,

6. dixit ad eos: Audite sermones meos: Si quis fuerit inter vos propheta Domini, in visione apparebo ei, vel per somnium loquar ad illum.

7. At non talis servus meus Moyses, qui in omni domo mea fidelissimus est: (*Heb.* 3, 2.)

8. ore enim ad os loquor ei: et palam, et non per ænigmata et figuras Dominum videt. Quare ergo non timuistis detrahere servo meo Moysi? *

9. Iratusque contra eos, abiit;

10. nubes quoque recessit quæ erat super tabernaculum, et ecce Maria apparuit candens lepra quasi nix. Cumque respexisset eam Aaron, et vidisset perfusam lepra, *(*Ex.* 33,11.)

11. ait ad Moysen: Obsecro, domine mi, ne imponas nobis hoc peccatum, quod stulte commisimus,

12. ne fiat hæc quasi mortua, et ut abortivum, quod projicitur de

vulva matris suæ: ecce jam medium carnis ejus devoratum est a lepra.
13. Clamavitque Moyses ad Dominum, dicens: Deus, obsecro, sana eam.
14. Cui respondit Dominus: Si pater ejus spuisset in faciem illius, nonne debuerat saltem septem diebus rubore suffundi? Separetur septem diebus extra castra, et postea revocabitur.
15. Exclusa est itaque Maria extra castra septem diebus; et populus non est motus de loco illo, donec revocata est Maria.

CAPUT XIII.

1. Profectusque est populus de Haseroth fixis tentoriis in deserto Pharan:
2. ibique locutus est Dominus ad Moysen, dicens:
3. Mitte viros, qui considerent terram Chanaan, quam daturus sum filiis Israel, singulos de singulis tribubus, ex principibus.
4. Fecit Moyses quod Dominus imperaverat, de deserto Pharan mittens principes viros, quorum ista sunt nomina:
5. De tribu Ruben, Sammua filium Zechur.
6. De tribu Simeon, Saphat filium Huri.
7. De tribu Juda, Caleb filium Jephone.
8. De tribu Issachar, Igal filium Joseph.
9. De tribu Ephraim, Osee filium Nun.
10. De tribu Benjamin, Phalti filium Raphu.
11. De tribu Zabulon, Geddiel filium Sodi.
12. De tribu Joseph, sceptri Manasse, Gaddi filium Susi.
13. De tribu Dan, Ammiel filium Gemalli.
14. De tribu Aser, Sthur filium Michael.
15. De tribu Nephthali, Nahabi filium Vapsi.
16. De tribu Gad, Guel filium Machi.
17. Hæc sunt nomina virorum, quos misit Moyses ad considerandam terram, vocavitque Osee filium Nun, Josue.
18. Misit ergo eos Moyses ad considerandam terram Chanaan, et dixit ad eos: Ascendite per meridianam plagam. Cumque veneritis ad montes,
19. considerate terram, qualis sit: et populum qui habitator est ejus, utrum fortis sit an infirmus: si pauci numero, an plures:
20. ipsa terra, bona an mala: urbes quales, muratæ, an absque muris:
21. humus, pinguis an sterilis, nemorosa an absque arboribus. Confortamini, et afferte nobis de fructibus terræ. Erat autem tempus, quando jam præcoquæ uvæ vesci possunt.
22. Cumque ascendissent, exploraverunt terram a deserto Sin, usque Rohob intrantibus Emath.
23. Ascenderuntque ad meridiem, et venerunt in Hebron, ubi erant Achiman et Sisai et Tholmai filii Enac; nam Hebron septem annis ante Tanim urbem Aegypti condita est.
24. Pergentesque usque ad Torrentem botri, absciderunt palmitem cum uva sua, quem portaverunt in vecte duo viri. De malis quoque granatis et de ficis loci illius tulerunt; *
25. qui appellatus est Nehelescol, id est, Torrens botri, eo quod botrum portassent inde filii Israel.
26. Reversique exploratores terræ post quadraginta dies, omni regione circuita, * (*Deut.* 1, 24.)
27. venerunt ad Moysen et Aaron et ad omnem cœtum filiorum Israel in desertum Pharan, quod est in Cades. Locutique eis et omni multitudini ostenderunt fructus terræ;
28. et narraverunt, dicentes: Venimus in terram, ad quam misisti nos, quæ revera fluit lacte et melle, ut ex his fructibus cognosci potest:
29. sed cultores fortissimos habet, et urbes grandes atque muratas. Stirpem Enac vidimus ibi.
30. Amalec habitat in meridie, Hethæus et Jebusæus et Amorrhæus in montanis: Chananæus vero moratur juxta mare et circa fluenta Jordanis.

31. Inter hæc Caleb compescens murmur populi, qui oriebatur contra Moysen, ait: Ascendamus, et possideamus terram, quoniam poterimus obtinere eam.

32. Alii vero, qui fuerant cum eo, dicebant: Nequaquam ad hunc populum valemus ascendere, quia fortior nobis est.

33. Detraxeruntque terræ, quam inspexerant, apud filios Israel, dicentes: Terra, quam lustravimus, devorat habitatores suos: populus, quem aspeximus, proceræ staturæ est.

34. Ibi vidimus monstra quædam filiorum Enac de genere giganteo, quibus comparati, quasi locustæ videbamur.

CAPUT XIV.

1. Igitur vociferans omnis turba flevit nocte illa,

2. et murmurati sunt contra Moysen et Aaron cuncti filii Israel, dicentes:

3. Utinam mortui essemus in Aegypto: et in hac vasta solitudine utinam pereamus, et non inducat nos Dominus in terram istam, ne cadamus gladio, et uxores ac liberi nostri ducantur captivi. Nonne melius est reverti in Aegyptum?

4. Dixeruntque alter ad alterum: Constituamus nobis ducem, et revertamur in Aegyptum.

5. Quo audito Moyses et Aaron ceciderunt proni in terram coram omni multitudine filiorum Israel.

6. At vero Josue filius Nun, et Caleb filius Jephone, qui et ipsi lustraverant terram, sciderunt vestimenta sua, (*Eccli.* 46, 9. I. *Mach.* 2, 55.)

7. et ad omnem multitudinem filiorum Israel locuti sunt: Terra, quam circuivimus, valde bona est:

8. si propitius fuerit Dominus, inducet nos in eam, et tradet humum lacte et melle manantem.

9. Nolite rebelles esse contra Dominum, neque timeatis populum terræ hujus, quia sicut panem ita eos possumus devorare: recessit ab eis omne præsidium: Dominus nobiscum est, nolite metuere.

10. Cumque clamaret omnis multitudo, et lapidibus eos vellet opprimere, apparuit gloria Domini super tectum fœderis cunctis filiis Israel.

11. Et dixit Dominus ad Moysen: Usquequo detrahet mihi populus iste? Quousque non credent mihi in omnibus signis, quæ feci coram eis?

12. Feriam igitur eos pestilentia, atque consumam: te autem faciam principem super gentem magnam, et fortiorem quam hæc est.

13. Et ait Moyses ad Dominum: Ut audiant Aegyptii, de quorum medio eduxisti populum istum,

14. et habitatores terræ hujus, qui audierunt, quod tu Domine in populo isto sis, et facie videaris ad faciem, et nubes tua protegat illos, et in columna nubis præcedas eos per diem, et in columna ignis per noctem: (*Exod.* 13, 21.)

15. quod occideris tantam multitudinem quasi unum hominem, et dicant: * (*Exod.* 32, 28.)

16. Non poterat introducere populum in terram, pro qua juraverat: idcirco occidit eos in solitudine. *

17. Magnificetur ergo fortitudo Domini sicut jurasti, dicens:

18. Dominus patiens et multæ misericordiæ, auferens iniquitatem et scelera, nullumque innoxium derelinquens, qui visitas peccata patrum in filios in tertiam et quartam generationem. (*Psal.* 102, 8. *Exod.* 34, 7. *Exod.* 20, 5.)

19. Dimitte, obsecro, peccatum populi hujus secundum magnitudinem misericordiæ tuæ, sicut propitius fuisti egredientibus de Aegypto usque ad locum istum.

20. Dixitque Dominus: Dimisi juxta verbum tuum.

21. Vivo ego, et implebitur gloria Domini universa terra.

22. Attamen omnes homines, qui viderunt majestatem meam, et signa quæ feci in Aegypto et in solitudine, et tentaverunt me jam per decem vices, nec obedierunt voci meæ,

23. non videbunt terram, pro qua juravi patribus eorum, nec quisquam ex illis, qui detraxit mihi, intuebitur eam. (*Deut.* 1, 35.)

24. Servum meum Caleb, qui ple-

nus alio spiritu secutus est me, inducam in terram hanc, quam circuivit: et semen ejus possidebit eam. *

25. Quoniam Amalecites et Chananæus habitant in vallibus. Cras movete castra, et revertimini in solitudinem per viam Maris rubri.

26. Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron dicens: * (*Jos.* 14, 6.)

27. Usquequo multitudo hæc pessima murmurat contra me: querelas filiorum Israel audivi.

28. Dic ergo eis: Vivo ego, ait Dominus: sicut locuti estis audiente me, sic faciam vobis.

29. In solitudine hac jacebunt cadavera vestra. Omnes qui numerati estis a viginti annis et supra, et murmurastis contra me,

30. non intrabitis terram, super quam levavi manum meam, ut habitare vos facerem, præter Caleb filium Jephone, et Josue filium Nun.

31. Parvulos autem vestros, de quibus dixistis, quod prædæ hostibus forent, introducam: et videant terram, quæ vobis displicuit.

32. Vestra cadavera jacebunt in solitudine.

33. Filii vestri erunt vagi in deserto annis quadraginta, et portabunt fornicationem vestram, donec consumantur cadavera patrum in deserto,

34. juxta numerum quadraginta dierum, quibus considerastis terram: annus pro die imputabitur. Et quadraginta annis recipietis iniquitates vestras, et scietis ultionem meam: (*Ezech.* 4, 6. *Ps.* 94, 10.)

35. quoniam sicut locutus sum, ita faciam omni multitudini huic pessimæ, quæ consurrexit adversum me: in solitudine hac deficiet, et morietur.

36. Igitur omnes viri, quos miserat Moyses ad contemplandam terram, et qui reversi murmurare fecerant contra eum omnem multitudinem, detrahentes terræ quod esset mala, (*Judith.* 8. 24. I. *Cor.* 10, 10. *Hebr.* 3, 17. *Judæ* 5.)

37. mortui sunt atque percussi in conspectu Domini.

38. Josue autem filius Nun, et Caleb filius Jephone vixerunt ex omnibus, qui perrexerant ad considerandam terram.

39. Locutusque est Moyses universa verba hæc ad omnes filios Israel, et luxit populus nimis.

40. Et ecce mane primo surgentes ascenderunt verticem montis, atque dixerunt: Parati sumus ascendere ad locum, de quo Dominus locutus est: quia peccavimus.

41. Quibus Moyses: Cur, inquit, transgredimini verbum Domini, quod vobis non cedet in prosperum?

42. Nolite ascendere: non enim est Dominus vobiscum: ne corruatis coram inimicis vestris. (*Deut.* 1, 42.)

43. Amalecites et Chananæus ante vos sunt, quorum gladio corruetis, eo quod nolueritis acquiescere Domino, nec erit Dominus vobiscum.

44. At illi contenebrati ascenderunt in verticem montis. Arca autem testamenti Domini et Moyses non recesserunt de castris.

45. Descenditque Amalecites et Chananæus, qui habitabat in monte, et percutiens eos atque concidens, persecutus est eos usque Horma.

CAPUT XV.

1. Locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

2. Loquere ad filios Israel, et dices ad eos: Cum ingressi fueritis terram habitationis vestræ, quam ego dabo vobis,

3. et feceritis oblationem Domino in holocaustum, aut victimam, vota solventes, vel sponte offerentes munera, aut in solemnitatibus vestris adolentes odorem suavitatis Domino, de bobus sive de ovibus:

4. offeret quicumque immolaverit victimam, sacrificium similæ, decimam partem ephi, conspersæ oleo, quod mensuram habebit quartam partem hin:

5. et vinum ad liba fudenda ejusdem mensuræ dabit in holocaustum sive in victimam. Per agnos singulos

6. et arietes erit sacrificium similæ duarum decimarum, quæ conspersa sit oleo tertiæ partis hin:

7. et vinum ad libamentum tertiæ partis ejusdem mensuræ offeret in odorem suavitatis Domino.
8. Quando vero de bobus feceris holocaustum aut hostiam, ut impleas votum vel pacificas victimas,
9. dabis per singulos boves similæ tres decimas conspersæ oleo, quod habeat medium mensuræ hin:
10. et vinum ad liba fundenda ejusdem mensuræ in oblationem suavissimi odoris Domino.
11. Sic facies
12. per singulos boves et arietes et agnos et hœdos.
13. Tam indigenæ quam peregrini
14. eodem ritu offerent sacrificia.
15. Unum præceptum erit atque judicium tam vobis quam advenis terræ.
16. Locutus est Dominus ad Moysen, dicens:
17. Loquere filiis Israel, et dices ad eos:
18. Cum veneritis in terram, quam dabo vobis,
19. et comederitis de panibus regionis illius, seperabitis primitias Domino. (*Exod.* 23, 9.)
20. de cibis vestris. Sicut de areis primitias separatis,
21. ita et de pulmentis dabitis primitiva Domino. * (*Lev.* 4, 2.)
22. Quodsi per ignorantiam præterieritis quidquam horum, quæ locutus est Dominus ad Moysen, *
23. et mandavit per eum ad vos, a die qua cœpit jubere et ultra,
24. oblitaque fuerit facere multitudo: offeret vitulum de armento, holocaustum in odorem suavissimum Domino, et sacrificium ejus ac liba, ut ceremoniæ postulant, hircumque pro peccato:
25. et rogabit sacerdos pro omni multitudine filiorum Israel: et dimittetur eis, quoniam non sponte peccaverunt, nihilominus offerentes incensum Domino pro se et pro peccato atque errore suo:
26. et dimittetur universæ plebi filiorum Israel, et advenis, qui peregrinantur inter eos: quoniam culpa est omnis populi per ignorantiam.
27. Quodsi anima una nesciens peccaverit, offeret capram anniculam pro peccato suo:
28. et deprecabitur pro ea sacerdos, quod inscia peccaverit coram Domino: impetrabitque ei veniam, et dimittetur illi.
29. Tam indigenis quam advenis una lex erit omnium, qui peccaverint ignorantes.
30. Anima vero, quæ per superbiam aliquid commiserit, sive civis sit ille, sive peregrinus (quoniam adversus Dominum rebellis fuit), peribit de populo suo:
31. verbum enim Domini contemsit, et præceptum illius fecit irritum: idcirco delebitur, et portabit iniquitatem suam.
32. Factum est autem, cum essent filii Israel in solitudine, et invenissent hominem colligentem ligna in die sabbati,
33. obtulerunt eum Moysi et Aaron et universæ multitudini.
34. Qui recluserunt eum in carcerem, nescientes quid super eo facere deberent.
35. Dixitque Dominus ad Moysen: Morte moriatur homo iste, obruat eum lapidibus omnis turba extra castra.
36. Cumque eduxissent eum foras, obruerunt lapidibus, et mortuus est sicut præceperat Dominus.
37. Dixit quoque Dominus ad Moysen: * (*Deut.* 22,12. *Mat.* 23,5.)
38. Loquere filiis Israel, et dices ad eos, ut faciant sibi fimbrias per angulos palliorum, ponentes in eis vittas hyacinthinas: *
39. quas cum viderint, recordentur omnium mandatorum Domini, nec sequantur cogitationes suas et oculos per res varias fornicantes,
40. sed magis memores præceptorum Domini faciant ea, sintque sancti Deo suo.
41. Ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos de terra Aegypti, ut essem Deus vester.

CAPUT XVI.

1. Ecce autem Core filius Isaar, filii Caath, filii Levi, et Dathan atque Abiron filii Eliab, Hon quoque filius Pheleth de filiis Ruben,
2. surrexerunt contra Moysen, alii-

que filiorum Israel ducenti quinqua-
ginta viri proceres synagogæ, et
qui tempore concilii per nomina
vocabantur.*(*Eccli.*45,22. *Jud.*11.)
3. Cumque stetissent adversumMoy-
sen et Aaron, dixerunt: Sufficiat vo-
bis, quia omnis multitudo sanctorum
est, et in ipsis est Dominus: cur ele-
vamini super populum Domini? *
4. Quod cum audisset Moyses, ce-
cidit pronus in faciem,
5. locutusque ad Core et ad omnem
multitudinem: Mane, inquit, notum
faciet Dominus,qui ad se pertineant,
et sanctos applicabit sibi: et quos
elegerit, appropinquabunt ei.
6. Hoc igitur facite: Tollat unus-
quisque thuribula sua, tu Core, et
omne concilium tuum:
7. et hausto cras igne, ponite de-
super thymiama coram Domino: et
quemcumque elegerit, ipse erit san-
ctus: multum erigimini filii Levi.
8. Dixitque rursum ad Core: Audite
filii Levi:
9. Num parum vobis est quod se-
paravit vos Deus Israel ab omni po-
pulo, et junxit sibi, ut serviretis ei
in cultu tabernaculi, et staretis co-
ram frequentia populi, et ministra-
retis ei?
10. Idcirco ad se fecit accedere te
et omnes fratres tuos filios Levi, ut
vobis etiam sacerdotium vindicetis,
11. et omnis globus tuus stet con-
tra Dominum? quid est enim
Aaron, ut murmuretis contra eum?
12. Misit ergo Moyses, ut vocaret
Dathan et Abiron filios Eliab. Qui
responderunt: Non venimus:
13. numquid parum est tibi, quod
eduxisti nos de terra, quæ lacte et
melle manabat, ut occideres in de-
serto, nisi et dominatus fueris nostri?
14. Revera induxisti nos in terram,
quæ fluit rivis lactis et mellis, et
dedisti nobis possessiones agrorum
et vinearum: an et oculos nostros
vis eruere? non venimus.
15. Iratusque Moyses valde, ait ad
Dominum: Ne respicias sacrificia eo-
rum: tu scis quod ne asellum qui-
dem unquam acceperim ab eis, nec
afflixerim quempiam eorum.
16. Dixitque ad Core: Tu, et omnis
congregatio tua state seorsum coram
Domino, et Aaron die crastino sepa-
ratim.
17. Tollite singuli thuribula vestra,
et ponite super ea incensum, offe-
rentes Domino ducenta quinquaginta
thuribula: Aaron quoque teneat thu-
ribulum suum.
18. Quod cum fecissent, stantibus
Moyse et Aaron,
19. et coacervassent adversum eos
omnem multitudinem ad ostium ta-
bernaculi, apparuit cunctis gloria
Domini.
20. Locutusque Dominus ad Moy-
sen et Aaron, ait:
21. Separamini de medio congre-
gationis hujus, ut eos repente dis-
perdam.
22. Qui ceciderunt proni in faciem,
atque dixerunt: Fortissime Deus spi-
rituum universæ carnis, num, uno
peccante, contra omnes ira tua de-
sæviet?
23. Et ait Dominus ad Moysen:
24. Præcipe universo populo, ut se-
paretur a tabernaculis Core, et Da-
than, et Abiron.
25. Surrexitque Moyses, et abiit ad
Dathan et Abiron, et sequentibus
eum senioribus Israel,
26. dixit ad turbam: Recedite a ta-
bernaculis hominum impiorum, et
nolite tangere quæ ad eos pertinent
ne involvamini in peccatis eorum.
27. Cumque recessissent a tentoriis
eorum per circuitum, Dathan et Abi-
ron egressi stabant in introitu papi-
lionum suorum cum uxoribus et li-
beris, omnique frequentia.
28. Et ait Moyses: In hoc scietis,
quod Dominus miserit me, ut face-
rem universa quæ cernitis, et non
ex proprio ea corde protulerim:
29. Si consueta hominum morte
interierint, et visitaverit eos plaga,
qua et ceteri visitari solent, non
misit me Dominus:
30. sin autem novam rem fecerit
Dominus, ut aperiens terra os suum
deglutiat eos et omnia quæ ad illos
pertinent, descenderintque viventes
in infernum, scietis quod blasphe-
maverint Dominum.
31. Confestim igitur ut cessavit lo-

qui, dirupta est terra sub pedibus eorum, (*Deut.* 11, 6. *Psal.* 105, 17.)
32. et aperiens os suum, devoravit illos cum tabernaculis suis et universa substantia eorum;
33. descenderuntque vivi in infernum operti humo, et perierunt de medio multitudinis.
34. At vero omnis Israel, qui stabat per gyrum, fugit ad clamorem pereuntium, dicens: Ne forte et nos terra deglutiat.
35. Sed et ignis egressus a Domino, interfecit ducentos quinquaginta viros, qui offerebant incensum.
36. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
37. Præcipe Eleazaro, filio Aaron sacerdoti, ut tollat thuribula, quæ jacent in incendio, et ignem huc illucque dispergat, quoniam sanctificata sunt
38. in mortibus peccatorum: producatque ea in laminas, et affigat altari, eo quod oblatum sit in eis incensum Domino, et sanctificata sint, ut cernant ea pro signo et monimento filii Israel.
39. Tulit ergo Eleazar sacerdos thuribula ænea, in quibus obtulerant hi, quos incendium devoravit, et produxit ea in laminas, affigens altari;
40. ut haberent postea filii Israel, quibus commonerentur, ne quis accedat alienigena, et qui non est de semine Aaron ad offerendum incensum Domino, ne patiatur sicut passus est Core, et omnis congregatio ejus, loquente Domino ad Moysen.
41. Murmuravit autem omnis multitudo filiorum Israel sequenti die contra Moysen et Aaron, dicens: Vos interfecistis populum Domini.
42. Cumque oriretur seditio, et tumultus incresceret,
43. Moyses et Aaron fugerunt ad tabernaculum fœderis. Quod, postquam ingressi sunt, operuit nubes et apparuit gloria Domini.
44. Dixitque Dominus ad Moysen:
45. Recedite de medio hujus multitudinis, etiam nunc delebo eos. Cumque jacerent in terra.
46. dixit Moyses ad Aaron: Tolle thuribulum, et hausto igne de altari, mitte incensum desuper, pergens cito ad populum, ut roges pro eis: jam enim egressa est ira a Domino, et plaga desævit. (*Sap.* 18, 21.)
47. Quod cum fecisset Aaron et cucurrisset ad mediam multitudinem, quam jam vastabat incendium, obtulit thymiama;
48. et stans inter mortuos ac viventes, pro populo deprecatus est, et plaga cessavit.
49. Fuerunt autem, qui percussi sunt, quatuordecim millia hominum et septingenti, absque his qui perierunt in seditione Core.
50. Reversusque est Aaron ad Moysen ad ostium tabernaculi fœderis, postquam quievit interitus.

CAPUT XVII.

1. Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens:
2. Loquere ad filios Israel, et accipe ab eis virgas singulas per cognationes suas, a cunctis principibus tribuum, virgas duodecim, et uniuscujusque nomen superscribes virgæ suæ:
3. nomen autem Aaron erit in tribu Levi, et una virga cunctas seorsum familias continebit:
4. ponesque eas in tabernaculo fœderis coram testimonio, ubi loquar ad te:
5. quem ex his elegero, germinabit virga ejus: et cohibebo a me querimonias filiorum Israel, quibus contra vos murmurant.
6. Locutusque est Moyses ad filios Israel; et dederunt ei omnes principes virgas per singulas tribus; fueruntque virgæ duodecim absque virga Aaron.
7. Quas cum posuisset Moyses coram Domino in tabernaculo testimonii;
8. sequenti die regressus invenit germinasse virgam Aaron in domo Levi; et turgentibus gemmis eruperant flores, qui, foliis dilatatis, in amygdalas deformati sunt.
9. Protulit ergo Moyses omnes virgas de conspectu Domini ad cunctos filios Israel; videruntque et receperunt singuli virgas suas.
10. Dixitque Dominus ad Moysen: Refer virgam Aaron in tabernaculum

testimonii, ut servetur ibi in signum rebellium filiorum Israel, et quiescant querelæ eorum a me, ne moriantur. (*Hebr.* 9, 4.)

11. Fecitque Moyses, sicut præceperat Dominus.

12. Dixerunt autem filii Israel ad Moysen: Ecce consumti sumus, omnes perivimus:

13. quicumque accedit ad tabernaculum Domini, moritur: num usque ad internecionem cuncti delendi sumus?

CAPUT XVIII.

1. Dixitque Dominus ad Aaron: Tu, et filii tui, et domus patris tui tecum portabitis iniquitatem sanctuarii: et tu et filii tui simul sustinebitis peccata sacerdotii vestri:

2. sed et fratres tuos de tribu Levi, et sceptrum patris tui sume tecum, præstoque sint, et ministrent tibi: tu autem et filii tui ministrabitis in tabernaculo testimonii.

3. Excubabuntque Levitæ ad præcepta tua, et ad cuncta opera tabernaculi: ita dumtaxat, ut ad vasa sanctuarii et altare non accedant, ne et illi moriantur, et vos pereatis simul:

4. sint autem tecum, et excubent in custodiis tabernaculi, et in omnibus ceremoniis ejus. Alienigena non miscebitur vobis.

5. Excubate in custodia sanctuarii et in ministerio altaris: ne oriatur indignatio super filios Israel.

6. Ego dedi vobis fratres vestros Levitas de medio filiorum Israel, et tradidi donum Domino, ut serviant in ministeriis tabernaculi ejus.

7. Tu autem et filii tui custodite sacerdotium vestrum? et omnia quæ ad cultum altaris pertinent, et intra velum sunt, per sacerdotes administrabuntur. Si quis externus accesserit, occidetur.

8. Locutusque est Dominus ad Aaron: Ecce dedi tibi custodiam primitiarum mearum. Omnia quæ sanctificantur a filiis Israel, tradidi tibi et filiis tuis pro officio sacerdotali legitima sempiterna.

9. Hæc ergo accipies de his, quæ sanctificantur, et oblata sunt Domino. Omnis oblatio, et sacrificium, et quidquid pro peccato atque delicto redditur mihi, et cedit in Sancta sanctorum, tuum erit, et filiorum tuorum.

10. In sanctuario comedes illud: mares tantum edent ex eo, quia consecratum est tibi.

11. Primitias autem, quas voverint et obtulerint filii Israel: tibi dedi, et filiis tuis, ac filiabus tuis jure perpetuo: qui mundus est in domo tua, vescetur eis.

12. Omnem medullam olei, et vini, ac frumenti, quidquid offerunt primitiarum Domino, tibi dedi.

13. Universa frugum initia, quas gignit humus, et Domino deportantur, cedent in usus tuos: qui mundus est in domo tua, vescetur eis.

14. Omne quod ex voto reddiderint filii Israel, tuum erit.

15. Quidquid primum erumpit e vulva cunctæ carnis, quam offerunt Domino, sive ex hominibus, sive de pecoribus fuerit, tui juris erit: ita dumtaxat, ut pro hominis primogenito pretium accipias, et omne animal, quod immundum est, redimi facias,

16. cujus redemtio erit post unum mensem siclis argenti quinque, pondere sanctuarii. Siclus viginti obolos habet. (*Supr.* 3, 47.)

17. Primogenitum autem bovis et ovis et capræ non facies redimi, quia sanctificata sunt Domino: sanguinem tantum eorum fundes super altare, et adipes adolebis in suavissimum odorem Domino.

18. Carnes vero in usum tuum cedent, sicut pectusculum consecratum, et armus dexter, tua erunt.

19. Omnes primitias sanctuarii, quas offerunt filii Israel Domino, tibi dedi et filiis, ac filiabus tuis jure perpetuo. Pactum salis est sempiternum coram Domino, tibi ac filiis tuis.

20. Dixitque Dominus ad Aaron: In terra eorum nihil possidebitis, nec habebitis partem inter eos: ego pars et hereditas tua in medio filiorum Israel.

21. Filiis autem Levi dedi omnes decimas Israelis in possessionem pro

ministerio, quo serviunt mihi in tabernaculo fœderis, (*Lev.* 27, 30.)
22. ut non accedant ultra filii Israel ad tabernaculum, nec committant peccatum mortiferum,
23. solis filiis Levi mihi in tabernaculo servientibus, et portantibus peccata populi: legitimum sempiternum erit in generationibus vestris. Nihil aliud possidebunt, (*Deut.* 18, 1.)
24. decimarum oblatione contenti, quas in usus eorum et necessaria separavi.
25. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
26. Præcipe Levitis, atque denuntia: Dum acceperitis a filiis Israel decimas, quas dedi vobis, primitias earum offerte Domino, id est, decimam partem decimæ,
27. ut reputetur vobis in oblationem primitivorum, tam de areis quam de torcularibus:
28. et universis quorum accipitis primitias, offerte Domino, et date Aaron sacerdoti.
29. Omnia, quæ offeretis ex decimis, et in donaria Domini separabitis, optima et electa erunt.
30. Dicesque ad eos: Si præclara et meliora quæque obtuleritis ex decimis, reputabitur vobis quasi de area et torculari dederitis primitias:
31. et comedetis eas in omnibus locis vestris, tam vos quam familiæ vestræ: quia pretium est pro ministerio, quo servitis in tabernaculo testimonii.
32. Et non peccabitis super hoc, egregia vobis et pinguia reservantes, ne polluatis oblationes filiorum Israel, et moriamini.

CAPUT XIX.

1. Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron dicens: * (*Hebr.* 13, 11.)
2. Ista est religio victimæ, quam constituit Dominus. Præcipe filiis Israel, ut adducant ad te vaccam rufam ætatis integræ, in qua nulla sit macula, nec portaverit jugum:
3. tradetisque eam Eleazaro sacerdoti, qui eductam extra castra immolabit in conspectu omnium: *
4, et tingens digitum in sanguine ejus, asperget contra fores tabernaculi septem vicibus,
5. comburetque eam cunctis videntibus, tam pelle et carnibus ejus quam sanguine et fimo flammæ traditis.
6. Lignum quoque cedrinum, et hyssopum coccumque bis tinctum sacerdos mittet in flammam, quæ vaccam vorat.
7. Et tunc demum, lotis vestibus et corpore suo, ingredietur in castra, commaculatusque erit usque ad vesperum.
8. Sed et ille, qui combusserit eam, lavabit vestimenta sua et corpus, et immundus erit usque ad vesperum.
9. Colliget autem vir mundus cineres vaccæ, et effundet eos extra castra in loco purissimo, ut sint multitudini filiorum Israel in custodiam, et in aquam aspersionis: quia pro peccato vacca combusta est.
10. Cumque laverit, qui vaccæ portaverat cineres, vestimenta sua, immundus erit usque ad vesperum. Habebunt hoc filii Israel et advenæ, qui habitant inter eos, sanctum jure perpetuo.
11. Qui tetigerit cadaver hominis, et propter hoc septem diebus fuerit immundus,
12. aspergetur ex hac aqua die tertio et septimo, et sic mundabitur. Si die tertio aspersus non fuerit, septimo non poterit emundari.
13. Omnis, qui tetigerit humanæ animæ morticinum, et aspersus hac commistione non fuerit, polluet tabernaculum Domini, et peribit ex Israel: quia aqua expiationis non est aspersus, immundus erit, et manebit spurcitia ejus super eum.
14. Ista est lex hominis qui moritur in tabernaculo. Omnes qui ingrediuntur tentorium illius, et universa vasa, quæ ibi sunt, polluta erunt septem diebus.
15. Vas, quod non habuerit operculum, nec ligaturam desuper, immundum erit.
16. Si quis in agro tetigerit cadaver occisi hominis, aut per se mor-

tui, sive os illius, vel sepulcrum, immundus erit septem diebus.

17. Tollentque de cineribus combustionis atque peccati, et mittent aquas vivas super eos in vas:

18. in quibus cum homo mundus tinxerit hyssopum, asperget ex eo omne tentorium, et cunctam supellectilem, et homines hujuscemodi contagione pollutos:

19. atque hoc modo mundus lustrabit immundum tertio et septimo die: expiatusque die septimo, lavabit et se et vestimenta sua, et immundus erit usque ad vesperum.

20. Si quis hoc ritu non fuerit expiatus, peribit anima illius de medio ecclesiæ: quia sanctuarium Domini polluit, et non est aqua lustrationis aspersus:

21. erit hoc præceptum legitimum sempiternum. Ipse quoque, qui aspergit aquas, lavabit vestimenta sua: omnis qui tetigerit aquas expiationis, immundus erit usque ad vesperum.

22. Quidquid tetigerit immundus, immundum faciet: et anima, quæ horum quippiam tetigerit, immunda erit usque ad vesperum.

CAPUT XX.

1. Veneruntque filii Israel, et omnis multitudo in desertum Sin, mense primo; et mansit populus in Cades. Mortuaque est ibi Maria, et sepulta in eodem loco.

2. Cumque indigeret aqua populus, convenerunt adversum Moysen et Aaron;

3. et versi in seditionem, dixerunt: Utinam periissemus inter fratres nostros coram Domino.

4. Cur eduxistis ecclesiam Domini in solitudinem, ut et nos et nostra jumenta moriamur? (*Exod.* 17, 3.)

5. Quare nos fecistis ascendere de Aegypto, et adduxistis in locum istum pessimum, qui seri non potest, qui nec ficum gignit, nec vineas, nec malogranata, insuper et aquam non habet ad bibendum?

6. Ingressusque Moyses et Aaron, dimissa multitudine, tabernaculum fœderis, corruerunt proni in terram, clamaveruntque ad Dominum, atque dixerunt: Domine Deus audi clamorem hujus populi, et aperi eis thesaurum tuum fontem aquæ vivæ, ut satiati, cesset murmuratio eorum. Et apparuit gloria Domini super eos.

7. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

8. Tolle virgam, et congrega populum, tu et Aaron frater tuus et loquimini ad petram coram eis, et illa dabit aquas. Cumque eduxeris aquam de petra, bibet omnis multitudo et jumenta ejus.

9. Tulit igitur Moyses virgam, quæ erat in conspectu Domini, sicut præceperat ei, (*Exod*, 17, 5. *Sap.* 11, 4.)

10. congregata multitudine ante petram, dixitque eis: Audite rebelles et increduli: num de petra hac vobis aquam poterimus ejicere?

11. Cumque elevasset Moyses manum, percutiens virga bis silicem, egressæ sunt aquæ largissimæ, ita ut populus biberet, et jumenta.

12. Dixitque Dominus ad Moysen et Aaron: Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filiis Israel, non introducetis hos populos in terram, quam dabo eis. (*Deut.* 1, 37.)

13. Hæc est Aqua contradictionis, ubi jurgati sunt filii Israel contra Dominum, et sanctificatus est in eis.

14. Misit interea nuntios Moyses de Cades ad regem Edom, qui dicerent: Hæc mandat frater tuus Israel: Nosti omnem laborem, qui apprehendit nos,

15. quomodo descenderint patres nostri in Aegyptum, et habitaverimus ibi multo tempore, afflixerintque nos Aegyptii, et patres nostros:

16. et quomodo clamaverimus ad Dominum, et exaudierit nos miseritque Angelum, qui eduxerit nos de Aegypto. Ecce in urbe Cades, quæ est in extremis finibus tuis, positi,

17. obsecramus ut nobis transire liceat per terram tuam. Non ibimus per agros, nec per vineas, non bibemus aquas de puteis tuis, sed gradiemur via publica, nec ad dexteram, nec ad sinistram declinantes, donec transeamus terminos tuos.

18. Cui respondit Edom: Non trans-

ibis per me, alioquin armatus occurram tibi.

19. Dixeruntque filii Israel: Per tritam gradiemur viam, et si biberimus aquas tuas nos et pecora nostra, dabimus quod justum est: nulla erit in pretio difficultas, tantum velociter transeamus.

20. At ille respondit: Non transibis. Statimque egressus est obvius, cum infinita multitudine, et manu forti,

21. nec voluit acquiescere deprecanti, ut concederet transitum per fines suos; quam ob rem divertit ab eo Israel.

22. Cumque castra movissent de Cades, venerunt in montem Hor, qui est in finibus terræ Edom;

23. ubi locutus est Dominus ad Moysen:

24. Pergat, inquit, Aaron ad populos suos: non enim intrabit terram, quam dedi filiis Israel, eo quod incredulus fuerit ori meo, ad aquas contradictionis.

25. Tolle Aaron et filium ejus cum eo, et duces eos in montem Hor. *

26. Cumque nudaveris patrem veste sua, indues ea Eleazarum filium ejus: Aaron colligetur, et morietur ibi. * (*Infr.* 33, 38.)

27. Fecit Moyses, ut præceperat Dominus: et ascenderunt in montem Hor coram omni multitudine.

28. Cumque Aaron spoliasset vestibus suis, induit eis Eleazarum filium ejus.

29. Illo mortuo in montis supercilio, descendit cum Eleazaro.

30. Omnis autem multitudo videns occubuisse Aaron, flevit super eo triginta diebus per cunctas familias suas.

CAPUT XXI.

1. Quod cum audisset Chananæus rex Arad, qui habitabat ad meridiem, venisse scilicet Israel per exploratorum viam, pugnavit contra illum, et victor existens, duxit ex eo prædam.

2. At Israel voto se Domino obligans, ait: Si tradideris populum istum in manu mea, delebo urbes ejus.

3. Exaudivitque Dominus preces Israel, et tradidit Chananæum, quem ille interfecit subversis urbibus ejus; et vocavit nomen loci illius Horma, id est, anathema.

4. Profecti sunt autem et de monte Hor, per viam, quæ ducit ad Mare rubrum, ut circumirent terram Edom. Et tædere cœpit populum itineris ac laboris;

5. locutusque contra Deum et Moysen, ait: Cur eduxisti nos de Aegypto, ut moreremur in solitudine? Deest panis, non sunt aquæ: anima nostra jam nauseat super cibo isto levissimo.* (*Judith.* 8, 25. *Sap.* 16, 5.)

6. Quamobrem misit Dominus in populum ignitos serpentes ad quorum plagas et mortes plurimorum,*

7. venerunt ad Moysen, atque dixerunt: Peccavimus, quia locuti sumus contra Dominum et te: ora ut tollat a nobis serpentes. Oravitque Moyses pro populo,

8. et locutus est Dominus ad eum: Fac serpentem æneum, et pone eum pro signo: qui percussus aspexerit eum, vivet.

9. Fecit ergo Moyses serpentem æneum, et posuit eum pro signo; quem cum percussi aspicerent, sanabantur. (*Joan.* 3, 14.)

10. Profectique filii Israel castrametati sunt in Oboth.

11. Unde egressi fixere tentoria in Jeabarim, in solitudine, quæ respicit Moab contra orientalem plagam.

12. Et inde moventes, venerunt ad torrentem Zared.

13. Quem relinquentes castrametati sunt contra Arnon, quæ est in deserto, et prominet in finibus Amorrhæi; siquidem Arnon terminus est Moab, dividens Moabitas et Amorrhæos. (*Jud.* 11, 18.)

14. Unde dicitur in libro bellorum Domini: Sicut fecit in Mari rubro, sic faciet in torrentibus Arnon.

15. Scopuli torrentium inclinati sunt, ut requiescerent in Ar, et recumberent in finibus Moabitarum.

16. Ex eo loco apparuit puteus, super quo locutus est Dominus ad Moysen: Congrega populum, et dabo ei aquam.

17. Tunc cecinit Israel carmen istud: Ascendat puteus. Concinebant:
18. Puteus, quem foderunt principes, et paraverunt duces multitudinis in datore legis, et in baculis suis. De solitudine, Matthana;
19. de Matthana in Nahaliel; de Nahaliel, in Bamoth:
20. de Bahmoth, vallis est in regione Moab, in vertice Phasga, quod respicit contra desertum.
21. Misit autem Israel nuntios ad Sehon regem Amorrhæorum, dicens: (*Deut.* 2, 26. *Jud.* 11, 19.)
22. Obsecro, ut transire mihi liceat per terram tuam: non declinabimus in agros et vineas, non bibemus aquas ex puteis, via regia gradiemur, donec transeamus terminos tuos.
23. Qui concedere noluit, ut transiret Israel per fines suos: quin potius, exercitu congregato, egressus est obviam in desertum, et venit in Jasa, pugnavitque contra eum.
24. A quo percussus est in ore gladii, et possessa est terra ejus ab Arnon usque Jeboc, et filios Ammon; quia forti præsidio tenebantur termini Ammonitarum. (*Psal.* 134, 11. *Amos* 2, 9.)
25. Tulit ergo Israel omnes civitates ejus, et habitavit in urbibus Amorrhæi in Hesebon scilicet, et viculis ejus.
26. Urbs Hesebon fuit Sehon regis Ammorrhæi, qui pugnavit contra regem Moab; et tulit omnem terram, quæ ditionis illius fuerat, usque Arnon.
27. Idcirco dicitur in proverbio: Venite in Hesebon, ædificetur et construatur civitas Sehon.
28. Ignis egressus est de Hesebon, flamma de oppido Sehon, et devoravit Ar Moabitarum, et habitatores excelsorum Arnon.
29. Væ tibi Moab, peristi popule Chamos. Dedit filios ejus in fugam, et filias in captivitatem regi Amorrhæorum Sehon. (*Jud.* 11, 24.)
30. Jugum ipsorum disperiit ab Hesebon usque Dibon, lassi pervenerunt in Nophe, et usque Medaba.
31. Habitavit itaque Israel in terra Ammorrhæi.
32. Misitque Moyses, qui explorarent Jazer; cujus ceperunt viculos, et possederunt habitatores.
33. Verteruntque se, et ascenderunt per viam Basan, et occurrit eis Og rex Basan cum omni populo suo, pugnaturus in Edrai. (*Deut.* 3, 3.)
34. Dixitque Dominus ad Moysen: Ne timeas eum, quia in manu tua tradidi illum, et omnem populum, ac terram ejus: faciesque illi, sicut fecisti Sehon regi Amorrhæorum habitatori Hesebon.
35. Percusserunt igitur et hunc cum filiis suis, universumque populum ejus usque ad internecionem, et possederunt terram illius.

CAPUT XXII.

1. Profectique castrametati sunt in campestribus Moab, ubi trans Jordanem Jericho sita est.
2. Videns autem Balac filius Sephor omnia, quæ fecerat Israel Amorrhæo, (*Jos.* 24, 9.)
3. et quod pertimuissent eum Moabitæ, et impetum ejus ferre non possent,
4. dixit ad majores natu Madian: Ita delebit hic populus omnes, qui in nostris finibus commorantur, quomodo solet bos herbas usque ad radices carpere. Ipse erat eo tempore rex in Moab.
5. Misit ergo nuntios ad Balaam filium Beor ariolum, qui habitabat super flumen terræ filiorum Ammon, ut vocarent eum, et dicerent: Ecce egressus est populus ex Aegypto, qui operuit superficiem terræ, sedens contra me.
6. Veni igitur, et maledic populo huic, quia fortior me est: si quo modo possim percutere et ejicere eum de terra mea: novi enim, quod benedictus sit cui benedixeris, et maledictus, in quem maledicta congesseris.
7. Perrexeruntque seniores Moab, et majores natu Madian, habentes divinationis pretium in manibus. Cumque venissent ad Balaam, et narrassent ei omnia verba Balac,

8. ille respondit: Manete hic nocte, et respondebo quidquid mihi dixerit Dominus. Manentibus illis apud Balaam, venit Deus, et ait ad eum:

9. Quid sibi volunt homines isti apud te?

10. Respondit: Balac filius Sephor rex Moabitarum misit ad me,

11. dicens: Ecce populus qui egressus est de Aegypto, operuit superficiem terræ: veni, et maledic ei, si quo modo possim pugnans abigere eum.

12. Dixitque Deus ad Balaam: Noli ire cum eis, neque maledicas populo: quia benedictus est.

13. Qui mane consurgens dixit ad principes: Ite in terram vestram, quia prohibuit me Dominus venire vobiscum.

14. Reversi principes dixerunt ad Balac: Noluit Balaam venire nobiscum.

15. Rursum ille multo plures et nobiliores, quam ante miserat, misit.

16. Qui cum venissent ad Balaam, dixerunt: Sic dicit Balac filius Sephor: Ne cuncteris venire ad me:

17. paratus sum honorare te, et quidquid volueris dabo tibi: veni, et maledic populo isti.

18. Respondit Balaam: Si dederit mihi Balac plenam domum suam argenti et auri, non potero immutare verbum Domini Dei mei, ut vel plus vel minus loquar. (*Infr.* 24, 13.)

19. Obsecro ut hic maneatis etiam hac nocte, et scire queam quid mihi rursum respondeat Dominus.

20. Venit ergo Deus ad Balaam nocte, et ait ei: Si vocare te venerunt homines isti, surge, et vade cum eis: ita dumtaxat, ut quod tibi præcepero, facias.

21. Surrexit Balaam mane, et strata asina sua profectus est cum eis.

22. Et iratus est Deus. Stetitque Angelus Domini in via contra Balaam, qui insidebat asinæ, et duos pueros habebat secum. (II. *Pet.* 2, 15.)

23. Cernens asina Angelum stantem in via, evaginto gladio, avertit se de itinere, et ibat per agrum. Quam cum verberaret Balaam, et vellet ad semitam reducere,

24. stetit Angelus in augustiis duarum maceriarum, quibus vineæ cingebantur.

25. Quem videns asina junxit se parieti, et attrivit sedentis pedem. At ille iterum verberabat eam;

26. et nihilominus Angelus ad locum angustum transiens, ubi nec ad dexteram, nec ad sinistram poterat deviare, obvius tit.

27. Cumque vidisset asina stantem Angelum, concidit sub pedibus sedentis: qui iratus, vehementius cædebat fuste latera ejus.

28. Aperuitque Dominus os asinæ, et locuta est: Quid feci tibi? cur percutis me? ecce jam tertio?

29. Respondit Balaam: Quia commeruisti, et illusisti mihi: utinam haberem gladium, ut te percuterem.

30. Dixit asina: Nonne animal tuum sum, cui semper sedere consuevisti usque in præsentem diem? dic, quid simile unquam fecerim tibi? At ille ait: Numquam.

31. Protinus aperuit Dominus oculos Balaam, et vidit Angelum stantem in via evaginato gladio, adoravitque eum pronus in terram.

32. Cui Angelus: Cur, inquit, tertio verberas asinam tuam? Ego veni, ut adversarer tibi, quia perversa est via tua, mihique contraria:

33. et nisi asina declinasset de via, dans locum resistenti, te occidissem, et illa viveret.

34. Dixit Balaam: Peccavi, nesciens quod tu stares contra me: et nunc, si displicet tibi ut vadam, revertar.

35. Ait Angelus: Vade cum istis, et cave ne aliud, quam præcepero tibi loquaris. Ivit igitur cum principibus.

36. Quod cum audisset Balac, egressus est in occursum ejus in oppido Moabitarum, quod situm est in extremis finibus Arnon.

37. Dixitque ad Balaam: Misi nuntios ut vocarem te, cur non statim venisti ad me? an quia mercedem adventui tuo reddere nequeo?

38. Cui ille respondit: Ecce adsum: numquid loqui potero aliud, nisi quod Deus posuerit in ore meo?

39. Perrexerunt ergo simul, et

venerunt in urbem, quæ in extremis regni ejus finibus erat.

40. Cumque occidisset Balac boves et oves, misit ad Balaam, et principes, qui cum eo erant, munera.

41. Mane autem facto duxit eum ad excelsa Baal, et intuitus est extremam partem populi.

CAPUT XXIII.

1. Dixitque Balaam ad Balac: Aedifica mihi hic septem aras, et para totidem vitulos, ejusdemque numeri arietes.

2. Cumque fecisset juxta sermonem Balaam, imposuerunt simul vitulum et arietem super aram.

3. Dixitque Balaam ad Balac: Sta paulisper juxta holocaustum tuum, donec vadam, si forte occurrat mihi Dominus, et quodcumque imperaverit, loquar tibi.

4. Cumque abiisset velociter, occurrit illi Deus. Locutusque ad eum Balaam: Septem, inquit, aras erexi, et imposui vitulum et arietem desuper.

5. Dominus autem posuit verbum in ore ejus, et ait: Revertere ad Balac, et hæc loqueris.

6. Reversus invenit stantem Balac juxta holocaustum suum, et omnes principes Moabitarum;

7. assumtaque parabola sua, dixit: De Aram adduxit me Balac rex Moabitarum, de montibus Orientis. Veni, inquit, et maledic Jacob: propera, et detestare Israel.

8. Quo modo maledicam, cui non maledixit Deus? Qua ratione detester, quem Dominus non detestatur?

9. De summis silicibus videbo eum, et de collibus considerabo illum. Populus solus habitabit, et inter gentes non reputabitur.

10. Quis dinumerare possit pulverem Jacob, et nosse numerum stirpis Israel? Moriatur anima mea morte justorum et fiant novissima mea horum similia.

11. Dixitque Balac ad Balaam: Quid est hoc quod agis? ut malediceres inimicis meis vocavi te: et tu e contrario benedicis eis.

12. Cui ille respondit: Num aliud possum loqui, nisi quod jusserit Dominus?

13. Dixit ergo Balac: Veni mecum in alterum locum unde partem Israel videas, et totum videre non possis, inde maledicito ei.

14. Cumque duxisset eum in locum sublimem, super verticem montis Phasga, ædificavit Balaam septem aras, et impositis supra vitulo atque ariete,

15. dixit ad Balac: Sta hic juxta holocaustum tuum, donec ego obvius pergam.

16. Cui cum Dominus occurrisset, posuissetque verbum in ore ejus, ait: Revertere ad Balac, et hæc loqueris ei.

17. Reversus invenit eum stantem juxta holocaustum suum, et principes Moabitarum cum eo. Ad quem Balac: Quid, inquit, locutus est Dominus?

18. At ille assumta parabola sua, ait: Sta Balac, et ausculta, audi fili Sephor:

19. Non est Deus quasi homo, ut mentiatur, nec ut filius hominis, ut mutetur. Dixit ergo, et non faciet? locutus est, et non implebit?

20. Ad benedicendum adductus sum, benedictionem prohibere non valeo.

21. Non est idolum in Jacob, nec videtur simulacrum in Israel. Dominus Deus ejus cum eo est, et clangor victoriæ regis in illo.

22. Deus eduxit illum de Aegypto, cujus fortitudo similis est rhinocerotis. (*Infr.* 24, 8.)

23. Non est augurium in Jacob, nec divinatio in Israel. Temporibus suis dicetur Jacob et Israel, quid operatus sit Deus.

24. Ecce populus ut leæna consurget, et quasi leo erigetur: non accubabit, donec devoret prædam, et occisorum sanguinem bibat.

25. Dixitque Balac ad Balaam: Nec maledicas ei, nec benedicas.

26. Et ille ait: Nonne dixi tibi quod quidquid mihi Deus imperaret, hoc facerem?

27. Et ait Balac ad eum: Veni, et ducam te ad alium locum: si forte placeat Deo, et inde maledicas eis.

28. Cumque duxisset eum super verticem montis Phogor, qui respicit solitudinem,
29. dixit ei Balaam: Aedifica mihi hic septem aras, et para totidem vitulos, ejusdemque numeri arietes.
30. Fecit Balac ut Balaam dixerat; imposuitque vitulos et arietes per singulas aras.

CAPUT XXIV.

1. Cumque vidisset Balaam, quōd placeret Domino, ut benediceret Israeli, nequaquam abiit, ut ante perrexerat, ut augurium quæreret; sed dirigens contra desertum vultum suum,
2. et elevans oculos, vidit Israel in tentoriis commorantem per tribus suas: et irruente in se spiritu Dei,
3. assumta parabola ait: Dixit Balaam filius Beor: dixit homo, cujus obturatus est oculus:
4. dixit auditor sermonum Dei, qui visionem Omnipotentis intuitus est, qui cadit, et sic aperiuntur oculi ejus:
5. Quam pulchra tabernacula tua Jacob, et tentoria tua Israel!
6. ut valles nemorosæ, ut horti juxta fluvios irrigui, ut tabernacula quæ fixit Dominus, quasi cedri prope aquas.
7. Fluet aqua de situla ejus, et semen illius erit in aquas multas. Tolletur propter Agag, rex ejus, et auferetur regnum illius.
8. Deus eduxit illum de Aegypto, cujus fortitudo similis est rhinocerotis. Devorabunt gentes hostes illius, ossaque eorum confringent, et perforabunt sagittis. (*Supr.* 23, 22.)
9. Accubans dormivit ut leo, et quasi leæna, quam suscitare nullus audebit. Qui benedixerit tibi, erit et ipse benedictus: qui maledixerit, in maledictione reputabitur.
10. Iratusque Balac contra Balaam, complosis manibus ait: Ad maledicendum inimicis meis vocavi te, quibus e contrario tertio benedixisti:
11. revertere ad locum tuum! Decreveram quidem magnifice honorare te, sed Dominus privavit te honore disposito.
12. Respondit Balaam ad Balac: Nonne nuntiis tuis, quos misisti ad me, dixi:
13. Si dederit mihi Balac plenam domum suam argenti et auri, non potero præterire sermonem Domini Dei mei, ut vel boni quid, vel mali proferam ex corde meo: sed quidquid Dominus dixerit, hoc loquar? (*Supr.* 22, 18.)
14. Verumtamen pergens ad populum meum, dabo consilium, quid populus tuus populo huic faciat extremo tempore.
15. Sumta igitur parabola, rursum ait: Dixit Balaam filius Beor: dixit homo, cujus obturatus est oculus:
16. dixit auditor sermonum Dei, qui novit doctrinam Altissimi et visionis Omnipotentis videt, qui cadens apertos habet oculos.
17. Videbo eum, sed non modo: intuebor illum, sed non prope. O r i e t u r s t e l l a ex Jacob, et consurget virga de Israel, et percutiet duces Moab, vastabitque omnes filios Seth. (*Mat.* 2, 2.)
18. Et erit Idmumæa possessio ejus: hereditas Seir cedet inimicis suis: Israel vero fortiter aget.
19. De Jacob erit, qui dominetur, et perdat reliquias civitatis.
20. Cumque vidisset Amalec, assumens parabolam, ait: Principium gentium Amalec, cujus extrema perdentur.
21. Vidit quoque Cinæum, et assumta parabola, ait: Robustum quidem est habitaculum tuum, sed si in petra posueris nidum tuum,
22. et fueris electus de stirpe Cin, quamdiu poteris permanere? Assur enim capiet te.
23. Assumtaque parabola iterum locutus est: Heu, quis victurus est, quando ista faciet Deus?
24. Venient in trieribus de Italia, superabunt Assyrios, vastabuntque Hebræos, et ad extremum etiam ipsi peribunt. (*Dan.* 11, 30.)
25. Surrexitque Baalam, et reversus est in locum suum; Balac quoque via, qua venerat, rediit.

CAPUT XXV.

1. Morabatur autem eo tempore Israel in Setim, et fornicatus est populus cum filiabus Moab,
2. quæ vocaverunt eos ad sacrificia sua. At illi comederunt, et adoraverunt deos earum.
3. Initiatusque est Israel Beelphegor; et iratus Dominus, (*Jos.* 22, 17.)
4. ait ad Moysen: Tolle cunctos principes populi, et suspende eos contra solem in patibulis, ut avertatur furor meus ab Israel. (*Deut.* 4, 3.)
5. Dixitque Moyses ad judices Israel: Occidat unusquisque proximos suos, qui initiati sunt Beelphegor. (*Exod.* 32, 27.)
6. Et ecce unus de filiis Israel intravit coram fratribus suis ad scortum Madianitidem, vidente Moyse, et omni turba filiorum Israel, qui flebant ante fores tabernaculi.
7. Quod cum vidisset Phinees, filius Eleazari filii Aaron sacerdotis, surrexit de medio multitudinis, et arrepto pugione, (*Psal.* 105, 30. I. *Mach.* 2, 26.)
8. ingressus est post virum Israelitem in lupanar, et perfodit ambos simul, virum scilicet et mulierem in locis genitalibus. Cessavitque plaga a filiis Israel;
9. et occisi sunt viginti quatuor millia hominum.
10. Dixitque Dominus ad Moysen:
11. Phinees, filius Eleazari filii Aaron sacerdotis, avertit iram meam a filiis Israel: quia zelo meo commotus est contra eos, ut non ipse delerem filios Israel in zelo meo:
12. idcirco loquere ad eum: Ecce do ei pacem fœderis mei, (*Eccli.* 45, 30.)
13. et erit tam ipsi quam semini ejus pactum sacerdotii sempiternum, quia zelatus est pro Deo suo, et expiavit scelus filiorum Israel.
14. Erat autem nomen viri Israelitæ, qui occisus est cum Madianitide, Zambri filius Salu, dux de cognatione et tribu Simeonis.
15. Porro mulier Madianitis, quæ pariter interfecta est, vocabatur Cozbi filia Sur principis nobilissimi Madianitarum.
16. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
17. Hostes vos sentiant Madianitæ, et percutite eos: (*Infr.* 31, 2.)
18. quia et ipsi hostiliter egerunt contra vos, et decepere insidiis per idolum Phogor, et Cozbi filiam ducis Madian sororem suam, quæ percussa est in die plagæ pro sacrilegio Phogor.

CAPUT XXVI.

1. Postquam noxiorum sanguis effusus est, dixit Dominus ad Moysen et Eleazarum filium Aaron sacerdotem:
2. Numerate omnem summam filiorum Israel a viginti annis et supra, per domos et cognationes suas, cunctos, qui possunt ad bella procedere. (*Supr.* 1, 2.)
3. Locuti sunt itaque Moyses et Eleazar sacerdos in campestribus Moab super Jordanem contra Jericho, ad eos, qui erant
4. a viginti annis et supra, sicut Dominus imperaverat, quorum iste est numerus:
5. Ruben primogenitus Israel; hujus filius, Henoch, a quo familia Henochitarum; et Phallu, a quo familia Phalluitarum; (*Gen.* 46, 8.)
6. et Hesron, a quo familia Hesronitarum; et Charmi, a quo familia Charmitarum.
7. Hæ sunt familiæ de stirpe Ruben, quarum numerus inventus est quadraginta tria millia, et septingenti triginta.
8. Filius Phallu, Eliab;
9. hujus filii, Namuel et Dathan et Abiron; isti sunt Dathan et Abiron principes populi, qui surrexerunt contra Moysen et Aaron in seditione Core, quando adversus Dominum rebellaverunt; (*Supr.* 16, 1.)
10. et aperiens terra os suum devoravit Core, morientibus plurimis, quando combussit ignis ducentos quinquaginta viros. Et factum est grande miraculum,
11. ut Core pereunte, filii illius non perirent.
12. Filii Simeon per cognationes suas: Namuel, ab hoc familia Na-

muelitarum; Jamin, ab hoc familia Jaminitarum; Jachin ab hoc familia Jachinitarum;
13. Zare, ab hoc familia Zareitarum; Saul, ab hoc familia Saulitarum.
14. Hæ sunt familiæ de stirpe Simeon, quarum omnis numerus fuit, viginti duo millia ducenti.
15. Filii Gad per cognationes suas: Sephon, ab hoc familia Sephonitarum: Aggi, ab hoc familia Aggitarum; Suni, ab hoc familia Sunitarum;
16. Ozni, ab hoc familia Oznitarum; Her, ab hoc familia Heritarum;
17. Arod, ab hoc familia Aroditarum; Ariel, ab hoc familia Arielitarum.
18. Istæ sunt familiæ Gad, quarum omnis numerus fuit quadraginta millia quingenti. * (*Gen.* 38, 3.)
19. Filii Juda, Her et Onan, qui ambo mortui sunt in terra Chanaan.*
20. Fueruntque filii Juda per cognationes suas: Sela, a quo familia Selaitarum; Phares, a quo familia Pharesiarum; Zare, a quo familia Zareitarum.
21. Porro filii Phares: Hesron, a quo familia Hesronitarum: et Hamul, a quo familia Hamulitarum.
22. Istæ sunt familiæ Juda, quarum omnis numerus fuit septuaginta sex millia quingenti.
23. Filii Issachar per cognationes suas: Thola, a quo familia Tholaitarum; Phua, a quo familia Phuaitarum;
24. Jasub, a quo familia Jasubitarum; Semran, a quo familia Semranitarum.
25. Hæ sunt cognationes Issachar, quarum numerus fuit sexaginta quatuor millia trecenti.
26. Filii Zabulon per cognationes suas: Sared, a quo familia Sareditarum: Elon, a quo familia Elonitarum; Jalel, a quo familia Jalelitarum.
27. Hæ sunt cognationes Zabulon, quarum numerus fuit sexaginta millia quingenti.
28. Filii Joseph per cognationes suas Manasse et Ephraim.
29. De Manasse ortus est Machir, a quo familia Machiritarum. Machir genuit Galaad, a quo familia Galaaditarum. (*Jos.* 17, 1.)
30. Galaad habuit filios: Jezer, a quo familia Jezeritarum; et Helec, a quo familia Helecitarum;
31. et Asriel, a quo familia Asrielitarum: et Sechem, a quo familia Sechemitarum;
32. et Semida, a quo familia Semidaitarum; et Hepher, a quo familia Hepheritarum. (*Infr.* 27, 1.)
33. Fuit autem Hepher pater Salphaad, qui filios non habebat, sed tantum filias; quarum sunt ista nomina: Maala, et Noa, et Hegla, et Melcha, et Thersa. (*Infr.* 27, 1.)
34. Hæ sunt familiæ Manasse, et numerus earum, quinquaginta duo millia septingenti.
35. Filii autem Ephraim per cognationes suas fuerunt hi: Suthala, a quo familia Suthalaitarum; Becher, a quo familia Becheritarum; Thehen, a quo familia Thehenitarum;
36. porro filius Suthala fuit Heran, a quo familia Heranitarum.
37. Hæ sunt cognationes filiorum Ephraim, quarum numerus fuit triginta duo millia quingenti. Isti sunt filii Joseph per familias suas.
38. Filii Benjamin in cognationibus suis: Bela, a quo familia Belaitarum; Asbel, a quo familia Asbelitarum; Ahiram, a quo familia Ahiramitarum;
39. Supham, a quo familia Suphamitarum; Hupham, a quo familia Huphamitarum.
40. Filii Bela: Hered, et Noeman. De Hered, familia Hereditarum: de Noeman, familia, Noemanitarum.
41. Hi sunt filii Benjamin per cognationes suas, quorum numerus fuit quadraginta quinque millia sexcenti.
42. Filii Dan per cognationes suas: Suham, a quo familia Suhamitarum, hæ sunt cognationes Dan per familias suas;
43. omnes fuere Suhamitæ, quorum numerus erat sexaginta quatuor millia quadringenti.
44. Filii Aser per cognationes suas: Jemna, a quo familia Jemnaitarum; Jessui, a quo familia Jessuitarum; Brie, a quo familia Brieitarum.

45. Filii Brie: Heber, a quo familia Heberitarum; et Melchiel, a quo familia Melchielitarum.
46. Nomen autem filiæ Aser, fuit Sara.
47. Hæ cognationes filiorum Aser, numerus eorum quinquaginta tria millia quadringenti.
48. Filii Nephthali per cognationes suas: Jesiel, a quo familia Jesielitarum; Guni, a quo familia Gunitarum;
49. Jeser, a quo familia Jeseritarum; Sellem, a quo familia Sellemitarum.
50. Hæ sunt cognationes filiorum Nephthali per familias suas, quorum numerus quadraginta quinque millia quadringenti.
51. Ista est summa filiorum Israel, qui recensiti sunt, sexcenti millia, et mille septingenti triginta.
52. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
53. Istis dividetur terra juxta numerum vocabulorum in possessiones suas.
54. Pluribus majorem partem dabis, et paucioribus minorem: singulis, sicut nunc recensiti sunt, tradetur possessio:
55. ita dumtaxat, ut sors terram tribubus dividat et familiis.
56. Quidquid sorte contigerit, hoc vel plures accipiant, vel pauciores.
57. Hic quoque est numerus filiorum Levi per familias suas: Gerson, a quo familia Gersonitarum: Caath, a quo familia Caathitarum; Merari, a quo familia Meraritarum. (*Ex.* 6, 16.)
58. Hæ sunt familiæ Levi: Familia Lobni, familia Hebroni, familia Moholi, familia Musi, familia Core. At vero Caath genuit Amram;
59. qui habuit uxorem Jochabed filiam Levi, quæ nata est ei in Aegypto; hæc genuit Amram viro suo filios, Aaron et Moysen, et Mariam sororem eorum.
60. De Aaron orti sunt Nadab et Abiu, et Eleazar et Ithamar;
61. quorum Nadab et Abiu mortui sunt, cum obtulissent ignem alienum coram Domino. (*Supr.* 3, 4.)
62. Fueruntque omnes, qui numerati sunt, viginti tria millia generis masculini ab uno mense et supra; quia non sunt recensiti inter filios Israel, nec eis cum ceteris data possessio est.
63. Hic est numerus filiorum Israel, qui descripti sunt a Moyse et Eleazaro sacerdote, in campestribus Moab supra Jordanem contra Jericho;
64. inter quos nullus fuit eorum, qui ante numerati sunt a Moyse et Aaron in deserto Sinai.
65. Prædixerat enim Dominus quod omnes morerentur in solitudine. Nullusque remansit ex eis, nisi Caleb filius Jephone, et Josue filius Nun. (*Supr.* 14, 23.)

CAPUT XXVII.

1. Accesserunt autem filiæ Salphaad, filii Hepher, filii Galaad, filii Machir, filii Manasse, qui fuit filius Joseph, quarum sunt nomina Maala, et Noa, et Hegla, et Melcha, et Thersa. (*Supr.* 26, 32. *Inf.* 36, 1. *Jos.* 17, 1.)
2. Steteruntque coram Moyse et Eleazaro sacerdote et cunctis principibus populi ad ostium tabernaculi fœderis, atque dixerunt:
3. Pater noster mortuus est in deserto, nec fuit in seditione, quæ concitata est contra Dominum sub Core, sed in peccato suo mortuus est: hic non habuit mares filios. Cur tollitur nomen illius de familia sua, quia non habuit filium? Date nobis possessionem inter cognatos patris nostri. *
4. Retulitque Moyses causam earum ad judicium Domini. * (*Sup.* 16, 1.)
5. Qui dixit ad eum:
6. Justam rem postulant filiæ Salphaad: da eis possessionem inter cognatos patris sui, et ei in hereditatem succedant.
7. Ad filios autem Israel loqueris hæc:
8. Homo cum mortuus fuerit absque filio, ad filiam ejus transibit hereditas:
9. si filiam non habuerit, habebit successores fratres suos:
10. quodsi et fratres non fuerint, dabitis hereditatem fratribus patris ejus:
11. sin autem nec patruos habuerit, dabitur hereditas his, qui ei

proximi sunt: eritque hoc filiis Israel sanctum lege perpetua, sicut præcepit Dominus Moysi.*(*Deut.*32,50.)
12. Dixit quoque Dominus ad Moysen: Ascende in montem istum Abarim, et contemplare inde terram, quam daturus sum filiis Israel: *
13. cumque videris eam, ibis et tu ad populum tuum, sicut ivit frater tuus Aaron:
14. quia offendistis me in deserto Sin in contradictione multitudinis, nec sanctificare me voluistis coram ea super aquas: hæ sunt aquæ contradictionis in Cades deserti Sin. *
15. Cui respondit Moyses:
16. Provideat Dominus Deus spirituum omnis carnis, hominem qui sit super multitudinem hanc:
17. et possit exire et intrare ante eos, et educere eos vel introducere: ne sit populus Domini sicut oves absque pastore. *(*Supr.* 20, 12.)
18. Dixitque Dominus ad eum: Tolle Josue filium Nun, virum in quo est Spiritus, et pone manum tuam super eum. (*Deut.* 3, 21.)
19. Qui stabit coram Eleazaro sacerdote et omni multitudine:
20. et dabis ei præcepta cunctis videntibus, et partem gloriæ tuæ, ut audiat eum omnis synagoga filiorum Israel.
21. Pro hoc, si quid agendum erit, Eleazar sacerdos consulet Dominum. Ad verbum ejus egredietur et ingredietur ipse, et omnes filii Israel cum eo, et cetera multitudo.
22. Fecit Moyses, ut præceperat Dominus. Cumque tulisset Josue, statuit eum coram Eleazaro sacerdote et omni frequentia populi.
23. Et impositis capiti ejus manibus, cuncta replicavit, quæ mandaverat Dominus.

CAPUT XXVIII.

1. Dixit quoque Dominus ad Moysen:
2. Præcipe filiis Israel, et dices ad eos: Oblationem meam et panes, et incensum odoris suavissimi offerte per tempora sua.
3. Hæc sunt sacrificia quæ offerre debetis: Agnos anniculos immaculatos duos quotidie in holocaustum sempiternum: (*Exod.* 29, 38.)
4. unum offeretis mane, et alterum ad vesperum:
5. decimam partem ephi similæ, quæ conspersa sit oleo purissimo, et habeat quartam partem hin:
6. holocaustum juge est, quod obtulistis in monte Sinai in odorem suavissimum incensi Domini:
7. et libabitis vini quartam partem hin per agnos singulos in sanctuario Domini.
8. Alterumque agnum similiter offeretis ad vesperam juxta omnem ritum sacrificii matutini, et libamentorum ejus; oblationem suavissimi odoris Domino.
9. Die autem sabbati offeretis duos agnos anniculos immaculatos, et duas decimas similæ oleo conspersæ in sacrificio et liba,
10. quæ rite funduntur per singula sabbata in holocaustum sempiternum.
11. In calendis autem offeretis holocaustum Domino: vitulos de armento duos, arietem unum, agnos anniculos septem immaculatos,
12. et tres decimas similæ oleo conspersæ in sacrificio per singulos vitulos: et duas decimas similæ oleo conspersæ per singulos arietes:
13. et decimam decimæ similæ ex oleo in sacrificio per agnos singulos. Holocaustum suavissimi odoris atque incensi est Domino.
14. Libamenta autem vini, quæ per singulas fundenda sunt victimas, ista erunt: Media pars hin per singulos vitulos, tertia per arietem, quarta per agnum. Hoc erit holocaustum per omnes menses, qui ibi anno vertente succedunt.
15. Hircus quoque offeretur Domino pro peccatis in holocaustum sempiternum cum libamentis suis.
16. Mense autem primo, quartadecima die mensis, Phase Domini erit,*
17. et quintadecima die solemnitas: septem diebus vescentur azymis.
18. Quarum dies prima venerabilis et sancta erit: omne opus servile non facietis in ea. * (*Lev.* 23, 5.)
19. Offeretisque incensum holo-

caustum Domino: Vitulos de armento duos, arietem unum, agnos anniculos immaculatos septem:

20. et sacrificia singulorum ex simila, quæ conspersa sit oleo, tres decimas per singulos vitulos, et duas decimas per arietem,

21. et decimam decimæ per agnos singulos, id est, per septem agnos.

22. Et hircum pro peccato unum, ut expietur pro vobis,

23. præter holocaustum matutinum, quod semper offeretis.

24. Ita facietis per singulos dies septem dierum in fomitem ignis, et in odorem suavissimum Domino, qui surget de holocausto, et de libationibus singulorum.

25. Dies quoque septimus celeberrimus et sanctus erit vobis: omne opus servile non facietis in eo.

26. Dies etiam primitivorum, quando offeretis novas fruges Domino, expletis hebdomadibus, venerabilis et sancta erit: omne opus servile non facietis in ea.

27. Offeretisque holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulos de armento duos, arietem unum, et agnos anniculos immaculatos septem:

28. atque in sacrificiis eorum similæ oleo conspersæ tres decimas per singulos vitulos, per arietes, duas,

29. per agnos decimam decimæ, qui simul sunt agni septem: hircum quoque,

30. qui mactatur pro expiatione: præter holocaustum sempiternum et liba ejus.

31. Immaculata offeretis omnia cum libationibus suis.

CAPUT XXIX.

1. Mensis etiam septimi prima dies venerabilis et sancta erit vobis: omne opus servile non facietis in ea, quia dies clangoris est et tubarum. (*Lev.* 23, 24.)

2. Offeretisque holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulum de armento unum, arietem unum, et agnos anniculos immaculatos septem:

3. et in sacrificiis eorum similæ oleo conspersæ tres decimas per singulos vitulos, duas decimas per arietem,

4. unam decimam per agnum, qui simul sunt agni septem:

5. et hircum pro peccato, qui offertur in expiationem populi,

6. præter holocaustum calendarum cum sacrificiis suis, et holocaustum sempiternum cum libationibus solitis: eisdem ceremoniis offeretis in odorem suavissimum incensum Domino.

7. Decima quoque dies mensis hujus septimi erit vobis sancta atque venerabilis, et affligetis animas vestras: omne opus servile non facietis in ea. (*Lev.* 16, 29.)

8. Offeretisque holocaustum Domino in odorem suavissimum, vitulum de armento unum, arietem unum, agnos anniculos immaculatos septem:

9. et in sacrificiis eorum similæ oleo conspersæ tres decimas per singulos vitulos, duas decimas per arietem,

10. decimam decimæ per agnos singulos, qui sunt simul agni septem:

11. et hircum pro peccato, absque his, quæ offerri pro delicto solent in expiationem, et holocaustum sempiternum, cum sacrificio et libaminibus eorum.

12. Quintadecima vero die mensis septimi, quæ vobis sancta erit atque venerabilis, omne opus servile non facietis in ea, sed celebrabitis solemnitatem Domino septem diebus:

13. offeretisque holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulos de armento tredecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:

14. et in libamentis eorum similæ oleo conspersæ tres decimas per vitulos singulos, qui sunt simul vituli tredecim: et duas decimas arieti uno, id est, simul arietibus duobus,

15. et decimam decimæ agnis singulis, qui sunt simul agni quatuordecim:

16. et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, et sacrificio, et libamine ejus.

17. In die altero offeretis vitulos

de armento duodecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:
18. sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis:
19. et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque et libamine ejus.
20. Die tertio offeretis vitulos undecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:
21. sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis:
22. et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque et libamine ejus.
23. Die quarto offeretis vitulos decem, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:
24. sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis:
25. et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque ejus et libamine.
26. Die quinto offeretis vitulos novem, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:
27. sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis:
28. et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque ejus et libamine.
29. Die sexto offeretis vitulos octo, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:
30. sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis:
31. et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque ejus et libamine.
32. Die septimo offeretis vitulos septem, et arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:
33. sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis:
34. et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque ejus et libamine.
35. Die octavo, qui est celeberrimus, omne opus servile non facietis,
36. offerentes holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulum unum, arietem unum, agnos anniculos immaculatos septem:
37. sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis:
38. et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque ejus et libamine.
39. Hæc offeretis Domino in solemnitatibus vestris, præter vota et oblationes spontaneas in holocausto, in sacrificio, in libamine et in hostiis pacificis.

CAPUT XXX.

1. Narravitque Moyses filiis Israel omnia, quæ ei Dominus imperarat;
2. et locutus est ad principes tribuum filiorum Israel: Iste est sermo, quem præcepit Dominus:
3. Si quis virorum votum Domino voverit, aut se constrinxerit juramento, non faciet irritum verbum suum, sed omne, quod promisit, implebit.
4. Mulier, si quippiam voverit, et se constrinxerit juramento, quæ est in domo patris sui, et in ætate adhuc puellari: si cognoverit pater votum quod pollicita est, et juramentum, quo obligavit animam suam, et tacuerit, voti rea erit:
5. quidquid pollicita est et juravit, opere complebit:
6. sin autem statim, ut audierit, contradixerit pater: et vota et juramenta ejus irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eo quod contradixerit pater.
7. Si maritum habuerit, et voverit aliquid, et semel de ore ejus verbum egrediens animam ejus obligaverit juramento,
8. quo die audierit vir, et non contradixerit, voti rea erit, reddetque quodcumque promiserat:
9. sin autem audiens statim contradixerit, et irritas fecerit pollicitationes ejus, verbaque, quibus obstrinxerat animam suam, propitius erit ei Dominus.

10. Vidua et repudiata quidquid voverint, reddent.
11. Uxor in domo viri, cum se voto constrinxerit et juramento,
12. si audierit vir, et tacuerit, nec contradixerit sponsioni, reddet, quodcumque promiserat:
13. sin autem extemplo contradixerit, non tenebitur promissionis rea: quia maritus contradixit, et Dominus ei propitius erit.
14. Si voverit, et juramento se constrinxerit, ut per jejunium, vel ceterarum rerum abstinentiam affligat animam suam, in arbitrio viri erit, ut faciat, sive non faciat:
15. quodsi audiens vir tacuerit, et in alteram diem distulerit sententiam, quidquid voverat atque promiserat, reddet: quia statim, ut audivit, tacuit:
16. sin autem contradixerit, postquam rescivit, portabit ipse iniquitatem ejus.
17. Istæ sunt leges, quas constituit Dominus Moysi inter virum et uxorem, inter patrem et filiam, quæ in puellari adhuc ætate est, vel quæ manet in parentis domo.

CAPUT XXXI.

1. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
2. Ulciscere prius filios Israel de Madianitis, et sic colligeris ad populum tuum.
3. Statimque Moyses: Armate, inquit, ex vobis viros ad pugnam, qui possint ultionem Domini expetere de Madianitis: (*Supr.* 25, 17.)
4. mille viri de singulis tribubus eligantur ex Israel, qui mittantur ad bellum.
5. Dederuntque millenos de singulis tribubus, id est, duodecim millia expeditorum ad pugnam;
6. quos misit Moyses cum Phinees, filio Eleazari sacerdotis; vasa quoque sancta, et tubas ad clangendum tradidit ei.
7. Cumque pugnassent contra Madianitas atque vicissent, omnes mares occiderunt,
8. et reges eorum Evi et Recem et Sur et Hur et Rebe, quinque principes gentis; Balaam quoque, filium Beor, interfecerunt gladio. *
9. Ceperuntque mulieres eorum, et parvulos, omniaque pecora, et cunctam supellectilem; quidquid habere potuerant, depopulati sunt;
10. tam urbes quam viculos et castella flamma consumsit.
11. Et tulerunt prædam, et universa, quæ ceperant tam ex hominibus quam ex jumentis, * (*Jos.* 13, 21.)
12. et adduxerunt ad Moysen, et Eleazarum sacerdotem, et ad omnem multitudinem filiorum Israel; reliqua autem utensilia portaverunt ad castra in campestribus Moab juxta Jordanem contra Jericho.
13. Egressi sunt autem Moyses, et Eleazar sacerdos, et omnes principes synagogæ in occursum eorum extra castra.
14. Iratusque Moyses principibus exercitus, tribunis et centurionibus, qui venerant de bello,
15. ait: Cur feminas reservastis?
16. Nonne istae sunt, quæ deceperunt filios Israel ad suggestionem Balaam, et prævaricari vos fecerunt in Domino super peccato Phogor, unde et percussus est populus? (*Supr.* 25, 18.)
17. Ergo cunctos interficite quidquid est generis masculini, etiam in parvulis, et mulieres, quæ noverunt viros in coitu, jugulate: (*Jud.* 21, 11.)
18. puellas autem et omnes feminas virgines reservate vobis:
19. et manete extra castra septem diebus. Qui occiderit hominem, vel occisum tetigerit, lustrabitur die tertio et septimo.
20. Et de omni præda, sive vestimentum fuerit, sive vas, et aliquid in utensilia præparatum, de caprarum pellibus et pilis et ligno, expiabitur.
21. Eleazar quoque sacerdos ad viros exercitus, qui pugnaverant, sic locutus est: Hoc est præceptum legis, quod mandavit Dominus Moysi: (*Lev.* 6, 28.—11, 33.—15, 12.)
22. Aurum et argentum et æs et ferrum et plumbum et stannum,
23. et omne, quod potest transire per flammas, igne purgabitur, quid-

quid autem ignem non potest sustinere, aqua expiationis sanctificabitur:
24. et lavabitis vestimenta vestra die septimo, et purificati postea castra intrabitis.
25. Dixit quoque Dominus ad Moysen:
26. Tollite summam eorum, quæ capta sunt ab homine usque ad pecus, tu et Eleazar sacerdos et principes vulgi:
27. dividesque ex æquo prædam inter eos, qui pugnaverunt, egressique sunt ad bellum, et inter omnem reliquam multitudinem:
28. et separabis partem Domino ab his, qui pugnaverunt et fuerunt in bello, unam animam de quingentis tam ex hominibus quam ex bobus et asinis et ovibus,
29. et dabis eam Eleazaro sacerdoti, quia primitiæ Domini sunt.
30. Ex media quoque parte filiorum Israel accipies quinquagesimum caput hominum et boum et asinorum et ovium, cunctorum animantium, et dabis ea Levitis, qui excubant in custodiis tabernaculi Domini.
31. Feceruntque Moyses et Eleazar, sicut præceperat Dominus.
32. Fuit autem præda, quam exercitus ceperat, ovium sexcenta septuaginta quinque millia,
33. boum septuaginta duo millia,
34. asinorum sexaginta millia et mille;
35. animæ hominum sexus feminei, quæ non cognoverant viros, triginta duo millia.
36. Dataque est media pars his, qui in prœlio fuerant, ovium trecenta triginta septem millia quingentæ;
37. e quibus in partem Domini supputatæ sunt oves sexcentæ septuaginta quinque.
38. Et de bobus triginta sex millibus, boves septuaginta et duo;
39. de asinis triginta millibus quingentis, asini sexaginta unus;
40. de animabus hominum sedecim millibus cesserunt in partem Domini triginta duæ animæ.
41. Tradiditque Moyses numerum primitiarum Domini Eleazaro sacerdoti, sicut fuerat ei imperatum,
42. ex media parte filiorum Israel, quam separaverat his, qui in prœlio fuerant.
43. De media vero parte, quæ contigerat reliquæ multitudini, id est, de ovibus trecentis triginta septem millibus quingentis,
44. et de bobus triginta sex millibus,
45. et de asinis triginta millibus quingentis,
46. et de hominibus sedecim millibus,
47. tulit Moyses quinquagesimum caput, et dedit Levitis, qui excubabant in tabernaculo Domini, sicut præceperat Dominus.
48. Cumque accessissent principes exercitus ad Moysen, et tribuni, centurionesque, dixerunt:
49. Nos servi tui recensuimus numerum pugnatorum, quos habuimus sub manu nostra, et ne unus quidem defuit.
50. Ob hanc causam offerimus in donariis Domini singuli, quod in præda auri potuimus invenire, periscelides et armillas, annulos et dextralia ac murænulas, ut depreceris pro nobis Dominum.
51. Susceperuntque Moyses, et Eleazar sacerdos omne aurum in diversis speciebus,
52. pondo sedecim millia, septingentos quinquaginta siclos a tribunis et centurionibus.
53. Unusquisque enim quod in præda rapuerat, suum erat.
54. Et susceptum intulerunt in tabernaculum testimonii, in monimentum filiorum Israel coram Domino.

CAPUT XXXII.

1. Filii autem Ruben et Gad habebant pecora multa, et erat illis in jumentis infinita substantia. Cumque vidissent Jazer et Galaad aptas animalibus alendis terras,
2. venerunt ad Moysen, et ad Eleazarum sacerdotem, et principes multitudinis, atque dixerunt:
3. Ataroth et Dibon et Jazer et Nemra, Hesebon et Eleale et Saban et Nebo et Beon,
4. terra, quam percussit Dominus

in conspectu filiorum Israel, regio uberrima est ad pastum animalium, et nos servi tui habemus jumenta plurima:

5. precamurque, si invenimus gratiam coram te, ut des nobis famulis tuis eam in possessionem, nec facias nos transire Jordanem.

6. Quibus respondit Moyses: Numquid fratres vestri ibunt ad pugnam, et vos hic sedebitis?

7. Cur subvertitis mentes filiorum Israel, ne transire audeant in locum, quem eis daturus est Dominus?

8. Nonne ita egerunt patres vestri, quando misi de Cadesbarne ad explorandam terram?

9. Cumque venissent usque ad Vallem botri, lustrata omni regione, subverterunt cor filiorum Israel, ut non intrarent fines, quos eis Dominus dedit. (*Supr.* 13, 24.)

10. Qui iratus juravit, dicens:

11. Si videbunt homines isti, qui ascenderunt ex Aegypto a viginti annis et supra, terram, quam sub juramento pollicitus sum Abraham, Isaac, et Jacob, et noluerunt sequi me,

12. præter Caleb filium Jephone Cenezæum, et Josue filium Nun: isti impleverunt voluntatem meam.

13. Iratusque Dominus adversum Israel, circumduxit eum per desertum quadraginta annis, donec consumeretur universa generatio, quæ fecerat malum in conspectu ejus.

14. Et ecce, inquit, vos surrexistis pro patribus vestris, incrementa, et alumni hominum peccatorum, ut augeretis furorem Domini contra Israel.

15. Quodsi nolueritis sequi eum, in solitudine populum derelinquet, et vos causa eritis necis omnium.

16. At illi prope accedentes, dixerunt: Caulas ovium fabricabimus, et stabula jumentorum, parvulis quoque nostris urbes munitas:

17. nos autem ipsi armati et accincti pergemus ad prœlium ante filios Israel donec introducamus eos ad loca sua. Parvuli nostri, et quidquid habere possumus, erunt in urbibus muratis, propter habitatorum insidias.

18. Non revertemur in domos nostras, usque dum possideant filii Israel hereditatem suam:

19. nec quidquam quæremus trans Jordanem, quia jam habemus nostram possessionem in orientali ejus plaga.

20. Quibus Moyses ait: Si facitis quod promittitis, expediti pergite coram Domino ad pugnam: *

21. et omnis vir bellator armatus Jordanem transeat, donec subvertat Dominus inimicos suos,

22. et subjiciatur ei omnis terra: tunc eritis inculpabiles apud Dominum et apud Israel, et obtinebitis regiones, quas vultis coram Domino.

23. Sin autem quod dicitis, non feceritis, nulli dubium est, quin peccetis in Deum: et scitote, quoniam peccatum vestrum apprehendet vos. * (*Jos.* 1, 14.)

24. Aedificate ergo urbes parvulis vestris, et caulas, et stabula ovibus ac jumentis: et quod polliciti estis, implete.

25. Dixeruntque filii Gad et Ruben ad Moysen: Servi tui sumus, faciemus quod jubet dominus noster. *

26. Parvulos nostros et mulieres et pecora, ac jumenta relinquemus in urbibus Galaad: * (*Jos.* 4, 12.)

27. nos autem famuli tui omnes expediti pergemus ad bellum, sicut tu, domine, loqueris.

28. Præcepit ergo Moyses Eleazaro sacerdoti, et Josue filio Nun, et principibus familiarum per tribus Israel, et dixit ad eos:

29. Si transierint filii Gad, et filii Ruben vobiscum Jordanem omnes armati ad bellum coram Domino, et vobis fuerit terra subjecta: date eis Galaad in possessionem. *

30. Sin autem noluerint transire armati vobiscum in terram Chanaan, inter vos habitandi accipiant loca. * (*Deut.* 3, 12. *Jos.* 13, 8.)

31. Responderuntque filii Gad, et filii Ruben: Sicut locutus est Dominus servis suis, ita faciemus:

32. ipsi armati pergemus coram Domino in terram Chanaan, et possessionem jam suscepisse nos confitemur trans Jordanem.

33. Dedit itaque Moyses filiis Gad et Ruben, et dimidiæ tribui Manasse, filii Joseph, regnum Sehon regis Amorrhæi, et regnum Og regis Basan, et terram eorum cum urbibus suis per circuitum. (*Jos.* 22, 4.)
34. Igitur exstruxerunt filii Gad, Dibon et Ataroth et Aroer,
35. et Etroth et Sophan et Jazer et Jegbaa,
36. et Bethnemra et Betharan, urbes munitas, et caulas pecoribus suis.
37. Filii vero Ruben ædificaverunt, Hesebon et Eleale et Cariathaim,
38. et Nabo et Baalmeon versis nominibus, Sabama quoque; imponentes vocabula urbibus, quas exstruxerant.
39. Porro filii Machir, filii Manasse, perrexerunt in Galaad, et vastaverunt eam interfecto Amorrhæo habitatore ejus. (*Gen.* 50, 22.)
40. Dedit ergo Moyses terram Galaad Machir filio Manasse, qui habitavit in ea.
41. Jair autem, filius Manasse, abiit et occupavit vicos ejus, quos appellavit Havoth Jair, id est, Villas Jair.
42. Nobe quoque perrexit, et apprehendit Chanath cum viculis suis: vocavitque eam ex nomine suo Nobe.

CAPUT XXXIII.

1. Hæ sunt mansiones filiorum Israel, qui egressi sunt de Aegypto per turmas suas in manu Moysi et Aaron,
2. quas descripsit Moyses juxta castrorum loca, quæ Domini jussione mutabant.
3. Profecti igitur de Ramesse mense primo, quintadecima die mensis primi, altera die Phase filii Israel in manu excelsa videntibus cunctis Aegyptiis,
4. et sepelientibus primogenitos, quos percusserat Dominus (nam et in diis eorum exercuerat ultionem),
5. castrametati sunt in Soccoth.
6. Et de Soccoth venerunt in Etham, quæ est in extremis finibus solitudinis.
7. Inde egressi venerunt contra Phihahiroth, quæ respicit Beelsephon, et castrametati sunt ante Magdalum. (*Exod.* 14, 2.)
8. Profectique de Phihahiroth, transierunt per medium mare in solitudinem, et ambulantes tribus diebus per desertum Etham, castrametati sunt in Mara. * (*Exod.* 15, 27.)
9. Profectique de Mara venerunt in Elim, ubi erant duodecim fontes aquarum, et palmæ septuaginta; ibique castrametati sunt. *
10. Sed et inde egressi, fixerunt tentoria super Mare rubrum. Profectique de Mari rubro,
11. castrametati sunt in deserto Sin.
12. Unde egressi, venerunt in Daphca.
13. Profectique de Daphca, castrametati sunt in Alus.
14. Egressique de Alus, in Raphidim fixere tentoria, ubi populo defuit aqua ad bibendum. (*Exod.* 17, 1.)
15. Profectique de Raphidim, castrametati sunt in deserto Sinai.
16. Sed et de solitudine Sinai egressi, venerunt ad Sepulcra concupiscentiæ. (*Exod.* 19, 2.)
17. Profectique de Sepulcris concupiscentiæ, castrametati sunt in Haseroth. (*Supr.* 11, 34.)
18. Et de Haseroth venerunt in Rethma. (*Supr.* 13, 1.)
19. Profectique de Rethma, castrametati sunt in Remmomphares.
20. Unde egressi venerunt in Lebna.
21. De Lebna castrametati sunt in Ressa.
22. Egressique de Ressa, venerunt in Ceelatha.
23. Unde profecti castrametati sunt in monte Sepher.
24. Egressi de monte Sepher, venerunt in Harada.
25. Inde proficiscentes, castrametati sunt in Maceloth.
26. Profectique de Maceloth, venerunt in Thahath.
27. De Thahath castrametati sunt in Thare.
28. Unde egressi, fixere tentoria in Methca.
29. Et de Methca castrametati sunt in Hesmona.
30. Profectique de Hesmona, venerunt in Moseroth.

31. Et de Moseroth castrametati sunt in Benejaacan. * (*Deut.* 10, 7.)
32 Profectique de Benejaacan, venerunt in montem Gadgad. *
33. Unde profecti, castrametati sunt in Jetebatha.
34. Et de Jetebatha venerunt in Hebrona. * (*Supr.* 20, 1.)
35. Egressique de Hebrona, castrametati sunt in Asiongaber.
36. Inde profecti, venerunt in desertum Sin, hæc est Cades. *
37. Egressique de Cades, castrametati sunt in monte Hor, in extremis finibus terræ Edom.
38. Ascenditque Aaron sacerdos in montem Hor jubente Domino, et ibi mortuus est anno quadragesimo egressionis filiorum Israel ex Aegypto, mense quinto, prima die mensis, (*Supr.* 20, 25. *Deut.* 32, 50.)
39. cum esset annorum centum viginti trium.
40. Audivitque Chananæus rex Arad, qui habitabat ad meridiem, in terram Chanaan venisse filios Israel.
41. Et profecti de monte Hor, castrametati sunt in Salmona.
42. Unde egressi, venerunt in Phunon.
43. Profectique de Phunon, castrametati sunt in Oboth.
44. Et de Oboth, venerunt in Jieabarim, quæ est in finibus Moabitarum.
45. Profectique de Jieabarim, fixere tentoria in Dibongad.
46. Unde egressi castrametati sunt in Helmondeblathaim.
47. Egressique de Helmondeblathaim, venerunt ad montes Abarim contra Nabo.
48. Profectique de montibus Abarim, transierunt ad campestria Moab, supra Jordanem contra Jericho.
49. Ibique castrametati sunt de Bethsimoth usque ad Abelsatim in planioribus locis Moabitarum,
50. ubi locutus est Dominus ad Moysen:
51. Præcipe filiis Israel, et dic ad eos: Quando transieritis Jordanem, intrantes terram Chanaan,
52. disperdite cunctos habitatores terræ illius: confringite titulos, et statuas comminuite, atque omnia excelsa vastate, (*Deut.* 7, 5. *Jud.* 2, 2.)
53. mundantes terram, et habitantes in ea. Ego enim dedi vobis illam in possessionem,
54. quam dividetis vobis sorte. Pluribus dabitis latiorem, et paucis angustiorem. Singulis ut sors ceciderit, ita tribuetur hereditas. Per tribus et familias possessio dividetur.
55. Sin autem nolueritis interficere habitatores terræ: qui remanserint, erunt vobis quasi clavi in oculis, et lanceæ in lateribus, et adversabuntur vobis in terra habitationis vestræ:
56. et quidquid illis cogitaveram facere, vobis faciam.

CAPUT XXXIV.

1. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
2. Præcipe filiis Israel, et dices ad eos: Cum ingressi fueritis terram Chanaan, et in possessionem vobis sorte ceciderit, his finibus terminabitur:
3. Pars meridiana incipiet a solitudine Sin, quæ est juxta Edom, et habebit terminos contra orientem mare salsissimum, (*Jos.* 15, 1.)
4. qui circuibunt australem plagam per Ascensum scorpionis, ita, ut transeant in Senna, et perveniant a meridie usque ad Cadesbarne, unde egredientur confinia ad villam nomine Adar, et tendent usque ad Asemona;
5. ibitque per gyrum terminus ab Asemona usque ad torrentem Aegypti, et maris magni littore finietur.
6. Plaga autem occidentalis a mari magno incipiet, et ipso fine claudetur.
7. Porro ad septentrionalem plagam a mari magno termini incipient, pervenientes usque ad montem altissimum,
8. a quo venient in Emath usque ad terminos Sedada:
9. ibuntque confinia usque ad Zephrona, et villam Enan. Hi erunt termini in parte aquilonis.
10. Inde metabuntur fines contra orientalem plagam de villa Enan usque Sephama,

11. et de Sephama descendent termini in Rebla contra fontem Daphnim: inde pervenient contra orientem ad mare Cenereth,
12. et tendent usque ad Jordanem, et ad ultimum salsissimo claudentur mari. Hanc habebitis terram per fines suos in circuitu.
13. Præcepitque Moyses filiis Israel, dicens: Hæc erit terra, quam possidebitis sorte, et quam jussit Dominus dari novem tribubus, et dimidiæ tribui.
14. Tribus enim filiorum Ruben per familias suas, et tribus filiorum Gad juxta cognationum numerum, media quoque tribus Manasse,
15. id est, duæ semis tribus, acceperunt partem suam trans Jordanem contra Jericho ad orientalem plagam.
16. Et ait Dominus ad Moysen:
17. Hæc sunt nomina virorum, qui terram vobis divident: Eleazar sacerdos, et Josue filius Nun, *
18. et singuli principes de tribubus singulis, * (*Jos.* 14, 1.)
19. quorum ista sunt vocabula: De tribu Juda, Caleb filius Jephone.
20. De tribu Simeon, Samuel filius Ammiud.
21. De tribu Benjamin, Elidad filius Chaselon.
22. De tribu filiorum Dan, Bocci filius Jogli.
23. Filiorum Joseph de tribu Manasse, Hanniel filius Ephod.
24. De tribu Ephraim, Camuel filius Sephthan.
25. De tribu Zabulon, Elisaphan filius Pharnach.
26. De tribu Issachar, dux Phaltiel filius Ozan.
27. De tribu Aser, Ahiud filius Salomi.
28. De tribu Nephthali, Phedael filius Ammiud.
29. Hi sunt, quibus præcepit Dominus, ut dividerent filiis Israel terram Chanaan.

CAPUT XXXV.

1. Hæc quoque locutus est Dominus ad Moysen in campestribus Moab supra Jordanem, contra Jericho:
2. Præcipe filiis Israel, ut dent Levitis de possessionibus suis (*Jos.* 21, 2.)
3. urbes ad habitandum, et suburbana earum per circuitum: ut ipsi in oppidis maneant, et suburbana sint pecoribus ac jumentis:
4. quæ a muris civitatum forinsecus, per circuitum, mille passuum spatio tendentur:
5. contra orientem duo millia erunt cubiti, et contra meridiem similiter erunt duo millia: ad mare quoque, quod respicit ad occidentem, eadem mensura erit, et septentrionalis plaga æquali termino finietur: eruntque urbes in medio, et foris suburbana.
6. De ipsis autem oppidis, quæ Levitis dabitis, sex erunt in fugitivorum auxilia separata, ut fugiat ad ea qui fuderit sanguinem: et exceptis his, alia quadraginta duo oppida, (*Deut.* 4, 41. *Jos.* 20, 2.)
7. id est, simul quadraginta octo cum suburbanis suis.
8. Ipsæque urbes, quæ dabuntur de possessionibus filiorum Israel, ab his qui plus habent, plures auferentur, et qui minus, pauciores: singuli juxta mensuram hereditatis suæ dabunt oppida Levitis. * (*Deut.* 19, 2.)
9. Ait Dominus ad Moysen:
10. Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Quando transgressi fueritis Jordanem in terram Chanaan,
11. decernite, quæ urbes esse debeant in præsidia fugitivorum, qui nolentes sanguinem fuderint: *
12. in quibus cum fuerit profugus, cognatus occisi non poterit eum occidere, donec stet in conspectu multitudinis, et causa illius judicetur.
13. De ipsis autem urbibus, quæ ad fugitivorum subsidia separantur,
14. tres erunt trans Jordanem, et tres in terra Chanaan, * (*Deut.* 19, 11.)
15. tam filiis Israel quam advenis atque peregrinis, ut confugiat ad eas, qui nolens sanguinem fuderit.
16. Si quis ferro percusserit, et mortuus fuerit qui percussus est: reus erit homicidii, et ipse morietur.
17. Si lapidem jecerit, et ictus occubuerit: similiter punietur.
18. Si ligno percussus interierit, percussoris sanguine vindicabitur. *

19. Propinquus occisi homicidam interficiet; statim, ut apprehenderit eum, interficiet.

20. Si per odium quis hominem impulerit, vel jecerit quippiam in eum per insidias,

21. aut cum esset inimicus, manu percusserit, et ille mortuus fuerit: percussor homicidii reus erit: cognatus occisi statim, ut invenerit eum, jugulabit.

22. Quodsi fortuitu, et absque odio,

23. et inimicitiis quidquam horum fecerit,

24. et hoc audiente populo fuerit comprobatum, atque inter percussorem et propinquum sanguinis quæstio ventilata:

25. liberabitur innocens de ultoris manu, et reducetur per sententiam in urbem, ad quam confugerat, manebitque ibi, donec Sacerdos magnus, qui oleo sancto unctus est, moriatur.

26. Si interfector extra fines urbium, quæ exulibus deputatæ sunt,

27. fuerit inventus, et percussus ab eo qui ultor est sanguinis, absque noxa erit, qui eum occiderit:

28. debuerat enim profugus usque ad mortem pontificis in urbe residere: postquam autem ille obierit, homicida revertetur in terram suam.

29. Hæc sempiterna erunt, et legitima in cunctis habitationibus vestris.

30. Homicida sub testibus punietur: ad unius testimonium nullus condemnabitur.

31. Non accipietis pretium ab eo, qui reus est sanguinis, statim et ipse morietur.

32. Exules et profugi ante mortem pontificis nullo modo in urbes suas reverti poterunt:

33. ne polluatis terram habitationis vestræ, quæ insontium cruore maculatur: nec aliter expiari potest, nisi per ejus sanguinem, qui alterius sanguinem fuderit. (*Gen.* 9, 6.)

34. Atque ita emundabitur vestra possessio, me commorante vobiscum. Ego enim sum Dominus, qui habito inter filios Israel.

CAPUT XXXVI.

1. Accesserunt autem et principes familiarum Galaad filii Machir, filii Manasse de stirpe filiorum Joseph; locutique sunt Moysi coram principibus Israel, atque dixerunt: *

2. Tibi domino nostro præcepit Dominus, ut terram sorte divideres filiis Israel, et ut filiabus Salphaad fratris nostri dares possessionem debitam patri: * (*Supr.* 27, 1.)

3. quas si alterius tribus homines uxores acceperint, sequetur possessio sua, et translata ad aliam tribum de nostra hereditate minuetur:

4. atque ita fiet, ut, cum jubilæus, id est, quinquagesimus annus remissionis advenerit, confundatur sortium distributio, et aliorum possessio ad alios transeat.

5. Respondit Moyses filiis Israel, et Domino præcipiente, ait: Recte tribus filiorum Joseph locuta est:

6. et hæc lex super filiabus Salphaad a Domino promulgata est: Nubant, quibus volunt, tantum ut suæ tribus hominibus: (*Tob.* 7, 14.)

7. ne commisceatur possessio filiorum Israel de tribu in tribum. Omnes enim viri ducent uxores de tribu et cognatione sua:

8. et cunctæ feminæ de eadem tribu maritos accipient: ut hereditas permaneat in familiis,

9. nec sibi misceantur tribus, sed ita maneant

10. ut a Domino separatæ sunt. Feceruntque filiæ Salphaad, ut fuerat imperatum;

11. et nupserunt Mala et Thersa et Hegla et Melcha et Noa filiis patrui sui

12. de familia Manasse, qui fuit filius Joseph: et possessio, quæ illis fuerat attributa, mansit in tribu et familia patris earum.

13. Hæc sunt mandata atque judicia, quæ mandavit Dominus per manum Moysi ad filios Israel, in campestribus Moab supra Jordanem contra Jericho.

LIBER DEUTERONOMII.

HEBRAICE ELLE HADDEBARIM.

CAPUT I.

1. Hæc sunt verba quæ locutus est Moyses ad omnem Israel trans Jordanem in solitudine campestri contra Mare rubrum, inter Pharan et Thophel et Laban et Haseroth, ubi auri est plurimum;

2. undecim diebus de Horeb per viam montis Seir usque ad Cadesbarne.

3. Quadragesimo anno, undecimo mense, prima die mensis locutus est Moyses ad filios Israel omnia, quæ præceperat illi Dominus, ut diceret eis;

4. postquam percussit Sehon regem Amorrhæorum, qui habitabat in Hesebon, et Og regem Basan, qui mansit in Astaroth, et in Edrai, *

5. trans Jordanem in terra Moab. Cœpitque Moyses explanare legem, et dicere: * (*Num.* 21, 24.)

6. Dominus Deus noster locutus est ad nos in Horeb, dicens: Sufficit vobis, quod in hoc monte mansistis:

7. revertimini, et venite ad montem Amorrhæorum, et ad cetera quæ ei proxima sunt campestria atque montana et humiliora loca contra meridiem, et juxta littus maris terram Chananæorum, et Libani usque ad flumen magnum Euphraten.

8. En, inquit, tradidi vobis: ingredimini et possidete eam, super qua juravit Dominus patribus vestris Abraham, Isaac, et Jacob, ut daret illam eis, et semini eorum post eos.

9. Dixique vobis illo in tempore:

10. Non possum solus sustinere vos, quia Dominus Deus vester multiplicavit vos, et estis hodie sicut stellæ cœli plurimi. (*Exod.* 18, 18.)

11. (Dominus Deus patrum vestrorum addat ad hunc numerum multa millia, et benedicat vobis, sicut locutus est.)

12. Non valeo solus negotia vestra sustinere, et pondus ac jurgia.

13. Date ex vobis viros sapientes et gnaros, et quorum conversatio sit probata in tribubus vestris, ut ponam eos vobis principes.

14. Tunc respondistis mihi: Bona res est, quam vis facere.

15. Tulique de tribubus vestris viros sapientes et nobiles, et constitui eos principes, tribunos et centuriones, et quinquagenarios ac decanos, qui docerent vos singula.

16. Præcepique eis, dicens: Audite illos, et quod justum est, judicate: sive civis sit ille, sive peregrinus. (*Joan.* 7, 24.)

17. Nulla erit distantia personarum, ita parvum audietis ut magnum: nec accipietis cujusquam personam, quia Dei judicium est. Quodsi difficile vobis visum aliquid fuerit, referte ad me, et ego audiam. (*Lev.* 19, 15. *Infr.* 16, 19. *Prov.* 24, 23. *Jac.* 2, 1.)

18. Præcepique omnia, quæ facere deberetis.

19. Profecti autem de Horeb, transivimus per eremum terribilem et maximam, quam vidistis, per viam montis Amorrhæi, sicut præceperat Dominus Deus noster nobis. Cumque venissemus in Cadesbarne,

20. dixi vobis: Venistis ad montem Amorrhæi, quem Dominus Deus noster daturus est nobis.

21. Vide terram, quam Dominus Deus tuus dat tibi: ascende et posside eam, sicut locutus est Dominus Deus noster patribus tuis: noli timere, nec quidquam paveas.

22. Et accessistis ad me omnes, atque dixistis: Mittamus viros, qui considerent terram, et renuntient, per quod iter debeamus ascendere, et ad quas pergere civitates. (*Num.* 13, 3.)

23. Cumque mihi sermo placuisset, misi ex vobis duodecim viros, singulos de tribubus suis.

24. Qui cum perrexissent, et ascendissent in montana, venerunt usque ad Vallem botri, et, considerata terra,

25. sumentes de fructibus ejus, ut ostenderent ubertatem, attulerunt ad nos, atque dixerunt: Bona est terra, quam Dominus Deus noster daturus est nobis. (*Num.* 13, 24.)
26. Et noluistis ascendere, sed increduli ad sermonem Domini Dei nostri
27. murmurastis in tabernaculis vestris, atque dixistis: Odit nos Dominus, et idcirco eduxit nos de terra Aegypti, ut traderet nos in manu Amorrhæi, atque deleret.
28. Quo ascendemus? nuntii terruerunt cor nostrum, dicentes: Maxima multitudo est, et nobis statura procerior: urbes magnæ, et ad cœlum usque munitæ, filios Enacim vidimus ibi.
29. Et dixi vobis: Nolite metuere, nec timeatis eos:
30. Dominus Deus, qui ductor est vester, pro vobis ipse pugnabit, sicut fecit in Aegypto cunctis videntibus.
31. Et in solitudine (ipse vidisti) portavit te Dominus Deus tuus, ut solet homo gestare parvulum filium suum, in omni via, per quam ambulastis, donec veniretis ad locum istum.
32. Et nec sic quidem credidistis Domino Deo vestro,
33. qui præcessit vos in via, et metatus est locum, in quo tentoria figere deberetis, nocte ostendens vobis iter per ignem, et die per columnam nubis. (*Num.* 14, 14.)
34. Cumque audisset Dominus vocem sermonum vestrorum, iratus juravit et ait:
35. Non videbit quispiam de hominibus generationis hujus pessimæ terram bonam, quam sub juramento pollicitus sum patribus vestris: (*Num.* 14, 23. *Psal.* 94, 11.)
36. præter Caleb filium Jephone: ipse enim videbit eam, et ipsi dabo terram, quam calcavit, et filiis ejus, quia secutus est Dominum.
37. Nec miranda indignatio in populum, cum mihi quoque iratus Dominus propter vos dixerit: Nec tu ingredieris illuc:
38. sed Josue, filius Nun, minister tuus, ipse intrabit pro te: hunc exhortare et robora, et ipse sorte terram dividet Israeli.
39. Parvuli vestri, de quibus dixistis, quod captivi ducerentur, et filii, qui hodie boni ac mali ignorant distantiam, ipsi ingredientur: et ipsis dabo terram, et possidebunt eam.
40. Vos autem revertimini et abite in solitudinem per viam Maris rubri.
41. Et respondistis mihi: Peccavimus Domino: ascendemus et pugnabimus, sicut præcepit Dominus Deus noster. Cumque instructi armis pergeretis in montem, (*Num.* 14, 40.)
42. ait mihi Dominus: Dic ad eos: Nolite ascendere, neque pugnetis: non enim sum vobiscum, ne cadatis coram inimicis vestris. *
43. Locutus sum, et non audistis: sed adversantes imperio Domini, et tumentes superbia ascendistis in montem. * (*Num.* 14, 42.)
44. Itaque egressus Amorrhæus, qui habitabat in montibus, et obviam veniens persecutus est vos, sicut solent apes persequi: et cecidit de Seir usque Horma.
45. Cumque reversi ploraretis coram Domino, non audivit vos, nec voci vestræ voluit acquiescere.
46. Sedistis ergo in Cadesbarne multo tempore.

CAPUT II.

1. Profectique inde venimus in solitudinem, quæ ducit ad Mare rubrum, sicut mihi dixerat Dominus, et circuivimus montem Seir longo tempore.
2. Dixitque Dominus ad me:
3. Sufficit vobis circuire montem istum, ite contra aquilonem:
4. et populo præcipe, dicens: Transibitis per terminos fratrum vestrorum filiorum Esau, qui habitant in Seir, et timebunt vos.
5. Videte ergo diligenter, ne moveamini contra eos: neque enim dabo vobis de terra eorum, quantum potest unius pedis calcare vestigium, quia in possessionem Esau dedi montem Seir.
6. Cibos emetis ab eis pecunia, et

comedetis: aquam emtam haurietis, et bibetis:
7. Dominus Deus tuus benedixit tibi in omni opere manuum tuarum: novit iter tuum, quomodo transieris solitudinem hanc magnam, per quadraginta annos habitans tecum Dominus Deus tuus, et nihil tibi defuit.
8. Cumque transissemus fratres nostros filios Esau, qui habitabant in Seir, per viam campestrem de Elath, et de Asiongaber, venimus ad iter, quod ducit in desertum Moab.
9. Dixitque Dominus ad me: Non pugnes contra Moabitas, nec ineas adversus eos prœlium: non enim dabo tibi quidquam te terra eorum, quia filiis Loth tradidi Ar in possessionem.
10. Emim primi fuerunt habitatores ejus, populus magnus, et validus, et tam excelsus, ut de Enacim stirpe,
11. quasi gigantes crederentur, et essent similes filiorum Enacim. Denique Moabitæ appellant eos Emim.
12. In Seir autem prius habitaverunt Horræi, quibus expulsis atque deletis, habitaverunt filii Esau, sicut fecit Israel in terra possessionis suæ, quam dedit illi Dominus.
13. Surgentes ergo, ut transiremus torrentem Zared, venimus ad eum.
14. Tempus autem, quo ambulavimus de Cadesbarne usque ad transitum torrentis Zared, triginta et octo annorum fuit: donec consumeretur omnis generatio hominum bellatorum de castris, sicut juraverat Dominus: (*Num.* 26, 65.)
15. cujus manus fuit adversum eos, ut interirent de castrorum medio.
16. Postquam autem universi ceciderunt pugnatores,
17. locutus est Dominus ad me, dicens:
18. Tu transibis hodie terminos Moab, urbem nomine Ar:
19. et accedens in vicina filiorum Ammon, cave, ne pugnes contra eos, nec movearis ad prœlium: non enim dabo tibi de terra filiorum Ammon, quia filiis Loth dedi eam in possessionem.
20. Terra gigantum reputata est: et in ipsa olim habitaverunt gigantes, quos Ammonitæ vocant Zomzommim,
21. populus magnus, et multus, et proceræ longitudinis, sicut Enacim, quos delevit Dominus a facie eorum: et fecit illos habitare pro eis,
22. sicut fecerat filiis Esau, qui habitant in Seir, delens Horræos, et terram eorum illis tradens, quam possident usque in præsens.
23. Hevæos quoque, qui habitabant in Haserim usque Gazan, Cappadoces expulerunt: qui egressi de Cappadocia deleverunt eos, et habitaverunt pro illis.
24. Surgite, et transite torrentem Arnon: ecce tradidi in manu tua Sehon regem Hesebon Amorrhæum, et terram ejus incipe possidere, et committe adversus eum prœlium.
25. Hodie incipiam mittere terrorem atque formidinem tuam in populos, qui habitant sub omni cœlo: ut audito nomine tuo paveant, et in morem parturientium contremiscant, et dolore teneantur.
26. Misi ergo nuntios de solitudine Cademoth ad Sehon regem Hesebon verbis pacificis, dicens: *
27. Transibimus per terram tuam, publica gradiemur via, non declinabimus neque ad dexteram, neque ad sinistram. * (*Num.* 21, 21.)
28. Alimenta pretio vende nobis, ut vescamur, aquam pecunia tribue, et sic bibemus. Tantum est, ut nobis concedas transitum,
29. sicut fecerunt filii Esau, qui habitant in Seir, et Moabitæ, qui morantur in Ar: donec veniamus ad Jordanem, et transeamus ad terram, quam Dominus Deus noster daturus est nobis.
30. Noluitque Sehon, rex Hesebon, dare nobis transitum, quia induraverat Dominus Deus tuus spiritum ejus, et obfirmaverat cor illius, ut traderetur in manus tuas, sicut nunc vides.
31. Dixitque Dominus ad me: Ecce cœpi tibi tradere Sehon, et terram ejus, incipe possidere eam.
32. Egressusque est Sehon obviam

nobis cum omni populo suo ad prælium in Jasa.

33. Et tradidit eum Dominus Deus noster nobis: percussimusque eum cum filiis suis et omni populo suo. (*Num.* 21, 3.)

34. Cunctasque urbes in tempore illo cepimus, interfectis habitatoribus earum, viris ac mulieribus et parvulis: non reliquimus in eis quidquam,

35. absque jumentis, quæ in partem venere prædantium: et spoliis urbium, quas cepimus

36. ab Aroer, quæ est super ripam torrentis Arnon, oppido, quod in valle situm est, usque Galaad. Non fuit vicus et civitas, quæ nostras effugeret manus: omnes tradidit Dominus Deus noster nobis.

37. Absque terra filiorum Ammon, ad quam non accessimus, et cunctis quæ adjacent torrenti Jeboc, et urbibus montanis, universisque locis, a quibus nos prohibuit Dominus Deus noster.

CAPUT III.

1. Itaque conversi ascendimus per iter Basan: egressusque est Og rex Basan in occursum nobis cum populo suo ad bellandum in Edrai. (*Num.* 21, 33. *Infr.* 29, 7.)

2. Dixitque Dominus ad me: Ne timeas eum, quia in manu tua traditus est cum omni populo ac terra sua: faciesque ei sicut fecisti Sehon regi Amorrhæorum, qui habitavit in Hesebon. (*Num.* 21, 24.)

3. Tradidit ergo Dominus Deus noster in manibus nostris etiam Og regem Basan, et universum populum ejus: percussimusque eos usque ad internecionem, (*Num.* 21, 35.)

4. vastantes cunctas civitates illius uno tempore (non fuit oppidum, quod nos effugeret) sexaginta urbes, omnem regionem Argob regni Og in Basan.

5. Cunctæ urbes erant munitæ muris altissimis, portisque et vectibus, absque oppidis innumeris, quæ non habebant muros.

6. Et delevimus eos, sicut feceramus Sehon regi Hesebon, disperdentes omnem civitatem, virosque ac mulieres et parvulos:

7. jumenta autem et spolia urbium diripuimus.

8. Tulimusque illo in tempore terram de manu duorum regum Amorrhæorum, qui erant trans Jordanem: a torrente Arnon usque ad montem Hermon,

9. quem Sidonii Sarion vocant, et Amorrhæi Sanir:

10. omnes civitates, quæ sitæ sunt in planitie, et universam terram Galaad et Basan usque ad Selcha et Edrai, civitates regni Og in Basan.

11. Solus quippe Og rex Basan, restiterat de stirpe gigantum. Monstratur lectus ejus ferreus, qui est in Rabbath filiorum Ammon, novem cubitus habens longitudinis, et quatuor latitudinis ad mensuram cubiti virilis manus.

12. Terramque possedimus tempore illo ab Aroer, quæ est super ripam torrentis Arnon usque ad mediam partem montis Galaad: et civitates illius dedi Ruben et Gad. *

13. Reliquam autem partem Galaad, et omnem Basan regni Og, tradidi mediæ tribui Manasse, omnem regionem Argob: cunctaque Basan vocatur terra Gigantum.

14. Jair filius Manasse possedit omnem regionem Argob usque ad terminos Gessuri, et Machati. Vocavitque ex nomine suo Basan, Havoth Jair, id est, villas Jair, usque in præsentem diem. * (*Num.* 32, 29.)

15. Machir quoque dedi Galaad.

16. Et tribubus Ruben et Gad dedi de terra Galaad usque ad torrentem Arnon medium torrentis, et confinium usque ad torrentem Jeboc, qui est terminus filiorum Ammon,

17. et planitiem solitudinis, atque Jordanem, et terminos Cenereth usque ad mare deserti, quod est salsissimum, ad radices montis Phasga contra orientem.

18. Præcepique vobis in tempore illo, dicens: Dominus Deus vester dat vobis terram hanc in hereditatem: expediti præcedite fratres vestros, filios Israel, omnes viri robusti:

19. absque uxoribus, et parvulis atque jumentis. Novi enim quod plura habeatis pecora, et in urbibus remanere debebunt, quas tradidi vobis,

20. donec requiem tribuat Dominus fratribus vestris, sicut vobis tribuit: et possideant ipsi etiam terram, quam daturus est eis trans Jordanem: tunc revertetur unusquisque in possessionem suam, quam dedi vobis.

21. Josue quoque in tempore illo præcepi, dicens: Oculi tui viderunt, quæ fecit Dominus Deus vester duobus his regibus: sic faciet omnibus regnis, ad quæ transiturus es. *

22. Ne timeas eos: Dominus enim Deus vester pugnabit pro vobis.

23. Precatusque sum Dominum in tempore illo dicens: * (*Num.* 27,18.)

24. Domine Deus tu cœpisti ostendere servo tuo magnitudinem tuam, manumque fortissimam: neque enim est alius Deus vel in cœlo, vel in terra, qui possit facere opera tua, et comparari fortitudini tuæ.

25. Transibo igitur, et videbo terram hanc optimam trans Jordanem, et montem istum egregium, et Libanum.

26. Iratusque est Dominus mihi propter vos, nec exaudivit me, sed dixit mihi: Sufficit tibi: nequaquam ultra loquaris de hac re ad me.

27. Ascende cacumen Phasgæ, et oculos tuos circumfer ad occidentem, et ad aquilonem, austrumque et orientem, et aspice: nec enim transibis Jordanem istum. (*Infr.* 31,2.—34,4.)

28. Præcipe Josue, et corrobora eum atque conforta: quia ipse præcedet populum istum, et dividet eis terram, quam visurus es.

29. Mansimusque in valle contra fanum Phogor.

CAPUT IV.

1. Et nunc Israel audi præcepta et judicia, quæ ego doceo te: ut, faciens ea, vivas, et ingrediens possideas terram, quam Dominus Deus patrum vestrorum daturus est vobis.

2. Non addetis ad verbum, quod vobis loquor, nec auferetis ex eo: custodite mandata Domini Dei vestri, quæ ego præcipio vobis.

3. Oculi vestri viderunt omnia, quæ fecit Dominus contra Beelphegor, quomodo contriverit omnes cultores ejus de medio vestri. (*Num.* 25, 4.)

4. Vos autem, qui adhæretis Domino Deo vestro, vivitis universi usque in præsentem diem.

5. Scitis, quod docuerim vos præcepta atque justitias, sicut mandavit mihi Dominus Deus meus: sic facietis ea in terra, quam possessuri estis:

6. et observabitis et implebitis opere. Hæc est enim vestra sapientia, et intellectus coram populis, ut, audientes universa præcepta hæc, dicant: En populus sapiens et intelligens, gens magna.

7. Nec est alia natio tam grandis, quæ habeat deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster adest cunctis obsecrationibus nostris.

8. Quæ est enim alia gens sic inclyta, ut habeat ceremonias, justaque judicia, et universam legem, quam ego proponam hodie ante oculos vestros?

9. Custodi igitur temetipsum, et animam tuam sollicite. Ne obliviscaris verborum, quæ viderunt oculi tui, et ne excidant de corde tuo cunctis diebus vitæ tuæ. Docebis ea filios ac nepotes tuos

10. a die, in quo stetisti coram Domino Deo tuo in Horeb, quando Dominus locutus est mihi, dicens: Congrega ad me populum, ut audiant sermones meos, et discant timere me omni tempore, quo vivunt in terra, doceantque filios suos.

11. Et accessistis ad radices montis, qui ardebat usque ad cœlum: erantque in eo tenebræ, et nubes et caligo. (*Exod.* 19, 18.)

12. Locutusque est Dominus ad vos de medio ignis. Vocem verborum ejus audistis, et formam penitus non vidistis.

13. Et ostendit vobis pactum suum, quod præcepit, ut faceretis, et decem verba, quæ scripsit in duabus tabulis lapideis.

14. Mihique mandavit in illo tempore, ut docerem vos ceremonias et

judicia, quæ facere deberetis in terra, quam possessuri estis.
15. Custodite igitur sollicite animas vestras. Non vidistis aliquam similitudinem in die, qua locutus est vobis Dominus in Horeb de medio ignis: * (*Exod.* 20, 4.)
16. ne forte decepti faciatis vobis sculptam similitudinem, aut imaginem masculi vel feminæ, *
17. similitudinem omnium jumentorum, quæ sunt super terram, vel avium sub cœlo volantium,
18. atque reptilium, quæ moventur in terra, sive piscium qui sub terra morantur in aquis:
19. ne forte elevatis oculis ad cœlum, videas solem et lunam, et omnia astra cœli, et errore deceptus adores ea, et colas quæ creavit Dominus Deus tuus in ministerium cunctis gentibus, quæ sub cœlo sunt.
20. Vos autem tulit Dominus, et eduxit de fornace ferrea Aegypti, ut haberet populum hereditarium, sicut est in præsenti die.
21. Iratusque est Dominus contra me propter sermones vestros, et juravit, ut non transirem Jordanem, nec ingrederer terram optimam, quam daturus est vobis. (*Supr.* 1, 37.)
22. Ecce morior in hac humo, non transibo Jordanem: vos transibitis, et possidebitis terram egregiam.
23. Cave ne quando obliviscaris pacti Domini Dei tui, quod pepigit tecum: et facias tibi sculptam similitudinem eorum, quæ fieri Dominus prohibuit:
24. quia Dominus Deus tuus ignis consumens est, Deus æmulator. *
25. Si genueritis filios ac nepotes, et morati fueritis in terra, deceptique feceritis vobis aliquam similitudinem, patrantes malum coram Domino Deo vestro, ut eum ad iracundiam provocetis: * (*Heb.* 12, 29.)
26. testes invoco hodie cœlum et terram, cito perituros vos esse de terra, quam transito Jordane possessuri estis: non habitabitis in ea longo tempore, sed delebit vos Dominus,
27. atque disperget in omnes gentes, et remanebitis pauci in nationibus, ad quas vos ducturus est Dominus:
28. ibique servietis diis, qui hominum manu fabricati sunt, ligno et lapidi, qui non vident, nec audiunt, nec comedunt, nec odorantur.
29. Cumque quæsieris ibi Dominum Deum tuum, invenies eum: si tamen toto corde quæsieris, et tota tribulatione animæ tuæ.
30. Postquam te invenerint omnia, quæ prædicta sunt, novissimo tempore reverteris ad Dominum Deum tuum, et audies vocem ejus.
31. Quia Deus misericors Dominus Deus tuus est: non dimittet te, nec omnino delebit, neque obliviscetur pacti, in quo juravit patribus tuis.
32. Interroga de diebus antiquis, qui fuerunt ante te ex die, quo creavit Deus hominem super terram, a summo cœlo usque ad summum ejus: si facta est aliquando hujuscemodi res, aut unquam cognitum est,
33. ut audiret populus vocem Dei loquentis de medio ignis, sicut tu audisti, et vixisti:
34. si fecit Deus, ut ingrederetur, et tolleret sibi gentem de medio nationum, per tentationes, signa, atque portenta, per pugnam, et robustam manum, extentumque brachium, et horribiles visiones juxta omnia, quæ fecit pro vobis Dominus Deus vester in Aegypto, videntibus oculis tuis:
35. ut scires, quoniam Dominus ipse est Deus, et non est alius præter eum.
36. De cœlo te fecit audire vocem suam, ut doceret te, et in terra ostendit tibi ignem suum maximum, et audisti verba illius de medio ignis,
37. quia dilexit patres tuos, et elegit semen eorum post eos. Eduxitque te præcedens in virtute sua magna ex Aegypto, (*Exod.* 13, 21.)
38. ut deleret nationes maximas et fortiores te in introitu tuo, et introduceret te, daretque tibi terram earum in possessionem, sicut cernis in præsenti die.
39. Scito ergo hodie, et cogitato in corde tuo, quod Dominus ipse sit

Deus in cœlo sursum, et in terra deorsum, et non sit alius.
40. Custodi præcepta ejus atque mandata, quæ ego præcipio tibi: ut bene sit tibi, et filiis tuis post te, et permaneas multo tempore super terram, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi.
41. Tunc separavit Moyses tres civitates trans Jordanem ad orientatem plagam, (*Num.* 35, 14.)
42. ut confugiat ad eas, qui occiderit nolens proximum suum, nec sibi fuerit inimicus ante unum et alterum diem, et ad harum aliquam urbium possit evadere:
43. Bosor in solitudine, quæ sita est in terra campestri de tribu Ruben: et Ramoth in Galaad, quæ est in tribu Gad: et Golan in Basan, quæ est in tribu Manasse. *
44. Ista est lex, quam proposuit Moyses coram filiis Israel,
45. et hæc testimonia et ceremoniæ atque judicia, quæ locutus est ad filios Israel, quando egressi sunt de Aegypto, * (*Jos.* 20, 8.)
46. trans Jordanem in valle contra fanum Phogor in terra Sehon regis Amorrhæi, qui habitavit in Hesebon, quem percussit Moyses. Filii quoque Israel egressi ex Aegypto
47. possederunt terram ejus, et terram Og regis Basan, duorum regum Amorrhæorum, qui erant trans Jordanem ad solis ortum:
48. ab Aroer, quæ sita est super ripam torrentis Arnon, usque ad montem Sion, qui est et Hermon,
49. omnem planitiem trans Jordanem ad orientalem plagam, usque ad mare solitudinis, et usque ad radices montis Phasga.

CAPUT V.

1. Vocavitque Moyses omnem Israelem, et dixit ad eum: Audi Israel ceremonias atque judicia, quæ ego loquor in auribus vestris hodie: discite ea, et opere complete.
2. Dominus Deus noster pepigit nobiscum fœdus in Horeb.
3. Non cum patribus nostris iniit pactum, sed nobiscum, qui impræsentiarum sumus, et vivimus.
4. Facie ad faciem locutus est nobis in monte de medio ignis.
5. Ego sequester et medius fui inter Dominum et vos in tempore illo, ut annuntiarem vobis verba ejus: timuistis enim ignem, et non ascendistis in montem, et ait:
6. Ego Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Aegypti de domo servitutis. (*Exod.* 20, 2. *Lev.* 26, 1.)
7. Non habebis deos alienos in conspectu meo.
8. Non facies tibi sculptile nec similitudinem omnium, quæ in cœlo sunt desuper, et quæ in terra deorsum, et quæ versantur in aquis sub terra. (*Exod.* 20, 4.)
9. Non adorabis ea, et non coles. Ego enim sum Dominus Deus tuus: Deus æmulator, reddens iniquitatem patrum super filios in tertiam et quartam generationem his qui oderunt me, (*Exod.* 34, 14.)
10. et faciens misericordiam in multa millia diligentibus me, et custodientibus præcepta mea.
11. Non usurpabis nomen Domini Dei tui frustra: quia non erit impunitus, qui super re vana nomen ejus assumserit. (*Exod.* 20. 7. *Mat.* 5, 33.)
12. Observa diem Sabbati, ut sanctifices eum, sicut præcepit tibi Dominus Deus tuus.
13. Sex diebus operaberis, et facies omnia opera tua.
14. Septimus dies Sabbati est, id est, requies Domini Dei tui. Non facies in eo quidquam operis, tu et filius tuus, et filia, servus et ancilla, et bos et asinus, et omne jumentum tuum, et peregrinus qui est intra portas tuas: ut requiescat servus tuus et ancilla tua, sicut et tu. (*Gen.* 2, 2.)
15. Memento quod et ipse servieris in Aegypto, et eduxerit te inde Dominus Deus tuus in manu forti, et brachio extento. Idcirco præcepit tibi, ut observares diem Sabbati.
16. Honora patrem tuum et matrem, sicut præcepit tibi Dominus Deus tuus, ut longo vivas tempore, et bene sit tibi in terra, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi. (*Exod.* 20, 12. *Eccli.* 3, 9. *Marc.* 7, 10.)
17. Non occides.

18. Neque mœchaberis.
19. Furtumque non facies.
20. Nec loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.
21. Non concupisces uxorem proximi tui: non domum, non agrum, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, et universa, quæ illius sunt. (*Mat.* 5, 28. *Rom.* 7, 7.)
22. Hæc verba locutus est Dominus ad omnem multitudinem vestram in monte de medio ignis et nubis, et caliginis, voce magna, nihil addens amplius: et scripsit ea in duabus tabulis lapideis, quas tradidit mihi.
23. Vos autem, postquam audistis vocem de medio tenebrarum, et montem ardere vidistis, accessistis ad me, omnes principes tribuum et majores natu, atque dixistis:
24. Ecce ostendit nobis Dominus Deus noster majestatem et magnitudinem suam: vocem ejus audivimus de medio ignis, et probavimus hodie, quod loquente Deo cum homine vixerit homo.
25. Cur ergo moriemur, et devorabit nos ignis hic maximus? Si enim audierimus ultra vocem Domini Dei nostri, moriemur.
26. Quid est omnis caro, ut audiat vocem Dei viventis, qui de medio ignis loquitur, sicut nos audivimus, et possit vivere?
27. Tu magis accede, et audi cuncta, quæ dixerit Dominus Deus noster tibi: loquerisque ad nos, et nos audientes faciemus ea.
28. Quod cum audisset Dominus, ait ad me: Audivi vocem verborum populi hujus, quæ locuti sunt tibi: bene omnia sunt locuti.
29. Quis det talem eos habere mentem, ut timeant me, et custodiant universa mandata mea in omni tempore, ut bene sit eis et filiis eorum in sempiternum?
30. Vade et dic eis: Revertimini in tentoria vestra.
31. Tu vero hic sta mecum, et loquar tibi omnia mandata mea, et ceremonias atque judicia: quæ docebis eos, ut faciant ea in terra, quam dabo illis in possessionem.
32. Custodite igitur et facite, quæ præcepit Dominus Deus vobis: non declinabitis neque ad dexteram, neque ad sinistram:
33. sed per viam, quam præcepit Dominus Deus vester, ambulabitis, ut vivatis, et bene sit vobis, et protelentur dies in terra possessionis vestræ.

CAPUT VI.

1. Hæc sunt præcepta, et ceremoniæ, atque judicia, quæ mandavit Dominus Deus vester, ut docerem vos, et faciatis ea in terra, ad quam transgredimini possidendam:
2. ut timeas Dominum Deum tuum, et custodias omnia mandata et præcepta ejus, quæ ego præcipio tibi, et filiis, ac nepotibus tuis, cunctis diebus vitæ tuæ, ut prolongentur dies tui. *(*Infr.* 11, 13. *Mat.* 22, 37.)
3. Audi Israel, et observa, ut facias, quæ præcepit tibi Dominus, et bene sit tibi, et multipliceris amplius, sicut pollicitus est Dominus Deus patrum tuorum tibi terram lacte et melle manantem.
4. Audi Israel, Dominus Deus noster, Dominus unus est.
5. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota fortitudine tua. *
6. Eruntque verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo:
7. et narrabis ea filiis tuis, et meditaberis in eis sedens in domo tua, et ambulans in itinere, dormiens atque consurgens.
8. Et ligabis ea quasi signum in manu tua, eruntque et movebuntur inter oculos tuos,
9. scribesque ea in limine, et ostiis domus tuæ.
10. Cumque introduxerit te Dominus Deus tuus in terram, pro qua juravit patribus tuis Abraham, Isaac et Jacob, et dederit tibi civitates magnas et optimas, quas non ædificasti,
11. domos plenas cunctarum opum, quas non exstruxisti, cisternas, quas non fodisti, vineta et oliveta, quæ non plantasti,
12. et comederis, et saturatus fueris:

13. cave diligenter, ne obliviscaris Domini, qui eduxit te de terra Aegypti, de domo servitutis. Dominum Deum tuum timebis, et illi soli servies, ac per nomen illius jurabis. *
14. Non ibitis post deos alienos cunctarum gentium, quæ in circuitu vestro sunt: * (*Infr.* 10, 20.)
15. quoniam Deus æmulator Dominus Deus tuus in medio tui, nequando irascatur furor Domini Dei tui contra te, et auferat te de superficie terræ.
16. Non tentabis Dominum Deum tuum, sicut tentasti in loco Tentationis. (*Mat.* 4, 7.)
17. Custodi præcepta Domini Dei tui, ac testimonia et ceremonias, quas præcepit tibi:
18. et fac, quod placitum est et bonum in conspectu Domini, ut bene sit tibi: et ingressus possideas terram optimam, de qua juravit Dominus patribus tuis,
19. ut deleret omnes inimicos tuos coram te, sicut locutus est.
20. Cumque interrogaverit te filius tuus cras, dicens: Quid sibi volunt testimonia hæc, et ceremoniæ, atque judicia, quæ præcepit Dominus Deus noster nobis? (*Psal.* 43, 2.)
21. dices ei: Servi eramus Pharaonis in Aegypto, et eduxit nos Dominus de Aegypto in manu forti:
22. fecitque signa atque prodigia magna et pessima in Aegypto contra Pharaonem, et omnem domum illius in conspectu nostro,
23. et eduxit nos inde, ut introductis daret terram, super qua juravit patribus nostris.
24. Præcepitque nobis Dominus, ut faciamus omnia legitima hæc, et timeamus Dominum Deum nostrum, ut bene sit nobis cunctis diebus vitæ nostræ, sicut est hodie.
25. Eritque nostri misericors, si custodierimus et fecerimus omnia præcepta ejus coram Domino Deo nostro, sicut mandavit nobis.

CAPUT VII.

1. Cum introduxerit te Dominus Deus tuus in terram, quam possessurus ingrederis, et deleverit gentes multas coram te, Hethæum et Gergesæum et Amorrhæum, Chananæum et Phrezæum, et Hevæum et Jebusæum, septem gentes multo majoris numeri quam tu es, et robustiores te: (*Exod.* 23, 23.)
2. tradideritque eas Dominus Deus tuus tibi, percuties eas usque ad internecionem. Non inibis cum eis fœdus, nec misereberis earum, *
3. neque sociabis cum eis conjugia. Filiam tuam non dabis filio ejus, nec filiam illius accipies filio tuo:
4. quia seducet filium tuum, ne sequatur me, et ut magis serviat diis alienis: irasceturque furor Domini, et delebit te cito. * (*Exod.* 23,32.)
5. Quin potius hæc facietis eis: Aras eorum subvertite, et confringite statuas, lucosque succidite, et sculptilia comburite. (*Exod.* 23, 24. *Infr.* 12, 3.)
6. Quia populus sanctus es Domino Deo tuo. Te elegit Dominus Deus tuus, ut sis ei populus peculiaris de cunctis populis, qui sunt super terram. (*Infr.* 14, 2.)
7. Non quia cunctas gentes numero vincebatis, vobis junctus est Dominus, et elegit vos, cum omnibus sitis populis pauciores:
8. sed quia dilexit vos Dominus, et custodivit juramentum, quod juravit patribus vestris: eduxitque vos in manu forti, et redemit, de domo servitutis, de manu Pharaonis regis Aegypti.
9. Et scies, quia Dominus Deus tuus ipse est Deus fortis et fidelis, custodiens pactum et misericordiam diligentibus se, et his, qui custodiunt præcepta ejus in mille generationes:
10. et reddens odientibus se statim ita, ut disperdat eos, et ultra non differat, protinus eis restituens, quod merentur.
11. Custodi ergo præcepta et ceremonias atque judicia, quæ ego mando tibi hodie, ut facias.
12. Si, postquam audieris hæc judicia, custodieris ea et feceris, custodiet et Dominus Deus tuus pactum tibi, et misericordiam, quam juravit patribus tuis:
13. et diliget te ac multiplicabit,

benedicetque fructui ventris tui, et fructui terræ tuæ, frumento tuo, atque vindemiæ, oleo, et armentis: gregibus ovium tuarum super terram, pro qua juravit patribus tuis, ut daret eam tibi.

14. Benedictus eris inter omnes populos. Non erit apud te sterilis utriusque sexus tam in hominibus quam in gregibus tuis. (*Exod.* 23, 26.)

15. Auferet Dominus a te omnem languorem, et infirmitates Aegypti pessimas, quas novisti, non inferet tibi, sed cunctis hostibus tuis.

16. Devorabis omnes populos, quos Dominus Deus tuus daturus est tibi. Non parcet eis oculus tuus, nec servies diis eorum, ne sint in ruinam tui.

17. Si dixeris in corde tuo: Plures sunt gentes istæ quam ego, quomodo potero delere eas?

18. noli metuere, sed recordare, quæ fecerit Dominus Deus tuus Pharaoni et cunctis Aegyptiis,

19. plagas maximas, quas viderunt oculi tui, et signa atque portenta, manumque robustam, et extentum brachium, ut educeret te Dominus Deus tuus: sic faciet cunctis populis, quos metuis.

20. Insuper et crabrones mittet Dominus Deus tuus in eos, donec deleat omnes atque disperdat, qui te fugerint, et latere potuerint. (*Exod.* 23, 28. *Jos.* 24. 12.)

21. Non timebis eos, quia Dominus Deus tuus in medio tui est, Deus magnus et terribilis:

22. ipse consumet nationes has in conspectu tuo paulatim atque per partes. Non poteris eas delere pariter: ne forte multiplicentur contra te bestiæ terræ.

23. Dabitque eos Dominus Deus tuus in conspectu tuo, et interficiet illos, donec penitus deleantur.

24. Tradetque reges eorum in manus tuas, et disperdes nomina eorum sub cœlo: nullus poterit resistere tibi, donec conteras eos.

25. Sculptilia eorum igne combures: non concupisces argentum et aurum, de quibus facta sunt, neque assumes ex eis tibi quidquam, ne offendas, propterea quia abominatio est Domini Dei tui.

26. Nec inferes quippiam ex idolo in domum tuam, ne fias anathema, sicut et illud est. Quasi spurcitiam detestaberis, et velut inquinamentum ac sordes abominationi habebis, quia anathema est.

CAPUT VIII.

1. Omne mandatum, quod ego præcipio tibi hodie, cave diligenter, ut facias: ut possitis vivere, et multiplicemini, ingressique possideatis terram, pro qua juravit Dominus patribus vestris.

2. Et recordaberis cuncti itineris, per quod adduxit te Dominus Deus tuus quadraginta annis per desertum, ut affligeret te, atque tentaret, et nota fierent quæ in tuo animo versabantur, utrum custodires mandata illius, an non.

3. Afflixit te penuria, et dedit tibi cibum Manna, quod ignorabas tu et patres tui: ut ostenderet tibi quod non in solo pane vivat homo, sed in omni verbo, quod egreditur de ore Dei. (*Mat.* 4, 4. *Luc.* 4, 4.)

4. Vestimentum tuum, quo operiebaris, nequaquam vetustate defecit, et pes tuus non est subtritus, en quadragesimus annus est.

5. Ut recogites in corde tuo, quia sicut erudit filium suum homo, sic Dominus Deus tuus erudivit te,

6. ut costodias mandata Domini Dei tui, et ambules in viis ejus, et timeas eum.

7. Dominus enim Deus tuus introducet te in terram bonam, terram rivorum aquarumque et fontium, in cujus campis et montibus erumpunt fluviorum abyssi:

8. terram frumenti, hordei, ac vinearum, in qua ficus, et malogranata, et oliveta nascuntur: terram olei ac mellis.

9. Ubi absque ulla penuria comedes panem tuum, et rerum omnium abundantia perfrueris: cujus lapides ferrum sunt, et de montibus ejus æris metalla fodiuntur:

10. ut cum comederis, et satiatus fueris, benedicas Domino Deo

tuo pro terra optima, quam dedit tibi.

11. Observa, et cave, nequando obliviscaris Domini Dei tui, et negligas mandata ejus atque judicia et ceremonias, quas ego præcipio tibi hodie:

12. ne postquam comederis et satiatus fueris, domos pulchras ædificaveris, et habitaveris in eis,

13. habuerisque armenta boum et ovium greges, argenti et auri, cunctarumque rerum copiam,

14. elevetur cor tuum, et non reminiscaris Domini Dei tui, qui eduxit te de terra Aegypti, de domo servitutis: * (*Num.* 20, 9. — 21, 6.)

15. et ductor tuus fuit in solitudine magna atque terribili, in qua erat serpens flatu adurens, et scorpio ac dipsas, et nullæ omnino aquæ: qui eduxit rivos de petra durissima, *

16. et cibavit te Manna in solitudine, quod nescierunt patres tui. Et postquam afflixit ac probavit ad extremum, misertus est tui,

17. ne diceres in corde tuo: Fortitudo mea, et robur manus meæ, hæc mihi omnia præstiterunt.

18. Sed recorderis Domini Dei tui, quod ipse vires tibi præbuerit, ut impleret pactum suum, super quo juravit patribus tuis, sicut præsens indicat dies. (*Psal.* 43, 4.)

19. Sin autem oblitus Domini Dei tui, secutus fueris deos alienos, colueris que illos et adoraveris: ecce nunc prædico tibi, quod omnino dispereas.

20. Sicut gentes, quas delevit Dominus in introitu tuo, ita et vos peribitis, si inobedientes fueritis voci Domini Dei vestri.

CAPUT IX.

1. Audi Israel: Tu transgredieris hodie Jordanem, ut possideas nationes maximas et fortiores te, civitates ingentes, et ad cœlum usque muratas,

2. populum magnum atque sublimem, filios Enacim, quos ipse vidisti, et audisti, quibus nullus potest ex adverso resistere.

3. Scies ergo hodie, quod Dominus Deus tuus ipse transibit ante te, ignis devorans atque consumens, qui conterat eos et deleat atque disperdat ante faciem tuam velociter, sicut locutus est tibi.

4. Ne dicas in corde tuo, cum deleverit eos Dominus Deus tuus in conspectu tuo: Propter justitiam meam introduxit me Dominus, ut terram hanc possiderem, cum propter impietates suas istæ deletæ sint nationes.

5. Neque enim propter justitias tuas et æquitatem cordis tui ingredieris, ut possideas terras earum: sed quia illæ egerunt impie, introeunte te deletæ sunt: et ut compleret verbum suum Dominus, quod sub juramento pollicitus est patribus tuis Abraham, Isaac et Jacob.

6. Scito ergo, quod non propter justitias tuas Dominus Deus tuus dederit tibi terram hanc optimam in possessionem, cum durissimæ cervicis sis populus.

7. Mementô, et ne obliviscaris, quomodo ad iracundiam provocaveris Dominum Deum tuum in solitudine. Ex eo die, quo egressus es ex Aegypto usque ad locum istum, semper adversum Dominum contendisti. * (*Exod.* 17, 6. — 32, 15.)

8. Nam et in Horeb provocasti eum, et iratus delere te voluit, *

9. quando ascendi in montem, ut acciperem tabulas lapideas, tabulas pacti, quod pepigit vobiscum Dominus: et perseveravi in monte quadraginta diebus ac noctibus, panem non comedens, et aquam non bibens.

10. Deditque mihi Dominus duas tabulas lapideas scriptas digito Dei, et continentes omnia verba, quæ vobis locutus est in monte de medio ignis, quando concio populi congregata est.

11. Cumque transissent quadraginta dies, et totidem noctes, dedit mihi Dominus duas tabulas lapideas, tabulas fœderis,

12. dixitque mihi: Surge, et descende hinc cito, quia populus tuus, quem eduxisti de Aegypto, deseruerunt velociter viam, quam demonstrasti eis, feceruntque sibi conflatile. (*Exod.* 32, 7.)

13. Rursumque ait Dominus ad me: Cerno, quod populus iste duræ cervicis sit:
14. dimitte me, ut conteram eum, et deleam nomen ejus de sub cœlo, et constituam te super gentem, quæ hac major et fortior sit.
15. Cumque de monte ardente descenderem, et duas tabulas fœderis utraque tenerem manu,
16. vidissemque vos peccasse Domino Deo vestro, et fecisse vobis vitulum conflatilem, ac deseruisse velociter viam ejus, quam vobis ostenderat:
17. projeci tabulas de manibus meis, confregique eas in conspectu vestro.
18. Et procidi ante Dominum sicut prius, quadraginta diebus et noctibus, panem non comedens, et aquam non bibens, propter omnia peccata vestra quæ gessistis contra Dominum, et eum ad iracundiam provocastis:
19. timui enim indignationem et iram illius, qua adversum vos concitatus, delere vos voluit. Et exaudivit me Dominus etiam hac vice.
20. Adversum Aaron quoque vehementer iratus, voluit eum conterere, et pro illo similiter deprecatus sum.
21. Peccatum autem vestrum quod feceratis, id est vitulum, arripiens, igne combussi, et in frusta comminuens, omninoque in pulverem redigens, projeci in torrentem, qui de monte descendit. (*Exod.* 32, 20.)
22. In Incendio quoque et in Tentatione et in Sepulcris concupiscentiæ provocastis Dominum: (*Num.* 11, 1 — 16, 1. — 21, 5.)
23. et quando misit vos de Cadesbarne, dicens: Ascendite, et possidete terram, quam dedi vobis, et contemsistis imperium Domini Dei vestri, et non credidistis ei, neque vocem ejus audire voluistis:
24. sed semper fuistis rebelles a die qua nosse vos cœpi.
25. Et jacui coram Domino quadraginta diebus ac noctibus, quibus eum suppliciter deprecabar, ne deleret vos ut fuerat comminatus:
26. et orans dixi: Domine Deus, ne disperdas populum tuum, et hereditatem tuam, quam redemisti in magnitudine tua, quos eduxisti de Aegypto in manu forti.
27. Recordare servorum tuorum Abraham, Isaac, et Jacob: ne aspicias duritiam populi hujus, et impietatem atque peccatum:
28. ne forte dicant habitatores terræ, de qua eduxisti nos: Non poterat Dominus introducere eos in terram, quam pollicitus est eis, et oderat illos: idcirco eduxit, ut interficeret eos in solitudine:
29. qui sunt populus tuus et hereditas tua, quos eduxisti in fortitudine tua magna, et in brachio tuo extento.

CAPUT X.

1. In tempore illo dixit Dominus ad me: Dola tibi duas tabulas lapideas, sicut priores fuerunt, et ascende ad me in montem: faciesque arcam ligneam, (*Exod.* 34, 1.)
2. et scribam in tabulis verba, quæ fuerunt in his, quas ante confregisti, ponesque eas in arca.
3. Feci igitur arcam de lignis Setim. Cumque dolassem duas tabulas lapideas instar priorum, ascendi in montem, habens eas in manibus.
4. Scripsitque in tabulis juxta id, quod prius scripserat, verba decem, quæ locutus est Dominus ad vos in monte de medio ignis, quando populus congregatus est, et dedit eas mihi.
5. Reversusque de monte descendi, et posui tabulas in arcam, quam feceram, quæ hucusque ibi sunt, sicut mihi præcepit Dominus.
6. Filii autem Israel moverunt castra ex Beroth filiorum Jacan in Mosera, ubi Aaron mortuus ac sepultus est, pro quo sacerdotio functus est Eleazar filius ejus. (*Num.* 33, 31. *Num.* 20, 28.)
7. Inde venerunt in Gadgad; de quo loco profecti castrametati sunt in Jetebatha, in terra aquarum atque torrentium.
8. Eo tempore separavit tribum Levi, ut portaret arcam fœderis Domini, et staret coram eo in ministerio, ac

benediceret in nomine illius usque in præsentem diem.

9. Quam ob rem non habuit Levi partem, neque possessionem cum fratribus suis: quia ipse Dominus possessio ejus est, sicut promisit ei Dominus Deus tuus.

10. Ego autem steti in monte, sicut prius, quadraginta diebus ac noctibus: exaudivitque me Dominus etiam hac vice, et te perdere noluit.

11. Dixitque mihi: Vade, et præcede populum, ut ingrediatur, et possideat terram, quam juravi patribus eorum, ut traderem eis.

12. Et nunc Israel, quid Dominus Deus tuus petit a te, nisi ut timeas Dominum Deum tuum, et ambules in viis ejus, et diligas eum, ac servias Domino Deo tuo in toto corde tuo, et in tota anima tua:

13. custodiasque mandata Domini, et ceremonias ejus, quas ego hodie præcipio tibi, ut bene sit tibi?

14. En, Domini Dei tui cœlum est, et cœlum cœli, terra et omnia, quæ in ea sunt:

15. et tamen patribus tuis conglutinatus est Dominus, et amavit eos, elegitque semen eorum post eos, id est vos, de cunctis gentibus, sicut hodie comprobatur.

16. Circumcidite igitur præputium cordis vestri et cervicem vestram, ne induretis amplius:

17. quia Dominus Deus vester ipse est Deus deorum, et Dominus dominantium, Deus magnus et potens, et terribilis, qui personam non accipit, nec munera. (II. *Par.* 19, 7. *Job.* 34, 19. *Act.* 10, 34. *Gal.* 2, 6.)

18. Facit judicium pupillo et viduæ, amat peregrinum, et dat ei victum atque vestitum:

19. et vos ergo amate peregrinos, quia et ipsi fuistis advenæ in terra Aegypti.

20. Dominum Deum tuum timebis, et ei soli servies: ipsi adhærebis, jurabisque in nomine illius. (*Supr.* 6, 13. *Mat.* 4, 10. *Luc.* 4, 8.)

21. Ipse est laus tua, et Deus tuus, qui fecit tibi hæc magnalia et terribilia, quæ viderunt oculi tui.

22. In septuaginta animabus descenderunt patres tui in Aegyptum: et ecce nunc multiplicavit te Dominus Deus tuus sicut astra cœli. (*Gen.* 46, 27. *Exod.* 1, 5.)

CAPUT XI.

1. Ama itaque Dominum Deum tuum, et observa præcepta ejus et ceremonias, judicia atque mandata omni tempore.

2. Cognoscite hodie, quæ ignorant filii vestri, qui non viderunt disciplinam Domini Dei vestri, magnalia ejus et robustam manum, extentumque brachium,

3. signa et opera, quæ feci in medio Aegypti Pharaoni regi, et universæ terræ ejus,

4. omnique exercitui Aegyptiorum, et equis ac curribus: quo modo operuerint eos aquæ Maris rubri, cum vos persequerentur, et deleverit eos Dominus usque in præsentem diem:

5. vobisque quæ fecerit in solitudine, donec veniretis ad hunc locum:

6. et Dathan atque Abiron filiis Eliab, qui fuit filius Ruben, quos aperto ore suo terra absorbuit cum domibus et tabernaculis, et universa substantia eorum, quam habebant in medio Israel. (*Num.* 16, 1.—16, 32.)

7. Oculi vestri viderunt omnia opera Domini magna, quæ fecit,

8. ut custodiatis universa mandata illius, quæ ego hodie præcipio vobis, et possitis introire et possidere terram, ad quam ingredimini,

9. multoque in ea vivatis tempore: quam sub juramento pollicitus est Dominus patribus vestris, et semini eorum, lacte et melle manantem.

10. Terra enim, ad quam ingrederis possidendam, non est sicut terra Aegypti, de qua existi, ubi jacto semine in hortorum morem aquæ ducuntur irriguæ:

11. sed montosa est et campestris, de cœlo expectans pluvias:

12. quam Dominus Deus tuus semper invisit, et oculi illius in ea sunt a principio anni usque ad finem ejus.

13. Si ergo obedieritis mandatis meis, quæ ego hodie præcipio vobis,

ut diligatis Dominum Deum vestrum, et serviatis ei in toto corde vestro, et in tota anima vestra: (*Supr.* 10, 12.)
14. dabit pluviam terræ vestræ temporaneam et serotinam, ut colligatis frumentum et vinum et oleum,
15. fœnumque ex agris ad pascenda jumenta, et ut ipsi comedatis ac saturemini.
16. Cavete, ne forte decipiatur cor vestrum, et recedatis a Domino, serviatisque diis alienis, et adoretis eos:
17. iratusque Dominus claudat cœlum, et pluviæ non descendant, nec terra det germen suum, pereatisque velociter de terra optima, quam Dominus daturus est vobis.
18. Ponite hæc verba mea in cordibus et in animis vestris, et suspendite ea pro signo in manibus, et inter oculos vestros collocate. *
19. Docete filios vestros, ut illa meditentur, quando sederis in domo tua, et ambulaveris in via, et accubueris atque surrexeris.
20. Scribes ea super postes et januas domus tuæ, * (*Supr.* 6, 6.)
21. ut multiplicentur dies tui, et filiorum tuorum in terra, quam juravit Dominus patribus tuis, ut daret eis quamdiu cœlum imminet terræ.
22. Si enim custodieritis mandata, quæ ego præcipio vobis, et feceritis ea, ut diligatis Dominum Deum vestrum, et ambuletis in omnibus viis ejus, adhærentes ei,
23. disperdet Dominus omnes gentes istas ante faciem vestram, et possidebitis eas, quæ majores et fortiores vobis sunt.
24. Omnis locus, quem calcaverit pes vester, vester erit. A deserto, et a Libano, a flumine magno Euphrate usque ad mare occidentale erunt termini vestri. (*Jos.* 1, 3.)
25. Nullus stabit contra vos: terrorem vestrum et formidinem dabit Dominus Deus vester super omnem terram, quam calcaturi estis, sicut locutus est vobis.
26. En, propono in conspectu vestro hodie benedictionem et maledictionem:
27. benedictionem, si obedieritis mandatis Domini Dei vestri, quæ ego hodie præcipio vobis:
28. maledictionem, si non obedieritis mandatis Domini Dei vestri, sed recesseritis de via, quam ego nunc ostendo vobis, et ambulaveritis post deos alienos, quos ignoratis.
29. Cum vero introduxerit te Dominus Deus tuus in terram, ad quam pergis habitandam, pones benedictionem super montem Garizim, maledictionem super montem Hebal:
30. qui sunt trans Jordanem post viam, quæ vergit ad solis occubitum in terra Chananæi, qui habitat in campestribus contra Galgalam, quæ est juxta vallem tendentem et intrantem procul.
31. Vos enim transibitis Jordanem, ut possideatis terram, quam Dominus Deus vester daturus est vobis, ut habeatis et possideatis illam.
32. Videte ergo, ut impleatis ceremonias atque judicia, quæ ego hodie ponam in conspectu vestro.

CAPUT XII.

1. Hæc sunt præcepta atque judicia, quæ facere debetis in terra, quam Dominus Deus patrum tuorum daturus est tibi, ut possideas eam cunctis diebus, quibus super humum gradieris.
2. Subvertite omnia loca, in quibus coluerunt gentes, quas possessuri estis, deos suos super montes excelsos, et colles, et subter omne lignum frondosum.
3. Dissipate aras eorum, et confringite statuas, lucos igne comburite, et idola comminuite: disperdite nomina eorum de locis illis. *
4. Non facietis ita Domino Deo vestro: * (*Supr.* 7, 25. II. *Mach.* 12, 40.)
5. sed ad locum, quem elegerit Dominus Deus vester de cunctis tribubus vestris, ut ponat nomen suum ibi, et habitet in eo, venietis:
6. et offeretis in loco illo holocausta et victimas vestras, decimas et primitias manuum vestrarum, et vota atque donaria, primogenita boum et ovium.
7. Et comedetis ibi in conspectu Domini Dei vestri: ac lætabimini.

in cunctis, ad quæ miseritis manum, vos et domus vestræ, in quibus benedixerit vobis Dominus Deus vester.

8. Non facietis ibi, quæ nos hic facimus hodie, singuli quod sibi rectum videtur.

9. Neque enim usque in præsens tempus venistis ad requiem, et possessionem, quam Dominus Deus vester daturus est vobis.

10. Transibitis Jordanem, et habitabitis in terra, quam Dominus Deus vester daturus est vobis, ut requiescatis a cunctis hostibus per circuitum: et absque ullo timore habitetis

11. in loco, quem elegerit Dominus Deus vester, ut sit nomen ejus in eo. Illuc omnia, quæ præcipio, conferetis: holocausta et hostias ac decimas et primitias manuum vestrarum, et quidquid præcipuum est in muneribus, quæ vovebitis Domino.

12. Ibi epulabimini coram Domino Deo vestro, vos et filii ac filiæ vestræ, famuli et famulæ, atque Levites, qui in urbibus vestris commoratur, neque enim habet aliam partem et possessionem inter vos.

13. Cave ne offeras holocausta tua in omni loco, quem videris: *

14. sed in eo, quem elegerit Dominus, in una tribuum tuarum offeres hostias, et facies, quæcumque præcipio tibi. * (*Lev.* 17, 8.)

15. Sin autem comedere volueris, et te esus carnium delectaverit, occide, et comede juxta benedictionem Domini Dei tui, quam dedit tibi in urbibus tuis: sive immundum fuerit, hoc est, maculatum et debile, sive mundum, hoc est, integrum et sine macula, quod offerri licet, sicut capream et cervum, comedes,

16. absque esu dumtaxat sanguinis, quem super terram quasi aquam effundes.

17. Non poteris comedere in oppidis tuis decimam frumenti et vini et olei tui, primogenita armentorum et pecorum, et omnia, quæ voveris et sponte offerre volueris, et primitias manuum tuarum:

18. sed coram Domino Deo tuo comedes ea in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, tu et filius tuus et filia tua, et servus et famula, atque Levites, qui manet in urbibus tuis: et lætaberis et reficieris coram Domino Deo tuo in cunctis, ad quæ extenderis manum tuam.

19. Cave ne derelinquas Levitem in omni tempore, quo versaris in terra.

20. Quando dilataverit Dominus Deus tuus terminos tuos, sicut locutus est tibi, et volueris vesci carnibus, quas desiderat anima tua: (*Gen.* 28, 14. *Exod.* 34, 24. *Infr.* 19, 8.)

21. locus autem, quem elegerit Dominus Deus tuus, ut sit nomen ejus ibi, si procul fuerit, occides de armentis et pecoribus, quæ habueris, sicut præcepi tibi, et comedes in oppidis tuis, ut tibi placet.

22. Sicut comeditur caprea et cervus, ita vesceris eis: et mundus et immundus in commune vescentur.

23. Hoc solum cave, ne sanguinem comedas: sanguis enim eorum pro anima est, et idcirco non debes animam comedere cum carnibus: *

24. sed super terram fundes quasi aquam, * (*Gen.* 9, 4. *Lev.* 17, 11.)

25. ut bene sit tibi et filiis tuis post te, cum feceris, quod placet in conspectu Domini.

26. Quæ autem sanctificaveris, et voveris Domino, tolles, et venies ad locum, quem elegerit Dominus:

27. et offeres oblationes tuas, carnem et sanguinem, super altare Domini Dei tui: sanguinem hostiarum fundes in altari, carnibus autem ipse vesceris.

28. Observa et audi omnia, quæ ego præcipio tibi, ut bene sit tibi et filiis tuis post te in sempiternum, cum feceris, quod bonum est et placitum in conspectu Domini Dei tui.

29. Quando disperdiderit Dominus Deus tuus ante faciem tuam gentes, ad quas ingredieris possidendas, et possederis eas, atque habitaveris in terra earum: (*Infr.* 19, 1.)

30. cave ne imiteris eas, postquam te fuerint introeunte subversæ, et requiras ceremonias earum, dicens: Sicut coluerunt gentes istæ deos suos, ita et ego colam.

31. Non facies similiter Domino Deo

tuo. Omnes enim abominationes, quas aversatur Dominus, fecerunt diis suis, offerentes filios et filias, et comburentes igni.
32. Quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino, nec addas quidquam, nec minuas.

CAPUT XIII.

1. Si surrexerit in medio tui prophetes, aut qui somnium vidisse se dicat, et prædixerit signum atque portentum,
2. et evenerit, quod locutus est, et dixerit tibi: Eamus, et sequamur deos alienos quos ignoras, et serviamus eis:
3. non audies verba prophetæ illius aut somnitatoris: quia tentat vos Dominus Deus vester, ut palam fiat, utrum diligatis eum an non, in toto corde, et in tota anima vestra.
4. Dominum Deum vestrum sequimini, et ipsum timete, et mandata illius custodite, et audite vocem ejus: ipsi servietis, et ipsi adhærebitis.
5. Propheta autem ille aut fictor somniorum interficietur: quia locutus est, ut vos averteret a Domino Deo vestro, qui eduxit vos de terra Aegypti, et redemit vos de domo servitutis, ut errare te faceret de via, quam tibi præcepit Dominus Deus tuus: et auferes malum de medio tui.
6. Si tibi voluerit persuadere frater tuus, filius matris tuæ, aut filius tuus vel filia, sive uxor, quæ est in sinu tuo, aut amicus, quem diligis ut animam tuam, clam dicens: Eamus, et serviamus diis alienis, quos ignoras tu, et patres tui,
7. cunctarum in circuitu gentium, quæ juxta vel procul sunt, ab initio usque ad finem terræ,
8. non acquiescas ei, nec audias, neque parcat ei oculus tuus, ut miserearis et occultes eum,
9. sed statim interficies: sit primum manus tua super eum, et postea omnis populus mittat manum. (*Infr.* 17, 7.)
10. Lapidibus obrutus necabitur: qui voluit te abstrahere a Domino Deo tuo, qui eduxit te de terra Aegypti de domo servitutis:
11. ut omnis Israel audiens timeat, et nequaquam ultra faciat quippiam hujus rei simile.
12. Si audieris in una urbium tuarum, quas Dominus Deus tuus dabit tibi ad habitandum, dicentes aliquos:
13. Egressi sunt filii Belial de medio tui, et averterunt habitatores urbis suæ, atque dixerunt: Eamus, et serviamus diis alienis quos ignoratis:
14. quære sollicite et diligenter, rei veritate perspecta, si inveneris certum esse quod dicitur, et abominationem hanc opere perpetratam,
15. statim percuties habitatores urbis illius in ore gladii, et delebis eam ac omnia, quæ in illa sunt, usque ad pecora:
16. quidquid etiam suppellectilis fuerit, congregabis in medio platearum ejus, et cum ipsa civitate succendes ita, ut universa consumas Domino Deo tuo, et sit tumulus sempiternus. Non ædificabitur amplius,
17. et non adhærebit de illo anathemate quidquam in manu tua: ut advertatur Dominus ab ira furoris sui, et misereatur tui, multiplicetque te, sicut juravit patribus tuis,
18. quando audieris vocem Domini Dei tui, custodiens omnia præcepta ejus, quæ ego præcipio tibi hodie, ut facias, quod placitum est in conspectu Domini Dei tui.

CAPUT XIV.

1. Filii estote Domini Dei vestri: non vos incidetis, nec facietis calvitium super mortuo,
2. quoniam populus sanctus es Domino Deo tuo, et te elegit, ut sis ei in populum peculiarem de cunctis gentibus, quæ sunt super terram. (*Supr.* 7, 6. *Infr.* 26, 18.)
3. Ne comedatis quæ immunda sunt.
4. Hoc est animal, quod comedere debetis: Bovem et ovem et capram,*
5. cervum et capream, bubalum, tragelaphum, pygargum, orygem, camelopardalum. * (*Lev.* 11, 4.)

6. Omne animal, quod in duas partes findit ungulam, et ruminat, comedetis.
7. De his autem, quæ ruminant et ungulam non findunt, comedere non debetis, ut camelum, leporem, chœrogryllum: hæc quia ruminant, et non dividunt ungulam, immunda erunt vobis.
8. Sus quoque, quoniam dividit ungulam, et non ruminat, immunda erit: carnibus eorum non vescemini, et cadavera non tangetis.
9. Hæc comedetis ex omnibus quæ morantur in aquis: Quæ habent pinnulas et squamas, comedite:
10. quæ absque pinnulis et squamis sunt, ne comedatis, quia immunda sunt.
11. Omnes aves mundas comedite.
12. Immundas ne comedatis: Aquilam scilicet, et gryphem et haliæetum,
13. ixion et vulturem ac milvum juxta genus suum:
14. et omne corvini generis,
15. et struthionem ac noctuam et larum atque accipitrem juxta genus suum:
16. herodium ac cygnum et ibin,
17. ac mergulum, porphyrionem et nycticoracem,
18. onocrotalum et charadrium, singula in genere suo: upupam quoque et vespertilionem.
19. Et omne quod reptat et pennulas habet, immundum erit, et non comedetur.
20 Omne quod mundum est, comedite.
21. Quidquid autem morticinum est, ne vescamini ex eo. Peregrino, qui intra portas tuas est, da ut comedat, aut vende ei: quia tu populus sanctus Domini Dei tui es. Non coques hœdum in lacte matris suæ. (*Exod.* 34, 26.)
22. Decimam partem separabis de cunctis fructibus tuis, qui nascuntur in terra per annos singulos,
23. et comedes in conspectu Domini Dei tui in loco, quem elegerit, ut in eo nomen illius invocetur, decimam frumenti tui, et vini et olei et primogenita de armentis et ovibus tuis: ut discas timere Dominum Deum tuum omni tempore.
24. Cum autem longior fuerit via, et locus, quem elegerit Dominus Deus tuus, tibique benedixerit, nec potueris ad eum hæc cuncta portare,
25. vendes omnia, et in pretium rediges, portabisque manu tua, et proficisceris ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus:
26. et emes ex eadem pecunia, quidquid tibi placuerit, sive ex armentis, sive ex ovibus, vinum quoque et siceram, et omne quod desiderat anima tua: et comedes coram Domino Deo tuo, et epulaberis tu et domus tua:
27. et Levites, qui intra portas tuas est: cave ne derelinquas eum, quia non habet aliam partem in possessione tua.
28. Anno tertio separabis aliam decimam ex omnibus, quæ nascuntur tibi eo tempore, et repones intra januas tuas.
29. Venietque Levites, qui aliam non habet partem nec possessionem tecum, et peregrinus ac pupillus et vidua, qui intra portas tuas sunt, et comedent et saturabuntur: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum, quæ feceris.

CAPUT XV.

1. Septimo anno facies remissionem,
2. quæ hoc ordine celebrabitur: Cui debetur aliquid ab amico vel proximo ac fratre suo, repetere non poterit, quia annus remissionis est Domini.
3. A peregrino et advena exiges: civem et propinquum repetendi non habebis potestatem.
4. Et omnino indigens et mendicus non erit inter vos: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in terra, quam traditurus est tibi in possessionem.
5. Si tamen audieris vocem Domini Dei tui, et custodieris universa quæ jussit, et quæ ego hodie præcipio tibi, benedicet tibi, ut pollicitus est.
6. Fœnerabis gentibus multis, et

ipse a nullo accipies mutuum. Dominaberis nationibus plurimis, et tui nemo dominabitur.

7. Si unus de fratribus tuis, qui morantur intra portas civitatis tuæ in terra, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi, ad paupertatem venerit: non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum,

8. sed aperies eam pauperi et dabis mutuum; quo eum indigere perspexeris. (*Luc.* 6, 34.)

9. Cave ne forte subrepat tibi impia cogitatio, et dicas in corde tuo: Appropinquat septimus annus remissionis, et avertas oculos tuos a paupere fratre tuo, nolens ei quod postulat mutuum commodare: ne clamat contra te ad Dominum, et fiat tibi in peccatum.

10. Sed dabis ei, nec ages quidpiam callide in ejus necessitatibus sublevandis: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni tempore, et in cunctis ad quæ manum miseris.

11. Non deerunt pauperes in terra habitationis tuæ, idcirco ego præcipio tibi, ut aperias manum fratri tuo egeno et pauperi, qui tecum versatur in terra. (*Mat.* 26, 11.)

12. Cum tibi venditus fuerit frater tuus Hebræus, aut Hebræa, et sex annis servierit tibi, in septimo anno dimittes eum liberum: (*Exod.* 21,2.)

13. et quem libertate donaveris, nequaquam vacuum abire patieris:

14. sed dabis viaticum de gregibus et de area et torculari tuo, quibus Dominus Deus tuus benedixerit tibi.

15. Memento quod et ipse servieris in terra Aegypti, et liberaverit te Dominus Deus tuus, et idcirco ego nunc præcipio tibi.

16. Sin autem dixerit: Nolo egredi: eo quod diligat te, et domum tuam, et bene sibi apud te esse sentiat:

17. assumes subulam, et perforabis aurem ejus in janua domus tuæ, et serviet tibi usque in æternum: ancillæ quoque similiter facies.

18. Non avertas ab eis oculos tuos, quando dimiseris eos liberos: quoniam juxta mercedem mercenarii per sex annos servivit tibi: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in cunctis operibus quæ agis.

19. De primogenitis, quæ nascuntur in armentis, et in ovibus tuis, quidquid est sexus masculini, sanctificabis Domino Deo tuo. Non operaberis in primogenito bovis, et non tondebis primogenita ovium.

20. In conspectu Domini Dei tui comedes ea per annos singulos in loco, quem elegerit Dominus, tu et domus tua.

21. Sin autem habuerit maculam, vel claudum fuerit, vel cæcum, aut in aliqua parte deforme vel debile, non immolabitur Domino Deo tuo, *

22. sed intra portas urbis tuæ comedes illud: tam mundus quam immundus similiter vescentur eis, quasi caprea, et cervo. * (*Lev.* 22, 21.)

23. Hoc solum observabis, ut sanguinem eorum non comedas, sed effundes in terram quasi aquam.

CAPUT XVI.

1. Observa mensem novarum frugum, et verni primum temporis, ut facias Phase Domino Deo tuo: quoniam in isto mense eduxit te Dominus Deus tuus de Aegypto nocte. (*Exod.* 12, 11. *Num.* 9, 2.)

2. Immolabisque Phase Domino Deo tuo de ovibus, et de bobus in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet nomen ejus ibi.

3. Non comedes in eo panem fermentatum: septem diebus comedes absque fermento, afflictionis panem, quoniam in pavore egressus es de Aegypto: ut memineris diei egressionis tuæ de Aegypto, omnibus diebus vitæ tuæ.

4. Non apparebit fermentum in omnibus terminis tuis septem diebus, et non remanebit de carnibus ejus, quod immolatum est vespere in die primo, usque mane.

5. Non poteris immolare Phase in qualibet urbium tuarum, quas Dominus Deus tuus daturus est tibi,

6. sed in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet nomen ejus ibi: immolabis Phase vespere ad solis occasum, quando egressus es de Aegypto.

7. Et coques, et comedes in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, maneque consurgens vades in tabernacula tua.
8. Sex diebus comedes azyma: et in die septima, quia collecta est Domini Dei tui, non facies opus.
9. Septem hebdomadas numerabis tibi ab ea die, qua falcem in segetem miseris, (*Lev.* 23, 14.)
10. et celebrabis diem festum hebdomadarum Domino Deo tuo, oblationem spontaneam manus tuæ, quam offeres juxta benedictionem Domini Dei tui:
11. et epulaberis coram Domino Deo tuo, tu, filius tuus, et filia tua, servus tuus, et ancilla tua, et Levites, qui est intra portas tuas, advena ac pupillus et vidua, qui morantur vobiscum, in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet nomen ejus ibi:
12. et recordaberis, quoniam servus fueris in Aegypto, custodiesque ac facies, quæ præcepta sunt.
13. Sōlemnitatem quoque tabernaculorum celebrabis per septem dies, quando collegeris de area et torculari fruges tuas:
14. et epulaberis in festivitate tua, tu, filius tuus et filia, servus tuus et ancilla, Levites quoque et advena, pupillus ac vidua, qui intra portas tuas sunt.
15. Septem diebus Domino Deo tuo festa celebrabis in loco, quem elegerit Dominus: benedicetque tibi Dominus Deus tuus in cunctis frugibus tuis, et in omni opere manuum tuarum, erisque in lætitia.
16. Tribus vicibus per annum apparebit omne masculinum tuum in conspectu Domini Dei tui in loco quem elegerit: in solemnitate azymorum, in solemnitate hebdomadarum, et in solemnitate tabernaculorum. Non apparebit ante Dominum vacuus: (*Exod.* 34, 20.)
17. sed offeret unusquisque secundum quod habuerit juxta benedictionem Domini Dei sui, quam dederit ei.
18. Judices et magistros constitues in omnibus portis tuis, quas Dominus Deus tuus dederit tibi, per singulas tribus tuas: ut judicent populum justo judicio,
19. nec in alteram partem declinent. Non accipies personam, nec munera: quia munera excæcant oculos sapientum, et mutant verba justorum. (*Exod.* 23, 8. *Supr.* 1, 17.)
20. Juste quod justum est persequeris, ut vivas et possideas terram, quam Dominus Deus tuus dederit tibi.
21. Non plantabis lucum, et omnem arborem juxta altare Domini Dei tui.
22. Nec facies tibi, neque constitues statuam: quæ odit Dominus Deus tuus.

CAPUT XVII.

1. Non immolabis Domino Deo tuo ovem, et bovem, in quo est macula, aut quippiam vitii: quia abominatio est Domino Deo tuo.
2. Cum reperti fuerint apud te intra unam portarum tuarum, quas Dominus Deus tuus dabit tibi, vir aut mulier, qui faciant malum in conspectu Domini Dei tui, et transgrediantur pactum illius,
3. ut vadant et serviant diis alienis, et adorent eos, solem et lunam, et omnem militiam cœli, quæ non præcepi: (*Exod.* 22, 20.)
4. et hoc tibi fuerit nuntiatum, audiensque inquisieris diligenter, et verum esse repereris, et abominatio facta est in Israel:
5. educes virum ac mulierem, qui rem sceleratissimam perpetrarunt, ad portas civitatis tuæ, et lapidibus obruentur.
6. In ore duorum, aut trium testium peribit, qui interficietur. Nemo occidatur, uno contra se dicente testimonium. (*Infr.* 19, 15. *Mat.* 18, 16.)
7. Manus testium prima interficiet eum, et manus reliqui populi extrema mittetur: ut auferas malum de medio tui. (*Supr.* 13, 9.)
8. Si difficile et ambiguum apud te judicium esse perspexeris inter sanguinem et sanguinem, causam et causam, lepram et lepram, et

judicum intra portas tuas videris verba variari: surge, et ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus. * (II. *Par.* 19, 8.)

9. Veniesque ad sacerdotes Levitici generis, et ad judicem, qui fuerit illo tempore: quæresque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem. *

10. Et facies quodcumque dixerint, qui præsunt loco, quem elegerit Dominus, et docuerint te

11. juxta legem ejus: sequerisque sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram neque ad sinistram.

12. Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, et decreto judicis, morietur homo ille, et auferes malum de Israel:

13. cunctusque populus audiens timebit, ut nullus deinceps intumescat superbia.

14. Cum ingressus fueris terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, et possederis eam, habitaverisque in illa, et dixeris: Constituam super me regem, sicut habent omnes per circuitum nationes:

15. eum constitues, quem Dominus Deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum. Non poteris alterius gentis hominem regem facere, qui non sit frater tuus.

16. Cumque fuerit constitutus, non multiplicabit sibi equos, nec reducet populum in Aegyptum, equitatus numero sublevatus, præsertim cum Dominus præceperit vobis, ut nequaquam amplius per eandem viam revertamini.

17. Non habebit uxores plurimas, quæ alliciant animum ejus, neque argenti et auri immensa pondera.

18. Postquam autem sederit in solio regni sui, describet sibi Deuteronomium legis hujus in volumine accipiens exemplar a sacerdotibus Leviticæ tribus,

19. et habebit secum, legetque illud omnibus diebus vitæ suæ, ut discat timere Dominum Deum suum, et custodire verba et ceremonias ejus, quæ in lege præcepta sunt.

20. Nec elevetur cor ejus in superbiam super fratres suos, neque declinet in partem dexteram vel sinistram, ut longo tempore regnet ipse, et filii ejus super Israel.

CAPUT XVIII.

1. Non habebunt Sacerdotes et Levitæ, et omnes qui de eadem tribu sunt, partem et hereditatem cum reliquo Israel, quia sacrificia Domini, et oblationes ejus comedent, (*Num.* 18, 20. *Supr.* 10, 9. I. *Cor.* 9, 13.)

2. et nihil aliud accipient de possessione fratrum suorum: Dominus enim ipse est hereditas eorum, sicut locutus est illis.

3. Hoc erit judicium sacerdotum a populo, et ab his qui offerunt victimas: sive bovem, sive ovem immolaverint, dabunt sacerdoti armum ac ventriculum:

4. primitias frumenti, vini et olei, et lanarum partem ex ovium tonsione. (*Num.* 18, 11.)

5. Ipsum enim elegit Dominus Deus tuus de cunctis tribubus tuis, ut stet, et ministret nomini Domini ipse, et filii ejus in sempiternum.

6. Si exierit Levites ex una urbium tuarum ex omni Israel, in qua habitat, et voluerit venire, desiderans locum quem elegerit Dominus,

7. ministrabit in nomine Domini Dei sui, sicut omnes fratres ejus Levitæ, qui stabunt eo tempore coram Domino.

8. Partem ciborum eandem accipiet, quam et ceteri: excepto eo, quod in urbe sua ex paterna ei successione debetur.

9. Quando ingressus fueris terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, cave ne imitari velis abominationes illarum gentium.

10. Nec inveniatur in te, qui lustret filium suum, aut filiam, ducens per ignem, aut qui ariolos sciscitetur, et observet somnia atque auguria, nec sit maleficus, (*Lev.* 20, 27.)

11. nec incantator, nec qui pythones consulat, nec divinos, aut quærat a mortuis veritatem: (I. *Reg.* 28, 7.)

12. omnia enim hæc abominatur Dominus, et propter istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo.

13. Perfectus eris, et absque macula cum Domino Deo tuo.
14. Gentes istæ, quarum possidebis terram, augures et divinos audiunt: tu autem a Domino Deo tuo aliter institutus es.
15. Prophetam de gente tua et de fratribus tuis, sicut me, suscitabit tibi Dominus Deus tuus: ipsum audies, (*Act.* 3, 22.)
16. ut petisti a Domino Deo tuo in Horeb, quando concio congregata est, atque dixisti: Ultra non audiam vocem Domini Dei mei, et ignem hunc maximum amplius non videbo, ne moriar. (*Exod.* 20, 19.)
17. Et ait Dominus mihi: Bene omnia sunt locuti.
18. Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tui, et ponam verba mea in ore ejus, loqueturque ad eos omnia quæ præcepero illi. (*Joan.* 1, 45.)
19. Qui autem verba ejus, quæ loquetur in nomine meo, audire noluerit, ego ultor existam.
20. Propheta autem qui arrogantia depravatus voluerit loqui in nomine meo, quæ ego non præcepi illi, ut diceret, aut ex nomine alienorum deorum, interficietur.
21. Quod si tacita cogitatione responderis: Quo modo possum intelligere verbum, quod Dominus non est locutus?
22. hoc habebis signum: Quod in nomine Domini propheta ille prædixerit, et non evenerit: hoc Dominus non est locutus, sed per tumorem animi sui propheta confinxit, et idcirco non timebis eum.

CAPUT XIX.

1. Cum disperdiderit Dominus Deus tuus gentes, quarum tibi traditurus est terram, et possederis eam, habitaverisque in urbibus ejus in ædibus:
2. tres civitates separabis tibi in medio terræ, quam Dominus Deus tuus dabit tibi in possessionem, (*Num.* 35, 11. *Jos.* 20, 2.)
3. sternens diligenter viam, et in tres æqualiter partes totam terræ tuæ provinciam divides, ut habeat e vicino, qui propter homicidium profugus est, quo possit evadere.
4. Hæc erit lex homicidæ fugientis, cujus vita servanda est: Qui percusserit proximum nesciens, et qui heri et nudiustertius nullum contra eum odium habuisse comprobatur:
5. sed abiisse cum eo simpliciter in silvam ad ligna cædenda, et in succisione lignorum securis fugerit manu, ferrumque lapsum de manubrio amicum ejus percusserit, et occiderit: hic ad unam supradictarum urbium confugiet, et vivet:
6. ne forsitan proximus ejus, cujus effusus est sanguis, dolore stimulatus, persequatur et apprehendat eum, si longior via fuerit, et percutiat animam ejus, qui non est reus mortis, quia nullum contra eum, qui occisus est, odium prius habuisse monstratur.
7. Idcirco præcipio tibi, ut tres civitates æqualis inter se spatii dividas.
8. Cum autem dilataverit Dominus Deus tuus terminos tuos, sicut juravit patribus tuis, et dederit tibi cunctam terram, quam eis pollicitus est, (*Supr.* 12, 20.)
9. (si tamen custodieris mandata ejus, et feceris quæ hodie præcipio tibi, ut diligas Dominum Deum tuum, et ambules in viis ejus omni tempore) addes tibi tres alias civitates, et supradictarum trium urbium numerum duplicabis:
10. ut non effundatur sanguis innoxius in medio terræ, quam Dominus Deus tuus dabit tibi possidendam, ne sis sanguinis reus.
11. Si quis autem odio habens proximum suum, insidiatus fuerit vitæ ejus, surgensque percusserit illum, et mortuus fuerit, fugeritque ad unam de supradictis urbibus, *
12. mittent seniores civitatis illius, et arripient eum de loco effugii, tradentque in manu proximi, cujus sanguis effusus est, et morietur.
13. Non misereberis ejus, et auferes innoxium sanguinem de Israel, ut bene sit tibi. * (*Num.* 35, 20.)
14. Non assumes et transferes terminos proximi tui, quos fixerunt

priores in possessione tua, quam Dominus Deus tuus dabit tibi in terra, quam acceperis possidendam.

15. Non stabit testis unus contra aliquem, quidquid illud peccati et facinoris fuerit: sed in ore duorum aut trium testium stabit omne verbum. (*Supr.* 17, 6.)

16. Si steterit testis mendax contra hominem, accusans eum prævaricationis,

17. stabunt ambo, quorum causa est, ante Dominum in conspectu sacerdotum et judicum qui fuerint in diebus illis.

18. Cumque diligentissime perscrutantes, invenerint falsum testem dixisse contra fratrem suum mendacium: (*Dan.* 13, 62.)

19. reddent ei, sicut fratri suo facere cogitavit, et auferes malum de medio tui:

20. ut audientes ceteri timorem habeant, et nequaquam talia audeant facere.

21. Non misereberis ejus, sed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges. (*Lev.* 24, 20. *Mat.* 5, 38.)

CAPUT XX.

1. Si exieris ad bellum contra hostes tuos, et videris equitatus et currus, et majorem, quam tu habeas, adversarii exercitus multitudinem, non timebis eos: quia Dominus Deus tuus tecum est, qui eduxit te de terra Aegypti.

2. Appropinquante autem jam prœlio, stabit sacerdos ante aciem, et sic loquetur ad populum:

3. Audi Israel, vos hodie contra inimicos vestros pugnam committitis: non pertimescat cor vestrum, nolite metuere, nolite cedere, nec formidetis eos:

4. quia Dominus Deus vester in medio vestri est, et pro vobis contra adversarios dimicabit, ut eruat vos de periculo.

5. Duces quoque per singulas turmas audiente exercitu proclamabunt: Quis est homo, qui ædificavit domum novam, et non dedicavit eam? vadat, et revertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello, et alius dedicet eam. (I. *Mach.* 3, 56.)

6. Quis est homo, qui plantavit vineam, et necdum fecit eam esse communem, de qua vesci omnibus liceat? vadat et revertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello, et alius homo ejus fungatur officio.

7. Quis est homo, qui despondit uxorem, et non accepit eam? vadat et revertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello, et alius homo accipiat eam.

8. His dictis addent reliqua, et loquentur ad populum: Quis est homo formidolosus, et corde pavido? vadat et revertatur in domum suam, ne pavere faciat corda fratrum suorum, sicut ipse timore perterritus est. (*Judic.* 7, 3.)

9. Cumque siluerint duces exercitus, et finem loquendi fecerint, unusquisque suos ad bellandum cuneos præparabit.

10. Si quando accesseris ad expugnandam civitatem, offeres ei primum pacem.

11. Si receperit, et aperuerit tibi portas, cunctus populus, qui in ea est, salvabitur, et serviet tibi sub tributo.

12. Sin autem fœdus inire noluerit, et cœperit contra te bellum, oppugnabis eam.

13. Cumque tradiderit Dominus Deus tuus illam in manu tua, percuties omne, quod in ea generis masculini est, in ore gladii,

14. absque mulieribus et infantibus, jumentis et ceteris, quæ in civitate sunt. Omnem prædam exercitui divides, et comedes de spoliis hostium tuorum, quæ Dominus Deus tuus dederit tibi.

15. Sic facies cunctis civitatibus, quæ a te procul valde sunt, et non sunt de his urbibus, quas in possessionem accepturus es.

16. De his autem civitatibus, quæ dabuntur tibi, nullum omnino permittes vivere:

17. sed interficies in ore gladii, Hethæum videlicet, et Amorrhæum

et Chananæum, Pherezæum, et Hevæum et Jebusæum, sicut præcepit tibi Dominus Deus tuus: *

18. ne forte doceant vos facere cunctas abominationes, quas ipsi operati sunt diis suis, et peccetis in Dominum Deum vestrum.

19. Quando obsederis civitatem multo tempore, et munitionibus circumdederis, ut expugnes eam, non succides arbores, de quibus vesci potest, nec securibus per circuitum debes vastare regionem: quoniam lignum est, et non homo, nec potest bellantium contra te augere numerum. * (*Supr.* 7, 1.)

20. Si qua autem ligna non sunt pomifera, sed agrestia, ut in ceteros apta usus, succide, et instrue machinas, donec capias civitatem, quæ contra te dimicat.

CAPUT XXI.

1. Quando inventum fuerit in terra, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi, hominis cadaver occisi, et ignorabitur cædis reus,

2. egredientur majores natu, et judices tui, et metientur a loco cadaveris singularum per circuitum spatia civitatum:

3. et quam viciniorem ceteris esse perspexerint, seniores civitatis illius tollent vitulam de armento, quæ non traxit jugum, nec terram scidit vomere,

4. et ducent eam ad vallem asperam atque saxosam, quæ nunquam arata est, nec sementem recepit, et cædent in ea cervices vitulæ:

5. accedentque sacerdotes filii Levi, quos elegerit Dominus Deus tuus, ut ministrent ei et benedicant in nomine ejus, et ad verbum eorum omne negotium, et quidquid mundum, vel immundum est, judicetur.

6. Et venient majores natu civitatis illius ad interfectum, lavabuntque manus suas super vitulam, quæ in valle percussa est,

7. et dicent: Manus nostræ non effuderunt sanguinem hunc, nec oculi viderunt:

8. propitius esto populo tuo Israel, quem redemisti, Domine, et ne reputes sanguinem innocentem in medio populi tui Israel. Et auferetur ab eis reatus sanguinis:

9. tu autem alienus eris ab innocentis cruore, qui fusus est, cum feceris, quod præcepit Dominus.

10. Si egressus fueris ad pugnam contra inimicos tuos, et tradiderit eos Dominus Deus tuus in manu tua, captivosque duxeris,

11. et videris in numero captivorum mulierem pulchram et adamaveris eam, volueris que habere uxorem,

12. introduces eam in domum tuam: quæ radet cæsariem, et circumcidet ungues,

13. et deponet vestem, in qua capta est, sedensque in domu tua, flebit patrem et matrem suam uno mense, et postea intrabis ad eam, dormiesque cum illa, et erit uxor tua.

14. Si autem postea non sederit animo tuo, dimittes eam liberam, nec vendere poteris pecunia, nec opprimere per potentiam: quia humiliasti eam.

15. Si habuerit homo uxores duas, unam dilectam, et alteram odiosam; genuerintque ex eo liberos, et fuerit filius odiosæ primogenitus,

16. volueritque substantiam inter filios suos dividere, non poterit filium dilectæ facere primogenitum, et præferre filio odiosæ,

17. sed filium odiosæ agnoscet primogenitum, dabitque ei de his quæ habuerit, cuncta duplicia: iste est enim principium liberorum ejus, et huic debentur primogenita. (1. *Par.* 5, 1.)

18. Si genuerit homo filium contumacem et protervum, qui non audiat patris aut matris imperium, et coercitus obedire contemserit,

19. apprehendent eum, et ducent ad seniores civitatis illius, et ad portam judicii,

20. dicentque ad eos: Filius noster iste protervus et contumax est, monita nostra audire contemnit, comessationibus vacat, et luxuriæ atque conviviis:

21. lapidibus eum obruet populus civitatis et morietur, ut auferatis

malum de medio vestri, et universus Israel audiens pertimescat.
22. Quando peccaverit homo quod morte plectendum est, et adjudicatus morti appensus fuerit in patibulo,
23. non permanebit cadaver ejus in ligno, sed in eadem die sepelietur, quia maledictus a Deo est, qui pendet in ligno: et nequaquam contaminabis terram tuam, quam Dominus Deus tuus dederit tibi in possessionem. (*Gal.* 3, 13.)

CAPUT XXII.

1. Non videbis bovem fratris tui, aut ovem errantem, et præteribis: sed reduces fratri tuo, (*Exod.* 23, 4.)
2. etiamsi non est propinquus frater tuus, nec nosti eum: duces in domum tuam, et erunt apud te, quamdiu quærat ea frater tuus, et recipiat.
3. Similiter facies de asino, et de vestimento, et de omni re fratris tui, quæ perierit: si inveneris eam, ne negligas quasi alienam.
4. Si videris asinum fratris tui aut bovem cecidisse in via, non despicies, sed sublevabis cum eo.
5. Non induetur mulier veste virili, nec vir utetur veste feminea: abominabilis enim apud Deum est, qui facit hæc.
6. Si ambulans per viam, in arbore vel in terra nidum avis inveneris, et matrem pullis vel ovis desuper incubantem, non tenebis eam cum filiis,
7. sed abire patieris, captos tenens filios: ut bene sit tibi, et longo vivas tempore.
8. Cum ædificaveris domum novam, facies murum tecti per circuitum, ne effundatur sanguis in domo tua, et sis reus labente alio, et in præceps ruente.
9. Non seres vineam tuam altero semine, ne et sementis, quam sevisti, et quæ nascuntur ex vinea, pariter sanctificentur.
10. Non arabis in bove simul et asino.
11. Non indueris vestimento, quod ex lana linoque contextum est.
12. Funiculos in fimbriis facies per quatuor angulos pallii tui, quo operieris. (*Num.* 15, 38.)
13. Si duxerit vir uxorem, et postea odio habuerit eam,
14. quæsieritque occasiones, quibus dimittat eam, objiciens ei nomen pessimum, et dixerit: Uxorem hanc accepi, et ingressus ad eam non inveni virginem:
15. tollent eam pater et mater ejus, et ferent secum signa virginitatis ejus ad seniores urbis, qui in porta sunt,
16. et dicet pater: Filiam meam dedi huic uxorem, quam quia odit,
17. imponit ei nomen pessimum, ut dicat: Non inveni filiam tuam virginem, et ecce hæc sunt signa virginitatis filiæ meæ: expandent vestimentum coram senoribus civitatis,
18. apprehendentque senes urbis illius virum, et verberabunt illum,
19. condemnantes insuper centum siclis argenti, quos dabit patri puellæ, quoniam diffamavit nomen pessimum super virginem Israel: habebitque eam uxorem, et non poterit dimittere eam omnibus diebus vitæ suæ.
20. Quodsi verum est, quod objicit, et non est in puella inventa virginitas,
21. ejicient eam extra fores domus patris sui, et lapidibus obruent viri civitatis illius, et morietur, quoniam fecit nefas in Israel, ut fornicaretur in domo patris sui: et auferes malum de medio tui.
22. Si dormierit vir cum uxore alterius, uterque morietur, id est adulter et adultera: et auferes malum de Israel. (*Lev.* 20, 10.)
23. Si puellam virginem desponderit vir, et invenerit eam aliquis in civitate, et concubuerit cum ea,
24. educes utrumque ad portam civitatis illius, et lapidibus obruentur: puella, quia non clamavit, cum esset in civitate: vir, quia humiliavit uxorem proximi sui: et auferes malum de medio tui.
25. Sin autem in agro repererit vir puellam, quæ desponsata est, et

apprehendens concubuerit cum ea, ipse morietur solus:
26. puella nihil patietur, nec est rea mortis: quoniam sicut latro consurgit contra fratrem suum, et occidit animam ejus, ita et puella perpessa est:
27. sola erat in agro, clamavit, et nullus affuit, qui liberaret eam.
28. Si invenerit vir puellam virginem, quæ non habet sponsum, et apprehendens concubuerit cum illa, et res ad judicium venerit,
29. dabit qui dormivit cum ea, patri puellæ quinquaginta siclos argenti, et habebit eam uxorem, quia humiliavit illam: non poterit dimittere eam cunctis diebus vitæ suæ. *
30. Non accipiet homo uxorem patris sui, nec revelabit operimentum ejus. * (*Exod.* 22, 17.)

CAPUT XXIII.

1. Non intrabit eunuchus, attritis vel amputatis testiculis et abscisso veretro, ecclesiam Domini.
2. Non ingredietur mamzer, hoc est, de scorto natus, in ecclesiam Domini, usque ad decimam generationem.
3. Ammonites et Moabites etiam post decimam generationem non intrabunt ecclesiam Domini, in æternum: (*Neh.* 13, 1.)
4. quia noluerunt vobis occurrere cum pane et aqua in via quando egressi estis de Aegypto: et quia conduxerunt contra te Balaam filium Beor de Mesopotamia Syriæ, ut malediceret tibi: (*Num.*22,5.*Jos.*24,9.)
5. et noluit Dominus Deus tuus audire Balaam, vertitque maledictionem ejus in benedictionem tuam, eo quod diligeret te.
6. Non facies cum eis pacem, nec quæras eis bona cunctis diebus vitæ tuæ in sempiternum.
7. Non abominaberis Idumæum, quia frater tuus est: nec Aegyptium, quia advena fuisti in terra ejus.
8. Qui nati fuerint ex eis, tertia generatione intrabunt in ecclesiam Domini.
9. Quando egressus fueris adversus hostes tuos in pugnam, custodies te ab omni re mala.
10. Si fuerit inter vos homo, qui nocturno pollutus sit somnio, egredietur extra castra,
11. et non revertetur, priusquam ad vesperam lavetur aqua: et post solis occasum regredietur in castra.
12. Habebis locum extra castra, ad quem egrediaris ad requisita naturæ,
13. gerens paxillum in balteo: cumque sederis, fodies per circuitum, et egesta humo operies,
14. quo relevatus es (Dominus enim Deus tuus ambulat in medio castrorum, ut eruat te, et tradat tibi inimicos tuos), et sint castra tua sancta, et nihil in eis appareat fœditatis, ne derelinquat te.
15. Non trades servum domino suo, qui ad te confugerit:
16. habitabit tecum in loco, qui ei placuerit, et in una urbium tuarum requiescet: ne contristes eum.
17. Non erit meretrix de filiabus Israel, nec scortator de filiis Israel.
18. Non offeres mercedem prostibuli, nec pretium canis in domo Domini Dei tui, quidquid illud est quod voveris: quia abominatio est utrumque apud Dominum Deum tuum.
19. Non fœnerabis fratri tuo ad usuram pecuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam rem: (*Lev.* 25, 37.)
20. sed alieno. Fratri autem tuo absque usura id, quo indiget, commodabis, ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere tuo in terra, ad quam ingredieris possidendam.
21. Cum votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere, quia requiret illud Dominus Deus tuus: et si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum.
22. Si nolueris polliceri, absque peccato eris.
23. Quod autem semel egressum est de labiis tuis, observabis et facies sicut promisisti Domino Deo tuo, et propria voluntate et ore tuo locutus es.
24. Ingressus vineam proximi tui, comede uvas, quantum tibi placuerit: foras autem ne efferas tecum.
25. Si intraveris in segetem amici

tui, franges spicas, et manu conteres: falce autem non metes.

CAPUT XXIV.

1. Si acceperit homo uxorem, et habuerit eam, et non invenerit gratiam ante oculos ejus propter aliquam fœditatem: scribet libellum repudii, et dabit in manu illius, et dimittet eam de domo sua.*
2. Cumque egressa alterum maritum duxerit,* (*Mat.* 5, 31.)
3. et ille quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudii, et dimiserit de domo sua, vel certe mortuus fuerit,
4. non poterit prior maritus recipere eam in uxorem, quia polluta est, et abominabilis facta est coram Domino: ne peccare facias terram tuam, quam Dominus Deus tuus tradiderit tibi possidendam.
5. Cum acceperit homo nuper uxorem, non procedet ad bellum, nec ei quippiam necessitatis injungetur publicæ, sed vacabit absque culpa domi suæ, ut uno anno lætetur cum uxore sua. (*Supr.* 20, 7.)
6. Non accipies loco pignoris inferiorem et superiorem molam: quia animam suam opposuit tibi.
7. Si deprehensus fuerit homo sollicitans fratrem suum de filiis Israel, et vendito eo acceperit pretium, interficietur, et auferes malum de medio tui.
8. Observa diligenter, ne incurras plagam lepræ, sed facies quæcumque docuerint te sacerdotes Levitici generis juxta id, quod præcepi eis, et imple sollicite.
9. Mementote, quæ fecerit Dominus Deus vester Mariæ, in via cum egrederemini de Aegypto. (*Num.* 12, 10.)
10. Cum repetes a proximo tuo rem aliquam, quam debet tibi, non ingredieris domum ejus, ut pignus auferas:
11. sed stabis foris, et ille tibi proferet, quod habuerit.
12. Sin autem pauper est, non pernoctabit apud te pignus, (*Exod.* 22, 26.)
13. sed statim reddes ei ante solis occasum, ut dormiens in vestimento suo, benedicat tibi, et habeas justitiam coram Domino Deo tuo.
14. Non negabis mercedem indigentis, et pauperis fratris tui, sive advenæ, qui tecum moratur in terra, et intra portas tuas est: (*Lev.* 19, 13.)
15. sed eadem die reddes ei pretium laboris sui ante solis occasum, quia pauper est, et ex eo sustentat animam suam: ne clamet contra te ad Dominum, et reputetur tibi in peccatum.
16. Non occidentur patres pro filiis, nec filii pro patribus, sed unusquisque pro peccato suo morietur. (IV. *Reg.* 14, 6. II. *Par.* 25, 4.)
17. Non pervertes judicium advenæ et pupilli, nec auferes pignoris loco viduæ vestimentum.
18. Memento, quod servieris in Aegypto, et eruerit te Dominus Deus tuus inde. Idcirco præcipio tibi, ut facias hanc rem.
19. Quando messueris segetem in agro tuo, et oblitus manipulum reliqueris, non reverteris, ut tollas illum: sed advenam et pupillum et viduam auferre patieris, ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere manuum tuarum.
20. Si fruges collegeris olivarum, quidquid remanserit in arboribus, non reverteris, ut colligas: sed relinques advenæ, pupillo ac viduæ.
21. Si vindemiaveris vineam tuam, non colliges remanentes racemos, sed cedent in usus advenæ, pupilli ac viduæ.
22. Memento quod et tu servieris in Aegypto, et idcirco præcipio tibi, ut facias hanc rem.

CAPUT XXV.

1. Si fuerit causa inter aliquos, et interpellaverint judices, quem justum esse perspexerint, illi justitiæ palmam dabunt: quem impium, condemnabunt impietatis.
2. Sin autem eum, qui peccavit, dignum viderint plagis, prosternent, et coram se facient verberari. Pro mensura peccati erit et plagarum modus:
3. ita dumtaxat, ut quadragenarium numerum non excedant, ne fœde

laceratus ante oculos tuos abeat frater tuus. (II. Cor. 11, 24.)

4. Non ligabis os bovis terentis in area fruges tuas. (I. Cor. 9, 9.)

5. Quando habitaverint fratres simul, et unus ex eis absque liberis mortuus fuerit, uxor defuncti non nubet alteri: sed accipiet eam frater ejus, et suscitabit semen fratris sui: (*Mat.* 22, 24.)

6. et primogenitum ex ea filium nomine illius appellabit, ut non deleatur nomen ejus ex Israel.

7. Sin autem noluerit accipere uxorem fratris sui, quæ ei lege debetur, perget mulier ad portam civitatis, et interpellabit majores natu, dicetque: Non vult frater viri mei suscitare nomen fratris sui in Israel, nec me in conjugem sumere. (*Ruth.* 4, 5.)

8. Statimque accersiri eum facient, et interrogabunt. Si responderit: Nolo eam uxorem accipere:

9. accedet mulier ad eum coram senioribus, et tollet calceamentum de pede ejus, spuetque in faciem illius, et dicet: Sic fiet homini, qui non ædificat domum fratris sui.

10. Et vocabitur nomen illius in Israel, Domus discalceati.

11. Si habuerint inter se jurgium viri duo, et unus contra alterum rixari cœperit, volensque uxor alterius eruere virum suum de manu fortioris, miseritque manum, et apprehenderit verenda ejus:

12. abscides manum illius, nec flecteris super eam ulla misericordia.

13. Non habebis in sacculo diversa pondera, majus et minus:

14. nec erit in domo tua modius major et minor.

15. Pondus habebis justum et verum, et modius æqualis et verus erit tibi, ut multo vivas tempore super terram, quam Dominus Deus tuus dederit tibi:

16. abominatur enim Dominus tuus eum, qui facit hæc, et aversatur omnem injustitiam.

17. Memento, quæ fecerit tibi Amalec in via, quando egrediebaris ex Aegypto: (*Exod.* 17, 8.)

18. quomodo occurrerit tibi, et extremos agminis tui, qui lassi residebant, ceciderit quando tu eras fame et labore confectus, et non timuerit Deum. (*Judith.* 4, 13.)

19. Cum ergo Dominus Deus tuus dederit tibi requiem, et subjecerit cunctas per circuitum nationes in terra, quam tibi pollicitus est, delebis nomen ejus sub cælo. Cave ne obliviscaris.

CAPUT XXVI.

1. Cumque intraveris terram, quam Dominus Deus tuus tibi daturus est possidendam, et obtinueris eam, atque habitaveris in ea:

2. tolles de cunctis frugibus tuis primitias, et pones in cartallo, pergesque ad locum, quem Dominus Deus tuus elegerit, ut ibi invocetur nomen ejus:

3. accedesque ad sacerdotem, qui fuerit in diebus illis, et dices ad eum: Profiteor hodie coram Domino Deo tuo, quod ingressus sum in terram, pro qua juravit patribus nostris, ut daret eam nobis.

4. Suscipiensque sacerdos cartallum de manu tua, ponet ante altare Domini Dei tui:

5. et loqueris in conspectu Domini Dei tui: Syrus persequebatur patrem meum, qui descendit in Aegyptum, et ibi peregrinatus est in paucissimo numero, crevitque in gentem magnam ac robustam et infinitæ multitudinis.

6. Afflixeruntque nos Aegyptii, et persecuti sunt imponentes onera gravissima,

7. et clamavimus ad Dominum Deum patrum nostrorum, qui exaudivit nos, et respexit humilitatem nostram et laborem atque angustiam:

8. et eduxit nos de Aegypto in manu forti, et brachio extento, in ingenti pavore, in signis atque portentis:

9. et introduxit ad locum istum, et tradidit nobis terram lacte et melle manantem.

10. Et idcirco nunc offero primitias frugum terræ, quam Dominus dedit mihi. Et dimittes eas in conspectu

Domini Dei tui, et adorato Domino Deo tuo.

11. Et epulaberis in omnibus bonis, quæ Dominus Deus tuus dederit tibi et domui tuæ, tu et Levites et advena, qui tecum est.

12. Quando compleveris decimam cunctarum frugum tuarum, anno decimarum tertio dabis Levitæ et advenæ et pupillo et viduæ, ut comedant intra portas tuas, et saturentur:

13. loquerisque in conspectu Domini Dei tui: Abstuli, quod sanctificatum est de domo mea, et dedi illud Levitæ et advenæ, et pupillo ac viduæ, sicut jussisti mihi: non præterivi mandata tua, nec sum oblitus imperii tui. (*Supr.* 14, 29.)

14. Non comedi ex eis in luctu meo, nec separavi ea in qualibet immunditia, nec expendi ex his quidquam in re funebri. Obedivi voci Domini Dei mei, et feci omnia sicut præcepisti mihi.

15. Respice de sanctuario tuo, et de excelso cœlorum habitaculo, et benedic populo tuo Israel, et terræ, quam dedisti nobis, sicut jurasti patribus nostris, terræ lacte et melle mananti. (*Isai.* 63, 15.)

16. Hodie Dominus Deus tuus præcepit tibi, ut facias mandata hæc atque judicia, et custodias et impleas ex toto corde tuo, et ex tota anima tua.

17. Dominum elegisti hodie, ut sit tibi Deus, et ambules in viis ejus, et custodias ceremonias illius, et mandata atque judicia, et obedias ejus imperio:

18. et Dominus elegit te hodie, ut sis ei populus peculiaris, sicut locutus est tibi, et custodias omnia præcepta illius: (*Supr.* 14, 2.)

19. et faciat te excelsiorem cunctis gentibus, quas creavit, in laudem et nomen et gloriam suam: ut sis populus sanctus Domini Dei tui, sicut locutus est.

CAPUT XXVII.

1. Præcepit autem Moyses et seniores Israel, populo dicentes: Custodite omne mandatum, quod præcipio vobis hodie.

2. Cumque transieritis Jordanem in terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, eriges ingentes lapides, et calce levigabis eos,

3. ut possis in eis scribere omnia verba legis hujus, Jordane transmisso, ut introeas terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, terram lacte et melle manantem, sicut juravit patribus tuis.

4. Quando ergo transieritis Jordanem, erigite lapides, quos ego hodie præcipio vobis in monte Hebal, et levigabis eos calce: (*Exod.* 20, 25.)

5. et ædificabis ibi altare Domino Deo tuo de lapidibus, quos ferrum non tetigit,

6. et de saxis informibus et impolitis: et offeres super eo holocausta Domino Deo tuo,

7. et immolabis hostias pacificas, comedesque ibi, et epulaberis coram Domino Deo tuo.

8. Et scribes super lapides omnia verba legis hujus plane et lucide.

9. Dixeruntque Moyses et sacerdotes Levitici generis ad omnem Israelem: Attende, et audi Israel: Hodie factus es populus Domini Dei tui:

10. audies vocem ejus, et facies mandata atque justitias, quas ego præcipio tibi.

11. Præcepitque Moyses populo in die illo, dicens:

12. Hi stabunt ad benedicendum populo super montem Garizim, Jordane transmisso: Simeon, Levi, Judas, Issachar, Joseph et Benjamin.

13. Et e regione isti stabunt ad maledicendum in monte Hebal: Ruben, Gad et Aser et Zabulon, Dan et Nephthali.

14. Et pronuntiabunt Levitæ, dicentque ad omnes viros Israel excelsa voce: (*Dan.* 9, 13.)

15. Maledictus homo, qui facit sculptile et conflatile, abominationem Domini, opus manuum artificum, ponetque illud in abscondito: et respondebit omnis populus, et dicet: Amen.

16. Maledictus, qui non honorat patrem suum, et matrem: et dicet omnis populus: Amen.

17. Maledictus, qui transfert ter-

minos proximi sui: et dicet omnis populus: Amen.
18. Maledictus, qui errare facit cæcum in itinere: et dicet omnis populus: Amen.
19. Maledictus, qui pervertit judicium advenæ, pupilli et viduæ: et dicet omnis populus: Amen.
20. Maledictus, qui dormit cum uxore patris sui, et revelat operimentum lectuli ejus: et dicet omnis populus: Amen.
21. Maledictus, qui dormit cum omni jumento: et dicet omnis populus: Amen.
22. Maledictus, qui dormit cum sorore sua, filia patris sui, vel matris suæ: et dicet omnis populus: Amen.
23. Maledictus, qui dormit cum socru sua: et dicet omnis populus: Amen.
24. Maledictus, qui clam percusserit proximum suum: et dicet omnis populus: Amen.
25. Maledictus, qui accipit munera, ut percutiat animam sanguinis innocentis: et dicet omnis populus: Amen.
26. Maledictus, qui non permanet in sermonibus legis hujus, nec eos opere perficit: et dicet omnis populus: Amen.

CAPUT XXVIII.

1. Si autem audieris vocem Domini Dei tui, ut facias atque custodias omnia mandata ejus, quæ ego præcipio tibi hodie, faciet te Dominus Deus tuus excelsiorem cunctis gentibus, quæ versantur in terra. (*Lev.* 26, 3.)
2. Venientque super te universæ benedictiones istæ, et apprehendent te: si tamen præcepta ejus audieris.
3. Benedictus tu in civitate, et benedictus in agro.
4. Benedictus fructus ventris tui, et fructus terræ tuæ, fructusque jumentorum tuorum, greges armentorum tuorum, et caulæ ovium tuarum.
5. Benedicta horrea tua, et benedictæ reliquiæ tuæ.
6. Benedictus eris tu ingrediens et egrediens.
7. Dabit Dominus inimicos tuos, qui consurgent adversum te, corruentes in conspectu tuo: per unam viam venient contra te, et per septem fugient a facie tua.
8. Emittet Dominus benedictionem super cellaria tua, et super omnia opera manuum tuarum, benedicetque tibi in terra, quam acceperis.
9. Suscitabit te Dominus sibi in populum sanctum, sicut juravit tibi: si custodieris mandata Domini Dei tui, et ambulaveris in viis ejus.
10. Videbuntque omnes terrarum populi, quod nomen Domini invocatum sit super te, et timebunt te.
11. Abundare te faciet Dominus omnibus bonis, fructu uteri tui, et fructu jumentorum tuorum, fructu terræ tuæ, quam juravit Dominus patribus tuis, ut daret tibi.
12. Aperiet Dominus thesaurum suum optimum, cœlum, ut tribuat pluviam terræ tuæ in tempore suo: benedicetque cunctis operibus manuum tuarum. Et fœnerabis gentibus multis, et ipse a nullo fœnus accipies. (*Supr.* 15, 6.)
13. Constituet te Dominus in caput, et non in caudam, et eris semper supra, et non subter: si tamen audieris mandata Domini Dei tui, quæ ego præcipio tibi hodie, et custodieris et feceris,
14. ac non declinaveris ab eis nec ad dexteram, nec ad sinistram, nec secutus fueris deos alienos, neque colueris eos.
15. Quodsi audire nolueris vocem Domini Dei tui, ut custodias, et facias omnia mandata ejus et ceremonias, quas ego præcipio tibi hodie, venient super te omnes maledictiones istæ, et apprehendent te. (*Lev.* 26, 14. *Thren.* 2, 17. *Baruch.* 1, 20. *Malach.* 2, 2.)
16. Maledictus eris in civitate, maledictus in agro.
17. Maledictum hòrreum tuum, et maledictæ reliquiæ tuæ.
18. Maledictus fructus ventris tui, et fructus terræ tuæ, armenta boum tuorum, et greges ovium tuarum.

19. Maledictus eris ingrediens, et maledictus egrediens.
20. Mittet Dominus super te famem et esuriem, et increpationem in omnia opera tua, quæ tu facies: donec conterat te, et perdat velociter propter adinventiones tuas pessimas, in quibus reliquisti me.
21. Adjungat tibi Dominus pestilentiam, donec consumat te de terra, ad quam ingredieris possidendam.
22. Percutiat te Dominus egestate, febri et frigore, ardore et æstu, et aëre corrupto ac rubigine, et persequatur, donec pereas.
23. Sit cœlum, quod supra te est, æneum: et terra, quam calcas, ferrea.
24. Det Dominus imbrem terræ tuæ pulverem, et de cœlo descendat super te cinis, donec conteraris.
25. Tradat te Dominus corruentem ante hostes tuos: per unam viam egrediaris contra eos, et per septem fugias, et dispergaris per omnia regna terræ:
26. sitque cadaver tuum in escam cunctis volatilibus cœli, et bestiis terræ, et non sit, qui abigat.
27. Percutiat te Dominus ulcere Aegypti, et partem corporis, per quam stercora egeruntur, scabie quoque et prurigine, ita ut curari nequeas.
28. Percutiat te Dominus amentia et cæcitate ac furore mentis,
29. et palpes in meridie, sicut palpare solet cæcus in tenebris, et non dirigas vias tuas. Omnique tempore calumniam sustineas, et opprimaris violentia, nec habeas qui liberet te.
30. Uxorem accipias, et alius dormiat cum ea. Domum ædifices, et non habites in ea. Plantes vineam, et non vindemies eam.
31. Bos tuus immoletur coram te, et non comedas ex eo. Asinus tuus rapiatur in conspectu tuo, et non reddatur tibi. Oves tuæ dentur inimicis tuis, et non sit, qui te adjuvet.
32. Filii tui et filiæ tuæ tradantur alteri populo, videntibus oculis tuis, et deficientibus ad conspectum eorum tota die, et non sit fortitudo in manu tua.
33. Fructus terræ tuæ, et omnes labores tuos comedat populus, quem ignoras: et sis semper calumniam sustinens, et oppressus cunctis diebus,
34. et stupens ad terrorem eorum, quæ videbunt oculi tui.
35. Percutiat te Dominus ulcere pessimo in genibus et in suris, sanarique non possis a planta pedis usque ad verticem tuum.
36. Ducet te Dominus, et regem tuum, quem constitueris super te, in gentem, quam ignoras tu et patres tui: et servies ibi diis alienis, ligno et lapidi.
37. Et eris perditus in proverbium ac fabulam omnibus populis, ad quos te introduxerit Dominus.
38. Sementem multam jacies in terram, et modicum congregabis: quia locustæ devorabunt omnia. (*Mich.* 6, 15.)
39. Vineam plantabis et fodies, et vinum non bibes, nec colliges ex ea quippiam: quoniam vastabitur vermibus.
40. Olivas habebis in omnibus terminis tuis, et non ungeris oleo: quia defluent, et peribunt.
41. Filios generabis et filias, et non frueris eis: quoniam ducentur in captivitatem.
42. Omnes arbores tuas et fruges terræ tuæ rubigo consumet.
43. Advena, qui tecum versatur in terra, ascendet super te, eritque sublimior: tu autem descendes, et eris inferior.
44. Ipse fœnerabit tibi, et tu non fœnerabis ei. Ipse erit in caput, et tu eris in caudam.
45. Et venient super te omnes maledictiones istæ, et persequentes apprehendent te, donec intereas: quia non audisti vocem Domini Dei tui, nec servasti mandata ejus et ceremonias, quas præcepit tibi.
46. Et erunt in te signa atque prodigia, et in semine tuo usque in sempiternum:

47. eo quod non servieris Domino Deo tuo in gaudio, cordisque lætitia, propter rerum omnium abundantiam.
48. Servies inimico tuo, quem immittet tibi Dominus, in fame et siti, et nuditate et omni penuria: et ponet jugum ferreum super cervicem tuam, donec te conterat.
49. Adducet Dominus super te gentem de longinquo, et de extremis terræ finibus in similitudinem aquilæ volantis cum impetu, cujus linguam intelligere non possis:
50. gentem procacissimam, quæ non deferat seni, nec misereatur parvuli,
51. et devoret fructum jumentorum tuorum, ac fruges terræ tuæ: donec intereas, et non relinquat tibi triticum, vinum et oleum, armenta boum, et greges ovium: donec te disperdat,
52. et conterat in cunctis urbibus tuis, et destruantur muri tui firmi atque sublimes, in quibus habebas fiduciam in omni terra tua. Obsideberis intra portas tuas in omni terra tua, quam dabit tibi Dominus Deus tuus,
53. et comedes fructum uteri tui, et carnes filiorum tuorum et filiarum tuarum, quas dederit tibi Dominus Deus tuus, in angustia et vastitate, qua opprimet te hostis tuus. (*Thren.* 4, 10. *Baruch.* 2, 2.)
54. Homo delicatus in te, et luxuriosus valde, invidebit fratri suo, et uxori, quæ cubat in sinu suo,
55. ne det eis de carnibus filiorum suorum, quas comedet: eo quod nihil aliud habeat in obsidione et penuria, qua vastaverint te inimici tui intra omnes portas tuas.
56. Tenera mulier et delicata, quæ super terram ingredi non valebat, nec pedis vestigium figere propter mollitiem et teneritudinem nimiam, invidebit viro suo, qui cubat in sinu ejus, super filii et filiæ carnibus,
57. et illuvie secundarum, quæ egrediuntur de medio feminum ejus, et super liberis qui eadem hora nati sunt: comedent enim eos clam propter rerum omnium penuriam in obsidione et vastitate, qua opprimet te inimicus tuus intra portas tuas.
58. Nisi custodieris, et feceris omnia verba legis hujus, quæ scripta sunt in hoc volumine, et timueris nomen ejus gloriosum et terribile, hoc est, Dominum Deum tuum:
59. augebit Dominus plagas tuas, et plagas seminis tui, plagas magnas et perseverantes, infirmitates pessimas et perpetuas:
60. et convertet in te omnes afflictiones Aegypti, quas timuisti, et adhærebunt tibi:
61. insuper et universos languores, et plagas, quæ non sunt scriptæ in volumine legis hujus, inducet Dominus super te, donec te conterat:
62. et remanebitis pauci numero, qui prius eratis sicut astra cæli præ multitudine, quoniam non audisti vocem Domini Dei tui.
63. Et sicut ante lætatus est Dominus super vos, bene vobis faciens, vosque multiplicans: sic lætabitur disperdens vos atque subvertens, ut auferamini de terra, ad quam ingrederis possidendam.
64. Disperget te Dominus in omnes populos a summitate terræ usque ad terminos ejus: et servies ibi diis alienis, quos et tu ignoras et patres tui, lignis et lapidibus.
65. In gentibus quoque illis non quiesces, neque erit requies vestigio pedis tui. Dabit enim tibi Dominus ibi cor pavidum, et deficientes oculos, et animam consumtam mœrore:
66. et erit vita tua quasi pendens ante te. Timebis nocte et die, et non credes vitæ tuæ.
67. Mane dices: Quis mihi det vesperum? et vespere: Quis mihi det mane? propter cordis tui formidinem, qua terreberis, et propter ea, quæ tuis videbis oculis.
68. Reducet te Dominus classibus in Aegyptum per viam, de qua dixit tibi, ut eam amplius non videres. Ibi venderis inimicis tuis in servos et ancillas, et non erit, qui emat.

CAPUT XXIX.

1. Hæc sunt verba fœderis, quod præcepit Dominus Moysi ut feriret cum filiis Israel in terra Moab; præter illud fœdus, quod cum eis pepigit in Horeb.

2. Vocavitque Moyses omnem Israel, et dixit ad eos: Vos vidistis universa, quæ fecit Dominus coram vobis in terra Aegypti Pharaoni, et omnibus servis ejus universæque terræ illius, (*Exod.* 19, 4.)

3. tentationes magnas, quas viderunt oculi tui, signa illa, portentaque ingentia,

4. et non dedit vobis Dominus cor intelligens, et oculos videntes, et aures, quæ possunt audire, usque in præsentem diem.

5. Adduxit vos quadraginta annis per desertum: non sunt attrita vestimenta vestra, nec calceamenta pedum vestrorum vetustate consumta sunt. (*Supr.* 8, 4.)

6. Panem non comedistis, vinum et siceram non bibistis, ut sciretis, quia ego sum Dominus Deus vester.

7. Et venistis ad hunc locum: egressusque est Sehon rex Hesebon, et Og rex Basan, occurentes nobis ad pugnam. Et percussimus eos, (*Supr.* 3, 1.)

8. et tulimus terram eorum, ac tradidimus possidendam Ruben et Gad, et dimidiæ tribui Manasse. (*Supr.* 3, 15. *Jos.* 13, 8.)

9. Custodite ergo verba pacti hujus, et implete ea, ut intelligatis universa, quæ facitis.

10. Vos statis hodie cuncti coram Domino Deo vestro, principes vestri, et tribus, ac majores natu, atque doctores, omnis populus Israel,

11. liberi et uxores vestræ, et advena qui tecum moratur in castris, exceptis lignorum cæsoribus, et his qui comportant aquas:

12. ut transeas in fœdere Domini Dei tui, et in jurejurando, quod hodie Dominus Deus tuus percutit tecum:

13. ut suscitet te sibi in populum, et ipse sit Deus tuus sicut locutus est tibi, et sicut juravit patribus tuis, Abraham, Isaac, et Jacob.

14. Nec vobis solis ego hoc fœdus ferio, et hæc juramenta confirmo,

15. sed cunctis præsentibus et absentibus.

16. Vos enim nostis, quomodo habitaverimus in terra Aegypti, et quomodo transierimus per medium nationum, quas transeuntes

17. vidistis abominationes et sordes, id est, idola eorum, lignum et lapidem, argentum et aurum, quæ colebant.

18. Ne forte sit inter vos vir aut mulier, familia aut tribus, cujus cor aversum est hodie a Domino Deo nostro: ut vadat et serviat diis illarum gentium, et sit inter vos radix germinans fel et amaritudinem.

19. Cumque audierit verba juramenti hujus, benedicat sibi in corde suo, dicens: Pax erit mihi, et ambulabo in pravitate cordis mei, et absumat ebria sitientem,

20. et Dominus non ignoscat ei: sed tunc quam maxime furor ejus fumet, et zelus contra hominem illum, et sedeant super eum omnia maledicta, quæ scripta sunt in hoc volumine; et deleat Dominus nomen ejus sub cœlo,

21. et consumat eum in perditionem ex omnibus tribubus Israel, juxta maledictiones, quæ in libro legis hujus ac fœderis continentur.

22. Dicetque sequens generatio et filii, qui nascentur deinceps, et peregrini, qui de longe venerint, videntes plagas terræ illius et infirmitates, quibus eam afflixerit Dominus,

23. sulphure, et salis ardore comburens, ita ut ultra non seratur, nec virens quippiam germinet in exemplum subversionis Sodomæ et Gomorrhæ, Adamæ et Seboim, quas subvertit Dominus in ira et furore suo, (*Gen.* 19, 24.)

24. et dicent omnes gentes: Quare sic fecit Dominus terræ huic? quæ est hæc ira furoris ejus immensa? (III. *Reg.* 9, 8.)

25. Et respondebunt: Quia dereliquerunt pactum Domini, quod pepigit cum patribus eorum, quando eduxit eos de terra Aegypti:

26. et servierunt diis alienis, et adoraverunt eos, quos nesciebant, et quibus non fuerant attributi:

27. idcirco iratus est furor Domini contra terram istam, ut induceret super eam omnia maledicta, quæ in hoc volumine scripta sunt:

28. et ejecit eos de terra sua in ira et furore et in indignatione maxima, projecitque in terram alienam, sicut hodie comprobatur.

29. Abscondita, Domino Deo nostro: quæ manifesta sunt, nobis et filiis nostris usque in sempiternum, ut faciamus universa verba legis hujus.

CAPUT XXX.

1. Cum ergo venerint super te omnes sermones isti, benedictio sive maledictio, quam proposui in conspectu tuo: et ductus pœnitudine cordis tui in universis gentibus, in quas disperserit te Dominus Deus tuus,

2. et reversus fueris ad eum, et obedieris ejus imperiis, sicut ego hodie præcipio tibi, cum filiis tuis in toto corde tuo et in tota anima tua:

3. reducet Dominus Deus tuus captivitatem tuam, ac miserebitur tui, et rursum congregabit te de cunctis populis, in quos te ante dispersit.

4. Si ad cardines cœli fueris dissipatus, inde te retrahet Dominus Deus tuus,

5. et assumet atque introducet in terram, quam possederunt patres tui, et obtinebis eam: et benedicens tibi, majoris numeri te esse faciet, quam fuerunt patres tui.

6. Circumcidet Dominus Deus tuus cor tuum et cor seminis tui: ut diligas Dominum Deum tuum in toto corde tuo et in tota anima tua, ut possis vivere.

7. Omnes autem maledictiones has convertet super inimicos tuos et eos, qui oderunt te et persequuntur.

8. Tu autem reverteris, et audies vocem Domini Dei tui, faciesque universa mandata, quæ ego præcipio tibi hodie:

9. et abundare te faciet Dominus Deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum, in sobole uteri tui et in fructu jumentorum tuorum, in ubertate terræ tuæ et in rerum omnium largitate. Revertetur enim Dominus, ut gaudeat super te in omnibus bonis, sicut gravisus est in patribus tuis:

10. si tamen audieris vocem Domini Dei tui, et custodieris præcepta ejus et ceremonias, quæ in hac lege conscripta sunt: et revertaris ad Dominum Deum tuum in toto corde tuo et in tota anima tua.

11. Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum,

12. nec in cœlo situm, ut possis dicere: Quis nostrum valet ad cœlum ascendere, ut deferat illud ad nos, et audiamus atque opere compleamus? (*Rom.* 10, 6.)

13. Neque trans mare positum, ut causeris, et dicas: Quis ex nobis poterit transfretare mare, et illud ad nos usque deferre, ut possimus audire et facere, quod præceptum est?

14. Sed juxta te est sermo valde, in ore tuo et in corde tuo, ut facias illum.

15. Considera, quod hodie proposuerim in conspectu tuo vitam et bonum, et e contrario mortem et malum,

16. ut diligas Dominum Deum tuum, et ambules in viis ejus, et custodias mandata illius ac ceremonias atque judicia: et vivas, atque multiplicet te, benedicatque tibi in terra, ad quam ingredieris possidendam.

17. Si autem aversum fuerit cor tuum, et audire nolueris, atque errore deceptus adoraveris deos alienos, et servieris eis,

18. prædico tibi hodie, quod pereas, et parvo tempore moreris in terra, ad quam Jordane transmisso ingredieris possidendam.

19. Testes invoco hodie cœlum et terram, quod proposuerim vobis vitam et mortem, benedictionem et maledictionem. Elige ergo vitam, ut et tu vivas, et semen tuum:

20. et diligas Dominum Deum tuum,

atque obedias voci ejus, et illi adhæreas (ipse est enim vita tua, et longitudo dierum tuorum), ut habites in terra, pro qua juravit Dominus patribus tuis, Abraham, Isaac, et Jacob, ut daret eam illis.

CAPUT XXXI.

1. Abiit itaque Moyses, et locutus est omnia verba hæc ad universum Israel,
2. et dixit ad eos: Centum viginti annorum sum hodie, non possum ultra egredi et ingredi, præsertim cum et Dominus dixerit mihi: Non transibis Jordanem istum. (*Num.* 27, 13. *Supr.* 3, 27.)
3. Dominus ergo Deus tuus transibit ante te: ipse delebit omnes gentes has in conspectu tuo, et possidebis eas: et Josue iste transibit ante te, sicut locutus est Dominus.
4. Facietque Dominus eis, sicut fecit Sehon et Og regibus Amorrhæorum et terræ eorum, delebitque eos. (*Num.* 21, 24.)
5. Cum ergo et hos tradiderit vobis, similiter facietis eis, sicut præcepi vobis. (*Supr.* 7, 2.)
6. Viriliter agite, et confortamini: nolite timere, nec paveatis ad conspectum eorum, quia Dominus Deus tuus ipse est ductor tuus, et non dimittet, nec derelinquet te.
7. Vocavitque Moyses Josue, et dixit ei coram omni Israel: Confortare, et esto robustus: tu enim introduces populum istum in terram, quam daturum se patribus eorum juravit Dominus, et tu eam sorte divides. (*Jos.* 1, 6.)
8. Et Dominus, qui ductor est vester, ipse erit tecum: non dimittet, nec derelinquet te: noli timere, nec paveas.
9. Scripsit itaque Moyses legem hanc, et tradidit eam sacerdotibus filiis Levi, qui portabant arcam fœderis Domini, et cunctis senioribus Israel.
10. Præcepitque eis, dicens: Post septem annos, anno remissionis, in solemnitate tabernaculorum,
11. convenientibus cunctis ex Israel, ut appareant in conspectu Domini Dei tui in loco, quem elegerit Dominus, leges verba legis hujus coram omni Israel, audientibus eis,
12. et in unum omni populo congregato, tam viris quam mulieribus, parvulis et advenis, qui sunt intra portas tuas: ut audientes discant, et timeant Dominum Deum vestrum, et custodiant, impleantque omnes sermones legis hujus;
13. filii quoque eorum, qui nunc ignorant, ut audire possint, et timeant Dominum Deum suum cunctis diebus, quibus versantur in terra, ad quam vos Jordane transmisso pergitis obtinendam.
14. Et ait Dominus ad Moysen: Ecce prope sunt dies mortis tuæ: voca Josue, et state in tabernaculo testimonii, ut præcipiam ei. Abierunt ergo Moyses et Josue, et steterunt in tabernaculo testimonii;
15. apparuitque Dominus ibi in columna nubis, quæ stetit in introitu tabernaculi.
16. Dixitque Dominus ad Moysen: Ecce tu dormies cum patribus tuis, et populus iste consurgens fornicabitur post deos alienos in terra, ad quam ingreditur, ut habitet in ea: ibi derelinquet me, et irritum faciet fœdus, quod pepigi cum eo.
17. Et irascetur furor meus contra eum in die illo, et derelinquam eum, et abscondam faciem meam ab eo, et erit in devorationem: invenient eum omnia mala et afflictiones, ita ut dicat in illo die: Vere, quia non est Deus mecum, invenerunt me hæc mala.
18. Ego autem abscondam, et celabo faciem meam in die illo propter omnia mala, quæ fecit, quia secutus est deos alienos.
19. Nunc itaque scribite vobis canticum istud, et docete filios Israel, ut memoriter teneant, et ore decantent, et sit mihi carmen istud pro testimonio inter filios Israel.
20. Introducam enim eum in terram, pro qua juravi patribus ejus, lacte et melle manantem. Cumque comederint, et saturati crassique fuerint, avertentur ad deos alienos,

et servient eis: detrahentque mihi, et irritum facient pactum meum.

21. Postquam invenerint eum mala multa et afflictiones, respondebit ei canticum istud pro testimonio, quod nulla delebit oblivio ex ore seminis sui. Scio enim cogitationes ejus, quæ facturus sit hodie, antequam introducam eum in terram, quam ei pollicitus sum.

22. Scripsit ergo Moyses canticum, et docuit filios Israel.

23. Præcepitque Dominus Josue filio Nun, et ait: Confortare, et esto robustus: tu enim introduces filios Israel in terram, quam pollicitus sum, et ego ero tecum.

24. Postquam ergo scripsit Moyses verba legis hujus in volumine, atque complevit,

25. præcepit Levitis, qui portabant arcam fœderis Domini, dicens:

26. Tollite librum istum, et ponite eum in latere arcæ fœderis Domini Dei vestri: ut sit ibi contra te in testimonium.

27. Ego enim scio contentionem tuam, et cervicem tuam durissimam. Adhuc vivente me et ingrediente vobiscum, semper contentiose egistis contra Dominum: quanto magis cum mortuus fuero?

28. Congregate ad me omnes majores natu per tribus vestras, atque doctores, et loquar audientibus eis sermones istos, et invocabo contra eos cœlum et terram.

29. Novi enim, quod post mortem meam inique agetis, et declinabitis cito de via, quam præcepi vobis: et occurrent vobis mala in extremo tempore, quando feceritis malum in conspectu Domini, ut irritetis eum per opera manuum vestrarum.

30. Locutus est ergo Moyses, audiente universo cœtu Israel, verba carminis hujus, et ad finem usque complevit.

CAPUT XXXII.

1. Audite cœli quæ loquor, audiat terra verba oris mei.

2. Concrescat ut pluvia doctrina mea, fluat ut ros eloquium meum, quasi imber super herbam, et quasi stillæ super gramina.

3. Quia nomen Domini invocabo: date magnificentiam Deo nostro.

4. Dei perfecta sunt opera, et omnes viæ ejus judicia: Deus fidelis, et absque ulla iniquitate, justus et rectus.

5. Peccaverunt ei, et non filii ejus in sordibus: generatio prava atque perversa.

6. Hæccine reddis Domino, popule stulte et insipiens? numquid non ipse est pater tuus, qui possedit te, et fecit, et creavit te?

7. Memento dierum antiquorum, cogita generationes singulas: interroga patrem tuum, et annuntiabit tibi: majores tuos, et dicent tibi.*

8. Quando dividebat Altissimus gentes, quando separabat filios Adam, constituit terminos populorum juxta numerum filiorum Israel. * (*Job* 8, 8.)

9. Pars autem Domini, populus ejus: Jacob funiculus hereditatis ejus.

10. Invenit eum in terra deserta, in loco horroris et vastæ solitudinis, circumduxit eum, et docuit: et custodivit quasi pupillam oculi sui.

11. Sicut aquila provocans ad volandum pullos suos, et super eos volitans, expandit alas suas, et assumsit eum, atque portavit in humeris suis.

12. Dominus solus dux ejus fuit, et non erat cum eo Deus alienus.

13. Constituit eum super excelsam terram, ut comederet fructus agrorum, ut sugeret mel de petra, oleumque de saxo durissimo.

14. Butyrum de armento, et lac de ovibus cum adipe agnorum, et arietum filiorum Basan: et hircos cum medulla tritici, et sanguinem uvæ biberet meracissimum.

15. Incrassatus est dilectus, et recalcitravit: incrassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum, et recessit a Deo salutari suo.

16. Provocaverunt eum in diis alienis, et in abominationibus ad iracundiam concitaverunt.

17. Immolaverunt dæmoniis, et non Deo, diis, quos ignorabant: novi recentesque venerunt, quos non coluerunt patres eorum.
18. Deum, qui te genuit, dereliquisti, et oblitus es Domini creatoris tui.
19. Vidit Dominus, et ad iracundiam concitatus est: quia provocaverunt eum filii sui et filiæ.
20. Et ait: Abscondam faciem meam ab eis, et considerabo novissima eorum: generatio enim perversa est, et infideles filii.
21. Ipsi me provocaverunt in eo, qui non erat Deus, et irritaverunt in vanitatibus suis: et ego provocabo eos in eo, qui non est populus, et in gente stulta irritabo illos. (*Jer.* 15, 14. *Rom.* 10, 19.)
22. Ignis succensus est in furore meo, et ardebit usque ad inferni novissima: devorabitque terram cum germine suo, et montium fundamenta comburet.
23. Congregabo super eos mala, et sagittas meas complebo in eis.
24. Consumentur fame, et devorabunt eos aves morsu amarissimo: dentes bestiarum immittam in eos, cum furore trahentium super terram, atque serpentium.
25. Foris vastabit eos gladius, et intus pavor, juvenem simul ac virginem, lactentem cum homine sene.
26. Dixi: Ubinam sunt? cessare faciam ex hominibus memoriam eorum.
27. Sed propter iram inimicorum distuli, ne forte superbirent hostes eorum, et dicerent: Manus nostra excelsa, et non Dominus, fecit hæc omnia.
28. Gens absque consilio est, et sine prudentia.
29. Utinam saperent, et intelligerent ac novissima providerent.
30. Quomodo persequatur unus mille, et duo fugent decem millia? nonne ideo, quia Deus suus vendidit eos, et Dominus conclusit illos?
31. Non enim est Deus noster, ut dii eorum: et inimici nostri sunt judices.
32. De vinea Sodomorum, vinea eorum, et de suburbanis Gomorrhæ, uva eorum, uva fellis et botri amarissimi.
33. Fel draconum vinum eorum, et venenum aspidum insanabile.
34. Nonne hæc condita sunt apud me, et signata in thesauris meis?
35. Mea est ultio, et ego retribuam in tempore, ut labatur pes eorum: juxta est dies perditionis, et adesse festinant tempora. (*Eccli.* 28, 1. *Heb.* 10, 30.)
36. Judicabit Dominus populum suum, et in servis suis miserebitur: videbit quod infirmata sit manus, et clausi quoque defecerunt, residuique consumti sunt. (II. *Mach.* 7, 6.)
37. Et dicet: Ubi sunt dii eorum, in quibus habebant fiduciam,
38. de quorum victimis comedebant adipes, et bibebant vinum libaminum? surgant, et opitulentur vobis, et in necessitate vos protegant.
39. Videte, quod ego sim solus, et non sit alius Deus præter me: ego occidam, et ego vivere faciam: percutiam, et ego sanabo, et non est, qui de manu mea possit eruere.*
40. Levabo ad cœlum manum meam, et dicam: Vivo ego in æternum. * (I. *Reg.* 2, 6. *Job.* 10, 7.)
41. Si acuero ut fulgur gladium meum, et arripuerit judicium manus mea: reddam ultionem hostibus meis, et his qui oderunt me, retribuam.
42. Inebriabo sagittas meas sanguine, et gladius meus devorabit carnes, de cruore occisorum, et de captivitate, nudati inimicorum capitis.
43. Laudate gentes populum ejus, quia sanguinem servorum suorum ulciscetur: et vindictam retribuet in hostes eorum, et propitius erit terræ populi sui.
44. Venit ergo Moyses, et locutus est omnia verba cantici hujus in auribus populi, ipse et Josue filius Nun.
45. Complevitque omnes sermones istos, loquens ad universum Israel,
46. et dixit ad eos: Ponite corda vestra in omnia verba, quæ ego te-

stificor vobis hodie: ut mandetis ea filiis vestris custodire et facere, et implere universa quæ scripta sunt legis hujus:
47. quia non incassum præcepta sunt vobis, sed ut singuli in eis viverent: quæ facientes longo perseveretis tempore in terra, ad quam, Jordane transmisso, ingredimini possidendam.
48. Locutusque est Dominus ad Moysen in eadem die, dicens:
49. Ascende in montem istum Abarim, id est, transituum, in montem Nebo, qui est in terra Moab contra Jericho: et vide terram Chanaan, quam ego tradam filiis Israel obtinendam, et morere in monte.
50. Quem conscendens jungeris populis tuis, sicut mortuus est Aaron frater tuus in monte Hor, et appositus populis suis: (*Num.* 20. 25—27, 13.)
51. quia prævaricati estis contra me in medio filiorum Israel ad Aquas contradictionis in Cades deserti Sin: et non sanctificastis me inter filios Israel. (*Num.* 20, 12—27, 14.)
52. Econtra videbis terram, et non ingredieris in eam, quam ego dabo filiis Israel.

CAPUT XXXIII.

1. Hæc est benedictio, qua benedixit Moyses, homo Dei, filiis Israel ante mortem suam.
2. Et ait: Dominus de Sinai venit, et de Seir ortus est nobis: apparuit de monte Pharan, et cum eo sanctorum millia: In dextera ejus ignea lex.
3. Dilexit populos, omnes sancti in manu illius sunt: et qui appropinquant pedibus ejus, accipient de doctrina illius.
4. Legem præcepit nobis Moyses, hereditatem multitudinis Jacob.
5. Erit apud rectissimum rex, congregatis principibus populi cum tribubus Israel.
6. Vivat Ruben, et non moriatur, et sit parvus in numero.
7. Hæc est Judæ benedictio: Audi, Domine, vocem Judæ, et ad populum suum introduc eum: manus ejus pugnabunt pro eo, et adjutor illius contra adversarios ejus erit.
8. Levi quoque ait: Perfectio tua, et doctrina tua viro sancto tuo, quem probasti in tentatione, et judicasti ad Aquas contradictionis.
9. Qui dixit patri suo, et matri suæ: Nescio vos; et fratribus suis: Ignoro vos: et nescierunt filios suos. Hi custodierunt eloquium tuum, et pactum tuum servaverunt,
10. judicia tua, o Jacob, et legem tuam, o Israel: ponent thymiama in furore tuo, et holocaustum super altare tuum.
11. Benedic, Domine, fortitudini ejus, et opera manuum illius suscipe. Percute dorsa inimicorum ejus: et qui oderunt eum, non consurgant.
12. Et Benjamin ait: Amantissimus Domini habitabit confidenter in eo: quasi in thalamo tota die morabitur, et inter humeros illius requiescet.
13. Joseph quoque ait: De benedictione Domini terra ejus, de pomis cœli, et rore, atque abysso subjacente:
14. de pomis fructuum solis ac lunæ,
15. de vertice antiquorum montium, de pomis collium æternorum:
16. et de frugibus terrae, et de plenitudine ejus. Benedictio illius, qui apparuit in rubo, veniat super caput Joseph, et super verticem nazaræi inter fratres suos. (*Exod.* 3, 2.)
17. Quasi primogeniti tauri pulchritudo ejus, cornua rhinocerotis cornua illius: in ipsis ventilabit gentes usque ad terminos terræ: hæ sunt multitudines Ephraim, et hæc millia Manasse.
18. Et Zabulon ait: Lætare Zabulon in exitu tuo: et Issachar, in tabernaculis tuis.
19. Populos vocabunt ad montem, ibi immolabunt victimas justitiæ. Qui inundationem maris quasi lac sugent, et thesauros absconditos arenarum.
20. Et Gad ait: Benedictus in latitudine Gad: quasi leo requievit, cepitque brachium et verticem.
21. Et vidit principatum suum, quod in parte sua doctor esset repositus:

qui fuit cum principibus populi, et fecit justitias Domini, et judicium suum cum Israel.
22. Dan quoque ait: Dan catulus leonis, fluet largiter de Basan.
23. Et Nephthali dixit: Nephthali abundantia perfruetur, et plenus erit benedictionibus Domini: mare et meridiem possidebit.
24. Aser quoque ait: Benedictus in filiis Aser, sit placens fratribus suis, et tingat in oleo pedem suum.
25. Ferrum et æs calceamentum ejus. Sicut dies juventutis tuæ, ita et senectus tua.
26. Non est Deus alius, ut Deus rectissimi: ascensor cœli auxiliator tuus. Magnificentia ejus discurrunt nubes,
27. habitaculum ejus sursum, et subter brachia sempiterna: ejiciet a facie tua inimicum, dicetque: Conterere.
28. Habitabit Israel confidenter, et solus. Oculus Jacob in terra frumenti et vini, cœlique caligabunt rore.
29. Beatus es tu Israel: quis similis tui, popule, qui salvaris in Domino? scutum auxilii tui, et gladius gloriæ tuæ: negabunt te inimici tui, et tu eorum colla calcabis.

CAPUT XXXIV.

1. Ascendit ergo Moyses de campestribus Moab super montem Nebo, in verticem Phasga contra Jericho; ostenditque ei Dominus omnem terram Galaad usque Dan, (*Supr.* 3,27. II. *Mach.* 2, 4.)
2. et universum Nephthali, terramque Ephraim et Manasse, et omnem terram Juda usque ad mare novissimum,
3. et australem partem, et latitudinem campi Jericho civitatis palmarum usque Segor.
4. Dixitque Dominus ad eum: Hæc est terra, pro qua juravi Abraham, Isaac et Jacob, dicens: Semini tuo dabo eam. Vidisti eam oculis tuis, et non transibis ad illam. (*Gen.*15,18.)
5. Mortuusque est ibi Moyses, servus Domini, in terra Moab, jubente Domino;
6. et sepelivit eum in valle terræ Moab contra Phogor; et non cognovit homo sepulcrum ejus usque in præsentem diem.
7. Moyses centum et viginti annorum erat, quando mortuus est; non caligavit oculus ejus, nec dentes illius moti sunt.
8. Fleveruntque eum filii Israel in campestribus Moab triginta diebus; et completi sunt dies planctus lugentium Moysen.
9. Josue vero, filius Nun, repletus est spiritu sapientiæ, quia Moyses posuit super eum manus suas. Et obedierunt ei filii Israel, feceruntque sicut præcepit Dominus Moysi.
10. Et non surrexit ultra propheta in Israel sicut Moyses, quem nosset Dominus facie ad faciem,
11. in omnibus signis atque portentis, quæ misit per eum, ut faceret in terra Aegypti Pharaoni, et omnibus servis ejus, universique terræ illius,
12. et cunctam manum robustam, magnaque mirabilia, quæ fecit Moyses coram universo Israel.

LIBER JOSUE.

HEBRAICE JEHOSUA.

CAPUT I.

1. Et factum est post mortem Moysi servi Domini, ut loqueretur Dominus ad Josue filium Nun, ministrum Moysi, et diceret ei:
2. Moyses servus meus mortuus est: surge, et transi Jordanem istum tu et omnis populus tecum in terram, quam ego dabo filiis Israel.
3. Omnem locum, quem calcaverit vestigium pedis vestri, vobis tradam, sicut locutus sum Moysi. (*Deut.* 11, 24.)
4. A deserto et Libano usque ad

fluvium magnum Euphraten, omnis terra Hethæorum usque ad mare magnum contra solis occasum erit terminus vester.

5. Nullus poterit vobis resistere cunctis diebus vitæ tuæ: sicut fui cum Moyse, ita ero tecum, non dimittam, nec derelinquam te. (*Infr.* 3, 7. *Hebr.* 13, 5.)

6. Confortare, et esto robustus: tu enim sorte divides populo huic terram, pro qua juravi patribus suis, ut traderem eam illis. (*Deut.* 31, 7. *et* 23. III. *Reg.* 2, 2.)

7. Confortare igitur, et esto robustus valde, ut custodias, et facias omnem legem, quam præcepit tibi Moyses, servus meus: ne declines ab ea ad dexteram vel ad sinistram, ut intelligas cuncta quæ agis.

8. Non recedat volumen legis hujus ab ore tuo: sed meditaberis in eo diebus ac noctibus, ut custodias et facias omnia quæ scripta sunt in eo: tunc diriges viam tuam, et intelliges eam.

9. Ecce præcipio tibi, confortare, et esto robustus. Noli metuere, et noli timere, quoniam tecum est Dominus Deus tuus in omnibus, ad quæcumque perrexeris.

10. Præcepitque Josue principibus populi, dicens: Transite per medium castrorum, et imperate populo, ac dicite:

11. Præparate vobis cibaria, quoniam post diem tertium transibitis Jordanem, et intrabitis ad possidendam terram, quam Dominus Deus vester daturus est vobis.

12. Rubenitis quoque et Gaditis, et dimidiæ tribui Manasse ait:

13. Mementote sermonis, quem præcepit vobis Moyses, famulus Domini, dicens: Dominus Deus vester dedit vobis requiem, et omnem terram.

14. Uxores vestræ et filii, ac jumenta manebunt in terra, quam tradidit vobis Moyses trans Jordanem: vos autem transite armati ante fratres vestros, omnes fortes manu, et pugnate pro eis, (*Num.* 32, 26.)

15. donec det Dominus requiem fratribus vestris, sicut et vobis dedit, et possideant ipsi quoque terram, quam Dominus Deus vester daturus est eis: et sic revertemini in terram possessionis vestræ, et habitabitis in ea, quam vobis dedit Moyses famulus Domini, trans Jordanem contra solis ortum.

16. Responderuntque ad Josue, atque dixerunt: Omnia, quæ præcepisti nobis, faciemus, et quocumque miseris, ibimus.

17. Sicut obedivimus in cunctis Moysi, ita obediemus et tibi: tantum sit Dominus Deus tuus tecum, sicut fuit cum Moyse.

18. Qui contradixerit ori tuo, et non obedierit cunctis sermonibus, quos præceperis ei, moriatur: tu tantum confortare, et viriliter age.

CAPUT II.

1. Misit igitur Josue, filius Nun, de Setim duos viros exploratores in abscondito, et dixit eis: Ite, et considerate terram, urbemque Jericho. Qui pergentes ingressi sunt domum mulieris meretricis, nomine Rahab, et quieverunt apud eam. (*Hebr.* 11, 31. *Jac.* 2, 25.)

2. Nunciatumque est regi Jericho, et dictum: Ecce viri ingressi sunt huc per noctem de filiis Israel, ut explorarent terram.

3. Misitque rex Jericho ad Rahab dicens: Educ viros, qui venerunt ad te, et ingressi sunt domum tuam: exploratores quippe sunt, et omnem terram considerare venerunt.

4. Tollensque mulier viros, abscondit, et ait: Fateor, venerunt ad me, sed nesciebam, unde essent: (*Infr.* 6, 17.)

5. cumque porta clauderetur in tenebris, et illi pariter exierunt, nescio quo abierunt: persequimini cito, et comprehendetis eos.

6. Ipsa autem fecit ascendere viros in solarium domus suæ, operuitque eos stipula lini, quæ ibi erat.

7. Hi autem, qui missi fuerant, secuti sunt eos per viam, quæ ducit ad vadum Jordanis; illisque egressis statim porta clausa est.

8. Necdum obdormierant, qui latebant, et ecce mulier ascendit ad eos, et ait:

9. Novi, quod Dominus tradiderit vobis terram: etenim irruit in nos terror vester, et elanguerunt omnes habitatores terræ.

10. Audivimus, quod siccaverit Dominus aquas Maris rubri ad vestrum introitum, quando egressi estis ex Aegypto et quæ feceritis duobus Amorrhæorum regibus, qui erant trans Jordanem, Sehon et Og, quos interfecistis. (*Exod.* 14, 21. *Num.* 21, 24.)

11. Et hæc audientes pertimuimus, et elanguit cor nostrum, nec remansit in nobis spiritus ad introitum vestrum: Dominus enim Deus vester ipse est Deus in cœlo sursum, et in terra deorsum.

12. Nunc ergo jurate mihi per Dominum, ut, quomodo ego misericordiam feci vobiscum, ita et vos faciatis cum domo patris mei: detisque mihi verum signum, (*Inf.* 6, 22.)

13. ut salvetis patrem meum et matrem, fratres et sorores meas, et omnia quæ illorum sunt, et eruatis animas nostras a morte.

14. Qui responderunt ei: Anima nostra sit pro vobis in mortem, si tamen non prodideris nos: cumque tradiderit nobis Dominus terram, faciemus in te misericordiam et veritatem.

15. Demisit ergo eos per funem de fenestra; domus enim ejus hærebat muro.

16. Dixitque ad eos: Ad montana conscendite, ne forte occurrant vobis revertentes: ibique latitate tribus diebus, donec redeant, et sic ibitis per viam vestram.

17. Qui dixerunt ad eam: Innoxii erimus a juramento hoc, quo adjurasti nos:

18. si ingredientibus nobis terram, signum fuerit funiculus iste coccineus, et ligaveris eum in fenestra, per quam demisisti nos: et patrem tuum ac matrem, fratresque et omnem cognationem tuam congregaveris in domum tuam.

19. Qui ostium domus tuæ egressus fuerit, sanguis ipsius erit in caput ejus, et nos erimus alieni. Cunctorum autem sanguis, qui tecum in domo fuerint, redundabit in caput nostrum, si eos aliquis tetigerit.

20. Quodsi nos prodere volueris, et sermonem istum proferre in medium, erimus mundi ab hoc juramento, quo adjurasti nos.

21. Et illa respondit: Sicut locuti estis, ita fiat; dimittensque eos, ut pergerent, appendit funiculum coccineum in fenestra.

22. Illi vero ambulantes pervenerunt ad montana, et manserunt ibi tres dies, donec reverterentur, qui fuerant persecuti; quærentes enim per omnem viam, non repererunt eos.

23. Quibus urbem ingressis, reversi sunt, et descenderunt exploratores de monte; et transmisso Jordane, venerunt ad Josue, filium Nun, narraveruntque ei omnia, quæ acciderant sibi,

24. atque dixerunt: Tradidit Dominus omnem terram hanc in manus nostras, et timore prostrati sunt cuncti habitatores ejus.

CAPUT III.

1. Igitur Josue de nocte consurgens movit castra: egredientesque de Setim venerunt ad Jordanem, ipse et omnes filii Israel, et morati sunt ibi tres dies.

2. Quibus evolutis, transierunt præcones per castrorum medium,

3. et clamare cœperunt: Quando videritis arcam fœderis Domini Dei vestri, et sacerdotes stirpis Leviticæ portantes eam, vos quoque consurgite, et sequimini præcedentes:

4. sitque inter vos et arcam spatium cubitorum duum millium, ut procul videre possitis, et nosse, per quam viam ingrediamini, quia prius non ambulastis per eam: et cavete ne appropinquetis ad arcam.

5. Dixitque Josue ad populum: Sanctificamini: cras enim faciet Dominus inter vos mirabilia.

6. Et ait ad sacerdotes: Tollite arcam fœderis, et præcedite populum. Qui jussa complentes tulerunt, et ambulaverunt ante eos.

7. Dixitque Dominus ad Josue: Hodie incipiam exaltare te coram omni

Israel, ut sciant, quod sicut cum Moyse fui, ita et tecum sim.

8. Tu autem præcipe sacerdotibus, qui portant arcam fœderis, et dic eis: Cum ingressi fueritis partem aquæ Jordanis, state in ea.

9. Dixitque Josue ad filios Israel: Accedite huc, et audite verbum Domini Dei vestri.

10. Et rursum: In hoc, inquit, scietis, quod Dominus Deus vivens in medio vestri est, et disperdet in conspectu vestro Chananæum et Hethæum, Hevæum et Pherezæum, Gergesæum quoque et Jebusæum et Amorrhæum.

11. Ecce, arca fœderis Domini omnis terræ antecedet vos per Jordanem.

12. Parate duodecim viros de tribubus Israel, singulos per singulas tribus.

13. Et cum posuerint vestigia pedum suorum sacerdotes, qui portant arcam Domini Dei universæ terræ, in aquis Jordanis, aquæ, quæ inferiores sunt, decurrent atque deficient: quæ autem desuper veniunt, in una mole consistent.

14. Igitur egressus est populus de tabernaculis suis, ut transiret Jordanem; et sacerdotes, qui portabant arcam fœderis, pergebant ante eum.* (*Eccli.* 24, 36.)

15. Ingressisque eis Jordanem, et pedibus eorum in parte aquæ tinctis (Jordanis autem ripas alvei sui tempore messis impleverat),*

16. steterunt aquæ descendentes in loco uno, et ad instar montis intumescentes apparebant procul ab urbe, quæ vocatur Adom, usque ad locum Sarthan; quæ autem inferiores erant, in mare solitudinis (quod nunc vocatur mortuum) descenderunt, usquequo omnino deficerent.

17. Populus autem incedebat contra Jericho; et sacerdotes, qui portabant arcam fœderis Domini, stabant super siccam humum in medio Jordanis accincti, omnisque populus per arentem alveum transibat.

CAPUT IV.

1. Quibus transgressis dixit Dominus ad Josue:

2. Elige duodecim viros, singulos per singulas tribus,

3. et præcipe eis, ut tollant de medio Jordanis alveo, ubi steterunt pedes sacerdotum, duodecim durissimos lapides, quos ponetis in loco castrorum, ubi fixeritis hac nocte tentoria.

4. Vocavitque Josue duodecim viros, quos elegerat de filiis Israel, singulos de singulis tribubus,

5. et ait ad eos: Ite ante arcam Domini Dei vestri ad Jordanis medium, et portate inde singuli singulos lapides in humeris vestris, juxta numerum filiorum Israel,

6. ut sit signum inter vos: et quando interrogaverint vos filii vestri cras, dicentes: Quid sibi volunt isti lapides?

7. respondebitis eis: Defecerunt aquæ Jordanis ante arcam fœderis Domini, cum transiret eum: idcirco positi sunt lapides isti in monumentum filiorum Israel usque in æternum.

8. Fecerunt ergo filii Israel, sicut præcepit eis Josue, portantes de medio Jordanis alveo duodecim lapides, ut Dominus ei imperarat, juxta numerum filiorum Israel, usque ad locum, in quo castrametati sunt, ibique posuerunt eos.

9. Alios quoque duodecim lapides posuit Josue in medio Jordanis alveo, ubi steterunt sacerdotes, qui portabant arcam fœderis; et sunt ibi usque in præsentem diem.

10. Sacerdotes autem, qui portabant arcam, stabant in Jordanis medio, donec omnia complerentur, quæ Josue, ut loqueretur ad populum, præceperat Dominus, et dixerat ei Moyses. Festinavitque populus, et transiit.

11. Cumque transissent omnes, transivit et arca Domini, sacerdotesque pergebant ante populum.

12. Filii quoque Ruben, et Gad, et dimidia tribus Manasse, armati præcedebant filios Israel, sicut eis præceperat Moyses; (*Num.* 32, 28.)

13. et quadraginta pugnatorum millia per turmas et cuneos incedebant per plana atque campestria urbis Jericho.

14. In die illo magnificavit Dominus Josue coram omni Israel, ut timerent eum, sicut timuerant Moysen, dum adhuc viveret.
15. Dixitque ad eum:
16. Præcipe sacerdotibus, qui portant arcam fœderis, ut ascendant de Jordane.
17. Qui præcepit eis, dicens: Ascendite de Jordane.
18. Cumque ascendissent portantes arcam fœderis Domini, et siccam humum calcare cœpissent, reversæ sunt aquæ in alveum suum, et fluebant, sicut ante consueverant.
19. Populus autem ascendit de Jordane, decimo die mensis primi, et castrametati sunt in Galgalis contra orientalem plagam urbis Jericho.
20. Duodecim quoque lapides, quos de Jordanis alveo sumserant, posuit Josue in Galgalis,
21. et dixit ad filios Israel: Quando interrogaverint filii vestri cras patres suos, et dixerint eis: Quid sibi volunt lapides isti?
22. docebitis eos, atque dicetis: Per arentem alveum transivit Israel Jordanem istum,
23. siccante Domino Deo vestro aquas ejus in conspectu vestro, donec transiretis:
24. sicut fecerat prius in Mari rubro, quod siccavit, donec transiremus, (*Exod.* 14, 21.)
25. ut discant omnes terrarum populi fortissimam Domini manum, ut et vos timeatis Dominum Deum vestrum omni tempore.

CAPUT V.

1. Postquam ergo audierunt omnes reges Amorrhæorum, qui habitabant trans Jordanem ad occidentalem plagam et cuncti reges Chanaan, qui propinqua possidebant magni maris loca, quod siccasset Dominus fluenta Jordanis coram filiis Israel, donec transirent, dissolutum est cor eorum, et non remansit in eis spiritus, timentium introitum filiorum Israel.
2. Eo tempore ait Dominus ad Josue: Fac tibi cultros lapideos, et circumcide secundo filios Israel.
3. Fecit, quod jusserat Dominus, et circumcidit filios Israel in Colle præputiorum.
4. Hæc autem causa est secundæ circumcisionis: Omnis populus, qui egressus est de Aegypto generis masculini, universi bellatores viri, mortui sunt in deserto per longissimos viæ circuitus,
5. qui omnes circumcisi erant. Populus autem, qui natus est in deserto,
6. per quadraginta annos itineris latissimæ solitudinis incircumcisus fuit; donec consumerentur, qui non audierant vocem Domini, et quibus ante juraverat, ut non ostenderet eis terram lacte et melle manantem.
7. Horum filii in locum successerunt patrum, et circumcisi sunt a Josue; quia sicut nati fuerant, in præputio erant, nec eos in via aliquis circumciderat.
8. Postquam autem omnes circumcisi sunt, manserunt in eodem castrorum loco, donec sanarentur.
9. Dixitque Dominus ad Josue: Hodie abstuli opprobrium Aegypti a vobis. Vocatumque est nomen loci illius Galgala usque in præsentem diem.
10. Manseruntque filii Israel in Galgalis, et fecerunt Phase, quartadecima die mensis ad vesperum, in campestribus Jericho;
11. et comederunt de frugibus terræ die altero, azymos panes, et polentam ejusdem anni.
12. Defecitque manna, postquam comederunt de frugibus terræ, nec usi sunt ultra cibo illo filii Israel, sed comederunt de frugibus præsentis anni terræ Chanaan.
13. Cum autem esset Josue in agro urbis Jericho, levavit oculos, et vidit virum stantem contra se, evaginatum tenentem gladium, perrexitque ad eum, et ait: Noster es, an adversariorum?
14. Qui respondit: Nequaquam, sed sum princeps exercitus Domini, et nunc venio.
15. Cecidit Josue pronus in terram. Et adorans ait: Quid Dominus meus loquitur ad servum suum?
16. Solve, inquit, calceamentum

tuum de pedibus tuis: locus enim, in quo stas, sanctus est. Fecitque Josue, ut sibi fuerat imperatum. (*Exod.* 3, 5. *Act.* 7, 33.)

CAPUT VI.

1. Jericho autem clausa erat atque munita, timore filiorum Israel, et nullus egredi audebat aut ingredi.

2. Dixitque Dominus ad Josue: Ecce dedi in manu tua Jericho, et regem ejus, omnesque fortes viros.

3. Circuite urbem cuncti bellatores semel per diem: sic facietis sex diebus.

4. Septimo autem die sacerdotes tollant septem buccinas, quarum usus est in jubilæo, et præcedant arcam fœderis: septiesque circuibitis civitatem, et sacerdotes clangent buccinis.

5. Cumque insonuerit vox tubæ longior atque concisior, et in auribus vestris increpuerit, conclamabit omnis populus vociferatione maxima, et muri funditus corruent civitatis, ingredienturque singuli per locum contra quem steterint.

6. Vocavit ergo Josue, filius Nun, sacerdotes, et dixit ad eos: Tollite arcam fœderis, et septem alii sacerdotes tollant septem jubilæorum buccinas, et incedant ante arcam Domini.

7. Ad populum quoque ait: Ite, et circuite civitatem, armati, præcedentes arcam Domini.

8. Cumque Josue verba finisset, et septem sacerdotes septem buccinis clangerent ante arcam fœderis Domini,

9. omnisque præcederet armatus exercitus, reliquum vulgus arcam sequebatur, ac buccinis omnia concrepabant.

10. Præceperat autem Josue populo, dicens: Non clamabitis, nec audietur vox vestra, neque ullus sermo ex ore vestro egredietur, donec veniat dies, in quo dicam vobis: Clamate, et vociferamini.

11. Circuivit ergo arca Domini civitatem semel per diem, et reversa in castra mansit ibi.

12. Igitur, Josue de nocte consurgente, tulerunt sacerdotes arcam Domini,

13. et septem ex eis septem buccinas, quarum in jubilæo usus est; præcedebantque arcam Domini ambulantes atque clangentes; et armatus populus ibat ante eos, vulgus autem reliquum sequebatur arcam, et buccinis personabat.

14. Circuieruntque civitatem secundo die semel, et reversi sunt in castra. Sic fecerunt sex diebus.

15. Die autem septimo, diluculo consurgentes, circuierunt urbem, sicut dispositum erat, septies.

16. Cumque septimo circuitu clangerent buccinis sacerdotes, dixit Josue ad omnem Israel: Vociferamini, tradidit enim vobis Dominus civitatem:

17. sitque civitas hæc anathema, et omnia, quæ in ea sunt, Domino: sola Rahab meretrix vivat cum universis, qui cum ea in domo sunt: abscondit enim nuntios quos direximus. (*Supr.* 2, 4.)

18. Vos autem cavete, ne de his, quæ præcepta sunt, quippiam contingatis, et sitis prævaricationis rei, et omnia castra Israel sub peccato sint atque turbentur.

19. Quidquid autem auri et argenti fuerit, et vasorum æneorum ac ferri, Domino consecretur, repositum in thesauris ejus. (*Lev.* 27, 28.)

20. Igitur omni populo vociferante, et clangentibus tubis, postquam in aures multitudinis vox sonitusque increpuit, muri illico corruerunt; et ascendit unusquisque per locum, qui contra se erat; ceperuntque civitatem, (*Hebr.* 11, 30.)

21. et interfecerunt omnia, quæ erant in ea, a viro usque ad mulierem, ab infante usque ad senem. Boves quoque et oves et asinos in ore gladii percusserunt.

22. Duobus autem viris, qui exploratores missi fuerant, dixit Josue: Ingredimini domum mulieris meretricis, et producite eam, et omnia quæ illius sunt, sicut illi juramento firmastis.

23. Ingressique juvenes, eduxerunt Rahab, et parentes ejus, fratres

quoque, et cunctam supellectilem, ac cognationem illius, et extra castra Israel manere fecerunt.

24. Urbem autem, et omnia quæ erant in ea, succenderunt; absque auro et argento, et vasis æneis, ac ferro, quæ in ærarium Domini consecrarunt.

25. Rahab vero meretricem, et domum patris ejus, et omnia quæ habebat, fecit Josue vivere; et habitaverunt in medio Israel usque in præsentem diem; eo quod absconderit nuntios, quos miserat, ut explorarent Jericho. In tempore illo imprecatus est Josue, dicens:

26. Maledictus vir coram Domino, qui suscitaverit et ædificaverit civitatem Jericho. In primogenito suo fundamenta illius jaciat, et in novissimo liberorum ponat portas ejus. (III. *Reg.* 16, 34.)

27. Fuit ergo Dominus cum Josue, et nomen ejus vulgatum est in omni terra.

CAPUT VII.

1. Filii autem Israel prævaricati sunt mandatum, et usurpaverunt de anathemate. Nam Achan, filius Charmi, filii Zabdi, filii Zare de tribu Juda, tulit aliquid de anathemate; iratusque est Dominus contra filios Israel. (*Infr.* 22, 20. I. *Par.* 2, 7.)

2. Cumque mitteret Josue de Jericho viros contra Hai, quæ est juxta Bethaven, ad orientalem plagam oppidi Bethel, dixit eis: Ascendite, et explorate terram. Qui præcepta complentes exploraverunt Hai.

3. Et reversi dixerunt ei: Non ascendat omnis populus, sed duo vel tria millia virorum pergant, et deleant civitatem: quare omnis populus frustra vexabitur contra hostes paucissimos?

4. Ascenderunt ergo tria millia pugnatorum. Qui statim terga vertentes,

5. percussi sunt a viris urbis Hai, et corruerunt ex eis triginta sex homines; persecutique sunt eos adversarii de porta usque ad Sabarim, et ceciderunt per prona fugientes; pertimuitque cor populi, et instar aquæ liquefactum est.

6. Josue vero scidit vestimenta sua, et pronus cecidit in terram coram arca Domini usque ad vesperam, tam ipse quam omnes senes Israel, miseruntque pulverem super capita sua;

7. et dixit Josue: Heu Domine Deus quid voluisti traducere populum istum Jordanem fluvium, ut traderes nos in manus Amorrhæi, et perderes? utinam, ut cœpimus, mansissemus trans Jordanem.

8. Mi Domine Deus, quid dicam, videns Israelem hostibus suis terga vertentem?

9. Audient Chananæi, et omnes habitatores terræ, et pariter conglobati circumdabunt nos, atque delebunt nomen nostrum de terra: et quid facies magno nomini tuo?

10. Dixitque Dominus ad Josue: Surge, cur jaces pronus in terra?

11. Peccavit Israel, et prævaricatus est pactum meum: tuleruntque de anathemate, et furati sunt atque mentiti, et absconderunt inter vasa sua. (*Deut.* 7, 26.)

12. Nec poterit Israel stare ante hostes suos, eosque fugiet: quia pollutus est anathemate. Non ero ultra vobiscum, donec conteratis eum, qui hujus sceleris reus est.

13. Surge, sanctifica populum, et dic eis: Sanctificamini in crastinum, hæc enim dicit Dominus Deus Israel: Anathema in medio tui est Israel: non poteris stare coram hostibus tuis, donec deleatur ex te, qui hoc contaminatus est scelere. (*Lev.* 20, 7. *Supr.* 3, 5.)

14. Accedetisque mane singuli per tribus vestras, et quamcumque tribum sors invenerit, accedet per cognationes suas, et cognatio per domos, domusque per viros.

15. Et quicumque ille in hoc facinore fuerit deprehensus, comburetur igni cum omni substantia sua: quoniam prævaricatus est pactum Domini, et fecit nefas in Israel.

16. Surgens itaque Josue mane applicuit Israel per tribus suas, et inventa est tribus Juda.

17. Quæ cum juxta familias suas esset oblata, inventa est familia Zare.

Illam quoque per domos offerens reperit Zabdi;

18. cujus domum in singulos dividens viros, invenit Achan, filium Charmi, filii Zabdi, filii Zare de tribu Juda.

19. Et ait Josue ad Achan: Fili mi, da gloriam Domino Deo Israel, et confitere, atque indica mihi, quid feceris: ne abscondas.

20. Responditque Achan Josue, et dixit ei: Vere ego peccavi Domino Deo Israel, et sic et sic feci:

21. vidi enim inter spolia pallium coccineum valde bonum, et ducentos siclos argenti, regulamque auream quinquaginta siclorum: et concupiscens abstuli, et abscondi in terra contra medium tabernaculi mei, argentumque fossa humo operui.

22. Misit ergo Josue ministros, qui currentes ad tabernaculum illius repererunt cuncta abscondita in eodem loco, et argentum simul.

23. Auferentesque de tentorio tulerunt ea ad Josue et ad omnes filios Israel, projeceruntque ante Dominum.

24. Tollens itaque Josue Achan filium Zare, argentumque et pallium, et auream regulam, filios quoque et filias ejus, boves et asinos et oves, ipsumque tabernaculum, et cunctam supellectilem (et omnis Israel cum eo), duxerunt eos ad vallem Achor,

25. ubi dixit Josue: Quia turbasti nos, exturbet te Dominus in die hac. Lapidavitque eum omnis Israel; et cuncta, quæ illius erant, igne consumta sunt.

26. Congregaveruntque super eum acervum magnum lapidum, qui permanet usque in præsentem diem. Et aversus est furor Domini ab eis. Vocatumque est nomen loci illius, vallis Achor, usque hodie. (II. *Reg.* 18, 17.)

CAPUT VIII.

1. Dixit autem Dominus ad Josue: Ne timeas, neque formides, tolle tecum omnem multitudinem pugnatorum, et consurgens ascende in oppidum Hai: ecce tradidi in manu tua regem ejus et populum, urbemque et terram.

2. Faciesque urbi Hai, et regi ejus, sicut fecisti Jericho, et regi illius: prædam vero, et omnia animantia diripietis vobis: pone insidias urbi post eam. (*Supr.* 6, 24.)

3. Surrexitque Josue, et omnis exercitus bellatorum cum eo, ut ascenderent in Hai; et electa triginta millia virorum fortium misit nocte,

4. præcepitque eis, dicens: Ponite insidias post civitatem: nec longius recedatis, et eritis omnes parati:

5. ego autem, et reliqua multitudo, quæ mecum est, accedemus ex adverso contra urbem. Cumque exierint contra nos, sicut ante fecimus, fugiemus, et terga vertemus: *

6. donec persequentes ab urbe longius protrahantur: putabunt enim nos fugere sicut prius.* (*Supr.* 7, 4.)

7. Nobis ergo fugientibus, et illis persequentibus, consurgetis de insidiis, et vastabitis civitatem: tradetque eam Dominus Deus vester in manus vestras.

8. Cumque ceperitis, succendite eam, et sic omnia facietis, ut jussi.

9. Dimisitque eos, et perrexerunt ad locum insidiarum, sederuntque inter Bethel et Hai ad occidentalem plagam urbis Hai; Josue autem nocte illa in medio mansit populi,

10. surgensque diluculo recensuit socios, et ascendit cum senioribus in fronte exercitus, vallatus auxilio pugnatorum.

11. Cumque venissent, et ascendissent ex adverso civitatis, steterunt ad septentrionalem urbis plagam, inter quam et eos erat vallis media.

12. Quinque autem millia viros elegerat, et posuerat in insidiis inter Bethel et Hai ex occidentali parte ejusdem civitatis;

13. omnis vero reliquus exercitus ad aquilonem aciem dirigebat, ita ut novissimi illius multitudinis occidentalem plagam urbis attingerent. Abiit ergo Josue nocte illa, et stetit in vallis medio.

14. Quod cum vidisset rex Hai,

festinavit mane, et egressus est cum omni exercitu civitatis, direxitque aciem contra desertum, ignorans quod post tergum laterent insidiæ.
15. Josue vero, et omnis Israel cesserunt loco, simulantes metum, et fugientes per solitudinis viam.
16. At illi vociferantes pariter, et se mutuo cohortantes, persecuti sunt eos. Cumque recessissent a civitate,
17. et ne unus quidem in urbe Hai et Bethel remansisset, qui non persequeretur Israel (sicut eruperant, aperta oppida relinquentes),
18. dixit Dominus ad Josue: Leva clypeum, qui in manu tua est, contra urbem Hai, quoniam tibi tradam eam.
19. Cumque elevasset clypeum ex adverso civitatis, insidiæ, quæ latebant, surrexerunt confestim: et pergentes ad civitatem, ceperunt, et succenderunt eam.
20. Viri autem civitatis, qui persequebantur Josue, respicientes et videntes fumum urbis ad cœlum usque conscendere, non potuerunt ultra huc illucque diffugere; præsertim cum hi, qui simulaverant fugam, et tendebant ad solitudinem, contra persequentes fortissime restitissent.
21. Vidensque Josue et omnis Israel, quod capta esset civitas, et fumus urbis ascenderet, reversus percussit viros Hai.
22. Siquidem et illi, qui ceperant et succenderant civitatem, egressi ex urbe contra suos, medios hostium ferire cœperunt. Cum ergo ex utraque parte adversarii cæderentur, ita ut nullus de tanta multitudine salvaretur,
23. regem quoque urbis Hai apprehenderunt viventem, et obtulerunt Josue.
24. Igitur, omnibus interfectis, qui Israelem ad deserta tendentem fuerant persecuti, et in eodem loco gladio corruentibus, reversi filii Israel percusserunt civitatem.
25. Erant autem qui in eodem die conciderant a viro usque ad mulierem, duodecim millia hominum, omnes urbis Hai.
26. Josue vero non contraxit manum, quam in sublime porrexerat, tenens clypeum, donec interficerentur omnes habitatores Hai.
27. Jumenta autem et prædam civitatis diviserunt sibi filii Israel, sicut praeceperat Dominus Josue.
28. Qui succendit urbem, et fecit eam tumulum sempiternum;
29. regem quoque ejus suspendit in patibulo usque ad vesperam et solis occasum. Praecepitque Josue, et deposuerunt cadaver ejus de cruce; projeceruntque in ipso introitu civitatis, congesto super eum magno acervo lapidum, qui permanet usque in praesentem diem.
30. Tunc ædificavit Josue altare Domino Deo Israel in monte Hebal,
31. sicut praeceperat Moyses, famulus Domini, filiis Israel, et scriptum est in volumine legis Moysi; altare vero de lapidibus impolitis, quos ferrum non tetigit; et obtulit super eo holocausta Domino, immolavitque pacificas victimas. (*Exod.* 20, 25.)
32. Et scripsit super lapides Deuteronomium legis Moysi, quod ille digesserat coram filiis Israel.
33. Omnis autem populus, et majores natu, ducesque ac judices stabant ex utraque parte arcæ in conspectu sacerdotum, qui portabant arcam fœderis Domini, ut advena ita et indigena. Media pars eorum juxta montem Garizim, et media juxta montem Hebal, sicut praeceperat Moyses, famulus Domini. Et primum quidem benedixit populo Israel. (*Deut.* 11, 29.—27, 12.)
34. Post haec legit omnia verba benedictionis et maledictionis, et cuncta quæ scripta erant in legis volumine.
35. Nihil ex his, quæ Moyses jusserat, reliquit intactum, sed universa replicavit coram omni multitudine Israel, mulieribus ac parvulis et advenis, qui inter eos morabantur.

CAPUT IX.

1. Quibus auditis, cuncti reges trans Jordanem, qui versabantur in montanis et campestribus, in maritimis ac littore magni maris, hi quoque qui habitabant juxta Libanum, Hethæus et Amorrhæus, Chananæus, Pherezæus, et Hevæus, et Jebusæus,

2. congregati sunt pariter, ut pugnarent contra Josue et Israel uno animo, eademque sententia.

3. At hi, qui habitabant in Gabaon, audientes cuncta, quæ fecerat Josue Jericho et Hai;

4. et callide cogitantes tulerunt sibi cibaria, saccos veteres asinis imponentes, et utres vinarios scissos atque consutos,

5. calceamentaque perantiqua, quæ ad indicium vetustatis pittaciis consuta erant, induti veteribus vestimentis, panes quoque, quos portabant ob viaticum, duri erant, et in frusta comminuti;

6. perrexeruntque ad Josue, qui tunc morabatur in castris Galgalæ, et dixerunt ei, atque simul omni Israeli: De terra longinqua venimus, pacem vobiscum facere cupientes. Responderunt viri Israel ad eos, atque dixerunt:

7. Ne forte in terra, quæ nobis sorte debetur, habitetis, et non possimus fœdus inire vobiscum.

8. At illi ad Josue: Servi, inquiunt, tui sumus. Quibus Josue ait: Quinam estis vos? et unde venistis?

9. Responderunt: De terra longinqua valde venerunt servi tui in nomine Domini Dei tui. Audivimus enim famam potentiae ejus, cuncta quæ fecit in Aegypto,

10. et duobus regibus Amorrhæorum, qui fuerunt trans Jordanem, Sehon regi Hesebon, et Og regi Basan, qui erat in Astaroth: (*Num.* 21, 24.)

11. dixeruntque nobis seniores, et omnes habitatores terrae nostrae: Tollite in manibus cibaria ob longissimam viam, et occurrite eis, et dicite: Servi vestri sumus, fœdus inite nobiscum.

12. En, panes quando egressi sumus de domibus nostris, ut veniremus ad vos, calidos sumsimus, nunc sicci facti sunt, et vetustate nimia comminuti:

13. utres vini novos implevimus, nunc rupti sunt et soluti: vestes et calceamenta, quibus induimur, et quæ habemus in pedibus, ob longitudinem longioris viæ trita sunt, et pene consumta.

14. Susceperunt igitur de cibariis eorum, et os Domini non interrogaverunt.

15. Fecitque Josue cum eis pacem, et inito fœdere pollicitus est, quod non occiderentur; principes quoque multitudinis juraverunt eis.*

16. Post dies autem tres initi fœderis audierunt, quod in vicino habitarent, et inter eos futuri essent. *(II. *Reg.* 21, 2.)

17. Moveruntque castra filii Israel, et venerunt in civitates eorum die tertio, quarum haec vocabula sunt, Gabaon et Caphira et Beroth et Cariathiarim.

18. Et non percusserunt eos, eo quod jurassent eis principes multitudinis in nomine Domini Dei Israel. Murmuravit itaque omne vulgus contra principes.

19. Qui responderunt eis: Juravimus illis in nomine Domini Dei Israel, et idcirco non possumus eos contingere.

20. Sed hoc faciemus eis: Reserventur quidem, ut vivant, ne contra nos ira Domini concitetur, si pejeraverimus:

21. sed sic vivant, ut in usus universæ multitudinis ligna cædant, aquasque comportent. Quibus hæc loquentibus,

22. vocavit Gabaonitas Josue, et dixit eis: Cur nos decipere fraude voluistis, ut diceretis: Procul valde habitamus a vobis, cum in medio nostri sitis?

23. Itaque sub maledictione eritis, et non deficiet de stirpe vestra ligna cædens, aquasque comportans in domum Dei mei.

24. Qui responderunt: Nuntiatum est nobis servis tuis, quod promisisset

Dominus Deus tuus Moysi servo suo, ut traderet vobis omnem terram, et disperderet cunctos habitatores ejus. Timuimus igitur valde, et providimus animabus nostris, vestro terrore compulsi, et hoc consilium inivimus.

25. Nunc autem in manu tua sumus, quod tibi bonum et rectum videtur, fac nobis.

26. Fecit ergo Josue, ut dixerat, et liberavit eos de manu filiorum Israel, ut non occiderentur.

27. Decrevitque in illo die, eos esse in ministerio cuncti populi et altaris Domini, cædentes ligna, et aquas comportantes, usque in præsens tempus in loco, quem Dominus elegisset.

CAPUT X.

1. Quae cum audisset Adonisedec, rex Jerusalem, quod scilicet cepisset Josue Hai, et subvertisset eam (sicut enim fecerat Jericho et regi ejus, sic fecit Hai et regi illius), et quod transfugissent Gabaonitæ ad Israel, et essent fœderati eorum,

2. timuit valde. Urbs enim magna erat Gabaon, et una civitatum regalium, et major oppido Hai, omnesque bellatores ejus fortissimi.

3. Misit ergo Adonisedec, rex Jerusalem ad Oham, regem Hebron, et ad Pharam, regem Jerimoth, ad Japhia quoque regem Lachis, et ad Dabir regem Eglon, dicens:

4. Ad me ascendite, et ferte præsidium, ut expugnemus Gabaon, quare transfugerit ad Josue, et ad filios Israel.

5. Congregati igitur ascenderunt quinque reges Amorrhæorum: rex Jerusalem, rex Hebron, rex Jerimoth, rex Lachis, rex Eglon, simul cum exercitibus suis, et castrametati sunt circa Gabaon, oppugnantes eam.

6. Habitatores autem Gabaon urbis obsessæ miserunt ad Josue, qui tunc morabatur in castris apud Galgalam, et dixerunt ei: Ne retrahas manus tuas ab auxilio servorum tuorum: ascende cito, et libera nos, ferque præsidium, convenerunt enim adversum nos omnes reges Amorrhæorum, qui habitant in montanis.

7. Ascenditque Josue de Galgalis, et omnis exercitus bellatorum cum eo, viri fortissimi.

8. Dixitque Dominus ad Josue: Ne timeas eos, in manus enim tuas tradidi illos: nullus ex eis tibi resistere poterit.

9. Irruit itaque Josue super eos repente, tota nocte ascendens de Galgalis. *(I. *Reg.* 7, 10.)

10. Et conturbavit eos Dominus a facie Israel; contrivitque plaga magna in Gabaon, ac persecutus est eos per viam ascensus Bethhoron, et percussit usque Azeca et Maceda. *

11. Cumque fugerent filios Israel, et essent in descensu Bethhoron, Dominus misit super eos lapides magnos de cœlo usque ad Azeca; et mortui sunt multo plures lapidibus grandinis, quam quos gladio percusserant filii Israel.

12. Tunc locutus est Josue Domino in die, qua tradidit Amorrhæum in conspectu filiorum Israel, dixitque coram eis: Sol contra Gabaon ne movearis, et luna contra vallem Ajalon.

13. Steteruntque sol et luna, donec ulcisceretur se gens de inimicis suis. Nonne scriptum est hoc in libro justorum? Stetit itaque sol in medio cœli, et non festinavit occumbere spatio unius diei. (*Eccli.* 46,5.)

14. Non fuit antea nec postea tam longa dies, obediente Domino voci hominis, et pugnante pro Israel.

15. Reversusque est Josue cum omni Israel in castra Galgalæ.

16. Fugerant enim quinque reges, et se absconderant in spelunca urbis Maceda.

17. Nuntiatumque est Josue, quod inventi essent quinque reges latentes in spelunca urbis Maceda.

18. Qui præcepit sociis, et ait: Volvite saxa ingentia ad os speluncæ, et ponite viros industrios, qui clausos custodiant:

19. vos autem nolite stare, sed persequimini hostes, et extremos quosque fugientium cædite: nec dimittatis eos urbium suarum intrare

præsidia, quos tradidit Dominus Deus in manus vestras.

20. Cæsis ergo adversariis plaga magna, et usque ad internecionem pene consumtis, hi, qui Israel effugere potuerunt, ingressi sunt civitates munitas.

21. Reversusque est omnis exercitus ad Josue in Maceda, ubi tunc erant castra, sani et integro numero; nullusque contra filios Israel mutire ausus est.

22. Præcepitque Josue, dicens: Aperite os speluncæ, et producite ad me quinque reges, qui in ea latitant.

23. Feceruntque ministri, ut sibi fuerat imperatum; et eduxerunt ad eum quinque reges de spelunca, regem Jerusalem, regem Hebron, regem Jerimoth, regem Lachis, regem Eglon.

24. Cumque educti essent ad eum, vocavit omnes viros Israel, et ait ad principes exercitus, qui secum erant: Ite, et ponite pedes super colla regum istorum. Qui cum perrexissent et subjectorum colla pedibus calcarent,

25. rursum ait ad eos: Nolite timere, nec paveatis, confortamini et estote robusti: sic enim faciet Dominus cunctis hostibus vestris, adversum quos dimicatis.

26. Percussitque Josue, et interfecit eos, atque suspendit super quinque stipites; fueruntque suspensi usque ad vesperum.

27. Cumque occumberet sol, præcepit sociis, ut deponerent eos de patibulis. Qui depositos projecerunt in speluncam, in qua latuerant, et posuerunt super os ejus saxa ingentia, quæ permanent usque in præsens. (*Deut.* 21, 23.)

28. Eodem quoque die Macedam cepit Josue, et percussit eam in ore gladii, regemque illius interfecit, et omnes habitatores ejus; non dimisit in ea saltem parvas reliquias. Fecitque regi Maceda, sicut fecerat regi Jericho.

29. Transivit autem cum omni Israel de Maceda in Lebna, et pugnabat contra eam;

30. quam tradidit Dominus cum rege suo in manus Israel; percusseruntque urbem in ore gladii, et omnes habitatores ejus; non dimiserunt in ea ullas reliquias. Feceruntque regi Lebna, sicut fecerant regi Jericho. (*Supr.* 6, 2.)

31. De Lebna transivit in Lachis, cum omni Israel, et exercitu per gyrum disposito oppugnabat eam.

32. Traditque Dominus Lachis in manus Israel, et cepit eam die altero, atque percussit in ore gladii, omnemque animam, quæ fuerat in ea, sicut fecerat Lebna.

33. Eo tempore ascendit Horam, rex Gazer, ut auxiliaretur Lachis; quem percussit Josue cum omni populo ejus usque ad internecionem.

34. Transivitque de Lachis in Eglon, et circumdedit,

35. atque expugnavit eam eadem die; percussitque in ore gladii omnes animas, quæ erant in ea, juxta omnia quæ fecerat Lachis.

36. Ascendit quoque cum omni Israel de Eglon in Hebron, et pugnavit contra eam,

37. cepit eam, et percussit in ore gladii regem quoque ejus, et omnia oppida regionis illius, universasque animas, quæ in ea fuerant commoratæ; non reliquit in ea ullas reliquias: sicut fecerat Eglon, sic fecit et Hebron, cuncta, quæ in ea reperit, consumens gladio.

38. Inde reversus in Dabir,

39. cepit eam atque vastavit; regem quoque ejus atque omnia per circuitum oppida percussit in ore gladii, non dimisit in ea ullas reliquias; sicut fecerat Hebron et Lebna et regibus earum, sic fecit Dabir et regi illius.

40. Percussit itaque Josue omnem terram montanam et meridianam atque campestrem, et Asedoth cum regibus suis; non dimisit in ea ullas reliquias, sed omne quod spirare poterat, interfecit, sicut præceperat ei Dominus Deus Israel,

41. a Cadesbarne usque Gazam. Omnem terram Gosen usque Gabaon,

42. universosque reges, et regiones eorum uno impetu cepit atque va-

stavit: Dominus enim Deus Israel pugnavit pro eo;

43. reversusque est cum omni Israel ad locum castrorum in Galgala.

CAPUT XI.

1. Quæ cum audisset Jabin, rex Asor, misit ad Jobab, regem Madon, et ad regem Semeron, atque ad regem Achsaph;

2. ad reges quoque aquilonis, qui habitabant in montanis et in planitie contra meridiem Ceneroth, in campestribus quoque et in regionibus Dor juxta mare;

3. Chananæum quoque ab oriente et occidente, et Amorrhæum atque Hethæum ac Pherezæum et Jebusæum in montanis; Hevæum quoque, qui habitabat ad radices Hermon in terra Maspha.

4. Egressique sunt omnes cum turmis suis, populus multus nimis sicut arena, quæ est in littore maris; equi quoque et currus immensae multitudinis.

5. Conveneruntque omnes reges isti in unum ad aquas Merom, ut pugnarent contra Israel.

6. Dixitque Dominus ad Josue: Ne timeas eos, cras enim hac eadem hora ego tradam omnes istos vulnerandos in conspectu Israel: equos eorum subnervabis, et currus igne combures.

7. Venitque Josue, et omnis exercitus cum eo adversus illos ad aquas Merom subito, et irruerunt super eos;

8. tradiditque illos Dominus in manus Israel. Qui percusserunt eos, et persecuti sunt usque ad Sidonem magnam et aquas Maserephoth, campumque Masphe, qui est ad orientalem illius partem. Ita percussit omnes, ut nullas dimitteret ex eis reliquias;

9. fecitque sicut præceperat ei Dominus, equos eorum subnervavit, currusque combussit igni.

10. Reversusque statim cepit Asor, et regem ejus percussit gladio; Asor enim antiquitus inter omnia regna hæc principatum tenebat.

11. Percussitque omnes animas, quæ ibidem morabantur, non dimisit in ea ullas reliquias; sed usque ad internecionem universa vastavit, ipsamque urbem peremit incendio.

12. Et omnes per circuitum civitates, regesque earum cepit, percussit atque delevit, sicut præceperat ei Moyses famulus Domini. *

13. Absque urbibus, quæ erant in collibus, et in tumulis sitæ, ceteras succendit Israel; unam tantum Asor munitissimam flamma consumsit. * (*Deut.* 7, 1.)

14. Omnemque prædam istarum urbium ac jumenta diviserunt sibi filii Israel, cunctis hominibus interfectis.

15. Sicut præceperat Dominus Moysi servo suo, ita præcepit Moyses Josue, et ille universa complevit; non præteriit de universis mandatis, nec unum quidem verbum, quod jusserat Dominus Moysi. (*Exod.* 34, 11.)

16. Cepit itaque Josue omnem terram montanam, et meridianam, terramque Gosen, et planitiem, et occidentalem plagam, montemque Israel, et campestria ejus;

17. et partem montis, quæ ascendit Seir, usque Baalgad per planitiem Libani subter montem Hermon; omnes reges eorum cepit, percussit, et occidit.

18. Multo tempore pugnavit Josue contra reges istos.

19. Non fuit civitas, quæ se traderet filiis Israel, praeter Hevæum, qui habitabat in Gabaon; omnes enim bellando cepit.

20. Domini enim sententia fuerat, ut indurarentur corda eorum, et pugnarent contra Israel, et caderent, et non mererentur ullam clementiam, ac perirent, sicut præceperat Dominus Moysi.

21. In illo tempore venit Josue, et interfecit Enacim de montanis, Hebron et Dabir et Anab, et de omni monte Juda et Israel, urbesque eorum delevit.

22. Non reliquit ullum de stirpe Enacim in terra filiorum Israel: absque civitatibus Gaza et Geth et Azoto, in quibus solis relicti sunt.

23. Cepit ergo Josue omnem terram, sicut locutus est Dominus ad Moysen, et tradidit eam in possessionem filiis Israel secundum partes et tribus suas; quievitque terra a prœliis. (*Infr.* 14, 15.)

CAPUT XII.

1. Hi sunt reges, quos percusserunt filii Israel, et possederunt terram eorum trans Jordanem ad solis ortum, a torrente Arnon usque ad montem Hermon, et omnem orientalem plagam, quæ respicit solitudinem:
2. Sehon, rex Amorrhæorum, qui habitavit in Hesebon, dominatus est ab Aroer, quæ sita est super ripam torrentis Arnon, et mediæ partis in valle, dimidiæque Galaad, usque ad torrentem Jaboc, qui est terminus filiorum Ammon;
3. et a solitudine usque ad mare Ceneroth contra orientem, et usque ad mare deserti, quod est mare salsissimum, ad orientalem plagam per viam, quæ ducit Bethsimoth, et ab australi parte, quæ subjacet Asedoth, Phasga.
4. Terminus Og, regis Basan, de reliquiis Raphaim, qui habitavit in Astaroth et in Edrai, et dominatus est in monte Hermon, et in Salecha, atque in universa Basan, usque ad terminos
5. Gessuri et Machati, et dimidiæ partis Galaad, terminos Sehon regis Hesebon.
6. Moyses, famulus Domini et filii Israel percusserunt eos, tradiditque terram eorum Moyses in possessionem Rubenitis, et Gaditis, et dimidiæ tribui Manasse.
7. Hi sunt reges terræ, quos percussit Josue et filii Israel trans Jordanem ad occidentalem plagam, a Baalgad in campo Libani usque ad montem, cujus pars ascendit in Seir; tradiditque eam Josue in possessionem tribubus Israel, singulis partes suas,
8. tam in montanis, quam in planis atque campestribus. In Asedoth et in solitudine ac in meridie Hethæus fuit et Amorrhæus, Chananæus et Pherezæus, Hevæus et Jebusæus.
9. Rex Jericho unus; rex Hai, quæ est ex latere Bethel, unus;
10. rex Jerusalem unus, rex Hebron unus;
11. rex Jerimoth unus, rex Lachis unus;
12. rex Eglon unus, rex Gazer unus;
13. rex Dabir unus, rex Gader unus;
14. rex Herma unus, rex Hered unus;
15. rex Lebna unus, rex Odullam unus;
16. rex Maceda unus, rex Bethel unus;
17. rex Taphua unus, rex Opher unus;
18. rex Aphec unus, rex Saron unus;
19. rex Madon unus, rex Asor unus;
20. rex Semeron unus, rex Achsaph unus;
21. rex Thenac unus, rex Mageddo unus;
22. rex Cades unus, rex Jachanan Carmeli unus;
23. rex Dor, et provinciæ Dor unus, rex gentium Galgal unus:
24. rex Thersa unus: Omnes reges triginta unus.

CAPUT XIII.

1. Josue senex, profectæque ætatis erat, et dixit Dominus ad eum: Senuisti, et longævus es, terraque latissima derelicta est, quæ necdum sorte divisa est:
2. omnis videlicet Galilæa, Philisthiim, et universa Gessuri,
3. a fluvio turbido, qui irrigat Aegyptum, usque ad terminos Accaron contra aquilonem: terra Chanaan, quæ in quinque regulos Philisthiim dividitur: Gazæos et Azotios, Ascalonitas, Gethæos et Accaronitas.
4. Ad meridiem vero sunt Hevæi, omnis terra Chanaan, et Maara Sidoniorum usque Apheca et terminos Amorrhæi,
5. ejusque confinia. Libani quoque regio contra orientem a Baalgad sub monte Hermon, donec ingrediaris Emath.
6. Omnium, qui habitant in monte a Libano usque ad aquas Masere-

photh, universique Sidonii. Ego sum, qui delebo eos a facie filiorum Israel. Veniat ergo in partem hereditatis Israel, sicut præcepi tibi.
7. Et nunc divide terram in possessionem novem tribubus, et dimidiæ tribui Manasse,
8. cum qua Ruben et Gad possederunt terram, quam tradidit eis Moyses famulus Domini trans fluenta Jordanis ad orientalem plagam. *
9. Ab Aroer, quæ sita est in ripa torrentis Arnon, et in vallis medio, universaque campestria Medaba, usque Dibon: * (*Num.* 32, 33.)
10. et cunctas civitates Sehon, regis Amorrhæi, qui regnavit in Hesebon usque ad terminos filiorum Ammon:
11. et Galaad, ac terminum Gessuri et Machati, et omnem montem Hermon, et universam Basan, usque ad Salecha,
12. omne regnum Og in Basan, qui regnavit in Astaroth et Edrai, ipse fuit de reliquiis Raphaim; percussitque eos Moyses, atque delevit.
13. Nolueruntque disperdere filii Israel Gessuri et Machati; et habitaverunt in medio Israel usque in præsentem diem.
14. Tribui autem Levi non dedit possessionem; sed sacrificia et victimæ Domini Dei Israel, ipsa est ejus hereditas, sicut locutus est illi. (*Num.* 18, 20.)
15. Dedit ergo Moyses possessionem tribui filiorum Ruben juxta cognationes suas.
16. Fuitque terminus eorum ab Aroer, quæ sita est in ripa torrentis Arnon, et in valle ejusdem torrentis media; universam planitiem, quæ ducit Medaba,
17. et Hesebon, cunctosque viculos earum, qui sunt in campestribus; Dibon quoque, et Bamothbaal, et oppidum Baalmaon.
18. et Jassa, et Cedimoth, et Mephaat,
19. et Cariathaim, et Sabama, et Sarathasar in monte convallis;
20. Bethphogor et Asedoth, Phasga et Bethiesimoth,
21. et omnes urbes campestres, universaque regna Sehon regis Amorrhæi, qui regnavit in Hesebon, quem percussit Moyses cum principibus Madian; Hevæum, et Recem, et Sur, et Hur, et Rebe, duces Sehon habitatores terræ. (*Num.* 31, 8.)
22. Et Balaam filium Beor ariolum occiderunt filii Israel gladio cum ceteris interfectis.
23. Factusque est terminus filiorum Ruben Jordanis fluvius. Hæc est possessio Rubenitarum per cognationes suas urbium et viculorum.
24. Deditque Moyses tribui Gad et filiis ejus per cognationes suas possessionem, cujus hæc divisio est:
25. Terminus Jaser, et omnes civitates Galaad, et dimidiam partem terræ filiorum Ammon, usque ad Aroer, quæ est contra Rabba;
26. et ab Hesebon usque Ramoth, Masphe et Betonim; et a Manaim usque ad terminos Dabir;
27. in valle quoque Betharan, et Bethnemra, et Socoth et Saphon, reliquam partem regni Sehon regis Hesebon; hujus quoque finis Jordanis est usque ad extremam partem maris Cenereth trans Jordanem ad orientalem plagam.
28. Hæc est possessio filiorum Gad per familias suas, civitates, et villæ earum.
29. Dedit et dimidiæ tribui Manasse, filiisque ejus juxta cognationes suas possessionem,
30. cujus hoc principium est: a Manaim universam Basan, et cuncta regna Og regis Basan, omnesque vicos Jair, qui sunt in Basan, sexaginta oppida;
31. et dimidiam partem Galaad et Astaroth et Edrai, urbes regni Og in Basan; filiis Machir, filii Manasse dimidiæ parti filiorum Machir juxta cognationes suas.
32. Hanc possessionem divisit Moyses in campestribus Moab trans Jordanem contra Jericho ad orientalem plagam.
33. Tribui autem Levi non dedit possessionem, quoniam Dominus Deus Israel ipse est possessio ejus, ut locutus est illi. (*Supr.* 13, 14.)

CAPUT XIV.

1. Hoc est, quod possederunt filii Israel in terra Chanaan, quam dederunt eis Eleazar sacerdos, et Josue, filius Nun, et principes familiarum per tribus Israel,

2. sorte omnia dividentes, sicut præceperat Dominus in manu Moysi, novem tribubus, et dimidiæ tribui. (*Num.* 34, 13.)

3. Duabus enim tribubus, et dimidiæ dederat Moyses trans Jordanem possessionem; absque Levitis, qui nihil terræ acceperunt inter fratres suos;

4. sed in eorum successerunt locum filii Joseph in duas divisi tribus, Manasse et Ephraim; nec acceperunt Levitæ aliam in terra partem, nisi urbes ad habitandum, et suburbana earum ad alenda jumenta et pecora sua.

5. Sicut præceperat Dominus Moysi, ita fecerunt filii Israel, et diviserunt terram.

6. Accesserunt itaque filii Juda ad Josue in Galgala, locutusque est ad eum Caleb filius Jephone Cenezæus: Nosti, quid locutus sit Dominus ad Moysen hominem Dei, de me et te in Cadesbarne. (*Num.* 14, 24.)

7. Quadraginta annorum eram, quando misit me Moyses, famulus Domini, de Cadesbarne, ut considerarem terram, nuntiavique ei, quod mihi verum videbatur.

8. Fratres autem mei, qui ascenderant mecum, dissolverunt cor populi: et nihilominus ego secutus sum Dominum Deum meum.

9. Juravitque Moyses in die illo, dicens: Terra, quam calcavit pes tuus, erit possessio tua et filiorum tuorum in æternum, quia secutus es Dominum Deum meum.

10. Concessit ergo Dominus vitam mihi, sicut pollicitus est usque in præsentem diem. Quadraginta et quinque anni sunt, ex quo locutus est Dominus verbum istud ad Moysen, quando ambulabat Israel per solitudinem: hodie octoginta quinque annorum sum,

11. sic valens, ut eo valebam tempore, quando ad explorandum missus sum: illius in me temporis fortitudo usque hodie perseverat, tam ad bellandum quam ad gradiendum.*

12. Da ergo mihi montem istum, quem pollicitus est Dominus, te quoque audiente, in quo Enacim sunt, et urbes magnæ atque munitæ: si forte sit Dominus mecum, et potuero delere eos, sicut promisit mihi.* (*Eccli.* 46, 11.)

13. Benedixitque ei Josue, et tradidit ei Hebron in possessionem;

14. atque ex eo fuit Hebron Caleb filio Jephone Cenezæo usque in præsentem diem, quia secutus est Dominum Deum Israel. (*Num.* 14, 6.)

15. Nomen Hebron ante vocabatur Cariath Arbe; Adam maximus ibi inter Enacim situs est; et terra cessavit a prœliis.

CAPUT XV.

1. Igitur sors filiorum Judæ per cognationes suas ista fuit: A termino Edom, desertum Sin contra meridiem, et usque ad extremam partem australis plagæ; (*Num.* 34, 3.)

2. initium ejus a summitate maris salsissimi, et a lingua ejus, quæ respicit meridiem.

3. Egrediturque contra Ascensum scorpionis, et pertransit in Sina; ascenditque in Cadesbarne, et pervenit in Esron, ascendens ad Addar, et circuiens Carcaa,

4. atque inde pertransiens in Asemona, et perveniens ad torrentem Aegypti; eruntque termini ejus mare magnum, hic erit finis meridianæ plagæ.

5. Ab oriente vero erit initium mare salsissimum usque ad extrema Jordanis; et ea, quæ respiciunt ad aquilonem a lingua maris usque ad eundem Jordanis fluvium;

6. ascenditque terminus in Beth Hagla, et transit ab aquilone in Beth Araba; ascendens ad lapidem Boen, filii Ruben.

7. Et tendens usque ad terminos Debera de valle Achor, contra aquilonem respiciens Galgala, quæ est ex adverso ascensionis Adommim, ab australi parte torrentis; transitque aquas, quæ vocantur Fons solis,

et erunt exitus ejus ad fontem Rogel;
8. ascenditque per convallem filii Ennom ex latere Jebusæi ad meridiem, hæc est Jerusalem; et inde se erigens ad verticem montis, qui est contra Geennom ad occidentem in summitate vallis Raphaim contra aquilonem;
9. pertransitque a vertice montis usque ad fontem aquæ Nephtoa; et pervenit usque ad vicos montis Ephron, inclinaturque in Baala, quæ est Cariathiarim, id est, Urbs silvarum;
10. et circuit de Baala contra occidentem usque ad montem Seir; transitque juxta latus montis Jarim ad aquilonem in Cheslon, et descendit in Bethsames, transitque in Thamna;
11. et pervenit contra aquilonem partis Accaron ex latere, inclinaturque Sechrona, et transit montem Baala: pervenitque in Jebneel, et magni maris contra occidentem fine concluditur.
12. Hi sunt termini filiorum Juda per circuitum in cognationibus suis.
13. Caleb vero, filio Jephone, dedit partem in medio filiorum Juda, sicut præceperat ei Dominus: Cariath Arbe patris Enac, ipsa est Hebron.
14. Delevitque ex ea Caleb tres filios Enac, Sesai et Ahiman et Tholmai de stirpe Enac. (*Num.* 13, 23. *Judic.* 1, 20.)
15. Atque inde conscendens venit ad habitatores Dabir, quæ prius vocabatur Cariath Sepher, id est, civitas litterarum.
16. Dixitque Caleb: Qui percusserit Cariath Sepher, et ceperit eam, dabo ei Axam filiam meam uxorem.
17. Cepitque eam Othoniel, filius Cenez, frater Caleb junior; deditque ei Axam filiam suam uxorem.
18. Quæ, cum pergerent simul, suasa est a viro suo, ut peteret a patre suo agrum, suspiravitque ut sedebat in asino. Cui Caleb: Quid habes, inquit?
19. At illa respondit: Da mihi benedictionem: terram australem et arentem dedisti mihi, junge et irriguam. Dedit itaque ei Caleb irriguum superius et inferius.
20. Hæc est possessio tribus filiorum Juda per cognationes suas.
21. Erantque civitates ab extremis partibus filiorum Juda juxta terminos Edom a meridie: Cabseel et Eder et Jagur,
22. et Cina et Dimona et Adada,
23. et Cades et Asor et Jethnam,
24. Ziph et Telem et Baloth,
25. Asor nova et Carioth, Hesron, hæc est Asor,
26. Amam, Samam, et Molada,
27. et Asergadda et Hassemon et Bethphelet,
28. et Hasersual et Bersabee et Baziothia,
29. et Baala et Iim et Esem,
30. et Eltholad et Cesil et Harma,
31. et Siceleg et Medemena et Sensenna,
32. Lebaoth et Selim et Aen et Remmon: omnes civitates viginti novem, et villæ earum.
33. In campestribus vero: Estaol et Sarea et Asena,
34. et Zanoe et Aengannim et Taphua et Enaim,
35. et Jerimoth et Adullam, Socho et Azeca,
36. et Saraim et Adithaim et Gedera et Gederothaim: urbes quatuordecim, et villæ earum.
37. Sanan et Hadassa et Magdalgad,
38. Delean et Masepha et Jecthel,
39. Lachis et Bascath et Eglon,
40. Chebbon et Leheman et Cethlis,
41. et Gideroth et Bethdagon et Naama et Maceda: civitates sedecim, et villæ earum.
42. Labana et Ether et Asan,
43. Jephtha et Esna et Nesib,
44. et Ceila et Achzib et Maresa: civitates novem, et villæ earum.
45. Accaron cum vicis et villulis suis.
46. Ab Accaron usque ad mare; omnia quæ vergunt ad Azotum et viculos ejus.
47. Azotus cum vicis et villulis suis; Gaza cum vicis et villulis suis, usque ad torrentem Aegypti, et mare magnum terminus ejus.

48. Et in monte: Samir et Jether et Socoth
49. et Danna et Cariathsenna, hæc est Dabir,
50. Anab et Istemo et Anim,
51. Gosen et Olon et Gilo: civitates undecim et villæ earum.
52. Arab et Ruma et Esaan,
53. et Janum et Beththaphua et Apheca,
54. Athmatha et Cariatharbe, hæc est Hebron, et Sior: civitates novem, et villæ earum.
55. Maon et Carmel et Ziph et Jota,
56. Jezrael et Jucadam et Zanoe,
57. Accain, Gabaa et Thamna: civitates decem, et villæ earum.
58. Halhul et Bessur et Gedor,
59. Mareth et Bethanoth et Eltecon: civitates sex et villæ earum.
60. Cariathbaal, hæc est Cariathiarim, urbs silvarum, et Arebba: civitates duæ, et villæ earum.
61. In deserto Betharaba, Meddin, et Sachacha,
62. et Nebsan, et civitas salis, et Engaddi: civitates sex, et villæ earum.
63. Jebusæum autem habitatorem Jerusalem non potuerunt filii Juda delere; habitavitque Jebusæus cum filiis Juda in Jerusalem usque in præsentem diem.

CAPUT XVI.

1. Cecidit quoque sors filiorum Joseph ab Jordane contra Jericho et aquas ejus ab oriente: solitudo quæ ascendit de Jericho ad montem Bethel,
2. et egreditur de Bethel Luza, transitque terminum Archi, Ataroth;
3. et descendit ad occidentem juxta terminum Jephleti, usque ad terminos Bethhoron inferioris, et Gazer: finiunturque regiones ejus mari magno;
4. possederuntque filii Joseph Manasses et Ephraim.
5. Et factus est terminus filiorum Ephraim per cognationes suas, et possessio eorum contra orientem Ataroth addar usque Bethhoron superiorem.
6. Egrediunturque confinia in mare; Machmethad vero aquilonem respicit, et circuit terminos contra orientem in Thanathselo, et pertransit ab oriente Janoe;
7. descenditque de Janoe in Ataroth et Naaratha, et pervenit in Jericho, egrediturque ad Jordanem.
8. De Taphua pertransit contra mare in Vallem arundineti, suntque egressus ejus in mare salsissimum. Hæc est possessio tribus filiorum Ephraim per familias suas.
9. Urbesque separatæ sunt filiis Ephraim in medio possessionis filiorum Manasse, et villæ earum.
10. Et non interfecerunt filii Ephraim Chananæum, qui habitabat in Gazer: habitavitque Chananæus in medio Ephraim usque in diem hanc tributarius.

CAPUT XVII.

1. Cecidit autem sors tribui Manasse (ipse enim est primogenitus Joseph); Machir primogenito Manasse patri Galaad, qui fuit vir pugnator, habuitque possessionem Galaad et Basan;
2. et reliquis filiorum Manasse juxta familias suas, filiis Abiezer et filiis Helec et filiis Esriel et filiis Sechem et filiis Hepher et filiis Semida. Isti sunt filii Manasse filii Joseph, mares, per cognationes suas. (*Num.* 26, 30.)
3. Salphaad vero filio Hepher filii Galaad filii Machir filii Manasse non erant filii, sed solæ filiæ, quarum ista sunt nomina: Maala et Noa et Hegla et Melcha et Thersa. (*Num.* 27, 1.—36, 11.)
4. Veneruntque in conspectu Eleazari sacerdotis et Josue filii Nun et principum, dicentes: Dominus præcepit per manum Moysi, ut daretur nobis possessio in medio fratrum nostrorum. Deditque eis juxta imperium Domini possessionem in medio fratrum patris earum.
5. Et ceciderunt funiculi Manasse, decem, absque terra Galaad et Basan trans Jordanem.
6. Filiæ enim Manasse possederunt hereditatem in medio filiorum ejus.

Terra autem Galaad cecidit in sortem filiorum Manasse, qui reliqui erant.

7. Fuitque terminus Manasse ab Aser, Machmethad quæ respicit Sichem; et egreditur ad dexteram juxta habitatores fontis Taphuae.

8. Etenim in sorte Manasse ceciderat terra Taphuae, quæ est juxta terminos Manasse filiorum Ephraim.

9. Descenditque terminus Vallis arundineti in meridiem torrentis civitatum Ephraim, quæ in medio sunt urbium Manasse; terminus Manasse ab aquilone torrentis, et exitus ejus pergit ad mare;

10. ita ut possessio Ephraim sit ab austro, et ab aquilone Manasse, et utramque claudat mare, et conjungantur sibi in tribu Aser ab aquilone, et in tribu Issachar ab oriente.

11. Fuitque hereditas Manasse in Issachar et in Aser, Bethsan et viculi ejus, et Jeblaam cum viculis suis, et habitatores Dor cum oppidis suis, habitatores quoque Endor cum viculis suis; similiterque habitatores Thenac cum viculis suis, et habitatores Mageddo cum viculis suis, et tertia pars urbis Nopheth.

12. Nec potuerunt filii Manasse has civitates subvertere, sed cœpit Chananæus habitare in terra sua.

13. Postquam autem convaluerunt filii Israel, subjecerunt Chananæos, et fecerunt sibi tributarios, nec interfecerunt eos.

14. Locutique sunt filii Joseph ad Josue, et dixerunt: Quare dedisti mihi possessionem sortis et funiculi unius, cum sim tantæ multitudinis, et benedixerit mihi Dominus?

15. Ad quos Josue ait: Si populus multus es, ascende in silvam, et succide tibi spatia in terra Pherezæi et Raphaim, quia angusta est tibi possessio montis Ephraim.

16. Cui responderunt filii Joseph: Non poterimus ad montana conscendere, cum ferreis curribus utantur Chananæi, qui habitant in terra campestri, in qua sitæ sunt Bethsan cum viculis suis, et Jezrael mediam possidens vallem.

17. Dixitque Josue ad domum Joseph, Ephraim et Manasse: Populus multus es, et magnæ fortitudinis, non habebis sortem unam,

18. sed transibis ad montem, et succides tibi, atque purgabis ad habitandum spatia: et poteris ultra procedere cum subverteris Chananæum, quem dicis ferreos habere currus, et esse fortissimum.

CAPUT XVIII.

1. Congregatique sunt omnes filii Israel in Silo, ibique fixerunt tabernaculum testimonii, et fuit eis terra subjecta.

2. Remanserant autem filiorum Israel septem tribus, quæ necdum acceperant possessiones suas.

3. Ad quos Josue ait: Usquequo marcetis ignavia, et non intratis ad possidendam terram, quam Dominus Deus patrum vestrorum dedit vobis?

4. Eligite de singulis tribubus ternos viros, ut mittam eos, et pergant atque circumeant terram, et describant eam juxta numerum uniuscujusque multitudinis: referantque ad me, quod descripserint.

5. Dividite vobis terram in septem partes: Judas sit in terminis suis ab australi plaga, et domus Joseph ab aquilone:

6. mediam inter hos terram in septem partes describite: et huc venietis ad me, ut coram Domino Deo vestro mittam vobis hic sortem:

7. quia non est inter vos pars Levitarum, sed sacerdotium Domini est eorum hereditas. Gad autem, et Ruben, et dimidia tribus Manasse jam acceperant possessiones suas trans Jordanem ad orientalem plagam, quas dedit eis Moyses, famulus Domini.

8. Cumque surrexissent viri, ut pergerent ad describendam terram, præcepit eis Josue, dicens: Circuite terram, et describite eam, ac revertimini ad me, ut hic coram Domino in Silo mittam vobis sortem.

9. Itaque perrexerunt, et lustrantes eam, in septem partes diviserunt, scribentes in volumine. Reversique sunt ad Josue in castra Silo.

10. Qui misit sortes coram Domino in Silo, divisitque terram filiis Israel in septem partes.
11. Et ascendit sors prima filiorum Benjamin per familias suas, ut possiderent terram inter filios Juda et filios Joseph.
12. Fuitque terminus eorum contra aquilonem a Jordane, pergens juxta latus Jericho septentrionalis plagæ; et inde contra occidentem ad montana conscendens, et perveniens ad solitudinem Bethaven,
13. atque pertransiens juxta Luzam ad meridiem, ipsa est Bethel; descenditque in Ataroth addar in montem, qui est ad meridiem Bethhoron inferioris; (*Gen.* 28, 19.)
14. et inclinatur circuiens contra mare ad meridiem montis, qui respicit Bethhoron contra Africum; suntque exitus ejus in Cariathbaal, quæ vocatur et Cariathiarim, urbem filiorum Juda. Hæc est plaga contra mare, ad occidentem.
15. A meridie autem ex parte Cariathiarim egreditur terminus contra mare, et pervenit usque ad fontem aquarum Nephtoa.
16. Descenditque in partem montis, qui respicit vallem filiorum Ennom; et est contra septentrionalem plagam in extrema parte vallis Raphaim. Descenditque in Geennom (id est, vallem Ennom) juxta latus Jebusæi ad austrum; et pervenit ad fontem Rogel,
17. transiens ad aquilonem, et egrediens ad Ensemes, id est fontem solis;
18. et pertransit usque ad tumulos, qui sunt e regione ascensus Adommim; descenditque ad Abenboen, id est, lapidem Boen filii Ruben; et pertransit ex latere aquilonis ad campestria; descenditque in planitiem,
19. et prætergreditur contra aquilonem Beth hagla; suntque exitus ejus contra linguam maris salsissimi ab aquilone in fine Jordanis ad australem plagam,
20. qui est terminus illius ab oriente. Hæc est possessio filiorum Benjamin per terminos suos in circuitu, et familias suas.
21. Fueruntque civitates ejus: Jericho et Beth hagla et vallis Casis,
22. Beth Araba et Samaraim et Bethel,
23. et Avim, et Aphara, et Ophera,
24. villa Emona et Ophni et Gabee: civitates duodecim, et villæ earum.
25. Gabaon et Rama et Beroth,
26. et Mesphe et Caphara et Amosa,
27. et Recem, Jarephel et Tharela,
28. et Sela, Eleph et Jebus, quæ est Jerusalem, Gabaath et Cariath: civitates quatuordecim, et villæ earum. Hæc est possessio filiorum Benjamin juxta familias suas.

CAPUT XIX.

1. Et egressa est sors secunda filiorum Simeon per cognationes suas; fuitque hereditas
2. eorum in medio possessionis filiorum Juda: Bersabee et Sabee et Molada,
3. et Hasersual, Bala et Asem,
4. et Eltholad, Bethul et Harma,
5. et Siceleg, et Bethmarchaboth et Hasersusa,
6. et Bethlebaoth et Sarohen: civitates tredecim, et villæ earum.
7. Ain et Remmon et Athar et Asan: civitates quatuor, et villæ earum;
8. omnes viculi per circuitum urbium istarum usque ad Baalath Beer Ramath contra australem plagam. Hæc est hereditas filiorum Simeon juxta cognationes suas,
9. in possessione et funiculo filiorum Juda, quia major erat; et idcirco filii Simeon possederunt in medio hereditatis eorum.
10. Ceciditque sors tertia filiorum Zabulon per cognationes suas; et factus est terminus possessionis eorum usque Sarid.
11. Ascenditque de Mari et Merala, et pervenit in Debbaseth, usque ad torrentem, qui est contra Jeconam.
12. Et revertitur de Sared contra orientem in fines Ceseleththabor; et egreditur ad Dabereth, ascenditque contra Japhie.
13. Et inde pertransit usque ad

orientalem plagam Gethhepher et Thacasin: et egreditur in Remmon, Amthar et Noa.
14. Et circuit ad aquilonem Hanathon, suntque egressus ejus vallis Jephtahel,
15. et Cateth et Naalol et Semeron et Jerala et Bethlehem: civitates duodecim, et villæ earum.
16. Hæc est hereditas tribus filiorum Zabulon per cognationes suas, urbes et viculi earum.
17. Issachar egressa est sors quarta per cognationes suas,
18. fuitque ejus hereditas: Jezrael et Casaloth et Sunem,
19. et Hapharaim et Seon et Anaharath,
20. et Rabboth et Cesion, Abes,
21. et Rameth et Engannim et Enhadda et Bethpheses.
22. Et pervenit terminus ejus usque Thabor et Sehesima et Bethsames,eruntque exitus ejus Jordanis; civitates sedecim, et villæ earum.
23. Hæc est possessio filiorum Issachar per cognationes suas, urbes, et viculi earum.
24. Ceciditque sors quinta tribui filiorum Aser per cognationes suas;
25. fuitque terminus eorum: Halcath et Chali et Bethen et Axaph,
26. et Elmelech et Amaad et Messal; et pervenit usque ad Carmelum maris et Sihor et Labanath.
27. Ac revertitur contra orientem Bethdagon, et pertransit usque Zabulon et vallem Jephtahel contra aquilonem in Bethemec et Nehiel. Egrediturque ad lævam Cabul,
28. et Abran et Rohob et Hamon et Cana, usque ad Sidonem magnam;
29. reverliturque in Horma usque ad civitatem munitissimam Tyrum, et usque Hosa; eruntque exitus ejus in mare de funiculo Achziba;
30. et Amma et Aphec et Rohob: civitates viginti duæ, et villæ earum.
31. Hæc est possessio filiorum Aser per cognationes suas, urbesque et viculi earum.
32. Filiorum Nephthali sexta sors cecidit per familias suas,
33. et cœpit terminus de Heleph et Elon in Saananim et Adami, quæ est Neceb, et Jebnael usque Lecum, et egressus eorum usque ad Jordanem;
34. revertiturque terminus contra occidentem in Azanotthabor, atque inde egreditur in Hucuca, et pertransit in Zabulon contra meridiem, et in Aser contra occidentem, et in Juda ad Jordanem contra ortum solis;
35. civitates munitissimæ, Assedim, Ser et Emath et Reccath et Cenereth,
36. et Edema et Arama, Asor,
37. et Cedes et Edrai, Enhasor,
38. et Jeron et Magdalel, Horem et Bethanath et Bethsames: civitates decem et novem et villæ earum.
39. Hæc est possessio tribus filiorum Nephthali per cognationes suas, urbes et viculi earum.
40. Tribui filiorum Dan per familias suas egressa est sors septima,
41. et fuit terminus possessionis ejus: Saraa et Esthaol et Hirsemes id est civitas solis;
42. Selebin et Ajalon et Jethela,
43. Elon et Themna et Acron,
44. Elthece, Gebbethon et Balaath,
45. et Jud et Bane et Barach et Gethremmon,
46. et Mejarcon et Arecon, cum termino, qui respicit Joppen,
47. et ipso fine concluditur. Ascenderunt filii Dan, et pugnaverunt contra Lesem, ceperuntque eam; et percusserunt eam in ore gladii, et possederunt, et habitaverunt in ea, vocantes nomen ejus Lesem Dan, ex nomine Dan patris sui.
48. Hæc est possessio tribus filiorum Dan, per cognationes suas, urbes et viculi earum.
49. Cumque complesset sorte dividere terram singulis per tribus suas, dederunt filii Israel possessionem Josue, filio Nun, in medio sui,
50. juxta præceptum Domini, urbem quam postulavit, Thamnat Saraa in monte Ephraim; et ædificavit civitatem, habitavitque in ea.
51. Hæ sunt possessiones, quas sorte diviserunt Eleazar sacerdos, et Josue, filius Nun, et principes familiarum, ac tribuum filiorum Israel in

Silo, coram Domino ad ostium tabernaculi testimonii, partitique sunt terram.

CAPUT XX.

1. Et locutus est Dominus ad Josue, dicens: Loquere filiis Israel, et dic eis:

2. Separate urbes fugitivorum, de quibus locutus sum ad vos per manum Moysi, (*Num.* 35, 11.)

3. ut confugiat ad eas, quicumque animam percusserit nescius, et possit evadere iram proximi, qui ultor est sanguinis.

4. Cum ad unam harum confugerit civitatum, stabit ante portam civitatis, et loquetur senioribus urbis illius ea, quæ se comprobent innocentem: sicque suscipient eum, et dabunt ei locum ad habitandum.

5. Cumque ultor sanguinis eum fuerit persecutus, non tradent in manus ejus: quia ignorans percussit proximum ejus, nec ante biduum, triduumve ejus probatur inimicus.

6. Et habitabit in civitate illa, donec stet ante judicium causam reddens facti sui, et moriatur sacerdos magnus, qui fuerit in illo tempore, tunc revertetur homicida, et ingredietur civitatem et domum suam, de qua fugerat.

7. Decreveruntque: Cedes in Galilæa montis Nephthali, et Sichem in monte Ephraim, et Cariatharbe, ipsa est Hebron in monte Juda.

8. Et trans Jordanem contra orientalem plagam Jericho statuerunt: Bosor, quæ sita est in campestri solitudine de tribu Ruben, et Ramoth in Galaad de tribu Gad, et Gaulon in Basan de tribu Manasse. (*Deut.* 4, 43.)

9. Hæ civitates constitutæ sunt cunctis filiis Israel, et advenis, qui habitabant inter eos, ut fugeret ad eas qui animam nescius percussisset, et non moreretur in manu proximi, effusum sanguinem vindicare cupientis, donec staret ante populum expositurus causam suam.

CAPUT XXI.

1. Accesseruntque principes familiarum Levi ad Eleazarum sacerdotem, et Josue, filium Nun, et ad duces cognationum per singulas tribus filiorum Israel,

2. locutique sunt ad eos in Silo terræ Chanaan, atque dixerunt: Dominus præcepit per manum Moysi, ut darentur nobis urbes ad habitandum, et suburbana earum ad alenda jumenta. (*Num.* 35, 2.)

3. Dederuntque filii Israel de possessionibus suis juxta imperium Domini civitates et suburbana earum.

4. Egressaque est sors in familiam Caath, filiorum Aaron sacerdotis, de tribubus Juda et Simeon et Benjamin, civitates tredecim;

5. et reliquis filiorum Caath, id est Levitis, quæ superfuerant, de tribubus Ephraim et Dan et dimidia tribu Manasse, civitates decem.

6. Porro filiis Gerson egressa est sors, ut acciperent de tribubus Issachar et Aser et Nephthali, dimidiaque tribu Manasse, in Basan civitates numero tredecim.

7. Et filiis Merari per cognationes suas, de tribubus Ruben et Gad et Zabulon, urbes duodecim.

8. Dederuntque filii Israel Levitis civitates et suburbana earum, sicut præcepit Dominus per manum Moysi, singulis sorte tribuentes.

9. De tribubus filiorum Juda et Simeon dedit Josue civitates, quarum ista sunt nomina: (I. *Par.* 6, 55.)

10. Filiis Aaron per familias Caath Levitici generis (prima enim sors illis egressa est):

11. Cariatharbe patris Enac, quæ vocatur Hebron, in monte Juda, et suburbana ejus per circuitum.

12. Agros vero, et villas ejus dederat Caleb, filio Jephone, ad possidendum. (*Supr.* 14, 14. I. *Par.* 6, 56.)

13. Dedit ergo filiis Aaron sacerdotis Hebron confugii civitatem, ac suburbana ejus, et Lobnam cum suburbanis suis;

14. et Jether et Estemo,

15. et Holon et Dabir,

16. et Ain et Jeta et Bethsames, cum suburbanis suis: civitates novem de tribubus, ut dictum est, duabus.

17. De tribu autem filiorum Benjamin: Gabaon et Gabae,

18. et Anathoth et Almon, cum suburbanis suis: civitates quatuor.
19. Omnes simul civitates filiorum Aaron sacerdotis, tredecim, cum suburbanis suis.
20. Reliquis vero per familias filiorum Caath Levitici generis hæc est data possessio:
21. De tribu Ephraim, urbes confugii, Sichem cum suburbanis suis in monte Ephraim, et Gazer,
22. et Cibsaim et Bethhoron, cum suburbanis suis: civitates quatuor.
23. De tribu quoque Dan: Eltheco et Gabathon,
24. et Ajalon et Gethremmon, cum suburbanis suis: civitates quatuor.
25. Porro de dimidia tribu Manasse: Thanach et Gethremmon, cum suburbanis suis: civitates duæ.
26. Omnes civitates decem et suburbana earum datæ sunt filiis Caath inferioris gradus.
27. Filiis quoque Gerson Levitici generis dedit de dimidia tribu Manasse, confugii civitates: Gaulon in Basan, et Bosram, cum suburbanis suis: civitates duas.
28. Porro de tribu Issachar: Cesion et Dabereth,
29. et Jaramoth et Engannim, cum suburbanis suis: civitates quatuor.
30. De tribu autem Aser: Masal et Abdon,
31. et Helcath et Rohob, cum suburbanis suis: civitates quatuor.
32. De tribu quoque Nephthali civitates confugii: Cedes in Galilæa et Hammoth Dor et Carthan, cum suburbanis suis: civitates tres.
33. Omnes urbes familiarum Gerson tredecim, cum suburbanis suis.
34. Filiis autem Merari, Levitis inferioris gradus, per familias suas data est de tribu Zabulon: Jecnam et Cartha,
35. et Damna et Naalol: civitates quatuor cum suburbanis suis.
36. De tribu Ruben, ultra Jordanem contra Jericho, civitates refugii: Bosor in solitudine, Misor et Jaser et Jethson et Mephaath: civitates quatuor cum suburbanis suis.
37. De tribu Gad civitates confugii: Ramoth in Galaad, et Manaim, et Hesebon et Jazer: civitates quatuor cum suburbanis suis.
38. Omnes urbes filiorum Merari per familias et cognationes suas, duodecim.
39. Itaque civitates universæ Levitarum in medio possessionis filiorum Israel fuerunt quadraginta octo
40. cum suburbanis suis, singulæ per familias distributæ.
41. Deditque Dominus Deus Israeli omnem terram, quam traditurum se patribus eorum juraverat; et possederunt illam, atque habitaverunt in ea.
42. Dataque est ab eo pax in omnes per circuitum nationes: nullusque eis hostium resistere ausus est, sed cuncti in eorum ditionem redacti sunt.
43. Ne unum quidem verbum, quod illis præstiturum se esse promiserat, irritum fuit, sed rebus expleta sunt omnia.

CAPUT XXII.

1. Eodem tempore vocavit Josue Rubenitas, et Gaditas, et dimidiam tribum Manasse,
2. dixitque ad eos: Fecistis omnia, quæ præcepit vobis Moyses, famulus Domini, mihi quoque in omnibus obedistis,
3. nec reliquistis fratres vestros longo tempore usque in præsentem diem, custodientes imperium Domini Dei vestri.
4. Quia igitur dedit Dominus Deus vester fratribus vestris quietem et pacem, sicut pollicitus est: revertimini, et ite in tabernacula vestra, et in terram possessionis, quam tradidit vobis Moyses, famulus Domini, trans Jordanem: (*Supr.* 1, 13. — 13, 8.)
5. ita dumtaxat, ut custodiatis attente, et opere compleatis mandatum et legem, quam præcepit vobis Moyses, famulus Domini, ut diligatis Dominum Deum vestrum, et ambuletis in omnibus viis ejus, et observetis mandata illius, adhæreatisque ei, ac serviatis in omni corde et in omni anima vestra.
6. Benedixitque eis Josue, et dimisit

eos. Qui reversi sunt in tabernacula sua.

7. Dimidiæ autem tribui Manasse possessionem Moyses dederat in Basan; et idcirco mediæ, quæ superfuit, dedit Josue sortem inter ceteros fratres suos trans Jordanem ad occidentalem plagam. Cumque dimitteret eos in tabernacula sua, et benedixisset eis,

8. dixit ad eos: In multa substantia atque divitiis revertimini ad sedes vestras cum argento et auro, ære ac ferro, et veste multiplici: dividite prædam hostium cum fratribus vestris.

9. Reversique sunt, et abierunt filii Ruben, et filii Gad, et dimidia tribus Manasse, a filiis Israel de Silo, quæ sita est in Chanaan, ut intrarent Galaad possessionis suæ, quam obtinuerant juxta imperium Domini in manu Moysi.

10. Cumque venissent ad tumulos Jordanis in terram Chanaan, ædificaverunt juxta Jordanem altare infinitæ magnitudinis.

11. Quod cum audissent filii Israel, et ad eos certi nuntii detulissent, ædificasse filios Ruben et Gad et dimidiæ tribus Manasse altare in terra Chanaan, super Jordanis tumulos, contra filios Israel;

12. convenerunt omnes in Silo, ut ascenderent, et dimicarent contra eos.

13. Et interim miserunt ad illos in terram Galaad Phinees filium Eleazari sacerdotis,

14. et decem principes cum eo, singulos de singulis tribubus.

15. Qui venerunt ad filios Ruben et Gad, et dimidiæ tribus Manasse in terram Galaad, dixeruntque ad eos:

16. Hæc mandat omnis populus Domini: Quæ est ista transgressio? Cur reliquistis Dominum Deum Israel, ædificantes altare sacrilegum, et a cultu illius recedentes?

17. An parum vobis est, quod peccastis in Beelphegor, et usque in præsentem diem macula hujus sceleris in nobis permanet? multique de populo corruerunt. (*Deut.* 4, 3.)

18. Et vos hodie reliquistis Dominum, et cras in universum Israel ira ejus desæviet.

19. Quod si putatis immundam esse terram possessionis vestræ, transite ad terram, in qua tabernaculum Domini est, et habitate inter nos: tantum ut a Domino, et a nostro consortio non recedatis, ædificato altari præter altare Domini Dei nostri.

20. Nonne Achan filius Zare præteriit mandatum Domini, et super omnem populum Israel ira ejus incubuit? Et ille erat unus homo, atque utinam solus periisset in scelere suo. (*Supr.* 7, 1.)

21. Responderuntque filii Ruben et Gad, et dimidia tribus Manasse principibus legationis Israel:

22. Fortissimus Deus Dominus, Fortissimus Deus Dominus, ipse novit, et Israel simul intelliget, si prævaricationis animo hoc altare construximus, non custodiat nos, sed puniat nos in præsenti:

23. et si ea mente fecimus, ut holocausta et sacrificium et pacificas victimas super eo imponeremus, ipse quærat et judicet:

24. et non ea magis cogitatione atque tractatu, ut diceremus: Cras dicent filii vestri filiis nostris: Quid vobis et Domino Deo Israel?

25. terminum posuit Dominus inter nos et vos, o filii Ruben et filii Gad, Jordanem fluvium: et idcirco partem non habetis in Domino. Et per hanc occasionem avertent filii vestri filios nostros a timore Domini. Putavimus itaque melius,

26. et diximus: Exstruamus nobis altare non in holocausta, neque ad victimas offerendas,

27. sed in testimonium inter nos et vos, et sobolem nostram vestramque progeniem, ut serviamus Domino, et juris nostri sit offerre et holocausta et victimas et pacificas hostias: et nequaquam dicant cras filii vestri filiis nostris: Non est vobis pars in Domino.

28. Quodsi voluerint dicere, respondebunt eis: Ecce altare Domini, quod fecerunt patres nostri, non in holocausta, neque in sacrificium, sed in testimonium nostrum ac vestrum.

29. Absit a nobis hoc scelus, ut recedamus a Domino, et ejus vestigia relinquamus exstructo altari ad holocausta, et sacrificia, et victimas offerendas, præter altare Domini Dei nostri, quod exstructum est ante tabernaculum ejus.
30. Quibus auditis, Phinees sacerdos, et principes legationis Israel, qui erant cum eo, placati sunt; et verba filiorum Ruben et Gad, et dimidiæ tribus Manasse, libentissime susceperunt.
31. Dixitque Phinees, filius Eleazari sacerdos ad eos: Nunc scimus, quod nobiscum sit Dominus, quoniam alieni estis a prævaricatione hac, et liberastis filios Israel de manu Domini.
32. Reversusque est cum principibus a filiis Ruben et Gad, de terra Galaad finium Chanaan, ad filios Israel, et retulit eis.
33. Placuitque sermo cunctis audientibus. Et laudaverunt Deum filii Israel, et nequaquam ultra dixerunt, ut ascenderent contra eos, atque pugnarent, et delerent terram possessionis eorum.
34. Vocaveruntque filii Ruben et filii Gad altare, quod exstruxerant: Testimonium nostrum, quod Dominus ipse sit Deus.

CAPUT XXIII.

1. Evoluto autem multo tempore, postquam pacem dederat Dominus Iraeli, subjectis in gyro nationibus universis, et Josue jam longævo, et persenilis ætatis;
2. vocavit Josue ŏmnem Israelem, majoresque natu, et principes ac duces, et magistros, dixitque ad eos: Ego senui, et progressioris ætatis sum:
3. vosque cernitis omnia, quæ fecerit Dominus Deus vester cunctis per circuitum nationibus, quomodo pro vobis ipse pugnaverit;
4. et nunc, quia vobis sorte divisit omnem terram ab orientali parte Jordanis usque ad mare magnum, multæque adhuc supersunt nationes:
5. Dominus Deus vester disperdet eas et auferet a facie vestra, et possidebitis terram, sicut vobis pollicitus est.
6. Tantum confortamini et estote solliciti, ut custodiatis cuncta quæ scripta sunt in volumine legis Moysi, et non declinetis ab eis neque ad dexteram neque ad sinistram:
7. ne, postquam intraveritis ad gentes, quae inter vos futuræ sunt, juretis in nomine deorum earum, et serviatis eis, et adoretis illos:
8. sed adhæreatis Domino Deo vestro, quod fecistis usque in diem hanc.
9. Et tunc auferet Dominus Deus in conspectu vestro gentes magnas et robustissimas, et nullus vobis resistere poterit.
10. Unus e vobis persequetur hostium mille viros: quia Dominus Deus vester pro vobis ipse pugnabit, sicut pollicitus est.
11. Hoc tantum diligentissime præcavete, ut diligatis Dominum Deum vestrum.
12. Quodsi volueritis gentium harum, quæ inter vos habitant, erroribus adhærere, et cum eis miscere connubia, atque amicitias copulare:
13. jam nunc scitote, quod Dominus Deus vester non eas deleat ante faciem vestram, sed sint vobis in foveam ac laqueum et offendiculum ex latere vestro, et sudes in oculis vestris, donec vos auferat atque disperdat de terra hac optima, quam tradidit vobis.
14. En, ego hodie ingredior viam universæ terræ, et toto animo cognoscetis, quod de omnibus verbis, quæ se Dominus præstiturum vobis esse pollicitus est, unum non præterierit incassum. (III. *Reg.* 2, 2.)
15. Sicut ergo implevit opere, quod promisit, et prospera cuncta venerunt: sic adducet super vos, quidquid malorum comminatus est, donec vos auferat atque disperdat de terra hac optima, quam tradidit vobis:
16. eo quod præterieritis pactum Domini Dei vestri, quod pepigit vobiscum, et servieritis diis alienis, et adoraveritis eos: cito atque velociter consurget in vos furor Domini, et

auferemini ab hac terra optima, quam tradidit vobis.

CAPUT XXIV.

1. Congregavitque Josue omnes tribus Israel in Sichem, et vocavit majores natu, ac principes et judices et magistros; steteruntque in conspectu Domini,

2. et ad populum sic locutus est: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Trans fluvium habitaverunt patres vestri ab initio, Thare pater Abraham et Nachor, servieruntque diis alienis. (*Gen.* 11, 26.)

3. Tuli ergo patrem vestrum Abraham de Mesopotamiæ finibus, et adduxi eum in terram Chanaan, multiplicavique semen ejus, (*Gen.* 11, 31.)

4. et dedi ei Isaac, illique rursum dedi Jacob et Esau. E quibus, Esau dedi montem Seir ad possidendum: Jacob vero, et filii ejus descenderunt in Aegyptum. (*Gen.* 21, 2. *Gen.* 25, 26. *Gen.* 36, 8. *Gen.* 46, 6.)

5. Misique Moysen et Aaron, et percussi Aegyptum multis signis atque portentis. (*Exod.* 3, 10.)

6 Eduxique vos et patres vestros de Aegypto, et venistis ad mare: persecutique sunt Aegyptii patres vestros cum curribus et equitatu usque ad Mare rubrum. (*Exod.* 12, 37. *Exod.* 14, 9.)

7. Clamaverunt autem ad Dominum filii Israel, qui posuit tenebras inter vos et Aegyptios, et adduxit super eos mare, et operuit eos. Viderunt oculi vestri cuncta, quae in Aegypto fecerim, et habitastis in solitudine multo tempore:

8. et introduxi vos in terram Amorrhæi, qui habitabat trans Jordanem. Cumque pugnarent contra vos, tradidi eos in manus vestras, et possedistis terram eorum, atque interfecistis eos. (*Num.* 21, 24.)

9. Surrexit autem Balac, filius Sephor, rex Moab, et pugnavit contra Israelem. Misitque et vocavit Balaam filium Beor, ut malediceret vobis: (*Num.* 22, 5.)

10. et ego nolui audire eum, sed e contrario per illum benedixi vobis, et liberavi vos de manu ejus.

11. Transistisque Jordanem, et venistis ad Jericho. Pugnaveruntque contra vos viri civitatis ejus, Amorrhæus, et Pherezæus et Chananæus et Hethæus et Gergesæus et Hevæus et Jebusæus: et tradidi illos in manus vestras. (*Supr.* 3, 13. — 6, 1. — 11, 3.)

12. Misique ante vos crabrones, et ejeci eos de locis suis, duos reges Amorrhæorum, non in gladio nec in arcu tuo. (*Deut.* 7, 20. *Supr.* 11, 20.)

13. Dedique vobis terram, in qua non laborastis, et urbes, quas non ædificastis, ut habitaretis in eis: vineas et oliveta, quæ non plantastis.

14. Nunc ergo timete Dominum, et servite ei perfecto corde atque verissimo, et auferte deos, quibus servierunt patres vestri in Mesopotamia et in Aegypto, ac servite Domino. (I. *Reg.* 7, 3. *Tob.* 14, 10.,

15. Sin autem malum vobis videtur, ut Domino serviatis, optio vobis datur: Eligite hodie, quod placet, cui servire potissimum debeatis, utrum diis, quibus servierunt patres vestri in Mesopotamia, an diis Amorrhæorum, in quorum terra habitatis: ego autem et domus mea serviemus Domino.

16. Responditque populus, et ait: Absit a nobis, ut relinquamus Dominum et serviamus diis alienis.

17. Dominus Deus noster ipse eduxit nos et patres nostros de terra Aegypti, de domo servitutis: fecitque videntibus nobis signa ingentia, et custodivit nos in omni via, per quam ambulavimus, et in cunctis populis, per quos transivimus.

18. Et ejecit universas gentes, Amorrhæum habitatorem terræ, quam nos intravimus. Serviemus igitur Domino, quia ipse est Deus noster.

19. Dixitque Josue ad populum: Non poteritis servire Domino: Deus enim sanctus, et fortis æmulator est, nec ignoscet sceleribus vestris atque peccatis.

20. Si dimiseritis Dominum, et servieritis diis alienis, convertet se, et

affliget vos, atque subvertet, postquam vobis præstiterit bona.
21. Dixitque populus ad Josue: Nequaquam ita, ut loqueris, erit, sed Domino serviemus.
22. Et Josue ad populum. Testes, inquit, vos estis, quia ipsi elegeritis vobis Dominum, ut serviatis ei. Responderuntque: Testes.
23. Nunc ergo, ait, auferte deos alienos de medio vestri, et inclinate corda vestra ad Dominum Deum Israel.
24. Dixitque populus ad Josue: Domino Deo nostro serviemus, et obedientes erimus præceptis ejus.
25. Percussit ergo Josue in die illo fœdus, et proposuit populo præcepta atque judicia in Sichem.
26. Scripsit quoque omnia verba haec in volumine legis Domini: et tulit lapidem pergrandem, posuitque eum subter quercum, quæ erat in sanctuario Domini;
27. et dixit ad omnem populum: En lapis iste erit vobis in testimonium, quod audierit omnia verba Domini, quæ locutus est vobis: ne forte postea negare velitis, et mentiri Domino Deo vestro.
28. Dimisitque populum, singulos in possessionem suam.
29. Et post hæc mortuus est Josue, filius Nun servus Domini, centum et decem annorum;
30. sepelieruntque eum in finibus possessionis suæ in Thamnathsare, quæ est sita in monte Ephraim, a septentrionali parte montis Gaas.
31. Servivitque Israel Domino cunctis diebus Josue et seniorum, qui longo vixerunt tempore post Josue, et qui noverunt omnia opera Domini, quae fecerat in Israel.
32. Ossa quoque Joseph, quæ tulerant filii Israel de Aegypto, sepelierunt in Sichem, in parte agri, quem emerat Jacob a filiis Hemor patris Sichem, centum novellis ovibus, et fuit in possessionem filiorum Joseph. (*Gen.* 50, 24. *Gen.* 33, 19.)
33. Eleazar quoque filius Aaron mortuus est; et sepelierunt eum in Gabaath Phinees filii ejus, quæ data est ei in monte Ephraim.

LIBER JUDICUM.

HEBRAICE SOPHETIM.

CAPUT I.

1. Post mortem Josue consuluerunt filii Israel Dominum, dicentes: Quis ascendet ante nos contra Chananæum, et erit dux belli?
2. Dixitque Dominus: Judas ascendet; ecce, tradidi terram in manus ejus.
3. Et ait Judas Simeoni fratri suo: Ascende mecum in sortem meam, et pugna contra Chananæum, ut et ego pergam tecum in sortem tuam. Et abiit cum eo Simeon.
4. Ascenditque Judas, et tradidit Dominus Chananæum, ac Pherezæum in manus eorum; et percusserunt in Bezec decem millia virorum.
5. Inveneruntque Adonibezec in Bezec, et pugnaverunt contra eum, ac percusserunt Chananæum, et Pherezæum.
6. Fugit autem Adonibezec; quem persecuti comprehenderunt, cæsis summitatibus manuum ejus ac pedum.
7. Dixitque Adonibezec: Septuaginta reges amputatis manuum ac pedum summitatibus colligebant sub mensa mea ciborum reliquias: sicut feci, ita reddidit mihi Deus. Adduxeruntque eum in Jerusalem, et ibi mortuus est.
8. Oppugnantes ergo filii Juda Jerusalem, ceperunt eam, et percusserunt in ore gladii, tradentes cunctam incendio civitatem.
9. Et postea descendentes pugna-

verunt contra Chananæum, qui habitabat in montanis et ad meridiem et in campestribus.

10. Pergensque Judas contra Chananæum, qui habitabat in Hebron, (cujus nomen fuit antiquitus Cariatharbe) percussit Sesai et Ahiman et Tholmai; (*Jos.* 15, 14.)

11. atque inde profectus abiit ad habitatores Dabir, cujus nomen vetus erat Cariath Sepher, id est, civitas litterarum.

12. Dixitque Caleb: Qui percusserit Cariath Sepher, et vastaverit eam, dabo ei Axam filiam meam uxorem.

13. Cumque cepisset eam Othoniel filius Cenez frater Caleb minor, dedit ei Axam filiam suam conjugem.

14. Quam pergentem in itinere monuit vir suus, ut peteret a patre suo agrum. Quæ cum suspirasset sedens in asino, dixit ei Caleb; Quid habes?

15. At illa respondit: Da mihi benedictionem, quia terram arentem dedisti mihi, da et irriguam aquis. Dedit ergo ei Caleb irriguum superius, et irriguum inferius. (*Jos.* 15, 19.)

16. Filii autem Cinæi cognati Moysi, ascenderunt de civitate palmarum, cum filiis Juda in desertum sortis ejus, quod est ad meridiem Arad, et habitaverunt cum eo.

17. Abiit autem Judas cum Simeone fratre suo, et percusserunt simul Chananæum, qui habitabat in Sephaath, et interfecerunt eum. Vocatumque est nomen urbis Horma, id est, anathema.

18. Cepitque Judas Gazam cum finibus suis, et Ascalonem atque Accaron cum terminis suis.

19. Fuitque Dominus cum Juda, et montana possedit; nec potuit delere habitatores vallis, quia falcatis curribus abundabant.

20. Dederuntque Caleb Hebron, sicut dixerat Moyses, qui delevit ex ea tres filios Enac. (*Num.* 14, 24. *Jos.* 15, 14.)

21. Jebusæum autem, habitatorem Jerusalem, non deleverunt filii Benjamin: habitavitque Jebusæus cum filiis Benjamin in Jerusalem usque in præsentem diem.

22. Domus quoque Joseph ascendit in Bethel, fuitque Dominus cum eis.

23. Nam cum obsiderent urbem, quæ prius Luza vocabatur,

24. viderunt hominem egredientem de civitate, dixeruntque ad eum: Ostende nobis introitum civitatis, et faciemus tecum misericordiam.

25. Qui cum ostendisset eis, percusserunt urbem in ore gladii: hominem autem illum, et omnem cognationem ejus dimiserunt.

26. Qui dimissus, abiit in terram Hetthim, et ædificavit ibi civitatem, vocavitque eam Luzam; quæ ita appellatur usque in præsentem diem.

27. Manasses quoque non delevit Bethsan et Thanac cum viculis suis, et habitatores Dor et Jeblaam et Mageddo cum viculis suis; cœpitque Chananæus habitare cum eis.

28. Postquam autem confortatus est Israel, fecit eos tributarios, et delere noluit.

29. Ephraim etiam non interfecit Chananæum, qui habitabat in Gazer, sed habitavit cum eo.

30. Zabulon non delevit habitatores Cetron et Naalol; sed habitavit Chananæus in medio ejus, factusque est ei tributarius.

31. Aser quoque non delevit habitatores Accho et Sidonis, Ahalab et Achazib et Helba et Aphec et Rohob;

32. habitavitque in medio Chananæi habitatoris illius terræ, nec interfecit eum.

33. Nephthali quoque non delevit habitatores Bethsames et Bethanath, et habitavit inter Chananæum habitatorem terræ; fueruntque ei Bethsamitæ et Bethanitæ tributarii.

34. Arctavitque Amorrhæus filios Dan in monte, nec dedit eis locum, ut ad planiora descenderent;

35. habitavitque in monte Hares, quod interpretatur testaceo, in Ajalon et Salebim. Et aggravata est manus domus Joseph; factusque est ei tributarius.

36. Fuit autem terminus Amorrhæi ab ascensu scorpionis, Petra, et superiora loca.

CAPUT II.

1. Ascenditque Angelus Domini de Galgalis ad locum flentium, et ait: Eduxi vos de Aegypto, et introduxi in terram, pro qua juravi patribus vestris: et pollicitus sum, ut non facerem irritum pactum meum vobiscum in sempiternum,

2. ita dumtaxat, ut non feriretis fœdus cum habitatoribus terræ hujus, sed aras eorum subverteretis: et noluistis audire vocem meam: cur hoc fecistis?

3. Quam ob rem nolui delere eos a facie vestra, ut habeatis hostes, et dii eorum sint vobis in ruinam.

4. Cumque loqueretur Angelus Domini hæc verba ad omnes filios Israel, elevaverunt ipsi vocem suam, et fleverunt.

5. Et vocatum est nomen loci illius: Locus flentium, sive lacrymarum; immolaveruntque ibi hostias Domino.

6. Dimisit ergo Josue populum, et abierunt filii Israel, unusquisque in possessionem suam, ut obtinerent eam; (*Jos.* 24, 28.)

7. servieruntque Domino cunctis diebus ejus et seniorum, qui longo post eum vixerunt tempore, et noverant omnia opera Domini, quæ fecerat cum Israel.

8. Mortuus est autem Josue, filius Nun, famulus Domini, centum et decem annorum;

9. et sepelierunt eum in finibus possessionis suæ in Thamnathsare in monte Ephraim, a septentrionali plaga montis Gaas.

10. Omnisque illa generatio congregata est ad patres suos; et surrexerunt alii, qui non noverant Dominum et opera, quæ fecerat cum Israel.

11. Feceruntque filii Israel malum in conspectu Domini, et servierunt Baalim.

12. Ac dimiserunt Dominum Deum patrum suorum, qui eduxerat eos de terra Aegypti; et secuti sunt deos alienos, deosque populorum, qui habitabant in circuitu eorum, et adoraverunt eos, et ad iracundiam concitaverunt Dominum,

13. dimittentes eum, et servientes Baal et Astaroth.

14. Iratusque Dominus contra Israel, tradidit eos in manus diripientium, qui ceperunt eos, et vendiderunt hostibus, qui habitabant per gyrum; nec potuerunt resistere adversariis suis;

15. sed quocumque pergere voluissent, manus Domini super eos erat, sicut locutus est, et juravit eis; et vehementer afflicti sunt.

16. Suscitavitque Dominus judices, qui liberarent eos de vastantium manibus; sed nec eos audire voluerunt,

17. fornicantes cum diis alienis, et adorantes eos. Cito deseruerunt viam, per quam ingressi fuerant patres eorum; et audientes mandata Domini, omnia fecere contraria.

18. Cumque Dominus judices suscitaret, in diebus eorum flectebatur misericordia, et audiebat afflictorum gemitus, et liberabat eos de cæde vastantium.

19. Postquam autem mortuus esset judex, revertebantur, et multo faciebant pejora, quam fecerant patres eorum, sequentes deos alienos, servientes eis, et adorantes illos. Non dimiserunt adinventiones suas et viam durissimam, per quam ambulare consueverunt.

20. Iratusque est furor Domini in Israel, et ait: Quia irritum fecit gens ista pactum meum, quod pepigeram cum patribus eorum, et vocem meam audire contemsit:

21. et ego non delebo gentes, quas dimisit Josue, et mortuus est,

22. ut in ipsis experiar Israel, utrum custodiant viam Domini, et ambulent in ea, sicut custodierunt patres eorum, an non.

23. Dimisit ergo Dominus omnes nationes has, et cito subvertere noluit; nec tradidit in manus Josue.

CAPUT III.

1. Hæ sunt gentes, quas Dominus dereliquit, ut erudiret in eis Israelem, et omnes, qui non noverant bella Chananæorum;

2. ut postea discerent filii eorum

certare cum hostibus, et habere consuetudinem prœliandi:

3. quinque satrapas Philisthinorum, omnemque Chananæum et Sidonium, atque Hevæum, qui habitabat in monte Libano, de monte Baal Hermon usque ad introitum Emath.

4. Dimisitque eos, ut in ipsis experiretur Israelem, utrum audiret mandata Domini, quæ præceperat patribus eorum per manum Moysi, an non.

5. Itaque filii Israel habitaverunt in medio Chananæi et Hethæi et Amorrhæi, et Pherezæi et Hevæi et Jebusæi;

6. et duxerunt uxores filias eorum, ipsique filias suas filiis eorum tradiderunt, et servierunt diis eorum. (*Deut.* 7, 3.)

7. Feceruntque malum in conspectu Domini, et obliti sunt Dei sui, servientes Baalim et Astaroth.

8. Iratusque contra Israel Dominus tradidit eos in manus Chusan Rasathaim, regis Mesopotamiæ, servieruntque ei octo annis.

9. Et clamaverunt ad Dominum; qui suscitavit eis salvatorem, et liberavit eos, Othoniel videlicet filium Cenez, fratrem Caleb minorem;

10. fuitque in eo Spiritus Domini, et judicavit Israel. Egressusque est ad pugnam, et tradidit Dominus in manus ejus Chusan Rasathaim, regem Syriæ, et oppressit eum.

11. Quievitque terra quadraginta annis; et mortuus est Othoniel, filius Cenez.

12. Addiderunt autem filii Israel facere malum in conspectu Domini; qui confortavit adversum eos Eglon, regem Moab, quia fecerunt malum in conspectu ejus.

13. Et copulavit ei filios Ammon et Amalec; abiitque et percussit Israel, atque possedit Urbem palmarum.

14. Servieruntque filii Israel Eglon, regi Moab, decem et octo annis;

15. et postea clamaverunt ad Dominum qui suscitavit eis salvatorem vocabulo Aod, filium Gera, filii Jemini, qui utraque manu pro dextera utebatur. Miseruntque filii Israel per illum munera Eglon, regi Moab.

16. Qui fecit sibi gladium ancipitem, habentem in medio capulum longitudinis palmæ manus, et accinctus est eo subter sagum in dextero femore.

17. Obtulitque munera Eglon, regi Moab. Erat autem Eglon crassus nimis.

18. Cumque obtulisset ei munera, prosecutus est socios, qui cum eo venerant.

19. Et reversus de Galgalis, ubi erant idola, dixit ad regem: Verbum secretum habeo ad te, o rex. Et ille imperavit silentium; egressisque omnibus, qui circa eum erant,

20. ingressus est Aod ad eum; sedebat autem in æstivo cœnaculo solus, dixitque: Verbum Dei habeo ad te. Qui statim surrexit de throno.

21. Extenditque Aod sinistram manum, et tulit sicam de dextero femore suo, infixitque eam in ventre ejus,

22. tam valide, ut capulus sequeretur ferrum in vulnere, ac pinguissimo adipe stringeretur. Nec eduxit gladium, sed ita, ut percusserat, reliquit in corpore; statimque per secreta naturæ alvi stercora proruperunt.

23. Aod autem clausis diligentissime ostiis cœnaculi, et obfirmatis sera,

24. per posticum egressus est. Servique regis ingressi viderunt clausas fores cœnaculi, atque dixerunt: Forsitan purgat alvum in æstivo cubiculo.

25. Expectantesque diu, donec erubescerent, et videntes, quod nullus aperiret, tulerunt clavem; et aperientes invenerunt dominum suum in terra jacentem mortuum.

26. Aod autem, dum illi turbarentur, effugit, et pertransiit Locum idolorum, unde reversus fuerat. Venitque in Seirath,

27. et statim insonuit buccina in monte Ephraim; descenderuntque cum eo filii Israel, ipso in fronte gradiente.

28. Qui dixit ad eos: Sequimini

me: tradidit enim Dominus inimicos nostros Moabitas in manus nostras. Descenderuntque post eum, et occupaverunt vada Jordanis, quæ transmittunt in Moab, et non dimiserunt transire quemquam;
29. sed percusserunt Moabitas in tempore illo, circiter decem millia, omnes robustos et fortes viros; nullus eorum evadere potuit.
30. Humiliatusque est Moab in die illo sub manu Israel; et quievit terra octoginta annis.
31. Post hunc fuit Samgar, filius Anath, qui percussit de Philisthiim sexcentos viros vomere; et ipse quoque defendit Irsael.

CAPUT IV.

1. Addideruntque filii Israel facere malum in conspectu Domini post mortem Aod,
2. et tradidit illos Dominus in manus Jabin, regis Chanaan, qui regnavit in Asor: habuitque ducem exercitus sui nomine Sisaram; ipse autem habitabat in Haroseth gentium. (1. *Reg.* 12, 9.)
3. Clamaveruntque filii Israel ad Dominum; nongentos enim habebat falcatos currus, et per viginti annos vehementer oppresserat eos.
4. Erat autem Debbora prophetis, uxor Lapidoth, quæ judicabat populum in illo tempore.
5. Et sedebat sub palma, quæ nomine illius vocabatur, inter Rama et Bethel in monte Ephraim; ascendebantque ad eam filii Israel in omne judicium.
6. Quæ misit et vocavit Barac, filium Abinoem de Cedes Nephthali, dixitque ad eum: Præcepit tibi Dominus Deus Israel: Vade, et duc exercitum in montem Thabor, tollesque tecum decem millia pugnatorum, de filiis Nephthali et de filiis Zabulon:
7. ego autem adducam ad te in loco torrentis Cison, Sisaram principem exercitus Jabin, et currus ejus atque omnem multitudinem, et tradam eos in manu tua.
8. Dixitque ad eam Barac: Si venis mecum, vadam: si nolueris venire mecum, non pergam.
9. Quæ dixit ad eum: Ibo quidem tecum, sed in hac vice victoria non reputabitur tibi, quia in manu mulieris tradetur Sisara. Surrexit itaque Debbora, et perrexit cum Barac in Cedes.
10. Qui, accitis Zabulon et Nephthali, ascendit cum decem millibus pugnatorum, habens Debboram in comitatu suo.
11. Haber autem Cinæus recesserat quondam a ceteris Cinæis, fratribus suis, filiis Hobab cognati Moysi, et tetenderat tabernacula usque ad vallem, quæ vocatur Sennim, et erat juxta Cedes.
12. Nuntiatumque est Sisaræ, quod ascendisset Barac, filius Abinóem, in montem Thabor;
13. et congregavit nongentos falcatos currus, et omnem exercitum de Haroseth gentium ad torrentem Cison.
14. Dixitque Debbora ad Barac: Surge, hæc est enim dies, in qua tradidit Dominus Sisaram in manus tuas: en ipse ductor est tuus. Descendit itaque Barac de monte Thabor, et decem millia pugnatorum cum eo.
15. Perterruitque Dominus Sisaram, et omnes currus ejus, universamque multitudinem in ore gladii ad conspectum Barac: in tantum, ut Sisara, de curru desiliens, pedibus fugeret, (*Psal.* 82, 10.)
16. et Barac persequeretur fugientes currus, et exercitum usque ad Haroseth gentium, et omnis hostium multitudo usque ad internecionem caderet.
17. Sisara autem fugiens pervenit ad tentorium Jahel, uxoris Haber Cinæi. Erat enim pax inter Jabin regem Azor, et domum Haber Cinæi.
18. Egressa igitur Jahel in occursum Sisaræ, dixit ad eum: Intra ad me, domine mi: intra, ne timeas. Qui ingressus tabernaculum ejus, et opertus ab ea pallio,
19. dixit ad eam: Da mihi, obsecro, paululum aquæ, quia sitio

valde. Quæ aperuit utrem lactis, et dedit ei bibere, et operuit illum.

20. Dixitque Sisara ad eam: Sta ante ostium tabernaculi: et cum venerit aliquis interrogans te, et dicens: Numquid hic est aliquis? respondebis: Nullus est.

21. Tulit itaque Jahel, uxor Haber, clavum tabernaculi, assumens pariter et malleum; et ingressa abscondite et cum silentio, posuit supra tempus capitis ejus clavum, percussumque malleo defixit in cerebrum usque ad terram; qui soporem morti consocians defecit, et mortuus est.

22. Et ecce, Barac sequens Sisaram veniebat; egressaque Jahel in occursum ejus, dixit ei: Veni, et ostendam tibi virum, quem quæris. Qui cum intrasset ad eam, vidit Sisaram jacentem mortuum, et clavum infixum in tempore ejus.

23. Humiliavit ergo Deus in die illo Jabin, regem Chanaan, coram filiis Israel;

24. qui crescebant quotidie et forti manu opprimebant Jabin, regem Chanaan, donec delerent eum.

CAPUT V.

1. Cecineruntque Debbora et Barac, filius Abinoem, in illo die, dicentes:

2. Qui sponte obtulistis de Israel animas vestras ad periculum, benedicite Domino.

3. Audite reges, auribus percipite principes: Ego sum, ego sum, quæ Domino canam, psallam Domino Deo Israel.

4. Domine, cum exires de Seir, et transires per regiones Edom, terra mota est, cœlique ac nubes distillaverunt aquis.

5. Montes fluxerunt a facie Domini, et Sinai a facie Domini Dei Israel.

6. In diebus Samgar filii Anath, in diebus Jahel quieverunt semitæ: et qui ingrediebantur per eas, ambulaverunt per calles devios.

7. Cessaverunt fortes in Israel, et quieverunt, donec surgeret Debbora, surgeret mater in Israel.

8. Nova bella elegit Dominus, et portas hostium ipse subvertit: clypeus et hasta si apparuerint in quadraginta millibus Israel.

9. Cor meum diligit principes Israel, qui propria voluntate obtulistis vos discrimini: benedicite Domino.

10. Qui ascenditis super nitentes asinos, et sedetis in judicio, et ambulatis in via, loquimini.

11. Ubi collisi sunt currus, et hostium suffocatus est exercitus, ibi narrentur justitiæ Domini et clementia in fortes Israel: tunc descendit populus Domini ad portas, et obtinuit principatum.

12. Surge, surge, Debbora, surge, surge, et loquere canticum: surge, Barac, et apprehende captivos tuos, fili Abinoem.

13. Salvatæ sunt reliquiæ populi, Dominus in fortibus dimicavit.

14. Ex Ephraim delevit eos in Amalec, et post eum ex Benjamin in populos tuos o Amalec: de Machir principes descenderunt, et de Zabulon, qui exercitum ducerent ad bellandum.

15. Duces Issachar fuere cum Debbora, et Barac vestigia sunt secuti, qui quasi in præceps ac barathrum se discrimini dedit: diviso contra se Ruben, magnanimorum reperta est contentio.

16. Quare habitas inter duos terminos, ut audias sibilos gregum? diviso contra se Ruben, magnanimorum reperta est contentio.

17. Galaad trans Jordanem quiescebat, et Dan vacabat navibus: Aser habitabat in littore maris, et in portubus morabatur.

18. Zabulon vero et Nephthali obtulerunt animas suas morti in regione Merome.

19. Venerunt reges et pugnaverunt, pugnaverunt reges Chanaan in Thanach, juxta aquas Mageddo, et tamen nihil tulere prædantes.

20. De cœlo dimicatum est contra eos: stellæ, manentes in ordine et cursu suo, adversus Sisaram pugnaverunt.

21. Torrens Cison traxit cadavera eorum, torrens Cadumim, torrens Cison: conculca anima mea robustos.

22. Ungulæ equorum ceciderunt, fugientibus impetu, et per præceps ruentibus fortissimis hostium.
23. Maledicite terræ Meroz, dixit Angelus Domini: maledicite habitatoribus ejus, quia non venerunt ad auxilium Domini, in adjutorium fortissimorum ejus.
24. Benedicta inter mulieres Jahel, uxor Haber Cinæi, et benedicatur in tabernaculo suo.
25. Aquam petenti lac dedit, et in phiala principum obtulit butyrum.
26. Sinistram manum misit ad clavum, et dexteram ad fabrorum malleos, percussitque Sisaram, quærens in capite vulneri locum, et tempus valide perforans.
27. Inter pedes ejus ruit, defecit, et mortuus est: volvebatur ante pedes ejus, et jacebat exanimis et miserabilis.
28. Per fenestram respiciens, ululabat mater ejus, et de cœnaculo loquebatur: Cur moratur regredi currus ejus? quare tardaverunt pedes quadrigarum illius?
29. Una sapientior ceteris uxoribus ejus, hæc socrui verba respondit:
30. Forsitan nunc dividit spolia, et pulcherrima feminarum eligitur ei: vestes diversorum colorum Sisaræ traduntur in prædam, et supellex varia ad ornanda colla congeritur.
31. Sic pereant omnes inimici tui, Domine: qui autem diligunt te, sicut sol in ortu suo splendet, ita rutilent.
32. Quievitque terra per quadraginta annos.

CAPUT VI.

1. Fecerunt autem filii Israel malum in conspectu Domini: qui tradidit illos in manu Madian septem annis,
2. et oppressi sunt valde ab eis. Feceruntque sibi antra et speluncas in montibus, et munitissima ad repugnandum loca.
3. Cumque sevisset Israel, ascendebat Madian, et Amalec, ceterique orientalium nationum;
4. et apud eos figentes tentoria, sicut erant in herbis cuncta vastabant usque ad introitum Gazæ; nihilque omnino ad vitam pertinens relinquebant in Israel, non oves, non boves, non asinos.
5. Ipsi enim et universi greges eorum veniebant cum tabernaculis suis, et instar locustarum universa complebant, innumera multitudo hominum et camelorum, quidquid tetigerant devastantes.
6. Humiliatusque est Israel valde in conspectu Madian.
7. Et clamavit ad Dominum, postulans auxilium contra Madianitas.
8. Qui misit ad eos virum prophetam, et locutus est: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ego vos feci conscendere de Aegypto, et eduxi vos de domo servitutis,
9. et liberavi de manu Aegyptiorum et omnium inimicorum, qui affligebant vos: ejecique eos ad introitum vestrum, et tradidi vobis terram eorum.
10. Et dixi: Ego Dominus Deus vester, ne timeatis deos Amorrhæorum, in quorum terra habitatis. Et noluistis audire vocem meam.
11. Venit autem Angelus Domini, et sedit sub quercu, quæ erat in Ephra, et pertinebat ad Joas, patrem familiæ Ezri. Cumque Gedeon filius ejus excuteret atque purgaret frumenta in torculari, ut fugeret Madian,
12. apparuit ei Angelus Domini, et ait: Dominus tecum, virorum fortissime.
13. Dixitque ei Gedeon: Obsecro, mi Domine, si Dominus nobiscum est, cur apprehenderunt nos hæc omnia? ubi sunt mirabilia ejus, quae narraverunt patres nostri, atque dixerunt: De Aegypto eduxit nos Dominus? Nunc autem dereliquit nos Dominus et tradidit in manu Madian.
14. Respexitque ad eum Dominus, et ait: Vade in hac fortitudine tua, et liberabis Israel de manu Madian: scito quod miserim te. (I. *Reg.* 12, 11.)
15. Qui respondens ait: Obsecro, mi Domine, in quo liberabo Israel? ecce, familia mea infima est in

Manasse, et ego minimus in domo patris mei.
16. Dixitque ei Dominus: Ego ero tecum: et percuties Madian, quasi unum virum.
17. Et ille: Si inveni, inquit, gratiam coram te, da mihi signum, quod tu sis, qui loqueris ad me.
18. Nec recedas hinc, donec revertar ad te, portans sacrificium, et offerens tibi. Qui respondit: Ego præstolabor adventum tuum.
19. Ingressus est itaque Gedeon, et coxit hœdum, et de farinæ modio azymos panes; carnesque ponens in canistro, et jus carnium mittens in ollam, tulit omnia sub quercu, et obtulit ei.
20. Cui dixit Angelus Domini: Tolle carnes et azymos panes, et pone supra petram illam, et jus desuper funde. Cumque fecisset ita,
21. extendit Angelus Domini summitatem virgæ, quam tenebat in manu, et tetigit carnes et panes azymos; ascenditque ignis de petra, et carnes azymosque panes consumsit; Angelus autem Domini evanuit ex oculis ejus.
22. Vidensque Gedeon, quod esset Angelus Domini, ait: Heu, mi Domine Deus, quia vidi Angelum Domini facie ad faciem.
23. Dixitque ei Dominus: Pax tecum, ne timeas, non morieris.
24. Aedificavit ergo ibi Gedeon altare Domino, vocavitque illud, Domini pax, usque in præsentem diem. Cumque adhuc esset in Ephra, quæ est familiæ Ezri,
25. nocte illa dixit Dominus ad eum: Tolle taurum patris tui, et alterum taurum annorum septem, destruesque aram Baal, quæ est patris tui: et nemus, quod circa aram est, succide:
26. et ædificabis altare Domino Deo tuo in summitate petræ hujus, super quam ante sacrificium posuisti: tollesque taurum secundum, et offeres holocaustum super struem lignorum, quæ de nemore succideris.
27. Assumtis ergo Gedeon decem viris de servis suis, fecit, sicut præceperat ei Dominus. Timens autem domum patris sui, et homines illius civitatis, per diem noluit id facere, sed omnia nocte complevit.
28. Cumque surrexissent viri oppidi ejus mane, viderunt destructam aram Baal, lucumque succisum, et taurum alterum impositum super altare, quod tunc ædificatum erat.
29. Dixeruntque ad invicem: Quis hoc fecit? Cumque perquirerent auctorem facti, dictum est: Gedeon, filius Joas, fecit haec omnia.
30. Et dixerunt ad Joas: Produc filium tuum huc, ut moriatur, quia destruxit aram Baal, et succidit nemus.
31. Quibus ille respondit: Numquid ultores estis Baal, ut pugnetis pro eo? qui adversarius est ejus, moriatur antequam lux crastina veniat: si Deus est, vindicet se de eo, qui suffodit aram ejus.
32. Ex illo die vocatus est Gedeon, Jerobaal, eo quod dixisset Joas: Ulciscatur se de eo Baal, qui suffodit aram ejus.
33. Igitur omnis Madian et Amalec, et orientales populi congregati sunt simul, et transeuntes Jordanem, castrametati sunt in valle Jezrael.
34. Spiritus autem Domini induit Gedeon, qui clangens buccina convocavit domum Abiezer, ut sequeretur se.
35. Misitque nuntios in universum Manassen, qui et ipse secutus est eum; et alios nuntios in Aser et Zabulon et Nephthali, qui occurrerunt ei.
36. Dixitque Gedeon ad Deum: Si salvum facis per manum meam Israel, sicut locutus es,
37. ponam hoc vellus lanæ in area: si ros in solo vellere fuerit, et in omni terra siccitas, sciam, quod per manum meam, sicut locutus es, liberabis Israel.
38. Factumque est ita. Et de nocte consurgens, expresso vellere, concham rore implevit.
39. Dixitque rursus ad Deum: Ne irascatur furor tuus contra me, si adhuc semel tentavero, signum quærens in vellere. Oro, ut solum vellus siccum sit, et omnis terra rore madens.

40. Fecitque Deus nocte illa, ut postulaverat; et fuit siccitas in solo vellere, et ros in omni terra.

CAPUT VII.

1. Igitur Jerobaal, qui et Gedeon, de nocte consurgens, et omnis populus cum eo, venit ad fontem, qui vocatur Harad; erant autem castra Madian in valle ad septentrionalem plagam collis excelsi.

2. Dixitque Dominus ad Gedeon: Multus tecum est populus, nec tradetur Madian in manus ejus, ne glorietur contra me Israel, et dicat: Meis viribus liberatus sum.

3. Loquere ad populum, et cunctis audientibus prædica: Qui formidolosus et timidus est, revertatur. Recesseruntque de monte Galaad, et reversi sunt de populo viginti duo millia virorum, et tantum decem millia remanserunt. (*Deut.* 20, 8. I. *Mach.* 3, 56.)

4. Dixitque Dominus ad Gedeon: Adhuc populus multus est, duc eos ad aquas, et ibi probabo illos, et de quo dixero tibi, ut tecum vadat, ipse pergat: quem ire prohibuero, revertatur.

5. Cumque descendisset populus ad aquas, dixit Dominus ad Gedeon: Qui lingua lambuerint aquas, sicut solent canes lambere, separabis eos seorsum: qui autem curvatis genibus biberint, in altera parte erunt.

6. Fuit itaque numerus eorum, qui manu ad os projiciente, lambuerant aquas, trecenti viri; omnis autem reliqua multitudo flexo poplite biberat.

7. Et ait Dominus ad Gedeon: In trecentis viris, qui lambuerunt aquas, liberabo vos, et tradam in manu tua Madian: omnis autem reliqua multitudo revertatur in locum suum.

8. Sumtis itaque pro numero cibariis et tubis, omnem reliquam multitudinem abire præcepit ad tabernacula sua; et ipse cum trecentis viris se certamini dedit. Castra autem Madian erant subter in valle.

9. Eadem nocte dixit Dominus ad eum: Surge, et descende in castra, quia tradidi eos in manu tua:

10. sin autem solus ire formidas, descendat tecum Phara, puer tuus.

11. Et cum audieris, quid loquantur, tunc confortabuntur manus tuæ, et securior ad hostium castra descendes. Descendit ergo ipse et Phara puer ejus in partem castrorum, ubi erant armatorum vigiliæ.

12. Madian autem et Amalec, et omnes orientales populi fusi jacebant in valle, ut locustarum multitudo; cameli quoque innumerabiles erant, sicut arena, quæ jacet in littore maris.

13. Cumque venisset Gedeon, narrabat aliquis somnium proximo suo, et in hunc modum referebat, quod viderat: Vidi somnium, et videbatur mihi quasi subcinericius panis ex hordeo volvi, et in castra Madian descendere: cumque pervenisset ad tabernaculum, percussit illud, atque subvertit, et terræ funditus coæquavit.

14. Respondit is, cui loquebatur: Non est hoc aliud, nisi gladius Gedeonis, filii Joas viri Israelitæ: tradidit enim Dominus in manus ejus Madian, et omnia castra ejus.

15. Cumque audisset Gedeon somnium, et interpretationem ejus, adoravit; et reversus est ad castra Israel, et ait: Surgite, tradidit enim Dominus in manus nostras castra Madian.

16. Divisitque trecentos viros in tres partes, et dedit tubas in manibus eorum, lagenasque vacuas ac lampades in medio lagenarum.

17. Et dixit ad eos: Quod me facere videritis, hoc facite: Ingrediar partem castrorum, et quod fecero, sectamini.

18. Quando personuerit tuba in manu mea, vos quoque per castrorum circuitum clangite, et conclamate: Domino et Gedeoni.

19. Ingressusque est Gedeon, et trecenti viri, qui erant cum eo, in partem castrorum, incipientibus vigiliis noctis mediæ, et custodibus suscitatis, cœperunt buccinis clangere, et complodere inter se lagenas.

20. Cumque per gyrum castrorum in tribus personarent locis, et hydrias confregissent, tenuerunt sinistris manibus lampades, et dexteris sonantes tubas, clamaveruntque: Gladius Domini et Gedeonis;
21. stantes singuli in loco suo per circuitum castrorum hostilium. Omnia itaque castra turbata sunt, et vociferantes ululantesque fugerunt;
22. et nihilominus insistebant trecenti viri buccinis personantes. Immisitque Dominus gladium in omnibus castris, et mutua se cæde truncabant, (I. *Reg.* 14, 20. II. *Par.* 20, 23.)
23. fugientes usque ad Bethsetta, et crepidinem Abelmehula in Tebbath. Conclamantes autem viri Israel de Nephthali et Aser et omni Manasse persequebantur Madian.
24. Misitque Gedeon nuntios in omnem montem Ephraim, dicens: Descendite in occursum Madian, et occupate aquas usque Bethbera atque Jordanem. Clamavitque omnis Ephraim, et præoccupavit aquas atque Jordanem usque Bethbera.
25. Apprehensosque duos viros Madian, Oreb et Zeb, interfecit Oreb in petra Oreb, Zeb vero in torculari Zeb. Et persecuti sunt Madian, capita Oreb et Zeb portantes ad Gedeon, trans fluenta Jordanis. (*Ps.* 82, 12. *Isai.* 10, 26.)

CAPUT VIII.

1. Dixeruntque ad eum viri Ephraim: Quid est hoc, quod facere voluisti, ut nos non vocares, cum ad pugnam pergeres contra Madian? jurgantes fortiter, et prope vim inferentes. (*Infr.* 12, 1,)
2. Quibus ille respondit: Quid enim tale facere potui, quale vos fecistis? nonne melior est racemus Ephraim, vindemiis Abiezer?
3. In manus vestras Dominus tradidit principes Madian, Oreb et Zeb: quid tale facere potui, quale vos fecistis? Quod cum locutus esset, requievit spiritus eorum, quo tumebant contra eum.
4. Cumque venisset Gedeon ad Jordanem, transivit eum cum trecentis viris, qui secum erant; et præ lassitudine fugientes persequi non poterant.
5. Dixitque ad viros Soccoth: Date, obsecro, panes populo, qui mecum est, quia valde defecerunt, ut possimus persequi Zebee et Salmana, reges Madian.
6. Responderunt principes Soccoth: Forsitan palmæ manuum Zebee et Salmana in manu tua sunt, et idcirco postulas, ut demus exercitui tuo panes.
7. Quibus ille ait: Cum ergo tradiderit Dominus Zebee et Salmana in manus meas, conteram carnes vestras cum spinis tribulisque deserti.
8. Et inde conscendens, venit in Phanuel; locutusque est ad viros loci illius similia. Cui et illi responderunt, sicut responderant viri Soccoth.
9. Dixit itaque et eis: Cum reversus fuero victor in pace, destruam turrim hanc.
10. Zebee autem et Salmana requiescebant cum omni exercitu suo. Quindecim enim millia viri remanserant ex omnibus turmis orientalium populorum, cæsis centum viginti millibus bellatorum educentium gladium.
11. Ascendensque Gedeon per viam eorum, qui in tabernaculis morabantur, ad orientalem partem Nobe, et Jegbaa, percussit castra hostium, qui securi erant, et nihil adversi suspicabantur. (*Ose.* 10, 14.)
12. Fugeruntque Zebee et Salmana, quos persequens Gedeon comprehendit, turbato omni exercitu eorum.
13. Revertensque de bello ante solis ortum,
14. apprehendit puerum de viris Soccoth; interrogavitque eum nomina principum et seniorum Soccoth, et descripsit septuaginta septem viros.
15. Venitque ad Soccoth, et dixit eis: En, Zebee et Salmana, super quibus exprobrastis mihi, dicentes: Forsitan manus Zebee et Salmana in manibus tuis sunt, et idcirco

postulas, ut demus viris, qui lassi sunt et defecerunt, panes.

16. Tulit ergo seniores civitatis et spinas deserti ac tribulos, et contrivit cum eis, atque comminuit viros Soccoth.

17. Turrim quoque Phanuel subvertit, occisis habitatoribus civitatis.

18. Dixitque ad Zebee et Salmana: Quales fuerunt viri, quos occidistis in Thabor? Qui responderunt: Similes tui, et unus ex eis quasi filius regis.

19. Quibus ille respondit: Fratres mei fuerunt, filii matris meæ: vivit Dominus, quia, si servassetis eos, non vos occiderem.

20. Dixitque Jether primogenito suo: Surge, et interfice eos. Qui non eduxit gladium; timebat enim, quia adhuc puer erat.

21. Dixeruntque Zebee et Salmana: Tu surge, et irrue in nos, quia juxta ætatem robur est hominis. Surrexit Gedeon, et interfecit Zebee et Salmana; et tulit ornamenta ac bullas, quibus colla regalium camelorum decorari solent. (*Psal.* 82, 12.)

22. Dixeruntque omnes viri Israel ad Gedeon: Dominare nostri, tu et filius tuus, et filius filii tui, quia liberasti nos de manu Madian.

23. Quibus ille ait: Non dominabor vestri, nec dominabitur in vos filius meus, sed dominabitur vobis Dominus.

24. Dixitque ad eos: Unam petitionem postulo a vobis: Date mihi inaures ex præda vestra. Inaures enim aureas Ismaelitæ habere consueverant.

25. Qui responderunt: Libentissime dabimus. Expandentesque super terram pallium, projecerunt in eo inaures de præda;

26. et fuit pondus postulatarum inaurium, mille septingenti auri sicli, absque ornamentis, et monilibus, et veste purpurea, quibus reges Madian uti soliti erant, et præter torques aureas camelorum.

27. Fecitque ex eo Gedeon Ephod et posuit illud in civitate sua Ephra. Fornicatusque est omnis Israel in eo, et factum est Gedeoni et omni domui ejus in ruinam.

28. Humiliatus est autem Madian coram filiis Israel, nec potuerunt ultra cervices elevare; sed quievit terra per quadraginta annos, quibus Gedeon præfuit.

29. Abiit itaque Jerobaal, filius Joas, et habitavit in domo sua;

30. habuitque septuaginta filios, qui egressi sunt de femore ejus, eo quod plures haberet uxores.

31. Concubina autem illius quam habebat in Sichem, genuit ei filium nomine Abimelech.

32. Mortuusque est Gedeon, filius Joas in senectute bona, et sepultus est in sepulcro Joas patris sui in Ephra de familia Ezri.

33. Postquam autem mortuus est Gedeon, aversi sunt filii Israel, et fornicati sunt cum Baalim. Percusseruntque cum Baal fœdus, ut esset eis in deum;

34. nec recordati sunt Domini Dei sui, qui eruit eos de manibus inimicorum suorum omnium per circuitum;

35. nec fecerunt misericordiam cum domo Jerobaal Gedeon juxta omnia bona, quæ fecerat Israeli.

CAPUT IX.

1. Abiit autem Abimelech, filius Jerobaal, in Sichem ad fratres matris suæ, et locutus est ad eos, et ad omnem cognationem domus patris matris suæ, dicens:

2. Loquimini ad omnes viros Sichem: Quid vobis est melius, ut dominentur vestri septuaginta viri, omnes filii Jerobaal, an ut dominetur unus vir? simulque considerate, quod os vestrum et caro vestra sum.

3. Locutique sunt fratres matris ejus de eo ad omnes viros Sichem universos sermones istos, et inclinaverunt cor eorum post Abimelech dicentes: Frater noster est.

4. Dederuntque illi septuaginta pondo argenti de fano Baalberith. Qui conduxit sibi ex eo viros inopes et vagos, secutique sunt eum.

5. Et venit in domum patris sui in Ephra, et occidit fratres suos, filios Jerobaal, septuaginta viros super lapidem unum; remansitque

Joatham, filius Jerobaal minimus, et absconditus est.
6. Congregati sunt autem omnes viri Sichem, et universæ familiæ urbis Mello; abieruntque et constituerunt regem Abimelech juxta quercum, quæ stabat in Sichem.
7. Quod cum nuntiatum esset Joatham, ivit et stetit in vertice montis Garizim, elevataque voce clamavit, et dixit: Audite me viri Sichem, ita audiat vos Deus.
8. Ierunt ligna, ut ungerent super se regem, dixeruntque olivæ: Impera nobis.
9. Quæ respondit: Numquid possum deserere pinguedinem meam, qua et dii utuntur, et homines, et venire, ut inter ligna promovear?
10. Dixeruntque ligna ad arborem ficum: Veni, et super nos regnum accipe.
11. Quae respondit eis: Numquid possum deserere dulcedinem meam, fructusque suavissimos, et ire, ut inter cetera ligna promovear?
12. Locutaque sunt ligna ad vitem: Veni, et impera nobis.
13. Quæ respondit eis: Numquid possum deserere vinum meum, quod lætificat Deum et homines, et inter ligna cetera promoveri?
14. Dixeruntque omnia ligna ad rhamnum: Veni, et impera super nos.
15. Quæ respondit eis: Si vere me regem vobis constituitis, venite et sub umbra mea requiescite: si autem non vultis, egrediatur ignis de rhamno, et devoret cedrós Libani.
16. Nunc igitur, si recte, et absque peccato constituistis super vos regem Abimelech, et bene egistis cum Jerobaal, et cum domo ejus, et reddidistis vicem beneficiis ejus, qui pugnavit pro vobis,
17. et animam suam dedit periculis, ut erueret vos de manu Madian,
18. qui nunc surrexistis contra domum patris mei, et interfecistis filios ejus septuaginta viros super unum lapidem, et constituistis regem Abimelech, filium ancillæ ejus, super habitatores Sichem, eo quod frater vester sit:
19. si ergo recte et absque vitio egistis cum Jerobaal et domo ejus, hodie lætamini in Abimelech, et ille lætetur in vobis.
20. Sin autem perverse: egrediatur ignis ex eo, et consumat habitatores Sichem, et oppidum Mello: eprediaturque ignis de viris Sichem, et de oppido Mello, et devoret Abimelech.
21. Quæ cum dixisset, fugit, et abiit in Bera; habitavitque ibi ob metum Abimelech fratris sui.
22. Regnavit itaque Abimelech super Israel tribus annis.
23. Misitque Dominus spiritum pessimum inter Abimelech et habitatores Sichem; qui cœperunt eum detestari,
24. et scelus interfectionis septuaginta filiorum Jerobaal, et effusionem sanguinis eorum conferre in Abimelech fratrem suum, et in ceteros Sichimorum principes, qui eum adjuverant.
25. Posueruntque insidias adversus eum in summitate montium; et, dum illius præstolabantur adventum, exercebant latrocinia, agentes prædas de prætereuntibus; nuntiatumque est Abimelech.
26. Venit autem Gaal, filius Obed, cum fratribus suis, et transivit in Sichimam. Ad cujus adventum erecti habitatcres Sichem,
27. egressi sunt in agros, vastantes vineas, uvasque calcantes; et factis cantantium choris, ingressi sunt fanum dei sui, et inter epulas et pocula maledicebant Abimelech,
28. clamante Gaal, filio Obed: Quis est Abimelech, et quæ est Sichem, ut serviamus ei? numquid non est filius Jerobaal, et constituit principem Zebul servum suum super viros Emor patris Sichem? Cur ergo serviemus ei?
29. Utinam daret aliquis populum istum sub manu mea, ut auferrem de medio Abimelech. Dictumqne est Abimelech: Congrega exercitus multitudinem, et veni.
30. Zebul enim, princeps civitatis, auditis sermonibus Gaal filii Obed, iratus est valde,
31. et misit clam ad Abimelech

nuntios, dicens: Ecce, Gaal filius Obed venit in Sichimam cum fratribus suis, et oppugnat adversum te civitatem.
32. Surge itaque nocte cum populo, qui tecum est, et latita in agro,
33. et primo mane oriente sole, irrue super civitatem: illo autem egrediente adversum te cum populo suo, fac ei quod potueris.
34. Surrexit itaque Abimelech cum omni exercitu suo nocte, et tetendit insidias juxta Sichimam in quatuor locis.
35. Egressusque est Gaal, filius Obed, et stetit in introitu portæ civitatis. Surrexit autem Abimelech, et omnis exercitus cum eo de insidiarum loco.
36. Cumque vidisset populum Gaal, dixit ad Zebul: Ecce de montibus multitudo descendit. Cui ille respondit: Umbras montium vides quasi capita hominum, et hoc errore deciperis.
37. Rursumque Gaal ait: Ecce, populus de umbilico terræ descendit, et unus cuneus venit per viam, quæ respicit quercum.
38. Cui dixit Zebul: Ubi est nunc os tuum, quo loquebaris: Quis est Abimelech, ut serviamus ei? Nonne hic populus est, quem despiciebas? Egredere, et pugna contra eum.
39. Abiit ergo Gaal spectante Sichimorum populo, et pugnavit contra Abimelech,
40. qui persecutus est eum fugientem, et in urbem compulit; cecideruntque ex parte ejus plurimi, usque ad portam civitatis;
41. et Abimelech sedit in Ruma; Zebul autem, Gaal et socios ejus expulit de urbe, nec in ea passus est commorari.
42. Sequenti ergo die egressus est populus in campum. Quod cum nuntiatum esset Abimelech,
43. tulit exercitum suum, et divisit in tres turmas, tendens insidias in agris. Vidensque, quod egrederetur populus de civitate, surrexit, et irruit in eos
44. cum cuneo suo, oppugnans, et obsidens civitatem: duæ autem turmæ palantes per campum adversarios persequebantur.
45. Porro Abimelech omni die illo oppugnabat urbem, quam cepit, interfectis habitatoribus ejus ipsaque destructa, ita, ut sal in ea dispergeret.
46. Quod cum audissent, qui habitabant in turre Sichimorum, ingressi sunt fanum dei sui Berith, ubi fœdus cum eo pepigerant, et ex eo locus nomen acceperat, qui erat munitus valde.
47. Abimelech quoque audiens viros turris Sichimorum pariter conglobatos,
48. ascendit in montem Selmon cum omni populo suo; et arrepta securi praecidit arboris ramum, impositumque ferens humero dixit ad socios: Quod me videtis facere, cito facite.
49. Igitur certatim ramos de arboribus præcidentes, sequebantur ducem. Qui circumdantes præsidium, succenderunt; atque ita factum est, ut fumo et igne mille homines necarentur, viri pariter et mulieres habitatorum turris Sichem.
50. Abimelech autem inde proficiscens venit ad oppidum Thebes, quod circumdans obsidebat exercitu.
51. Erat autem turris excelsa in media civitate, ad quam confugerant simul viri ac mulieres, et omnes principes civitatis, clausa firmissime janua, et super turris tectum stantes per propugnacula.
52. Accedensque Abimelech juxta turrim, pugnabat fortiter: et appropinquans ostio, ignem supponere nitebatur;
53. et ecce, una mulier fragmen molæ desuper jaciens, illisit capiti Abimelech, et confregit cerebrum ejus. (II. *Reg.* 11, 21.)
54. Qui vocavit cito armigerum suum, et ait ad eum: Evagina gladium tuum, et percute me, ne forte dicatur, quod a femina interfectus sim. Qui jussa perficiens, interfecit eum. (I. *Reg.* 31, 4. I. *Par.* 10, 4.)
55. Illoque mortuo omnes, qui cum eo erant de Israel, reversi sunt in sedes suas;

56. et reddidit Deus malum quod fecerat Abimelech contra patrem suum, interfectis septuaginta fratribus suis.
57. Sichimitis quoque, quod operati erant, retributum est, et venit super eos maledictio Joatham, filii Jerobaal.

CAPUT X.

1. Post Abimelech surrexit dux in Israel Thola, filius Phua patrui Abimelech vir de Issachar, qui habitavit in Samir montis Ephraim;
2. et judicavit Israelem viginti et tribus annis, mortuusque est, ac sepultus in Samir.
3. Huic successit Jair Galaaditès, qui judicavit Israelem per viginti et duos annos,
4. habens triginta filios sedentes super triginta pullos asinarum, et principes triginta civitatum, quæ ex nomine ejus sunt appellatæ Havoth Jair, id est, oppida Jair, usque in præsentem diem in terra Galaad.
5. Mortuusque est Jair, ac sepultus in loco, cui est vocabulum Camon.
6. Filii autem Israel peccatis veteribus jungentes nova, fecerunt malum in conspectu Domini, et servierunt idolis, Baalim et Astaroth, et diis Syriæ ac Sidonis et Moab et filiorum Ammon et Philisthiim; dimiseruntque Dominum, et non coluerunt eum.
7. Contra quos Dominus iratus tradidit eos in manus Philisthiim et filiorum Ammon.
8. Afflictique sunt, et vehementer oppressi per annos decem et octo, omnes qui habitabant trans Jordanem in terra Amorrhæi, qui est in Galaad;
9. in tantum, ut filii Ammon, Jordane transmisso, vastarent Judam et Benjamin et Ephraim; afflictusque est Israel nimis.
10. Et clamantes ad Dominum, dixerunt: Peccavimus tibi, quia dereliquimus Dominum Deum nostrum, et servivimus Baalim.
11. Quibus locutus est Dominus: Numquid non Aegyptii et Amorrhæi, filiique Ammon et Philisthiim,
12. Sidonii quoque et Amalec et Chanaan oppresserunt vos, et clamastis ad me, et erui vos de manu eorum?
13. Et tamen reliquistis me et coluistis deos alienos: idcirco non addam, ut ultra vos liberem:
14. ite, et invocate deos, quos elegistis: ipsi vos liberent in tempore angustiæ.
15. Dixeruntque filii Israel ad Dominum: Peccavimus, redde tu nobis, quidquid tibi placet, tantum nunc libera nos.
16. Quæ dicentes, omnia de finibus suis alienorum deorum idola projecerunt, et servierunt Domino Deo; qui doluit super miseriis eorum.
17. Itaque filii Ammon, conclamantes in Galaad, fixere tentoria; contra quos congregati filii Israel in Maspha castrametati sunt.
18. Dixeruntque principes Galaad singuli ad proximos suos: Qui primus ex nobis contra filios Ammon cœperit dimicare, erit dux populi Galaad.

CAPUT XI.

1. Fuit illo tempore Jephte, Galaadites, vir fortissimus atque pugnator, filius mulieris meretricis, qui natus est de Galaad.
2. Habuit autem Galaad uxorem, de qua suscepit filios, qui postquam creverant, ejecerunt Jephte, dicentes: Heres in domo patris nostri esse non poteris, quia de altera matre natus es.
3. Quos ille fugiens atque devitans, habitavit in terra Tob; congregatique sunt ad eum viri inopes et latrocinantes, et quasi principem sequebantur.
4. In illis diebus pugnabant filii Ammon contra Israel.
5. Quibus acriter instantibus, perrexerunt majores natu de Galaad, ut tollerent in auxilium sui Jephte de terra Tob,
6. dixeruntque ad eum: Veni et esto princeps noster, et pugna contra filios Ammon. *(*Gen.* 26, 27.)
7. Quibus ille respondit: Nonne vos estis, qui odistis me, et ejecistis de domo patris mei, et nunc venistis ad me necessitate compulsi?*

8. Dixeruntque principes Galaad ad Jephte: Ob hanc igitur causam nunc ad te venimus, ut proficiscaris nobiscum, et pugnas contra filios Ammon, sisque dux omnium, qui habitant in Galaad.

9. Jephte quoque dixit eis: Si vere venistis ad me, ut pugnem pro vobis contra filios Ammon, tradideritque eos Dominus in manus meas, ego ero vester princeps?

10. Qui responderunt ei: Dominus, qui hæc audit, ipse mediator ac testis est, quod nostra promissa faciemus.

11. Abiit itaque Jephte cum principibus Galaad, fecitque eum omnis populus principem sui. Locutusque est Jephte omnes sermones suos córam Domino in Maspha.

12. Et misit nuntios ad regem filiorum Ammon, qui ex persona sua dicerent: Quid mihi et tibi est, quia venisti contra me, ut vastares terram meam?

13. Quibus ille respondit: Quia tulit Israel terram meam, quando ascendit de Aegypto a finibus Arnon usque Jaboc atque Jordanem: nunc ergo cum pace redde mihi eam. (*Num.* 21, 24.)

14. Per quos rursum mandavit Jephte, et imperavit eis, ut dicerent regi Ammon:

15. Hæc dicit Jephte: Non tulit Israel terram Moab, nec terram filiorum Ammon:

16. sed quando de Aegypto conscenderunt, ambulavit per solitudinem usque ad Mare rubrum, et venit in Cades.

17. Misitque nuntios ad regem Edom, dicens: Dimitte me, ut transeam per terram tuam. Qui noluit acquiescere precibus ejus. Misit quoque ad regem Moab, qui et ipse transitum præbere contemsit. Mansit itaque in Cades, (*Num.* 20, 14.)

18. et circuivit ex latere terram Edom et terram Móab, venitque contra orientalem plagam terræ Moab, et castrametatus est trans Arnon, nec voluit intrare terminos Moab: Arnon quippe confinium est terræ Moab. (*Num.* 21, 13.)

19. Misit itaque Israel nuntios ad Sehon regem Amorrhæorum, qui habitabat in Hesebon, et dixerunt ei: Dimitte, ut transeam per terram tuam usque ad fluvium.

20. Qui et ipse Israel verba despiciens, non dimisit eum transire per terminos suos: sed infinita multitudine congregata egressus est contra eum in Jasa, et fortiter resistebat.

21. Tradiditque eum Dominus in manus Israel cum omni exercitu suo, qui percussit eum, et possedit omnem terram Amorrhæi habitatoris regionis illius,

22. et universos fines ejus de Arnon usque Jaboc, et de solitudine usque ad Jordanem.

23. Dominus ergo Deus Israel subvertit Amorrhæum, pugnante contra illum populo suo Israel, et tu nunc vis possidere terram ejus?

24. Nonne ea, quæ possidet Chamos deus tuus, tibi jure debentur? Quæ autem Dominus Deus noster victor obtinuit, in nostram cedent possessionem:

25. nisi forte melior es Balac, filio Sephor, rege Moab, aut docere potes, quod jurgatus sit contra Israel, et pugnaverit contra eum, (*Num.* 22, 2.)

26. quando habitavit in Hesebon et viculis ejus, et in Aroer et villis illius, vel in cunctis civitatibus juxta Jordanem, per trecentos annos. Quare tanto tempore nihil super hac repetitione tentastis?

27. Igitur non ego pecco in te, sed tu contra me male agis, indicens mihi bella non justa. Judicet Dominus arbiter hujus diei inter Israel et inter filios Ammon.

28. Noluitque acquiescere rex filiorum Ammon verbis Jephte, quæ per nuntios mandaverat.

29. Factus est ergo super Jephte Spiritus Domini, et circuiens Galaad et Manasse, Maspha quoque Galaad, et inde transiens ad filios Ammon,

30. votum vovit Domino, dicens: Si tradideris filios Ammon in manus meas,

31. quicumque primus fuerit egressus de foribus domus meæ, mihique occurrerit revertenti cum pace

a filiis Ammon, eum holocaustum offeram Domino.

32. Transivitque Jephte ad filios Ammon, ut pugnaret contra eos, quos tradidit Dominus in manus ejus.

33. Percussitque ab Aroer usque dum venias in Mennith, viginti civitates, et usque ad Abel, quæ est vineis consita, plaga magna nimis; humiliatique sunt filii Ammon a filiis Israel.

34. Revertente autem Jephte in Maspha domum suam, occurrit ei unigenita filia sua cum tympanis et choris; non enim habebat alios liberos.

35. Qua visa scidit vestimenta sua, et ait: Heu me, filia mea, decepisti me, et ipsa decepta es: aperui enim os meum ad Dominum, et aliud facere non potero.

36. Cui illa respondit: Pater mi, si aperuisti os tuum ad Dominum, fac mihi quodcumque pollicitus es, concessa tibi ultione atque victoria de hostibus tuis.

37. Dixitque ad patrem: Hoc solum mihi præsta, quod deprecor: Dimitte me, ut duobus mensibus circumeam montes, et plangam virginitatem meam cum sodalibus meis.

38. Cui ille respondit: Vade. Et dimisit eam duobus mensibus. Cumque abiisset cum sociis ac sodalibus suis, flebat virginitatem suam in montibus.

39. Expletisque duobus mensibus, reversa est ad patrem suum, et fecit ei sicut voverat, quæ ignorabat virum. Exinde mos increbruit in Israel, et consuetudo servata est,

40. ut post anni circulum conveniant in unum filiæ Israel, et plangant filiam Jephte Galaaditæ diebus quatuor.

CAPUT XII.

1. Ecce autem, in Ephraim orta est seditio. Nam transeuntes contra aquilonem, dixerunt ad Jephte: Quare vadens ad pugnam contra filios Ammon, vocare nos noluisti, ut pergeremus tecum? Igitur incendemus domum tuam. (*Supr.* 8, 1.)

2. Quibus ille respondit: Disceptatio erat mihi et populo meo contra filios Ammon vehemens: vocavique vos, ut præberitis mihi auxilium, et facere noluistis.

3. Quod cernens posui animam meam in manibus meis, transivique ad filios Ammon, et tradidit eos Dominus in manus meas. Quid commerui, ut adversum me consurgatis in prœlium?

4. Vocatis itaque ad se cunctis viris Galaad, pugnabat contra Ephraim: percusseruntque viri Galaad Ephraim, quia dixerat: Fugitivus est Galaad de Ephraim, et habitat in medio Ephraim et Manasse.

5. Occupaveruntque Galaaditæ vada Jordanis, per quæ Ephraim reversurus erat. Cumque venisset ad ea de Ephraim numero fugiens, atque dixisset: Obsecro, ut me transire permittatis, dicebant ei Galaaditæ: Numquid Ephrathæus es? quo dicente: Non sum;

6. interrogabant eum: Dic ergo Scibboleth, quod interpretatur Spica. Qui respondebat: Sibboleth; eadem littera spicam exprimere non valens. Statimque apprehensum jugulabant in ipso Jordanis transitu. Et ceciderunt in illo tempore de Ephraim quadraginta duo millia.

7. Judicavit itaque Jephte Galaadites Israel sex annis, et mortuus est, ac sepultus in civitate sua Galaad.

8. Post hunc judicavit Israel Abesan de Bethlehem,

9. qui habuit triginta filios, et totidem filias, quas emittens foras maritis dedit, et ejusdem numeri filiis suis accepit uxores, introducens in domum suam. Qui septem annis judicavit Israel;

10. mortuusque est, ac sepultus in Bethlehem.

11. Cui successit Ahialon, Zabulonites; et judicavit Israel decem annis,

12. mortuusque est, ac sepultus in Zabulon.

13. Post hunc judicavit Israel Abdon, filius Illel, Pharathonites;

14. qui habuit quadraginta filios, et triginta ex eis nepotes, ascen-

dentes super septuaginta pullos asinarum; et judicavit Israel octo annis,
15. mortuusque est, ac sepultus in Pharathon terræ Ephraim, in monte Amalec.

CAPUT XIII.

1. Rursumque filii Israel fecerunt malum in conspectu Domini; qui tradidit eos in manus Philisthinorum quadraginta annis. (*Supr.* 10, 6.)
2. Erat autem quidam vir de Saraa, et de stirpe Dan, nomine Manue, habens uxorem sterilem.
3. Cui apparuit Angelus Domini, et dixit ad eam: Sterilis es et absque liberis, sed concipies et paries filium: (*Gen.* 16, 11. I. *Reg.* 1, 20. *Luc.* 1, 31.)
4. cave ergo, ne bibas vinum ac siceram, nec immundum quidquam comedas, (*Num.* 6, 3.)
5. quia concipies et paries filium, cujus non tanget caput novacula: erit enim nazaræus Dei ab infantia sua et ex matris utero, et ipse incipiet liberare Israel de manu Philisthinorum.
6. Quæ cum venisset ad maritum suum, dixit ei: Vir Dei venit ad me, habens vultum angelicum, terribilis nimis. Quem cum interrogassem, quis esset, et unde venisset, et quo nomine vocaretur, noluit mihi dicere:
7. sed hoc respondit: Ecce concipies et paries filium, cave ne vinum bibas, nec siceram, et ne aliquo vescaris immundo: erit enim puer nazaræus Dei ab infantia sua, ex utero matris suæ usque ad diem mortis suæ.
8. Oravit itaque Manue Dominum, et ait: Obsecro, Domine, ut vir Dei, quem misisti, veniat iterum, et doceat nos, quid debeamus facere de puero, qui nasciturus est.
9. Exaudivitque Dominus deprecantem Manue, et apparuit rursum Angelus Dei uxori ejus sedenti in agro. Manue autem maritus ejus non erat cum ea. Quæ cum vidisset Angelum,
10. festinavit et cucurrit ad virum suum, nuntiavitque ei, dicens: Ecce, apparuit mihi vir, quem ante videram.
11. Qui surrexit, et secutus est uxorem suam, veniensque ad virum, dixit ei: Tu es, qui locutus es mulieri? Et ille respondit: Ego sum.
12. Cui Manue, Quando, inquit, sermo tuus fuerit expletus, quid vis, ut faciat puer? aut a quo se observare debebit?
13. Dixitque Angelus Domini ad Manue: Ab omnibus, quæ locutus sum uxori tuæ, abstineat se:
14. et quidquid ex vinea nascitur, non comedat, vinum et siceram non bibat, nullo vescatur immundo: et quod ei præcepi, impleat atque custodiat.
15. Dixitque Manue ad Angelum Domini: Obsecro te, ut acquiescas precibus meis, et faciamus tibi hœdum de capris.
16. Cui respondit Angelus: Si me cogis, non comedam panes tuos: si autem vis holocaustum facere, offer illud Domino. Et nesciebat Manue quod Angelus Domini esset.
17. Dixitque ad eum: Quod est tibi nomen, ut, si sermo tuus fuerit expletus, honoremus te?
18. Cui ille respondit: Cur quæris nomen meum, quod est mirabile? (*Gen.* 32, 29.)
19. Tulit itaque Manue hœdum de capris, et libamenta, et posuit super petram, offerens Domino, qui facit mirabilia; ipse autem et uxor ejus intuebantur.
20. Cumque ascenderet flamma altaris in cœlum, Angelus Domini pariter in flamma ascendit. Quod cum vidissent Manue et uxor ejus, proni ceciderunt in terram;
21. et ultra eis non apparuit Angelus Domini. Statimque intellexit Manue, Angelum Domini esse,
22. et dixit ad uxorem suam: Morte moriemur, quia vidimus Deum.
23. Cui respondit mulier: Si Dominus nos vellet occidere, de manibus nostris holocaustum et libamenta non suscepisset, nec ostendisset nobis hæc omnia, neque ea, quæ sunt ventura, dixisset.
24. Peperit itaque filium, et voca-

vit nomen ejus Samson. Crevitque puer, et benedixit ei Dominus.
25. Cœpitque Spiritus Domini esse cum eo in castris Dan inter Saraa et Esthaol.

CAPUT XIV.

1. Descendit ergo Samson in Thamnatha, vidensque ibi mulierem de filiabus Philisthiim,
2. ascendit, et nuntiavit patri suo et matri suæ, dicens: Vidi mulierem in Thamnatha de filiabus Philisthinorum, quam, quæso, ut mihi accipiatis uxorem.
3. Cui dixerunt pater et mater sua: Numquid non est mulier in filiabus fratrum tuorum, et in omni populo meo, quia vis accipere uxorem de Philisthiim, qui incircumcisi sunt? Dixitque Samson ad patrem suum: Hanc mihi accipe, quia placuit oculis meis.
4. Parentes autem ejus nesciebant, quod res a Domino fieret, et quæreret occasionem contra Philisthiim; eo enim tempore Philisthiim dominabantur Israeli.
5. Descendit itaque Samson cum patre suo et matre in Thamnatha. Cumque venissent ad vineas oppidi, apparuit catulus leonis sævus et rugiens, et occurrit ei.
6. Irruit autem Spiritus Domini in Samson, et dilaceravit leonem, quasi hœdum in frusta discerpens, nihil omnino habens in manu; et hoc patri et matri noluit indicare.
7. Descenditque, et locutus est mulieri, quæ placuerat oculis ejus.
8. Et post aliquot dies revertens, ut acciperet eam, declinavit, ut videret cadaver leonis, et ecce, examen apum in ore leonis erat, ac favus mellis.
9. Quem cum sumsisset in manibus, comedebat in via, veniensque ad patrem suum et matrem, dedit eis partem, qui et ipsi comederunt; nec tamen eis voluit indicare, quod mel de corpore leonis assumserat.
10. Descendit itaque pater ejus ad mulierem, et fecit filio suo Samson convivium; sic enim juvenes facere consueverant.
11. Cum ergo cives loci illius vidissent eum, dederunt ei sodales triginta, ut essent cum eo.
12. Quibus locutus est Samson: Proponam vobis problema, quod si solveritis mihi intra septem dies convivii, dabo vobis triginta sindones, et totidem tunicas:
13. sin autem non potueritis solvere, vos dabitis mihi triginta sindones, et ejusdem numeri tunicas. Qui responderunt ei: Propone problema, ut audiamus.
14. Dixitque eis: De comedente exivit cibus, et de forti egressa est dulcedo. Nec potuerunt per tres dies propositionem solvere.
15. Cumque adesset dies septimus, dixerunt ad uxorem Samson: Blandire viro tuo, et suade ei, ut indicet tibi quid significet problema: quod si facere nolueris, incendemus te, et domum patris tui. An idcirco vocastis nos ad nuptias, ut spoliaretis?
16. Quæ fundebat apud Samson lacrymas, et querebatur dicens: Odisti me, et non diligis, idcirco problema, quod proposuisti filiis populi mei, non vis mihi exponere. At ille respondit: Patri meo et matri nolui dicere, et tibi indicare potero?
17. Septem igitur diebus convivii flebat ante eum; tandemque die septimo, cum ei esset molesta, exposuit. Quæ statim indicavit civibus suis.
18. Et illi dixerunt ei die septimo ante solis occubitum: Quid dulcius melle, et quid fortius leone? Qui ait ad eos: Si non arassetis in vitula mea, non invenissetis propositionem meam.
19. Irruit itaque in eum Spiritus Domini, descenditque Ascalonem, et percussit ibi triginta viros, quorum ablatas vestes dedit eis, qui problema solverant. Iratusque nimis ascendit in domum patris sui;
20. uxor autem ejus accepit maritum unum de amicis ejus et pronubis.

CAPUT XV.

1. Post aliquantulum autem temporis, cum dies triticeæ messis instarent, venit Samson, invisere vo-

lens uxorem suam, et attulit ei hœdum de capris. Cumque cubiculum ejus solito vellet intrare, prohibuit eum pater illius, dicens:

2. Putavi, quod odisses eam, et ideo tradidi illam amico tuo: sed habet sororem, quæ junior et pulchrior illa est, sit tibi pro ea uxor.

3. Cui Samson respondit: Ab hac die non erit culpa in me contra Philisthæos: faciam enim vobis mala.

4. Perrexitque et cepit trecentas vulpes, caudasque earum junxit ad caudas, et faces ligavit in medio;

5. quas igne succendens, dimisit, ut huc illucque discurrerent. Quæ statim perrexerunt in segetes Philisthinorum. Quibus succensis, et comportatæ jam fruges, et adhuc stantes in stipula concrematæ sunt in tantum, ut vineas quoque et oliveta flamma consumeret.

6. Dixeruntque Philisthiim: Quis fecit hanc rem? Quibus dictum est: Samson gener Thamnathæi, quia tulit uxorem ejus, et alteri tradidit, hæc operatus est. Ascenderuntque Philisthiim, et combusserunt tam mulierem quam patrem ejus.

7. Quibus ait Samson: Licet hæc feceritis, tamen adhuc ex vobis expetam ultionem, et tunc quiescam.

8. Percussitque eos ingenti plaga ita, ut stupentes suram femori imponerent. Et descendens habitavit in spelunca petræ Etam.

9. Igitur ascendentes Philisthiim in terram Juda castrametati sunt in loco, qui postea vocatus est Lechi, id est, maxilla, ubi eorum effusus est exercitus.

10. Dixeruntque ad eos de tribu Juda: Cur ascendistis adversum nos? Qui responderunt: Ut ligemus Samson, venimus, et reddamus ei quæ in nos operatus est.

11. Descenderunt ergo tria millia virorum de Juda ad specum silicis Etam, dixeruntque ad Samson: Nescis, quod Philisthiim imperent nobis? quare hoc facere voluisti? Quibus ille ait: Sicut fecerunt mihi, sic feci eis.

12. Ligare, inquiunt, te venimus, et tradere in manus Philisthinorum. Quibus Samson: Jurate, ait, et spondete mihi, quod non occidatis me.

13. Dixerunt: Non te occidemus, sed vinctum trademus. Ligaveruntque eum duobus novis funibus, et tulerunt eum de petra Etam.

14. Qui cum venisset ad locum maxillæ, et Philisthiim vociferantes occurrissent ei, irruit Spiritus Domini in eum, et sicut solent ad odorem ignis lina consumi, ita vincula, quibus ligatus erat, dissipata sunt et soluta.

15. Inventamque maxillam, id est, mandibulam asini, quæ jacebat, arripiens, interfecit in ea mille viros,

16. et ait: In maxilla asini, in mandibula pulli asinarum delevi eos, et percussi mille viros.

17. Cumque hæc verba canens complesset, projecit mandibulam de manu, et vocavit nomen loci illius Ramathlechi, quod interpretatur: elevatio maxillæ.

18. Sitiensque valde, clamavit ad Dominum, et ait: Tu dedisti in manu servi tui salutem hanc maximam atque victoriam: en, siti morior, incidamque in manus incircumcisorum.

19. Aperuit itaque Dominus molarem dentem in maxilla asini, et egressæ sunt ex eo aquæ. Quibus haustis, refocillavit spiritum, et vires recepit. Idcirco appellatum est nomen loci illius, Fons invocantis de maxilla, usque in præsentem diem. * (*Infr.* 16, 31.)

20. Judicavitque Israel in diebus Philisthiim viginti annis. *

CAPUT XVI.

1. Abiit quoque in Gazam, et vidit ibi mulierem meretricem, ingressusque est ad eam.

2. Quod cum audissent Philisthiim, et percrebruisset apud eos, intrasse urbem Samson, circumdederunt eum, positis in porta civitatis custodibus; et ibi tota nocte cum silentio præstolantes, ut facto mane exeuntem occiderent.

3. Dormivit autem Samson usque ad medium noctis; et inde consurgens apprehendit ambas portæ fores

cum postibus suis et sera, impositasque humeris suis, portavit ad verticem montis, qui respicit Hebron.
4. Post hæc amavit mulierem, quæ habitabat in valle Sorec, et vocabatur Dalila.
5. Veneruntque ad eam principes Philisthinorum, atque dixerunt: Decipe eum, et disce ab illo, in quo habeat tantam fortitudinem, et quo modo eum superare valeamus, et vinctum affligere: quod si feceris, dabimus tibi singuli mille et centum argenteos.
6. Locuta est ergo Dalila ad Samson: Dic mihi, obsecro, in quo sit tua maxima fortitudo, et quid sit quo ligatus erumpere nequeas?
7. Cui respondit Samson: Si septem nerviceis funibus necdum siccis et adhuc humentibus ligatus fuero, infirmus ero ut ceteri homines.
8. Attuleruntque ad eam satrapæ Philisthinorum septem funes, ut dixerat; quibus vinxit eum,
9. latentibus apud se insidiis, et in cubiculo finem rei expectantibus, clamavitque ad eum: Philisthiim super te Samson. Qui rupit vincula, quomodo si rumpat quis filum de stuppæ tortum putamine, cum odorem ignis acceperit; et non est cognitum, in quo esset fortitudo ejus.
10. Dixitque ad eum Dalila: Ecce, illusisti mihi, et falsum locutus es: saltem nunc indica mihi, quo ligari debeas.
11. Cui ille respondit: Si ligatus fuero novis funibus, qui nunquam fuerunt in opere, infirmus ero, et aliorum hominum similis.
12. Quibus rursum Dalila vinxit eum, et clamavit: Philisthiim super te Samson; in cubiculo insidiis præparatis. Qui ita rupit vincula quasi fila telarum.
13. Dixitque Dalila rursum ad eum: Usquequo decipis me, et falsum loqueris? ostende, quo vinciri debeas. Cui respondit Samson: Si septem crines capitis mei cum licio plexueris, et clavum his circumligatum terræ fixeris, infirmus ero.
14. Quod cum fecisset Dalila, dixit ad eum: Philisthiim super te Samson. Qui consurgens de somno extraxit clavum cum crinibus et licio.
15. Dixitque ad eum Dalila: Quomodo dicis, quod amas me, cum animus tuus non sit mecum? Per tres vices mentitus es mihi, et noluisti dicere, in quo sit maxima fortitudo tua. (*Supr.* 14, 16.)
16. Cumque molesta esset ei, et per multos dies jugiter adhæreret, spatium ad quietem non tribuens, defecit anima ejus, et ad mortem usque lassata est.
17. Tunc, aperiens veritatem rei, dixit ad eam: Ferrum nunquam ascendit super caput meum, quia nazaræus, id est, consecratus Deo sum de utero matris meæ: si rasum fuerit caput meum, recedet a me fortitudo mea, et deficiam, eroque sicut ceteri homines.
18. Vidensque illa, quod confessus ei esset omnem animum suum, misit ad principes Philisthinorum, ac mandavit: Ascendite adhuc semel, quia nunc mihi aperuit cor suum. Qui ascenderunt assumta pecunia, quam promiserant.
19. At illa dormire eum fecit super genua sua, et in sinu suo reclinare caput. Vocavitque tonsorem, et rasit septem crines ejus, et cœpit abigere eum, et a se repellere, statim enim ab eo fortitudo discessit;
20. dixitque: Philisthiim super te Samson. Qui de somno consurgens, dixit in animo suo: Egrediar, sicut ante feci, et me excutiam; nesciens, quod recessisset ab eo Dominus.
21. Quem cum apprehendissent Philisthiim, statim eruerunt oculos ejus, et duxerunt Gazam vinctum catenis, et clausum in carcere molere fecerunt.
22. Jamque capilli ejus renasci cœperant;
23. et principes Philisthinorum convenerunt in unum, ut immolarent hostias magnificas Dagon deo suo, et epularentur, dicentes: Tradidit deus noster inimicum nostrum Samson in manus nostras.
24. Quod etiam populus videns, laudabat deum suum, eademque dicebat: Tradidit deus noster adver-

sarium nostrum in manus nostras, qui delevit terram nostram et occidit plurimos.

25. Lætantesque per convivia, sumtis jam epulis, præceperunt, ut vocaretur Samson, et ante eos luderet. Qui adductus de carcere ludebat ante eos, feceruntque eum stare inter duas columnas.

26. Qui dixit puero regenti gressus suos: Dimitte me, ut tangam columnas, quibus omnis imminet domus, et recliner super eas, et paululum requiescam.

27. Domus autem erat plena virorum ac mulierum, et erant ibi omnes principes Philisthinorum, ac de tecto et solario circiter tria millia utriusque sexus spectantes ludentem Samson.

28. At ille invocato Domino ait: Domine Deus, memento mei, et redde mihi nunc fortitudinem pristinam, Deus meus, ut ulciscar me de hostibus meis, et pro amissione duorum luminum unam ultionem recipiam.

29. Et apprehendens ambas columnas, quibus innitebatur domus, alteramque earum dextera, et alteram læva tenens,

30. ait: Moriatur anima mea cum Philisthiim; concussisque fortiter columnis, cecidit domus super omnes principes, et ceteram multitudinem, quæ ibi erat; multoque plures interfecit moriens, quam ante vivus occiderat.

31. Descendentes autem fratres ejus et universa cognatio tulerunt corpus ejus, et sepelierunt inter Saraa et Esthaol in sepulcro patris sui Manue; judicavitque Israel viginti annis.

CAPUT XVII.

1. Fuit eo tempore vir quidam de monte Ephraim nomine Michas,

2. qui dixit matri suæ: Mille et centum argenteos, quos separaveras tibi, et super quibus me audiente juraveras, ecce, ego habeo, et apud me sunt. Cui illa respondit: Benedictus filius meus Domino.

3. Reddidit ergo eos matri suæ, quæ dixerat ei: Consecravi et vovi hoc argentum Domino, ut de manu mea suscipiat filius meus, et faciat sculptile atque conflatile, et nunc trado illud tibi.

4. Reddidit igitur eos matri suæ, quæ tulit ducentos argenteos, et dedit eos argentario, ut faceret ex eis sculptile atque conflatile, quod fuit in domo Michæ.

5. Qui ædiculam quoque in ea Deo separavit, et fecit ephod, et theraphim, id est, vestem sacerdotalem, et idola; implevitque unius filiorum suorum manum, et factus est ei sacerdos.

6. In diebus illis non erat rex in Israel, sed unusquisque, quod sibi rectum videbatur, hoc faciebat.

7. Fuit quoque alter adolescens de Bethlehem Juda, ex cognatione ejus; eratque ipse Levites, et habitabat ibi.

8. Egressusque de civitate Bethlehem, peregrinari voluit, ubicumque sibi commodum reperisset. Cumque venisset in montem Ephraim, iter faciens, et declinasset parumper in domum Michæ,

9. interrogatus est ab eo, unde venisset. Qui respondit: Levita sum de Bethlehem Juda, et vado, ut habitem ubi potuero, et utile mihi esse perspexero.

10. Dixitque Michas: Mane apud me, et esto mihi parens ac sacerdos: daboque tibi per annos singulos decem argenteos, ac vestem duplicem, et quæ ad victum sunt necessaria.

11. Acquievit, et mansit apud hominem, fuitque illi quasi unus de filiis;

12. implevitque Michas manum ejus, et habuit puerum sacerdotem apud se:

13. Nunc scio, dicens, quod benefaciet mihi Deus habenti Levitici generis sacerdotem.

CAPUT XVIII.

1. In diebus illis non erat rex in Israel, et tribus Dan quærebat possessionem sibi, ut habitaret in ea; usque ad illum enim diem inter ceteras tribus sortem non acceperat.

2. Miserunt ergo filii Dan stirpis

et familiæ suæ quinque viros fortissimos de Saraa et Esthaol, ut explorarent terram, et diligenter inspicerent, dixeruntque eis: Ite, et considerate terram. Qui cum pergentes venissent in montem Ephraim, et intrassent domum Michæ, requieverunt ibi;

3. et agnoscentes vocem adolescentis Levitæ, utentesque illius diversorio, dixerunt ad eum: Quis te huc adduxit? quid hic agis? quam ob causam huc venire voluisti?

4. Qui respondit eis: Hæc et hæc præstitit mihi Michas, et me mercede conduxit, ut sim ei sacerdos.

5. Rogaverunt autem eum, ut consuleret Dominum, ut scire possent, an prospero itinere pergerent, et res haberet effectum.

6. Qui respondit eis: Ite in pace: Dominus respicit viam vestram et iter, quo pergitis.

7. Euntes igitur quinque viri venerunt Lais, videruntque populum habitantem in ea absque ullo timore, juxta consuetudinem Sidoniorum, securum et quietum, nullo ei penitus resistente, magnarumque opum, et procul a Sidone atque a cunctis hominibus separatum.

8. Reversique ad fratres suos in Saraa et Esthaol, et quid egissent sciscitantibus responderunt:

9. Surgite, ascendamus ad eos, vidimus enim terram valde opulentam et uberem, nolite negligere, nolite cessare: eamus, et possideamus eam, nullus erit labor.

10. Intrabimus ad securos, in regionem latissimam, tradetque nobis Dominus locum, in quo nullius rei est penuria eorum, quæ gignuntur in terra.

11. Profecti igitur sunt de cognatione Dan, id est, de Saraa et Esthaol sexcenti viri accincti armis bellicis,

12. ascendentesque manserunt in Cariathiarim Judæ, qui locus ex eo tempore castrorum Dan nomen accepit, et est post tergum Cariathiarim.

13. Inde transierunt in montem Ephraim. Cumque venissent ad domum Michæ,

14. dixerunt quinque viri, qui prius missi fuerant ad considerandam terram Lais, ceteris fratribus suis. Nostis, quod in domibus istis sit ephod et teraphim et sculptile atque conflatile: videte, quid vobis placeat.

15. Et cum paululum declinassent, ingressi sunt domum adolescentis Levitæ, qui erat in domo Michæ, salutaveruntque eum verbis pacificis.

16. Sexcenti autem viri ita, ut erant armati, stabant ante ostium.

17. At illi, qui ingressi fuerant domum juvenis, sculptile, et ephod et theraphim, atque conflatile tollere nitebantur, et sacerdos stabat ante ostium, sexcentis viris fortissimis haud procul exspectantibus.

18. Tuleruntque igitur, qui intraverant, sculptile, ephod et idola, atque conflatile. Quibus dixit sacerdos: Quid facitis?

19. Qui responderunt: Tace, et pone digitum super os tuum, venique nobiscum, ut habeamus te patrem ac sacerdotem. Quid tibi melius est, ut sis sacerdos in domo unius viri, an in una tribu et familia in Israel?

20. Quod cum audisset, acquievit sermonibus eorum, et tulit ephod et idola, ac sculptile, et profectus est cum eis.

21. Qui cum pergerent, et ante se ire fecissent parvulos ac jumenta, et omne quod erat pretiosum,

22. et jam a domo Michæ essent procul, viri, qui habitabant in ædibus Michæ, conclamantes secuti sunt,

23. et post tergum clamare cœperunt. Qui cum respexissent, dixerunt ad Micham: Quid tibi vis? cur clamas?

24. Qui respondit: Deos meos, quos mihi feci, tulistis, et sacerdotem, et omnia quæ habeo, et dicitis: Quid tibi est?

25. Dixeruntque ei filii Dan: Cave, ne ultra loquaris ad nos, et veniant ad te viri animo concitati, et ipse cum omni domo tua pereas.

26. Et sic cœpto itinere perrexerunt. Videns autem Michas, quod fortiores se essent, reversus est in domum suam.

27. Sexcenti autem viri tulerunt sacerdotem, et quæ supra diximus; veneruntque in Lais ad populum quiescentem atque securum, et percusserunt eos in ore gladii, urbemque incendio tradiderunt,

28. nullo penitus ferente præsidium, eo quod procul habitarent a Sidone, et cum nullo hominum haberent quidquam societatis ac negotii. Erat autem civitas sita in regione Rohob; quam rursum exstruentes habitaverunt in ea,

29. vocato nomine civitatis Dan juxta vocabulum patris sui, quem genuerat Israel, quæ prius Lais dicebatur.

30. Posueruntque sibi sculptile, et Jonathan, filium Gersam filii Moysi, ac filios ejus sacerdotes in tribu Dan usque ad diem captivitatis suæ.

31. Mansitque apud eos idolum Michæ omni tempore, quo fuit domus Dei in Silo; in diebus illis non erat rex in Israel.

CAPUT XIX.

1. Fuit quidam vir Levites habitans in latere montis Ephraim, qui accepit uxorem de Bethlehem Juda;

2. quæ reliquit eum, et reversa est in domum patris sui in Bethlehem, mansitque apud eum quatuor mensibus.

3. Secutusque est eam vir suus, volens reconciliari ei, atque blandiri, et secum reducere, habens in comitatu puerum et duos asinos; quæ suscepit eum, et introduxit in domum patris sui. Quod cum audisset socer ejus, eumque vidisset, occurrit ei lætus,

4. et amplexatus est hominem. Mansitque gener in domo soceri tribus diebus, comedens cum eo et bibens familiariter.

5. Die autem quarto de nocte consurgens, proficisci voluit. Quem tenuit socer, et ait ad eum: Gusta prius pauxillum panis, et conforta stomachum, et sic proficisceris.

6. Sederuntque simul, ac comederunt et biberunt. Dixitque pater puellæ ad generum suum: Quæso te, ut hodie hic maneas, pariterque lætemur.

7. At ille consurgens, cœpit velle proficisci. Et nihilominus obnixe eum socer tenuit, et apud se fecit manere.

8. Mane autem facto, parabat Levites iter. Cui socer rursum: Oro te, inquit, ut paululum cibi capias, et assumtis viribus, donec increscat dies, postea proficiscaris. Comederunt ergo simul.

9. Surrexitque adolescens, ut pergeret cum uxore sua et puero. Cui rursum locutus est socer: Considera, quod dies ad occasum declivior sit, et propinquat ad vesperum, mane apud me etiam hodie, et duc lætum diem, et cras proficisceris, ut vadas in domum tuam.

10. Noluit gener acquiescere sermonibus ejus; sed statim perrexit, et venit contra Jebus, quæ altero nomine vocatur Jerusalem, ducens secum duos asinos onustos, et concubinam.

11. Jamque erant juxta Jebus, et dies mutabatur in noctem; dixitque puer ad dominum suum: Veni, obsecro, declinemus ad urbem Jebusæorum, et maneamus in ea.

12. Cui respondit dominus: Non ingrediar oppidum gentis alienæ, quæ non est de filiis Israel, sed transibo usque Gabaa:

13. et cum illuc pervenero, manebimus in ea, aut certe in urbe Rama.

14. Transierunt ergo Jebus, et cœptum carpebant iter, occubuitque eis sol juxta Gabaa, quæ est in tribu Benjamin;

15. diverteruntque ad eam, ut manerent ibi. Quo cum intrassent, sedebant in platea civitatis, et nullus eos recipere voluit hospitio.

16. Et ecce, apparuit homo senex, revertens de agro et de opere suo vesperi, qui et ipse de monte erat Ephraim, et peregrinus habitabat in Gabaa; homines autem regionis illius erant filii Jemini.

17. Elevatisque oculis, vidit senex sedentem hominem cum sarcinulis suis in platea civitatis, et

dixit ad eum: Unde venis? et quo vadis?

18. Qui respondit ei: Profecti sumus de Bethlehem Juda, et pergimus ad locum nostrum, qui est in latere montis Ephraim, unde ieramus in Bethlehem, et nunc vadimus ad domum Dei, nullusque sub tectum suum nos vult recipere,

19. habentes paleas et fœnum in asinorum pabulum, et panem ac vinum in meos et ancillæ tuæ usus, et pueri, qui mecum est: nulla re indigemus nisi hospitio.

20. Cui respondit senex: Pax tecum sit, ego præbebo omnia, quæ necessaria sunt: tantum, quæso, ne in platea maneas.

21. Introduxitque eum in domum suam, et pabulum asinis præbuit; ac postquam laverunt pedes suos, recepit eos in convivium.

22. Illis epulantibus, et post laborem itineris cibo et potu reficientibus corpora, venerunt viri civitatis illius, filii Belial, (id est, absque jugo) et circumdantes domum senis, fores pulsare cœperunt, clamantes ad dominum domus, atque dicentes: Educ virum, qui ingressus est domum tuam, ut abutamur eo. *

23. Egressusque est ad eos senex, et ait: Nolite fratres, nolite facere malum hoc, quia ingressus est homo hospitium meum, et cessate ab hac stultitia: (*Gen.* 19, 5.)

24. habeo filiam, virginem, et hic homo habet concubinam, educam eas ad vos, ut humilietis eas, et vestram libidinem compleatis: tantum, obsecro, ne scelus hoc contra naturam operemini in virum.

25. Nolebant acquiescere sermonibus illius; quod cernens homo, eduxit ad eos concubinam suam, et eis tradidit illudendam; qua cum tota nocte abusi essent, dimiserunt eam mane.

26. At mulier, recedentibus tenebris, venit ad ostium domus, ubi manebat dominus suus; et ibi corruit.

27. Mane facto, surrexit homo, et aperuit ostium, ut cœptam expleret viam; et ecce, concubina ejus jacebat ante ostium sparsis in limine manibus.

28. Cui ille, putans eam quiescere, loquebatur: Surge, et ambulemus. Qua nihil respondente, intelligens, quod erat mortua, tulit eam, et imposuit asino, reversusque est in domum suam.

29. Quam cum esset ingressus, arripuit gladium, et cadaver uxoris cum ossibus suis in duodecim partes ac frusta concidens, misit in omnes terminos Israel.

30. Quod cum vidissent singuli, conclamabant: Nunquam res talis facta est in Israel ex eo die, quo ascenderunt patres nostri de Aegypto usque in præsens tempus: ferte sententiam, et in commune decernite, quid facto opus sit.

CAPUT XX.

1. Egressi itaque sunt omnes filii Israel, et pariter congregati, quasi vir unus, de Dan usque Bersabee, et terra Galaad ad Dominum, in Maspha;

2. omnesque anguli populorum, et cunctæ tribus Israel in ecclesiam populi Dei convenerunt quadringenta millia peditum pugnatorum;

3. (nec latuit filios Benjamin, quod ascendissent filii Israel in Maspha.) Interrogatusque Levita, maritus mulieris interfectae, quomodo tantum scelus perpetratum esset,

4. respondit: Veni in Gabaa Benjamin cum uxore mea, illucque diverti:

5. et ecce, homines civitatis illius circumdederunt nocte domum, in qua manebam, volentes me occidere, et uxorem meam incredibili furore libidinis vexantes, denique mortua est.

6. Quam arreptam in frusta concidi, misique partes in omnes terminos possessionis vestræ: quia nunquam tantum nefas, et tam grande piaculum factum est in Israel.

7. Adestis omnes filii Israel, decernite, quid facere debeatis.

8. Stansque omnis populus, quasi unius hominis sermone, respondit: Non recedemus in tabernacula no-

stra, nec suam quisquam intrabit domum:
9. sed hoc contra Gabaa in commune faciamus:
10. decem viri eligantur e centum ex omnibus tribubus Israel, et centum de mille, et mille de decem millibus, ut comportent exercitui cibaria, et possimus pugnare contra Gabaa Benjamin, et reddere ei pro scelere, quod meretur.
11. Convenitque universus Israel ad civitatem, quasi homo unus eadem mente unoque consilio,
12. et miserunt nuntios ad omnem tribum Benjamin, qui dicerent: Cur tantum nefas in vobis repertum est?
13. Tradite homines de Gabaa, qui hoc flagitium perpetrarunt, ut moriantur, et auferatur malum de Israel. Qui noluerunt fratrum suorum filiorum Israel audire mandatum;
14. sed ex cunctis urbibus, quæ sortis suæ erant, convenerunt in Gabaa, ut illis ferrent auxilium, et contra universum populum Israel dimicarent.
15. Inventique sunt viginti quinque millia de Benjamin educentium gladium, præter habitatores Gabaa,
16. qui septingenti erant viri fortissimi, ita sinistra ut dextera prœliantes; et sic fundis lapides ad certum jacientes, ut capillum quoque possent percutere, et nequaquam in alteram partem ictus lapidis deferretur.
17. Virorum quoque Israel, absque filiis Benjamin, inventa sunt quadringenta millia educentium gladios, et paratorum ad pugnam.
18. Qui surgentes venerunt in domum Dei, hoc est, in Silo, consulueruntque Deum, atque dixerunt: Quis erit in exercitu nostro princeps certaminis contra filios Benjamin? Quibus respondit Dominus: Judas sit dux vester.
19. Statimque filii Israel, surgentes mane, castrametati sunt juxta Gabaa;
20. et inde procedentes ad pugnam contra Benjamin, urbem oppugnare cœperunt.
21. Egressique filii Benjamin de Gabaa, occiderunt de filiis Israel die illo viginti duo millia virorum.
22. Rursum filii Israel et fortitudine et numero confidentes, in eodem loco, in quo prius certaverant, aciem direxerunt;
23. ita tamen, ut prius ascenderent et flerent coram Domino usque ad noctem, consulerentque eum, et dicerent: Debeo ultra procedere ad dimicandum contra filios Benjamin fratres meos, an non? Quibus ille respondit: Ascendite ad eos, et inite certamen.
24. Cumque filii Israel altera die contra filios Benjamin ad prœlium processissent,
25. eruperunt filii Benjamin de portis Gabaa; et occurrentes eis tanta in illos cæde bacchati sunt, ut decem et octo millia virorum educentium gladium prosternerent.
26. Quamobrem omnes filii Israel venerunt in domum Dei, et sedentes flebant coram Domino; jejunaveruntque die illo usque ad vesperam, et obtulerunt ei holocausta, atque pacificas victimas,
27. et super statu suo interrogaverunt. Eo tempore ibi erat arca fœderis Dei,
28. et Phinees filius Eleazari filii Aaron præpositus domus. Consuluerunt igitur Dominum, atque dixerunt: Exire ultra debemus ad pugnam contra filios Benjamin fratres nostros, an quiescere? Quibus ait Dominus: Ascendite, cras enim tradam eos in manus vestras.
29. Posueruntque filii Israel insidias per circuitum urbis Gabaa;
30. et tertia vice, sicut semel et bis, contra Benjamin exercitum produxerunt.
31. Sed et filii Benjamin audacter eruperunt de civitate, et fugientes adversarios longius persecuti sunt, ita ut vulnerarent ex eis sicut primo die et secundo, et cæderent per duas semitas vertentes terga, quarum una ferebatur in Bethel, et altera in Gabaa, atque prosternerent triginta circiter viros;
32. putaverunt enim solito eos more cedere. Qui fugam arte simulantes

inierunt consilium, ut abstraherent eos de civitate, et quasi fugientes ad supradictas semitas perducerent.

33. Omnes itaque filii Israel surgentes de sedibus suis, tetenderunt aciem in loco, qui vocatur Baalthamar. Insidiæ quoque, quæ circa urbem erant, paulatim se aperire cœperunt, (*Jos.* 8, 6.)

34. et ab occidentali urbis parte procedere. Sed et alia decem millia virorum de universo Israel, habitatores urbis ad certamina provocabant. Ingravatumque est bellum contra filios Benjamin; et non intellexerunt, quod ex omni parte illis instaret interitus.

35. Percussitque eos Dominus in conspectu filiorum Israel, et interfecerunt ex eis in illo die viginti quinque millia et centum viros, omnes bellatores et educentes gladium.

36. Filii autem Benjamin, cum se inferiores esse vidissent, coeperunt fugere. Quod cernentes filii Israel, dederunt eis ad fugiendum locum, ut ad præparatas insidias devenirent, quas juxta urbem posuerant.

37. Qui cum repente de latibulis surrexissent, et Benjamin terga cædentibus daret, ingressi sunt civitatem, et percusserunt eam in ore gladii.

38. Signum autem dederant filii Israel his, quos in insidiis collocaverant, ut, postquam urbem cepissent, ignem accenderent; ut ascendente in altum fumo, captam urbem demonstrarent.

39. Quod cum cernerent filii Israel in ipso certamine positi (putaverunt enim filii Benjamin eos fugere, et instantius persequebantur, cæsis de exercitu eorum triginta viris),

40. et viderent quasi columnam fumi de civitate conscendere; Benjamin quoque aspiciens retro, cum captam cerneret civitatem, et flammas in sublime ferri: (*Jos.* 8, 20.)

41. qui prius simulaverant fugam, versa facie fortius resistebant. Quod cum vidissent filii Benjamin, in fugam versi sunt,

42. et ad viam deserti ire cœperunt, illuc quoque eos adversariis persequentibus; sed et hi, qui urbem succenderant, occurrerunt eis.

43. Atque ita factum est, ut ex utraque parte ab hostibus cæderentur, nec erat ulla requies morientium. Cciderunt, atque prostrati sunt ad orientalem plagam urbis Gabaa.

44. Fuerunt autem qui in eodem loco interfecti sunt, decem et octo millia virorum, omnes robustissimi pugnatores.

45. Quod cum vidissent, qui remanserant de Benjamin, fugerunt in solitudinem; et pergebant ad petram, cujus vocabulum est Remmon. In illa quoque fuga palantes, et in diversa tendentes, occiderunt quinque millia virorum. Et cum ultra tenderent, persecuti sunt eos, et interfecerunt etiam alia duo millia.

46. Et sic factum est, ut omnes qui ceciderant de Benjamin in diversis locis, essent viginti quinque millia, pugnatores ad bella promtissimi.

47. Remanserunt itaque de omni numero Benjamin, qui evadere, et fugere in solitudinem potuerunt, sexcenti viri; sederuntque in petra Remmon mensibus quatuor.

48. Regressi autem filii Israel omnes reliquias civitatis a viris usque ad jumenta gladio percusserunt, cunctasque urbes et viculos Benjamin vorax flamma consumsit.

CAPUT XXI.

1. Juraverunt quoque filii Israel in Maspha et dixerunt: Nullus nostrum dabit filiis Benjamin de filiabus suis uxorem.

2. Veneruntque omnes ad domum Dei in Silo, et in conspectu ejus sedentes usque ad vesperam, levaverunt vocem, et magno ululatu cœperunt flere, dicentes:

3. Quare, Domine Deus Israel, factum est hoc malum in populo tuo, ut hodie una tribus auferretur ex nobis?

4. Altera autem die diluculo consurgentes, exstruxerunt altare, obtuleruntque ibi holocausta, et pacificas victimas, et dixerunt:

5. Quis non ascendit in exercitu

Domini de universis tribubus Israel? Grandi enim juramento se constrinxerant, cum essent in Maspha, interfici eos, qui defuissent.

6. Ductique pœnitentia filii Israel super fratre suo Benjamin, cœperunt dicere: Ablata est tribus una de Israel:

7. unde uxores accipient? omnes enim in commune juravimus, non daturos nos his filias nostras.

8. Idcirco dixerunt: Quis est de universis tribubus Israel, qui non ascendit ad Dominum in Maspha? Et ecce inventi sunt habitatores Jabes Galaad in illo exercitu non fuisse.

9. (Eo quoque tempore, cum essent in Silo, nullus ex eis ibi repertus est.)

10. Miserunt itaque decem millia viros robustissimos, et præceperunt eis: Ite, et percutite habitatores Jabes Galaad in ore gladii, tam uxores quam parvulos eorum.

11. Et hoc erit, quod observare debebitis: Omne generis masculini, et mulieres, quæ cognoverunt viros, interficite, virgines autem reservate. (*Num.* 31, 17.)

12. Inventæque sunt de Jabes Galaad quadringentæ virgines, quæ nescierunt viri thorum, et adduxerunt eas ad castra in Silo, in terram Chanaan.

13. Miseruntque nuntios ad filios Benjamin, qui erant in petra Remmon, et præceperunt eis, ut eos susciperent in pace.

14. Veneruntque filii Benjamin in illo tempore, et datæ sunt eis uxores de filiabus Jabes Galaad; alias autem non repererunt, quas simili modo traderent.

15. Universusque Israel valde doluit, et egit pœnitentiam super interfectione unius tribus ex Israel.

16. Dixeruntque majores natu: Quid faciemus reliquis, qui non acceperunt uxores? omnes in Benjamin feminæ conciderunt,

17. et magna nobis cura, ingentique studio providendum est, ne una tribus deleatur ex Israel.

18. Filias enim nostras eis dare non possumus, constricti juramento et maledictione, qua diximus: Maledictus, qui dederit de filiabus suis uxorem Benjamin.

19. Ceperuntque consilium, atque dixerunt: Ecce, solemnitas Domini est in Silo anniversaria, quæ sita est ad septentrionem urbis Bethel, et ad orientalem plagam viæ, quæ de Bethel tendit ad Sichimam, et ad meridiem oppidi Lebona.

20. Præceperuntque filiis Benjamin, atque dixerunt: Ite, et latitate in vineis.

21. Cumque videritis filias Silo ad ducendos choros ex more procedere, exite repente de vineis, et rapite ex eis singuli uxores singulas, et pergite in terram Benjamin.

22. Cumque venerint patres earum, ac fratres, et adversum vos queri cœperint, atque jurgari, dicemus eis: Miseremini eorum: non enim rapuerunt eas jure bellantium atque victorum, sed rogantibus ut acciperent, non dedistis, et a vestra parte peccatum est.

23. Feceruntque filii Benjamin, ut sibi fuerat imperatum; et juxta numerum suum rapuerunt sibi de his, quæ ducebant choros, uxores singulas; abieruntque in possessionem suam ædificantes urbes, et habitantes in eis.

24. Filii quoque Israel reversi sunt per tribus, et familias in tabernacula sua. In diebus illis non erat rex in Israel; sed unusquisque, quod sibi rectum videbatur, hoc faciebat.

LIBER RUTH.

CAPUT I.

1. In diebus unius judicis, quando judices præerant, facta est fames in terra. Abiitque homo de Bethlehem Juda, ut peregrinaretur in regione Moabitide cum uxore sua, ac duobus liberis;

2. ipse vocabatur Elimelech, et uxor ejus Noemi, et duo filii, alter Mahalon, et alter Chelion, Ephrathæi de Bethlehem Juda. Ingressique regionem Moabitidem, morabantur ibi.

3. Et mortuus est Elimelech maritus Noemi; remansitque ipsa cum filiis.

4. Qui acceperunt uxores Moabitidas, quarum una vocabatur Orpha, altera vero Ruth. Manseruntque ibi decem annis,

5. et ambo mortui sunt, Mahalon videlicet et Chelion; remansitque mulier orbata duobus liberis ac marito.

6. Et surrexit, ut in patriam pergeret cum utraque nuru sua de regione Moabitide; audierat enim, quod respexisset Dominus populum suum, et dedisset eis escas.

7. Egressa est itaque de loco peregrinationis suæ cum utraque nuru; et jam in via revertendi posita in terram Juda,

8. dixit ad eas: Ite in domum matris vestræ, faciat vobiscum Dominus misericordiam, sicut fecistis cum mortuis et mecum.

9. Det vobis invenire requiem in domibus virorum, quos sortituræ estis. Et osculata est eas. Quæ elevata voce flere cœperunt,

10. et dicere: Tecum pergemus ad populum tuum.

11. Quibus illa respondit: Revertimini, filiæ meæ, cur venitis mecum? num ultra habeo filios in utero meo, ut viros ex me sperare possitis?

12. Revertimini, filiæ meæ, et abite: jam enim senectute confecta sum, nec apta vinculo conjugali. Etiamsi possem hac nocte concipere, et parere filios,

13. si eos exspectare velitis, donec crescant, et annos pubertatis impleant: ante eritis vetulæ, quam nubatis. Nolite, quæso, filiæ meæ, quia vestra angustia magis me premit, et egressa est manus Domini contra me.

14. Elevata igitur voce, rursum flere cœperunt. Orpha osculata est socrum, ac reversa est; Ruth adhæsit socrui suæ.

15. Cui dixit Noemi: En reversa est cognata tua ad populum suum, et ad deos suos, vade cum ea.

16. Quæ respondit: Ne adverseris mihi, ut relinquam te et abeam: quocumque enim perrexeris, pergam, et ubi morata fueris, et ego pariter morabor. Populus tuus populus meus, et Deus tuus Deus meus.

17. Quæ te terra morientem susceperit, in ea moriar, ibique locum accipiam sepulturæ. Hæc mihi faciat Dominus, et hæc addat, si non sola mors me et te separaverit.

18. Videns ergo Noemi, quod obstinato animo Ruth decrevisset secum pergere, adversari noluit, nec ad suos ultra reditum persuadere;

19. profectæque sunt simul, et venerunt in Bethlehem. Quibus urbem ingressis, velox apud cunctos fama percrebruit; dicebantque mulieres: Hæc est illa Noemi.

20. Quibus ait: Ne vocetis me Noemi (id est, pulchram): sed vocate me Mara (id est, amaram), quia amaritudine valde replevit me Omnipotens.

21. Egressa sum plena, et vacuam reduxit me Dominus. Cur ergo vocatis me Noemi, quam Dominus humiliavit, et afflixit Omnipotens?

22. Venit ergo Noemi cum Ruth Moabitide, nuru sua, de terra peregrinationis suæ; ac reversa est in Bethlehem, quando primum hordea metebantur.

CAPUT II.

1. Erat autem viro Elimelech consanguineus, homo potens, et magnarum opum, nomine Booz.

2. Dixitque Ruth Moabitis ad socrum suam: Si jubes, vadam in agrum, et colligam spicas, quæ fugerint manus metentium, ubicumque clementis in me patrisfamilias reperero gratiam. Cui illa respondit: Vade, filia mea.

3. Abiit itaque et colligebat spicas post terga metentium. Accidit autem, ut ager ille haberet dominum nomine Booz, qui erat de cognatione Elimelech.

4. Et ecce, ipse veniebat de Beth-

lehem, dixitque messoribus: Dominus vobiscum. Qui responderunt ei: Benedicat tibi Dominus.
5. Dixitque Booz juveni, qui messoribus præerat: Cujus est hæc puella?
6. Cui respondit: Hæc est Moabitis, quæ venit cum Noemi de regione Moabitide,
7. et rogavit, ut spicas colligeret remanentes, sequens messorum vestigia, et de mane usque nunc stat in agro, et ne ad momentum quidem domum reversa est.
8. Et ait Booz ad Ruth: Audi filia, ne vadas in alterum agrum ad colligendum, nec recedas ab hoc loco: sed jungere puellis meis,
9. et, ubi messuerint, sequere. Mandavi enim pueris meis, ut nemo molestus sit tibi: sed etiam, si sitieris, vade ad sarcinulas, et bibe aquas, de quibus et pueri bibunt.
10. Quæ cadens in faciem suam et adorans super terram, dixit ad eum: Unde mihi hoc, ut invenirem gratiam ante occulos tuos, et nosse me dignareris peregrinam mulierem?
11. Cui ille respondit: Nuntiata sunt mihi omnia, quæ feceris socrui tuæ post mortem viri tui, et quod reliqueris parentes tuos et terram, in qua nata es, et veneris ad populum, quem antea nesciebas.
12. Reddat tibi Dominus pro opere tuo, et plenam mercedem recipias a Domino Deo Israel, ad quem venisti, et sub cujus confugisti alas.
13. Quæ ait: Inveni gratiam apud oculos tuos, domine mi, qui consolatus es me, et locutus es ad cor ancillæ tuæ, quæ non sum similis unius puellarum tuarum.
14. Dixitque ad eam Booz: Quando hora vescendi fuerit, veni huc et comede panem, et intinge bucccellam tuam in aceto. Sedit itaque ad messorum latus, et congessit polentam sibi, comeditque et saturata est, et tulit reliquias.
15. Atque inde surrexit, ut spicas ex more colligeret. Præcepit autem Booz pueris suis, dicens: Etiamsi vobiscum metere voluerit, ne prohibeatis eam:
16. et de vestris quoque manipulis projicite de industria, et remanere permittite, ut absque rubore colligat, et colligentem nemo corripiat.
17. Collegit ergo in agro usque ad vesperam; et quæ collegerat, virga cædens et excutiens invenit hordei quasi ephi mensuram, id est, tres modios.
18. Quos portans reversa est in civitatem, et ostendit socrui suæ; insuper protulit, et dedit ei de reliquiis cibi sui, quo saturata fuerat.
19. Dixitque ei socrus sua: Ubi hodie collegisti, et ubi fecisti opus? sit benedictus, qui misertus est tui. Indicavitque ei, apud quem fuisset operata, et nomen dixit viri, quod Booz vocaretur.
20. Cui respondit Noemi: Benedictus sit a Domino, quoniam eamdem gratiam, quam præbuerat vivis, servavit et mortuis. Rursumque ait: Propinquus noster est homo.
21. Et Ruth: Hoc quoque, inquit, præcepit mihi, ut tamdiu messoribus ejus jungerer, donec omnes segetes meterentur.
22. Cui dixit socrus: Melius est, filia mea, ut cum puellis ejus exeas ad metendum, ne in alieno agro quispiam resistat tibi.
23. Juncta est itaque puellis Booz; et tamdiu cum eis messuit, donec hordea et triticum in horreis conderentur.

CAPUT III.

1. Postquam autem reversa est ad socrum suam, audivit ab ea: Filia mea, quæram tibi requiem, et providebo, ut bene sit tibi.
2. Booz iste, cujus puellis in agro juncta es, propinquus noster est, et hac nocte aream hordei ventilat.
3. Lavare igitur, et ungere, et induere cultioribus vestimentis, et descende in aream: non te videat homo, donec esum potumque finierit.
4. Quando autem ierit ad dormiendum, nota locum, in quo dormiat: veniesque et discooperies pallium, quo operitur a parte pedum, et projicies te, et ibi jacebis: ipse autem dicet tibi, quid agere debeas.

5. Quæ respondit: Quidquid præceperis, faciam.
6. Descenditque in aream, et fecit omnia, quæ sibi imperaverat socrus.
7. Cumque comedisset Booz, et bibisset, et factus esset hilarior, issetque ad dormiendum juxta acervum manipulorum, venit abscondite, et discooperto pallio a pedibus ejus, se projecit.
8. Et ecce, nocte jam media expavit homo, et conturbatus est; viditque mulierem jacentem ad pedes suos,
9. et ait illi: Quæ es? Illaque respondit: Ego sum Ruth ancilla tua: expande pallium tuum super famulam tuam, quia propinquus es.
10. Et ille: Benedicta, inquit, es a Domino filia, et priorem misericordiam posteriore superasti: quia non es secuta juvenes pauperes, sive divites.
11. Noli ergo metuere, sed quidquid dixeris mihi, faciam tibi. Scit enim omnis populus, qui habitat intra portas urbis meæ, mulierem te esse virtutis.
12. Nec abnuo me propinquum, sed est alius me propinquior.
13. Quiesce hac nocte: et facto mane, si te voluerit propinquitatis jure retinere, bene res acta est: sin autem ille noluerit, ego te absque ulla dubitatione suscipiam, vivit Dominus: dormi usque mane.
14. Dormivit itaque ad pedes ejus usque ad noctis abscessum. Surrexit itaque, antequam homines se cognoscerent mutuo, et dixit Booz: Cave, ne quis noverit, quod huc veneris.
15. Et rursum: Expande, inquit, pallium tuum, quo operiris, et tene utraque manu. Qua extendente et tenente, mensus est sex modios hordei, et posuit super eam. Quæ portans ingressa est civitatem,
16. et venit ad socrum suam. Quæ dixit ei: Quid egisti filia? Narravitque ei omnia, quæ sibi fecisset homo.
17. Et ait: Ecce sex modios hordei dedit mihi, et ait: Nolo vacuam te reverti ad socrum tuam.
18. Dixitque Noemi: Exspecta filia donec videamus, quem res exitum habeat: neque enim cessabit homo, nisi compleverit, quod locutus est.

CAPUT IV.

1. Ascendit ergo Booz ad portam, et sedit ibi. Cumque vidisset propinquum præterire, de quo prius sermo habitus est, dixit ad eum: Declina paulisper, et sede hic; vocans eum nomine suo. Qui divertit, et sedit.
2. Tollens autem Booz decem viros de senioribus civitatis, dixit ad eos: Sedete hic.
3. Quibus sedentibus, locutus est ad propinquum: Partem agri fratris nostri Elimelech, vendet Noemi, quæ reversa est de regione Moabitide:
4. quod audire te volui, et tibi dicere coram cunctis sedentibus, et majoribus natu de populo meo. Si vis possidere jure propinquitatis, eme, et posside: sin autem displicet tibi, hoc ipsum indica mihi, ut sciam, quid facere debeam: nullus enim est propinquus, excepto te, qui prior es, et me, qui secundus sum. At ille respondit: Ego agrum emam.
5. Cui dixit Booz: Quando emeris agrum de manu mulieris, Ruth quoque Moabitidem, quæ uxor defuncti fuit, debes accipere, ut suscites nomen propinqui tui in hereditate sua.
6. Qui respondit: Cedo juri propinquitatis, neque enim posteritatem familiæ meæ delere debeo: tu meo utere privilegio, quo me libenter carere profiteor.
7. Hic autem erat mos antiquitus in Israel inter propinquos, ut si quando alter alteri suo juri cedebat, ut esset firma concessio, solvebat homo calceamentum suum, et dabat proximo suo; hoc erat testimonium cessionis in Israel. (*Deut.* 25, 7.)
8. Dixit ergo propinquo suo Booz: Tolle calceamentum tuum. Quod statim solvit de pede suo.
9. At ille majoribus natu, et universo populo, Testes vos, inquit, estis hodie, quod possederim omnia,

quæ fuerunt Elimelech, et Chelion et Mahalon, tradente Noemi:
10. et Ruth Moabitidem, uxorem Mahalon, in conjugium sumserim, ut suscitem nomen defuncti in hereditate sua, ne vocabulum ejus de familia sua ac fratribus et populo deleatur. Vos, inquam, hujus rei testes estis.
11. Respondit omnis populus, qui erat in porta, et majores natu: Nos testes sumus: faciat Dominus hanc mulierem, quæ ingreditur domum tuam, sicut Rachel et Liam, quæ ædificaverunt domum Israel, ut sit exemplum virtutis in Ephrata, et habeat celebre nomen in Bethlehem:
12. fiatque domus tua, sicut domus Phares, quem Thamar peperit Judæ, de semine, quod tibi dederit Dominus ex hac puella. (*Gen.* 38, 29.)
13. Tulit itaque Booz Ruth, et accepit uxorem; ingressusque est ad eam, et dedit illi Dominus, ut conciperet, et pareret filium.
14. Dixeruntque mulieres ad Noemi: Benedictus Dominus, qui non est passus, ut deficeret successor familiæ tuæ, et vocaretur nomen ejus in Israel.
15. Et habeas, qui consoletur animam tuam, et enutriat senectutem: de nuru enim tua natus est, quæ te diligit, et multo tibi melior est, quam si septem haberes filios.
16. Susceptumque Noemi puerum posuit in sinu suo, et nutricis ac gerulæ fungebatur officio.
17. Vicinæ autem mulieres congratulantes ei, et dicentes: Natus est filius Noemi; vocaverunt nomen ejus Obed. Hic est pater Isai, patris David.
18. Hæ sunt generationes Phares: Phares genuit Esron, (I. *Par.* 2, 5. — 4, 1. *Mat.* 1, 3.)
19. Esron genuit Aram, Aram genuit Aminadab,
20. Aminadab genuit Nahasson, Nahasson genuit Salmon,
21. Salmon genuit Booz, Booz genuit Obed,
22. Obed genuit Isai, Isai genuit David.

LIBER PRIMUS SAMUELIS,
QUEM NOS
PRIMUM REGUM
DICIMUS.

CAPUT I.

1. Fuit vir unus de Ramathaimsophim, de monte Ephraim, et nomen ejus Elcana, filius Jeroham, filii Eliu, filii Thohu, filii Suph, Ephrathæus;
2. et habuit duas uxores, nomen uni Anna, et nomen secundæ Phenenna. Fueruntque Phenennæ filii; Annæ autem non erant liberi.
3. Et ascendebat vir ille de civitate sua statutis diebus, ut adoraret et sacrificaret Domino exercituum in Silo. Erant autem ibi duo filii Heli, Ophni et Phinees, sacerdotes Domini.
4. Venit ergo dies, et immolavit Elcana, deditque Phenennæ uxori suæ, et cunctis filiis ejus, et filiabus partes;
5. Annæ autem dedit partem unam tristis, quia Annam diligebat. Dominus autem concluserat vulvam ejus.
6. Affligebat quoque eam æmula ejus, et vehementer angebat in tantum, ut exprobraret, quod Dominus conclussisset vulvam ejus;
7. sicque faciebat per singulos annos, cum redeunte tempore ascenderent ad templum Domini, et sic provocabat eam. Porro illa flebat, et non capiebat cibum.
8. Dixit ergo ei Elcana vir suus: Anna, cur fles? et quare non comedis?

et quam ob rem affligitur cor tuum? numquid non ego melior tibi sum, quam decem filii?

9. Surrexit autem Anna, postquam comederat et biberat in Silo. Et Heli sacerdote sedente super sellam ante postes templi Domini,

10. cum esset Anna amaro animo, oravit ad Dominum, flens largiter,

11. et votum vovit, dicens: Domine exercituum, si respiciens videris afflictionem famulæ tuæ, et recordatus mei fueris, nec oblitus ancillæ tuæ, dederisque servæ tuæ sexum virilem: dabo eum Domino omnibus diebus vitæ ejus, et novacula non ascendet super caput ejus.

12. Factum est autem, cum illa multiplicaret preces coram Domino, ut Heli observaret os ejus.

13. Porro Anna loquebatur in corde suo, tantumque labia illius movebantur, et vox penitus non audiebatur. Aestimavit ergo eam Heli temulentam,

14. dixitque ei: Usquequo ebria eris? digere paulisper vinum, quo mades.

15. Respondens Anna, Nequaquam, inquit, domine mi: nam mulier infelix nimis ego sum, vinumque et omne, quod inebriare potest, non bibi, sed effudi animam meam in conspectu Domini.

16. Ne reputes ancillam tuam quasi unam de filiabus Belial, quia ex multitudine doloris, et mœroris mei locuta sum usque in præsens.

17. Tunc Heli ait ei: Vade in pace, et Deus Israel det tibi petitionem tuam, quam rogasti eum.

18. Et illa dixit: Utinam inveniat ancilla tua gratiam in oculis tuis. Et abiit mulier in viam suam, et comedit, vultusque illius non sunt amplius in diversa mutati.

19. Et surrexerunt mane, et adoraverunt coram Domino; reversique sunt, et venerunt in domum suam Ramatha. Cognovit autem Elcana uxorem suam; et recordatus est ejus Dominus.

20. Et factum est post circulum dierum, concepit Anna, et peperit filium, vocavitque nomen ejus Samuel, eo quod a Domino postulasset eum.

21. Ascendit autem vir ejus Elcana, et omnis domus ejus, ut immolaret Domino hostiam solemnem, et votum suum,

22. et Anna non ascendit; dixit enim viro suo: Non vadam, donec ablactetur infans, et ducam eum, ut appareat ante conspectum Domini, et maneat ibi jugiter.

23. Et ait ei Elcana vir suus: Fac quod bonum tibi videtur, et mane, donec ablactes eum: precorque, ut impleat Dominus verbum suum. Mansit ergo mulier, et lactavit filium suum, donec amoveret eum a lacte.

24. Et adduxit eum secum, postquam ablactaverat, in vitulis tribus, et tribus modiis farinæ, et amphora vini, et adduxit eum ad domum Domini in Silo. Puer autem erat adhuc infantulus;

25. et immolaverunt vitulum, et obtulerunt puerum Heli.

26. Et ait Anna: Obsecro, mi domine, vivit anima tua, domine: ego sum illa mulier, quæ steti coram te hic orans Dominum.

27. Pro puero isto oravi, et dedit mihi Dominus petitionem meam, quam postulavi eum.

28. Idcirco et ego commodavi eum Domino cunctis diebus, quibus fuerit commodatus Domino. Et adoraverunt ibi Dominum; et oravit Anna, et ait:

CAPUT II.

1. Exultavit cor meum in Domino, et exaltatum est cornu meum in Deo meo: dilatatum est os meum super inimicos meos, quia lætata sum in salutari tuo.

2. Non est sanctus, ut est Dominus: neque enim est alius extra te, et non est fortis sicut Deus noster.

3. Nolite multiplicare loqui sublimia, gloriantes: recedant vetera de ore vestro, quia Deus scientiarum Dominus est, et ipsi præparantur cogitationes.

4. Arcus fortium superatus est, et infirmi accincti sunt robore.

5. Repleti prius, pro panibus se locaverunt, et famelici saturati sunt, donec sterilis peperit plurimos, et quæ multos habebat filios, infirmata est.

6. Dominus mortificat et vivificat, deducit ad inferos et reducit. (*Deut.*32,39. *Tob.*13,2. *Sap.*16,13.)

7. Dominus pauperem facit et ditat, humiliat et sublevat.

8. Suscitat de pulvere egenum, et de stercore elevat pauperem: ut sedeat cum principibus, et solium gloriæ teneat. Domini enim sunt cardines terræ, et posuit super eos orbem.

9. Pedes sanctorum suorum servabit, et impii in tenebris conticescent, quia non in fortitudine sua roborabitur vir.

10. Dominum formidabunt adversarii ejus, et super ipsos in cœlis tonabit: Dominus judicabit fines terræ: et dabit imperium regi suo, et sublimabit cornu christi sui.

11. Et abiit Elcana Ramatha in domum suam; puer autem erat minister in conspectu Domini ante faciem Heli sacerdotis.

12. Porro filii Heli, filii Belial, nescientes Dominum,

13. neque officium sacerdotum ad populum; sed quicumque immolasset victimam, veniebat puer sacerdotis, cum coquerentur carnes, et habebat fuscinulam tridentem in manu sua,

14. et mittebat eam in lebetem, vel in caldariam, aut in ollam, sive in cacabum; et omne, quod levabat fuscinula, tollebat sacerdos sibi; sic faciebant universo Israeli venientium in Silo.

15. Etiam antequam adolerent adipem, veniebat puer sacerdotis, et dicebat immolanti: Da mihi carnem, ut coquam sacerdoti: non enim accipiam a te carnem coctam, sed crudam,

16. Dicebatque illi immolans: Incendatur primum juxta morem hodie adeps, et tolle tibi, quantumcumque desiderat anima tua. Qui respondens ajebat ei: Nequaquam: nunc enim dabis, alioquin tollam vi.

17. Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino; quia retrahebant homines a sacrificio Domini.

18. Samuel autem ministrabat ante faciem Domini, puer accinctus ephod lineo.

19. Et tunicam parvam faciebat ei mater sua, quam afferebat statutis diebus, ascendens cum viro suo, ut immolaret hostiam solemnem.

20. Et benedixit Heli Elcanæ et uxori ejus, dixitque ei: Reddat tibi Dominus semen de muliere hac pro fœnore, quod commodasti Domino. Et abierunt in locum suum.

21. Visitavit ergo Dominus Annam, et concepit, et peperit tres filios et duas filias; et magnificatus est puer Samuel apud Dominum.

22. Heli autem erat senex valde, et audivit omnia, quæ faciebant filii sui universo Israeli, et quomodo dormiebant cum mulieribus, quæ observabant ad ostium tabernaculi,

23. et dixit eis: Quare facitis res hujuscemodi, quas ego audio, res pessimas, ab omni populo?

24. Nolite, filii mei: non enim est bona fama, quam ego audio, ut transgredi faciatis populum Domini.

25. Si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus: si autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo? et non audierunt vocem patris sui; quia voluit Dominus occidere eos. * (*Luc.* 2, 40.)

26. Puer autem Samuel proficiebat, atque crescebat, et placebat tam Domino, quam hominibus. *

27. Venit autem vir Dei ad Heli, et ait ad eum: Hæc dicit Dominus: Numquid non aperte revelatus sum domui patris tui, cum essent in Aegypto in domo Pharaonis?

28. Et elegi eum ex omnibus tribubus Israel mihi in sacerdotem, ut ascenderet ad altare meum, et adoleret mihi incensum, et portaret ephod coram me: et dedi domui patris tui omnia de sacrificiis filiorum Israel.

29. Quare calce abjecistis victimam meam, et munera mea, quæ præcepi, ut offerrentur in templo: et ma-

gis honorasti filios tuos, quam me,
ut comederetis primitias omnis sa-
crificii Israel, populi mei?
30. Propterea ait Dominus Deus
Israel: Loquens locutus sum, ut do-
mus tua et domus patris tui ministra-
ret in conspectu meo, usque in sem-
piternum. Nunc autem dicit Domi-
nus: Absit hoc a me: sed quicumque
glorificaverit me, glorificabo eum:
qui autem contemnunt me, erunt
ignobiles.
31. Ecce, dies veniunt, et præci-
dam brachium tuum et brachium
domus patris tui, ut non sit senex
in domo tua. (III. *Reg*. 2, 27.)
32. Et videbis æmulum tuum in
templo, in universis prosperis Is-
rael: et non erit senex in domo tua
omnibus diebus.
33. Verumtamen non auferam pe-
nitus virum ex te ab altari meo: sed
ut deficiant oculi tui, et tabescat
anima tua: et pars magna domus
tuæ morietur, cum ad virilem æta-
tem venerit.
34. Hoc autem erit tibi signum,
quod venturum est duobus filiis tuis,
Ophni et Phinees: In die uno mo-
rientur ambo. (*Infr*. 4, 11.)
35. Et suscitabo mihi sacerdotem
fidelem, qui juxta cor meum et ani-
mam meam faciet: et ædificabo ei
domum fidelem, et ambulabit coram
christo meo cunctis diebus.
36. Futurum est autem, ut, qui-
cumque remanserit in domo tua, ve-
niat, ut oretur pro eo, et offerat num-
mum argenteum et tortam panis,
dicatque: Dimitte me, obsecro, ad
unam partem sacerdotalem, ut com-
edam bucellam panis.

CAPUT III.

1. Puer autem Samuel ministrabat
Domino coram Heli, et sermo Do-
mini erat pretiosus in diebus illis;
non erat visio manifesta.
2. Factum est ergo in die quadam,
Heli jacebat in loco suo, et oculi
ejus caligaverant, nec poterat vi-
dere;
3. lucerna Dei antequam extin-
gueretur, Samuel dormiebat in tem-
plo Domini, ubi erat arca Dei.
4. Et vocavit Dominus Samuel.
Qui respondens, ait: Ecce ego.
5. Et cucurrit ad Heli, et dixit:
Ecce ego: vocasti enim me. Qui di-
xit: Non vocavi: revertere, et dormi.
Et abiit, et dormivit.
6. Et adjecit Dominus rursum vo-
care Samuelem. Consurgensque Sa-
muel, abiit ad Heli, et dixit: Ecce
ego, quia vocasti me. Qui respon-
dit: Non vocavi te, fili mi: rever-
tere et dormi.
7. Porro Samuel necdum sciebat
Dominum, neque revelatus fuerat
ei sermo Domini.
8. Et adjecit Dominus, et vocavit
adhuc Samuelem tertio. Qui con-
surgens abiit ad Heli,
9. et ait: Ecce ego: quia vocasti
me. Intellexit ergo Heli, quia Domi-
nus vocaret puerum, et ait ad Sa-
muelem: Vade, et dormi, et si dein-
ceps vocaverit te, dices: Loquere,
Domine, quia audit servus tuus.
Abiit ergo Samuel, et dormivit in
loco suo.
10. Et venit Dominus, et stetit, et
vocavit, sicut vocaverat, secundo:
Samuel, Samuel. Et ait Samuel:
Loquere, Domine, quia audit servus
tuus.
11. Et dixit Dominus ad Samue-
lem: Ecce ego facio verbum in Is-
rael, quod quicumque audierit, tin-
nient ambæ aures ejus.
12. In die illa suscitabo adversum
Heli omnia, quæ locutus sum super
domum ejus: incipiam, et complebo.
13. Prædixi enim ei, quod judica-
turus essem domum ejus in æternum
propter iniquitatem, eo quod no-
verat indigne agere filios suos, et
non corripuerit eos.
14. Idcirco juravi domui Heli,
quod non expietur iniquitas domus
ejus victimis et muneribus usque in
æternum.
15. Dormivit autem Samuel usque
mane, aperuitque ostia domus Do-
mini. Et Samuel timebat indicare
visionem Heli.
16. Vocavit ergo Heli Samuelem,
et dixit: Samuel fili mi! Qui respon-
dens, ait: Præsto sum.
17. Et interrogavit eum: Quis est

sermo, quem locutus est Dominus ad te? oro te, ne celaveris me. Hæc faciat tibi Deus, et hæc addat, si absconderis a me sermonem ex omnibus verbis, quæ dicta sunt tibi.
18. Indicavit itaque Samuel universos sermones, et non abscondit ab eo. Et ille respondit: Dominus est, quod bonum est in oculis suis, faciat.
19. Crevit autem Samuel, et Dominus erat cum eo, et non cecidit ex omnibus verbis ejus in terram.
20. Et cognovit universus Israel a Dan usque Bersabee, quod fidelis Samuel propheta esset Domini.
21. Et addidit Dominus, ut appareret in Silo, quoniam revelatus fuerat Dominus Samueli in Silo, juxta verbum Domini. Et evenit sermo Samuelis universo Israeli.

CAPUT IV.

1. Et factum est in diebus illis, convenerunt Philisthiim in pugnam; et egressus est Israel obviam Philisthiim in prœlium, et castrametatus est juxta Lapidem adjutorii. Porro Philisthiim venerunt in Aphec,
2. et instruxerunt aciem contra Israel. Inito autem certamine, terga vertit Israel Philisthæis; et cæsa sunt in illo certamine passim per agros quasi quatuor millia virorum.
3. Et reversus est populus ad castra; dixeruntque majores natu de Israel: Quare percussit nos Dominus hodie coram Philisthiim? Afferamus ad nos de Silo arcam fœderis Domini, et veniat in medium nostri, ut salvet nos de manu inimicorum nostrorum.
4. Misit ergo populus in Silo, et tulerunt inde arcam fœderis Domini exercituum sedentis super Cherubim; erantque duo filii Heli cum arca fœderis Dei, Ophni et Phinees.
5. Cumque venisset arca fœderis Domini in castra, vociferatus est omnis Israel clamore grandi, et personuit terra.
6. Et audierunt Philisthiim vocem clamoris, dixeruntque: Quænam est hæc vox clamoris magni in castris Hebræorum? Et cognoverunt, quod arca Domini venisset in castra.
7. Timueruntque Philisthiim, dicentes: Venit Deus in castra. Et ingemuerunt, dicentes:
8. Væ nobis, non enim fuit tanta exultatio heri et nudiustertius: væ nobis. Quis nos salvabit de manu Deorum sublimium istorum? hi sunt Dii, qui percusserunt Aegyptum omni plaga in deserto.
9. Confortamini, et estote viri, Philisthiim, ne serviatis Hebræis, sicut et illi servierunt vobis: confortamini, et bellate.
10. Pugnaverunt ergo Philisthiim, et cæsus est Israel, et fugit unusquisque in tabernaculum suum, et facta est plaga magna nimis; et ceciderunt de Israel triginta millia peditum.
11. Et arca Dei capta est; duo quoque filii Heli mortui sunt, Ophni et Phinees.
12. Currens autem vir de Benjamin ex acie, venit in Silo in die illa, scissa veste, et conspersus pulvere caput.
13. Cumque ille venisset, Heli sedebat super sellam contra viam spectans. Erat enim cor ejus pavens pro arca Dei. Vir autem ille, postquam ingressus est, nuntiavit urbi; et ululavit omnis civitas.
14. Et audivit Heli sonitum clamoris, dixitque: Quis est hic sonitus tumultus hujus? At ille festinavit, et venit, et nuntiavit Heli.
15. Heli autem erat nonaginta et octo annorum, et oculi ejus caligaverant, et videre non poterat.
16. Et dixit ad Heli: Ego sum, qui veni de prœlio, et ego, qui de acie fugi hodie. Cui illi ait: Quid actum est, fili mi?
17. Respondens autem ille, qui nuntiabat, Fugit, inquit, Israel coram Philisthiim, et ruina magna facta est in populo: insuper et duo filii tui mortui sunt, Ophni et Phinees: et arca Dei capta est.
18. Cumque ille nominasset arcam Dei, cecidit de sella retrorsum juxta ostium, et fractis cervicibus mortuus est. Senex enim erat vir et grandæ-

vus; et ipse judicavit Israel quadraginta annis.

19. Nurus autem ejus, uxor Phinees, prægnans erat, vicinaque partui, et audito nuntio, quod capta esset arca Dei, et mortuus esset socer suus et vir suus, incurvavit se et peperit; irruerant enim in eam dolores subiti.

20. In ipso autem momento mortis ejus, dixerunt ei, quæ stabant circa eam: Ne timeas, quia filium peperisti. Quæ non respondit eis, neque animadvertit.

21. Et vocavit puerum, Ichabod, dicens: Translata est gloria de Israel, quia capta est arca Dei, et pro socero suo et pro viro suo;

22. et ait: Translata est gloria ab Israel, eo quod capta esset arca Dei.

CAPUT V.

1. Philisthiim autem tulerunt arcam Dei, et asportaverunt eam a Lapide adjutorii in Azotum.

2. Tuleruntque Philisthiim arcam Dei, et intulerunt eam in templum Dagon, et statuerunt eam juxta Dagon.

3. Cumque surrexissent diluculo Azotii altera die, ecce, Dagon jacebat pronus in terra ante arcam Domini; et tulerunt Dagon, et restituerunt eum in locum suum.

4. Rursumque mane die altera consurgentes, invenerunt Dagon jacentem super faciem suam in terra coram arca Domini; caput autem Dagon, et duæ palmæ manuum ejus abscissæ erant super limen.

5. Porro Dagon solus truncus remanserat in loco suo. Propter hanc causam non calcant sacerdotes Dagon, et omnes, qui ingrediuntur templum ejus, super limen Dagon in Azoto usque in hodiernum diem.

6. Aggravata est autem manus Domini super Azotios, et demolitus est eos, et percussit in secretiori parte natium Azotum, et fines ejus. Et ebullierunt villæ et agri in medio regionis illius, et nati sunt mures, et facta est confusio mortis magnæ in civitate.

7. Videntes autem viri Azotii hujuscemodi plagam, dixerunt: Non maneat arca Dei Israel apud nos, quoniam dura est manus ejus super nos, et super Dagon deum nostrum.

8. Et mittentes congregaverunt omnes satrapas Philisthinorum ad se, et dixerunt: Quid faciemus de arca Dei Israel? Responderuntque Gethæi: Circumducatur arca Dei Israel. Et circumduxerunt arcam Dei Israel.

9. Illis autem circumducentibus eam, fiebat manus Domini per singulas civitates interfectionis magnæ nimis: et percutiebat viros uniuscujusque urbis, a parvo usque ad majorem, et computrescebant prominentes extales eorum. Inieruntque Gethæi consilium, et fecerunt sibi sedes pelliceas.

10. Miserunt ergo arcam Dei in Accaron. Cumque venisset arca Dei in Accaron, exclamaverunt Accaronitæ, dicentes: Adduxerunt ad nos arcam Dei Israel, ut interficiat nos et populum nostrum.

11. Miserunt itaque et congregaverunt omnes satrapas Philisthinorum, qui dixerunt: Dimittite arcam Dei Israel, et revertatur in locum suum, et non interficiat nos cum populo nostro.

12. Fiebat enim pavor mortis in singulis urbibus, et gravissima valde manus Dei; viri quoque, qui mortui non fuerant, percutiebantur in secretiori parte natium, et ascendebat ululatus uniuscujusque civitatis in cœlum.

CAPUT VI.

1. Fuit ergo arca Domini in regione Philisthinorum septem mensibus.

2. Et vocaverunt Philisthiim sacerdotes et divinos, dicentes: Quid faciemus de arca Domini? indicate nobis, quomodo remittamus eam in locum suum. Qui dixerunt:

3. Si remittitis arcam Dei Israel, nolite dimittere eam vacuam, sed quod debetis, reddite ei pro peccato, et tunc curabimini: et scietis, quare non recedat manus ejus a vobis.

4. Qui dixerunt: Quid est, quod pro

delicto reddere debeamus ei? Responderuntque illi:

5. Juxta numerum provinciarum Philisthinorum quinque anos aureos facietis, et quinque mures aureos, quia plaga una fuit omnibus vobis, et satrapis vestris. Facietisque similitudines anorum vestrorum, et similitudines murium, qui demoliti sunt terram, et dabitis Deo Israel gloriam, si forte relevet manum suam a vobis, et a diis vestris, et a terra vestra.

6. Quare aggravatis corda vestra, sicut aggravavit Aegyptus, et Pharao cor suum? nonne postquam percussus est, tunc dimisit eos, et abierunt? (*Exod.* 12, 31.)

7. Nunc ergo arripite et facite plaustrum novum unum: et duas vaccas fœtas, quibus non est impositum jugum, jungite in plaustro, et recludite vitulos earum domi.

8. Tolletisque arcam Domini, et ponetis in plaustro, et vasa aurea, quæ exsolvistis ei pro delicto, ponetis in capsellam ad latus ejus: et dimittite eam, ut vadat.

9. Et aspicietis, et si quidem per viam finium suorum ascenderit contra Bethsames, ipse fecit nobis hoc malum grande: sin autem minime, sciemus, quia nequaquam manus ejus tetigit nos, sed casu accidit.

10. Fecerunt ergo illi hoc modo; et tollentes duas vaccas, quæ lactabant vitulos, junxerunt ad plaustrum, vitulosque earum concluserunt domi.

11. Et posuerunt arcam Dei super plaustrum, et capsellam, quæ habebat mures aureos et similitudines anorum.

12. Ibant autem in directum vaccæ per viam, quæ ducit Bethsames, et itinere uno gradiebantur, pergentes et mugientes, et non declinabant neque ad dexteram neque ad sinistram; sed et satrapæ Philisthiim sequebantur usque ad terminos Bethsames.

13. Porro Bethsamitæ metebant triticum in valle, et elevantes oculos suos, viderunt arcam, et gavisi sunt, cum vidissent.

14. Et plaustrum venit in agrum Josue Bethsamitæ, et stetit ibi. Erat autem ibi lapis magnus, et conciderunt ligna plaustri, vaccasque imposuerunt super ea holocaustum Domino.

15. Levitæ autem deposuerunt arcam Dei, et capsellam, quæ erat juxta eam, in qua erant vasa aurea, et posuerunt super lapidem grandem. Viri autem Bethsamitæ obtulerunt holocausta, et immolaverunt victimas in die illa Domino.

16. Et quinque satrapæ Philisthinorum viderunt, et reversi sunt in Accaron in die illa.

17. Hi sunt autem ani aurei, quos reddiderunt Philisthiim pro delicto Domino: Azotus unum, Gaza unum, Ascalon unum, Geth unum, Accaron unum;

18. et mures aureos secundum numerum urbium Philisthiim, quinque provinciarum ab urbe murata usque ad villam, quæ erat absque muro, et usque ad Abel magnum, super quem posuerunt arcam Domini, quæ erat usque in illum diem in agro Josue Bethsamitis.

19. Percussit autem de viris Bethsamitibus, eo quod vidissent arcam Domini, et percussit de populo septuaginta viros, et quinquaginta millia plebis. Luxitque populus, eo quod Dominus percussisset plebem plaga magna.

20. Et dixerunt viri Bethsamitæ: Quis poterit stare in conspectu Domini Dei sancti hujus? et ad quem ascendet a nobis?

21. Miseruntque nuntios ad habitatores Cariathiarim, dicentes: Reduxerunt Philisthiim arcam Domini, descendite, et reducite eam ad vos.

CAPUT VII.

1. Venerunt ergo viri Cariathiarim, et reduxerunt arcam Domini, et intulerunt eam in domum Abinadab in Gabaa; Eleazarum autem filium ejus sanctificaverunt, ut custodiret arcam Domini.

2. Et factum est, ex qua die mansit arca Domini in Cariathiarim, multiplicati sunt dies (erat quippe

jam annus vigesimus), et requievit omnis domus Israel post Dominum.

3. Ait autem Samuel ad universam domum Israel, dicens: Si in toto corde vestro revertimini ad Dominum, auferte deos alienos de medio vestro, Baalim et Astaroth, et præparate corda vestra Domino, et servite ei soli, et eruet vos de manu Philisthiim. (*Deut.* 6, 13.)

4. Abstulerunt ergo filii Israel Baalim et Astaroth, et servierunt Domino soli.

5. Dixit autem Samuel: Congregate universum Israel in Masphath, ut orem pro vobis Dominum.

6. Et convenerunt in Masphath; hauseruntque aquam, et effuderunt in conspectu Domini, et jejunaverunt in die illa, atque dixerunt ibi: Peccavimus Domino. Judicavitque Samuel filios Israel in Masphath.

7. Et audierunt Philisthiim, quod congregati essent filii Israel in Masphath, et ascenderunt satrapæ Philisthinorum ad Israel. Quod cum audissent filii Israel, timuerunt a facie Philisthinorum.

8. Dixeruntque ad Samuelem: Ne cesses pro nobis clamare ad Dominum Deum nostrum, ut salvet nos de manu Philisthinorum.

9. Tulit autem Samuel agnum lactentem unum, et obtulit illum holocaustum integrum Domino; et clamavit Samuel ad Dominum pro Israel, et exaudivit eum Dominus.

10. Factum est autem, cum Samuel offerret holocaustum, Philisthiim iniere prœlium contra Israel; intonuit autem Dominus fragore magno in die illa super Philisthiim, et exterruit eos, et cæsi sunt a facie Israel. (*Jos.* 10, 10.)

11. Egressique viri Israel de Masphath persecuti sunt Philisthæos, et percusserunt eos usque ad locum, qui erat subter Bethchar. *

12. Tulit autem Samuel lapidem unum, et posuit eum inter Masphath et inter Sen; et vocavit nomen loci illius, Lapis adjutorii. Dixitque: Hucusque auxiliatus est nobis Dominus. * (*Eccli.* 46, 21.)

13. Et humiliati sunt Philisthiim, nec apposuerunt ultra, ut venirent in terminos Israel. Facta est itaque manus Domini super Philisthæos cunctis diebus Samuelis.

14. Et redditæ sunt urbes, quas tulerant Philisthiim ab Israel, Israeli, ab Accaron usque Geth, et terminos suos; liberavitque Israel de manu Philisthinorum, eratque pax inter Israel et Amorrhæum.

15. Judicabat quoque Samuel Israelem cunctis diebus vitæ suæ;

16. et ibat per singulos annos circuiens Bethel et Galgala et Masphath, et judicabat Israelem in supradictis locis.

17. Revertebaturque in Ramatha; ibi enim erat domus ejus, et ibi judicabat Israelem; ædificavit etiam ibi altare Domino.

CAPUT VIII.

1. Factum est autem cum senuisset Samuel, posuit filios suos judices Israel.

2. Fuitque nomen filii ejus primogeniti Joel, et nomen secundi Abia, judicum in Bersabee.

3. Et non ambulaverunt filii illius in viis ejus; sed declinaverunt post avaritiam, acceperuntque munera, et perverterunt judicium.

4. Congregati ergo universi majores natu Israel venerunt ad Samuelem in Ramatha.

5. Dixeruntque ei: Ecce tu senuisti, et filii tui non ambulant in viis tuis: constitue nobis regem, ut judicet nos, sicut et universæ habent nationes. (*Ose.* 13, 10.)

6. Displicuit sermo in oculis Samuelis, eo quod dixissent: Da nobis regem, ut judicet nos. Et oravit Samuel ad Dominum.

7. Dixit autem Dominus ad Samuelem: Audi vocem populi in omnibus, quæ loquuntur tibi: non enim te abjecerunt, sed me, ne regnem super eos. (*Infr.* 12, 17.)

8. Juxta omnia opera sua, quæ fecerunt a die, qua eduxi eos de Aegypto, usque ad diem hanc, sicut dereliquerunt me, et servierunt diis alienis, sicut faciunt etiam tibi.

9. Nunc ergo vocem eorum audi:

verumtamen contestare eos, et prædic eis jus regis, qui regnaturus est super eos.

10. Dixit itaque Samuel omnia verba Domini ad populum, qui petierat a se regem,

11. et ait: Hoc erit jus regis, qui imperaturus est vobis: Filios vestros tollet, et ponet in curribus suis, facietque sibi equites, et præcursores quadrigarum suarum,

12. et constituet sibi tribunos, et centuriones, et aratores agrorum suorum, et messores segetum, et fabros armorum et curruum suorum.

13. Filias quoque vestras faciet sibi unguentarias, et focarias, et panificas.

14. Agros quoque vestros et vineas et oliveta optima tollet, et dabit servis suis.

15. Sed et segetes vestras et vinearum reditus addecimabit, ut det eunuchis et famulis suis.

16. Servos etiam vestros et ancillas et juvenes optimos et asinos auferet, et ponet in opere suo.

17. Greges quoque vestros addecimabit, vosque eritis ei servi.

18. Et clamabitis in die illa a facie regis vestri, quem elegistis vobis: et non exaudiet vos Dominus in die illa, quia petistis vobis regem.

19. Noluit autem populus audire vocem Samuelis, sed dixerunt: Nequaquam: rex enim erit super nos,

20. et erimus nos quoque, sicut omnes gentes: et judicabit nos rex noster, et egredietur ante nos, et pugnabit bella nostra pro nobis.

21. Et audivit Samuel omnia verba populi, et locutus est ea in auribus Domini.

22. Dixit autem Dominus ad Samuelem: Audi vocem eorum, et constitue super eos regem. Et ait Samuel ad viros Israel: Vadat unusquisque in civitatem suam.

CAPUT IX.

1. Et erat vir de Benjamin, nomine Cis, filius Abiel, filii Seror, filii Bechorat, filii Aphia, filii viri Jemini, fortis robore.

2. Et erat ei filius vocabulo Saul, electus et bonus; et non erat vir de filiis Israel melior illo. Ab humero et sursum eminebat super omnem populum.

3. Perierant autem asinæ Cis, patris Saul, et dixit Cis ad Saul filium suum: Tolle tecum unum de pueris, et consurgens vade, et quære asinas. Qui cum transissent per montem Ephraim,

4. et per terram Salisa, et non invenissent, transierunt etiam per terram Salim, et non erant; sed et per terram Jemini, et minime repererunt.

5. Cum autem venissent in terram Suph, dixit Saul ad puerum, qui erat cum eo: Veni et revertamur, ne forte dimiserit pater meus asinas, et sollicitus sit pro nobis.

6. Qui ait ei: Ecce, vir Dei est in civitate hac, vir nobilis: omne quod loquitur, sine ambiguitate venit. Nunc ergo eamus illuc, si forte indicet nobis de via nostra, propter quam venimus.

7. Dixitque Saul ad puerum suum: Ecce ibimus: quid feremus ad virum Dei? panis defecit in sitarciis nostris, et sportulam non habemus, ut demus homini Dei, nec quidquam aliud.

8. Rursum puer respondit Sauli, et ait: Ecce, inventa est in manu mea quarta pars stateris argenti, demus homini Dei, ut indicet nobis viam nostram.

9. (Olim in Israel sic loquebatur unusquisque vadens consulere Deum: Venite, et eamus ad Videntem. Qui enim Propheta dicitur hodie, vocabatur olim Videns.)

10. Et dixit Saul ad puerum suum: Optimus sermo tuus, veni, eamus. Et ierunt in civitatem, in qua erat vir Dei.

11. Cumque ascenderent clivum civitatis, invenerunt puellas egredientes ad hauriendam aquam, et dixerunt eis: Num hic est Videns?

12. Quæ respondentes dixerunt illis: Hic est, ecce ante te, festina nunc: hodie enim venit in civitatem, quia sacrificium est hodie populi in excelso.

13. Ingredientes urbem statim invenietis eum, antequam ascendat ex-

celsum ad vescendum: neque enim comesurus est populus, donec ille veniat, quia ipse benedicit hostiæ, et deinceps comedunt, qui vocati sunt. Nunc ergo conscendite, quia hodie reperietis eum.

14. Et ascenderunt in civitatem. Cumque illi ambularent in medio urbis, aparuit Samuel egrediens obviam eis, ut ascenderet in excelsum.

15. Dominus autem revelaverat auriculam Samuelis ante unam diem, quam veniret Saul, dicens:

16. Hac ipsa hora, quæ nunc est, cras mittam virum ad te de terra Benjamin, et unges eum ducem super populum meum Israel: et salvabit populum meum de manu Philisthinorum, quia respexi populum meum, venit enim clamor eorum ad me.

17. Cumque aspexisset Samuel Saulem, Dominus dixit ei: Ecce vir, quem dixeram tibi, iste dominabitur populo meo.

18. Accessit autem Saul ad Samuelem in medio portæ, et ait: Indica, oro, mihi, ubi est domus Videntis.

19. Et respondens Samuel Sauli, dicens: Ego sum Videns: ascende ante me in excelsum, ut comedatis mecum hodie, et dimittam te mane: et omnia, quæ sunt in corde tuo, indicabo tibi.

20. Et de asinis, quas nudiustertius perdidisti, ne sollicitus sis, quia inventæ sunt. Et cujus erunt optima quæque Israel? nonne tibi et omni domui patris tui? * (*Jud*. 6, 15.)

21. Respondens autem Saul, ait: Numquid non filius Jemini ego sum de minima tribu Israel, et cognatio mea novissima inter omnes familias de tribu Benjamin? quare ergo locutus es mihi sermonem istum? *

22. Assumens itaque Samuel Saulem, et puerum ejus, introduxit eos in triclinium, et dedit eis locum in capite eorum, qui fuerant invitati; erant enim quasi triginta viri.

23. Dixitque Samuel coco: Da partem, quam dedi tibi, et præcepi, ut reponeres seorsum apud te.

24. Levavit autem cocus armum, et posuit ante Saul. Dixitque Samuel: Ecce, quod remansit, pone ante te, et comede, quia de industria servatum est tibi, quando populum vocavi. Et comedit Saul cum Samuele in die illa.

25. Et descenderunt de excelso in oppidum, et locutus est cum Saule in solario, stravitque Saul in solario, et dormivit.

26. Cumque mane surrexissent, et jam elucesceret, vocavit Samuel Saulem in solario, dicens: Surge, et dimittam te. Et surrexit Saul; egressique sunt ambo, ipse videlicet et Samuel.

27. Cumque descenderent in extrema parte civitatis, Samuel dixit ad Saul: Dic puero, ut antecedat nos et transeat: tu autem subsiste paulisper, ut indicem tibi verbum Domini.

CAPUT X.

1. Tulit autem Samuel lenticulam olei, et effudit super caput ejus, et deosculatus est eum, et ait: Ecce, unxit te Dominus super hereditatem suam in principem, et liberabis populum suum de manibus inimicorum ejus, qui in circuitu ejus sunt. Et hoc tibi signum, quia unxit te Deus in principem:

2. Cum abieris hodie a me, invenies duos viros juxta sepulcrum Rachel in finibus Benjamin, in meridie, dicentque tibi: Inventæ sunt asinæ, ad quas ieras perquirendas: et intermissis pater tuus asinis sollicitus est pro vobis, et dicit: Quid faciam de filio meo?

3. Cumque abieris inde, et ultra transieris, et veneris ad quercum Thabor, invenient te ibi tres viri ascendentes ad Deum in Bethel, unus portans tres hœdos, et alius tres tortas panis et alius portans lagenam vini.

4. Cumque te salutaverint, dabunt tibi duos panes, et accipies de manu eorum.

5. Post hæc venies in collem Dei, ubi est statio Philisthinorum: et cum ingressus fueris ibi urbem, obvium habebis gregem prophetarum descendentium de excelso, et ante

eos psalterium et tympanum, et tibiam, et citharam, ipsosque prophetantes.
6. Et insiliet in te spiritus Domini, et prophetabis cum eis, et mutaberis in virum alium.
7. Quando ergo evenerint signa hæc omnia tibi, fac quæcumque invenerit manus tua, quia Dominus tecum est.
8. Et descendes ante me in Galgala (ego quippe descendam ad te), ut offeras oblationem, et immoles victimas pacificas: septem diebus exspectabis, donec veniam ad te, et ostendam tibi quid facias. (*Infr.* 13, 8.)
9. Itaque, cum avertisset humerum suum, ut abiret a Samuele, immutavit ei Deus cor aliud, et venerunt signa hæc in die illa.
10. Veneruntque ad prædictum collem, et ecce cuneus prophetarum obvius ei, et insiluit super eum Spiritus Domini, et prophetavit in medio eorum.
11. Videntes autem omnes, qui noverant eum heri et nudiustertius, quod esset cum prophetis, et prophetaret, dixerunt ad invicem: Quænam res accidit filio Cis? num et Saul inter prophetas?
12. Responditque alius ad alterum dicens: Et quis pater eorum? propterea versum est in proverbium: Num et Saul inter prophetas? *
13. Cessavit autem prophetare, et venit ad excelsum. * (*Infr.* 19, 24.)
14. Dixitque patruus Saul ad eum et ad puerum ejus: Quo abistis? Qui responderunt: Quærere asinas, quas cum non reperissemus, venimus ad Samuelem.
15. Et dixit ei patruus suus: Indica mihi, quid dixerit tibi Samuel.
16. Et ait Saul ad patruum suum: Indicavit nobis, quia inventæ essent asinæ. De sermone autem regni non indicavit ei, quem locutus fuerat ei Samuel.
17. Et convocavit Samuel populum ad Dominum in Maspha,
18. et ait ad filios Israel: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ego eduxi Israel de Aegypto, et erui vos de manu Aegyptiorum, et de manu omnium regum, qui affligebant vos.
19. Vos autem hodie projecistis Deum vestrum, qui solus salvavit vos de universis malis et tribulationibus vestris, et dixistis: Nequaquam, sed regem constitue super nos. Nunc ergo state coram Domino per tribus vestras, et per familias. *
20. Et applicuit Samuel omnes tribus Israel, et cecidit sors tribus Benjamin. * (*Supr.* 8, 19.)
21. Et applicuit tribum Benjamin et cognationes ejus, et cecidit cognatio Metri, et pervenit usque ad Saul, filium Cis. Quæsierunt ergo eum, et non est inventus.
22. Et consuluerunt post hæc Dominum, utrumnam venturus esset illuc. Responditque Dominus: Ecce absconditus est domi.
23. Cucurrerunt itaque et tulerunt eum inde; stetitque in medio populi, et altior fuit universo populo ab humero et sursum.
24. Et ait Samuel ad omnem populum: Certe videtis, quem elegit Dominus, quoniam non sit similis illi in omni populo. Et clamavit omnis populus et ait: Vivat rex!
25. Locutus est autem Samuel ad populum legem regni, et scripsit in libro, et reposuit coram Domino; et dimisit Samuel omnem populum, singulos in domum suam.
26. Sed et Saul abiit in domum suam in Gabaa; et abiit cum eo pars exercitus, quorum tetigerat Deus corda.
27. Filii vero Belial dixerunt: Num salvare nos poterit iste? Et despexerunt eum, et non attulerunt ei munera; ille vero dissimulabat se audire.

CAPUT XI.

1. Et factum est quasi post mensem, ascendit Naas Ammonites, et pugnare cœpit adversum Jabes Galaad. Dixeruntque omnes viri Jabes ad Naas: Habeto nos fœderatos, et serviemus tibi.
2. Et respondit ad eos Naas Ammonites: In hoc feriam vobiscum fœdus, ut eruam omnium vestrum

oculos dexteros, ponamque vos opprobrium in universo Israel.

3. Et dixerunt ad eum seniores Jabes: Concede nobis septem dies, ut mittamus nuntios ad universos terminos Israel, et si non fuerit, qui defendat nos, egrediemur ad te.

4. Venerunt ergo nuntii in Gabaa Saulis, et locuti sunt verba hæc, audiente populo; et levavit omnis populus vocem suam, et flevit.

5. Et ecce Saul veniebat, sequens boves de agro, et ait: Quid habet populus quod plorat? Et narraverunt ei verba virorum Jabes.

6. Et insilivit Spiritus Domini in Saul, cum audisset verba hæc, et iratus est furor ejus nimis.

7. Et assumens utrumque bovem, concidit in frusta, misitque in omnes terminos Israel per manum nuntiorum, dicens: Quicumque non exierit, et secutus fuerit Saul et Samuel, sic fiet bobus ejus. Invasit ergo timor Domini populum, et egressi sunt quasi vir unus.

8. Et recensuit eos in Bezec, fueruntque filiorum Israel trecenta millia; virorum autem Juda triginta millia.

9. Et dixerunt nuntiis, qui venerant: Sic dicetis viris, qui sunt in Jabes Galaad: Cras erit vobis salus, cum incaluerit sol. Venerunt ergo nuntii, et annuntiaverunt viris Jabes, qui lætati sunt.

10. Et dixerunt: Mane exibimus ad vos: et facietis nobis omne quod placuerit vobis.

11. Et factum est, cum dies crastinus venisset, constituit Saul populum in tres partes; et ingressus est media castra in vigilia matutina, et percussit Ammon usque dum incalesceret dies; reliqui autem dispersi sunt ita, ut non relinquerentur in eis duo pariter.

12. Et ait populus ad Samuelem: Quis est iste, qui dixit: Saul num regnabit super nos? Date viros, et interficiemus eos. (*Supr.* 10, 27.)

13. Et ait Saul: Non occidetur quisquam in die hac, quia hodie fecit Dominus salutem in Israel.

14. Dixit autem Samuel ad populum: Venite, et eamus in Galgala, et innovemus ibi regnum.

15. Et perrexit omnis populus in Galgala, et fecerunt ibi regem Saul coram Domino in Galgala, et immolaverunt ibi victimas pacificas coram Domino. Et lætatus est ibi Saul, et cuncti viri Israel nimis.

CAPUT XII.

1. Dixit autem Samuel ad universum Israel: Ecce, audivi vocem vestram juxta omnia, quæ locuti estis ad me, et constitui super vos regem.

2. Et nunc rex graditur ante vos, ego autem senui et incanui, porro filii mei vobiscum sunt: itaque conversatus coram vobis ab adolescentia mea usque ad hanc diem, ecce præsto sum.

3. Loquimini de me coram Domino et coram christo ejus, utrum bovem cujusquam tulerim, aut asinum: si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu cujusquam munus accepi: et contemnam illud hodie, restituamque vobis.*

4. Et dixerunt: Non es calumniatus nos, neque oppressisti, neque tulisti de manu alicujus quidpiam.

5. Dixitque ad eos: Testis est Dominus adversum vos, et testis christus ejus in die hac, quia non inveneritis in manu mea quippiam. Et dixerunt: Testis.* (*Eccli.* 46, 22.)

6. Et ait Samuel ad populum: Dominus, qui fecit Moysen et Aaron, et eduxit patres nostros de terra Aegypti.

7. Nunc ergo state, ut judicio contendam adversum vos coram Domino de omnibus misercordiis Domini, quas fecit vobiscum, et cum patribus vestris:

8. quomodo Jacob ingressus est in Aegyptum, et clamaverunt patres vestri ad Dominum: et misit Dominus Moysen et Aaron, et eduxit patres vestros de Aegypto, et collocavit eos in loco hoc. (*Gen.* 46, 5.)

9. Qui obliti sunt Domini Dei sui, et tradidit eos in manu Sisaræ, magistri militiæ Hasor, et in manu Philisthinorum, et in manu regis Moab,

et pugnaverunt adversum eos. (*Judic.* 4, 2.)

10. Postea autem clamaverunt ad Dominum, et dixerunt: Peccavimus, quia dereliquimus Dominum, et servivimus Baalim et Astaroth: nunc ergo erue nos de manu inimicorum nostrorum, et serviemus tibi.

11. Et misit Dominus Jerobaal et Badan, et Jephte et Samuel, et eruit vos de manu inimicorum vestrorum per circuitum, et habitastis confidenter. (*Judic.* 6, 14.)

12. Videntes autem, quod Naas, rex filiorum Ammon, venisset adversum vos, dixistis mihi: Nequaquam, sed rex imperabit nobis: cum Dominus Deus vester regnaret in vobis. *

13. Nunc ergo præsto est rex vester, quem elegistis et petistis: ecce dedit vobis Dominus regem.

14. Si timueritis Dominum et servieritis ei, et audieritis vocem ejus, et non exasperaveritis os Domini, eritis et vos, et rex qui imperat vobis, sequentes Dominum Deum vestrum: * (*Supr.* 10, 19.)

15. si autem non audieritis vocem Domini, sed exasperaveritis sermones ejus, erit manus Domini super vos, et super patres vestros.

16. Sed et nunc state et videte rem istam grandem, quam facturus est Dominus in conspectu vestro.

17. Numquid non messis tritici est hodie? invocabo Dominum, et dabit voces et pluvias, et scietis, et videbitis, quia grande malum feceritis vobis in conspectu Domini, petentes super vos regem.

18. Et clamavit Samuel ad Dominum, et dedit Dominus voces et pluvias in illa die.

19. Et timuit omnis populus nimis Dominum et Samuelem, et dixit universus populus ad Samuelem: Ora pro servis tuis ad Dominum Deum tuum, ut non moriamur: addidimus enim universis peccatis nostris malum, ut peteremus nobis regem.

20. Dixit autem Samuel ad populum: Nolite timere, vos fecistis universum malum hoc: verumtamen nolite recedere a tergo Domini, sed servite Domino in omni corde vestro.

21. Et nolite declinare post vana, quæ non proderunt vobis, neque eruent vos, quia vana sunt.

22. Et non derelinquet Dominus populum suum propter nomen suum magnum, quia juravit Dominus facere vos sibi populum.

23. Absit autem a me hoc peccatum in Dominum, ut cessem orare pro vobis, et docebo vos viam bonam et rectam.

24. Igitur timete Dominum, et servite ei in veritate, et ex toto corde vestro: vidistis enim magnifica, quæ in vobis gesserit.

25. Quodsi perseveraveritis in malitia, et vos et rex vester pariter peribitis.

CAPUT XIII.

1. Filius unius anni erat Saul, cum regnare cœpisset, duobus autem annis regnavit super Israel.

2. Et elegit sibi Saul tria millia de Israel, et erant cum Saul duo millia in Machmas, et in monte Bethel, mille autem cum Jonatha in Gabaa Benjamin; porro ceterum populum remisit unumquemque in tabernacula sua.

3. Et percussit Jonathas stationem Philisthinorum, quæ erat in Gabaa. Quod cum audissent Philisthiim, Saul cecinit buccina in omni terra, dicens: Audiant Hebræi.

4. Et universus Israel audivit hujuscemodi famam: Percussit Saul stationem Philisthinorum; et erexit se Israel adversus Philisthiim. Clamavit ergo populus post Saul in Galgala.

5. Et Philisthiim congregati sunt ad prœliandum contra Israel; triginta millia curruum, et sex millia equitum, et reliquum vulgus sicut arena, quæ est in littore maris plurima. Et ascendentes castrametati sunt in Machmas ad orientem Bethaven.

6. Quod cum vidissent viri Israel se in arcto positos (afflictus enim erat populus), absconderunt se in speluncis, et in abditis, in petris quoque, et in antris, et in cisternis.

7. Hebræi autem transierunt Jordanem in terram Gad et Galaad. Cumque adhuc esset Saul in Galgala, universus populus perterritus est, qui sequebatur eum.
8. Et exspectavit septem diebus juxta placitum Samuelis, et non venit Samuel in Galgala; dilapsusque est populus ab eo. (*Supr.* 10,8.)
9. Ait ergo Saul: Afferte mihi holocaustum, et pacifica. Et obtulit holocaustum.
10. Cumque complesset offerens holocaustum, ecce Samuel veniebat; et egressus est Saul obviam ei, ut salutaret eum.
11. Locutusque est ad eum Samuel: Quid fecisti? Respondit Saul: Quia vidi, quod populus dilaberetur a me, et tu non veneras juxta placitos dies: porro Philisthiim congregati fuerant in Machmas,
12. dixi: Nunc descendent Philisthiim ad me in Galgala, et faciem Domini non placavi. Necessitate compulsus, obtuli holocaustum.
13. Dixitque Samuel ad Saul: Stulte egisti, nec custodisti mandata Domini, Dei tui, quæ præcepit tibi. Quodsi non fecisses, jam nunc præparasset Dominus regnum tuum super Israel in sempiternum: (*Infr.* 15, 22.)
14. sed nequaquam regnum tuum ultra consurget. Quæsivit Dominus sibi virum juxta cor suum, et præcepit ei Dominus, ut esset dux super populum suum, eo quod non servaveris quæ præcepit Dominus.
15. Surrexit autem Samuel, et ascendit de Galgalis in Gabaa Benjamin. Et reliqui populi ascenderunt post Saul obviam populo, qui expugnabant eos venientes de Galgala in Gabaa, in colle Benjamin. Et recensuit Saul populum, qui inventi fuerant cum eo, quasi sexcentos viros.
16. Et Saul et Jonathas, filius ejus, populusque, qui inventus fuerat cum eis, erat in Gabaa Benjamin; porro Philisthiim consederant in Machmas.
17. Et egressi sunt ad prædandum de castris Philisthinorum tres cunei. Unus cuneus pergebat cōntra viam Ephra ad terram Sual;
18. porro alius ingrediebatur per viam Bethhoron; tertius autem verterat se ad iter termini imminentis valli Seboim contra desertum.
19. Porro faber ferrarius non inveniebatur in omni terra Israel; caverant enim Philisthiim, ne forte facerent Hebræi gladium aut lanceam.
20. Descendebat ergo omnis Israel ad Philisthiim, ut exacueret unusquisque vomerem suum et ligonem et securim et sarculum.
21. Retusæ itaque erant acies vomerum et ligonum et tridentum et securium, usque ad stimulum corrigendum.
22. Cumque venisset dies prœlii, non est inventus ensis et lancea in manu totius populi, qui erat cum Saule et Jonatha, excepto Saul et Jonatha filio ejus.
23. Egressa est autem statio Philisthiim, ut transcenderet in Machmas.

CAPUT XIV.

1. Et accidit quadam die, ut diceret Jonathas, filius Saul, ad adolescentem armigerum suum: Veni, et transeamus ad stationem Philisthinorum, quæ est trans locum illum. Patri autem suo hoc ipsum non indicavit.
2. Porro Saul morabatur in extrema parte Gabaa sub malagranato, quæ erat in Magron; et erat populus cum eo quasi sexcentorum virorum.
3. Et Achias, filius Achitob fratris Ichabod filii Phinees, qui ortus fuerat ex Heli sacerdote Domini in Silo, portabat ephod. Sed et populus ignorabat, quo isset Jonathas. *
4. Erant autem inter ascensus, per quos nitebatur Jonathas transire ad stationem Philisthinorum, eminentes petræ ex utraque parte, et quasi in modum dentium scopuli hinc et inde prærupti, nomen uni Boses, et nomen alteri Sene; * (*Supr.* 4, 21.)
5. unus scopulus prominens ad aquilonem ex adverso Machmas, et alter ad meridiem contra Gabaa.
6. Dixit autem Jonathas ad adolescentem armigerum suum: Veni,

transeamus ad stationem incircumcisorum horum: si forte faciat Dominus pro nobis, quia non est Domino difficile salvare vel in multis, vel in paucis.

7. Dixitque ei armiger suus: Fac omnia, quæ placent animo tuo, perge quo cupis, et ero tecum ubicumque volueris.

8. Et ait Jonathas: Ecce nos transimus ad viros istos. Cumque apparuerimus eis,

9. si taliter locuti fuerint ad nos: Manete, donec veniamus ad vos; stemus in loco nostro, nec ascendamus ad eos.

10. Si autem dixerint: Ascendite ad nos; ascendamus, quia tradidit eos Dominus in manibus nostris: hoc erit nobis signum.

11. Apparuit igitur uterque stationi Philisthinorum, dixeruntque Philisthiim: En Hebræi egrediuntur de cavernis, in quibus absconditi fuerant.

12. Et locuti sunt viri de statione ad Jonatham, et ad armigerum ejus, dixeruntque: Ascendite ad nos, et ostendemus vobis rem. Et ait Jonathas ad armigerum suum: Ascendamus, sequere me: tradidit enim Dominus eos in manus Israel. *

13. Ascendit autem Jonathas manibus et pedibus reptans, et armiger ejus post eum. Itaque alii cadebant ante Jonatham, alios armiger ejus interficiebat sequens eum.

14. Et facta est plaga prima, qua percussit Jonathas et armiger ejus, quasi viginti virorum in media parte jugeri, quam par boum in die arare consuevit. * (I. *Mach.* 4, 30.)

15. Et factum est miraculum in castris, per agros; sed et omnis populus stationis eorum, qui ierant ad prædandum, obstupuit, et conturbata est terra; et accidit quasi miraculum a Deo.

16. Et respexerunt speculatores Saul, qui erant in Gabaa Benjamin, et ecce multitudo prostrata, et huc illucque diffugiens.

17. Et ait Saul populo, qui erat cum eo: Requirite, et videte, quis abierit ex nobis. Cumque requisissent, repertum est non adesse Jonatham, et armigerum ejus.

18. Et ait Saul ad Achiam: Applica arcam Dei. (Erat enim ibi arca Dei in illa die cum filiis Israel.)

19. Cum loqueretur Saul ad sacerdotem, tumultus magnus exõrtus est in castris Philisthinorum, crescebatque paulatim, et clarius resonabat. Et ait Saul ad sacerdotem: Contrahe manum tuam.

20. Conclamavit ergo Saul, et omnis populus, qui erat cum eo, et venerunt usque ad locum certaminis; et ecce versus fuerat gladius uniuscujusque ad proximum suum et cædes magna nimis. (*Jud.* 7, 22. II. *Par.* 20, 23.)

21. Sed et Hebræi, qui fuerant cum Philisthiim heri et nudiustertius, ascenderantque cum eis in castris, reversi sunt, ut essent cum Israel, qui erant cum Saul et Jonatha.

22. Omnes quoque Israelitæ, qui se absconderant in monte Ephraim, audientes, quod fugissent Philisthæi, sociaverunt se cum suis in prœlio. Et erant cum Saul, quasi decem millia virorum.

23. Et salvavit Dominus in die illa Israel; pugna autem pervenit usque ad Bethaven.

24. Et viri Israel sociati sunt sibi in die illa; adjuravit autem Saul populum, dicens: Maledictus vir, qui comederit panem usque ad vesperam, donec ulciscar de inimicis meis. Et non manducavit universus populus panem;

25. omneque terræ vulgus venit in saltum, in quo erat mel super faciem agri.

26. Ingressus est itaque populus saltum, et apparuit fluens mel, nullusque applicuit manum ad os suum; timebat enim populus juramentum.

27. Porro Jonathas non audierat, cum adjuraret pater ejus populum; extenditque summitatem virgæ, quam habebat in manu, et intinxit in favum mellis, et convertit manum suam ad os suum, et illuminati sunt oculi ejus.

28. Respondensque unus de populo, ait: Jurejurando constrinxit pater

tuus populum, dicens: Maledictus vir, qui comederit panem hodie; (defecerat autem populus.)
29. Dixitque Jonathas: Turbavit pater meus terram: vidistis ipsi, quia illuminati sunt oculi mei, eo quod gustaverim paululum de melle isto:
30. quanto magis, si comedisset populus de præda inimicorum suorum, quam reperit? nonne major plaga facta fuisset in Philisthiim?
31. Percusserunt ergo in die illa Philisthæos a Machmis usque in Ajalon. Defatigatus est autem populus nimis,
32. et versus ad prædam tulit oves et boves et vitulos, et mactaverunt in terra; comeditque populus cum sanguine.
33. Nuntiaverunt autem Sauli dicentes, quod populus peccasset Domino, comedens cum sanguine. Qui ait: Prævaricati estis: volvite ad me jam nunc saxum grande.*
34. Et dixit Saul: Dispergimini in vulgus, et dicite eis, ut adducat ad me unusquisque bovem suum et arietem, et occidite super istud, et vescimini, et non peccabitis Domino comedentes cum sanguine. Adduxit itaque omnis populus unusquisque bovem in manu sua usque ad noctem, et occiderunt ibi. * (*Lev.* 3, 17.)
35. Aedificavit autem Saul altare Domino; tuncque primum cœpit ædificare altare Domino.
36. Et dixit Saul: Irruamus super Philisthæos nocte, et vastemus eos, usquedum illucescat mane, nec relinquamus ex eis virum. Dixitque populus: Omne, quod bonum videtur in oculis tuis, fac. Et ait sacerdos: Accedamus huc ad Deum.
37. Et consuluit Saul Dominum: Num persequar Philisthiim? si trades eos in manus Israel? Et non respondit ei in die illa.
38. Dixitque Saul: Applicate huc universos angulos populi, et scitote, et videte, per quem acciderit peccatum hoc hodie.
39. Vivit Dominus salvator Israel, quia, si per Jonatham filium meum factum est, absque retractione morietur. Ad quod nullus contradixit ei de omni populo.
40. Et ait ad universum Israel: Separamini vos in partem unam, et ego cum Jonatha filio meo ero in parte altera. Responditque populus ad Saul: Quod bonum videtur in oculis tuis, fac.
41. Et dixit Saul ad Dominum Deum Israel: Domine Deus Israel, da indicium, quid est, quod non responderis servo tuo hodie? Si in me, aut in Jonatha filio meo est iniquitas hæc, da ostensionem: aut si hæc iniquitas est in populo tuo, da sanctitatem. Et deprehensus est Jonathas et Saul; populus autem exivit.
42. Et ait Saul: Mittite sortem inter me, et inter Jonatham filium meum. Et captus est Jonathas.
43. Dixit autem Saul ad Jonatham: Indica mihi, quid feceris. Et indicavit ei Jonathas, et ait: Gustans gustavi in summitate virgæ, quæ erat in manu mea, paululum mellis, et ecce, ego morior.
44. Et ait Saul: Hæc faciat mihi Deus, et hæc addat, quia morte morieris, Jonatha.
45. Dixitque populus ad Saul: Ergone Jonathas morietur, qui fecit salutem hanc magnam in Israel? hoc nefas est: vivit Dominus, si ceciderit capillus de capite ejus in terram, quia cum Deo operatus est hodie. Liberavit ergo populus Jonatham, ut non moreretur.
46. Recessitque Saul, nec persecutus est Philisthiim; porro Philisthiim abierunt in loca sua.
47. Et Saul, confirmato regno super Israel, pugnabat per circuitum adversum omnes inimicos ejus, contra Moab, et filios Ammon et Edom, et reges Soba et Philisthæos; et quocumque se verterat, superabat.
48. Congregatoque exercitu, percussit Amalec, et eruit Israel de manu vastatorum ejus.
49. Fuerunt autem filii Saul, Jonathas et Jessui et Melchisua; et nomina duarum filiarum ejus, nomen primogenitæ Merob, et nomen minoris Michol.
50. Et nomen uxoris Saul, Achi-

noam filia Achimaas; et nomen principis militiæ ejus Abner, filius Ner, patruelis Saul.

51. Porro Cis fuit pater Saul, et Ner pater Abner, filius Abiel.

52. Erat autem bellum potens adversum Philisthæos omnibus diebus Saul. Nam quemcumque viderat Saul virum fortem, et aptum ad prœlium, sociabat eum sibi.

CAPUT XV.

1. Et dixit Samuel ad Saul: Me misit Dominus, ut ungerem te in regem super populum ejus Israel: nunc ergo audi vocem Domini:

2. Hæc dicit Dominus exercituum: Recensui, quæcumque fecit Amalec Israeli, quomodo restitit ei in via, cum ascenderet de Aegypto.*

3. Nunc ergo vade, et percute Amalec, et demolire universa ejus: non parcas ei, et non concupiscas ex rebus ipsius aliquid: sed interfice a viro usque ad mulierem, et parvulum atque lactentem, bovem et ovem, camelum et asinum.* (*Exod.* 17, 8.)

4. Præcepit itaque Saul populo, et recensuit eos quasi agnos: ducenta millia peditum, et decem millia virorum Juda.

5. Cumque venisset Saul usque ad civitatem Amalec, tetendit insidias in torrente.

6. Dixitque Saul Cinæo: Abite, recedite, atque descendite ab Amalec, ne forte involvam te cum eo: tu enim fecisti misericordiam cum omnibus filiis Israel, cum ascenderent de Aegypto. Et recessit Cinæus de medio Amalec. (*Jud.* 1, 16.)

7. Percussitque Saul Amalec ab Hevila, donec venias ad Sur, quæ est e regione Aegypti.

8. Et apprehendit Agag regem Amalec, vivum; omne autem vulgus interfecit in ore gladii.

9. Et pepercit Saul et populus Agag, et optimis gregibus ovium et armentorum, et vestibus et arietibus, et universis, quæ pulchra erant, nec voluerunt disperdere ea; quidquid vero vile fuit et reprobum, hoc demoliti sunt.

10. Factum est autem verbum Domini, ad Samuel dicens:

11. Pœnitet me, quod constituerim Saul regem, quia dereliquit me, et verba mea opere non implevit. Contristatusque est Samuel, et clamavit ad Dominum tota nocte.

12. Cumque de nocte surrexisset Samuel, ut iret ad Saul mane, nuntiatum est Samueli, eo quod venisset Saul in Carmelum, et erexisset sibi fornicem triumphalem, et reversus transisset, descendissetque in Galgala. Venit ergo Samuel ad Saul, et Saul offerebat holocaustum Domino de initiis prædarum, quæ attulerat ex Amalec.

13. Et cum venisset Samuel ad Saul, dixit ei Saul: Benedictus tu Domino, implevi verbum Domini.

14. Dixitque Samuel: Et quæ est hæc vox gregum, quæ resonat in auribus meis, et armentorum, quam ego audio?

15. Et ait Saul: De Amalec adduxerunt ea: pepercit enim populus melioribus ovibus et armentis, ut immolarentur Domino Deo tuo, reliqua vero occidimus.

16. Ait autem Samuel ad Saul: Sine me, et indicabo tibi, quæ locutus sit Dominus ad me nocte. Dixitque ei: Loquere.

17. Et ait Samuel: Nonne, cum parvulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es? unxitque te Dominus in regem super Israel,

18. et misit te Dominus in viam, et ait: Vade, et interfice peccatores Amalec, et pugnabis contra eos usque ad internecionem eorum.

19. Quare ergo non audisti vocem Domini, sed versus ad prædam es, et fecisti malum in oculis Domini?

20. Et ait Saul ad Samuelem: Immo audivi vocem Domini, et ambulavi in via, per quam misit me Dominus, et adduxi Agag regem Amalec, et Amalec interfeci.

21. Tulit autem de præda populus oves et boves, primitias eorum, quæ cæsa sunt, ut immolet Domino Deo suo in Galgalis.

22. Et ait Samuel: Numquid vult Dominus holocausta et victimas, et

non potius, ut obediatur voci Domini? Melior est enim obedientia quam victimæ, et auscultare magis, quam offerre adipem arietum: (*Ecl*. 4, 17. *Ose*. 6, 6. *Matth*. 9, 13.)
23. quoniam quasi peccatum ariolandi est, repugnare: et quasi scelus idololatriæ, nolle asquiescere. Pro eo ergo, quod abjecisti sermonem Domini, abjecit te Dominus, ne sis rex.
24. Dixitque Saul ad Samuelem: Peccavi, quia prævaricatus sum sermonem Domini, et verba tua, timens populum, et obediens voci eorum.
25. Sed nunc porta, quæso, peccatum meum, et revertere mecum, ut adorem Dominum.
26. Et ait Samuel ad Saul: Non revertar tecum, quia projecisti sermonem Domini, et projecit te Dominus, ne sis rex super Israel.
27. Et conversus est Samuel, ut abiret; ille autem apprehendit summitatem pallii ejus, quæ et scissa est.
28. Et ait ad eum Samuel: Scidit Dominus regnum Israel a te hodie, et tradidit illud proximo tuo meliori te. (*Infr*. 28, 17.)
29. Porro triumphator in Israel non parcet, et pœnitudine non flectetur: neque enim homo est, ut agat pœnitentiam.
30. At ille ait: Peccavi, sed nunc honora me coram senioribus populi mei, et coram Israel, et revertere mecum, ut adorem Dominum Deum tuum.
31. Reversus ergo Samuel secutus est Saulem; et adoravit Saul Dominum.
32. Dixitque Samuel: Adducite ad me Agag regem Amalec. Et oblatus est ei Agag pinguissimus et tremens. Et dixit Agag: Siccine separat amara mors?
33. Et ait Samuel: Sicut fecit absque liberis mulieres gladius tuus, sic absque liberis erit inter mulieres mater tua. Et in frusta concidit eum Samuel coram Domino in Galgalis.
34. Abiit autem Samuel in Ramatha; Saul vero ascendit in domum suam in Gabaa.
35. Et non vidit Samuel ultra Saul usque ad diem mortis suæ; verumtamen lugebat Samuel Saulem, quoniam Dominum pœnitebat, quod constituisset eum regem super Israel.

CAPUT XVI.

1. Dixitque Dominus ad Samuelem: Usquequo tu luges Saul, cum ego projecerim eum, ne regnet super Israel? imple cornu tuum oleo, et veni, ut mittam te ad Isai Bethlehemitem: providi enim in filiis ejus mihi regem.
2. Et ait Samuel: Quo modo vadam? audiet enim Saul, et interficiet me. Et ait Dominus: Vitulum de armento tolles in manu tua, et dices: Ad immolandum Domino veni.
3. Et vocabis Isai ad victimam, et ego ostendam tibi, quid facias, et unges quemcumque monstravero tibi.
4. Fecit ergo Samuel, sicut locutus est ei Dominus. Venitque in Bethlehem, et admirati sunt seniores civitatis, occurrentes ei, dixeruntque: Pacificusne est ingressus tuus?
5. Et ait: Pacificus: ad immolandum Domino veni, sanctificamini, et venite mecum, ut immolem. Sanctificavit ergo Isai et filios ejus, et vocavit eos ad sacrificium.
6. Cumque ingressi essent, vidit Eliab, et ait: Num coram Domino est christus ejus?
7. Et dixit Dominus ad Samuelem: Ne respicias vultum ejus, neque altitudinem staturæ ejus, quoniam abjeci eum, nec juxta intuitum hominis ego judico: homo enim videt ea, quæ parent, Dominus autem intuetur cor.
8. Et vocavit Isai Abinadab, et adduxit eum coram Samuele, qui dixit: Nec hunc elegit Dominus.
9. Adduxit autem Isai Samma, de quo ait: Etiam hunc non elegit Dominus.
10. Adduxit itaque Isai septem filios suos coram Samuele, et ait Samuel ad Isai: Non elegit Dominus ex istis.
11. Dixitque Samuel ad Isai: Numquid jam completi sunt filii? Qui respondit: Adhuc reliquus est parvulus, et pascit oves. Et ait Samuel ad

Isai: Mitte, et adduc eum: nec enim discumbemus prius, quam huc ille veniat.
12. Misit ergo, et adduxit eum. Erat autem rufus, et pulcher aspectu, decoraque facie; et ait Dominus: Surge, unge eum, ipse est enim.
13. Tulit ergo Samuel cornu olei, et unxit eum in medio fratrum ejus; et directus est Spiritus Domini a die illa in David, et deinceps; surgensque Samuel abiit in Ramatha. (II. *Reg.* 7, 8. *Psl.* 88, 21. *Act.* 13, 22.)
14. Spiritus autem Domini recessit a Saul, et exagitabat eum spiritus nequam a Domino.
15. Dixeruntque servi Saul ad eum: Ecce spiritus Dei malus exagitat te.
16. Jubeat dominus noster, et servi tui, qui coram te sunt, quærent hominem scientem psallere cithara, ut quando arripuerit te spiritus Domini malus, psallat manu sua, et levius feras.
17. Et ait Saul ad servos suos: Providete ergo mihi aliquem bene psallentem, et adducite eum ad me.
18. Et respondens unus de pueris, ait: Ecce vidi filium Isai Bethlehemitem scientem psallere, et fortissimum robore, et virum bellicosum, et prudentem in verbis, et virum pulchrum: et Dominus est cum eo.
19. Misit ergo Saul nuntios ad Isai, dicens: Mitte ad me David filium tuum, qui est in pascuis.
20. Tulit itaque Isai asinum plenum panibus, et lagenam vini, et hœdum de capris unum, et misit per manum David filii sui Sauli.
21. Et venit David ad Saul, et stetit coram eo; at ille dilexit eum nimis, et factus est ejus armiger.
22. Misitque Saul ad Isai, dicens: Stet David in conspectu meo: invenit enim gratiam in oculis meis.
23. Igitur quandocumque spiritus Domini malus arripiebat Saul, David tollebat citharam, et percutiebat manu sua, et refocillabatur Saul, et levius habebat; recedebat enim ab eo spiritus malus.

CAPUT XVII.

1. Congregantes autem Philisthiim agmina sua in prœlium, convenerunt in Socho Judæ; et castrametati sunt inter Socho et Azeca in finibus Dommim.
2. Porro Saul et filii Israel congregati venerunt in Vallem terebinthi, et direxerunt aciem ad pugnandum contra Philisthiim.
3. Et Philisthiim stabant super montem ex parte hac, et Israel stabat supra montem ex altera parte; vallisque erat inter eos.
4. Et egressus est vir spurius de castris Philisthinorum nomine Goliath, de Geth, altitudinis sex cubitorum et palmi;
5. et cassis ærea super caput ejus, et lorica squamata induebatur; porro pondus loricæ ejus quinque millia siclorum æris erat;
6. et ocreas æreas habebat in cruribus; et clypeus æreus tegebat humeros ejus.
7. Hastile autem hastæ ejus erat quasi liciatorium texentium, ipsum autem ferrum hastæ ejus sexcentos siclos habebat ferri; et armiger ejus antecedebat eum.
8. Stansque clamabat adversum phalangas Israel, et dicebat eis: Quare venistis parati ad prœlium? Numquid ego non sum Philisthæus, et vos servi Saul? Eligite ex vobis virum, et descendat ad singulare certamen.
9. Si quiverit pugnare mecum, et percusserit me, erimus vobis servi: si autem ego prævaluero, et percussero eum, vos servi eritis, et servietis nobis.
10. Et ajebat Philisthæus: Ego exprobravi agminibus Israel hodie: Date mihi virum, et ineat mecum singulare certamen.
11. Audiens autem Saul, et omnes Israelitæ sermones Philisthæi hujuscemodi, stupebant, et metuebant nimis.
12. David autem erat filius viri Ephrathæi, de quo supra dictum est, de Bethlehem Juda, cui nomen erat Isai, qui habebat octo filios, et

erat vir in diebus Saul senex, et grandævus inter viros. (*Supr.* 16, 1.)

13. Abierunt autem tres filii ejus majores post Saul in prœlium; et nomina trium filiorum ejus, qui perrexerunt ad bellum, Eliab primogenitus, et secundus Abinadab, tertiusque Samma.

14. David autem erat minimus, Tribus ergo majoribus secutis Saulem,

15. abiit David, et reversus est a Saul, ut pasceret gregem patris sui in Bethlehem.

16. Procedebat vero Philisthæus mane et vespere, et stabat quadraginta diebus.

17. Dixit autem Isai ad David filium suum: Accipe fratribus tuis ephi polentæ, et decem panes istos, et curre in castra ad fratres tuos,

18. et decem formellas casei has deferes ad tribunum, et fratres tuos visitabis, si recte agant: et cum quibus ordinati sunt, disce.

19. Saul autem, et illi, et omnes filii Israel, in Valle terebinthi pugnabant adversum Philisthiim.

20. Surrexit itaque David mane, et commendavit gregem custodi; et onustus abiit, sicut præceperat ei Isai. Et venit ad locum Magala, et ad exercitum, qui egressus ad pugnam vociferatus erat in certamine.

21. Direxerat enim aciem Israel, sed et Philisthiim ex adverso fuerant præparati.

22. Derelinquens ergo David vasa, quæ attulerat, sub manu custodis ad sarcinas, cucurrit ad locum certaminis, et interrogabat, si omnia recte agerentur erga fratres suos.

23. Cumque adhuc ille loqueretur eis, apparuit vir ille spurius ascendens, Goliath nomine, Philisthæus, de Geth, de castris Philisthinorum; et loquente eo hæc eadem verba audivit David.

24. Omnes autem Israelitæ, cum vidissent virum, fugerunt a facie ejus, timentes eum valde.

25. Et dixit unus quispiam de Israel: Num vidistis virum hunc, qui ascendit? ad exprobrandum enim Israeli ascendit. Virum ergo, qui percusserit eum, ditabit rex divitiis magnis, et filiam suam dabit ei, et domum patris ejus faciet absque tributo in Israel.

26. Et ait David ad viros, qui stabant secum, dicens: Quid dabitur viro, qui percusserit Philisthæum hunc, et tulerit opprobrium de Israel? Quis enim est hic Philisthæus incircumcisus, qui exprobravit acies Dei viventis?

27. Referebat autem ei populus eundem sermonem, dicens: Hæc dabuntur viro, qui percusserit eum.

28. Quod cum audisset Eliab frater ejus major, loquente eo cum aliis, iratus est contra David, et ait: Quare venisti, et quare dereliquisti pauculas oves illas in deserto? ego novi superbiam tuam, et nequitiam cordis tui, quia, ut videres prœlium, descendisti.

29. Et dixit David: Quid feci? numquid non verbum est?

30. Et declinavit paululum ab eo ad alium, dixitque eundem sermonem. Et respondit ei populus verbum sicut prius.

31. Audita sunt autem verba, quæ locutus est David, et annuntiata in conspectu Saul.

32. Ad quem cum fuisset adductus, locutus est ei: Non concidat cor cujusquam in eo: ego servus tuus vadam, et pugnabo adversus Philisthæum.

33. Et ait Saul ad David: Non vales resistere Philisthæo isti, nec pugnare adversus eum, quia puer es, hic autem vir bellator est ab adolescentia sua.

34. Dixitque David ad Saul: Pascebat servus tuus patris sui gregem, et veniebat leo vel ursus, et tollebat arietem de medio gregis, (*Eccli.* 47, 3.)

35. et persequebar eos, et percutiebam, eruebamque de ore eorum: et illi consurgebant adversum me, et apprehendebam mentum eorum, et suffocabam, interficiebamque eos.

36. Nam et leonem et ursum interfeci ego servus tuus: erit igitur et Philisthæus hic incircumcisus, quasi

unus ex eis. Nunc vadam et auferam opprobrium populi: quoniam quis est iste Philisthæus incircumcisus, qui ausus est maledicere exercitui Dei viventis?

37. Et ait David: Dominus qui eripuit me de manu leonis et de manu ursi, ipse me liberabit de manu Philisthæi hujus. Dixit autem Saul ad David: Vade, et Dominus tecum sit.

38. Et induit Saul David vestimentis suis, et imposuit galeam æream super caput ejus, et vestivit eum lorica.

39. Accinctus ergo David gladio ejus super vestem suam, cœpit tentare, si armatus posset incedere; non enim habebat consuetudinem. Dixitque David ad Saul: Non possum sic incedere, quia non usum habeo. Et deposuit ea,

40. et tulit baculum suum, quem semper habebat in manibus, et elegit sibi quinque limpidissimos lapides de torrente, et misit eos in peram pastoralem, quam habebat secum, et fundam manu tulit, et processit adversum Philisthæum.

41. Ibat autem Philisthæus incedens, et appropinquans adversum David, et armiger ejus ante eum.

42. Cumque inspexisset Philisthæus, et vidisset David, despexit eum. Erat enim adolescens; rufus, et pulcher aspectu.

43. Et dixit Philisthæus ad David: Numquid ego canis sum, quod tu venis ad me cum baculo? Et maledixit Philisthæus David in diis suis,

44. dixitque ad David: Veni ad me, et dabo carnes tuas volatilibus cœli et bestiis terræ.

45. Dixit autem David ad Philisthæum: Tu venis ad me cum gladio et hasta et clypeo: ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum, Dei agminum Israel, quibus exprobrasti

46. hodie, et dabit te Dominus in manu mea, et percutiam te, et auferam caput tuum a te, et dabo cadavera castrorum Philisthiim hodie volatilibus cœli, et bestiis terræ: ut sciat omnis terra, quia est Deus in Israel.

47. Et noverit universa ecclesia hæc, quia non in gladio, nec in hasta salvat Dominus: ipsius enim est bellum, et tradet vos in manus nostras.

48. Cum ergo surrexisset Philisthæus, et veniret, et appropinquaret contra David, festinavit David, et cucurrit ad pugnam ex adverso Philisthæi.

49. Et misit manum suam in peram tulitque unum lapidem, et funda jecit, et circumducens percussit Philisthæum in fronte; et infixus est lapis in fronte ejus, et cecidit in faciem suam super terram.

50. Prævaluitque David adversum Philisthæum in funda et lapide, percussumque Philisthæum interfecit. Cumque gladium non haberet in manu David, (*Eccli.* 47, 4. I. *Mach.* 4, 30.)

51. cucurrit, et stetit super Philisthæum, et tulit gladium ejus, et eduxit eum de vagina sua, et interfecit eum; præciditque caput ejus. Videntes autem Philisthiim, quod mortuus esset fortissimus eorum, fugerunt.

52. Et consurgentes viri Israel et Juda vociferati sunt, et persecuti sunt Philisthæos usquedum venirent in vallem, et usque ad portas Accaron; cecideruntque vulnerati de Philisthiim in via Saraim, et usque ad Geth, et usque ad Accaron.

53. Et revertentes filii Israel, postquam persecuti fuerant Philisthæos, invaserunt castra eorum.

54. Assumens autem David caput Philisthæi, attulit illud in Jerusalem; arma vero ejus posuit in tabernaculo suo.

55. Eo autem tempore, quo viderat Saul David egredientem contra Philisthæum, ait ad Abner principem militiæ: De qua stirpe descendit hic adolescens, Abner? Dixitque Abner: Vivit anima tua, rex, si novi.

56. Et ait rex: Interroga tu, cujus filius sit iste puer?

57. Cumque regressus esset David, percusso Philisthæo, tulit eum Abner, et introduxit coram Saule, caput Philisthæi habentem in manu.

58. Et ait ad eum Saul: De qua progenie es, o adolescens? dixitque David: Filius servi tui Isai Bethlehemitæ ego sum.

CAPUT XVIII.

1. Et factum est, cum complesset loqui ad Saul, anima Jonathæ conglutinata est animæ David, et dilexit eum Jonathas quasi animam suam.
2. Tulitque eum Saul in die illa, et non concessit ei, ut reverteretur in domum patris sui.
3. Inierunt autem David et Jonathas fœdus; diligebat enim eum quasi animam suam.
4. Nam exspoliavit se Jonathas tunica, qua erat indutus, et dedit eam David, et reliqua vestimenta sua usque ad gladium et arcum suum, et usque ad balteum.
5. Egrediebatur quoque David ad omnia, quæcumque misisset eum Saul, et prudenter se agebat; posuitque eum Saul super viros belli, et acceptus erat in oculis universi populi, maximeque in conspectu famulorum Saul.
6. Porro cum reverteretur percusso Philisthæo David, egressæ sunt mulieres de universis urbibus Israel, cantantes, chorosque ducentes in occursum Saul regis, in tympanis lætitiæ, et in sistris.
7. Et præcinebant mulieres ludentes, atque dicentes: Percussit Saul mille, et David decem millia. (*Infr.* 21, 11. *Eccli.* 47, 7.)
8. Iratus est autem Saul nimis, et displicuit in oculis ejus sermo iste, dixitque: Dederunt David decem millia, et mihi mille dederunt: quid ei superest, nisi solum regnum?
9. Non rectis ergo oculis Saul aspiciebat David a die illa, et deinceps.
10. Post diem autem alteram, invasit spiritus Dei malus Saul, et prophetabat in medio domus suæ: David autem psallebat manu sua, sicut per singulos dies. Tenebatque Saul lanceam,
11. et misit eam, putans, quod configere posset David cum pariete; et declinavit David a facie ejus secundo. (*Infr.* 19, 10.)
12. Et timuit Saul David, eo quod Dominus esset cum eo, et a se recessisset.
13. Amovit ergo eum Saul a se, et fecit eum tribunum super mille viros; et egrediebatur, et intrabat in conspectu populi.
14. In omnibus quoque viis suis David prudenter agebat, et Dominus erat cum eo. (*Supr.* 16, 13.)
15. Vidit itaque Saul, quod prudens esset nimis, et cœpit cavere eum.
16. Omnis autem Israel et Juda diligebat David; ipse enim ingrediebatur et egrediebatur ante eos.
17. Dixitque Saul ad David: Ecce filia mea major Merob, ipsam dabo tibi uxorem: tantummodo esto vir fortis, et prœliare bella Domini. Saul autem reputabat, dicens: Non sit manus mea in eum, sed sit super eum manus Philisthinorum.
18. Ait autem David ad Saul: Quis ego sum, aut quæ est vita mea, aut cognatio patris mei in Israel, ut fiam gener regis?
19. Factum est autem tempus, cum deberet dari Merob filia Saul David, data est Hadrieli Molathitæ uxor.
20. Dilexit autem David Michol filia Saul altera. Et nuntiatum est Saul, et placuit ei.
21. Dixitque Saul: Dabo eam illi, ut fiat ei in scandalum, et sit super eum manus Philisthinorum. Dixitque Saul ad David: In duabus rebus gener meus eris hodie.
22. Et mandavit Saul servis suis: Loquimini ad David clam me, dicentes: Ecce places regi, et omnes servi ejus diligunt te. Nunc ergo esto gener regis.
23. Et locuti sunt servi Saul in auribus David omnia verba hæc. Et ait David: Num parum videtur vobis, generum esse regis? Ego autem sum vir pauper et tenuis.
24. Et renuntiaverunt servi Saul, dicentes: Hujuscemodi verba locutus est David.
25. Dixit autem Saul: Sic loquimini ad David: Non habet rex sponsalia

necesse, nisi tantum centum præputia Philisthinorum, ut fiat ultio de inimicis regis. Porro Saul cogitabat tradere David in manus Philisthinorum.

26. Cumque renuntiassent servi ejus David verba, quæ dixerat Saul, placuit sermo in oculis David, ut fieret gener regis.

27. Et post paucos dies surgens David, abiit cum viris, qui sub eo erant. Et percussit ex Philisthiim ducentos viros, et attulit eorum præputia, et annumeravit ea regi, ut esset gener ejus. Dedit itaque Saul ei Michol filiam suam uxorem.

28. Et vidit Saul, et intellexit, quod Dominus esset cum David. Michol autem filia Saul diligebat eum.

29. Et Saul magis cœpit timere David; factusque est Saul inimicus David cunctis diebus.

30. Et egressi sunt principes Philisthinorum; a principio autem egressionis eorum, prudentius se gerebat David, quam omnes servi Saul, et celebre factum est nomen ejus nimis.

CAPUT XIX.

1. Locutus est autem Saul ad Jonatham filium suum, et ad omnes servos suos, ut occiderent David. Porro Jonathas filius Saul diligebat David valde.

2. Et indicavit Jonathas David, dicens: Quærit Saul pater meus occidere te: quapropter observa te, quæso, mane, et manebis clam, et absconderis.

3. Ego autem egrediens stabo juxta patrem meum, in agro ubicumque fueris, et ego loquar de te ad patrem meum, et quodcumque videro, nuntiabo tibi.

4. Locutus est ergo Jonathas de David bona ad Saul patrem suum, dixitque ad eum: Nec pecces, rex, in servum tuum David, quia non peccavit tibi, et opera ejus bona sunt tibi valde.

5. Et posuit animam suam in manu sua, et percussit Philisthæum, et fecit Dominus salutem magnam universo Israeli: vidisti, et lætatus es. Quare ergo peccas in sanguine innoxio, interficiens David, qui est absque culpa?

6. Quod cum audisset Saul, placatus voce Jonathæ, juravit: Vivit Dominus, quia non occidetur.

7. Vocavit itaque Jonathas David, et indicavit ei omnia verba hæc; et introduxit Jonathas David ad Saul, et fuit ante eum, sicut fuerat heri et nudiustertius.

8. Motum est autem rursum bellum; et egressus David pugnavit adversus Philisthiim; percussitque eos plaga magna, et fugerunt a facie ejus.

9. Et factus est spiritus Domini malus in Saul; sedebat autem in domo sua, et tenebat lanceam; porro David psallebat manu sua.

10. Nisusque est Saul configere David lancea in pariete, et declinavit David a facie Saul; lancea autem casso vulnere perlata est in parietem, et David fugit, et salvatus est nocte illa. (*Supr.* 18, 11.)

11. Misit ergo Saul satellites suos in domum David, ut custodirent eum, et interficeretur mane. Quod cum annuntiasset David Michol uxor sua, dicens: Nisi salvaveris te nocte hac, cras morieris;

12. deposuit eum per fenestram; porro ille abiit et aufugit, atque salvatus est.

13. Tulit autem Michol statuam, et posuit eam super lectum, et pellem pilosam caprarum posuit ad caput ejus, et operuit eam vestimentis.

14. Misit autem Saul apparitores, qui raperent David; et responsum est, quod ægrotaret.

15. Rursumque misit Saul nuntios, ut viderent David, dicens: Afferte eum ad me in lecto, ut occidatur.

16. Cumque venissent nuntii inventum est simulacrum super lectum, et pellis caprarum ad caput ejus.

17. Dixitque Saul ad Michol: Quare sic illusisti mihi, et dimisisti inimicum meum, ut fugeret? Et respondit Michol ad Saul: Quia ipse locutus est mihi: Dimitte me, alioquin interficiam te.

18. David autem fugiens salvatus est, et venit ad Samuel in Ramatha,

Et nuntiavit ei omnia, quæ fecerat sibi Saul; et abierunt ipse et Samuel et morati sunt in Naioth.

19. Nuntiatum est autem Sauli a dicentibus: Ecce David in Naioth in Ramatha.

20. Misit ergo Saul lictores, ut raperent David; qui cum vidissent cuneum prophetarum vaticinantium, et Samuelem stantem super eos, factus est etiam Spiritus Domini in illis, et prophetare cœperunt etiam ipsi.

21. Quod cum nuntiatum esset Sauli, misit et alios nuntios; prophetaverunt autem et illi. Et rursum misit Saul tertios nuntios, qui et ipsi prophetaverunt. Et iratus iracundia Saul,

22. abiit etiam ipse in Ramatha, et venit usque ad cisternam magnam, quæ est in Socho, et interrogavit, et dixit: In quo loco sunt Samuel et David? Dictumque est ei: Ecce in Naioth sunt in Ramatha.

23. Et abiit in Naioth in Ramatha, et factus est etiam super eum Spiritus Domini, et ambulabat ingrediens, et prophetabat, usquedum veniret in Naioth in Ramatha.

24. Et exspoliavit etiam ipse se vestimentis suis, et prophetavit cum ceteris coram Samuele, et cecidit nudus tota die illa et nocte. Unde et exivit proverbium: Num et Saul inter prophetas? (*Supr.* 10, 12.)

CAPUT XX.

1. Fugit autem David de Naioth, quæ est in Ramatha, veniensque locutus est coram Jonatha: Quid feci? quæ est iniquitas mea, et quod peccatum in patrem tuum, quia quærit animam meam?

2. Qui dixit ei: Absit, non morieris: neque enim faciet pater meus quidquam grande vel parvum, nisi prius indicaverit mihi: hunc ergo celavit me pater meus sermonem tantummodo? nequaquam erit istud.

3. Et juravit rursum Davidi. Et ille ait: Scit profecto pater tuus, quia inveni gratiam in oculis tuis, et dicet: Nesciat hoc Jonathas, ne forte tristetur. Quinimmo vivit Dominus, et vivit anima tua, quia uno tantum (ut ita dicam) gradu ego morsque dividimur.

4. Et ait Jonathas ad David: Quodcumque dixerit mihi anima tua, faciam tibi.

5. Dixit autem David ad Jonathan: Ecce calendæ sunt crastino, et ego ex more sedere soleo juxta regem ad vescendum: dimitte ergo me, ut abscondar in agro usque ad vesperam diei tertiæ.

6. Si respiciens requisierit me pater tuus, respondebis ei: Rogavit me David, ut iret celeriter in Bethlehem civitatem suam, quia victimæ solemnes ibi sunt universis contribulibus suis. (*Luc.* 2, 4.)

7. Si dixerit: Bene; pax erit servo tuo: si autem fuerit iratus, scito, quia completa est malitia ejus.

8. Fac ergo misericordiam in servum tuum, quia fœdus Domini me famulum tuum tecum inire fecisti: si autem est iniquitas aliqua in me, tu me interfice, et ad patrem tuum ne introducas me.

9. Et ait Jonathas: Absit hoc a te: neque enim fieri potest, ut si certe cognovero completam esse patris mei malitiam contra te, non annuntiem tibi.

10. Responditque David ad Jonathan: Quis renuntiabit mihi, si quid forte responderit tibi pater tuus dure de me?

11. Et ait Jonathas ad David: Veni, et egrediamur foras in agrum. Cumque exissent ambo in agrum,

12. ait Jonathas ad David: Domine Deus Israel, si investigavero sententiam patris mei crastino vel perendie, et aliquid boni fuerit super David, et non statim misero ad te, et notum tibi fecero,

13. hæc faciat Dominus Jonathæ, et hæc addat. Si autem perseveraverit patris mei malitia adversum te, revelabo aurem tuam, et dimittam te, ut vadas in pace, et sit Dominus tecum, sicut fuit cum patre meo.

14. Et si vixero, facies mihi misericordiam Domini: si vero mortuus fuero,

15. non auferes misericordiam tuam

a domo mea usque in sempiternum, quando eradicaverit Dominus inimicos David, unumquemque de terra: auferat Jonathan de domo sua, et requirat Dominus de manu inimicorum David.

16. Pepigit ergo Jonathas fœdus cum domo David; et requisivit Dominus de manu inimicorum David.

17. Et addidit Jonathas dejerare David, eo quod diligeret illum; sicut enim animam suam, ita diligebat eum.

18. Dixitque ad eum Jonathas: Cras calendæ sunt, et requireris:

19. requiretur enim sessio tua usque perendie. Descendes ergo festinus, et venies in locum, ubi celandus es in die, qua operari licet, et sedebis juxta lapidem, cui nomen est Ezel.

20. Et ego tres sagittas mittam juxta eum, et jaciam quasi exercens me ad signum.

21. Mittam quoque et puerum, dicens ei: Vade, et affer mihi sagittas.

22. Si dixero puero: Ecce sagittæ intra te sunt, tolle eas; tu veni ad me, quia pax tibi est, et nihil est mali: vivit Dominus. Si autem sic locutus fuero puero: Ecce sagittæ ultra te sunt: vade in pace, quia dimisit te Dominus.

23. De verbo autem, quod locuti sumus ego et tu, sit Dominus inter me et te usque in sempiternum.

24. Absconditus est ergo David in agro, et venerunt calendæ, et sedit rex ad comedendum panem.

25. Cumque sedisset rex super cathedram suam (secundum consuetudinem), quæ erat juxta parietem, surrexit Jonathas, et sedit Abner ex latere Saul, vacuusque apparuit locus David.

26. Et non est locutus Saul quidquam in die illa; cogitabat enim, quod forte evenisset ei, ut non esset mundus, nec purificatus.

27. Cumque illuxisset dies secunda post calendas, rursus apparuit locus vacuus David. Dixitque Saul ad Jonathan filium suum: Cur non venit filius Isai nec heri, nec hodie ad vescendum?

28. Responditque Jonathas Sauli: Rogavit me obnixe, ut iret in Bethlehem, et ait:

29. Dimitte me, quoniam sacrificium solemne est in civitate, unus de fratribus meis accersivit me: nunc ergo, si inveni gratiam in oculis tuis, vadam cito, et videbo fratres meos. Ob hanc causam non venit ad mensam regis.

30. Iratus autem Saul adversum Jonathan, dixit ei: Fili mulieris virum ultro rapientis, numquid ignoro, quia diligis filium Isai in confusionem tuam, et in confusionem ignominiosæ matris tuæ?

31. Omnibus enim diebus, quibus filius Isai] vixerit super terram, non stabilieris tu, neque regnum tuum. Itaque jam nunc mitte, et adduc eum ad me, quia filius mortis est.

32. Respondens autem Jonathas Sauli patri suo, ait: Quare morietur? quid fecit?

33. Et arripuit Saul lanceam, ut percuteret eum. Et intellexit Jonathas, quod definitum esset a patre suo, ut interficeret David.

34. Surrexit ergo Jonathas a mensa in ira furoris et non comedit in die calendarum secunda panem. Contristatus est enim super David, eo quod confudisset eum pater suus.

35. Cumque illuxisset mane, venit Jonathas in agrum juxta placitum David, et puer parvulus cum eo,

36. et ait ad puerum suum: Vade, et affer mihi sagittas, quas ego jacio. Cumque puer cucurrisset, jecit aliam sagittam trans puerum.

37. Venit itaque puer ad locum jaculi, quod miserat Jonathas; et clamavit Jonathas post tergum pueri, et ait: Ecce, ibi est sagitta porro ultra te.

38. Clamavitque iterum Jonathas post tergum pueri, dicens: Festina velociter, ne steteris. Collegit autem puer Jonathæ sagittas, et attulit ad dominum suum;

39. et quid ageretur, penitus ignorabat; tantummodo enim Jonathas et David rem noverant.

40. Dedit ergo Jonathas arma sua

puero, et dixit ei: Vade et defer in civitatem.
41. Cumque abiisset puer, surrexit David de loco, qui vergebat ad austrum, et cadens pronus in terram, adoravit tertio; et osculantes se alterutrum, fleverunt pariter, David autem amplius.
42. Dixit ergo Jonathas ad David: Vade in pace: quæcumque juravimus ambo in nomine Domini, dicentes: Dominus sit inter me et te, et inter semen meum et semen tuum, usque in sempiternum.
43. Et surrexit David, et abiit; sed et Jonathas ingressus est civitatem.

CAPUT XXI.

1. Venit autem David in Nobe ad Achimelech sacerdotem; et obstupuit Achimelech, eo quod venisset David. Et dixit ei: Quare tu solus, et nullus est tecum?
2. Et ait David ad Achimelech sacerdotem: Rex præcepit mihi sermonem, et dixit: Nemo sciat rem, propter quam missus es a me, et cujusmodi præcepta tibi dederim: nam et pueris condixi in illum et illum locum.
3. Nunc ergo, si quid habes ad manum, vel quinque panes, da mihi, aut quidquid inveneris.
4. Et respondens sacerdos ad David, ait illi: Non habeo laicos panes ad manum, sed tantum panem sanctum: si mundi sunt pueri, maxime a mulieribus?
5. Et respondit David sacerdoti, et dixit ei: Equidem, si de mulieribus agitur, continuimus nos ab heri et nudiustertius, quando egrediebamur, et fuerunt vasa puerorum sancta: porro via hæc polluta est, sed et ipsa hodie sanctificabitur in vasis.
6. Dedit ergo ei sacerdos sanctificatum panem; neque enim erat ibi panis, nisi tantum panes propositionis, qui sublati fuerant a facie Domini, ut ponerentur panes calidi. (*Mat.* 12, 3.)
7. Erat autem ibi vir quidam de servis Saul in die illa intus in tabernaculo Domini; et nomen ejus Doeg Idumæus, potentissimus pastorum Saul.
8. Dixit autem David ad Achimelech: Si habes hic ad manum hastam, aut gladium? quia gladium meum, et arma mea non tuli mecum: sermo enim regis urgebat.
9. Et dixit sacerdos: Ecce hic gladius Goliath Philisthæi, quem percussisti in Valle terebinthi, est involutus pallio post ephod: si istum vis tollere, tolle, neque enim hic est alius absque eo. Et ait David: Non est huic alter similis, da mihi eum.
10. Surrexit itaque David, et fugit in die illa a facie Saul; et venit ad Achis, regem Geth;
11. dixeruntque servi Achis ad eum, cum vidissent David: Numquid non iste est David rex terræ? nonne huic cantabant per choros, dicentes: Percussit Saul mille, et David decem millia? (*Supr.* 18, 7.)
12. Posuit autem David sermones istos in corde suo, et extimuit valde a facie Achis, regis Geth.
13. Et immutavit os suum coram eis, et collabebatur inter manus eorum; et impingebat in ostia portæ, defluebantque salivæ ejus in barbam.
14. Et ait Achis ad servos suos: Vidistis hominem insanum, quare adduxistis eum ad me?
15. An desunt nobis furiosi, quod introduxistis istum, ut fureret me præsente? hiccine ingredietur domum meam?

CAPUT XXII.

1. Abiit ergo David inde, et fugit in speluncam Odollam. Quod cum audissent fratres ejus, et omnis domus patris ejus, descenderunt ad eum illuc.
2. Et convenerunt ad eum omnes, qui erant in angustia constituti, et oppressi ære alieno, et amaro animo; et factus est eorum princeps, fueruntque cum eo quasi quadringenti viri. (*Jud.* 11, 3.)
3. Et profectus est David inde in Maspha, quæ est Moab, et dixit ad regem Moab: Maneat, oro, pater

meus et mater mea vobiscum, donec sciam, quid faciat mihi Deus.
4. Et reliquit eos ante faciem regis Moab; manseruntque apud eum cunctis diebus, quibus David fuit in præsidio.
5. Dixitque Gad propheta ad David: Noli manere in præsidio, proficiscere, et vade in terram Juda. Et profectus est David, et venit in saltum Haret.
6. Et audivit Saul, quod apparuisset David, et viri, qui erant cum eo. Saul autem, cum maneret in Gabaa, et esset in nemore, quod est in Rama, hastam manu tenens, cunctique servi ejus circumstarent eum,
7. ait ad servos suos, qui assistebant ei: Audite nunc, filii Jemini, numquid omnibus vobis dabit filius Isai agros et vineas, et universos vos faciet tribunos, et centuriones:
8. quoniam conjurastis omnes adversum me, et non est, qui mihi renuntiet, maxime cum et filius meus fœdus inierit cum filio Isai? Non est, qui vicem meam doleat ex vobis, nec qui annuntiet mihi, eo quod suscitaverit filius meus servum meum adversum me, insidiantem mihi usque hodie.
9. Respondens autem Doeg Idumæus, qui assistebat, et erat primus inter servos Saul, Vidi, inquit, filium Isai in Nobe apud Abimilech filium Achitob sacerdotem.
10. Qui consuluit pro eo Dominum, et cibaria dedit ei: sed et gladium Goliath Philisthæi dedit illi.
11. Misit ergo rex ad accersendum Achimelech sacerdotem filium Achitob, et omnem domum patris ejus, sacerdotum, qui erant in Nobe, qui universi venerunt ad regem.
12. Et ait Saul ad Achimelech: Audi, fili Achitob. Qui respondit: Præsto sum domine.
13. Dixitque ad eum Saul: Quare conjurastis adversum me, tu et filius Isai, et dedisti ei panes et gladium, et consuluisti pro eo Deum, ut consurgeret adversum me, insidiator usque hodie permanens?
14. Respondensque Achimelech regi, ait: Et quis in omnibus servis tuis, sicut David fidelis, et gener regis, et pergens ad imperium tuum, et gloriosus in domo tua?
15. Num hodie cœpi pro eo consulere Deum? absit hoc a me, ne suspicetur rex adversus servum suum rem hujuscemodi in universa domo patris mei: non enim scivit servus tuus quidquam super hoc negotio, vel modicum vel grande.
16. Dixitque rex: Morte morieris Achimelech, tu, et omnis domus patris tui.
17. Et ait rex emissariis, qui circumstabant eum: Convertimini, et interficite sacerdotes Domini: nam manus eorum cum David est, scientes quod fugisset, et non indicaverunt mihi. Noluerunt autem servi regis extendere manus suas in sacerdotes Domini.
18. Et ait rex ad Doeg: Convertere tu, et irrue in sacerdotes. Conversusque Doeg Idumæus, irruit in sacerdotes, et trucidavit in die illa octoginta quinque viros vestitos ephod lineo.
19. Nobe autem, civitatem sacerdotum, percussit in ore gladii, viros, et mulieres, et parvulos, et lactentes, bovemque et asinum, et ovem in ore gladii.
20. Evadens autem unus filius Achimelech, filii Achitob, cujus nomen erat Abiathar, fugit ad David,
21. et annuntiavit ei, quod occidisset Saul sacerdotes Domini.
22. Et ait David ad Abiathar: Sciebam in die illa, quod, cum ibi esset Doeg Idumæus, proculdubio annuntiaret Sauli: ego sum reus omnium animarum patris tui.
23. Mane mecum, ne timeas: si quis quæsierit animam meam, quæret et animam tuam, mecumque servaberis.

CAPUT XXIII.

1. Et annuntiaverunt David, dicentes: Ecce Philisthiim oppugnant Ceilam, et diripiunt areas.
2. Consuluit ergo David Dominum, dicens: Num vadam, et percutiam Philisthæos istos? Et ait Dominus ad David: Vade, et percuties Philisthæos, et Ceilam salvabis.

3. Et dixerunt viri, qui erant cum David, ad eum: Ecce nos hic in Judæa consistentes timemus: quanto magis si ierimus in Ceilam adversum agmina Philisthinorum?
4. Rursum ergo David consuluit Dominum. Qui respondens, ait ei: Surge, et vade in Ceilam: ego enim tradam Philisthæos in manu tua.
5. Abiit ergo David, et viri ejus in Ceilam, et pugnavit adversum Philisthæos, et abegit jumenta eorum, et percussit eos plaga magna; et salvavit David, habitatores Ceilæ.
6. Porro eo tempore, quo fugiebat Abiathar, filius Achimelech, ad David in Ceilam, ephod secum habens descenderat.
7. Nuntiatum est autem Sauli, quod venisset David in Ceilam, et ait Saul: Tradidit eum Deus in manus meas, conclususque est introgressus urbem, in qua portæ et seræ sunt.
8. Et præcepit Saul omni populo, ut ad pugnam descenderet in Ceilam, et obsideret David, et viros ejus.
9. Quod cum David rescisset, quia præpararet ei Saul clam malum, dixit ad Abiathar sacerdotem: Applica ephod.
10. Et ait David: Domine Deus Israel, audivit famam servus tuus, quod disponat Saul venire in Ceilam, ut evertat urbem propter me:
11. Si tradent me viri Ceilæ in manus ejus? et si descendet Saul, sicut audivit servus tuus? Domine Deus Israel indica servo tuo. Et ait Dominus: Descendet.
12. Dixitque David: Si tradent me viri Ceilæ, et viros qui sunt mecum, in manus Saul? Et dixit Dominus: Tradent.
13. Surrexit ergo David et viri ejus quasi sexcenti, et egressi de Ceila, huc atque illuc vagabantur incerti; nuntiatumque est Sauli, quod fugisset David de Ceila, et salvatus esset; quam ob rem dissimulavit exire.
14. Morabatur autem David in deserto in locis firmissimis, mansitque in monte solitudinis Ziph, in monte opaco; quærebat eum tamen Saul cunctis diebus, et non tradidit eum Deus in manus ejus.
15. Et vidit David, quod egressus esset Saul, ut quæreret animam ejus. Porro David erat in deserto Ziph in silva.
16. Et surrexit Jonathas filius Saul, et abiit ad David in silvam, et confortavit manus ejus in Deo, dixitque ei:
17. Ne timeas: neque enim inveniet te manus Saul patris mei, et tu regnabis super Israel, et ego ero tibi secundus, sed et Saul pater meus scit hoc. (*Infr.* 24, 21.)
18. Percussit ergo uterque fœdus coram Domino, mansitque David in silva; Jonathas autem reversus est in domum suam.
19. Ascenderunt autem Ziphæi ad Saul in Gabaa, dicentes: Nonne ecce David latitat apud nos in locis tutissimis silvæ, in colle Hachila, quæ est ad dexteram deserti? *
20. Nunc ergo, sicut desideravit anima tua, ut descenderes, descende: nostrum autem erit, ut tradamus eum in manus regis. * (*Infr.* 26, 1.)
21. Dixitque Saul: Benedicti vos a Domino, quia doluistis vicem meam.
22. Abite ergo, oro, et diligentius præparate, et curiosius agite, et considerate locum, ubi sit pes ejus, vel quis viderit eum ibi, recogitat enim de me, quod callide insidier ei.
23. Considerate et videte omnia latibula ejus, in quibus absconditur, et revertimini ad me ad rem certam, ut vadam vobiscum: quodsi etiam in terram se abstruserit, perscrutabor eum in cunctis millibus Juda.
24. At illi surgentes abierunt in Ziph ante Saul; David autem et viri ejus erant in deserto Maon, in campestribus ad dexteram Jesimon.
25. Ivit ergo Saul et socii ejus ad quærendum eum; et nuntiatum est David, statimque descendit ad petram, et versabatur in deserto Maon. Quod cum audisset Saul, persecutus est David in deserto Maon.
26. Et ibat Saul ad latus montis ex

parte una; David autem et viri ejus erant in latere montis ex parte altera; porro David desperabat, se posse evadere a facie Saul; itaque Saul et viri ejus in modum coronæ cingebant David et viros ejus, ut caperent eos.

27. Et nuntius venit ad Saul, dicens: Festina, et veni, quoniam infuderunt se Philisthiim super terram.

28. Reversus est ergo Saul desistens persequi David, et perrexit in occursum Philisthinorum; propter hoc vocaverunt locum illum, Petram dividentem.

CAPUT XXIV.

1. Ascendit ergo David inde, et habitavit in locis tutissimis Engaddi.

2. Cumque reversus esset Saul, postquam persecutus est Philisthæos, nuntiaverunt ei, dicentes: Ecce David in deserto est Engaddi.

3. Assumens ergo Saul tria millia electorum virorum ex omni Israel, perrexit ad investigandum David et viros ejus etiam super abruptissimas petras, quæ solis ibicibus perviæ sunt.

4. Et venit ad caulas ovium quæ se offerebant vianti; eratque ibi spelunca, quam ingressus est Saul, ut purgaret ventrem; porro David et viri ejus in interiore parte speluncæ latebant.

5. Et dixerunt servi David ad eum: Ecce dies, de qua locutus est Dominus ad te: Ego tradam tibi inimicum tuum, ut facias ei sicut placuerit in oculis tuis. Surrexit ergo David, et præcidit oram chlamydis Saul silenter.

6. Post hæc percussit cor suum David, eo, quod abscidisset oram chlamydis Saul.

7. Dixitque ad viros suos: Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hanc rem domino meo, christo Domini, ut mittam manum meam in eum, quia christus Domini est.

8. Et confregit David viros suos sermonibus, et non permisit eos, ut consurgerent in Saul; porro Saul exsurgens de spelunca, pergebat cœpto itinere.

9. Surrexit autem et David post eum, et egressus de spelunca, clamavit post tergum Saul, dicens: Domine mi rex. Et respexit Saul post se, et inclinans se David pronus in terram adoravit,

10. dixitque ad Saul: Quare audis verba hominum loquentium: David quærit malum adversum te?

11. Ecce hodie viderunt oculi tui, quod tradiderit te Dominus in manu mea in spelunca, et cogitavi, ut occiderem te, sed pepercit tibi oculus meus. Dixi enim: non extendam manum meam in dominum meum, quia christus Domini est.

12. Quin potius, pater mi, vide, et cognosce oram chlamydis tuæ in manu mea, quoniam cum præscinderem summitatem chlamydis tuæ, nolui extendere manum meam in te: animadverte, et vide, quoniam non est in manu mea malum, neque iniquitas, neque peccavi in te: tu autem insidiaris animæ meæ, ut auferas eam.

13. Judicet Dominus inter me et te, et ulciscatur me Dominus ex te: manus autem mea non sit in te.

14. Sicut et in proverbio antiquo dicitur: Ab impiis egredietur impietas: manus ergo mea non sit in te.

15. Quem persequeris, rex Israel? quem persequeris? canem mortuum persequeris, et pulicem unum.

16. Sit Dominus judex, et judicet inter me et te: et videat, et judicet causam meam, et eruat me de manu tua.

17. Cum autem complesset David loquens sermones hujuscemodi ad Saul, dixit Saul: Numquid vox hæc tua est, fili mi David? Et levavit Saul vocem suam, et flevit,

18. dixitque ad David: Justior tu es, quam ego, tu enim tribuisti mihi bona: ego autem reddidi tibi mala.

19. Et tu indicasti hodie, quæ feceris mihi bona: quomodo tradiderit me Dominus in manum tuam, et non occideris me.

20. Quis enim, cum invenerit inimicum suum, dimittet eum in via bona? Sed Dominus reddat tibi vi-

cissitudinem hanc pro eo, quod hodie operatus es in me.

21. Et nunc, quia scio, quod certissime regnaturus sis, et habiturus in manu tua regnum Israel,

22. jura mihi in Domino, ne deleas semen meum post me, neque auferas nomen meum de domo patris mei.

23. Et juravit David Sauli. Abiit ergo Saul in domum suam; et David, et viri ejus ascenderunt ad tutiora loca.

CAPUT XXV.

1. Mortuus est autem Samuel, et congregatus est universus Israel, et planxerunt eum, et sepelierunt eum in domo sua in Ramatha. Consurgensque David descendit in desertum Pharan. (*Infr.* 28, 3.)

2. Erat autem vir quispiam in solitudine Maon, et possessio ejus in Carmelo, et homo ille magnus nimis; erantque ei oves tria millia, et mille capræ; et accidit, ut tonderetur grex ejus in Carmelo.

3. Nomen autem viri illius erat Nabal, et nomen uxoris ejus Abigail; eratque mulier illa prudentissima et speciosa, porro vir ejus durus, et pessimus, et malitiosus; erat autem de genere Caleb.

4. Cum ergo audisset David in deserto, quod tonderet Nabal gregem suum,

5. misit decem juvenes, et dixit eis: Ascendite in Carmelum, et venietis ad Nabal, et salutabitis eum ex nomine meo pacifice.

6. Et dicetis: Sit fratribus meis, et tibi pax, et domui tuæ pax, et omnibus, quæcumque habes, sit pax.

7. Audivi, quod tonderent pastores tui, qui erant nobiscum in deserto: nunquam eis molesti fuimus, nec aliquando defuit quidquam eis de grege omni tempore, quo fuerunt nobiscum in Carmelo.

8. Interroga pueros tuos, et indicabunt tibi. Nunc ergo inveniant pueri tui gratiam in oculis tuis, in die enim bona venimus: quodcumque invenerit manus tua, da servis tuis, et filio tuo David.

9. Cumque venissent pueri David, locuti sunt ad Nabal omnia verba hæc ex nomine David, et siluerunt.

10. Respondens autem Nabal pueris David, ait: Quis est David? et quis est filius Isai? hodie increverunt servi, qui fugiunt dominos suos.

11. Tollam ergo panes meos et aquas meas et carnes pecorum, quæ occidi tonsoribus meis, et dabo viris quos nescio unde sint?

12. Regressi sunt itaque pueri David per viam suam, et reversi venerunt, et nuntiaverunt ei omnia verba quæ dixerat.

13. Tunc ait David pueris suis: Accingatur unusquisque gladio suo. Et accincti sunt singuli gladiis suis, accinctusque est et David ense suo; et secuti sunt David quasi quadringenti viri, porro ducenti remanserunt ad sarcinas.

14. Abigail autem uxori Nabal nuntiavit unus de pueris suis dicens: Ecce, David misit nuntios de deserto, ut benedicerent domino nostro, et adversatus est eos.

15. Homines isti boni satis fuerunt nobis, et non molesti, nec quidquam aliquando periit omni tempore, quo fuimus conversati cum eis in deserto:

16. pro muro erant nobis tam in nocte quam in die, omnibus diebus quibus pavimus apud eos greges.

17. Quam ob rem considera, et recogita, quid facias, quoniam completa est malitia adversum virum tuum, et adversum domum tuam, et ipse est filius Belial, ita ut nemo possit ei loqui.

18. Festinavit igitur Abigail, et tulit ducentos panes, et duos utres vini, et quinque arietes coctos, et quinque sata polentæ, et centum ligaturas uvæ passæ, et ducentas massas caricarum, et posuit super asinos,

19. dixitque pueris suis: Præcedite me: ecce, ego post tergum sequar vos; viro autem suo Nabal non indicavit.

20. Cum ergo ascendisset asinum, et descenderet ad radices montis, David et viri ejus descendebant in

occursum ejus, quibus et illa occurrit.
21. Et ait David: Vere frustra servavi omnia, quæ hujus erant in deserto, et non periit quidquam de cunctis, quæ ad eum pertinebant: et reddidit mihi malum pro bono.
22. Hæc faciat Deus inimicis David, et hæc addat, si reliquero de omnibus, quæ ad ipsum pertinent usque mane mingentem ad parietem.
23. Cum autem vidisset Abigail David, festinavit, et descendit de asino, et procidit coram David super faciem suam, et adoravit super terram,
24. et cecidit ad pedes ejus, et dixit: In me sit, domine mi, hæc iniquitas: loquatur, obsecro, ancilla tua in auribus tuis, et audi verba famulæ tuæ.
25. Ne ponat, oro, dominus meus rex cor suum super virum istum iniquum Nabal, quoniam secundum nomen suum stultus est, et stultitia est cum eo: ego autem ancilla tua non vidi pueros tuos, domine mi, quos misisti.
26. Nunc ergo, domine mi, vivit Dominus, et vivit anima tua, qui prohibuit te, ne venires in sanguinem, et salvavit manum tuam tibi: et nunc fiant sicut Nabal inimici tui, et qui quærunt domino meo malum.
27. Quapropter suscipe benedictionem hanc, quam attulit ancilla tua tibi domino meo, et da pueris, qui sequuntur te dominum meum.
28. Aufer iniquitatem famulæ tuæ: faciens enim faciet Dominus tibi domino meo domum fidelem, quia prœlia Domini, domine mi, tu prœliaris: malitia ergo non inveniatur in te omnibus diebus vitæ tuæ.
29. Si enim surrexerit aliquando homo persequens te, et quærens animam tuam, erit anima domini mei custodita quasi in fasciculo viventium apud Dominum Deum tuum: porro inimicorum tuorum anima rotabitur, quasi in impetu et circulo fundæ.
30. Cum ergo fecerit Dominus tibi domino meo omnia, quæ locutus est bona de te, et constituerit te ducem super Israel,
31. non erit tibi hoc in singultum, et in scrupulum cordis domino meo, quod effuderis sanguinem innoxium, aut ipse te ultus fueris: et cum benefecerit Dominus domino meo, recordaberis ancillæ tuæ.
32. Et ait David ad Abigail: Benedictus Dominus Deus Israel, qui misit hodie te in occursum meum, et benedictum eloquium tuum,
33. et benedicta tu, quæ prohibuisti me hodie, ne irem ad sanguinem, et ulciscerer me manu mea.
34. Alioquin vivit Dominus Deus Israel, qui prohibuit me, ne malum facerem tibi: nisi cito venisses in occursum mihi, non remansisset Nabal usque ad lucem matutinam, mingens ad parietem.
35. Suscepit ergo David de manu ejus omnia, quæ attulerat ei, dixitque ei: Vade pacifice in domum tuam, ecce audivi vocem tuam, et honoravi faciem tuam.
36. Venit autem Abigail ad Nabal; et ecce, erat ei convivium in domo ejus, quasi convivium regis, et cor Nabal jucundum; erat enim ebrius nimis, et non indicavit ei verbum pusillum aut grande usque mane.
37. Diluculo autem, cum digessisset vinum Nabal, indicavit ei uxor sua verba hæc, et emortuum est cor ejus intrinsecus, et factus est quasi lapis.
38. Cumque pertransissent decem dies, percussit Dominus Nabal, et mortuus est.
39. Quod cum audisset David mortuum Nabal, ait: Benedictus Dominus, qui judicavit causam opprobrii mei de manu Nabal, et servum suum custodivit a malo, et malitiam Nabal reddidit Dominus in caput ejus. Misit ergo David, et locutus est ad Abigail, ut sumeret eam sibi in uxorem.
40. Et venerunt pueri David ad Abigail in Carmelum, et locuti sunt ad eam, dicentes: David misit nos ad te, ut accipiat te sibi in uxorem.
41. Quæ consurgens adoravit prona in terram, et ait: Ecce famula tua

sit in ancillam, ut lavet pedes servorum domini mei.

42. Et festinavit et surrexit Abigail, et ascendit super asinum, et quinque puellæ ierunt cum ea, pedissequæ ejus, et secuta est nuntios David, et facta est illi uxor.

43. Sed et Achinoam accepit David de Jezrahel; et fuit utraque uxor ejus.

44. Saul autem dedit Michol filiam suam, uxorem David, Phalti, filio Lais, qui erat de Gallim.

CAPUT XXVI.

1. Et venerunt Ziphæi ad Saul in Gabaa, dicentes: Ecce, David absconditus est in colle Hachila, quæ est ex adverso solitudinis. (*Supr.* 23, 19.)

2. Et surrexit Saul, et descendit in desertum Ziph, et cum eo tria millia virorum de electis Israel, ut quæreret David in deserto Ziph.

3. Et castrametatus est Saul in Gabaa Hachila, quæ erat ex adverso solitudinis in via; David autem habitabat in deserto. Videns autem, quod venisset Saul post se in desertum,

4 misit exploratores, et didicit, quod illuc venisset certissime.

5. Et surrexit David clam, et venit ad locum, ubi erat Saul; cumque vidisset locum, in quo dormiebat Saul, et Abner filius Ner, princeps militiæ ejus, et Saulem dormientem in tentorio, et reliquum vulgus per circuitum ejus,

6. ait David ad Achimelech Hethæum, et Abisai filium Saruiæ, fratrem Joab, dicens: Quis descendet mecum ad Saul in castra? Dixitque Abisai: Ego descendam tecum.

7. Venerunt ergo David et Abisai ad populum nocte, et invenerunt Saul jacentem et dormientem in tentorio, et hastam fixam in terra ad caput ejus, Abner autem et populum dormientes in circuitu ejus.

8. Dixitque Abisai ad David: Conclusit Deus inimicum tuum hodie in manus tuas: nunc ergo perfodiam eum lancea in terra semel, et secundo opus non erit.

9. Et dixit David ad Abisai: Ne interficias eum: quis enim extendet manum suam in christum Domini, et innocens erit?

10. Et dixit David: Vivit Dominus, quia, nisi Dominus percusserit eum, aut dies ejus venerit, ut moriatur, aut in prœlium descendens perierit,

11. propitius sit mihi Dominus, ne extendam manum meam in christum Domini: nunc igitur tolle hastam, quæ est ad caput ejus, et scyphum aquæ, et abeamus.

12. Tulit igitur David hastam, et scyphum aquæ, qui erat ad caput Saul, et abierunt; et non erat quisquam, qui videret, et intelligeret, et evigilaret, sed omnes dormiebant, quia sopor Domini irruerat super eos.

13. Cumque transisset David ex adverso, et stetisset in vertice montis de longe, et esset grande intervallum inter eos,

14. clamavit David ad populum, et ad Abner filium Ner, dicens: Nonne respondebis Abner? Et respondens Abner, ait: Quis es tu, qui clamas, et inquietas regem?

15. Et ait David ad Abner: Numquid non vir tu es? et quis alius similis tui in Israel? quare ergo non custodisti dominum tuum regem? ingressus est enim unus de turba, ut interficeret regem dominum tuum.

16. Non est bonum hoc, quod fecisti: vivit Dominus, quoniam filii mortis estis vos, quia non custodistis dominum vestrum, christum Domini: nunc ergo vide, ubi sit hasta regis, et ubi sit scyphus aquæ, qui erat ad caput ejus.

17. Cognovit autem Saul vocem David, et dixit: Numquid vox hæc tua, fili mi David? Et ait David: Vox mea, domine mi rex?

18. Et ait: Quam ob causam dominus meus persequitur servum suum? Quid feci, aut quod est malum in manu mea?

19. Nunc ergo audi, oro, domine mi rex, verba servi tui: Si Dominus incitat te adversum me, odoretur sacrificium: si autem filii hominum, maledicti sunt in conspectu Domini, qui ejecerunt me hodie, ut non ha-

bitem in hereditate Domini, dicentes: Vade, servi diis alienis.

20. Et nunc non effundatur sanguis meus in terram coram Domino, quia egressus est rex Israel, ut quærat pulicem unum, sicut persequitur perdix in montibus. (*Supr.* 24, 15.)

21. Et ait Saul: Peccavi, revertere fili mi David, nequaquam enim ultra tibi malefaciam, eo quod pretiosa fuerit anima mea in oculis tuis hodie: apparet enim, quod stulte egerim, et ignoraverim multa nimis.

22. Et respondens David, ait: Ecce hasta regis: transeat unus de pueris regis, et tollat eam.

23. Dominus autem retribuet unicuique secundum justitiam suam et fidem: tradidit enim te Dominus hodie in manum meam, et nolui extendere manum meam in christum Domini.

24. Et sicut magnificata est anima tua hodie in oculis meis, sic magnificetur anima mea in oculis Domini, et liberet me de omni angustia.

25. Ait ergo Saul ad David: Benedictus tu, fili mi David: et quidem faciens facies, et potens poteris. Abiit autem David in viam suam, et Saul reversus est in locum suum.

CAPUT XXVII.

1. Et ait David in corde suo: Aliquando incidam una die in manus Saul: nonne melius est, ut fugiam, et salver in terra Philisthinorum, ut desperet Saul, cessetque me quærere in cunctis finibus Israel? fugiam ergo manus ejus.

2. Et surrexit David, et abiit ipse, et sexcenti viri cum eo, ad Achis filium Maoch, regem Geth.

3. Et habitavit David cum Achis in Geth, ipsi et viri ejus; vir et domus ejus, et David et duæ uxores ejus, Achinoam Jezrahelitis, et Abigail uxor Nabal Carmeli. (*Supr.* 21, 10.)

4. Et nuntiatum est Sauli, quod fugisset David in Geth, et non addidit ultra quærere eum.

5. Dixit autem David ad Achis: Si inveni gratiam in oculis tuis, detur mihi locus in una urbium regionis hujus, ut habitem ibi: cur enim manet servus tuus in civitate regis tecum?

6. Dedit itaque ei Achis in die illa Siceleg; propter quam causam facta est Siceleg regum Juda usque in diem hanc.

7. Fuit autem numerus dierum, quibus habitavit David in regione Philisthinorum, quatuor mensium.

8. Et ascendit David, et viri ejus, et agebant prædas de Gessuri et de Gerzi et de Amalecitis; hi enim pagi habitabantur in terra antiquitus, euntibus Sur usque ad terram Aegypti.

9. Et percutiebat David omnem terram, nec relinquebat viventem virum et mulierem; tollensque oves et boves et asinos et camelos et vestes revertebatur, et veniebat ad Achis.

10. Dicebat autem ei Achis: In quem irruisti hodie? Respondebat David: Contra meridiem Judæ, et contra meridiem Jerameel, et contra meridiem Ceni.

11. Virum et mulierem non vivificabat David, nec adducebat in Geth, dicens: Ne forte loquantur adversum nos: Hæc fecit David. Et hoc erat decretum illi omnibus diebus, quibus habitavit in regione Philisthinorum.

12. Credidit ergo Achis David, dicens: Multa mala operatus est contra populum suum Israel: erit igitur mihi servus sempiternus.

CAPUT XXVIII.

1. Factum est autem in diebus illis, congregaverunt Philisthiim agmina sua, ut præpararentur ad bellum contra Israel, dixitque Achis ad David: Sciens nunc scito, quoniam mecum egredieris in castris tu, et viri tui.

2. Dixitque David ad Achis: Nunc scies, quæ facturus est servus tuus. Et ait Achis ad David: Et ego custodem capitis mei ponam te cunctis diebus.

3. Samuel autem mortuus est, planxitque eum omnis Israel, et sepelierunt eum in Ramatha urbe sua.

Et Saul abstulit magos, et ariolos de terra. (*Supr.* 25, 1.)

4. Congregatique sunt Philisthiim, et venerunt, et castrametati sunt in Sunam; congregavit autem et Saul universum Israel, et venit in Gelboe.

5. Et vidit Saul castra Philisthiim, et timuit, et expavit cor ejus nimis.

6. Consuluitque Dominum, et non respondit ei neque per somnia neque per sacerdotes, neque per prophetas.

7. Dixitque Saul servis suis: Quærite mihi mulierem habentem pythonem, et vadam ad eam, et sciscitabor per illam. Et dixerunt servi ejus ad eum: Est mulier pythonem habens in Endor. (*Lev.* 20, 27. *Act.* 16, 16.)

8. Mutavit ergo habitum suum, vestitusque est aliis vestimentis, et abiit ipse, et duo viri cum eo, veneruntque ad mulierem nocte, et ait illi: Divina mihi in pythone, et suscita mihi quem dixero tibi.

9. Et ait mulier ad eum: Ecce, tu nosti, quanta fecerit Saul, et quomodo eraserit magos et ariolos de terra: quare ergo insidiaris animæ meæ, ut occidar?

10. Et juravit ei Saul in Domino, dicens: Vivit Dominus, quia non eveniet tibi quidquam mali propter hanc rem.

11. Dixitque ei mulier: Quem suscitabo tibi? Qui ait: Samuelem mihi suscita.

12. Cum autem vidisset mulier Samuelem, exclamavit voce magna, et dixit ad Saul: Quare imposuisti mihi? Tu es enim Saul.

13. Dixitque ei rex: Noli timere: quid vidisti? Et ait mulier ad Saul: Deos vidi ascendentes de terra.

14. Dixitque ei: Qualis est forma ejus? Quæ ait: Vir senex ascendit, et ipse amictus est pallio. Et intellexit Saul, quod Samuel esset, et inclinavit se super faciem suam in terra, et adoravit.

15. Dixit autem Samuel ad Saul: Quare inquietasti me, ut suscitarer? Et ait Saul: Coarctor nimis, siquidem Philisthiim pugnant adversum me, et Deus recessit a me, et exaudire me noluit, neque in manu prophetarum, neque per somnia: vocavi ergo te, ut ostenderes mihi, quid faciam. (*Eccli.* 46, 23.)

16. Et ait Samuel: Quid interrogas me, cum Dominus recesserit a te, et transierit ad æmulum tuum?

17. Faciet enim tibi Dominus, sicut locutus est in manu mea, et scindet regnum tuum de manu tua, et dabit illud proximo tuo David,

18. quia non obedisti voci Domini, neque fecisti iram furoris ejus in Amalec: idcirco, quod pateris, fecit tibi Dominus hodie.

19. Et dabit Dominus etiam Israel tecum in manus Philisthiim, cras autem tu et filii tui mecum eritis: sed et castra Israel tradet Dominus in manus Philisthiim.

20. Statimque Saul cecidit porrectus in terram; extimuerat enim verba Samuelis, et robur non erat in eo, quia non comederat panem tota die illa.

21. Ingressa est itaque mulier illa ad Saul (conturbatus enim erat valde), dixitque ad eum: Ecce obedivit ancilla tua voci tuæ, et posui animam meam in manu mea, et audivi sermones tuos, quos locutus es ad me.

22. Nunc igitur audi et tu vocem ancillæ tuæ, et ponam coram te buccellam panis, ut comedens convalescas, et possis iter agere.

23. Qui renuit, et ait: Non comedam. Coegerunt autem eum servi sui et mulier, et tandem audita voce eorum surrexit de terra, et sedit super lectum.

24. Mulier autem illa habebat vitulum pascualem in domo, et festinavit, et occidit eum; tollensque farinam, miscuit eam, et coxit azyma,

25. et posuit ante Saul et ante servos ejus. Qui, cum comedissent, surrexerunt, et ambulaverunt per totam noctem illam.

CAPUT XXIX.

1. Congregata sunt ergo Philisthiim universa agmina in Aphec; sed et Israel castrametatus est super fontem, qui erat in Jezrahel.

2. Et satrapæ quidem Philisthiim

incedebant in centuriis et millibus; David autem et viri ejus erant in novissimo agmine cum Achis.

3. Dixeruntque principes Philisthiim ad Achis: Quid sibi volunt Hebræi isti? Et ait Achis ad principes Philisthiim: Num ignoratis David, qui fuit servus Saul regis Israel, et est apud me multis diebus vel annis, et non inveni in eo quidquam ex die, qua transfugit ad me, usque ad diem hanc?

4. Irati sunt autem adversus eum principes Philisthiim, et dixerunt ei: Revertatur vir iste, et sedeat in loco suo, in quo constituisti eum, et non descendat nobiscum in prœlium, ne fiat nobis adversarius, cum prœliari cœperimus: quomodo enim aliter poterit placare dominum suum, nisi in capitibus nostris? (I. *Par.* 12, 19.)

5. Nonne iste est David, cui cantabant in choris, dicentes: Percussit Saul in millibus suis, et David in decem millibus suis?

6. Vocavit ergo Achis David, et ait ei: Vivit Dominus, quia rectus es tu, et bonus in conspectu meo, et exitus tuus et introitus tuus mecum est in castris, et non inveni in te quidquam mali ex die, qua venisti ad me usque in diem hanc: sed satrapis non places.

7. Revertere ergo, et vade in pace, et non offendas oculos satraparum Philisthiim.

8. Dixitque David ad Achis: Quid enim feci, et quid invenisti in me servo tuo a die, qua fui in conspectu tuo usque in diem hanc, ut non veniam, et pugnem contra inimicos domini mei regis?

9. Respondens autem Achis, locutus est ad David: Scio, quia bonus es tu in oculis meis, sicut angelus Dei: sed principes Philisthinorum dixerunt: Non ascendet nobiscum in prœlium. (II. *Reg.* 14, 17. — 19, 27.)

10. Igitur consurge mane tu, et servi domini tui, qui venerunt tecum: et cum de nocte surrexeritis, et cœperit dilucescere, pergite.

11. Surrexit itaque de nocte David ipse et viri ejus, ut proficiscerentur mane, et reverterentur ad terram Philisthiim; Philisthiim autem ascenderunt in Jezrahel.

CAPUT XXX.

1. Cumque venissent David et viri ejus in Siceleg die tertia, Amalecitæ impetum fecerant ex parte australi in Siceleg, et percusserant Siceleg, et succenderant eam igni. *

2. Et captivas duxerant mulieres ex ea, a minimo usque ad magnum; et non interfecerant quemquam, sed secum duxerant, et pergebant itinere suo. * (I. *Par.* 12, 20.)

3. Cum ergo venissent David et viri ejus ad civitatem, et invenissent eam succensam igni, et uxores suas et filios suos et filias ductas esse captivas,

4. levaverunt David et populus, qui erat cum eo, voces suas, et planxerunt, donec deficerent in eis lacrymæ.

5. Siquidem et duæ uxores David captivæ ductæ fuerant, Achinoam Jezrahelitis, et Abigail uxor Nabal Carmeli.

6. Et contristatus est David valde, volebat enim eum populus lapidare, quia amara erat anima uniuscujusque viri super filiis suis, et filiabus; confortatus est autem David in Domino Deo suo.

7. Et ait ad Abiathar sacerdotem, filium Achimelech: Applica ad me ephod. Et applicavit Abiathar ephod ad David,

8. et consuluit David Dominum, dicens: Persequar latrunculos hos, et comprehendam eos, an non? Dixitque ei Dominus: Persequere: absque dubio enim comprehendes eos, et excuties prædam.

9. Abiit ergo David ipse, et sexcenti viri, qui erant cum eo, et venerunt usque ad torrentem Besor; et lassi quidam substiterunt.

10. Persecutus est autem David ipse, et quadringenti viri; substiterant enim ducenti, qui lassi transire non poterant torrentem Besor.

11. Et invenerunt virum Aegyptium in agro, et adduxerunt eum ad Da-

vid, dederuntque ei panem, ut comederet et biberet aquam,
12. sed et fragmen massæ caricarum, et duas ligaturas uvæ passæ. Quæ cum comedisset, reversus est spiritus ejus, et refocillatus est; non enim comederat panem, neque biberat aquas tribus diebus et tribus noctibus.
13. Dixit itaque ei David: Cujus es tu? vel unde, et quo pergis? Qui ait: Puer Aegyptius ego sum, servus viri Amalecitæ: dereliquit autem me dominus meus, quia ægrotare cœpi nudiustertius.
14. Siquidem nos erupimus ad australem plagam Cerethi, et contra Judam, et ad meridiem Caleb, et Siceleg succendimus igni.
15. Dixitque ei David: Potes me ducere ad cuneum istum? Qui ait: Jura mihi per Deum, quod non occidas me, et non tradas me in manus domini mei, et ego ducam te ad cuneum istum. Et juravit ei David.
16. Qui cum duxisset eum, ecce, illi discumbebant super faciem universæ terræ comedentes et bibentes, et quasi festum celebrantes diem pro cuncta præda et spoliis, quæ ceperant de terra Philisthiim, et de terra Juda.
17. Et percussit eos David a vespere usque ad vesperam alterius diei, et non evasit ex eis quisquam, nisi quadringenti viri adolescentes, qui ascenderant camelos, et fugerant.
18. Eruit ergo David omnia, quæ tulerant Amalecitæ, et duas uxores suas eruit.
19. Nec defuit quidquam a parvo usque ad magnum, tam de filiis quam de filiabus, et de spoliis; et quæcumque rapuerant, omnia reduxit David.
20. Et tulit universos greges et armenta, et minavit ante faciem suam; dixeruntque: Hæc est præda David.
21. Venit autem David ad ducentos viros, qui lassi substiterant, nec sequi potuerant David, et residere eos jusserat in torrente Besor; qui egressi sunt obviam David, et populo, qui erat cum eo. Accedens autem David ad populum, salutavit eos pacifice.
22. Respondensque omnis vir pessimus, et iniquus de viris, qui ierant cum David, dixit: Quia non venerunt nobiscum, non dabimus eis quidquam de præda, quam eruimus: sed sufficiat unicuique uxor sua et filii, quos cum acceperint, recedant.
23. Dixit autem David: Non sic facietis, fratres mei, de his, quæ tradidit nobis Dominus, et custodivit nos, et dedit latrunculos, qui eruperant adversum nos, in manus nostras:
24. nec audiet vos quisquam super sermone hoc: æqua enim pars erit descendentis ad prœlium, et remanentis ad sarcinas, et similiter divident.
25. Et factum est hoc ex die illa, et deinceps constitutum et præfinitum, et quasi lex in Israel usque in diem hanc.
26. Venit ergo David in Siceleg, et misit dona de præda senioribus Juda proximis suis, dicens: Accipite benedictionem de præda hostium Domini;
27. his, qui erant in Bethel, et qui in Ramoth ad meridiem, et qui in Jether,
28. et qui in Aroer, et qui in Sephamoth, et qui in Esthamo,
29. et qui in Rachal, et qui in urbibus Jerameel, et qui in urbibus Ceni,
30. et qui in Arama, et qui in lacu Asan, et qui in Athach,
31. et qui in Hebron, et reliquis, qui erant in his locis, in quibus commoratus fuerat David ipse, et viri ejus.

CAPUT XXXI.

1. Philisthiim autem pugnabant adversum Israel; et fugerunt viri Israel ante faciem Philisthiim, et ceciderunt interfecti in monte Gelboe.
2. Irrueruntque Philisthiim in Saul, et in filios ejus, et percusserunt Jonathan, et Abinadab, et Melchisua filios Saul, (1. *Par.* 10, 2.)

3. totumque pondus prœlii versum est in Saul; et consecuti sunt eum viri sagittarii, et vulneratus est vehementer a sagittariis.
4. Dixitque Saul ad armigerum suum: Evagina gladium tuum, et percute me, ne forte veniant incircumcisi isti, et interficiant me, illudentes mihi. Et noluit armiger ejus, fuerat enim nimio terrore perterritus; arripuit itaque Saul gladium, et irruit super eum. (I. *Par.* 10, 4.)
5. Quod cum vidisset amiger ejus, videlicet quod mortuus esset Saul, irruit etiam ipse super gladium suum, et mortuus est cum eo.
6. Mortuus est ergo Saul, et tres filii ejus, et armiger illius, et universi viri ejus in die illa pariter.
7. Videntes autem viri Israel, qui erant trans vallem, et trans Jordanem, quod fugissent viri Israelitæ, et quod mortuus esset Saul, et filii ejus, reliquerunt civitates suas, et fugerunt; veneruntque Philisthiim, et habitaverunt ibi.
8. Facta autem die altera, venerunt Philisthiim, ut spoliarent interfectos, et invenerunt Saul et tres filios ejus jacentes in monte Gelboe.
9. Et præciderunt caput Saul, et spoliaverunt eum armis, et miserunt in terram Philisthinorum per circuitum, ut annuntiaretur in templo idolorum, et in populis.
10. Et posuerunt arma ejus in templo Astaroth, corpus vero ejus suspenderunt in muro Bethsan.
11. Quod cum audissent habitatores Jabes Galaad, quæcumque fecerant Philisthiim Saul,
12. surrexerunt omnes viri fortissimi, et ambulaverunt tota nocte et tulerunt cadaver Saul, et cadavera filiorum ejus de muro Bethsan, veneruntque Jabes Galaad, et combusserunt ea ibi; (II. *Reg.* 2, 4.)
13. et tulerunt ossa eorum, et sepelierunt in nemore Jabes, et jejunaverunt septem diebus.

LIBER SECUNDUS SAMUELIS,

QUEM NOS

SECUNDUM REGUM

DICIMUS.

CAPUT I.

1. Factum est autem, postquam mortuus est Saul, ut David reverteretur a cæde Amalec, et maneret in Siceleg duos dies. (I. *Reg.* 30, 17.)
2. In die autem tertia apparuit homo veniens de castris Saul veste conscissa, et pulvere conspersus caput; et ut venit ad David, cecidit super faciem suam, et adoravit.
3. Dixitque ad eum David: Unde venis? Qui ait ad eum: De castris Israel fugi.
4. Et dixit ad eum David: Quod est verbum, quod factum est? indica mihi. Qui ait: Fugit populus ex prœlio, et multi corruentes e populo mortui sunt: sed et Saul et Jonathas filius ejus interierunt.
5. Dixitque David ad adolescentem, qui nuntiabat ei: Unde scis, quia mortuus est Saul, et Jonathas filius ejus?
6. Et ait adolescens, qui nuntiabat ei: Casu veni in montem Gelboe, et Saul incumbebat super hastam suam: porro currus et equites appropinquabant ei,
7. et conversus post tergum suum, vidensque me vocavit. Cui cum respondissem: Adsum,
8. dixit mihi: Quisnam es tu? Et ajo ad eum: Amalecites ego sum.
9. Et locutus est mihi: Sta super me, et interfice me: quoniam tenent

me angustiæ, et adhuc tota anima mea in me est.

10. Stansque super eum, occidi illum: sciebam enim, quod vivere non poterat post ruinam, et tuli diadema, quod erat in capite ejus, et armillam de brachio illius, et attuli ad te dominum meum huc.

11. Apprehendens autem David vestimenta sua scidit, omnesque viri, qui erant cum eo,

12. et planxerunt, et fleverunt, et jejunaverunt usque ad vesperam super Saul, et super Jonathan filium ejus, et super populum Domini, et super domum Israel, eo quod corruissent gladio.

13. Dixitque David ad juvenem, qui nuntiaverat ei: Unde es tu? Qui respondit: Filius hominis advenæ Amalecitæ ego sum.

14. Et ait ad eum David: Quare non timuisti mittere manum tuam, ut occideres christum Domini? *

15. Vocansque David unum de pueris suis, ait: Accedens irrue in eum. Qui percussit illum, et mortuus est. * (*Psal.* 104, 15.)

16. Et ait ad eum David: Sanguis tuus super caput tuum: os enim tuum locutum est adversum te, dicens: Ego interfeci christum Domini.

17. Planxit autem David planctum hujuscemodi super Saul, et super Jonathan filium ejus

18. (et præcepit, ut docerent filios Juda arcum, sicut scriptum est in Libro justorum), et ait: Considera Israel pro his, qui mortui sunt super excelsa tua vulnerati.

19. Inclyti, Israel, super montes tuos interfecti sunt: quo modo ceciderunt fortes?

20. Nolite annuntiare in Geth, neque annuntietis in compitis Ascalonis, ne forte lætentur filiæ Philisthiim, ne exultent filiæ incircumcisorum.

21. Montes Gelboe, nec ros, nec pluvia veniant super vos, neque sint agri primitiarum, quia ibi abjectus est clypeus fortium, clypeus Saul, quasi non esset unctus oleo.

22. A sanguine interfectorum, ab adipe fortium, sagitta Jonathæ numquam rediit retrorsum, et gladius Saul non est reversus inanis.

23. Saul et Jonathas amabiles, et decori in vita sua, in morte quoque non sunt divisi: aquilis velociores, leonibus fortiores.

24. Filiæ Israel, super Saul flete, qui vestiebat vos coccino in deliciis, qui præbebat ornamenta aurea cultui vestro.

25. Quo modo ceciderunt fortes in prœlio? Jonathas in excelsis tuis occisus est?

26. Doleo super te, frater mi Jonatha, decore nimis et amabilis super amorem mulierum. Sicut mater unicum amat filium suum, ita ego te diligebam.

27. Quo modo ceciderunt robusti, et perierunt arma bellica?

CAPUT II.

1. Igitur post hæc consuluit David Dominum, dicens: Num ascendam in unam de civitatibus Juda? Et ait Dominus ad eum: Ascende. Dixitque David: Quo ascendam? Et respondit ei: In Hebron.

2. Ascendit ergo David, et duæ uxores, Achinoam Jezrahelitis, et Abigail uxor Nabal Carmeli;

3. sed et viros, qui erant cum eo, duxit David singulos cum domo sua; et manserunt in oppidis Hebron.

4. Veneruntque viri Juda, et unxerunt ibi David, ut regnaret super domum Juda. Et nuntiatum est David, quod viri Jabes Galaad sepelissent Saul. (I. *Mach.* 2, 57.)

5. Misit ergo David nuntios ad viros Jabes Galaad, dixitque ad eos: Benedicti vos a Domino, qui fecistis misericordiam hanc cum domino vestro Saul, et sepelistis eum.

6. Et nunc retribuet vobis quidem Dominus misericordiam et veritatem: sed et ego reddam gratiam, eo quod fecistis verbum istud.

7. Confortentur manus vestræ, et estote filii fortitudinis: licet enim mortuus sit dominus vester Saul, tamen me unxit domus Juda in regem sibi.

8. Abner autem, filius Ner princeps exercitus Saul, tulit Isboseth,

filium Saul, et circumduxit eum per Castra,

9. regemque constituit super Galaad et super Gessuri, et super Jezrahel, et super Ephraim, et super Benjamin et super Israel universum.

10. Quadraginta annorum erat Isboseth filius Saul, cum regnare cœpisset super Israel, et duobus annis regnavit; sola autem domus Juda sequebatur David.

11. Et fuit numerus dierum, quos commoratus est David, imperans in Hebron super domum Juda, septem annorum et sex mensium.

12. Egressusque est Abner filius Ner, et pueri Isboseth filii Saul de Castris in Gabaon.

13. Porro Joab filius Saruiæ, et pueri David egressi sunt, et occurrerunt eis juxta piscinam Gabaon. Et cum in unum convenissent, e regione sederunt; hi ex una parte piscinæ, et illi ex altera.

14. Dixitque Abner ad Joab: Surgant pueri, et ludant coram nobis. Et respondit Joab: Surgant.

15. Surrexerunt ergo, et transierunt numero duodecim de Benjamin, ex parte Isboseth filii Saul, et duodecim de pueris David.

16. Apprehensoque unusquisque capite comparis sui, defixit gladium in latus contrarii, et ceciderunt simul; vocatumque est nomen loci illius: Ager robustorum, in Gabaon.

17. Et ortum est bellum durum satis in die illa; fugatusque est Abner, et viri Israel a pueris David.

18. Erant autem ibi tres filii Saruiæ, Joab et Abisai et Asael; porro Asael cursor velocissimus fuit, quasi unus de capreis, quæ morantur in silvis.

19. Persequebatur autem Asael Abner, et non declinavit ad dexteram neque ad sinistram omittens persequi Abner.

20. Respexit itaque Abner post tergum suum, et ait: Tune es Asael? Qui respondit: Ego sum.

21. Dixitque ei Abner: Vade ad dexteram, sive ad sinistram, et apprehende unum de adolescentibus, et tolle tibi spolia ejus. Noluit autem Asael omittere, quin urgeret eum.

22. Rursumque locutus est Abner ad Asael: Recede, noli me sequi, ne compellar confodere te in terram, et levare non potero faciem meam ad Joab fratrem tuum.

23. Qui audire contemsit, et noluit declinare; percussit ergo eum Abner aversa hasta in inguine, et mortuus est in eodem loco; omnesque qui transibant per locum illum, in quo ceciderat Asael, et mortuus erat, subsistebant.

24. Persequentibus autem Joab, et Abisai fugientem Abner, sol occubuit; et venerunt usque ad Collem aquæ ductus, qui est ex adverso vallis itineris deserti in Gabaon.

25. Congregatique sunt filii Benjamin ad Abner, et conglobati in unum cuneum, steterunt in summitate tumuli unius.

26. Et exclamavit Abner ad Joab, et ait: Num usque ad internecionem tuus mucro desæviet? an ignoras, quod periculosa sit desperatio? usquequo non dicis populo, ut omittat persequi fratres suos?

27. Et ait Joab: Vivit Dominus, si locutus fuisses, mane recessisset populus persequens fratrem suum.

28. Insonuit ergo Joab buccina, et stetit omnis exercitus, nec persecuti sunt ultra Israel, neque iniere certamen.

29. Abner autem et viri ejus abierunt per campestria tota nocte illa, et transierunt Jordanem, et lustrata omni Bethhoron, venerunt ad Castra.

30. Porro Joab reversus, omisso Abner, congregavit omnem populum; et defuerunt de pueris David decem et novem viri, excepto Asaele.

31. Servi autem David percusserunt de Benjamin, et de viris, qui erant cum Abner, trecentos sexaginta, qui et mortui sunt.

32. Tuleruntque Asael, et sepelierunt eum in sepulcro patris sui in Bethlehem; et ambulaverunt tota nocte Joab et viri, qui erant cum eo, et in ipso crepusculo pervenerunt in Hebron.

CAPUT III.

1. Facta est ergo longa concertatio inter domum Saul, et inter domum David; David proficiens, et semper seipso robustior, domus autem Saul decrescens quotidie. * (I. *Par.* 3, 1.)
2. Natique sunt filii David in Hebron; fuitque primogenitus ejus, Amnon de Achinoam Jezrahelitide.*
3. Et post eum Cheleab de Abigail uxore Nabal Carmeli; porro tertius Absalom, filius Maacha filiæ Tholmai regis Gessur.
4. Quartus autem Adonias, filius Haggith; et quintus Saphatia, filius Abital.
5. Sextus quoque Jethraam de Egla uxore David. Hi nati sunt David in Hebron.
6. Cum ergo esset prœlium inter domum Saul et domum David, Abner filius Ner regebat domum Saul.
7. Fuerat autem Sauli concubina nomine Respha, filia Abia. Dixitque Isboseth ad Abner:
8. Quare ingressus es ad concubinam patris mei? Qui iratus nimis propter verba Isboseth, ait: Numquid caput canis ego sum adversum Judam hodie, qui fecerim misericordiam super domum Saul patris tui, et super fratres et proximos ejus, et non tradidi te in manus David, et tu requisisti in me, quod argueres pro muliere hodie?
9. Hæc faciat Deus Abner, et hæc addat ei, nisi, quomodo juravit Dominus David, sic faciam cum eo,
10. ut transferatur regnum de domo Saul, et elevetur thronus David super Israel, et super Judam, a Dan, usque Bersabee.
11. Et non potuit respondere ei quidquam, quia metuebat illum.
12. Misit ergo Abner nuntios ad David, pro se dicentes: Cujus est terra? et ut loquerentur: Fac mecum amicitias, et erit manus mea tecum, et reducam ad te universum Israel.
13. Qui ait: Optime, ego faciam tecum amicitias: sed unam rem peto a te, dicens: Non videbis faciem meam, antequam adduxeris Michol filiam Saul: et sic venies, et videbis me.
14. Misit autem David nuntios ad Isboseth filium Saul, dicens: Redde uxorem meam Michol, quam despondi mihi centum præputiis Philisthiim. *
15. Misit ergo Isboseth, et tulit eam a viro suo Phatiel, filio Lais.
16. Sequebaturque eam vir suus, plorans usque Bahurim, et dixit ad eum Abner: Vade, et revertere. Qui reversus est. * (I. *Reg.* 18, 27.)
17. Sermonem quoque intulit Abner ad seniores Israel, dicens: Tam heri quam nudiustertius quærebatis David, ut regnaret super vos.
18. Nunc ergo facite quoniam Dominus locutus est ad David, dicens: In manu servi mei David salvabo populum meum Israel de manu Philisthiim, et omnium inimicorum ejus.
19. Locutus est autem Abner etiam ad Benjamin. Et abiit ut loqueretur ad David in Hebron omnia, quæ placuerant Israeli, et universo Benjamin.
20. Venitque ad David in Hebron cum viginti viris; et fecit David Abner et viris ejus, qui venerant cum eo, convivium.
21. Et dixit Abner ad David: Surgam, ut congregem ad te dominum meum regem omnem Israel, et ineam tecum fœdus, et imperes omnibus, sicut desiderat anima tua. Cum ergo deduxisset David Abner, et ille isset in pace,
22. statim pueri David, et Joab venerunt cæsis latronibus, cum præda magna nimis; Abner autem non erat cum David in Hebron, quia jam dimiserat eum, et profectus fuerat in pace.
23. Et Joab, et omnis exercitus, qui erat cum eo, postea venerunt; nuntiatum est itaque Joab a narrantibus: Venit Abner filius Ner ad regem, et dimisit eum, et abiit in pace. (III. *Reg.* 2, 5.)
24. Et ingressus est Joab ad regem, et ait: Quid fecisti? Ecce venit Abner ad te: quare dimisisti eum, et abiit et recessit?
25. Ignoras Abner filium Ner, quoniam ad hoc venit ad te, ut deci-

peret te, et sciret exitum tuum, et introitum tuum, et nosset omnia, quæ agis?

26. Egressus itaque Joab a David, misit nuntios post Abner, et reduxit eum a cisterna Sira, ignorante David.

27. Cumque rediisset Abner in Hebron, seorsum adduxit eum Joab ad medium portæ, ut loqueretur ei in dolo; et percussit illum ibi in inguine, et mortuus est in ultionem sanguinis Asael fratris ejus.

28. Quod cum audisset David rem jam gestam, ait: Mundus ego sum, et regnum meum apud Dominum usque in sempiternum a sanguine Abner filii Ner,

29. et veniat super caput Joab, et super omnem domum patris ejus: nec deficiat de domo Joab fluxum seminis sustinens, et leprosus, et tenens fusum, et cadens gladio, et indigens pane.

30. Igitur Joab et Abisai frater ejus interfecerunt Abner, eo quod occidisset Asael fratrem eorum in Gabaon in prœlio.

31. Dixit autem David ad Joab, et ad omnem populum, qui erat cum eo: Scindite vestimenta vestra, et accingimini saccis, et plangite ante exequias Abner. Porro rex David sequebatur feretrum.

32. Cumque sepelissent Abner in Hebron, levavit rex David vocem suam, et flevit super tumulum Abner; flevit autem et omnis populus.

33. Plangensque rex et lugens Abner, ait: Nequaquam ut mori solent ignavi, mortuus est Abner.

34. Manus tuæ ligatæ non sunt, et pedes tui non sunt compedibus aggravati: sed sicut solent cadere coram filiis iniquitatis, sic corruisti. Congeminansque omnis populus flevit super eum.

35. Cumque venisset universa multitudo cibum capere cum David, clara adhuc die juravit David, dicens: Hæc faciat mihi Deus, et hæc addat, si ante occasum solis gustavi panem vel aliud quidquam.

36. Omnisque populus audivit, et placuerunt eis cuncta, quæ fecit rex in conspectu totius populi;

37. et cognovit omne vulgus, et universus Israel in die illa, quoniam non actum fuisset a rege, ut occideretur Abner filius Ner.

38. Dixit quoque rex ad servos suos: Num ignoratis, quoniam princeps et maximus cecidit hodie in Israel?

39. Ego autem adhuc delicatus, et unctus rex, porro viri isti filii Sarviæ duri sunt mihi: retribuat Dominus facienti malum juxta malitiam suam.

CAPUT IV.

1. Audivit autem Isboseth filius Saul, quod cecidisset Abner in Hebron, et dissolutæ sunt manus ejus, omnisque Israel perturbatus est.

2. Duo autem viri principes latronum erant filio Saul, nomen uni Baana, et nomen alteri Rechab: filii Remmon Berothitæ de filiis Benjamin, siquidem et Beroth reputata est in Benjamin;

3. et fugerunt Berothitæ in Gethaim, fueruntque ibi advenæ usque ad tempus illud.

4. Erat autem Jonathæ, filio Saul, filius debilis pedibus; quinquennis enim fuit, quando venit nuntius de Saul et Jonatha ex Jezrahel; tollens itaque eum nutrix sua fugit, cumque festinaret, ut fugeret, cecidit, et claudus effectus est; habuitque vocabulum Miphiboseth.

5. Venientes igitur filii Remmon Berothitæ, Rechab et Baana, ingressi sunt fervente die domum Isboseth, qui dormiebat super stratum suum meridie. Et ostiaria domus purgans triticum obdormivit.

6. Ingressi sunt autem domum latenter, assumentes spicas tritici, et percusserunt eum in inguine Rechab et Baana, frater ejus, et fugerunt.

7. Cum autem ingressi fuissent domum, ille dormiebat super lectum suum in conclavi, et percutientes interfecerunt eum; sublatoque capite ejus, abierunt per viam deserti tota nocte,

8. et attulerunt caput Isboseth ad David in Hebron, dixeruntque ad regem: Ecce caput Isboseth filii Saul inimici tui, qui quærebat animam tuam: et dedit Dominus domino regi ultionem hodie de Saul et de semine ejus.

9. Respondens autem David Rechab et Baana fratri ejus, filiis Remmon Berothitæ, dixit ad eos: Vivit Dominus, qui eruit animam meam de omni angustia,

10. quoniam eum, qui annuntiaverat mihi, et dixerat: Mortuus est Saul, qui putabat se prospera nuntiare, tenui et occidi eum in Siceleg, cui oportebat mercedem dare pro nuntio. (*Supr.* 1, 14.)

11. Quanto magis nunc, cum homines impii interfecerunt virum innoxium in domo sua super lectum suum, non quæram sanguinem ejus de manu vestra, et auferam vos de terra?

12. Præcepit itaque David pueris suis, et interfecerunt eos; præcidentesque manus et pedes eorum, suspenderunt eos super piscinam in Hebron; caput autem Isboseth tulerunt, et sepelierunt in sepulcro Abner in Hebron.

CAPUT V.

1. Et venerunt universæ tribus Israel ad David in Hebron, dicentes: Ecce, nos os tuum et caro tua sumus. (I. *Par.* 11, 1.)

2. Sed et heri et nudiustertius, cum esset Saul rex super nos, tu eras educens et reducens Israel: dixit autem Dominus ad te: Tu pasces populum meum Israel, et tu eris dux super Israel. * (III. *Reg.* 2, 11.)

3. Venerunt quoque et seniores Israel ad regem in Hebron, et percussit cum eis rex David fœdus in Hebron coram Domino; unxeruntque David in regem super Israel.

4. Filius triginta annorum erat David, cum regnare cœpisset, et quadraginta annis regnavit. *

5. In Hebron regnavit super Judam septem annis et sex mensibus; in Jerusalem autem regnavit triginta tribus annis super omnem Israel et Judam.

6. Et abiit rex, et omnes viri qui erant cum eo, in Jerusalem ad Jebusæum habitatorem terræ; dictumque est David ab eis: Non ingredieris huc, nisi abstuleris cæcos et claudos, dicentes: Non ingredietur David huc.

7. Cepit autem David arcem Sion, hæc est, civitas David.

8. Proposuerat enim David in die illa præmium, qui percussisset Jebusæum, et tetigisset domatum fistulas, et abstulisset cæcos et claudos odientes animam David. Idcirco dicitur in proverbio: Cæcus et claudus non intrabunt in templum.

9. Habitavit autem David in arce, et vocavit eam civitatem David; et ædificavit per gyrum a Mello, et intrinsecus. (I. *Par.* 11, 7.)

10. Et ingrediebatur proficiens atque succrescens, et Dominus Deus exercituum erat cum eo.

11. Misit quoque Hiram rex Tyri nuntios ad David, et ligna cedrina, et artifices lignorum, artificesque lapidum ad parietes; et ædificaverunt domum David. (I. *Par.* 14, 1.)

12. Et cognovit David, quoniam confirmasset eum Dominus regem super Israel, et quoniam exaltasset regnum ejus super populum suum Israel.

13. Accepit ergo David adhuc concubinas et uxores de Jerusalem, postquam venerat de Hebron, natique sunt David et alii filii et filiæ;

14. et hæc nomina eorum, qui nati sunt ei in Jerusalem: Samua et Sobab et Nathan et Salomon,

15. et Jebahar et Elisua et Nepheg,

16. et Japhia et Elisama et Elioda et Eliphaleth.

17. Audierunt ergo Philisthiim, quod unxissent David in regem super Israel, et ascenderunt universi, ut quærerent David; quod cum audisset David, descendit in præsidium.

18. Philisthiim autem venientes diffusi sunt in valle Raphaim; (I. *Par.* 14, 9.)

19. et consuluit David Dominum, dicens: Si ascendam ad Philisthiim?

et si dabis eos in manu mea? Et dixit Dominus ad David: Ascende, quia tradens dabo Philisthiim in manu tua.

20. Venit ergo David in Baal Pharasim, et percussit eos ibi, et dixit: Divisit Dominus inimicos meos coram me, sicut dividuntur aquæ. Propterea vocatum est nomen loci illius, Baal Pharasim. (*Isai.* 28, 21.)

21. Et reliquerunt ibi sculptilia sua, quæ tulit David, et viri ejus.*

22. Et addiderunt adhuc Philisthiim, ut ascenderent, et diffusi sunt in valle Raphaim.* (I. *Par.* 14, 12.)

23. Consuluit autem David Dominum: Si ascendam contra Philisthæos, et tradas eos in manus meas? Qui respondit: Non ascendas contra eos, sed gyra post tergum eorum, et venies ad eos ex adverso pyrorum.

24. Et cum audieris sonitum gradientis in cacumine pyrorum, tunc inibis prœlium, quia tunc egredietur Dominus ante faciem tuam, ut percutiat castra Philisthiim.

25. Fecit itaque David, sicut præceperat ei Dominus, et percussit Philisthiim de Gabaa, usque dum venias Gezer.

CAPUT VI.

1. Congregavit autem rursum David omnes electos ex Israel triginta millia.

2. Surrexitque David, et abiit et universus populus, qui erat cum eo de viris Juda, ut adducerent arcam Dei, super quam invocatum est nomen Domini exercituum, sedentis in Cherubim super eam. (I. *Par.* 13, 5.)

3. Et imposuerunt arcam Dei super plaustrum novum, tuleruntque eam de domo Abinadab: qui erat in Gabaa; Oza autem, et Ahio filii Abinadab, minabant plaustrum novum.

4. Cumque tulissent eam de domo Abinadab, qui erat in Gabaa, custodiens arcam Dei Ahio præcedebat arcam. (I. *Reg.* 7, 1.)

5. David autem, et omnis Israel ludebant coram Domino in omnibus lignis fabrefactis, et citharis et lyris et tympanis et sistris et cymbalis.

6. Postquam autem venerunt ad aream Nachon, extendit Oza manum ad arcam Dei, et tenuit eam, quoniam calcitrabant boves et declinaverunt eam.

7. Iratusque est indignatione Dominus contra Ozam, et percussit eum super temeritate; qui mortuus est ibi juxta arcam Dei.

8. Contristatus est autem David, eo quod percussisset Dominus Ozam, et vocatum est nomen loci illius: Percussio Ozæ, usque in diem hanc. (I. *Par.* 13, 11.)

9. Et extimuit David Dominum in die illa, dicens: Quo modo ingredietur ad me arca Domini?

10. Et noluit divertere ad se arcam Domini in civitatem David; sed divertit eam in domum Obededom Gethæi.

11. Et habitavit arca Domini in domo Obededom Gethæi tribus mensibus, et benedixit Dominus Obededom, et omnem domum ejus.

12. Nuntiatumque est regi David, quod benedixisset Dominus Obededom et omnia ejus propter arcam Dei. Abiit ergo David, et adduxit arcam Dei de domo Obededom in civitatem David cum gaudio; et erant cum David septem chori, et victima vituli. (I. *Par.* 15, 25.)

13. Cumque transcendissent, qui portabant arcam Domini, sex passus, immolabat bovem et arietem,

14. et David saltabat totis viribus ante Dominum: porro David erat accinctus ephod lineo.

15. Et David, et omnis domus Israel ducebant arcam testamenti Domini in jubilo et in clangore buccinæ.

16. Cumque intrasset arca Domini in civitatem David, Michol filia Saul, prospiciens per fenestram, vidit regem David subsilientem atque saltantem coram Domino; et despexit eum in corde suo.

17. Et introduxerunt arcam Domini, et imposuerunt eam in loco suo in medio tabernaculi, quod tetenderat ei David; et obtulit David holocausta, et pacifica coram Domino.

18. Cumque complesset offerens

holocausta et pacifica, benedixit populo in nomine Domini exercituum.
19. Et partitus est universæ multitudini Israel tam viro quam mulieri singulis collyridam panis unam, et assaturam bubulæ carnis unam et similam frixam oleo; et abiit omnis populus, unusquisque in domum suam.
20. Reversusque est David, ut benediceret domui suæ, et egressa Michol filia Saul in occursum David, ait: Quam gloriosus fuit hodie rex Israel discooperiens se ante ancillas servorum suorum, et nudatus est, quasi si nudetur unus de scurris.
21. Dixitque David ad Michol: Ante Dominum, qui elegit me potius quam patrem tuum, et quam omnem domum ejus, et præcepit mihi, ut essem dux super populum Domini in Israel,
22. et ludam, et vilior fiam plus quam factus sum, et ero humilis in oculis meis: et cum ancillis, de quibus locuta es, gloriosior apparebo.
23. Igitur Michol filiæ Saul non est natus filius usque in diem mortis suæ.

CAPUT VII.

1. Factum est autem, cum sedisset rex in domo sua, et Dominus dedisset ei requiem undique ab universis inimicis suis,
2. dixit ad Nathan prophetam: Videsne, quod ego habitem in domo cedrina, et arca Dei posita sit in medio pellium? (I. *Par.* 17, 1.)
3. Dixitque Nathan ad regem: Omne quod est in corde tuo, vade, fac, quia Dominus tecum est.
4. Factum est autem in illa nocte, et ecce sermo Domini ad Nathan, dicens:
5. Vade, et loquere ad servum meum David: Hæc dicit Dominus: Numquid tu ædificabis mihi domum ad habitandum?
6. Neque enim habitavi in domo ex die illa, qua eduxi filios Israel de terra Aegypti usque in diem hanc: sed ambulabam in tabernaculo, et in tentorio.
7. Per cuncta loca, quæ transivi cum omnibus filiis Israel, numquid loquens locutus sum ad unam de tribubus Israel, cui præcepi, ut pasceret populum meum Israel, dicens: Quare non ædificastis mihi domum cedrinam?
8. Et nunc hæc dices servo meo David: Hæc dicit Dominus exercituum: Ego tuli te de pascuis sequentem greges, ut esses dux super populum meum Israel, (I. *Reg.* 16, 11. *Psal.* 77, 70.)
9. et fui tecum in omnibus, ubicumque ambulasti, et interfeci universos inimicos tuos a facie tua: fecique tibi nomen grande, juxta nomen magnorum, qui sunt in terra.
10. Et ponam locum populo meo Israel, et plantabo eum, et habitabit sub eo, et non turbabitur amplius: nec addent filii iniquitatis, ut affligant eum sicut prius,
11. ex die qua constitui judices super populum meum Israel, et requiem dabo tibi ab omnibus inimicis tuis: prædicitque tibi Dominus, quod domum faciat tibi Dominus.
12. Cumque completi fuerint dies tui, et dormieris cum patribus tuis, suscitabo semen tuum post te, quod egredietur te utero tuo, et firmabo regnum ejus: (III. *Reg.* 8, 19.)
13. ipse ædificabit domum nomini meo, et stabiliam thronum regni ejus usque in sempiternum. (I. *Par.* 22, 10.)
14. Ego ero ei in patrem, et ipse erit mihi in filium: qui si inique aliquid gesserit, arguam eum in virga virorum, et in plagis filiorum hominum. (*Hebr.* 1, 5.)
15. Misericordiam autem meam non auferam ab eo, sicut abstuli a Saul, quem amovi a facie mea. (*Psal.* 88, 34.)
16. Et fidelis erit domus tua, et regnum tuum usque in æternum ante faciem tuam, et thronus tuus erit firmus jugiter. (*Hebr.* 1, 8.)
17. Secundum omnia verba hæc, et juxta universam visionem istam, sic locutus est Nathan ad David.
18. Ingressus est autem rex David, et sedit coram Domino, et dixit: Quis ego sum, Domine Deus, et quæ

domus mea, quia adduxisti me hucusque?

19. Sed et hoc parum visum est in conspectu tuo, Domine Deus, nisi loqueris etiam de domo servi tui in longinquum: ista est enim lex Adam, Domine Deus.

20. Quid ergo addere poterit adhuc David, ut loquatur ad te? tu enim scis servum tuum, Domine Deus.

21. Propter verbum tuum, et secundum cor tuum fecisti omnia magnalia hæc, ita ut notum faceres servo tuo.

22. Idcirco magnificatus es, Domine Deus, quia nŏn est similis tui, neque est Deus extra te, in omnibus, quæ audivimus auribus nostris.

23. Quæ est autem,ut populus tuus Israel, gens in terra, propter quam ivit Deus, ut redimeret eam sibi in populum, et poneret sibi nomen, faceretque eis magnalia et horribilia super terram, a facie populi tui, quem redemisti tibi ex Aegypto, gentem, et deum ejus.

24. Firmasti enim tibi populum tuum Israel in populum sempiternum: et tu, Domine Deus, factus es eis in Deum.

25. Nunc ergo, Domine Deus, verbum, quod locutus es super servum tuum et super domum ejus, suscita in sempiternum, et fac, sicut locutus es,

26. ut magnificetur nomen tuum usque in sempiternum, atque dicatur: Dominus exercituum, Deus super Israel. Et domus servi tui David erit stabilita coram Domino,

27. quia tu, Domine exercituum, Deus Israel, revelasti aurem servi tui, dicens: Domum ædificabo tibi: propterea invenit servus tuus cor suum, ut oraret te oratione hac.

28. Nunc ergo, Domine Deus, tu es Deus, et verba tua erunt vera: locutus es enim ad servum tuum bona hæc.

29. Incipe ergo, et benedic domui servi tui, ut sit in sempiternum coram te: quia tu, Domine Deus, locutus es, et benedictione tua benedicetur domus servi tui in sempiternum.

CAPUT VIII.

1. Factum est autem post hæc, percussit David Philisthiim, et humiliavit eos, et tulit David frenum tributi de manu Philisthiim. (I. *Par.* 18, 1.)

2. Et percussit Moab, et mensus est eos funiculo, coæquans terræ; mensus est autem duos funiculos, unum ad occidendum, et unum ad vivificandum; factusque est Moab David serviens sub tributo.

3. Et percussit David Adarezer, filium Rohob regem Soba, quando profectus est, ut dominaretur super flumen Euphraten. (I. *Par.* 18, 3.)

4. Et captis David ex parte ejus mille septingentis equitibus, et viginti millibus peditum, subnervavit omnes jugales curruum; dereliquit autem ex eis centum currus.

5. Venit quoque Syria Damasci, ut præsidium ferret Adarezer regi Soba; et percussit David de Syria viginti duo millia virorum.

6. Et posuit David præsidium in Syria Damasci; factaque est Syria David serviens sub tributo; servavitque Dominus David in omnibus ad quæcumque profectus est.

7. Et tulit David arma aurea, quæ habebant servi Adarezer, et detulit ea in Jerusalem.

8. Et de Bete, et de Beroth, civitatibus Adarezer, tulit rex David æs multum nimis.

9. Audivit autem Thou, rex Emath, quod percussisset David omne robur Adarezer,

10. et misit Thou Joram filium suum ad regem David, ut salutaret eum congratulans, et gratias ageret, eo quod expugnasset Adarezer, et percussisset eum. Hostis quippe erat Thou Adarezer, et in manu ejus erant vasa aurea, et vasa argentea, et vasa ærea;

11. quæ et ipsa sanctificavit rex David Domino cum argento et auro, quæ sanctificaverat de universis gentibus, quas subegerat

12. de Syria et Moab et filiis Ammon, et Philisthiim et Amalec, et de manubiis Adarezer filii Rohob regis Soba.

13. Fecit quoque sibi David nomen, cum reverteretur capta Syria in Valle salinarum, cæsis decem et octo millibus;

14. et posuit in Idumæa custodes, statuitque præsidium, et facta est universa Idumæa serviens David; et servavit Dominus David in omnibus ad quæcumque profectus est.

15. Et regnavit David super omnem Israel; faciebat quoque David judicium et justitiam omni populo suo.

16. Joab autem, filius Sarviæ, erat super exercitum; porro Josaphat filius Ahilud erat a commentariis.

17. Et Sadoc, filius Achitob, et Achimelech filius Abiathar, erant sacerdotes, et Sarajas, scriba.

18. Bajanas autem filius Jojadæ super Cerethi et Phelethi; filii autem David sacerdotes erant.

CAPUT IX.

1. Et dixit David: Putasne, est aliquis, qui remanserit de domo Saul, ut faciam cum eo misericordiam propter Jonathan?

2. Erat autem de domo Saul servus nomine Siba, quem cum vocasset rex ad se, dixit ei: Tune es Siba? Et ille respondit: Ego sum servus tuus.

3. Et ait rex: Numquid superest aliquis de domo Saul, ut faciam cum eo misericordiam Dei? Dixitque Siba regi: Superest filius Jonathæ, debilis pedibus.

4. Ubi, inquit, est? Et Siba ad regem, Ecce ait, in domo est Machir filii Ammiel in Lodabar.

5. Misit ergo rex David, et tulit eum de domo Machir filii Ammiel de Lodabar.

6. Cum autem venisset Miphiboseth, filius Jonathæ filii Saul ad David, corruit in faciem suam, et adoravit. Dixitque David: Miphiboseth! Qui respondit: Adsum servus tuus.

7. Et ait ei David: Ne timeas, quia faciens faciam in te misericordiam propter Jonathan patrem tuum, et restituam tibi omnes agros Saul patris tui, et tu comedes panem in mensa mea semper.

8. Qui adorans eum, dixit: Quis ego sum servus tuus, quoniam respexisti super canem mortuum similem mei?

9. Vocavit itaque rex Sibam puerum Saul, et dixit ei: Omnia, quæcumque fuerunt Saul, et universam domum ejus dedi filio domini tui.

10. Operare igitur ei terram tu et filii tui et servi tui, et inferes filio domini tui cibos, ut alatur: Miphiboseth autem filius domini tui comedet semper panem super mensam meam. Erant autem Sibæ quindecim filii et viginti servi.

11. Dixitque Siba ad regem: Sicut jussisti, domine mi rex, servo tuo, sic faciet servus tuus: et Miphiboseth comedet super mensam meam, quasi unus de filiis regis.

12. Habebat autem Miphiboseth filium parvulum nomine Micha; omnis vero cognatio domus Sibæ serviebat Miphiboseth.

13. Porro Miphiboseth habitabat in Jerusalem, quia de mensa regis jugiter vescebatur; et erat claudus utroque pede.

CAPUT X.

1. Factum est autem post hæc, ut moreretur rex filiorum Ammon, et regnavit Hanon filius ejus pro eo.

2. Dixitque David: Faciam misericordiam cum Hanon filio Naas, sicut fecit pater ejus mecum misericordiam. Misit ergo David, consolans eum per servos suos super patris interitu. Cum autem venissent servi David in terram filiorum Ammon, (I. *Par.* 19, 2.)

3. dixerunt principes filiorum Ammon ad Hanon dominum suum: Putas, quod propter honorem patris tui miserit David ad te consolatores? et non ideo, ut investigaret, et exploraret civitatem, et everteret eam, misit David servos suos ad te?

4. Tulit itaque Hanon servos David, rasitque dimidiam partem barbæ eorum, et præscidit vestes eorum medias usque ad nates, et dimisit eos.

5. Quod cum nuntiatum esset David, misit in occursum eorum; erant enim viri confusi turpiter valde, et mandavit eis David: Manete in Jericho, donec crescat barba vestra, et tunc revertimini.

6. Videntes autem filii Ammon, quod injuriam fecissent David, miserunt, et conduxerunt mercede Syrum Rohob et Syrum Soba, viginti millia peditum, et a rege Maacha mille viros, et ab Istob duodecim millia virorum.

7. Quod cum audisset David, misit Joab et omnem exercitum bellatorum.

8. Egressi sunt ergo filii Ammon, et direxerunt aciem ante ipsum introitum portæ; Syrus autem Soba et Rohob et Istób et Maacha seorsum erant in campo.

9. Videns igitur Joab, quod præparatum esset adversum se prælium, et ex adverso et post tergum, elegit ex omnibus electis Israel, et instruxit aciem contra Syrum;

10. reliquam autem partem populi tradidit Abisai fratri suo, qui direxit aciem adversus filios Ammon.

11. Et ait Joab: Si prævaluerint adversum me Syri, eris mihi in adjutorium: si autem filii Ammon prævaluerint adversum te, auxiliabor tibi.

12. Esto vir fortis, et pugnemus pro populo nostro, et civitate Dei nostri: Dominus autem faciet, quod bonum est in conspectu suo.

13. Iniit itaque Joab et populus, qui erat cum eo, certamen contra Syros, qui statim fugerunt a facie ejus.

14. Filii autem Ammon videntes, quia fugissent Syri, fugerunt et ipsi a facie Abisai, et ingressi sunt civitatem; reversusque est Joab a filiis Ammon, et venit Jerusalem.

15. Videntes igitur Syri, quoniam corruissent coram Israel, congregati sunt pariter.

16. Misitque Adarezer, et eduxit Syros, qui erant trans fluvium, et adduxit eorum exercitum; Sobach autem magister militiæ Adarezer, erat princeps eorum.

17. Quod cum nuntiatum esset David, contraxit omnem Israelem, et transivit Jordanem, venitque in Helam; et direxerunt aciem Syri ex adverso David, et pugnaverunt contra eum.

18. Fugeruntque Syri a facie Israel, et occidit David de Syris septingentos currus, et quadraginta millia equitum; et Sobach principem militiæ percussit, qui statim mortuus est.

19. Videntes autem universi reges, qui erant in præsidio Adarezer, se victos esse ab Israel, expaverunt; et fugerunt quinquaginta et octo millia coram Israel. Et fecerunt pacem cum Israel, et servierunt eis, timueruntque Syri auxilium præbere ultra filiis Ammon.

CAPUT XI.

1. Factum est autem, vertente anno, eo tempore, quo solent reges ad bella procedere, misit David Joab et servos suos cum eo, et universum Israel, et vastaverunt filios Ammon, et obsederunt Rabba; David autem remansit in Jerusalem. (1. *Par.* 20, 1.)

2. Dum hæc agerentur, accidit, ut surgeret David de strato suo post meridiem, et deambularet in solario domus regiæ, viditque mulierem se lavantem ex adverso super solarium suum; erat autem mulier pulchra valde.

3. Misit ergo rex, et requisivit, quæ esset mulier. Nuntiatumque est ei, quod ipsa esset Bethsabee filia Eliam, uxor Uriæ Hethæi.

4. Missis itaque David nuntiis, tulit eam; quæ cum ingressa esset ad illum, dormivit cum ea; statimque sanctificata est ab immunditia sua, (*Lev.* 15, 18.)

5. et reversa est in domum suam concepto fœtu. Mittensque nuntiavit David, et ait: Concepi.

6. Misit autem David ad Joab, dicens: Mitte ad me Uriam Hethæum. Misitque Joab Uriam ad David.

7. Et venit Urias ad David. Quæsivitque David, quam recte ageret Joab et populus, et quomodo administraretur bellum;

8. et dixit David ad Uriam: Vade in domum tuam, et lava pedes tuos. Et egressus est Urias de domo regis, secutusque est eum cibus regius.
9. Dormivit autem Urias ante portam domus regiæ cum aliis servis domini sui, et non descendit ad domum suam.
10. Nuntiatumque est David a dicentibus: Non ivit Urias in domum suam. Et ait David ad Uriam: Numquid non de via venisti? quare non descendisti in domum tuam?
11. Et ait Urias ad David: Arca Dei et Israel et Juda habitant in papilionibus, et dominus meus Joab, et servi domini mei super faciem terræ manent: et ego ingrediar domum meam, ut comedam et bibam, et dormiam cum uxore mea? per salutem tuam, et per salutem animæ tuæ non faciam rem hanc.
12. Ait ergo David ad Uriam: Mane hic etiam hodie, et cras dimittam te. Mansit Urias in Jerusalem in die illa et altera;
13. et vocavit eum David, ut comederet coram se, et biberet, et inebriavit eum; qui egressus vespere dormivit in strato suo cum servis domini sui, et in domum suam non descendit.
14. Factum est ergo mane, et scripsit David epistolam ad Joab; misitque per manum Uriæ,
15. scribens in epistola: Ponite Uriam ex adverso belli, ubi fortissimum est prœlium, et derelinquite eum, ut percussus intereat.
16. Igitur cum Joab obsideret urbem, posuit Uriam in loco, ubi sciebat viros esse fortissimos.
17. Egressique viri de civitate bellabant adversum Joab, et ceciderunt de populo servorum David, et mortuus est etiam Urias Hethæus.
18. Misit itaque Joab, et nuntiavit David omnia verba prœlii;
19. præcepitque nuntio, dicens: Cum compleveris universos sermones belli ad regem,
20. si eum videris indignari, et dixerit: Quare accessistis ad murum, ut prœliaremini? an ignorabatis, quod multa desuper ex muro tela mittantur?
21. Quis percussit Abimelech filium Jerobaal? nonne mulier misit super eum fragmen molæ de muro, et interfecit eum in Thebes: quare juxta murum accessistis? dices: Etiam servus tuus Urias Hethæus occubuit. *
22. Abiit ergo nuntius, et venit, et narravit David omnia, quæ ei præceperat Joab. * (*Judic.* 9, 53.)
23. Et dixit nuntius ad David: Prævaluerunt adversum nos viri, et egressi sunt ad nos in agrum: nos autem facto impetu persecuti eos sumus usque ad portam civitatis.
24. Et direxerunt jacula sagittarii ad servos tuos ex muro desuper: mortuique sunt de servis regis, quin etiam servus tuus Urias Hethæus mortuus est.
25. Et dixit David ad nuntium: Hæc dices Joab: Non te frangat ista res, varius enim eventus est belli, nunc hunc, et nunc illum consumit gladius: conforta bellatores tuos adversus urbem, ut destruas eam, et exhortare eos.
26. Audivit autem uxor Uriæ, quod mortuus esset Urias vir suus, et planxit eum.
27. Transacto autem luctu misit David, et introduxit eam in domum suam, et facta est ei uxor, peperitque ei filium; et displicuit verbum hoc, quod fecerat David coram Domino.

CAPUT XII.

1. Misit ergo Dominus Nathan ad David, qui cum venisset ad eum, dixit ei: Duo viri erant in civitate una, unus dives, et alter pauper.
2. Dives habebat oves et boves plurimos valde.
3. Pauper autem nihil habebat omnino, præter ovem unam parvulam, quam emerat et nutrierat, et quæ creverat apud eum cum filiis ejus simul, de pane illius comedens, et de calice ejus bibens, et in sinu illius dormiens: eratque illi sicut filia.
4. Cum autem peregrinus quidam venisset ad divitem, parcens ille sumere de ovibus et de bobus suis, ut

exhiberet convivium peregrino illi, qui venerat ad se, tulit ovem viri pauperis, et præparavit cibos homini qui venerat ad se.

5. Iratus autem indignatione David adversus hominem illum nimis, dixit ad Nathan: Vivit Dominus, quoniam filius mortis est vir qui fecit hoc.

6. Ovem reddet in quadruplum, eo quod fecerit verbum istud, et non pepercerit. (*Exod.* 22, 1.)

7. Dixit autem Nathan ad David: Tu es ille vir. Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ego unxi te in regem super Israel, et ego erui te de manu Saul,

8. et dedi tibi domum domini tui, et uxores domini tui in sinu tuo, dedique tibi domum Israel et Juda, et si parva sunt ista, adjiciam tibi multo majora.

9. Quare ergo contemsisti verbum Domini, ut faceres malum in conspectu meo? Uriam Hethæum percussisti gladio, et uxorem illius accepisti in uxorem tibi, et interfecisti eum gladio filiorum Ammon.

10. Quam ob rem non recedet gladius de domo tua usque in sempiternum, eo quod despexeris me, et tuleris uxorem Uriæ Hethæi, ut esset uxor tua.

11. Itaque hæc dicit Dominus: Ecce, ego suscitabo super te malum de domo tua, et tollam uxores tuas in oculis tuis, et dabo proximo tuo, et dormiet cum uxoribus tuis in oculis solis hujus. (*Infr.* 16, 22.)

12. Tu enim fecisti abscondite: ego autem faciam verbum istud in conspectu omnis Israel, et in conspectu solis.

13. Et dixit David ad Nathan: Peccavi Domino. Dixitque Nathan ad David: Dominus quoque transtulit peccatum tuum: non morieris.*

14. Verumtamen, quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini propter verbum hoc, filius, qui natus est tibi, morte morietur. * (*Eccli.* 47, 13.)

15. Et reversus est Nathan in domum suam. Percussit quoque Dominus parvulum, quem pepererat uxor Uriæ David; et desperatus est.

16. Deprecatusque est David Dominum pro parvulo, et jejunavit David jejunio, et ingressus seorsum, jacuit super terram.

17. Venerunt autem seniores domus ejus, cogentes eum, ut surgeret de terra; qui noluit, nec comedit cum eis cibum.

18. Accidit autem die septima, ut moreretur infans; timueruntque servi David nuntiare ei, quod mortuus esset parvulus; dixerunt enim: Ecce, cum parvulus adhuc viveret, loquebamur ad eum, et non audiebat vocem nostram: quanto magis, si dixerimus: Mortuus est puer, se affliget?

19. Cum ergo David vidisset servos suos mussitantes, intellexit, quod mortuus esset infantulus, dixitque ad servos suos: Num mortuus est puer? Qui responderunt ei: Mortuus est.

20. Surrexit ergo David de terra, et lotus unctusque est; cumque mutasset vestem, ingressus est domum Domini, et adoravit; et venit in domum suam, petivitque, ut ponerent ei panem, et comedit.

21. Dixerunt autem ei servi sui: Quis est sermo, quem fecisti? propter infantem, cum adhuc viveret, jejunasti, et flebas: mortuo autem puero, surrexisti, et comedisti panem.

22. Qui ait: Propter infantem, dum adhuc viveret, jejunavi et flevi, dicebam enim: Quis scit, si forte donet eum mihi Dominus, et vivat infans?

23. Nunc autem, quia mortuus est? quare jejunem? Numquid potero revocare eum amplius? ego vadam magis ad eum: ille vero non revertetur ad me.

24. Et consolatus est David Bethsabee uxorem suam, ingressusque ad eam, dormivit cum ea; quæ genuit filium, et vocavit nomen ejus Salomon, et Dominus dilexit eum.

25. Misitque in manu Nathan prophetæ, et vocavit nomen ejus, Amabilis Domino, eo quod diligeret eum Dominus.

26. Igitur pugnabat Joab contra

Rabbath filiorum Ammon, et expugnabat urbem regiam. (I. *Par.* 20, 1.)

27. Misitque Joab nuntios ad David dicens: Dimicavi adversum Rabbath, et capienda est Urbs aquarum.

28. Nunc igitur congrega reliquam partem populi, et obside civitatem, et cape eam, ne, cum a me vastata fuerit urbs, nomini meo ascribatur victoria.

29. Congregavit itaque David omnem populum, et profectus est adversum Rabbath; cumque dimicasset, cepit eam.

30. Et tulit diadema regis eorum de capite ejus, pondo auri talentum, habens gemmas pretiosissimas, et impositum est super caput David. Sed et prædam civitatis asportavit multam valde;

31. populum quoque ejus adducens serravit, et circumegit super eos ferrata carpenta, divisitque cultris, et traduxit in typo laterum; sic fecit universis civitatibus filiorum Ammon, et reversus est David, et omnis exercitus in Jerusalem.

CAPUT XIII.

1. Factum est autem post hæc, ut Absalom filii David sororem speciosissimam, vocabulo Thamar, adamaret Amnon filius David,

2. et deperiret eam valde, ita ut propter amorem ejus ægrotaret; quia cum esset virgo, difficile ei videbatur, ut quippiam inhoneste ageret cum ea.

3. Erat autem Amnon amicus nomine Jonadab, filius Semmaa fratris David, vir prudens valde.

4. Qui dixit ad eum: Quare sic attenuaris macie, fili regis, per singulos dies? cur non indicas mihi? Dixitque ei Amnon: Thamar sororem fratris mei Absalom amo.

5. Cui respondit Jonadab: Cuba super lectum tuum, et languorem simula, cumque venerit pater tuus, ut visitet te, dic ei: Veniat, oro, Thamar soror mea, ut det mihi cibum, et faciat pulmentum, ut comedam de manu ejus.

6. Accubuit itaque Amnon, et quasi ægrotare cœpit; cumque venisset rex ad visitandum eum, ait Amnon ad regem: Veniat, obsecro, Thamar soror mea, ut faciat in oculis meis duas sorbitiunculas, et cibum capiam de manu ejus.

7. Misit ergo David ad Thamar domum, dicens: Veni in domum Amnon fratris tui, et fac ei pulmentum.

8. Venitque Thamar in domum Amnon fratris sui, ille autem jacebat; quæ tollens farinam commiscuit, et liquefaciens, in oculis ejus coxit sorbitiunculas.

9. Tollensque quod coxerat, effudit, et posuit coram eo; et noluit comedere, dixitque Amnon: Ejicite universos a me. Cumque ejecissent omnes,

10. dixit Amnon ad Thamar: Infer cibum in conclave, ut vescar de manu tua. Tulit ergo Thamar sorbitiunculas, quas fecerat, et intulit ad Amnon fratrem suum in conclave.

11. Cumque obtulisset ei cibum, apprehendit eam, et ait: Veni, cuba mecum, soror mea.

12. Quæ respondit ei: Noli, frater mi, noli opprimere me, neque enim hoc fas est in Israel: noli facere stultitiam hanc.

13. Ego enim ferre non potero opprobrium meum, et tu eris quasi unus de insipientibus in Israel: quin potius loquere ad regem, et non negabit me tibi.

14. Noluit autem acquiescere precibus ejus, sed prævalens viribus oppressit eam, et cubavit cum ea.

15. Et exosam eam habuit Amnon, odio magno nimis, ita ut majus esset odium, quo oderat eam, amore, quo ante dilexerat. Dixitque ei Amnon: Surge, et vade.

16. Quæ respondit ei: Majus est hoc malum, quod nunc agis adversum me, quam quod ante fecisti, expellens me. Et noluit audire eam;

17. sed vocato puero, qui ministrabat ei, dixit: Ejice hanc a me foras, et claude ostium post eam.

18. Quæ induta erat talari tunica; hujuscemodi enim filiæ regis virgines vestibus utebantur. Ejecit itaque eam minister illius foras, clausitque fores post eam.

19. Quæ aspergens cinerem capiti suo, scissa talari tunica, impositisque manibus super caput suum, ibat ingrediens et clamans.
20. Dixit autem ei Absalom frater suus: Numquid Amnon frater tuus concubuit tecum? sed nunc soror tace, frater tuus est: neque affligas cor tuum pro hac re. Mansit itaque Thamar contabescens in domo Absalom fratris sui.
21. Cum autem audisset rex David verba hæc, contristatus est valde, et noluit contristare spiritum Amnon filii sui, quoniam diligebat eum, quia primogenitus erat ei.
22. Porro non est locutus Absalom ad Amnon nec malum, nec bonum; oderat enim Absolom Amnon, eo quod violasset Thamar sororem suam.
23. Factum est autem post tempus biennii, ut tonderentur oves Absalom in Baalhasor, quæ est juxta Ephraim; et vocavit Absalom omnes filios regis,
24. venitque ad regem, et ait ad eum: Ecce tondentur oves servi tui: veniat oro, rex cum servis suis ad servum suum.
25. Dixitque rex ad Absalom: Noli, fili mi, noli rogare, ut veniamus omnes, et gravemus te. Cum autem cogeret eum, et noluisset ire, benedixit ei.
26. Et ait Absalom: Si non vis venire, veniat, obsecro, nobiscum saltem Amnon frater meus. Dixitque ad eum rex: Non est necesse, ut vadat tecum.
27. Coegit itaque Absalom eum; et dimisit cum eo Amnon et universos filios regis. Feceratque Absalom convivium quasi convivium regis.
28. Præceperat autem Absalom pueris suis, dicens: Observate, cum temulentus fuerit Amnon vino, et dixero vobis: Percutite eum, et interficite: nolite timere, ego enim sum, qui præcipio vobis, roboramini, et estote viri fortes.
29. Fecerunt ergo pueri Absalom adversum Amnon, sicut præceperat eis Absalom. Surgentesque omnes filii regis ascenderunt singuli mulas suas, et fugerunt.
30. Cumque adhuc pergerent in itinere, fama pervenit ad David, dicens: percussit Absalom omnes filios regis, et non remansit ex eis saltem unus.
31. Surrexit itaque rex, et scidit vestimenta sua, et cecidit super terram, et omnes servi illius, qui assistebant ei, sciderunt vestimenta sua.
32. Respondens autem Jonadab, filius Semmaa fratris David, dixit: Ne æstimet Dominus meus rex, quod omnes pueri filii regis occisi sint: Amnon solus mortuus est, quoniam in ore Absalom erat positus ex die, qua oppressit Thamar sororem ejus.
33. Nunc ergo ne ponat dominus meus rex super cor suum verbum istud, dicens: Omnes filii regis occisi sunt: quoniam Amnon solus mortuus est.
34. Fugit autem Absalom; et elevavit puer speculator oculos suos, et aspexit; et ecce populus multus veniebat per iter devium ex latere montis.
35. Dixit autem Jonadab ad regem: Ecce filii regis adsunt, juxta verbum servi tui sic factum est.
36. Cumque cessasset loqui, apparuerunt et filii regis, et intrantes levaverunt vocem suam, et fleverunt; sed et rex et omnes servi ejus fleverunt ploratu magno nimis.
37. Porro Absalom fugiens, abiit ad Tholomai, filium Ammiud regem Gessur. Luxit ergo David filium suum cunctis diebus.
38. Absalom autem, cum fugisset, et venisset in Gessur, fuit ibi tribus annis.
39. Cessavitque rex David persequi Absalom, eo quod consolatus esset super Amnon interitu.

CAPUT XIV.

1. Intelligens autem Joab, filius Saruiæ, quod cor regis versum esset ad Absalom,
2. misit Thecuam, et tulit inde mulierem sapientem, dixitque ad eam: Lugere te simula, et induere veste lugubri, et ne ungaris oleo, ut sis quasi mulier jam plurimo tempore lugens mortuum:

3. et ingredieris ad regem, et loqueris ad eum sermones hujuscemodi. Posuit autem Joab verba in ore ejus.
4. Itaque, cum ingressa fuisset mulier Thecuitis ad regem, cecidit coram eo super terram, et adoravit, et dixit: Serva me, rex.
5. Et ait ad eam rex: Quid causæ habes: Quæ respondit: Heu, mulier vidua ego sum: mortuus est enim vir meus.
6. Et ancillæ tuæ erant duo filii, qui rixati sunt adversum se in agro, nullusque erat, qui eos prohibere posset, et percussit alter alterum, et interfecit eum.
7. Et ecce consurgens universa cognatio adversum ancillam tuam, dicit: Trade eum, qui percussit fratrem suum, ut occidamus eum pro anima fratris sui, quem interfecit, et deleamus heredem: et quærunt extinguere scintillam meam, quæ relicta est, ut non supersit viro meo nomen, et reliquiæ super terram.
8. Et ait rex ad mulierem: Vade in domum tuam, et ego jubebo pro te.
9. Dixitque mulier Thecuitis ad regem: In me, domine mi rex, sit iniquitas et in domum patris mei: rex autem et thronus ejus sit innocens.
10. Et ait rex: Qui contradixerit tibi, adduc eum ad me, et ultra non addet, ut tangat te.
11. Quæ ait: Recordetur rex Domini Dei sui, ut non multiplicentur proximi sanguinis ad ulciscendum, et nequaquam interficiant filium meum. Qui ait: Vivit Dominus, quia non cadet de capillis filii tui super terram.
12. Dixit ergo mulier: Loquatur ancilla tua ad dominum meum regem verbum. Et ait: Loquere.
13. Dixitque mulier: Quare cogitasti hujuscemodi rem contra populum Dei, et locutus est rex verbum istud, ut peccet, et non reducat ejectum suum?
14. Omnes morimur, et quasi aquæ dilabimur in terram, quæ non revertuntur: nec vult Deus perire animam, sed retractat cogitans, ne penitus pereat, qui abjectus est. (*Ezech.* 18, 32. — 33, 11.)
15. Nunc igitur veni, ut loquar ad dominum meum regem verbum hoc, præsente populo. Et dixit ancilla tua: Loquar ad regem, si quomodo faciat rex verbum ancillæ suæ.
16. Et audivit rex, ut liberaret ancillam suam de manu omnium, qui volebant de hereditate Dei delere me, et filium meum simul.
17. Dicat ergo ancilla tua, ut fiat verbum domini mei regis sicut sacrificium. Sicut enim Angelus Dei, sic est dominus meus rex, ut nec benedictione, nec maledictione moveatur, unde et Dominus Deus tuus est tecum.
18. Et respondens rex, dixit ad mulierem: Ne abscondas a me verbum, quod te interrogo. Dixitque ei mulier: Loquere domine mi rex.
19. Et ait rex: Numquid manus Joab tecum est in omnibus istis? Respondit mulier, et ait: Per salutem animæ tuæ, domine mi rex, nec ad sinistram, nec ad dexteram est ex omnibus his, quæ locutus est dominus meus rex: servus enim tuus Joab ipse præcepit mihi, et ipse posuit in os ancillæ tuæ omnia verba hæc.
20. Ut verterem figuram sermonis hujus, servus tuus Joab præcepit istud: tu autem domine mi rex, sapiens es, sicut habet sapientiam Angelus Dei, ut intelligas omnia super terram.
21. Et ait rex ad Joab: Ecce placatus feci verbum tuum: vade ergo, et revoca puerum Absalom.
22. Cadensque Joab super faciem suam in terram, adoravit, et benedixit regi, et dixit Joab: Hodie intellexit servus tuus, quia inveni gratiam in oculis tuis, domine mi rex: fecisti enim sermonem servi tui.
23. Surrexit ergo Joab et abiit in Gessur, et adduxit Absalom in Jerusalem.
24. Dixit autem rex: Revertatur in domum suam, et faciem meam non videat. Reversus est itaque Absalom

in domum suam, et faciem regis non vidit.
25. Porro, sicut Absalom, vir non erat pulcher in omni Israel, et decorus nimis: a vestigio pedis usque ad verticem non erat in eo ulla macula.
26. Et quando tondebat capillum (semel autem in anno tondebatur, quia gravabat eum cæsaries) ponderabat capillos capitis sui ducentis siclis, pondere publico.
27. Nati sunt autem Absalom filii tres, et filia una, nomine Thamar, elegantis formæ.
28. Mansitque Absalom in Jerusalem duobus annis, et faciem regis non vidit.
29. Misit itaque ad Joab, ut mitteret eum ad regem; qui noluit venire ad eum. Cumque secundo misisset, et ille noluisset venire ad eum,
30. dixit servis suis: Scitis agrum Joab, juxta agrum meum, habentem messem hordei: ite igitur, et succendite eum igni. Succenderunt ergo servi Absalom segetem igni. Et venientes servi Joab, scissis vestibus suis, dixerunt: Succenderunt servi Absalom partem agri igni.
31. Surrexitque Joab, et venit ad Absalom in domum ejus, et dixit: Quare succenderunt servi tui segetem meam igni?
32. Et respondit Absalom ad Joab: Misi ad te obsecrans, ut venires ad me, et mitterem te ad regem, et diceres ei: Quare veni de Gessur? melius mihi erat ibi esse: obsecro ergo, ut videam faciem regis: quod si memor est iniquitatis meæ, interficiat me.
33. Ingressus itaque Joab ad regem, nuntiavit ei omnia; vocatusque est Absalom, et intravit ad regem, et adoravit super faciem terræ coram eo; osculatusque est rex Absalom.

CAPUT XV.

1. Igitur post hæc fecit sibi Absalom currus et equites et quinquaginta viros, qui præcederent eum.
2. Et mane consurgens Absalom stabat juxta introitum portæ, et omnem virum, qui habebat negotium, ut veniret ad regis judicium, vocabat Absalom ad se, et dicebat: De qua civitate es tu? Qui respondens ajebat: Ex una tribu Israel ego sum servus tuus.
3. Respondebatque ei Absalom: Videntur mihi sermones tui boni et justi; sed non est, qui te audiat constitutus a rege. Dicebatque Absalom:
4. Quis me constituat judicem super terram, ut ad me veniant omnes, qui habent negotium, et juste judicem?
5. Sed et cum accederet ad eum homo, ut salutaret illum, extendebat manum suam, et apprehendens osculabatur eum.
6. Faciebatque hoc omni Israel venienti ad judicium, ut audiretur a rege, et sollicitabat corda virorum Israel.
7. Post quadraginta autem annos, dixit Absalom ad regem David: Vadam, et reddam vota mea quæ vovi Domino in Hebron.
8. Vovens enim vovit servus tuus, cum esset in Gessur Syriæ, dicens: Si reduxerit me Dominus in Jerusalem, sacrificabo Domino.
9. Dixitque ei rex David: Vade in pace. Et surrexit, et abiit in Hebron.
10. Misit autem Absalom exploratores in universas tribus Israel, dicens: Statim, ut audieritis clangorem buccinæ, dicite: Regnavit Absalom in Hebron.
11. Porro cum Absalom ierunt ducenti viri de Jerusalem vocati, euntes simplici corde, et causam penitus ignorantes.
12. Accersivit quoque Absalom Achitophel, Gilonitem consiliarium David, de civitate sua Gilo. Cumque immolaret victimas, facta est conjuratio valida, populusque concurrens augebatur cum Absalom.
13. Venit igitur nuntius ad David, dicens: Toto corde universus Israel sequitur Absalom.
14. Et ait David servis suis, qui erant cum eo in Jerusalem: Surgite, fugiamus, neque enim erit nobis effugium a facie Absalom: festinate

egredi, ne forte veniens occupet nos, et impellat super nos ruinam, et percutiat civitatem in ore gladii.

15. Dixeruntque servi regis ad eum: Omnia, quæcumque præceperit dominus noster rex, libenter exequemur servi tui.

16. Egressus est ergo rex, et universa domus ejus pedibus suis; et dereliquit rex decem mulieres concubinas ad custodiendam domum.

17. Egressusque rex et omnis Israel pedibus suis, stetit procul a domo;

18. et universi servi ejus ambulabant juxta eum, et legiones Cerethi et Phelethi, et omnes Gethæi, pugnatores validi, sexcenti viri, qui secuti eum fuerant de Geth pedites, præcedebant regem.

19. Dixit autem rex ad Ethai Gethæum: Cur venis nobiscum? revertere, et habita cum rege, quia peregrinus es, et egressus es de loco tuo.

20. Heri venisti, et hodie compelleris nobiscum egredi? ego autem vadam, quo iturus sum: revertere, et reduc tecum fratres tuos, et Dominus faciet tecum misericordiam, et veritatem, quia ostendisti gratiam et fidem.

21. Et respondit Ethai regi, dicens: Vivit Dominus, et vivit dominus meus rex, quoniam in quocumque loco fueris, domine mi rex, sive in morte, sive in vita, ibi erit servus tuus. (*Ruth* 1, 17.)

22. Et ait David Ethai: Veni, et transi. Et transivit Ethai Gethæus, et omnes viri, qui cum eo erant, et reliqua multitudo.

23. Omnesque flebant voce magna, et universus populus transibat; rex quoque transgrediebatur torrentem Cedron, et cunctus populus incedebat contra viam, quæ respicit ad desertum.

24. Venit autem et Sadoc sacerdos, et universi Levitæ cum eo, portantes arcam fœderis, et deposuerunt arcam Dei; et ascendit Abiathar, donec expletus esset omnis populus, qui egressus fuerat de civitate.

25. Et dixit rex ad Sadoc: Reporta arcam Dei in urbem: si invenero gratiam in oculis Domini, reducet me, et ostendet mihi eam, et tabernaculum suum.

26. Si autem dixerit mihi: Non places: præsto sum, faciat, quod bonum est coram se.

27. Et dixit rex ad Sadoc sacerdotem: O Videns revertere in civitatem in pace: et Achimaas filius tuus, et Jonathas filius Abiathar, duo filii vestri, sint vobiscum.

28. Ecce ego abscondar in campestribus deserti, donec veniat sermo a vobis indicans mihi.

29. Reportaverunt ergo Sadoc, et Abiathar arcam Dei in Jerusalem, et manserunt ibi.

30. Porro David ascendebat Clivum olivarum, scandens et flens, nudis pedibus incedens, et operto capite, sed et omnis populus, qui erat cum eo, operto capite ascendebat plorans.

31. Nuntiatum est autem David, quod et Achitophel esset in conjuratione cum Absalom, dixitque David: Infatua, quæso Domine, consilium Achitophel.

32. Cumque ascenderet David summitatem montis, in quo adoraturus erat Dominum, ecce occurrit ei Chusai Arachites, scissa veste, et terra pleno capite.

33. Et dixit ei David: Si veneris mecum, eris mihi oneri:

34. si autem in civitatem revertaris, et dixeris Absalom: Servus tuus sum, rex, sicut fui servus patris tui, sic ero servus tuus; dissipabis consilium Achitophel.

35. Habes autem tecum Sadoc, et Abiathar sacerdotes, et omne verbum quodcumque audieris de domo regis, indicabis Sadoc et Abiathar sacerdotibus.

36. Sunt autem cum eis duo filii eorum Achimaas filius Sadoc, et Jonathas filius Abiathar: et mittetis per eos ad me omne verbum, quod audieritis.

37. Veniente ergo Chusai amico David in civitatem, Absalom quoque ingressus est Jerusalem.

CAPUT XVI.

1. Cumque David transisset paululum montis verticem, apparuit Siba puer Miphiboseth in occursum ejus, cum duobus asinis, qui onerati erant ducentis panibus, et centum alligaturis uvæ passæ, et centum massis palatharum, et utre vini.

2. Et dixit rex Sibæ: Quid sibi volunt hæc? Responditque Siba: Asini, domesticis regis, ut sedeant: panes et palathæ ad vescendum pueris tuis: vinum autem, ut bibat, si quis defecerit in deserto.

3. Et ait rex: Ubi est filius domini tui? Responditque Siba regi: Remansit in Jerusalem, dicens: Hodie restituet mihi domus Israel regnum patris mei. (*Infr.* 19, 27.)

4. Et ait rex Sibæ: Tua sint omnia, quæ fuerunt Miphiboseth. Dixitque Siba: Oro, ut inveniam gratiam coram te, domine mi rex.

5. Venit ergo rex David usque Bahurim; et ecce egrediebatur inde vir de cognatione domus Saul, nomine Semei, filius Gera, procedebatque egrediens, et maledicebat, (III. *Reg.* 2, 8.)

6. mittebatque lapides contra David, et contra universos servos regis David; omnis autem populus et universi bellatores a dextero et a sinistro latere regis incedebant.

7. Ita autem loquebatur Semei, cum malediceret regi: Egredere, egredere vir sanguinum, et vir Belial.

8. Reddidit tibi Dominus universum sanguinem domus Saul, quoniam invasisti regnum pro eo, et dedit Dominus regnum in manu Absalom filii tui: et ecce premunt te mala tua, quoniam vir sanguinum es.

9. Dixit autem Abisai, filius Saruiæ, regi: Quare maledicit canis hic mortuus domino meo regi? vadam, et amputabo caput ejus.

10. Et ait rex: Quid mihi et vobis est filii Saruiæ? dimittite eum, ut maledicat: Dominus enim præcepit ei, ut malediceret David, et quis est qui audeat dicere, quare sic fecerit?

11. Et ait rex Abisai, et universis servis suis: Ecce filius meus, qui egressus est de utero meo, quærit animam meam: quanto magis nunc filius Jemini? dimittite eum, ut maledicat juxta præceptum Domini:

12. si forte respiciat Dominus afflictionem meam, et reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac hodierna.

13. Ambulabat itaque David et socii ejus per viam cum eo. Semei autem per jugum montis ex latere contra illum gradiebatur, maledicens, et mittens lapides adversum eum, terramque spargens.

14. Venit itaque rex et universus populus cum eo lassus, et refocillati sunt ibi.

15. Absalom autem et omnis populus ejus ingressi sunt Jerusalem, sed et Achitophel cum eo.

16. Cum autem venisset Chusai Arachites amicus David ad Absalom, locutus est ad eum: Salve rex, salve rex.

17. Ad quem Absalom, Hæc est, inquit, gratia tua ad amicum tuum? quare non ivisti cum amico tuo?

18. Responditque Chusai ad Absalom: Nequaquam, quia illius ero, quem elegit Dominus, et omnis hic populus, et universus Israel, et cum eo manebo.

19. Sed ut et hoc inferam: Cui ego serviturus sum? nonne filio regis? sicut parui patri tuo, ita parebo et tibi.

20. Dixit autem Absalom ad Achitophel: Inite consilium, quid agere debeamus.

21. Et ait Achitophel ad Absalom: Ingredere ad concubinas patris tui, quas dimisit ad custodiendam domum, ut cum audierit omnis Israel, quod fœdaveris patrem tuum, roborentur tecum manus eorum.

22. Tetenderunt ergo Absalom tabernaculum in solario, ingressusque est ad concubinas patris sui coram universo Israel. (*Supr.* 12, 11.)

23. Consilium autem Achitophel, quod dabat in diebus illis, quasi si quis consuleret Deum, sic erat omne consilium Achitophel, et cum

esset cum David, et cum esset cum Absalom.

CAPUT XVII.

1. Dixit ergo Achitophel ad Absalom: Eligam mihi duodecim millia virorum, et consurgens persequar David hac nocte.
2. Et irruens super eum (quippe qui lassus est, et solutis manibus) percutiam eum: cumque fugerit omnis populus, qui cum eo est, percutiam regem desolatum.
3. Et reducam universum populum, quomodo unus homo reverti solet: unum enim virum tu quæris, et omnis populus erit in pace.
4. Placuitque sermo ejus Absalom, et cunctis majoribus natu Israel.
5. Ait autem Absalom: Vocate Chusai Arachiten, et audiamus quid etiam ipse dicat.
6. Cumque venisset Chusai ad Absalom, ait Absalom ad eum: Hujuscemodi sermonem locutus est Achitophel: facere debemus an non? quod das consilium?
7. Et dixit Chusai ad Absalom: Non est bonum consilium, quod dedit Achitophel hac vice.
8. Et rursum intulit Chusai: Tu nosti patrem tuum et viros, qui cum eo sunt, esse fortissimos et amaro animo, veluti si ursa raptis catulis in saltu sæviat: sed et pater tuus vir bellator est, nec morabitur cum populo.
9. Forsitan nunc latitat in foveis, aut in uno, quo voluerit, loco: et cum ceciderit unus quilibet in principio, audiet, quicumque audierit, et dicet: Facta est plaga in populo, qui sequebatur Absalom.
10. Et fortissimus quisque, cujus cor est quasi leonis, pavore solvetur: scit enim omnis populus Israel fortem esse patrem tuum, et robustos omnes, qui cum eo sunt.
11. Sed hoc mihi videtur rectum esse consilium: Congregetur ad te universus Israel, a Dan usque Bersabee, quasi arena maris innumerabilis: et tu eris in medio eorum.
12. Et irruemus super eum in quocumque loco inventus fuerit, et operiemus eum, sicut cadere solet ros super terram, et non relinquemus de viris, qui cum eo sunt, ne unum quidem.
13. Quodsi urbem aliquam fuerit ingressus, circumdabit omnis Israel civitati illi funes, et trahemus eam in torrentem, ut non reperiatur ne calculus quidem ex ea.
14. Dixitque Absalom, et omnes viri Israel: Melius est consilium Chusai Arachitæ, consilio Achitophel. Domini autem nutu dissipatum est consilium Achitophel utile, ut induceret Dominus super Absalom malum.
15. Et ait Chusai Sadoc et Abiathar sacerdotibus: Hoc et hoc modo consilium dedit Achitophel Absalom, et senioribus Israel: et ego tale et tale dedi consilium.
16. Nunc ergo mittite cito, et nuntiate David, dicentes: Ne moreris nocte hac in campestribus deserti, sed absque dilatione transgredere, ne forte absorbeatur rex, et omnis populus, qui cum eo est.
17. Jonathas autem et Achimaas stabant juxta fontem Rogel; abiit ancilla et nuntiavit eis, et illi profecti sunt, ut referrent ad regem David nuntium; non enim poterant videri, aut introire civitatem.
18. Vidit autem eos quidam puer, et indicavit Absalom; illi vero concito gradu ingressi sunt domum cujusdam viri in Bahurim, qui habebat puteum in vestibulo suo, et descenderunt in eum.
19. Tulit autem mulier, et expandit velamen super os putei, quasi siccans ptisanas; et sic latuit res.
20. Cumque venissent servi Absalom in domum, ad mulierem dixerunt: Ubi est Achimaas, et Jonathas? Et respondit eis mulier: Transierunt festinanter, gustata paululum aqua. At hi, qui quærebant, cum non reperissent, reversi sunt in Jerusalem.
21. Cumque abiissent, ascenderunt illi de puteo, et pergentes nuntiaverunt regi David, et dixerunt: Surgite, et transite cito fluvium quoniam hujuscemodi dedit consilium contra vos Achitophel.

22. Surrexit ergo David, et omnis populus, qui cum eo erat, et transierunt Jordanem, donec dilucesceret; et ne unus quidem residuus fuit, qui non transisset fluvium.
23. Porro Achitophel videns, quod non fuisset factum consilium suum, stravit asinum suum, surrexitque et abiit in domum suam et in civitatem suam; et disposita domo sua, suspendio interiit, et sepultus est in sepulcro patris sui.
24. David autem venit in Castra, et Absalom transivit Jordanem, ipse et omnes viri Israel cum eo.
25. Amasam vero constituit Absalom pro Joab super exercitum; Amasa autem erat filius viri, qui vocabatur Jetra de Jesraeli, qui ingressus est ad Abigail filiam Naas, sororem Saruiæ, quæ fuit mater Joab.
26. Et castrametatus est Israel cum Absalom in terra Galaad.
27. Cumque venisset David in Castra, Sobi filius Naas de Rabbath filiorum Ammon, et Machir filius Ammiel de Lodabar et Berzellai Galaadites de Rogelim,
28. obtulerunt ei stratoria et tapetia et vasa fictilia, frumentum et hordeum, et farinam et polentam, et fabam et lentem, et frixum cicer,
29. et mel et butyrum, oves et pingues vitulos; dederuntque David, et populo, qui cum eo erat, ad vescendum; suspicati enim sunt, populum fame et siti fatigari in deserto.

CAPUT XVIII.

1. Igitur considerato David populo suo constituit super eos tribunos et centuriones,
2. et dedit populi tertiam partem sub manu Joab, et tertiam partem sub manu Abisai, filii Saruiæ fratris Joab, et tertiam partem sub manu Ethai, qui erat de Geth, dixitque rex ad populum: Egrediar et ego vobiscum.
3. Et respondit populus: Non exibis: sive enim fugerimus, non magnopere ad eos de nobis pertinebit: sive media pars ceciderit e nobis, non satis curabunt, quia tu unus pro decem millibus computaris: melius est igitur, ut sis nobis in urbe præsidio.
4. Ad quos rex ait: Quod vobis videtur rectum, hoc faciam. Stetit ergo rex juxta portam: egrediebaturque populus per turmas suas centeni et milleni.
5. Et præcepit rex Joab et Abisai et Ethai, dicens: Servate mihi puerum Absalom. Et omnis populus audiebat præcipientem regem cunctis principibus pro Absalom.
6. Itaque egressus est populus in campum contra Israel, et factum est prœlium in saltu Ephraim.
7. Et cæsus est ibi populus Israel ab exercitu David, factaque est plaga magna in die illa, viginti millium.
8. Fuit autem ibi prœlium dispersum super faciem omnis terræ, et multo plures erant, quos saltus consumserat de populo, quam hi, quos voraverat gladius in die illa.
9. Accidit autem, ut occurreret Absalom servis David, sedens mulo; cumque ingressus fuisset mulus subter condensam quercum et magnam, adhæsit caput ejus quercui; et illo suspenso inter cœlum et terram, mulus, cui insederat, pertransivit.
10. Vidit autem hoc quispiam, et nuntiavit Joab, dicens: Vidi Absalom pendere de quercu.
11. Et ait Joab viro, qui nuntiaverat ei: Si vidisti, quare non confodisti eum cum terra? et ego dedissem tibi decem argenti siclos, et unum balteum.
12. Qui dixit ad Joab: Si appenderes in manibus meis mille argenteos, nequaquam mitterem manum meam in filium regis: audientibus enim nobis præcepit rex tibi et Abisai et Ethai, dicens: Custodite mihi puerum Absalom.
13. Sed et si fecissem contra animam meam audacter, nequaquam hoc regem latere potuisset, et tu stares ex adverso?
14. Et ait Joab: Non sicut tu vis, sed aggrediar eum coram te. Tulit ergo tres lanceas in manu sua, et infixit eas in corde Absalom; cumque adhuc palpitaret hærens in quercu,

15. cucurrrerunt decem juvenes armigeri Joab, et percutientes interfecerunt eum.
16. Cecinit autem Joab buccina, et retinuit populum, ne persequeretur fugientem Israel, volens parcere multitudini.
17. Et tulerunt Absalom, et projecerunt eum in saltu in foveam grandem, et comportaverunt super eum acervum lapidum magnum nimis; omnis autem Israel fugit in tabernacula sua. (*Jos.* 7, 26.)
18. Porro Absalom erexerat sibi, cum adhuc viveret, titulum, qui est in Valle regis; dixerat enim: Non habeo filium, et hoc erit monimentum nominis mei. Vocavitque titulum nomine suo, et appellatur Manus Absalom, usque ad hanc diem.
19. Achimaas autem, filius Sadoc, ait: Curram, et nuntiabo regi, quia judicium fecerit ei Dominus de manu inimicorum ejus.
20. Ad quem Joab dixit: Non eris nuntius in hac die, sed nuntiabis in alia: hodie nolo te nuntiare, filius enim regis est mortuus.
21. Et ait Joab Chusi: Vade, et nuntia regi, quæ vidisti. Adoravit Chusi Joab, et cucurrit.
22. Rursus autem Achimaas filius Sadoc dixit ad Joab: Quid impedit, si etiam ego curram post Chusi? Dixitque ei Joab: Quid vis currere, fili mi? non eris boni nuntii bajulus.
23. Qui respondit: Quid enim, si cucurrero? Et ait ei: Curre. Currens ergo Achimaas per viam compendii, transivit Chusi.
24. David autem sedebat inter duas portas; speculator vero, qui erat in fastigio portæ super murum, elevans oculos, vidit hominem currentem solum.
25. Et exclamans indicavit regi; dixitque rex: Si solus est, bonus est nuntius in ore ejus. Properante autem illo, et accedente proprius,
26. vidit speculator hominem alterum currentem, et vociferans in culmine, ait: Apparet mihi alter homo currens solus. Dixitque rex: Et iste bonus est nuntius.
27. Speculator autem: Contemplor, ait, cursum prioris, quasi cursum Achimaas filii Sadoc. Et ait rex: Vir bonus est, et nuntium portans bonum venit.
28. Clamans autem Achimaas, dixit ad regem: Salve rex. Et adorans regem coram eo pronus in terram, ait: Benedictus Dominus Deus tuus, qui conclusit homines, qui levaverunt manus suas contra dominum meum regem.
29. Et ait rex: Estne pax puero Absalom? Dixitque Achimaas: Vidi tumultum magnum, cum mitteret Joab servus tuus, o rex, me servum tuum: nescio aliud.
30. Ad quem rex, Transi, ait, et sta hic. Cumque ille transisset, et staret,
31. apparuit Chusi, et veniens ait: Bonum apporto nuntium, domine mi rex: judicavit enim pro te Dominus hodie de manu omnium, qui surrexerunt contra te.
32. Dixit autem rex ad Chusi: Estne pax puero Absalom? Cui respondens Chusi, Fiant, inquit, sicut puer, inimici domini mei regis, et universi, qui consurgunt adversus eum in malum.
33. Contristatus itaque rex ascendit cœnaculum portæ, et flevit. Et sic loquebatur, vadens: Fili mi Absalom, Absalom fili mi: quis mihi tribuat, ut ego moriar pro te, Absalom fili mi, fili mi Absalom! (*Infr.* 19, 4.)

CAPUT XIX.

1. Nuntiatum est autem Joab, quod rex fleret et lugeret filium suum;
2. et versa est victoria in luctum in die illa omni populo; audivit enim populus in die illa dici: Dolet rex super filio suo.
3. Et declinavit populus in die illa ingredi civitatem; quomodo declinare solet populus versus et fugiens de prœlio.
4. Porro rex operuit caput suum, et clamabat voce magna: Fili mi Absalom, Absalom fili mi, fili mi!
5. Ingressus ergo Joab ad regem in domum, dixit: Confudisti hodie vultus omnium servorum tuorum, qui salvam fecerunt animam tuam,

et animam filiorum tuorum, et filiarum tuarum, et animam uxorum tuarum, et animam concubinarum tuarum.

6. Diligis odientes te, et odio habes diligentes te, et ostendisti hodie, quia non curas de ducibus tuis, et de servis tuis: et vere cognovi modo, quia, si Absalom viveret, et omnes nos occubuissemus, tunc placeret tibi.

7. Nunc igitur surge, et procede, et alloquens satisfac servis tuis: juro enim tibi per Dominum, quod si non exieris, ne unus quidem remansurus sit tecum nocte hac: et pejus erit hoc tibi, quam omnia mala, quæ venerunt super te ab adolescentia tua usque in præsens.

8. Surrexit ergo rex et sedit in porta, et omni populo nuntiatum est, quod rex sederet in porta, venitque universa multitudo coram rege; Israel autem fugit in tabernacula sua.

9. Omnis quoque populus certabat in cunctis tribubus Israel, dicens: Rex liberavit nos de manu inimicorum nostrorum, ipse salvavit nos de manu Philisthinorum: et nunc fugit de terra propter Absalom.

10. Absalom autem, quem unximus super nos, mortuus est in bello: usquequo siletis, et non reducitis regem?

11. Rex vero David misit ad Sadoc et Abiathar sacerdotes, dicens: Loquimini ad majores natu Juda, dicentes: Cur venitis novissimi ad reducendum regem in domum suam? (Sermo autem omnis Israel pervenerat ad regem in domo ejus.)

12. Fratres mei vos, os meum et caro mea vos, quare novissimi reducitis regem?

13. Et Amasæ dicite: Nonne os meum et caro mea es? Hæc faciat mihi Deus, et hæc addat, si non magister militiæ fueris coram me omni tempore pro Joab.

14. Et inclinavit cor omnium virorum Juda, quasi viri unius, miseruntque ad regem, dicentes: Revertere tu, et omnes servi tui.

15. Et reversus est rex, et venit usque ad Jordanem; et omnis Juda venit usque in Galgalam, ut occurreret regi, et traduceret eum Jordanem.

16. Festinavit autem Semei, filius Gera filii Jemini de Bahurim, et descendit cum viris Juda in occursum regis David (III. *Reg.* 2, 8.)

17. cum mille viris de Benjamin, et Siba, puer de domo Saul; et quindecim filii ejus, ac viginti servi erant cum eo; et irrumpentes Jordanem, ante regem

18. transierunt vada, ut traducerent domum regis, et facerent juxta jussionem ejus. Semei autem, filius Gera, prostratus coram rege, cum jam transisset Jordanem,

19. dixit ad eum: Ne reputes mihi, domine mi, iniquitatem, neque memineris injuriarum servi tui in die, qua egressus es, domine mi rex, de Jerusalem, neque ponas rex in corde tuo.

20. Agnosco enim servus tuus peccatum meum, et idcirco hodie primus veni de omni domo Joseph, descendique in occursum domini mei regis.

21. Respondens vero Abisai, filius Saruiæ, dixit: Numquid pro his verbis non occidetur Semei, quia maledixit christo Domini?

22. Et ait David: Quid mihi et vobis filii Saruiæ? cur efficimini mihi hodie in satan? ergone hodie interficietur vir in Israel? an ignoro hodie me factum regem super Israel?

23. Et ait rex Semei: Non morieris. Juravitque ei.

24. Miphiboseth quoque, filius Saul, descendit in occursum regis illotis pedibus, et intonsa barba, vestesque suas non laverat a die, qua egressus fuerat rex, usque ad diem reversionis ejus in pace.

25. Cumque Jerusalem occurrisset regi, dixit ei rex: Quare non venisti mecum Miphiboseth?

26. Et respondens ait: Domine mi rex, servus meus contemsit me, dixique ei ego famulus tuus, ut sterneret mihi asinum, et ascendens abirem cum rege: claudus enim sum servus tuus.

27. Insuper et accusavit me servum tuum ad te dominum meum regem: tu autem, domine mi rex, sicut Angelus Dei es, fac quod placitum est tibi. (*Supr.* 16, 3. I. *Reg.* 29, 9.)
28. Neque enim fuit domus patris mei, nisi morti obnoxia domino meo regi: tu autem posuisti me servum tuum inter convivas mensæ tuæ, quid ergo habeo justæ querelæ? aut quid possum ultra vociferari ad regem?
29. Ait ergo ei rex: Quid ultra loqueris? fixum est, quod locutus sum: tu et Siba dividite possessiones.
30. Responditque Miphiboseth regi: Etiam cuncta accipiat, postquam reversus est Dominus meus rex pacifice in domum suam.
31. Berzellai quoque Galaadites, descendens de Rogelim, traduxit regem Jordanem, paratus etiam ultra fluvium prosequi eum. (*Supr.* 17, 27.)
32. Erat autem Berzellai Galaadites senex valde, id est octogenarius, et ipse præbuit alimenta regi, cum moraretur in Castris; fuit quippe vir dives nimis. (III. *Reg.* 2, 7.)
33. Dixit itaque rex ad Berzellai: Veni mecum, ut requiescas securus mecum in Jerusalem.
34. Et ait Berzellai ad regem: Quot sunt dies annorum vitæ meæ, ut ascendam cum rege in Jerusalem?
35. Octogenarius sum hodie: numquid vigent sensus mei ad discernendum suave, aut amarum? aut delectare potest servum tuum cibus et potus? vel audire possum ultra vocem cantorum atque cantatricum? quare servus tuus sit oneri domino meo regi?
36. Paululum procedam famulus tuus ab Jordane tecum: non indigeo hac vicissitudine,
37. sed obsecro, ut revertar servus tuus, et moriar in civitate mea, et sepeliar juxta sepulcrum patris mei et matris meæ. Est autem servus tuus Chamaam, ipse vadat tecum, domine mi rex, et fac ei, quidquid tibi bonum videtur.
38. Dixit itaque rex ei: Mecum transeat Chamaam, et ego faciam ei, quidquid tibi placuerit, et omne, quod petieris a me, impetrabis.
39. Cumque transisset universus populus et rex Jordanem, osculatus est rex Berzellai, et benedixit ei; et ille reversus est in locum suum.
40. Transivit ergo rex in Galgalam, et Chamaam cum eo; omnis autem populus Juda traduxerat regem, et media tantum pars adfuerat de populo Israel.
41. Itaque omnes viri Israel concurrentes ad regem dixerunt ei: Quare te furati sunt fratres nostri viri Juda, et traduxerunt regem et domum ejus Jordanem, omnesque viros David cum eo?
42. Et respondit omnis vir Juda ad viros Israel: Quia mihi proprior est rex: cur irasceris super hac re? numquid comedimus aliquid ex rege, aut munera nobis data sunt?
43. Et respondit vir Israel ad viros Juda, et ait: Decem partibus major ego sum apud regem, magisque ad me pertinet David quam ad te: cur fecisti mihi injuriam, et non mihi nuntiatum est priori, ut reducerem regem meum? Durius autem responderunt viri Juda viris Israel.

CAPUT XX.

1. Accidit quoque, ut ibi esset vir Belial, nomine Seba, filius Bochri, vir Jemineus; et cecinit buccina, et ait: Non est nobis pars in David, neque hereditas in filio Isai: revertere in tabernacula tua Israel.
2. Et separatus est omnis Israel a David, secutusque est Seba filium Bochri; viri autem Juda adhæserunt regi suo a Jordane usque Jerusalem.* (*Supr.* 16, 21.)
3. Cumque venisset rex in domum suam in Jerusalem, tulit decem mulieres concubinas, quas dereliquerat ad custodiendam domum, et tradidit eas in custodiam, alimenta eis præbens; et non est ingressus ad eas, sed erant clausæ usque in diem mortis suæ in viduitate viventes.*
4. Dixit autem rex Amasæ: Convoca mihi omnes viros Juda in diem tertium, et tu adesto præsens.
5. Abiit ergo Amasa, ut convocaret

Judam, et moratus est extra placitum, quod ei constituerat rex.

6. Ait autem David ad Abisai: Nunc magis afflicturus est nos Seba, filius Bochri, quam Absalom: tolle igitur servos domini tui, et persequere eum, ne forte inveniat civitates munitas, et effugiat nos.

7. Egressi sunt ergo cum eo viri Joab, Cerethi quoque et Phelethi; et omnes robusti exierunt de Jerusalem ad persequendum Seba filium Bochri.

8. Cumque illi essent juxta lapidem grandem, qui est in Gabaon, Amasa veniens occurrit eis. Porro Joab vestitus erat tunica stricta ad mensuram habitus sui, et desuper accinctus gladio dependente usque ad ilia, in vagina, qui fabricatus levi motu egredi poterat et percutere.

9. Dixit itaque Joab ad Amasam: Salve mi frater. Et tenuit manu dextera mentum Amasæ, quasi osculans eum.

10. Porro Amasa non observavit gladium, quem habebat Joab, qui percussit eum in latere, et effudit intestina ejus in terram; nec secundum vulnus apposuit, et mortuus est. Joab autem, et Abisai, frater ejus, persecuti sunt Seba filium Bochri.

11. Interea quidam viri, cum stetissent juxta cadaver Amasæ, de sociis Joab, dixerunt: Ecce, qui esse voluit pro Joab comes David.

12. Amasa autem conspersus sanguine jacebat in media via. Vidit hoc quidam vir, quod subsisteret omnis populus ad videndum eum, et amovit Amasam de via in agrum, operuitque eum vestimento, ne subsisterent transeuntes propter eum.

13. Amoto ergo illo de via, transibat omnis vir sequens Joab ad persequendum Seba, filium Bochri.

14. Porro ille transierat per omnes tribus Israel in Abelam, et Bethmaacha; omnesque viri electi congregati fuerant ad eum.

15. Venerunt itaque et oppugnabant eum in Abela, et in Bethmaacha, et circumdederunt munitionibus civitatem, et obsessa est urbs; omnis autem turba, quæ erat cum Joab, moliebatur destruere muros.

16. Et exclamavit mulier sapiens de civitate: Audite, audite, dicite Joab: Appropinqua huc, et loquar tecum.

17. Qui cum accessisset ad eam, ait illi: Tu es Joab? Et ille respondit: Ego. Ad quem sic locuta est: Audi sermones ancillæ tuæ. Qui respondit: Audio.

18. Rursumque illa, Sermo, inquit, dicebatur in veteri proverbio: Qui interrogant, interrogent in Abela: et sic perficiebant.

19. Nonne ego sum, quæ respondeo veritatem in Israel, et tu quæris subvertere civitatem, et evertere matrem in Israel? Quare præcipitas hereditatem Domini?

20. Respondensque Joab, ait: Absit, absit hoc a me: non præcipito, neque demolior.

21. Non sic se habet res, sed homo de monte Ephraim, Seba filius Bochri cognomine, levavit manum suam contra regem David: tradite illum solum, et recedemus a civitate. Et ait mulier ad Joab: Ecce, caput ejus mittetur ad te per murum.

22. Ingressa est ergo ad omnem populum, et locuta est eis sapienter; qui abscissum caput Seba filii Bochri projecerunt ad Joab. Et ille cecinit tuba, et recesserunt ab urbe, unusquisque in tabernacula sua; Joab autem reversus est Jerusalem ad regem.

23. Fuit ergo Joab super omnem exercitum Israel; Banajas autem, filius Jojadæ, super Cerethæos, et Phelethæos. (*Supr.* 8, 16.)

24. Aduram vero super tributa; porro Josaphat, filius Ahilud, a commentariis.

25. Siva autem scriba; Sadoc vero et Abiathar, sacerdotes.

26. Ira autem, Jairites, erat sacerdos David.

CAPUT XXI.

1. Facta est quoque fames in diebus David tribus annis jugiter, et consuluit David oraculum Domini. Dixitque Dominus: Propter Saul, et

domum ejus sanguinum, quia occidit Gabaonitas.
2. Vocatis ergo Gabaonitis rex, dixit ad eos. (Porro Gabaonitæ non erant de filiis Israel, sed reliquiæ Ammorrhæorum; filii quippe Israel juraverant eis, et voluit Saul percutere eos zelo, quasi pro filiis Israel et Juda.) (*Jos.* 9, 15.)
3. Dixit ergo David ad Gabaonitas: Quid faciam vobis? et quod erit vestri piaculum ut benedicatis hereditati Domini?
4. Dixeruntque ei Gabaonitæ: Non est nobis super argento et auro quæstio, sed contra Saul, et contra domum ejus: neque volumus, ut interficiatur homo de Israel. Ad quos rex ait: Quid ergo vultis, ut faciam vobis?
5. Qui dixerunt regi: Virum, qui attrivit nos et oppressit inique, ita delere debemus, ut ne unus quidem residuus sit de stirpe ejus in cunctis finibus Israel.
6. Dentur nobis septem viri de filiis ejus, ut crucifigamus eos Domino in Gabaa Saul, quondam electi Domini. Et ait rex: Ego dabo.
7. Pepercitque rex Miphiboseth, filio Jonathæ filii Saul, propter jusjurandum Domini, quod fuerat inter David et inter Jonathan, filium Saul. (I. *Reg.* 18, 3.)
8. Tulit itaque rex duos filios Respha, filiæ Aia, quos peperit Sauli, Armoni et Miphiboseth, et quinque filios Michol, filiæ Saul, quos genuerat Hadrieli, filio Berzellai, qui fuit de Molathi,
9. et dedit eos in manus Gabaonitarum, qui crucifixerunt eos in monte coram Domino; et ceciderunt hi septem simul occisi in diebus messis primis, incipiente messione hordei.
10. Tollens autem Respha, filia Aia, cilicium substravit sibi supra petram ab initio messis, donec stillaret aqua super eos de cœlo, et non dimisit aves lacerare eos per diem, neque bestias per noctem.
11. Et nuntiata sunt David, quæ fecerat Respha, filia Aia, concubina Saul.
12. Et abiit David, et tulit ossa Saul et ossa Jonathæ, filii ejus, a viris Jabes Galaad, qui furati fuerant ea de platea Bethsan, in qua suspenderant eos Philisthiim, cum interfecissent Saul in Gelboe; *
13. et asportavit inde ossa Saul, et ossa Jonathæ, filii ejus; et colligentes ossa eorum, qui affixi fuerant, * (I. *Reg.* 31, 12.)
14. sepelierunt ea cum ossibus Saul et Jonathæ filii ejus in terra Benjamin in latere, in sepulcro Cis, patris ejus; feceruntque omnia, quæ præceperat rex; et repropitiatus est Deus terræ post hæc.
15. Factum est autem rursum prœlium Philisthinorum adversum Israel, et descendit David, et servi ejus cum eo, et pugnabant contra Philisthiim. Deficiente autem David,
16. Jesbibenob, qui fuit de genere Arapha, cujus ferrum hastæ trecentas uncias appendebat, et accinctus erat ense novo, nisus est percutere David. (I. *Reg.* 17, 7.)
17. Præsidioque ei fuit Abisai, filius Saruiæ, et percussum Philisthæum interfecit. Tunc juraverunt viri David, dicentes: Jam non egredieris nobiscum in bellum, ne extinguas lucernam Israel.
18. Secundum quoque bellum fuit in Gob contra Philisthæos; tunc percussit Sobochai de Husathi, Saph de stirpe Arapha de genere gigantum. (I. *Par.* 20, 4.)
19. Tertium quoque fuit bellum in Gob contra Philisthæos, in quo percussit Adeodatus, filius Saltus, polymitarius Bethlehemites, Goliath Gethæum, cujus hastiie hastæ erat quasi liciatorium texentium.
20. Quartum bellum fuit in Geth, in quo vir fuit excelsus, qui senos in manibus pedibusque habebat digitos, id est, viginti quatuor, et erat de origine Arapha.
21. Et blasphemavit Israel; percussit autem eum Jonathan, filius Samaa fratris David.
22. Hi quatuor nati sunt de Arapha in Geth, et ceciderunt in manu David et servorum ejus.

CAPUT XXII.

1. Locutus est autem David Domino verba carminis hujus in die, qua liberavit eum Dominus de manu omnium inimicorum suorum, et de manu Saul, * (*Psal.* 17, 3.)
2. et ait: Dominus petra mea, et robur meum et salvator meus. *
3. Deus fortis meus, sperabo in eum, scutum meum, et cornu salutis meæ: elevator meus, et refugium meum: salvator meus, de iniquitate liberabis me.
4. Laudabilem invocabo Dominum, et ab inimicis meis salvus ero. *
5. Quia circumdederunt me contritiones mortis: torrentes Belial terruerunt me. * (*Psal.* 17, 4.)
6. Funes inferni circumdederunt me: prævenerunt me laquei mortis.
7. In tribulatione mea invocabo Dominum, et ad Deum meum clamabo: et exaudiet de templo suo vocem meam, et clamor meus veniet ad aures ejus.
8. Commota est et contremuit terra: fundamenta montium concussa sunt et conquassata, quoniam iratus est eis.
9. Ascendit fumus de naribus ejus, et ignis de ore ejus vorabit: carbones succensi sunt ab eo.
10. Inclinavit cœlos, et descendit: et caligo sub pedibus ejus.
11. Et ascendit super Cherubim, et volavit: et lapsus est super pennas venti.
12. Posuit tenebras in circuitu suo latibulum: cribrans aquas de nubibus cœlorum.
13. Præ fulgore in conspectu ejus, succensi sunt carbones ignis.
14. Tonabit de cœlo Dominus, et excelsus dabit vocem suam.
15. Misit sagittas, et dissipavit eos: fulgur, et consumsit eos.
16. Et apparuerunt effusiones maris, et revelata sunt fundamenta orbis ab increpatione Domini ab inspiratione spiritus furoris ejus.
17. Misit de excelso, et assumsit me, et extraxit me de aquis multis.
18. Liberavit me ab inimico meo potentissimo, et ab his qui oderant me: quoniam robustiores me erant.
19. Prævenit me in die afflictionis meæ, et factus est Dominus firmamentum meum.
20. Et eduxit me in latitudinem: liberavit me, quia complacui ei.
21. Retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam, et secundum munditiam manuum mearum reddet mihi.
22. Quia custodivi vias Domini, et non egi impie a Deo meo.
23. Omnia enim judicia ejus in conspectu meo: et præcepta ejus non amovi a me.
24. Et ero perfectus cum eo, et custodiam me ab iniquitate mea.
25. Et restituet mihi Dominus secundum justitiam meam, et secundum munditiam manuum mearum in conspectu oculorum suorum.
26. Cum sancto sanctus eris, et cum robusto perfectus.
27. Cum electo electus eris, et cum perverso perverteris.
28. Et populum pauperem salvum facies, oculisque tuis excelsos humiliabis.
29. Quia tu lucerna mea, Domine, et tu, Domine, illuminabis tenebras meas.
30. In te enim curram accinctus: in Deo meo transiliam murum.
31. Deus immaculata via ejus, eloquium Domini igne examinatum, scutum est omnium sperantium in se.
32. Quis est Deus præter Dominum: et quis fortis præter Deum nostrum?
33. Deus, qui accinxit me fortitudine, et complanavit perfectam viam meam.
34. Coæquans pedes meos cervis, et super excelsa mea statuens me.
35. Docens manus meas ad prœlium, et componens quasi arcum æreum brachia mea. (*Psal.* 143, 1.)
36. Dedisti mihi clypeum salutis tuæ: et mansuetudo tua multiplicavit me.
37. Dilatabis gressus meos subtus me: et non deficient tali mei.
38. Persequar inimicos meos, et

conteram, et non convertar donec consumam eos.
39. Consumam eos et confringam, ut non consurgant: cadent sub pedibus meis.
40. Accinxisti me fortitudine ad prœlium: incurvasti resistentes mihi subtus me.
41. Inimicos meos dedisti mihi dorsum: odientes me, et disperdam eos.
42. Clamabunt, et non erit qui salvet, ad Dominum, et non exaudiet eos.
43. Delebo eos ut pulverem terræ: quasi lutum platearum comminuam eos, atque confringam.
44. Salvabis me a contradictionibus populi mei, custodies me in caput gentium: populus, quem ignoro, serviet mihi.
45. Filii alieni resistent mihi, auditu auris obedient mihi.
46. Filii alieni defluxerunt, et contrahentur in angustiis suis.
47. Vivit Dominus, et benedictus Deus meus, et exaltabitur Deus fortis salutis meæ.
48. Deus qui das vindictas mihi, et dejicis populos sub me.
49. Qui educis me ab inimicis meis, et a resistentibus mihi elevas me: a viro iniquo liberabis me. (*Psal.* 17, 49.)
50. Propterea confitebor tibi, Domine, in gentibus, et nomini tuo cantabo. (*Rom.* 15, 9.)
51. Magnificans salutes regis sui, et faciens misericordiam christo suo David, et semini ejus in sempiternum.

CAPUT XXIII.

1. Hæc autem sunt verba David novissima. Dixit David, filius Isai: Dixit vir, cui constitutum est de christo Dei Jacob, egregius psaltes Israel:
2. Spiritus Domini locutus est per me, et sermo ejus per linguam meam.
3. Dixit Deus Israel mihi, locutus est Fortis Israel, Dominator hominum, justus dominator in timore Dei,
4. sicut lux auroræ, oriente sole, mane absque nubibus rutilat, et sicut pluviis germinat herba de terra.
5. Nec tanta est domus mea apud Deum, ut pactum æternum iniret mecum firmum in omnibus atque munitum. Cuncta enim salus mea, et omnis voluntas: nec est quidquam ex ea, quod non germinet.
6. Prævaricatores autem quasi spinæ evellentur universi, quæ non tolluntur manibus.
7. Et si quis tangere voluerit eas, armabitur ferro et ligno lanceato, igneque succensæ comburentur usque ad nihilum.
8. Hæc nomina fortium David: Sedens in cathedra sapientissimus princeps inter tres, ipse est quasi tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu uno. (I. *Par.* 11, 10.)
9. Post hunc Eleazar, filius patrui ejus Ahohites inter tres fortes, qui erant cum David quando exprobraverunt Philisthiim, et congregati sunt illuc in prœlium.
10. Cumque ascendissent viri Israel, ipse stetit et percussit Philisthæos, donec deficeret manus ejus, et obrigesceret cum gladio; fecitque Dominus salutem magnam in die illa, et populus, qui fugerat, reversus est ad cæsorum spolia detrahenda.
11. Et post hunc, Semma filius Age de Arari; et congregati sunt Philisthiim in statione, erat quippe ibi ager lente plenus. Cumque fugisset populus a facie Philisthiim,
12. stetit ille in medio agri, et tuitus est eum, percussitque Philisthæos; et fecit Dominus salutem magnam.
13. Necnon et ante descenderant tres, qui erant principes inter triginta, et venerant tempore messis ad David in speluncam Odollam; castra autem Philisthinorum erant posita in valle Gigantum. (I. *Par.* 11, 15.)
14. Et David erat in præsidio; porro statio Philisthinorum tunc erat in Bethlehem.
15. Desideravit ergo David, et ait: O si quis mihi daret potum aquæ de

cisterna, quæ est in Bethlehem juxta portam!

16. Irruperunt ergo tres fortes castra Philisthinorum, et hauserunt aquam de cisterna Bethlehem, quæ erat juxta portam et attulerunt ad David; at ille noluit bibere, sed libavit eam Domino,

17. dicens: Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hoc: num sanguinem hominum istorum, qui profecti sunt, et animarum periculum bibam? Noluit ergo bibere; hæc fecerunt tres robustissimi.

18. Abisai quoque frater Joab filius Saruiæ, princeps erat de tribus; ipse est, qui levavit hastam suam contra trecentos, quos interfecit, nominatus in tribus,

19. et inter tres nobilior, eratque eorum princeps, sed usque ad tres primos non pervenerat.

20. Et Banajas, filius Jojadæ viri fortissimi, magnorum operum, de Cabseel; ipse percussit duos leones Moab, et ipse descendit, et percussit leonem in media cisterna in diebus nivis.

21. Ipse quoque interfecit virum Aegyptium, virum dignum spectaculo, habentem in manu hastam; Itaque cum descendisset ad eum in virga, vi extorsit hastam de manu Aegyptii, et interfecit eum hasta sua;

22. hæc fecit Banajas, filius Jojadæ.

23. Et ipse nominatus inter tres robustos, qui erant inter triginta nobiliores; verumtamen usque ad tres non pervenerat, fecitque eum sibi David auricularium a secreto.

24. Asael, frater Joab, inter triginta; Elehanan filius patrui ejus de Bethlehem;

25. Semma de Harodi, Elica de Harodi;

26. Heles de Phalti, Hira filius Acces de Thecua;

27. Abiezer de Anathoth, Mobonnai de Husathi;

28. Selmon Ahohites, Maharai Netophathites;

29. Heled, filius Baana, et ipse Netophathites; Ithai filius Ribai de Gabaath filiorum Benjamin;

30. Banaja Pharathonites, Heddai de torrente Gaas;

31. Abialbon Arbathites, Azmaveth de Beromi;

32. Eljaba de Salaboni; filii Jassen, Jonathan;

33. Semma de Orori, Ahiam, filius Sarar Arorites;

34. Elipheleth, filius Aasbai filii Machati; Eliam filius Achitophel Gelonites;

35. Hesrai de Carmelo, Pharai de Arbi;

36. Igaal filius Nathan de Soba, Bonni de Gadi;

37. Selec de Ammoni, Naharai Berothites, armiger Joab filii Saruiæ;

38. Ira Jethrites, Gareb et ipse Jethrites;

39. Urias Hethæus. Omnes triginta septem.

CAPUT XXIV.

1. Et addidit furor Domini irasci contra Israel, commovitque David in eis dicentem: Vade, numera Israel et Judam. (I. *Par.* 21, 1.)

2. Dixitque rex ad Joab, principem exercitus sui: Perambula omnes tribus Israel a Dan usque Bersabee: et numerate populum, ut sciam numerum ejus.

3. Dixitque Joab regi: Adaugeat Dominus Deus tuus ad populum tuum, quantus nunc est, iterumque centuplicet in conspectu domini mei regis: sed quid sibi dominus meus rex vult in re hujuscemodi?

4. Obtinuit autem sermo regis verba Joab, et principum exercitus: egressusque est Joab, et principes militum a facie regis, ut numerarent populum Israel.

5. Cumque pertransissent Jordanem, venerunt in Aroer ad dexteram urbis, quæ est in valle Gad,

6. et per Jazer transierunt in Galaad, et in terram inferiorem Hodsi, et venerunt in Dan silvestria. Circumeuntesque juxta Sidonem,

7. transierunt prope mœnia Tyri, et omnem terram Hevæi et Chananæi, veneruntque ad meridiem Juda in Bersabee;

8. et lustrata universa terra, af-

fuerunt post novem menses et viginti dies in Jerusalem.

9. Dedit ergo Joab numerum descriptionis populi regi, et inventa sunt de Israel octingenta millia virorum fortium, qui educerent gladium, et de Juda quingenta millia pugnatorum.

10. Percussit autem cor David eum, postquam numeratus est populus, et dixit David ad Dominum: Peccavi valde in hoc facto: sed precor, Domine, ut transferas iniquitatem servi tui, quia stulte egi nimis. (I. *Reg.* 24, 6.)

11. Surrexit itaque David mane, et sermo Domini factus est ad Gad, Prophetam et Videntem David, dicens:

12. Vade, et loquere ad David: Hæc dicit Dominus: Trium tibi datur optio, elige unum, quod volueris ex his, ut faciam tibi.

13. Cumque venisset Gad ad David, nuntiavit ei, dicens: Aut septem annis veniet tibi fames in terra tua, aut tribus mensibus fugies adversarios tuos, et illi te persequentur, aut certe tribus diebus erit pestilentia in terra tua. Nunc ergo delibera, et vide, quem respondeam ei, qui me misit, sermonem.

14. Dixit autem David ad Gad: Coarctor nimis: sed melius est, ut incidam in manus Domini (multæ enim misericordiæ ejus sunt), quam in manus hominum. (I. *Par.* 21, 13. *Dan.* 13, 23.)

15. Immisitque Dominus pestilentiam in Israel, de mane usque ad tempus constitutum, et mortui sunt ex populo a Dan usque ad Bersabee septuaginta millia virorum.

16. Cumque extendisset manum suam Angelus Domini super Jerusalem, ut disperderet eam, misertus est Dominus afflictione, et ait Angelo percutienti populum: Sufficit, nunc contine manum tuam. Erat autem Angelus Domini juxta aream Areuna Jebusæi.

17. Dixitque David ad Dominum, cum vidisset Angelum cædentem populum: Ego sum qui peccavi, ego inique egi: isti, qui oves sunt, quid fecerunt? vertatur, obsecro, manus tua contra me, et contra domum patris mei.

18. Venit autem Gad ad David in die illa, et dixit ei: Ascende, et constitue altare Domino in area Areuna Jebusæi.

19. Et ascendit David juxta sermonem Gad, quem præceperat ei Dominus.

20. Conspiciensque Areuna, animadvertit regem et servos ejus transire ad se;

21. et egressus adoravit regem prono vultu in terram, et ait: Quid causæ est, ut veniat dominus meus rex ad servum suum? Cui David ait: Ut emam a te aream, et ædificem altare Domino, et cesset interfectio, quæ grassatur in populo.

22. Et ait Areuna ad David: Accipiat, et offerat dominus meus rex, sicut placet ei: habes boves in holocaustum, et plaustrum, et juga boum in usum lignorum.

23. Omnia dedit Areuna rex regi; dixitque Areuna ad regem: Dominus Deus tuus suscipiat votum tuum.

24. Cui respondens rex, ait: Nequaquam ut vis, sed emam pretio a te, et non offeram Domino Deo meo holocausta gratuita. Emit ergo David aream et boves, argenti siclis quinquaginta;

25. et ædificavit ibi David altare Domino; et obtulit holocausta et pacifica; et propitiatus est Dominus terræ, et cohibita est plaga ab Israel.

LIBER REGUM TERTIUS,
SECUNDUM HEBRAEOS:
PRIMUS MALACHIM.

CAPUT I.

1. Et rex David senuerat, habebatque ætatis plurimos dies: cumque operiretur vestibus, non calefiebat.

2. Dixerunt ergo ei servi sui: Quæramus domino nostro regi adolescentulam virginem, et stet coram rege, et foveat eum, dormiatque in sinu suo, et calefaciat dominum nostrum regem.

3. Quæsierunt igitur adolescentulam speciosam in omnibus finibus Israel, et invenerunt Abisag Sunamitidem, et adduxerunt eam ad regem.

4. Erat autem puella pulchra nimis, dormiebatque cum rege, et ministrabat ei; rex vero non cognovit eam.

5. Adonias autem, filius Haggith, elevabatur, dicens: Ego regnabo. Fecitque sibi currus et equites, et quinguaginta viros, qui currerent ante eum.

6. Nec corripuit eum pater suus aliquando dicens: Quare hoc fecisti? Erat autem et ipse pulcher valde, secundus natu post Absalom. (II. *Reg.* 13, 21. — 15, 1.)

7. Et sermo ei cum Joab, filio Saruiæ, et cum Abiathar sacerdote, qui adjuvabant partes Adoniæ.

8. Sadoc vero sacerdos, et Banajas, filius Jojadæ, et Nathan propheta, et Semei et Rei, et robur exercitus David non erat cum Adonia.

9. Immolatis ergo Adonias arietibus et vitulis et universis pinguibus juxta lapidem Zoheleth, qui erat vicinus fonti Rogel, vocavit universos fratres suos filios regis, et omnes viros Juda servos regis.

10. Nathan autem prophetam, et Banajam, et robustos quosque, et Salomonem fratrem suum non vocavit.

11. Dixit itaque Nathan ad Bethsabee matrem Salomonis: Num audisti, quod regnaverit Adonias, filius Haggith, et dominus noster David hoc ignorat?

12. Nunc ergo veni, accipe consilium a me, et salva animam tuam, filiique tui Salomonis.

13. Vade, et ingredere ad regem David, et dic ei: Nonne tu, domine mi rex, jurasti mihi ancillæ tuæ, dicens: Salomon filius tuus regnabit post me, et ipse sedebit in solio meo? quare ergo regnat Adonias?

14. Et adhuc ibi te loquente cum rege, ego veniam post te, et complebo sermones tuos.

15. Ingressa est itaque Bethsabee ad regem in cubiculum; rex autem senuerat nimis, et Abisag Sunamitis ministrabat ei.

16. Inclinavit se Bethsabee, et adoravit regem. Ad quam rex, Quid tibi, inquit, vis?

17. Quæ respondens, ait: Domine mi, tu jurasti per Dominum Deum tuum ancillæ tuæ: Salomon filius tuus regnabit post me, et ipse sedebit in solio meo.

18. Et ecce, nunc Adonias regnat, te, domine mi rex, ignorante.

19. Mactavit boves et pinguia quæque et arietes plurimos, et vocavit omnes filios regis, Abiathar quoque sacerdotem, et Joab principem militiæ: Salomonem autem servum tuum non vocavit.

20. Verumtamen, domine mi rex, in te oculi respiciunt totius Israel, ut indices eis, quis sedere debeat in solio tuo, domine mi rex, post te.

21. Eritque, cum dormierit dominus meus rex cum patribus suis, erimus ego et filius meus Salomon peccatores.

22. Adhuc illa loquente cum rege, Nathan propheta venit.

23. Et nuntiaverunt regi, dicentes: Adest Nathan propheta. Cumque introisset in conspectu regis, et adorasset eum pronus in terram,
24. dixit Nathan: Domine mi rex, tu dixisti: Adonias regnet post me, et ipse sedeat super thronum meum?
25. Quia descendit hodie, et immolavit boves et pinguia et arietes plurimōs, et vocavit universos filios regis et principes exercitus, Abiathar quoque sacerdotem: illisque vescentibus, et bibentibus coram eo, et dicentibus: Vivat rex Adonias:
26. me servum tuum, et Sadoc sacerdotem, et Banajam filium Jojadæ, et Salomonem famulum tuum non vocavit.
27. Numquid a domino meo rege exivit hoc verbum, et mihi non indicasti servo tuo, quis sessurus esset super thronum domini mei regis post eum?
28. Et respondit rex David, dicens: Vocate ad me Bethsabee. Quæ cum fuisset ingressa coram rege, et stetisset ante eum,
29. juravit rex, et ait: Vivit Dominus, qui eruit animam meam de omni angustia,
30. quia, sicut juravi tibi per Dominum Deum Israel, dicens: Salomon filius tuus regnabit post me, et ipse sedebit super solium meum pro me, sic faciam hodie.
31. Summissoque Bethsabee in terram vultu, adoravit regem, dicens: Vivat dominus meus David in æternum.
32. Dixit quoque rex David: Vocate mihi Sadoc sacerdotem, et Nathan prophetam, et Banajam filium Jojadæ. Qui cum ingressi fuissent coram rege,
33. dixit ad eos: Tollite vobiscum servos domini vestri, et imponite Salomonem filium meum super mulam meam, et ducite eum in Gihon:
34. et ungat eum ibi Sadoc sacerdos et Nathan propheta in regem super Israel: et canetis buccina, atque dicetis: Vivat rex Salomon!
35. Et ascendetis post eum, et veniet, et sedebit super solium meum, et ipse regnabit pro me: illique præcipiam, ut sit dux super Israel, et super Judam.
36. Et respondit Banajas, filius Jojadæ, regi, dicens: Amen, sic loquatur Dominus Deus domini mei regis.
37. Quomodo fuit Dominus cum domino meo rege, sic sit cum Salomone, et sublimius faciat solium ejus a solio domini mei regis David.
38. Descendit ergo Sadoc sacerdos, et Nathan propheta, et Banajas filius Jojadæ, et Cerethi, et Phelethi; et imposuerunt Salomonem super mulam regis David, et adduxerunt eum in Gihon.
39. Sumsitque Sadoc sacerdos cornu olei de tabernaculo, et unxit Salomonem, et cecinerunt buccina, et dixit omnis populus: Vivat rex Salomon.
40. Et ascendit universa multitudo post eum, et populus canentium tibiis, et lætantium gaudio magno, et insonuit terra a clamore eorum.
41. Audivit autem Adonias, et omnes, qui invitati fuerant ab eo, jamque convivium finitum erat; sed et Joab, audita voce tubæ, ait: Quid sibi vult clamor civitatis tumultuantis?
42. Adhuc illo loquente, Jonathas filius Abiathar sacerdotis venit, cui dixit Adonias: Ingredere, quia vir fortis es, et bona nuntians.
43. Responditque Jonathas Adoniæ: Nequaquam: dominus enim noster rex David regem constituit Salomonem,
44. misitque cum eo Sadoc sacerdotem, et Nathan, prophetam, et Banajam filium Jojadæ et Cerethi et Phelethi, et imposuerunt eum super mulam regis.
45. Unxeruntque eum Sadoc sacerdos, et Nathan propheta regem in Gihon, et ascenderunt inde lætantes, et insonuit civitas: hæc est vox, quam audistis.
46. Sed et Salomon sedet super solium regni.
47. Et ingressi servi regis benedixerunt domino nostro regi David, dicentes: Amplificet Deus nomen Salomonis super nomen tuum, et

magnificet thronum ejus super thronum tuum. Et adoravit rex in lectulo suo,

48. et locutus est: Benedictus Dominus Deus Israel, qui dedit hodie sedentem in solio meo, videntibus oculis meis.

49. Territi sunt ergo, et surrexerunt omnes, qui invitati fuerant ab Adonia, et ivit unusquisque in viam suam.

50. Adonias autem timens Salomonem, surrexit, et abiit, tenuitque cornu altaris.

51. Et nuntiaverunt Salomoni, dicentes: Ecce Adonias timens regem Salomonem, tenuit cornu altaris, dicens: Juret mihi rex Salomon hodie, quod non interficiat servum suum gladio.

52. Dixitque Salomon: Si fuerit vir bonus, non cadet ne unus quidem capillus ejus in terram: sin autem malum inventum fuerit in eo, morietur.

53. Misit ergo rex Salomon, et eduxit eum ab altari; et ingressus adoravit regem Salomonem, dixitque ei Salomon: Vade in domum tuam.

CAPUT II.

1. Appropinquaverunt autem dies David, ut moreretur, præcepitque Salomoni filio suo, dicens:

2. Ego ingredior viam universæ terræ: confortare, et esto vir.

3. Et observa custodias Domini Dei tui, ut ambules in viis ejus, ut custodias ceremonias ejus et præcepta ejus, et judicia et testimonia, sicut scriptum est in lege Moysi, ut intelligas universa, quæ facis, et quocumque te verteris, (*Deut.* 17, 19.)

4. ut confirmet Dominus sermones suos, quos locutus est de me, dicens: Si custodierint filii tui vias suas, et ambulaverint coram me in veritate, in omni corde suo, et in omni anima sua, non auferetur tibi vir de solio Israel.

5. Tu quoque nosti quæ fecerit mihi Joab filius Sarviæ, quæ fecerit duobus principibus exercitus Israel, Abner filio Ner, et Amasæ filio Jether, quos occidit, et effudit sanguinem belli in pace, et posuit cruorem prœlii in balteo suo, qui erat circa lumbos ejus, et in calceamento suo, quod erat in pedibus ejus. (II. *Reg.* 3, 27. — 20, 10.)

6. Facies ergo juxta sapientiam tuam, et non deduces canitiem ejus pacifice ad inferos.

7. Sed et filiis Berzellai Galaaditis reddes gratiam, eruntque comedentes in mensa tua: occurrerunt enim mihi, quando fugiebam a facie Absalom fratris tui. (II. *Reg.* 19, 31.)

8. Habes quoque apud te Semei, filium Gera filii Jemini de Bahurim, qui maledixit mihi maledictione pessima, quando ibam ad Castra: sed quia descendit mihi in occursum, cum transirem Jordanem, et juravi ei per Dominum, dicens: Non te interficiam gladio: (II. *Reg.* 16, 5.)

9. tu noli pati eum esse innoxium. Vir autem sapiens es, ut scias, quæ facies ei, deducesque canos ejus cum sanguine ad inferos.

10. Dormivit igitur David cum patribus suis, et sepultus est in civitate David. (*Act.* 2, 29.)

11. Dies autem, quibus regnavit David super Israel, quadraginta anni sunt; in Hebron regnavit septem annis, in Jerusalem triginta tribus. (I. *Par.* 29, 27.)

12. Salomon autem sedit super thronum David patris sui, et firmatum est regnum ejus nimis.

13. Et ingressus est Adonias, filius Haggith, ad Bethsabee matrem Salomonis. Quæ dixit ei: Pacificusne est ingressus tuus? Qui respondit: Pacificus.

14. Addiditque: Sermo mihi est ad te. Cui ait: Loquere. Et ille,

15. Tu, inquit, nosti, quia meum erat regnum, et me præposuerat omnis Israel sibi in regem: sed translatum est regnum, et factum est fratris mei: a domino enim constitutum est ei.

16. Nunc ergo petitionem unam precor a te, ne confundas faciem meam. Quæ dixit ad eum: Loquere.

17. Et ille ait: Precor, ut dicas Salomoni regi (neque enim negare tibi

quidquam potest), ut det mihi Abisag Sunamitidem uxorem.
18. Et ait Bethsabee: Bene, ego loquar pro te regi.
19. Venit ergo Bethsabee ad regem Salomonem, ut loqueretur ei pro Adonia; et surrexit rex in occursum ejus, adoravitque eam, et sedit super thronum suum; positusque est thronus matri regis, quæ sedit ad dexteram ejus.
20. Dixitque ei: Petitionem unam parvulam ego deprecor a te: ne confundas faciem meam. Et dixit ei rex: Pete, mater mea: neque enim fas est, ut avertam faciem tuam.
21. Quæ ait: Detur Abisag Sunamitis Adoniæ fratri tuo uxor.
22. Responditque rex Salomon, et dixit matri suæ: Quare postulas Abisag Sunamitidem Adoniæ? postula ei et regnum: ipse est enim frater meus, major me, et habet Abiathar sacerdotem, et Joab filium Saruiæ.
23. Juravit itaque rex Salomon per Dominum, dicens: Hæc faciat mihi Deus, et hæc addat, quia contra animam suam locutus est Adonias verbum hoc.
24. Et nunc vivit Dominus, qui firmavit me, et collocavit me super solium David patris mei, et qui fecit mihi domum, sicut locutus est, quia hodie occidetur Adonias.
25. Misitque rex Salomon per manum Banajæ filii Jojadæ, qui interfecit eum; et mortuus est.
26. Abiathar quoque sacerdoti dixit rex: Vade in Anathot ad agrum tuum, equidem vir mortis es: sed hodie te non interficiam, quia portasti arcam Domini Dei coram David patre meo, et sustinuisti laborem in omnibus, in quibus laboravit pater meus.
27. Ejecit ergo Salomon Abiathar, ut non esset sacerdos Domini; ut impleretur sermo Domini, quem locutus est super domum Heli in Silo. (I. *Reg.* 2, 31.)
28. Venit autem nuntius ad Joab, quod Joab declinasset post Adoniam, et post Salomonem non declinasset; fugit ergo Joab in tabernaculum Domini, et apprehendit cornu altaris.
29. Nuntiatumque est regi Salomoni, quod fugisset Joab in tabernaculum Domini, et esset juxta altare; misitque Salomon Banajam filium Jojadæ, dicens: Vade, interfice eum.
30. Et venit Banajas ad tabernaculum Domini, et dixit ei: Hæc dixit rex: Egredere. Qui ait: Non egrediar, sed hic moriar. Renuntiavit Banajas regi sermonem, dicens: Hæc locutus est Joab, et hæc respondit mihi.
31. Dixitque ei rex: Fac sicut locutus est, et interfice eum, et sepeli, et amovebis sanguinem innocentem, qui effusus est a Joab, a me, et a domo patris mei.
32. Et reddet Dominus sanguinem ejus super caput ejus, quia interfecit duos viros justos, melioresque se, et occidit eos gladio, patre meo David ignorante, Abner filium Ner principem militiæ Israel, et Amasam filium Jether principem exercitus Juda: (*Supr.* 2, 5.)
33. et revertetur sanguis illorum in caput Joab, et in caput seminis ejus in sempiternum. David autem et semini ejus, et domui et throno illius sit pax usque in æternum a Domino.
34. Ascendit itaque Banajas filius Jojadæ, et aggressus eum interfecit; sepultusque est in domo sua in deserto.
35. Et constituit rex Banajam, filium Jojadæ, pro eo super exercitum, et Sadoc sacerdotem posuit pro Abiathar.
36. Misit quoque rex, et vocavit Semei, dixitque ei: Aedifica tibi domum in Jerusalem, et habita ibi: et non egredieris inde huc atque illuc.
37. Quacumque autem die egressus fueris, et transieris torrentem Cedron, scito te interficiendum: sanguis tuus erit super caput tuum.
38. Dixitque Semei regi: Bonus sermo: sicut locutus est dominus meus rex, sic faciet servus tuus. Habitavit itaque Semei in Jerusalem diebus multis.

39. Factum est autem post annos tres, ut fugerent servi Semei ad Achis filium Maacha regem Geth; nuntiatumque est Semei, quod servi ejus issent in Geth.
40. Et surrexit Semei, et stravit asinum suum, ivitque ad Achis in Geth ad requirendum servos suos, et adduxit eos de Geth.
41. Nuntiatum est autem Salomoni, quod isset Semei in Geth de Jerusalem, et rediisset.
42. Et mittens vocavit eum, dixitque illi: Nonne testificatus sum tibi per Dominum, et prædixi tibi: Quacumque die egressus ieris huc et illuc, scito te esse moriturum? Et respondisti mihi: Bonus sermo, quem audivi.
43. Quare ergo non custodisti jusjurandum Domini, et præceptum, quod præceperam tibi?
44. Dixitque rex ad Semei: Tu nosti omne malum, cujus tibi conscium est cor tuum, quod fecisti David patri meo: reddidit Dominus malitiam tuam in caput tuum.
45. Et rex Salomon benedictus, et thronus David erit stabilis coram Domino usque in sempiternum.
46. Jussit itaque rex Banajæ filio Jojadæ, qui egressus percussit eum; et mortuus est.

CAPUT III.

1. Confirmatum est igitur regnum in manu Salomonis, et affinitate conjunctus est Pharaoni, regi Aegypti; accepit namque filiam ejus, et adduxit in civitatem David, donec compleret ædificans domum suam, et domum Domini, et murum Jerusalem per circuitum. (II. *Par.* 1, 1. — 8, 11.)
2. Attamen populus immolabat in excelsis; non enim ædificatum erat templum nomini Domini, usque in diem illum.
3. Dilexit autem Salomon Dominum, ambulans in præceptis David patris sui, excepto, quod in excelsis immolabat, et accendebat thymiama.
4. Abiit itaque in Gabaon, ut immolaret ibi, illud quippe erat excelsum maximum; mille hostias in holocaustum obtulit Salomon super altare illud in Gabaon.
5. Apparuit autem Dominus Salomoni per somnium nocte, dicens: Postula, quod vis, ut dem tibi.
6. Et ait Salomon: Tu fecisti cum servo tuo David patre meo misericordiam magnam, sicut ambulavit in conspectu tuo in veritate, et justitia, et recto corde tecum: custodisti ei misericordiam tuam grandem, et dedisti ei filium sedentem super thronum ejus, sicut est hodie.
7. Et nunc, Domine Deus, tu regnare fecisti servum tuum pro David patre meo: ego autem sum puer parvulus, et ignorans egressum, et introitum meum.
8. Et servus tuus in medio est populi, quem elegisti, populi infiniti, qui numerari et supputari non potest præ multitudine.
9. Dabis ergo servo tuo cor docile, ut populum tuum judicare possit, et discernere inter bonum et malum: quis enim poterit judicare populum istum, populum tuum hunc multum? (II. *Par.* 1, 10.)
10. Placuit ergo sermo coram Domino, quod Salomon postulasset hujuscemodi rem.
11. Et dixit Dominus Salomoni: Quia postulasti verbum hoc, et non petisti tibi dies multos, nec divitias, aut animas inimicorum tuorum, sed postulasti tibi sapientiam ad discernendum judicium:
12. ecce feci tibi secundum sermones tuos, et dedi tibi cor sapiens et intelligens, in tantum, ut nullus ante te similis tui fuerit, nec post te surrecturus sit.
13. Sed et hæc, quæ non postulasti, dedi tibi, divitias scilicet, et gloriam, ut nemo fuerit similis tui in regibus cunctis retro diebus.
14. Si autem ambulaveris in viis meis, et custodieris præcepta mea, et mandata mea, sicut ambulavit pater tuus, longos faciam dies tuos.
15. Igitur evigilavit Salomon, et intellexit, quod esset somnium; cumque venisset Jerusalem, stetit coram arca fœderis Domini, et obtulit ho-

locausta, et fecit victimas pacificas, et grande convivium universis famulis suis.

16. Tunc venerunt duæ mulieres meretrices ad regem, steteruntque coram eo;

17. quarum una ait: Obsecro, mi domine: ego et mulier hæc habitabamus in domo una, et peperi apud eam in cubiculo.

18. Tertia autem die, postquam ego peperi, peperit et hæc: et eramus simul, nullusque alius nobiscum in domo, exceptis nobis duabus.

19. Mortuus est autem filius mulieris hujus nocte: dormiens quippe oppressit eum.

20. Et consurgens intempestæ noctis silentio, tulit filium meum de latere meo ancillæ tuæ dormientis, et collocavit in sinu suo; suum autem filium, qui erat mortuus, posuit in sinu meo.

21. Cumque surrexissem mane, ut darem lac filio meo, apparuit mortuus, quem diligentius intuens clara luce, deprehendi non esse meum, quem genueram.

22. Responditque altera mulier: Non est ita, ut dicis, sed filius tuus mortuus est, meus autem vivit. E contrario illa dicebat: Mentiris: filius quippe meus vivit, et filius tuus mortuus est. Atque in hunc modum contendebant coram rege.

23. Tunc rex ait: Hæc dicit: Filius meus vivit, et filius tuus mortuus est. Et ista respondit: Non, sed filius tuus mortuus est, meus autem vivit.

24. Dixit ergo rex: Afferte mihi gladium. Cumque attulissent gladium coram rege,

25. Dividite, inquit, infantem vivum in duas partes, et date dimidiam partem uni, et dimidiam partem alteri.

26. Dixit autem mulier, cujus filius erat vivus, ad regem (commota sunt quippe viscera ejus super filio suo): Obsecro, domine, date illi infantem vivum, et nolite interficere eum. E contrario illa dicebat: Nec mihi, nec tibi sit, sed dividatur.

27. Respondit rex, et ait: Date huic infantem vivum, et non occidatur: hæc est enim mater ejus.

28. Audivit itaque omnis Israel judicium, quod judicasset rex: et timuerunt regem, videntes sapientiam Dei esse in eo ad faciendum judicium.

CAPUT IV.

1. Erat autem rex Salomon regnans super omnem Israel,

2. et hi principes, quos habebat: Azarias, filius Sadoc sacerdotis;

3. Elihoreph et Ahia, filii Sisa scribæ; Josaphat, filius Ahilud, a commentariis;

4. Banajas, filius Jojadæ super exercitum; Sadoc autem, et Abithar sacerdotes.

5. Azarias, filius Nathan, super eos qui assistebant regi; Zabud, filius Nathan sacerdos, amicus regis;

6. et Ahisar, præpositus domus; et Adoniram, filius Abda, super tributa.

7. Habebat autem Salomon duodecim præfectos super omnem Israel, qui præbebant annonam regi et domui ejus; per singulos enim menses in anno singuli necessaria ministrabant.

8. Et hæc nomina eorum: Benhur, in monte Ephraim;

9. Bendecar, in Macces et in Salebim et in Bethsames et in Elon et in Bethanan;

10. Benhesed, in Aruboth, ipsius erat Socho et omnis terra Epher;

11. Benabinadab, cujus omnis Nephat dor, Tapheth filiam Salomonis habebat uxorem;

12. Bana, filius Ahilud, regebat Thanac et Mageddo et universam Bethsan, quæ est juxta Sarthana subter Jezrahel, a Bethsan usque Abelmehula e regione Jecmaan.

13. Bengaber, in Ramoth Galaad, habebat Avothjair filii Manasse in Galaad, ipse præerat in omni regione Argob, quæ est in Basan, sexaginta civitatibus magnis atque muratis, quæ habebant seras æreas.

14. Ahinadab, filius Addo, præerat in Manaim.

15. Achimaas, in Nephthali, sed et

ipse habebat Basemath filiam Salomonis in conjugio;
16. Baana, filius Husi, in Aser et in Baloth;
17. Josaphat, filius Pharue, in Issachar;
18. Semei, filius Ela, in Benjamin;
19. Gaber, filius Uri, in terra Galaad, in terra Sehon regis Amorrhæi et Og regis Basan super omnia, quæ erant in illa terra.
20. Juda et Israel innumerabiles, sicut arena maris in multitudine; comedentes et bibentes atque lætantes.
21. Salomon autem erat in ditione sua, habens omnia regna a flumine terræ Philisthiim usque ad terminum Aegypti, offerentium sibi munera, et servientium ei cunctis diebus vitæ ejus. (*Eccli.* 47, 15.)
22. Erat autem cibus Salomonis per dies singulos triginta cori similæ, et sexaginta cori farinæ,
23. decem boves pingues, et viginti boves pascuales, et centum arietes, excepta venatione cervorum, caprearum, atque bubalorum, et avium altilium.
24. Ipse enim obtinebat omnem regionem, quæ erat trans flumen a Thaspha usque ad Gazan, et cunctos reges illarum regionum; et habebat pacem ex omni parte in circuitu.
25. Habitabatque Juda et Israel absque timore ullo, unusquisque sub vite sua et sub ficu sua, a Dan usque Bersabee, cunctis diebus Salomonis.
26. Et habebat Salomon quadraginta millia præsepia equorum currilium, et duodecim millia equestrium. (II. *Par.* 9, 25.)
27. Nutriebantque eos supradicti regis præfecti; sed et necessaria mensæ regis Salomonis cum ingenti cura præbebant in tempore suo.
28. Hordeum quoque, et paleas equorum et jumentorum deferebant in locum, ubi erat rex, juxta constitutum sibi.
29. Dedit quoque Deus sapientiam Salomoni et prudentiam multam nimis, et latitudinem cordis quasi arenam, quæ est in littore maris.
30. Et præcedebat sapientia Salomonis sapientiam omnium orientalium et Aegyptiorum.
31. Et erat sapientior cunctis hominibus; sapientior Ethan Ezrahita et Heman et Chalcol et Dorda, filiis Mahol; et erat nominatus in universis gentibus per circuitum. (*Eccli.* 47, 16.)
32. Locutus est quoque Salomon tria millia parabolas; et fuerunt carmina ejus quinque et mille.
33. Et disputavit super lignis a cedro, quæ est in Libano, usque ad hyssopum, quæ egreditur de pariete; et disseruit de jumentis et volucribus et reptilibus et piscibus.
34. Et veniebant de cunctis populis ad audiendam sapientiam Salomonis, et ab universis regibus terræ, qui audiebant sapientiam ejus.

CAPUT V.

1. Misit quoque Hiram, rex Tyri, servos suos ad Salomonem; audivit enim, quod ipsum unxissent regem pro patre ejus; quia amicus fuerat Hiram David omni tempore.
2. Misit autem Salomon ad Hiram, dicens:
3. Tu scis voluntatem David patris mei, et quia non potuerit ædificare domum nomini Domini Dei sui propter bella imminentia per circuitum, donec daret Dominus eos sub vestigio pedum ejus.
4. Nunc autem requiem dedit Dominus Deus meus mihi per circuitum; et non est satan, neque occursus malus. * (II. *Reg.* 7, 13.)
5. Quamobrem cogito ædificare templum nomini Domini Dei mei, sicut locutus est Dominus David patri meo, dicens: Filius tuus quem dabo pro te super solium tuum, ipse ædificabit domum nomini meo. *
6. Præcipe igitur, ut præcidant mihi servi tui cedros de Libano, et servi mei sint cum servis tuis: mercedem autem servorum tuorum dabo tibi quamcumque petieris: scis enim, quomodo non est in populo meo vir, qui noverit ligna cædere, sicut Sidonii.
7. Cum ergo audisset Hiram verba

Salomonis, lætatus est valde, et ait: Benedictus Dominus Deus hodie, qui dedit David filium sapientissimum super populum hunc plurimum.

8. Et misit Hiram ad Salomonem, dicens: Audivi, quæcumque mandasti mihi: ego faciam omnem voluntatem tuam in lignis cedrinis et abiegnis.

9. Servi mei deponent ea de Libano ad mare, et ego componam ea in ratibus in mare usque ad locum, quem significaveris mihi: et applicabo ea ibi et tu tolles ea præbebisque necessaria mihi, ut detur cibus domui meæ.

10. Itaque Hiram dabat Salomoni ligna cedrina, et ligna abiegna, juxta omnem voluntatem ejus.

11. Salomon autem præbebat Hiram coros tritici viginti millia in cibum domui ejus, et viginti coros purissimi olei; hæc tribuebat Salomon Hiram per singulos annos.

12. Dedit quoque Dominus sapientiam Salomoni, sicut locutus est ei; et erat pax inter Hiram et Salomonem, et percusserunt ambo fœdus. (*Supr.* 3, 12.)

13. Elegitque rex Salomon operarios de omni Israel, et erat indictio triginta millia virorum.

14. Mittebatque eos in Libanum, decem millia per menses singulos vicissim, ita ut duobus mensibus essent in domibus suis; et Adoniram erat super hujuscemodi indictione.

15. Fueruntque Salomoni septuaginta millia eorum, qui onera portabant, et octoginta millia latomorum in monte;

16. absque præpositis, qui præerant singulis operibus, numero trium millium, et trecentorum præcipientium populo et his, qui faciebant opus.

17. Præcepitque rex, ut tollerent lapides grandes, lapides pretiosos in fundamentum templi, et quadrarent eos;

18. quos dolaverunt cæmentarii Salomonis et cæmentarii Hiram: porro Giblil præparaverunt ligna et lapides ad ædificandam domum.

CAPUT VI.

1. Factum est ergo quadringentesimo et octogesimo anno egressionis filiorum Israel de terra Aegypti, in anno quarto, mense Zio (ipse est mensis secundus), regni Salomonis super Israel, ædificari cœpit domus Domino. (II. *Par.* 3, 1.)

2. Domus autem, quam ædificabat rex Salomon Domino, habebat sexaginta cubitos in longitudine, et viginti cubitos in latitudine, et triginta cubitos in altitudine.

3. Et porticus erat ante templum viginti cubitorum longitudinis, juxta mensuram latitudinis templi; et habebat decem cubitos latitudinis ante faciem templi.

4. Fecitque in templo fenestras obliquas.

5. Et ædificavit super parietem templi tabulata per gyrum in parietibus domus per circuitum templi et oraculi, et fecit latera in circuitu.

6. Tabulatum, quod subter erat, quinque cubitos habebat latitudinis, et medium tabulatum sex cubitorum latitudinis, et tertium tabulatum septem habens cubitos latitudinis. Trabes autem posuit in domo per circuitum forinsecus, ut non hærerent muris templi.

7. Domus autem, cum ædificaretur, de lapidibus dolatis atque perfectis ædificata est; et malleus et securis, et omne ferramentum non sunt audita in domo, cum ædificaretur.

8. Ostium lateris medii in parte erat domus dexteræ; et per cochleam ascendebant in medium cœnaculum, et a medio in tertium.

9. Et ædificavit domum, et consummavit eam; texit quoque domum laquearibus cedrinis.

10. Et ædificavit tabulatum super omnem domum quinque cubitis altitudinis, et operuit domum lignis cedrinis.

11. Et factus est sermo Domini ad Salomonem, dicens:

12. Domus hæc, quam ædificas, si ambulaveris in præceptis meis, et

judicia mea feceris, et custodieris omnia mandata mea, gradiens per ea: firmabo sermonem meum tibi, quem locutus sum ad David patrem tuum. (II. *Reg.* 7, 16.)

13. Et habitabo in medio filiorum Israel, et non derelinquam populum meum Israel.

14. Igitur ædificavit Salomon domum, et consummavit eam.

15. Et ædificavit parietes domus intrinsecus tabulatis cedrinis a pavimento domus usque ad summitatem parietum, et usque ad laquearia operuit lignis cedrinis intrinsecus; et texit pavimentum domus tabulis abiegnis.

16. Aedificavitque viginti cubitorum ad posteriorem partem templi tabulata cedrina a pavimento usque ad superiora; et fecit interiorem domum oraculi in Sanctum sanctorum.

17. Porro quadraginta cubitorum erat ipsum templum pro foribus oraculi.

18. Et cedro omnis domus intrinsecus vestiebatur, habens tornaturas et juncturas suas fabrefactas et cælaturas eminentes; omnia cedrinis tabulis vestiebantur, nec omnino lapis apparere poterat in pariete.

19. Oraculum autem in medio domus in interiori parte fecerat, ut poneret ibi arcam fœderis Domini.

20. Porro oraculum habebat viginti cubitos longitudinis, et viginti cubitos latitudinis, et viginti cubitos altitudinis; et operuit illud atque vestivit auro purissimo; sed et altare vestivit cedro.

21. Domum quoque ante oraculum operuit auro purissimo, et affixit laminas clavis aureis.

22. Nihilque erat in templo, quod non auro tegeretur; sed et totum altare oraculi texit auro.

23. Et fecit in oraculo duos Cherubim de lignis olivarum, decem cubitorum altitudinis.

24. Quinque cubitorum ala Cherub una, et quinque cubitorum ala Cherub altera, id est, decem cubitos habentes a summitate alæ unius usque ad alæ alterius summitatem.

25. Decem quoque cubitorum erat Cherub secundus, in mensura pari; et opus unum erat in duobus Cherubim,

26. id est, altitudinem habebat unus Cherub decem cubitorum, et similiter Cherub secundus.

27. Posuitque Cherubim in medio templi interioris; extendebant autem alas suas Cherubim, et tangebat ala una parietem, et ala Cherub secundi tangebat parietem alterum; alæ autem alteræ in media parte templi se invicem contingebant.

28. Texit quoque Cherubim auro.

29. Et omnes parietes templi per circuitum sculpsit variis cælaturis et torno; et fecit in eis Cherubim et palmas et picturas varias, quasi prominentes de pariete et egredientes.

30. Sed et pavimentum domus texit auro intrinsecus et extrinsecus.

31. Et in ingressu oraculi fecit ostiola de lignis olivarum, postesque angulorum quinque.

32. Et duo ostia de lignis olivarum, et sculpsit in eis picturam Cherubim, et palmarum species et anaglypha valde prominentia, et texit ea auro; et operuit tam Cherubim quam palmas et cetera auro.

33. Fecitque in introitu templi postes de lignis olivarum quadrangulatos;

34. et duo ostia de lignis abiegnis altrinsecus; et utrumque ostium duplex erat, et se invicem tenens aperiebatur.

35. Et sculpsit Cherubim et palmas et cælaturas valde eminentes; operuitque omnia laminis aureis opere quadro ad regulam.

36. Et ædificavit atrium interius tribus ordinibus lapidum politorum, et uno ordine lignorum cedri.

37. Anno quarto fundata est domus Domini in mense Zio;

38. et in anno undecimo, mense Bul (ipse est mensis octavus) perfecta est domus in omni opere suo, et in universis utensilibus suis; ædificavitque eam annis septem.

CAPUT VII.

1. Domum autem suam ædificavit Salomon tredecim annis, et ad perfectum usque perduxit. (*Infr.* 9, 10.)
2. Aedificavit quoque domum saltus Libani centum cubitorum longitudinis, et quinquaginta cubitorum latitudinis, et triginta cubitorum altitudinis; et quatuor deambulacra inter columnas cedrinas; ligna quippe cedrina exciderat in columnas.
3. Et tabulatis cedrinis vestivit totam cameram, quæ quadraginta quinque columnis sustentabatur. Unus autem ordo habebat columnas quindecim
4. contra se invicem positas,
5. et e regione se respicientes, æquali spatio inter columnas, et super columnas quadrangulata ligna in cunctis æqualia.
6. Et porticum columnarum fecit quinquaginta cubitorum longitudinis, et triginta cubitorum latitudinis; et alteram porticum in facie majoris porticus; et columnas, et epistylia super columnas.
7. Porticum quoque solii, in qua tribunal est, fecit; et texit lignis cedrinis a pavimento usque ad summitatem.
8. Et domuncula, in qua sedebatur ad judicandum, erat in media porticu simili opere. Domum quoque fecit filiæ Pharaonis (quam uxorem duxerat Salomon) tali opere, quali et hanc porticum. (*Supr.* 3, 1.)
9. Omnia lapidibus pretiosis, qui ad normam quandam atque mensuram tam intrinsecus quam extrinsecus serrati erant; a fundamento usque ad summitatem parietum, et extrinsecus usque ad atrium majus.
10. Fundamenta autem de lapidibus pretiosis, lapidibus magnis decem sive octo cubitorum.
11. Et desuper lapides pretiosi æqualis mensuræ secti erant, similiterque de cedro.
12. Et atrium majus rotundum trium ordinum de lapidibus sectis et unius ordinis de dolata cedro; nec non et in atrio domus Domini interiori, et in porticu domus.
13. Misit quoque rex Salomon, et tulit Hiram de Tyro,
14. filium mulieris viduæ de tribu Nephthali, patre Tyrio, artificem ærarium, et plenum sapientia et intelligentia et doctrina ad faciendum omne opus ex ære. Qui cum venisset ad regem Salomonem, fecit omne opus ejus.
15. Et finxit duas columnas æreas, decem et octo cubitorum altitudinis columnam unam; et linea duodecim cubitorum ambiebat columnam utramque. (*Jer.* 52, 21.)
16. Duo quoque capitella fecit, quæ ponerentur super capita columnarum, fusilia ex ære; quinque cubitorum altitudinis capitellum unum, et quinque cubitorum altitudinis capitellum alterum;
17. et quasi in modum retis, et catenarum sibi invicem miro opere contextarum. Utrumque capitellum columnarum fusile erat; septena versuum retiacula in capitello uno, et septena retiacula in capitello altero.
18. Et perfecit columnas et duos ordines per circuitum retiaculorum singulorum, ut tegerent capitella, quæ erant super summitatem malogranatorum; eodem modo fecit et capitello secundo.
19. Capitella autem quæ erant super capita columnarum, quasi opere lilii fabricata erant in porticu quatuor cubitorum.
20. Et rursum alia capitella in summitate columnarum desuper juxta mensuram columnæ contra retiacula; malogranatorum autem ducenti ordines erant in circuitu capitelli secundi.
21. Et statuit duas columnas in porticu templi; cumque statuisset columnam dexteram, vocavit eam nomine Jachin; similiter erexit columnam secundam, et vocavit nomen ejus Booz.
22. Et super capita columnarum opus in modum lilii posuit; perfectumque est opus columnarum.
23. Fecit quoque mare fusile decem cubitorum a labio usque ad labium rotundum in circuitu; quinque

cubitorum altitudo ejus, et resticula triginta cubitorum cingebat illud per circuitum. (II. *Par.* 4, 2.)
24. Et sculptura subter labium circuibat illud decem cubitis ambiens mare; duo ordines sculpturarum striatarum erant fusiles.
25. Et stabat super duodecim boves, e quibus tres respiciebant ad aquilonem, et tres ad occidentem, et tres ad meridiem, et tres ad orientem, et mare super eos desuper erat; quorum posteriora universa intrinsecus latitabant.
26. Grossitudo autem luteris trium unciarum erat; labiumque ejus, quasi labium calicis, et folium repandi lilii; duo millia batos capiebat.
27. Et fecit decem bases æneas, quatuor cubitorum longitudinis bases singulas, et quatuor cubitorum latitudinis, et trium cubitorum altitudinis.
28. Et ipsum opus basium interrasile erat; et sculpturæ inter juncturas.
29. Et inter coronulas et plectas, leones et boves et Cherubim, et in juncturis similiter desuper; et subter leones et boves quasi lora ex ære dependentia.
30. Et quatuor rotæ per bases singulas, et axes ærei; et per quatuor partes quasi humeruli subter luterem, fusiles, contra se invicem respectantes.
31. Os quoque luteris intrinsecus erat in capitis summitate, et quod forinsecus apparebat, unius cubiti erat totum rotundum, pariterque habebat unum cubitum et dimidium, in angulis autem columnarum variæ cælaturæ erant; et media intercolumnia quadrata, non rotunda.
32. Quatuor quoque rotæ, quæ per quatuor angulos basis erant, cohærebant sibi subter basim; una rota habebat altitudinis cubitum et semis.
33. Tales autem rotæ erant, quales solent in curru fieri; et axes earum et radii et canthi et modioli, omnia fusilia.
34. Nam et humeruli illi quatuor per singulos angulos basis unius, ex ipsa basi fusiles et conjuncti erant.
35. In summitate autem basis erat quædam rotunditas dimidii cubiti, ita fabrefacta, ut luter desuper posset imponi, habens cælaturas suas, variasque sculpturas ex semetipsa.
36. Sculpsit quoque in tabulatis illis, quæ erant ex ære, et in angulis, Cherubim et leones et palmas, quasi in similitudinem hominis stantis, ut non cælata, sed apposita per circuitum viderentur.
37. In hunc modum fecit decem bases, fusura una et mensura, sculpturaque consimili.
38. Fecit quoque decem luteres æneos; quadraginta batos capiebat luter unus, eratque quatuor cubitorum; singulos quoque luteres per singulas, id est, decem bases, posuit.
39. Et constituit decem bases, quinque ad dexteram partem templi, et quinque ad sinistram; mare autem posuit ad dexteram partem templi contra orientem ad meridiem.
40. Fecit ergo Hiram lebetes et scutras et hamulas, et perfecit omne opus regis Salomonis in templo Domini.
41. Columnas duas et funiculos capitellorum super capitella columnarum duos; et retiacula duo, ut operirent duos funiculos, qui erant super capita columnarum.
42. Et malogranata quadringenta in duobus retiaculis; duos versus malogranatorum in retiaculis singulis, ad operiendos funiculos capitellorum, qui erant super capita columnarum.
43. Et bases decem et luteres decem super bases.
44. Et mare unum, et boves duodecim subter mare.
45. Et lebetes et scutras et hamulas; omnia vasa, quæ fecit Hiram regi Salomoni in domo Domini, de aurichalco erant.
46. In campestri regione Jordanis fudit ea rex in argillosa terra inter Sochoth et Sarthan.
47. Et posuit Salomon omnia vasa; propter multitudinem autem nimiam non erat pondus æris.
48. Fecitque Salomon omnia vasa in domo Domini: altare aureum, et

mensam, super quam ponerentur panes propositionis, auream;
49. et candelabra aurea, quinque ad dexteram, et quinque ad sinistram contra oraculum ex auro puro; et quasi lilii flores, et lucernas desuper aureas; et forcipes aureos,
50. et hydrias et fascinulas et phialas, et mortariola et thuribula, de auro purissimo; et cardines ostiorum domus interioris Sancti sanctorum et ostiorum domus templi, ex auro erant.
51. Et perfecit omne opus, quod faciebat Salomon in domo Domini et intulit, quæ sanctificaverat David pater suus, argentum et aurum et vasa, reposuitque in thesauris domus Domini. (II. *Par.* 5, 1.)

CAPUT VIII.

1. Tunc congregati sunt omnes majores natu Israel cum principibus tribuum, et duces familiarum filiorum Israel ad regem Salomonem in Jerusalem, ut deferrent arcam fœderis Domini de civitate David, id est, de Sion. (II. *Par.* 5, 2.)
2. Convenitque ad regem Salomonem universus Israel in mense Ethanim, in solemni die, ipse est mensis septimus.
3. Veneruntque cuncti senes de Israel, et tulerunt arcam sacerdotes,
4. et portaverunt arcam Domini et tabernaculum fœderis, et omnia vasa Sanctuarii, quæ erant in tabernaculo; et ferebant ea sacerdotes et Levitæ.
5. Rex autem Salomon et omnis multitudo Israel, quæ convenerat ad eum, gradiebatur cum illo ante arcam, et immolabant oves et boves absque æstimatione et numero.
6. Et intulerunt sacerdotes arcam fœderis Domini in locum suum, in oraculum templi, in Sanctum sanctorum subter alas Cherubim.
7. Siquidem Cherubim expandebant alas super locum arcæ, et protegebant arcam, et vectes ejus desuper.
8. Cumque eminerent vectes, et apparerent summitates eorum foris Sanctuarium ante oraculum, non apparebant ultra extrinsecus, qui et fuerunt ibi usque in præsentem diem.
9. In arca autem non erat aliud, nisi duæ tabulæ lapideæ, quas posuerat in ea Moyses in Horeb, quando pepigit Dominus fœdus cum filiis Israel, cum egrederentur de terra Aegypti. (*Exod.* 34, 27. *Hebr.* 9, 4.)
10. Factum est autem, cum exissent sacerdotes de Sanctuario, nebula implevit domum Domini, *
11. et non poterant sacerdotes stare et ministrare propter nebulam; impleverat enim gloria Domini domum Domini. * (*Exod.* 40, 32.)
12. Tunc ait Salomon: Dominus dixit, ut habitaret in nebula. (II. *Par.* 6, 1.)
13. Aedificans ædificavi domum in habitaculum tuum, firmissimum solium tuum in sempiternum.
14. Convertitque rex faciem suam, et benedixit omni ecclesiæ Israel; omnis enim ecclesia Israel stabat.
15. Et ait Salomon: Benedictus Dominus Deus Israel, qui locutus est ore suo ad David patrem meum, et in manibus ejus perfecit, dicens:
16. A die, qua eduxi populum meum Israel de Aegypto, non elegi civitatem de universis tribubus Israel, ut ædificaretur domus, et esset nomen meum ibi: sed elegi David, ut esset super populum meum Israel.
17. Voluitque David pater meus ædificare domum nomini Domini Dei Israel: (II. *Reg.* 7, 5.)
18. et ait Dominus ad David patrem meum: Quod cogitasti in corde tuo ædificare domum nomini meo, bene fecisti, hoc ipsum mente tractans.
19. Verumtamen tu non ædificabis mihi domum, sed filius tuus, qui egredietur de renibus tuis, ipse ædificabit domum nomini meo.
20. Confirmavit Dominus sermonem suum, quem locutus est: stetique pro David patre meo, et sedi super thronum Israel, sicut locutus est Dominus, et ædificavi domum nomini Dei Israel.
21. Et constitui ibi locum arcæ, in qua fœdus Domini est, quod percussit

cum patribus nostris, quando egressi sunt de terra Aegypti.

22. Stetit autem Salomon ante altare Domini in conspectu ecclesiæ Israel, et expandit manus suas in cœlum,

23. et ait: Domine Deus Israel, non est similis tui Deus in cœlo desuper, et super terram deorsum; qui custodis pactum et misericordiam servis tuis, qui ambulant coram te in toto corde suo,

24. qui custodisti servo tuo David patri meo, quæ locutus es ei: ore locutus es, et manibus perfecisti, ut hæc dies probat.

25. Nunc igitur, Domine Deus Israel, conserva famulo tuo David patri meo quæ locutus es ei, dicens: Non auferetur de te vir coram me, qui sedeat super thronum Israel, ita tamen si custodierint filii tui viam suam, ut ambulent coram me, sicut tu ambulasti in conspectu meo. (II. *Reg.* 7, 12.)

26. Et nunc, Domine Deus Israel, firmentur verba tua, quæ locutus es servo tuo David patri meo.

27. Ergone putandum est, quod vere Deus habitet super terram? si enim cœlum, et cœli cœlorum te capere non possunt, quanto magis domus hæc, quam ædificavi?

28. Sed respice ad orationem servi tui et ad preces ejus, Domine Deus meus: audi hymnum et orationem, quam servus tuus orat coram te hodie,

29. ut sint oculi tui aperti super domum hanc nocte ac die; super domum, de qua dixisti: Erit nomen meum ibi; ut exaudias orationem, quam orat in loco isto ad te servus tuus. (*Deut.* 12, 11.)

30. Ut exaudias deprecationem servi tui et populi tui Israel, quodcumque oraverint in loco isto, et exaudies in loco habitaculi tui in cœlo, et cum exaudieris, propitius eris.

31. Si peccaverit homo in proximum suum, et habuerit aliquod juramentum, quo teneatur astrictus, et venerit propter juramentum coram altari tuo in domum tuam,

32. tu exaudies in cœlo: et facies, et judicabis servos tuos, condemnans impium, et reddens viam suam super caput ejus, justificansque justum, et retribuens ei secundum justitiam suam.

33. Si fugerit populus tuus Israel inimicos suos (quia peccaturus est tibi), et agentes pœnitentiam, et confitentes nomini tuo venerint, et oraverint, et deprecati te fuerint in domo hac:

34. exaudi in cœlo, et dimitte peccatum populi tui Israel: et reduces eos in terram, quam dedisti patribus eorum.

35. Si clausum fuerit cœlum, et non pluerit propter peccata eorum, et orantes in loco isto pœnitentiam egerint nomini tuo, et a peccatis suis conversi fuerint propter afflictionem suam:

36. exaudi eos in cœlo, et dimitte peccata servorum tuorum et populi tui Israel: et ostende eis viam bonam, per quam ambulent, et da pluviam super terram tuam, quam dedisti populo tuo in possessionem.

37. Fames si oborta fuerit in terra, aut pestilentia, aut corruptus aer, aut ærugo, aut locusta, vel rubigo, et afflixerit eum inimicus ejus portas obsidens, omnis plaga, universa infirmitas,

38. cuncta devotatio, et imprecatio, quæ acciderit omni homini de populo tuo Israel: si quis cognoverit plagam cordis sui, et expanderit manus suas in domo hac,

39. tu exaudies in cœlo in loco habitationis tuæ, et repropitiaberis, et facies, ut des unicuique secundum omnes vias suas, sicut videris cor ejus (quia tu nosti solus cor filiorum hominum),

40. ut timeant te cunctis diebus, quibus vivunt super faciem terræ, quam dedisti patribus nostris.

41. Insuper et alienigena, qui non est de populo tuo Israel, cum venerit de terra longinqua propter nomen tuum (audietur enim nomen tuum magnum et manus tua fortis et brachium tuum

42. extentum ubique), cum venerit ergo, et oraverit in hoc loco,
43. tu exaudies in cœlo, in firmamento habitaculi tui, et facies omnia, pro quibus invocaverit te alienigena: ut discant universi populi terrarum nomen tuum timere, sicut populus tuus Israel, et probent, quia nomen tuum invocatum est super domum hanc, quam ædificavi.
44. Si egressus fuerit populus tuus ad bellum contra inimicos suos per viam, quocumque miseris eos, orabunt te contra viam civitatis, quam elegisti, et contra domum, quam ædificavi nomini tuo,
45. et exaudies in cœlo orationes eorum, et preces eorum, et facies judicium eorum.
46. Quodsi peccaverint tibi (non est enim homo, qui non peccet), et iratus tradideris eos inimicis suis, et captivi ducti fuerint in terram inimicorum longe vel prope, (II. *Par.* 6, 36. I. *Joan.* 1, 8.)
47. et egerint pœnitentiam in corde suo in loco captivitatis, et conversi deprecati te fuerint in captivitate sua, dicentes: Peccavimus, inique egimus, impie gessimus:
48. et reversi fuerint ad te in universo corde suo et tota anima sua in terra inimicorum suorum, ad quam captivi ducti fuerint: et oraverint te contra viam terræ suæ, quam dedisti patribus eorum, et civitatis, quam elegisti, et templi quod ædificavi nomini tuo:
49. exaudies in cœlo, in firmamento solii tui orationes eorum et preces eorum, et facies judicium eorum:
50. et propitiaberis populo tuo, qui peccavit tibi, et omnibus iniquitatibus eorum, quibus prævaricati sunt in te; et dabis misericordiam coram eis, qui eos captivos habuerint, ut misereantur eis.
51. Populus enim tuus est, et hereditas tua, quos eduxisti de terra Aegypti, de medio fornacis ferreæ.
52. Ut sint oculi tui aperti ad deprecationem servi tui et populi tui Israel, et exaudies eos in universis, pro quibus invocaverint te.
53. Tu enim separasti eos tibi in hereditatem de universis populis terræ, sicut locutus es per Moysen servum tuum, quando eduxisti patres nostros de Aegypto, Domine Deus.
54. Factum est autem, cum complesset Salomon orans Dominum omnem orationem et deprecationem hanc, surrexit de conspectu altaris Domini; utrumque enim genu in terram fixerat, et manus expanderat in cœlum.
55. Stetit ergo, et benedixit omni ecclesiæ Israel voce magna, dicens:
56. Benedictus Dominus, qui dedit requiem populo suo Israel juxta omnia, quæ locutus est: non cecidit ne unus quidem sermo ex omnibus bonis, quæ locutus est per Moysen servum tuum.
57. Sit Dominus Deus noster nobiscum, sicut fuit cum patribus nostris, non derelinquens nos, neque projiciens.
58. Sed inclinet corda nostra ad se, ut ambulemus in universis viis ejus, et custodiamus mandata ejus, et ceremonias ejus, et judicia, quæcumque mandavit patribus nostris.
59. Et sint sermones mei isti, quibus deprecatus sum coram Domino, appropinquantes Domino Deo nostro die ac nocte, ut faciat judicium servo suo et populo suo Israel per singulos dies:
60. ut sciant omnes populi terræ, quia Dominus ipse est Deus, et non est ultra absque eo.
61. Sit quoque cor nostrum perfectum cum Domino Deo nostro, ut ambulemus in decretis ejus, et custodiamus mandata ejus, sicut et hodie.
62. Igitur rex, et omnis Israel cum eo, immolabant victimas coram Domino.
63. Mactavitque Salomon hostias pacificas, quas immolavit Domino, boum viginti duo millia et ovium centum viginti millia; et dedicaverunt templum Domini rex et filii Israel.
64. In die illa sanctificavit rex medium atrii, quod erat ante domum Domini; fecit quippe holocaustum

ibi, et sacrificium et adipem pacificorum, quoniam altare æreum, quod erat coram Domino, minus erat, et capere non poterat holocaustum et sacrificium et adipem pacificorum.

65. Fecit ergo Salomon in tempore illo festivitatem celebrem, et omnis Israel cum eo, multitudo magna ab introitu Emath usque ad rivum Aegypti, coram Domino Deo nostro septem diebus et septem diebus, id est, quatuordecim diebus.

66. Et in die octava dimisit populos, qui benedicentes regi profecti sunt in tabernacula sua lætantes, et alacri corde super omnibus bonis, quæ fecerat Dominus David servo suo et Israel populo suo.

CAPUT IX.

1. Factum est autem cum perfecisset Salomon ædificium domus Domini et ædificium regis, et omne, quod optaverat et voluerat facere,

2. apparuit ei Dominus secundo, sicut apparuerat ei in Gabaon. (*Supr.* 3, 5. II. *Par.* 7, 12.)

3. Dixitque Dominus ad eum: Exaudivi orationem tuam et deprecationem tuam, quam deprecatus es coram me: sanctificavi domum hanc, quam ædificasti, ut ponerem nomen meum ibi in sempiternum, et erunt oculi mei et cor meum ibi cunctis diebus.

4. Tu quoque si ambulaveris coram me, sicut ambulavit pater tuus, in simplicitate cordis et in æquitate, et feceris omnia, quæ præcepi tibi, et legitima mea et judicia mea servaveris,

5. ponam thronum regni tui super Israel in sempiternum, sicut locutus sum David patri tuo, dicens: Non auferetur vir de genere tuo de solio Israel. (II. *Reg.* 7, 12—16.)

6. Si autem aversione aversi fueritis vos et filii vestri, non sequentes me, nec custodientes mandata mea et cæremonias meas, quas proposui vobis, sed abieritis et colueritis deos alienos, et adoraveritis eos:

7. auferam Israel de superficie terræ, quam dedi eis, et templum, quod sanctificavi nomini meo, eritque Israel in proverbium et in fabulam cunctis populis.

8. Et domus hæc erit in exemplum: omnis qui transierit per eam, stupebit, et sibilabit, et dicet: Quare fecit Dominus sic terræ huic et domui huic? (*Deut.* 29, 14. *Jer.* 22, 8.)

9. Et respondebunt: Quia dereliquerunt Dominum Deum suum, qui eduxit patres eorum de terra Aegypti, et secuti sunt deos alienos, et adoraverunt eos, et coluerunt eos: idcirco induxit Dominus super eos omne malum hoc.

10. Expletis autem annis viginti, postquam ædificaverat Salomon duas domos, id est domum Domini et domum regis, (II. *Par.* 8, 1.)

11. (Hiram, rege Tyri, præbente Salomoni ligna cedrina et abiegna et aurum juxta omne, quod opus habuerat) tunc dedit Salomon Hiram viginti oppida in terra Galilææ.

12. Et egressus est Hiram de Tyro, ut videret oppida, quæ dederat ei Salomon; et non placuerunt ei,

13. et ait: Hæcine sunt civitates, quas dedisti mihi, frater? Et appellavit eas terram Chabul usque in diem hanc.

14. Misit quoque Hiram ad regem Salomonem centum viginti talenta auri.

15. Hæc est summa expensarum, quam obtulit rex Salomon ad ædificandam domum Domini et domum suam, et Mello et murum Jerusalem, et Heser et Mageddo et Gazer.

16. Pharao rex Aegypti ascendit, et cepit Gazer, succenditque eam igni; et Chananæum, qui habitabat in civitate, interfecit, et dedit eam in dotem filiæ suæ, uxori Salomonis.

17. Aedificavit ergo Salomon Gazer et Bethhoron inferiorem,

18. et Balaath et Palmiram in terra solitudinis.

19. Et omnes vicos, qui ad se pertinebant, et erant absque muro, munivit; et civitates curruum et civitates equitum, et quodcumque ei placuit, ut ædificaret in Jerusalem

et in Libano et in omni terra potestatis suæ.
20. Universum populum, qui remanserat de Amorrhæis et Hethæis et Pherezæis et Hevæis et Jebusæis, qui non sunt de filiis Israel,
21. horum filios, qui remanserant in terra, quos scilicet non potuerant filii Israel exterminare, fecit Salomon tributarios usque in diem hanc.
22. De filiis autem Israel non constituit Salomon servire quemquam; sed erant viri bellatores, et ministri ejus, et principes, et duces, et præfecti curruum et equorum.
23. Erant autem principes super omnia opera Salomonis præpositi quingenti quinquaginta, qui habebant subjectum populum, et statutis operibus imperabant.
24. Filia autem Salomonis ascendit de civitate David in domum suam, quam ædificaverat ei Salomon; tunc ædificavit Mello.
25. Offerebat quoque Salomon tribus vicibus per annos singulos holocausta, et pacificas victimas super altare', quod ædificaverat Domino, et adolebat thymiama coram Domino; perfectumque est templum.
26. Classem quoque fecit rex Salomon in Asiongaber, quæ est juxta Ailath in littore Maris rubri, in terra Idumææ.
27. Misitque Hiram in classe illa servos suos, viros nauticos et gnaros maris cum servis Salomonis.
28. Qui cum venissent in Ophir, sumtum inde aurum quadringentorum viginti talentorum detulerunt ad regem Salomonem.

CAPUT X.

1. Sed et regina Saba, audita fama Salomonis in nomine Domini, venit tentare eum in ænigmatibus. *
2. Et ingressa Jerusalem multo cum comitatu et divitiis, camelis portantibus aromata et aurum infinitum nimis et gemmas pretiosas, venit ad regem Salomonem, et locuta est ei universa, quæ habebat in corde suo. * (II. *Par.* 9, 1. *Mat.* 12, 42.)
3. Et docuit eam Salomon omnia verba, quæ præposuerat; non fuit sermo, qui regem posset latere, et non responderet ei.
4. Videns autem regina Saba omnem sapientiam Salomonis et domum, quam ædificaverat,
5. et cibos mensæ ejus, et habitacula servorum et ordines ministrantium, vestesque eorum et pincernas, et holocausta, quæ offerebat in domo Domini, non habebat ultra spiritum;
6. dixitque ad regem: Verus est sermo, quem audivi in terra mea
7. super sermonibus tuis et super sapientia tua: et non credebam narrantibus mihi donec ipsa veni, et vidi oculis meis, et probavi, quod media pars mihi nuntiata non fuerit: major est sapientia et opera tua, quam rumor, quem audivi.
8. Beati viri tui et beati servi tui, qui stant coram te semper, et audiunt sapientiam tuam.
9. Sit Dominus Deus tuus benedictus, cui complacuisti, et posuit te super thronum Israel, eo quod dilexerit Dominus Israel in sempiternum, et constituit te regem, ut faceres judicium et justitiam.
10. Dedit ergo regi centum viginti talenta auri et aromata multa nimis et gemmas pretiosas; non sunt allata ultra aromata tam multa, quam ea, quæ dedit regina Saba regi Salomoni.
11. (Sed et classis Hiram, quæ portabat aurum de Ophir, attulit ex Ophir ligna thyina multa nimis, et gemmas pretiosas. (II. *Par.* 9, 10.)
12. Fecitque rex de lignis thyinis fulcra domus Domini et domus regiæ, et citharas lyrasque cantoribus: non sunt allata hujuscemodi ligna thyina, neque visa usque in præsentem diem.)
13. Rex autem Salomon dedit reginæ Saba omnia, quæ voluit, et petivit ab eo; exceptis his, quæ ultro obtulerat ei munere regio. Quæ reversa est, et abiit in terram suam cum servis suis.
14. Erat autem pondus auri, quod afferebatur Salomoni per annos singulos, sexcentorum sexaginta sex talentorum auri:

15. excepto eo, quod afferebant viri, qui super vectigalia erant, et negotiatores, universique scruta vendentes, et omnes reges Arabiæ, ducesque terræ.

16. Fecit quoque rex Salomon ducenta scuta de auro purissimo; sexcentos auri siclos dedit in laminas scuti unius.

17. Et trecentas peltas ex auro probato; trecentæ minæ auri unam peltam vestiebant; posuitque eas rex in domo saltus Libani.

18. Fecit etiam rex Salomon thronum de ebore grandem; et vestivit eum auro fulvo nimis,

19. qui habebat sex gradus; et summitas throni rotunda erat in parte posterioris, et duæ manus hinc atque inde tenentes sedile; et duo leones stabant juxta manus singulas.

20. Et duodecim leunculi stantes super sex gradus hinc atque inde; non est factum tale opus in universis regnis.

21. Sed et omnia vasa, quibus potabat rex Salomon, erant aurea, et universa supellex domus saltus Libani de auro purissimo; non erat argentum, nec alicujus pretii putabatur in diebus Salomonis,

22. quia classis regis per mare cum classe Hiram semel per tres annos ibat in Tharsis, deferens inde aurum et argentum, et dentes elephantorum, et simias et pavos.

23. Magnificatus est ergo rex Salomon super omnes reges terræ divitiis et sapientia.

24. Et universa terra desiderabat vultum Salomonis, ut audiret sapientiam ejus, quam dederat Deus in corde ejus.

25. Et singuli deferebant ei munera, vasa argentea et aurea, vestes et arma bellica, aromata quoque, et equos et mulos per annos singulos.

26. Congregavitque Salomon currus et equites, et facti sunt ei mille quadringenti currus, et duodecim millia equitum, et disposuit eos per civitates munitas, et cum rege in Jerusalem. (II. *Par.* 1, 14.)

27. Fecitque, ut tanta esset abundantia argenti in Jerusalem, quanta et lapidum; et cedrorum præbuit multitudinem quasi sycomoros, quæ nascuntur in campestribus.

28. Et educebantur equi Salomoni de Aegypto et de Coa. Negotiatores enim regis emebant de Coa, et statuto pretio perducebant.

29. Egrediebatur autem quadriga ex Aegypto sexcentis siclis argenti et equus centum quinquaginta. Atque in hunc modum cuncti reges Hethæorum et Syriæ equos venundabant.

CAPUT XI.

1. Rex autem Salomon adamavit mulieres alienigenas multas; filiam quoque Pharaonis, et Moabitidas et Ammonitidas, Idumæas, et Sidonias et Hethæas; (*Deut.* 17, 17. *Eccli.* 47, 21. *Deut.* 7, 3.)

2. de gentibus, super quibus dixit Dominus filiis Israel: Non ingrediemini ad eas, neque de illis ingredientur ad vestras: certissime enim avertent corda vestra, ut sequamini deos earum. His itaque copulatus est Salomon ardentissimo amore.*

3. Fueruntque ei uxores quasi reginæ septingentæ, et concubinæ trecentæ; et averterunt mulieres cor ejus.* (*Exod.* 34, 16.)

4. Cumque jam esset senex, depravatum est cor ejus per mulieres, ut sequeretur deos alienos; nec erat cor ejus perfectum cum Domino Deo suo, sicut cor David patris ejus.

5. Sed colebat Salomon Astarthen, deam Sidoniorum, et Moloch idolum Ammonitarum.

6. Fecitque Salomon, quod non placuerat coram Domino, et non adimplevit ut sequeretur Dominum, sicut David pater ejus.

7. Tunc ædificavit Salomon fanum Chamos idolo Moab in monte, qui est contra Jerusalem, et Moloch idolo filiorum Ammon.

8. Atque in hunc modum fecit universis uxoribus suis alienigenis, quæ adolebant thura, et immolabant diis suis.

9. Igitur iratus est Dominus Salo-

moni, quod aversa esset mens ejus a Domino Deo Israel, qui apparuerat ei secundo, (*Supr.* 9, 2.)
10. et præceperat de verbo hoc, ne sequeretur deos alienos; et non custodivit quæ mandavit ei Dominus.
11. Dixit itaque Dominus Salomoni: Quia habuisti hoc apud te, et non custodisti pactum meum et præcepta mea, quæ mandavi tibi, disrumpens scindam regnum tuum, et dabo illud servo tuo.
12. Verumtamen in diebus tuis non faciam propter David patrem tuum: de manu filii tui scindam illud, (*Infr.* 12, 15.)
13. nec totum regnum auferam, sed tribum unam dabo filio tuo propter David servum meum et Jerusalem, quam elegi.
14. Suscitavit autem Dominus adversarium Salomoni Adad Idumæum de semine regio, qui erat in Edom.
15. Cum enim esset David in Idumæa, et ascendisset Joab princeps militiæ ad sepeliendum eos, qui fuerant interfecti, et occidisset omne masculinum in Idumæa *
16. (sex enim mensibus ibi moratus est Joab et omnis Israel, donec interimeret omne masculinum in Idumæa), * (II. *Reg.* 8, 14.)
17. fugit Adad ipse, et viri Idumæi de servis patris ejus cum eo, ut ingrederetur Aegyptum; erat autem Adad puer parvulus.
18. Cumque surrexissent de Madian, venerunt in Pharan, tuleruntque secum viros de Pharan, et introierunt Aegyptum ad Pharaonem regem Aegypti; qui dedit ei domum, et cibos constituit, et terram delegavit.
19. Et invenit Adad gratiam coram Pharaone valde, in tantum, ut daret ei uxorem sororem uxoris suæ, germanam Taphnes reginæ.
20. Genuitque ei soror Taphnes Genubath filium, et nutrivit eum Taphnes in domo Pharaonis; eratque Genubath habitans apud Pharaonem cum filiis ejus.
21. Cumque audisset Adad in Aegypto, dormisse David cum patribus suis, et mortuum esse Joab principem militiæ, dixit Pharaoni: Dimitte me, ut vadam in terram meam.
22. Dixit ei Pharao: Qua enim re apud me indiges, ut quæras ire ad terram tuam? At ille respondit: Nulla, sed obsecro te, ut dimittas me.
23. Suscitavit quoque ei Deus adversarium Razon filium Eliada, qui fugerat Adarezer, regem Soba dominum suum; (II. *Reg.* 8, 5.)
24. et congregavit contra eum viros, et factus est princeps latronum, cum interficeret eos David; abieruntque Damascum, et habitaverunt ibi, et constituerunt eum regem in Damasco,
25. eratque adversarius Israeli cunctis diebus Salomonis; et hoc est malum Adad et odium contra Israel; regnavitque in Syria.
26. Jeroboam quoque filius Nabat Ephrathæus, de Sareda servus Salomonis, cujus mater erat nomine Sarua, mulier vidua, levavit manum contra regem. (II. *Par.* 13, 6.)
27. Et hæc est causa rebellionis adversus eum, quia Salomon ædificavit Mello, et coæquavit voraginem civitatis David patris sui.
28. Erat autem Jeroboam vir fortis et potens; vidensque Salomon adolescentem bonæ indolis et industrium, constituerat eum præfectum super tributa universæ domus Joseph.
29. Factum est igitur in tempore illo, ut Jeroboam egrederetur de Jerusalem, et inveniret eum Ahias Silonites propheta in via, opertus pallio novo; erant autem duo tantum in agro. (II. *Par.* 10, 15.)
30. Apprehendensque Ahias pallium suum novum, quo coopertus erat, scidit in duodecim partes.
31. Et ait ad Jeroboam: Tolle tibi decem scissuras: hæc enim dicit Dominus Deus Israel: Ecce ego scindam regnum de manu Salomonis, et dabo tibi decem tribus.
32. Porro una tribus remanebit ei propter servum meum David et Jerusalem civitatem, quam elegi ex omnibus tribubus Israel:
33. eo quod dereliquerit me, et

adoraverit Astarthen deam Sidoniorum, et Chamos, deum Moab, et Moloch deum filiorum Ammon: et non ambulaverit in viis meis, ut faceret justitiam coram me, et præcepta mea et judicia, sicut David pater ejus.

34. Nec auferam omne regnum de manu ejus, sed ducem ponam eum cunctis diebus vitæ suæ, propter David servum meum, quem elegi, qui custodivit mandata mea et præcepta mea.

35. Auferam autem regnum de manu filii ejus, et dabo tibi decem tribus:

36. filio autem ejus dabo tribum unam, ut remaneat lucerna David servo meo cunctis diebus coram me in Jerusalem civitate, quam elegi, ut esset nomen meum ibi.

37. Te autem assumam, et regnabis super omnia, quæ desiderat anima tua: erisque rex super Israel.

38. Si igitur audieris omnia, quæ præcepero tibi, et ambulaveris in viis meis, et feceris, quod rectum est coram me, custodiens mandata mea et præcepta mea, sicut fecit David servus meus: ero tecum, et ædificabo tibi domum fidelem, quomodo ædificavi David domum, et tradam tibi Israel:

39. et affligam semen David super hoc, verumtamen non cunctis diebus.

40. Voluit ergo Salomon interficere Jeroboam; qui surrexit, et aufugit in Aegyptum ad Sesac regem Aegypti, et fuit in Aegypto usque ad mortem Salomonis.

41. Reliquum autem verborum Salomonis, et omnia quæ fecit, et sapientia ejus, ecce universa scripta sunt in Libro verborum dierum Salomonis.

42. Dies autem, quos regnavit Salomon in Jerusalem super omnem Israel, quadraginta anni sunt.

43. Dormivitque Salomon cum patribus suis, et sepultus est in civitate David patris sui; regnavitque Roboam filius ejus pro eo.

CAPUT XII.

1. Venit autem Roboam in Sichem; illuc enim congregatus erat omnis Israel ad constituendum eum regem. (II. *Par.* 10, 1.)

2. At vero Jeroboam filius Nabat, cum adhuc esset in Aegypto profugus a facie regis Salomonis, audita morte ejus, reversus est de Aegypto.

3. Miseruntque et vocaverunt eum; venit ergo Jeroboam et omnis multitudo Israel, et locuti sunt ad Roboam, dicentes:

4. Pater tuus durissimum jugum imposuit nobis: tu itaque nunc imminue paululum de imperio patris tui durissimo et de jugo gravissimo, quod imposuit nobis, et serviemus tibi.

5. Qui ait eis: Ite usque ad tertium diem, et revertimini ad me. Cumque abiisset populus,

6. iniit consilium rex Roboam cum senioribus, qui assistebant coram Salomone patre ejus, cum adhuc viveret, et ait: Quod datis mihi consilium, ut respondeam populo huic?

7. Qui dixerunt ei: Si hodie obedieris populo huic, et servieris, et petitioni eorum cesseris, locutusque fueris ad eos verba lenia, erunt tibi servi cunctis diebus.

8. Qui dereliquit consilium senum, quod dederant ei, et adhibuit adolescentes, qui nutriti fuerant cum eo, et assistebant illi;

9. dixitque ad eos: Quod mihi datis consilium, ut respondeam populo huic, qui dixerunt mihi: Levius fac jugum, quod imposuit pater tuus super nos?

10. Et dixerunt ei juvenes, qui nutriti fuerant cum eo: Sic loqueris populo huic, qui locuti sunt ad te, dicentes: Pater tuus aggravavit jugum nostrum, tu releva nos; sic loqueris ad eos: Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei.

11. Et nunc pater meus posuit super vos jugum grave, ego autem addam super jugum vestrum: pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cædam vos scorpionibus.

12. Venit ergo Jeroboam et omnis

populus ad Roboam die tertia, sicut locutus fuerat rex, dicens: Revertimini ad me die tertia.
13. Responditque rex populo dura, derelicto consilio seniorum, quod ei dederant,
14. et locutus est eis secundum consilium juvenum, dicens: Pater meus aggravavit jugum vestrum, ego autem addam jugo vestro: pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cædam vos scorpionibus.
15. Et non acquievit rex populo, quoniam aversatus fuerat eum Dominus, ut suscitaret verbum suum, quod locutus fuerat in manu Ahiæ Silonitæ ad Jeroboam filium Nabat. (*Supr.* 11, 31.)
16. Videns itaque populus, quod noluisset eos audire rex, respondit ei dicens: Quæ nobis pars in David? vel quæ hereditas in filio Isai? Vade in tabernacula tua, Israel, nunc vide domum tuam, David. Et abiit Israel in tabernacula sua.
17. Super filios autem Israel, quicumque habitabant in civitatibus Juda, regnavit Roboam.
18. Misit ergo rex Roboam Aduram, qui erat super tributa; et lapidavit eum omnis Israel, et mortuus est. Porro rex Roboam festinus ascendit currum, et fugit in Jerusalem;
19. recessitque Israel a domo David usque in præsentem diem.
20. Factum est autem, cum audisset omnis Israel, quod reversus esset Jeroboam, miserunt et vocaverunt eum congregato cœtu, et constituerunt eum regem super omnem Israel; nec secutus est quisquam domum David, præter tribum Juda solam.
21. Venit autem Roboam Jerusalem, et congregavit universam domum Juda et tribum Benjamin, centum octoginta millia electorum virorum bellatorum, ut pugnarent contra domum Israel, et reducerent regnum Roboam filio Salomonis.
22. Factus est autem sermo Domini ad Semejam virum Dei, dicens: (II. *Par.* 11, 2.)
23. Loquere ad Roboam filium Salomonis regem Juda et ad omnem domum Juda, et Benjamin et reliquos de populo, dicens:
24. Hæc dicit Dominus: Non ascendetis, neque bellabitis contra fratres vestros filios Israel: revertatur vir in domum suam, a me enim factum est verbum hoc. Audierunt sermonem Domini, et reversi sunt de itinere, sicut eis præceperat Dominus.
25. Aedificavit autem Jeroboam Sichem in monte Ephraim, et habitavit ibi; et egressus inde ædificavit Phanuel.
26. Dixitque Jeroboam in corde suo: Nunc revertetur regnum ad domum David,
27. si ascenderit populus iste, ut faciat sacrificia in domo Domini in Jerusalem: et convertetur cor populi hujus ad dominum suum Roboam regem Juda, interficientque me, et revertentur ad eum.
28. Et excogitato consilio fecit duos vitulos aureos, et dixit eis: Nolite ultra ascendere in Jerusalem: ecce dii tui, Israel: qui te eduxerunt de terra Aegypti. (*Tob.* 1, 5. *Exod.* 32, 8.)
29. Posuitque unum in Bethel, et alterum in Dan;
30. et factum est verbum hoc in peccatum; ibat enim populus ad adorandum vitulum usque in Dan.
31. Et fecit fana in excelsis, et sacerdotes de extremis populi, qui non erant de filiis Levi. (II. *Par.* 11, 15.)
32. Constituitque diem solemnem in mense octavo, quintadecima die mensis, in similitudinem solemnitatis, quæ celebrabatur in Juda. Et ascendens altare, similiter fecit in Bethel, ut immolaret vitulis, quos fabricatus fuerat; constituitque in Bethel sacerdotes excelsorum, quæ fecerat.
33. Et ascendit super altare, quod exstruxerat in Bethel quintadecima die mensis octavi, quem finxerat de corde suo; et fecit solemnitatem filiis Israel, et ascendit super altare, ut adoleret incensum.

CAPUT XIII.

1. Et ecce vir Dei venit de Juda in sermone Domini in Bethel, Jeroboam stante super altare et thus jaciente.
2. Et exclamavit contra altare in sermone Domini, et ait: Altare, altare: hæc dicit Dominus: Ecce filius nascetur domui David, Josias nomine, et immolabit super te sacerdotes excelsorum, qui nunc in te thura succendunt, et ossa hominum super te incendet. (IV. *Reg.* 23, 16.)
3. Deditque in illa die signum, dicens: Hoc erit signum, quod locutus est Dominus: Ecce altare scindetur, et effundetur cinis, qui in eo est.
4. Cumque audisset rex sermonem hominis Dei, quem inclamaverat contra altare in Bethel, extendit manum suam de altari, dicens: Apprehendite eum. Et exaruit manus ejus, quam extenderat contra eum; nec valuit retrahere eam ad se.
5. Altare quoque scissum est, et effusus est cinis de altari, juxta signum, quod prædixerat vir Dei in sermone Domini.
6. Et ait rex ad virum Dei: Deprecare faciem Domini Dei tui, et ora pro me, ut restituatur manus mea mihi. Oravitque vir Dei faciem Domini, et reversa est manus regis ad eum, et facta est, sicut prius fuerat.
7. Locutus est autem rex ad virum Dei: Veni mecum domum, ut prandeas, et dabo tibi munera.
8. Responditque vir Dei ad regem: Si dederis mihi mediam partem domus tuæ, non veniam tecum, nec comedam panem, neque bibam aquam in loco isto:
9. sic enim mandatum est mihi in sermone Domini præcipientis: Non comedes panem, neque bibes aquam, nec reverteris per viam, qua venisti.
10. Abiit ergo per aliam viam, et non est reversus per iter, quo venerat in Bethel.
11. Prophetes autem quidam senex habitabat in Bethel, ad quem venerunt filii sui, et narraverunt ei omnia opera, quæ fecerat vir Dei illa die in Bethel; et verba, quæ locutus fuerat ad regem, narraverunt patri suo.
12. Et dixit eis pater eorum: Per quam viam abiit? Ostenderunt ei filii sui viam, per quam abierat vir Dei, qui venerat de Juda.
13. Et ait filiis suis: Sternite mihi asinum. Qui cum stravissent, ascendit.
14. Et abiit post virum Dei, et invenit eum sedentem subtus terebinthum, et ait illi: Tune es vir Dei, qui venisti de Juda? Respondit illi: Ego sum.
15. Dixitque ad eum: Veni mecum, ut comedas panem.
16. Qui ait: Non possum reverti, neque venire tecum, nec comedam panem, neque bibam aquam in loco isto:
17. quia locutus est Dominus ad me in sermone Domini, dicens: Non comedes panem, et non bibes aquam ibi, nec reverteris per viam, qua ieris.
18. Qui ait illi: Et ego propheta sum similis tui: et Angelus locutus est mihi in sermone Domini, dicens: Reduc eum tecum in domum tuam, ut comedat panem, et bibat aquam. Fefellit eum,
19. et reduxit secum; comedit ergo panem in domo ejus, et bibit aquam.
20. Cumque sederent ad mensam, factus est sermo Domini ad prophetam, qui reduxerat eum.
21. Et exclamavit ad virum Dei, qui venerat de Juda, dicens: Hæc dicit Dominus: Quia non obediens fuisti ori Domini, et non custodisti mandatum, quod præcepit tibi Dominus Deus tuus,
22. et reversus es, et comedisti panem, et bibisti aquam in loco, in quo præcepit tibi, ne comederes panem, neque biberes aquam, non inferetur cadaver tuum in sepulcrum patrum tuorum.
23. Cumque comedisset et bibisset, stravit asinum suum prophetæ, quem reduxerat.
24. Qui cum abiisset, invenit eum leo in via, et occidit, et erat cadaver ejus projectum in itinere; asi-

nus autem stabat juxta illum, et leo stabat juxta cadaver.
25. Et ecce, viri transeuntes viderunt cadaver projectum in via, et leonem stantem juxta cadaver. Et venerunt et divulgaverunt in civitate, in qua prophetes ille senex habitabat.
26. Quod cum audisset propheta ille, qui reduxerat eum de via, ait: Vir Dei est, qui inobediens fuit ori Domini, et tradidit eum Dominus leoni: et confregit eum, et occidit juxta verbum Domini, quod locutus est ei.
27. Dixitque ad filios suos: Sternite mihi asinum. Qui cum stravissent,
28. et ille abiisset, invenit cadaver ejus projectum in via, et asinum et leonem stantes juxta cadaver; non comedit leo de cadavere, nec læsit asinum.
29. Tulit ergo prophetes cadaver viri Dei, et posuit illud super asinum, et reversus intulit in civitatem prophetæ senis, ut plangeret eum.
30. Et posuit cadaver ejus in sepulcro; et planxerunt eum: Heu, heu, mi frater.
31. Cumque planxissent eum, dixit ad filios suos: Cum mortuus fuero, sepelite me in sepulcro, in quo vir Dei sepultus est: juxta ossa ejus ponite ossa mea.
32. Profecto enim veniet sermo, quem prædixit in sermone Domini, contra altare, quod est in Bethel, et contra omnia fana excelsorum, quæ sunt in urbibus Samariæ.
33. Post verba hæc non est reversus Jeroboam de via sua pessima, sed e contrario fecit de novissimis populi sacerdotes excelsorum; quicumque volebat, implebat manum suam, et fiebat sacerdos excelsorum.
34. Et propter hanc causam peccavit domus Jeroboam, et eversa est, et deleta de superficie terræ.

CAPUT XIV.

1. In illo tempore ægrotavit Ahia, filius Jeroboam,
2. Dixitque Jeroboam uxori suæ: Surge, et commuta habitum, ne cognoscaris, quod sis uxor Jeroboam: et vade in Silo, ubi est Ahias propheta, qui locutus est mihi, quod regnaturus essem super populum hunc. (*Supr.* 11, 31.)
3. Tolle quoque in manu tua decem panes et crustulam et vas mellis, et vade ad illum: ipse enim indicabit tibi, quid eventurum sit puero huic.
4. Fecit, ut dixerat, uxor Jeroboam; et consurgens abiit in Silo, et venit in domum Ahiæ; at ille non poterat videre, quia caligaverant oculi ejus præ senectute.
5. Dixit autem Dominus ad Ahiam: Ecce uxor Jeroboam ingreditur, ut consulat te super filio suo, qui ægrotat: hæc et hæc loqueris ei. Cum ergo illa intraret, et dissimularet, se esse, quæ erat,
6. audivit Ahias sonitum pedum ejus introeuntis per ostium, et ait: ingredere uxor Jeroboam: quare aliam te esse simulas? ego autem missus sum ad te durus nuntius.
7. Vade et dic Jeroboam: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Quia exaltavi te de medio populi, et dedi te ducem super populum meum Israel,
8. et scidi regnum domus David et dedi illud tibi, et non fuisti sicut servus meus David, qui custodivit mandata mea, et secutus est me in toto corde suo, faciens, quod placitum esset in conspectu meo:
9. sed operatus es mala super omnes, qui fuerant ante te, et fecisti tibi deos alienos et conflatiles, ut me ad iracundiam provocares, me autem projecisti post corpus tuum:
10. idcirco ecce, ego inducam mala super domum Jeroboam, et percutiam de Jeroboam mingentem ad parietem, et clausum, et novissimum in Israel: et mundabo reliquias domus Jeroboam, sicut mundari solet fimus usque ad purum. *
11. Qui mortui fuerint de Jeroboam in civitate, comedent eos canes: qui autem mortui fuerint in agro, vorabunt eos aves cœli: quia Dominus locutus est. * (*Infr.* 15, 29.)
12. Tu igitur surge, et vade in domum tuam: et in ipso introitu

pedum tuorum in urbem morietur puer,
13. et planget eum omnis Israel, et sepeliet: iste enim solus inferetur de Jeroboam in sepulcrum, quia inventus est super eo sermo bonus a Domino Deo Israel in domo Jeroboam.
14. Constituet autem sibi Dominus regem super Israel, qui percutiet domum Jeroboam in hac die et in hoc tempore:
15. et percutiet Dominus Deus Israel, sicut moveri solet arundo in aqua, et evellet Israel de terra bona hac, quam dedit patribus eorum, et ventilabit eos trans flumen: quia fecerunt sibi lucos, ut irritarent Dominum.
16. Et tradet Dominus Israel propter peccata Jeroboam, qui peccavit et peccare fecit Israel.
17. Surrexit itaque uxor Jeroboam, et abiit, et venit in Thersa; cumque illa ingrederetur limen domus, puer mortuus est,
18. et sepelierunt eum. Et planxit eum omnis Israel juxta sermonem Domini, quem locutus est in manu servi sui Ahiæ prophetæ.
19. Reliqua autem verborum Jeroboam, quomodo pugnaverit, et quomodo regnaverit, ecce scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel.
20. Dies autem, quibus regnavit Jeroboam, viginti duo anni sunt, et dormivit cum patribus suis; regnavitque Nadab filius ejus pro eo.
21. Porro Roboam filius Salomonis regnavit in Juda. Quadraginta et unius anni erat Roboam, cum regnare cœpisset; decem et septem annos regnavit in Jerusalem civitate, quam elegit Dominus, ut poneret nomen suum ibi, ex omnibus tribubus Israel. Nomen autem matris ejus Naama Ammanitis. *
22. Et fecit Judas malum coram Domino, et irritaverunt eum super omnibus, quæ fecerant patres eorum in peccatis suis quæ peccaverunt. * (II. *Par.* 12, 13.)
23. Aedificaverunt enim et ipsi sibi aras, et statuas et lucos super omnem collem excelsum et subter omnem arborem frondosam;
24. sed et effeminati fuerunt in terra, feceruntque omnes abominationes gentium, quas attrivit Dominus ante faciem filiorum Israel.
25. In quinto autem anno regni Roboam ascendit Sesac rex Aegypti in Jerusalem,
26. et tulit thesauros domus Domini et thesauros regios, et universa diripuit; scuta quoque aurea, quæ fecerat Salomon, (*Supr.* 10, 16.)
27. pro quibus fecit rex Roboam scuta ærea, et tradidit ea in manum ducum scutariorum et eorum, qui excubabant ante ostium domus regis.
28. Cumque ingrederetur rex in domum Domini, portabant ea qui præeundi habebant officium; et postea reportabant ad armentarium scutariorum.
29. Reliqua autem sermonum Roboam, et omnia quæ fecit, ecce scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda.
30. Fuitque bellum inter Roboam et Jeroboam cunctis diebus.
31. Dormivitque Roboam cum patribus suis, et sepultus est cum eis in civitate David. Nomen autem matris ejus Naama Ammanitis, et regnavit Abiam filius ejus pro eo.

CAUT XV.

1. Igitur in octavo decimo anno regni Jeroboam filii Nabat, regnavit Abiam super Judam.
2. Tribus annis regnavit in Jerusalem; nomen matris ejus Maacha filia Abessalom. (II. *Par.* 13, 2.)
3. Ambulavitque in omnibus peccatis patris sui, quæ fecerat ante eum; nec erat cor ejus perfectum cum Domino Deo suo, sicut cor David patris ejus.
4. Sed propter David dedit ei Dominus Deus suus lucernam in Jerusalem, ut suscitaret filium ejus post eum, et statueret Jerusalem,
5. eo quod fecisset David rectum in oculis Domini, et non declinasset ab omnibus, quæ præceperat ei, cunctis diebus vitæ suæ, excepto sermone Uriæ Hethæi. (II. *Reg.* 11, 4.)
6. Attamen bellum fuit inter Ro-

boam et Jeroboam omni tempore vitæ ejus.
7. Reliqua autem sermonum Abiam, et omnia quæ fecit: nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda? Fuitque prœlium inter Abiam et inter Jeroboam. (II. *Par.* 13, 3.)
8. Et dormivit Abiam cum patribus suis, et sepelierunt eum in civitate David; regnavitque Asa filius ejus pro eo. (II. *Par.* 14, 1.)
9. In anno ergo vigesimo Jeroboam regis Israel regnavit Asa rex Juda,
10. et quadraginta et uno anno regnavit in Jerusalem. Nomen matris ejus Maacha, filia Abessalom.
11. Et fecit Asa rectum ante conspectum Domini, sicut David pater ejus;
12. et abstulit effeminatos de terra, purgavitque universas sordes idolorum, quæ fecerant patres ejus.
13. Insuper et Maacham matrem suam amovit, ne esset princeps in sacris Priapi, et in luco ejus, quem consecraverat; subvertitque specum ejus, et confregit simulacrum turpissimum, et combussit in torrente Cedron;
14. excelsa autem non abstulit. Verumtamen cor Asa perfectum erat cum Domino cunctis diebus suis,
15. et intulit ea, quæ sanctificaverat pater suus, et voverat, in domum Domini; argentum et aurum, et vasa.
16. Bellum autem erat inter Asa, et Baasa regem Israel cunctis diebus eorum.
17. Ascendit quoque Baasa rex Israel in Judam, et ædificavit Rama, ut non posset quispiam egredi vel ingredi de parte Asa regis Juda. (II. *Par.* 16, 1.)
18. Tollens itaque Asa omne argentum et aurum, quod remanserat in thesauris domus Domini et in thesauris domus regiæ, et dedit illud in manus servorum suorum; et misit ad Benadad filium Tabremon filii Hezion, regem Syriæ, qui habitabat in Damasco, dicens:
19. Fœdus est inter me et te, et inter patrem meum et patrem tuum: ideo misi tibi munera argentum et aurum, et peto, ut venias, et irritum facias fœdus, quod habes cum Baasa rege Israel, et recedat a me.
20. Acquiescens Benadad regi Asa, misit principes exercitus sui in civitates Israel; et percusserunt Ahion et Dan et Abel domum Maacha, et universam Cenneroth, omnem scilicet terram Nephthali.
21. Quod cum audisset Baasa, intermisit ædificare Rama, et reversus est in Thersa.
22. Rex autem Asa nuntium misit in omnem Judam dicens: Nemo sit excusatus. Et tulerunt lapides de Rama, et ligna ejus, quibus ædificaverat Baasa, et exstruxit de eis rex Asa Gabaa Benjamin, et Maspha.
23. Reliqua autem omnium sermonum Asa, et universæ fortitudines ejus, et cuncta quæ fecit, et civitates, quas exstruxit: nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda? Verumtamen in tempore senectutis suæ doluit pedes.
24. Et dormivit cum patribus suis, et sepultus est cum eis in civitate David patris sui. Regnavitque Josaphat filius ejus pro eo. (II. *Par.* 17, 1.)
25. Nadab vero, filius Jeroboam, regnavit super Israel anno secundo Asa regis Juda; regnavitque super Israel duobus annis.
26. Et fecit quod malum est in conspectu Domini, et ambulavit in viis patris sui, et in peccatis ejus, quibus peccare fecit Israel.
27. Insidiatus est autem ei Baasa filius Ahiæ de domo Issachar, et percussit eum in Gebbethon, quæ est urbs Philisthinorum; siquidem Nadab et omnis Israel obsidebant Gebbethon.
28. Interfecit ergo illum Baasa in anno tertio Asa regis Juda, et regnavit pro eo.
29. Cumque regnasset, percussit omnem domum Jeroboam, non dimisit ne unam quidem animam de semine ejus, donec deleret eum juxta verbum Domini, quod locutus fuerat in manu servi sui Ahiæ Silonitis, (*Infr.* 21, 22. *Supr.* 14, 10.)

30. propter peccata Jeroboam, quæ peccaverat, et quibus peccare fecerat Israel; et propter delictum, quo irritaverat Dominum Deum Israel.
31. Reliqua autem sermonum Nadab et omnia, quæ operatus est: nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel?
32. Fuitque bellum inter Asa et Baasa regem Israel cunctis diebus eorum.
33. Anno tertio Asa regis Juda regnavit Baasa, filius Ahiæ, super omnem Israel in Thersa viginti quatuor annis.
34. Et fecit malum coram Domino, ambulavitque in via Jeroboam, et in peccatis ejus, quibus peccare fecit Israel.

CAPUT XVI.

1. Factus est autem sermo Domini ad Jehu filium Hanani contra Baasa, dicens:
2. Pro eo, quod exaltavi te de pulvere, et posui te ducem super populum meum Israel, tu autem ambulasti in via Jeroboam, et peccare fecisti populum meum Israel, ut me irritares in peccatis eorum:
3. ecce ego demetam posteriora Baasa, et posteriora domus ejus, et faciam domum tuam sicut domum Jeroboam filii Nabat.
4. Qui mortuus fuerit de Baasa in civitate, comedent eum canes: et qui mortuus fuerit ex eo in regione, comedent eum volucres cœli. (*Supr.* 14, 11.)
5. Reliqua autem sermonum Baasa, et quæcumque fecit, et prœlia ejus: nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel? (II. *Par.* 16, 1.)
6. Dormivit ergo Baasa cum patribus suis, sepultusque est in Thersa; et regnavit Ela filius ejus pro eo.
7. Cum autem in manu Jehu filii Hanani prophetæ verbum Domini factum esset contra Baasa, et contra domum ejus, et contra omne malum, quod fecerat coram Domino, ad irritandum eum in operibus manuum suarum, ut fieret sicut domus Jeroboam: ob hanc causam occidit eum, hoc est, Jehu filium Hanani, prophetam.
8. Anno vigesimo sexto Asa regis Juda regnavit Ela filius Baasa super Israel in Thersa duobus annis.
9. Et rebellavit contra eum servus suus Zambri, dux mediæ partis equitum; erat autem Ela in Thersa bibens et temulentus in domo Arsa præfecti Thersa.
10. Irruens ergo Zambri percussit, et occidit eum anno vigesimo septimo Asa regis Juda, et regnavit pro eo. (IV. *Reg.* 9, 31.)
11. Cumque regnasset, et sedisset super solium ejus, percussit omnem domum Baasa, et non dereliquit ex ea mingentem ad parietem, et propinquos et amicos ejus.
12. Delevitque Zambri omnem domum Baasa juxta verbum Domini, quod locutus fuerat ad Baasa in manu Jehu prophetæ,
13. propter universa peccata Baasa et peccata Ela filii ejus, qui peccaverunt, et peccare fecerunt Israel, provocantes Dominum Deum Israel in vanitatibus suis.
14. Reliqua autem sermonum Ela, et omnia quæ fecit: nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel?
15. Anno vigesimo septimo Asa regis Juda regnavit Zambri septem diebus in Thersa; porro exercitus obsidebat Gebbethon urbem Philisthinorum.
16. Cumque audisset, rebelasse Zambri, et occidisse regem, fecit sibi regem omnis Israel Amri, qui erat princeps militiæ super Israel in die illa in castris.
17. Ascendit ergo Amri et omnis Israel cum eo de Gebbethon, et obsidebant Thersa.
18. Videns autem Zambri, quod expugnanda esset civitas, ingressus est palatium, et succendit se cum domo regia; et mortuus est
19. in peccatis suis, quæ peccaverat faciens malum coram Domino et ambulans in via Jeroboam, et in peccato ejus, quo fecit peccare Israel.
20. Reliqua autem sermonum Zambri, et insidiarum ejus, et tyrannidis:

nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel?

21. Tunc divisus est populus Israel in duas partes; media pars populi sequebatur Thebni filium Gineth, ut constitueret eum regem; et media pars Amri.

22. Prævaluit autem populus, qui erat cum Amri, populo qui sequebatur Thebni filium Gineth; mortuusque est Thebni, et regnavit Amri.

23. Anno trigesimo primo Asa regis Juda regnavit Amri super Israel duodecim annis; in Thersa regnavit sex annis.

24. Emitque montem Samariæ a Somer duobus talentis argenti, et ædificavit eum, et vocavit nomen civitatis, quam exstruxerat, nomine Somer, domini montis, Samariam.

25. Fecit autem Amri malum in conspectu Domini, et operatus est nequiter super omnes, qui fuerunt ante eum.

26. Ambulavitque in omni via Jeroboam filii Nabat et in peccatis ejus, quibus peccare fecerat Israel, ut irritaret Dominum Deum Israel in vanitatibus suis.

27. Reliqua autem sermonum Amri, et prœlia ejus, quæ gessit: nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel?

28. Dormivitque Amri cum patribus suis, et sepultus est in Samaria; regnavitque Achab filius ejus pro eo.

29. Achab vero filius Amri regnavit super Israel anno trigesimo octavo Asa regis Juda. Et regnavit Achab filius Amri super Israel in Samaria viginti et duobus annis.

30. Et fecit Achab filius Amri malum in conspectu Domini super omnes, qui fuerunt ante eum.

31. Nec suffecit ei, ut ambularet in peccatis Jeroboam filii Nabat; insuper duxit uxorem Jezabel filiam Ethbaal regis Sidoniorum. Et abiit, et servivit Baal, et adoravit eum.

32. Et posuit aram Baal in templo Baal, quod ædificaverat in Samaria,

33 et plantavit lucum; et addidit Achab in opere suo, irritans Dominum Deum Israel super omnes reges Israel, qui fuerunt ante eum.

34. In diebus ejus ædificavit Hiel, de Bethel, Jericho; in Abiram primitivo suo fundavit eam, et in Segub novissimo suo posuit portas ejus, juxta verbum Domini, quod locutus fuerat in manu Josue filii Nun. (*Jos.* 6, 26.)

CAPUT XVII.

1. Et dixit Elias Thesbites de habitatoribus Galaad ad Achab: Vivit Dominus Deus Israel, in cujus conspectu sto, si erit annis his ros et pluvia, nisi juxta oris mei verba. (*Eccli.* 48, 1. *Jac.* 5, 17.)

2. Et factum est verbum Domini ad eum dicens:

3. Recede hinc, et vade contra orientem, et abscondere in torrente Carith, qui est contra Jordanem,

4. et ibi de torrente bibes: corvisque praecepi, ut pascant te ibi.

5. Abiit ergo, et fecit juxta verbum Domini; cumque abiisset, sedit in torrente Carith, qui est contra Jordanem.

6. Corvi quoque deferebant ei panem et carnes mane, similiter panem et carnes vesperi, et bibebat de torrente.

7. Post dies autem siccatus est torrens; non enim pluerat super terram.

8. Factus est ergo sermo Domini ad eum, dicens:

9. Surge, et vade in Sarephta Sidoniorum, et manebis ibi: præcepi enim ibi mulieri viduæ, ut pascat te.

10. Surrexit, et abiit in Sarephta. Cumque venisset ad portam civitatis, apparuit ei mulier vidua colligens ligna, et vocavit eam, dixitque ei: Da mihi paululum aquæ in vase, ut bibam. (*Luc.* 4, 26.)

11. Cumque illa pergeret, ut afferret, clamavit post tergum ejus, dicens: Affer mihi, obsecro, et buccellam panis in manu tua.

12. Quæ respondit: Vivit Dominus Deus tuus, quia non habeo panem, nisi quantum pugillus capere potest farinæ in hydria, et paululum olei in lecytho: en colligo duo ligna, ut ingrediar et faciam illum mihi et filio meo, ut comedamus, et moriamur.

13. Ad quam Elias ait: Noli timere, sed vade, et fac sicut dixisti: verumtamen mihi primum fac de ipsa farinula subcineritium panem parvulum, et affer ad me: tibi autem et filio tuo facies postea.

14. Hæc autem dicit Dominus Deus Israel: Hydria farinæ non deficiet, nec lecythus olei minuetur usque ad diem, in qua Dominus daturus est pluviam super faciem terræ.

15. Quæ abiit, et fecit juxta verbum Eliæ; et comedit ipse, et illa, et domus ejus; et ex illa die

16. hydria farinæ non defecit, et lecythus olei non est imminutus, juxta verbum Domini, quod locutus fuerat in manu Eliæ.

17. Factum est autem post haec, ægrotavit filius mulieris matrisfamilias; et erat languor fortissimus ita, ut non remaneret in eo halitus.

18. Dixit ergo ad Eliam: Quid mihi et tibi, vir Dei? ingressus es ad me, ut rememorarentur iniquitates meæ, et interficeres filium meum?

19. Et ait ad eam Elias: Da mihi filium tuum. Tulitque eum de sinu ejus, et portavit in cœnaculum ubi ipse manebat, et posuit super lectulum suum.

20. Et clamavit ad Dominum, et dixit: Domine Deus meus, etiamne viduam, apud quam ego utcumque sustentor, afflixisti, ut interficeres filium ejus?

21. Et expandit se, atque mensus est super puerum tribus vicibus, et clamavit ad Dominum, et ait: Domine Deus meus, revertatur, obsecro, anima pueri hujus in viscera ejus. (IV. *Reg.* 4, 34. *Act.* 20, 10.)

22. Et exaudivit Dominus vocem Eliae; et reversa est anima pueri intra eum, et revixit.

23. Tulitque Elias puerum, et deposuit eum de cœnaculo in inferiorem domum et tradidit matri suae, et ait illi: En vivit filius tuus.

24. Dixitque mulier ad Eliam: Nunc in isto cognovi, quoniam vir Dei es tu, et verbum Domini in ore tuo verum est.

CAPUT XVIII.

1. Post dies multos factum est verbum Domini ad Eliam, in anno tertio, dicens: Vade, et ostende te Achab, ut dem pluviam super faciem terræ.

2. Ivit ergo Elias, ut ostenderet se Achab; erat autem fames vehemens in Samaria.

3. Vocavitque Achab Abdiam dispensatorem domus suæ; Abdias autem timebat Dominum valde.

4. Nam cum interficeret Jezabel prophetas Domini, tulit ille centum prophetas, et abscondit eos quinquagenos et quinquagenos in speluncis, et pavit eos pane et aqua.

5. Dixit ergo Achab ad Abdiam: Vade in terram ad universos fontes aquarum, et in cunctas valles, si forte possimus invenire herbam, et salvare equos et mulos, et non penitus jumenta intereant.

6. Diviseruntque sibi regiones, ut circuirent eas: Achab ibat per viam unam, et Abdias per viam alteram seorsum.

7. Cumque esset Abdias in via, Elias occurrit ei; qui cum cognovisset eum, cecidit super faciem suam, et ait: Num tu es, domine mi, Elias?

8. Cui ille respondit: Ego. Vade, et dic domino tuo: Adest Elias.

9. Et ille: Quid peccavi, inquit, quoniam tradis me servum tuum in manu Achab, ut interficiat me?

10. Vivit Dominus Deus tuus, quia non est gens aut regnum, quo non miserit dominus meus te requirens: et respondentibus cunctis: Non est hic, adjuravit regna singula et gentes, eo quod minime repertreris.

11. Et nunc tu dicis mihi: Vade, et dic domino tuo: Adest Elias.

12. Cumque recessero a te, Spiritus Domini asportabit te in locum, quem ego ignoro: et ingressus nuntiabo Achab, et non inveniens te, interficiet me: servus autem tuus timet Dominum ab infantia sua.

13. Numquid non indicatum est tibi domino meo, quid fecerim, cum interficeret Jezabel prophetas Domini, quod absconderim de prophetis Do-

mini centum viros, quinquagenos et quinquagenos in speluncis, et paverim eos pane et aqua?

14. Et nunc tu dicis: Vade, et dic domino tuo: Adest Elias: ut interficiat me?

15. Et dixit Elias: Vivit Dominus exercituum, ante cujus vultum sto, quia hodie apparebo ei.

16. Abiit ergo Abdias in occursum Achab, et indicavit ei; venitque Achab in occursum Eliae.

17. Et cum vidisset eum, ait: Tune es ille, qui conturbas Israel?

18. Et ille ait: Non ego turbavi Israel, sed tu et domus patris tui, qui dereliquistis mandata Domini, et secuti estis Baalim.

19. Verumtamen nunc mitte, et congrega ad me universum Israel in monte Carmeli, et prophetas Baal quadringentos quinquaginta, prophetasque lucorum quadringentos, qui comedunt de mensa Jezabel.

20. Misit Achab ad omnes filios Israel, et congregavit prophetas in monte Carmeli.

21. Accedens autem Elias ad omnem populum, ait: Usquequo claudicatis in duas partes? si Dominus est Deus, sequimini eum: si autem Baal, sequimini illum. Et non respondit ei populus verbum.

22. Et ait rursus Elias ad populum: Ego remansi propheta Domini solus: prophetæ autem Baal quadringenti et quinquaginta viri sunt.

23. Dentur nobis duo boves, et illi eligant sibi bovem unum, et in frusta cædentes ponant super ligna, ignem autem non supponant: et ego faciam bovem alterum, et imponam super ligna, ignem autem non supponam.

24. Invocate nomina deorum vestrorum, et ego invocabo nomen Domini mei: et Deus, qui exaudierit per ignem, ipse sit Deus. Respondens omnis populus ait: Optima propositio.

25. Dixit ergo Elias prophetis Baal: Eligite vobis bovem unum, et facite primi, quia vos plures estis: et invocate nomina deorum vestrorum, ignemque non supponatis.

26. Qui cum tulissent bovem, quem dederat eis, fecerunt et invocabant nomen Baal de mane usque ad meridiem, dicentes: Baal, exaudi nos. Et non erat vox, nec qui responderet; transiliebantque altare, quod fecerant.

27. Cumque esset jam meridies, illudebat illis Elias, dicens: Clamate voce majore: Deus enim est, et forsitan loquitur, aut in diversorio est, aut in itinere, aut certe dormit, ut excitetur.

28. Clamabant ergo voce magna, et incidebant se juxta ritum suum cultris et lanceolis, donec perfunderentur sanguine.

29. Postquam autem transiit meridies, et illis prophetantibus venerat tempus, quo sacrificium offerri solet, nec audiebatur vox, nec aliquis respondebat, nec attendebat orantes;

30. dixit Elias omni populo: Venite ad me. Et accedente ad se populo, curavit altare Domini, quod destructum fuerat.

31. Et tulit duodecim lapides juxta numerum tribuum filiorum Jacob, ad quem factus est sermo Domini, dicens? Israel erit nomen tuum.*

32. Et ædificavit de lapidibus altare in nomine Domini; fecitque aquæductum, quasi per duas aratiunculas in circuitu altaris,

33. et composuit ligna, divisitque per membra bovem, et posuit super ligna,* (*Gen.* 32, 28.)

34. et ait: Implete quatuor hydrias aqua, et fundite super holocaustum, et super ligna. Rursumque dixit: Etiam secundo hoc facite. Qui cum fecissent secundo, ait: Etiam tertio idipsum facite. Feceruntque tertio;

35. et currebant aquæ circum altare, et fossa aquæductus repleta est.

36. Cumque jam tempus esset, ut offerretur holocaustum, accedens Elias propheta ait: Domine Deus Abraham et Isaac et Israel, ostende hodie, quia tu es Deus Israel et ego servus tuus, et juxta præceptum tuum feci omnia verba hæc.

37. Exaudi me, Domine, exaudi me, ut discat populus iste, quia tu

es Dominus Deus, et tu convertisti cor eorum iterum.
38. Cecidit autem ignis Domini, et voravit holocaustum, et ligna, et lapides, pulverem quoque, et aquam, quæ erat in aquæductu, lambens.
39. Quod cum vidisset omnis populus, cecidit in faciem suam, et ait: Dominus ipse est Deus, Dominus ipse est Deus.
40. Dixitque Elias ad eos: Apprehendite prophetas Baal, et ne unus quidem effugiat ex eis. Quos cum apprehendissent, duxit eos Elias ad torrentem Cison, et interfecit eos ibi.
41. Et ait Elias ad Achab: Ascende, comede, et bibe: quia sonus multæ pluviæ est.
42. Ascendit Achab, ut comederet et biberet; Elias autem ascendit in verticem Carmeli, et pronus in terram posuit faciem suam inter genua sua,
43. et dixit ad puerum suum: Ascende, et prospice contra mare. Qui cum ascendisset, et contemplatus esset, ait: Non est quidquam. Et rursum ait illi: Revertere septem vicibus.
44. In septima autem vice, ecce, nubecula parva quasi vestigium hominis ascendebat de mari. Qui ait: Ascende, et dic Achab: Junge currum tuum et descende, ne occupet te pluvia.
45. Cumque se verteret huc atque illuc, ecce cœli contenebrati sunt, et nubes et ventus, et facta est pluvia grandis. Ascendens itaque Achab abiit in Jezrahel;
46. et manus Domini facta est super Eliam, accinctisque lumbis currebat ante Achab, donec veniret in Jezrahel.

CAPUT XIX.

1. Nuntiavit autem Achab Jezabel omnia, quæ fecerat Elias, et quo modo occidisset universos prophetas gladio.
2. Misitque Jezabel nuntium ad Eliam, dicens: Hæc mihi faciant dii, et hæc addant, nisi hac hora cras posuero animam tuam sicut animam unius ex illis.
3. Timuit ergo Elias, et surgens abiit quocumque eum ferebat voluntas; venitque in Bersabee Juda, et dimisit ibi puerum suum,
4. et perrexit in desertum, viam unius diei. Cumque venisset, et sederet super unam juniperum, petivit animæ suæ, ut moreretur, et ait: Sufficiat mihi, Domine, tolle animam meam: neque enim melior sum, quam patres mei.
5. Projecitque se, et obdormivit in umbra juniperi; et ecce Angelus Domini tetigit eum, et dixit illi: Surge et comede.
6. Respexit, et ecce ad caput suum subcineritius panis, et vas aquæ; comedit ergo, et bibit, et rursum obdormivit.
7. Reversusque est Angelus Domini secundo, et tetigit eum, dixitque illi: Surge, comede: grandis enim tibi restat via.
8. Qui cum surrexisset, comedit et bibit, et ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus et quadraginta noctibus, usque ad montem Dei Horeb.
9. Cumque venisset illuc, mansit in spelunca; et ecce sermo Domini ad eum, dixitque illi: Quid hic agis, Elia?
10. At ille respondit: Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum tuum filii Israel, altaria tua destruxerunt, prophetas tuos occiderunt gladio, derelictus sum ego solus, et quærunt animam meam, ut auferant eam.
11. Et ait ei: Egredere, et sta in monte coram Domino: et ecce Dominus transit, et spiritus grandis et fortis, subvertens montes, et conterens petras ante Dominum, non in spiritu Dominus: et post spiritum commotio, non in commotione Dominus:
12. et post commotionem ignis, non in igne Dominus, et post ignem sibilus auræ tenuis.
13. Quod cum audisset Elias, operuit vultum suum pallio, et egressus stetit in ostio speluncæ; et ecce vox ad eum dicens: Quid hic agis Elia?
14. Et ille respondit: Zelo zelatus

sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum tuum filii Israel, altaria tua destruxerunt, prophetas tuos occiderunt gladio: derelictus sum ego solus, et quærunt animam meam, ut auferant eam. (*Rom.* 11, 3.)
15. Et ait Dominus ad eum: Vade, et revertere in viam tuam per desertum in Damascum: cumque perveneris illuc, unges Hazael regem super Syriam,
16. et Jehu filium Namsi unges regem super Israel: Eliseum autem, filium Saphat, qui est de Abelmehula unges prophetam pro te. *
17. Et erit, quicumque fugerit gladium Hazael, occidet eum Jehu: et quicumque fugerit gladium Jehu, interficiet eum Eliseus. * (IV. *Reg.* 9, 1.)
18. Et derelinquam mihi in Israel septem millia virorum, quorum genua non sunt incurvata ante Baal, et omne os, quod non adoravit eum osculans manum. (*Rom.* 11, 4.)
19. Profectus ergo inde Elias, reperit Eliseum filium Saphat, arantem in duodecim jugis boum; et ipse in duodecim jugis boum arantibus unus erat; cumque venisset Elias ad eum, misit pallium suum super illum.
20. Qui statim relictis bobus cucurrit post Eliam, et ait: Osculer, oro, patrem meum, et matrem meam, et sic sequar te. Dixitque ei: Vade, et revertere: quod enim meum erat, feci tibi.
21. Reversus autem ab eo, tulit par boum et mactavit illud, et in aratro boum coxit carnes, et dedit populo, et comederunt; consurgensque abiit, et secutus est Eliam, et ministrabat ei.

CAPUT XX.

1. Porro Benadad, rex Syriæ, congregavit omnem exercitum suum, et triginta duos reges secum, et equos et currus; et ascendens pugnabat contra Samariam, et obsidebat eam.
2. Mittensque nuntios ad Achab regem Israel in civitatem,
3. ait: Hæc dicit Benadad: Argentum tuum et aurum tuum meum est: et uxores tuæ, et filii tui optimi mei sunt.
4. Responditque rex Israel: Juxta verbum tuum, domine mi rex, tuus sum ego, et omnia mea.
5. Revertentesque nuntii dixerunt: Hæc dicit Benadad, qui misit nos ad te: Argentum tuum et aurum tuum, et uxores tuas et filios tuos dabis mihi.
6. Cras igitur hac eadem hora mittam servos meos ad te, et scrutabuntur domum tuam, et domum servorum tuorum: et omne, quod eis placuerit, ponent in manibus suis, et auferent.
7. Vocavit autem rex Israel omnes seniores terræ, et ait: Animadvertite, et videte, quoniam insidietur nobis: misit enim ad me pro uxoribus meis et filiis, et pro argento et auro, et non abnui.
8. Dixeruntque omnes majores natu, et universus populus ad eum: Non audias, neque acquiescas illi.
9. Respondit itaque nuntiis Benadad: Dicite domino meo regi: Omnia propter quæ misisti ad me servum tuum in initio, faciam: hanc autem rem facere non possum.
10. Reversique nuntii retulerunt ei. Qui remisit, et ait: Hæc faciant mihi dii, et hæc addant, si suffecerit pulvis Samariæ pugillis omnis populi, qui sequitur me.
11. Et respondens rex Israel ait: Dicite ei: Ne glorietur accinctus æque ut discinctus.
12. Factum est autem, cum audisset Benadad verbum istud, bibebat ipse et reges in umbraculis, et ait servis suis: Circumdate civitatem. Et circumdederunt eam.
13. Et ecce propheta unus accedens ad Achab regem Israel, ait ei: Hæc dicit Dominus: Certe vidisti omnem multitudinem hanc nimiam? Ecce, ego tradam eam in manu tua hodie, ut scias, quia ego sum Dominus.
14. Et ait Achab: Per quem? Dixitque ei: Hæc dicit Dominus: Per pedissequos principum provinciarum. Et ait: Quis incipiet prœliari? Et ille dixit: Tu.
15. Recensuit ergo pueros principum

provinciarum, et reperit numerum ducentorum triginta duorum; et recensuit post eos populum, omnes filios Israel, septem millia;

16. et egressi sunt meridie. Benadad autem bibebat temulentus in umbraculo suo, et reges triginta duo cum eo, qui ad auxilium ejus venerant.

17. Egressi sunt autem pueri principum provinciarum in prima fronte. Misit itaque Benadad, qui nuntiaverunt ei, dicentes: Viri egressi sunt de Samaria.

18. Et ille ait: Sive pro pace veniunt, apprehendite eos vivos: sive ut prœlientur, vivos eos capite.

19. Egressi sunt ergo pueri principum provinciarum, ac reliquus exercitus sequebatur;

20. et percussit unusquisque virum, qui contra se veniebat; fugeruntque Syri, et persecutus est eos Israel. Fugit quoque Benadad rex Syriæ in equo cum equitibus suis.

21. Necnon egressus rex Israel percussit equos et currus, et percussit Syriam plaga magna.

22. (Accedens autem propheta ad regem Israel, dixit ei: Vade, et confortare, et scito, et vide, quid facias: sequenti enim anno rex Syriæ ascendet contra te.)

23. Servi vero regis Syriæ dixerunt ei: Dii montium sunt dii eorum, ideo superaverunt nos: sed melius est, ut pugnemus contra eos in campestribus, et obtinebimus eos.

24. Tu ergo verbum hoc fac: Amove reges singulos ab exercitu tuo, et pone principes pro eis:

25. et instaura numerum militum, qui ceciderunt de tuis, et equos secundum equos pristinos, et currus secundum currus, quos ante habuisti: et pugnabimus contra eos in campestribus, et videbis, quod obtinebimus eos. Credidit consilio eorum, et fecit ita.

26. Igitur postquam annus transierat, recensuit Benadad Syros, et ascendit in Aphec, ut pugnaret contra Israel.

27. Porro filii Israel recensiti sunt, et acceptis cibariis profecti ex adverso, castraque metati sunt contra eos, quasi duo parvi greges caprarum; Syri autem repleverunt terram.

28. (Et accedens unus vir Dei, dixit ad regem Israel: Hæc dicit Dominus: Quia dixerunt Syri: Deus montium est Dominus, et non est Deus vallium: dabo omnem multitudinem hanc grandem in manu tua, et scietis quia ego sum Dominus.)

29. Dirigebantque septem diebus ex adverso hi atque illi acies, septima autem die commissum est bellum; percusseruntque filii Israel de Syris centum millia peditum in die una.

30. Fugerunt autem, qui remanserant in Aphec, in civitatem; et cecidit murus super viginti septem millia hominum, qui remanserant. Porro Benadad fugiens ingressus est civitatem, in cubiculum, quod erat intra cubiculum.

31. Dixeruntque ei servi sui: Ecce, audivimus, quod reges domus Israel clementes sint: ponamus itaque saccos in lumbis nostris, et funiculos in capitibus nostris, et egrediamur ad regem Israel: forsitan salvabit animas nostras.

32. Accinxerunt saccis lumbos suos, et posuerunt funiculos in capitibus suis, veneruntque ad regem Israel, et dixerunt ei: Servus tuus Benadad dicit: Vivat, oro te, anima mea. Et ille ait: Si adhuc vivit, frater meus est.

33. Quod acceperunt viri pro omine, et festinantes rapuerunt verbum ex ore ejus, atque dixerunt: Frater tuus Benadad. Et dixit eis: Ite, et adducite eum ad me. Egressus est ergo ad eum Benadad, et levavit eum in currum suum.

34. Qui dixit ei: Civitates, quas tulit pater meus a patre tuo, reddam: et plateas fac tibi in Damasco, sicut fecit pater meus in Samaria, et ego fœderatus recedam a te. Pepigit ergo fœdus, et dimisit eum.

35. Tunc vir quidam de filiis prophetarum dixit ad socium suum in sermone Domini: Percute me. At ille noluit percutere.

36. Cui ait: Quia nōluisti audire vocem Domini, ecce recedes a me,

et percutiet te leo. Cumque paululum recessisset ab eo, invenit eum leo, atque percussit.

37. Sed et alterum inveniens virum, dixit ad eum: Percute me. Qui percussit eum, et vulneravit.

38. Abiit ergo propheta, et occurrit regi in via, et mutavit aspersione pulveris os et oculos suos.

39. Cumque rex transisset, clamavit ad regem, et ait: Servus tuus egressus est ad prœliandum cominus; cumque fugisset vir unus, adduxit eum quidam ad me, et ait: Custodi virum istum; qui si lapsus fuerit, erit anima tua pro anima ejus, aut talentum argenti appendes.

40. Dum autem ego turbatus huc illucque me verterem, subito non comparuit. Et ait rex Israel ad eum: Hoc est judicium tuum, quod ipse decrevisti.

41. At ille statim abstersit pulverem de facie sua, et cognovit eum rex Israel, quod esset de prophetis.

42. Qui ait ad eum: Hæc dicit Dominus: Quia dimisisti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima ejus, et populus tuus pro populo ejus. (*Infr.* 22, 38.)

43. Reversus est igitur rex Israel in domum suam, audire contemnens, et furibundus venit in Samariam.

CAPUT XXI.

1. Post verba autem hæc, tempore illo vinea erat Naboth Jezrahelitæ, quæ erat in Jezrahel, juxta palatium Achab regis Samariæ.

2. Locutus est ergo Achab ad Naboth, dicens: Da mihi vineam tuam, ut faciam mihi hortum olerum, quia vicina est, et prope domum meam, daboque tibi pro ea vineam meliorem: aut, si commodius tibi putas, argenti pretium, quanto digna est.

3. Cui respondit Naboth: Propitius sit mihi Dominus, ne dem hereditatem patrum meorum tibi.

4. Venit ergo Achab in domum suam indignans, et frendens super verbo, quod locutus fuerat ad eum Naboth Jezrahelites, dicens: Non dabo tibi dereditatem patrum meorum. Et projiciens se in lectulum suum, avertit faciem suam ad parietem, et non comedit panem.

5. Ingressa est autem ad eum Jezabel uxor sua, dixitque ei: Quid est hoc? unde anima tua contristata est? et quare non comedis panem?

6. Qui respondit ei: Locutus sum Naboth Jezrahelitæ, et dixi ei: Da mihi vineam tuam, accepta pecunia: aut, si tibi placet, dabo tibi vineam meliorem pro ea. Et ille ait: Non dabo tibi vineam meam.

7. Dixit ergo ad eum Jezabel uxor ejus: Grandis auctoritatis es, et bene regis regnum Israel. Surge, et comede panem, et æquo animo esto, ego dabo tibi vineam Naboth Jezrahelitæ.

8. Scripsit itaque litteras ex nomine Achab, et signavit eas annulo ejus, et misit ad majores natu et optimates, qui erant in civitate ejus, et habitabant cum Naboth.

9. Litterarum autem hæc erat sententia: Prædicate jejunium, et sedere facite Naboth inter primos populi,

10. et submittite duos viros filios Belial contra eum, et falsum testimonium dicant: Benedixit Deum et regem: et educite eum, et lapidate: sicque moriatur.

11. Fecerunt ergo cives ejus majores natu et optimates, qui habitabant cum eo in urbe, sicut præceperat eis Jezabel, et sicut scriptum erat in litteris, quas miserat ad eos;

12. prædicaverunt jejunium, et sedere fecerunt Naboth inter primos populi.

13. Et adductis duobus viris filiis diaboli, fecerunt eos sedere contra eum; at illi, scilicet ut viri diabolici, dixerunt contra eum testimonium coram multitudine: Benedixit Naboth Deum et regem. Quam ob rem eduxerunt eum extra civitatem, et lapidibus interfecerunt.

14. Miseruntque ad Jezabel, dicentes: Lapidatus est Naboth, et mortuus est.

15. Factum est autem, cum audisset Jezabel lapidatum Naboth, et mortuum, locuta est ad Achab: Surge, et posside vineam Naboth

Jezrahelitæ, qui noluit tibi acquiescere, et dare eam accepta pecunia: non enim vivit Naboth, sed mortuus est.
16. Quod cum audisset Achab, mortuum videlicet Naboth, surrexit et descendebat in vineam Naboth Jezrahelitæ, ut possideret eam.
17. Factus est igitur sermo Domini ad Eliam Thesbiten, dicens:
18. Surge, et descende in occursum Achab regis Israel, qui est in Samaria: ecce ad vineam Naboth descendit, ut possideat eam:
19. et loqueris ad eum, dicens: Hæc dicit Dominus: Occidisti insuper et possedisti. Et post hæc addes: Hæc dicit Dominus: In loco hoc, in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, lambent quoque sanguinem tuum. (*Infr.* 22, 38.)
20. Et ait Achab ad Eliam: Num invenisti me inimicum tibi? Qui dixit: Inveni, eo quod venundatus sis, ut faceres malum in conspectu Domini.
21. Ecce ego inducam super te malum et demetam posteriora tua, et interficiam de Achab mingentem ad parietem, et clausum et ultimum in Israel. (IV. *Reg.* 9, 8.)
22. Et dabo domum tuam sicut domum Jeroboam filii Nabat, et sicut domum Baasa filii Ahia: quia egisti, ut me ad iracundiam provocares, et peccare fecisti Israel. (*Supr.* 15, 29. *Supr.* 16, 3.)
23. Sed et de Jezabel locutus est Dominus, dicens: Canes comedent Jezabel in agro Jezrahel. (IV. *Reg.* 9, 36.)
24. Si mortuus fuerit Achab in civitate, comedent eum canes: si autem mortuus fuerit in agro, comedent eum volucres cœli.
25. Igitur non fuit alter talis sicut Achab, qui venundatus est, ut faceret malum in conspectu Domini; concitavit enim eum Jezabel uxor sua,
26. et abominabilis factus est in tantum, ut sequeretur idola, quæ fecerant Amorrhæi, quos consumsit Dominus a facie filiorum Israel.
27. Itaque cum audisset Achab sermones istos, scidit vestimenta sua, et operuit cilicio carnem suam, jejunavitque et dormivit in sacco, et ambulavit demisso capite.
28. Et factus est sermo Domini ad Eliam Thesbiten, dicens:
29. Nonne vidisti humiliatum Achab coram me? quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus ejus, sed in diebus filii sui inferam malum domui ejus. (IV. *Reg.* 9, 26.)

CAPUT XXII.

1. Transierunt igitur tres anni absque bello inter Syriam et Israel.
2. In anno autem tertio, descendit Josaphat rex Juda ad regem Israel. (II. *Par.* 18, 2.)
3. (Dixitque rex Israel ad servos suos: Ignoratis, quod nostra sit Ramoth Galaad, et negligimus tollere eam de manu regis Syriæ?)
4. Et ait ad Josaphat: Veniesne mecum ad prœliandum in Ramoth Galaad?
5. Dixitque Josaphat ad regem Israel: Sicut ego sum, ita et tu: populus meus, et populus tuus unum sunt, et equites mei, equites tui. Dixitque Josaphat ad regem Israel: Quære, oro te, hodie sermonem Domini.
6. Congregavit ergo rex Israel prophetas, quadringentos circiter viros, et ait ad eos: Ire debeo in Ramoth Galaad ad bellandum, an quiescere? Qui responderunt: Ascende, et dabit eam Dominus in manu regis.
7. Dixit autem Josaphat: Non est hic propheta Domini quispiam, ut interrogemus per eum?
8. Et ait rex Israel ad Josaphat: Remansit vir unus, per quem possumus interrogare Dominum: sed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, sed malum, Michæas filius Jemla. Cui Josaphat ait: Ne loquaris ita rex.
9. Vocavit ergo rex Israel eunuchum quemdam, et dixit ei: Festina adducere Michæam filium Jemla.
10. Rex autem Israel et Josaphat rex Juda sedebant unusquisque in

solio suo, vestiti cultu regio, in area juxta ostium portæ Samariæ, et universi prophetæ prophetabant in conspectu eorum.

11. Fecit quoque sibi Sedecias filius Chanaana cornua ferrea, et ait: Hæc dicit Dominus: His ventilabis Syriam, donec deleas eam.

12. Omnesque prophetæ similiter prophetabant, dicentes: Ascende in Ramoth Galaad, et vade prospere, et tradet Dominus in manus regis.

13. Nuntius vero, qui ierat, ut vocaret Michæam, locutus est ad eum, dicens: Ecce sermones prophetarum ore uno regi bona prædicant: sit ergo sermo tuus similis eorum, et loquere bona.

14. Cui Michæas ait: Vivit Dominus, quia, quodcumque dixerit mihi Dominus, hoc loquar.

15. Venit itaque ad regem, et ait illi rex: Michæa, ire debemus in Ramoth Galaad ad prœliandum, an cessare? Cui ille respondit: Ascende, et vade prospere, et tradet eam Dominus in manus regis.

16. Dixit autem rex ad eum: Iterum atque iterum adjuro te, ut non loquaris mihi, nisi quod verum est, in nomine Domini.

17. Et ille ait: Vidi cunctum Israel dispersum in montibus, quasi oves non habentes pastorem, et ait Dominus: Non habent isti dominum: revertatur unusquisque in domum suam in pace. (*Num.* 27, 17.)

18. (Dixit ergo rex Israel ad Josaphat: Numquid non dixi tibi, quia non prophetat mihi bonum, sed semper malum?)

19. Ille vero addens, ait: Propterea audi sermonem Domini: Vidi Dominum sedentem super solium suum et omnem exercitum cœli assistentem ei a dexteris et a sinistris,

20. et ait Dominus: Quis decipiet Achab regem Israel, ut ascendat, et cadat in Ramoth Galaad? Et dixit unus verba hujuscemodi, et alius aliter.

21. Egressus est autem spiritus, et stetit coram Domino, et ait: Ego decipiam illum. Cui locutus est Dominus: In quo?

22. Et ille ait: Egrediar, et ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus. Et dixit Dominus: Decipies, et prævalebis: egredere et fac ita.

23. Nunc igitur ecce dedit Dominus spiritum mendacii in ore omnium prophetarum tuorum, qui hic sunt, et Dominus locutus est contra te malum.

24. Accessit autem Sedecias filius Chanaana, et percussit Michæam in maxillam, et dixit: Mene ergo dimisit Spiritus Domini, et locutus est tibi?

25. Et ait Michæas: Visurus es in die illa, quando ingredieris cubiculum intra cubiculum, ut abscondaris.

26. Et ait rex Israel: Tollite Michæam, et maneat apud Amon principem civitatis, et apud Joas filium Amelech,

27. et dicite eis: Hæc dicit rex: Mittite virum istum in carcerem, et sustentate eum pane tribulationis et aqua angustiæ, donec revertar in pace.

28. Dixitque Michæas: Si reversus fueris in pace, non est locutus in me Dominus. Et ait: Audite populi omnes.

29. Ascendit itaque rex Israel, et Josaphat rex Juda in Ramoth Galaad.

30. Dixit itaque rex Israel ad Josaphat: Sume arma, et ingredere prœlium, et induere vestibus tuis. Porro rex Israel mutavit habitum suum, et ingressus est bellum.

31. Rex autem Syriæ præceperat principibus curruum triginta duobus, dicens: Non pugnabitis contra minorem et majorem quempiam, nisi contra regem Israel solum.

32. Cum ergo vidissent principes curruum Josaphat, suspicati sunt, quod ipse esset rex Israel, et impetu facto pugnabant contra eum; et exclamavit Josaphat.

33. Intellexeruntque principes curruum, quod non esset rex Israel, et cessaverunt ab eo.

34. Vir autem quidam tetendit arcum, in incertum sagittam dirigens,

et casu percussit regem Israel inter pulmonem et stomachum. At ille dixit aurigæ suo: Verte manum tuam, et ejice me de exercitu, quia graviter vulneratus sum.
35. Commissum est ergo prœlium in die illa, et rex Israel stabat in curru suo contra Syros, et mortuus est vespere; fluebat autem sanguis plagæ in sinum currus,
36. et præco insonuit in universo exercitu antequam sol occumberet, dicens: Unusquisque revertatur in civitatem, et in terram suam.
37. Mortuus est autem rex, et perlatus est in Samariam; sepelieruntque regem in Samaria,
38. et laverunt currum ejus in piscina Samariæ, et linxerunt canes sanguinem ejus, et habenas laverunt, juxta verbum Domini, quod locutus fuerat. (*Supr.* 21, 19.)
39. Reliqua autem sermonum Achab, et universa quæ fecit, et domus eburnea, quam ædificavit, cunctarumque urbium, quas exstruxit: nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?
40. Dormivit ergo Achab cum patribus suis, et regnavit Ochozias filius ejus pro eo.
41. Josaphat vero, filius Asa, regnare cœperat super Judam anno quarto Achab regis Israel.
42. Triginta quinque annorum erat, cum regnare cœpisset, et viginti quinque annis regnavit in Jerusalem; nomen matris ejus Azuba filia Salai.
43. Et ambulavit in omni via Asa patris sui, et non declinavit ex ea; fecitque quod rectum erat in conspectu Domini.
44. Verumtamen excelsa non abstulit; adhuc enim populus sacrificabat, et adolebat incensum in excelsis.
45. Pacemque habuit Josaphat cum rege Israel.
46. Reliqua autem verborum Josaphat, et opera ejus, quæ gessit, et prœlia: nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda?
47. Sed et reliquias effeminatorum, qui remanserant in diebus Asa patris ejus, abstulit de terra.
48. Nec erat tunc rex constitutus in Edom.
49. Rex vero Josaphat fecerat classes in mari, quæ navigarent in Ophir propter aurum; et ire non potuerunt, quia confractæ sunt in Asiongaber.
50. Tunc ait Ochozias filius Achab ad Josaphat: Vadant servi mei cum servis tuis in navibus. Et noluit Josaphat.
51. Dormivitque Josaphat cum patribus suis, et sepultus est cum eis in civitate David patris sui; regnavitque Joram filius ejus pro eo.
52. Ochozias autem filius Achab regnare cœperat super Israel in Samaria anno septimo decimo Josaphat regis Juda, regnavitque super Israel duobus annis.
53. Et fecit malum in conspectu Domini, et ambulavit in via patris sui et matris suæ, et in via Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel.
54. Servivit quoque Baal, et adoravit eum, et irritavit Dominum Deum Israel juxta omnia, quæ fecerat pater ejus.

LIBER REGUM QUARTUS,
SECUNDUM HEBRAEOS:
MALACHIM SECUNDUS.

CAPUT I.

1. Prævaricatus est autem Moab in Israel, postquam mortuus est Achab.
2. Ceciditque Ochozias per cancellos cœnaculi sui, quod habebat in Samaria, et ægrotavit, misitque

nuntios, dicens ad eos: Ite, consulite Beelzebub, deum Accaron, utrum vivere queam de infirmitate mea hac?

3. Angelus autem Domini locutus est ad Eliam Thesbiten, dicens: Surge, et ascende in occursum nuntiorum regis Samariæ, et dices ad eos: Numquid non est Deus in Israel, ut eatis ad consulendum Beelzebub, deum Accaron?

4. Quam ob rem hæc dicit Dominus: De lectulo, super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris. Et abiit Elias.

5. Reversique sunt nuntii ad Ochoziam. Qui dixit eis: Quare reversi estis?

6. At illi responderunt ei: Vir occurrit nobis, et dixit ad nos: Ite, et revertimini ad regem, qui misit vos, et dicetis ei: Hæc dicit Dominus: Numquid, quia non erat Deus in Israel, mittis, ut consulatur Beelzebub, deus Accaron? Idcirco de lectulo, super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris.

7. Qui dixit eis: Cujus figuræ et habitus est vir ille, qui occurrit vobis, et locutus est verba hæc?

8. At illi dixerunt: Vir pilosus, et zona pellicea accinctus renibus. Qui ait: Elias Thesbites est.

9. Misitque ad eum quinquagenarium principem et quinquaginta qui erant sub eo. Qui ascendit ad eum, sedentique in vertice montis ait: Homo Dei, rex præcepit, ut descendas.

10. Respondensque Elias dixit quinquagenario: Si homo Dei sum, descendat ignis de cœlo, et devoret te et quinquaginta tuos. Descendit itaque ignis de cœlo, et devoravit eum et quinquaginta qui erant cum eo.

11. Rursumque misit ad eum principem quinquagenarium alterum et quinquaginta cum eo. Qui locutus est illi: Homo Dei, hæc dicit rex: Festina, descende.

12. Respondens Elias ait: Si homo Dei ego sum, descendat ignis de cœlo, et devoret te et quinquaginta tuos. Descendit ergo ignis de cœlo, et devoravit illum et quinquaginta ejus.

13. Iterum misit principem quinquagenarium tertium et quinquaginta, qui erant cum eo. Qui cum venisset, curvavit genua contra Eliam, et precatus est eum, et ait: Homo Dei, noli despicere animam meam et animas servorum tuorum, qui mecum sunt.

14. Ecce descendit ignis de cœlo, et devoravit duos principes quinquagenarios primos et quinquagenos, qui cum eis erant: sed nunc obsecro, ut miserearis animæ meæ.

15. Locutus est autem Angelus Domini ad Eliam, dicens: Descende cum eo, ne timeas. Surrexit igitur, et descendit cum eo ad regem,

16. et locutus est ei: Hæc dicit Dominus: Quia misisti nuntios ad consulendum Beelzebub, deum Accaron, quasi non esset Deus in Israel, a quo posses interrogare sermonem, ideo de lectulo, super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris.

17. Mortuus est ergo juxta sermonem Domini, quem locutus est Elias, et regnavit Joram frater ejus pro eo, anno secundo Joram filii Josaphat regis Judæ; non enim habebat filium.

18. Reliqua autem verborum Ochoziæ, quæ operatus est: nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

CAPUT II.

1. Factum est autem, cum levare vellet Dominus Eliam per turbinem in cœlum, ibant Elias et Eliseus de Galgalis.

2. Dixitque Elias ad Eliseum: Sede hic, quia Dominus misit me usque in Bethel. Cui ait Eliseus: Vivit Dominus, et vivit anima tua, quia non derelinquam te. Cumque descendissent Bethel,

3. egressi sunt filii prophetarum, qui erant in Bethel, ad Eliseum, et dixerunt ei: Numquid nosti, quia hodie Dominus tollet dominum tuum a te? Qui respondit: Et ego novi: silete.

4. Dixit autem Elias ad Eliseum: Sede hic, quia Dominus misit me in Jericho. Et ille ait: Vivit Dominus, et vivit anima tua, quia non derelinquam te. Cumque venissent Jericho,
5. accesserunt filii prophetarum, qui erant in Jericho, ad Eliseum, et dixerunt ei: Numquid nosti, quia Dominus hodie tollet dominum tuum a te? Et ait: Et ego novi: silete.
6. Dixit autem ei Elias: Sede hic, quia Dominus misit me usque ad Jordanem. Qui ait: Vivit Dominus, et vivit anima tua, quia non derelinquam te. Ierunt igitur ambo pariter,
7. et quinquaginta viri de filiis prophetarum secuti sunt eos, qui et steterunt econtra longe; illi autem ambo stabant super Jordanem.
8. Tulitque Elias pallium suum, et involvit illud, et percussit aquas, quæ divisæ sunt in utramque partem, et transierunt ambo persiccum.
9. Cumque transissent, Elias dixit ad Eliseum: Postula, quod vis, ut faciam tibi, antequam tollar a te. Dixitque Eliseus: Obsecro, ut fiat in me duplex spiritus tuus.
10. Qui respondit: Rem difficilem postulasti: attamen si videris me, quando tollar a te, erit tibi, quod petisti: si autem non videris, non erit.
11. Cumque pergerent, et incedentes sermocinarentur, ecce currus igneus et equi ignei diviserunt utrumque; et ascendit Elias per turbinem in cœlum. (*Eccli.* 48, 13. I. *Mach.* 2, 58.)
12. Eliseus autem videbat, et clamabat: Pater mi, pater mi, currus Israel, et auriga ejus. Et non vidit eum amplius; apprehenditque vestimenta sua, et scidit illa in duas partes.
13. Et levavit pallium Eliæ, quod ceciderat ei, reversusque stetit super ripam Jordanis,
14. et pallio Eliæ, quod ceciderat ei, percussit aquas, et non sunt divisæ; et dixit: Ubi est Deus Eliæ etiam nunc? Percussitque aquas, et divisæ sunt huc atque illuc, et transiit Eliseus.
15. Videntes autem filii prophetarum, qui erant in Jericho econtra, dixerunt: Requievit spiritus Eliæ super Eliseum. Et venientes in occursum ejus adoraverunt eum proni in terram,
16. dixeruntque illi: Ecce, cum servis tuis sunt quinquaginta viri fortes, qui possunt ire, et quærere dominum tuum, ne forte tulerit eum Spiritus Domini, et projecerit eum in unum montium, aut in unam vallium. Qui ait: Nolite mittere.
17. Coegeruntque eum, donec acquiesceret, et diceret: Mittite. Et miserunt quinquaginta viros; qui cum quæsissent tribus diebus, non invenerunt.
18. Et reversi sunt ad eum; at ille habitabat in Jericho, et dixit eis: Numquid non dixi vobis: Nolite mittere?
19. Dixerunt quoque viri civitatis ad Eliseum: Ecce habitatio civitatis hujus optima est, sicut tu ipse, domine, perspicis: sed aquæ pessimæ sunt, et terra sterilis.
20. At ille ait: Afferte mihi vas novum, et mittite in illud sal. Quod cum attulissent,
21. egressus ad fontem aquarum misit in illum sal, et ait: Hæc dicit Dominus: Sanavi aquas has, et non erit ultra in eis mors, neque sterilitas.
22. Sanatæ sunt ergo aquæ usque in diem hanc, juxta verbum Elisei, quod locutus est.
23. Ascendit autem inde in Bethel; cumque ascenderet per viam, pueri parvi egressi sunt de civitate, et illudebant ei, dicentes: Ascende, calve! ascende, calve!
24. Qui, cum respexisset, vidit eos et maledixit eis in nomine Domini: egressique sunt duo ursi de saltu, et laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros.
25. Abiit autem inde in montem Carmeli, et inde reversus est in Samariam.

CAPUT III.

1. Joram vero, filius Achab, regnavit super Israel in Samaria anno de-

cimo octavo Josaphat regis Judæ.
Regnavitque duodecim annis.
2. Et fecit malum coram Domino,
sed non sicut pater suus et mater;
tulit enim statuas Baal, quas fe-
cerat pater ejus.
3. Verumtamen in peccatis Jero-
boam filii Nabat, qui peccare fecit
Israel, adhæsit, nec recessit ab eis.
4. Porro Mesa, rex Moab, nutriebat
pecora multa, et solvebat regi Israel
centum millia agnorum, et centum
millia arietum cum velleribus suis.
5. Cumque mortuus fuisset Achab,
prævaricatus est fœdus, quod ha-
bebat cum rege Israel.
6. Egressus est igitur rex Joram
in die illa de Samaria, et recen-
suit universum Israel.
7. Misitque ad Josaphat regem
Juda, dicens: Rex Moab recessit
a me: veni mecum contra eum ad
prœlium. Qui respondit: Ascendam:
qui meus est, tuus est: populus
meus, populus tuus, et equi mei,
equi tui.
8. Dixitque: Per quam viam ascen-
demus? At ille respondit: Per de-
sertum Idumææ.
9. Perrexerunt igitur rex Israel,
et rex Juda, et rex Edom, et cir-
cuierunt per viam septem dierum;
nec erat aqua exercitui et jumentis,
quæ sequebantur eos.
10. Dixitque rex Israel: Heu, heu,
heu, congregavit nos Dominus tres
reges, ut traderet in manus Moab.
11. Et ait Josaphat: Estne hic
propheta Domini, ut deprecemur Do-
minum per eum? Et respondit unus
de servis regis Israel: Est hic Eli-
seus filius Saphat, qui fundebat
aquam super manus Eliæ.
12. Et ait Josaphat: Est apud
eum sermo Domini. Descenditque
ad eum rex Israel, et Josaphat rex
Juda, et rex Edom.
13. Dixit autem Eliseus ad regem
Israel: Quid mihi et tibi est? Vade
ad prophetas patris tui, et matris
tuæ. Et ait illi rex Israel: Quare
congregavit Dominus tres reges hos,
ut traderet eos in manus Moab?
14. Dixitque ad eum Eliseus: Vivit
Dominus exercituum, in cujus con-
spectu sto, quod, si non vultum
Josaphat regis Judæ erubescerem,
non attendissem quidem te, nec
respexissem.
15. Nunc autem adducite mihi
psaltem. Cumque caneret psaltes,
facta est super eum manus Do-
mini, et ait:
16. Hæc dicit Dominus: Facite
alveum torrentis hujus fossas et
fossas.
17. Hæc enim dicit Dominus: Non
videbitis ventum, neque pluviam:
et alveus iste replebitur aquis, et
bibetis vos et familiæ vestræ et
jumenta vestra.
18. Parumque est hoc in conspectu
Domini: insuper tradet etiam Moab
in manus vestras.
19. Et percutietis omnem civitatem
munitam, et omnem urbem electam,
et universum lignum fructiferum
succidetis, cunctosque fontes aqua-
rum obturabitis, et omnem agrum
egregium operietis lapidibus.
20. Factum est igitur mane, quando
sacrificium offerri solet, et ecce,
aquæ veniebant per viam Edom,
et repleta est terra aquis.
21. Universi autem Moabitæ audien-
tes, quod ascendissent reges, ut
pugnarent adversum eos, convoca-
verunt omnes, qui accincti erant
balteo desuper, et steterunt in ter-
minis.
22. Primoque mane surgentes, et
orto jam sole ex adverso aquarum,
viderunt Moabitæ econtra aquas
rubras quasi sanguinem,
23. dixeruntque: Sanguis gladii
est: pugnaverunt reges contra se,
et cæsi sunt mutuo: nunc perge
ad prædam Moab. (*Jud.* 7, 22.
I. *Reg.* 14, 20.)
24. Perrexeruntque in castra Israel;
porro consurgens Israel, percussit
Moab; at illi fugerunt coram eis.
Venerunt igitur, qui vicerant, et
percusserunt Moab,
25. et civitates destruxerunt, et
omnem agrum optimum, mittentes
singuli lapides, repleverunt; et uni-
versos fontes aquarum obturave-
runt; et omnia ligna fructifera suc-
ciderunt, ita ut muri tantum ficti-

les remanerent; et circumdata est civitas a fundibulariis, et magna ex parte percussa.
26. Quod cum vidisset rex Moab, prævaluisse scilicet hostes, tulit secum septingentos viros educentes gladium, ut irrumperent ad regem Edom; et non potuerunt.
27. Arripiensque filium suum primogenitum, qui regnaturus erat pro eo, obtulit holocaustum super murum; et facta est indignatio magna in Israel, statimque recesserunt ab eo, et reversi sunt in terram suam.

CAPUT IV.

1. Mulier autem quædam de uxoribus prophetarum clamabat ad Eliseum, dicens: Servus tuus vir meus mortuus est, et tu nosti, quia servus tuus fuit timens Dominum: et ecce creditor venit, ut tollat duos filios meos ad serviendum sibi.
2. Cui dixit Eliseus: Quid vis, ut faciam tibi? Dic mihi, quid habes in domo tua? At illa respondit: Non habeo ancilla tua quidquam in domo mea, nisi parum olei, quo ungar.
3. Cui ait: Vade, pete mutuo ab omnibus vicinis tuis vasa vacua non pauca.
4. Et ingredere, et claude ostium tuum, cum intrinsecus fueris tu et filii tui, et mitte inde in omnia vasa hæc: et cum plena fuerint, tolles.
5. Ivit itaque mulier, et clausit ostium super se et super filios suos; illi offerebant vasa, et illa infundebat.
6. Cumque plena fuissent vasa, dixit ad filium suum: Affer mihi adhuc vas. Et ille respondit: Non habeo. Stetitque oleum.
7. Venit autem illa, et indicavit homini Dei. Et ille, Vade, inquit, vende oleum, et redde creditori tuo: tu autem, et filii tui vivite de reliquo.
8. Facta est autem quædam dies, et transibat Eliseus per Sunam; erat autem ibi mulier magna, quæ tenuit eum, ut comederet panem; cumque frequenter inde transiret, divertebat ad eam, ut comederet panem.
9. Quæ dixit ad virum suum: Animadverto, quod vir Dei sanctus est iste, qui transit per nos frequenter.
10. Faciamus ergo ei cœnaculum parvum, et ponamus ei in eo lectulum et mensam et sellam et candelabrum, ut, cum venerit ad nos, maneat ibi.
11. Facta est ergo dies quædam, et veniens divertit in cœnaculum, et requievit ibi.
12. Dixitque ad Giezi puerum suum: Voca Sunamitidem istam. Qui cum vocasset eam, et illa stetisset coram eo,
13. dixit ad puerum suum: Loquere ad eam: Ecce, sedule in omnibus ministrasti nobis, quid vis ut faciam tibi? numquid habes negotium, et vis ut loquar regi, sive principi militiæ? Quæ respondit: In medio populi mei habito.
14. Et ait: Quid ergo vult, ut faciam ei? Dixitque Giezi: Ne quæras: filium enim non habet, et vir ejus senex est.
15. Præcepit itaque, ut vocaret eam; quæ cum vocata fuisset, et stetisset ante ostium,
16. dixit ad eam: In tempore isto et in hac eadem hora, si vita comes fuerit, habebis in utero filium. At illa respondit: Noli quæso, domine mi, vir Dei, noli mentiri ancillæ tuæ.
17. Et concepit mulier, et peperit filium in tempore et in hora eadem, qua dixerat Eliseus.
18. Crevit autem puer. Et cum esset quædam dies, et egressus isset ad patrem suum ad messores,
19. ait patri suo: Caput meum doleo, caput meum doleo. At ille dixit puero: Tolle, et duc eum ad matrem suam.
20. Qui cum tulisset, et duxisset eum ad matrem suam, posuit eum illa super genua sua usque ad meridiem; et mortuus est.
21. Ascendit autem, et collocavit eum super lectulum hominis Dei, et clausit ostium; et egressa
22. vocavit virum suum, et ait: Mitte mecum, obsecro, unum de pueris, et asinam, ut excurram usque ad hominem Dei, et revertar.

23. Qui ait illi: Quam ob causam vadis ad eum? hodie non sunt Calendæ, neque Sabbatum. Quæ respondit: Vadam.
24. Stravitque asinam, et præcepit puero: Mina, et propera, ne mihi moram facias in eundo, et hoc age, quod præcipio tibi.
25. Profecta est igitur, et venit ad virum Dei in montem Carmeli; cumque vidisset eam vir Dei econtra, ait ad Giezi puerum suum: Ecce Sunamitis illa. (*Supr.* 2, 25.)
26. Vade ergo in occursum ejus, et dic ei: Rectene agitur circa te, et circa virum tuum, et circa filium tuum? Quæ respondit: Recte.
27. Cumque venisset ad virum Dei in montem, apprehendit pedes ejus, et accessit Giezi, ut amoveret eam. Et ait homo Dei: Dimitte illam, anima enim ejus in amaritudine est, et Dominus celavit a me, et non indicavit mihi.
28. Quæ dixit illi: Numquid petivi filium a domino meo? numquid non dixi tibi: Ne illudas me?
29. Et ille ait ad Giezi: Accinge lumbos tuos, et tolle baculum meum in manu tua, et vade. Si occurrerit tibi homo, non salutes eum: et si salutaverit te quispiam, non respondeas illi: et pones baculum meum super faciem pueri.
30. Porro mater pueri ait: Vivit Dominus, et vivit anima tua, non dimittam te. Surrexit ergo, e secutus est eam.
31. Giezi autem præcesserat ante eos, et posuerat baculum super faciem pueri, et non erat vox, neque sensus; reversusque est in occursum ejus, et nuntiavit ei, dicens: Non surrexit puer.
32. Ingressus est ergo Eliseus domum, et ecce puer mortuus jacebat in lectulo ejus;
33. ingressusque clausit ostium super se et super puerum, et oravit ad Dominum.
34. Et ascendit, et incubuit super puerum, posuitque os suum super os ejus, et oculos suos super oculos ejus, et manus suas super manus ejus, et incurvavit se super eum; et calefacta est caro pueri. (III. *Reg.* 17, 21. *Act.* 20, 10.)
35. At ille reversus deambulavit in domo semel huc atque illuc, et ascendit, et incubuit super eum; et oscitavit puer septies, aperuitque oculos.
36. At ille vocavit Giezi, et dixit ei: Voca Sunamitidem hanc. Quæ vocata, ingressa est ad eum. Qui ait: Tolle filium tuum.
37. Venit illa, et corruit ad pedes ejus, et adoravit super terram, tulitque filium suum, et egressa est;
38. et Eliseus reversus est in Galgala. Erat autem fames in terra, et filii prophetarum habitabant coram eo; dixitque uni de pueris suis: Pone ollam grandem, et coque pulmentum filiis prophetarum.
39. Et egressus est unus in agrum, ut colligeret herbas agrestes, invenitque quasi vitem silvestrem, et collegit ex ea colocynthidas agri, et implevit pallium suum, et reversus concidit in ollam pulmenti; nesciebat enim, quid esset.
40. Infuderunt ergo sociis, ut comederent; cumque gustassent de coctione, clamaverunt, dicentes: Mors in olla, vir Dei. Et non potuerunt comedere.
41. At ille, Afferte, inquit, farinam. Cumque tulissent, misit in ollam, et ait: Infunde turbæ, ut comedant. Et non fuit amplius quidquam amaritudinis in olla.
42. Vir autem quidam venit de Baalsalisa, deferens viro Dei panes primitiarum, viginti panes hordeaceos et frumentum novum in pera sua. At ille dixit: Da populo, ut comedat.
43. Responditque ei minister ejus: Quantum est hoc, ut apponam centum viris? Rursum ille ait: Da populo, ut comedat, hæc enim dicit Dominus: Comedent, et supererit.
44. Posuit itaque coram eis, qui comederunt; et superfuit juxta verbum Domini. (*Mat.* 14, 20.)

CAPUT V.

1. Naaman, princeps militiae regis Syriæ, erat vir magnus apud dominum

suum, et honoratus, per illum enim dedit Dominus salutem Syriæ; erat autem vir fortis et dives, sed leprosus.

2. Porro de Syria egressi fuerant latrunculi, et captivam duxerant de terra Israel puellam parvulam, quæ erat in obsequio uxoris Naaman;

3. quæ ait ad dominam suam: Utinam fuisset dominus meus ad prophetam, qui est in Samaria: profecto curasset eum a lepra, quam habet.

4. Ingressus est itaque Naaman ad dominum suum, et nuntiavit ei, dicens: Sic et sic locuta est puella de terra Israel.

5. Dixitque ei rex Syriæ: Vade, et mittam litteras ad regem Israel. Qui, cum profectus esset, et tulisset secum decem talenta argenti et sex millia aureos et decem mutatoria vestimentorum,

6. detulit litteras ad regem Israel, in hæc verba: Cum acceperis epistolam hanc, scito, quod miserim ad te Naaman servum meum, ut cures eum a lepra sua.

7. Cumque legisset rex Israel litteras, scidit vestimenta sua, et ait: Numquid Deus ego sum, ut occidere possim, et vivificare, quia iste misit ad me, ut curem hominem a lepra sua? animadvertite, et videte, quod occasiones quærat adversum me.

8. Quod cum audisset Eliseus, vir Dei, scidisse videlicet regem Israel vestimenta sua, misit ad eum, dicens: Quare scidisti vestimenta tua? veniat ad me, et sciat esse prophetam in Israel.

9. Venit ergo Naaman cum equis et curribus, et stetit ad ostium domus Elisei;

10. misitque ad eum Eliseus nuntium, dicens: Vade et lavare septies in Jordane, et recipiet sanitatem caro tua, atque mundaberis.

11. Iratus Naaman recedebat, dicens: Putabam, quod egrederetur ad me, et stans invocaret nomen Domini Dei sui, et tangeret manu sua locum lepræ, et curaret me.

12. Numquid non meliores sunt Abana et Pharphar, fluvii Damasci, omnibus aquis Israel, ut laver in eis, et munder? Cum ergo vertisset se, et abiret indignans,

13. accesserunt ad eum servi sui, et locuti sunt ei: Pater, et si rem grandem dixisset tibi propheta, certe facere debueras: quanto magis, quia nunc dixit tibi: Lavare, et mundaberis?

14. Descendit, et lavit in Jordane septies juxta sermonem viri Dei; et restituta est caro ejus, sicut caro pueri parvuli, et mundatus est.*

15. Reversusque ad virum Dei cum universo comitatu suo venit, et stetit coram eo, et ait: Vere scio, quod non sit alius Deus in universa terra, nisi tantum in Israel. Obsecro itaque, ut accipias benedictionem a servo tuo.* (*Luc.* 4, 27.)

16. At ille respondit: Vivit Dominus, ante quem sto, quia non accipiam. Cumque vim faceret, penitus non acquievit.

17. Dixitque Naaman: Ut vis; sed, obsecro, concede mihi servo tuo, ut tollam onus duorum burdonum de terra: non enim faciet ultra servus tuus holocaustum, aut victimam diis alienis, nisi Domino.

18. Hoc autem solum est, de quo depreceris Dominum pro servo tuo: quando ingredietur dominus meus templum Remmon, ut adoret, et illo innitente super manum meam, si adoravero in templo Remmon, adorante eo in eodem loco, ut ignoscat mihi Dominus servo tuo pro hac re.

19. Qui dixit ei: Vade in pace. Abiit ergo ab eo, electo terræ tempore.

20. Dixitque Giezi puer viri Dei: Pepercit dominus meus Naaman Syro isti, ut non acciperet ab eo, quæ attulit: vivit Dominus, quia curram post eum, et accipiam ab eo aliquid.

21. Et secutus est Giezi post tergum Naaman; quem cum vidisset ille currentem ad se, desiliit de curru in occursum ejus, et ait: Rectene sunt omnia?

22. Et ille ait: Recte, dominus meus misit me ad te, dicens: Modo venerunt ad me duo adolescentes de monte Ephraim ex filiis prophetarum: da eis talentum argenti et vestes mutatorias duplices.

23. Dixitque Naaman: Melius est, ut accipias duo talenta. Et coegit eum, ligavitque duo talenta argenti in duobus saccis, et duplicia vestimenta, et imposuit duobus pueris suis, qui et portaverunt coram eo.
24. Cumque venisset jam vesperi, tulit de manu eorum, et reposuit in domo, dimisitque viros, et abierunt;
25. ipse autem ingressus, stetit coram domino suo. Et dixit Eliseus: Unde venis Giezi? Qui respondit: Non ivit servus tuus quoquam.
26. At ille ait: Nonne cor meum in præsenti erat, quando reversus est homo de curru suo in occursum tui? Nunc igitur accepisti argentum, et accepisti vestes, ut emas oliveta, et vineas et boves, et servos et ancillas.
27. Sed et lepra Naaman adhærebit tibi, et semini tuo, usque in sempiternum. Et egressus est ab eo leprosus quasi nix.

CAPUT VI.

1. Dixerunt autem filii prophetarum ad Eliseum: Ecce locus, in quo habitamus coram te, angustus est nobis.
2. Eamus usque ad Jordanem, et tollant singuli de silva materias singulas, ut ædificemus nobis ibi locum ad habitandum. Qui dixit: Ite.
3. Et ait unus ex illis: Veni ergo et tu cum servis tuis. Respondit: Ego veniam.
4. Et abiit cum eis. Cumque venissent ad Jordanem, cædebant ligna.
5. Accidit autem, ut, cum unus materiam succidisset, caderet ferrum securis in aquam; exclamavitque ille, et ait: Heu, heu, heu, domine mi: et hoc ipsum mutuo acceperam.
6. Dixit autem homo Dei: Ubi cecidit? At ille monstravit ei locum; præcidit ergo lignum, et misit illuc, natavitque ferrum;
7. et ait: Tolle. Qui extendit manum, et tulit illud.
8. Rex autem Syriæ pugnabat contra Israel, consiliumque iniit cum servis suis, dicens: In loco illo et illo ponamus insidias.
9. Misit itaque vir Dei ad regem Israel, dicens: Cave, ne transeas in locum illum, quia ibi Syri in insidiis sunt.
10. Misit itaque rex Israel ad locum, quem dixerat ei vir Dei, et præocupavit eum, et observavit se ibi non semel, neque bis.
11. Conturbatumque est cor regis Syriæ pro hac re; et convocatis servis suis, ait: Quare non indicatis mihi, quis proditor mei sit apud regem Israel?
12. Dixitque unus servorum ejus: Nequaquam, domine mi rex, sed Eliseus propheta, qui est in Israel, indicat regi Israel omnia verba, quæcumque locutus fueris in conclavi tuo.
13. Dixitque eis: Ite, et videte, ubi sit, ut mittam, et capiam eum. Annuntiaveruntque ei, dicentes: Ecce in Dothan.
14. Misit ergo illuc equos et currus et robur exercitus; qui cum venissent nocte, circumdederunt civitatem.
15. Consurgens autem diluculo minister viri Dei, egressus, vidit exercitum in circuitu civitatis, et equos et currus, nuntiavitque ei, dicens: Heu, heu, heu, domine mi, quid faciemus?
16. At ille respondit: Noli timere: plures enim nobiscum sunt, quam cum illis.
17. Cumque orasset Eliseus, ait: Domine, aperi oculos hujus, ut videat. Et aperuit Dominus oculos pueri, et vidit; et ecce mons plenus equorum et curruum igneorum in circuitu Elisei.
18. Hostes vero descenderunt ad eum; porro Eliseus oravit ad Dominum, dicens: Percute, obsecro, gentem hanc cæcitate. Percussitque eos Dominus, ne viderent, juxta verbum Elisei.
19. Dixit autem ad eos Eliseus: Non est hæc via, neque ista est civitas: Sequimini me, et ostendam vobis virum, quem quæritis. Duxit ergo eos in Samariam.
20. Cumque ingressi fuissent in Samariam, dixit Eliseus: Domine, aperi

oculos istorum, ut videant. Aperuitque Dominus oculos eorum, et viderunt se esse in medio Samariæ.

21. Dixitque rex Israel ad Eliseum, cum vidisset eos: Numquid percutiam eos, pater mi?

22. At ille ait: Non percuties: neque enim cepisti eos gladio et arcu tuo, ut percutias, sed pone panem et aquam coram eis, ut comedant, et bibant, et vadant ad dominum suum.

23. Appositaque est eis ciborum magna præparatio; et comederunt, et biberunt, et dimisit eos, abieruntque ad dominum suum; et ultra non venerunt latrones Syriæ in terram Israel.

24. Factum est autem, post hæc congregavit Benadad, rex Syriæ, universum exercitum suum, et ascendit, et obsidebat Samariam.

25. Factaque est fames magna in Samaria, et tamdiu obsessa est, donec venundaretur caput asini octoginta argenteis, et quarta pars cabi stercoris columbarum quinque argenteis.

26. Cumque rex Israel transiret per murum, mulier quædam exclamavit ad eum, dicens: Salva me, domine mi rex.

27. Qui ait: Non te salvat Dominus: unde te possum salvare? de area, vel de torculari? Dixitque ad eam rex: Quid tibi vis? Quæ respondit:

28. Mulier ista dixit mihi: Da filium tuum, ut comedamus eum hodie: et filium meum comedemus cras.

29. Coximus ergo filium meum, et comedimus. Dixique ei die altera: Da filium tuum, ut comedamus eum. Quæ abscondit filium suum.

30. Quod cum audisset rex, scidit vestimenta sua, et transibat per murum. Viditque omnis populus cilicium, quo vestitus erat ad carnem intrinsecus.

31. Et ait rex: Hæc mihi faciat Deus, et hæc addat, si steterit caput Elisei filii Saphat super ipsum hodie.

32. Eliseus autem sedebat in domo sua, et senes sedebant cum eo. Præmisit itaque virum; et antequam veniret nuntius ille, dixit ad senes: Numquid scitis, quod miserit filius homicidæ hic, ut præcidatur caput meum? videte ergo, cum venerit nuntius, claudite ostium, et non sinatis eum introire: ecce enim sonitus pedum domini ejus post eum est.

33. Adhuc illo loquente eis, apparuit nuntius, qui veniebat ad eum, et ait: Ecce, tantum malum a Domino est: quid amplius exspectabo a Domino?

CAPUT VII.

1. Dixit autem Eliseus: Audite verbum Domini: Hæc dicit Dominus: In tempore hoc cras modius similæ uno statere erit, et duo modii hordei statere uno in porta Samariæ.

2. Respondens unus de ducibus, super cujus manum rex incumbebat, homini Dei, ait: Si Dominus fecerit etiam cataractas in cœlo, numquid poterit esse, quod loqueris? Qui ait: Videbis oculis tuis: et inde non comedes.

3. Quatuor ergo viri erant leprosi juxta introitum portæ, qui dixerunt ad invicem: Quid hic esse volumus, donec moriamur?

4. sive ingredi voluerimus civitatem, fame moriemur, sive manserimus hic, moriendum nobis est: venite ergo, et transfugiamus ad castra Syriæ, si pepercerint nobis, vivemus, si autem occidere voluerint, nihilominus moriemur.

5. Surrexerunt ergo vesperi, ut venirent ad castra Syriæ. Cumque venissent ad principium castrorum Syriæ, nullum ibidem repererunt.

6. Siquidem Dominus sonitum audiri fecerat in castris Syriæ curruum, et equorum, et exercitus plurimi; dixeruntque ad invicem: Ecce mercede conduxit adversum nos rex Israel reges Hethæorum, et Aegyptiorum, et venerunt super nos.

7. Surrexerunt ergo, et fugerunt in tenebris, et dereliquerunt tentoria sua, et equos et asinos in castris, fugeruntque animas tantum suas salvare cupientes.

8. Igitur cum venissent leprosi illi

ad principium castrorum, ingressi sunt unum tabernaculum, et comederunt et biberunt; tuleruntque inde argentum et aurum et vestes, et abierunt, et absconderunt; et rursum reversi sunt ad aliud tabernaculum, et inde similiter auferentes absconderunt.

9. Dixeruntque ad invicem: Non recte facimus: hæc enim dies boni nuntii est. Si tacuerimus, et noluerimus nuntiare usque mane, sceleris arguemur: venite, eamus, et nuntiemus in aula regis.

10. Cumque venissent ad portam civitatis, narraverunt eis, dicentes: Ivimus ad castra Syriæ, et nullum ibidem reperimus hominem, nisi equos et asinos alligatos, et fixa tentoria.

11. Ierunt ergo portarii, et nuntiaverunt in palatio regis intrinsecus.

12. Qui surrexit nocte, et ait ad servos suos: Dico vobis, quid fecerint nobis Syri: Sciunt, quia fame laboramus, et idcirco egressi sunt de castris, et latitant in agris, dicentes: Cum egressi fuerint de civitate, capiemus eos vivos, et tunc civitatem ingredi poterimus.

13. Respondit autem unus servorum ejus: Tollamus quinque equos, qui remanserunt in urbe (quia ipsi tantum sunt in universa multitudine Israel, alii enim consumti sunt), et mittentes explorare poterimus.

14. Adduxerunt ergo duos equos: misitque rex in castra Syrorum, dicens: Ite, et videte.

15. Qui abierunt post eos usque ad Jordanem; ecce autem omnis via plena erat vestibus et vasis, quæ projecerant Syri, cum turbarentur; reversique nuntii indicaverunt regi.

16. Et egressus populus diripuit castra Syriæ; factusque est modius similæ statere uno, et duo modii hordei statere uno, juxta verbum Domini.

17. Porro rex ducem illum, in cujus manu incumbebat, constituit ad portam; quem conculcavit turba in introitu portæ, et mortuus est, juxta quod locutus fuerat vir Dei, quando descenderat rex ad eum.

18. Factumque est secundum sermonem viri Dei, quem dixerat regi, quando ait: Duo modii hordei statere uno erunt, et modius similæ statere uno, hoc eodem tempore cras in porta Samariæ;

19. quando responderat dux ille viro Dei, et dixerat: Etiamsi Dominus fecerit cataractas in cœlo, numquid poterit fieri, quod loqueris? Et dixit ei: Videbis oculis tuis, et inde non comedes.

20. Evenit ergo ei, sicut prædictum fuerat; et conculcavit eum populus in porta, et mortuus est.

CAPUT VIII.

1. Eliseus autem locutus est ad mulierem, cujus vivere fecerat filium, dicens: Surge, vade tu et domus tua, et peregrinare ubicumque repereris: vocavit enim Dominus famem, et veniet super terram septem annis. (*Supr.* 4, 35.)

2. Quæ surrexit, et fecit juxta verbum hominis Dei; et vadens cum domo sua, peregrinata est in terra Philisthiim diebus multis.

3. Cumque finiti essent anni septem, reversa est mulier de terra Philisthiim, et egressa est, ut interpellaret regem pro domo sua et pro agris suis.

4. Rex autem loquebatur cum Giezi, puero viri Dei, dicens: Narra mihi omnia magnalia, quæ fecit Eliseus.

5. Cumque ille narraret regi, quomodo mortuum suscitasset, apparuit mulier, cujus vivificaverat filium, clamans ad regem pro domo sua et pro agris suis. Dixitque Giezi: Domine mi rex, hæc est mulier, et hic est filius ejus, quem suscitavit Eliseus.

6. Et interrogavit rex mulierem, quæ narravit ei. Deditque ei rex eunuchum unum, dicens: Restitue ei omnia, quæ sua sunt, et universos reditus agrorum a die, qua reliquit terram usque ad præsens.

7. Venit quoque Eliseus Damascum, et Benadad rex Syriæ ægrotabat; nuntiaveruntque ei, dicentes: Venit vir Dei huc.

8. Et ait rex ad Hazael: Tolle tecum

munera, et vade in occursum viri Dei, et consule Dominum per eum, dicens: Si evadere potero de infirmitate mea hac?

9. Ivit igitur Hazael in occursum ejus, habens secum munera et omnia bona Damasci, onera quadraginta camelorum. Cumque stetisset coram eo, ait: Filius tuus Benadad rex Syriæ misit me ad te, dicens: Si sanari potero de infirmitate mea hac?

10. Dixitque ei Eliseus: Vade, dic ei: Sanaberis: porro ostendit mihi Dominus, quia morte morietur.

11. Stetitque cum eo, et conturbatus est usque ad suffusionem vultus; flevitque vir Dei.

12. Cui Hazael ait: Quare dominus meus flet? At ille dixit: Quia scio, quæ facturus sis filiis Israel mala. Civitates eorum munitas igne succendes, et juvenes eorum interficies gladio, et parvulos eorum elides, et prægnantes divides. (*Infr.* 13, 7.)

13. Dixitque Hazael: Quid enim sum servus tuus canis, ut faciam rem istam magnam? Et ait Eliseus: Ostendit mihi Dominus te regem Syriæ fore.

14. Qui cum recessisset ab Eliseo, venit ad dominum suum. Qui ait ei: Quid dixit tibi Eliseus? At ille respondit: Dixit mihi: Recipies sanitatem.

15. Cumque venisset dies altera, tulit stragulum, et infudit aquam, et expandit super faciem ejus; quo mortuo, regnavit Hazael pro eo.

16. Anno quinto Joram filii Achab regis Israel, et Josaphat regis Juda, regnavit Joram filius Josaphat rex Juda.

17. Triginta duorum annorum erat, cum regnare cœpisset, et octo annis regnavit in Jerusalem. (II. *Par.* 21, 5.)

18. Ambulavitque in viis regum Israel, sicut ambulaverat domus Achab; filia enim Achab erat uxor ejus, et fecit, quod malum est in conspectu Domini.

19. Noluit autem Dominus disperdere Judam propter David servum suum, sicut promiserat ei, ut daret illi lucernam, et filiis ejus cunctis diebus. (II. *Reg.* 7, 16.)

20. In diebus ejus recessit Edom, ne esset sub Juda, et constituit sibi regem. (II. *Par.* 21, 8.)

21. Venitque Joram Seira, et omnes currus cum eo; et surrexit nocte, percussitque Idumæos, qui eum circumdederant, et principes curruum; populus autem fugit in tabernacula sua.

22. Recessit ergo Edom, ne esset sub Juda usque ad diem hanc. Tunc recessit et Lobna in tempore illo.

23. Reliqua autem sermonum Joram, et universa, quæ fecit: nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda?

24. Et dormivit Joram cum patribus suis, sepultusque est cum eis in civitate David; et regnavit Ochozias, filius ejus pro eo.

25. Anno duodecimo Joram, filii Achab regis Israel, regnavit Ochozias, filius Joram regis Judæ.*

26. Viginti duorum annorum erat Ochozias, cum regnare cœpisset, et uno anno regnavit in Jerusalem; nomen matris ejus Athalia filia Amri regis Israel.* (II. *Par.* 22, 1.)

27. Et ambulavit in viis domus Achab, et fecit quod malum est coram Domino, sicut domus Achab; gener enim domus Achab fuit.

28. Abiit quoque cum Joram filio Achab, ad prœliandum contra Hazael, regem Syriæ, in Ramoth Galaad, et vulneraverunt Syri Joram;

29. qui reversus est, ut curaretur, in Jezrahel; quia vulneraverant eum Syri in Ramoth prœliantem contra Hazael regem Syriæ. Porro Ochozias, filius Joram rex Juda, descendit invisere Joram, filium Achab, in Jezrahel, quia ægrotabat ibi.

CAPUT IX.

1. Eliseus autem prophetes vocavit unum de filiis prophetarum, et ait illi: Accinge lumbos tuos, et tolle lenticulam olei hanc in manu tua, et vade in Ramoth Galaad.

2. Cumque veneris illuc, videbis Jehu filium Josaphat filii Namsi: et ingressus suscitabis eum de medio

fratrum suorum, et introduces in interius cubiculum. (III. *Reg.* 19,16.)
3. Tenensque lenticulam olei fundes super caput ejus, et dices: Hæc dicit Dominus: Unxi te regem super Israel. Aperiesque ostium, et fugies, et non ibi subsistes.
4. Abiit ergo adolescens puer prophetæ in Ramoth Galaad,
5. et ingressus est illuc; ecce autem principes exercitus sedebant, et ait: Verbum mihi ad te, o princeps. Dixitque Jehu: Ad quem ex omnibus nobis? At ille dixit: Ad te, o princeps.
6. Et surrexit et ingressus est cubiculum; at ille fudit oleum super caput ejus, et ait: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Unxi te regem super populum Domini Israel,
7. et percuties domum Achab domini tui, et ulciscar sanguinem servorum meorum prophetarum, et sanguinem omnium servorum Domini de manu Jezabel.
8. Perdamque omnem domum Achab, et interficiam de Achab mingentem ad parietem, et clausum et novissimum in Israel. (III. *Reg.* 21, 21.)
9. Et dabo domum Achab, sicut domum Jeroboam filii Nabat, et sicut domum Baasa filii Ahia. (III. *Reg.* 15, 29. III. *Reg.* 16, 3.)
10. Jezabel quoque comedent canes in agro Jezrahel: nec erit, qui sepeliat eam. Aperuitque ostium, et fugit.
11. Jehu autem egressus est ad servos domini sui, qui dixerunt ei: Rectene sunt omnia? quid venit insanus iste ad te? Qui ait eis: Nostis hominem, et quid locutus sit.
12. At illi responderunt: Falsum est, sed magis narra nobis. Qui ait eis: Hæc et hæc locutus est mihi, et ait: Hæc dicit Dominus: Unxi te regem super Israel.
13. Festinaverunt itaque, et unusquisque tollens pallium suum posuerunt sub pedibus ejus in similitudinem tribunalis, et cecinerunt tuba, atque dixerunt: Regnavit Jehu.
14. Conjuravit ergo Jehu filius Josaphat filii Namsi contra Joram; porro Joram obsederat Ramoth Galaad, ipse et omnis Israel contra Hazael regem Syriæ; (*Supr.* 8, 28.)
15. et reversus fuerat, ut curaretur in Jezrahel propter vulnera, quia percusserant eum Syri prœliantem contra Hazael regem Syriæ. Dixitque Jehu: Si placet vobis, nemo egrediatur profugus de civitate, ne vadat, et nuntiet in Jezrahel.
16. Et ascendit, et profectus est in Jezrahel; Joram enim ægrotabat ibi, et Ochozias rex Juda descenderat ad visitandum Joram.
17. Igitur speculator, qui stabat super turrim Jezrahel, vidit globum Jehu venientis, et ait: Video ego globum. Dixitque Joram: Tolle currum, et mitte in occursum eorum, et dicat vadens: Rectene sunt omnia?
18. Abiit ergo, qui ascenderat currum, in occursum ejus, et ait: Hæc dicit rex: Pacatane sunt omnia? Dixitque Jehu: Quid tibi et paci? transi, et sequere me. Nuntiavit quoque speculator, dicens: Venit nuntius ad eos, et non revertitur.
19. Misit etiam currum equorum secundum; venitque ad eos, et ait: Hæc dicit rex: Numquid pax est? Et ait Jehu: Quid tibi et paci? transi, et sequere me.
20, Nuntiavit autem speculator, dicens: Venit usque ad eos, et non revertitur: est autem incessus quasi incessus Jehu filii Namsi, præceps enim graditur.
21. Et ait Joram: Junge currum. Junxeruntque currum ejus, et egressus est Joram rex Israel, et Ochozias rex Juda, singuli in curribus suis; egressique sunt in occursum Jehu, et invenerunt eum in agro Naboth Jezrahelitæ.
22. Cumque vidisset Joram Jehu, dixit: Pax est Jehu? At ille respondit: Quæ pax? adhuc fornicationes Jezabel matris tuæ, et veneficia ejus multa vigent.
23. Convertit autem Joram manum suam, et fugiens ait ad Ochoziam: Insidiæ Ochozia.
24. Porro Jehu tetendit arcum manu, et percussit Joram inter scapulas; et egressa est sagitta per

cor ejus, statimque corruit in curru suo.

25. Dixitque Jehu ad Badacer ducem: Tolle, projice eum in agro Naboth Jezrahelitæ: memini enim, quando ego et tu sedentes in curru sequebamur Achab patrem hujus, quod Dominus onus hoc levaverit super eum, dicens:

26. Si non pro sanguine Naboth, et prō sanguine filiorum ejus, quem vidi heri, ait Dominus, reddam tibi in agro isto, dicit Dominus. Nunc ergo tolle, et projice eum in agrum juxta verbum Domini. (III. *Reg.* 21, 22.)

27. Ochozias autem, rex Juda, videns hoc, fugit per viam domus horti; persecutusque est eum Jehu, et ait: Etiam hunc percutite in curru suo. Et percusserunt eum in ascensu Gaver, qui est juxta Jeblaam; qui fugit in Mageddo, et mortuus est ibi.

28. Et imposuerunt eum servi ejus super currum suum, et tulerunt in Jerusalem, sepelieruntque eum in sepulcro cum patribus suis in civitate David.

29. Anno undecimo Joram, filii Achab, regnavit Ochozias super Judam,

30. venitque Jehu in Jezrahel. Porro Jezabel, introitu ejus audito, depinxit oculos suos stibio, et ornavit caput suum, et respexit per fenestram

31. ingredientem Jehu per portam, et ait: Numquid pax potest esse Zambri, qui interfecit dominum suum? (III. *Reg.* 16, 10.)

32. Levavitque Jehu faciem suam ad fenestram, et ait: Quæ est ista? et inclinaverunt se ad eum duo vel tres eunuchi.

33. At ille dixit eis: Præcipitate eam deorsum; et præcipitaverunt eam, aspersusque est sanguine paries, et equorum ungulæ conculcaverunt eam.

34. Cumque introgressus esset, ut comederet, biberetque, ait: Ite, et videte maledictam illam, et sepelite eam, quia filia regis est.

35. Cumque issent, ut sepelirent eam, non invenerunt nisi calvariam et pedes et summas manus.

36. Reversique nuntiaverunt ei. Et ait Jehu: Sermo Domini est, quem locutus est per servum suum Eliam Thesbiten, dicens: In agro Jezrahel comedent canes carnes Jezabel: (III. *Reg.* 21, 23.)

37. et erunt carnes Jezabel sicut stercus super faciem terræ in agro Jezrahel, ita ut prætereuntes dicant: Hæccine est illa Jezabel?

CAPUT X.

1. Erant autem Achab septuaginta filii in Samaria; scripsit ergo Jehu litteras, et misit in Samariam ad optimates civitatis, et ad majores natu, et ad nutritios Achab, dicens:

2. Statim, ut acceperitis litteras has, qui habetis filios domini vestri et currus et equos, et civitates firmas et arma,

3. eligite meliorem, et eum, qui vobis placuerit de filiis domini vestri: et eum ponite super solium patris sui, et pugnate pro domo domini vestri.

4. Timuerunt illi vehementer, et dixerunt: Ecce, duo reges non potuerunt stare coram eo, et quomodo nos valebimus resistere?

5. Miserunt ergo præpositi domus et præfecti civitatis et majores natu, et nutritii ad Jehu, dicentes: Servi tui sumus, quæcumque jusseris, faciemus, nec constituemus nobis regem: quæcumque tibi placent, fac.

6. Rescripsit autem eis litteras secundo, dicens: Si mei estis, et obeditis mihi, tollite capita filiorum domini vestri, et venite ad me hac eadem hora cras in Jezrahel. Porro filii regis, septuaginta viri apud optimates civitatis nutriebantur.

7. Cumque venissent litteræ ad eos, tulerunt filios regis, et occiderunt septuaginta viros, et posuerunt capita eorum in cophinis, et miserunt ad eum in Jezrahel.

8. Venit autem nuntius, et indicavit ei, dicens: Attulerunt capita filiorum regis. Qui respondit: Ponite ea ad duos acervos juxta introitum portæ usque mane.

9. Cumque diluxisset, egressus est, et stans dixit ad omnem populum:

Justi estis: si ego conjuravi contra dominum meum, et interfeci eum, quis percussit omnes hos?
10. Videte ergo nunc, quoniam non cecidit de sermonibus Domini in terram, quos locutus est Dominus super domum Achab, et Dominus fecit, quod locutus est in manu servi sui Eliæ. (III. *Reg.* 21, 29.)
11. Percussit igitur Jehu omnes, qui reliqui erant de domo Achab in Jezrahel, et universos optimates ejus, et notos et sacerdotes, donec non remanerent ex eo reliquiæ.
12. Et surrexit, et venit in Samariam; cumque venisset ad Cameram pastorum in via,
13. invenit fratres Ochoziæ regis Juda, dixitque ad eos: Quinam estis vos? Qui responderunt: Fratres Ochoziæ sumus, et descendimus ad salutandos filios regis et filios reginæ.
14. Qui ait: Comprehendite eos vivos. Quos cum comprehendissent vivos, jugulaverunt eos in cisterna juxta Cameram, quadraginta duos viros; et non reliquit ex eis quemquam.
15. Cumque abiisset inde, invenit Jonadab filium Rechab in occursum sibi, et benedixit ei. Et ait ad eum: Numquid est cor tuum rectum, sicut cor meum cum corde tuo? Et ait Jonadab: Est. Si est, inquit, da manum tuam. Qui dedit ei manum suam. At ille levavit eum ad se in currum,
16. dixitque ad eum: Veni mecum, et vide zelum meum pro Domino. Et impositum in curru suo
17. duxit in Samariam. Et percussit omnes, qui reliqui fuerant de Achab in Samaria usque ad unum, juxta verbum Domini, quod locutus est per Eliam.
18. Congregavit ergo Jehu omnem populum, et dixit ad eos: Achab coluit Baal parum: ego autem colam eum amplius. (III. *Reg.* 16, 31.)
19. Nunc igitur omnes prophetas Baal, et universos servos ejus, et cunctos sacerdotes ipsius vocate ad me: nullus sit, qui non veniat, sacrificium enim grande est mihi Baal: quicumque defuerit, non vivet. Porro Jehu faciebat hoc insidiose, ut disperderet cultores Baal.
20. Et dixit: Sanctificate diem solemnem Baal. Vocavitque,
21. et misit in universos terminos Israel, et venerunt cuncti servi Baal; non fuit residuus ne unus quidem, qui non veniret. Et ingressi sunt templum Baal; et repleta est domus Baal, a summo usque ad summum.
22. Dixitque his, qui erant super vestes: Proferte vestimenta universis servis Baal. Et protulerunt eis vestes.
23. Ingressusque Jehu et Jonadab filius Rechab templum Baal, ait cultoribus Baal: Perquirite, et videte, ne quis forte vobiscum sit de servis Domini, sed ut sint servi Baal soli.
24. Ingressi sunt igitur, ut facerent victimas et holocausta; Jehu autem præparaverat sibi foris octoginta viros, et dixerat eis: Quicumque fugerit de hominibus his, quos ego adduxero in manus vestras, anima ejus erit pro anima illius.
25. Factum est autem, cum completum esset holocaustum, præcepit Jehu militibus et ducibus suis: Ingredimini, et percutite eos: nullus evadat. Percusseruntque eos in ore gladii, et projecerunt milites et duces, et ierunt in civitatem templi Baal,
26. et protulerunt statuam de fano Baal, et combusserunt,
27. et comminuerunt eam. Destruxerunt quoque ædem Baal, et fecerunt pro ea latrinas usque in diem hanc.
28. Delevit itaque Jehu Baal de Israel;
29. verumtamen a peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel, non recessit, nec dereliquit vitulos aureos, qui erant in Bethel, et in Dan.
30. Dixit autem Dominus ad Jehu: Quia studiose egisti, quod rectum erat, et placebat in oculis meis, et omnia, quæ erant in corde meo fecisti contra domum Achab: filii tui usque ad quartam generationem sedebunt super thronum Israel. (*Infr.* 15, 12.)

31. Porro Jehu non custodivit, ut ambularet in lege Domini Dei Israel in toto corde suo; non enim recessit a peccatis Jereboam, qui peccare fecerat Israel.

32. In diebus illis cœpit Dominus tædere super Israel: percussitque eos Hazael in universis finibus Israel,

33. a Jordane contra orientalem plagam, omnem terram Galaad et Gad et Ruben et Manasse; ab Aroer, quæ est super torrentem Arnon, et Galaad et Basan.

34. Reliqua autem verborum Jehu, et universa quæ fecit, et fortitudo ejus: nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel?

35. Et dormivit Jehu cum patribus suis, sepelieruntque eum in Samaria; et regnavit Joachaz filius ejus pro eo.

36. Dies autem, quos regnavit Jehu super Israel, viginti et octo anni sunt in Samaria.

CAPUT XI.

1. Athalia vero mater Ochoziæ, videns mortuum filium suum, surrexit, et interfecit omne semen regium. *

2. Tollens autem Josaba filia regis Joram, soror Ochoziæ, Joas filium Ochoziæ, furata est eum de medio filiorum regis, qui interficiebantur, et nutricem ejus de triclinio; et abscondit eum a facie Athaliæ, ut non interficeretur. * (II. *Par.* 22, 10.)

3. Eratque cum ea sex annis clam in domo Domini; porro Athalia regnavit super terram.

4. Anno autem septimo misit Jojada, et assumens centuriones et milites introduxit ad se in templum Domini, pepigitque cum eis fœdus; et adjurans eos in domo Domini, ostendit eis filium regis, (II. *Par.* 23, 1.)

5. et præcepit illis, dicens: Iste est sermo, quem facere debetis:

6. Tertia pars vestrum introeat sabbato, et observet excubias domus regis. Tertia autem pars sit ad portam Sur, et tertia pars sit ad portam, quæ est post habitaculum scutariorum: et custodietis excubias domus Messa.

7. Duæ vero partes e vobis, omnes egredientes sabbato, custodiant excubias domus Domini circa regem.

8. Et vallabitis eum, habentes arma in manibus vestris: si quis autem ingressus fuerit septum templi, interficiatur: eritisque cum rege introeunte et egrediente.

9. Et fecerunt centuriones juxta omnia, quæ præceperat eis Jojada sacerdos; et assumentes singuli viros suos, qui ingrediebantur sabbatum, cum his, qui egrediebantur sabbato, venerunt ad Jojadam sacerdotem.

10. Qui dedit eis hastas, et arma regis David, quæ erant in domo Domini.

11. Et steterunt singuli, habentes arma in manu sua, a parte templi dextera usque ad partem sinistram altaris et ædis, circum regem.

12. Produxitque filium regis, et posuit super eum diadema, et testimonium; feceruntque eum regem, et unxerunt, et plaudentes manu dixerunt: Vivat rex.

13. Audivit autem Athalia vocem populi currentis, et ingressa ad turbas in templum Domini,

14. vidit regem stantem super tribunal juxta morem, et cantores et tubas prope eum, omnemque populum terræ lætantem et canentem tubis; et scidit vestimenta sua, clamavitque: Conjuratio, conjuratio.

15. Præcepit autem Jojada centurionibus, qui erant super exercitum, et ait eis: Educite eam extra septa templi, et quicumque eam secutus fuerit, feriatur gladio. Dixerat enim sacerdos: Non occidatur in templo Domini.

16. Imposueruntque ei manus, et impegerunt eam per viam introitus equorum juxta palatium, et interfecta est ibi.

17. Pepigit ergo Jojada fœdus inter Dominum et inter regem et inter populum, ut esset populus Domini; et inter regem et populum.

18. Ingressusque est omnis populus terræ templum Baal, et destruxerunt aras ejus, et imagines contriverunt valide; Mathan quoque sacerdotem

Baal occiderunt coram altari. Et posuit sacerdos custodias in domo Domini.
19. Tulitque centuriones, et Cerethi et Phelethi legiones, et omnem populum terræ; deduxeruntque regem de domo Domini, et venerunt per viam portæ scutariorum in palatium; et sedit super thronum regum.
20. Lætatusque est omnis populus terræ, et civitas conquievit; Athalia autem occisa est gladio in domo regis.
21. Septemque annorum erat Joas, cum regnare cœpisset.

CAPUT XII.

1. Anno septimo Jehu regnavit Joas, et quadraginta annis regnavit in Jerusalem; nomen matris ejus Sebia de Bersabee.
2. Fecitque Joas rectum coram Domino cunctis diebus, quibus docuit eum Jojada sacerdos.
3. Verumtamen excelsa non abstulit: adhuc enim populus immolabat, et adolebat in excelsis incensum.
4. Dixitque Joas ad sacerdotes: Omnem pecuniam sanctorum, quæ illata fuerit in templum Domini a prætereuntibus, quæ offertur pro pretio animæ, et quam sponte et arbitrio cordis sui inferunt in templum Domini:
5. accipiant illam sacerdotes juxta ordinem suum, et instaurent sartatecta domus, siquid necessarium viderint instauratione.
6. Igitur usque ad vigesimum tertium annum regis Joas, non instauraverunt sacerdotes sartatecta templi.
7. Vocavitque rex Joas Jojadam pontificem et sacerdotes, dicens eis: Quare sartatecta non instauratis templi? nolite ergo amplius accipere pecuniam juxta ordinem vestrum, sed ad instaurationem templi reddite eam.
8. Prohibitique sunt sacerdotes ultra accipere pecuniam a populo, et instaurare sartatecta domus.
9. Et tulit Jojada pontifex gazophylacium unum, aperuitque foramen desuper, et posuit illud juxta altare ad dexteram ingredientium domum Domini, mittebantque in eo sacerdotes, qui custodiebant ostia, omnem pecuniam, quæ deferebatur ad templum Domini.
10. Cumque viderent nimiam pecuniam esse in gazophylacio, ascendebat scriba regis et pontifex, effundebantque et numerabant pecuniam, quæ inveniebatur in domo Domini;
11. et dabant eam juxta numerum atque mensuram in manu eorum, qui præerant cæmentariis domus Domini, qui impendebant eam in fabris lignorum, et in cæmentariis iis, qui operabantur in domo Domini,
12. et sartatecta faciebant, et in iis, qui cædebant saxa, et ut emerent ligna et lapides, qui excidebantur, ita ut impleretur instauratio domus Domini in universis, quæ indigebant expensa ad muniendam domum.
13. Verumtamen non fiebant ex eadem pecunia hydriæ templi Domini, et fuscinulæ et thuribula et tubæ, et omne vas aureum et argenteum de pecunia, quæ inferebatur in templum Domini;
14. iis enim, qui faciebant opus, dabatur, ut instauraretur templum Domini;
15. et non fiebat ratio iis hominibus, qui accipiebant pecuniam, ut distribuerent eam artificibus; sed in fide tractabant eam.
16. Pecuniam vero pro delicto, et pecuniam pro peccatis non inferebant in templum Domini, quia sacerdotum erat.
17. Tunc ascendit Hazael rex Syriæ, et pugnabat contra Geth, cepitque eam, et direxit faciem suam, ut ascenderet in Jerusalem.
18. Quam ob rem tulit Joas, rex Juda, omnia sanctificata, quæ consecraverant Josaphat et Joram et Ochozias, patres ejus reges Juda, et quæ ipse obtulerat; et universum argentum, quod inveniri potuit in thesauris templi Domini et in palatio regis, misitque Hazaeli regi Syriæ; et recessit ab Jerusalem.
19. Reliqua autem sermonum Joas,

et universa quæ fecit: nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda?

20. Surrexerunt autem servi ejus, et conjuraverunt inter se, percusseruntque Joas in domo Mello in descensu Sella.

21. Josachar namque, filius Semaath, et Jozabad, filius Somer, servi ejus percusserunt eum; et mortuus est, et sepelierunt eum cum patribus suis in civitate David; regnavitque Amasias filius ejus pro eo.

CAPUT XIII.

1. Anno vigesimo tertio Joas, filii Ochoziæ regis Juda, regnavit Joachaz filius Jehu super Israel in Samaria decem et septem annis.

2. Et fecit malum coram Domino, secutusque est peccata Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel; et non declinavit ab eis.

3. Iratusque est furor Domini contra Israel, et tradidit eos in manu Hazael, regis Syriæ, et in manu Benadad, filii Hazael, cunctis diebus.

4. Deprecatus est autem Joachaz faciem Domini, et audivit eum Dominus, vidit enim angustiam Israel, quia attriverat eos rex Syriæ;

5. et dedit Dominus salvatorem Israeli, et liberatus est de manu regis Syriæ; habitaveruntque filii Israel in tabernaculis suis sicut heri et nudiustertius.

6. Verumtamen non recesserunt a peccatis domus Jeroboam, qui peccare fecit Israel, sed in ipsis ambulaverunt; siquidem et lucus permansit in Samaria.

7. Et non sunt derelicti Joachaz, de populo, nisi quinquaginta equites et decem currus et decem millia peditum; interfecerat enim eos rex Syriæ, et redegerat quasi pulverem in tritura areæ. (*Supr.* 8, 12.)

8. Reliqua autem sermonum Joachaz, et universa quæ fecit, et fortitudo ejus: nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

9. Dormivitque Joachaz cum patribus suis, et sepelierunt eum in Samaria; regnavitque Joas filius ejus pro eo.

10. Anno trigesimo septimo Joas regis Juda regnavit Joas filius Joachaz super Israel in Samaria sedecim annis,

11. et fecit, quod malum est in conspectu Domini; non declinavit ab omnibus peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel, sed in ipsis ambulavit.

12. Reliqua autem sermonum Joas, et universa quæ fecit, et fortitudo ejus, quomodo pugnaverit contra Amasiam regem Juda: nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

13. Et dormivit Joas cum patribus suis; Jeroboam autem sedit super solium ejus. Porro Joas sepultus est in Samaria cum regibus Israel.

14. Eliseus autem ægrotabat infirmitate, qua et mortuus est; descenditque ad eum Joas rex Israel, et flebat coram eo, dicebatque: Pater mi, pater mi, currus Israel, et auriga ejus.

15. Et ait illi Eliseus: Affer arcum et sagittas. Cumque attulisset ad eum arcum et sagittas,

16. dixit ad regem Israel: Pone manum tuam super arcum. Et cum posuisset ille manum suam, superposuit Eliseus manus suas manibus regis,

17. et ait: Aperi fenestram orientalem. Cumque aperuisset, dixit Eliseus: Jace sagittam. Et jecit. Et ait Eliseus: Sagitta salutis Domini, et sagitta salutis contra Syriam: percutiesque Syriam in Aphec, donec consumes eam.

18. Et ait: Tolle sagittas. Qui cum tulisset, rursum dixit ei: Percute jaculo terram. Et cum percussisset tribus vicibus, et stetisset,

19. iratus est vir Dei contra eum, et ait: Si percussisses quinquies aut sexies sive septies, percussisses Syriam usque ad consumtionem: nunc autem tribus vicibus percuties eam.

20. Mortuus est ergo Eliseus; et sepelierunt eum. Latrunculi autem de Moab venerunt in terram in ipso anno.

21. Quidam autem sepelientes hominem viderunt latrunculos, et projecerunt cadaver in sepulcro Elisei. Quod cum tetigisset ossa Elisei, revixit homo, et stetit super pedes suos. (*Eccli.* 48, 14.)

22. Igitur Hazael rex Syriæ afflixit Israel cunctis diebus Joachaz;

23. et misertus est Dominus eorum, et reversus est ad eos propter pactum suum, quod habebat cum Abraham et Isaac et Jacob, et noluit disperdere eos, neque projicere penitus usque in præsens tempus.

24. Mortuus est autem Hazael rex Syriæ, et regnavit Benadad filius ejus pro eo.

25. Porro Joas filius Joachaz tulit urbes de manu Benadad filii Hazael, quas tulerat de manu Joachaz patris sui jure prœlii; tribus vicibus percussit eum Joas, et reddidit civitates Israel.

CAPUT XIV.

1. In anno secundo Joas filii Joachaz regis Israel regnavit Amasias filius Joas regis Juda.

2. Viginti quinque annorum erat, cum regnare cœpisset; viginti autem et novem annis regnavit in Jerusalem; nomen matris ejus Joadan de Jerusalem. (II. *Par.* 25, 1.)

3. Et fecit rectum coram Domino, verumtamen non ut David pater ejus. Juxta omnia, quæ fecit Joas pater suus, fecit;

4. nisi hoc tantum, quod excelsa non abstulit; adhuc enim populus immolabat, et adolebat incensum in excelsis.

5. Cumque obtinuisset regnum, percussit servos suos, qui interfecerant regem patrem suum.

6. Filios autem eorum, qui occiderant, non occidit, juxta quod scriptum est in libro legis Moysi, sicut præcepit Dominus, dicens: Non morientur patres pro filiis, neque filii morientur pro patribus: sed unusquisque in peccato suo morietur. (*Deut.* 24, 16. *Ezech.* 18, 20.)

7. Ipse percussit Edom in Valle salinarum decem millia, et apprehendit Petram in prœlio, vocavitque nomen ejus Jectehel usque in præsentem diem.

8. Tunc misit Amasias nuntios ad Joas filium Joachaz, filii Jehu regis Israel, dicens: Veni, et videamus nos.

9. Remisitque Joas rex Israel ad Amasiam regem Juda, dicens: Carduus Libani misit ad cedrum, quæ est in Libano, dicens: Da filiam tuam filio meo uxorem. Transieruntque bestiæ saltus, quæ sunt in Libano, et conculcaverunt carduum.

10. Percutiens invaluisti super Edom, et sublevavit te cor tuum: contentus esto gloria, et sede in domo tua: quare provocas malum, ut cadas tu et Judas tecum?

11. Et non acquievit Amasias. Ascenditque Joas rex Israel, et viderunt se, ipse et Amasias rex Juda in Bethsames oppido Judæ.

12. Percussusque est Juda coram Israel; et fugerunt unusquisque in tabernacula sua.

13. Amasiam vero regem Juda filium Joas filii Ochoziæ cepit Joas rex Israel in Bethsames, et adduxit eum in Jerusalem, et interrupit murum Jerusalem, a porta Ephraim usque ad portam anguli, quadringentis cubitis.

14. Tulitque omne aurum et argentum, et universa vasa, quæ inventa sunt in domo Domini et in thesauris regis, et obsides; et reversus est in Samariam.

15. Reliqua autem verborum Joas quæ fecit, et fortitudo ejus, qua pugnavit contra Amasiam regem Juda: nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

16. Dormivitque Joas cum patribus suis, et sepultus est in Samaria cum regibus Israel; et regnavit Jeroboam filius ejus pro eo.

17. Vixit autem Amasias, filius Joas, rex Juda, postquam mortuus est Joas filius Joachaz regis Israel, quindecim annis.

18. Reliqua autem sermonum Amasiæ: nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda?

19. Factaque est contra eum conjuratio in Jerusalem; at ille fugit

in Lachis. Miseruntque post eum in Lachis, et interfecerunt eum ibi.

20. Et asportaverunt in equis: sepultusque est in Jerusalem cum patribus suis in civitate David.

21. Tulit autem universus populus Judæ Azariam annos natum sedecim, et constituerunt eum regem pro patre ejus Amasia. (II. *Par.* 26, 1.)

22. Ipse ædificavit Aelath, et restituit eam Judæ, postquam dormivit rex cum patribus suis.

23. Anno quintodecimo Amasiæ filii Joas regis Juda regnavit Jeroboam filius Joas regis Israel in Samaria, quadraginta et uno anno,

24. et fecit quod malum est coram Domino. Non recessit ab omnibus peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel.

25. Ipse restituit terminos Israel ab introitu Emath usque ad Mare solitudinis, juxta sermonem Domini Dei Israel, quem locutus est per servum suum Jonam filium Amathi prophetam, qui erat de Geth, quæ est in Opher. (*Jon.* 1, 1.)

26. Vidit enim Dominus afflictionem Israel amaram nimis, et quod consumti essent usque ad clausos carcere et extremos, et non esset, qui auxiliaretur Israel.

27. Nec locutus est Dominus, ut deleret nomen Israel de sub cœlo, sed salvavit eos in manu Jeroboam filii Joas.

28. Reliqua autem sermonum Jeroboam, et universa quæ fecit, et fortitudo ejus, qua prœliatus est, et quomodo restituit Damascum et Emath Judæ in Israel; nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

29. Dormivitque Jeroboam cum patribus suis regibus Israel; et regnavit Zacharias filius ejus pro eo.

CAPUT XV.

1. Anno vigesimo septimo Jeroboam regis Israel regnavit Azarias filius Amasiæ regis Juda.

2. Sedecim annorum erat, cum regnare cœpisset, et quinquaginta duobus annis regnavit in Jerusalem; nomen matris ejus Jechelia de Jerusalem.

3. Fecitque, quod erat placitum coram Domino, juxta omnia, quæ fecit Amasias pater ejus.

4. Verumtamen excelsa non est demolitus; adhuc populus sacrificabat, et adolebat incensum in excelsis.

5. Percussit autem Dominus regem; et fuit leprosus usque in diem mortis suæ, et habitabat in domo libera seorsum; Joathan vero filius regis gubernabat palatium, et judicabat populum terræ. (II. *Par.* 26, 21.)

6. Reliqua autem sermonum Azariæ, et universa quæ fecit: nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda?

7. Et dormivit Azarias cum patribus suis, sepelieruntque eum cum majoribus suis in civitate David; et regnavit Joathan filius ejus pro eo.

8. Anno trigesimo octavo Azariæ regis Juda, regnavit Zacharias filius Jeroboam super Israel in Samaria sex mensibus;

9. et fecit quod malum est coram Domino, sicut fecerant patres ejus; non recessit a peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel.

10. Conjuravit autem contra eum Sellum, filius Jabes, percussitque eum palam, et interfecit; regnavitque pro eo.

11. Reliqua autem verborum Zachariæ: nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

12. Iste est sermo Domini, quem locutus est ad Jehu, dicens: Filii tui usque ad quartam generationem sedebunt super thronum Israel. Factumque est ita. (*Supr.* 10, 30.)

13. Sellum, filius Jabes, regnavit trigesimo nono anno Azariæ regis Juda; regnavit autem uno mense in Samaria.

14. Et ascendit Manahem, filius Gadi, de Thersa, venitque in Samariam, et percussit Sellum, filium Jabes, in Samaria, et interfecit eum; regnavitque pro eo.

15. Reliqua autem verborum Sellum et conjuratio ejus, per quam te-

tendit insidias: nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

16. Tunc percussit Manahem Thapsam et omnes, qui erant in ea, et terminos ejus de Thersa; noluerant enim aperire ei, et interfecit omnes prægnantes ejus et scidit eas.

17. Anno trigesimo nono Azariæ regis Juda regnavit Manahem filius Gadi super Israel decem annis in Samaria.

18. Fecitque, quod erat malum coram Domino; non recessit a peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel, cunctis diebus ejus.

19. Veniebat Phul rex Assyriorum in terram, et dabat Manahem Phul mille talenta argenti, ut esset ei in auxilium, et firmaret regnum ejus.

20. Indixitque Manahem argentum super Israel, cunctis potentibus et divitibus, ut daret regi Assyriorum quinquaginta siclos argenti per singulos; reversusque est rex Assyriorum, et non est moratus in terra.

21. Reliqua autem sermonum Manahem, et universa, quæ fecit: nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

22. Et dormivit Manahem cum patribus suis; regnavitque Phaceja filius ejus pro eo.

23. Anno quinquagesimo Azariæ regis Juda regnavit Phaceja filius Manahem super Israel in Samaria biennio;

24. et fecit quod erat malum coram Domino; non recessit a peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel.

25. Conjuravit autem adversus eum Phacee, filius Romeliæ, dux ejus, et percussit eum in Samaria in turre domus regiæ juxta Argob et juxta Arie, et cum eo quinquaginta viros de filiis Galaaditarum, et interfecit eum; regnavitque pro eo.

26. Reliqua autem sermonum Phaceja, et universa quæ fecit: nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

27. Anno quinquagesimo secundo Azariæ regis Juda regnavit Phacee filius Romeliæ super Israel in Samaria viginti annis.

28. Et fecit quod erat malum coram Domino; non recessit a peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel.

29. In diebus Phacee regis Israel venit Theglathphalasar rex Assur, et cepit Ajon, et Abel Domum, Maacha et Janoe et Cedes et Asor et Galaad et Galilæam et universam terram Nephthali; et transtulit eos in Assyrios.

30. Conjuravit autem et tetendit insidias Osee filius Ela contra Phacee filium Romeliæ, et percussit eum, et interfecit; regnavitque pro eo vigesimo anno Joatham filii Oziæ.

31. Reliqua autem sermonum Phacee, et universa quæ fecit: nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

32. Anno secundo Phacee, filii Romeliæ regis Israel regnavit Joatham filius Oziæ regis Juda. (II. *Par.* 27,1.)

33. Viginti quinque annorum erat, cum regnare cœpisset, et sedecim annis regnavit in Jerusalem; nomen matris ejus Jerusa, filia Sadoc.

34. Fecitque, quod erat placitum coram Domino; juxta omnia, quæ fecerat Ozias pater suus, operatus est.

35. Verumtamen excelsa non abstulit; adhuc populus immolabat, et adolebat incensum in excelsis; ipse ædificavit portam domus Domini sublimissimam.

36. Reliqua autem sermonum Joatham, et universa, quæ fecit: nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda?

37. In diebus illis cœpit Dominus mittere in Judam Rasin regem Syriæ, et Phacee filium Romeliæ. (*Isai.* 7, 1.)

38. Et dormivit Joatham cum patribus suis, sepultusque est cum eis in civitate David patris sui; et regnavit Achaz filius ejus pro eo.

CAPUT XVI.

1. Anno decimo septimo Phacee filii Romeliæ regnavit Achaz filius Joatham regis Juda.

2. Viginti annorum erat Achaz, cum regnare cœpisset, et sedecim

annis regnavit in Jerusalem; non fecit, quod erat placitum in conspectu Domini Dei sui, sicut David pater ejus; (II. *Par.* 28, 1.)

3. sed ambulavit in via regum Israel; insuper et filium suum consecravit, transferens per ignem secundum idola gentium, quæ dissipavit Dominus coram filiis Israel.

4. Immolabat quoque victimas, et adolebat incensum in excelsis, et in collibus, et sub omni ligno frondoso.

5. Tunc ascendit Rasin rex Syriæ, et Phacee filius Romeliæ rex Israel in Jerusalem ad prœliandum; cumque obsiderent Achaz, non valuerunt superare eum. (*Supr.* 15, 37.)

6. In tempore illo restituit Rasin, rex Syriæ, Ailam Syriæ, et ejecit Judæos de Aila; et Idumæi venerunt in Ailam, et habitaverunt tibi usque in diem hanc.

7. Misit autem Achaz nuntios ad Theglathphalasar regem Assyriorum, dicens: Servus tuus et filius tuus ego sum: ascende, et salvum me fac de manu regis Syriæ, et de manu regis Israel, qui consurrexerunt adversum me. (*Supr.* 15, 29.)

8. Et cum collegisset argentum et aurum, quod inveniri potuit in domo Domini et in thesauris regis, misit regi Assyriorum munera.

9. Qui et acquievit voluntati ejus; ascendit enim rex Assyriorum in Damascum, et vastavit eam, et transtulit habitatores ejus Cyrenen; Rasin autem interfecit.

10. Perrexitque rex Achaz in occursum Theglathphalasar regi Assyriorum in Damascum; cumque vidisset altare Damasci, misit rex Achaz ad Uriam sacerdotem exemplar ejus, et similitudinem juxta omne opus ejus.

11. Exstruxitque Urias sacerdos altare juxta omnia, quæ præceperat rex Achaz de Damasco; ita fecit sacerdos Urias, donec veniret rex Achaz de Damasco.

12. Cumque venisset rex de Damasco, vidit altare, et veneratus est illud; ascenditque et immolavit holocausta et sacrificium suum,

13. et libavit libamina, et fudit sanguinem pacificorum, quæ obtulerat, super altare.

14. Porro altare æreum, quod erat coram Domino, transtulit de facie templi et de loco altaris, et de loco templi Domini; posuitque illud ex latere altaris ad aquilonem.

15. Præcepit quoque rex Achaz Uriæ sacerdoti, dicens: Super altare majus offer holocaustum matutinum, et sacrificium vespertinum, et holocaustum regis, et sacrificium ejus, et holocaustum universi populi terræ, et sacrificia eorum, et libamina eorum, et omnem sanguinem holocausti, et universum sanguinem victimæ super illud effundes: altare vero æreum erit paratum ad voluntatem meam.

16. Fecit igitur Urias sacerdos juxta omnia, quæ præceperat rex Achaz.

17. Tulit autem rex Achaz cælatas bases, et luterem, qui erat desuper, et mare deposuit de bobus æreis, qui sustentabant illud, et posuit super pavimentum stratum lapide.

18. Musach quoque sabbati, quod ædificaverat in templo, et ingressum regis exterius convertit in templum Domini propter regem Assyriorum.

19. Reliqua autem verborum Achaz, quæ fecit: nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda?

20. Dormivitque Achaz cum patribus suis, et sepultus est cum eis in civitate David; et regnavit Ezechias filius ejus pro eo.

CAPUT XVII.

1. Anno duodecimo Achaz regis Juda regnavit Osee filius Ela in Samaria super Israel novem annis.

2. Fecitque malum coram Domino: sed non sicut reges Israel, qui ante eum fuerant.

3. Contra hunc ascendit Salmanasar rex Assyriorum, et factus est ei Osee servus; reddebatque illi tributa. (*Infr.* 18, 9. *Tob.* 1, 2.)

4. Cumque deprehendisset rex Assyriorum Osee, quod rebellare nitens misisset nuntios ad Sua, re-

gem Aegypti, ne præstaret tributa regi Assyriorum, sicut singulis annis solitus erat, obsedit eum, et vinctum misit in carcerem.

5. Pervagatusque est omnem terram, et ascendens Samariam, obsedit eam tribus annis.

6. Anno autem nono Osee, cepit rex Assyriorum Samariam, et transtulit Israel in Assyrios; posuitque eos in Hala et in Habor juxta fluvium Gozan, in civitatibus Medorum. (*Infr.* 18, 10.)

7. Factum est enim, cum peccassent filii Israel Domino Deo suo, qui eduxerat eos de terra Aegypti, de manu Pharaonis regis Aegypti, coluerunt deos alienos.

8. Et ambulaverunt juxta ritum gentium, quas consumserat Dominus in conspectu filiorum Israel, et regum Israel, quia similiter fecerant.

9. Et offenderunt filii Israel verbis non rectis Dominum Deum suum; et ædificaverunt sibi excelsa in cunctis urbibus suis a turre custodum usque ad civitatem munitam.

10. Feceruntque sibi statuas et lucos in omni colle sublimi, et subter omne lignum nemorosum;

11. et adolebant ibi incensum super aras in morem gentium, quas transtulerat Dominus a facie eorum, feceruntque verba pessima irritantes Dominum;

12. et coluerunt immunditias, de quibus præcepit eis Dominus, ne facerent verbum hoc.

13. Et testificatus est Dominus in Israel et in Juda per manum omnium Prophetarum et Videntium, dicens: Revertimini a viis vestris pessimis, et custodite præcepta mea et ceremonias juxta omnem legem, quam præcepi patribus vestris, et sicut misi ad vos in manu servorum meorum prophetarum. (*Jer.* 25, 5.)

14. Qui non audierunt, sed induraverunt cervicem suam juxta cervicem patrum suorum, qui noluerunt obedire Domino Deo suo.

15. Et abjecerunt legitima ejus et pactum, quod pepigit cum patribus eorum, et testificationes, quibus contestatus est eos; secutique sunt vanitates, et vane egerunt, et secuti sunt gentes, quæ erant per circuitum eorum, super quibus præceperat Dominus eis, ut non facerent, sicut et illæ faciebant.

16. Et dereliquerunt omnia præcepta Domini Dei sui, feceruntque sibi conflatiles duos vitulos et lucos, et adoraverunt universam militiam cœli, servieruntque Baal,

17. et consecraverunt filios suos et filias suas per ignem, et divinationibus inserviebant, et auguriis; et tradiderunt se, ut facerent malum coram Domino, ut irritarent eum.

18. Iratusque est Dominus vehementer Israeli, et abstulit eos a conspectu suo; et non remansit nisi tribus Juda tantummodo.

19. Sed nec ipse Juda custodivit mandata Domini Dei sui; verum ambulavit in erroribus Israel, quos operatus fuerat.

20. Projecitque Dominus omne semen Israel, et afflixit eos, et tradidit eos in manu diripientium, donec projiceret eos a facie sua;

21. ex eo jam tempore, quo scissus est Israel a domo David, et constituerunt sibi regem Jeroboam filium Nabat; separavit enim Jeroboam Israel a Domino, et peccare eos fecit peccatum magnum. (III. *Reg.* 12, 19.)

22. Et ambulaverunt filii Israel in universis peccatis Jeroboam, quæ fecerat; et non recesserunt ab eis,

23. usquequo Dominus auferret Israel a facie sua, sicut locutus fuerat in manu omnium servorum suorum prophetarum; translatusque est Israel de terra sua in Assyrios usque in diem hanc. (*Jer.* 25, 9.)

24. Adduxit autem rex Assyriorum de Babylone et de Cutha et de Avah et de Emath, et de Sepharvaim; et collocavit eos in civitatibus Samariæ pro filiis Israel, qui possederunt Samariam, et habitaverunt in urbibus ejus.

25. Cumque ibi habitare cœpissent, non timebant Dominum; et immisit in eos Dominus leones, qui interficiebant eos.

26. Nuntiatumque est regi Assyriorum, et dictum: Gentes, quas transtulisti, et habitare fecisti in civitatibus Samariæ, ignorant legitima Dei terræ, et immisit in eos Dominus leones, et ecce interficiunt eos, eo quod ignorent ritum Dei terræ.
27. Præcepit autem rex Assyriorum, dicens: Ducite illuc unum de sacerdotibus, quos inde captivos adduxistis, et vadat, et habitet cum eis, et doceat eos legitima Dei terræ.
28. Igitur cum venisset unus de sacerdotibus his, qui captivi ducti fuerant de Samaria, habitavit in Bethel, et docebat eos, quomodo colerent Dominum.
29. Et unaquæque gens fabricata est deum suum, posueruntque eos in fanis excelsis, quæ fecerant Samaritæ, gens et gens in urbibus suis, in quibus habitabat.
30. Viri enim Babylonii fecerunt Sochotbenoth, viri autem Chutæi fecerunt Nergel, et viri de Emath fecerunt Asima.
31. Porro Hevæi fecerunt Nebahaz et Tharthac. Hi autem, qui erant de Sepharvaim, comburebant filios suos igni, Adramelech et Anamelech diis Sepharvaim;
32. et nihilominus colebant Dominum. Fecerunt autem sibi de novissimis sacerdotes excelsorum, et ponebant eos in fanis sublimibus.
33. Et cum Dominum colerent, diis quoque suis serviebant juxta consuetudinem gentium, de quibus translati fuerant Samariam.
34. Usque in præsentem diem morem sequuntur antiquum; non timent Dominum, neque custodiunt ceremonias ejus, judicia et legem, et mandatum, quod præceperat Dominus filiis Jacob, quem cognominavit Jsrael; (*Infr.* 21, 9. *Gen.* 32, 28.)
35. et percusserat cum eis pactum, et mandaverat eis, dicens: Nolite, timere deos alineos, et non adoretis eos, neque colatis eos, et non immoletis eis:
36. sed Dominum Deum vestrum, qui eduxit vos de terra Aegypti in fortitudine magna et in brachio extento, ipsum timete, et illum adorate, et ipsi immolate.
37. Ceremonias quoque, et judicia et legem, et mandatum, quod scripsit vobis, custodite ut faciatis cunctis diebus, et non timeatis deos alineos.
38. Et pactum quod percussit vobiscum, nolite oblivisci: nec colatis deos alineos,
39. sed Dominum Deum vestrum timete, et ipse eruet vos de manu omnium inimicorum vestrorum.
40. Illi vero non audierunt, sed juxta consuetudinem suam pristinam perpetrabant.
41. Fuerunt igitur gentes istæ timentes quidem Dominum, sed nihilominus et idolis suis servientes; nam et filii eorum, et nepotes, sicut fecerunt patres sui, ita faciunt usque in præsentem diem.

CAPUT XVIII.

1. Anno tertio Osee, filii Ela regis Israel, regnavit Ezechias filius Achaz regis Juda. (II. *Par.* 28, 27. — 29, 1.)
2. Vigintiquinque annorum erat, cum regnare cœpisset, et viginti novem annis regnavit in Jerusalem; nomen matris ejus Abi filia Zachariæ.
3. Fecitque, quod erat bonum coram Domino, juxta omnia quæ fecerat David pater ejus.
4. Ipse dissipavit excelsa, et contrivit statuas, et succidit lucos, confregitque serpentem æneum, quem fecerat Moyses; siquidem usque ad illud tempus filii Israel adolebant ei incensum; vocavitque nomen ejus Nohestan. (*Num.* 21, 9.)
5. In Domino Deo Israel speravit; itaque post eum non fuit similis ei de cunctis regibus Juda, sed neque in his, qui ante eum fuerunt;
6. et adhæsit Domino, et non recessit a vestigiis ejus, fecitque mandata ejus, quæ præceperat Dominus Moysi.
7. Unde et erat Dominus cum eo, et in cunctis, ad quæ procedebat, sapienter se agebat. Rebellavit quoque contra regem Assyriorum, et non servivit ei.

8. Ipse percussit Philisthæos usque ad Gazam, et omnes terminos eorum, a turre custodum usque ad civitatem munitam.
9. Anno quarto regis Ezechiæ, qui erat annus septimus Osee filii Ela regis Israel, ascendit Salmanasar rex Assyriorum in Samariam, et oppugnavit eam,
10. et cepit. Nam post annos tres, anno sexto Ezechiæ, id est, nono anno Osee regis Israel, capta est Samaria; (*Supr.* 17, 6.)
11. et transtulit rex Assyriorum Israel in Assyrios, collocavitque eos in Hala et in Habor, fluviis Gozan in civitatibus Medorum;
12. quia non audierunt vocem Domini Dei sui, sed prætergressi sunt pactum ejus; omnia, quæ præceperat Moyses servus Domini, non audierunt, neque fecerunt.
13. Anno quartodecimo regis Ezechiæ ascendit Sennacherib rex Assyriorum ad universas civitates Juda munitas, et cepit eas. (II. *Par.* 32, 1.)
14. Tunc misit Ezechias rex Juda nuntios ad regem Assyriorum in Lachis, dicens: Peccavi, recede a me: et omne, quod imposueris mihi, feram. Indixit itaque rex Assyriorum Ezechiæ regi Juda trecenta talenta argenti et triginta talenta auri.
15. Deditque Ezechias omne argentum, quod repertum fuerat in domo Domini et in thesauris regis.
16. In tempore illo confregit Ezechias valvas templi Domini et laminas auri, quas ipse affixerat, et dedit eas regi Assyriorum.
17. Misit autem rex Assyriorum Tharthan et Rabsaris et Rabsacen de Lachis ad regem Ezechiam cum manu valida Jerusalem; qui cum ascendissent, venerunt Jerusalem, et steterunt juxta aquæductum piscinæ superioris, quæ est in via Agri fullonis.
18. Vocaveruntque regem; egressus est autem ad eos Eliacim, filius Helciæ præpositus domus, et Sobna scriba, et Joahe filius Asaph a commentariis.
19. Dixitque ad eos Rabsaces: Loquimini Ezechiæ: Hæc dicit rex magnus, rex Assyriorum: Quæ est ista fiducia, qua niteris?
20. Forsitan inisti consilium, ut præpares te ad prœlium. In quo confidis, ut audeas rebellare?
21. an speras in baculo arundineo atque confracto Aegypto, super quem, si incubuerit homo, comminutus ingredietur manum ejus, et perforabit eam? sic est Pharo rex Aegypti omnibus, qui confidunt in se.
22. Quod si dixeritis mihi: In Domino Deo nostro habemus fiduciam: nonne iste est, cujus abstulit Ezechias excelsa et altaria, et præcepit Judæ et Jerusalem: Ante altare hoc adorabitis in Jerusalem?
23. Nunc igitur transite ad dominum meum regem Assyriorum, et dabo vobis duo millia equorum, et videte, an habere valeatis ascensores eorum.
24. Et quo modo potestis resistere ante unum satrapam de servis domini mei minimis? An fiduciam habes in Aegypto propter currus et equites?
25. Numquid sine Domini voluntate ascendi ad locum istum, ut demolirer eum? Dominus dixit mihi: Ascende ad terram hanc, et demolire eam.
26. Dixerunt autem Eliacim, filius Helciæ, et Sobna et Joahe Rabsaci: Precamur, ut loquaris nobis servis tuis syriace: siquidem intelligimus hanc linguam, et non loquaris nobis judaice, audiente populo, qui est super murum.
27. Responditque eis Rabsaces, dicens: Numquid ad dominum tuum et ad te misit me dominus meus, ut loquerer sermones hos, et non potius ad viros, qui sedent super murum, ut comedant stercora sua, et bibant urinam suam vobiscum?
28. Stetit itaque Rabsaces, et exclamavit voce magna judaice, et ait: Audite verba regis magni, regis Assyriorum.
29. Hæc dicit rex: Non vos seducat Ezechias, non enim poterit eruere vos de manu mea.
30. Neque fiduciam vobis tribuat super Dominum, dicens: Eruens liberabit nos Dominus, et non tradetur civitas hæc in manu regis Assyriorum.
31. Nolite audire Ezechiam. Hæc enim dicit rex Assyriorum: Facite mecum, quod vobis est utile, et

egredimini ad me: et comedet unusquisque de vinea sua et de ficu sua, et bibetis aquas de cisternis vestris,

32. donec veniam, et transferam vos in terram, quæ similis est terræ vestræ, in terram fructiferam et fertilem vini, terram panis et vinearum, terram olivarum et olei ac mellis, et vivetis, et non moriemini. Nolite audire Ezechiam, qui vos decipit, dicens: Dominus liberabit nos.

33. Numquid liberaverunt dii gentium terram suam de manu regis Assyriorum?

34. Ubi est deus Emath et Arphad? ubi est deus Sepharvaim, Ana et Ava? numquid liberaverunt Samariam de manu mea? (*Infr.* 19, 13. *Isai.* 37, 13. *Supr.* 17, 24.)

35. Quinam illi sunt in universis diis terrarum, qui erueruntregionem suam de manu mea, ut possit eruere Dominus Jerusalem de manu mea?

36. Tacuit itaque populus, et non respondit ei quidquam; siquidem præceptum regis acceperant, ut non responderent ei.

37. Venitque Eliacim, filius Helciæ præpositus domus, et Sobna scriba, et Joahe filius Asaph a commentariis ad Ezechiam scissis vestibus, et nuntiaverunt ei verba Rabsacis.

CAPUT XIX.

1. Quæ cum audisset Ezechias rex, scidit vestimenta sua, et opertus est sacco, ingressusque est domum Domini. (*Isai.* 37, 1.)

2. Et misit Eliacim præpositum domus, et Sobnam scribam, et senes de sacerdotibus, opertos saccis ad Isaiam prophetam, filium Amos.

3. Qui dixerunt: Hæc dicit Ezechias: Dies tribulationis et increpationis, et blasphemiæ dies iste: venerunt filii usque ad partum, et vires non habet parturiens.

4. Si forte audiat Dominus Deus tuus universa verba Rabsacis, quem misit rex Assyriorum dominus suus, ut exprobraret Deum viventem, et argueret verbis, quæ audivit Dominus Deus tuus: et fac orationem pro reliquiis, quæ repertæ sunt.

5. Venerunt ergo servi regis Ezechiæ ad Isaiam.

6. Dixitque eis Isaias: Hæc dicetis domino vestro: Hæc dicit Dominus: Noli timere a facie sermonum, quos audisti, quibus blasphemaverunt pueri regis Assyriorum me.

7. Ecce, ego immittam ei spiritum, et audiet nuntium, et revertetur in terram suam, et dejiciam eum gladio in terra sua.

8. Reversus est ergo Rabsaces, et invenit regem Assyriorum expugnantem Lobnam; audierat enim, quod recessisset de Lachis.

9. Cumque audisset de Tharaca rege Aethiopiæ dicentes: Ecce, egressus est, ut pugnet adversum te; et iret contra eum, misit nuntios ad Ezechiam, dicens:

10. Hæc dicite Ezechiæ regi Juda: Non te seducat Deus tuus, in quo habes fiduciam, neque dicas: Non tradetur Jerusalem in manus regis Assyriorum.

11. Tu enim ipse audisti, quæ fecerunt reges Assyriorum universis terris, quo modo vastaverunt eas: num ergo solus poteris liberari?

12. Numquid liberaverunt dii gentium singulos, quos vastaverunt patres mei, Gozan videlicet, et Haram et Reseph, et filios Eden, qui erant in Thelassar?

13. Ubi est rex Emath, et rex Arphad, et rex civitatis Sepharvaim, Ana et Ava?

14. Itaque, cum accepisset Ezechias litteras de manu nuntiorum, et legisset eas, ascendit in domum Domini, et expandit eas coram Domino,

15. et oravit in conspectu ejus, dicens: Domine Deus Israel, qui sedes super Cherubim, tu es Deus solus regum omnium terræ, tu fecisti cœlum et terram.

16. Inclina aurem tuam, et audi: aperi, Domine, oculos tuos, et vide: audi omnia verba Sennacherib, qui misit, ut exprobraret nobis Deum viventem.

17. Vere, Domine, dissipaverunt reges Assyriorum gentes et terras omnium.

18. Et miserunt deos eorum in ignem,

non enim erant dii, sed opera manuum hominum ex ligno et lapide, et perdiderunt eos.

19. Nunc igitur, Domine Deus noster, salvos nos fac de manu ejus, ut sciant omnia regna terræ, quia tu es Dominus Deus solus.

20. Misit autem Isaias filius Amos ad Ezechiam, dicens: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Quæ deprecatus es me super Sennacherib rege Assyriorum, audivi.

21. Iste est sermo, quem locutus est Dominus de eo: Sprevit te, et subsannavit te, virgo filia Sion: post tergum tuum caput movit, filia Jerusalem.

22. Cui exprobrasti, et quem blasphemasti? contra quem exaltasti vocem tuam, et elevasti in excelsum oculos tuos? contra Sanctum Israel.

23. Per manum servorum tuorum exprobrasti Domino, et dixisti: In multitudine curruum meorum ascendi excelsa montium in summitate Libani, et succidi sublimes cedros ejus, et electas abietes illius. Et ingressus sum usque ad terminos ejus, et saltum Carmeli ejus

24. ego succidi. Et bibi aquas alienas, et siccavi vestigiis pedum meorum omnes aquas clausas.

25. Numquid non audisti, quid ab initio fecerim? Ex diebus antiquis plasmavi illud, et nunc adduxi: eruntque in ruinam collium pugnantium civitates munitæ.

26. Et qui sedent in eis, humiles manu, contremuerunt et confusi sunt, facti sunt velut fœnum agri et virens herba tectorum, quæ arefacta est antequam veniret ad maturitatem.

27. Habitaculum tuum, et egressum tuum et introitum tuum, et viam tuam ego præscivi, et furorem tuum contra me.

28. Insanisti in me, et superbia tua ascendit in aures meas: ponam itaque circulum in naribus tuis, et camum in labiis tuis, et reducam te in viam, per quam venisti.

29. Tibi autem, Ezechia, hoc erit signum: Comede hoc anno, quæ repereris: in secundo autem anno, quæ sponte nascuntur: porro in tertio anno seminate et metite, plantate vineas, et comedite fructum earum.*

30. Et quodcumque reliquum fuerit de domo Juda, mittet radicem deorsum, et faciet fructum sursum.

31. De Jerusalem quippe egredientur reliquiæ, et quod salvetur de monte Sion: zelus Domini exercituum faciet hoc. *(*Isai.* 37, 30.)

32. Quam ob rem hæc dicit Dominus de rege Assyriorum: Non ingredietur urbem hanc, nec mittet in eam sagittam, nec occupabit eam clypeus, nec circumdabit eam munitio.

33. Per viam, qua venit, revertetur: et civitatem hanc non ingredietur, dicit Dominus.

34. Protegamque urbem hanc et salvabo eam propter me, et propter David servum meum.

35. Factum est igitur, in nocte illa venit Angelus Domini, et percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque millia. Cumque diluculo surrexisset, vidit omnia corpora mortuorum, et recedens abiit, (*Tob.* 1, 21. *Eccli.* 48, 24. *Isai.* 37, 36. I. *Mach.* 7, 41. II. *Mach.* 8, 19.)

36. et reversus est Sennacherib, rex Assyriorum, et mansit in Ninive.

37. Cumque adoraret in templo Nesroch deum suum, Adramelech et Sarasar filii ejus percusserunt eum gladio, fugeruntque in terram Armeniorum; et regnavit Asarhaddon filius ejus pro eo. (*Tob.* 1, 24.)

CAPUT XX.

1. In diebus illis ægrotavit Ezechias usque ad mortem; et venit ad eum Isaias filius Amos propheta, dixitque ei: Hæc dicit Dominus Deus: Præcipe domui tuæ: morieris enim tu, et non vives. (II. *Par.* 32, 24. *Isai.* 38, 1.)

2. Qui convertit faciem suam ad parietem, et oravit Dominum, dicens:

3. Obsecro, Domine, memento quæso, quomodo ambulaverim coram te in veritate et in corde perfecto, et quod placitum est coram te, fecerim. Flevit itaque Ezechias fletu magno.

4. Et antequam egrederetur Isaias mediam partem atrii, factus est sermo Domini ad eum, dicens:

5. Revertere, et dic Ezechiæ duci

populi mei: Hæc dicit Dominus Deus David patris tui: Audivi orationem tuam, et vidi lacrymas tuas, et ecce sanavi te: die tertio ascendes templum Domini.

6. Et addam diebus tuis quindecim annos: sed et de manu regis Assyriorum liberabo te et civitatem hanc, et protegam urbem istam propter me, et propter David servum meum.

7. Dixitque Isaias: Afferte massam ficorum. Quam cum attulissent, et posuissent super ulcus ejus, curatus est.

8. Dixerat autem Ezechias ad Isaiam: Quod erit signum, quia Dominus me sanabit, et quia ascensurus sum die tertia templum Domini?

9. Cui ait Isaias: Hoc erit signum a Domino, quod facturus sit Dominus sermonem, quem locutus est: Vis, ut ascendat umbra decem lineis, an ut revertatur totidem gradibus?

10. Et ait Ezechias: Facile est, umbram crescere decem lineis: nec hoc volo ut fiat, sed ut revertatur retrorsum decem gradibus.

11. Invocavit itaque Isaias propheta Dominum, et reduxit umbram per lineas, quibus jam descenderat in horologio Achaz, restrosum decem gradibus.

12. In tempore illo misit Berodach Baladan, filius Baladan, rex Babyloniorum litteras et munera ad Ezechiam; audierat enim, quod ægrotasset Ezechias. (*Isai.* 39, 1.)

13. Lætatus est autem in adventu eorum Ezechias, et ostendit eis domum aromatum, et aurum et argentum, et pigmenta varia, unguenta quoque, et domum vasorum suorum, et omnia, quæ habere pōterat in thesauris suis. Non fuit, quod non monstraret eis Ezechias in domo sua et in omni potestate sua.

14. Venit autem Isaias propheta ad regem Ezechiam, dixitque ei: Quid dixerunt viri isti? aut unde venerunt ad te? Cui ait Ezechias: De terra longinqua venerunt ad me, de Babylone.

15. At ille respondit: Quid viderunt in domo tua? Ait Ezechias: Omnia quæcumque sunt in domo mea, viderunt: nihil est, quod non monstraverim eis in thesauris meis.

16. Dixit itaque Isaias Ezechiæ: Audi sermonem Domini:

17. Ecce dies venient, et auferentur omnia, quæ sunt in domo tua, et quæ condiderunt patres tui usque in diem hanc, in Babylonem: non remanebit quidquam, ait Dominus.

18. Sed et de filiis tuis, qui egredientur ex te, quos generabis, tollentur, et erunt eunuchi in palatio regis Babylonis.

19. Dixit Ezechias ad Isaiam: Bonus sermo Domini, quem locutus es: sit pax et veritas in diebus meis.

20. Reliqua autem sermonum Ezechiæ, et omnis fortitudo ejus, et quomodo fecerit piscinam et aquæductum, et introduxerit aquas in civitatem: nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda?*

21. Dormivitque Ezechias cum patribus suis; et regnavit Manasses filius ejus pro eo. (II. *Par.* 32, 30.)

CAPUT XXI.

1. Duodecim annorum erat Manasses, cum regnare cœpisset, et quinquaginta quinque annis regnavit in Jerusalem; nomen matris ejus Haphsiba. (II. *Par.* 33, 1.)

2. Fecitque malum in conspectu Domini juxta idola gentium, quas delevit Dominus a facie filiorum Israel.

3. Conversusque est, et ædificavit excelsa, quæ dissipaverat Ezechias pater ejus; et erexit aras Baal, et fecit lucos, sicut fecerat Achab rex Israel; et adoravit omnem militiam cœli, et coluit eam. (II. *Par.* 33, 3.)

4. Exstruxitque aras in domo Domini, de qua dixit Dominus: In Jerusalem ponam nomen meum.*

5. Et exstruxit altaria universæ militiæ cœli in duobus atriis templi Domini. *(II. *Reg.* 7, 10.)

6. Et traduxit filium suum per ignem; et ariolatus est, et observavit auguria, et fecit pythones, et aruspices multiplicavit, ut faceret malum coram Domino, et irritaret eum.

7. Posuit quoque idolum luci, quem fecerat in templo Domini, super quod locutus est Dominus ad David et ad Salomonem filium ejus: In templo hoc, et in Jerusalem, quam elegi de

cunctis tribubus Israel, ponam nomen meum in sempiternum. (II. *Reg.* 7, 26. III. *Reg.* 8, 16. — 9, 3.)

8. Et ultra non faciam commoveri pedem Israel de terra, quam dedi patribus eorum: si tamen custodierint opera omnia, quæ præcepi eis, et universam legem, quam mandavit eis servus meus Moyses.

9. Illi vero non audierunt, sed seducti sunt a Manasse, ut facerent malum super gentes, quas contrivit Dominus a facie filiorum Israel.

10. Locutusque est Dominus in manu servorum suorum prophetarum, dicens:

11. Quia fecit Manasses rex Juda abominationes istas pessimas super omnia, quæ fecerunt Amorrhæi ante eum, et peccare fecit etiam Judam in immunditiis suis: (*Jer.* 15, 4.)

12. propterea hæc dicit Dominus Deus Israel: Ecce, ego inducam mala super Jerusalem et Judam, ut, quicumque audierit, tinniant ambæ aures ejus.

13. Et extendam super Jerusalem funiculum Samariæ, et pondus domus Achab, et delebo Jerusalem, sicut deleri solent tabulæ: et delens vertam, et ducam crebrius stylum super faciem ejus.

14. Dimittam vero reliquias hereditatis meæ, et tradam eas in manus inimicorum ejus: eruntque in vastitatem et in rapinam cunctis adversariis suis,

15. eo quod fecerint malum coram me, et perseveraverint irritantes me ex die, qua egressi sunt patres eorum ex Aegypto, usque ad hanc diem.

16. Insuper et sanguinem innoxium fudit Manasses multum nimis, donec impleret Jerusalem usque ad os; absque peccatis suis, quibus peccare fecit Judam, ut faceret malum coram Domino. (*Infr.* 24, 4.)

17. Reliqua autem sermonum Manasse, et universa quæ fecit, et peccatum ejus, quod peccavit: nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda?

18. Dormivitque Manasses cum patribus suis, et sepultus est in horto domus suæ, in horto Oza; et regnavit Amon filius ejus pro eo.

19. Viginti duorum annorum erat Amon, cum regnare cœpisset, duobus quoque annis regnavit in Jerusalem; nomen matris ejus Messalemeth, filia Harus de Jeteba.

20. Fecitque malum in conspectu Domini, sicut fecerat Manasses pater ejus.

21. Et ambulavit in omni via, per quam ambulaverat pater ejus servivitque immunditiis, quibus servierat pater ejus, et adoravit eas;

22. et dereliquit Dominum Deum patrum suorum, et non ambulavit in via Domini.

23. Tetenderuntque ei insidias servi sui, et interfecerunt regem in domo sua.

24. Percussit autem populus terræ omnes, qui conjuraverant contra regem Amon; et constituerunt sibi regem Josiam filium ejus pro eo.

25. Reliqua autem sermonum Amon, quæ fecit: nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda?

26. Sepelieruntque eum in sepulcro suo, in horto Oza; et regnavit Josias filius ejus pro eo.

CAPUT XXII.

1. Octo annorum erat Josias, cum regnare cœpisset; triginta et uno anno regnavit in Jerusalem; nomen matris ejus Idida, filia Hadaja de Besecath. (II. *Par.* 34, 1.)

2. Fecitque quod placitum erat coram Domino, et ambulavit per omnes vias David patris sui; non declinavit ad dexteram, sive ad sinistram.

3. Anno autem octavo decimo regis Josiæ misit rex Saphan, filium Aslia, filii Messulam, scribam templi Domini, dicens ei:

4. Vade ad Helciam sacerdotem magnum, ut confletur pecunia, quæ illata est in templum Domini, quam collegerunt janitores templi a populo,

5. deturque fabris per præpositos domus Domini: qui et distribuant eam his, qui operantur in templo Domini, ad instauranda sartatecta templi:

6. tignariis videlicet et cæmentariis, et iis, qui interrupta componunt: et ut emantur ligna, et lapides de

lapicidinis, ad instaurandum templum Domini.

7. Verumtamen non supputetur eis argentum, quod accipiunt, sed in potestate habeant, et in fide.

8. Dixit autem Helcias pontifex ad Saphan scribam: Librum legis reperi in domo Domini. Deditque Helcias volumen Saphan, qui et legit illud.*

9. Venit quoque Saphan scriba ad regem, et renuntiavit ei, quod præceperat, et ait: Conflaverunt servi tui pecuniam, quæ reperta est in domo Domini, et dederunt, ut distribueretur fabris a præfectis operum templi Domini.* (II. *Par.* 34, 14.)

10. Narravit quoque Saphan scriba regi dicens: Librum dedit mihi Helcias sacerdos. Quem cum legisset Saphan coram rege,

11. et audisset rex verba Libri legis Domini, scidit vestimenta sua.

12. Et præcepit Helciæ sacerdoti, et Ahicam filio Saphan, et Achobor filio Micha, et Saphan scribæ, et Asajæ servo regis, dicens:

13. Ite et consulite Dominum super me et super populo et super omni Juda de verbis voluminis istius, quod inventum est: magna enim ira Domini succensa est contra nos, quia non audierunt patres nostri verba libri hujus, ut facerent omne quod scriptum est nobis.

14. Ierunt itaque Helcias sacerdos, et Ahicam et Achobor et Saphan et Asaja ad Holdam, prophetidem uxorem Sellum, filii Thecuæ, filii Araas custodis vestium, quæ habitabat in Jerusalem in Secunda, locutique sunt ad eam.

15. Et illa respondit eis: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Dicite viro, qui misit vos ad me:

16. Hæc dicit Dominus: Ecce, ego adducam mala super locum istum, et super habitatores ejus, omnia verba Legis, quæ legit rex Juda,

17. quia dereliquerunt me, et sacrificaverunt diis alienis, irritantes me in cunctis operibus manuum suarum; et succendetur indignatio mea in loco hoc, et non extinguetur.

18. Regi autem Juda, qui misit vos, ut consuleretis Dominum, sic dicetis: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Pro eo quod audisti verba voluminis,

19. et perterritum est cor tuum, et humiliatus es coram Domino, auditis sermonibus contra locum istum et habitatores ejus, quod videlicet fierent in stuporem et in maledictum, et scidisti vestimenta tua, et flevisti coram me: et ego audivi, ait Dominus:

20. idcirco colligam te ad patres tuos, et colligeris ad sepulcrum tuum in pace, ut non videant oculi tui omnia mala, quæ indicaturus sum super locum istum.

CAPUT XXIII.

1. Et renuntiaverunt regi, quod dixerat. Qui misit, et congregati sunt ad eum omnes senes Juda et Jerusalem. (II. *Par.* 34, 28.)

2. Ascenditque rex templum Domini, et omnes viri Juda, universique qui habitabant in Jerusalem cum eo sacerdotes et prophetæ, et omnis populus a parvo usque ad magnum; legitque cunctis audientibus omnia verba Libri fœderis, qui inventus est in domo Domini.

3. Stetitque rex super gradum, et fœdus percussit coram Domino, ut ambularent post Dominum, et custodirent præcepta ejus et testimonia et ceremonias in omni corde et in tota anima, et suscitarent verba fœderis hujus, quæ scripta erant in libro illo; acquievitque populus pacto.

4. Et præcepit rex Helciæ pontifici, et sacerdotibus secundi ordinis et janitoribus, ut projicerent de templo Domini omnia vasa, quæ facta fuerant Baal, et in luco, et universæ militiæ cœli; et combussit ea foris Jerusalem in convalle Cedron, et tulit pulverem eorum in Bethel.*

5. Et delevit aruspices, quos posuerant reges Juda ad sacrificandum in excelsis per civitates Juda, et in circuitu Jerusalem; et eos, qui adolebant incensum Baal et soli et lunæ, et duodecim signis, et omni militiæ cœli.* (*Eccli.* 49, 3.)

6. Et efferi fecit lucum de domo Domini foras Jerusalem in convalle Cedron, et combussit eum ibi, et re-

degit in pulverem, et projecit super sepulcra vulgi.
7. Destruxit quoque ædiculas effeminatorum, quæ erant in domo Domini, pro quibus mulieres texebant, quasi domunculas luci.
8. Congregavitque omnes sacerdotes de civitatibus Juda, et contaminavit excelsa, ubi sacrificabant sacerdotes, de Gabaa usque Bersabee; et destruxit aras portarum in introitu ostii Josue principis civitatis, quod erat ad sinistram portæ civitatis.
9. Verumtamen non ascendebant sacerdotes excelsorum ad altare Domini in Jerusalem, sed tantum comedebant azyma in medio fratrum suorum.
10. Contaminavit quoque Tophet, quod est in convalle filii Ennom, ut nemo consecraret filium suum aut filiam per ignem Moloch.
11. Abstulit quoque equos, quos dederant reges Juda soli, in introitu templi Domini juxta exedram Natanmelech eunuchi, qui erat in Pharurim; currus autem solis combussit igni.
12. Altaria quoque, quæ erant super tecta cœnaculi Achaz, quæ fecerant reges Juda, et altaria, quæ fecerat Manasses in duobus atriis templi Domini, destruxit rex; et cucurrit inde, et dispersit cinerem eorum in torrentem Cedron.
13. Excelsa quoque, quæ erant in Jerusalem ad dexteram partem Montis offensionis, quæ ædificaverat Salomon, rex Israel, Astaroth idolo Sidoniorum, et Chamos offensioni Moab, et Melchom abominationi filiorum Ammon, polluit rex. *
14. Et contrivit statuas, et succidit lucos; replevitque loca eorum ossibus mortuorum. * (III. *Reg.* 11, 7.)
15. Insuper et altare, quod erat in Bethel, et excelsum, quod fecerat Jeroboam filius Nabat, qui peccare fecit Israel, et altare illud, et excelsum destruxit, atque combussit, et comminuit in pulverem; succenditque etiam lucum. (III. *Reg.* 13, 32.)
16. Et conversus Josias vidit ibi sepulcra, quæ erant in monte, misitque et tulit ossa de sepulcris, et combussit ea super altare, et polluit illud juxta verbum Domini, quod locutus est vir Dei, qui prædixerat verba hæc.
17. Et ait: Quis est titulus ille, quem video? Responderuntque ei cives urbis illius: Sepulcrum est hominis Dei, qui venit de Juda, et prædixit verba hæc, quæ fecisti super altare Bethel. (III. *Reg.* 13, 2.)
18. Et ait: Dimittite eum: nemo commoveat ossa ejus. Et intacta manserunt ossa illius cum ossibus prophetæ, qui venerat de Samaria.
19. Insuper et omnia fana excelsorum, quæ erant in civitatibus Samariæ, quæ fecerant reges Israel ad irritandum Dominum, abstulit Josias; et fecit eis secundum omnia opera, quæ fecerat in Bethel.
20. Et occidit universos sacerdotes excelsorum, qui erant ibi super altaria, et combussit ossa humana super ea; reversusque est Jerusalem.
21. Et præcepit omni populo, dicens: Facite Phase Domino Deo vestro secundum quod scriptum est in libro fœderis hujus. (*Exod.* 12, 2. II. *Par.* 35, 1.)
22. Nec enim factum est Phase tale a diebus judicum, qui judicaverunt Israel, et omnium dierum regum Israel, et regum Juda,
23. sicut in octavo decimo anno regis Josiæ factum est Phase istud Domino in Jerusalem.
24. Sed et pythones et ariolos et figuras idolorum, et immunditias et abominationes, quæ fuerant in terra Juda et Jerusalem, abstulit Josias, ut statueret verba legis, quæ scripta sunt in libro, quem invenit Helcias sacerdos in templo Domini.
25. Similis illi non fuit ante eum rex, qui reverteretur ad Dominum in omni corde suo, et in tota anima sua, et in universa virtute sua juxta omnem legem Moysi: neque post eum surrexit similis illi.
26. Verumtamen non est aversus Dominus ab ira furoris sui magni, quod iratus est furor ejus contra Judam, propter irritationes, quibus provocaverat eum Manasses.
27. Dixit itaque Dominus: Etiam

Judam auferam a facie mea, sicut abstuli Israel, et projiciam civitatem hanc, quam elegi, Jerusalem et domum, de qua dixi: Erit nomen meum ibi. (*Infr.* 24, 2.)

28. Reliqua autem sermonum Josiæ, et universa, quæ fecit: nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda?

29. In diebus ejus ascendit Pharao Nechao, rex Aegypti, contra regem Assyriorum ad flumen Euphraten; et abiit Josias rex in occursum ejus, et occisus est in Mageddo, cum vidisset eum. (II. *Par.* 35, 20.)

30. Et portaverunt eum servi sui mortuum de Mageddo, et pertulerunt in Jerusalem, et sepelierunt eum in sepulcro suo. Tulitque populus terræ Joachaz filium Josiæ, et unxerunt eum, et constituerunt eum regem pro patre suo.

31. Viginti trium annorum erat Joachaz, cum regnare cœpisset, et tribus mensibus regnavit in Jerusalem; nomen matris ejus Amital, filia Jeremiæ de Lobna. (II. *Par.* 36, 2.)

32. Et fecit malum coram Domino juxta omnia, quæ fecerant patres ejus.

33. Vinxitque eum Pharao Nechao in Rebla, quæ est in terra Emath, ne regnaret in Jerusalem; et imposuit mulctam terræ, centum talentis argenti, et talento auri.

34. Regemque constituit Pharao Nechao, Eliacim filium Josiæ pro Josia patre ejus, vertitque nomen ejus Joakim; porro Joachaz tulit, et duxit in Aegyptum; et mortuus est ibi.

35. Argentum autem, et aurum dedit Joakim Pharaoni, cum indixisset terræ per singulos, ut conferretur juxta præceptum Pharaonis; et unumquemque juxta vires suas exegit, tam argentum quam aurum de populo terræ, ut daret Pharaoni Nechao.

36. Viginti quinque annorum erat Joakim, cum regnare cœpisset, et undecim annis regnavit in Jerusalem; nomen matris ejus Zebida, filia Phadaja de Ruma. (II. *Par.* 36, 5.)

37. Et fecit malum coram Domino juxta omnia, quæ fecerant patres ejus.

CAPUT XXIV.

1. In diebus ejus ascendit Nabuchodonosor, rex Babylonis, et factus est ei Joakim servus tribus annis; et rursum rebellavit contra eum.

2. Immisitque ei Dominus latrunculos Chaldæorum, et latrunculos Syriæ, et latrunculos Moab, et latrunculos filiorum Ammon; et immisit eos in Judam, ut disperderent eum juxta verbum Domini, quod locutus fuerat per servos suos prophetas. (*Supr.* 23, 27.)

3. Factum est autem hoc per verbum Domini contra Judam, ut auferret eum coram se propter peccata Manasse universa, quæ fecit,

4. et propter sanguinem innoxium, quem effudit, et implevit Jerusalem cruore innocentium; et ob hanc rem noluit Dominus propitiari.

5. Reliqua autem sermonum Joakim, et universa quæ fecit: nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda? Et dormivit Joakim cum patribus suis;

6. et regnavit Joachin filius ejus pro eo.

7. Et ultra non addidit rex Aegypti, ut egrederetur de terra sua; tulerat enim rex Babylonis a rivo Aegypti usque ad fluvium Euphraten omnia, quæ fuerant regis Aegypti.

8. Decem et octo annorum erat Joachin, cum regnare cœpisset, et tribus mensibus regnavit in Jerusalem; nomen matris ejus Nohesta filia Elnathan de Jerusalem.

9. Et fecit malum coram Domino juxta omnia, quæ fecerat pater ejus.

10. In tempore illo ascenderunt servi Nabuchodonosor regis Babylonis in Jerusalem, et circumdata est urbs munitionibus. (*Dan.* 1, 1.)

11. Venitque Nabuchodonosor rex Babylonis ad civitatem cum servis suis, ut oppugnarent eam.

12. Egressusque est Joachin rex Juda ad regem Babylonis, ipse et mater ejus et servi ejus, et principes ejus et eunuchi ejus; et suscepit eum rex Babylonis anno octavo regni sui.

13. Et protulit inde omnes thesauros domus Domini, et thesauros do-

mus regiæ; et concidit universa vasa aurea, quæ fecerat Salomon rex Israel in templo Domini juxta verbum Domini. (*Isai.* 39, 6.)

14. Et transtulit omnem Jerusalem et universos principes et omnes fortes exercitus, decem millia, in captivitatem, et omnem artificem et clusorem: nihilque relictum est, exceptis pauperibus populi terræ.

15. Transtulit quoque Joachin in Babylonem, et matrem regis, et uxores regis et eunuchos ejus; et judices terræ duxit in captivitatem de Jerusalem in Babylonem. (II. *Par.* 36, 10. *Esth.* 2, 6. — 11, 4. *Ezech.* 17, 12. *Jerem.* 24, 1. — 39, 2.)

16. Et omnes viros robustos, septem millia, et artifices et clusores mille, omnes viros fortes et bellatores; duxitque eos rex Babylonis captivos in Babylonem.

17. Et constituit Matthaniam patruum ejus pro eo, imposuitque nomen ei Sedeciam. (*Jer.* 37, 1.)

18. Vigesimum et primum annum ætatis habebat Sedecias, cum regnare cœpisset, et undecim annis regnavit in Jerusalem; nomen matris ejus erat Amital, filia Jeremiæ de Lobna.

19. Et fecit malum coram Domino juxta omnia, quæ fecerat Joakim,

20. Irascebatur enim Dominus contra Jerusalem et contra Judam, donec projiceret eos a facie sua; recessitque Sedecias a rege Babylonis.

CAPUT XXV.

1. Factum est autem anno nono regni ejus, mense decimo, decima die mensis, venit Nabuchodonosor rex Babylonis, ipse et omnis exercitus ejus, in Jerusalem, et circumdederunt eam, et exstruxerunt in circuitu ejus munitiones. (*Jer.* 39, 1.)

2. Et clausa est civitas atque vallata usque ad undecimum annum regis Sedeciæ,

3. nona die mensis; prævaluitque fames in civitate, nec erat panis populo terræ.

4. Et interrupta est civitas; et omnes viri bellatores nocte fugerunt per viam portæ, quæ est inter duplicem murum ad hortum regis (porro Chaldæi obsidebant in circuitu civitatem); fugit itaque Sedecias per viam, quæ ducit ad campestria solitudinis.

5. Et persecutus est exercitus Chaldæorum regem, comprehenditque eum in planitie Jericho; et omnes bellatores, qui erant cum eo, dispersi sunt, et reliquerunt eum.

6. Apprehensum ergo regem duxerunt ad regem Babylonis in Reblatha, qui locutus est cum eo judicium.

7. Filios autem Sedeciæ occidit coram eo, et oculos ejus effodit, vinxitque eum catenis, et adduxit in Babylonem.

8. Mense quinto, septima die mensis, ipse est annus nonus decimus regis Babylonis, venit Nabuzardan princeps exercitus, servus regis Babylonis, in Jerusalem.

9. Et succendit domum Domini, et domum regis, et domos Jerusalem; omnemque domum combussit igni. (*Psal.* 73, 7.)

10. Et muros Jerusalem in circuitu destruxit omnis exercitus Chaldæorum, qui erat cum principe militum.

11. Reliquam autem populi partem, quæ remanserat in civitate, et perfugas, qui transfugerant ad regem Babylonis, et reliquum vulgus transtulit Nabuzardan princeps militiæ.

12. Et de pauperibus terræ reliquit vinitores et agricolas.

13. Columnas autem æreas, quæ erant in templo Domini, et bases et mare æreum, quod erat in domo Domini, confregerunt Chaldæi, et transtulerunt æs omne in Babylonem. (*Jer.* 27, 19.)

14. Ollas quoque æreas, et trullas et tridentes, et scyphos et mortariola, et omnia vasa ærea, in quibus ministrabant, tulerunt.

15. Necnon et thuribula et phialas, quæ aurea, aurea, et quæ argentea, argentea, tulit princeps militiæ,

16. id est, columnas duas, mare unum et bases quas fecerat Salomon in templo Domini; non erat pondus æris omnium vasorum.

17. Decem et octo cubitos altitu-

dinis habebat columna una, et capitellum æreum super se altitudinis trium cubitorum, et retiaculum, et malogranata super capitellum columnæ, omnia ærea; similem et columna secunda habebat ornatum. (III. *Reg.* 7, 15. II. *Par.* 3, 15. *Jerem.* 52, 21.)

18. Tulit quoque princeps militiæ Sarajam sacerdotem primum, et Sophoniam, sacerdotem secundum, et tres janitores.

19. Et de civitate eunuchum unum, qui erat præfectus super bellatores viros, et quinque viros de his, qui steterant coram rege, quos reperit in civitate; et Sopher principem exercitus, qui probabat tyrones de populo terræ, et sexaginta viros e vulgo, qui inventi fuerant in civitate.

20. Quos tollens Nabuzardan princeps militum, duxit ad regem Babylonis in Reblatha.

21. Percussitque eos rex Babylonis, et interfecit eos in Reblatha in terra Emath; et translatus est Juda de terra sua.

22. Populo autem, qui relictus erat in terra Juda, quem dimiserat Nabuchodonosor rex Babylonis, præfecit Godoliam filium Ahicam filii Saphan.

23. Quod cum audissent omnes duces militum, ipsi et viri, qui erant cum eis, videlicet quod constituisset rex Babylonis Godoliam, venerunt ad Godoliam in Maspha; Ismahel filius Nathaniæ, et Johanan filius Caree, et Saraja filius Thanehumeth Netophathites, et Jezonias filius Maachathi; ipsi et socii eorum.

24. Juravitque Godolias ipsis et sociis eorum, dicens: Nolite timere servire Chaldæis: manete in terra, et servite regi Babylonis, et bene erit vobis.

25. Factum est autem, in mense septimo venit Ismahel filius Nathaniæ, filii Elisama de semine regio, et decem viri cum eo, percusseruntque Godoliam, qui et mortuus est; sed et Judæos et Chaldæos, qui erant cum eo in Maspha.

26. Consurgensque omnis populus a parvo usque ad magnum, et principes militum venerunt in Aegyptum, timentes Chaldæos.

27. Factum est vero in anno trigesimo septimo transmigrationis Joachin regis Juda, mense duodecimo, vigesima septima die mensis, sublevavit Evilmerodach rex Babylonis anno, quo regnare cœperat, caput Joachin regis Juda de carcere.

28. Et locutus est ei benigne, et posuit thronum ejus super thronum regum, qui erant cum eo in Babylone.

29. Et mutavit vestes ejus, quas habuerat in carcere; et comedebat panem semper in conspectu ejus cunctis diebus vitæ suæ.

30. Annonam quoque constituit ei sine intermissione, quæ et dabatur ei a rege per singulos dies omnibus diebus vitæ suæ.

BIBLIA SACRA
VULGATÆ EDITIONIS

JUXTA

EXEMPLARIA EX TYPOGRAPHIA APOSTOLICA
VATICANA

ROMÆ 1592 & 1593

INTER SE COLLATA ET AD NORMAM CORRECTIONUM
ROMANARUM EXACTA

AUCTORITATE SUMMI PONTIFICIS

PII IX.

EDIDIT

VALENTINUS LOCH,

SS. THEOLOGIÆ DOCTOR ET PROFESSOR PUBLICUS IN LYCEO BAMBERGENSI; ARCHIEPISCOPI IN ECCLESIASTICIS CONSILIARIUS.

TOMUS II.

EDITIO SEPTIMA.

RATISBONÆ.

Typis et Sumptibus „Nationale Verlagsanstalt“.

1899.

LIBER PRIMUS PARALIPOMENON.

HEBRAICE DIBRE HAJAMIM.

CAPUT I.

1. Adam, Seth, Enos, (*Gen.* 2, 7. — 4, 25. — 5, 6. et 9.)
2. Cainan, Malaleel, Jared,
3. Henoch, Mathusale, Lamech,
4. Noe, Sem, Cham, et Japheth.
5. Filii Japheth: Gomer et Magog, et Madai et Javan, Thubal, Mosoch, Thiras.
6. Porro filii Gomer: Ascenez et Riphat et Thogorma.
7. Filii autem Javan: Elisa et Tharsis, Cethim et Dodanim.
8. Filii Cham: Chus et Mesraim et Phut et Chanaan.
9. Filii autem Chus: Saba et Hevila, Sabatha et Regma et Sabathacha. Porro filii Regma: Saba et Dadan.
10. Chus autem genuit Nemrod; iste cœpit esse potens in terra.*
11. Mesraim vero genuit Ludim et Anamim, et Laabim et Nephthuim;
12. Phetrusim quoque et Casluim, de quibus egressi sunt Philisthiim et Caphtorim.*(*Gen.* 10, 8.)
13. Chanaan vero genuit Sidonem, primogenitum suum, Hethæum quoque,
14. et Jebusæum et Amorrhæum et Gergesæum,
15. Hevæumque et Aracæum et Sinæum;
16. Aradium quoque, et Samaræum et Hamathæum.
17. Filii Sem: Aelam et Assur, et Arphaxad et Lud et Aram, et Hus et Hul; et Gether et Mosoch. (*Gen.* 10, 22. — 11, 10.)
18. Arphaxad autem genuit Sale, qui et ipse genuit Heber.
19. Porro Heber nati sunt duo filii; nomen uni Phaleg, quia in diebus ejus divisa est terra; et nomen fratris ejus Jectan.
20. Jectan autem genuit Elmodad et Saleph, et Asarmoth et Jare,
21. Adoram quoque, et Huzal et Decla;
22. Hebal etiam, et Abimael et Saba; necnon
23. et Ophir et Hevila et Jobab. Omnes isti filii Jectan:
24. Sem, Arphaxad, Sale,
25. Heber, Phaleg, Ragau,
26. Serug, Nachor, Thare,
27. Abram, iste est Abraham.*
28. Filii autem Abraham: Isaac et Ismael.*(*Gen.* 11, 26.)
29. Et hæ generationes eorum: Primogenitus Ismaelis Nabajoth, et Cedar et Adbeel et Mabsam:*
30. et Masma et Duma; Massa, Hadad et Thema;*(*Gen.* 25, 13.)
31. Jetur, Naphis, Cedma: hi sunt filii Ismaelis.
32. Filii autem Ceturæ, concubinæ Abraham, quos genuit: Zamran, Jescan, Madan, Madian, Jesboc et Sue. Porro filii Jecsan: Saba et Dadan. Filii autem Dadan: Assurim et Latussim et Laomim.
33. Filii autem Madian: Epha, et Epher et Henoch, et Abida et Eldaa; omnes hi filii Ceturæ. (*Gen.* 25, 4.)
34. Genuit autem Abraham Isaac, cujus fuerunt filii Esau et Israel. (*Gen.* 25, 19.)
35. Filii Esau: Eliphaz, Rahuel, Jehus, Ihelom et Core. (*Gen.* 36, 10.)
36. Filii Eliphaz: Theman, Omar, Sephi, Gathan, Cenez, Thamna, Amalec.
37. Filii Rahuel: Nahath, Zara, Samma, Meza.
38. Filii Seir: Lotan, Sobal, Sebeon, Ana, Dison, Eser, Disan.
39. Filii Lotan: Hori, Homam. Soror autem Lotan fuit Thamna.
40. Filii Sobal: Allan, et Manahath et Ebal, Sephi et Onam. Filii Sebeon: Aia et Ana. Filii Anā: Dison.
41. Filii Dison: Hamram et Eseban, et Jethran et Charan.
42. Filii Eser: Balaan et Zavan et Jacan. Filii Disan: Hus et Aran.
43. Isti sunt reges, qui impera-

verunt in terra Edom, antequam esset rex super filios Israel: Bale filius Beor; et nomen civitatis ejus, Denaba.
44. Mortuus est autem Bale, et regnavit pro eo Jobab filius Zare de Bosra.
45. Cumque et Jobab fuisset mortuus, regnavit pro eo Husam de terra Themanorum.
46. Obiit quoque et Husam, et regnavit pro eo Adad filius Badad, qui percussit Madian in terra Moab; et nomen civitatis ejus, Avith.
47. Cumque et Adad fuisset mortuus, regnavit pro eo Semla de Masreca.
48. Sed et Semla mortuus est, et regnavit pro eo Saul de Rohoboth, quæ juxta amnem sita est.
49. Mortuo quoque Saul, regnavit pro eo Balanan filius Achobor.
50. Sed et hic mortuus est, et regnavit pro eo Adad; cujus urbis nomen fuit, Phau; et appellata est uxor ejus Meetabel filia Matred filiæ Mezaab.
51. Adad autem mortuo, duces pro regibus in Edom esse cœperunt: dux Thamna, dux Alva, dux Jetheth,
52. dux Oolibama, dux Ela, dux Phinon,
53. dux Cenez, dux Theman, dux Mabsar,
54. dux Magdiel, dux Hiram; hi duces Edom.

CAPUT II.

1. Filii autem Israel; Ruben, Simeon, Levi, Juda, Issachar et Zabulon, (*Gen.* 29, 32. — 35, 23.)
2. Dan, Joseph, Benjamin, Nephthali, Gad et Aser.
3. Filii Juda: Her, Onan et Sela; hi tres nati sunt ei de filia Sue Chananitide. Fuit autem Her, primogenitus Juda, malus coram Domino; et occidit eum. (*Gen.* 38, 3. — 46, 12.)
4. Thamar autem, nurus ejus, peperit ei Phares et Zara; omnes ergo filii Juda, quinque. (*Infr.* 4, 1. *Mat.* 1, 3.)
5. Filii autem Phares: Hesron et Hamul.
6. Filii quoque Zaræ: Zamri, et Ethan et Eman, Chalchal quoque, et Dara; simul quinque.
7. Filii Charmi: Achar, qui turbavit Israel, et peccavit in furto anathematis. (*Jos.* 7, 1.)
8. Filii Ethan: Azarias.
9. Filii autem Hesron, qui nati sunt ei: Jerameel et Ram et Calubi. (*Ruth.* 4, 19.)
10. Porro Ram genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Nahasson, principem filiorum Juda.
11. Nahasson quoque genuit Salma, de quo ortus est Booz.
12. Booz vero genuit Obed, qui et ipse genuit Isai.
13. Isai autem genuit primogenitum Eliab, secundum Abinadab, tertium Simmaa, (I. *Reg.* 16, 6. — 17, 12.)
14. quartum Nathanael, quintum Raddai,
15. sextum Asom, septimum David;
16. quorum sorores fuerunt Saruja et Abigail. Filii Sarujæ: Abisai, Joab et Asael, tres.
17. Abigail autem genuit Amasa, cujus pater fuit Jether Ismahelites.
18. Caleb vero, filius Hesron, accepit uxorem nomine Azuba de qua genuit Jerioth; fueruntque filii ejus Jaser et Sobab et Ardon.
19. Cumque mortua fuisset Azuba, accepit uxorem Caleb Ephratha, quæ peperit ei Hur.
20. Porro Hur genuit Uri, et Uri genuit Bezeleel.
21. Post hæc ingressus est Hesron ad filiam Machir patris Galaad, et accepit eam, cum esset annorum sexaginta; quæ peperit ei Segub.
22. Sed et Segub genuit Jair, et possedit viginti tres civitates in terra Galaad.
23. Cepitque Gessur et Aram, oppida Jair, et Canath, et viculos ejus sexaginta civitatum; omnes isti filii Machir, patris Galaad.
24. Cum autem mortuus esset Hesron, ingressus est Caleb ad Ephratha. Habuit quoque Hesron uxorem Abia, quæ peperit ei Ashur, patrem Thecuæ.
25. Nati sunt autem filii Jerameel,

primogeniti Hesron: Ram primogenitus ejus, et Buna et Aram, et Asom et Achia.
26. Duxit quoque uxorem alteram Jerameel, nomine Atara, quæ fuit mater Onam.
27. Sed et filii Ram, primogeniti Jerameel, fuerunt: Moos, Jamin et Acar.
28. Onam autem habuit filios: Semei et Jada. Filii autem Semei: Nadab et Abisur.
29. Nomen vero uxoris Abisur, Abihail, quæ peperit ei Ahobban et Molid.
30. Filii autem Nadab fuerunt: Saled et Apphaim. Mortuus est autem Saled absque liberis.
31. Filius vero Apphaim: Jesi; qui Jesi genuit Sesan. Porro Sesan genuit Oholai.
32. Filii autem Jada, fratris Semei: Jether et Jonathan. Sed et Jether mortuus est absque liberis.
33. Porro Jonathan genuit Phaleth et Ziza. Isti fuerunt filii Jerameel.
34. Sesan autem non habuit filios, sed filias, et servum Aegyptium nomine Jeraa.
35. Deditque ei filiam suam uxorem, quæ peperit ei Ethei.
36. Ethei autem genuit Nathan, et Nathan genuit Zabad.
37. Zabad quoque genuit Ophlal, et Ophlal genuit Obed;
38. Obed genuit Jehu, Jehu genuit Azariam;
39. Azarias genuit Helles, et Helles genuit Elasa;
40. Elasa genuit Sisamoi; Sisamoi genuit Sellum;
41. Sellum genuit Icamiam; Icamia autem genuit Elisama.
42. Filii autem Caleb, fratris Jerameel: Mesa primogenitus ejus, ipse est pater Ziph, et filii Maresa, patris Hebron.
43. Porro filii Hebron: Core et Taphua, et Recem et Samma.
44. Samma autem genuit Raham, patrem Jercaam; et Recem genuit Sammai.
45. Filius Sammai: Maon; et Maon pater Bethsur.
46. Epha autem, concubina Caleb, peperit Haran et Mosa et Gezez. Porro Haran genuit Gezez.
47. Filii autem Jahaddai: Regom et Joathan, et Gesan et Phalet, et Epha et Saaph.
48. Concubina Caleb, Maacha, peperit Saber et Tharana.
49. Genuit autem Saaph, pater Madmena, Sue, patrem Machbena, et patrem Gabaa. Filia vero Caleb fuit Achsa.
50. Hi erant filii Caleb, filii Hur primogeniti Ephratha; Sobal pater Cariathiarim.
51. Salma pater Bethlehem; Hariph pater Bethgader.
52. Fuerunt autem filii Sobal patris Cariathiarim, qui videbat dimidium requietionum.
53. Et de cognatione Cariathiarim: Jethrei et Aphutei et Semathei et Maserei. Ex his egressi sunt Saraitæ et Esthaolitæ.
54. Filii Salma: Bethlehem et Netophathi; coronæ domus Joab, et dimidium requietionis Sarai.
55. Cognationes quoque scribarum habitantium in Jabes, canentes atque resonantes, et in tabernaculis commorantes. Hi sunt Cinæi, qui venerunt de Calore patris domus Rechab.

CAPUT III.

1. David vero hos habuit filios, qui ei nati sunt in Hebron: primogenitum Amnon ex Achinoam Jezrahelitide: secundum Daniel de Abigail Carmelitide; (II. *Reg.* 3, 2.)
2. tertium Absalom filium Maacha filiæ Tholmai regis Gessur; quartum Adoniam filium Aggith;
3. quintum Saphatiam ex Abital; sextum Jethraham de Egla uxore sua.
4. Sex ergo nati sunt ei in Hebron, ubi regnavit septem annis et sex mensibus. Triginta autem et tribus annis regnavit in Jerusalem.
5. Porro in Jerusalem nati sunt ei filii: Simmaa et Sobab, et Nathan et Salomon; quatuor de Bethsabee filia Ammiel; (II. *Reg.* 5, 14.)
6. Jebaar quoque, et Elisama;
7. et Eliphaleth et Noge, et Nepheg et Japhia;

8. necnon Elisama et Eliada et Elipheleth; novem:
9. omnes hi, filii David, absque filiis concubinarum; habueruntque sororem Thamar.
10. Filius autem Salomonis: Roboam, cujus Abia filius genuit Asa. De hoc quoque natus est Josaphat,
11. pater Joram; qui Joram genuit Ochoziam, ex quo ortus est Joas,
12. et hujus Amasias filius genuit Azariam. Porro Azariæ filius Joathan
13. procreavit Achaz, patrem Ezechiæ, de quo natus est Manasses.
14. Sed et Manasses genuit Amon, patrem Josiæ.
15. Filii autem Josiæ fuerunt: primogenitus Johanan, secundus Joakim, tertius Sedecias, quartus Sellum.
16. De Joakim natus est Jechonias et Sedecias. (*Matth.* 1, 11.)
17. Filii Jechoniæ fuerunt: Asir, Salathiel,
18. Melchiram, Phadaja, Senneser et Jecemia, Sama et Nadabia.
19. De Phadaja orti sunt Zorobabel et Semei. Zorobabel genuit Mosollam, Hananiam, et Salomith sororem eorum;
20. Hasaban quoque, et Ohol et Barachian, et Hasadian, Josabhesed, quinque.
21. Filius autem Hananiæ: Phaltias pater Jeseiæ, cujus filius Raphaja; hujus quoque filius, Arnan, de quo natus est Obdia, cujus filius fuit Sechenias.
22. Filius Secheniæ: Semeia, cujus filii: Hattus et Jegaal, et Baria et Naaria, et Saphat; sex numero.
23. Filius Naariæ: Elioenai et Ezechias et Ezricam, tres.
24. Filii Elioenai: Oduja et Eliasub, et Pheleia et Accub, et Johanan et Dalaja, et Anani, septem.

CAPUT IV.

1. Filii Juda: Phares, Hesron et Charmi et Hur et Sobal. (*Gen.* 38, 3. — 46, 12. *Supr.* 2, 4.)
2. Raja vero, filius Sobal, genuit Jahath, de quo nati sunt Ahumai et Laad; hæ cognationes Sarathi.
3. Ista quoque stirps Etam: Jezrahel et Jesema et Jedebos. Nomen quoque sororis eorum, Asalelphuni.
4. Phanuel autem pater Gedor, et Ezer pater Hosa; isti sunt filii Hur primogeniti Ephratha patris Bethlehem.
5. Assur vero, patri Thecuæ, erant duæ uxores, Halaa et Naara.
6. Peperit autem ei Naara: Oozam et Hepher, et Themani et Ahasthari; isti sunt filii Naara.
7. Porro filii Halaa: Sereth, Isaar, et Ethnan.
8. Cos autem genuit Anob et Soboba, et cognationem Aharehel filii Arum.
9. Fuit autem Jabes inclytus præ fratribus suis; et mater ejus vocavit nomen illius Jabes, dicens: Quia peperi eum in dolore.
10. Invocavit vero Jabes Deum Israel, dicens: Si benedicens benedixeris mihi, et dilataveris terminos meos, et fuerit manus tua mecum, et feceris me a malitia non opprimi. Et præstitit Deus, quæ precatus est.
11. Caleb autem, frater Sua, genuit Mahir, qui fuit pater Esthon.
12. Porro Esthon genuit Bethrapha et Phesse et Tehinna, patrem urbis Naas; hi sunt viri Recha.
13. Filii autem Cenez: Othoniel et Saraja. Porro filii Othoniel: Hathath et Maonathi.
14. Maonathi genuit Ophra; Saraja autem genuit Joab, patrem Vallis artificum; ibi quippe artifices erant.
15. Filii vero Caleb filii Jephone: Hir et Ela et Naham. Filii quoque Ela: Cenez.
16. Filii quoque Jaleleel: Ziph et Zipha, Thiria et Asrael.
17. Et filii Ezra: Jether et Mered, et Epher et Jalon: genuitque Mariam et Sammai, et Jesba, patrem Esthamo.
18. Uxor quoque ejus Judaja peperit Jared, patrem Gedor, et Heber, patrem Socho, et Icuthiel, patrem Zanoe; hi autem filii Bethiæ filiæ Pharaonis, quam accepit Mered.
19. Et filii uxoris Odajæ, sororis Naham patris Ceila: Garmi, et Esthamo, qui fuit de Machathi.
20. Filii quoque Simon: Amnon et

Kinna, filius Hanan, et Thilon. Et filii Jesi: Zoheth et Benzoheth.

21. Filii Sela, filii Juda: Her, pater Lecha, et Laada, pater Maresa, et cognationes domus operantium byssum in Domo Juramenti. (*Gen.* 38, 5.)

22. Et Qui stare fecit solem, Virique mendacii, et Securus, et Incendens, qui principes fuerunt in Moab, et qui reversi sunt in Lahem; hæc autem verba vetera.

23. Hi sunt figuli, habitantes in plantationibus, et in sepibus, apud regem in operibus ejus; commoratique sunt ibi.

24. Filii Simeon: Namuel et Jamin, Jarib, Zara, Saul. (*Gen.* 46, 10.)

25. Sellum filius ejus, Mapsam filius ejus, Masma filius ejus.

26. Filii Masma: Hamuel filius ejus, Zachur filius ejus, Semei filius ejus.

27. Filii Semei sedecim, et filiæ sex; fratres autem ejus non habuerunt filios multos, et universa cognatio non potuit adæquare summam filiōrum Juda.

28. Habitaverunt autem in Bersabee et Molada et Hasarsubal,

29. et in Bala et in Asom et in Tholad,

30. et in Bathuel et in Horma et in Siceleg,

31. et in Bethmarchaboth et in Hasarsusim, et in Bethberai et in Saarim; hæ civitates eorum usque ad regem David.

32. Villæ quoque eorum: Etam et Aen, Remmon et Thochen et Asan; civitates quinque.

33. Et universi viculi eorum per circuitum civitatum istarum usque ad Baal: hæc est habitatio eorum, et sedium distributio:

34. Mosobab quoque et Jemlech et Josa, filius Amasiæ:

35. et Joel et Jehu, filius Josabiæ filii Sarajæ filii Asiel,

36. et Elioenai et Jacoba, et Isuhaja et Asaja, et Adiel, et Ismiel, et Banaja;

37. Ziza quoque filius Sephei, filii Allon, filii Idaja, filii Semri, filii Samaja.

38. Isti sunt nominati principes in cognationibus suis, et in domo affinitatum suarum multiplicati sunt vehementer.

39. Et profecti sunt, ut ingrederentur in Gador usque ad orientem vallis, et ut quærerent pascua gregibus suis.

40. Inveneruntque pascuas uberes et valde bonas, et terram latissimam, et quietam et fertilem, in qua ante habitaverant de stirpe Cham.

41. Hi ergo venerunt, quos supra descripsimus nominatim, in diebus Ezechiæ regis Juda, et percusserunt tabernacula eorum et habitatores, qui inventi fuerant ibi, et deleverunt eos usque in præsentem diem, habitaveruntque pro eis, quoniam uberrimas pascuas ibidem repererunt.

42. De filiis quoque Simeon abierunt in montem Seir viri quingenti, habentes principes Phaltiam et Naariam et Raphajam et Oziel, filios Jesi;

43. et percusserunt reliquias, quæ evadere potuerant, Amalecitarum, et habitaverunt ibi pro eis usque ad diem hanc. (*Exod.* 17, 14.)

CAPUT V.

1. Filii quoque Ruben primogeniti Israel (ipse quippe fuit primogenitus ejus; sed cum violasset thorum patris sui, data sunt primogenita ejus filiis Joseph filii Israel, et non est ille reputatus in primogenitum. (*Gen.* 35, 22.)

2. Porro Judas, qui erat fortissimus inter fratres suos, de stirpe ejus principes germinati sunt; primogenita autem reputata sunt Joseph);

3. filii ergo Ruben primogeniti Israel: Henoch et Phallu, Esron et Charmi. (*Exod.* 6, 14.)

4. Filii Joel: Samia filius ejus, Gog filius ejus, Semei filius ejus,

5. Micha filius ejus, Reia filius ejus, Baal filius ejus,

6. Beera filius ejus, quem captivum duxit Thelgathphalnasar rex Assyriorum; et fuit princeps in tribu Ruben. (IV. *Reg.* 15, 29.)

7. Fratres autem ejus, et universa cognatio ejus, quando numerabantur per familias suas, habuerunt principes Jehiel et Zachariam.

8. Porro Bala filius Azaz, filii Samma,

filii Joel, ipse habitavit in Aroer usque ad Nebo et Beelmeon.
9. Contra orientalem quoque plagam habitavit usque ad introitum eremi, et flumen Euphraten. Multum quippe jumentorum numerum possidebant in terra Galaad.
10. In diebus autem Saul prœliati sunt contra Agareos, et interfecerunt illos, habitaveruntque pro eis in tabernaculis eorum; in omni plaga, quæ respicit ad orientem Galaad.
11. Filii vero Gad e regione eorum habitaverunt in terra Basan usque Selcha;
12. Joel in capite, et Saphan secundus; Janai autem, et Saphat in Basan.
13. Fratres vero eorum secundum domos cognationum suarum: Michael et Mosollam, et Sebe et Jorai, et Jachan et Zie et Heber, septem.
14. Hi filii Abihail, filii Huri, filii Jara, filii Galaad, filii Michael, filii Jesesi, filii Jeddo, filii Buz.
15. Fratres quoque filii Abdiel, filii Guni, princeps domus in familiis suis.
16. Et habitaverunt in Galaad et in Basan, et in viculis ejus, et in cunctis suburbanis Saron, usque ad terminos.
17. Omnes hi numerati sunt in diebus Joathan, regis Juda et in diebus Jeroboam, regis Israel.
18. Filii Ruben, et Gad, et dimidiæ tribus Manasse viri bellatores, scuta portantes et gladios, et tendentes arcum, eruditique ad prœlia: quadraginta quatuor millia, et septingenti sexaginta procedentes ad pugnam.
19. Dimicaverunt contra Agareos; Ituræi vero, et Naphis et Nodab
20. præbuerunt eis auxilium. Traditique sunt in manus eorum Agarei, et universi, qui fuerant cum eis, quia Deum invocaverunt, cum prœliarentur, et exaudivit eos, eo quod credidissent in eum.
21. Ceperuntque omnia, quæ possederant; camelorum quinquaginta millia, et ovium ducenta quinquaginta millia, et asinos duo millia, et animas hominum centum millia.
22. Vulnerati autem multi corruerunt; fuit enim bellum Domini. Habitaveruntque pro eis usque ad transmigrationem.
23. Filii quoque dimidiæ tribus Manasse possederunt terram a finibus Basan usque Baal, Hermon et Sanir et montem Hermon; ingens quippe numerus erat.
24. Et hi fuerunt principes domus cognationis eorum: Epher, et Jesi et Eliel, et Ezriel et Jeremia, et Odoja et Jediel; viri fortissimi et potentes, et nominati duces in familiis suis.
25. Relinquerunt autem Deum patrum suorum, et fornicati sunt post deos populorum terræ, quos abstulit Deus coram eis;
26. et suscitavit Deus Israel spiritum Phul regis Assyriorum, et spiritum Thelgathphalnasar regis Assur; et transtulit Ruben et Gad, et dimidiam tribum Manasse, et adduxit eos in Lahela et in Habor et Ara et fluvium Gozan, usque ad diem hanc.

CAPUT VI.

1. Filii Levi: Gersom, Caath et Merari. (*Gen.* 46, 11. *Infr.* 23, 6.)
2. Filii Caath: Amram, Isaar, Hebron et Oziel.
3. Filii Amram: Aaron, Moyses et Maria. Filii Aaron: Nadab et Abiu, Eleazar et Ithamar.
4. Eleazar genuit Phinees, et Phinees genuit Abisue;
5. Abisue vero genuit Bocci, et Bocci genuit Ozi.
6. Ozi genuit Zarajam, et Zarajas genuit Merajoth.
7. Porro Merajoth genuit Amariam, et Amarias genuit Achitob.
8. Achitob genuit Sadoc, et Sadoc genuit Achimaas;
9. Achimaas genuit Azariam, Azarias genuit Iohanan;
10. Johanan genuit Azariam; ipse est qui sacerdotio functus est in domo, quam ædificavit Salomon in Jerusalem.
11. Genuit autem Azarias Amariam, et Amarias genuit Achitob;
12. Achitob genuit Sadoc, et Sadoc genuit Sellum;
13. Sellum genuit Helciam, et Helcias genuit Azariam;

14. Azarias genuit Sarajam, et Sarajas genuit Josedec.
15. Porro Josedec egressus est, quando transtulit Dominus Judam, et Jerusalem per manus Nabuchodonosor.
16. Filii ergo Levi: Gersom, Caath et Merari. (*Exod.* 6, 16.)
17. Et hæc nomina filiorum Gersom: Lobni et Semei.
18. Filii Caath: Amram et Isaar et Hebron et Oziel.
19. Filii Merari: Moholi et Musi. Hæ autem cognationes Levi secundum familias eorum:
20. Gersom, Lobni filius ejus, Jahath filius ejus, Zamma filius ejus.
21. Joah filius ejus, Addo filius ejus, Zara filius ejus, Jethrai filius ejus.
22. Filii Caath: Aminadab filius ejus, Core filius ejus, Asir filius ejus,
23. Elcana filius ejus, Abiasaph filius ejus, Asir filius ejus;
24. Thabath filius ejus, Uriel filius ejus, Ozias filius ejus, Saul filius ejus.
25. Filii Elcana; Amasai et Achimoth,
26. et Elcana; filii Elcana: Sophai filius ejus, Nahath filius ejus,
27. Eliab filius ejus, Jeroham filius ejus, Elcana filius ejus.
28. Filii Samuel: primogenitus Vasseni, et Abia.
29. Filii autem Merari: Moholi: Lobni filius ejus, Semei filius ejus, Oza filius ejus,
30. Sammaa filius ejus, Haggia filius ejus, Asaja filius ejus.
31. Isti sunt, quos constituit David super cantores domus Domini, ex quo collocata est arca; (II. *Reg.* 6, 17.)
32. et ministrabant coram tabernaculo testimonii canentes, donec ædificaret Salomon domum Domini in Jerusalem; stabant autem juxta ordinem suum in ministerio.
33. Hi vero sunt, qui assistebant cum filiis suis, de filiis Caath: Heman cantor filius Joel, filii Samuel,
34. filii Elcana, filii Jeroham, filii Eliel, filii Thohu,
35. filii Suph, filii Elcana, filii Mahath, filii Amasai,
36. filii Elcana, filii Johel, filii Azariæ, filii Sophoniæ,
37. filii Thahath, filii Asir, filii Abiasaph, filii Core,
38. filii Isaar, filii Caath, filii Levi, filii Israel.
39. Et frater ejus Asaph, qui stabat a dexteris ejus, Asaph filius Barachiæ, filii Samaa,
40. filii Michael, filii Basajæ, filii Melchiæ,
41. filii Athanai, filii Zara, filii Adaja,
42. filii Ethan, filii Zamma, filii Semei,
43. filii Jeth, filii Gersom, filii Levi.
44. Filii autem Merari, fratres eorum ad sinistram: Etham filius Cusi, filii Abdi, filii Maloch,
45. filii Hasabiæ, filii Amasiæ, filii Helciæ,
46. filii Amasai, filii Boni, filii Somer,
47. filii Moholi, filii Musi, filii Merari, filii Levi.
48. Fratres quoque eorum Levitæ, qui ordinati sunt in cunctum ministerium tabernaculi domus Domini.
49. Aaron vero, et filii ejus adolebant incensum super altare holocausti, et super altare thymiamatis, in omne opus Sancti sanctorum, et ut precarentur pro Israel juxta omnia, quæ præceperat Moyses servus Dei.
50. Hi sunt autem filii Aaron: Eleazar filius ejus, Phinees filius ejus, Abisue filius ejus,
51. Bocci filius ejus, Ozi filius ejus, Zarahia filius ejus,
52. Merajoth filius ejus, Amarias filius ejus, Achitob filius ejus,
53. Sadoc filius ejus, Achimaas filius ejus.
54. Et hæc habitacula eorum per vicos atque confinia, filiorum scilicet Aaron, juxta cognationes Caathitarum; ipsis enim sorte contigerant.
55. Dederunt igitur eis Hebron in terra Juda, et suburbana ejus per circuitum;
56. agros autem civitatis, et villas Caleb, filio Jephone. (*Jos.* 21, 12.)
57. Porro filiis Aaron dederunt civitates ad confugiendum Hebron et Lobna, et suburbana ejus;

58. Jether quoque, et Estemo cum suburbanis suis, sed et Helon et Dabir cum suburbanis suis;
59. Asan quoque et Bethsemes et suburbana earum.
60. De tribu autem Benjamin: Gabee et suburbana ejus, et Almath cum suburbanis suis, Anathoth quoque cum suburbanis suis; omnes civitates, tredecim, per cognationes suas.
61. Filiis autem Caath residuis de cognatione sua dederunt ex dimidia tribu Manasse in possessionem urbes decem.
62. Porro filiis Gersom per cognationes suas de tribu Issachar et de tribu Aser et de tribu Nephthali et de tribu Manasse in Basan, urbes tredecim.
63. Filiis autem Merari per cognationes suas de tribu Ruben et de tribu Gad et de tribu Zabulon dederunt sorte civitates duodecim.
64. Dederunt quoque filii Israel Levitis civitates, et suburbana earum;
65. dederuntque per sortem ex tribu filiorum Juda et ex tribu filiorum Simeon et ex tribu filiorum Benjamin urbes has, quas vocaverunt nominibus suis;
66. et his, qui erant de cognatione filiorum Caath; fueruntque civitates in terminis eorum de tribu Ephraim. (*Jos.* 21, 21.)
67. Dederunt ergo eis urbes ad confugiendum: Sichem cum suburbanis suis in monte Ephraim, et Gazer cum suburbanis suis;
68. Jecmaan quoque cum suburbanis suis, et Bethoron similiter;
69. necnon et Helon cum suburbanis suis, et Gethremmon in eundem modum.
70. Porro ex dimidia tribu Manasse: Aner et suburbana ejus, Balaam et suburbana ejus; his videlicet, qui de cognatione filiorum Caath reliqui erant.
71. Filiis autem Gersom de cognatione dimidiæ tribus Manasse: Gaulon in Basan et suburbana ejus, et Astaroth cum suburbanis suis.
72. De tribu Issachar: Cedes et suburbana ejus, et Dabereth cum suburbanis suis;
73. Ramoth quoque et suburbana ejus, et Anem cum suburbanis suis.
74. De tribu vero Aser: Masal cum suburbanis suis, et Abdon similiter;
75. Hucac quoque, et suburbana ejus, et Rohob cum suburbanis suis.
76. Porro de tribu Nephthali: Cedes in Galilæa et suburbana ejus, Hamon cum suburbanis suis, et Cariathaim et suburbana ejus.
77. Filiis autem Merari residuis: de tribu Zabulon, Remmono et suburbana ejus, et Thabor cum suburbanis suis;
78 trans Jordanem quoque ex adverso Jericho contra orientem Jordanis, de tribu Ruben: Bosor in solitudine cum suburbanis suis, et Jassa cum suburbanis suis;
79. Cademoth quoque et suburbana ejus, et Mephaat cum suburbanis suis.
80. Necnon et de tribu Gad: Ramoth in Galaad et suburbana ejus, et Manaim cum suburbanis suis;
81. sed et Hesebon cum suburbanis suis, et Jezer, cum suburbanis suis.

CAPUT VII.

1. Porro filii Issachar: Thola et Phua, Jasub et Simeron; quatuor. (*Gen.* 46, 13.)
2. Filii Thola: Ozi et Raphaja et Jeriel et Jemai et Jebsem et Samuel, principes per domus cognationum suarum. De stirpe Thola viri fortissimi numerati sunt in diebus David, viginti duo millia sexcenti.
3. Filii Ozi: Izrahia, de quo nati sunt Michael et Obadia et Joel et Jesia; quinque, omnes principes.
4. Cumque eis, per familias et populos suos, accincti ad prœlium viri fortissimi, triginta sex millia; multas enim habuerunt uxores et filios.
5. Fratres quoque eorum per omnem cognationem Issachar robustissimi ad pugnandum, octoginta septem millia numerati sunt.
6. Filii Benjamin: Bela et Bechor et Jadiel: tres. (*Gen.* 46, 21.)
7. Filii Bela: Esbon et Ozi, et Oziel et Jerimoth et Urai, quinque principes familiarum, et ad pugnandum

robustissimi; numerus autem eorum, viginti duo millia et triginta quatuor.
8. Porro filii Bechor: Zamira et Joas et Eliezer, et Elioenai et Amri, et Jerimoth et Abia, et Anathoth et Almath; omnes hi filii Bechor.
9. Numerati sunt autem per familias suas principes cognationum suarum ad bella fortissimi, viginti millia et ducenti.
10. Porro filii Jadihel: Balan. Filii autem Balan: Jehus et Benjamin et Aod, et Chanana et Zethan, et Tharsis et Ahisahar;
11. omnes hi filii Jadihel, principes cognationum suarum, viri fortissimi, decem et septem millia et ducenti ad prœlium procedentes.
12. Sepham quoque et Hapham, filii Hir, et Hasim filii Aher.
13. Filii autem Nephthali: Jasiel et Guni et Jeser et Sellum, filii Bala. (*Gen.* 46, 24.)
14. Porro filius Manasse: Esriel; concubinaque ejus Syra peperit Machir, patrem Galaad.
15. Machir autem accepit uxores filiis suis Happhim et Saphan, et habuit sororem nomine Maacha; nomen autem secundi, Salphaad, natæque sunt Salphaad filiæ;
16. et peperit Maacha, uxor Machir, filium, vocavitque nomen ejus Phares; porro nomen fratris ejus, Sares; et filii ejus, Ulam et Recem.
17. Filius autem Ulam: Badan; hi sunt filii Galaad, filii Machir, filii Manasse.
18. Soror autem ejus Regina peperit Virumdecorum et Abiezer et Mohola.
19. Erant autem filii Semida: Ahin, et Sechem, et Leci et Aniam.
20. Filii autem Ephraim: Suthala, Bared filius ejus, Thahath filius ejus, Elada filius ejus, Thahath filius ejus, hujus filius Zabad,
21. et hujus filius Suthala, et hujus filius Ezer et Elad, occiderunt autem eos viri Geth indigenæ, quia descenderant, ut invaderent possessiones eorum.
22. Luxit igitur Ephraim pater eorum multis diebus, et venerunt fratres ejus, ut consolarentur eum.
23. Ingressusque est ad uxorem suam, quæ concepit, et peperit filium, et vocavit nomen ejus Beria, eo quod in malis domus ejus ortus esset;
24. filia autem ejus fuit Sara, quæ ædificavit Bethoron inferiorem et superiorem, et Ozensara.
25. Porro filius ejus Rapha et Reseph et Thale, de quo natus est Thaan,
26. qui genuit Laadan; hujus quoque filius Ammiud, qui genuit Elisama,
27. de quo ortus est Nun, qui habuit filium Josue.
28. Possessio autem eorum et habitatio: Bethel cum filiabus suis, et contra orientem Noran, ac occidentalem plagam Gazer, et filiæ ejus, Sichem quoque cum filiabus suis, usque ad Aza cum filiabus ejus.
29. Juxta filios quoque Manasse Bethsan et filias ejus, Thanach et filias ejus, Mageddo et filias ejus, Dor et filias ejus; in his habitaverunt filii Joseph, filii Israel.
30. Filii Aser: Jemna et Jesua, et Jessui et Baria, et Sara soror eorum. (*Gen.* 46, 17.)
31. Filii autem Baria: Heber et Melchiel; ipse est pater Barsaith.
32. Heber autem genuit Jephlat, et Somer et Hotham, et Suaa sororem eorum.
33. Filii Jephlat: Phosech, et Chamaal et Asoth; hi filii Jephlat.
34. Porro filii Somer: Ahi et Roaga, et Haba et Aram.
35. Filii autem Helem fratris ejus: Supha et Jemna, et Selles et Amal.
36. Filii Supha: Sue, Harnapher et Sual, et Beri et Jamra,
37. Bosor et Hod, et Samma et Salusa, et Jethran et Bera.
38. Filii Jether: Jephone, et Phaspha et Ara.
39. Filii autem Olla: Aree, et Haniel et Resia.
40. Omnes hi filii Aser, principes cognationum, electi atque fortissimi duces ducum; numerus autem eorum ætatis, quæ apta esset ad bellum, viginti sex millia.

CAPUT VIII.

1. Benjamin autem genuit Bale primogenitum suum, Asbel secundum, Ahara tertium, (*Supr.* 7, 6.)
2. Nohaa quartum, et Rapha quintum.
3. Fueruntque filii Bale: Addar, et Gera et Abiud,
4. Abisue quoque, et Naaman et Ahoe,
5. sed et Gera, et Sephuphan et Huram.
6. Hi sunt filii Ahod, principes cognationum habitantium in Gabaa, qui translati sunt in Manahath.
7. Naaman autem, et Ahia et Gera, ipse transtulit eos, et genuit Oza et Ahiud.
8. Porro Saharaim genuit in regione Moab, postquam dimisit Husim et Bara, uxores suas.
9. Genuit autem de Hodes uxore sua: Jobab et Sebia, et Mosa et Molchom,
10. Jehus quoque et Sechia et Marma; hi sunt filii ejus principes in familiis suis.
11. Mehusim vero genuit Abitob et Elphaal.
12. Porro filii Elphaal: Heber et Misaam et Samad; hic ædificavit Ono et Lod et filias ejus.
13. Baria autem et Sama principes cognationum habitantium in Ajalon; hi fugaverunt habitatores Geth.
14. Et Ahio et Sesac et Jerimoth,
15. et Zabadia et Arod et Heder,
16. Michael quoque, et Jespha et Joha; filii Baria.
17. Et Zabadia et Mosollam, et Hezeci et Heber,
18. et Jesamari et Jezlia, et Jobab; filii Elphaal;
19. et Jacim et Zechri et Zabdi,
20. et Elioenai et Selethai et Eliel,
21. et Adaja et Baraja et Samarath; filii Semei.
22. Et Jespham et Heber et Eliel,
23. et Abdon et Zechri et Hanan,
24. et Hanania et Aelam et Anathothia,
25. et Jephdaja et Phanuel; filii Sesac;
26. et Samsari et Sohoria et Otholia,
27. et Jersia et Elia et Zechri; filii Jeroham;
28. hi patriarchæ et cognationum principes, qui habitaverunt in Jerusalem.
29. In Gabaon autem habitaverunt Abigabaon, et nomen uxoris ejus Maacha; (*Infr.* 9, 35.)
30. filiusque ejus primogenitus Abdon, et Sur et Cis, et Baal et Nadab.
31. Gedor quoque et Ahio, et Zacher et Macelloth;
32. et Macelloth genuit Samaa, habitaveruntque ex adverso fratrum suorum in Jerusalem cum fratribus suis.
33. Ner autem genuit Cis, et Cis genuit Saul. Porro Saul genuit Jonathan et Melchisua et Abinadab et Esbaal. (I. *Reg.* 14, 51. *Infr.* 9, 39.)
34. Filius autem Jonathan: Meribbaal; et Meribbaal genuit Micha.
35. Filii Micha: Phiton et Melech, et Tharaa et Ahaz;
36. et Ahaz genuit Joada, et Joada genuit Alamath et Azmoth et Zamri; porro Zamri genuit Mosa,
37. et Mosa genuit Banaa, cujus filius fuit Rapha, de quo ortus est Elasa, qui genuit Asel.
38. Porro Asel sex filii fuerunt his nominibus: Ezricam, Bocru, Ismahel, Saria, Obdia, et Hanan; omnes hi filii Asel.
39. Filii autem Esec fratris ejus: Ulam primogenitus, et Jehus secundus, et Eliphalet tertius.
40. Fueruntque filii Ulam viri robustissimi, et magno robore tendentes arcum, et multos habentes filios ac nepotes, usque ad centum quinquaginta. Omnes hi filii Benjamin.

CAPUT IX.

1. Universus ergo Israel dinumeratus est, et summa eorum scripta est in Libro regum Israel et Juda: translatique sunt in Babylonem propter delictum suum.
2. Qui autem habitaverunt primi in possessionibus et in urbibus suis:

Israel, et sacerdotes et Levitæ et Nathinæi.
3. Commorati sunt in Jerusalem, de filiis Juda et de filiis Benjamin, de filiis quoque Ephraim et Manasse:
4. Othei, filius Ammiud, filii Amri, filii Omrai, filii Bonni; de filiis Phares filii Juda.
5. Et de Siloni: Asaja primogenitus et filii ejus.
6. De filiis autem Zara: Jehuel et fratres eorum, sexcenti nonaginta.
7. Porro de filiis Benjamin: Salo, filius Mosollam, filii Oduja, filii Asana;
8. et Jobania, filius Jeroham; et Ela filius Ozi, filii Mochori; et Mosollam, filius Saphatiæ, filii Rahuel, filii Jebaniæ;
9. et fratres eorum per familias suas nongenti quinquaginta sex. Omnes hi principes cognationum per domus patrum suorum.
10. De sacerdotibus autem: Jedaja, Jojarib, et Jachin;
11. Azarias quoque filius Helciæ, filii Mosollam, filii Sadoc, filii Marajoth, filii Achitob, pontifex domus Dei.
12. Porro Adajas, filius Jeroham, filii Phassur, filii Melchiæ; et Maasai, filius Adiel, filii Jezra, filii Mosollam, filii Mosollamith, filii Emmer;
13. fratres quoque eorum principes per familias suas, mille septingenti sexaginta, fortissimi robore ad faciendum opus ministerii in domo Dei.
14. De Levitis autem: Semeia, filius Hassub, filii Ezricam, filii Hasebia; de filiis Merari.
15. Bacbacar quoque carpentarius, et Galal, et Mathania, filius Micha, filii Zechri; filii Asaph;
16. et Obdia, filius Semeiæ, filii Galal, filii Idithun; et Barachia, filius Asa, filii Elcana, qui habitavit in atriis Netophati.
17. Janitores autem: Sellum et Accub, et Telmon et Ahimam; et frater eorum Sellum princeps,
18. usque ad illud tempus, in porta regis ad orientem, observabant per vices suas de filiis Levi.
19. Sellum vero, filius Core, filii Abiasaph, filii Core, cum fratribus suis, et domo patris sui; hi sunt Coritæ super opera ministerii, custodes vestibulorum tabernaculi, et familiæ eorum per vices castrorum Domini custodientes introitum.
20. Phinees autem, filius Eleazari, erat dux eorum coram Domino.
21. Porro Zacharias, filius Mosollamia, janitor portæ tabernaculi testimonii.
22. Omnes hi electi in ostiarios per portas, ducenti duodecim; et descripti in villis propriis, quos constituerunt David, et Samuel Videns in fide sua,
23. tam ipsos quam filios eorum in ostiis domus Domini et in tabernaculo vicibus suis.
24. Per quatuor ventos erant ostiarii; id est, ad orientem, et ad occidentem, et ad aquilonem, et ad austrum.
25. Fratres autem eorum in viculis morabantur, et veniebant in sabbatis suis de tempore usque ad tempus.
26. His quatuor Levitis creditus erat omnis numerus janitorum, et erant super exedras, et thesauros domus Domini.
27. Per gyrum quoque templi Domini morabantur in custodiis suis, ut, cum tempus fuisset, ipsi mane aperirent fores.
28. De horum genere erant et super vasa ministerii; ad numerum enim et inferebantur vasa, et efferebantur.
29. De ipsis, et qui credita habebant utensilia sanctuarii, præerant similæ, et vino, et oleo, et thuri, et aromatibus.
30. Filii autem sacerdotum unguenta ex aromatibus conficiebant.
31. Et Mathathias Levites, primogenitus Sellum Coritæ, præfectus erat eorum, quæ in sartagine frigebantur.
32. Porro de filiis Caath, fratribus eorum, super panes erant propositionis, ut semper novos per singula sabbata præpararent.
33. Hi sunt principes cantorum per familias Levitarum, qui in exedris morabantur, ut die ac nocte jugiter suo ministerio deservirent.

34. Capita Levitarum, per familias suas principes, manserunt in Jerusalem.
35. In Gabaon autem commorati sunt pater Gabaon Jehiel; et nomen uxoris ejus Maacha. (*Supr.* 8, 29.)
36. Filius primogenitus ejus Abdon, et Sur et Cis et Baal, et Ner et Nadab,
37. Gedor quoque et Ahio et Zacharias et Macelloth.
38. Porro Macelloth genuit Samaan; isti habitaverunt e regione fratrum suorum in Jerusalem, cum fratribus suis.
39. Ner autem genuit Cis, et Cis genuit Saul; et Saul genuit Jonathan et Melchisua, et Abinadab et Esbaal. (*Supr.* 8, 33.)
40. Filius autem Jonathan: Meribbaal; et Meribbaal genuit Micha.
41. Porro filii Micha: Phithon et Melech, et Tharaa et Ahaz.
42. Ahaz autem genuit Jara, et Jara genuit Alamath et Azmoth et Zamri; Zamri autem genuit Mosa.
43. Mosa vero genuit Banaa, cujus filius Raphaja genuit Elasa, de quo ortus est Asel.
44. Porro Asel sex filios habuit his nominibus: Ezricam, Bocru, Ismahel, Saria, Obdia, Hanan; hi sunt filii Asel.

CAPUT X.

1. Philisthiim autem pugnabant contra Israel, fugeruntque viri Israel Palæstinos, et ceciderunt vulnerati in monte Gelboe. (I. *Reg.* 31, 1.)
2. Cumque appropinquassent Philisthæi persequentes Saul et filios ejus, percusserunt Jonathan et Abinadab et Melchisua, filios Saul.
3. Et aggravatum est prœlium contra Saul; inveneruntque eum sagittarii, et vulneraverunt jaculis.
4. Et dixit Saul ad armigerum suum: Evagina gladium tuum, et interfice me, ne forte veniant incircumcisi isti, et illudant mihi. Noluit autem armiger ejus hoc facere, timore perterritus; arripuit ergo Saul ensem, et irruit in eum.
5. Quod cum vidisset armiger ejus, videlicet mortuum esse Saul, irruit etiam ipse in gladium suum, et mortuus est.
6. Interiit ergo Saul et tres filii ejus, et omnis domus illius pariter concidit.
7. Quod cum vidissent viri Israel, qui habitabant in campestribus, fugerunt; et Saul ac filiis ejus mortuis, dereliquerunt urbes suas, et huc illucque dispersi sunt; veneruntque Philisthiim, et habitaverunt in eis.
8. Die igitur altero detrahentes Philisthiim spolia cæsorum, invenerunt Saul, et filios ejus jacentes in monte Gelboe.
9. Cumque spoliassent eum, et amputassent caput, armisque nudassent, miserunt in terram suam, ut circumferretur, et ostenderetur idolorum templis, et populis;
10. arma autem ejus consecraverunt in fano dei sui, et caput affixerunt in templo Dagon.
11. Hoc cum audissent viri Jabes Galaad, omnia scilicet, quæ Philisthiim fecerant super Saul,
12. consurrexerunt singuli virorum fortium, et tulerunt cadavera Saul et filiorum ejus, attuleruntque ea in Jabes, et sepelierunt ossa eorum subter quercum, quæ erat in Jabes; et jejunaverunt septem diebus. (I. *Reg.* 31, 11.)
13. Mortuus est ergo Saul propter iniquitates suas, eo quod prævaricatus sit mandatum Domini, quod præceperat, et non custodierit illud, sed insuper etiam pythonissam consuluerit, (*Exod.* 17, 14. I. *Reg.* 15, 3. I. *Reg.* 28, 1.)
14. nec speraverit in Domino; propter quod interfecit eum, et transtulit regnum ejus ad David filium Isai.

CAPUT XI.

1. Congregatus est igitur omnis Israel ad David in Hebron, dicens: Os tuum sumus, et caro tua. (II. *Reg.* 5, 1.)
2. Heri quoque et nudiustertius, cum adhuc regnaret Saul, tu eras, qui educebas, et introducebas Israel: tibi enim dixit Dominus Deus tuus:

Tu pasces populum meum Israel, et tu eris princeps super eum.

3. Venerunt ergo omnes majores natu Israel ad regem in Hebron, et iniit David cum eis fœdus coram Domino; unxeruntque eum regem super Israel, juxta sermonem Domini, quem locutus est in manu Samuel.

4. Abiit quoque David, et omnis Israel in Jerusalem; hæc est Jebus, ubi erant Jebusæi habitatores terræ.

5. Dixeruntque, qui habitabant in Jebus ad David: Non ingredieris huc. Porro David cepit arcem Sion, quæ est civitas David,

6. dixitque: Omnis qui percusserit Jebusæum in primis, erit princeps et dux. Ascendit igitur primus Joab filius Sarujæ, et factus est princeps.

7. Habitavit autem David in arce, et idcirco appellata est civitas David.

8. Aedificavitque urbem in circuitu a Mello usque ad gyrum; Joab autem reliqua urbis exstruxit.

9. Proficiebatque David vadens et crescens; et Dominus exercituum erat cum eo. * (II. *Reg.* 23, 8.)

10. Hi principes virorum fortium David, qui adjuverunt eum, ut rex fieret super omnem Israel juxta verbum Domini, quod locutus est ad Israel. *

11. Et iste numerus robustorum David: Jesbaam, filius Hachamoni princeps inter triginta; iste levavit hastam suam super trecentos vulneratos una vice.

12. Et post eum Eleazar, filius patrui ejus Ahohites, qui erat inter tres potentes.

13. Iste fuit cum David in Phesdomim, quando Philisthiim congregati sunt ad locum illum in prœlium; et erat ager regionis illius plenus hordeo, fugeratque populus a facie Philisthinorum.

14. Hi steterunt in medio agri, et defenderunt eum; cumque percussissent Philisthæos, dedit Dominus salutem magnam populo suo.

15. Descenderunt autem tres de triginta principibus ad petram, in qua erat David, ad speluncam Odollam, quando Philisthiim fuerant castrametati in valle Raphaim. (II. *Reg.* 23, 13.)

16. Porro David erat in præsidio, et statio Philisthinorum in Bethlehem.

17. Desideravit igitur David, et dixit: O si quis daret mihi aquam de cisterna Bethlehem, quæ est in porta.

18. Tres ergo isti per media castra Philisthinorum perrexerunt, et hauserunt aquam de cisterna Bethlehem, quæ erat in porta, et attulerunt ad David, ut biberet; qui noluit, sed magis libavit illam Domino,

19. dicens: Absit, ut in conspectu Dei mei hoc faciam, et sanguinem istorum virorum bibam, quia in periculo animarum suarum attulerunt mihi aquam. Et ob hanc causam noluit bibere; hæc fecerunt tres robustissimi.

20. Abisai quoque, frater Joab, ipse erat princeps trium, et ipse levavit hastam suam contra trecentos vulneratos; et ipse erat inter tres nominatissimus,

21. et inter tres secundos inclytus, et princeps eorum; verumtamen usque ad tres primos non pervenerat.

22. Banajas filius Jojadæ, viri robustissimi, qui multa opera perpetrarat, de Cabseel; ipse percussit duos Ariel Moab; et ipse descendit, et interfecit leonem in media cisterna tempore nivis.

23. Et ipse percussit virum Aegyptium, cujus statura erat quinque cubitorum, et habebat lanceam ut liciatorium texentium; descendit igitur ad eum cum virga, et rapuit hastam, quam tenebat manu, et interfecit eum hasta sua.

24. Hæc fecit Banajas, filius Jojadæ, qui erat inter tres robustos nominatissimus;

25. inter triginta primus, verumtamen ad tres usque non pervenerat; posuit autem eum David ad auriculam suam.

26. Porro fortissimi viri in exercitu; Asael, frater Joab, et Elchanan, filius patrui ejus de Bethlehem.

27. Sammoth Arorites, Helles Phalonites.

28. Ira filius Acces Thecuites, Abiezer Anathothites.

29. Sobbochai Husathites, Ilai Ahohites,
30. Maharai Netophathites, Heled filius Baana Netophathites,
31. Ethai filius Ribai de Gabaath filiorum Benjamin, Banaja Pharatonites,
32. Hurai de torrente Gaas, Abiel Arbathites, Azmoth Bauramites, Eliaba Salabonites.
33. Filii Assem Gezonites, Jonathan filius Sage Ararites,
34. Ahiam filius Sachar Ararites,
35. Eliphal filius Ur,
36. Hepher Mecherathites, Ahia Phelonites,
37. Hesro Carmelites, Naarai filius Asbai,
38. Joel frater Nathan, Mibahar filius Agarai;
39. Selec Ammonites, Naarai Berothites, armiger Joab, filii Sarujæ;
40. Ira Jethræus, Gareb Jethræus,
41. Urias Hethæus, Zabad filius Oholi,
42. Adina filius Siza Rubenites, princeps Rubenitarum, et cum eo triginta;
43. Hanan filius Maacha, et Josaphat Mathanites,
44. Ozia Astarothites, Samma et Jehiel, filii Hotham, Arorites,
45. Jedihel filius Samri et Joha frater ejus Thosaites,
46. Eliel Mahumites, et Jeribai et Josaja, filii Elnaem, et Jethma Moabites, Eliel et Obed et Jasiel de Masobia.

CAPUT XII.

1. Hi quoque venerunt ad David in Siceleg, cum adhuc fugeret Saul filium Cis, qui erant fortissimi et egregii pugnatores, (I. *Reg.* 27, 2.)
2. tendentes arcum, et utraque manu fundis saxa jacientes, et dirigentes sagittas; de fratribus Saul ex Benjamin.
3. Princeps Ahiezer et Joas, filii Samaa, Gabaathites, et Jaziel et Phallet, filii Azmoth, et Baracha, et Jehu Anathothites;
4. Samajas quoque Gabaonites fortissimus inter triginta et super triginta; Jeremias et Jebeziel et Johanan et Jezabad, Gaderothites;
5. et Eluzai et Jerimuth. et Baalia et Samaria et Saphatia Haruphites;
6. Elcana et Jesia et Azareel et Joezer et Jesbaam de Carehim;
7. Joela quoque et Zabadia, filii Jeroham de Gedor.
8. Sed et de Gaddi transfugerunt ad David, cum lateret in deserto, viri robustissimi, et pugnatores optimi, tenentes clypeum et hastam; facies eorum quasi facies leonis, et veloces quasi capreæ in montibus:
9. Ezer princeps, Obdias secundus, Eliab tertius,
10. Masmana quartus, Jeremias quintus,
11. Ethi sextus, Eliel septimus,
12. Johanan octavus, Elzebad nonus,
13. Jeremias decimus, Machbanai undecimus;
14. hi de filiis Gad principes exercitus; novissimus centum militibus præerat, et maximus, mille.
15. Isti sunt, qui transierunt Jordanem mense primo, quando inundare consuevit super ripas suas, et omnes fugaverunt, qui morabantur in vallibus ad orientalem plagam et occidentalem.
16. Venerunt autem et de Benjamin, et de Juda ad præsidium, in quo morabatur David.
17. Egressusque est David obviam eis, et ait: Si pacifice venistis ad me, ut auxiliemini mihi, cor meum jungatur vobis: si autem insidiamini mihi pro adversariis meis, cum ego iniquitatem in manibus non habeam, videat Deus patrum nostrorum, et judicet.
18. Spiritus vero induit Amasai principem inter triginta, et ait: Tui sumus, o David, et tecum, fili Isai: pax, pax tibi, et pax adjutoribus tuis, te enim adjuvat Deus tuus. Suscepit ergo eos David, et constituit principes turmæ.
19. Porro de Manasse transfugerunt ad David, quando veniebat cum Philisthiim adversus Saul, ut pugnaret, et non dimicavit cum eis, quia inito consilio remiserunt eum principes

Philisthinorum, dicentes: Periculō capitis nostri revertetur ad dominum suum Saul. (I. *Reg.* 29, 4.)
20. Quando igitur reversus est in Siceleg, transfugerunt ad eum de Manasse: Ednas et Jozabad, et Jedihel et Michael, et Ednas et Jozabad, et Eliu et Salathi, principes millium in Manasse.
21. Hi præbuerunt auxilium David adversus latrunculos, omnes enim erant viri fortissimi; et facti sunt principes in exercitu.
22. Sed et per singulos dies veniebant ad David ad auxiliandum ei, usquedum fieret grandis numerus, quasi exercitus Dei.
23. Iste quoque est numerus principum exercitus, qui venerunt ad David, cum esset in Hebron, ut transferrent regnum Saul ad eum, juxta verbum Domini. (II. *Reg.* 5, 12.)
24. Filii Juda portantes clypeum et hastam, sex millia octingenti expediti ad prœlium;
25. de filiis Simeon virorum fortissimorum ad pugnandum, septem millia centum;
26. de filiis Levi, quatuor millia sexcenti;
27. Jojada quoque princeps de stirpe Aaron, et cum eo tria millia septingenti;
28. Sadoc etiam puer egregiæ indolis, et domus patris ejus, principes viginti duo;
29. de filiis autem Benjamin fratribus Saul, tria millia; magna enim pars eorum adhuc sequebatur domum Saul.
30. Porro de filiis Ephraim viginti millia octingenti, fortissimi robore, viri nominati in cognationibus suis;
31. et ex dimidia tribu Manasse, decem et octo millia; singuli per nomina sua venerunt, ut constituerent regem David;
32. de filiis quoque Issachar viri eruditi, qui noverant singula tempora ad præcipiendum, quid facere deberet Israel, principes ducenti; omnis autem reliqua tribus eorum consilium sequebatur.
33. Porro de Zabulon, qui egrediebantur ad prœlium, et stabant in acie instructi armis bellicis, quinquaginta millia venerunt in auxilium, non in corde duplici;
34. et de Nephthali, principes mille, et cum eis instructi clypeo et hasta, triginta et septem millia;
35. de Dan etiam præparati ad prœlium, viginti octo millia sexcenti;
36. et de Aser egredientes ad pugnam, et in acie provocantes, quadraginta millia.
37. Trans Jordanem autem de filiis Ruben et de Gad et dimidia parte tribus Manasse instructi armis bellicis, centum viginti millia.
38. Omnes isti viri bellatores expediti ad pugnandum, corde perfecto venerunt in Hebron, ut constituerent regem David super universum Israel; sed et omnes reliqui ex Israel uno corde erant, ut rex fieret David.
39. Fueruntque ibi apud David tribus diebus comedentes et bibentes; præparaverant enim eis fratres sui.
40. Sed et qui juxta eos erant, usque ad Issachar et Zabulon et Nephthali, afferebant panes in asinis et camelis et mulis et bobus ad vescendum: farinam, palathas, uvam passam, vinum, oleum, boves, arietes ad omnem copiam; gaudium quippe erat in Israel.

CAPUT XIII.

1. Iniit autem consilium David cum tribunis, et centurionibus, et universis principibus,
2. et ait ad omnem cœtum Israel: Si placet vobis, et a Domino Deo nostro egreditur sermo, quem loquor, mittamus ad fratres nostros reliquos in universas regiones Israel, et ad sacerdotes, et Levitas, qui habitant in suburbanis urbium, ut congregentur ad nos,
3. et reducamus arcam Dei nostri ad nos: non enim requisivimus eam in diebus Saul.
4. Et respondit universa multitudo, ut ita fieret; placuerat enim sermo omni populo.
5. Congregavit ergo David cunctum Israel a Sihor Aegypti, usque dum ingrediaris Emath, ut adduceret arcam Dei de Cariathiarim. (II. *Reg.* 6, 2.)

6. Et ascendit David, et omnis vir Israel, ad collem Cariathiarim, qui est in Juda, ut afferret inde arcam Domini Dei sedentis super Cherubim, ubi invocatum est nomen ejus.

7. Imposueruntque arcam Dei super plaustrum novum de domo Abinadab; Oza autem, et frater ejus minabant plaustrum.

8. Porro David et universus Israel ludebant coram Deo omni virtute in canticis et in citharis, et psalteriis et tympanis, et cymbalis et tubis.

9. Cum autem pervenissent ad aream Chidon, tetendit Oza manum suam, ut sustentaret arcam; bos quippe lasciviens paululum inclinaverat eam.

10. Iratus est itaque Dominus contra Ozam, et percussit eum, eo quod tetigisset arcam; et mortuus est ibi coram Domino.

11. Contristatusque est David, eo quod divisisset Dominus Ozam, vocavitque locum illum: Divisio Ozæ, usque in præsentem diem.

12. Et timuit Deum tunc temporis dicens: Quomodo possum ad me introducere arcam Dei?

13. Et ob hanc causam non adduxit eam ad se, hoc est, in civitatem David, sed avertit in domum Obededom Gethæi.

14. Mansit ergo arca Dei in domo Obededom tribus mensibus, et benedixit Dominus domui ejus et omnibus, quæ habebat.

CAPUT XIV.

1. Misit quoque Hiram, rex Tyri, nuntios ad David, et ligna cedrina, et artifices parietum lignorumque, ut ædificarent ei domum. (II. *Reg.* 5, 11.)

2. Cognovitque David, quod confirmasset eum Dominus in regem super Israel, et sublevatum esset regnum suum super populum ejus Israel.

3. Accepit quoque David alias uxores in Jerusalem, genuitque filios et filias. (II. *Reg.* 5, 13.)

4. Et hæc nomina eorum, qui nati sunt ei in Jerusalem: Samua et Sobad, Nathan et Salomon,

5. Jebahar et Elisua et Eliphalet,

6. Noga quoque, et Napheg et Japhia,

7. Elisama et Baaliada, et Eliphalet.

8. Audientes autem Philisthiim, eo quod unctus esset David in regem super universum Israel, ascenderunt omnes, ut quærerent eum; quod cum audisset David, egressus est obviam eis. (II. *Reg.* 5, 17.

9. Porro Philisthiim venientes diffusi sunt in valle Raphaim.

10. Consuluitque David Dominum, dicens: Si ascendam ad Philisthæos, et si trades eos in manu mea? Et dixit ei Dominus: Ascende, et tradam eos in manu tua.

11. Cumque illi ascendissent in Baalpharasim, percussit eos ibi David, et dixit: Divisit Deus inimicos meos per manum meam, sicut dividuntur aquæ; et idcirco vocatum est nomen illius loci Baalpharasim.

12. Dereliqueruntque ibi deos suos, quos David jussit exuri.

13. Alia etiam vice Philisthiim irruerunt, et diffusi sunt in valle.

14. Consuluitque rursum David Deum, et dixit ei Deus: Non ascendas post eos, recede ab eis, et venies contra illos ex adverso pyrorum.

15. Cumque audieris sonitum gradientis in cacumine pyrorum, tunc egredieris ad bellum. Egressus est enim Deus ante te, ut percutiat castra Philisthiim.

16. Fecit ergo David, sicut præceperat ei Deus, et percussit castra Philisthinorum de Gabaon usque Gazera.

17. Divulgatumque est nomen David in universis regionibus; et Dominus dedit pavorem ejus super omnes gentes.

CAPUT XV.

1. Fecit quoque sibi domus in civitate David, et ædificavit locum arcæ Dei, tetenditque ei tabernaculum.

2. Tunc dixit David: Illicitum est, ut a quocumque portetur arca Dei, nisi a Levitis, quos elegit Dominus ad portandum eam, et ad ministrandum sibi usque in æternum.

3. Congregavitque universum Israel in Jerusalem, ut afferretur arca Dei in locum suum, quem præparaverat ei;
4. necnon et filios Aaron, et Levitas.
5. De filiis Caath, Uriel princeps fuit, et fratres ejus centum viginti;
6. de filiis Merari, Asaja princeps, et fratres ejus ducenti viginti;
7. de filiis Gersom, Joel princeps, et fratres ejus centum triginta;
8. de filiis Elisaphan, Semeias princeps, et fratres ejus ducenti;
9. de filiis Hebron, Eliel princeps, et fratres ejus octoginta;
10. de filiis Oziel, Aminadab princeps, et fratres ejus centum duodecim.
11. Vocavitque David Sadoc et Abiathar, sacerdotes, et Levitas: Uriel, Asajam, Joel, Semeiam, Eliel, et Aminadab;
12. et dixit ad eos: Vos, qui estis principes familiarum Leviticarum, sanctificamini cum fratribus vestris, et afferte arcam Domini Dei Israel ad locum, qui ei præparatus est,
13. ne ut a principio, quia non eratis præsentes, percussit nos Dominus, sic et nunc fiat illicitum quid nobis agentibus. (*Supr.* 13, 10.)
14. Sanctificati sunt ergo sacerdotes et Levitæ, ut portarent arcam Domini Dei Israel.
15. Et tulerunt filii Levi arcam Dei, sicut præceperat Moyses juxta verbum Domini, humeris suis in vectibus. (*Num.* 4, 15.)
16. Dixitque David principibus Levitarum, ut constituerent de fratribus suis cantores in organis musicorum, nablis videlicet et lyris et cymbalis, ut resonaret in excelsis sonitus lætitiæ.
17. Constitueruntque Levitas: Heman filium Joel, et de fratribus ejus: Asaph filium Barachiæ; de filiis vero Merari, fratribus eorum: Ethan filium Casajæ.
18. Et cum eis fratres eorum, in secundo ordine: Zachariam, et Ben et Jaziel, et Semiramoth, et Jahiel et Ani, Eliab et Banajam, et Maasiam et Mathathiam, et Eliphalu et Maceniam, et Obededom et Jehiel, janitores.
19. Porro cantores: Heman, Asaph et Ethan, in cymbalis æneis concrepantes.
20. Zacharias autem, et Oziel, et Semiramoth et Jahiel, et Ani et Eliab, et Maasias et Banajas in nablis arcana cantabant.
21. Porro Mathathias et Eliphalu, et Macenias et Obededom, et Jehiel et Ozaziu in citharis pro octava canebant epinicion.
22. Chonenias autem, princeps Levitarum, prophetiæ præerat, ad præcinendam melodiam; erat quippe valde sapiens.
23. Et Barachias et Elcana, janitores arcæ.
24. Porro Sebenias, et Josaphat et Nathanael, et Amasai et Zacharias, et Banajas et Eliezer, sacerdotes clangebant tubis coram arca Dei; et Obededom et Jehias erant janitores arcæ.
25. Igitur David et omnes majores natu Israel, et tribuni ierunt ad deportandam arcam fœderis Domini de domo Obededom cum lætitia.*
26. Cumque adjuvisset Deus Levitas, qui portabant arcam fœderis Domini, immolabantur septem tauri et septem arietes. *(II. *Reg.* 6, 12.)
27. Porro David erat indutus stola byssina, et universi Levitæ, qui portabant arcam, cantoresque et Chonenias, princeps prophetiæ inter cantores; David autem etiam indutus erat ephod lineo.
28. Universusque Israel deducebant arcam fœderis Domini, in jubilo, et sonitu buccinæ, et tubis et cymbalis, et nablis et citharis concrepantes.
29. Cumque pervenisset arca fœderis Domini usque ad civitatem David, Michol filia Saul prospiciens per fenestram vidit regem David saltantem atque ludentem, et despexit eum in corde suo.

CAPUT XVI.

1. Attulerunt igitur arcam Dei et constituerunt eam in medio tabernaculi, quod tetenderat ei David, et

obtulerunt holocausta et pacifica coram Deo. (II. *Reg.* 6, 17.)
2. Cumque complesset David offerens holocausta et pacifica, benedixit populo in nomine Domini.
3. Et divisit universis per singulos, a viro usque ad mulierem, tortam panis, et partem assæ carnis bubalæ, et frixam oleo similam.
4. Constituitque coram arca Domini de Levitis, qui ministrarent, et recordarentur operum ejus, et glorificarent, atque laudarent Dominum Deum Israel:
5. Asaph principem, et secundum ejus Zachariam; porro Jahiel, et Semiramoth et Jehiel et Mathathiam et Eliab, et Banajam et Obededom; Jehiel super organa psalterii et lyras; Asaph autem, ut cymbalis personaret;
6. Banajam vero et Jaziel sacerdotes, canere tuba jugiter coram arca fœderis Domini.
7. In illo die fecit David principem ad confitendum Domino Asaph, et fratres ejus.
8. Confitemini Domino, et invocate nomen ejus: notas facite in populis adinventiones ejus. (*Psal.* 104, 1. *Isai.* 12, 4.)
9. Cantate ei, et psallite ei: et narrate omnia mirabilia ejus.
10. Laudate nomen sanctum ejus: lætetur cor quærentium Dominum.
11. Quærite Dominum et virtutem ejus: quærite faciem ejus semper.
12. Recordamini mirabilium ejus, quæ fecit: signorum illius, et judiciorum oris ejus.
13. Semen Israel servi ejus: filii Jacob electi ejus.
14. Ipse Dominus Deus noster: in universa terra judicia ejus.
15. Recordamini in sempiternum pacti ejus: sermonis, quem præcepit in mille generationes,
16. quem pepigit cum Abraham: et juramenti illius cum Isaac.
17. Et constituit illud Jacob in præceptum: et Israel in pactum sempiternum,
18. dicens: Tibi dabo terram Chanaan, funiculum hereditatis vestræ.
19. Cum essent pauci numero, parvi et coloni ejus,
20. et transierunt de gente in gentem, et de regno ad populum alterum.
21. Non dimisit quemquam calumniari eos, sed increpavit pro eis reges.
22. Nolite tangere christos meos: et in prophetis meis nolite malignari. (*Psal.* 104, 15.)
23. Cantate Domino omnis terra: annuntiate ex die in diem salutare ejus. (*Psal.* 95, 1.)
24. Narrate in gentibus gloriam ejus: in cunctis populis mirabilia ejus,
25. quia magnus Dominus, et laudabilis nimis: et horribilis super omnes deos.
26. Omnes enim dii populorum, idola: Dominus autem cœlos fecit.
27. Confessio et magnificentia coram eo: fortitudo et gaudium in loco ejus.
28. Afferte Domino, familiæ populorum, afferte Domino gloriam et imperium.
29. Date Domino gloriam, nomini ejus levate sacrificium, et venite in conspectu ejus: et adorate Dominum in decore sancto.
30. Commoveatur a facie ejus omnis terra; ipse enim fundavit orbem immobilem.
31. Lætentur cœli, et exultet terra: et dicant in nationibus: Dominus regnavit.
32. Tonet mare, et plenitudo ejus: exultent agri et omnia, quæ in eis sunt.
33. Tunc laudabunt ligna saltus coram Domino: quia venit judicare terram.
34. Confitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in æternum misericordia ejus.
35. Et dicite: Salva nos, Deus salvator noster, et congrega nos, et erue de gentibus: ut confiteamur nomini sancto tuo, et exultemus in carminibus tuis.
36. Benedictus Dominus Deus Israel ab æterno usque in æternum: et dicat omnis populus: Amen, et hymnum Domino.
37. Reliquit itaque ibi coram arca fœderis Domini Asaph et fratres ejus, ut ministrarent in conspectu arcæ jugiter per singulos dies et vices suas.

38. Porro Obededom, et fratres ejus sexaginta octo, et Obededom, filium Idithun, et Hosa constituit janitores;
39. Sadoc autem sacerdotem, et fratres ejus sacerdotes, coram tabernaculo Domini in excelso, quod erat in Gabaon,
40. ut offerrent holocausta Domino super altare holocautomatis jugiter, mane et vespere, juxta omnia, quæ scripta sunt in lege Domini, quam præcepit Israeli;
41. et post eum Heman et Idithun, et reliquos electos, unumquemque vocabulo suo, ad confitendum Domino, quoniam in æternum misericordia ejus;
42. Heman quoque, et Idithun canentes tuba et quatientes cymbala, et omnia musicorum organa ad canendum Deo; filios autem Idithun fecit esse portarios.
43. Reversusque est omnis populus in domum suam; et David, ut benediceret etiam domui suæ.

CAPUT XVII.

1. Cum autem habitaret David in domo sua, dixit ad Nathan prophetam: Ecce ego habito in domo cedrina: arca autem fœderis Domini sub pellibus est. (II. *Reg.* 7, 2.)
2. Et ait Nathan ad David: Omnia quæ in corde tuo sunt, fac: Deus enim tecum est.
3. Igitur nocte illa factus est sermo Dei ad Nathan, dicens:
4. Vade, et loquere David servo meo: Hæc dicit Dominus: Non ædificabis tu mihi domum ad habitandum.
5. Neque enim mansi in domo ex eo tempore, quo eduxi Israel, usque ad diem hanc: sed fui semper mutans loca tabernaculi et in tentorio
6. manens cum omni Israel. Numquid locutus sum saltem uni judicum Israel, quibus præceperam, ut pascerent populum meum, et dixi: Quare non ædificastis mihi domum cedrinam?
7. Nunc itaque sic loqueris ad servum meum David: Hæc dicit Dominus exercituum: Ego tuli te, cum in pascuis sequereris gregem, ut esses dux populi mei Israel.
8. Et fui tecum quocumque perrexisti, et interfeci omnes inimicos tuos coram te, fecique tibi nomen quasi unius magnorum, qui celebrantur in terra.
9. Et dedi locum populo meo Israel: plantabitur, et habitabit in eo, et ultra non commovebitur: nec filii iniquitatis atterent eos, sicut a principio,
10. ex diebus, quibus dedi judices populo meo Israel, et humiliavi universos inimicos tuos. Annuntio ergo tibi, quod ædificaturus sit tibi Dominus domum.
11. Cumque impleveris dies tuos, ut vadas ad patres tuos, suscitabo semem tuum post te, quod erit de filiis tuis, et stabiliam regnum ejus.
12. Ipse ædificabit mihi domum: et firmabo solium ejus usque in æternum.
13. Ego ero ei in patrem, et ipse erit mihi in filium: et misericordiam meam non auferam ab eo, sicut abstuli ab eo, qui ante te fuit.
14. Et statuam eum in domo mea, et in regno meo usque in sempiternum; et thronus ejus erit firmissimus in perpetuum.
15. Juxta omnia verba hæc et juxta universam visionem istam sic locutus est Nathan ad David.
16. Cumque venisset rex David, et sedisset coram Domino, dixit: Quis ego sum, Domine Deus, et quæ domus mea, ut præstares mihi talia?
17. Sed et hoc parum visum est in conspectu tuo: ideoque locutus es super domum servi tui etiam in futurum, et fecisti me spectabilem super omnes homines, Domine Deus.
18. Quid ultra addere potest David, cum ita glorificaveris servum tuum, et cognoveris eum?
19. Domine, propter famulum tuum juxta cor tuum fecisti omnem magnificentiam hanc, et nota esse voluisti universa magnalia.
20. Domine, non est similis tui, et non est alius Deus absque te ex omnibus, quos audivimus auribus nostris.

21. Quis enim est alius, ut populus tuus Israel, gens una in terra, ad quam perrexit Deus, ut liberaret, et faceret populum sibi, et magnitudine sua atque terroribus ejiceret nationes a facie ejus, quem de Aegypto liberarat?
22. Et posuisti populum tuum Israel tibi in populum usque in æternum, et tu, Domine, factus es Deus ejus.
23. Nunc igitur, Domine, sermo, quem locutus es famulo tuo et super domum ejus, confirmetur in perpetuum: et fac, sicut locutus es.
24. Permaneatque, et magnificetur nomen tuum usque in sempiternum, et dicatur: Dominus exercituum Deus Israel, et domus David servi ejus permanens coram eo.
25. Tu enim, Domine Deus meus, revelasti auriculam servi tui, ut ædificares ei domum: et idcirco invenit servus tuus fiduciam, ut oret coram te.
26. Nunc ergo Domine, tu es Deus, et locutus es ad servum tuum tanta beneficia.
27. Et cœpisti benedicere domui servi tui, ut sit semper coram te: te enim, Domine, benedicente, benedicta erit in perpetuum.

CAPUT XVIII.

1. Factum est autem post hæc, ut percuteret David Philisthiim, et humiliaret eos, et tolleret Geth et filias ejus de manu Philisthiim, *
2. percuteretque Moab; et fierent Moabitæ servi David, offerentes ei munera. *(II. *Reg.* 8, 1.)
3. Eo tempore percussit David etiam Adarezer, regem Soba regionis Emath, quando perrexit, ut dilataret imperium suum usque ad flumen Euphraten.
4. Cepit ergo David mille quadrigas ejus et septem millia equitum ac viginti millia virorum peditum, subnervavitque omnes equos curruum, exceptis centum quadrigis, quas reservavit sibi.
5. Supervenit autem et Syrus Damascenus, ut auxilium præberet Adarezer regi Soba; sed et hujus percussit David viginti duo millia virorum.
6. Et posuit milites in Damasco, ut Syria quoque serviret sibi, et offerret munera. Adjuvitque eum Dominus in cunctis, ad quæ perrexerat.
7. Tulit quoque David pharetras aureas, quas habuerant servi Adarezer, et attulit eas in Jerusalem;
8. necnon de Thebath et Chun, urbibus Adarezer, æris plurimum, de quo fecit Salomon mare æneum et columnas et vasa ænea.
9. Quod cum audisset Thou rex Emath, percussisse videlicet David omnem exercitum Adarezer, regis Soba,
10. misit Adoram filium suum ad regem David, ut postularet ab eo pacem, et congratularetur ei, quod percussisset et expugnasset Adarezer; adversarius quippe erat Thou Adarezer.
11. Sed et omnia vasa aurea et argentea, et ænea consecravit David rex Domino cum argento et auro, quod tulerat ex universis gentibus, tam de Idumæa et Moab et filiis Ammon, quam de Philisthiim et Amalec.
12. Abisai vero, filius Sarujæ, percussit Edom in Valle salinarum decem et octo millia,
13. et constituit in Edom præsidium, ut serviret Idumæa David; salvavitque Dominus David in cunctis, ad quæ perrexerat.
14. Regnavit ergo David super universum Israel, et faciebat judicium atque justitiam cuncto populo suo.
15. Porro Joab filius Sarujæ erat super exercitum, et Josaphat filius Ahilud a commentariis.
16. Sadoc autem, filius Achitob, et Ahimelech, filius Abiathar, sacerdotes; et Susa, scriba;
17. Banajas quoque, filius Jojadæ super legiones Cerethi et Phelethi; porro filii David, primi ad manum regis.

CAPUT XIX.

1. Accidit autem, ut moreretur Naas, rex filiorum Ammon, et regnaret filius ejus pro eo. (II. Reg. 10, 1.)

2. Dixitque David: Faciam misericordiam cum Hanon filio Naas: præstitit enim mihi pater ejus gratiam. Misitque David nuntios ad consolandum eum super morte patris sui. Qui cum pervenissent in terram filiorum Ammon, ut consolarentur Hanon,

3. dixerunt principes filiorum Ammon ad Hanon: Tu forsitan putas, quod David honoris causa in patrem tuum miserit, qui consolentur te: nec animadvertis, quod, ut explorent et investigent et scrutentur terram tuam, venerint ad te servi ejus.

4. Igitur Hanon pueros David decalvavit, et rasit, et præcidit tunicas eorum a natibus usque ad pedes, et dimisit eos.

5. Qui cum abiissent, et hoc mandassent David, misit in occursum eorum (grandem enim contumeliam sustinuerant), et præcepit, ut manerent in Jericho, donec cresceret barba eorum, et tunc reverterentur.

6. Videntes autem filii Ammon, quod injuriam fecissent David, tam Hanon quam reliquus populus, miserunt mille talenta argenti, ut conducerent sibi de Mesopotamia et de Syria Maacha et de Soba currus et equites.

7. Conduxeruntque triginta duo millia curruum, et regem Maacha cum populo ejus. Qui cum venissent, castrametati sunt e regione Medaba. Filii quoque Ammon, congregati de urbibus suis, venerunt ad bellum.

8. Quod cum audisset David, misit Joab, et omnem exercitum virorum fortium;

9. egressique filii Ammon direxerunt aciem juxta portam civitatis; reges autem, qui ad auxilium ejus venerant, separatim in agro steterunt.

10. Igitur Joab, intelligens bellum ex adverso et post tergum contra se fieri, elegit viros fortissimos de universo Israel, et perrexit contra Syrum.

11. Reliquam autem partem populi dedit sub manu Abisai fratris sui; et perrexerunt contra filios Ammon.

12. Dixitque: Si vicerit me Syrus, auxilio eris mihi: si autem superaverint te filii Ammon, ero tibi in præsidium.

13. Confortare, et agamus viriliter pro populo nostro, et pro urbibus Dei nostri: Dominus autem, quod in conspectu suo bonum est, faciet.

14. Perrexit ergo Joab, et populus, qui cum eo erat, contra Syrum ad prœlium, et fugavit eos.

15. Porro filii Ammon videntes, quod fugisset Syrus, ipsi quoque fugerunt Abisai fratrem ejus, et ingressi sunt civitatem; reversusque est etiam Joab in Jerusalem.

16. Videns autem Syrus, quod cecidisset coram Israel, misit nuntios, et adduxit Syrum, qui erat trans fluvium; Sophach autem, princeps militiæ Adarezer, erat dux eorum.

17. Quod cum nuntiatum esset David, congregavit universum Israel, et transivit Jordanem, irruitque in eos, et direxit ex adverso aciem, illis contra pugnantibus.

18. Fugit autem Syrus Israel; et interfecit David de Syris septem millia curruum, et quadraginta millia peditum et Sophach, exercitus principem. (II. *Reg.* 10, 18.)

19. Videntes autem servi Adarezer, se ab Israel esse superatos, transfugerunt ad David, et servierunt ei; noluitque ultra Syria auxilium præbere filiis Ammon.

CAPUT XX.

1. Factum est autem post anni circulum, eo tempore, quo solent reges ad bella procedere, congregavit Joab exercitum et robur militiæ, et vastavit terram filiorum Ammon, perrexitque et obsedit Rabba: porro David manebat in Jerusalem, quando Joab percussit Rabba, et destruxit eam. (II. *Reg.* 11, 1.)

2. Tulit autem David, coronam Melchom de capite ejus, et invenit in ea auri pondo talentum et pretiosissimas gemmas, fecitque sibi inde diadema; manubias quoque urbis plurimas tulit;

3. populum autem, qui erat in ea, eduxit, et fecit super eos tribulas et

trahas et ferrata carpenta transire, ita ut dissecarentur et contererentur; sic fecit David cunctis urbibus filiorum Ammon et reversus est cum omni populo suo in Jerusalem.

4. Post hæc initum est bellum in Gazer adversum Philisthæos, in quo percussit Sobochai Husathites, Saphai de genere Raphaim, et humiliavit eos. (II. *Reg.* 21, 18.)

5. Aliud quoque bellum gestum est adversus Philisthæos, in quo percussit Adeodatus, filius Saltus Bethlehemites, fratrem Goliath Gethæi, cujus hastæ lignum erat quasi liciatorium texentium. (II. *Reg.* 21, 19.)

6. Sed et aliud bellum accidit in Geth, in quo fuit homo longissimus, senos habens digitos, id est, simul viginti quatuor; qui et ipse de Rapha fuerat stirpe generatus.

7. Hic blasphemavit Israel; et percussit eum Jonathan filius Samaa fratris David. Hi sunt filii Rapha in Geth, qui ceciderunt in manu David et servorum ejus.

CAPUT XXI.

1. Consurrexit autem Satan contra Israel, et concitavit David, ut numeraret Israel. (II. *Reg.* 24, 1. *Infr.* 27, 24.)

2. Dixitque David ad Joab et ad principes populi: Ite, et numerate Israel a Bersabee usque Dan, et afferte mihi numerum, ut sciam.

3. Responditque Joab: Augeat Dominus populum suum centuplum, quam sunt: nonne, domine mi rex, omnes servi tui sunt? quare hoc quærit dominus meus, quod in peccatum reputetur Israeli?

4. Sed sermo regis magis prævaluit; egressusque est Joab, et circuivit universum Israel, et reversus est Jerusalem;

5. deditque Davidi numerum eorum quos circuierat; et inventus est omnis numerus Israel: mille millia et centum millia virorum educentium gladium; de Juda autem: quadringenta septuaginta millia bellatorum.

6. Nam Levi et Benjamin non numeravit, eo quod Joab invitus exsequeretur regis imperium.

7. Displicuit autem Deo, quod jussum erat; et percussit Israel.

8. Dixitque David ad Deum: Peccavi nimis, ut hoc facerem: obsecro, aufer iniquitatem servi tui, quia insipienter egi.

9. Et locutus est Dominus ad Gad, Videntem Davidis, dicens:

10. Vade, et loquere ad David, et dic ei: Hæc dicit Dominus: Trium tibi optionem do: unum, quod volueris elige: et faciam tibi.

11. Cumque venisset Gad ad David, dixit ei: Hæc dicit Dominus: Elige, quod volueris. (II. *Reg.* 24, 12.)

12. Aut tribus annis famem: aut tribus mensibus te fugere hostes tuos, et gladium eorum non posse evadere: aut tribus diebus gladium Domini, et pestilentiam versari in terra et Angelum Domini interficere in universis finibus Israel: nunc igitur vide, quid respondeam ei, qui misit me.

13. Et dixit David ad Gad: Ex omni parte me angustiæ premunt: sed melius mihi est, ut incidam in manus Domini, quia multæ sunt miserationes ejus, quam in manus hominum.

14. Misit ergo Dominus pestilentiam in Israel; et ceciderunt de Israel septuaginta millia virorum.

15. Misit quoque Angelum in Jerusalem, ut percuteret eam; cumque percuteretur, vidit Dominus, et misertus est super magnitudine mali, et imperavit Angelo, qui percutiebat: Sufficit, jam cesset manus tua. Porro Angelus Domini stabat juxta aream Ornan Jebusæi.

16. Levansque David oculos suos vidit Angelum Domini stantem inter cœlum et terram, et evaginatum gladium in manu ejus, et versum contra Jerusalem; et ceciderunt tam ipse, quam majores natu, vestiti ciliciis, proni in terram.

17. Dixitque David ad Deum: Nonne ego sum, qui jussi, ut numeraretur populus? Ego, qui peccavi: ego, qui malum feci: iste grex, quid commeruit? Domine Deus meus, vertatur, obsecro, manus tua in me et in domum patris mei: populus autem tuus non percutiatur.

18. Angelus autem Domini præcepit Gad, ut diceret Davidi, ut ascenderet, exstrueretque altare Domino Deo in area Ornan Jebusæi.
19. Ascendit ergo David juxta sermonem Gad, quem locutus ei fuerat ex nomine Domini.
20. Porro Ornan, cum suspexisset et vidisset Angelum, quatuorque filii ejus cum eo, absconderunt se; nam eo tempore terebat in area triticum.
21. Igitur cum veniret David ad Ornan, conspexit eum Ornan, et processit ei obviam de area, et adoravit eum pronus in terram.
22. Dixitque ei David: Da mihi locum areæ tuæ, ut ædificem in ea altare Domino, ita ut, quantum valet argenti, accipias, et cesset plaga a populo.
23. Dixit autem Ornan ad David: Tolle, et faciat dominus meus rex, quodcumque ei placet: sed et boves do in holocaustum, et tribulas in ligna, et triticum in sacrificium: omnia libens præbebo.
24. Dixitque ei rex David: Nequaquam ita fiet, sed argentum dabo, quantum valet: neque enim tibi auferre debeo, et sic offerre Domino holocausta gratuita.
25. Dedit ergo David Ornan pro loco siclos auri justissimi ponderis sexcentos.
26. Et ædificavit ibi altare Domino, obtulitque holocausta, et pacifica et invocavit Dominum; et exaudivit eum in igne de cœlo super altare holocausti. (II. *Par.* 3, 1.)
27. Præcepitque Dominus Angelo; et convertit gladium suum in vaginam.
28. Protinus ergo David videns, quod exaudisset eum Dominus in area Ornan Jebusæi, immolavit ibi victimas.
29. Tabernaculum autem Domini, quod fecerat Moyses in deserto, et altare holocaustorum ea tempestate erat in excelso Gabaon. (*Exod.* 36, 2.)
30. Et non prævaluit David, ire ad altare, ut ibi obsecraret Deum; nimio enim fuerat in timore perterritus, videns gladium Angeli Domini.

CAPUT XXII.

1. Dixitque David: Hæc est domus Dei, et hoc altare in holocaustum Israel.
2. Et præcepit, ut congregarentur omnes proselyti de terra Israel, et constituit ex eis latomos ad cædendos lapides et poliendos, ut ædificaretur domus Dei.
3. Ferrum quoque plurimum ad clavos januarum et ad commissuras atque juncturas præparavit David; et æris pondus innumerabile.
4. Ligna quoque cedrina non poterant æstimari, quæ Sidonii et Tyrii deportaverant ad David.
5. Et dixit David: Salomon filius meus puer parvulus est et delicatus: domus autem, quam ædificari volo Domino, talis esse debet, ut in cunctis regionibus nominetur: præparabo ergo ei necessaria. Et ob hanc causam ante mortem suam omnes præparavit impensas.
6. Vocavitque Salomonem filium suum, et præcepit ei, ut ædificaret domum Domino Deo Israel.
7. Dixitque David ad Salomonem: Fili mi, voluntatis meæ fuit, ut ædificarem domum nomini Domini Dei mei: (II. *Reg.* 7, 2.)
8. sed factus est sermo Domini ad me, dicens: Multum sanguinem effudisti, et plurima bella bellasti, non poteris ædificare domum nomini meo, tanto effuso sanguine coram me:
9. filius, qui nascetur tibi, erit vir quietissimus: faciam enim eum requiescere ab omnibus inimicis suis per circuitum, et ob hanc causam Pacificus vocabitur, et pacem et otium dabo in Israel cunctis diebus ejus.
10. Ipse ædificabit domum nomini meo, et ipse erit mihi in filium, et ego ero illi in patrem, firmaboque solium regni ejus super Israel in æternum. (II. *Reg.* 7, 13. III. *Reg.* 5, 5. *Hebr.* 1, 5.)
11. Nunc ergo, fili mi, sit Dominus tecum, et prosperare, et ædifica domum Domino Deo tuo, sicut locutus est de te.

12. Det quoque tibi Dominus prudentiam et sensum, ut regere possis Israel, et custodire legem Domini Dei tui.
13. Tunc enim proficere poteris, si custodieris mandata et judicia, quæ præcepit Dominus Moysi, ut doceret Israel: confortare et viriliter age, ne timeas, neque paveas.
14. Ecce ego in paupertate mea præparavi impensas domus Domini: auri talenta centum millia, et argenti mille millia talentorum: æris vero, et ferri non est pondus, vincitur enim numerus magnitudine: ligna et lapides præparavi ad universa impendia.
15. Habes quoque plurimos artifices, latomos et cæmentarios, artificesque lignorum et omnium artium ad faciendum opus prudentissimos,
16. in auro et argento et ære et ferro, cujus non est numerus. Surge igitur, et fac: et erit Dominus tecum.
17. Præcepit quoque David cunctis principibus Israel, ut adjuvarent Salomonem filium suum.
18. Cernitis, inquiens, quod Dominus Deus vester vobiscum sit, et dederit vobis requiem per circuitum et tradiderit omnes inimicos vestros in manus vestras, et subjecta sit terra coram Domino, et coram populo ejus.
19. Præbete igitur corda vestra et animas vestras, ut quæratis Dominum Deum vestrum: et consurgite, et ædificate sanctuarium Domino Deo, ut introducatur arca fœderis Domini, et vasa Domino consecrata, in domum, quæ ædificatur nomini Domini.

CAPUT XXIII.

1. Igitur David senex, et plenus dierum, regem constituit Salomonem filium suum super Israel.
2. Et congregavit omnes principes Israel, et sacerdotes atque Levitas.
3. Numeratique sunt Levitæ a triginta annis et supra, et inventa sunt triginta octo millia virorum.
4. Ex his electi sunt et distributi in ministerium domus Domini viginti quatuor millia; præpositorum autem et judicum sex millia;
5. porro quatuor millia janitores; et totidem psaltæ canentes Domino in organis, quæ fecerat ad canendum.
6. Et distribuit eos David per vices filiorum Levi, Gersom videlicet, et Caath et Merari. (*Supr.* 6, 1.)
7. Filii Gersom: Leedan et Semei.
8. Filii Leedan: princeps Jahiel et Zethan et Joel, tres.
9. Filii Semei: Salomith et Hosiel et Aran, tres: isti principes familiarum Leedan.
10. Porro filii Semei: Leheth et Ziza, et Jaus et Baria; isti filii Semei, quatuor.
11. Erat autem Leheth prior, Ziza secundus; porro Jaus et Baria non habuerunt plurimos filios, et idcirco in una familia unaque domo computati sunt.
12. Filii Caath: Amram et Isaar, Hebron et Oziel, quatuor.
13. Filii Amram: Aaron et Moyses. Separatusque est Aaron, ut ministraret in Sancto sanctorum, ipse et filii ejus in sempiternum, et adoleret incensum Domino secundum ritum suum, ac benediceret nomini ejus in perpetuum. *
14. Moysi quoque hominis Dei filii annumerati sunt in tribu Levi. * (*Supr.* 6, 3. *Exod.* 28, 1.)
15. Filii Moysi: Gersom et Eliezer. (*Exod.* 2, 22.—18, 3.)
16. Filii Gersom: Subuel primus.
17. Fuerunt autem filii Eliezer: Rohobia primus; et non erant Eliezer filii alii. Porro filii Rohobia multiplicati sunt nimis.
18. Filii Isaar: Salomith primus.
19. Filii Hebron: Jeriau primus, Amarias secundus, Jahaziel tertius, Jecmaam quartus.
20. Filii Oziel: Micha primus, Jesia secundus.
21. Filii Merari: Moholi et Musi. Filii Moholi: Eleazar et Cis.
22. Mortuus est autem Eleazar, et non habuit filios, sed filias; acceperuntque eas filii Cis, fratres earum.
23. Filii Musi: Moholi et Eder et Jerimoth; tres.
24. Hi filii Levi in cognationibus et familiis suis, principes per vices et numerum capitum singulorum,

qui faciebant opera ministerii domus Domini a viginti annis, et supra.
25. Dixit enim David: Requiem dedit Dominus Deus Israel populo suo, et habitationem Jerusalem usque in æternum.
26. Nec erit officii Levitarum, ut ultra portent tabernaculum, et omnia vasa ejus ad ministrandum.
27. Juxta præcepta quoque David novissima supputabitur numerus filiorum Levi a viginti annis et supra.
28. Et erunt sub manu filiorum Aaron in cultum domus Domini, in vestibulis et in exedris et in loco purificationis et in sanctuario, et in universis operibus ministerii templi Domini.
29. Sacerdotes autem super panes propositionis et ad similæ sacrificium et ad lagana azyma et sartaginem et ad torrendum, et super omne pondus atque mensuram.
30. Levitæ vero, ut stent mane ad confitendum et canendum Domino; similiterque ad vesperam,
31. tam in oblatione holocaustorum Domini, quam in sabbatis et calendis et solemnitatibus reliquis, juxta numerum et ceremonias uniuscujusque rei, jugiter coram Domino.
32. Et custodiant observationes tabernaculi fœderis, et ritum sanctuarii, et observationem filiorum Aaron fratrum suorum, ut ministrent in domo Domini.

CAPUT XXIV.

1. Porro filiis Aaron hæ partitiones erant: Filii Aaron: Nadab et Abiu, et Eleazar, et Ithamar.
2. Mortui sunt autem Nadab et Abiu ante patrem suum absque liberis; sacerdotioque functus est Eleazar et Ithamar. (*Num.* 3, 4.)
3. Et divisit eos David, id est, Sadoc de filiis Eleazari, et Ahimelech de filiis Ithamar, secundum vices suas et ministerium.
4. Inventique sunt multo plures filii Eleazar in principibus viris, quam filii Ithamar. Divisit autem eis, hoc est filiis Eleazar, principes per familias sedecim; et filiis Ithamar per familias et domos suas octo.
5. Porro divisit utrasque inter se familias sortibus; erant enim principes sanctuarii, et principes Dei, tam de filiis Eleazar, quam de filiis Ithamar.
6. Descripsitque eos Semeias, filius Nathanael scriba Levites, coram rege et principibus et Sadoc sacerdote, et Ahimelech filio Abiathar, principibus quoque familiarum sacerdotalium et Leviticarum; unam domum, quæ ceteris præerat, Eleazar; et alteram domum, quæ sub se habebat ceteros, Ithamar.
7. Exivit autem sors prima Jojarib, secunda Jedei,
8. tertia Harim, quarta Seorim,
9. quinta Melchia, sexta Maiman,
10. septima Accos, octava Abia,
11. nona Jesua, decima Sechenia,
12. undecima Eliasib, duodecima Jacim,
13. tertiadecima Hoppha, decima quarta Isbaab,
14. decima quinta Belga, decima sexta Emmer,
15. decima septima Hezir, decima octava Aphses,
16. decima nona Pheteia, vigesima Hezechiel,
17. vigesima prima Jachin, vigesima secunda Gamul,
18. vigesima tertia Dalajau, vigesima quarta Maaziau.
19. Hæ vices eorum secundum ministeria sua, ut ingrediantur domum Domini, et juxta ritum suum sub manu Aaron patris eorum, sicut præceperat Dominus Deus Israel.
20. Porro filiorum Levi, qui reliqui fuerant, de filiis Amram erat Subael, et de filiis Subael Jehedeia.
21. De filiis quoque Rohobiæ princeps Jesias.
22. Isaari vero filius Salemoth, filiusque Salemoth Jahath,
23. filiusque ejus Jeriau primus, Amarias secundus, Jahaziel tertius; Jecmaam quartus.
24. Filius Oziel, Micha; filius Micha, Samir.
25. Frater Micha, Jesia; filiusque Jesiæ, Zacharias.
26. Filii Merari: Moholi et Musi. Filius Oziau: Benno.

27. Filius quoque Merari: Oziau, et Soam, et Zachur et Hebri.
28. Porro Moholi filius: Eleazar, qui non habebat liberos.
29. Filius vero Cis, Jerameel.
30. Filii Musi: Moholi, Eder, et Jerimoth. Isti filii Levi secundum domus familiarum suarum.
31. Miseruntque et ipsi sortes contra fratres suos, filios Aaron, coram David rege, et Sadoc et Ahimelech, et principibus familiarum sacerdotalium et Leviticarum, tam majores, quam minores: omnes sors æqualiter dividebat.

CAPUT XXV.

1. Igitur David et magistratus exercitus segregaverunt in ministerium filios Asaph et Heman, et Idithun, qui prophetarent in citharis et psalteriis et cymbalis secundum numerum suum, dedicato sibi officio servientes.
2. De filiis Asaph: Zacchur et Joseph, et Nathania et Asarela; filii Asaph, sub manu Asaph prophetantis juxta regem.
3. Porro Idithun; filii Idithun: Godolias, Sori, Jesaias, et Hasabias et Mathathias; sex, sub manu patris sui Idithun, qui in cithara prophetabat super confitentes et laudantes Dominum.
4. Heman quoque; filii Heman: Bocciau, Mathaniau, Oziel, Subuel et Jerimoth, Hananias, Hanani, Eliatha, Geddelthi, et Romemthiezer et Jesbacassa, Mellothi, Othir, Mahazioth:
5. omnes isti filii Heman Videntis regis in sermonibus Dei, ut exaltaret cornu; deditque Deus Heman filios quatuordecim, et filias tres.
6. Universi sub manu patris sui ad cantandum in templo Domini distributi erant in cymbalis et psalteriis et citharis in ministeria domus Domini juxta regem: Asaph videlicet et Idithun, et Heman.
7. Fuit autem numerus eorum cum fratribus suis, qui erudiebant canticum Domini, cuncti doctores, ducenti octoginta octo.
8. Miseruntque sortes per vices suas, ex æquo tam major quam minor, doctus pariter et indoctus.
9. Egressaque est sors prima Joseph, qui erat de Asaph. Secunda Godoliæ; ipsi et filiis ejus et fratribus ejus duodecim.
10. Tertia Zacchur; filiis et fratribus ejus duodecim.
11. Quarta Isari; filiis et fratribus ejus duodecim.
12. Quinta Nathaniæ; filiis et fratribus ejus duodecim.
13. Sexta Bocciau; filiis et fratribus ejus duodecim.
14. Septima Isreela; filiis et fratribus ejus duodecim.
15. Octava Jesajæ; filiis et fratribus ejus duodecim.
16. Nona Mathaniæ; filiis et fratribus ejus duodecim.
17. Decima Semeiæ; filiis et fratribus ejus duodecim.
18. Undecima Azareel; filiis et fratribus ejus duodecim.
19. Duodecima Hasabiæ; filiis et fratribus ejus duodecim.
20. Tertiadecima Subael; filiis et fratribus ejus duodecim.
21. Quartadecima Mathathiæ; filiis et fratribus ejus duodecim.
22. Quintadecima Jerimoth; filiis et fratribus ejus duodecim.
23. Sextadecima Hananiæ; filiis et fratribus ejus duodecim.
24. Septimadecima Jesbacassæ; filiis et fratribus ejus duodecim.
25. Octavadecima Hanani; filiis et fratribus ejus duodecim.
26. Nonadecima Mellothi; filiis et fratribus ejus duodecim.
27. Vigesima Eliatha; filiis et fratribus ejus duodecim.
28. Vigesima prima Othir; filiis et fratribus ejus duodecim.
29. Vigesima secunda Geddelthi; filiis et fratribus ejus duodecim.
30. Vigesima tertia Mahazioth; filiis et fratribus ejus duodecim.
31. Vigesima quarta Romemthiezer; filiis et fratribus ejus duodecim.

CAPUT XXVI.

1. Divisiones autem janitorum: de Coritis Meselemia, filius Core, de filiis Asaph.

2. Filii Meselemiæ: Zacharias primogenitus, Jadihel secundus, Zabadias tertius, Jathanael quartus,
3. Aelam quintus, Johanan sextus, Elioenai septimus.
4. Filii autem Obededom: Semeias primogenitus, Jozabad secundus, Joaha tertius, Sachar quartus, Nathanael quintus,
5. Ammiel sextus, Issachar septimus, Phollathi octavus; quia benedixit illi Dominus.
6. Semei autem filio ejus nati sunt filii, præfecti familiarum suarum; erant enim viri fortissimi.
7. Filii ergo Semeiæ: Othni et Raphael et Obed, Elzabad, fratres ejus viri fortissimi: Eliu quoque et Samachias.
8. Omnes hi, de filiis Obededom; ipsi, et filii, et fratres eorum fortissimi ad ministrandum, sexaginta duo de Obededom.
9. Porro Meselemiæ filii, et fratres eorum robustissimi, decem et octo.
10. De Hosa autem, id est, de filiis Merari: Semri princeps (non enim habuerat primogenitum, et idcirco posuerat eum pater ejus in principem),
11. Helcias secundus, Tabelias tertius, Zacharias quartus; omnes hi filii et fratres Hosa, tredecim.
12. Hi divisi sunt in janitores, ut semper principes custodiarum, sicut et fratres eorum, ministrarent in domo Domini.
13. Missæ sunt ergo sortes ex æquo, et parvis, et magnis, per familias suas in unamquamque portarum.
14. Cecidit ergo sors orientalis Selemiæ: porro Zachariæ filio ejus, viro prudentissimo et erudito, sortito obtigit plaga septentrionalis.
15. Obededom vero et filiis ejus ad austrum, in qua parte domus erat seniorum concilium.
16. Sephim et Hosa ad occidentem, juxta portam, quæ ducit ad viam ascensionis; custodia contra custodiam.
17. Ad orientem vero Levitæ sex, et ad aquilonem quatuor per diem, atque ad meridiem similiter in die quatuor; et ubi erat concilium, bini et bini.
18. In cellulis quoque janitorum ad occidentem quatuor in via, binique per cellulas.
19. Hæ sunt divisiones janitorum filiorum Core et Merari.
20. Porro Achias erat super thesauros domus Dei, et vasa sanctorum.
21. Filii Ledan, filii Gersonni; de Ledan principes familiarum Ledan et Gersonni: Jehieli.
22. Filii Jehieli: Zathan et Joel, fratres ejus, super thesauros domus Domini,
23. Amramitis et Isaaritis et Hebronitis et Ozihelitis.
24. Subael autem filius Gersom, filii Moysi, præpositus thesauris.
25. Fratres quoque ejus Eliezer, cujus filius Rahabia, et hujus filius Isaias, et hujus filius Joram, hujus quoque filius Zechri, et hujus filius Selemith.
26. Ipse Selemith, et fratres ejus super thesauros sanctorum, quæ sanctificavit David rex, et principes familiarum, et tribuni, et centuriones, et duces exercitus
27. de bellis, et manubiis prœliorum, quæ consecraverant ad instaurationem et supellectilem templi Domini.
28. Hæc autem universa sanctificavit Samuel Videns, et Saul filius Cis, et Abner filius Ner, et Joab filius Sarujæ; omnes, qui sanctificaverant ea per manum Selemith, et fratrum ejus.
29. Isaaritis vero præerat Chonenias, et filii ejus ad opera forinsecus super Israel, ad docendum et judicandum eos.
30. Porro de Hebronitis Hasabias, et fratres ejus viri fortissimi, mille septingenti præerant Israeli trans Jordanem contra occidentem, in cunctis operibus Domini, et in ministerium regis.
31. Hebronitarum autem princeps fuit Jeria secundum familias et cognationes eorum. Quadragesimo anno regni David recensiti sunt, et in-

venti sunt viri fortissimi in Jazer Galaad,

32. fratresque ejus robustioris ætatis, duo millia septingenti principes familiarum. Præposuit autem eos David rex Rubenitis et Gaditis, et dimidiæ tribui Manasse in omne ministerium Dei, et regis.

CAPUT XXVII.

1. Filii autem Israel secundum numerum suum, principes familiarum, tribuni, et centuriones, et præfecti, qui ministrabant regi juxta turmas suas, ingredientes et egredientes per singulos menses in anno, viginti quatuor millibus singuli præerant.

2. Primæ turmæ in primo mense Jesboam præerat, filius Zabdiel, et sub eo viginti quatuor millia;

3. de filiis Phares, princeps cunctorum principum in exercitu mense primo.

4. Secundi mensis habebat turmam Dudia Ahohites, et post se alter nomine Macelloth, qui regebat partem exercitus viginti quatuor millium.

5. Dux quoque turmæ tertiæ in mense tertio erat Banajas, filius Jojadæ, sacerdos; et in divisione sua viginti quatuor millia.

6. Ipse est Banajas fortissimus inter triginta, et super triginta; præerat autem turmæ ipsius Amizabad filius ejus.

7. Quartus, mense quarto, Asael frater Joab, et Zabadias filius ejus post eum; et in turma ejus viginti quatuor millia.

8. Quintus, mense quinto, princeps Samaoth Jezerites; et in turma ejus viginti quatuor millia

9. Sextus, mense sexto, Hira filius Acces Thecuites; et in turma ejus viginti quatuor millia.

10. Septimus, mense septimo, Helles Phallonites de filiis Ephraim; et in turma ejus viginti quatuor millia.

11. Octavus, mense octavo, Sobochai Husathites de stirpe Zarahi; et in turma ejus viginti quatuor millia.

12. Nonus, mense nono, Abiezer Anathothites de filiis Jemini, et in turma ejus viginti quatuor millia.

13. Decimus, mense decimo, Marai, et ipse Netophathites de stirpe Zarahi; et in turma ejus viginti quatuor millia.

14. Undecimus, mense undecimo, Banajas Pharathonites de filiis Ephraim; et in turma ejus viginti quatuor millia.

15. Duodecimus, mense duodecimo, Holdai Netophathites, de stirpe Gothoniel; et in turma ejus viginti quatuor millia.

16. Porro tribubus præerant Israel: Rubenitis, dux Eliezer filius Zechri; Simeonitis, dux Saphatias filius Maacha;

17. Levitis, Hasabias filius Camuel; Aaronitis, Sadoc;

18. Juda, Eliu frater David; Issachar, Amri filius Michael;

19. Zabulonitis, Jesmajas filius Abdiæ; Nephthalitibus, Jerimoth filius Ozriel;

20. filiis Ephraim, Osee filius Oziu; dimidiæ tribui Manasse, Joel filius Phadajæ;

21. et dimidiæ tribui Manasse in Galaad, Jaddo filius Zachariæ; Benjamin autem, Jasiel filius Abner;

22. Dan vero, Ezriel filius Jeroham. Hi principes filiorum Israel.

23. Noluit autem David numerare eos a viginti annis inferius, quia dixerat Dominus, ut multiplicaret Israel quasi stellas cœli.

24. Joab filius Sarujæ cœperat numerare, nec complevit, quia super hoc ira irruerat in Israel; et idcirco numerus eorum, qui fuerant recensiti, non est relatus in fastos regis David. (*Supr.* 21, 2.)

25. Super thesauros autem regis fuit Azmoth filius Adiel; his autem thesauris, qui erant in urbibus et in vicis et in turribus præsidebat Jonathan, filius Oziæ.

26. Operi autem rustico et agricolis, qui exercebant terram, præerat Ezri filius Chelub;

27. vinearumque cultoribus, Semeias Romathites; cellis autem vinariis, Zabdias Aphonites.

28. Nam super oliveta et ficeta,

quæ erant in campestribus, Balanam Gederites; super apothecas autem olei, Joas.
29. Porro armentis, quæ pascebantur in Saron, præpositus fuit Setrai Saronites; et super boves in vallibus Saphat filius Adli;
30. super camelos vero, Ubil, Ismahelites; et super asinos, Jadias Meronathites;
31. super oves quoque Jaziz Agareus. Omnes hi, principes substantiæ regis David.
32. Jonathan autem, patruus David, consiliarius, vir prudens et litteratus; ipse et Jahiel, filius Hachamoni, erant cum filiis regis.
33. Achitophel etiam consiliarius regis, et Chusai Arachites amicus regis.
34. Post Achitophel fuit Jojada, filius Banajæ, et Abiathar. Princeps autem exercitus regis erat Joab.

CAPUT XXVIII.

1. Convocavit igitur David omnes principes Israel, duces tribuum, et præpositos turmarum, qui ministrabant regi, tribunos quoque et centuriones, et qui præerant substantiæ et possessionibus regis, filiosque suos cum eunuchis, et potentes, et robustissimos quoque in exercitu Jerusalem.
2. Cumque surrexisset rex, et stetisset, ait: Audite me, fratres mei, et populus meus: Cogitavi, ut ædificarem domum, in qua requiesceret arca fœderis Domini, et scabellum pedum Dei nostri: et ad ædificandum omnia præparavi.
3. Deus autem dixit mihi: Non ædificabis domum nomini meo, eo quod sis vir bellator, et sanguinem fuderis. (*Supr.* 22, 2. II. *Reg.* 7, 13.)
4. Sed elegit Dominus Deus Israel me de universa domo patris mei, ut essem rex super Israel in sempiternum: de Juda enim elegit principes: porro de domo Juda, domum patris mei, et de filiis patris mei placuit ei, ut me eligeret regem super cunctum Israel.
5. Sed et de filiis meis (filios enim mihi multos dedit Dominus) elegit Salomonem filium meum, ut sederet in throno regni Domini super Israel,
6. dixitque mihi: Salomon filius tuus ædificabit domum meam, et atria mea: ipsum enim elegi mihi in filium, et ego ero ei in patrem.
7. Et firmabo regnum ejus usque in æternum, si perseveraverit facere præcepta mea, et judicia, sicut et hodie.
8. Nunc ergo coram universo cœtu Israel, audiente Deo nostro: custodite, et perquirite cuncta mandata Domini Dei nostri, ut possideatis terram bonam, et relinquatis eam filiis vestris post vos usque in sempiternum.
9. Tu autem, Salomon fili mi, scito Deum patris tui, et servito ei corde perfecto, et animo voluntario: omnia enim corda scrutatur Dominus, et universas mentium cogitationes intelligit. Si quæsieris eum, invenies: si autem dereliqueris eum, projiciet te in æternum. (*Psal.* 7, 10.)
10. Nunc ergo, quia elegit te Dominus, ut ædificares domum Sanctuarii, confortare et perfice.
11. Dedit autem David Salomoni filio suo descriptionem porticus et templi, et cellariorum et cœnaculi, et cubiculorum in adytis, et domus propitiationis;
12. necnon et omnium, quæ cogitaverat, atriorum et exedrarum per circuitum in thesauros domus Domini, et in thesauros sanctorum,
13. divisionumque sacerdotalium et Leviticarum; in omnia opera domus Domini, et in universa vasa ministerii templi Domini.
14. Aurum in pondere per singula vasa ministerii; argenti quoque pondus pro vasorum et operum diversitate;
15. sed et in candelabra aurea, et ad lucernas eorum, aurum pro mensura uniuscujusque candelabri et lucernarum. Similiter et in candelabra argentea, et in lucernas eorum pro diversitate mensuræ pondus argenti tradidit.
16. Aurum quoque dedit in mensas propositionis pro diversitate mensarum; similiter et argentum in alias mensas argenteas.

17. Ad fuscinulas quoque, et phialas, et thuribula ex auro purissimo, et leunculos aureos pro qualitate mensuræ pondus distribuit in leunculum, et leunculum. Similiter et in leones argenteos diversum argenti pondus separavit.

18. Altari autem, in quo adoletur incensum, aurum purissimum dedit, ut ex ipso fieret similitudo quadrigæ Cherubim extendentium alas, et velantium arcam fœderis Domini.

19. Omnia, inquit, venerunt scripta manu Domini ad me, ut intelligerem universa opera exemplaris.

20. Dixit quoque David Salomoni filio suo: Viriliter age, et confortare, et fac: ne timeas, et ne paveas: Dominus enim Deus meus tecum erit, et non dimittet te, nec derelinquet, donec perficias omne opus ministerii domus Domini.

21. Ecce, divisiones sacerdotum et Levitarum in omne ministerium domus Domini assistunt tibi, et parati sunt, et noverunt tam principes quam populus facere omnia præcepta tua.

CAPUT XXIX.

1. Locutusque est David rex ad omnem ecclesiam: Salomonem filium meum unum elegit Deus, adhuc puerum et tenellum: opus namque grande est, neque enim homini præparatur habitatio, sed Deo.

2. Ego autem totis viribus meis præparavi impensas domus Dei mei: aurum ad vasa aurea, et argentum in argentea, æs in ænea, ferrum in ferrea, ligna ad lignea, et lapides onychinos, et quasi stibinos, et diversorum colorum, omnemque pretiosum lapidem, et marmor Parium abundantissime:

3. et super hæc, quæ obtuli in domum Dei mei de peculio meo aurum et argentum, do in templum Dei mei, exceptis his, quæ præparavi in ædem sanctam.

4. Tria millia talenta auri de auro Ophir: et septem millia talentorum argenti probatissimi, ad deaurandos parietes templi.

5. Et, ubicumque opus est aurum de auro, et ubicumque opus est argentum de argento, opera fiant per manus artificum: et si quis sponte offert, impleat manum suam hodie, et offerat, quod voluerit Domino.

6. Polliciti sunt itaque principes familiarum, et proceres tribuum Israel, tribuni quoque, et centuriones, et principes possessionum regis.

7. Dederuntque in opera domus Dei, auri talenta quinque millia, et solidos decem millia; argenti talenta decem millia, et æris talenta decem et octo millia; ferri quoque centum millia talentorum.

8. Et apud quemcumque inventi sunt lapides, dederunt in thesauros domus Domini, per manum Jahiel Gersonitis.

9. Lætatusque est populus, cum vota sponte promitterent, quia corde toto offerebant ea Domino; sed et David rex lætatus est gaudio magno.

10. Et benedixit Domino coram universa multitudine, et ait: Benedictus es, Domine Deus Israel patris nostri, ab æterno in æternum.

11. Tua est, Domine, magnificentia et potentia et gloria atque victoria, et tibi laus: cuncta enim, quæ in cœlo sunt et in terra, tua sunt: tuum, Domine, regnum, et tu es super omnes principes.

12. Tuæ divitiæ, et tua est gloria: tu dominaris omnium, in manu tua virtus et potentia: in manu tua magnitudo, et imperium omnium.

13. Nunc igitur Deus noster, confitemur tibi, et laudamus nomen tuum inclytum.

14. Quis ego, et quis populus meus, ut possimus hæc tibi universa promittere? tua sunt omnia: et quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi.

15. Peregrini enim sumus coram te, et advenæ, sicut omnes patres nostri. Dies nostri quasi umbra super terram, et nulla est mora.*

16. Domine Deus noster, omnis hæc copia, quam paravimus, ut ædificaretur domus nomini sancto tuo, de manu tua est, et tua sunt omnia.* (*Sap.* 2, 5.)

17. Scio, Deus meus, quod probes

corda, et simplicitatem diligas, unde et ego in simplicitate cordis mei lætus obtuli universa hæc: et populum tuum, qui hic repertus est, vidi cum ingenti gaudio tibi offerre donaria.

18. Domine Deus Abraham et Isaac et Israel, patrum nostrorum, custodi in æternum hanc voluntatem cordis eorum, et semper in venerationem tui mens ista permaneat.

19. Salomoni quoque filio meo da cor perfectum, ut custodiat mandata tua, testimonia tua et ceremonias tuas, et faciat universa: et ædificet ædem, cujus impensas paravi.

20. Præcepit autem David universæ ecclesiæ: Benedicite Domino Deo nostro. Et benedixit omnis ecclesia Domino Deo patrum suorum; et inclinaverunt se, et adoraverunt Deum, et deinde regem.

21. Immolaveruntque victimas Domino, et obtulerunt holocausta die sequenti, tauros mille, arietes mille, agnos mille cum libaminibus suis, et universo ritu abundantissime in omnem Israel.

22. Et comederunt, et biberunt coram Domino in die illo cum grandi lætitia. Et unxerunt secundo Salomonem filium David. Unxerunt autem eum Domino in principem, et Sadoc in pontificem. (III. *Reg*. 1, 34.)

23. Seditque Salomon super solium Domini in regem pro David patre suo, et cunctis placuit; et paruit illi omnis Israel.

24. Sed et universi principes, et potentes, et cuncti filii regis David dederunt manum, et subjecti fuerunt Salomoni regi.

25. Magnificavit ergo Dominus Salomonem super omnem Israel, et dedit illi gloriam regni, qualem nullus habuit ante eum rex Israel.

26. Igitur David, filius Isai, regnavit super universum Israel.

27. Et dies, quibus regnavit super Israel, fuerunt quadraginta anni; in Hebron regnavit septem annis, et in Jerusalem annis triginta tribus. (III. *Reg*. 2, 11.)

28. Et mortuus est in senectute bona plenus dierum, et divitiis, et gloria; et regnavit Salomon filius ejus pro eo.

29. Gesta autem David regis priora et novissima scripta sunt in libro Samuelis Videntis, et in libro Nathan prophetæ, atque in volumine Gad Videntis,

30. universique regni ejus, et fortitudinis, et temporum, quæ transierunt sub eo, sive in Israel, sive in cunctis regnis terrarum.

LIBER SECUNDUS PARALIPOMENON.

HEBRAICE DIBRE HAJAMIM.

CAPUT I.

1. Confortatus est ergo Salomon, filius David, in regno suo, et Dominus Deus ejus erat cum eo, et magnificavit eum in excelsum. (III. *Reg*. 3, 1.)

2. Præcepitque Salomon universo Israeli, tribunis et centurionibus et ducibus et judicibus omnis Israel, et principibus familiarum,

3. et abiit cum universa multitudine in excelsum Gabaon, ubi erat tabernaculum fœderis Dei, quod fecit Moyses famulus Dei in solitudine.

4. Arcam autem Dei adduxerat David de Cariathiarim in locum, quem præparaverat ei, et ubi fixerat illi tabernaculum, hoc est in Jerusalem. (I. *Par*. 16, 1.)

5. Altare quoque æneum, quod fabricatus fuerat Beseleel, filius Uri filii Hur, ibi erat coram tabernaculo Domini, quod et requisivit Salomon, et omnis ecclesia. (*Exod*. 38, 1.)

6. Ascenditque Salomon ad altare

æneum coram tabernaculo fœderis Domini, et obtulit in eo mille hostias.

7. Ecce autem, in ipsa nocte apparuit ei Deus, dicens: Postula, quod vis, ut dem tibi.

8. Dixitque Salomon Deo: Tu fecisti cum David patre meo misericordiam magnam, et constituisti me regem pro eo.

9. Nunc ergo, Domine Deus impleatur sermo tuus, quem pollicitus es David patri meo: tu enim me fecisti regem super populum tuum multum, qui tam innumerabilis est, quam pulvis terræ.

10. Da mihi sapientiam et intelligentiam, ut ingrediar et egrediar coram populo tuo: quis enim potest hunc populum tuum digne, qui tam grandis est, judicare? (III. *Reg.* 3,9.)

11. Dixit autem Deus ad Salomonem: Quia hoc magis placuit cordi tuo, et non postulasti divitias et substantiam et gloriam, neque animas eorum, qui te oderant, sed nec dies vitæ plurimos: petisti autem sapientiam et scientiam, ut judicare possis populum meum, super quem constitui te regem:

12. sapientia et scientia data sunt tibi: divitias autem et substantiam et gloriam dabo tibi, ita ut nullus in regibus, nec ante te nec post te fuerit similis tui.

13. Venit ergo Salomon ab excelso Gabaon in Jerusalem coram tabernaculo fœderis, et regnavit super Israel.

14. Congregavitque sibi currus et equites, et facti sunt ei mille quadringenti currus, et duodecim millia equitum; et fecit eos esse in urbibus quadrigarum, et cum rege in Jerusalem. (III. *Reg.* 10, 26.)

15. Præbuitque rex argentum et aurum in Jerusalem quasi lapides, et cedros quasi sycomoros, quæ nascuntur in campestribus multitudine magna.

16. Adducebantur autem ei equi de Aegypto et de Coa a negotiatoribus regis, qui ibant, et emebant pretio,

17. quadrigam equorum sexcentis argenteis, et equum centum quinquaginta; similiter de universis regnis Hethæorum, et a regibus Syriæ emtio celebratur.

CAPUT II.

1. Decrevit autem Salomon ædificare domum nomini Domini, et palatium sibi.

2. Et numeravit septuaginta millia virorum portantium humeris, et octoginta millia, qui cæderent lapides in montibus; præpositosque eorum tria millia sexcentos.

3. Misit quoque ad Hiram regem Tyri, dicens: Sicut egisti cum David patre meo, et misisti ei ligna cedrina, ut ædificaret sibi domum, in qua et habitavit: (III. *Reg.* 5, 2.)

4. sic fac mecum, ut ædificem domum nomini Domini Dei mei, ut consecrem eam ad adolendum incensum coram illo, et fumiganda aromata, et ad propositionem panum sempiternam, et ad holocautomata mane et vespere, sabbatis quoque, et neomeniis, et solemnitatibus Domini Dei nostri in sempiternum, quæ mandata sunt Israeli.

5. Domus enim, quam ædificare cupio, magna est: magnus est enim Deus noster super omnes deos.

6. Quis ergo poterit prævalere, ut ædificet ei dignam domum? si cœlum, et cœli cœlorum capere eum nequeunt, quantus ego sum, ut possim ædificare ei domum? sed ad hoc tantum, ut adoleatur incensum coram illo.

7. Mitte ergo mihi virum eruditum, qui noverit operari in auro et argento, ære et ferro, purpura, coccino et hyacintho: et qui sciat sculpere cælaturas cum his artificibus, quos mecum habeo in Judæa et Jerusalem, quos præparavit David pater meus.

8. Sed et ligna cedrina mitte mihi, et arceuthina et pinea de Libano: scio enim, quod servi tui noverint cædere ligna de Libano, et erunt servi mei cum servis tuis,

9. ut parentur mihi ligna plurima. Domus enim, quam cupio ædificare, magna est nimis, et inclyta.

10. Præterea operariis, qui cæsuri

sunt ligna, servis tuis dabo in cibaria tritici coros viginti millia, et hordei coros totidem, et vini viginti millia metretas, olei quoque sata viginti millia.
11. Dixit autem Hiram, rex Tyri, per litteras, quas miserat Salomoni: Quia dilexit Dominus populum suum, idcirco te regnare fecit super eum.
12. Et addidit, dicens: Benedictus Dominus Deus Israel, qui fecit cœlum et terram, qui dedit David regi filium sapientem et eruditum, et sensatum atque prudentem, ut ædificaret domum Domino, et palatium sibi.
13. Misi ergo tibi virum prudentem et scientissimum Hiram, patrem meum,
14. filium mulieris de filiabus Dan, cujus pater fuit Tyrius, qui novit operari in auro et argento, ære et ferro, et marmore et lignis, in purpura quoque, et hyacintho et bysso et coccino, et qui scit cælare omnem sculpturam, et adinvenire prudenter, quodcumque in opere necessarium est, cum artificibus tuis, et cum artificibus domini mei David patris tui.
15. Triticum ergo, et hordeum, et oleum, et vinum, quæ pollicitus es, domine mi, mitte servis tuis.
16. Nos autem cædemus ligna de Libano, quot necessaria habueris, et applicabimus ea ratibus per mare in Joppe: tuum autem erit transferre in Jerusalem.
17. Numeravit igitur Salomon omnes viros proselytos, qui erant in terra Israel, post dinumerationem, quam dinumeravit David pater ejus; et inventi sunt centum quinquaginta millia, et tria millia sexcenti.
18. Fecitque ex eis septuaginta millia, qui humeris onera portarent, et octoginta millia, qui lapides in montibus cæderent; tria autem millia et sexcentos præpositos operum populi.

CAPUT III.

1. Et cœpit Salomon ædificare domum Domini in Jerusalem in monte Moria, qui demonstratus fuerat David patri ejus, in loco, quem paraverat David in area Ornan Jebusæi. (III. *Reg.* 6, 1. I. *Par.* 21, 26.
2. Cœpit autem ædificare mense secundo, anno quarto regni sui.
3. Et hæc sunt fundamenta, quæ jecit Salomon, ut ædificaret domum Dei: longitudinis cubitos in mensura prima sexaginta; latitudinis cubitos viginti.
4. Porticum vero ante frontem, quæ tendebatur in longum juxta mensuram latitudinis domus, cubitorum viginti, porro altitudo centum viginti cubitorum erat; et deauravit eam intrinsecus auro mundissimo.
5. Domum quoque majorem texit tabulis ligneis abiegnis, et laminas auri obrizi affixit per totum; sculpsitque in ea palmas, et quasi catenulas se invicem complectentes.
6. Stravit quoque pavimentum templi pretiosissimo marmore, decore multo.
7. Porro aurum erat probatissimum, de cujus laminis texit domum, et trabes ejus, et postes et parietes et ostia; et cælavit Cherubim in parietibus.
8. Fecit quoque domum Sancti sanctorum; longitudinem juxta latitudinem domus cubitorum viginti, et latitudinem similiter viginti cubitorum; et laminis aureis texit eam, quasi talentis sexcentis.
9. Sed et clavos fecit aureos, ita ut singuli clavi siclos quinquagenos appenderent; cœnacula quoque texit auro.
10. Fecit etiam in domo Sancti sanctorum Cherubim duos opere statuario, et texit eos auro.
11. Alæ Cherubim viginti cubitis extendebantur, ita ut una ala haberet cubitos quinque, et tangeret parietem domus, et altera quinque cubitos habens, alam tangeret alterius Cherub.
12. Similiter Cherub alterius ala quinque habebat cubitos, et tangebat parietem; et ala ejus altera quinque cubitorum alam Cherub alterius contingebat.
13. Igitur alæ utrinsque Cherubim

expansæ erant, et extendebantur per cubitos viginti; ipsi autem stabant erectis pedibus, et facies eorum erant versæ ad exteriorem domum.

14. Fecit quoque velum ex hyacintho, purpura, cocco et bysso; et intexuit ei Cherubim.

15. Ante fores etiam templi duas columnas, quæ triginta et quinque cubitos habebant altitudinis; porro capita earum, quinque cubitorum;*

16. necnon et quasi catenulas in oraculo, et superposuit eas capitibus columnarum; malogranata etiam centum, quæ catenulis interposuit. *(IV. *Reg.* 25, 17.)

17. Ipsas quoque columnas posuit in vestibulo templi, unam a dexteris, et alteram a sinistris; eam, quæ a dexteris erat, vocavit Jachin, et quæ ad lævam, Booz.

CAPUT IV.

1. Fecit quoque altare æneum viginti cubitorum longitudinis, et viginti cubitorum latitudinis, et decem cubitorum altitudinis.

2. Mare etiam fusile decem cubitis a labio usque ad labium, rotundum per circuitum; quinque cubitos habebat altitudinis, et funiculus triginta cubitorum ambiebat gyrum ejus. (III. *Reg.* 7, 23.)

3. Similitudo quoque boum erat subter illud; et decem cubitis quædam extrinsecus cælaturæ, quasi duobus versibus alveum maris circuibant. Boves autem erant fusiles;

4. et ipsum mare super duodecim boves impositum erat, quorum tres respiciebant ad aquilonem, et alii tres ad occidentem; porro tres alii meridiem, et tres, qui reliqui erant, orientem, habentes mare superpositum; posteriora autem boum erant intrinsecus sub mari.

5. Porro vastitas ejus habebat mensuram palmi, et labium illius erat quasi labium calicis, vel repandi lili; capiebatque tria millia metretas.

6. Fecit quoque conchas decem et posuit quinque a dexteris, et quinque a sinistris, ut lavarent in eis omnia, quæ in holocaustum oblaturi erant; porro in mari sacerdotes lavabantur.

7. Fecit autem et candelabra aurea decem secundum speciem, qua jussa erant fieri, et posuit ea in templo, quinque a dexteris, et quinque a sinistris;

8. necnon et mensas decem, et posuit eas in templo, quinque a dexteris, et quinque a sinistris; phialas quoque aureas centum.

9. Fecit etiam atrium sacerdotum, et basilicam grandem; et ostia in basilica, quæ texit ære.

10. Porro mare posuit in latere dextero contra orientem ad meridiem.

11. Fecit autem Hiram lebetes et creagras et phialas, et complevit omne opus regis in domo Dei,

12. hoc est: columnas duas et epistylia et capita, et quasi quædam retiacula, quæ capita tegerent super epistylia;

13. malogranata quoque quadringenta, et retiacula duo ita, ut bini ordines malogranatorum singulis retiaculis jungerentur, quæ protegerent epistylia et capita columnarum.

14. Bases etiam fecit, et conchas, quas superposuit basibus;

15. mare unum, boves quoque duodecim sub mari,

16. et lebetes et creagras et phialas. Omnia vasa fecit Salomoni Hiram pater ejus in domo Domini ex ære mundissimo.

17. In regione Jordanis fudit ea rex in argillosa terra inter Sochot et Saredatha. (III. *Reg.* 7, 46.)

18. Erat autem multitudo vasorum innumerabilis, ita ut ignoraretur pondus æris.

19. Fecitque Salomon omnia vasa domus Dei, et altare aureum et mensas, et super eas panes propositionis;

20. candelabra quoque cum lucernis suis, ut lucerent ante oraculum juxta ritum, ex auro purissimo;

21. et florentia quædam et lucernas, et forcipes aureos; omnia de auro mundissimo facta sunt;

22. thymiateria quoque et thuribula et phialas et mortariola ex auro purissimo. Et ostia cælavit templi

interioris, id est, in Sancta sanctorum, et ostia templi forinsecus aurea. Sicque completum est omne opus, quod fecit Salomon in domo Domini.

CAPUT V.

1. Intulit igitur Salomon omnia, quæ voverat David pater suus, argentum et aurum, et universa vasa posuit in thesauris domus Dei. (III. *Reg.* 7, 51.)

2. Post quæ congregavit majores natu Israel, et cunctos principes tribuum, et capita familiarum de filiis Israel in Jerusalem, ut adducerent arcam fœderis Domini de civitate David, quæ est Sion. *

3. Venerunt itaque ad regem omnes viri Israel in die solemni mensis septimi. *(III. *Reg.* 8, 1.)

4. Cumque venissent cuncti seniorum Israel, portaverunt Levitæ arcam,

5. et intulerunt eam, et omnem paraturam tabernaculi. Porro vasa sanctuarii, quæ erant in tabernaculo, portaverunt sacerdotes cum Levitis.

6. Rex autem Salomon, et universus cœtus Israel, et omnes qui fuerunt congregati ante arcam, immolabant arietes et boves absque ullo numero; tanta enim erat multitudo victimarum.

7. Et intulerunt sacerdotes arcam fœderis Domini in locum suum, id est, ad oraculum templi, in Sancta sanctorum subter alas Cherubim,

8. ita ut Cherubim expanderent alas suas super locum, in quo posita erat arca, et ipsam arcam tegerent cum vectibus suis.

9. Vectium autem, quibus portabatur arca, quia paululum longiores erant, capita parebant ante oraculum; si vero quis paululum fuisset extrinsecus, eos videre non poterat. Fuit itaque arca ibi usque in præsentem diem.

10. Nihilque erat aliud in arca, nisi duæ tabulæ, quas posuerat Moyses in Horeb, quando legem dedit Dominus filiis Israel egredientibus ex Aegypto.

11. Egressis autem sacerdotibus de sanctuario (omnes enim sacerdotes, qui ibi potuerant inveniri, sanctificati sunt; nec adhuc in illo tempore vices, et ministeriorum ordo inter eos divisus erat),

12. tam Levitæ, quam cantores, id est, et qui sub Asaph erant, et qui sub Heman, et qui sub Idithun, filii, et fratres eorum, vestiti byssinis, cymbalis et psalteriis et citharis concrepabant, stantes ad orientalem plagam altaris, et cum eis sacerdotes centum viginti canentes tubis.

13. Igitur cunctis pariter, et tubis et voce et cymbalis, et organis, et diversi generis musicorum concinentibus, et vocem in sublime tollentibus: longe sonitus audiebatur, ita ut, cum Dominum laudare cœpissent et dicere: Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia ejus; impleretur domus Dei nube,

14. nec possent sacerdotes stare et ministrare propter caliginem. Compleverat enim gloria Domini domum Dei.

CAUT VI.

1. Tunc Salomon ait: Dominus pollicitus est, ut habitaret in caligine: (III. *Reg.* 8, 12.)

2. ego autem ædificavi domum nomini ejus, ut habitaret ibi in perpetuum.

3. Et convertit rex faciem suam, et benedixit universæ multitudini Israel (nam omnis turba stabat intenta), et ait:

4. Benedictus Dominus, Deus Israel, qui quod locutus est David patri meo, opere complevit, dicens:

5. A die, qua eduxi populum meum de terra Aegypti, non elegi civitatem de cunctis tribubus Israel, ut ædificaretur in ea domus nomini meo: neque elegi quemquam alium virum, ut esset dux in populo meo Israel:

6. sed elegi Jerusalem, ut sit nomen meum in ea, et elegi David, ut constituerem eum super populum meum Israel.

7. Cumque fuisset voluntatis David

patris mei, ut ædificaret domum nomini Domini Dei Israel,
8. dixit Dominus ad eum: Quia hæc fuit voluntas tua, ut ædificares domum nomini meo, bene quidem fecisti, hujuscemodi habere voluntatem:
9. sed non tu ædificabis domum, verum filius tuus, qui egredietur de lumbis tuis, ipse ædificabit domum nomini meo.
10. Complevit ergo Dominus sermonem suum, quem locutus fuerat: et ego surrexi pro David patre meo, et sedi super thronum Israel, sicut locutus est Dominus, et ædificavi domum nomini Domini Dei Israel.
11. Et posui in ea arcam, in qua est pactum Domini, quod pepigit cum filiis Israel.
12. Stetit ergo coram altari Domini ex adverso universæ multitudinis Israel, et extendit manus suas.
13. Siquidem fecerat Salomon basim æneam, et posuerat eam in medio basilicæ, habentem quinque cubitos longitudinis, et quinque cubitos latitudinis, et tres cubitos altitudinis; stetitque super eam, et deinceps flexis genibus contra universam multitudinem Israel, et palmis in cœlum levatis,
14. ait: Domine Deus Israel, non est similis tui Deus in cœlo et in terra: qui custodis pactum et misericordiam cum servis tuis, qui ambulant coram te in toto corde suo:
15. qui præstitisti servo tuo David patri meo, quæcumque locutus fueras ei, et quæ ore promiseras, opere complesti, sicut et præsens tempus probat. (II. *Mach.* 2, 8.)
16. Nunc ergo, Domine Deus Israel, imple servo tuo patri meo David, quæcumque locutus es, dicens: Non deficiet ex te vir coram me, qui sedeat super thronum Israel, ita tamen si custodierint filii tui vias suas, et ambulaverint in lege mea, sicut et tu ambulasti coram me.
17. Et nunc, Domine Deus Israel, firmetur sermo tuus, quem locutus es servo tuo David.
18. Ergone credibile est, ut habitet Deus cum hominibus super terram? Si cœlum et cœli cœlorum non et capiunt, quanto magis domus ista, quam ædificavi?
19. Sed ad hoc tantum facta est, ut respicias orationem servi tui, et obsecrationem ejus, Domine Deus meus, et audias preces, quas fundit famulus tuus coram te:
20. ut aperias oculos tuos super domum istam diebus ac noctibus, super locum, in quo pollicitus es, ut invocaretur nomen tuum,
21. et exaudires orationem, quam servus tuus orat in eo: et exaudias preces famuli tui, et populi tui Israel, Quicumque oraverit in loco isto, exaudi de habitaculo tuo, id est, de cœlis, et propitiare.
22. Si peccaverit quispiam in proximum suum, et jurare contra eum paratus venerit, seque maledicto constrinxerit coram altari in domo ista,
23. tu audies de cœlo, et facies judicium servorum tuorum, ita ut reddas iniquo viam suam in caput proprium, et ulciscaris justum, retribuens ei secundum justitiam suam.
24. Si superatus fuerit populus tuus Israel ab inimicis (peccabunt enim tibi), et conversi egerint pœnitentiam, et obsecraverint nomen tuum, et fuerint deprecati in loco isto,
25. tu exaudies de cœlo, et propitiare peccato populi tui Israel, et reduc eos in terram, quam dedisti eis, et patribus eorum.
26. Si clauso cœlo pluvia non fluxerit propter peccata populi, et deprecati te fuerint in loco isto, et confessi nomini tuo, et conversi a peccatis suis, cum eos afflixeris,
27. exaudi de cœlo, Domine, et dimitte peccata servis tuis et populi tui Israel, et doce eos viam bonam, per quam ingrediantur, et da pluviam terræ, quam dedisti populo tuo ad possidendum.
28. Fames si orta fuerit in terra, et pestilentia, ærugo et aurugo, et locusta et bruchus, et hostes, vastatis regionibus, portas obsederint civitatis, omnisque plaga et infirmitas presserit: (*Infr.* 20, 9.)

29. si quis de populo tuo Israel fuerit deprecatus, cognoscens plagam et infirmitatem suam, et expanderit manus suas in domo hac,
30. tu exaudies de cœlo, de sublimi scilicet habitaculo tuo, et propitiare, et redde unicuique secundum vias suas, quas nosti eum habere in corde suo (tu enim solus nosti corda filiorum hominum),
31. ut timeant te, et ambulent in viis tuis cunctis diebus, quibus vivunt super faciem terræ, quam dedisti patribus nostris.
32. Externum quoque, qui non est de populuo tuo Israel, si venerit de terra longinqua, propter nomen tuum magnum, et propter manum tuam robustam et brachium tuum extentum, et adoraverit in loco isto:
33. tu exaudies de cœlo, firmissimo habitaculo tuo, et facies cuncta, pro quibus invocaverit te ille peregrinus, ut sciant omnes populi terræ nomen tuum, et timeant te sicut populus tuus Israel: et cognoscant, quia nomen tuum invocatum est super domum hanc, quam ædificavi.
34. Si egressus fuerit populus tuus ad bellum contra adversarios suos per viam, in qua miseris eos, adorabunt te contra viam, in qua civitas hæc est, quam elegisti, et domus, quam ædificavi nomini tuo:
35. tu exaudies de cœlo preces eorum, et obsecrationem, et ulciscaris.
36. Si autem peccaverint tibi (neque enim est homo, qui non peccet), et iratus fueris eis, et tradideris hostibus: et captivos duxerint eos in terram longinquam, vel certe quæ juxta est, (III. *Reg.* 8, 46. *Eccles.* 7, 21.)
37. et conversi in corde suo in terra, ad quam captivi ducti fuerant, egerint pœnitentiam, et deprecati te fuerint in terra captivitatis suæ; dicentes: Peccavimus, inique fecimus, injuste egimus;
38. et reversi fuerint ad te in toto corde suo, et in tota anima sua, in terra captivitatis suæ, ad quam ducti sunt, adorabunt te contra viam terræ suæ, quam dedisti patribus eorum, et urbis, quam eligisti, et domus, quam ædificavi nomini tuo:
39. tu exaudies de cœlo, hoc est, de firmo habitaculo tuo preces eorum, et facias judicium, et dimittas populo tuo, quamvis peccatori:
40. tu es enim Deus meus: aperiantur, quæso, oculi tui, et aures tuæ intentæ sint ad orationem, quæ fit in loco isto.
41. Nunc igitur consurge, Domine Deus, in requiem tuam, tu et arca fortitudinis tuæ: sacerdotes tui, Domine Deus, induantur salutem, et sancti tui lætentur in bonis (*Psal.* 131, 8.)
42. Domine Deus, ne averteris faciem christi tui: memento misericordiarum David servi tui.

CAPUT VII.

1. Cumque complesset Salomon fundens preces, ignis descendit de cœlo, et devoravit holocausta et victimas; et majestas Domini implevit domum.
2. Nec poterant sacerdotes ingredi templum Domini, eo quod implesset majestas Domini templum Domini.
3. Sed et omnes filii Israel videbant descendentem ignem, et gloriam Domini super domum, et corruentes proni in terram super pavimentum stratum lapide, adoraverunt, et laudaverunt Dominum: Quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia ejus.
4. Rex autem, et omnis populus immolabant victimas coram Domino.
5. Mactavit igitur rex Salomon hostias, boum viginti duo millia, arietum centum viginti millia; et dedicavit domum Dei rex, et universus populus. (III. *Reg.* 8, 63.)
6. Sacerdotes autem stabant in officiis suis; et Levitæ in organis carminum Domini, quæ fecit David rex ad laudandum Dominum: Quoniam in æternum misericordia ejus; hymnos David canentes per manus suas; porro sacerdotes canebant tubis ante eos; cunctusque Israel stabat.
7. Sanctificavit quoque Salomon medium atrii ante templum Domini; obtulerat enim ibi holocausta et

adipes pacificorum, quia altare æneum, quod fecerat, non poterat sustinere holocausta et sacrificia et adipes.

8. Fecit ergo Salomon solemnitatem in tempore illo septem diebus, et omnis Israel cum eo; ecclesia magna valde ab introitu Emath usque ad torrentem Aegypti.

9. Fecitque die octavo collectam, eo quod dedicasset altare septem diebus, et solemnitatem celebrasset diebus septem.

10. Igitur in die vigesimo tertio mensis septimi dimisit populos ad tabernacula sua, lætantes atque gaudentes super bono, quod fecerat Dominus Davidi et Salomoni et Israeli populo suo.

11. Complevitque Salomon domum Domini, et domum regis, et omnia, quæ disposuerat in corde suo, ut faceret in domo Domini et in domo sua; et prosperatus est. *

12. Apparuit autem ei Dominus nocte, et ait: Audivi orationem tuam. et elegi locum istum mihi in domum sacrificii. * (III. *Reg.* 9, 1.)

13. Si clausero cœlum, et pluvia non fluxerit, et mandavero et præcepero locustæ, ut devoret terram, et misero pestilentiam in populum meum;

14. conversus autem populus meus, super quos invocatum est nomen meum, deprecatus me fuerit, et exquisierit faciem meam, et egerit pœnitentiam a viis suis pessimis: et ego exaudiam de cœlo, et propitius ero peccatis eorum, et sanabo terram eorum.

15. Oculi quoque mei erunt aperti, et aures meæ erectæ ad orationem ejus, qui in loco isto oraverit.

16. Elegi enim, et sanctificavi locum istum, ut sit nomen meum ibi in sempiternum, et permaneant oculi mei, et cor meum ibi cunctis diebus.

17. Tu quoque, si ambulaveris coram me, sicut ambulavit David pater tuus, et feceris juxta omnia, quæ præcepi tibi, et justitias meas judiciaque servaveris,

18. suscitabo thronum regni tui, sicut pollicitus sum David patri tuo, dicens; Non auferetur de stirpe tua vir, qui sit princeps in Israel.

19. Si autem aversi fueritis, et dereliqueritis justitias meas et præcepta mea, quæ proposui vobis, et abeuntes servieritis diis alienis, et adoraveritis eos,

20. evellam vos de terra mea, quam dedi vobis, et domum hanc, quam sanctificavi nomini meo, projiciam a facie mea, et tradam eam in parabolam et in exemplum cunctis populis.

21. Et domus ista erit in proverbium universis transeuntibus: et dicent stupentes: Quare fecit Dominus sic terræ huic, et domui huic?

22. respondebuntque: Quia dereliquerunt Dominum Deum patrum suorum, qui eduxit eos de terra Aegypti, et apprehenderunt deos alienos, et adoraverunt eos, et coluerunt: idcirco venerunt super eos universa hæc mala.

CAPUT VIII.

1. Expletis autem viginti annis, postquam ædificavit Salomon domum Domini et domum suam, *

2. civitates, quas dederat Hiram Salomoni, ædificavit, et habitare ibi fecit filios Israel. * (III. *Reg.* 9, 10.)

3. Abiit quoque in Emath Suba, et obtinuit eam.

4. Et ædificavit Palmiram in deserto, et alias civitates munitissimas ædificavit in Emath.

5. Exstruxitque Bethoron superiorem, et Bethoron inferiorem, civitates muratas habentes portas et vectes et seras;

6. Balaath etiam et omnes urbes firmissimas, quæ fuerunt Salomonis; cunctasque urbes quadrigarum, et urbes equitum. Omnia, quæcumque voluit Salomon atque disposuit, ædificavit in Jerusalem et in Libano, et in universa terra potestatis suæ.

7. Omnem populum, qui derelictus fuerat de Hethæis, et Amorrhæis et Pherezæis, et Hevæis et Jebusæis, qui non erant de stirpe Israel;

8. de filiis eorum, et de posteris, quos non interfecerant filii Israel,

subjugavit Salomon in tributarios, usque in diem hanc.

9. Porro de filiis Israel non posuit, ut servirent operibus regis; ipsi enim erant viri bellatores, et duces primi, et principes quadrigarum et equitum ejus.

10. Omnes autem principes exercitus regis Salomonis fuerunt ducenti quinquaginta, qui erudiebant populum.

11. Filiam vero Pharaonis transtulit de civitate David in domum, quam ædificaverat ei. Dixit enim rex: Non habitabit uxor mea in domo David regis Israel, eo quod sanctificata sit, quia ingressa est in eam arca Domini. (III. *Reg.* 3, 1.)

12. Tunc obtulit Salomon holocausta Domino super altare Domini, quod exstruxerat ante porticum,

13. ut per singulos dies offerretur in eo juxta præceptum Moysi in sabbatis et in calendis, et in festis diebus, ter per annum, id est, in solemnitate azymorum, et in solemnitate hebdomadarum, et in solemnitate tabernaculorum.

14. Et constituit juxta dispositionem David patris sui officia sacerdotum in ministeriis suis, et Levitas in ordine suo, ut laudarent, et ministrarent coram sacerdotibus juxta ritum uniuscujusque diei, et janitores in divisionibus suis per portam et portam; sic enim præceperat David, homo Dei.

15. Nec prætergressi sunt de mandatis regis tam sacerdotes, quam Levitæ ex omnibus, quæ præceperat et in custodiis thesaurorum.

16. Omnes impensas præparatas habuit Salomon ex eo die, quo fundavit domum Domini usque in diem, quo perfecit eam.

17. Tunc abiit Salomon in Asiongaber, et in Ailath ad oram Maris rubri, quæ est in terra Edom.

18. Misit autem ei Hiram per manus servorum suorum naves, et nautas gnaros maris; et abierunt cum servis Salomonis in Ophir, tuleruntque inde quadringenta quinquaginta talenta auri, et attulerunt ad regem Salomonem.

CAPUT IX.

1. Regina quoque Saba, cum audisset famam Salomonis, venit, ut tentaret eum in ænigmatibus in Jerusalem, cum magnis opibus et camelis, qui portabant aromata et auri plurimum, gemmasque pretiosas. Cumque venisset ad Salomonem, locuta est ei, quæcumque erant in corde suo. (III. *Reg.* 10, 1.)

2. Et exposuit ei Salomon omnia, quæ proposuerat; nec quidquam fuit, quod non perspicuum ei fecerit.

3. Quæ postquam vidit, sapientiam scilicet Salomonis, et domum, quam ædificaverat,

4. necnon et cibaria mensæ ejus, et habitacula servorum, et officia ministrorum ejus, et vestimenta eorum, pincernas quoque et vestes eorum, et victimas, quas immolabat in domo Domini, non erat præ stupore ultra in ea spiritus.

5. Dixitque ad regem: Verus est sermo, quem audieram in terra mea de virtutibus et sapientia tua.

6. Non credebam narrantibus, donec ipsa venissem, et vidissent oculi mei, et probassem vix medietatem sapientiæ tuæ mihi fuisse narratam: vicisti famam virtutibus tuis.

7. Beati viri tui, et beati servi tui, qui assistunt coram te omni tempore, et audiunt sapientiam tuam.

8. Sit Dominus Deus tuus benedictus, qui voluit te ordinare super thronum suum, regem Domini Dei tui. Quia diligit Deus Israel, et vult servare eum in æternum, idcirco posuit te super eum regem, ut facias judicia atque justitiam.

9. Dedit autem regi centum viginti talenta auri, et aromata multa nimis, et gemmas pretiosissimas; non fuerunt aromata talia ut hæc, quæ dedit regina Saba regi Salomoni.

10. Sed et servi Hiram cum servis Salomonis attulerunt aurum de Ophir, et ligna thyina, et gemmas pretiosissimas,

11. de quibus fecit rex, de lignis scilicet thyinis, gradus in domo Domini, et in domo regia, citharas quoque, et psalteria cantoribus;

numquam visa sunt in terra Juda ligna talia.

12. Rex autem Salomon dedit reginæ Saba cuncta, quæ voluit, et quæ postulavit, et multo plura, quam attulerat ad eum; quæ reversa abiit in terram suam cum servis suis.

13. Erat autem pondus auri, quod afferebatur Salomoni per singulos annos, sexcenta sexaginta sex talenta auri;

14. excepta ea summa, quam legati diversarum gentium, et negotiatores afferre consueverant, omnesque reges Arabiæ, et satrapæ terrarum, qui comportabant aurum et argentum Salomoni.

15. Fecit igitur rex Salomon ducentas hastas aureas de summa sexcentorum aureorum, qui in singulis hastis expendebantur;

16. trecenta quoque scuta aurea trecentorum aureorum, quibus tegebantur singula scuta; posuitque ea rex in armamentario, quod erat consitum nemore.

17. Fecit quoque rex solium eburneum grande, et vestivit illud auro mundissimo;

18. sex quoque gradus, quibus ascendebatur ad solium, et scabellum aureum, et brachiola duo altrinsecus, et duos leones stantes juxta brachiola;

19. sed et alios duodecim leunculos stantes super sex gradus ex utraque parte; non fuit tale solium in universis regnis.

20. Omnia quoque vasa convivii regis erant aurea, et vasa domus saltus Libani ex auro purissimo; argentum enim in diebus illis pro nihilo reputabatur.

21. Siquidem naves regis ibant in Tharsis cum servis Hiram, semel in annis tribus, et deferebant inde aurum, et argentum et ebur, et simias et pavos.

22. Magnificatus est igitur Salomon super omnes reges terræ præ divitiis et gloria.

23. Omnesque reges terrarum desiderabant videre faciem Salomonis, ut audirent sapientiam, quam dederat Deus in corde ejus;

24. et deferebant ei munera, vasa argentea et aurea, et vestes et arma, et aromata, equos et mulos, per singulos annos.

25. Habuit quoque Salomon quadraginta millia equorum in stabulis, et curruum equitumque duodecim millia, constituitque eos in urbibus quadrigarum, et ubi erat rex in Jerusalem.

26. Exercuit etiam potestatem super cunctos reges a flumine Euphrate usque ad terram Philisthinorum, et usque ad terminos Aegypti.

27. Tantamque copiam præbuit argenti in Jerusalem quasi lapidum; et cedrorum tantam multitudinem velut sycomororum, quæ gignuntur in campestribus.

28. Adducebantur autem ei equi de Aegypto, cunctisque regionibus.

29. Reliqua autem operum Salomonis priorum et novissimorum scripta sunt in verbis Nathan prophetæ, et in libris Ahiæ Silonitis; in visione quoque Addo Videntis, contra Jeroboam filium Nabat.

30. Regnavit autem Salomon in Jerusalem super omnem Israel quadraginta annis,

31. dormivitque cum patribus suis, et sepelierunt eum in civitate David; regnavitque Roboam filius ejus pro eo.

CAPUT X.

1. Profectus est autem Roboam in Sichem; illuc enim cunctus Israel convenerat, ut constituerent eum regem. (III. *Reg.* 12, 1.)

2. Quod cum audisset Jeroboam, filius Nabat, qui erat in Aegypto (fugerat quippe illuc ante Salomonem) statim reversus est.

3 Vocaveruntque eum, et venit cum universo Israel; et locuti sunt ad Roboam, dicentes:

4. Pater tuus durissimo jugo nos pressit: tu leviora impera patre tuo, qui nobis imposuit gravem servitutem, et paululum de onere subleva, ut serviamus tibi.

5. Qui ait: Post tres dies revertimini ad me. Cumque abiisset populus,

6. iniit consilium cum senibus, qui steterant coram patre ejus Salomone,

dum adhuc viveret, dicens: Quid datis consilii, ut respondeam populo?
7. Qui dixerunt ei: Si placueris populo huic, et leniveris eos verbis clementibus, servient tibi omni tempore.
8. At ille reliquit consilium senum, et cum juvenibus tractare cœpit, qui cum eo nutriti fuerant, et erant in comitatu illius;
9. dixitque ad eos: Quid vobis videtur? vel respondere quid debeo populo huic, qui dixit mihi: Subleva jugum, quod imposuit nobis pater tuus?
10. At illi responderunt, ut juvenes et nutriti cum eo in deliciis, atque dixerunt: Sic loqueris populo, qui dixit tibi: Pater tuus aggravavit jugum nostrum, tu subleva: et sic respondebis ei: Minimus digitus meus grossior est lumbis patris mei.
11. Pater meus imposuit vobis grave jugum, et ego majus pondus apponam: pater meus cecidit vos flagellis, ego vero cædam vos scorpionibus.
12. Venit ergo Jeroboam, et universus populus ad Roboam die tertio, sicut præceperat eis.
13. Responditque rex dura, derelicto consilio seniorum;
14. locutusque est juxta juvenum voluntatem: Pater meus grave vobis imposuit jugum, quod ego gravius faciam: pater meus cecidit vos flagellis, ego vero cædam vos scorpionibus.
15. Et non acquievit populi precibus; erat enim voluntatis Dei, ut compleretur sermo ejus, quem locutus fuerat per manum Ahiæ Silonitis ad Jeroboam filium Nabat. *
16. Populus autem universus, rege duriora dicente, sic locutus est ad eum: Non est nobis pars in David, neque hereditas in filio Isai. Revertere in tabernacula tua, Israel: tu autem pasce domum tuam David. Et abiit Israel in tabernacula sua.
17. Super filios autem Israel, qui habitabant in civitatibus Juda, regnavit Roboam. * (III. *Reg.* 11, 29.)
18. Misitque rex Roboam Aduram, qui præerat tributis; et lapidaverunt eum filii Israel, et mortuus est. Porro rex Roboam currum festinavit ascendere, et fugit in Jerusalem.
19. Recessitque Israel a domo David usque ad diem hanc.

CAPUT XI.

1. Venit autem Roboam in Jerusalem, et convocavit universam domum Juda et Benjamin, centum octoginta millia electorum atque bellantium, ut dimicaret contra Israel, et converteret ad se regnum suum. (III. *Reg.* 12, 21.)
2. Factusque est sermo Domini ad Semeiam, hominem Dei, dicens:
3. Loquere ad Roboam, filium Salomonis, regem Juda, et ad universum Israel, qui est in Juda et Benjamin:
4. Hæc dicit Dominus: Non ascendetis, neque pugnabitis contra fratres vestros: revertatur unusquisque in domum suam, quia mea hoc gestum est voluntate. Qui cum audissent sermonem Domini, reversi sunt, nec perrexerunt contra Jeroboam.
5. Habitavit autem Roboam in Jerusalem, et ædificavit civitates muratas in Juda.
6. Exstruxitque Bethlehem et Etam et Thecue;
7. Bethsur quoque, et Socho et Odollam;
8. necnon et Geth et Maresa et Ziph;
9. sed et Aduram et Lachis et Azeca;
10. Saraa quoque, et Ajalon, et Hebron, quæ erant in Juda et Benjamin, civitates munitissimas.
11. Cumque clausisset eas muris, posuit in eis principes, ciborumque horrea, hoc est, olei et vini.
12. Sed et in singulis urbibus fecit armamentarium scutorum et hastarum, firmavitque eas summa diligentia; et imperavit super Judam et Benjamin.
13. Sacerdotes autem et Levitæ, qui erant in universo Israel, venerunt ad eum de cunctis sedibus suis,
14. relinquentes suburbana, et possessiones suas, et transeuntes ad Judam et Jerusalem eo, quod abjecis-

set eos Jeroboam, et posteri ejus, ne sacerdotio Domini fungerentur.
15. Qui constituit sibi sacerdotes excelsorum et dæmoniorum, vitulorumque, quos fecerat.
16. Sed et de cunctis tribubus Israel, quicumque dederant cor suum, ut quærerent Dominum Deum Israel, venerunt in Jerusalem ad immolandum victimas suas coram Domino Deo patrum suorum.
17. Et roboraverunt regnum Juda, et confirmaverunt Roboam filium Salomonis per tres annos; ambulaverunt enim in viis David et Salomonis, annis tantum tribus.
18. Duxit autem Roboam uxorem Mahalath, filiam Jerimoth, filii David; Abihail quoque filiam Eliab filii Isai,
19. quæ peperit ei filios Jehus, et Somoriam et Zoom.
20. Post hanc quoque accepit Maacha, filiam Absalom, quæ peperit ei Abia, et Ethai et Ziza et Salomith.
21. Amavit autem Roboam Maacha, filiam Absalom, super omnes uxores suas et concubinas; nam uxores decem et octo duxerat, concubinas autem sexaginta; et genuit viginti octo filios et sexaginta filias.
22. Constituit vero in capite Abiam, filium Maacha, ducem super omnes fratres suos; ipsum enim regem facere cogitabat,
23. quia sapientior fuit, et potentior super omnes filios ejus; et in cunctis finibus Juda et Benjamin, et in universis civitatibus muratis; præbuitque eis escas plurimas, et multas petivit uxores.

CAPUT XII.

1. Cumque roboratum fuisset regnum Roboam et confortatum, dereliquit legem Domini, et omnis Israel cum eo.
2. Anno autem quinto regni Roboam, ascendit Sesac, rex Aegypti, in Jerusalem (quia peccaverunt Domino) (III. *Reg.* 14, 25.)
3. cum mille ducentis curribus, et sexaginta millibus equitum; nec erat numerus vulgi, quod venerat cum eo ex Aegypto: Libyes scilicet et Troglodytæ et Aethiopes.
4. Cepitque civitates munitissimas in Juda, et venit usque in Jerusalem.
5. Semeias autem propheta ingressus est ad Roboam et principes Juda, qui congregati fuerant in Jerusalem, fugientes Sesac, dixitque ad eos: Hæc dicit Dominus: Vos reliquistis me, et ego reliqui vos in manu Sesac.
6. Consternatique principes Israel et rex dixerunt: Justus est Dominus.
7. Cumque vidisset Dominus, quod humiliati essent, factus est sermo Domini ad Semeiam, dicens: Quia humiliati sunt, non disperdam eos: daboque eis pauxillum auxilii, et non stillabit furor meus super Jerusalem per manum Sesac.
8. Verumtamen servient ei, ut sciant distantiam servitutis meæ, et servitutis regni terrarum.
9. Recessit itaque Sesac rex Aegypti ab Jerusalem, sublatis thesauris domus Domini et domus regis; omniaque secum tulit, et clypeos aureos, quos fecerat Salomon;
10. pro quibus fecit rex æneos, et tradidit illos principibus scutariorum, qui custodiebant vestibulum palatii.
11. Cumque introiret rex domum Domini, veniebant scutarii, et tollebant eos, iterumque referebant eos ad armamentarium suum.
12. Verumtamen, quia humiliati sunt, aversa est ab eis ira Domini, nec deleti sunt penitus: siquidem et in Juda inventa sunt opera bona.
13. Confortatus est ergo rex Roboam in Jerusalem, atque regnavit; quadraginta autem et unius anni erat, cum regnare cœpisset, et decem et septem annis regnavit in Jerusalem, urbe, quam elegit Dominus, ut confirmaret nomen suum ibi, de cunctis tribubus Israel; nomen autem matris ejus Naama Ammanitis. (III. *Reg.* 14, 21.)
14. Fecit autem malum, et non præparavit cor suum, ut quæreret Dominum.
15. Opera vero Roboam prima et novissima scripta sunt in libris Se-

meiæ prophetæ et Addo Videntis, et diligenter exposita; pugnaveruntque adversum se Roboam et Jeroboam cunctis diebus.

16. Et dormivit Roboam cum patribus suis, sepultusque est in civitate David. Et regnavit Abia filius ejus pro eo.

CAPUT XIII.

1. Anno octavo decimo regis Jeroboam, regnavit Abia super Judam. (III. *Reg.* 15, 1.)

2. Tribus annis regnavit in Jerusalem, nomenque matris ejus Michaja, filia Uriel de Gabaa; et erat bellum inter Abiam et Jeroboam.

3. Cumque iniisset Abia certamen, et haberet bellicosissimos viros, et electorum quadringenta millia, Jeroboam instruxit econtra aciem octingenta millia virorum, qui et ipsi electi erant, et ad bella fortissimi. (III. *Reg.* 15, 7.)

4. Stetit ergo Abia super montem Semeron, qui erat in Ephraim, et ait: Audi, Jeroboam, et omnis Israel:

5. Num ignoratis, quod Dominus Deus Israel dederit regnum David, super Israel in sempiternum, ipsi et filiis ejus, in pactum salis?

6. Et surrexit Jeroboam, filius Nabat, servus Salomonis filii David, et rebellavit contra dominum suum. *

7. Congregatique sunt ad eum viri vanissimi, et filii Belial, et prævaluerunt contra Roboam, filium Salomonis: porro Roboam erat rudis et corde pavido, nec potuit resistere eis. * (III. *Reg.* 11, 26.)

8. Nunc ergo vos dicitis, quod resistere possitis regno Domini, quod possidet per filios David, habetisque grandem populi multitudinem, atque vitulos aureos, quos fecit vobis Jeroboam in deos.

9. Et ejecistis sacerdotes Domini, filios Aaron, atque Levitas, et fecistis vobis sacerdotes, sicut omnes populi terrarum: quicumque venerit, et initiaverit manum suam in tauro de bobus, et in arietibus septem, fit sacerdos eorum, qui non sunt dii. (III. *Reg.* 12, 31.)

10. Noster autem Dominus, Deus est, quem non relinquimus: sacerdotesque ministrant Domino de filiis Aaron, et Levitæ sunt in ordine suo.

11. Holocausta quoque offerunt Domino per singulos dies mane et vespere, et thymiama juxta legis præcepta confectum: et proponuntur panes in mensa mundissima: estque apud nos candelabrum aureum et lucernæ ejus, ut accendantur semper ad vesperam: nos quippe custodimus præcepta Domini Dei nostri, quem vos reliquistis.

12. Ergo in exercitu nostro dux Deus est, et sacerdotes ejus, qui clangunt tubis, et resonant contra vos: filii Israel, nolite pugnare contra Dominum Deum patrum vestrorum, quia non vobis expedit.

13. Hæc illo loquente, Jeroboam retro moliebatur insidias. Cumque ex adverso hostium staret, ignorantem Judam suo ambiebat exercitu.

14. Respiciensque Judas vidit instare bellum ex adverso et post tergum, et clamavit ad Dominum; ac sacerdotes tubis canere cœperunt.

15. Omnesque viri Juda vociferati sunt; et ecce, illis clamantibus, perterruit Deus Jeroboam et omnem Israel, qui stabat ex adverso Abia et Juda.

16. Fugeruntque filii Israel Judam; et tradidit eos Deus in manu eorum.

17. Percussit ergo eos Abia et populus ejus plaga magna; et corruerunt vulnerati ex Israel quingenta millia virorum fortium.

18. Humiliatique sunt filii Israel in tempore illo, et vehementissime confortati filii Juda eo, quod sperassent in Domino Deo patrum suorum.

19. Persecutus est autem Abia fugientem Jeroboam, et cepit civitates ejus: Bethel et filias ejus, et Jesana cum filiabus suis, Ephron quoque et filias ejus;

20. nec valuit ultra resistere Jeroboam in diebus Abia, quem percussit Dominus; et mortuus est.

21. Igitur Abia, confortato imperio suo, accepit uxores quatuordecim, procreavitque viginti duos filios et sedecim filias.

22. Reliqua autem sermonum Abia,

viarumque et operum ejus, scripta sunt diligentissime in libro Addo prophetæ.

CAPUT XIV.

1. Dormivit autem Abia cum patribus suis, et sepelierunt eum in civitate David; regnavitque Asa filius ejus pro eo; in cujus diebus quievit terra annis decem. (III. *Reg.* 15, 8.)
2. Fecit autem Asa, quod bonum et placitum erat in conspectu Dei sui, et subvertit altaria peregrini cultus et excelsa,
3. et confregit statuas, lucosque succidit;
4. et præcepit Judæ, ut quæreret Dominum Deum patrum suorum, et faceret legem et universa mandata;
5. et abstulit de cunctis urbibus Juda aras et fana, et regnavit in pace.
6. Aedificavit quoque urbes munitas in Juda, quia quietus erat, et nulla temporibus ejus bella surrexerant, pacem Domino largiente.
7. Dixit autem Judæ: Aedificemus civitates istas, et vallemus muris, et roboremus turribus et portis et seris, donec a bellis quieta sunt omnia, eo quod quæsierimus Dominum Deum patrum nostrorum, et dederit nobis pacem per gyrum. Aedificaverunt igitur, et nullum in exstruendo impedimentum fuit.
8. Habuit autem Asa in exercitu suo portantium scuta et hastas: de Juda trecenta millia, de Benjamin vero scutariorum et sagittariorum ducenta octoginta millia; omnes isti viri fortissimi.
9. Egressus est autem contra eos Zara Aethiops cum exercitu suo, decies centena millia, et curribus trecentis, et venit usque Maresa.
10. Porro Asa perrexit obviam ei, et instruxit aciem ad bellum in valle Sephata, quæ est juxta Maresa;
11. et invocavit Dominum Deum, et ait: Domine, non est apud te ulla distantia, utrum in paucis auxilieris, an in pluribus: adjuva nos, Domine Deus noster, in te enim et in tuo nomine habentes fiduciam, venimus contra hanc multitudinem. Domine, Deus noster tu es, non prævaleat contra te homo. (I. *Reg.* 14, 6.)
12. Exterruit itaque Dominus Aethiopes coram Asa et Juda: fugeruntque Aethiopes.
13. Et persecutus est eos Asa et populus, qui cum eo erat, usque Gerara, et ruerunt Aethiopes usque ad internecionem, quia Domino cædente contriti sunt, et exercitu illius prœliante. Tulerunt ergo spolia multa,
14. et percusserunt civitates omnes per circuitum Geraræ, grandis quippe cunctos terror invaserat; et diripuerunt urbes, et multam prædam asportaverunt.
15. Sed et caulas ovium destruentes, tulerunt pecorum infinitam multitudinem, et camelorum; reversique sunt in Jerusalem.

CAPUT XV.

1. Azarias autem, filius Obed, facto in se Spiritu Dei,
2. egressus est in occursum Asa, et dixit ei: Audite me, Asa et omnis Juda et Benjamin: Dominus vobiscum, quia fuistis cum eo. Si quæsieritis eum, invenietis: si autem dereliqueritis eum, derelinquet vos.
3. Transibunt autem multi dies in Israel, absque Deo vero, et absque sacerdote doctore, et absque lege.
4. Cumque reversi fuerint in angustia sua ad Dominum Deum Israel, et quæsierint eum, reperient eum.
5. In tempore illo non erit pax egredienti et ingredienti, sed terrores undique in cunctis habitatoribus terrarum:
6. pugnabit enim gens contra gentem, et civitas contra civitatem, quia Dominus conturbabit eos in omni angustia.
7. Vos ergo confortamini, et non dissolvantur manus vestræ: erit enim merces operi vestro.
8. Quod cum audisset Asa, verba scilicet et prophetiam Azariæ filii Obed prophetæ, confortatus est, et abstulit idola de omni terra Juda, et de Benjamin, et ex urbibus, quas ceperat, montis Ephraim; et dedicavit altare Domini, quod erat ante porticum Domini.

9. Congregavitque universum Judam et Benjamin, et advenas cum eis de Ephraim, et de Manasse et de Simeon; plures enim ad eum confugerant ex Israel, videntes, quod Dominus Deus illius esset cum eo.
10. Cumque venissent in Jerusalem mense tertio, anno decimoquinto regni Asa,
11. immolaverunt Domino in die illa de manubiis et præda, quam adduxerant, boves septingentos, et arietes septem millia.
12. Et intravit ex more ad corroborandum fœdus, ut quærerent Dominum Deum patrum suorum in toto corde et in tota anima sua.
13. Si quis autem, inquit, non quæsierit Dominum Deum Israel, moriatur, a minimo usque ad maximum, a viro usque ad mulierem.
14. Juraveruntque Domino voce magna in jubilo et in clangore tubæ et in sonitu buccinarum
15. omnes, qui erant in Juda, cum execratione; in omni enim corde suo juraverunt, et in tota voluntate quæsierunt eum, et invenerunt; præstititque eis Dominus requiem per circuitum.
16. Sed et Maacham, matrem Asa regis, ex augusto deposuit imperio, eo quod fecisset in luco simulacrum Priapi; quod omne contrivit, et in frusta comminuens combussit in torrente Cedron.
17. Excelsa autem derelicta sunt in Israel; attamen cor Asa erat perfectum cunctis diebus ejus.
18. Eaque, quæ voverat pater suus et ipse, intulit in domum Domini, argentum et aurum, vasorumque diversam supellectilem.
19. Bellum vero non fuit usque ad trigesimum quintum annum regni Asa.

CAPUT XVI.

1. Anno autem trigesimo sexto regni ejus ascendit Baasa, rex Israel, in Judam, et muro circumdabat Rama, ut nullus tute posset egredi et ingredi de regno Asa. (III. *Reg.* 15, 17.)
2. Protulit ergo Asa argentum et aurum de thesauris domus Domini et de thesauris regis, misitque ad Benadad, regem Syriæ, qui habitabat in Damasco, dicens:
3. Fœdus inter me et te est, pater quoque meus et pater tuus habuere concordiam: quam ob rem misi tibi argentum et aurum, ut rupto fœdere, quod habes cum Baasa, rege Israel, facias eum a me recedere.
4. Quo comperto, Benadad misit principes exercituum suorum ad urbes Israel, qui percusserunt Ahion et Dan et Abelmaim, et universas urbes Nephthali muratas.
5. Quod cum audisset Baasa, desiit ædificare Rama, et intermisit opus suum.
6. Porro Asa rex assumsit universum Judam, et tulerunt lapides de Rama, et ligna, quæ ædificationi præparaverat Baasa; ædificavitque ex eis Gabaa, et Maspha.
7. In tempore illo venit Hanani propheta ad Asa, regem Juda, et dixit ei: Quia habuisti fiduciam in rege Syriæ, et non in Domino Deo tuo, idcirco evasit Syriæ regis exercitus de manu tua.
8. Nonne Aethiopes et Libyes multo plures erant quadrigis et equitibus, et multitudine nimia, quos, cum Domino credidisses, tradidit in manu tua? (*Supr.* 14, 9.)
9. Oculi enim Domini contemplantur universam terram, et præbent fortitudinem his, qui corde perfecto credunt in eum. Stulte igitur egisti, et propter hoc ex præsenti tempore adversum te bella consurgent.
10. Iratusqué Asa adversus Videntem, jussit eum mitti in nervum; valde quippe super hoc fuerat indignatus, et interfecit de populo in tempore illo plurimos.
11. Opera autem Asa prima et novissima scripta sunt in Libro regum Juda et Israel.
12. Aegrotavit etiam Asa anno trigesimo nono regni sui dolore pedum vehementissimo, et nec in infirmitate sua quæsivit Dominum, sed magis in medicorum arte confisus est.
13. Dormivitque cum patribus suis, et mortuus est anno quadragesimo primo regni sui.

14. Et sepelierunt eum in sepulcro suo, quod foderat sibi in civitate David; posueruntque eum super lectum suum plenum aromatibus et unguentis meretriciis, quæ erant pigmentariorum arte confecta, et combusserunt super eum ambitione nimia.

CAPUT XVII.

1. Regnavit autem Josaphat, filius ejus, pro eo, et invaluit contra Israel. (III. *Reg.* 15, 24.)
2. Constituitque militum numeros in cunctis urbibus Juda, quæ erant vallatæ muris. Præsidiaque disposuit in terra Juda, et in civitatibus Ephraim, quas ceperat Asa, pater ejus.
3. Et fuit Dominus cum Josaphat, quia ambulavit in viis David patris sui primis, et non speravit in Baalim,
4. sed in Deo patris sui, et perrexit in præceptis illius, et non juxta peccata Israel.
5. Confirmavitque Dominus regnum in manu ejus, et dedit omnis Juda munera Josaphat; factæque sunt ei infinitæ divitiæ et multa gloria.
6. Cumque sumsisset cor ejus audaciam propter vias Domini, etiam excelsa et lucos de Juda abstulit.
7. Tertio autem anno regni sui misit de principibus suis Benhail, et Obdiam et Zachariam, et Nathanael et Michæam, ut docerent in civitatibus Juda;
8. et cum eis Levitas: Semeiam, et Nathaniam et Zabadiam, Asael quoque et Semiramoth et Jonathan, Adoniamque, et Thobiam et Thobadoniam Levitas, et cum eis Elisama et Joram sacerdotes;
9. docebantque populum in Juda, habentes librum legis Domini, et circuibant cunctas urbes Juda, atque erudiebant populum.
10. Itaque factus est pavor Domini super omnia regna terrarum, quæ erant per gyrum Juda; nec audebant bellare contra Josaphat.
11. Sed et Philisthæi Josaphat munera deferebant, et vectigal argenti; Arabes quoque adducebant pecora, arietum septem millia septingenta, et hircorum totidem.
12. Crevit ergo Josaphat, et magnificatus est usque in sublime, atque ædificavit in Juda domos ad instar turrium, urbesque muratas.
13. Et multa opera paravit in urbibus Juda; viri quoque bellatores, et robusti erant in Jerusalem,
14. quorum iste numerus per domos atque familias singulorum: in Juda principes exercitus, Ednas dux, et cum eo robustissimi viri trecenta millia;
15. post hunc Johanan princeps, et cum eo ducenta octoginta millia;
16. post istum quoque Amasias, filius Zechri, consecratus Domino, et cum eo ducenta millia virorum fortium;
17. hunc sequebatur robustus ad prœlia Eliada, et cum eo tenentium arcum et clypeum ducenta millia;
18. post istum etiam Jozabad, et cum eo centum octoginta millia expeditorum militum.
19. Hi omnes erant ad manum regis, exceptis aliis, quos posuerat in urbibus muratis in universo Juda.

CAPUT XVIII.

1. Fuit ergo Josaphat dives et inclytus multum, et affinitate conjunctus est Achab. (III. *Reg.* 22, 2.)
2. Descenditque post annos ad eum in Samariam; ad cujus adventum mactavit Achab arietes et boves plurimos ipsi et populo, qui venerat cum eo, persuasitque illi, ut ascenderet in Ramoth Galaad.
3. Dixitque Achab rex Israel ad Josaphat regem Juda: Veni mecum in Ramoth Galaad. Cui ille respondit: Ut ego, et tu: sicut populus tuus, sic et populus meus: tecumque erimus in bello.
4. Dixitque Josaphat ad regem Israel: Consule, obsecro, impræsentiarum sermonem Domini.
5. Congregavit igitur rex Israel prophetarum quadringentos viros, et dixit ad eos: In Ramoth Galaad ad bellandum ire debemus, an quiescere? At illi, Ascende, inquiunt, et tradet Deus in manu regis.

6. Dixitque Josaphat: Numquid non est hic prophetes Domini, ut ab illo etiam requiramus? (III. *Reg.* 22, 7.)
7. Et ait rex Israel ad Josaphat: Est vir unus, a quo possumus quærere Domini voluntatem, sed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, sed malum omni tempore: est autem Michæas, filius Jemla. Dixitque Josaphat: Ne loquaris rex hoc modo.
8. Vocavit ergo rex Israel unum de eunuchis, et dixit ei: Voca cito Michæam, filium Jemla.
9. Porro rex Israel et Josaphat, rex Juda, uterque sedebant in solio suo, vestiti cultu regio; sedebant autem in area juxta portam Samariæ, omnesque prophetæ vaticinabantur coram eis.
10. Sedecias vero, filius Chanaana, fecit sibi cornua ferrea, et ait: Hæc dicit Dominus: His ventilabis Syriam, donec conteras eam. (III. *Reg.* 22, 11.)
11. Omnesque prophetæ similiter prophetabant, atque dicebant: Ascende in Ramoth Galaad, et prosperaberis, et tradet eos Dominus in manu regis.
12. Nuntius autem, qui ierat ad vocandum Michæam, ait illi: En verba omnium prophetarum uno ore bona regi annuntiant: quæso ergo te, ut et sermo tuus ab eis non dissentiat, loquarisque prospera.
13. Cui respondit Michæas: Vivit Dominus, quia, quodcumque dixerit mihi Deus meus, hoc loquar.
14. Venit ergo ad regem. Cui rex ait: Michæa, ire debemus in Ramoth Galaad ad bellandum, an quiescere? Cui ille respondit: Ascendite: cuncta enim prospera evenient, et tradentur hostes in manus vestras.
15. Dixitque rex: Iterum atque iterum te adjuro, ut mihi non loquaris, nisi quod verum est, in nomine Domini.
16. At ille ait: Vidi universum Israel dispersum in montibus, sicut oves absque pastore, et dixit Dominus: Non habent isti dominos: revertatur unusquisque in domum suam in pace.
17. Et ait rex Israel ad Josaphat: Nonne dixi tibi, quod non prophetaret iste mihi quidquam boni, sed ea, quæ mala sunt?
18. At ille, Idcirco, ait, audite verbum Domini. Vidi Dominum sedentem in solio suo, et omnem exercitum cœli assistentem ei a dexteris et a sinistris.
19. Et dixit Dominus: Quis decipiet Achab regem Israel, ut ascendat et corruat in Ramoth Galaad? Cumque diceret unus hoc modo, et alter alio,
20. processit spiritus, et stetit coram Domino, et ait: Ego decipiam eum. Cui Dominus, In quo, inquit, decipies?
21. At ille respondit: Egrediar, et ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus. Dixitque Dominus: Decipies, et prævalebis: egredere, et fac ita.
22. Nunc igitur, ecce, Dominus dedit spiritum mendacii in ore omnium prophetarum tuorum, et Dominus locutus est de te mala. (III. *Reg.* 22, 22.)
23. Accessit autem Sedecias, filius Chanaana, et percussit Michææ maxillam, et ait: Per quam viam transivit Spiritus Domini a me, ut loqueretur tibi?
24. Dixitque Michæas: Tu ipse videbis in die illo, quando ingressus fueris cubiculum de cubiculo, ut abscondaris.
25. Præcepit autem rex Israel, dicens: Tollite Michæam, et ducite eum ad Amon, principem civitatis, et ad Joas, filium Amelech,
26. et dicetis: Hæc dicit rex: Mittite hunc in carcerem, et date ei panis modicum, et aquæ pauxillum, donec revertar in pace.
27. Dixitque Michæas: Si reversus fueris in pace, non est locutus Dominus in me. Et ait: Audite omnes populi.
28. Igitur ascenderunt rex Israel et Josaphat, rex Juda, in Ramoth Galaad.
29. Dixitque rex Israel ad Josaphat: Mutabo habitum, et sic ad pugnam vadam: tu autem induere vestibus tuis. Mutatoque rex Israel habitu venit ad bellum.
30. Rex autem Syriæ præceperat

ducibus equitatus sui, dicens: Ne pugnetis contra minimum, aut contra maximum, nisi contra solum regem Israel.
31. Itaque cum vidissent principes equitatus Josaphat, dixerunt: Rex Israel est iste. Et cirmumdederunt eum dimicantes; at ille clamavit ad Dominum, et auxiliatus est ei, atque avertit eos ab illo.
32. Cumque enim vidissent duces equitatus, quod non esset rex Israel, reliquerunt eum.
33. Accidit autem, ut unus e populo sagittam in incertum jaceret, et percuteret regem Israel inter cervicem et scapulas; at ille aurigæ suo ait: Converte manum tuam, et educ me de acie, quia vulneratus sum.
34. Et finita est pugna in die illo; porro rex Israel stabat in curru suo contra Syros usque ad vesperam, et mortuus est occidente sole.

CAPUT XIX.

1. Reversus est autem Josaphat, rex Juda, in domum suam pacifice in Jerusalem.
2. Cui occurrit Jehu, filius Hanani, Videns, et ait ad eum: Impio præbes auxilium, et his, qui oderunt Dominum, amicitia jungeris, et idcirco iram quidem Domini merebaris:
3. sed bona opera inventa sunt in te, eo quod abstuleris lucos de terra Juda, et præparaveris cor tuum, ut requireres Dominum Deum patrum tuorum.
4. Habitavit ergo Josaphat in Jerusalem, rursumque egressus est ad populum de Bersabee usque ad montem Ephraim, et revocavit eos ad Dominum Deum patrum suorum.
5. Constituitque judices terræ in cunctis civitatibus Juda munitis per singula loca,
6. et præcipiens judicibus, Videte, ait, quid faciatis, non enim hominis exercetis judicium, sed Domini: et quodcumque judicaveritis, in vos redundabit.
7. Sit timor Domini vobiscum, et cum diligentia cuncta facite: non est enim apud Dominum Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munerum. (*Deut.* 10, 17. *Sap.* 6, 8. *Act.* 10, 34. *Rom.* 2, 11. I. *Petr.* 1, 17.)
8. In Jerusalem quoque constituit Josaphat Levitas et sacerdotes et principes familiarum ex Israel, ut judicium et causam Domini judicarent habitatoribus ejus.
9. Præcepitque eis, dicens: Sic agetis in timore Domini fideliter et corde perfecto
10. omnem causam, quæ venerit ad vos, fratrum vestrorum, qui habitant in urbibus suis inter cognationem et cognationem. Ubicumque quæstio est de lege, de mandato, de ceremoniis, de justificationibus ostendite eis, ut non peccent in Dominum, et ne veniat ira super vos et super fratres vestros: sic ergo agentes non peccabitis.
11. Amarias autem sacerdos et pontifex vester in his, quæ ad Deum pertinent, præsidebit: porro Zabadias, filius Ismahel, qui est dux in domo Juda, super ea opera erit, quæ ad regis officium pertinent: habetisque magistros Levitas coram vobis: confortamini, et agite diligenter, et erit Dominus vobiscum in bonis.

CAPUT XX.

1. Post hæc congregati sunt filii Moab et filii Ammon, et cum eis de Ammonitis ad Josaphat, ut pugnarent contra eum.
2. Veneruntque nuntii, et indicaverunt Josaphat, dicentes: Venit contra te multitudo magna de his locis, quæ trans mare sunt, et de Syria, et ecce, consistunt in Asasonthamar, quæ est Engaddi.
3. Josaphat autem timore perterritus totum se contulit ad rogandum Dominum, et prædicavit jejunium universo Juda.
4. Congregatusque est Judas ad deprecandum Dominum; sed et omnes de urbibus suis venerunt ad obsecrandum eum.
5. Cumque stetisset Josaphat in medio cœtu Juda et Jerusalem in domo Domini ante atrium novum, ait:
6. Domine Deus patrum nostrorum,

tu es Deus in cœlo, et dominaris cunctis regnis gentium: in manu tua est fortitudo et potentia, nec quisquam tibi potest resistere.

7. Nonne tu, Deus noster, interfecisti omnes habitatores terræ hujus coram populo tuo Israel, et dedisti eam semini Abraham amici tui in sempiternum?

8. Habitaveruntque in ea, et exstruxerunt in illa sanctuarium nomini tuo, dicentes:

9. Si irruerint super nos mala, gladius judicii, pestilentia et fames, stabimus coram domo hac in conspectu tuo, in qua invocatum est nomen tuum, et clamabimus ad te in tribulationibus nostris, et exaudies, salvosque facies. (III. *Reg.* 8, 33.)

10. Nunc igitur ecce, filii Ammon et Moab, et mons Seir, per quos non concessisti Israel, ut transirent, quando egrediebantur de Aegypto, sed declinaverunt ab eis, et non interfecerunt illos, (*Deut.* 2, 1.)

11. e contrario agunt et nituntur ejicere nos de possessione, quam tradidisti nobis.

12. Deus noster, ergo non judicabis eos? In nobis quidem non est tanta fortitudo, ut possimus huic multitudini resistere, quæ irruit super nos: sed, cum ignoremus, quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te.

13. Omnis vero Juda stabat coram Domino cum parvulis et uxoribus et liberis suis.

14. Erat autem Jahaziel, filius Zachariæ, filii Banajæ, filii Jehiel, filii Mathaniæ, Levites de filiis Asaph, super quem factus est Spiritus Domini in medio turbæ,

15. et ait: Attendite, omnis Juda, et qui habitatis Jerusalem, et tu rex Josaphat: Hæc dicit Dominus vobis: Nolite timere, nec paveatis hanc multitudinem: non est enim vestra pugna, sed Dei.

16. Cras descendetis contra eos: ascensuri enim sunt per clivum nomine Sis, et iuvenietis illos in summitate torrentis, qui est contra solitudinem Jeruel.

17. Non eritis vos, qui dimicabitis, sed tantummodo confidenter state, et videbitis auxilium Domini super vos: o Juda et Jerusalem, nolite timere, nec paveatis: cras egrediemini contra eos, et Dominus erit vobiscum.

18. Josaphat ergo, et Juda, et omnes habitatores Jerusalem ceciderunt proni in terram coram Domino, et adoraverunt eum.

19. Porro Levitæ de filiis Caath, et de filiis Core laudabant Dominum Deum Israel voce magna in excelsum.

20. Cumque mane surrexissent, egressi sunt per desertum Thecue; profectisque eis, stans Josaphat in medio eorum, dixit: Audite me, viri Juda et omnes habitatores Jerusalem: Credite in Domino Deo vestro, et securi eritis; credite prophetis ejus, et cuncta evenient prospera.

21. Deditque consilium populo, et statuit cantores Domini, ut laudarent eum in turmis suis, et antecederent exercitum, ac voce consona dicerent: Confitemini Domino, quoniam in æternum misericordia ejus. (*Psal.* 135, 1.)

22. Cumque cœpissent laudes canere, vertit Dominus insidias eorum in semetipsos, filiorum scilicet Ammon et Moab et montis Seir, qui egressi fuerant, ut pugnarent contra Judam; et percussi sunt.

23. Namque filii Ammon et Moab consurrexerunt adversum habitatores montis Seir, ut interficerent et delerent eos; cumque hoc opere perpetrassent, etiam in semetipsos versi, mutuis concidere vulneribus. (*Jud.* 7, 22. I. *Reg.* 14, 20.)

24. Porro Juda, cum venisset ad speluncam, quæ respicit solitudinem, vidit procul omnem late regionem plenam cadaveribus, nec superesse quemquam, qui necem potuisset evadere.

25. Venit ergo Josaphat et omnis populus cum eo, ad detrahenda spolia mortuorum, inveneruntque inter cadavera variam supellectilem, vestes quoque, et vasa pretiosissima; et diripuerunt ita, ut omnia portare non possent, nec per tres

dies spolia auferre præ prædæ magnitudine.
26. Die autem quarto congregati sunt in Valle benedictionis; etenim, quoniam ibi benedixerant Domino, vocaverunt locum illum: Vallis benedictionis, usque in præsentem diem.
27. Reversusque est omnis vir Juda, et habitatores Jerusalem, et Josaphat ante eos in Jerusalem cum lætitia magna, eo quod dedisset eis Dominus gaudium de inimicis suis.
28. Ingressique sunt in Jerusalem cum psalteriis et citharis et tubis in domum Domini.
29. Irruit autem pavor Domini super universa regna terrarum, cum audissent, quod pugnasset Dominus contra inimicos Israel.
30. Quievitque regnum Josaphat, et præbuit ei Deus pacem per circuitum.
31. Regnavit igitur Josaphat super Judam, et erat triginta quinque annorum, cum regnare cœpisset, viginti autem et quinque annis regnavit in Jerusalem; et nomen matris ejus Azuba, filia Selahi. (III. *Reg.* 22, 41.)
32. Et ambulavit in via patris sui Asa, nec declinavit ab ea, faciens, quæ placita erant coram Domino.
33. Verumtamen excelsa non abstulit, et adhuc populus non direxerat cor suum ad Dominum Deum patrum suorum.
34. Reliqua autem gestorum Josaphat priorum et novissimorum scripta sunt in verbis Jehu filii Hanani, quæ digessit in Libros regum Israel.
35. Post hæc iniit amicitias Josaphat, rex Juda, cum Ochozia, rege Israel, cujus opera fuerunt impiissima.
36. Et particeps fuit, ut facerent naves, quæ irent in Tharsis; feceruntque classem in Asiongaber. (III. *Reg.* 10, 22.—22, 49.)
37. Prophetavit autem Eliezer, filius Dodau de Maresa, ad Josaphat, dicens: Quia habuisti fœdus cum Ochozia, percussit Dominus opera tua; contritæque sunt naves, nec potuerunt ire in Tharsis.

CAPUT XXI.

1. Dormivit autem Josaphat cum patribus suis, et sepultus est cum eis in civitate David; regnavitque Joram filius ejus pro eo. (III. *Reg.* 22, 51.)
2. Qui habuit fratres, filios Josaphat, Azariam et Jahiel, et Zachariam et Azariam, et Michael et Saphatiam; omnes hi, filii Josaphat, regis Juda.
3. Deditque eis pater suus multa munera argenti et auri, et pensitationes cum civitatibus munitissimis in Juda; regnum autem tradidit Joram, eo quod esset primogenitus.
4. Surrexit ergo Joram super regnum patris sui, cumque se confirmasset, occidit omnes fratres suos gladio, et quosdam de principibus Israel.
5. Triginta duorum annorum erat Joram, cum regnare cœpisset, et octo annis regnavit in Jerusalem.
6. Ambulavitque in viis regum Israel, sicut egerat domus Achab; filia quippe Achab erat uxor ejus; et fecit malum in conspectu Domini.
7. Noluit autem Dominus disperdere domum David propter pactum, quod inierat cum eo, et quia promiserat, ut daret ei lucernam, et filiis ejus omni tempore.
8. In diebus illis rebellavit Edom, ne esset subditus Judæ, et constituit sibi regem.
9. Cumque transisset Joram cum principibus suis, et cuncto equitatu, qui erat secum, surrexit nocte, et percussit Edom, qui se circumdederat, et omnes duces equitatus ejus.
10. Attamen rebellavit Edom, ne esset sub ditione Juda usque ad hanc diem; eo tempore et Lobna recessit, ne esset sub manu illius. Dereliquerat enim Dominum Deum patrum suorum;
11. insuper et excelsa fabricatus est in urbibus Juda, et fornicari fecit habitatores Jerusalem et prævaricari Judam.
12. Allatæ sunt autem ei litteræ ab Elia propheta, in quibus scriptum erat: Hæc dicit Dominus Deus David patris tui: Quoniam non

ambulasti in viis Josaphat patris tui, et in viis Asa regis Juda,

13. sed incessisti per iter regum Israel, et fornicari fecisti Judam, et habitatores Jerusalem, imitatus fornicationem domus Achab, insuper et fratres tuos, domum patris tui, meliores te, occidisti:

14. ecce, Dominus percutiet te plaga magna cum populo tuo et filiis et uxoribus tuis, universaque substantia tua:

15. tu autem ægrotabis pessimo languore uteri tui, donec egrediantur vitalia tua paulatim per singulos dies.

16. Suscitavit ergo Dominus contra Joram spiritum Philisthinorum, et Arabum, qui confines sunt Aethiopibus;

17. et ascenderunt in terram Juda, et vastaverunt eam, diripueruntque cunctam substantiam, quæ inventa est in domo regis, insuper et filios ejus et uxores; nec remansit ei filius, nisi Joachaz, qui minimus natu erat.

18. Et super hæc omnia percussit eum Dominus alvi languore insanabili.

19. Cumque diei succederet dies, et temporum spatia volverentur, duorum annorum expletus est circulus; et sic longa consumtus tabe, ita ut egereret etiam viscera sua, languore pariter, et vita caruit. Mortuusque est in infirmitate pessima, et non fecit ei populus secundum morem combustionis exequias, sicut fecerat majoribus ejus.

20. Triginta duorum annorum fuit, cum regnare cœpisset, et octo annis regnavit in Jerusalem. Ambulavitque non recte; et sepelierunt eum in civitate David, verumtamen non in sepulcro regum.

CAPUT XXII.

1. Constituerunt autem habitatores Jerusalem Ochoziam filium ejus minimum, regem pro eo, omnes enim majores natu, qui ante eum fuerant, interfecerant latrones Arabum, qui irruerant in castra; regnavitque Ochozias, filius Joram regis Juda. (IV. *Reg.* 8, 25.)

2. Quadraginta duorum annorum erat Ochozias, cum regnare cœpisset, et uno anno regnavit in Jerusalem; et nomen matris ejus Athalia filia Amri.

3. Sed et ipse ingressus est per vias domus Achab; mater enim ejus impulit eum, ut impie ageret.

4. Fecit igitur malum in conspectu Domini, sicut domus Achab; ipsi enim fuerunt ei consilarii post mortem patris sui in interitum ejus.

5. Ambulavitque in consiliis eorum. Et perrexit cum Joram, filio Achab, rege Israel, in bellum contra Hazael, regem Syriæ, in Ramoth Galaad; vulneraveruntque Syri Joram.

6. Qui reversus est, ut curaretur in Jezrahel; multas enim plagas acceperat in supradicto certamine. Igitur Ochozias, filius Joram rex Juda, descendit, ut inviseret Joram, filium Achab, in Jezrahel ægrotantem.

7. Voluntatis quippe fuit Dei adversus Ochoziam, ut veniret ad Joram; et cum venisset, et egrederetur cum eo adversum Jehu, filium Namsi, quem unxit Dominus, ut deleret domum Achab.

8. Cum ergo everteret Jehu domum Achab, invenit principes Juda, et filios fratrum Ochoziæ, qui ministrabant ei, et interfecit illos.

9. Ipsum quoque perquirens Ochoziam, comprehendit latitantem in Samaria, adductumque ad se, occidit; et sepelierunt eum, eo quod esset filius Josaphat, qui quæsierat Dominum in toto corde suo; nec erat ultra spes aliqua, ut de stirpe quis regnaret Ochoziæ;

10. siquidem Athalia mater ejus videns, quod mortuus esset filius suus, surrexit, et interfecit omnem stirpem regiam domus Joram. (IV. *Reg.* 11, 1.)

11. Porro Josabeth, filia regis, tulit Joas, filium Ochoziæ, et furata est eum de medio filiorum regis, cum interficerentur, absconditque eum cum nutrice sua in cubiculo lectulorum; Josabeth autem, quis absconderat eum, erat filia regæ

Joram, uxor Jojadæ pontificis, soror Ochoziæ; et idcirco Athalia non interfecit eum.

12. Fuit ergo cum eis in domo Dei absconditus sex annis, quibus regnavit Athalia super terram.

CAPUT XXIII.

1. Anno autem septimo confortatus Jojada assumsit centuriones, Azariam videlicet, filium Jeroham, et Ismahel, filium Johanan, Azariam quoque, filium Obed, et Maasiam, filium Adajæ, et Elisaphat, filium Zechri, et iniit cum eis fœdus. (IV. *Reg.* 11, 4.)

2. Qui circumeuntes Judam, congregaverunt Levitas de cunctis urbibus Juda, et principes familiarum Israel, veneruntque in Jerusalem.

3. Iniit ergo omnis multitudo pactum in domo Dei cum rege, dixitque ad eos Jojada: Ecce, filius regis regnabit, sicut locutus est Dominus super filios David.

4. Iste est ergo sermo, quem facietis:

5. Tertia pars vestrum, qui veniunt ad sabbatum, sacerdotum et Levitarum et janitorum, erit in portis: tertia vero pars ad domum regis, et tertia ad portam, quæ appellatur Fundamenti: omne vero reliquum vulgus sit in atriis domus Domini.

6. Nec quispiam alius ingrediatur domum Domini, nisi sacerdotes, et qui ministrant de Levitis: ipsi tantummodo ingrediantur, quia sanctificati sunt, et omne reliquum vulgus observet custodias Domini.

7. Levitæ autem circumdent regem, habentes singuli arma sua (et si quis alius ingressus fuerit templum, interficiatur), sintque cum rege et intrante et egrediente.

8. Fecerunt ergo Levitæ et universus Juda juxta omnia, quæ præceperat Jojada pontifex; et assumserunt singuli viros, qui sub se erant, et veniebant per ordinem sabbati cum his, qui impleverant sabbatum, et egressuri erant; siquidem Jojada pontifex non dimiserat abire turmas, quæ sibi per singulas hebdomadas succedere consueverant.

9. Deditque Jojada sacerdos centurionibus lanceas, clypeosque et peltas regis David, quas consecraverat in domo Domini.

10. Constituitque omnem populum tenentium pugiones a parte templi dextera usque ad partem templi sinistram coram altari et templo, per circuitum regis.

11. Et eduxerunt filium regis, et imposuerunt ei diadema et testimonium, dederuntque in manu ejus tenendam legem, et constituerunt eum regem; unxit quoque illum Jojada pontifex, et filii ejus, imprecatique sunt ei, atque dixerunt: Vivat rex.

12. Quod cum audisset Athalia, vocem scilicet currentium atque laudantium regem, ingressa est ad populum in templum Domini.

13. Cumque vidisset regem stantem super gradum in introitu, et principes turmasque circa eum, omnemque populum terræ gaudentem, atque clangentem tubis, et diversi generis organis concinentem, vocemque laudantium, scidit vestimenta sua, et ait: Insidiæ, insidiæ.

14. Egressus autem Jojada pontifex ad centuriones et principes exercitus, dixit eis: Educite illam extra septa templi, et interficiatur foris gladio. Præcepitque sacerdos, ne occideretur in domo Domini;

15. et imposuerunt cervicibus ejus manus, cumque intrasset portam equorum domus regis, interfecerunt eam ibi.

16. Pepigit autem Jojada fœdus inter se, universumque populum et regem, ut esset populus Domini.

17. Itaque ingressus est omnis populus domum Baal, et destruxerunt eam, et altaria ac simulacra illius confregerunt; Mathan quoque, sacerdotem Baal, interfecerunt ante aras.

18. Constituit autem Jojada præpositos in domo Domini sub manibus sacerdotum et Levitarum, quos distribuit David in domo Domini, ut offerrent holocausta Domino, sicut scriptum est in lege Moysi, in gaudio et canticis juxta dispositionem David.

19. Constituit quoque janitores in portis domus Domini, ut non ingrederetur eam immundus in omni re.
20. Assumsitque centuriones et fortissimos viros ac principes populi et omne vulgus terræ; et fecerunt descendere regem de domo Domini, et introire per medium portæ superioris in domum regis, et collocaverunt eum in solio regali.
21. Lætatusque est omnis populus terræ, et urbs quievit; porro Athalia interfecta est gladio.

CAPUT XXIV.

1. Septem annorum erat Joas cum regnare cœpisset, et quadraginta annis regnavit in Jerusalem; nomen matris ejus Sebeia de Bersabee. *
2. Fecitque, quod bonum est coram Domino, cunctis diebus Jojadæ sacerdotis. *(IV. *Reg.* 11, 21. — 12, 1.)
3. Accepit autem ei Jojada uxores duas, e quibus genuit filios et filias.
4. Post quæ placuit Joas, ut instauraret domum Domini.
5. Congregavitque sacerdotes et Levitas, et dixit eis: Egredimini ad civitates Juda, et colligite de universo Israel pecuniam ad sartatecta templi Dei vestri, per singulos annos, festinatoque hoc facite; porro Levitæ egere negligentius.
6. Vocavitque rex Jojadam principem, et dixit ei: Quare tibi non fuit curæ, ut cogeres Levitas inferre de Juda et de Jerusalem pecuniam, quæ constituta est a Moyse servo Domini, ut inferret eam omnis multitudo Israel in tabernaculum testimonii?
7. Athalia enim impiisima, et filii ejus destruxerunt domum Dei, et de universis, quæ sanctificata fuerant in templo Domini, ornaverunt fanum Baalim.
8. Præcepit ergo rex, et fecerunt arcam, posueruntque eam juxta portam domus Domini forinsecus.
9. Et prædicatum est in Juda et Jerusalem, ut deferrent singuli pretium Domino, quod constituit Moyses servus Dei super omnem Israel in deserto. (*Exod.* 30, 12.)
10. Lætatique sunt cuncti principes et omnis populus, et ingressi contulerunt in arcam Domini, atque miserunt ita, ut impleretur.
11. Cumque tempus esset, ut deferrent arcam coram rege per manus Levitarum (videbant enim multam pecuniam), ingrediebatur scriba regis, et quem primus sacerdos constituerat, effundebantque pecuniam, quæ erat in arca, porro arcam reportabant ad locum suum; sicque faciebant per singulos dies, et congregata est infinita pecunia.
12. Quam dederunt rex et Jojada his, qui præerant operibus domus Domini; at illi conducebant ex ea cæsores lapidum, et artifices operum singulorum, ut instaurarent domum Domini; fabros quoque ferri et æris, ut, quod cadere cœperat, fulciretur.
13. Egeruntque hi, qui opperabantur industrie, et obducebatur parietum cicatrix per manus eorum, ac suscitaverunt domum Domini in statum pristinum, et firmiter eam stare fecerunt.
14. Cumque complessent omnia opera, detulerunt coram rege et Jojada reliquam' partem pecuniæ, de qua facta sunt vasa templi in ministerium et ad holocausta; phialæ quoque, et cetera vasa aurea et argentea; et offerebantur holocausta in domo Domini jugitur cunctis diebus Jojadæ.
15. Senuit autem Jojada plenus dierum, et mortuus est, cum esset centum triginta annorum;
16. sepelieruntque eum in civitate David cum regibus, eo quod fecisset bonum cum Israel, et cum domo ejus.
17. Postquam autem obiit Jojada, ingressi sunt principes Juda, et adoraverunt regem, qui delinitus obsequiis eorum acquievit eis.
18. Et dereliquerunt templum Domini Dei patrum suorum, servieruntque lucis et sculptilibus; et facta est ira contra Judam et Jerusalem propter hoc peccatum.
19. Mittebatque eis prophetas, ut reverterentur ad Dominum, quos protestantes, illi audire nolebant.
20. Spiritus itaque Dei induit Za-

chariam filium Jojadæ sacerdotem, et stetit in conspectu populi, et dixit eis: Hæc dicit Dominus Deus: Quare transgredimini præceptum Domini, quod vobis non proderit, et dereliquistis Dominum, ut derelinqueret vos?

21. Qui congregati adversus eum, miserunt lapides juxta regis imperium in atrio domus Domini.

22. Et non est recordatus Joas rex misericordiæ, quam fecerat Jojada pater illius secum, sed interfecit filium ejus. Qui, cum moreretur, ait: Videat Dominus, et requirat. (*Mat.* 23, 35.)

23. Cumque evolutus esset annus, ascendit contra eum exercitus Syriæ, venitque in Judam et Jerusalem, et interfecit cunctos principes populi: atque universam prædam miserunt regi in Damascum.

24. Et certe, cum permodicus venisset numerus Syrorum, tradidit Dominus in manibus eorum infinitam multitudinem, eo quod dereliquissent Dominum Deum patrum suorum: in Joas quoque ignominiosa exercuere judicia.

25. Et abeuntes dimiserunt eum in languoribus magnis; surrexerunt autem contra eum servi sui in ultionem sanguinis filii Jojadæ sacerdotis, et occiderunt eum in lectulo suo, et mortuus est; sepelieruntque eum in civitate David, sed non in sepulcris regum.

26. Insidiati vero sunt ei Zabad, filius Semmaath Ammanitidis, et Jozabad, filius Semarith Moabitidis.

27. Porro filii ejus, ac summa pecuniæ, quæ adunata fuerat sub eo, et instauratio domus Dei, scripta sunt diligentius in Libro regum; regnavit autem Amasias filius ejus pro eo.

CAPUT XXV.

1. Viginti quinque annorum erat Amasias, cum regnare cœpisset, et viginti novem annis regnavit in Jerusalem; nomen matris ejus Joadan de Jerusalem. (IV. *Reg.* 14, 2.)

2. Fecitque bonum in conspectu Domini; verumtamen non in corde perfecto.

3. Cumque roboratum sibi videret imperium, jugulavit servos, qui occiderant regem patrem suum,

4. sed filios eorum non interfecit, sicut scriptum est in libro legis Moysi, ubi præcepit Dominus, dicens: Non occidentur patres pro filiis, neque filii pro patribus suis, sed unusquisque in suo peccato morietur. (*Deut.* 24, 16. IV. *Reg.* 14, 6.)

5. Congregavit igitur Amasias Judam, et constituit eos per familias, tribunosque et centuriones in universo Juda et Benjamin, et recensuit a viginti annis supra, invenitque trecenta millia juvenum, qui egrederentur ad pugnam, et tenerent hastam et clypeum.

6. Mercede quoque conduxit de Israel centum millia robustorum, centum talentis argenti.

7. Venit autem homo Dei ad illum, et ait: O rex, ne egrediatur tecum exercitus Israel, non est enim Dominus cum Israel, et cunctis filiis Ephraim:

8. quodsi putas in robore exercitus bella consistere, superari te faciet Deus ab hostibus: Dei quippe est et adjuvare, et in fugam convertere.

9. Dixitque Amasias ad hominem Dei: Quid ergo fiet de centum talentis, quæ dedi militibus Israel? Et respondit ei homo Dei: Habet Dominus, unde tibi dare possit multo his plura.

10. Separavit itaque Amasias exercitum, qui venerat ad eum ex Ephraim, ut reverteretur in locum suum; at illi, contra Judam vehementer irati, reversi sunt in regionem suam.

11. Porro Amasias confidenter eduxit populum suum, et abiit in Vallem salinarum, percussitque filios Seir decem millia.

12. Et alia decem millia virorum ceperunt filii Juda, et adduxerunt ad præruptum cujusdam petræ, præcipitaveruntque eos de summo in præceps, qui universi crepuerunt.

13. At ille exercitus, quem remiserat Amasias, ne secum iret ad prœlium, diffusus est in civitatibus Juda a Samaria usque ad Bethoron, et

interfectis tribus millibus, diripuit prædam magnam.
14. Amasias vero, post cædem Idumæorum et allatos deos filiorum Seir, statuit illos in deos sibi, et adorabat eos, et illis adolebat incensum.
15. Quam ob rem iratus Dominus contra Amasiam misit ad illum prophetam, qui diceret ei: Cur adorasti deos, qui non liberaverunt populum suum de manu tua?
16. Cumque hæc ille loqueretur, respondit ei: Num consiliarius regis es? quiesce, ne interficiam te. Discedensque propheta, Scio, inquit, quod cogitaverit Deus occidere te, quia fecisti hoc malum, et insuper non acquievisti consilio meo.
17. Igitur Amasias, rex Juda, inito pessimo consilio, misit ad Joas, filium Joachaz, filii Jehu, regem Israel, dicens: Veni, videamus nos mutuo.
18. At ille remisit nuntios, dicens: Carduus, qui est in Libano, misit ad cedrum Libani, dicens: Da filiam tuam filio meo uxorem: et ecce, bestiæ, quæ erant in silva Libani, transierunt, et conculcaverunt cärduum. (IV. *Reg.* 14, 9.)
19. Dixisti: Percussi Edom, et idcirco erigitur cor tuum in superbiam: sede in domo tua, cur malum adversum te provocas, ut cadas et tu, et Juda tecum?
20. Noluit audire Amasias, eo quod Domini esset voluntas, ut traderetur in manus hostium propter deos Edom.
21. Ascendit igitur Joas, rex Israel, et mutuos sibi præbuere conspectus; Amasias autem, rex Juda, erat in Bethsames Juda;
22. corruitque Juda coram Israel, et fugit in tabernacula sua.
23. Porro Amasiam, regem Juda, filium Joas filii Joachaz, cepit Joas, rex Israel, in Bethsames, et adduxit in Jerusalem, destruxitque murum ejus a porta Ephraim usque ad portam anguli quadringentis cubitis.
24. Omne quoque aurum, et argentum, et universa vasa, quæ repererat in domo Dei, et apud Obededom, in thesauris etiam domus regiæ, necnon et filios obsidum reduxit in Samariam.
25. Vixit autem Amasias, filius Joas, rex Juda; postquam mortuus est Joas, filius Joachaz, rex Israel, quindecim annis.
26. Reliqua autem sermonum Amasiæ priorum et novissimorum scripta sunt in Libro regum Juda et Israel.
27. Qui postquam recessit a Domino, tetenderunt ei insidias in Jerusalem. Cumque fugisset in Lachis, miserunt, et interfecerunt eum ibi.
28. Reportantesque super equos, sepelierunt eum cum patribus suis in civitate David.

CAPUT XXVI.

1. Omnis autem populus Juda filium ejus Oziam annorum sedecim constituit regem pro Amasia patre suo. (IV. *Reg.* 14, 21.)
2. Ipse ædificavit Ailath, et restituit eam ditioni Juda, postquam dormivit rex cum patribus suis.
3. Sedecim annorum erat Ozias, cum regnare cœpisset, et quinquaginta duobus annis regnavit in Jerusalem; nomen matris ejus Jechelia de Jerusalem.
4. Fecitque, quod erat rectum in oculis Domini, juxta omnia, quæ fecerat Amasias pater ejus.
5. Et exquisivit Dominum in diebus Zachariæ intelligentis et videntis Deum; cumque requireret Dominum, direxit eum in omnibus.
6. Denique egressus est, et pugnavit contra Philisthiim, et destruxit murum Geth et murum Jabniæ, murumque Azoti; ædificavit quoque oppida in Azoto et in Philisthiim.
7. Et adjuvit eum Deus contra Philisthiim et contra Arabes, qui habitabant in Gurbaal, et contra Ammonitas.
8. Appendebantque Ammonitæ munera Oziæ; et divulgatum est nomen ejus usque ad introitum Aegypti propter crebras victorias.
9. Aedificavitque Ozias turres in Jerusalem super portam anguli et

super portam vallis, et reliquas in eodem muri latere, firmavitque eas.
10. Exstruxit etiam turres in solitudine, et effodit cisternas plurimas, eo quod haberet multa pecora tam in campestribus, quam in eremi vastitate; vineas quoque habuit et vinitores in montibus, et in Carmelo; erat quippe homo agriculturæ deditus.
11. Fuit autem exercitus bellatorum ejus, qui procedebant ad prœlia sub manu Jehiel scribæ, Maasiæque doctoris, et sub manu Hananiæ, qui erat de ducibus regis.
12. Omnisque numerus principum per familias virorum fortium, duorum millium sexcentorum.
13. Et sub eis universus exercitus trecentorum et septem millium quingentorum, qui erant apti ad bella, et pro rege contra adversarios dimicabant.
14. Præparavit quoque eis Ozias, id est, cuncto exercitui clypeos et hastas et galeas et loricas, arcusque et fundas ad jaciendos lapides.
15. Et fecit in Jerusalem diversi generis machinas, quas in turribus collocavit, et in angulis murorum, ut mitterent sagittas, et saxa grandia; egressumque est nomen ejus procul, eo quod auxiliaretur ei Dominus, et corroborasset illum.
16. Sed cum roboratus esset, elevatum est cor ejus in interitum suum, et neglexit Dominum Deum suum; ingressusque templum Domini, adolere voluit incensum super altare thymiamatis.
17. Statimque ingressus post eum Azarias sacerdos, et cum eo sacerdotes Domini octoginta, viri fortissimi,
18. restiterunt regi, atque dixerunt: Non est tui officii, Ozia, ut adoleas incensum Domino, sed sacerdotum, hoc est, filiorum Aaron, qui consecrati sunt ad hujuscemodi ministerium: egredere de sanctuario, ne contemseris, quia non reputabitur tibi in gloriam hoc a Domino Deo. (*Ex.* 30, 7.)
19. Iratusque Ozias, tenens in manu thuribulum, ut adoleret incensum, minabatur sacerdotibus. Statimque orta est lepra in fronte ejus coram sacerdotibus in domo Domini super altare thymiamatis.
20. Cumque respexisset eum Azarias pontifex et omnes reliqui sacerdotes, viderunt lepram in fronte ejus, et festinato expulerunt eum. Sed et ipse perterritus, acceleravit egredi, eo quod sensisset illico plagam Domini.
21. Fuit igitur Ozias rex leprosus usque ad diem mortis suæ, et habitavit in domo separata plenus lepra, ob quam ejectus fuerat de domo Domini. Porro Joatham filius ejus rexit domum regis, et judicabat populum terræ. (IV. *Reg.* 15, 5.)
22. Reliqua autem sermonum Oziæ priorum et novissimorum scripsit Isaias, filius Amos, propheta.
23. Dormivitque Ozias cum patribus suis, et sepelierunt eum in agro regalium sepulcrorum, eo quod esset leprosus; regnavitque Joatham filius ejus pro eo.

CAPUT XXVII.

1. Viginti quinque annorum erat Joatham, cum regnare cœpisset, et sedecim annis regnavit in Jerusalem; nomen matris ejus Jerusa filia Sadoc. (IV. *Reg.* 15, 33.)
2. Fecitque, quod rectum erat coram Domino, juxta omnia, quæ fecerat Ozias pater suus, excepto, quod non est ingressus templum Domini; et adhuc populus delinquebat.
3. Ipse ædificavit portam domus Domini excelsam, et in muro Ophel multa construxit.
4. Urbes quoque ædificavit in montibus Juda, et in saltibus castella et turres.
5. Ipse pugnavit contra regem filiorum Ammon, et vicit eos; dederuntque ei filii Ammon in tempore illo centum talenta argenti, et decem millia coros tritici, ac totidem coros hordei; hæc ei præbuerunt filii Ammon in anno secundo et tertio.
6. Corroboratusque est Joatham eo, quod direxisset vias suas coram Domino Deo suo.
7. Reliqua autem sermonum Joa-

tham, et omnes pugnæ ejus et opera scripta sunt in Libro regum Israel et Juda.

8. Viginti quinque annorum erat, cum regnare cœpisset, et sedecim annis regnavit in Jerusalem.

9. Dormivitque Joatham cum patribus suis, et sepelierunt eum in civitate David; et regnavit Achaz filius ejus pro eo.

CAPUT XXVIII.

1. Viginti annorum erat Achaz cum regnare cœpisset, et sedecim annis regnavit in Jerusalem; non fecit rectum in conspectu Domini sicut David pater ejus, (IV. *Reg.* 16, 2.)

2. sed ambulavit in viis regum Israel, insuper et statuas fudit Baalim.

3. Ipse est, qui adolevit incensum in valle Benennom, et lustravit filios suos in igne juxta ritum gentium, quas interfecit Dominus in adventu filiorum Israel.

4. Sacrificabat quoque, et thymiama succendebat in excelsis, et in collibus, et sub omni ligno frondoso.

5. Tradiditque eum Dominus Deus ejus in manu regis Syriæ, qui percussit eum, magnamque prædam cepit de ejus imperio, et adduxit in Damascum; manibus quoque regis Israel traditus est, et percussus plaga grandi.

6. Occiditque Phacee, filius Romeliæ, de Juda centum viginti millia in die uno, omnes viros bellatores, eo quod reliquissent Dominum Deum patrum suorum.

7. Eodem tempore occidit Zechri, vir potens ex Ephraim, Maasiam, filium regis, et Ezricam, ducem domus ejus, Elcanam quoque secundum a rege.

8. Ceperuntque filii Israel de fratribus suis ducenta millia mulierum, puerorum et puellarum, et infinitam prædam; pertuleruntque eam in Samariam.

9. Ea tempestate erat ibi propheta Domini, nomine Oded, qui egressus obviam exercitui venienti in Samariam, dixit ei: Ecce, iratus Dominus Deus patrum vestrorum contra Juda, tradidit eos in manibus vestris, et occidistis eos atrociter, ita ut ad cœlum pertingeret vestra crudelitas.

10. Insuper filios Juda et Jerusalem vultis vobis subjicere in servos et ancillas, quod nequaquam facto opus est: peccastis enim super hoc Domino Deo vestro.

11. Sed audite consilium meum, et reducite captivos, quos adduxistis de fratribus vestris, quia magnus furor Domini imminet vobis.

12. Steterunt itaque viri de principibus filiorum Ephraim, Azarias, filius Johanan, Barachias filius Mosollamoth, Ezechias filius Sellum, et Amasa filius Adali contra eos, qui veniebant de prœlio,

13. et dixerunt eis: Non introducetis huc captivos, ne peccemus Domino. Quare vultis adjicere super peccata nostra, et vetera cumulare delicta? grande quippe peccatum est, et ira furoris Domini imminet super Israel.

14. Dimiseruntque viri bellatores prædam et universa, quæ ceperant, coram principibus et omni multitudine.

15. Steteruntque viri, quos supra memoravimus, et apprehendentes captivos, omnesque, qui nudi erant vestierunt de spoliis, cumque vestissent eos, et calceassent, et refecissent cibo ac potu, unxissentque propter laborem, et adhibuissent eis curam, quicumque ambulare non poterant, et erant imbecillo corpore, imposuerunt eos jumentis, et adduxerunt Jericho civitatem palmarum ad fratres eorum; ipsique reversi sunt in Samariam.

16. Tempore illo misit rex Achaz ad regem Assyriorum, postulans auxilium.

17. Veneruntque Idumæi, et percusserunt multos ex Juda, et ceperunt prædam magnam.

18. Philisthiim quoque diffusi sunt per urbes campestres, et ad meridiem Juda, ceperuntque Bethsames, et Ajalon et Gaderoth, Socho quoque, et Thamnam et Gamzo, cum viculis suis; et habitaverunt in eis.

19. Humiliaverat enim Dominus Judam propter Achaz, regem Juda, eo quod nudasset eum auxilio, et contemtui habuisset Dominum.

20. Adduxitque contra eum Thelgathphalnasar, regem Assyriorum, qui et afflixit eum, et nullo resistente vastavit. (IV. *Reg.* 16, 10.)

21. Igitur Achaz, spoliata domo Domini, et domo regum ac principum, dedit regi Assyriorum munera; et tamen nihil ei profuit.

22. Insuper et tempore angustiæ suæ auxit contemtum in Dominum; ipse per se rex Achaz

23. immolavit diis Damasci victimas percussoribus suis, et dixit: Dii regum Syriæ auxiliantur eis, quos ego placabo hostiis, et aderunt mihi; cum e contrario ipsi fuerint ruinæ ei, et universo Israel.

24. Direptis itaque Achaz omnibus vasis domus Dei, atque confractis, clausit januas templi Dei, et fecit sibi altaria in universis angulis Jerusalem.

25. In omnibus quoque urbibus Juda exstruxit aras, ad cremandum thus, atque ad iracundiam provocavit Dominum Deum patrum suorum.

26. Reliqua autem sermonum ejus, et omnium operum suorum priorum et novissimorum scripta sunt in Libro regum Juda et Israel.

27. Dormivitque Achaz cum patribus suis, et sepelierunt eum in civitate Jerusalem; neque enim receperunt eum in sepulcra regum Israel. Regnavitque Ezechias filius ejus pro eo.

CAPUT XXIX.

1. Igitur Ezechias regnare cœpit, cum viginti quinque esset annorum, et viginti novem annis regnavit in Jerusalem; nomen matris ejus Abia, filia Zachariæ. (IV. *Reg.* 18, 2.)

2. Fecitque, quod erat placitum in conspectu Domini, juxta omnia, quæ fecerat David pater ejus.

3. Ipse anno et mense primo regni sui aperuit valvas domus Domini, et instauravit eas;

4. adduxitque sacerdotes atque Levitas, et congregavit eos in plateam orientalem.

5. Dixitque ad eos: Audite me, Levitæ, et sanctificamini, mundate domum Domini Dei patrum vestrorum, et auferte omnem immunditiam de sanctuario.

6. Peccaverunt patres nostri, et fecerunt malum in conspectu Domini Dei nostri, derelinquentes eum: averterunt facies suas a tabernaculo Domini, et præbuerunt dorsum.

7. Clauserunt ostia, quæ erant in porticu, et exstinxerunt lucernas, incensumque non adoleverunt, et holocausta non obtulerunt in sanctuario Deo Israel.

8. Concitatus est itaque furor Domini super Judam et Jerusalem, tradiditque eos in commotionem et in interitum et in sibilum, sicut ipsi cernitis oculis vestris.

9. En, corruerunt patres nostri gladiis, filii nostri, et filiæ nostræ, et conjuges captivæ ductæ sunt propter hoc scelus.

10. Nunc ergo placet mihi, ut ineamus fœdus cum Domino Deo Israel, et avertet a nobis furorem iræ suæ.

11. Filii mei, nolite negligere: vos elegit Dominus, ut stetis coram eo, et ministretis illi, colatisque eum, et cremetis ei incensum.

12. Surrexerunt ergo Levitæ: Mahat, filius Amasai, et Joel, filius Azariæ, de filiis Caath; porro de filiis Merari: Cis, filius Abdi, et Azarias, filius Jalaleel; de filiis autem Gersom: Joah, filius Zemma, et Eden, filius Joah;

13. at vero de filiis Elisaphan, Samri et Jahiel; de filiis quoque Asaph, Zacharias et Mathanias,

14. necnon de filiis Heman, Jahiel et Semei; sed et de filiis Idithun, Semeias et Oziel.

15. Congregaveruntque fratres suos, et sanctificati sunt, et ingressi sunt juxta mandatum regis et imperium Domini, ut expiarent domum Dei.

16. Sacerdotes quoque ingressi templum Domini, ut sanctificarent illud, extulerunt omnem immunditiam, quam intro repererant in ve-

stibulo domus Domini, quam tulerunt Levitæ, et asportaverunt ad torrentem Cedron foras.

17. Cœperunt autem prima die mensis primi mundare, et in die octavo ejusdem mensis ingressi sunt porticum templi Domini, expiaveruntque templum diebus octo, et in die sextadecima mensis ejusdem, quod cœperant, impleverunt.

18. Ingressi quoque sunt ad Ezechiam regem, et dixerunt ei: Sanctificavimus omnem domum Domini, et altare holocausti, vasaque ejus, necnon et mensam propositionis cum omnibus vasis suis,

19. cunctamque templi supellectilem, quam polluerat rex Achaz in regno suo, postquam prævaricatus est; et ecce exposita sunt omnia coram altari Domini.

20. Consurgensque diluculo Ezechias rex, adunavit omnes principes civitatis, et ascendit in domum Domini,

21. obtuleruntque simul tauros septem et arietes septem, agnos septem et hircos septem pro peccato, pro regno, pro sanctuario, pro Juda, dixitque sacerdotibus filiis Aaron, ut offerrent super altare Domini.

22. Mactaverunt igitur tauros, et susceperunt sanguinem sacerdotes, et fuderunt illum super altare; mactaverunt etiam arietes, et illorum sanguinem super altare fuderunt, immolaveruntque agnos, et fuderunt super altare sanguinem.

23. Applicuerunt hircos pro peccato coram rege, et universa multitudine, imposueruntque manus suas super eos,

24. et immolaverunt illos sacerdotes, et asperserunt sanguinem eorum coram altari pro piaculo universi Israelis; pro omni quippe Israel præceperat rex, ut holocaustum fieret et pro peccato.

25. Constituit quoque Levitas in domo Domini cum cymbalis, et psalteriis et citharis secundum dispositionem David regis, et Gad Videntis, et Nathan prophetæ; siquidem Domini præceptum fuit per manum prophetarum ejus. (I. *Par.* 6, 31.)

26. Steteruntque Levitæ tenentes organa David, et sacerdotes tubas.

27. Et jussit Ezechias, ut offerrent holocausta super altare; cumque offerrentur holocausta, cœperunt laudes canere Domino, et clangere tubis, atque in diversis organis, quæ David rex Israel præparaverat, concrepare.

28. Omni autem turba adorante, cantores, et ii, qui tenebant tubas, erant in officio suo, donec compleretur holocaustum.

29. Cumque finita esset oblatio, incurvatus est rex et omnes, qui erant cum eo, et adoraverunt.

30. Præcepitque Ezechias et principes Levitis, ut laudarent Dominum sermonibus David et Asaph Videntis; qui laudaverunt eum magna lætitia, et incurvato genu adoraverunt.

31. Ezechias autem etiam hæc addidit: Implestis manus vestras Domino, accedite, et offerte victimas, et laudes in domo Domini. Obtulit ergo universa multitudo hostias, et laudes, et holocausta mente devota.

32. Porro numerus holocaustorum, quæ obtulit multitudo, hic fuit: tauros septuaginta, arietes centum, agnos ducentos;

33. sanctificaveruntque Domino boves sexcentos, et oves tria millia.

34. Sacerdotes vero pauci erant, nec poterant sufficere, ut pelles holocaustorum detraherent, unde et Levitæ fratres eorum adjuverunt eos, donec impleretur opus, et sanctificarentur antistites; Levitæ quippe faciliori ritu sanctificantur, quam sacerdotes.

35. Fuerunt ergo holocausta plurima, adipes pacificorum, et libamina holocaustorum; et completus est cultus domus Domini.

36. Lætatusque est Ezechias, et omnis populus eo, quod ministerium Domini esset expletum. De repente quippe hoc fieri placuerat.

CAPUT XXX.

1. Misit quoque Ezechias ad omnem Israel et Judam, scripsitque epistolas ad Ephraim et Manassen, ut venirent ad domum Domini in

Jerusalem, ut facerent Phase Domino Deo Israel.
2. Inito ergo consilio regis et principum, et universi cœtus Jerusalem, decreverunt, ut facerent Phase mense secundo.
3. Non enim potuerant facere in tempore suo, quia sacerdotes, qui possent sufficere, sanctificati non fuerant, et populus nondum congregatus fuerat in Jerusalem.
4. Placuitque sermo regi et omni multitudini.
5. Et decreverunt, ut mitterent nuntios in universum Israel, de Bersabee usque Dan, ut venirent, et facerent Phase Domino Deo Israel in Jerusalem; multi enim non fecerant, sicut lege præscriptum est.
6. Perrexeruntque cursores cum epistolis ex regis imperio, et principum ejus, in universum Israel et Judam juxta id, quod rex jusserat, prædicantes: Filii Israel, revertimini ad Dominum Deum Abraham et Isaac et Israel: et revertetur ad reliquias, quæ effugerunt manum regis Assyriorum.
7. Nolite fieri, sicut patres vestri et fratres, qui recesserunt a Domino Deo patrum suorum, qui tradidit eos in interitum, ut ipsi cernitis.
8. Nolite indurare cervices vestras, sicut patres vestri: tradite manus Domino, et venite ad sanctuarium ejus, quod sanctificavit in æternum: servite Domino Deo patrum vestrorum, et avertetur a vobis ira furoris ejus.
9. Si enim vos reversi fueritis ad Dominum, fratres vestri et filii habebunt misericordiam coram dominis suis, qui illos duxerunt captivos, et revertentur in terram hanc: pius enim et clemens est Dominus Deus vester, et non avertet faciem suam a vobis, si reversi fueritis ad eum.
10. Igitur cursores pergebant velociter de civitate in civitatem per terram Ephraim, et Manasse usque ad Zabulon, illis irridentibus et subsannantibus eos.
11. Attamen quidam viri ex Aser et Manasse et Zabulon acquiescentes consilio, venerunt Jerusalem.
12. In Juda vero facta est manus Domini, ut daret eis cor unum, ut facerent juxta præceptum regis et principum verbum Domini.
13. Congregatique sunt in Jerusalem populi multi, ut facerent solemnitatem azymorum, in mense secundo;
14. et surgentes destruxerunt altaria, quæ erant in Jerusalem, atque universa, in quibus idolis adolebatur incensum, subvertentes, projecerunt in torrentem Cedron.
15. Immolaverunt autem Phase quarta decima die mensis secundi. Sacerdotes quoque atque Levitæ tandem sanctificati obtulerunt holocausta in domo Domini.
16. Steteruntque in ordine suo juxta dispositionem et legem Moysi hominis Dei; sacerdotes vero suscipiebant effundendum sanguinem de manibus Levitarum,
17. eo quod multa turba sanctificata non esset et idcirco immolarent Levitæ Phase his, qui non occurrerant sanctificari Domino.
18. Magna etiam pars populi de Ephraim et Manasse, et Issachar et Zabulon, quæ sanctificata non fuerat, comedit Phase non juxta quod scriptum est; et oravit pro eis Ezechias, dicens: Dominus bonus propitiabitur
19. cunctis, qui in toto corde requirunt Dominum Deum patrum suorum, et non imputabit eis, quod minus sanctificati sunt.
20. Quem exaudivit Dominus, et placatus est populo.
21. Feceruntque filii Israel, qui inventi sunt in Jerusalem, solemnitatem azymorum septem diebus in lætitia magna, laudantes Dominum per singulos dies; Levitæ quoque, et sacerdotes per organa, quæ suo officio congruebant.
22. Et locutus est Ezechias ad cor omnium Levitarum, qui habebant intelligentiam bonam super Domino; et comederunt septem diebus solemnitatis, immolantes victimas pa-

cificorum, et laudantes Dominum Deum patrum suorum.
23. Placuitque universæ multitudini, ut celebrarent etiam alios dies septem; quod et fecerunt cum ingenti gaudio.
24. Ezechias enim rex Juda præbuerat multitudini mille tauros, et septem millia ovium, principes vero dederant populo tauros mille, et oves decem millia; sanctificata est ergo sacerdotum plurima multitudo.
25. Et hilaritate perfusa omnis turba Juda, tam sacerdotum et Levitarum, quam universæ frequentiæ, quæ venerat ex Israel; proselytorum quoque de terra Israel, et habitantium in Juda.
26. Factaque est grandis celebritas in Jerusalem, qualis a diebus Salomonis, filii David regis Israel, in ea urbe non fuerat.
27. Surrexerunt autem sacerdotes atque Levitæ benedicentes populo; et exaudita est vox eorum, pervenitque oratio in habitaculum sanctum cœli.

CAPUT XXXI.

1. Cumque hæc fuissent rite celebrata egressus est omnis Israel, qui inventus fuerat in urbibus Juda, et fregerunt simulacra, succideruntque lucos, demoliti sunt excelsa, et altaria destruxerunt, non solum de universo Juda et Benjamin, sed et de Ephraim quoque et Manasse, donec penitus everterent; reversique sunt omnes filii Israel in possessiones et civitates suas.
2. Ezechias autem constituit turmas sacerdotales et Leviticas per divisiones suas, unumquemque in officio proprio, tam sacerdotum videlicet, quam Levitarum, ad holocausta et pacifica, ut ministrarent et confiterentur, canerentque in portis castrorum Domini.
3. Pars autem regis erat, ut de propria ejus substantia offerretur holocaustum, mane semper et vespere; sabbatis quoque et Calendis, et solemnitatibus ceteris, sicut scriptum est in lege Moysi.
4. Præcepit etiam populo habitantium Jerusalem, ut darent partes sacerdotibus et Levitis, ut possent vacare legi Domini.
5. Quod cum percrebruisset in auribus multitudinis, plurimas obtulere primitias filii Israel frumenti, vini et olei, mellis quoque; et omnium, quæ gignit humus, decimas obtulerunt.
6. Sed et filii Israel et Juda, qui habitabant in urbibus Juda, obtulerunt decimas boum et ovium, decimasque sanctorum, quæ voverant Domino Deo suo; atque universa portantes fecerunt acervos plurimos.
7. Mense tertio cœperunt acervorum jacere fundamenta, et mense septimo compleverunt eos.
8. Cumque ingressi fuissent Ezechias et principes ejus, viderunt acervos, et benedixerunt Domino ac populo Israel.
9. Interrogavitque Ezechias sacerdotes et Levitas, cur ita jacerent acervi.
10. Respondit illi Azarias, sacerdos primus de stirpe Sadoc, dicens: Ex quo cœperunt offerri primitiæ in domo Domini, comedimus, et saturati sumus, et remanserunt plurima, eo quod benedixerit Dominus populo suo: reliquiarum autem copia est ista, quam cernis.
11. Præcepit igitur Ezechias, ut præpararent horrea in domo Domini. Quod cum fecissent,
12. intulerunt tam primitias quam decimas, et quæcumque voverant, fideliter. Fuit autem præfectus eorum Chonenias Levita, et Semei, frater ejus, secundus,
13. post quem Jahiel et Azarias et Nahath, et Asael et Jerimoth, Jozabad quoque, et Eliel et Jesmachias, et Mahath et Banajas, præpositi sub manibus Choneniæ, et Semei fratris ejus, ex imperio Ezechiæ regis et Azariæ pontificis domus Dei, ad quos omnia pertinebant.
14. Core vero, filius Jemna, Levites et janitor orientalis portæ, præpositus erat iis, quæ sponte offerebantur Domino, primitiisque et consecratis in Sancta sanctorum.
15. Et sub cura ejus Eden et Benjamin, Jesue et Semeias, Amarias

quoque, et Sechenias in civitatibus sacerdotum, ut fideliter distribuerent fratribus suis partes, minoribus atque majoribus;

16. exceptis maribus ab annis tribus et supra, cunctis qui ingrediebantur templum Domini; et quidquid per singulos dies conducebat in ministerio atque observationibus juxta divisiones suas,

17. sacerdotibus per familias et Levitis a vigesimo anno et supra per ordines et turmas suas,

18. universæque multitudini, tam uxoribus, quam liberis eorum utriusque sexus, fideliter cibi de his, quæ sanctificata fuerant, præbebantur.

19. Sed et filiorum Aaron per agros, et suburbana urbium singularum, dispositi erant viri, qui partes distribuerent universo sexui masculino de sacerdotibus et Levitis.

20. Fecit ergo Ezechias universa, quæ diximus, in omni Juda, operatusque est bonum, et rectum et verum coram Domino Deo suo

21. in universa cultura ministerii domus Domini, juxta legem et ceremonias, volens requirire Deum suum in toto corde suo; fecitque et prosperatus est.

CAPUT XXXII.

1. Post quæ et hujuscemodi veritatem, venit Sennacherib, rex Assyriorum, et ingressus Judam obsedit civitates munitas, volens eas capere. (IV. *Reg.* 18, 13. *Eccli.* 48, 20. *Isai.* 36, 1.)

2. Quod cum vidisset Ezechias, venisse scilicet Sennacherib, et totum belli impetum verti contra Jerusalem,

3. inito cum principibus consilio, virisque fortissimis, ut obturarent capita fontium, qui erant extra urbem; et hoc omnium decernente sententia,

4. congregavit plurimam multitudinem, et obturaverunt cunctos fontes, et rivum, qui fluebat in medio terræ, dicentes: Ne veniant reges Assyriorum, et inveniant aquarum abundantiam.

5. Aedificavit quoque, agens industrie, omnem murum, qui fuerat dissipatus, et exstruxit turres desuper, et forinsecus alterum murum; instauravitque Mello in civitate David, et fecit universi generis armaturam et clypeos;

6. constituitque principes bellatorum in exercitu, et convocavit universos in platea portæ civitatis, ac locutus est ad cor eorum dicens:

7. Viriliter agite, et confortamini: nolite timere, nec paveatis regem Assyriorum, et universam multitudinem, quæ est cum eo: multo enim plures nobiscum sunt, quam cum illo.

8. Cum illo enim est brachium carneum: nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatque pro nobis. Confortatusque est populus hujuscemodi verbis Ezechiæ regis Juda.

9. Quæ postquam gesta sunt, misit Sennacherib, rex Assyriorum, servos suos in Jerusalem (ipse enim cum universo exercitu obsidebat Lachis) ad Ezechiam regem Juda, et ad omnem populum, qui erat in urbe, dicens:

10. Hæc dicit Sennacherib, rex Assyriorum: In quo habentes fiduciam sedetis obsessi in Jerusalem?

11. Num Ezechias decipit vos, ut tradat morti in fame et siti, affirmans, quod Dominus Deus vester liberet vos de manu regis Assyriorum?

12. Numquid non iste est Ezechias, qui destruxit excelsa illius, et altaria, et præcepit Juda et Jerusalem, dicens: Coram altari uno adorabitis, et in ipso comburetis incensum?

13. An ignoratis, quæ ego fecerim, et patres mei cunctis terrarum populis? numquid prævaluerunt dii gentium, omniumque terrarum liberare regionem suam de manu mea?

14. Quis est de universis diis gentium, quas vastaverunt patres mei, qui potuerit eruere populum suum de manu mea, ut possit etiam Deus vester eruere vos de hac manu?

15. Non vos ergo decipiat Ezechias, nec vana persuasione deludat: neque credatis ei. Si enim nullus potuit deus cunctarum gentium atque regnorum liberare populum suum de manu mea, et de manu patrum meo-

rum, consequenter nec Deus vester poterit eruere vos de manu mea.

16. Sed et alia multa locuti sunt servi ejus contra Dominum Deum, et contra Ezechiam servum ejus;

17. epistolas quoque scripsit plenas blasphemiæ in Dominum Deum Israel, et locutus est adversus eum: Sicut dii gentium ceterarum non potuerunt liberare populum suum de manu mea, sic et Deus Ezechiæ eruere non poterit populum suum de manu ista.

18. Insuper et clamore magno, lingua judaica contra populum, qui sedebat in muris Jerusalem personabat, ut terreret eos, et caperet civitatem.

19. Locutusque est contra Deum Jerusalem, sicut adversum deos populorum terræ, opera manuum hominum.

20. Oraverunt igitur Ezechias rex, et Isaias, filius Amos, prophetes adversum hanc blasphemiam, ac vociferati sunt usque in cœlum.

21. Et misit Dominus Angelum, qui percussit omnem virum robustum et bellatorem, et principem exercitus regis Assyriorum; reversusque est cum ignominia in terram suam. Cumque ingressus esset domum dei sui, filii, qui egressi fuerant de utero ejus, interfecerunt eum gladio. (*Tob.* 1, 21. *Is.* 37, 36.)

22. Salvavitque Dominus Ezechiam et habitatores Jerusalem de manu Sennacherib, regis Assyriorum, et de manu omnium, et præstitit eis quietem per circuitum.

23. Multi etiam deferebant hostias, et sacrificia Domino in Jerusalem, et munera Ezechiæ regi Juda, qui exaltatus est post hæc coram cunctis gentibus.

24. In diebus illis ægrotavit Ezechias usque ad mortem, et oravit Dominum; exaudivitque eum, et dedit ei signum. (IV. *Reg.* 20, 1.)

25. Sed non juxta beneficia, quæ acceperat, retribuit, quia elevatum est cor ejus; et facta est contra eum ira, et contra Judam et Jerusalem.

26. Humiliatusque est postea eo, quod exaltatum fuisset cor ejus, tam ipse, quam habitatores Jerusalem; et idcirco non venit super eos ira Domini in diebus Ezechiæ.

27. Fuit autem Ezechias dives, et inclytus valde, et thesauros sibi plurimos congregavit argenti et auri et lapidis pretiosi, aromatum et armorum universi generis, et vasorum magni pretii.

28. Apothecas quoque frumenti, vini et olei, et præsepia omnium jumentorum, caulasque pecorum,

29. et urbes ædificavit sibi; habebat quippe greges ovium, et armentorum innumerabiles eo, quod dedisset ei Dominus substantiam multam nimis.

30. Ipse est Ezechias, qui obturavit superiorem fontem aquarum Gihon, et avertit eas subter ad occidentem urbis David; in omnibus operibus suis fecit prospere, quæ voluit.

31. Attamen in legatione principum Babylonis, qui missi fuerant ad eum, ut interrogarent de portento, quod acciderat super terram, dereliquit eum Deus, ut tentaretur, et nota fierent omnia, quæ erant in corde ejus.

32. Reliqua autem sermonum Ezechiæ, et misericordiarum ejus scripta sunt in visione Isaiæ, filii Amos prophetæ, et in Libro regum Juda et Israel.

33. Dormivitque Ezechias cum patribus suis, et sepelierunt eum super sepulcra filiorum David; et celebravit ejus exequias universus Juda, et omnes habitatores Jerusalem; regnavitque Manasses filius ejus pro eo.

CAPUT XXXIII.

1. Duodecim annorum erat Manasses, cum regnare cœpisset, et quinquaginta quinque annis regnavit in Jerusalem. (IV. *Reg.* 21, 1.)

2. Fecit autem malum coram Domino juxta abominationes gentium, quas subvertit Dominus coram filiis Israel;

3. et conversus instauravit excelsa, quæ demolitus fuerat Ezechias pater ejus, construxitque aras Baalim, et

fecit lucos, et adoravit omnem militiam cœli, et coluit eam.

4. Aedificavit quoque altaria in domo Domini, de qua dixerat Dominus: In Jerusalem erit nomen meum in æternum. (II. *Reg.* 7, 10.)

5. Aedificavit autem ea cuncto exercitui cœli in duobus atriis domus Domini.

6. Transireque fecit filios suos per ignem in valle Benennom, observabat somnia, sectabatur auguria, maleficis artibus inserviebat, habebat secum magos et incantatores; multaque mala operatus est coram Domino, ut irritaret eum.

7. Sculptile quoque, et conflatile signum posuit in domo Dei, de qua locutus est Deus ad David et ad Salomonem filium ejus, dicens: In domo hac et in Jerusalem, quam elegi de cunctis tribubus Israel, ponam nomen meum in sempiternum, (III. *Reg.* 8, 18.)

8. et moveri non faciam pedem Israel de terra, quam tradidi patribus eorum; ita dumtaxat, si custodierint facere, quæ præcepi eis, cunctamque legem et ceremonias atque judicia per manum Moysi.

9. Igitur Manasses seduxit Judam, et habitatores Jerusalem, ut facerent malum super omnes gentes, quas subverterat Dominus a facie filiorum Israel.

10. Locutusque est Dominus ad eum et ad populum illius; et attendere noluerunt.

11. Idcirco superinduxit eis principes exercitus regis Assyriorum; ceperuntque Manassen, et vinctum catenis atque compedibus duxerunt in Babylonem.

12. Qui postquam coangustatus est, oravit Dominum Deum suum, et egit pœnitentiam valde coram Deo patrum suorum.

13. Deprecatusque est eum, et obsecravit intente; et exaudivit orationem ejus, reduxitque eum Jerusalem in regnum suum, et cognovit Manasses, quod Dominus ipse esset Deus.

14. Post hæc ædificavit murum extra civitatem David ad occidentem Gihon in convalle, ab introitu portæ piscium per circuitum usque ad Ophel, et exaltavit illum vehementer; constituitque principes exercitus in cunctis civitatibus Juda munitis,

15. et abstulit deos alienos, et simulacrum de domo Domini, aras quoque, quas fecerat in monte domus Domini et in Jerusalem; et projecit omnia extra urbem.

16. Porro instauravit altare Domini, et immolavit super illud victimas et pacifica et laudem; præcepitque Judæ, ut serviret Domino Deo Israel.

17. Attamen adhuc populus immolabat in excelsis Domino Deo suo.

18. Reliqua autem gestorum Manasse, et obsecratio ejus ad Deum suum, verba quoque Videntium, qui loquebantur ad eum in nomine Domini Dei Israel, continentur in sermonibus regum Israel.

19. Oratio quoque ejus, et exauditio, et cuncta peccata atque contemtus, loca etiam, in quibus ædificavit excelsa, et fecit lucos et statuas, antequam ageret pœnitentiam, scripta sunt in sermonibus Hozai.

20. Dormivit ergo Manasses cum patribus suis, et sepelierunt eum in domo sua; regnavitque pro eo filius ejus Amon. (IV. *Reg.* 21, 19.)

21. Viginti duorum annorum erat Amon, cum regnare cœpisset, et duobus annis regnavit in Jerusalem.

22. Fecitque malum in conspectu Domini, sicut fecerat Manasses pater ejus; et cunctis idolis, quæ Manasses fuerat fabricatus, immolavit atque servivit.

23. Et non est reveritus faciem Domini, sicut reveritus est Manasses pater ejus; et multo majora deliquit.

24. Cumque conjurassent adversus eum servi sui, interfecerunt eum in domo sua.

25. Porro reliqua populi multitudo, cæsis iis, qui Amon percusserant, constituit regem Josiam filium ejus pro eo.

CAPUT XXXIV.

1. Octo annorum erat Josias, cum regnare cœpisset, et triginta et uno anno regnavit in Jerusalem. *

2. Fecitque, quod erat rectum, in conspectu Domini, et ambulavit in viis David patris sui; non declinavit neque ad dexteram, neque ad sinistram. * (IV. *Reg.* 22, 1.)

3. Octavo autem anno regni sui, cum adhuc esset puer, cœpit quærere Deum patris sui David; et duodecimo anno, postquam regnare cœperat, mundavit Judam et Jerusalem ab excelsis et lucis, simulacrisque et sculptilibus.

4. Destruxeruntque coram eo aras Baalim, et simulacra, quæ superposita fuerant, demoliti sunt; lucos etiam, et sculptilia succidit atque comminuit, et super tumulos eorum, qui eis immolare consueverant, fragmenta dispersit.

5. Ossa præterea sacerdotum combussit in altaribus idolorum, mundavitque Judam et Jerusalem.

6. Sed et in urbibus Manasse et Ephraim et Simeon usque Nephthali cuncta subvertit.

7. Cumque altaria dissipasset, et lucos et sculptilia contrivisset in frusta, cunctaque delubra demolitus esset de universa terra Israel, reversus est in Jerusalem.

8. Igitur anno octavo decimo regni sui, mundata jam terra et templo Domini, misit Saphan, filium Eseliæ, et Maasiam, principem civitatis, et Joha, filium Joachaz, a commentariis, ut instaurarent domum Domini Dei sui.

9. Qui venerunt ad Helciam sacerdotem magnum, acceptamque ab eo pecuniam, quæ illata fuerat in domum Domini, et quam congregáverant Levitæ, et janitores de Manasse et Ephraim et universis reliquiis Israel, ab omni quoque Juda et Benjamin, et habitatoribus Jerusalem,

10. tradiderunt in manibus eorum, qui præerant operariis in domo Domini, ut instaurarent templum, et infirma quæque sarcirent.

11. At illi dederunt eam artificibus, et cæmentariis, ut emerent lapides de lapicidinis, et ligna ad commissuras ædificii, et ad contignationem domorum, quas destruxerant reges Juda.

12. Qui fideliter cuncta faciebant. Erant autem præpositi operantium: Jahat et Abdias de filiis Merari, Zacharias et Mosollam de filiis Caath, qui urgebant opus; omnes Levitæ scientes organis canere.

13. Super eos vero, qui ad diversos usus onera portabant, erant scribæ et magistri de Levitis janitores.

14. Cumque efferrent pecuniam, quæ illata fuerat in templum Domini, reperit Helcias sacerdos Librum legis Domini per manum Moysi;

15. et ait ad Saphan scribam: Librum legis inveni in domo Domini; et tradidit ei.

16. At ille intulit volumen ad regem, et nuntiavit ei dicens: Omnia, quæ dedisti in manu servorum tuorum, ecce, complentur.

17. Argentum, quod repertum est in domo Domini, conflaverunt; datumque est præfectis artificum et diversa opera fabricantium.

18. Præterea tradidit mihi Helcias sacerdos hunc librum. Quem cum rege præsente recitasset,

19. audissetque ille verba legis, scidit vestimenta sua,

20. et præcepit Helciæ et Ahicam, filio Saphan, et Abdon, filio Micha, Saphan quoque scribæ, et Asaæ servo regis, dicens:

21. Ite, et orate Dominum pro me et pro reliquiis Israel et Juda super universis sermonibus libri istius, qui repertus est: magnus enim furor Domini stillavit super nos, eo quod non custodierint patres nostri verba Domini, ut facerent omnia, quæ scripta sunt in isto volumine.

22. Abiit ergo Helcias, et hi, qui simul a rege missi fuerant, ad Holdam prophetidem, uxorem Sellum, filii Thecuath, filii Hasra, custodis vestium, quæ habitabat in Jerusalem in Secunda; et locuti sunt ei verba, quæ supra narravimus.

23. At illa respondit eis: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Dicite viro, qui misit vos ad me:
24. Hæc dicit Dominus: Ecce, ego inducam mala super locum istum, et super habitatores ejus, cunctaque maledicta, quæ scripta sunt in libro hoc, quem legerunt coram rege Juda. (IV. *Reg.* 22, 15.)
25. Quia dereliquerunt me, et sacrificaverunt diis alienis, ut me ad iracundiam provocarent in cunctis operibus manuum suarum, idcirco stillabit furor meus super locum istum, et non extinguetur.
26. Ad regem autem Juda, qui misit vos pro Domino deprecando, sic loquimini: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Quoniam audisti verba voluminis,
27. atque emollitum est cor tuum, et humiliatus es in conspectu Dei super his, quæ dicta sunt contra locum hunc et habitatores Jerusalem, reveritusque faciem meam scidisti vestimenta tua, et flevisti coram me: ego quoque exaudivi te, dicit Dominus.
28. Jam enim colligam te ad patres tuos, et infereris in sepulcrum tuum in pace: nec videbunt oculi tui omne malum, quod ego inducturus sum super locum istum et super habitatores ejus. Retulerunt itaque regi cuncta, quæ dixerat. (IV. *Reg.* 23, 1.)
29. At ille convocatis universis majoribus natu Juda et Jerusalem,
30. ascendit in domum Domini, unaque omnes viri Juda et habitatores Jerusalem, sacerdotes et Levitæ et cunctus populus a minimo usque ad maximum. Quibus audientibus in domo Domini, legit rex omnia verba voluminis,
31. et stans in tribunali suo, percussit fœdus coram Domino, ut ambularet post eum, et custodiret præcepta et testimonia et justificationes ejus in toto corde suo et in tota anima sua, faceretque, quæ scripta sunt in volumine illo, quod legerat.
32. Adjuravit quoque super hoc omnes, qui reperti fuerant in Jerusalem et Benjamin; et fecerunt habitatores Jerusalem juxta pactum Domini Dei patrum suorum.
33. Abstulit ergo Josias cunctas abominationes de universis regionibus filiorum Israel, et fecit omnes, qui residui erant in Israel, servire Domino Deo suo. Cunctis diebus ejus non recesserunt a Domino Deo patrum suorum.

CAPUT XXXV.

1. Fecit autem Josias in Jerusalem Phase Domino, quod immolatum est quarta decima die mensis primi, *
2. et constituit sacerdotes in officiis suis, hortatusque est eos, ut ministrarent in domo Domini.
3. Levitis quoque, ad quorum eruditionem omnis Israel sanctificabatur Domino, locutus est: Ponite arcam in sanctuario templi, quod ædificavit Salomon filius David rex Israel, nequaquam enim eam ultra portabitis: nunc autem ministrate Domino Deo vestro, et populo ejus Israel. * (IV. *Reg.* 23, 21.)
4. Et præparate vos per domos, et cognationes vestras in divisionibus singulorum, sicut præcepit David rex Israel, et descripsit Salomon filius ejus.
5. Et ministrate in sanctuario per familias turmasque Leviticas,
6. et sanctificati immolate Phase: fratres etiam vestros, ut possint juxta verba, quæ locutus est Dominus in manu Moysi facere, præparate.
7. Dedit præterea Josias omni populo, qui ibi fuerat inventus in solemnitate Phase, agnos et hœdos de gregibus, et reliqui pecoris triginta millia, boum quoque tria millia; hæc de regis universa substantia.
8. Duces quoque ejus, sponte quod voverant, obtulerunt, tam populo quam sacerdotibus et Levitis. Porro Helcias et Zacharias et Jahiel, principes domus Domini, dederunt sacerdotibus ad faciendum Phase pecora commixtim duo millia sexcenta, et boves trecentos.
9. Chonenias autem et Semeias, etiam Nathanael fratres ejus, nec

non Hasabias et Jehiel et Jozabad, principes Levitarum, dederunt ceteris Levitis ad celebrandum Phase quinque millia pecorum, et boves quingentos.
10. Præparatumque est ministerium, et steterunt sacerdotes in officio suo; Levitæ quoque in turmis, juxta regis imperium.
11. Et immolatum est Phase; asperseruntque sacerdotes manu sua sanguinem, et Levitæ detraxerunt pelles holocaustorum,
12. et separaverunt ea, ut darent per domos et familias singulorum, et offerrentur Domino, sicut scriptum est in libro Moysi; de bobus quoque fecerunt similiter.
13. Et assaverunt Phase super ignem, juxta quod in lege scriptum est; pacificas vero hostias coxerunt in lebetibus, et cacabis et ollis, et festinato distribuerunt universæ plebi;
14. sibi autem, et sacerdotibus postea paraverunt, nam in oblatione holocaustorum et adipum usque ad noctem sacerdotes fuerunt occupati; unde Levitæ sibi, et sacerdotibus filiis Aaron paraverunt novissimis.
15. Porro cantores filii Asaph stabant in ordine suo, juxta præceptum David et Asaph et Heman et Idithun, prophetarum regis; janitores vero per portas singulas observabant, ita ut nec puncto quidem discederent a ministerio; quam ob rem et fratres eorum Levitæ paraverunt eis cibus.
16. Omnis igitur cultura Domini rite completa est in die illa, ut facerent Phase, et offerrent holocausta super altare Domini, juxta præceptum regis Josiæ.
17. Feceruntque filii Israel, qui reperti fuerant ibi, Phase in tempore illo, et solemnitatem azymorum septem diebus.
18. Non fuit Phase simile huic in Israel a diebus Samuelis prophetæ; sed nec quisquam de cunctis regibus Israel fecit Phase, sicut Josias sacerdotibus et Levitis et omni Judæ et Israel, qui repertus fuerat, et habitantibus in Jerusalem.
19. Octavo decimo anno regni Josiæ hoc Phase celebratum est.
20. Postquam instauraverat Josias templum, ascendit Nechao, rex Aegypti, ad pugnandum in Charcamis juxta Euphraten; et processit in occursum ejus Josias. (IV. *Reg.* 23,29.)
21. At ille, missis ad eum nuntiis, ait: Quid mihi et tibi est, rex Juda? non adversum te hodie venio, sed contra aliam pugno domum, ad quam me Deus festinato ire præcepit: desine adversum Deum facere, qui mecum est, ne interficiat te.
22. Noluit Josias reverti, sed præparavit contra eum bellum, nec acquievit sermonibus Nechao ex ore Dei; verum perrexit, ut dimicaret in campo Mageddo. (*Zach.* 12, 11.)
23. Ibique vulneratus a sagittariis, dixit pueris suis: Educite me de prœlio, quia oppido vulneratus sum.
24. Qui transtulerunt eum de curru in alterum currum, qui sequebatur eum more regio, et asportaverunt eum in Jerusalem; mortuusque est, et sepultus in mausoleo patrum suorum; et universus Juda et Jerusalem luxerunt eum;
25. Jeremias maxime, cujus omnes cantores atque cantatrices usque in præsentem diem lamentationes super Josiam replicant; et quasi lex obtinuit in Israel: Ecce scriptum fertur in lamentationibus.
26. Reliqua autem sermonum Josiæ et misericordiarum ejus, quæ lege præcepta sunt Domini,
27. opera quoque illius prima et novissima, scripta sunt in Libro regum Juda et Israel.

CAPUT XXXVI.

1. Tulit ergo populus terræ Joachaz filium Josiæ, et constituit regem pro patre suo in Jerusalem.*
2. Viginti trium annorum erat Joachaz, cum regnare cœpisset, et tribus mensibus regnavit in Jerusalem.* (IV. *Reg.* 23, 30.)
3. Amovit autem eum rex Aegypti, cum venisset in Jerusalem, et condemnavit terram centum talentis argenti, et talento auri.
4. Constituitque pro eo regem Eliakim, fratrem ejus, super Judam et Jerusalem, et vertit nomen ejus Joakim;

ipsum vero Joachaz tulit secum, et abduxit in Aegyptum.

5. Viginti quinque annorum erat Joakim, cum regnare cœpisset, et undecim annis regnavit in Jerusalem; fecitque malum coram Domino Deo suo.

6. Contra hunc ascendit Nabuchodonosor, rex Chaldæorum, et vinctum catenis duxit in Babylonem.

7. Ad quam et vasa Domini transtulit, et posuit ea in templo suo.

8. Reliqua autem verborum Joakim, et abominationum ejus, quas operatus est, et quæ inventa sunt in eo, continentur in Libro regum Juda et Israel. Regnavit autem Joachin filius ejus pro eo.

9. Octo annorum erat Joachin, cum regnare cœpisset, et tribus mensibus, ac decem diebus regnavit in Jerusalem; fecitque malum in conspectu Domini.

10. Cumque anni circulus volveretur, misit Nabuchodonosor rex, qui adduxerunt eum in Babylonem, asportatis simul pretiosissimis vasis domus Domini; regem vero constituit Sedeciam, patruum ejus, super Judam et Jerusalem. (IV. *Reg.* 24, 17.)

11. Viginti et unius anni erat Sedecias, cum regnare cœpisset, et undecim annis regnavit in Jerusalem.

12. Fecitque malum in oculis Domini Dei sui, nec erubuit faciem Jeremiæ prophetæ, loquentis ad se ex ore Domini.

13. A rege quoque Nabuchodonosor recessit, qui adjuraverat eum per Deum; et induravit cervicem suam et cor, ut non reverteretur ad Dominum Deum Israel.

14. Sed et universi principes sacerdotum, et populus prævaricati sunt inique juxta universas abominationes gentium, et polluerunt domum Domini, quam sanctificaverat sibi in Jerusalem.

15. Mittebat autem Dominus Deus patrum suorum ad illos per manum nuntiorum suorum de nocte consurgens, et quotidie commonens, eo quod parceret populo et habitaculo suo.

16. At illi subsannabant nuntios Dei, et parvipendebant sermones ejus, illudebantque prophetis, donec ascenderet furor Domini in populum ejus, et esset nulla curatio.

17. Adduxit enim super eos regem Chaldæorum, et interfecit juvenes eorum gladio in domo sanctuarii sui; non est misertus adolescentis, et virginis et senis, nec decrepiti quidem, sed omnes tradidit in manibus ejus.

18. Universaque vasa domus Domini tam majora, quam minora, et thesauros templi et regis et principum transtulit in Babylonem. *

19. Incenderunt hostes domum Dei, destruxeruntque murum Jerusalem, universas turres combusserunt, et quidquid pretiosum fuerat, demoliti sunt. * (IV. *Reg.* 25, 14.)

20. Si quis evaserat gladium, ductus in Babylonem, servivit regi et filiis ejus, donec imperaret rex Persarum,

21. et compleretur sermo Domini ex ore Jeremiæ, et celebraret terra sabbata sua; cunctis enim diebus desolationis egit sabbatum, usque dum complerentur septuaginta anni.

22. Anno autem primo Cyri regis Persarum ad explendum sermonem Domini, quem locutus fuerat per os Jeremiæ, suscitavit Dominus spiritum Cyri regis Persarum, qui jussit prædicari in universo regno suo etiam per scripturam, dicens: (*Jer.* 25, 11.)

23. Hæc dicit Cyrus rex Persarum: Omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus cœli, et ipse præcepit mihi, ut ædificarem ei domum in Jerusalem, quæ est in Judæa: quis ex vobis est in omni populo ejus? sit Dominus Deus suus cum eo, et ascendat.

LIBER PRIMUS ESDRÆ.

CAPUT I.

1. In anno primo Cyri, regis Persarum, ut compleretur verbum Domini ex ore Jeremiæ, suscitavit Dominus spiritum Cyri regis Persarum; et traduxit vocem in omni regno suo, etiam per scripturam, dicens: (II. *Par.* 36, 22. *Jer.* 25, 11.)

2. Hæc dicit Cyrus rex Persarum: Omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus cœli, et ipse præcepit mihi, ut ædificarem ei domum in Jerusalem, quæ est in Judæa.

3. Quis est in vobis de universo populo ejus? sit Deus illius cum ipso: ascendat in Jerusalem, quæ est in Judæa, et ædificet domum Domini Dei Israel: ipse est Deus, qui est in Jerusalem.

4. Et omnes reliqui in cunctis locis, ubicumque habitant, adjuvent eum viri de loco suo argento et auro, et substantia, et pecoribus: excepto quod voluntarie offerunt templo Dei, quod est in Jerusalem.

5. Et surrexerunt principes patrum de Juda et Benjamin, et sacerdotes et Levitæ, et omnis, cujus Deus suscitavit spiritum, ut ascenderent ad ædificandum templum Domini, quod erat in Jerusalem.

6. Universique, qui erant in circuitu, adjuverunt manus eorum in vasis argenteis et aureis, in substantia et jumentis, in supellectili, exceptis his, quæ sponte obtulerant.

7. Rex quoque Cyrus protulit vasa templi Domini, quæ tulerat Nabuchodonosor de Jerusalem, et posuerat ea in templo dei sui.

8. Protulit autem ea Cyrus, rex Persarum, per manum Mithridatis filii Gazabar, et annumeravit ea Sassabasar principi Juda.

9. Et hic est numerus eorum: Phialæ aureæ triginta, phialæ argenteæ mille, cultri viginti novem, scyphi aurei triginta,

10. scyphi argentei secundi quadringenti decem; vasa alia mille.

11. Omnia vasa aurea et argentea quinque millia quadringenta; universa tulit Sassabasar cum his, qui ascendebant de transmigratione Babylonis in Jerusalem.

CAPUT II.

1. Hi sunt autem provinciæ filii, qui ascenderunt de captivitate, quam transtulerat Nabuchodonosor, rex Babylonis, in Babylonem, et reversi sunt in Jerusalem et Judam; unusquisque in civitatem suam. *

2. Qui venerunt cum Zorobabel: Josue, Nehemia, Saraja, Rahelaja, Mardochai, Belsan, Mesphar, Beguai, Rehum, Baana. Numerus virorum populi Israel: * (II. *Esdr.* 7, 6.)

3. Filii Pharos, duo millia centum septuaginta duo.

4. Filii Sephatia, trecenti septuaginta duo.

5. Filii Area, septingenti septuaginta quinque.

6. Filii Phahath Moab, filiorum Josue: Joab, duo millia octingenti duodecim.

7. Filii Aelam, mille ducenti quinquaginta quatuor.

8. Filii Zethua, nongenti quadraginta quinque.

9. Filii Zachai, septingenti sexaginta.

10. Filii Bani, sexcenti quadraginta duo.

11. Filii Bebai, sexcenti viginti tres.

12. Filii Azgad, mille ducenti viginti duo.

13. Filii Adonicam, sexcenti sexaginta sex.

14. Filii Beguai, duo millia quinquaginta sex.

15. Filii Adin, quadringenti quinquaginta quatuor.

16. Filii Ather, qui erant ex Ezechia, nonaginta octo.

17. Filii Besai, trecenti viginti tres.

18. Filii Jora, centum duodecim.

19. Filii Hasum, ducenti viginti tres.

20. Filii Gebbar, nonaginta quinque.

21. Filii Bethlehem, centum viginti tres.
22. Viri Netupha quinquaginta sex.
23. Viri Anathoth, centum viginti octo.
24. Filii Azmaveth, quadraginta duo.
25. Filii Cariathiarim, Cephira et Beroth, septingenti quadraginta tres.
26. Filii Rama et Gabaa, sexcenti viginti unus.
27. Viri Machmas, centum viginti duo.
28. Viri Bethel et Hai, ducenti viginti tres.
29. Filii Nebo, quinquaginta duo.
30. Filii Megbis, centum quinquaginta sex.
31. Filii Aelam alterius, mille ducenti quinquaginta quatuor.
32. Filii Harim, trecenti viginti.
33. Filii Lod, Hadid et Ono, septingenti viginti quinque.
34. Filii Jericho, trecenti quadraginta quinque.
35. Filii Senaa, tria millia sexcenti triginta.
36. Sacerdotes: Filii Jadaja in domo Josue, nongenti septuaginta tres.
37. Filii Emmer, mille quinquaginta duo.
38. Filii Pheshur, mille ducenti quadraginta septem.
39. Filii Harim, mille decem et septem.
40. Levitæ: Filii Josue et Cedmihel, filiorum Odoviæ, septuaginta quatuor.
41. Cantores: Filii Asaph, centum viginti octo.
42. Filii janitorum: Filii Sellum, filii Ater, filii Telmon, filii Accub, filii Hatita, filii Sobai: universi centum triginta novem.
43. Nathinæi: Filii Siha, filii Hasupha, filii Thabbaoth,
44. filii Ceros, filii Siaa, filii Phadon,
45. filii Lebana, filii Hagaba, filii Accub,
46. filii Hagab, filii Semlai, filii Hanan,
47. filii Gaddel, filii Gaher, filii Raaja,
48. filii Rasin, filii Necoda, filii Gazam,
49. filii Aza, filii Phasea, filii Besee,
50. filii Asena, filii Munim, filii Nephusim,
51. filii Bacbuc, filii Hacupha, filii Harhur,
52. filii Besluth, filii Mahida, filii Harsa,
53. filii Bercos, filii Sisara, filii Thema,
54. filii Nasia, filii Hatipha.
55. Filii servorum Salomonis: Filii Sotai, filii Sopheret, filii Pharuda,
56. filii Jala, filii Dercon, filii Geddel,
57. filii Saphatia, filii Hatil, filii Phochereth, qui erant de Asebaim, filii Ami;
58. omnes Nathinæi, et filii servorum Salomonis, trecenti nonaginta duo.
59. Et hi, qui ascenderunt de Thelmala, Thelharsa, Cherub et Adon et Emer, et non potuerunt indicare domum patrum suorum et semen suum, utrum ex Israel essent:
60. Filii Dalaja, filii Tobia, filii Necoda, sexcenti quinquaginta duo.
61. Et de filiis sacerdotum: Filii Hobia, filii Accos, filii Berzellai, qui accepit de filiabus Berzellai Galaaditis, uxorem, et vocatus est nomine eorum;
62. hi quæsierunt scripturam genealogiæ suæ, et non invenerunt, et ejecti sunt de sacerdotio.
63. Et dixit Athersatha eis, ut non comederent de Sancto sanctorum, donec surgeret sacerdos doctus atque perfectus. (II. *Esdr.* 7, 65.)
64. Omnis multitudo quasi unus: quadraginta duo millia trecenti sexaginta;
65. exceptis servis eorum, et ancillis, qui erant septem millia trecenti triginta septem; et in ipsis cantores, atque cantatrices ducenti.
66. Equi eorum septingenti triginta sex, muli eorum, ducenti quadraginta quinque;
67. cameli eorum, quadringenti triginta quinque; asini eorum, sex millia septingenti viginti.

68. Et de principibus patrum, cum ingrederentur templum Domini, quod est in Jerusalem, sponte obtulerunt in domum Dei ad exstruendam eam in loco suo.
69. Secundum vires suas dederunt impensas operis: auri solidos sexaginta millia et mille, argenti mnas quinque millia, et vestes sacerdotales centum.
70. Habitaverunt ergo sacerdotes et Levitæ, et de populo et cantores et janitores, et Nathinæi in urbibus suis, universusque Israel in civitatibus suis.

CAPUT III.

1. Jamque venerat mensis septimus, et erant filii Israel in civitatibus suis; congregatus est ergo populus quasi vir unus in Jerusalem.
2. Et surrexit Josue, filius Josedec, et fratres ejus sacerdotes, et Zorobabel filius Salathiel, et fratres ejus, et ædificaverunt altare Dei Israel, ut offerrent in eo holocautomata, sicut scriptum est in lege Moysi, viri Dei.
3. Collocaverunt autem altare Dei super bases suas, deterrentibus eos per circuitum populis terrarum, et obtulerunt super illud holocaustum Domino mane et vespere.
4. Feceruntque solemnitatem tabernaculorum, sicut scriptum est, et holocaustum diebus singulis, per ordinem secundum præceptum opus diei in die suo.
5. Et post hæc holocaustum juge, tam in Calendis, quam in universis solemnitatibus Domini, quæ erant consecratæ, et in omnibus, in quibus ultro offerebatur munus Domino.
6. A primo die mensis septimi cœperunt offerre holocaustum Domino; porro templum Dei nondum fundatum erat.
7. Dederunt autem pecunias latomis et cæmentariis, cibum quoque, et potum et oleum Sidoniis Tyriisque, ut deferrent ligna cedrina de Libano ad mare Joppe, juxta quod præceperat Cyrus rex Persarum eis.
8. Anno autem secundo adventus eorum ad templum Dei in Jerusalem mense secundo cœperunt Zorobabel, filius Salathiel, et Josue, filius Josedec, et reliqui de fratribus eorum sacerdotes et Levitæ, et omnes, qui venerant de captivitate in Jerusalem, et constituerunt Levitas a viginti annis et supra, ut urgerent opus Domini.
9. Stetitque Josue et filii ejus, et fratres ejus, Cedmihel, et filii ejus, et filii Juda, quasi vir unus, ut instarent super eos, qui faciebant opus in templo Dei; filii Henadad, et filii eorum, et fratres eorum Levitæ.
10. Fundato igitur a cæmentariis templo Domini, steterunt sacerdotes in ornatu suo cum tubis, et Levitæ filii Asaph in cymbalis, ut laudarent Deum per manus David regis Israel.
11. Et concinebant in hymnis et confessione Domino: Quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia ejus super Israel. Omnis quoque populus vociferabatur clamore magno in laudando Dominum, eo quod fundatum esset templum Domini;
12. plurimi etiam de sacerdotibus et Levitis, et principes patrum, et seniores, qui viderant templum prius, cum fundatum esset, et hoc templum in oculis eorum, flebant voce magna; et multi, vociferantes in lætitia, elevabant vocem.
13. Nec poterat quisquam agnoscere vocem clamoris lætantium et vocem fletus populi; commixtim enim populus vociferabatur clamore magno, et vox audiebatur procul.

CAPUT IV.

1. Audierunt autem hostes Judæ et Benjamin, quia filii captivitatis ædificarent templum Domino Deo Israel,
2. et accedentes ad Zorobabel et ad principes patrum dixerunt eis: Aedificemus vobiscum, quia ita ut vos, quærimus Deum vestrum: ecce nos immolavimus victimas a diebus Asor Haddan, regis Assur, qui adduxit nos huc.
3. Et dixit eis Zorobabel et Josue,

et reliqui principes patrum Israel: Non est vobis et nobis, ut ædificemus domum Deo nostro, sed nos ipsi soli ædificabimus Domino Deo nostro, sicut præcepit nobis Cyrus rex Persarum.

4. Factum est igitur, ut populus terræ impediret manus populi Judæ, et turbaret eos in ædificando.

5. Conduxerunt autem adversus eos consiliatores, ut destruerent consilium eorum omnibus diebus Cyri regis Persarum, et usque ad regnum Darii, regis Persarum.

6. In regno autem Assueri, in principio regni ejus, scripserunt accusationem adversus habitatores Judæ et Jerusalem.

7. Et in diebus Artaxerxis scripsit Beselam Mithridates, et Thabeel, et reliqui, qui erant in consilio eorum, ad Artaxerxem regem Persarum; epistola autem accusationis scripta erat syriace, et legebatur sermone syro.

8. Reum Beelteem, et Samsai scriba scripserunt epistolam unam de Jerusalem Artaxerxi regi, hujuscemodi:

9. Reum Beelteem, et Samsai scriba, et reliqui consiliatores eorum, Dinæi, et Apharsathachæi, Terphalæi, Apharsæi, Erchuæi, Babylonii, Susanechæi, Dievi, et Aelamitæ,

10. et ceteri de gentibus, quas transtulit Asenaphar magnus et gloriosus, et habitare eas fecit in civitatibus Samariæ, et in reliquis regionibus trans flumen in pace:

11. (hoc est exemplar epistolæ, quam miserunt ad eum) Artaxerxi regi, servi tui, viri qui sunt trans fluvium, salutem dicunt.

12. Notum sit regi, quia Judæi, qui ascenderunt a te ad nos, venerunt in Jerusalem civitatem rebellem et pessimam, quam ædificant exstruentes muros ejus, et parietes componentes.

13. Nunc igitur notum sit regi, quia, si civitas illa ædificata fuerit, et muri ejus instaurati, tributum et vectigal et annuos reditus non dabunt: et usque ad reges hæc noxa perveniet.

14. Nos autem memores salis, quod in palatio comedimus, et quia læsiones regis videre nefas ducimus, idcirco misimus et nuntiavimus regi,

15. ut recenseas in libris historiarum patrum tuorum: et invenies scriptum in commentariis, et scies, quoniam urbs illa, urbs rebellis est, et nocens regibus et provinciis, et bella concitantur in ea ex diebus antiquis: quam ob rem et civitas ipsa destructa est.

16. Nuntiamus nos regi, quoniam, si civitas illa ædificata fuerit, et muri ipsius instaurati, possessionem trans fluvium non habebis.

17. Verbum misit rex ad Reum Beelteem, et Samsai scribam, et ad reliquos, qui erant in consilio eorum, habitatores Samariæ, et ceteris trans fluvium, salutem dicens et pacem.

18. Accusatio, quam misistis ad nos, manifeste lecta est coram me,

19. et a me præceptum est: et recensuerunt, inveneruntque, quoniam civitas illa a diebus antiquis adversum reges rebellat, et seditiones et prœlia concitantur in ea:

20. nam et reges fortissimi fuerunt in Jerusalem, qui et dominati sunt omni regioni, quæ trans fluvium est: tributum quoque et vectigal, et reditus accipiebant.

21. Nunc ergo audite sententiam: Prohibeatis viros illos, ut urbs illa non ædificetur, donec si forte a me jussum fuerit.

22. Videte, ne negligenter hoc impleatis, et paulatim crescat malum contra reges.

23. Itaque exemplum edicti Artaxerxis regis lectum est coram Reum Beelteem, et Samsai scriba, et consiliariis eorum; et abierunt festini in Jerusalem ad Judæos, et prohibuerunt eos in brachio et robore.

24. Tunc intermissum est opus domus Domini in Jerusalem, et non fiebat usque ad annum secundum regni Darii, regis Persarum.

CAPUT V.

1. Prophetaverunt autem Aggæus propheta, et Zacharias filius Addo,

prophetantes ad Judæos, qui erant in Judæa et Jerusalem, in nomine Dei Israel.
2. Tunc surrexerunt Zorobabel filius Salathiel, et Josue filius Josedec, et cœperunt ædificare templum Dei in Jerusalem, et cum eis prophetæ Dei adjuvantes eos.
3. In ipso autem tempore venit ad eos Thathanai, qui erat dux trans flumen, et Stharbuzanai, et consiliarii eorum, sicque dixerunt eis: Quis dedit vobis consilium, ut domum hanc ædificaretis, et muros ejus instauraretis?
4. Ad quod respondimus eis, quæ essent nomina hominum auctorum ædificationis illius.
5. Oculus autem Dei eorum factus est super senes Judæorum; et non potuerunt inhibere eos. Placuitque, ut res ad Darium referretur, et tunc satisfacerent adversus accusationem illam.
6. Exemplar epistolæ, quam misit Thathanai dux regionis trans flumen, et Stharbuzanai, et consiliatores ejus Apharsachæi, qui erant trans flumen, ad Darium regem.
7. Sermo, quem miserant ei, sic scriptus erat: Dario regi pax omnis.
8. Notum sit regi, isse nos ad Judæam provinciam, ad domum Dei magni, quæ ædificatur lapide impolito, et ligna ponuntur in parietibus, opusque illud diligenter exstruitur, et crescit in manibus eorum.
9. Interrogavimus ergo senes illos, et ita diximus eis: Quis dedit vobis potestatem, ut domum hanc ædificaretis, et muros hos instauraretis?
10. Sed et nomina eorum quæsivimus ab eis, ut nuntiaremus tibi, scripsimusque nomina eorum virorum, qui sunt principes in eis.
11. Hujuscemodi autem sermonem responderunt nobis, dicentes: Nos sumus servi Dei cœli et terræ, et ædificamus templum, quod erat exstructum ante hos annos multos, quodque rex Israel magnus ædificaverat, et exstruxerat.
12. Postquam autem ad iracundiam provocaverunt patres nostri Deum cœli, tradidit eos in manus Nabuchodonosor regis Babylonis Chaldæi, domum quoque hanc destruxit, et populum ejus transtulit in Babylonem.
13. Anno autem primo Cyri regis Babylonis, Cyrus rex proposuit edictum, ut domus Dei hæc ædificaretur.
14. Nam et vasa templi Dei aurea et argentea, quæ Nabuchodonosor tulerat de templo, quod erat in Jerusalem, et asportaverat ea in templum Babylonis, protulit Cyrus rex de templo Babylonis, et data sunt Sassabasar vocabulo, quem et principem constituit,
15. dixitque ei: Hæc vasa tolle, et vade, et pone ea in templo, quod est in Jerusalem, et domus Dei ædificetur in loco suo.
16. Tunc itaque Sassabasar ille venit et posuit fundamenta templi Dei in Jerusalem, et ex eo tempore usque nunc ædificatur, et necdum completum est.
17. Nunc ergo, si videtur regi bonum, recenseat in bibliotheca regis, quæ est in Babylone, utrumnam a Cyro rege jussum fuerit, ut ædificaretur domus Dei in Jerusalem: et voluntatem regis super hac re mittat ad nos.

CAPUT VI.

1. Tunc Darius rex præcepit; et recensuerunt in bibliotheca librorum, qui erant repositi in Babylone,
2. et inventum est in Ecbatanis, quod est castrum in Medena provincia volumen unum; talisque scriptus erat in eo commentarius:
3. Anno primo Cyri regis, Cyrus rex decrevit, ut domus Dei ædificaretur, quæ est in Jerusalem, in loco, ubi immolent hostias, et ut ponant fundamenta supportantia altitudinem cubitorum sexaginta, et latitudinem cubitorum sexaginta,
4. ordines de lapidibus impolitis tres, et sic ordines de lignis novis; sumtus autem de domo regis dabuntur.
5. Sed et vasa templi Dei aurea et argentea, quæ Nabuchodonosor tulerat de templo Jerusalem, et attulerat ea in Babylonem, reddantur,

et referantur in templum in Jerusalem in locum suum. Quæ et posita sunt in templo Dei.

6. Nunc ergo Thathanai dux regionis, quæ est trans flumen, Stharbuzanai, et consiliarii vestri Apharsachæi, qui estis trans flumen, procul recedite ab illis,

7. et dimittite fieri templum Dei illud a duce Judæorum, et a senioribus eorum, ut domum Dei illam ædificent in loco suo.

8. Sed et a me præceptum est, quid oporteat fieri a presbyteris Judæorum illis, ut ædificetur domus Dei, scilicet ut de arca regis, id est, de tributis, quæ dantur de regione trans flumen, studiose sumtus dentur viris illis, ne impediatur opus.

9. Quodsi necesse fuerit, et vitulos, et agnos, et hœdos in holocaustum Deo cœli, frumentum, sal, vinum et oleum, secundum ritum sacerdotum, qui sunt in Jerusalem, detur eis per singulos dies, ne sit in aliquo querimonia.

10. Et offerant oblationes Deo cœli, orentque pro vita regis et filiorum ejus.

11. A me ergo positum est decretum: Ut omnis homo, qui hanc mutaverit jussionem, tollatur lignum de domo ipsius, et erigatur, et configatur in eo, domus autem ejus publicetur.

12. Deus autem, qui habitare fecit nomen suum ibi, dissipet omnia regna et populum, qui extenderit manum suam, ut repugnet, et dissipet domum Dei illam, quæ est in Jerusalem. Ego Darius statui decretum, quod studiose impleri volo.

13. Igitur Thathanai dux regionis trans flumen, Stharbuzanai, et consiliarii ejus, secundum quod præceperat Darius rex, sic diligenter executi sunt.

14. Seniores autem Judæorum ædificabant et prosperabantur juxta prophetiam Aggæi prophetæ, et Zachariæ, filii Addo, et ædificaverunt et construxerunt, jubente Deo Israel, et jubente Cyro et Dario et Artaxerxe, regibus Persarum;

15. et compleverunt domum Dei istam, usque ad diem tertium mensis Adar, qui est annus sextus regni Darii regis.

16. Fecerunt autem filii Israel, sacerdotes et Levitæ, et reliqui filiorum transmigrationis, dedicationem domus Dei in gaudio.

17. Et obtulerunt in dedicationem domus Dei, vitulos centum, arietes ducentos, agnos quadringentos, hircos caprarum pro peccato totius Israel duodecim, juxta numerum tribuum Israel.

18. Et statuerunt sacerdotes in ordinibus suis, et Levitas in vicibus suis super opera Dei in Jerusalem, sicut scriptum est in libro Moysi. (*Num.* 3, 6.—8, 9.)

19. Fecerunt autem filii Israel transmigrationis, Pascha, quartadecima die mensis primi.

20. Purificati enim fuerant sacerdotes et Levitæ quasi unus; omnes mundi ad immolandum pascha universis filiis transmigrationis, et fratribus suis sacerdotibus et sibi.

21. Et comederunt filii Israel, qui reversi fuerant de transmigratione, et omnes, qui se separaverant a coinquinatione gentium terræ ad eos, ut quærerent Dominum Deum Israel.

22. Et fecerunt solemnitatem azymorum septem diebus in lætitia, quoniam lætificaverat eos Dominus, et converterat cor regis Assur ad eos, ut adjuvaret manus eorum in opere domus Domini Dei Israel.

CAPUT VII.

1. Post hæc autem verba in regno Artaxerxis, regis Persarum, Esdras filius Sarajæ, filii Azariæ, filii Helciæ,

2. filii Sellum, filii Sadoc, filii Achitob,

3. filii Amariæ, filii Azariæ, filii Marajoth,

4. filii Zarahiæ, filii Ozi, filii Bocci,

5. filii Abisue, filii Phinees, filii Eleazar, filii Aaron sacerdotis ab initio.

6. Ipse Esdras ascendit de Babylone, et ipse scriba velox in lege Moysi, quam Dominus Deus dedit

Israel, et dedit ei rex, secundum manum Domini Dei ejus super eum, omnem petitionem ejus.

7. Et ascenderunt de filiis Israel et de filiis sacerdotum, et de filiis Levitarum, et de cantoribus, et de janitoribus, et de Nathinæis in Jerusalem anno septimo Artaxerxis regis.

8. Et venerunt in Jerusalem, mense quinto, ipse est annus septimus regis,

9. quia in primo die mensis primi cœpit ascendere de Babylone, et in primo die mensis quinti venit in Jerusalem, juxta manum Dei sui bonam super se.

10. Esdras enim paravit cor suum, ut investigaret legem Domini, ut faceret et doceret in Israel præceptum et judicium.

11. Hoc est autem exemplar epistolæ edicti, quod dedit rex Artaxerxes Esdræ sacerdoti, scribæ erudito in sermonibus et præceptis Domini, et ceremoniis ejus in Israel:

12. Artaxerxes rex regum, Esdræ sacerdoti, scribæ legis Dei cœli doctissimo, salutem.

13. A me decretum est, ut cuicumque placuerit in regno meo de populo Israel, et de sacerdotibus ejus, et de Levitis ire in Jerusalem, tecum vadat.

14. A facie enim regis, et septem consiliatorum ejus missus es, ut visites Judæam et Jerusalem in lege Dei tui, quæ est in manu tua:

15. et ut feras argentum et aurum, quod rex, et consiliatores ejus sponte obtulerunt Deo Israel, cujus in Jerusalem tabernaculum est.

16. Et omne argentum et aurum, quodcumque inveneris in universa provincia Babylonis, et populus offerre voluerit, et de sacerdotibus, quæ sponte obtulerint domui Dei sui, quæ est in Jerusalem,

17. libere accipe, et studiose eme de hac pecunia vitulos, arietes, agnos et sacrificia et libamina eorum, et offer ea super altare templi Dei vestri, quod est in Jerusalem.

18. Sed et, si quid tibi et fratribus tuis placuerit de reliquo argento et auro, ut faciatis, juxta voluntatem Dei vestri, facite.

19. Vasa quoque, quæ dantur tibi in ministerium domus Dei tui, trade in conspectu Dei in Jerusalem.

20. Sed et cetera, quibus opus fuerit in domum Dei tui, quantumcumque necesse est, ut expendas, dabitur de thesauro, et de fisco regis,

21. et a me. Ego Artaxerxes rex statui atque decrevi omnibus custodibus arcæ publicæ, qui sunt trans flumen: Ut quodcumque petierit a vobis Esdras sacerdos, scriba legis Dei cœli, absque mora detis:

22. usque ad argenti talenta centum, et usque ad frumenti coros centum, et usque ad vini batos centum, et usque ad batos olei centum: sal vero absque mensura.

23. Omne quod ad ritum Dei cœli pertinet, tribuatur diligenter in domo Dei cœli, ne forte irascatur contra regnum regis et filiorum ejus.

24. Vobis quoque notum facimus de universis sacerdotibus, et Levitis, et cantoribus, et janitoribus, Nathinæis, et ministris domus Dei hujus, ut vectigal, et tributum, et annonas non habeatis potestatem imponendi super eos.

25. Tu autem, Esdra, secundum sapientiam Dei tui, quæ est in manu tua, constitute judices et præsides, ut judicent omni populo, qui est trans flumen, his videlicet, qui noverunt legem Dei tui: sed et imperitos docete libere.

26. Et omnis, qui non fecerit legem Dei tui, et legem regis diligenter: judicium erit de eo, sive in mortem, sive in exilium, sive in condemnationem substantiæ ejus, vel certe in carcerem.

27. Benedictus Dominus Deus patrum nostrorum, qui dedit hoc in corde regis, ut glorificaret domum Domini, quæ est in Jerusalem,

28. et in me inclinavit misericordiam suam coram rege et consiliatoribus ejus, et universis principibus regis potentibus: et ego confortatus manu Domini Dei mei, quæ erat in me, congregavi de Israel principes, qui ascenderent mecum.

CAPUT VIII.

1. Hi sunt ergo principes familiarum, et genealogia eorum, qui ascenderunt mecum in regno Artaxerxis regis de Babylone.
2. De filiis Phinees, Gersom; de filiis Ithamar, Daniel. De filiis David, Hattus.
3. De filiis Secheniæ, filiis Pharos, Zacharias; et cum eo numerati sunt viri centum quinquaginta.
4. De filiis Phahath Moab, Elioenai filius Zarehe, et cum eo ducenti viri.
5. De filiis Secheniæ, filius Ezechiel, et cum eo trecenti viri.
6. De filiis Adan, Abed filius Jonathan, et cum eo quinquaginta viri.
7. De filiis Alam, Isaias filius Athaliæ, et cum eo septuaginta viri.
8. De filiis Saphatiæ, Zebedia filius Michael, et cum eo octoginta viri.
9. De filiis Joab, Obedia filius Jahiel, et cum eo ducenti decem et octo viri.
10. De filiis Selomith, filius Josphiæ, et cum eo centum sexaginta viri.
11. De filiis Bebai, Zacharias, filius Bebai, et cum eo viginti octo viri.
12. De filiis Azgad, Johanan filius Eccetan, et cum eo centum et decem viri.
13. De filiis Adonicam, qui erant novissimi, et hæc nomina eorum: Elipheleth et Jehiel et Samaias, et cum eis sexaginta viri.
14. De filiis Begui, Uthai et Zachur, et cum eis septuaginta viri.
15. Congregavi autem eos ad fluvium, qui decurrit ad Ahava, et mansimus ibi tribus diebus; quæsivique in populo et in sacerdotibus de filiis Levi, et non inveni ibi.
16. Itaque misi Eliezer, et Ariel et Semeiam, et Elnathan et Jarib, et alterum Elnathan et Nathan, et Zachariam et Mosollam principes; et Jojarib et Elnathan sapientes.
17. Et misi eos ad Eddo, qui est primus in Chasphiæ loco, et posui in ore eorum verba, quæ loquerentur ad Eddo, et fratres ejus Nathinæos in loco Casphiæ, ut adducerent nobis ministros domus Dei nostri.
18. Et adduxerunt nobis, per manum Dei nostri bonam super nos, virum doctissimum de filiis Moboli filii Levi filii Israel, et Sarabiam et filios ejus et fratres ejus decem et octo,
19. et Hasabiam, et cum eo Isaiam de filiis Merari, fratresque ejus, et filios ejus viginti;
20. et de Nathinæis, quos dederat David et principes ad ministeria Levitarum, Nathinæos ducentos viginti; omnes hi suis nominibus vocabantur.
21. Et prædicavi ibi jejunium juxta fluvium Ahava, ut affligeremur coram Domino Deo nostro, et peteremus ab eo viam rectam nobis et filiis nostris, universæque substantiæ nostræ.
22. Erubui enim petere a rege auxilium et equites, qui defenderent nos ab inimico in via, quia dixeramus regi: Manus Dei nostri est super omnes, qui quærunt eum in bonitate: et imperium ejus et fortitudo ejus, et furor super omnes, qui derelinquunt eum.
23. Jejunavimus autem, et rogavimus Deum nostrum per hoc; et evenit nobis prospere.
24. Et separavi de principibus sacerdotum duodecim, Sarabiam et Hasabiam, et cum eis de fratribus eorum decem;
25. appendique eis argentum et aurum, et vasa consecrata domus Dei nostri, quæ obtulerat rex et consiliatores ejus, et principes ejus, universusque Israel eorum, qui inventi fuerant;
26. et appendi in manibus eorum, argenti talenta sexcenta quinquaginta, et vasa argentea centum, auri centum talenta:
27. et crateres aureos viginti, qui habebant solidos millenos, et vasa æris fulgentis optimi duo, pulchra ut aurum.
28. Et dixi eis: Vos sancti Domini, et vasa sancta, et argentum et aurum, quod sponte oblatum est Domino Deo patrum nostrorum:
29. vigilate et custodite, donec appendatis coram principibus sacerdotum et Levitarum, et ducibus familiarum Israel in Jerusalem, in thesaurum domus Domini.

30. Susceperunt autem sacerdotes et Levitæ pondus argenti et auri, et vasorum, ut deferrent Jerusalem in domum Dei nostri.
31. Promovimus ergo a flumine Ahava duodecima die mensis primi, ut pergeremus Jerusalem; et manus Dei nostri fuit super nos, et liberavit nos de manu inimici et insidiatoris in via.
32. Et venimus in Jerusalem, et mansimus ibi tribus diebus.
33. Die autem quarta appensum est argentum et aurum, et vasa in domo Dei nostri per manum Meremoth filii Uriæ sacerdotis, et cum eo Eleazar filius Phinees, cumque eis Jozabed filius Josue, et Noadaja filius Bennoi Levitæ,
34. juxta numerum et pondus omnium; descriptumque est omne pondus in tempore illo.
35. Sed et, qui venerant de captivitate filii transmigrationis, obtulerunt holocautomata Deo Israel, vitulos duodecim pro omni populo Israel, arietes nonaginta sex, agnos septuaginta septem, hircos pro peccato duodecim; omnia in holocaustum Domino.
36. Dederunt autem edicta regis satrapis, qui erant de conspectu regis, et ducibus trans flumen; et elevaverunt populum et domum Dei.

CAPUT IX.

1. Postquam autem hæc completa sunt, accesserunt ad me principes, dicentes: Non est separatus populus Israel, sacerdotes et Levitæ, a populis terrarum et abominationibus eorum, Chananæi videlicet, et Hethæi, et Pherezæi, et Jebusæi, et Ammonitarum, et Moabitarum, et Aegyptiorum, et Amorrhæorum;
2. tulerunt enim de filiabus eorum sibi et filiis suis, et commiscuerunt semen sanctum cum populis terrarum; manus etiam principum et magistratuum fuit in transgressione hac prima.
3. Cumque audissem sermonem istum, scidi pallium meum et tunicam, et evelli capillos capitis mei et barbæ, et sedi mœrens.
4. Convenerunt autem ad me omnes, qui timebant verbum Dei Israel, pro transgressione eorum, qui de captivitate venerant; et ego sedebam tristis usque ad sacrificium vespertinum;
5. et in sacrificio vespertino surrexi de afflictione mea, et scisso pallio et tunica, curvavi genua mea, et expandi manus meas ad Dominum Deum meum,
6. et dixi: Deus meus, confundor et erubesco levare faciem meam ad te, quoniam iniquitates nostræ multiplicatæ sunt super caput nostrum, et delicta nostra creverunt usque ad cœlum
7. a diebus patrum nostrorum: sed et nos ipsi peccavimus graviter usque ad diem hanc, et in iniquitatibus nostris traditi sumus ipsi et reges nostri et sacerdotes nostri in manum regum terrarum, et in gladium et in captivitatem, et in rapinam, et in confusionem vultus, sicut et die hac.
8. Et nunc quasi parum et ad momentum facta est deprecatio nostra apud Dominum Deum nostrum, ut dimitterentur nobis reliquiæ, et daretur nobis paxillus in loco sancto ejus, et illuminaret oculos nostros Deus noster, et daret nobis vitam modicam in servitute nostra,
9. quia servi sumus, et in servitute nostra non dereliquit nos Deus noster, sed inclinavit super nos misericordiam coram rege Persarum, ut daret nobis vitam, et sublimaret domum Dei nostri, et exstrueret solitudines ejus, et daret nobis sepem in Juda et Jerusalem.
10. Et nunc, quid dicemus, Deus noster, post hæc? quia dereliquimus mandata tua,
11. quæ præcipisti in manu servorum tuorum prophetarum, dicens: Terra, ad quam vos ingredimini, ut possideatis eam, terra immunda est juxta immunditiam populorum, ceterarumque terrarum, abominationibus eorum, qui repleverunt eam ab ore usque ad os in coinquinatione sua.
12. Nunc ergo filias vestras ne detis filiis eorum, et filias eorum ne

accipiatis filiis vestris, et non quæratis pacem eorum et prosperitatem eorum usque in æternum, ut confortemini, et comedatis, quæ bona sunt terræ, et heredes habeatis filios vestros usque in sæculum: (*Deut.* 7, 3.)
13. et post omnia, quæ venerunt super nos in operibus nostris pessimis, et in delicto nostro magno, quia tu, Deus noster, liberasti nos de iniquitate nostra, et dedisti nobis salutem, sicut est hodie,
14. ut non converteremur, et irrita faceremus mandata tua, neque matrimonia jungeremus cum populis obominationum istarum. Numquid iratus es nobis usque ad consummationem, ne dimitteres nobis reliquias ad salutem?
15. Domine Deus Israel, justus es tu, quoniam derelicti sumus, qui salvaremur, sicut die hac. Ecce, coram te sumus in delicto nostro: non enim stari potest coram te super hoc.

CAPUT X.

1. Sic ergo orante Esdra, et implorante eo, et flente, et jacente ante templum Dei, collectus est ad eum de Israel cœtus grandis nimis virorum et mulierum et puerorum, et flevit populus fletu multo.
2. Et respondit Sechenias, filius Jehiel de filiis Aelam, et dixit Esdræ: Nos prævaricati sumus in Deum nostrum, et duximus uxores alienigenas de populis terræ: et nunc, si est pœnitentia in Israel super hoc,
3. percutiamus fœdus cum Domino Deo nostro, ut projiciamus universas uxores et eos, qui de his nati sunt, juxta voluntatem Domini, et eorum, qui timent præceptum Domini Dei nostri: secundum legem fiat.
4. Surge, tuum est decernere, nosque erimus tecum: confortare, et fac.
5. Surrexit ergo Esdras, et adjuravit principes sacerdotum et Levitarum, et omnem Israel, ut facerent secundum verbum hoc; et juraverunt.
6. Et surrexit Esdras ante domum Dei, et abiit ad cubiculum Johanan filii Eliasib, et ingressus est illuc; panem non comedit, et aquam non bibit, lugebat enim transgressionem eorum, qui venerant de captivitate;
7. et missa est vox in Juda et in Jerusalem omnibus filiis transmigrationis, ut congregarentur in Jerusalem,
8. et omnis, qui non venerit in tribus diebus juxta consilium principum et seniorum, auferetur universa substantia ejus, et ipse abjicietur de cœtu transmigrationis.
9. Convenerunt igitur omnes viri Juda et Benjamin in Jerusalem tribus diebus, ipse est mensis nonus, vigesimo die mensis; et sedit omnis populus in platea domus Dei, trementes pro peccato, et pluviis.
10. Et surrexit Esdras sacerdos, et dixit ad eos: Vos transgressi estis, et duxistis uxores alienigenas, ut adderetis super delictum Israel.
11. Et nunc date confessionem Domino Deo patrum vestrorum, et facite placitum ejus, et separamini a populis terræ, et ab uxoribus alienigenis.
12. Et respondit universa multitudo, dixitque voce magna: Juxta verbum tuum ad nos, sic fiat.
13. Verumtamen, quia populus multus est, et tempus pluviæ, et non sustinemus stare foris, et opus non est diei unius vel duorum (vehementer quippe peccavimus in sermone isto),
14. constituantur principes in universa multitudine, et omnes in civitatibus nostris, qui duxerunt uxores alienigenas, veniant in temporibus statutis, et cum his seniores per civitatem et civitatem, et judices ejus, donec avertatur ira Dei nostri a nobis super peccato hoc.
15. Igitur Jonathan, filius Azahel, et Jaasia, filius Thecue, steterunt super hoc, et Mesollam et Sebethai Levites adjuverunt eos;
16. feceruntque sic filii transmigrationis. Et abierunt Esdras sacerdos, et viri principes familiarum in domos patrum suorum, et omnes per nomina sua; et sederunt in die primo mensis decimi, ut quærerent rem.
17. Et consummati sunt omnes viri, qui duxerant uxores alienigenas,

usque ad diem primam mensis primi.
18. Et inventi sunt de filiis sacerdotum, qui duxerant uxores alienigenas: De filiis Josue filii Josedec, et fratres ejus: Maasia et Eliezer, et Jarib et Godolia;
19. et dederunt manus suas, ut ejicerent uxores suas, et pro delicto suo arietem de ovibus offerrent;
20. et de filiis Emmer: Hanani et Zebedia;
21. et de filiis Hari: Maasia, et Elia et Semeia, et Jehiel et Ozias;
22. et de filiis Pheshur: Elioenai, Maasia, Ismael, Nathanael, Jozabed et Elasa;
23. et de filiis Levitarum: Jozabed, et Semei et Celaja, ipse est Calita, Phataja, Juda et Eliezer;
24. et de cantoribus: Eliasib; et de janitoribus: Sellum, et Telem et Uri.
25. Et ex Israel, de filiis Pharos: Remeia, et Jezia et Melchia, et Miamin et Eliezer, et Melchia et Banea;
26. et de filiis Aelam: Mathania, Zacharias, et Jehiel et Abdi, et Jerimoth et Elia;
27. et de filiis Zethua: Elioenai, Eliasib, Mathania et Jerimuth, et Zabad et Aziza;
28. et de filiis Bebai: Johanan, Hanania, Zabbai, Athalai;
29. et de filiis Bani; Mosollam, et Melluch et Adaja, Jasub et Saal et Ramoth;
30. et de filiis Phahath Moab: Edna et Chalal, Banajas et Maasias, Mathanias, Beseleel, Bennui et Manasse;
31. et de filiis Herem: Eliezer, Josue, Melchias, Semeias, Simeon,
32. Benjamin, Maloch, Samarias;
33. et de filiis Hasom: Mathanai, Mathatha, Zabad, Eliphelet, Jermai, Manasse, Semei;
34. de filiis Bani: Maaddi, Amram et Uel,
35. Baneas et Badajas, Cheliau,
36. Vania, Marimuth et Eliasib,
37. Mathanias, Mathanai et Jasi,
38. et Bani et Bennui, Semei
39. et Salmias et Nathan et Adajas,
40. et Mechnedebai, Sisai, Sarai,
41. Ezrel et Selemiau, Semeria,
42. Sellum, Amaria, Joseph;
43. de filiis Nebo: Jehiel, Mathathias, Zabad, Zabina, Jeddu, et Joel et Banaja.
44. Omnes hi acceperant uxores alienigenas; et fuerunt ex eis mulieres, quæ pepererant filios.

LIBER NEHEMIÆ,
QUI ET
ESDRÆ SECUNDUS
DICITUR.

CAPUT I.

1. Verba Nehemiæ filii Helchiæ. Et factum est in mense Caslev, anno vigesimo, et ego eram in Susis castro.
2. Et venit Hanani, unus de fratribus meis, ipse et viri ex Juda; et interrogavi eos de Judæis, qui remanserant, et supererant de captivitate, et Jerusalem.
3. Et dixerunt mihi: Qui remanserunt, et relicti sunt de captivitate ibi in provincia, in afflictione magna sunt, et in opprobrio: et murus Jerusalem dissipatus est, et portæ ejus combustæ sunt igni.
4. Cumque audissem verba hujuscemodi, sedi, et flevi, et luxi diebus multis; jejunabam, et orabam ante faciem Dei cœli.
5. Et dixi: Quæso, Domine Deus cœli fortis, magne atque terribilis, qui custodis pactum et misericor-

diam cum his, qui te diligunt, et custodiunt mandata tua: (*Dan* 9,4.)
6. fiant aures tuæ auscultantes, et oculi tui aperti, ut audias orationem servi tui, quam ego oro coram te hodie nocte et die pro filiis Israel servis tuis: et confiteor pro peccatis filiorum Israel, quibus peccaverunt tibi: ego et domus patris mei peccavimus,
7. vanitate seducti sumus, et non custodivimus mandatum tuum, et ceremonias, et judicia, quæ præcepisti Moysi famulo tuo.
8. Memento verbi, quod mandasti Moysi servo tuo, dicens: Cum transgressi fueritis, ego dispergam vos in populos:
9. et si revertamini ad me, ut custodiatis præcepta mea, et faciatis ea, etiamsi abducti fueritis ad extrema cœli, inde congregabo vos, et reducam in locum, quem elegi, ut habitaret nomen meum ibi:
10. et ipsi servi tui, et populus tuus, quos redemisti in fortitudine tua magna et in manu tua valida.
11. Obsecro, Domine, sit auris tua attendens ad orationem servi tui, et ad orationem servorum tuorum, qui volunt timere nomen tuum: et dirige servum tuum hodie, et da ei misericordiam ante virum hunc. Ego enim eram pincerna regis.

CAPUT II.

1. Factum est autem in mense Nisan, anno vigesimo Artaxerxis regis, et vinum erat ante eum, et levavi vinum, et dedi regi; et eram quasi languidus ante faciem ejus.
2. Dixitque mihi rex: Quare vultus tuus tristis est, cum te ægrotum non videam? non est hoc frustra, sed malum, nescio quod, in corde tuo est. Et timui valde, ac nimis,
3. et dixi regi: Rex, in æternum vive: quare non mœreat vultus meus, quia civitas, domus sepulcrorum patris mei, deserta est, et portæ ejus combustæ sunt igni?
4. Et ait mihi rex: Pro qua re postulas? Et oravi Deum cœli,
5. et dixi ad regem: Si videtur regi bonum, et si placet servus tuus ante faciem tuam, ut mittas me in Judæam ad civitatem sepulcri patris mei: et ædificabo eam.
6. Dixitque mihi rex et regina, quæ sedebat juxta eum: Usque ad quod tempus erit iter tuum, et quando reverteris? Et placuit ante vultum regis, et misit me; et constitui ei tempus.
7. Et dixi regi: Si regi videtur bonum, epistolas det mihi ad duces regionis trans flumen, ut traducant me, donec veniam in Judæam:
8. et epistolam ad Asaph, custodem saltus regis, ut det mihi ligna, ut tegere possim portas turris domus, et muros civitatis, et domum, quam ingressus fuero. Et dedit mihi rex juxta manum Dei mei bonam mecum.
9. Et veni ad duces regionis trans flumen, dedique eis epistolas regis. Miserat autem rex mecum principes militum, et equites.
10. Et audierunt Sanaballat Horonites, et Tobias servus Ammanites, et contristati sunt afflictione magna, quod venisset homo, qui quæreret prosperitatem filiorum Israel.
11. Et veni Jerusalem, et eram ibi tribus diebus,
12. et surrexi nocte ego, et viri pauci mecum, et non indicavi cuiquam, quid Deus dedisset in corde meo, ut facerem in Jerusalem; et jumentum non erat mecum, nisi animal, cui sedebam.
13. Et egressus sum per portam vallis nocte, et ante fontem draconis, et ad portam stercoris; et considerabam murum Jerusalem dissipatum, et portas ejus consumtas igni.
14. Et transivi ad portam fontis, et ad aquæductum regis, et non erat locus jumento, cui sedebam, ut transiret.
15. Et ascendi per torrentem nocte, et considerabam murum, et reversus veni ad portam vallis, et redii.
16. Magistratus autem nesciebant, quo abiissem, aut quid ego facerem; sed et Judæis et sacerdotibus et optimatibus et magistratibus, et reliquis, qui faciebant opus, usque ad id loci nihil indicaveram.
17. Et dixi eis: Vos nostis afflictio-

nem, in qua sumus, quia Jerusalem deserta est, et portæ ejus consumtæ sunt igni: venite, et ædificemus muros Jerusalem, et non simus ultra opprobrium.
18. Et indicavi eis manum Dei mei, quod esset bona mecum, et verba regis, quæ locutus esset mihi, et ajo: Surgamus, et ædificemus. Et confortatæ sunt manus eorum in bono.
19. Audierunt autem Sanaballat Horonites, et Tobias servus Ammanites, et Gosem Arabs, et subsannaverunt nos, et despexerunt, dixeruntque: Quæ est hæc res, quam facitis? numquid contra regem vos rebellatis?
20. Et reddidi eis sermonem, dixique ad eos: Deus cœli ipse nos juvat, et nos servi ejus sumus: surgamus et ædificemus: vobis autem non est pars et justitia et memoria in Jerusalem.

CAPUT III.

1. Et surrexit Eliasib sacerdos magnus, et fratres ejus sacerdotes, et ædificaverunt portam gregis; ipsi sanctificaverunt eam, et statuerunt valvas ejus, et usque ad turrim centum cubitorum sanctificaverunt eam, usque ad turrim Hananeel.
2. Et juxta eum ædificaverunt viri Jericho; et juxta eum ædificavit Zachur filius Amri.
3. Portam autem piscium ædificaverunt filii Asnaa, ipsi texerunt eam, et statuerunt valvas ejus, et seras, et vectes. Et juxta eos ædificavit Marimuth filius Uriæ, filii Accus;
4. et juxta eum ædificavit Mosollam filius Barachiæ, filii Mesezebel; et juxta eos ædificavit Sadoc, filius Baana;
5. et juxta eos ædificaverunt Thecueni, optimates autem eorum non supposuerunt colla sua in opere Domini sui.
6. Et portam veterem ædificaverunt Jojada filius Phasea, et Mosollam filius Besodia, ipsi texerunt eam, et statuerunt valvas ejus, et seras, et vectes;
7. et juxta eos ædificaverunt Meltias Gabaonites, et Jadon Meronathites viri de Gabaon et Maspha, pro duce, qui erat in regione trans flumen.
8. Et juxta eum ædificavit Eziel filius Araja aurifex; et juxta eum ædificavit Ananias filius pigmentarii; et dimiserunt Jerusalem usque ad murum plateæ latioris.
9. Et juxta eum ædificavit Raphaja filius Hur, princeps vici Jerusalem.
10. Et juxta eum ædificavit Jedaja filius Haromaph contra domum suam; et juxta eum ædificavit Hattus filius Haseboniæ.
11. Mediam partem vici ædificavit Melchias filius Herem, et Hasub filius Phahath Moab, et turrim furnorum.
12. Et juxta eum ædificavit Sellum filius Alohes princeps mediæ partis vici Jerusalem, ipse et filiæ ejus.
13. Et portam vallis ædificavit Hanun, et habitatores Zanoe; ipsi ædificaverunt eam, et statuerunt valvas ejus, et seras et vectes, et mille cubitos in muro usque ad portam sterquilinii.
14. Et portam sterquilinii ædificavit Melchias filius Rechab, princeps vici Bethacharam; ipse ædificavit eam, et statuit valvas ejus, et seras et vectes.
15. Et portam fontis ædificavit Sellum filius Cholhoza, princeps pagi Maspha; ipse ædificavit eam, et texit, et statuit valvas ejus, et seras et vectes, et muros piscinæ Siloe in hortum regis, et usque ad gradus, qui descendunt de civitate David.
16. Post eum ædificavit Nehemias filius Azboc, princeps dimidiæ partis vici Bethsur usque contra sepulcrum David et usque ad piscinam, quæ grandi opere constructa est, et usque ad domum fortium.
17. Post eum ædificaverunt Levitæ: Rehum filius Benni; post eum ædificavit Hasebias princeps dimidiæ partis vici Ceilæ in vico suo;
18. post eum ædificaverunt fratres eorum, Bavai filius Enadad, princeps dimidiæ partis Ceilæ.
19. Et ædificavit juxta eum Azer filius Josue, princeps Maspha, mensuram secundam, contra ascensum firmissimi anguli.

20. Post eum in monte ædificavit Baruch filius Zachai mensuram secundam ab angulo usque ad portam domus Eliasib sacerdotis magni.
21. Post eum ædificavit Merimuth filius Uriæ filii Haccus mensuram secundam a porta domus Eliasib, donec extenderetur domus Eliasib.
22. Et post eum ædificaverunt sacerdotes, viri de campestribus Jordanis.
23. Post eum ædificavit Benjamin et Hasub contra domum suam; et post eum ædificavit Azarias filius Maasiæ filii Ananiæ contra domum suam.
24. Post eum ædificavit Bennui filius Henadad mensuram secundam, a domo Azariæ usque ad flexuram, et usque ad angulum.
25. Phalel filius Ozi contra flexuram et turrim, quæ eminet de domo regis excelsa, id est, in atrio carceris; post eum Phadaja filius Pharos.
26. Nathinæi autem habitabant in Ophel usque contra portam aquarum ad orientem, et turrim, quæ prominebat.
27. Post eum ædificaverunt Thecueni mensuram secundam a regione, a turre magna et eminente usque ad murum templi.
28. Sursum autem a porta equorum ædificaverunt sacerdotes, unusquisque contra domum suam.
29. Post eos ædificavit Sadoc filius Emmer contra domum suam. Et post eum ædificavit Semaja filius Secheniæ, custos portæ orientalis.
30. Post eum ædificavit Hanania filius Selemiæ, et Hanun filius Seleph sextus, mensuram secundam; post eum ædificavit Mosollam filius Barachiæ, contra gazophylacium suum. Post eum ædificavit Melchias filius aurificis usque ad domum Nathinæorum, et scruta vendentium contra portam judicialem, et usque ad cœnaculum anguli.
31. Et inter cœnaculum anguli in porta gregis ædificaverunt aurifices et negotiatores.

CAPUT IV.

1. Factum est autem, cum audisset Sanaballat, quod ædificaremus murum, iratus est valde, et motus nimis subsannavit Judæos,
2. et dixit coram fratribus suis, et frequentia Samaritanorum: Quid Judæi faciunt imbecilles? Num dimittent eos gentes? Num sacrificabunt, et complebunt in una die? Numquid ædificare poterunt lapides de acervis pulveris, qui combusti sunt?
3. Sed et Tobias Ammanites, proximus ejus, ait: Aedificent: si ascenderit vulpes, transiliet murum eorum lapideum.
4. Audi Deus noster, quia facti sumus despectui, converte opprobrium super caput eorum, et da eos in despectionem in terra captivitatis.
5. Ne operias iniquitatem eorum, et peccatum eorum coram facie tua non deleatur, quia irriserunt ædificantes.
6. Itaque ædificavimus murum, et conjunximus totum usque ad partem dimidiam; et provocatum est cor populi ad operandum.
7. Factum est autem, cum audisset Sanaballat, et Tobias, et Arabes, et Ammanitæ, et Azotii, quod obducta esset cicatrix muri Jerusalem, et quod cœpissent interrupta concludi, irati sunt nimis.
8. Et congregati sunt omnes pariter, ut venirent, et pugnarent contra Jerusalem, et molirentur insidias.
9. Et oravimus Deum nostrum, et posuimus custodes super murum die ac nocte contra eos.
10. Dixit autem Judas: Debilitata est fortitudo portantis, et humus nimia est, et nos non poterimus ædificare murum.
11. Et dixerunt hostes nostri: Nesciant, et ignorent, donec veniamus in medium eorum, et interficiamus eos, et cessare faciamus opus.
12. Factum est autem venientibus Judæis, qui habitabant juxta eos, et dicentibus nobis per decem vices, ex omnibus locis, quibus venerant ad nos,

13. statui in loco post murum per circuitum populum in ordinem cum gladiis suis, et lanceis et arcubus.
14. Et perspexi atque surrexi; et ajo ad optimates et magistratus, et ad reliquam partem vulgi: Nolite timere a facie eorum. Domini magni et terribilis mementote, et pugnate pro fratribus vestris, filiis vestris, et filiabus vestris, et uxoribus vestris, et domibus vestris.
15. Factum est autem, cum audissent inimici nostri, nuntiatum esse nobis, dissipavit Deus consilium eorum. Et reversi sumus omnes ad muros, unusquisque ad opus suum.
16. Et factum est a die illa, media pars juvenum eorum faciebat opus, et media parata erat ad bellum; et lanceæ et scuta, et arcus et loricæ, et principes post eos in omni domo Juda
17. ædificantium in muro, et portantium onera, et imponentium; una manu sua faciebat opus, et altera tenebat gladium;
18. ædificantium enim unusquisque gladio erat accinctus renes. Et ædificabant, et clangebant buccina juxta me.
19. Et dixi ad optimates, et ad magistratus, et ad reliquam partem vulgi: Opus grande est et latum, et nos separati sumus in muro procul alter ab altero:
20. in loco quocumque audieritis clangorem tubæ, illuc concurrite ad nos: Deus noster pugnabit pro nobis.
21. Et nos ipsi faciamus opus, et media pars nostrum teneat lanceas ab ascensu auroræ, donec egrediantur astra.
22. In tempore quoque illo dixi populo: Unusquisque cum puero suo maneat in medio Jerusalem: et sint nobis vices per noctem et diem ad operandum.
23. Ego autem et fratres mei, et pueri mei, et custodes, qui erant post me, non deponebamus vestimenta nostra: unusquisque tantum nudabatur ad baptismum.

CAPUT V.

1. Et factus est clamor populi et uxorum ejus magnus adversus fratres suos Judæos.
2. Et erant qui dicerent: Filii nostri, et filiæ nostræ multæ sunt nimis, accipiamus pro pretio eorum frumentum, et comedamus, et vivamus.
3. Et erant qui dicerent: Agros nostros, et vineas et domos nostras opponamus, et accipiamus frumentum in fame.
4. Et alii dicebant: Mutuo sumamus pecunias in tributa regis, demusque agros nostros et vineas:
5. et nunc sicut carnes fratrum nostrorum, sic carnes nostræ sunt, et sicut filii eorum, ita et filii nostri. Ecce, nos subjugamus filios nostros et filias nostras in servitutem, et de filiabus nostris sunt famulæ: nec habemus, unde possint redimi: et agros nostros et vineas nostras alii possident.
6. Et iratus sum nimis, cum audissem clamorem eorum secundum verba hæc,
7. cogitavitque cor meum mecum et increpavi optimates et magistratus, et dixi eis: Usurasne singuli a fratribus vestris exigitis? Et congregavi adversum eos concionem magnam,
8. et dixi eis: Nos, ut scitis, redemimus fratres nostros Judæos, qui venditi fuerant gentibus, secundum possibilitatem nostram: et vos igitur vendetis fratres vestros, et redimemus eos? Et siluerunt, nec invenerunt, quid responderent.
9. Dixique ad eos: Non est bona res, quam facitis: quare non in timore Dei nostri ambulatis, ne exprobretur nobis a gentibus inimicis nostris?
10. Et ego, et fratres mei, et pueri mei commodavimus plurimis pecuniam et frumentum: non repetamus, in commune istud æs alienum concedamus, quod debetur nobis.
11. Reddite eis hodie agros suos, et vineas suas, et oliveta sua, et domos suas: quin potius et centesimam pecuniæ, frumenti, vini et olei,

quam exigere soletis ab eis, date pro illis.
12. Et dixerunt: Reddemus, et ab eis nihil quæremus: sicque faciemus, ut loqueris. Et vocavi sacerdotes, et adjuravi eos, ut facerent juxta quod dixeram.
13. Insuper excussi sinum meum, et dixi: Sic excutiat Deus omnem virum, qui non compleverit verbum istud, de domo sua, et de laboribus suis: sic excutiatur, et vacuus fiat. Et dixit universa multitudo: Amen. Et laudaverunt Deum. Fecit ergo populus, sicut erat dictum.
14. A die autem illa, qua præceperat rex mihi, ut essem dux in terra Juda, ab anno vigesimo usque ad annum trigesimum secundum Artaxerxis regis per annos duodecim, ego et fratres mei annonas, quæ ducibus debebantur, non comedimus.
15. Duces autem primi, qui fuerant ante me, gravaverunt populum, et acceperunt ab eis in pane, et vino, et pecunia quotidie siclos quadraginta; sed et ministri eorum depresserunt populum. Ego autem non feci ita propter timorem Dei;
16. quin potius in opere muri ædificavi, et agrum non emi, et omnes pueri mei congregati ad opus erant.
17. Judæi quoque et magistratus centum quinquaginta viri, et qui veniebant ad nos de gentibus, quæ in circuitu nostro sunt, in mensa mea erant.
18. Parabatur autem mihi per dies singulos bos unus, arietes sex electi, exceptis volatilibus, et inter dies decem vina diversa, et alia multa tribuebam; insuper et annonas ducatus mei non quæsivi, valde enim attenuatus erat populus.
19. Memento mei Deus meus in bonum secundum omnia, quæ feci populo huic.

CAPUT VI.

1. Factum est autem, cum audisset Sanaballat, et Tobias, et Gosem Arabs, et ceteri inimici nostri, quod ædificassem ego murum, et non esset in ipso residua interruptio (usque ad tempus autem illud valvas non posueram in portis), (*Supr.* 4, 1.)
2. miserunt Sanaballat et Gosem ad me, dicentes: Veni, et percutiamus fœdus pariter in viculis in campo Ono. Ipsi autem cogitabant, ut facerent mihi malum.
3. Misi ergo ad eos nuntios, dicens: Opus grande ego facio, et non possum descendere, ne forte negligatur, cum venero et descendero ad vos.
4. Miserunt autem ad me secundum verbum hoc per quatuor vices, et respondi eis juxta sermonem priorem.
5. Et misit ad me Sanaballat juxta verbum prius quinta vice puerum suum, et epistolam habebat in manu sua scriptam hoc modo:
6. In gentibus auditum est, et Gosem dixit, quod tu et Judæi cogitetis rebellare, et propterea ædifices murum, et levare te velis super eos regem: propter quam causam
7. et prophetas posueris, qui prædicent de te in Jerusalem, dicentes: Rex in Judæa est. Auditurus est rex verba hæc: idcirco nunc veni, ut ineamus consilium pariter.
8. Et misi ad eos, dicens: Non est factum secundum verba hæc, quæ tu loqueris: de corde enim tuo tu componis hæc.
9. Omnes enim hi terrebant nos, cogitantes, quod cessarent manus nostræ ab opere, et quiesceremus. Quam ob causam magis confortavi manus meas,
10. et ingressus sum domum Semajæ filii Dalajæ filii Metabeel secreto. Qui ait: Tractemus nobiscum in domo Dei in medio templi, et claudamus portas ædis, quia venturi sunt, ut interficiant te, et nocte venturi sunt ad occidendum te.
11. Et dixi: Num quisquam similis mei fugit? et quis ut ego ingredietur templum, et vivet? non ingrediar.
12. Et intellexi, quod Deus non misisset eum, sed quasi vaticinans locutus esset ad me, et Tobias et Sanaballat conduxissent eum;
13. acceperat enim pretium, ut territus facerem, et peccarem, et ha-

berent malum, quod exprobrarent mihi.

14. Memento mei, Domine, pro Tobia et Sanaballat, juxta opera eorum talia: sed et Noadiæ prophetæ, et ceterorum prophetarum, qui terrebant me.

15. Completus est autem murus vigesimo quinto die mensis Elul, quinquaginta duobus diebus.

16. Factum est ergo, cum audissent omnes inimici nostri, ut timerent universæ gentes, quæ erant in circuitu nostro, et conciderent intra semetipsos, et scirent, quod a Deo factum esset opus hoc.

17. Sed et in diebus illis multæ optimatum Judæorum epistolæ mittebantur ad Tobiam, et a Tobia veniebant ad eos.

18. Multi enim erant in Judæa habentes juramentum ejus, quia gener erat Secheniæ filii Area, et Johanan filius ejus acceperat filiam Mosollam filii Barachiæ;

19. sed et laudabant eum coram me, et verba mea nuntiabant ei, et Tobias mittebat epistolas, ut terreret me.

CAPUT VII.

1. Postquam autem ædificatus est murus, et posui valvas, et recensui janitores, et cantores, et Levitas,

2. præcepi Hanani fratri meo, et Hananiæ principi domus de Jerusalem (ipse enim quasi vir verax et timens Deum plus ceteris videbatur),

3. et dixi eis: Non aperiantur portæ Jerusalem usque ad calorem solis. Cumque adhuc assisterent, clausæ portæ sunt, et oppilatæ; et posui custodes de habitatoribus Jerusalem, singulos per vices suas, et unumquemque contra domum suam.

4. Civitas autem erat lata nimis et grandis, et populus parvus in medio ejus, et non erant domus ædificatæ.

5. Deus autem dedit in corde meo, et congregavi optimates, et magistratus, et vulgus, ut recenserem eos; et inveni librum census eorum, qui ascenderant primum, et inventum est scriptum in eo.

6. Isti filii provinciæ, qui ascenderunt de captivitate migrantium, quos transtulerat Nabuchodonosor, rex Babylonis, et reversi sunt in Jerusalem, et in Judæam, unusquisque in civitatem suam. (I. *Esd.* 2, 1.)

7. Qui venerunt cum Zorobabel: Josue, Nehemias, Azarias, Raamias, Nahamani, Mardochæus, Belsam, Mespharath, Begoai, Nahum, Baana. Numerus virorum populi Israel:

8. Filii Pharos, duo millia centum septuaginta duo;

9. filii Saphatia, trecenti septuaginta duo;

10. filii Area, sexcenti quinquaginta duo;

11. filii Phahathmoab filiorum Josue et Joab, duo millia octingenti decem et octo;

12. filii Aelam, mille ducenti quinquaginta quatuor;

13. filii Zethua, octingenti quadraginta quinque;

14. filii Zachai, septingenti sexaginta;

15. filii Bannui, sexcenti quadraginta octo;

16. filii Bebai, sexcenti viginti octo;

17. filii Azgad, duo millia trecenti viginti duo;

18. filii Adonicam, sexcenti sexaginta septem;

19. filii Beguai, duo millia sexaginta septem;

20. filii Adin, sexcenti quinquaginta quinque;

21. filii Ater, filii Hezeciæ, nonaginta octo;

22. filii Hasem, trecenti viginti octo;

23. filii Besai, trecenti viginti quatuor;

24. filii Hareph, centum duodecim;

25. filii Gabaon, nonaginta quinque;

26. filii Bethlehem et Netupha, centum octoginta octo.

27. Viri Anathoth, centum viginti octo;

28. viri Bethazmoth, quadraginta duo;

29. viri Cariathiarim, Cephira et Beroth, septingenti quadraginta tres;

30. viri Rama et Geba, sexcenti viginti unus;
31. viri Machmas, centum viginti duo;
32. viri Bethel et Hai, centum viginti tres;
33. viri Nebo alterius, quinquaginta duo;
34. viri Aelam alterius, mille ducenti quinquaginta quatuor;
35. filii Harem, trecenti viginti;
36. filii Jericho, trecenti quadraginta quinque;
37. filii Lod, Hadid et Ono, septingenti viginti unus;
38. filii Senaa, tria millia nongenti triginta.
39. Sacerdotes: Filii Idaja in domo Josue, nongenti septuaginta tres;
40. filii Emmer, mille quinquaginta duo;
41. filii Phashur, mille ducenti quadraginta septem;
42. filii Arem, mille decem et septem.
43. Levitæ: Filii Josue et Cedmihel filiorum
44. Odujæ, septuaginta quatuor.
45. Cantores: Filii Asaph, centum quadraginta octo.
46. Janitores: Filii Sellum, filii Ater, filii Telmon, filii Accub, filii Hatita, filii Sobai, centum triginta octo.
47. Nathinæi: Filii Soha, filii Hasupha, filii Tebbaoth,
48. filii Ceros, filii Siaa, filii Phadon, filii Lebana, filii Hagaba, filii Selmai,
49. filii Hanan, filii Geddel, filii Gaher,
50. filii Raaja, filii Rasin, filii Necoda,
51. filii Gezem, filii Aza, filii Phasea,
52. filii Besai, filii Munim, filii Nephussim,
53. filii Bacbuc, filii Hacupha, filii Harhur,
54. filii Besloth, filii Mahida, filii Harsa,
55. filii Bercos, filii Sisara, filii Thema,
56. filii Nasia, filii Hatipha.
57. Filii servorum Salomonis: Filii Sotai, filii Sopheret, filii Pharida,
58. filii Jahala, filii Darcon, filii Jeddel,
59. filii Saphatia, filii Hatil, filii Phochereth, qui erat ortus ex Sabaim filio Amon.
60. Omnes Nathinæi, et filii servorum Salomonis, trecenti nonaginta duo.
61. Hi sunt autem, qui ascenderunt de Thelmela, Thelharsa, Cherub, Addon et Emmer, et non potuerunt indicare domum patrum suorum, et semen suum, utrum ex Israel essent:
62. Filii Dalaja, filii Tobia, filii Necoda, sexcenti quadraginta duo.
63. Et de sacerdotibus: Filii Habia, filii Accos, filii Berzellai, qui accepit de filiabus Berzellai Galaaditis uxorem, et vocatus est nomine eorum. (I. *Esdr.* 2, 62.)
64. Hi quæsierunt scripturam suam in censu, et non invenerunt, et ejecti sunt de sacerdotio.
65. Dixitque Athersatha eis, ut non manducarent de Sanctis sanctorum, donec staret sacerdos doctus et eruditus. (*Infr.* 8, 9.)
66. Omnis multitudo quasi vir unus: quadraginta duo millia trecenti sexaginta,
67. absque servis et ancillis eorum, qui erant septem millia trecenti triginta septem, et inter eos cantores, et cantatrices, ducenti quadraginta quinque.
68. Equi eorum, septingenti triginta sex; muli eorum, ducenti quadraginta quinque;
69. cameli eorum, quadringenti triginta quinque; asini, sex millia septingenti viginti.

Hucusque refertur quid in commentario scriptum fuerit, ex in Nehemiæ historia texitur.

70. Nonnulli autem de principibus familiarum dederunt in opus. Athersatha dedit in thesaurum auri drachmas mille, phialas quinquaginta, tunicas sacerdotales quingentas triginta.
71. Et de principibus familiarum dederunt in thesaurum operis auri

drachmas viginti millia, et argenti mnas duo millia ducentas.

72. Et quod dedit reliquus populus, auri drachmas viginti millia, et argenti mnas duo millia et tunicas sacerdotales sexaginta septem.

73. Habitaverunt autem sacerdotes, et Levitæ, et janitores, et cantores, et reliquum vulgus, et Nathinæi, et omnis Israel in civitatibus suis.

CAPUT VIII.

1. Et venerat mensis septimus; filii autem Israel erant in civitatibus suis. Congregatusque est omnis populus quasi vir unus ad plateam, quæ est ante portam aquarum, et dixerunt Esdræ scribæ, ut afferret librum legis Moysi, quam præceperat Dominus Israel.

2. Attulit ergo Esdras sacerdos legem coram multitudine virorum et mulierum, cunctisque, qui poterant intelligere, in die prima mensis septimi.

3. Et legit in eo aperte in platea, quæ erat ante portam aquarum, de mane usque ad mediam diem, in conspectu virorum et mulierum, et sapientium; et aures omnis populi erant erectæ ad librum.

4. Stetit autem Esdras scriba super gradum ligneum, quem fecerat ad loquendum; et steterunt juxta eum Mathathias et Semeia, et Ania et Uria, et Helcia et Maasia ad dexteram ejus; et ad sinistram Phadaja, Misael, et Melchia, et Hasum et Hasbadana, Zacharia, et Mosollam.

5. Et aperuit Esdras librum coram omni populo, super universum quippe populum eminebat; et cum aperuisset eum, stetit omnis populus.

6. Et benedixit Esdras Domino Deo magno; et respondit omnis populus: Amen, amen; elevans manus suas, et incurvati sunt, et adoraverunt Deum proni in terram.

7. Porro Josue et Bani et Serebia, Jamin, Accub, Septhai, Odia, Maasia, Celita, Azarias, Jozabed, Hanan, Phalaja, Levitæ silentium faciebant in populo ad audiendam legem; populus autem stabat in gradu suo.

8. Et legerunt in libro legis Dei distincte, et aperte ad intelligendum; et intellexerunt, cum legeretur.

9. Dixit autem Nehemias (ipse est Athersatha), et Esdras sacerdos et scriba, et Levitæ, interpretantes universo populo: Dies sanctificatus est Domino Deo nostro, nolite lugere, et nolite flere. Flebat enim omnis populus, cum audiret verba legis.

10. Et dixit eis: Ite, comedite pinguia, et bibite mulsum, et mittite partes his, qui non præparaverunt sibi, quia sanctus dies Domini est, et nolite contristari: gaudium etenim Domini est fortitudo nostra.

11. Levitæ autem silentium faciebant in omni populo, dicentes: Tacete, quia dies sanctus est, et nolite dolere.

12. Abiit itaque omnis populus, ut comederet et biberet, et mitteret partes, et faceret lætitiam magnam, quia intellexerant verba, quæ docuerat eos.

13. Et in die secundo congregati sunt principes familiarum universi populi, sacerdotes et Levitæ ad Esdram scribam, ut interpretaretur eis verba legis.

14. Et invenerunt scriptum in lege, præcepisse Dominum in manu Moysi, ut habitent filii Israel in tabernaculis, in die solemni, mense septimo;

15. et ut prædicent, et divulgent vocem in universis urbibus suis, et in Jerusalem, dicentes: Egredimini in montem, et afferte frondes olivæ, et frondes ligni pulcherrimi, frondes myrti, et ramos palmarum, et frondes ligni nemorosi, ut fiant tabernacula, sicut scriptum est.

16. Et egressus est populus, et attulerunt. Feceruntque sibi tabernacula, unusquisque in domate sua, et in atriis suis, et in atriis domus Dei, et in platea portæ aquarum, et in platea portæ Ephraim.

17. Fecit ergo universa ecclesia eorum, qui redierant de captivitate, tabernacula, et habitaverunt in tabernaculis; non enim fecerant a diebus Josue filii Nun taliter filii Israel

usque ad diem illum. Et fuit lætitia magna nimis. (*Lev.* 23, 39.)

18. Legit autem in libro legis Dei per dies singulos, a die primo usque ad diem novissimum; et fecerunt solemnitatem septem diebus, et in die octavo collectam juxta ritum.

CAPUT IX.

1. In die autem vigesimo quarto mensis hujus convenerunt filii Israel in jejunio et in saccis, et humus super eos.

2. Et separatum est semen filiorum Israel ab omni filio alienigena; et steterunt, et confitebantur peccata sua, et iniquitates patrum suorum.

3. Et consurrexerunt ad standum, et legerunt in volumine legis Domini Dei sui, quater in die, et quater confitebantur, et adorabant Dominum Deum suum.

4. Surrexerunt autem super gradum Levitarum Josue, et Bani, et Cedmihel, Sabania, Bonni, Sarebias, Bani et Chanani, et clamaverunt voce magna ad Dominum Deum suum.

5. Et dixerunt Levitæ Josue et Cedmihel, Bonni, Hasebnia, Serebia, Odaja, Sebnia, Phathahia: Surgite, benedicite Domino Deo vestro ab æterno usque in æternum, et benedicant nomini gloriæ tuæ excelso in omni benedictione et laude.

6. Tu ipse, Domine, solus: tu fecisti cœlum, et cœlum cœlorum, et omnem exercitum eorum: terram et universa, quæ in ea sunt: maria et omnia, quæ in eis sunt: et tu vivificas omnia hæc, et exercitus cœli te adorat.

7. Tu ipse, Domine Deus, qui elegisti Abram, et eduxisti eum de igne Chaldæorum, et posuisti nomen ejus Abraham. (*Gen.* 11, 31.)

8. Et invenisti cor ejus fidele coram te, et percussisti cum eo fœdus, ut dares ei terram Chananæi, Hethæi et Amorrhæi, et Pherezæi et Jebusæi, et Gergesæi, ut dares semini ejus: et implesti verba tua, quoniam justus es.

9. Et vidisti afflictionem patrum nostrorum in Aegypto, clamoremque eorum audisti super Mare rubrum.

10. Et dedisti signa atque portenta in Pharaone, et in universis servis ejus, et in omni populo terræ illius: cognovisti enim, quia superbe egerant contra eos, et fecisti tibi nomen, sicut et in hac die.

11. Et mare divisisti ante eos, et transierunt per medium maris in sicco: persecutores autem eorum projecisti in profundum, quasi lapidem in aquas validas.

12. Et in columna nubis ductor eorum fuisti per diem, et in columna ignis per noctem, ut appareret eis via, per quam ingrediebantur.

13. Ad montem quoque Sinai descendisti, et locutus es cum eis de cœlo, et dedisti eis judicia recta, et legem veritatis, ceremonias, et præcepta bona;

14. et sabbatum sanctificatum tuum ostendisti eis: et mandata et ceremonias, et legem præcepisti eis in manu Moysi servi tui.

15. Panem quoque de cœlo dedisti eis in fame eorum, et aquam de petra eduxisti eis sitientibus, et dixisti eis, ut ingrederentur et possiderent terram, super quam levasti manum tuam, ut traderes eis.

16. Ipsi vero et patres nostri superbe egerunt, et induraverunt cervices suas, et non audierunt mandata tua.

17. Et noluerunt audire, et non sunt recordati mirabilium tuorum, quæ feceras eis. Et induraverunt cervices suas, et dederunt caput, ut converterentur ad servitutem suam, quasi per contentionem. Tu autem Deus propitius, clemens, et misericors, longanimis, et multæ miserationis non dereliquisti eos:

18. et quidem cum fecissent sibi vitulum conflatilem, et dixissent: Iste est Deus tuus, qui eduxit te de Aegypto: feceruntque blasphemias magnas.

19. Tu autem in misericordiis tuis multis non dimisisti eos in deserto: columna nubis non recessit ab eis per diem, ut duceret eos in viam, et columna ignis per noctem, ut

ostenderet eis iter, per quod ingrederentur.
20. Et Spiritum tuum bonum dedisti, qui doceret eos, et manna tuum non prohibuisti ab ore eorum, et aquam dedisti eis in siti.
21. Quadraginta annis pavisti eos in deserto, nihilque eis defuit: vestimenta eorum non inveteraverunt, et pedes eorum non sunt attriti.
22. Et dedisti eis regna et populos, et partitus es eis sortes: et possederunt terram Sehon, et terram regis Hesebon, et terram Og, regis Basan.
22. Et multiplicasti filios eorum sicut stellas cœli, et adduxisti eos ad terram, de qua dixeras patribus eorum, ut ingrederentur et possiderent.
24. Et venerunt filii, et possederunt terram: et humiliasti coram eis habitatores terræ Chananæos, et dedisti eos in manu eorum et reges eorum, et populos terræ, ut facerent eis, sicut placebat illis.
25. Ceperunt itaque urbes munitas et humum pinguem, et possederunt domus plenas cunctis bonis, cisternas ab aliis fabricatas, vineas et oliveta, et ligna pomifera multa: et comederunt, et saturati sunt, et impinguati sunt, et abundaverunt deliciis in bonitate tua magna.
26. Provocaverunt autem te ad iracundiam, et recesserunt a te, et projecerunt legem tuam post terga sua, et prophetas tuos occiderunt, qui contestabantur eos, ut reverterentur ad te: feceruntque blasphemias grandes.
27. Et dedisti eos in manu hostium suorum, et afflixerunt eos. Et in tempore tribulationis suæ clamaverunt ad te: et tu de cœlo audisti, et secundum miserationes tuas multas dedisti eis salvatores, qui salvarent eos de manu hostium suorum.
28. Cumque requievissent, reversi sunt, ut facerent malum in conspectu tuo: et dereliquisti eos in manu inimicorum suorum: et possederunt eos. Conversique sunt, et clamaverunt ad te: tu autem de cœlo exaudisti, et liberasti eos in misericordiis tuis, multis temporibus.
29. Et contestatus es eos, ut reverterentur ad legem tuam. Ipsi vero superbe egerunt, et non audierunt mandata tua, et in judiciis tuis peccaverunt, quæ faciet homo, et vivet in eis: et dederunt humerum recedentem, et cervicem suam induraverunt, nec audierunt.
30. Et protraxisti super eos annos multos, et contestatus es eos in spiritu tuo per manum prophetarum tuorum, et non audierunt: et tradidisti eos in manu populorum terrarum.
31. In misericordiis autem tuis plurimis non fecisti eos in consumtionem, nec dereliquisti eos, quoniam Deus miserationum, et clemens es tu.
32. Nunc itaque, Deus noster magne, fortis et terribilis, custodiens pactum et misericordiam, ne avertas a facie tua omnem laborem, qui invenit nos, reges nostros, et principes nostros, et sacerdotes nostros, et prophetas nostros, et patres nostros, et omnem populum tuum a diebus regis Assur usque in diem hanc.
33. Et tu justus es in omnibus, quæ venerunt super nos, quia veritatem fecisti: nos autem impie egimus.
34. Reges nostri, principes nostri, sacerdotes nostri, et patres nostri non fecerunt legem tuam, et non attenderunt mandata tua, et testimonia tua, quæ testificatus es in eis.
35. Et ipsi in regnis suis, et in bonitate tua multa, quam dederas eis, et in terra latissima et pingui, quam tradideras in conspectu eorum, non servierunt tibi, nec reversi sunt a studiis suis pessimis.
36. Ecce, nos ipsi hodie servi sumus, et terra, quam dedisti patribus nostris, ut comederent panem ejus, et quæ bona sunt ejus: et nos ipsi servi sumus in ea.
37. Et fruges ejus multiplicantur regibus, quos posuisti super nos propter peccata nostra, et corporibus nostris dominantur, et jumentis nostris secundum voluntatem suam: et in tribulatione magna sumus.

38. Super omnibus ergo his nos ipsi percutimus fœdus, et scribimus: et signant principes nostri, Levitæ nostri, et sacerdotes nostri.

CAPUT X.

1. Signatores autem fuerunt: Nehemias, Athersatha, filius Hachelai, et Sedecias;
2. Sarajas, Azarias, Jeremias;
3. Pheshur, Amarias, Melchias;
4. Hattus, Sebenia, Melluch;
5. Harem, Merimuth, Obdias;
6. Daniel, Genthon, Baruch;
7. Mosollam, Abia, Miamin;
8. Maazia, Belgai, Semeia; hi sacerdotes.
9. Porro Levitæ: Josue filius Azaniæl, Bennui de filiis Henadad, Cedmihe,
10. et fratres eorum, Sebenia, Odaja, Celita, Phalaja, Hanan;
11. Micha, Robob, Hasebia;
12. Zachur, Serebia, Sabania;
13. Odaja, Bani, Baninu.
14. Capita populi: Pharos, Phahathmoab, Aelam, Zethu, Bani;
15. Bonni, Azgad, Bebai;
16. Adonia, Begoai, Adin;
17. Ater, Hezecia, Azur;
18. Odaja, Hasum, Besai;
19. Hareph, Anathoth, Nebai;
20. Megphias, Mosollam, Hazir;
21. Mesizabel, Sadoc, Jeddua;
22. Pheltia, Hanan, Anaja;
23. Osee, Hanania, Hasub;
24. Alohes, Phalea, Sobec;
25. Rehum, Hasebna, Maasia;
26. Echaja, Hanan, Anan;
27. Melluch, Haran, Baana;
28. et reliqui de populo, sacerdotes, Levitæ, janitores, et cantores, Nathinæi, et omnes, qui se separaverunt de populis terrarum ad legem Dei, uxores eorum, filii eorum, et filiæ eorum;
29. omnes, qui poterant sapere spondentes pro fratribus suis, optimates eorum, et qui veniebant ad pollicendum, et jurandum, ut ambularent in lege Dei, quam dederat in manu Moysi servi Dei, ut facerent et custodirent universa mandata Domini Dei nostri, et judicia ejus et ceremonias ejus,
30. et ut non daremus filias nostras populo terræ, et filias eorum non acciperemus filiis nostris.
31. Populi quoque terræ, qui important venalia et omnia ad usum per diem sabbati, ut vendant, non accipiemus ab eis in sabbato et in die sanctificato. Et dimittemus annum septimum, et exactionem universæ manus.
32. Et statuemus super nos præcepta, ut demus tertiam partem sicli per annum ad opus domus Dei nostri,
33. ad panes propositionis, et ad sacrificium sempiternum, et in holocaustum sempiternum in sabbatis, in calendis, in solemnitatibus et in sanctificatis: et pro peccato, ut exoretur pro Israel, et in omnem usum domus Dei nostri.
34. Sortes ergo misimus super oblationem lignorum inter sacerdotes et Levitas, et populum, ut inferrentur in domum Dei nostri per domos patrum nostrorum, per tempora, a temporibus anni usque ad annum, ut arderent super altare Domini Dei nostri, sicut scriptum est in lege Moysi;
35. et ut afferremus primogenita terræ nostræ, et primitiva universi fructus omnis ligni, ab anno in annum, in domo Domini;
36. et primitiva filiorum nostrorum, et pecorum nostrorum, sicut scriptum est in lege, et primitiva boum nostrorum, et ovium nostrarum, ut offerrentur in domo Dei nostri, sacerdotibus, qui ministrant in domo Dei nostri;
37. et primitias ciborum nostrorum, et libaminum nostrorum, et poma omnis ligni, vindemiæ quoque et olei afferemus sacerdotibus ad gazophylacium Dei nostri, et decimam partem terræ nostræ Levitis. Ipsi Levitæ decimas accipient ex omnibus civitatibus operum nostrorum.
38. Erit autem sacerdos filius Aaron cum Levitis in decimis Levitarum; et Levitæ offerent decimam partem decimæ suæ in domo Dei nostri ad gazophylacium in domum thesauri.

39. Ad gazophylacium enim deportabunt filii Israel, et filii Levi primitias frumenti, vini et olei; et ibi erunt vasa sanctificata, et sacerdotes, et cantores, et janitores, et ministri: et non dimittemus domum Dei nostri.

CAPUT XI.

1. Habitaverunt autem principes populi in Jerusalem; reliqua vero plebs misit sortem, ut tollerent unam partem de decem, qui habitaturi essent in Jerusalem, civitate sancta; novem vero partes in civitatibus.
2. Benedixit autem populus omnibus viris, qui se sponte obtulerant, ut habitarent in Jerusalem.
3. Hi sunt itaque principes provinciæ, qui habitaverunt in Jerusalem et in civitatibus Juda. Habitavit autem unusquisque in possessione sua, in urbibus suis, Israel, sacerdotes, Levitæ, Nathinæi et filii servorum Salomonis.
4. Et in Jerusalem habitaverunt de filiis Juda, et de filiis Benjamin; de filiis Juda: Athajas filius Aziam, filii Zachariæ, filii Amariæ, filii Saphatiæ, filii Malaleel; de filiis Phares:
5. Maasia, filius Baruch, filius Cholhoza, filius Hazia, filius Adaja, filius Jojarib, filius Zachariæ, filius Silonitis;
6. omnes hi filii Phares, qui habitaverunt in Jerusalem, quadringenti sexaginta octo viri fortes.
7. Hi sunt autem filii Benjamin: Sellum filius Mosollam, filius Joed, filius Phadaja, filius Colaja, filius Masia, filius Etheel, filius Isaia,
8. et post eum Gebbai, Sellai, nongenti viginti octo,
9. et Joel filius Zechri præpositus eorum, et Judas filius Senua super civitatem secundus.
10. Et de sacerdotibus: Idaja filius Joarib, Jachin,
11. Saraja filius Helciæ, filius Mosollam, filius Sadoc, filius Merajoth, filius Achitob princeps domus Dei;
12. et fratres eorum facientes opera templi, octingenti viginti duo. Et Adaja filius Jeroham, filius Phelelia, filius Amsi, filius Zachariæ, filius Pheshur, filius Melchiæ,
13. et fratres ejus, principes patrum, ducenti quadraginta duo. Et Amassai filius Azreel, filius Ahazi, filius Mossollamoth, filius Emmer;
14. et fratres eorum potentes nimis, centum viginti octo, et præpositus eorum Zabdiel filius potentium.
15. Et de Levitis: Semeia filius Hasub, filius Azaricam, filius Hasabia, filius Boni,
16. et Sabathai et Jozabed, super omnia opera, quæ erant forinsecus in domo Dei, a principibus Levitarum.
17. Et Mathania filius Micha, filius Zebedei, filius Asaph princeps ad laudandum, et ad confitendum in oratione, et Becbecia secundus de fratribus ejus, et Abda filius Samua, filius Galal, filius Idithun;
18. omnes Levitæ in civitate sancta ducenti octoginta quatuor.
19. Et janitores: Accub, Telmon, et fratres eorum, qui custodiebant ostia, centum septuaginta duo.
20. Et reliqui ex Israel sacerdotes et Levitæ in universis civitatibus Juda, unusquisque in possessione sua.
21. Et Nathinæi, qui habitabant in Ophel, et Siaha, et Gaspha de Nathinæis.
22. Et episcopus Levitarum in Jerusalem, Azzi filius Bani, filius Hasabiæ, filius Mathaniæ, filius Michæ. De filiis Asaph, cantores in ministerio domus Dei;
23. præceptum quippe regis super eos erat, et ordo in cantoribus per dies singulos;
24. et Phathahia filius Mesezebel, de filiis Zara filii Juda in manu regis juxta omne verbum populi,
25. et in domibus per omnes regiones eorum. De filiis Juda habitaverunt in Cariatharbe et in filiabus ejus, et in Dibon et in filiabus ejus, et in Cabseel et in viculis ejus,
26. et in Jesue, et in Molada et in Bethphaleth,
27. et in Hasersual et in Bersabee, et in filiabus ejus,
28. et in Siceleg, et in Mochona, et in filiabus ejus,

29. et in Remmon et in Saraa et in Jerimuth,
30. Zanoa, Odollam, et in villis earum, Lachis et regionibus ejus, et Azeca et filiabus ejus. Et manserunt in Bersabee usque ad vallem Ennom.
31. Filii autem Benjamin, a Geba, Mechmas, et Hai et Bethel et filiabus ejus.
32. Anathoth, Nob, Anania,
33. Asor, Rama, Gethaim,
34. Hadid, Seboim et Neballat, Lod,
35. et Ono valle artificum.
36. Et de Levitis portiones Judæ et Benjamin.

CAPUT XII.

1. Hi sunt autem sacerdotes et Levitæ, qui ascenderunt cum Zorobabel filio Salathiel, et Josue: Saraja, Jeremias, Esdras;
2. Amaria, Melluch, Hattus;
3. Sebenias, Rheum, Merimuth;
4. Addo, Genthon, Abia;
5. Miamin, Madia, Belga;
6. Semeia, et Jojarib, Idaja, Sellum, Amoc, Helcias, Idaja.
7. Isti principes sacerdotum et fratres eorum in diebus Josue.
8. Porro Levitæ: Jesua, Bennui, Cedmihel, Sarebia, Juda, Mathanias, super hymnos ipsi et fratres eorum;
9. et Becbecia atque Hanni, et fratres eorum unusquisque in officio suo.
10. Josue autem genuit Joacim, et Joacim genuit Eliasib, et Eliasib genuit Jojada,
11. et Jojada genuit Jonathan, et Jonathan genuit Jeddoa.
12. In diebus autem Joacim erant sacerdotes et principes familiarum: Sarajæ, Maraja; Jeremiæ, Hanania;
13. Esdræ, Mosollam; Amariæ, Johanan;
14. Milicho, Jonathan; Sebeniæ, Joseph;
15. Haram, Edna; Marajōth, Helci;
16. Adajæ, Zacharia; Genthon, Mosollam;
17. Abiæ, Zechri; Miamin et Moadiæ, Phelti:
18. Belgæ, Sammua; Semajæ, Jonathan;
19. Jojarib, Mathanai; Jodajæ, Azzi;
20. Sellai, Celai; Amoc, Heber;
21. Helciæ, Hasebia; Idajæ, Nathanael.
22. Levitæ in diebus Eliasib, et Jojada et Johanan, et Jeddoa scripti principes familiarum, et sacerdotes in regno Darii Persæ.
23. Filii Levi principes familiarum, scripti in Libro verborum dierum, et usque ad dies Jonathan filii Eliasib.
24. Et principes Levitarum, Hasebia, Serebia et Josue filius Cedmihel, et fratres eorum per vices suas, ut laudarent et confiterentur juxta præceptum David viri Dei, et observarent æque per ordinem.
25. Mathania, et Becbecia, Obedia, Mosollam, Telmon, Accub custodes portarum et vestibulorum ante portas:
26. hi in diebus Joacim filii Josue, filii Josedec, et in diebus Nehemiæ ducis, et Esdræ sacerdotis scribæque.
27. In dedicatione autem muri Jerusalem requisierunt Levitas de omnibus locis suis, ut adducerent eos in Jerusalem, et facerent dedicationem et lætitiam in actione gratiarum, et cantico, et in cymbalis, psalteriis et citharis.
28. Congregati sunt autem filii cantorum de campestribus circa Jerusalem, et de villis Nethuphati,
29. et de domo Galgal, et de regionibus Geba et Azmaveth, quoniam villas ædificaverunt sibi cantores in circuitu Jerusalem.
30. Et mundati sunt sacerdotes et Levitæ; et mundaverunt populum et portas et murum.
31. Ascendere autem feci principes Juda super murum, et statui duos magnos choros laudantium. Et ierunt ad dexteram super murum ad portam sterquilinii.
32. Et ivit post eos Osajas, et media pars principum Juda,
33. et Azarias, Esdras, et Mosollam, Judas, et Benjamin, et Semeia, et Jeremias;
34. et de filiis sacerdotum in tubis: Zacharias filius Jonathan filius Semeiæ, filius Mathaniæ, filius Michajæ, filius Zechur, filius Asaph,
35. et fratres ejus Semeia et Azareel, Malalai, Galalai, Maai, Nathanael et Judas et Hanani, in vasis cantici

David viri Dei; et Esdras scriba ante eos in porta fontis.
36. Et contra eos ascenderunt in gradibus civitatis David in ascensu muri super domum David, et usque ad portam aquarum ad orientem.
37. Et chorus secundus gratias referentium ibat ex adverso, et ego post eum, et media pars populi super murum et super turrim furnorum, et usque ad murum latissimum,
38. et super portam Ephraim, et super portam antiquam, et super portam piscium et turrim Hananeel, et turrim Emath, et usque ad portam gregis, et steterunt in porta custodiæ;
39. steteruntque duo chori laudantium in domo Dei, et ego, et dimidia pars magistratuum mecum.
40. Et sacerdotes, Eliachim, Maasia, Miamin, Michea, Elioenai, Zacharia, Hanania in tubis,
41. et Maasia, et Semeia, et Eleazar, et Azzi, et Johanan, et Melchia, et Aelam, et Ezer. Et clare cecinerunt cantores, et Jezraja præpositus;
42. et immolaverunt in die illa victimas magnas, et lætati sunt, Deus enim lætificaverat eos lætitia magna; sed et uxores eorum et liberi gavisi sunt, et audita est lætitia Jerusalem procul.
43. Recensuerunt quoque in die illa viros super gazophylacia thesauri ad libamina, et ad primitias, et ad decimas, ut introferrent per eos principes civitatis in decore gratiarum actionis, sacerdotes et Levitas; quia lætificatus est Juda in sacerdotibus et Levitis adstantibus.
44. Et custodierunt observationem Dei sui, et observationem expiationis et cantores et janitores juxta præceptum David, et Salomonis filii ejus,
45. quia in diebus David et Asaph ab exordio erant principes constituti cantorum in carmine laudantium, et confitentium Deo.
46. Et omnis Israel, in diebus Zorobabel et in diebus Nehemiæ, dabant partes cantoribus et janitoribus per dies singulos; et sanctificabant Levitas, et Levitæ sanctificabant filios Aaron.

CAPUT XIII.

1. In die autem illo lectum est in volumine Moysi audiente populo, et inventum est scriptum in eo, quod non debeant introire Ammonites et Moabites in ecclesiam Dei usque in æternum, (*Deut.* 23, 3.)
2. eo quod non occurrerint filiis Israel cum pane et aqua, et conduxerint adversum eos Balaam, ad maledicendum eis, et convertit Deus noster maledictionem in benedictionem.
3. Factum est autem, cum audissent legem, separaverunt omnem alienigenam ab Israel.
4. Et super hoc erat Eliasib sacerdos, qui fuerat præpositus in gazophylacio domus Dei nostri, et proximus Tobiæ.
5. Fecit ergo sibi gazophylacium grande, et ibi erant ante eum reponentes munera, et thus, et vasa, et decimam frumenti, vini et olei, partes Levitarum, et cantorum et janitorum, et primitias sacerdotales.
6. In omnibus autem his non fui in Jerusalem, quia anno trigesimo secundo Artaxerxis regis Babylonis veni ad regem, et in fine dierum rogavi regem.
7. Et veni in Jerusalem, et intellexi malum, quod fecerat Eliasib Tobiæ, ut faceret ei thesaurum in vestibulis domus Dei.
8. Et malum mihi visum est valde. Et projeci vasa domus Tobiæ foras de gazophylacio;
9. præcepique, et emundaverunt gazophylacia, et retuli ibi vasa domus Dei, sacrificium, et thus.
10. Et cognovi, quod partes Levitarum non fuissent datæ, et fugisset unusquisque in regionem suam de Levitis, et cantoribus, et de his, qui ministrabant;
11. et egi causam adversus magistratus, et dixi: Quare dereliquimus domum Dei? Et congregavi eos, et feci stare in stationibus suis.
12. Et omnis Juda apportabat decimam frumenti, vini et olei in horrea.

13. Et constituimus super horrea Selemiam sacerdotem, et Sadoc scribam, et Phadajam de Levitis, et juxta eos Hanan filium Zachur, filium Mathaniæ, quoniam fideles comprobati sunt, et ipsis creditæ sunt partes fratrum suorum.
14. Memento mei, Deus meus, pro hoc, et ne deleas miserationes meas, quas feci in domo Dei mei, et in ceremoniis ejus.
15. In diebus illis vidi in Juda calcantes torcularia in sabbato, portantes acervos, et onerantes super asinos vinum et uvas et ficus et omne onus, et inferentes in Jerusalem die sabbati. Et contestatus sum, ut in die, qua vendere liceret, venderent.
16. Et Tyrii habitaverunt in ea inferentes pisces et omnia venalia, et vendebant in sabbatis filiis Juda in Jerusalem;
17. et objurgavi optimates Juda, et dixi eis: Quæ est hæc res mala, quam vos facitis et profanatis diem sabbati?
18. Numquid non hæc fecerunt patres nostri, et adduxit Deus noster super nos omne malum hoc, et super civitatem hanc? Et vos additis iracundiam super Israel violando sabbatum.
19. Factum est autem, cum quievissent portæ Jerusalem in die sabbati, dixi, et clauserunt januas, et præcepi, ut non aperirent eas usque post sabbatum; et de pueris meis constitui super portas, ut nullus inferret onus in die sabbati.
20. Et manserunt negotiatores, et vendentes universa venalia foris Jerusalem semel et bis.
21. Et contestatus sum eos, et dixi eis: Quare manetis ex adverso muri? si secundo hoc feceritis, manum mittam in vos. Itaque ex tempore illo non venerunt in sabbato.
22. Dixi quoque Levitis, ut mundarentur, et venirent ad custodiendas portas, et sanctificandum diem sabbati; et pro hoc ergo memento mei, Deus meus, et parce mihi secundum multitudinem miserationum tuarum.
23. Sed et in diebus illis vidi Judæos ducentes uxores Azotidas, Ammonitidas, et Moabitidas.
24. Et filii eorum ex media parte loquebantur azotice, et nesciebant loqui judaice, et loquebantur juxta linguam populi et populi.
25. Et objurgavi eos, et maledixi. Et cecidi ex eis viros, et decalvavi eos, et adjuravi in Deo, ut non darent filias suas filiis eorum, et non acciperent de filiabus eorum filiis suis et sibimetipsis dicens:
26. Numquid non in hujuscemodi re peccavit Salomon rex Israel? et certe in gentibus multis non erat rex similis ei, et dilectus Deo suo erat, et posuit eum Deus regem super omnem Israel: et ipsum ergo duxerunt ad peccatum mulieres alienigenæ. *
27. Numquid et nos inobedientes faciemus omne malum grande hoc, ut prævaricemur in Deo nostro, et ducamus uxores peregrinas?
28. De filiis autem Jojada filii Eliasib sacerdotis magni, gener erat Sanaballat Honorites, quem fugavi a me.
29. Recordare, Domine Deus meus, adversum eos, qui polluunt sacerdotium, jusque sacerdotale et Leviticum. * (III. *Reg.* 11, 1.)
30. Igitur mundavi eos ab omnibus alienigenis, et constitui ordines sacerdotum et Levitarum, unumquemque in ministerio suo,
31. et in oblatione lignorum in temporibus constitutis, et in primitivis; memento mei, Deus meus, in bonum. Amen.

LIBER TOBIÆ.

CAPUT I.

1. Tobias ex tribu et civitate Nephthali, (quæ est in superioribus Galilææ supra Naasson post viam, quæ ducit ad occidentem, in sinistro habens civitatem Sephet)

2. cum captus esset in diebus Salmanasar regis Assyriorum, in captivitate tamen positus, viam veritatis non deseruit, (IV. *Reg.* 18, 9.)
3. ita, ut omnia quæ habere poterat, quotidie concaptivis fratribus, qui erant ex ejus genere, impertiret.
4. Cumque esset junior omnibus in tribu Nephthali, nihil tamen puerile gessit in opere.
5. Denique cum irent omnes ad vitulos aureos, quos Jeroboam fecerat rex Israel, hic solus fugiebat consortia omnium, (III. *Reg.* 12, 28.)
6. sed pergebat in Jerusalem ad templum Domini, et ibi adorabat Dominum Deum Israel, omnia primitiva sua et decimas suas fideliter offerens,
7. ita ut in tertio anno proselytis et advenis ministraret omnem decimationem.
8. Hæc et his similia secundum legem Dei puerulus observabat.
9. Cum vero factus esset vir, accepit uxorem Annam de tribu sua, genuitque ex ea filium, nomen suum imponens ei,
10. quem ab infantia timere Deum docuit, et abstinere ab omni peccato.
11. Igitur, cum per captivitatem devenisset cum uxore sua, et filio in civitatem Niniven cum omni tribu sua
12. (cum omnes ederent ex cibis gentilium), iste custodivit animam suam, et nunquam contaminatus est in escis eorum.
13. Et quoniam memor fuit Domini in toto corde suo, dedit illi Deus gratiam in conspectu Salmanasar regis;
14. et dedit illi potestatem, quocumque vellet ire, habens libertatem quæcumque facere voluisset.
15. Pergebat ergo ad omnes, qui erant in captivitate, et monita salutis dabat eis.
16. Cum autem venisset in Rages civitatem Medorum, et ex his, quibus honoratus fuerat a rege, habuisset decem talenta argenti,
17. et cum in multa turba generis sui Gabelum egentem videret, qui erat ex tribu ejus, sub chirographo dedit illi memoratum pondus argenti.
18. Post multum vero temporis, mortuo Salmanasar rege, cum regnaret Sennacherib, filius ejus pro eo, et filios Israel exosos haberet in conspectu suo,
19. Tobias quotidie pergebat per omnem cognationem suam, et consolabatur eos, dividebatque unicuique, prout poterat, de facultatibus suis;
20. esurientes alebat, nudisque vestimenta præbebat, et mortuis atque occisis sepulturam sollicitus exhibebat.
21. Denique cum reversus esset rex Sennacherib fugiens a Judæa plagam, quam circa eum fecerat Deus propter blasphemiam suam, et iratus multos occideret ex filiis Israel, Tobias sepeliebat corpora eorum. *
22. At ubi nuntiatum est regi, jussit eum occidi, et tulit omnem substantiam ejus. *(IV. *Reg.* 19, 35.)
23. Tobias vero cum filio suo et cum uxore fugiens, nudus latuit, quia multi diligebant eum.
24. Post dies vero quadraginta quinque occiderunt regem filii ipsius; (II. *Par.* 32, 21. *Isai.* 37, 38.)
25. et reversus est Tobias in domum suam, omnisque facultas ejus restituta est ei.

CAPUT II.

1. Post hæc vero, cum esset dies festus Domini, et factum esset prandium bonum in domo Tobiæ,
2. dixit filio suo: Vade, et adduc aliquos de tribu nostra, timentes Deum, ut epulentur nobiscum.
3. Cumque abiisset, reversus nuntiavit ei, unum ex filiis Israel jugulatum jacere in platea. Statimque exsiliens de accubitu suo, relinquens prandium, jejunus pervenit ad corpus;
4. tollensque illud portavit ad domum suam occulte, ut, dum sol occubuisset, caute sepeliret eum.
5. Cumque occultasset corpus, manducavit panem cum luctu et tremore,
6. memorans illum sermonem, quem dixit Dominus per Amos prophetam:

Dies festi vestri convertentur in lamentationem et luctum. *

7. Cum vero sol occubuisset, abiit, et sepelevit eum. * (*Amos* 8, 10.)

8. Arguebant autem eum omnes proximi ejus, dicentes: Jam hujus rei causa interfici jussus es, et vix effugisti mortis imperium, et iterum sepelis mortuos?

9. Sed Tobias plus timens Deum, quam regem, rapiebat corpora occisorum, et occultabat in domo sua, et mediis noctibus sepeliebat ea. (*Supr.* 1, 21.)

10. Contigit autem, ut quadam die fatigatus a sepultura, veniens in domum suam, jactasset se juxta parietem, et obdormisset,

11. et ex nido hirundinum dormienti illi calida stercora inciderent super oculos ejus, fieretque cæcus.

12. Hanc autem tentationem ideo permisit Dominus evenire illi, ut posteris daretur exemplum patientiæ ejus, sicut et sancti Job.

13. Nam cum ab infantia sua semper Deum timuerit, et mandata ejus custodierit, non est contristatus contra Deum, quod plaga cæcitatis evenerit ei,

14. sed immobilis in Dei timore permansit, agens gratias Deo omnibus diebus vitæ suæ.

15. Nam sicut beato Job insultabant reges, ita isti parentes et cognati ejus irridebant vitam ejus, dicentes:

16. Ubi est spes tua, pro qua eleemosynas, et sepulturas faciebas?

17. Tobias vero increpabat eos, dicens: Nolite ita loqui,

18. quoniam filii sanctorum sumus, et vitam illam exspectamus, quam Deus daturus est his, qui fidem suam nunquam mutant ab eo.

19. Anna vero uxor ejus ibat ad opus textrinum quotidie, et de labore manuum suarum victum, quem consequi poterat, deferebat.

20. Unde factum est, ut hœdum caprarum accipiens detulisset domi.

21. Cujus cum vocem balantis vir ejus audisset, dixit: Videte, ne forte furtivus sit: reddite eum dominis suis, quia non licet nobis aut edere ex furto aliquid, aut contingere. (*Deut.* 22, 1.)

22. Ad hæc uxor ejus irata respondit: Manifeste vana facta est spes tua, et eleemosynæ tuæ modo apparuerunt. (*Job* 2, 9.)

23. Atque his, et aliis hujuscemodi verbis exprobrabat ei.

CAPUT III.

1. Tunc Tobias ingemuit, et cœpit orare cum lacrymis,

2. dicens: Justus es, Domine, et omnia judicia tua justa sunt, et omnes viæ tuæ, misericordia, et veritas, et judicium.

3. Et nunc, Domine, memor esto mei, et ne vindictam sumas de peccatis meis, neque reminiscaris delicta mea, vel parentum meorum.

4. Quoniam non obedivimus præceptis tuis, ideo traditi sumus in direptionem et captivitatem et mortem, et in fabulam, et in improperium omnibus nationibus, in quibus dispersisti nos. (*Deut.* 28, 15.)

5. Et nunc, Domine, magna judicia tua, quia non egimus secundum præcepta tua, et non ambulavimus sinceriter coram te.

6. Et nunc, Domine, secundum voluntatem tuam fac mecum, et præcipe in pace recipi spiritum meum: expedit enim mihi mori magis, quam vivere.

7. Eadem itaque die contigit, ut Sara, filia Raguelis in Rages civitate Medorum, et ipsa audiret improperium ab una ex ancillis patris sui,

8. quoniam tradita fuerat septem viris, et dæmonium, nomine Asmodæus, occiderat eos, mox ut ingressi fuissent ad eam.

9. Ergo cum pro culpa sua increparet puellam, respondit ei, dicens: Amplius ex te non videamus filium, aut filiam super terram, interfectrix virorum tuorum.

10. Numquid et occidere me vis, sicut jam occidisti septem viros? Ad hanc vocem perrexit in superius cubiculum domus suæ, et tribus diebus, et tribus noctibus non manducavit, neque bibit;

11. sed in oratione persistens cum lacrymis deprecabatur Deum, ut ab isto improperio liberaret eam.

12. Factum est autem die tertia, dum compleret orationem, benedicens Dominum,

13. dixit: Benedictum est nomen tuum, Deus patrum nostrum, qui cum iratus fueris, misericordiam facies, et in tempore tribulationis peccata dimittis his, qui invocant te.

14. Ad te, Domine, faciem meam converto, ad te oculos meos dirigo.

15. Peto, Domine, ut de vinculo improperii hujus absolvas me, aut certe desuper terram eripias me.

16. Tu scis, Domine, quia nunquam concupivi virum, et mundam servavi animam meam ab omni concupiscentia.

17. Nunquam cum ludentibus miscui me, neque cum his, qui in levitate ambulant, participem me præbui.

18. Virum autem cum timore tuo, non cum libidine mea, consensi suscipere.

19. Et, aut ego indigna fui illis, aut illi forsitan me non fuerunt digni, quia forsitan viro alii conservasti me.

20. Non est enim in hominis potestate consilium tuum.

21. Hoc autem pro certo habet omnis, qui te colit, quod vita ejus, si in probatione fuerit, coronabitur: si autem in tribulatione fuerit, liberabitur: et si in correptione fuerit, ad misericordiam tuam venire licebit.

22. Non enim delectaris in perditionibus nostris, quia post tempestatem tranquillum facis, et post lacrymationem et fletum exultationem infundis.

23. Sit nomen tuum, Deus Israel, benedictum in sæcula.

24. In illo tempore exauditæ sunt preces amborum in conspectu gloriæ summi Dei;

25. et missus est Angelus Domini, sanctus Raphael, ut curaret eos ambos, quorum uno tempore sunt orationes in conspectu Domini recitatæ.

CAPUT IV.

1. Igitur, cum Tobias putaret orationem suam exaudiri, ut mori potuisset, vocavit ad se Tobiam filium suum,

2. dixitque ei: Audi, fili mi, verba oris mei, et ea in corde tuo quasi fundamentum construe.

3. Cum acceperit Deus animam meam, corpus meum sepeli, et honorem habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ ejus: (*Exod.* 20, 12. *Eccli.* 7, 29.)

4. memor enim esse debes, quæ et quanta pericula passa sit propter te in utero suo.

5. Cum autem et ipsa compleverit tempus vitæ suæ, sepelias eam circa me.

6. Omnibus autem diebus vitæ tuæ, in mente habeto Deum, et cave, ne aliquando peccato consentias, et prætermittas præcepta Domini Dei nostri.

7. Ex substantia tua fac eleemosynam, et noli avertere faciem tuam ab ullo paupere: ita enim fiet, ut nec a te avertatur facies Domini. (*Eccli.* 4, 1. *Luc.* 14, 13.)

8. Quo modo potueris, ita esto misericors.

9. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue; si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude. (*Eccli.* 35, 12.)

10. Præmium enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis,

11. quoniam eleemosyna ab omni peccato et a morte liberat, et non patietur animam ire in tenebras. *

12. Fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna omnibus facientibus eam. * (*Eccli.* 29, 15.)

13. Attende tibi, fili mi, ab omni fornicatione, et præter uxorem tuam nunquam patiaris crimen scire.

14. Superbiam nunquam in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas: in ipsa enim initium sumsit omnis perditio.

15. Quicumque tibi aliquid operatus fuerit, statim ei mercedem restitue: et merces mercenarii tui apud te omnino non remaneat. (*Deut.* 24, 14.)

16. Quod ab alio oderis fieri tibi, vide, ne tu aliquando alteri facias. (*Mat.* 7, 12.)
17. Panem tuum cum esurientibus et egenis comede, et de vestimentis tuis nudos tege. (*Luc.* 14, 13.)
18. Panem tuum et vinum tuum super sepulturam justi constitue, et noli ex eo manducare, et bibere cum peccatoribus.
19. Consilium semper a sapiente perquire.
20. Omni tempore benedic Deum et pete ab eo, ut vias tuas dirigat, et omnia consilia tua in ipso permaneant.
21. Indico etiam tibi, fili mi, dedisse me decem talenta argenti, dum adhuc infantulus esses, Gabelo, in Rages civitate Medorum, et chirographum ejus apud me habeo:
22. et ideo perquire, quo modo ad eum pervenias, et recipias ab eo supra memoratum pondus argenti, et restituas ei chirographum suum.
23. Noli timere, fili mi: pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus, si timuerimus Deum, et recesserimus ab omni peccato, et fecerimus bene. (*Rom.* 8, 17.)

CAPUT V.

1. Tunc respondit Tobias patri suo, et dixit: Omnia, quæcumque præcepisti mihi, faciam, pater.
2. Quo modo autem pecuniam hanc requiram, ignoro: ille me nescit, et ego eum ignoro: quod signum dabo ei? sed neque viam, per quam pergatur illuc, aliquando cognovi.
3. Tunc pater suus respondit illi, et dixit: Chirographum quidem illius penes me habeo: quod dum illi ostenderis, statim restituet.
4. Sed perge nunc, et inquire tibi aliquem fidelem virum, qui eat tecum salva mercede sua, ut, dum adhuc vivo, recipias eam.
5. Tunc egressus Tobias, invenit juvenem splendidum, stantem præcinctum, et quasi paratum ad ambulandum.
6. Et ignorans, quod Angelus Dei esset, salutavit eum, et dixit: Unde te habemus, bone juvenis?
7. At ille respondit: Ex filiis Israel. Et Tobias dixit ei: Nosti viam, quæ ducit in regionem Medorum?
8. Cui respondit: Novi, et omnia itinera ejus frequenter ambulavi, et mansi apud Gabelum fratrem nostrum, qui moratur in Rages civitate Medorum, quæ posita est in monte Ecbatanis.
9. Cui Tobias ait: Sustine me, obsecro, donec hæc ipsa nuntiem patri meo.
10. Tunc ingressus Tobias indicavit universa hæc patri suo. Super quæ admiratus pater rogavit, ut introiret ad eum.
11. Ingressus itaque salutavit eum, et dixit: Gaudium tibi sit semper.
12. Et ait Tobias: Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, et lumen cœli non video?
13. Cui ait juvenis: Forti animo esto: in proximo est, ut a Deo cureris.
14. Dixit itaque illi Tobias: Numquid poteris perducere filium meum ad Gabelum in Rages civitatem Medorum? et cum redieris, restituam tibi mercedem tuam.
15. Et dixit ei Angelus: Ego ducam, et reducam eum ad te.
16. Cui Tobias respondit: Rogo te, indica mihi, de qua domo, aut de qua tribu es tu?
17. Cui Raphael Angelus dixit: Genus quæris mercenarii, an ipsum mercenarium, qui cum filio tuo eat?
18. Sed ne forte sollicitum te reddam, ego sum Azarias Ananiæ magni filius.
19. Et Tobias respondit: Ex magno genere es tu. Sed peto, ne irascaris, quod voluerim cognoscere genus tuum.
20. Dixit autem illi Angelus: Ego sanum ducam, et sanum tibi reducam filium tuum.
21. Respondens autem Tobias, ait: Bene ambuletis, et sit Deus in itinere vestro, et Angelus ejus comitetur vobiscum.
22. Tunc paratis omnibus, quæ erant in via portanda, fecit Tobias vale patri suo et matri suæ; et ambulaverunt ambo simul.

23. Cumque profecti essent, cœpit mater ejus flere, et dicere: Baculum senectutis nostræ tulisti, et transmisisti a nobis. (*Infr.* 10, 4.)
24. Nunquam fuisset ipsa pecunia, pro qua misisti eum.
25. Sufficiebat enim nobis paupertas nostra: ut divitias computaremus hoc, quod videbamus filium nostrum.
26. Dixitque ei Tobias: Noli flere, salvus perveniet filius noster, et salvus revertetur ad nos, et oculi tui videbunt illum.
27. Credo enim, quod Angelus Dei bonus comitetur ei, et bene disponat omnia, quæ circa eum geruntur, ita ut cum gaudio revertatur ad nos.
28. Ad hanc vocem cessavit mater ejus flere, et tacuit.

CAPUT VI.

1. Profectus est autem Tobias, et canis secutus est eum, et mansit prima mansione juxta fluvium Tigris.
2. Et exivit, ut lavaret pedes suos, et ecce, piscis immanis exivit ad devorandum eum.
3. Quem expavescens Tobias clamavit voce magna, dicens: Domine, invadit me.
4. Et dixit ei Angelus: Apprehende branchiam ejus, et trahe eum ad te. Quod cum fecisset, attraxit eum in siccum; et palpitare cœpit ante pedes ejus.
5. Tunc dixit ei Angelus: Exentera hunc piscem, et cor ejus, et fel et jecur repone tibi: sunt enim hæc necessaria ad medicamenta utiliter.
6. Quod cum fecisset, assavit carnes ejus, et secum tulerunt in via; cetera salierunt, quæ sufficerent eis, quousque pervenirent in Rages civitatem Medorum.
7. Tunc interrogavit Tobias Angelum, et dixit ei: Obsecro te, Azaria frater, ut dicas mihi, quod remedium habebunt ista, quæ de pisce servare jussisti?
8. Et respondens Angelus, dixit ei: Cordis ejus particulam si super carbones ponas, fumus ejus extricat omne genus dæmoniorum sive a viro, sive a muliere, ita ut ultra non accedat ad eos.
9. Et fel valet ad ungendos oculos, in quibus fuerit albugo, et sanabuntur.
10. Et dixit ei Tobias: Ubi vis, ut maneamus?
11. Respondensque Angelus, ait: Est hic Raguel nomine, vir propinquus de tribu tua, et hic habet filiam nomine Saram, sed neque masculum, neque feminam ullam habet aliam præter eam.
12. Tibi debetur omnis substantia ejus: et oportet eam te accipere conjugem. (*Num.* 27, 8. — 36, 8.)
13. Pete ergo eam a patre ejus, et dabit tibi eam in uxorem.
14. Tunc respondit Tobias, et dixit: Audio, quia tradita est septem viris, et mortui sunt: sed et hoc audivi, quia dæmonium occidit illos.
15. Timeo ergo, ne forte et mihi hæc eveniant, et cum sim unicus parentibus meis, deponam senectutem illorum cum tristitia ad inferos.
16. Tunc Angelus Raphael dixit ei: Audi me, et ostendam tibi, qui sunt, quibus prævalere potest dæmonium.
17. Hi namque, qui conjugium ita suscipiunt, ut Deum a se et a sua mente excludant, et suæ libidini ita vacent, sicut equus et mulus, quibus non est intellectus: habet potestatem dæmonium super eos.
18. Tu autem, cum acceperis eam, ingressus cubiculum, per tres dies continens esto ab ea, et nihil aliud, nisi orationibus vacabis cum ea.
19. Ipsa autem nocte, incenso jecore piscis, fugabitur dæmonium.
20. Secunda vero nocte in copulatione sanctorum patriarcharum admitteris.
21. Tertia autem nocte, benedictionem consequeris, ut filii ex vobis procreentur incolumes.
22. Transacta autem tertia nocte, accipies virginem cum timore Domini, amore filiorum magis quam libidine ductus, ut in semine Abrahæ benedictionem in filiis consequaris.

CAPUT VII.

1. Ingressi sunt autem ad Raguelem, et suscepit eos Raguel cum gaudio.

2. Intuensque Tobiam Raguel, dixit Annæ uxori suæ: Quam similis est juvenis iste consobrino meo!

3. Et cum hæc dixisset, ait: Unde estis, juvenes, fratres nostri? At illi dixerunt: Ex tribu Nephthali sumus, ex captivitate Ninive.

4. Dixitque illis Raguel: Nostis Tobiam fratrem meum? Qui dixerunt: Novimus.

5. Cumque multa bona loqueretur de eo, dixit Angelus ad Raguelem: Tobias, de quo interrogas, pater istius est.

6. Et misit se Raguel, et cum lacrymis osculatus est eum, et plorans supra collum ejus,

7. dixit: Benedictio sit tibi, fili mi, quia boni et optimi viri filius es.

8. Et Anna uxor ejus, et Sara ipsorum filia lacrymatæ sunt.

9. Postquam autem locuti sunt, præcepit Raguel occidi arietem, et parari convivum. Cumque hortaretur eos discumbere ad prandium,

10. Tobias dixit: Hic ego hodie non manducabo, neque bibam, nisi prius petitionem meam confirmes, et promittas mihi dare Saram filiam tuam.

11. Quo audito verbo, Raguel expavit, sciens, quid evenerit illis septem viris, qui ingressi sunt ad eam, et timere cœpit, ne forte et huic similiter contingeret; et cum nutaret, et non daret petenti ullum responsum,

12. dixit ei Angelus: Noli timere dare eam isti, quoniam huic timenti Deum debetur conjux filia tua: propterea alius non potuit habere illam.

13. Tunc dixit Raguel: Non dubito, quod Deus preces et lacrymas meas in conspectu suo admiserit:

14. et credo, quoniam ideo fecit vos venire ad me, ut ista conjungeretur cognationi suæ secundum legem Moysi: et nunc noli dubium gerere, quod tibi eam tradam. (*Num.* 36, 6.)

15. Et apprehendens dexteram filiæ suæ, dexteræ Tobiæ tradidit, dicens: Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob vobiscum sit, et ipse conjungat vos, impleatque benedictionem suam in vobis.

16. Et, accepta charta, fecerunt conscriptionem conjugii.

17. Et post hæc epulati sunt, benedicentes Deum.

18. Vocavitque Raguel ad se Annam uxorem suam, et præcepit ei, ut præpararet alterum cubiculum.

19. Et introduxit illuc Saram filiam suam, et lacrymata est.

20. Dixitque ei: Forti animo esto, filia mea: Dominus cœli det tibi gaudium pro tædio, quod perpessa es.

CAPUT VIII.

1. Postquam vero cœnaverunt, introduxerunt juvenem ad eam.

2. Recordatus itaque Tobias sermonum Angeli, protulit de cassidili suo partem jecoris, posuitque eam super carbones vivos.

3. Tunc Raphael Angelus apprehendit dæmonium, et religavit illud in deserto superioris Aegypti.

4. Tunc hortatus est virginem Tobias dixitque ei: Sara, exsurge, et deprecemur Deum hodie, et cras, et secundum cras, quia his tribus noctibus Deo jungimur: tertia autem transacta nocte, in nostro erimus conjugio.

5. Filii quippe sanctorum sumus, et non possumus ita conjungi, sicut gentes, quæ ignorant Deum.

6. Surgentes autem pariter, instanter orabant ambo simul, ut sanitas daretur eis.

7. Dixitque Tobias: Domine Deus patrum nostrorum, benedicant te cœli et terræ, mareque et fontes, et flumina et omnes creaturæ tuæ, quæ in eis sunt.

8. Tu fecisti Adam de limo terræ, dedistique ei adjutorium Hevam.

9. Et nunc, Domine, tu scis, quia non luxuriæ causa accipio sororem meam conjugem, sed sola posteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in sæcula sæculorum.

10. Dixit quoque Sara: Miserere

nobis, Domine, miserere nobis: et consenescamus ambo pariter sani.

11. Et factum est, circa pullorum cantum, accersiri jussit Raguel servos suos; et abierunt cum eo pariter, ut foderent sepulcrum.

12. Dicebat enim: Ne forte simili modo evenerit ei, quo et ceteris illis septem viris, qui sunt ingressi ad eam.

13. Cumque parassent fossam, reversus Raguel ad uxorem suam dixit ei:

14. Mitte unam ex ancillis tuis, et videat, si mortuus est, ut sepeliam eum, antequam illucescat dies.

15. At illa misit unam ex ancillis suis. Quæ ingressa cubiculum, reperit eos salvos et incolumes, secum pariter dormientes.

16. Et reversa, nuntiavit bonum nuntium; et benedixerunt Dominum Raguel videlicet et Anna uxor ejus,

17. et dixerunt: Benedicimus te, Domine Deus Israel, quia non contigit, quemadmodum putabamus.

18. Fecisti enim nobiscum misericordiam tuam, et exclusisti a nobis inimicum persequentem nos.

19. Misertus es autem duobus unicis. Fac eos, Domine, plenius benedicere te: et sacrificium tibi laudis tuæ et suæ sanitatis offerre, ut cognoscat universitas gentium, quia tu es Deus solus in universa terra.

20. Statimque præcepit servis suis Raguel, ut replerent fossam, quam fecerant, priusquam elucesceret.

21. Uxori autem suæ dixit, ut instrueret convivium, et præpararet omnia, quæ in cibos erant iter agentibus necessaria.

22. Duas quoque pingues vaccas, et quatuor arietes occidi fecit, et parari epulas omnibus vicinis suis, cunctisque amicis.

23. Et adjuravit Raguel Tobiam, ut duas hebdomadas moraretur apud se.

24. De omnibus autem, quæ possidebat Raguel, dimidiam partem dedit Tobiæ, et fecit scripturam, ut pars dimidia, quæ supererat post obitum eorum, Tobiæ dominio deveniret.

CAPUT XI.

1. Tunc vocavit Tobias Angelum ad se, quem quidem hominem existimabat, dixitque ei: Azaria frater, peto, ut auscultes verba mea:

2. Si meipsum tradam tibi servum, non ero condignus providentiæ tuæ.

3. Tamen obsecro te, ut assumas tibi animalia sive servitia, et vadas ad Gabelum in Rages civitatem Medorum, reddasque ei chirographum suum, et recipias ab eo pecuniam, et roges eum venire ad nuptias meas.

4. Scis enim ipse, quoniam numerat pater meus dies, et si tardavero una die plus, contristatur anima ejus.

5. Et certe vides, quomodo adjuravit me Raguel, cujus adjuramentum spernere non possum.

6. Tunc Raphael, assumens quatuor ex servis Raguelis, et duos camelos, in Rages civitatem Medorum perrexit, et inveniens Gabelum, reddidit ei chirographum suum, et recepit ab eo omnem pecuniam.

7. Indicavitque ei de Tobia filio Tobiæ omnia, quæ gesta sunt, fecitque eum secum venire ad nuptias.

8. Cumque ingressus esset domum Raguelis, invenit Tobiam discumbentem, et exsiliens, osculati sunt se invicem, et flevit Gabelus, benedixitque Deum,

9. et dixit: Benedicat te Deus Israel, quia filius es optimi viri, et justi, et timentis Deum, eleemosynas facientis:

10. et dicatur benedictio super uxorem tuam, et super parentes vestros:

11. et videatis filios vestros, et filios filiorum vestrorum, usque in tertiam et quartam generationem: et sit semen vestrum benedictum a Deo Israel, qui regnat in sæcula sæculorum.

12. Cumque omnes dixissent, Amen, accesserunt ad convivium; sed et cum timore Domini nuptiarum convivium exercebant.

CAPUT X.

1. Cum vero moras faceret Tobias causa nuptiarum, sollicitus erat pa-

ter ejus Tobias dicens: Putas, quare moratur filius meus, aut quare detentus est ibi?
2. Putasne, Gabelus mortuus est, et nemo reddet illi pecuniam?
3. Cœpit autem contristari nimis ipse et Anna uxor ejus cum eo, et cœperunt ambo simul flere eo, quod die statuto minime reverteretur filius eorum ad eos.
4. Flebat igitur mater ejus irremediabilibus lacrymis, atque dicebat: Heu heu me, fili mi, ut quid te misimus peregrinari: lumen occulorum nostrorum, baculum senectutis nostræ, solatium vitæ nostræ, spem posteritatis nostræ?
5. Omnia simul in te uno habentes, te non debuimus dimittere a nobis.
6. Cui dicebat Tobias: Tace, et noli turbari, sanus est filius noster: satis fidelis est vir ille, cum quo misimus eum.
7. Illa autem nullo modo consolari poterat, sed quotidie exsiliens circumspiciebat, et circuibat vias omnes, per quas spes remeandi videbatur, ut procul videret eum, si fieri posset, venientem.
8. At vero Raguel dicebat ad generum suum: Mane hic, et ego mittam nuntium salutis de te ad Tobiam patrem tuum.
9. Cui Tobias ait: Ego novi, quia pater meus et mater mea modo dies computant, et cruciatur spiritus eorum in ipsis.
10. Cumque verbis multis rogaret Raguel Tobiam, et ille eum nulla ratione vellet audire, tradidit ei Saram, et dimidiam partem omnis substantiæ suæ in pueris, in puellis, in pecudibus, in camelis, et in vaccis, et in pecunia multa, et salvum atque gaudentem dimisit eum a se,
11. dicens: Angelus Domini sanctus sit in itinere vestro, perducatque vos incolumes, et inveniatis omnia recte circa parentes vestros: et videant oculi mei filios vestros, priusquam moriar.
12. Et apprehendentes parentes filiam suam, osculati sunt eam, et dimiserunt ire,
13. monentes eam honorare soceros, diligere maritum, regere familiam, gubernare domum, et seipsam irreprehensibilem exhibere.

CAPUT XI.

1. Cumque reverterentur, pervenerunt ad Charan, quæ est in medio itinere contra Niniven, undecimo die.
2. Dixitque Angelus: Tobia frater, scis quemadmodum reliquisti patrem tuum.
3. Si placet itaque tibi, præcedamus: et lento gradu sequantur iter nostrum familiæ, simul cum conjuge tua, et cum animalibus.
4. Cumque hoc placuisset, ut irent, dixit Raphael ad Tobiam: Tolle tecum ex felle piscis: erit enim necessarium. Tulit itaque Tobias ex felle illo, et abierunt.
5. Anna autem sedebat secus viam quotidie in supercilio montis, unde respicere poterat de longinquo.
6. Et dum ex eodem loco specularetur adventum ejus, vidit a longe, et illico agnovit venientem filium suum, currensque nuntiavit viro suo, dicens: Ecce, venit filius tuus.
7. Dixitque Raphael ad Tobiam: At ubi introieris domum tuam, statim adora Dominum Deum tuum, et gratias agens ei, accede ad patrem tuum, et osculare eum.
8. Statimque lini super oculos ejus ex felle isto piscis, quod portas tecum: scias enim, quoniam mox aperientur oculi ejus, et videbit pater tuus lumen cœli, et in aspectu tuo gaudebit.
9. Tunc præcucurrit canis, qui simul fuerat in via, et quasi nuntius adveniens, blandimento suæ caudæ gaudebat.
10. Et consurgens cæcus pater ejus cœpit offendens pedibus currere, et data manu puero, occurrit obviam filio suo.
11. Et suscipiens osculatus est eum cum uxore sua, et cœperunt ambo flere præ gaudio.
12. Cumque adorassent Deum, et gratias egissent, consederunt.
13. Tunc sumens Tobias de felle piscis, linivit oculos patris sui.
14. Et sustinuit quasi dimidiam

fere horam; et cœpit albugo ex oculis ejus, quasi membrana ovi, egredi.

15. Quam apprehendens Tobias traxit ab oculis ejus, statimque visum recepit.

16. Et glorificabant Deum, ipse videlicet et uxor ejus, et omnes, qui sciebant eum.

17. Dicebatque Tobias: Benedico te, Domine Deus Israel, quia tu castigasti me, et tu salvasti me, et ecce ego video Tobiam filium meum.

18. Ingressa est etiam post septem dies Sara uxor filii ejus, et omnis familia sana, et pecora, et cameli, et pecunia multa uxoris, sed et illa pecunia, quam receperat a Gabelo;

19. et narravit parentibus suis omnia beneficia Dei, quæ fecisset circa eum per hominem, qui eum duxerat.

20. Veneruntque Achior et Nabath consobrini Tobiæ, gaudentes ad Tobiam, et congratulantes ei de omnibus bonis, quæ circa illum ostenderat Deus.

21. Et per septem dies epulantes, omnes cum gaudio magno gavisi sunt.

CAPUT XII.

1. Tunc vocavit ad se Tobias filium suum, dixitque ei: Quid possumus dare viro isti sancto, qui venit tecum?

2. Respondens Tobias dixit patri suo: Pater, quam mercedem dabimus ei? aut quid dignum poterit esse beneficiis ejus?

3. Me duxit et reduxit sanum, pecuniam a Gabelo ipse recepit, uxorem ipse me habere fecit, et dæmonium ab ea ipse compescuit, gaudium parentibus ejus fecit, meipsum a devoratione piscis eripuit, te quoque videre fecit lumen cœli; et bonis omnibus per eum repleti sumus. Quid illi ad hæc poterimus dignum dare?

4. Sed peto te, pater mi, ut roges eum, si forte dignabitur medietatem de omnibus, quæ allata sunt, sibi assumere.

5. Et vocantes eum, pater scilicet et filius, tulerunt eum in partem, et rogare cœperunt, ut dignaretur dimidiam partem omnium, quæ attulerant, acceptam habere.

6. Tunc dixit eis occulte: Benedicite Deum cœli, et coram omnibus viventibus confitemini ei, quia fecit vobiscum misericordiam suam.

7. Etenim sacramentum regis abscondere bonum est: opera autem Dei revelare et confiteri, honorificum est.

8. Bona est oratio cum jejunio, et eleemosyna magis, quam thesauros auri recondere, (*Supr.* 4, 11.)

9. quoniam eleemosyna a morte liberat, et ipsa est, quæ purgat peccata, et facit invenire misericordiam et vitam æternam.

10. Qui autem faciunt peccatum et iniquitatem, hostes sunt animæ suæ.

11. Manifesto ergo vobis veritatem, et non abscondam a vobis occultum sermonem.

12. Quando orabas cum lacrymis, et sepeliebas mortuos, et derelinquebas prandium tuum, et mortuos abscondebas per diem in domo tua, et nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino.

13. Et quia acceptus eras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te.

14. Et nunc misit me Dominus, ut curarem te, et Saram uxorem filii tui a dæmonio liberarem.

15. Ego enim sum Raphael Angelus, unus ex septem, qui adstamus ante Dominum.

16. Cumque hæc audissent, turbati sunt, et trementes ceciderunt super terram in faciem suam.

17. Dixitque eis Angelus: Pax vobis, nolite timere.

18. Etenim cum essem vobiscum, per voluntatem Dei eram: ipsum benedicite, et cantate illi.

19. Videbar quidem vobiscum manducare et bibere, sed ego cibo invisibili, et potu, qui ab hominibus videri non potest, utor.

20. Tempus est ergo, ut revertar ad eum, qui me misit: vos autem benedicite Deum, et narrate omnia mirabilia ejus.

21. Et cum hæc dixisset, ab aspectu eorum ablatus est; et ultra eum videre non potuerunt.

22. Tunc prostrati per horas tres in faciem, benedixerunt Deum, et

exsurgentes narraverunt omnia mirabilia ejus.

CAPUT XIII.

1. Aperiens autem Tobias senior os suum, benedixit Dominum, et dixit: Magnus es, Domine, in æternum, et in omnia sæcula regnum tuum,
2. quoniam tu flagellas, et salvas, deducis ad inferos, et reducis: et non est qui effugiat manum tuam. *
3. Confitemini Domino, filii Israel, et in conspectu gentium laudate eum : * (I. *Reg.* 2, 6.)
4. quoniam ideo dispersit vos inter gentes, quæ ignorant eum, ut vos enarretis mirabilia ejus, et faciatis scire eos, quia non est alius Deus omnipotens præter eum.
5. Ipse castigavit nos propter iniquitates nostras, et ipse salvabit nos propter misericordiam suam.
6. Aspicite ergo, quæ fecit nobiscum, et cum timore et tremore confitemini illi, regemque sæculorum exaltate in operibus vestris.
7. Ego autem in terra captivitatis meæ confitebor illi, quoniam ostendit majestatem suam in gentem peccatricem.
8. Convertimini itaque, peccatores, et facite justitiam coram Deo, credentes, quod faciat vobiscum misericordiam suam.
9. Ego autem, et anima mea in eo lætabimur.
10. Benedicite Dominum, omnes electi ejus, agite dies lætitiæ, et confitemini illi.
11. Jerusalem civitas Dei, castigavit te Dominus in operibus manuum tuarum.
12. Confitere Domino in bonis tuis, et benedic Deum sæculorum, ut reædificet in te tabernaculum suum, et revocet ad te omnes captivos, et gaudeas in omnia sæcula sæculorum.
13. Luce splendida fulgebis: et omnes fines terræ adorabunt te.
14. Nationes ex longinquo ad te venient, et munera deferentes, adorabunt in te Dominum, et terram tuam in sanctificationem habebunt. (*Isai.* 60, 2.)
15. Nomen enim magnum invocabunt in te.
16. Maledicti erunt, qui contempserint te, et condemnati erunt omnes, qui blasphemaverint te: benedictique erunt, qui ædificaverint te.
17. Tu autem lætaberis in filiis tuis, quoniam omnes benedicentur, et congregabuntur ad Dominum.
18. Beati omnes, qui diligunt te, et qui gaudent super pace tua.
19. Anima mea, benedic Dominum, quoniam liberavit Jerusalem civitatem suam a cunctis tribulationibus ejus Dominus Deus noster.
20. Beatus ero, si fuerint reliquiæ seminis mei ad videndam claritatem Jerusalem.
21. Portæ Jerusalem ex sapphiro et smaragdo ædificabuntur, et ex lapide pretioso omnis circuitus murorum ejus. (*Apoc.* 21, 19.)
22. Ex lapide candido et mundo omnes plateæ ejus sternentur, et per vicos ejus Alleluja cantabitur.
23. Benedictus Dominus, qui exaltavit eam: et sit regnum ejus in sæcula sæculorum super eam. Amen.

CAPUT XIV.

1. Et consummati sunt sermones Tobiæ. Et postquam illuminatus est Tobias, vixit annis quadraginta duobus, et vidit filios nepotum suorum.
2. Completis itaque annis centum duobus, sepultus est honorifice in Ninive.
3. Quinquaginta namque et sex annorum lumen oculorum amisit, sexagenarius vero recepit.
4. Reliquum vero vitæ suæ in gaudio fuit, et cum bono profectu timoris Dei perrexit in pace.
5. In hora autem mortis suæ vocavit ad se Tobiam filium suum, et septem juvenes filios ejus, nepotes suos, dixitque eis:
6. Prope erit interitus Ninive, non enim excidit verbum Domini: et fratres nostri, qui dispersi sunt a terra Israel, revertentur ad eam. (I. *Esd.* 3, 8.)
7. Omnis autem deserta terra ejus replebitur, et domus Dei, quæ in

ea incensa est, iterum reædificabitur: ibique revertentur omnes timentes Deum,
8. et relinquent gentes idola sua, et venient in Jerusalem, et inhabitabunt in ea:
9. et gaudebunt in ea omnes reges terræ, adorantes regem Israel.
10. Audite ergo, filii mei, patrem vestrum: Servite Domino in veritate, et inquirite, ut faciatis, quæ placita sunt illi:
11. et filiis vestris mandate, ut faciant justitias et eleemosynas, ut sint memores Dei, et benedicant eum in omni tempore in veritate, et in tota virtute sua.
12. Nunc ergo, filii, audite me, et nolite manere hic, sed quacumque die sepelieritis matrem vestram circa me in uno sepulcro, ex eo dirigite gressus vestros, ut exeatis hinc:
13. video enim, quia iniquitas ejus finem dabit ei.
14. Factum est autem post obitum matris suæ, Tobias abscessit ex Ninive cum uxore sua, et filiis, et filiorum filiis, et reversus est ad soceros suos;
15. invenitque eos incolumes in senectute bona, et curam eorum gessit, et ipse clausit oculos eorum, et omnem hereditatem domus Raguelis ipse percepit, viditque quintam generationem, filios filiorum suorum.
16. Et completis annis nonaginta novem in timore Domini, cum gaudio sepelierunt eum.
17. Omnis autem cognatio ejus et omnis generatio ejus in bona vita, et in sancta conversatione permansit; ita ut accepti essent tam Deo, quam hominibus, et cunctis habitantibus in terra.

LIBER JUDITH.

CAPUT I.

1. Arphaxad itaque, rex Medorum, subjugaverat multas gentes imperio suo, et ipse ædificavit civitatem potentissimam, quam appellavit Ecbatanis,
2. ex lapidibus quadratis et sectis; fecit muros ejus in altitudinem cubitorum septuaginta, et in latitudinem cubitorum triginta; turres vero ejus posuit in altitudinem cubitorum centum.
3. Per quadrum vero earum latus utrumque vicenorum pedum spatio tendebatur; posuitque portas ejus in altitudinem turrium;
4. et gloriabatur quasi potens in potentia exercitus sui, et in gloria quadrigarum suarum.
5. Anno igitur duodecimo regni sui, Nabuchodonosor rex Assyriorum, qui regnabat in Ninive civitate magna, pugnavit contra Arphaxad, et obtinuit eum
6. in campo magno, qui appellatur Ragau, circa Euphraten et Tigrin, et Jadason in campo Erioch regis Elicorum.
7. Tunc exaltatum est regnum Nabuchodonosor, et cor ejus elevatum est; et misit ad omnes, qui habitabant in Cilicia et Damasco et Libano,
8. et ad gentes, quæ sunt in Carmelo et Cedar, et inhabitantes Galilæam in campo magno Esdrelon,
9. et ad omnes qui erant in Samaria, et trans flumen Jordanem usque ad Jerusalem, et omnem terram Jesse, quousque perveniatur ad terminos Aethiopiæ.
10. Ad hos omnes misit nuntios Nabuchodonosor rex Assyriorum.
11. Qui omnes uno animo contradixerunt, et remiserunt eos vacuos, et sine honore abjecerunt.
12. Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum et regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

CAPUT II.

1. Anno tertiodecimo Nabuchodonosor regis, vigesima et secunda die mensis primi, factum est verbum in domo Nabuchodonosor regis Assyriorum, ut defenderet se.
2. Vocavitque omnes majores natu, omnesque duces, et bellatores suos, et habuit cum eis mysterium consilii sui;
3. dixitque, cogitationem suam in eo esse, ut omnem terram suo subjugaret imperio.
4. Quod dictum cum placuisset omnibus, vocavit Nabuchodonosor rex Holofernem principem militiæ suæ,
5. et dixit ei: Egredere adversus omne regnum Occidentis, et contra eos præcipue, qui contemserunt imperium meum.
6. Non parcet oculus tuus ulli regno, omnemque urbem munitam subjugabis mihi.
7. Tunc Holofernes vocavit duces, et magistratus virtutis Assyriorum, et dinumeravit viros in expeditionem, sicut præcepit ei rex, centum viginti millia peditum pugnatorum, et equitum sagittariorum duodecim millia.
8. Omnemque expeditionem suam fecit præire in multitudine innumerabilium camelorum, cum his, quæ exercitibus sufficerent copiose, boum quoque armenta, gregesque ovium, quorum non erat numerus.
9. Frumentum ex omni Syria in transitu suo parari constituit.
10. Aurum vero, et argentum de domo regis assumsit multum nimis.
11. Et profectus est ipse, et omnis exercitus cum quadrigis, et equitibus, et sagittariis qui cooperuerunt faciem terræ, sicut locustæ.
12. Cumque pertransisset fines Assyriorum, venit ad magnos montes Ange, qui sunt a sinistro Ciliciæ, ascenditque omnia castella eorum, et obtinuit omnem munitionem.
13. Effregit autem civitatem opinatissimam Melothi, prædavitque omnes filios Tharsis, et filios Ismael, qui erant contra faciem deserti, et ad austrum terræ Cellon.
14. Et transivit Euphraten, et venit in Mesopotamiam, et fregit omnes civitates excelsas, quæ erant ibi, a torrente Mambre usquequo perveniatur ad mare;
15. et occupavit terminos ejus, a Cilicia usque ad fines Japheth, qui sunt ad austrum.
16. Abduxitque omnes filios Madian, et prædavit omnem locupletationem eorum, omnesque resistentes sibi occidit ore gladii.
17. Et post hæc descendit in campos Damasci in diebus messis, et succendit omnia sata, omnesque arbores et vineas fecit incidi;
18. et cecidit timor illius super omnes inhabitantes terram.

CAPUT III.

1. Tunc miserunt legatos suos universarum urbium, ac provinciarum reges ac principes, Syriæ scilicet, Mesopotamiæ, et Syriæ Sobal, et Libyæ, atque Ciliciæ, qui venientes ad Holofernem, dixerunt:
2. Desinat indignatio tua circa nos, melius est enim, ut viventes serviamus Nabuchodonosor regi magno, et subditi simus tibi, quam morientes cum interitu nostro ipsi servitutis nostræ damna patiamur.
3. Omnis civitas nostra omnisque possessio, omnes montes et colles et campi, et armenta boum gregesque ovium et caprarum, equorumque et camelorum, et universæ facultates nostræ atque familiæ in conspectu tuo sunt:
4. sint omnia nostra sub lege tua.
5. Nos, et filii nostri, servi tui sumus.
6. Veni nobis pacificus dominus, et utere servitio nostro, sicut placuerit tibi.
7. Tunc descendit de montibus cum equitibus in virtute magna, et obtinuit omnem civitatem, et omnem inhabitantem terram.
8. De universis autem urbibus assumsit sibi auxiliarios viros fortes, et electos ad bellum.
9. Tantusque metus provinciis illis incubuit, ut universarum urbium habitatores, principes et honorati,

simul cum populis exirent obviam venienti,
10. excipientes eum cum coronis et lampadibus, ducentes choros in tympanis et tibiis.
11. Nec ista tamen facientes, ferocitatem ejus pectoris mitigare potuerunt;
12. nam et civitates eorum destruxit, et lucos eorum excidit;
13. præceperat enim illi Nabuchodonosor rex, ut omnes deos terræ exterminaret, videlicet, ut ipse solus diceretur deus ab his nationibus, quæ potuissent Holofernis potentia subjugari.
14. Pertransiens autem Syriam Sobal, et omnem Apameam, omnemque Mesopotamiam, venit ad Idumæos in terram Gabaa;
15. Accepitque civitates eorum, et sedit ibi per triginta dies, in quibus diebus adunari præcepit universum exercitum virtutis suæ.

CAPUT IV.

1. Tunc audientes hæc filii Israel, qui habitabant in terra Juda, timuerunt valde a facie ejus.
2. Tremor et horror invasit sensus eorum, ne hoc faceret Jerusalem et templo Domini, quod fecerat ceteris civitatibus et templis earum.
3. Et miserunt in omnem Samariam per circuitum usque Jericho, et præocupaverunt omnes vertices montium,
4. et muris circumdederunt vicos suos, et congregaverunt frumenta, in præparationem pugnæ.
5. Sacerdos etiam Eliachim scripsit ad universos, qui erant contra Esdrelon, quæ est contra faciem campi magni juxta Dothain, et universos, per quos viæ transitus esse poterat,
6. ut obtinerent ascensus montium, per quos via esse poterat ad Jerusalem, et illic custodirent, ubi angustum iter esse poterat inter montes.
7. Et fecerunt filii Israel secundum quod constituerat eis sacerdos Domini Eliachim.
8. Et clamavit omnis populus ad Dominum instantia magna, et humiliaverunt animas suas in jejuniis et orationibus, ipsi et mulieres eorum.
9. Et induerunt se sacerdotes ciliciis, et infantes prostraverunt contra faciem templi Domini, et altare Domini operuerunt cilicio;
10. et clamaverunt ad Dominum Deum Israel unanimiter, ne darentur in prædam infantes eorum, et uxores eorum in divisionem, et civitates eorum in exterminium, et sancta eorum in pollutionem, et fierent opprobrium gentibus.
11. Tunc Eliachim, sacerdos Domini magnus, circuivit omnem Israel, allocutusque est eos,
12. dicens: Scitote, quoniam exaudiet Dominus preces vestras, si manentes permanseritis in jejuniis et orationibus in conspectu Domini.
13. Memores estote Moysi servi Domini, qui Amalec confidentem in virtute sua, et in potentia sua, et in exercitu suo, et in clypeis suis, et in curribus suis, et in equitibus suis, non ferro pugnando, sed precibus sanctis orando dejecit: *
14. sic erunt universi hostes Israel, si perseveraveritis in hoc opere, quod cœpistis.* (*Exod.* 17, 12.)
15. Ad hanc igitur exhortationem ejus deprecantes Dominum, permanebant in conspectu Domini,
16. ita ut etiam hi, qui offerebant Domino holocausta, præcincti ciliciis offerrent sacrificia Domino; et erat cinis super capita eorum.
17. Et ex toto corde suo omnes orabant Deum, ut visitaret populum suum Israel.

CAPUT V.

1. Nuntiatumque est Holoferni, principi militiæ Assyriorum, quod filii Israel præpararent se ad resistendum, ac montium itinera conclusissent;
2. et furore nimio exarsit in iracundia magna, vocavitque omnes principes Moab et duces Ammon,
3. et dixit eis: Dicite mihi, quis sit populus iste, qui montana obsidet, aut quæ, et quales, et quantæ sint civitates eorum, quæ etiam sit

virtus eorum, aut quæ sit multitudo eorum, vel quis rex militiæ illorum:

4. et quare præ omnibus, qui habitant in Oriente, isti contemserunt nos, et non exierunt obviam nobis, ut susciperent nos cum pace?

5. Tunc Achior dux omnium filiorum Ammon respondens, ait: Si digneris audire, domine mi, dicam veritatem in conspectu tuo de populo isto, qui in montanis habitat: et non egredietur verbum falsum ex ore meo.

6. Populus iste ex progenie Chaldæorum est:

7. hic primum in Mesopotamia habitavit, quoniam noluerunt sequi deos patrum suorum, qui erant in terra Chaldæorum. (*Gen.* 11, 31.)

8. Deserentes itaque ceremonias patrum suorum, quæ in multitudine deorum erant,

9. unum Deum cœli coluerunt, qui et præcepit eis, ut exirent inde, et habitarent in Charan. Cumque operuisset omnem terram fames, descenderunt in Aegyptum, illicque per quadringentos annos sic multiplicati sunt, ut dinumerari eorum non posset exercitus. (*Gen.* 12,1. *Gen.* 46,6.)

10. Cumque gravaret eos rex Aegypti, atque in ædificationibus urbium suorum in luto et latere subjugasset eos, clamaverunt ad Dominum suum: et percussit totam terram Aegypti plagis variis.

11. Cumque ejecissent eos Aegyptii a se, et cessasset plaga ab eis, et iterum eos vellent capere, et ad suum servitium revocare, (*Exod.* 12, 33.)

12. fugientibus his Deus cœli mare aperuit, ita ut hinc inde aquæ quasi murus solidarentur, et isti pede sicco fundum maris perambulando transirent. (*Exod.* 14, 29.)

13. In quo loco, dum innumerabilis exercitus Aegyptiorum eos persequeretur, ita aquis coopertus est, ut non remaneret vel unus qui factum posteris nuntiaret.

14. Egressi vero Mare rubrum, deserta Sina montis occupaverunt, in quibus nunquam homo habitare potuit, vel filius hominis requievit.

15. Illic fontes amari obdulcati sunt eis ad bibendum, et per annos quadraginta annonam de cœlo consecuti sunt. (*Exod.* 15, 25.)

16. Ubicumque ingressi sunt sine arcu et sagitta, et absque scuto et gladio: Deus eorum pugnavit pro eis, et vicit.

17. Et non fuit, qui insultaret populo isti, nisi quando recessit a cultu Domini Dei sui.

18. Quotiescumque autem præter ipsum Deum suum, alterum coluerunt, dati sunt in prædam, et in gladium, et in opprobrium.

19. Quotiescumque autem pœnituerunt se recessisse a cultura Dei sui, dedit eis Deus cœli virtutem resistendi.

20. Denique Chananæum regem, et Jebusæum et Pherezæum et Hethæum et Hevæum et Amorrhæum, et omnes potentes in Hesebon prostraverunt, et terras eorum, et civitates eorum ipsi possederunt,

21. et usque dum non peccarent in conspectu Dei sui, erant cum illis bona: Deus enim illorum odit iniquitatem.

22. Nam et ante hos annos, cum recessissent a via, quam dederat illis Deus, ut ambularent in ea, exterminati sunt prœliis a multis nationibus, et plurimi eorum captivi abducti sunt in terram non suam.

23. Nuper autem reversi ad Dominum Deum suum, ex dispersione, qua dispersi fuerant, adunati sunt, et ascenderunt montana hæc omnia, et iterum possident Jerusalem, ubi sunt sancta eorum.

24. Nunc ergo, mi Domine, perquire: si est aliqua iniquitas eorum in conspectu Dei eorum, ascendamus ad illos, quoniam tradens tradet illos Deus eorum tibi, et subjugati erunt sub jugo potentiæ tuæ.

25. Si vero non est offensio populi hujus coram Deo suo, non poterimus resistere illis, quoniam Deus eorum defendet illos, et erimus in opprobrium universæ terræ.

26. Et factum est, cum cessasset loqui Achior verba hæc, irati sunt omnes magnates Holofernis, et cogi-

tabant interficere eum, dicentes ad alterutrum:
27. Quis est iste, qui filios Israel posse dicat resistere regi Nabuchodonosor, et exercitibus ejus, homines inermes, et sine virtute, et sine peritia artis pugnæ?
28. Ut ergo agnoscat Achior, quoniam fallit nos, ascendamus in montana, et cum capti fuerint potentes eorum, tunc cum eisdem gladio transverberabitur,
29. ut sciat omnis gens, quoniam Nabuchodonosor deus terræ est, et præter ipsum alius non est.

CAPUT VI.

1. Factum est autem, cum cessassent loqui, indignatus Holofernes vehementer, dixit ad Achior:
2. Quoniam prophetasti nobis dicens, quod gens Israel defendatur a Deo suo, ut ostendam tibi, quoniam non est Deus, nisi Nabuchodonosor,
3. cum percusserimus eos omnes sicut hominem unum, tunc et ipse cum illis Assyriorum gladio interibis, et omnis Israel tecum perditione disperiet:
4. et probabis, quoniam Nabuchodonosor dominus sit universæ terræ: tuncque gladius militiæ meæ transiet per latera tua, et confixus cades inter vulneratos Israel, et non respirabis ultra, donec extermineris cum illis.
5. Porro autem, si prophetiam tuam veram existimas, non concidat vultus tuus, et pallor, qui faciem tuam obtinet, abscedat a te, si verba mea hæc putas impleri non posse.
6. Ut autem noveris, quia simul cum illis hæc experieris, ecce ex hac hora illorum populo sociaberis, ut, dum dignas mei gladii pœnas exceperint, ipse simul ultioni subjaceas.
7. Tunc Holofernes præcepit servis suis, ut comprehenderent Achior, et perducerent eum in Bethuliam, et traderent eum in manus filiorum Israel.
8. Et accipientes eum servi Holofernis, profecti sunt per campestria; sed cum appropinquassent ad montana, exierunt contra eos fundibularii.
9. Illi autem divertentes a latere montis, ligaverunt Achior ad arborem manibus et pedibus, et sic vinctum restibus dimiserunt eum, et reversi sunt ad dominum suum.
10. Porro filii Israel descendentes de Bethulia, venerunt ad eum. Quem solventes duxerunt ad Bethuliam, atque in medium populi illum statuentes, percunctati sunt, quid rerum esset, quod illum vinctum Assyrii reliquissent.
11. In diebus illis erant illic principes, Ozias filius Micha de tribu Simeon, et Charmi, qui et Gothoniel.
12. In medio itaque seniorum, et in conspectu omnium, Achior dixit omnia, quæ locutus ipse fuerat ab Holoferne interrogatus, et qualiter populus Holofernis voluisset propter hoc verbum interficere eum,
13. et quemadmodum ipse Holofernes iratus jusserit, eum Israelitis hac de causa tradi, ut, dum vicerit filios Israel, tunc et ipsum Achior diversis jubeat interire suppliciis, propter hoc quod dixisset: Deus cœli defensor eorum est.
14. Cumque Achior universa hæc exposuisset, omnis populus cecidit in faciem adorantes Dominum, et communi lamentatione et fletu unanimes preces suas Domino effuderunt, (*Supr.* 5, 5.)
15. dicentes: Domine Deus cœli et terræ, intuere superbiam eorum, et respice ad nostram humilitatem, et faciem sanctorum tuorum attende, et ostende, quoniam non derelinquis præsumentes de te: et præsumentes de se, et de sua virtute gloriantes, humilias.
16. Finito itaque fletu, et per totam diem oratione populorum completa, consolati sunt Achior,
17. dicentes: Deus patrum nostrorum, cujus tu virtutem prædicasti, ipse tibi hanc dabit vicissitudinem, ut eorum magis tu interitum videas.
18. Cum vero Dominus Deus noster dederit hanc libertatem servis suis, sit et tecum Deus in medio nostri,

ut sicut placuerit tibi, ita cum tuis omnibus converseris nobiscum.

19. Tunc Ozias finito consilio, suscepit eum in domum suam, et fecit ei cœnam magnam.

20. Et vocatis omnibus presbyteris, simul expleto jejunio refecerunt.

21. Postea vero convocatus est omnis populus, et per totam noctem intra ecclesiam oraverunt petentes auxilium a Deo Israel.

CAPUT VII.

1. Holofernes autem altera die præcepit exercitibus suis, ut ascenderent contra Bethuliam.

2. Erant autem pedites bellatorum centum viginti millia, et equites viginti duo millia, præter præparationes virorum illorum, quos occupaverat captivitas, et abducti fuerant de provinciis et urbibus universæ juventutis.

3. Omnes paraverunt se pariter ad pugnam contra filios Israel, et venerunt per crepidinem montis usque ad apicem, qui respicit super Dothain, a loco qui dicitur Belma, usque ad Chelmon, qui est contra Esdrelon.

4. Filii autem Israel, ut viderunt multitudinem illorum, prostraverunt se super terram, mittentes cinerem super capita sua, unanimes orantes, ut Deus Israel misericordiam suam ostenderet super populum suum.

5. Et assumentes arma sua bellica, sederunt per loca, quæ ad angusti itineris tramitem dirigunt inter montosa, et erant custodientes ea tota die et nocte.

6. Porro Holofernes, dum circuit per gyrum, reperit, quod fons, qui influebat, aquæductum illorum a parte australi extra civitatem dirigeret, et incidi præcepit aquæductum illorum.

7. Erant tamen non longe a muris fontes, ex quibus furtim videbantur haurire aquam ad refocillandum potius, quam ad potandum.

8. Sed filii Ammon et Moab accesserunt ad Holofernem, dicentes: Filii Israel non in lancea, nec in sagitta confidunt, sed montes defendunt illos, et muniunt illos colles in præcipitio constituti.

9. Ut ergo sine congressione pugnæ possis superare eos, pone custodes fontium, ut non hauriant aquam ex eis: et sine gladio interficies eos, vel certe fatigati tradent civitatem suam, quam putant in montibus positam superari non posse.

10. Et placuerunt verba hæc coram Holoferne, et coram satellitibus ejus, et constituit per gyrum centenarios per singulos fontes.

11. Cumque ista custodia per dies viginti fuisset expleta, defecerunt cisternæ, et collectiones aquarum omnibus habitantibus Bethuliam, ita ut non esset intra civitatem, unde satiarentur vel una die, quoniam ad mensuram dabatur populis aqua quotidie.

12. Tunc ad Oziam congregati omnes viri, feminæque, juvenes, et parvuli, omnes simul una voce

13. dixerunt: Judicet Deus inter nos et te, quoniam fecisti in nos mala, nolens loqui pacifice cum Assyriis, et propter hoc vendidit nos Deus in manibus eorum. (*Exod.* 5, 21.)

14. Et ideo non est, qui adjuvet, cum prosternamur ante oculos eorum in siti, et perditione magna.

15. Et nunc congregate universos, qui in civitate sunt, ut sponte tradamus nos omnes populo Holofernis.

16. Melius est enim, ut captivi benedicamus Dominum viventes, quam moriamur, et simus opprobrium omni carni, cum viderimus uxores nostras et infantes nostros mori ante oculos nostros.

17. Contestamur hodie cœlum et terram, et Deum patrum nostrorum, qui ulciscitur nos secundum peccata nostra, ut jam tradatis civitatem in manu militiæ Holofernis, et sit finis noster brevis in ore gladii, qui longior efficitur in ariditate sitis.

18. Et cum hæc dixissent, factus est fletus et ululatus magnus in ecclesia ab omnibus, et per multas horas una voce clamaverunt ad Deum, dicentes:

19. Peccavimus cum patribus nostris, injuste egimus, iniquitatem fecimus. (*Psal.* 105, 6.)
20. Tu, quia pius es, miserere nostri, aut in tuo flagello vindica iniquitates nostras, et noli tradere confitentes te populo, qui ignorat te,
21. ut non dicant inter gentes: Ubi est Deus eorum?
22. Et cum fatigati his clamoribus, et his fletibus lassati siluissent,
23. exsurgens Ozias, infusus lacrymis, dixit: Aequo animo estote, fratres, et hos quinque dies exspectemus a Domino misericordiam.
24. Forsitan enim indignationem suam abscindet, et dabit gloriam nomini suo.
25. Si autem transactis quinque diebus non venerit adjutorium, faciemus hæc verba, quæ locuti estis.

CAPUT VIII.

1. Et factum est, cum audisset hæc verba Judith vidua, quæ erat filia Merari, filii Idox, filii Joseph, filii Oziæ, filii Elai, filii Jamnor, filii Gedeon, filii Raphaim, filii Achitob, filii Melchiæ, filii Enan, filii Nathaniæ, filii Salathiel, filii Simeon, filii Ruben;
2. et vir ejus fuit Manasses, qui mortuus est in diebus messis hordeaceæ;
3. instabat enim super alligantes manipulos in campo, et venit æstus super caput ejus, et mortuus est in Bethulia civitate sua, et sepultus est illic cum patribus suis.
4. Erat autem Judith relicta ejus vidua jam annis tribus, et mensibus sex.
5. Et in superioribus domus suæ fecit sibi secretum cubiculum, in quo cum puellis suis clausa morabatur,
6. et habens super lumbos suos cilicium, jejunabat omnibus diebus vitæ suæ, præter sabbata, et neomenias, et festa domus Israel.
7. Erat autem eleganti aspectu nimis, cui vir suus reliquerat divitias multas, et familiam copiosam, ac possessiones armentis boum et gregibus ovium plenas.
8. Et erat hæc in omnibus famosissima, quoniam timebat Dominum valde, nec erat qui loqueretur de illa verbum malum.
9. Hæc itaque cum audisset quoniam Ozias promisisset, quod transacto quinto die traderet civitatem, misit ad presbyteros Chabri et Charmi.
10. Et venerunt ad illam, et dixit illis: Quod est hoc verbum, in quo consensit Ozias, ut tradat civitatem Assyriis, si intra quinque dies non venerit vobis adjutorium?
11. Et qui estis vos, qui tentatis Dominum?
12. Non est iste sermo, qui misericordiam provocet, sed potius qui iram excitet, et furorem accendat.
13. Posuistis vos tempus miserationis Domini, et in arbitrium vestrum diem constituistis ei.
14. Sed quia patiens Dominus est, in hoc ipso pœniteamus, et indulgentiam ejus fusis lacrymis postulemus:
15. non enim quasi homo, sic Deus comminabitur, neque sicut filius hominis ad iracundiam inflammabitur.
16. Et ideo humiliemus illi animas nostras, et in spiritu constituti humiliato, servientes illi,
17. dicamus flentes Domino, ut secundum voluntatem suam sic faciat nobiscum misericordiam suam, ut, sicut conturbatum est cor nostrum in superbia eorum, ita etiam de nostra humilitate gloriemur,
18. quoniam non sumus secuti peccata patrum nostrorum, qui dereliquerunt Deum suum, et adoraverunt deos alienos,
19. pro quo scelere dati sunt in gladium, et in rapinam, et in confusionem inimicis suis: nos autem alterum Deum nescimus præter ipsum.
20. Exspectemus humiles consolationem ejus, et exquiret sanguinem nostrum de afflictionibus inimicorum nostrorum, et humiliabit omnes gentes, quæcumque insurgunt contra nos, et faciet illas sine honore Dominus Deus noster.

21. Et nunc, fratres, quoniam vos estis presbyteri in populo Dei, et ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium vestrum corda eorum erigite, ut memores sint, quia tentati sunt patres nostri, ut probarentur, si vere colerent Deum suum.
22. Memores esse debent, quomodo pater noster Abraham tentatus est, et per multas tribulationes probatus, Dei amicus effectus est. (*Gen.* 22, 1.)
23. Sic Isaac, sic Jacob, sic Moyses, et omnes qui placuerunt Deo, per multas tribulationes transierunt fideles.
24. Illi autem, qui tentationes non susceperunt cum timore Domini, et impatientiam suam et improperium murmurationis suæ contra Dominum protulerunt,
25. exterminati sunt ab exterminatore, et a serpentibus perierunt. (*Num.* 21, 6. I. *Cor.* 10, 9.)
26. Et nos ergo non ulciscamur nos pro his, quæ patimur,
27. sed reputantes peccatis nostris hæc ipsa supplicia minora esse flagella Domini, quibus quasi servi corripimur ad emendationem, et non ad perditionem nostram evenissse credamus.
28. Et dixerunt illi Ozias et presbyteri: Omnia, quæ locuta es, vera sunt, et non est in sermonibus tuis ulla reprehensio.
29. Nunc ergo ora pro nobis, quoniam mulier sancta es, et timens Deum.
30. Et dixit illis Judith: Sicut quod potui loqui, Dei esse cognoscitis,
31. ita, quod facere disposui, probate si ex Deo est, et orate, ut firmum faciat Deus consilium meum.
32. Stabitis vos ad portam nocte ista, et ego exeam cum abra mea: et orate, ut, sicut dixistis, in diebus quinque respiciat Dominus populum suum Israel.
33. Vos autem nolo, ut scrutemini actum meum, et usque dum renuntiem vobis, nihil aliud fiat, nisi oratio pro me ad Dominum Deum nostrum.
34. Et dixit ad eam Ozias princeps Juda: Vade in pace, et Dominus sit tecum in ultionem inimicorum nostrorum. Et revertentes abierunt.

CAPUT IX.

1. Quibus abscedentibus, Judith ingressa est oratorium suum, et induens se cilicio, posuit cinerem super caput suum, et prosternens se Domino, clamabat ad Dominum dicens:
2. Domine Deus patris mei Simeon, qui dedisti illi gladium in defensionem alienigenarum, qui violatores exstiterunt in coinquinatione sua, et denudaverunt femur virginis in confusionem, (*Gen.* 34, 25.)
3. et dedisti mulieres illorum in prædam, et filias illorum in captivitatem, et omnem prædam in divisionem servis tuis, qui zelaverunt zelum tuum, subveni, quæso te, Domine Deus meus, mihi viduæ.
4. Tu enim fecisti priora, et illa post illa cogitasti: et hoc factum est, quod ipse voluisti.
5. Omnes enim viæ tuæ paratæ sunt, et tua judicia in tua providentia posuisti.
6. Respice castra Assyriorum nunc, sicut tunc castra Aegyptiorum videre dignatus es, quando post servos tuos armati currebant, confidentes in quadrigis, et in equitatu suo, et in multitudine bellatorum. (*Exod.* 14, 9.)
7. Sed aspexisti super castra eorum, et tenebræ fatigaverunt eos.
8. Tenuit pedes eorum abyssus, et aquæ operuerunt eos.
9. Sic fiant et isti, Domine, qui confidunt in multitudine sua, et in curribus suis, et in contis, et in scutis, et in sagittis suis, et in lanceis gloriantur,
10. et nesciunt, quia tu ipse es Deus noster, qui conteris bella ab initio, et Dominus nomen est tibi.
11. Erige brachium tuum sicut ab initio, et allide virtutem illorum in virtute tua; cadat virtus eorum in iracundia tua, qui promittunt se violare sancta tua, et polluere tabernaculum nominis tui, et dejicere gladio suo cornu altaris tui.
12. Fac, Domine, ut gladio proprio ejus superbia amputetur:

13. capiatur laqueo oculorum suorum in me, et percuties eum ex labiis caritatis meæ.
14. Da mihi in animo constantiam, ut contemnam illum, et virtutem, ut evertam illum.
15. Erit enim hoc memoriale nominis tui, cum manus feminæ dejecerit eum. (*Jud.* 4, 21.)
16. Non enim in multitudine est virtus tua, Domine, neque in equorum viribus voluntas tua est, nec superbi ab initio placuerunt tibi; sed humilium et mansuetorum semper tibi placuit deprecatio.
17. Deus cœlorum, creator aquarum, et Dominus totius creaturæ, exaudi me miseram deprecantem, et de tua misericordia præsumentem.
18. Memento, Domine, testamenti tui, et da verbum in ore meo, et in corde meo consilium corrobora, ut domus tua in sanctificatione tua permaneat,
19. et omnes gentes agnoscant, quia tu es Deus, et non est alius præter te.

CAPUT X.

1. Factum est autem, cum cessasset clamare ad Dominum, surrexit de loco, in quo jacuerat prostrata ad Dominum.
2. Vocavitque abram suam, et descendens in domum suam, abstulit a se cilicium, et exuit se vestimentis viduitatis suæ,
3. et lavit corpus suum, et unxit se myro optimo, et discriminavit crinem capitis sui, et imposuit mitram super caput suum, et induit se vestimentis jucunditatis suæ, induitque sandalia pedibus suis, assumsitque dextraliola, et lilia, et inaures, et annulos; et omnibus ornamentis suis ornavit se.
4. Cui etiam Dominus contulit splendorem, quoniam omnis ista compositio non ex libidine, sed ex virtute pendebat; et ideo Dominus hanc in illam pulchritudinem ampliavit, ut incomparabili decore omnium oculis appareret.
5. Imposuit itaque abræ suæ asceperam vini, et vas olei, et polentam, et palathas, et panes, et caseum; et profecta est.
6. Cumque venissent ad portam civitatis, invenerunt exspectantem Oziam et presbyteros civitatis.
7. Qui cum vidissent eam, stupentes mirati sunt nimis pulchritudinem ejus.
8. Nihil tamen interrogantes eam, dimiserunt transire, dicentes: Deus patrum nostrorum det tibi gratiam, et omne consilium tui cordis sua virtute corroboret, ut glorietur super te Jerusalem, et sit nomen tuum in numero sanctorum et justorum.
9. Et dixerunt hi, qui illic erant, omnes una voce: Fiat, fiat.
10. Judith vero, orans Dominum, transivit per portas ipsa et abra ejus.
11. Factum est autem, cum descenderet montem, circa ortum diei, occurrerunt ei exploratores Assyriorum, et tenuerunt eam, dicentes: Unde venis? aut quo vadis?
12. Quæ respondit: Filia sum Hebræorum: ideo ego fugi a facie eorum, quoniam futurum agnovi, quod dentur vobis in deprædationem, pro eo quod contemnentes vos, noluerunt ultro tradere seipsos, ut invenirent misericordiam in conspectu vestro.
13. Hac de causa cogitavi mecum, dicens: Vadam ad faciem principis Holofernis, ut indicem illi secreta illorum, et ostendam illi, quo aditu possit obtinere eos, ita ut non cadat vir unus de exercitu ejus.
14. Et cum audissent viri illi verba ejus, considerabant faciem ejus, et erat in oculis eorum stupor, quoniam pulchritudinem ejus mirabantur nimis.
15. Et dixerunt ad eam: Conservasti animam tuam eo, quod tale reperisti consilium, ut descenderes ad dominum nostrum.
16. Hoc autem scias, quoniam cum steteris in conspectu ejus, bene tibi faciet, et eris gratissima in corde ejus. Duxeruntque illam ad tabernaculum Holofernis, annuntiantes eam.
17. Cumque intrasset ante faciem ejus, statim captus est in suis oculis Holofernes.

18. Dixeruntque ad eum satellites ejus: Quis contemnat populum Hebræorum, qui tam decoras mulieres habent, ut non pro his merito pugnare contra eos debeamus?
19. Videns itaque Judith Holofernem sedentem in conopœo, quod erat ex purpura, et auro, et smaragdo, et lapidibus pretiosis intextum,
20. et cum in faciem ejus intendisset, adoravit eum, prosternens se super terram. Et elevaverunt eam servi Holofernis, jubente domino suo.

CAPUT XI.

1. Tunc Holofernes dixit ei: Aequo animo esto, et noli pavere in corde tuo, quoniam ego nunquam nocui viro, qui voluit servire Nabuchodonosor regi.
2. Populus autem tuus, si non contemsisset me, non levassem lanceam meam super eum.
3. Nunc autem dic mihi, qua ex causa recessisti ab illis, et placuit tibi, ut venires ad nos?
4. Et dixit illi Judith: Sume verba ancillæ tuæ, quoniam si secutus fueris verba ancillæ tuæ, perfectam rem faciet Dominus tecum.
5. Vivit enim Nabuchodonosor rex terræ, et vivit virtus ejus, quæ est in te ad correptionem omnium animarum errantium, quoniam non solum homines serviunt illi per te, sed et bestiæ agri obtemperant illi.
6. Nuntiatur enim animi tui industria universis gentibus, et indicatum est omni sæculo, quoniam tu solus bonus, et potens es in omni regno ejus, et disciplina tua omnibus provinciis prædicatur.
7. Nec hoc latet, quod locutus est Achior: nec illud ignoratur, quod ei jusseris evenire. (*Supr.* 5, 5.)
8. Constat enim, Deum nostrum sic peccatis offensum, ut mandaverit per prophetas suos ad populum, quod tradat eum pro peccatis suis.
9. Et quoniam sciunt se offendisse Deum suum, filii Israel, tremor tuus super ipsos est.
10. Insuper etiam fames invasit eos et ab ariditate aquæ jam inter mortuos computantur.
11. Denique hoc ordinant, ut interficiant pecora sua, et bibant sanguinem eorum:
12. et sancta Domini Dei sui, quæ præcepit Deus non contingi, in frumento, vino, et oleo, hæc cogitaverunt impendere, et volunt consumere, quæ nec manibus deberent contingere: ergo quoniam hæc faciunt, certum est, quod in perditionem dabuntur.
13. Quod ego ancilla tua cognoscens, fugi ab illis: et misit me Dominus, hæc ipsa nuntiare tibi.
14. Ego enim ancilla tua Deum colo, etiam nunc apud te, et exiet ancilla tua, et orabo Deum,
15. et dicet mihi, quando eis reddat peccatum suum, et veniens nuntiabo tibi, ita ut ego adducam te per mediam Jerusalem, et habebis omnem populum Israel, sicut oves, quibus non est pastor, et non latrabit vel unus canis contra te:
16. quoniam hæc mihi dicta sunt per providentiam Dei.
17. Et quoniam iratus est illis Deus, hæc ipsa missa sum nuntiare tibi.
18. Placuerunt autem omnia verba hæc coram Holoferne, et coram pueris ejus, et mirabantur sapientiam ejus, et dicebant alter ad alterum:
19. Non est talis mulier super terram in aspectu, in pulchritudine et in sensu verborum.
20. Et dixit ad illam Holofernes: Benefecit Deus, qui misit te ante populum, ut des illum tu in manibus nostris:
21. et quoniam bona est promissio tua, si fecerit mihi hoc Deus tuus, erit et Deus meus: et tu in domo Nabuchodonosor magna eris, et nomen tuum nominabitur in universa terra.

CAPUT XII.

1. Tunc jussit eam introire, ubi repositi erant thesauri ejus, et jussit illic manere eam, et constituit, quid daretur illi de convivio suo.
2. Cui respondit Judith, et dixit: Nunc non potero manducare ex his,

quæ mihi præcepis tribui, ne veniat super me offensio: ex his autem, quæ mihi detuli, manducabo.
3. Cui Holofernes ait: Si defecerint tibi ista, quæ tecum detulisti, quid faciemus tibi?
4. Et dixit Judith: Vivit anima tua, domine meus, quoniam non expendet omnia hæc ancilla tua, donec faciat Deus in manu mea hæc, quæ cogitavi. Et induxerunt illam servi ejus in tabernaculum, quod præceperat.
5. Et petiit, dum introiret, ut daretur ei copia, nocte et ante lucem egrediendi foras ad orationem, et deprecandi Dominum.
6. Et præcepit cubiculariis suis, ut sicut placeret illi, exiret et introiret ad adorandum Deum suum, per triduum;
7. et exibat noctibus in vallem Bethuliæ, et baptizabat se in fonte aquæ.
8. Et ut ascendebat, orabat Dominum Deum Israel, ut dirigeret viam ejus ad liberationem populi sui.
9. Et introiens, munda manebat in tabernaculo, usque dum acciperet escam suam in vespere.
10. Et factum est, in quarto die Holofernes fecit cœnam servis suis, et dixit ad Vagao eunuchum suum: Vade, et suade Hebræam illam, ut sponte consentiat habitare mecum.
11. Fœdum est enim apud Assyrios, si femina irrideat virum agendo, ut immunis ab eo transeat.
12. Tunc introivit Vagao ad Judith, et dixit: Non vereatur bona puella introire ad dominum meum, ut honorificetur ante faciem ejus, ut manducet cum eo, et bibat vinum in jucunditate.
13. Cui Judith respondit: Quæ ego sum, ut contradicam domino meo?
14. Omne, quod erit ante oculos ejus bonum et optimum, faciam. Quidquid autem illi placuerit, hoc mihi erit optimum omnibus diebus vitæ meæ.
15. Et surrexit, et ornavit se vestimento suo, et ingressa stetit ante faciem ejus.
16. Cor autem Holofernis concussum est, erat enim ardens in concupiscentia ejus.
17. Et dixit ad eam Holofernes: Bibe nunc, et accumbe in jucunditate, quoniam invenisti gratiam coram me.
18. Et dixit Judith: Bibam, domine, quoniam magnificata est anima mea hodie præ omnibus diebus meis.
19. Et accepit, et manducavit, et bibit coram ipso ea, quæ paraverat illi ancilla ejus.
20. Et jucundus factus est Holofernes ad eam, bibitque vinum multum nimis, quantum nunquam biberat in vita sua.

CAPUT XIII.

1. Ut autem sero factum est, festinaverunt servi illius ad hospitia sua, et conclusit Vagao ostia cubiculi, et abiit;
2. erant autem omnes fatigati a vino,
3. eratque Judith sola in cubiculo.
4. Porro Holofernes jacebat in lecto, nimia ebrietate sopitus.
5. Dixitque Judith puellæ suæ, ut staret foris ante cubiculum, et observaret.
6. Stetitque Judith ante lectum, orans cum lacrymis, et labiorum motu in silentio,
7. dicens: Confirma me, Domine Deus Israel, et respice in hac hora ad opera manuum mearum, ut, sicut promisisti, Jerusalem civitatem tuam erigas, et hoc quod credens per te posse fieri cogitavi, perficiam.
8. Et cum hæc dixisset, accessit ad columnam, quæ erat ad caput lectuli ejus, et pugionem ejus, qui in ea ligatus pendebat, exsolvit.
9. Cumque evaginasset illum, apprehendit comam capitis ejus, et ait: Confirma me, Domine Deus, in hac hora.
10. Et percussit bis in cervicem ejus, et abscidit caput ejus, et abstulit conopœum ejus a columnis, et evolvit corpus ejus truncum.
11. Et post pusillum exivit, et tradidit caput Holofernis ancillæ suæ, et jussit, ut mitteret illud in peram suam.

12. Et exierunt duæ, secundum consuetudinem suam, quasi ad orationem, et transierunt castra, et gyrantes vallem, venerunt ad portam civitatis.
13. Et dixit Judith a longe custodibus murorum: Aperite portas, quoniam nobiscum est Deus, qui fecit virtutem in Israel.
14. Et factum est, cum audissent viri vocem ejus, vocaverunt presbyteros civitatis.
15. Et concurrerunt ad eam omnes, a minimo usque ad maximum, quoniam sperabant, eam jam non esse venturam.
16. Et accendentes luminaria, congyraverunt circa eam universi; illa autem ascendens in eminentiorem locum, jussit fieri silentium. Cumque omnes tacuissent,
17. dixit Judith: Laudate Dominum Deum nostrum, qui non deseruit sperantes in se,
18. et in me ancilla sua adimplevit misericordiam suam, quam promisit domui Israel, et interfecit in manu mea hostem populi sui hac nocte.
19. Et proferens de pera caput Holofernis, ostendit illis, dicens: Ecce caput Holofernis principis militiæ Assyriorum, et ecce conopœum illius, in quo recumbebat in ebrietate sua, ubi per manum feminæ percussit illum Dominus Deus noster.
20. Vivit autem ipse Dominus, quoniam custodivit me Angelus ejus et hinc euntem, et ibi commorantem, et inde huc revertentem, et non permisit me Dominus ancillam suam coinquinari, sed sine pollutione peccati revocavit me vobis gaudentem in victoria sua, in evasione mea, et in liberatione vestra.
21. Confitemini illi omnes, quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia ejus. (*Psal.* 105, 1.)
22. Universi autem adorantes Dominum, dixerunt ad eam: Benedixit te Dominus in virtute sua, quia per te ad nihilum redegit inimicos nostros.
23. Porro Ozias princeps populi Israel, dixit ad eam: Benedicta es tu, filia, a Domino Deo excelso præ omnibus mulieribus super terram.
24. Benedictus Dominus, qui creavit cœlum et terram, qui te direxit in vulnera capitis principis inimicorum nostrorum,
25. quia hodie nomen tuum ita magnificavit, ut non recedat laus tua de ore hominum, qui memores fuerint virtutis Domini in æternum, pro quibus non pepercisti animæ tuæ propter angustias et tribulationem generis tui, sed subvenisti ruinæ ante conspectum Dei nostri.
26. Et dixit omnis populus: Fiat, fiat.
27. Porro Achior vocatus venit, et dixit ei Judith: Deus Israel, cui tu testimonium dedisti, quod ulciscatur se de inimicis suis, ipse caput omnium incredulorum incidit hac nocte in manu mea.
28. Et ut probes, quia ita est, ecce caput Holofernis, qui in contemtu superbiæ suæ Deum Israel contemsit, et tibi interitum minabatur, dicens: Cum captus fuerit populus Israel, gladio perforari præcipiam latera tua.
29. Videns autem Achior caput Holofernis, angustiatus præ pavore, cecidit in faciem suam super terram, et æstuavit anima ejus.
30. Postea vero quam resumto spiritu recreatus est, procidit ad pedes ejus, et adoravit eam, et dixit:
31. Benedicta tu a Deo tuo in omni tabernaculo Jacob, quoniam in omni gente, quæ audierit nomen tuum, magnificabitur super te Deus Israel.

CAPUT XIV.

1. Dixit autem Judith ad omnem populum: Audite me, fratres, suspendite caput hoc super muros nostros:
2. et erit, cum exierit sol, accipiat unusquisque arma sua, et exite cum impetu, non ut descendatis deorsum, sed quasi impetum facientes.
3. Tunc exploratores necesse erit, ut fugiant ad principem suum excitandum ad pugnam.
4. Cumque duces eorum concurrerint ad tabernaculum Holofernis, et

invenerint eum truncum in suo sanguine volutatum, decidet super eos timor.

5. Cumque cognoveritis fugere eos, ite post illos securi, quoniam Dominus conteret eos sub pedibus vestris.

6. Tunc Achior, videns virtutem, quam fecit Deus Israel, relicto gentilitatis ritu, credidit Deo, et circumcidit carnem præputii sui, et appositus est ad populum Israel, et omnis successio generis ejus usque in hodiernum diem.

7. Mox autem, ut ortus est dies, suspenderunt super muros caput Holofernis, accepitque unusquisque vir arma sua, et egressi sunt cum grandi strepitu et ululatu.

8. Quod videntes exploratores, ad tabernaculum Holofernis cucurrerunt.

9. Porro hi, qui in tabernaculo erant, venientes, et ante ingressum cubiculi perstrepentes, excitandi gratia, inquietudinem arte moliebantur, ut non ab excitantibus, sed a sonantibus Holofernes evigilaret.

10. Nullus enim audebat cubiculum virtutis Assyriorum pulsando aut intrando aperire.

11. Sed cum venissent ejus duces ac tribuni, et universi majores exercitus regis Assyriorum, dixerunt cubiculariis:

12. Intrate, et excitate illum, quoniam egressi mures de cavernis suis, ausi sunt provocare nos ad prælium.

13. Tunc ingressus Vagao cubiculum ejus, stetit ante cortinam, et plausum fecit manibus suis; suspicabatur enim illum cum Judith dormire.

14. Sed cum nullum motum jacentis sensu aurium caperet, accessit proximans ad cortinam, et elevans eam, vidensque cadaver absque capite Holofernis in suo sanguine tabefactum jacere super terram, exclamavit voce magna cum fletu, et scidit vestimenta sua.

15. Et ingressus tabernaculum Judith, non invenit eam, et exsiliit foras ad populum,

16. et dixit: Una mulier Hebræa fecit confusionem in domo regis Nabuchodonosor, ecce enim Holofernes jacet in terra, et caput ejus non est in illo.

17. Quod cum audissent principes virtutis Assyriorum, sciderunt omnes vestimenta sua, et intolerabilis timor et tremor cecidit super eos, et turbati sunt animi eorum valde.

18. Et factus est clamor incomparabilis in medio castrorum eorum.

CAPUT XV.

1. Cumque omnis exercitus decollatum Holofernem audisset, fugit mens et consilium ab eis, et solo tremore et metu agitati, fugæ præsidium sumunt,

2. ita ut nullus loqueretur cum proximo suo, sed inclinato capite, relictis omnibus, evadere festinabant Hebræos, quos armatos super se venire audiebant, fugientes per vias camporum et semitas collium.

3. Videntes itaque filii Israel fugientes, secuti sunt illos. Descenderuntque clangentes tubis, et ululantes post ipsos.

4. Et quoniam Assyrii non adunati, in fugam ibant præcipites, filii autem Israel uno agmine persequentes, debilitabant omnes, quos invenire potuissent.

5. Misit itaque Ozias nuntios per omnes civitates et regiones Israel.

6. Omnis itaque regio, omnisque urbs electam juventutem armatam misit post eos, et persecuti sunt eos in ore gladii, quousque pervenirent ad extremitatem finium suorum.

7. Reliqui autem, qui erant in Bethulia, ingressi sunt castra Assyriorum, et prædam, quam fugientes Assyrii reliquerant, abstulerunt, et onustati sunt valde.

8. Hi vero, qui victores reversi sunt ad Bethuliam, omnia, quæ erant illorum, attulerunt secum, ita ut non esset numerus in pecoribus, et jumentis, et universis mobilibus eorum, ut a minimo usque ad maximum omnes divites fierent de prædationibus eorum.

9. Joacim autem, summus pontifex de Jerusalem venit in Bethuliam

cum universis presbyteris suis, ut videret Judith.

10. Quæ cum exisset ad illum, benedixerunt eam omnes una voce, dicentes: Tu gloria Jerusalem, tu lætitia Israel, tu honorificentia populi nostri,

11. quia fecisti viriliter, et confortatum est cor tuum: eo quod castitatem amaveris, et post virum tuum, alterum nescieris, ideo et manus Domini confortavit te, et ideo eris benedicta in æternum.

12. Et dixit omnis populus: Fiat, fiat.

13. Per dies autem triginta vix collecta sunt spolia Assyriorum a populo Israel.

14. Porro autem universa, quæ Holofernis peculiaria fuisse probata sunt, dederunt Judith in auro et argento, et vestibus et gemmis, et omni supellectili; et tradita sunt omnia illi a populo.

15. Et omnes populi gaudebant cum mulieribus, et virginibus et juvenibus, in organis et citharis.

CAPUT XVI.

1. Tunc cantavit canticum hoc Domino Judith, dicens:

2. Incipite Domino in tympanis, cantate Domino in cymbalis: modulamini illi psalmum novum, exaltate, et invocate nomen ejus.

3. Dominus conterens bella, Dominus nomen est illi.

4. Qui posuit castra sua in medio populi sui, ut eriperet nos de manu omnium inimicorum nostrorum.

5. Venit Assur ex montibus ab aquilone in multitudine fortitudinis suæ, cujus multitudo obturavit torrentes, et equi eorum cooperuerunt valles.

6. Dixit se incensurum fines meos, et juvenes meos occisurum gladio, infantes meos dare in prædam, et virgines in captivitatem.

7. Dominus autem omnipotens nocuit eum, et tradidit eum in manus feminæ, et confodit eum.

8. Non enim cecidit potens eorum a juvenibus, nec filii Titan percusserunt eum, nec excelsi gigantes opposuerunt se illi: sed Judith filia Merari in specie faciei suæ dissolvit eum.

9. Exuit enim se vestimento viduitatis, et induit se vestimento lætitiæ in exultatione filiorum Israel.

10. Unxit faciem suam unguento, et colligavit cincinnos suos mitra, accepit stolam novam ad decipiendum illum.

11. Sandalia ejus rapuerunt oculos ejus, pulchritudo ejus captivam fecit animam ejus: amputavit pugione cervicem ejus.

12. Horruerunt Persæ constantiam ejus, et Medi audaciam ejus.

13. Tunc ululaverunt castra Assyriorum, quando apparuerunt humiles mei, arescentes in siti.

14. Filii puellarum compunxerunt eos, et sicut pueros fugientes occiderunt eos: perierunt in prœlio a facie Domini Dei mei.

15. Hymnum cantemus Domino, hymnum novum cantemus Deo nostro.

16. Adonai, Domine, magnus es tu, et præclarus in virtute tua, et quem superare nemo potest.

17. Tibi serviat omnis creatura tua, quia dixisti, et facta sunt: misisti spiritum tuum, et creata sunt, et non est, qui resistat voci tuæ. (*Gen.* 1, 3. *Psal.* 32, 9.)

18. Montes a fundamentis movebuntur cum aquis: petræ, sicut cera liquescent ante faciem tuam.

19. Qui autem timent te, magni erunt apud te per omnia.

20. Væ genti insurgenti super genus meum: Dominus enim omnipotens vindicabit in eis, in die judicii visitabit illos.

21. Dabit enim ignem et vermes in carnes eorum, ut urantur, et sentiant usque in sempiternum.

22. Et factum est post hæc, omnis populus post victoriam venit in Jerusalem adorare Dominum, et mox, ut purificati sunt, obtulerunt omnes holocausta, et vota, et repromissiones suas.

23. Porro Judith universa vasa bellica Holofernis, quæ dedit illi populus, et conopæum, quod ipsa sustulerat de cubili ipsius, obtulit in anathema oblivionis.

24. Erat autem populus jucundus secundum faciem sanctorum, et per tres menses gaudium hujus victoriæ celebratum est cum Judith.
25. Post dies autem illos unusquisque rediit in domum suam; et Judith magna facta est in Bethulia, et præclarior erat universæ terræ Israel.
26. Erat etiam virtuti castitas adjuncta, ita ut non cognosceret virum omnibus diebus vitæ suæ, ex quo defunctus est Manasses vir ejus.
27. Erat autem diebus festis procedens cum magna gloria.
28. Mansit autem in domo viri sui annos centum quinque, et dimisit abram suam liberam; et defuncta est, ac sepulta cum viro suo in Bethulia.
29. Luxitque illam omnis populus diebus septem.
30. In omni autem spatio vitæ ejus non fuit, qui perturbaret Israel, et post mortem ejus annis multis.
31. Dies autem victoriæ hujus festivitatis, ab Hebræis in numero sanctorum dierum accipitur, et colitur a Judæis ex illo tempore usque in præsentem diem.

LIBER ESTHER.

CAPUT I.

1. In diebus Assueri, qui regnavit ab India usque Aethiopiam super centum viginti septem provincias;
2. quando sedit in solio regni sui, Susan civitas regni ejus exordium fuit.
3. Tertio igitur anno imperii sui fecit grande convivium cunctis principibus, et pueris suis, fortissimis Persarum, et Medorum inclytis, et præfectis provinciarum coram se,
4. ut ostenderet divitias gloriæ regni sui, ac magnitudinem, atque jactantiam potentiæ suæ, multo tempore, centum videlicet et octoginta diebus.
5. Cumque implerentur dies convivii, invitavit omnem populum, qui inventus est in Susan, a maximo usque ad minimum, et jussit septem diebus convivium præparari in vestibulo horti et nemoris, quod regio cultu et manu consitum erat.
6. Et pendebant ex omni parte tentoria aerii coloris et carbasini ac hyacinthini, sustentata funibus byssinis, atque purpureis, qui eburneis circulis inserti erant et columnis marmoreis fulciebantur. Lectuli quoque aurei et argentei, super pavimentum smaragdino et pario stratum lapide, dispositi erant; quod mira varietate pictura decorabat.
7. Bibebant autem, qui invitati erant, aureis poculis, et aliis atque aliis vasis cibi inferebantur. Vinum quoque, ut magnificentia regia dignum erat, abundans, et præcipuum ponebatur.
8. Nec erat, qui nolentes cogeret ad bibendum, sed sicut rex statuerat, præponens mensis singulos de principibus suis, ut sumeret unusquisque, quod vellet.
9. Vasthi quoque regina fecit convivium feminarum in palatio, ubi rex Assuerus manere consueverat.
10. Itaque die septimo, cum rex esset hilarior, et post nimiam potationem incaluisset mero, præcepit Maumam et Bazatha, et Harbona et Bagatha, et Abgatha, et Zethar et Charchas, septem eunuchis, qui in conspectu ejus ministrabant,
11. ut introducerent reginam Vasthi coram rege, posito super caput ejus diademate, ut ostenderet cunctis populis et principibus pulchritudinem illius; erat enim pulchra valde.
12. Quæ renuit, et ad regis imperium, quod per eunuchos mandaverat, venire contemsit; unde iratus rex, et nimio furore succensus
13. interrogavit sapientes, qui ex more regio semper ei aderant, et il-

lorum faciebat cuncta consilio, scientium leges, ac jura majorum

14. (erant autem primi et proximi, Charsena et Sethar, et Admatha et Tharsis, et Mares et Marsana, et Mamuchan, septem duces Persarum atque Medorum, qui videbant faciem regis, et primi post eum residere soliti erant),

15. cui sententiæ Vasthi regina subjaceret, quæ Assueri regis imperium, quod per eunuchos mandaverat, facere noluisset.

16. Responditque Mamuchan, audiente rege, atque principibus: Non solum regem læsit regina Vasthi, sed et omnes populos, et principes, qui sunt in cunctis provinciis regis Assueri.

17. Egredietur enim sermo reginæ ad omnes mulieres, ut contemnant viros suos, et dicant: Rex Assuerus jussit, ut regina Vasthi intraret ad eum, et illa noluit.

18. Atque hoc exemplo omnes principum conjuges Persarum atque Medorum, parvipendent imperia maritorum: unde regis justa est indignatio.

19. Si tibi placet, egrediatur edictum a facie tua, et scribatur juxta legem Persarum atque Medorum, quam præteriri illicitum est, ut nequaquam ultra Vasthi ingrediatur ad regem, sed regnum illius altera, quæ melior est illa, accipiat.

20. Et hoc in omne (quod latissimum est) provinciarum tuarum divulgetur imperium, et cunctæ uxores tam majorum, quam minorum deferant maritis suis honorem.

21. Placuit consilium ejus regi et principibus, fecitque rex juxta consilium Mamuchan,

22. et misit epistolas ad universas provincias regni sui, ut quæque gens audire et legere poterat, diversis linguis et litteris, esse viros principes ac majores in domibus suis, et hoc per cunctos populos divulgari.

CAPUT II.

1. His ita gestis, postquam regis Assueri indignatio deferbuerat, recordatus est Vasthi, et quæ fecisset, vel quæ passa esset;

2. dixeruntque pueri regis, ac ministri ejus: Quærantur regi puellæ virgines ac speciosæ,

3. et mittantur qui considerent per universas provincias puellas speciosas et virgines; et adducant eas ad civitatem Susan, et tradant eas in domum feminarum sub manu Egei eunuchi, qui est præpositus et custos mulierum regiarum: et accipiant mundum muliebrem, et cetera ad usus necessaria.

4. Et quæcumque inter omnes oculis regis placuerit, ipsa regnet pro Vasthi. Placuit sermo regi, et ita, ut suggesserant, jussit fieri.

5. Erat vir Judæus in Susan civitate, vocabulo Mardochæus filius Jair, filii Semei, filii Cis, de stirpe Jemini,

6. qui translatus fuerat de Jerusalem eo tempore, quo Jechoniam regem Juda Nabuchodonosor rex Babylonis transtulerat, (IV. *Reg.* 24, 15. *Infr.* 11. 4.)

7. qui fuit nutritius filiæ fratris sui Edisæ, quæ altero nomine vocabatur Esther; et utrumque parentem amiserat, pulchra nimis, et decora facie. Mortuisque patre ejus ac matre, Mardochæus sibi eam adoptavit in filiam.

8. Cumque percrebruisset regis imperium, et juxta mandatum illius multæ pulchræ virgines adducerentur Susan, et Egeo traderentur eunucho; Esther quoque inter ceteras puellas ei tradita est, ut servaretur in numero feminarum.

9. Quæ placuit ei, et invenit gratiam in conspectu illius. Et præcepit eunucho, ut accelerarel mundum muliebrem, et traderet ei partes suas, et septem puellas speciosissimas de domo regis, et tam ipsam, quam pedissequas ejus ornaret atque excoleret.

10. Quæ noluit indicare ei populum et patriam suam; Mardochæus enim præceperat ei, ut de hac re omnino reticeret.

11. Qui deambulabat quotidie ante vestibulum domus, in qua electæ

virgines servabantur, curam agens salutis Esther, et scire volens, quid ei accideret.

12. Cum autem venisset tempus singularum per ordinem puellarum, ut intrarent ad regem, expletis omnibus, quæ ad cultum muliebrem pertinebant, mensis duodecimus vertebatur; ita dumtaxat, ut sex mensibus oleo ungerentur myrrhino, et aliis sex quibusdam pigmentis et aromatibus uterentur.

13. Ingredientesque ad regem, quidquid postulassent ad ornatum pertinens, accipiebant, et ut eis placuerat, compositæ de triclinio feminarum ad regis cubiculum transibant.

14. Et quæ intraverat vespere, egrediebatur mane, atque inde in secundas ædes deducebatur, quæ sub manu Susagazi eunuchi erant, qui concubinis regis præsidebat; nec habebat potestatem ad regem ultra redeundi, nisi voluisset rex, et eam venire jussisset ex nomine.

15. Evoluto autem tempore per ordinem, instabat dies, quo Esther filia Abihail fratris Mardochæi, quam sibi adoptaverat in filiam, deberet intrare ad regem. Quæ non quæsivit muliebrem cultum, sed quæcumque voluit Egeus eunuchus custos virginum, hæc ei ad ornatum dedit. Erat enim formosa valde, et incredibili pulchritudine, omnium oculis gratiosa et amabilis videbatur.

16. Ducta est itaque ad cubiculum regis Assueri, mense decimo, qui vocatur Tebeth, septimo anno regni ejus.

17. Et adamavit eam rex plus quam omnes mulieres, habuitque gratiam et misericordiam coram eo super omnes mulieres, et posuit diadema regni in capite ejus, fecitque eam regnare in loco Vasthi.

18. Et jussit convivium præparari permagnificum cunctis principibus et servis suis pro conjunctione et nuptiis Esther. Et dedit requiem universis provinciis, ac dona largitus est juxta magnificentiam principalem.

19. Cumque secundo quærerentur virgines et congregarentur, Mardochæus manebat ad januam regis;

20. necdum prodiderat Esther patriam et populum suum, juxta mandatum ejus. Quidquid enim ille præcipiebat, observabat Esther, et ita cuncta faciebat, ut eo tempore solita erat, quo eam parvulam nutriebat.

21. Eo igitur tempore, quo Mardochæus ad regis januam morabatur, irati sunt Bagathan, et Thares duo eunuchi regis, qui janitores erant, et in primo palatii limine præsidebant, volueruntque insurgere in regem, et occidere eum.

22. Quod Mardochæum non latuit, statimque nuntiavit reginæ Esther, et illa regi ex nomine Mardochæi, qui ad se rem detulerat.

23. Quæsitum est, et inventum; et appensus est uterque eorum in patibulo. Mandatumque est historiis, et annalibus traditum coram rege.

CAPUT III.

1. Post hæc rex Assuerus exaltavit Aman filium Amadathi, qui erat de stirpe Agag, et posuit solium ejus super omnes principes, quos habebat.

2. Cunctique servi regis, qui in foribus palatii versabantur, flectebant genua, et adorabant Aman; sic enim præceperat eis imperator. Solus Mardochæus non flectebat genu, neque adorabat eum.

3. Cui dixerunt pueri regis, qui ad fores palatii præsidebant: Cur præter ceteros non observas mandatum regis?

4. Cumque hoc crebrius dicerent, et ille nollet audire, nuntiaverunt Aman, scire cupientes, utrum perseveraret in sententia; dixerat enim eis, se esse Judæum.

5. Quod cum audisset Aman, et experimento probasset, quod Mardochæus non flecteret sibi genu, nec se adoraret, iratus est valde,

6. et pro nihilo duxit in unum Mardochæum mittere manus suas; audierat enim quod esset gentis Judææ, magisque voluit omnem Judæorum, qui erant in regno Assueri, perdere nationem.

7. Mense primo (cujus vocabulum est Nisan) anno duodecimo regni Assueri, missa est sors in urnam,

quæ Hebraice dicitur phur, coram Aman, quo die et quo mense gens Judæorum deberet interfici; et exivit mensis duodecimus, qui vocatur Adar.

8. Dixitque Aman regi Assuero: Est populus per omnes provincias regni tui dispersus, et a se mutuo separatus, novis utens legibus et ceremoniis, insuper et regis scita contemnens. Et optime nosti, quod non expediat regno tuo, ut insolescat per licentiam.

9. Si tibi placet, decerne, ut pereat, et decem millia talentorum appendam arcariis gazæ tuæ.

10. Tulit ergo rex annulum, quo utebatur, de manu sua, et dedit eum Aman filio Amadathi de progenie Agag, hosti Judæorum,

11. dixitque ad eum: Argentum, quod tu polliceris, tuum sit: de populo age, quod tibi placet.

12. Vocatique sunt scribæ regis mense primo Nisan, tertiadecima die ejusdem mensis, et scriptum est, ut jusserat Aman, ad omnes satrapas regis, et judices provinciarum, diversarumque gentium, ut quæque gens legere poterat, et audire pro varietate linguarum ex nomine regis Assueri, et litteræ signatæ ipsius annulo,

13. missæ sunt per cursores regis ad universas provincias, ut occiderent atque delerent omnes Judæos, a puero usque ad senem, parvulos et mulieres, uno die, hoc est tertiodecimo mensis duodecimi, qui vocatur Adar, et bona eorum diriperent.

14. Summa autem epistolarum hæc fuit, ut omnes provinciæ scirent, et pararent se ad prædictam diem.

15. Festinabant cursores, qui missi erant, regis imperium explere. Statimque in Susan pependit edictum, rege et Aman celebrante convivium, et cunctis Judæis, qui in urbe erant, flentibus.

CAPUT IV.

1. Quæ cum audisset Mardochæus, scidit vestimenta sua, et indutus est sacco, spargens cinerem capiti, et in platea mediæ civitatis voce magna clamabat, ostendens amaritudinem animi sui,

2. et hoc ejulatu usque ad fores palatii gradiens. Non enim erat licitum indutum sacco aulam regis intrare.

3. In omnibus quoque provinciis, oppidis ac locis, ad quæ crudele regis dogma pervenerat, planctus ingens erat apud Judæos, jejunium, ululatus et fletus sacco et cinere multis pro strato utentibus.

4. Ingressæ autem sunt puellæ Esther et eunuchi, nuntiaveruntque ei. Quod audiens consternata est, et vestem misit, ut ablato sacco induerent eum, quam accipere noluit.

5. Accitoque Athach eunucho, quem rex ministrum ei dederat, præcepit ei, ut iret ad Mardochæum, et disceret ab eo, cur hoc faceret.

6. Egressusque Athach, ivit ad Mardochæum stantem in platea civitatis, ante ostium palatii;

7. qui indicavit ei omnia, quæ acciderant, quomodo Aman promisisset, ut in thesauros regis pro Judæorum nece inferret argentum;

8. exemplar quoque edicti, quod pendebat in Susan, dedit ei, ut reginæ ostenderet et moneret eam, ut intraret ad regem, et deprecaretur eum pro populo suo.

9. Regressus Athach, nuntiavit Esther omnia, quæ Mardochæus dixerat.

10. Quæ respondit ei, et jussit, ut diceret Mardochæo:

11. Omnes servi regis, et cunctæ, quæ sub ditione ejus sunt, norunt provinciæ, quod sive vir, sive mulier non vocatus, interius atrium regis intraverit, absque ulla cunctatione statim interficiatur: nisi forte rex auream virgam ad eum tetenderit pro signo clementiæ, atque ita possit vivere. Ego igitur quomodo ad regem intrare potero, quæ triginta jam diebus non sum vocata ad eum?

12. Quod cum audisset Mardochæus,

13. rursum mandavit Esther, dicens: Ne putes, quod animam tuam tantum liberes, quia in domo regis es præ cunctis Judæis:

14. si enim nunc silueris, per aliam occasionem liberabuntur Judæi, et tu, et domus patris tui peribitis. Et quis novit, utrum idcirco ad regnum veneris, ut in tali tempore parareris?

15. Rursumque Esther hæc Mardochæo verba mandavit:

16. Vade et congrega omnes Judæos, quos in Susan repereris, et orate pro me. Non comedatis, et non bibatis tribus diebus et tribus noctibus, et ego cum ancillis meis similiter jejunabo: et tunc ingrediar ad regem contra legem faciens, non vocata, tradensque me morti et periculo.

17. Ivit itaque Mardochæus, et fecit omnia, quæ ei Esther præceperat.

CAPUT V.

1. Die autem tertio induta est Esther regalibus vestimentis, et stetit in atrio domus regiæ, quod erat interius, contra basilicam regis; at ille sedebat super solium suum in consistorio palatii contra ostium domus.

2. Cumque vidisset Esther reginam stantem, placuit oculis ejus, et extendit contra eam virgam auream, quam tenebat manu. Quæ accedens, osculata est summitatem virgæ ejus.

3. Dixitque ad eam rex: Quid vis Esther regina? quæ est petitio tua? etiam si dimidiam partem regni petieris, dabitur tibi.

4. At illa respondit: Si regi placet, obsecro, ut venias ad me hodie, et Aman tecum ad convivium, quod paravi.

5. Statimque rex, Vocate, inquit, cito Aman, ut Esther obediat voluntati. Venerunt itaque rex et Aman ad convivium, quod eis regina paraverat.

6. Dixitque ei rex, postquam vinum biberat abundanter: Quid petis, ut detur tibi? et pro qua re postulas? etiam si dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis. *

7. Cui respondit Esther: Petitio mea et preces sunt istæ: *(*Marc.* 6, 23.)

8. Si inveni in conspectu regis gratiam, et si regi placet, ut det mihi quod postulo, et meam impleat petitionem, veniat rex et Aman ad convivium, quod paravi eis, et cras aperiam regi voluntatem meam.

9. Egressus est itaque illo die Aman lætus et alacer. Cumque vidisset Mardochæum sedentem ante fores palatii, et non solum non assurrexisse sibi, sed nec motum quidem de loco sessionis suæ, indignatus est valde;

10. et dissimulata ira, reversus in domum suam, convocavit ad se amicos suos, et Zares uxorem suam,

11. et exposuit illis magnitudinem divitiarum suarum, filiorumque turbam, et quanta eum gloria super omnes principes et servos suos rex elevasset.

12. Et post hæc ait: Regina quoque Esther nullum alium vocavit ad convivium cum rege, præter me, apud quam etiam cras cum rege pransurus sum.

13. Et cum hæc omnia habeam, nihil me habere puto, quamdiu videro Mardochæum Judæum sedentem ante fores regias.

14. Responderuntque ei Zares uxor ejus, et ceteri amici: Jube parari excelsam trabem, habentem altitudinis quinquaginta cubitos, et dic mane regi, ut appendatur super eam Mardochæus, et sic ibis cum rege lætus ad convivium. Placuit ei consilium, et jussit excelsam parari crucem.

CAPUT VI.

1. Noctem illam duxit rex insomnem, jussitque sibi afferri historias et annales priorum temporum. Quæ cum illo præsente legerentur,

2. ventum est ad illum locum, ubi scriptum erat, quomodo nuntiasset Mardochæus insidias Bagathan et Thares eunuchorum, regem Assuerum jugulare cupientium.

3. Quod cum audisset rex, ait: Quid pro hac fide honoris ac præmii Mardochæus consecutus est? Dixerunt ei servi illius ac ministri: Nihil omnino mercedis accepit.

4. Statimque rex. Quis est, inquit, in atrio? Aman quippe interius atrium

domus regiæ intraverat, ut suggereret regi, et juberet Mardochæum affigi patibulo, quod ei fuerat præparatum.

5. Responderunt pueri: Aman stat in atrio. Dixitque rex: Ingrediatur.

6. Cumque esset ingressus, ait illi: Quid debet fieri viro, quem rex honorare desiderat? Cogitans autem in corde suo Aman, et reputans, quod nullum alium rex, nisi se, vellet honorare,

7. respondit: Homo, quem rex honorare cupit,

8. debet indui vestibus regiis, et imponi super equum, qui de sella regis est, et accipere regium diadema super caput suum,

9. et primus de regiis principibus ac tyrannis teneat equum ejus, et per plateam civitatis incedens clamet, et dicat: Sic honorabitur, quemcumque voluerit rex honorare,

10. Dixitque ei rex: Festina, et sumta stola et equo, fac, ut locutus es, Mardochæo Judæo, qui sedet ante fores palatii. Cave, ne quidquam de his, quæ locutus es, prætermittas.

11. Tulit itaque Aman stolam et equum, indutumque Mardochæum in platea civitatis, et impositum equo præcedebat, atque clamabat: Hoc honore condignus est, quemcumque rex voluerit honorare.

12. Reversusque est Mardochæus ad januam palatii; et Aman festinavit ire in domum suam, lugens et operto capite;

13. narravitque Zares uxori suæ et amicis omnia, quæ evenissent sibi. Cui responderunt sapientes, quos habebat in consilio, et uxor ejus: Si de semine Judæorum est Mardochæus, ante quem cadere cœpisti, non poteris ei resistere, sed cades in conspectu ejus.

14. Adhuc illis loquentibus, venerunt eunuchi regis, et cito eum ad convivium, quod regina paraverat, pergere compulerunt.

CAPUT VII.

1. Intravit itaque rex et Aman, ut biberent cum regina.

2. Dixitque ei rex etiam secunda die, postquam vino incaluerat: Quæ est petitio tua, Esther, ut detur tibi? et quid vis fieri? etiam si dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis. (*Supr.* 5, 6.)

3. Ad quem illa respondit: Si inveni gratiam in oculis tuis, o rex, et si tibi placet, dona mihi animam meam, pro qua rogo, et populum meum, pro quo obsecro.

4. Traditi enim sumus ego et populus meus, ut conteramur, jugulemur, et pereamus. Atque utinam in servos et famulas venderemur, esset tolerabile malum, et gemens tacerem: nunc autem hostis noster est, cujus crudelitas redundat in regem.

5. Respondensque rex Assuerus ait: Quis est iste, et cujus potentiæ, ut hæc audeat facere?

6. Dixitque Esther: Hostis et inimicus noster pessimus iste est Aman. Quod ille audiens, illico obstupuit, vultum regis ac reginæ ferre non sustinens.

7. Rex autem iratus surrexit, et de loco convivii intravit in hortum arboribus consitum. Aman quoque surrexit, ut rogaret Esther reginam pro anima sua, intellexit enim a rege sibi paratum malum.

8. Qui cum reversus esset de horto nemoribus consito, et intrasset convivii locum, reperit Aman super lectulum corruisse, in quo jacebat Esther, et ait: Etiam reginam vult opprimere, me præsente, in domo mea. Necdum verbum de ore regis exierat, et statim operuerunt faciem ejus.

9. Dixitque Harbona, unus de eunuchis, qui stabant in ministerio regis: En lignum, quod paraverat Mardochæo, qui locutus est pro rege, stat in domo Aman, habens altitudinis quinquaginta cubitos. Cui dixit rex: Appendite eum in eo.

10. Suspensus est itaque Aman in patibulo, quod paraverat Mardochæo; et regis ira quievit.

CAPUT VIII.

1. Die illo dedit rex Assuerus Esther reginæ domum Aman adversarii

Judæorum, et Mardochæus ingressus est ante faciem regis. Confessa est enim ei Esther, quod esset patruus suus.

2. Tulitque rex annulum, quem ab Aman recipi jusserat, et tradidit Mardochæo. Esther autem constituit Mardochæum super domum suam.

3. Nec his contenta, procidit ad pedes regis, flevitque et locuta ad eum oravit, ut malitiam Aman Agagitæ, et machinationes ejus pessimas, quas excogitaverat contra Judæos, juberet irritas fieri.

4. At ille ex more sceptrum aureum protendit manu, quo signum clementiæ monstrabatur; illaque consurgens stetit ante eum,

5. et ait: Si placet regi, et si inveni gratiam in oculis ejus, et deprecatio mea non ei videtur esse contraria, obsecro, ut novis epistolis, veteres Aman litteræ, insidiatoris et hostis Judæorum, quibus eos in cunctis regis provinciis perire præceperat, corrigantur.

6. Quomodo enim potero sustinere necem et interfectionem populi mei?

7. Responditque rex Assuerus Esther reginæ, et Mardochæo Judæo: Domum Aman concessi Esther, et ipsum jussi affigi cruci, quia ausus est manum mittere in Judæos.

8. Scribite ergo Judæis, sicut vobis placet, regis nomine, signantes litteras annulo meo. Hæc enim consuetudo erat, ut epistolis, quæ ex regis nomine mittebantur, et illius annulo signatæ erant, nemo auderet contradicere.

9. Accitisque scribis et librariis regis, (erat autem tempus tertii mensis, qui appellabatur Siban) vigesima et tertia die illius scriptæ sunt epistolæ, ut Mardochæus voluerat, ad Judæos, et ad principes, procuratoresque et judices, qui centum viginti septem provinciis ab India usque ad Aethiopiam præsidebant; provinciæ atque provinciæ, populo et populo juxta linguas et litteras suas, et Judæis, prout legere poterant, et audire.

10. Ipsæque epistolæ, quæ regis nomine mittebantur, annulo ipsius obsignatæ sunt, et missæ per veredarios, qui per omnes provincias discurrentes, veteres litteras novis nuntiis prævenirent.

11. Quibus imperavit rex, ut convenirent Judæos per singulas civitates, et in unum præciperent congregari, ut starent pro animabus suis, et omnes inimicos suos cum conjugibus ac liberis et universis domibus interficerent atque delerent, et spolia eorum diriperent.

12. Et constituta est per omnes provincias una ultionis dies, id est tertia decima mensis duodecimi Adar.

13. Summaque epistolæ hæc fuit, ut in omnibus terris ac populis, qui regis Assueri subjacebant imperio, notum fieret, paratos esse Judæos ad capiendam vindictam de hostibus suis.

14. Egressique sunt veredarii celeres nuntia perferentes, et edictum regis pependit in Susan.

15. Mardochæus autem de palatio, et de conspectu regis egrediens, fulgebat vestibus regiis, hyacinthinis videlicet et aëriis, coronam auream portans in capite, et amictus serico pallio atque purpureo. Omnisque civitas exultavit, atque lætata est.

16. Judæis autem nova lux oriri visa est, gaudium, honor, et tripudium.

17. Apud omnes populos, urbes, atque provincias, quocumque regis jussa veniebant, mira exultatio, epulæ atque convivia, et festus dies, in tantum, ut plures alterius gentis et sectæ eorum religioni et ceremoniis jungerentur. Grandis enim cunctos Judaici nominis terror invaserat.

CAPUT IX.

1. Igitur duodecimi mensis, quem Adar vocari ante jam diximus, tertiadecima die, quando cunctis Judæis interfectio parabatur, et hostes eorum inhiabant sanguini, versa vice Judæi superiores esse cœperunt, et se de adversariis vindicare.

2. Congregatique sunt per singulas civitates, oppida et loca, ut exten-

derent manum contra inimicos et persecutores suos. Nullusque ausus est resistere, eo quod omnes populos magnitudinis eorum formido penetrarat.

3. Nam et provinciarum judices, et duces, et procuratores, omnisque dignitas, quæ singulis locis ac operibus præerat, extollebant Judæos timore Mardochæi,

4. quem principem esse palatii, et plurimum posse cognoverant; fama quoque nominis ejus crescebat quotidie, et per cunctorum ora volitabat.

5. Itaque percusserunt Judæi inimicos suos plaga magna, et occiderunt eos, reddentes eis, quod sibi paraverant facere;

6. in tantum ut etiam in Susan quingentos viros interficerent, extra decem filios Aman Agagitæ, hostis Judæorum, quorum ista sunt nomina;

7. Pharsandatha et Delphon et Esphatha;

8. et Phoratha et Adalia et Aridatha;

9. et Phermesta et Arisai, et Aridai et Jezatha.

10. Quos cum occidissent, prædas de substantiis eorum tangere noluerunt.

11. Statimque numerus eorum, qui occisi erant in Susan, ad regem relatus est.

12. Qui dixit reginæ: In urbe Susan interfecerunt Judæi quingentos viros, et alios decem filios Aman; quantam putas eos exercere cædem in universis provinciis? Quid ultra postulas, et quid vis, ut fieri jubeam?

13. Cui illa respondit: Si regi placet, detur potestas Judæis, ut, sicut fecerunt hodie in Susan, sic et cras faciant, et decem filii Aman in patibulis suspendantur.

14. Præcepitque rex, ut ita fieret. Statimque in Susan pependit edictum; et decem filii Aman suspensi sunt.

15. Congregatis Judæis quartadecima die mensis Adar, interfecti sunt in Susan trecenti viri; nec eorum ab illis direpta substantia est.

16. Sed et per omnes provincias, quæ ditioni regis subjacebant, pro animabus suis steterunt Judæi, interfectis hostibus ac persecutoribus suis, in tantum, ut septuaginta quinque millia occisorum implerentur, et nullus de substantiis eorum quidquam contingeret.

17. Dies autem tertius decimus mensis Adar primus apud omnes interfectionis fuit, et quarta decima die cædere desierunt. Quem constituerunt esse solemnem, ut in eo omni tempore deinceps vacarent epulis, gaudio atque conviviis.

18. At hi, qui in urbe Susan cædem exercuerant, tertio decimo et quarto decimo die ejusdem mensis in cæde versati sunt; quinto decimo autem die percutere desierunt. Et idcirco eundem diem constituerunt solemnem epularum atque lætitiæ.

19. Hi vero Judæi, qui in oppidis non muratis ac villis morabantur, quartum decimum diem mensis Adar conviviorum et gaudii decreverunt, ita ut exultent in eo, et mittant sibi mutuo partes epularum et ciborum.

20. Scripsit itaque Mardochæus omnia hæc, et litteris comprehensa misit ad Judæos, qui in omnibus regis provinciis morabantur, tam in vicino positis, quam procul,

21. ut quartam decimam et quintam decimam diem mensis Adar pro festis susciperent, et revertente semper anno solemni celebrarent honore,

22. quia in ipsis diebus se ulti sunt Judæi de inimicis suis, et luctus atque tristitia in hilaritatem gaudiumque conversa sunt; essentque dies isti epularum atque lætitiæ, et mitterent sibi invicem ciborum partes, et pauperibus munuscula largirentur.

23. Susceperuntque Judæi in solemnem ritum cuncta, quæ eo tempore facere cœperant, et quæ Mardochæus litteris facienda mandaverat.

24. Aman enim, filius Amadathi stirpis Agag, hostis et adversarius Judæorum, cogitavit contra eos malum, ut occideret illos, atque deleret,

et misit phur, quod nostra lingua vertitur in sortem.

25. Et postea ingressa est Esther ad regem, obsecrans, ut conatus ejus litteris regis irriti fierent, et malum, quod contra Judæos cogitaverat, reverteretur in caput ejus. Denique et ipsum et filios ejus affixerunt cruci;

26. atque ex illo tempore dies isti appellati sunt Phurim, id est sortium, eo quod phur, id est, sors, in urnam missa fuerit. Et cuncta, quæ gesta sunt, epistolæ, id est, libri hujus volumine continentur, (*Supr.* 3, 7.)

27. quæque sustinuerunt, et quæ deinceps immutata sunt; susceperunt Judæi super se et semen suum, et super cunctos, qui religioni eorum voluerunt copulari, ut nulli liceat duos hos dies absque solemnitate transigere; quos scriptura testatur, et certa expetunt tempora, annis sibi jugiter succedentibus.

28. Isti sunt dies, quos nulla unquam delebit oblivio, et per singulas generationes cunctæ in toto orbe provinciæ celebrabunt; nec est ulla civitas, in qua dies Phurim, id est, sortium, non observentur a Judæis, et ab eorum progenie, quæ his ceremoniis obligata est.

29. Scripseruntque Esther regina filia Abihail, et Mardochæus Judæus etiam secundam epistolam, ut omni studio dies ista solemnis sanciretur in posterum;

30. et miserunt ad omnes Judæos, qui in centum viginti septem provinciis regis Assueri versabantur, ut haberent pacem, et susciperent veritatem,

31. observantes dies sortium, et suo tempore cum gaudio celebrarent, sicut constituerant Mardochæus et Esther, et illi observanda susceperunt a se, et a semine suo jejunia, et clamores, et sortium dies,

32. et omnia, quæ libri hujus, qui vocatur Esther, historia continentur.

CAPUT X.

1. Rex vero Assuerus omnem terram, et cunctas maris insulas fecit tributarias.

2. Cujus fortitudo et imperium, et dignitas atque sublimitas, qua exaltavit Mardochæum, scripta sunt in libris Medorum, atque Persarum;

3. et quomodo Mardochæus Judaici generis secundus a rege Assuero fuerit, et magnus apud Judæos et acceptabilis plebi fratrum suorum, quærens bona populo suo, et loquens ea, quæ ad pacem seminis sui pertinerent.

Quæ habentur in Hebræo, plena fide expressi. Hæc autem, quæ sequuntur, scripta reperi in editione vulgata, quæ Græcorum lingua et litteris continentur, et interim post finem libri hoc capitulum ferebatur, quod juxta consuetudinem nostram obelo, id est, veru prænotavimus.

4. Dixitque Mardochæus: A Deo facta sunt ista.

5. Recordatus sum somnii, quod videram, hæc eadem significantis: nec eorum quidquam irritum fuit.

6. Parvus fons, qui crevit in fluvium et in lucem solemque conversus est, et in aquas plurimas redundavit, Esther est, quam rex accepit uxorem, et voluit esse reginam.

7. Duo autem dracones, ego sum, et Aman.

8. Gentes, quæ convenerant, hi sunt, qui conati sunt delere nomen Judæorum.

9. Gens autem mea, Israel est, quæ clamavit ad Dominum: et salvum fecit Dominus populum suum, liberavitque nos ab omnibus malis, et fecit signa magna atque portenta inter gentes:

10. et duas sortes esse præcepit, unam populi Dei, et alteram cunctarum gentium.

11. Venitque utraque sors in statutum ex illo jam tempore diem coram Deo universis gentibus:

12. et recordatus est Dominus populi sui, ac misertus est hereditatis suæ.

13. Et observabuntur dies isti in mense Adar quarta decima et quinta decima die ejusdem mensis, cum omni studio et gaudio in unum cœ-

tum populi congregati, in cunctas deinceps generationes populi Israel.

CAPUT XI.

1. Anno quarto, regnantibus Ptolemæo, et Cleopatra, attulerunt Dositheus, qui se sacerdotem et Levitici generis ferebat, et Ptolemæus filius ejus hanc epistolam Phurim, quam dixerunt interpretatum esse Lysimachum Ptolemæi filium in Jerusalem.

Hoc quoque principium erat in editione vulgata, quod nec in Hebræo, nec apud ullum fertur interpretum.

2. Anno secundo, regnante Artaxerxe maximo, prima die mensis Nisan, vidit somnium Mardochæus filius Jairi, filii Semei, filii Cis, de tribu Benjamin;

3. homo Judæus, qui habitabat in urbe Susis, vir magnus, et inter primos aulæ regiæ.

4. Erat autem de eo numero captivorum, quos transtulerat Nabuchodonosor rex Babylonis de Jerusalem cum Jechonia, rege Juda, (*Supr.* 2, 6.)

5. et hoc ejus somnium fuit: Apparuerunt voces et tumultus, et tonitrua et terræmotus, et conturbatio super terram,

6. et ecce, duo dracones magni, paratique contra se in prœlium. (*Supr.* 10, 7.)

7. Ad quorum clamorem cunctæ concitatæ sunt nationes, ut pugnarent contra gentem justorum.

8. Fuitque dies illa tenebrarum et discriminis, tribulationis et angustiæ, et ingens formido super terram.

9. Conturbataque est gens justorum timentium mala sua, et præparata ad mortem.

10. Clamaveruntque ad Deum; et illis vociferantibus, fons parvus crevit in fluvium maximum, et in aquas plurimas redundavit.

11. Lux et sol ortus est, et humiles exaltati sunt, et devoraverunt inclytos.

12. Quod cum vidisset Mardochæus, et surrexisset de strato, cogitabat, quid Deus facere vellet, et fixum habebat in animo, scire cupiens, quid significaret somnium.

CAPUT XII.

1. Morabatur autem eo tempore in aula regis cum Bagathan et Thara, eunuchis regis, qui janitores erant palatii. (*Supr.* 2, 21.)

2. Cumque intellexisset cogitationes eorum, et curas diligentius pervidisset, didicit, quod conarentur in regem Artaxerxem manus mittere, et nuntiavit super eo regi.

3. Qui, de utroque habita quæstione, confessos jussit duci ad mortem.

4. Rex autem, quod gestum erat, scripsit in commentariis; sed et Mardochæus rei memoriam litteris tradidit.

5. Præcepitque ei rex, ut in aula palatii moraretur, datis ei pro delatione muneribus.

6. Aman vero filius Amadathi Bugæus erat gloriosissimus coram rege, et voluit nocere Mardochæo, et populo ejus pro duobus eunuchis regis, qui fuerant interfecti.

Hucusque proœmium. Quæ sequuntur, in eo loco posita erant, ubi scriptum est in volumine:

Et diripuerunt bona, vel substantias eorum.

Quæ in sola vulgata editione reperimus.

Epistolæ autem hoc exemplar fuit:

CAPUT XIII.

1. Rex maximus Artaxerxes ab India usque Aethiopiam centum viginti septem provinciarum principibus, et ducibus, qui ejus imperio subjecti sunt, salutem.

2. Cum plurimis gentibus imperarem, et universum orbem meæ ditioni subjugassem, volui nequaquam abuti potentiæ magnitudine, sed clementia et lenitate gubernare subjectos, ut absque ullo terrore vitam silentio transigentes, optata cunctis mortalibus pace fruerentur.

3. Quærente autem me a consiliariis meis, quomodo posset hoc impleri, unus, qui sapientia et fide

ceteros præcellebat, et erat post regem secundus, Aman nomine,
4. Indicavit mihi, in toto orbe terrarum populum esse dispersum, qui novis uteretur legibus, et contra omnium gentium consuetudinem faciens, regum jussa contemneret, et universarum concordiam nationum sua dissensione violaret.
5. Quod cum didicissemus, videntes unam gentem rebellem adversus omne hominum genus perversis uti legibus, nostrisque jussionibus contraire, et turbare subjectarum nobis provinciarum pacem atque concordiam,
6. jussimus, ut quoscumque Aman, qui omnibus provinciis præpositus est, et secundus a rege, et quem patris loco colimus, monstraverit, cum conjugibus ac liberis deleantur ab inimicis suis, nullusque eorum misereatur quarta decima die duodecimi mensis Adar anni præsentis,
7. ut nefarii homines uno die ad inferos descendentes, reddant imperio nostro pacem, quam turbaverant.

Hucusque exemplar epistolæ. Quæ sequuntur, post eum locum scripta reperi, ubi legitur: Pergensque Mardochæus, fecit omnia, quæ ei mandaverat Esther.

Nec tamen habentur in Hebraico, et apud nullum penitus feruntur interpretum.

8. Mardochæus autem deprecatus est Dominum, memor omnium operum ejus,
9. et dixit: Domine, Domine, rex omnipotens, in ditione enim tua cuncta sunt posita, et non est, qui possit tuæ resistere voluntati, si decreveris salvare Israel.
10. Tu fecisti cœlum et terram, et quidquid cœli ambitu continetur.
11. Dominus omnium es: nec est, qui resistat majestati tuæ.
12. Cuncta nosti, et scis, quia non pro superbia et contumelia, et aliqua gloriæ cupiditate fecerim hoc, ut non adorarem Aman superbissimum:
13. (libenter enim pro salute Israel etiam vestigia pedum ejus deosculari paratus essem,)
14. sed timui, ne honorem Dei mei transferrem ad hominem, et ne quemquam adorarem, excepto Deo meo.
15. Et nunc, Domine rex, Deus Abraham, miserere populi tui, quia volunt nos inimici nostri perdere, et hereditatem tuam delere.
16. Ne despicias partem tuam, quam redemisti tibi de Aegypto.
17. Exaudi deprecationem meam, et propitius esto sorti et funiculo tuo, et converte luctum nostrum in gaudium, ut viventes laudemus nomen tuum, Domine, et ne claudas ora te canentium.
18. Omnis quoque Israel pari mente et obsecratione clamavit ad Dominum, eo quod eis certa mors impenderet.

CAPUT XIV.

1. Esther quoque regina confugit ad Dominum, pavens periculum, quod imminebat.
2. Cumque deposuisset vestes regias, fletibus et luctui apta indumenta suscepit, et pro unguentis variis, cinere et stercore implevit caput, et corpus suum humiliavit jejuniis omniaque loca, in quibus antea lætari consueverat, crinium laceratione complevit.
3. Et deprecabatur Dominum Deum Israel, dicens: Domine mi, qui rex noster es solus, adjuva me solitariam, et cujus præter te nullus est auxiliator alius.
4. Periculum meum in manibus meis est.
5. Audivi a patre meo, quod tu, Domine, tulisses Israel de cunctis gentibus, et patres nostros ex omnibus retro majoribus suis, ut possideres hereditatem sempiternam, fecistique eis, sicut locutus es. *
6. Peccavimus in conspectu tuo, et idcirco tradidisti nos in manus inimicorum nostrorum: * (*Deut.*4,34.)
7. coluimus enim deos eorum. Justus es, Domine:
8. et nunc non eis sufficit, quod durissima nos opprimunt servitute, sed robur manuum suarum, idolorum potentiæ deputantes,
9. volunt tua mutare promissa, et

delere hereditatem tuam, et claudere ora laudantium te, atque extinguere gloriam templi et altaris tui,

10. ut aperiant ora gentium, et laudent idolorum fortitudinem, et prædicent carnalem regem in sempiternum.

11. Ne tradas, Domine, sceptrum tuum his, qui non sunt, ne rideant ad ruinam nostram: sed converte consilium eorum super eos, et eum, qui in nos cœpit sævire, disperde.

12. Memento Domine, et ostende te nobis in tempore tribulationis nostræ, et da mihi fiduciam, Domine rex deorum et universæ potestatis:

13. tribue sermonem compositum in ore meo in conspectu leonis, et transfer cor illius in odium hostis nostri, ut et ipse pereat, et ceteri, qui ei consentiunt.

14. Nos autem libera manu tua, et adjuva me, nullum aliud auxilium habentem, nisi te, Domine, qui habes omnium scientiam,

15. et nosti, quia oderim gloriam iniquorum, et detester cubile incircumcisorum, et omnis alienigenæ.

16. Tu scis necessitatem meam, quod abominer signum superbiæ et gloriæ meæ, quod est super caput meum in diebus ostentationis meæ, et detester illud quasi pannum menstruatæ, et non portem in diebus silentii mei:

17. et quod non comederim in mensa Aman, nec mihi placuerit convivium regis, et non biberim vinum libaminum:

18. et nunquam lætata sit ancilla tua, ex quo huc translata sum usque in præsentem diem, nisi in te, Domine Deus Abraham.

19. Deus fortis super omnes, exaudi vocem eorum, qui nullam aliam spem habent, et libera nos de manu iniquorum, et erue me a timore meo.

CAPUT XV.

Hæc quoque addita reperi in editione vulgata.

1. Et mandavit ei (haud dubium, quin esset Mardochæus), ut ingrederetur ad regem, et rogaret pro populo suo et pro patria sua.

2. Memorare (inquit) dierum humilitatis tuæ, quomodo nutrita sis in manu mea, quia Aman, secundus a rege, locutus est contra nos in mortem:

3. et tu invoca Dominum, et loquere regi pro nobis, et libera nos de morte.

Necnon et ista, quæ subdita sunt:

4. Die autem tertio deposuit vestimenta ornatus sui, et circumdata est gloria sua.

5. Cumque regio fulgeret habitu, et invocasset omnium rectorem et salvatorem Deum, assumsit duas famulas,

6. et super unam quidem innitebatur, quasi præ deliciis et nimia teneritudine corpus suum ferre non sustinens;

7. altera autem famularum sequebatur dominam, defluentia in humum indumenta sustentans.

8. Ipsa autem roseo colore vultum perfusa, et gratis ac nitentibus oculis tristem celabat animum, et nimio timore contractum.

9. Ingressa igitur cuncta per ordinem ostia, stetit contra regem, ubi ille residebat super solium regni sui, indutus vestibus regiis, auroque fulgens, et pretiosis lapidibus; eratque terribilis aspectu.

10. Cumque elevasset faciem, et ardentibus oculis furorem pectoris indicasset, regina corruit, et in pallorem calore mutato, lassum super ancillulam reclinavit caput.

11. Convertitque Deus spiritum regis in mansuetudinem, et festinus ac metuens exsilivit de solio, et sustentans eam ulnis suis, donec rediret ad se, his verbis blandiebatur:

12. Quid habes Esther? Ego sum frater tuus, noli metuere?

13. Non morieris: Non enim pro te, sed pro omnibus hæc lex constituta est.

14. Accede igitur, et tange sceptrum.

15. Cumque illa reticeret, tulit auream virgam, et posuit super collum

ejus, et osculatus est eam, et ait: Cur mihi non loqueris?

16. Quæ respondit: Vidi te, domine, quasi Angelum Dei: et conturbatum est cor meum præ timore gloriæ tuæ. (II. *Reg.* 19, 27.)

17. Valde enim mirabilis es, domine, et facies tua plena est gratiarum.

18. Cumque loqueretur, rursus corruit, et pene exanimata est.

19. Rex autem turbabatur, et omnes ministri ejus consolabantur eam.

CAPUT XVI.

Exemplar epistolæ regis Artaxerxis, quam pro Judæis ad totas regni sui provincias misit, quod et ipsum in Hebraico volumine non habetur.

1. Rex magnus Artaxerxes ab India usque Aethiopiam centum viginti septem provinciarum ducibus ac principibus, qui nostræ jussioni obediunt, salutem dicit. (*Supr.* 11, 2.)

2. Multi bonitate principum et honore, qui in eos collatus est, abusi sunt in superbiam,

3. et non solum subjectos regibus nituntur opprimere, sed datam sibi gloriam non ferentes, in ipsos, qui dederunt, moliuntur insidias.

4. Nec contenti sunt, gratias non agere beneficiis, et humanitatis in se jura violare: sed Dei quoque cuncta cernentis arbitrantur se posse fugere sententiam.

5. Et in tantum vesaniæ proruperunt, ut eos, qui credita sibi officia diligenter observant, et ita cuncta agunt, ut omnium laude digni sint, mendaciorum cuniculis conentur subvertere,

6. dum aures principum simplices, et ex sua natura alios æstimantes, callida fraude decipiunt.

7. Quæ res et ex veteribus probatur historiis, et ex his, quæ geruntur quotidie, quo modo malis quorundam suggestionibus regum studia depraventur.

8. Unde providendum est paci omnium provinciarum.

9. Nec putare debetis, si diversa jubeamus, ex animi nostri venire levitate, sed pro qualitate et necessitate temporum, ut reipublicæ poscit utilitas, ferre sententiam.

10. Et ut manifestius, quod dicimus, intelligatis, Aman filius Amadathi, et animo et gente Macedo, alienusque a Persarum sanguine, et pietatem nostram sua crudelitate commaculans, peregrinus a nobis susceptus est, (*Supr.* 3, 1.)

11. et tantam in se expertus humanitatem, ut pater noster vocaretur, et adoraretur ab omnibus post regem secundus,

12. qui in tantum arrogantiæ tumorem sublatus, ut regno privare nos niteretur et spiritu.

13. Nam Mardochæum, cujus fide et beneficiis vivimus, et consortem regni nostri Esther cum omni gente sua novis quibusdam atque inauditis machinis expetivit in mortem:

14. hoc cogitans, ut, illis interfectis, insidiaretur nostræ solitudini, et regnum Persarum transferret in Macedonas.

15. Nos autem a pessimo mortalium Judæos neci destinatos in nulla penitus culpa reperimus, sed e contrario justis utentes legibus,

16. et filios altissimi et maximi, semperque viventis Dei, cujus beneficio et patribus nostris et nobis regnum est traditum, et usque hodie custoditur.

17. Unde eas litteras, quas sub nomine nostro ille direxerat, sciatis esse irritas.

18. Pro quo scelere ante portas hujus urbis, id est, Susan, et ipse, qui machinatus est, et omnis cognatio ejus pendet in patibulis, non nobis, sed Deo reddente ei, quod meruit.

19. Hoc autem edictum, quod nunc mittimus, in cunctis urbibus proponatur, ut liceat Judæis uti legibus suis.

20. Quibus debetis esse adminiculo, ut eos, qui se ad necem eorum paraverant, possint interficere tertia decima die mensis duodecimi, qui vocatur Adar:

21. hanc enim diem Deus omnipotens mœroris et luctus eis vertit in gaudium.

22. Unde et vos inter ceteros festos dies hanc habetote diem, et celebrate eam cum omni lætitia, ut et in posterum cognoscatur,
23. omnes, qui fideliter Persis obediunt, dignam pro fide recipere mercedem: qui autem insidiantur regno eorum, perire pro scelere.
24. Omnis autem provincia, et civitas, quæ noluerit solemnitatis hujus esse particeps, gladio et igne pereat, et sic deleatur, ut non solum hominibus, sed etiam bestiis invia sit in sempiternum, pro exemplo contemtus, et inobedientiæ.

LIBER JOB.

CAPUT I.

1. Vir erat in terra Hus, nomine Job, et erat vir ille simplex et rectus, ac timens Deum et recedens a malo;
2. natique sunt ei septem filii, et tres filiæ.
3. Et fuit possessio ejus septem millia ovium, et tria millia camelorum, quingenta quoque juga boum, et quingentæ asinæ, ac familia multa nimis; eratque vir ille magnus inter omnes Orientales.
4. Et ibant filii ejus, et faciebant convivium per domos, unusquisque in die suo. Et mittentes vocabant tres sorores suas, ut comederent et biberent cum eis.
5. Cumque in orbem transisent dies convivii, mittebat ad eos Job, et sanctificabat illos, consurgensque diluculo offerebat holocausta pro singulis. Dicebat enim: Ne forte peccaverint filii mei, et benedixerint Deo in cordibus suis. Sic faciebat Job cunctis diebus.
6. Quadam autem die, cum venissent filii Dei, ut assisterent coram Domino, affuit inter eos etiam Satan.
7. Cui dixit Dominus: Unde venis? Qui respondens, ait: Circuivi terram, et perambulavi eam.
8. Dixitque Dominus ad eum: Numquid considerasti servum meum Job, quod non sit ei similis in terra, homo simplex et rectus, ac timens Deum, et recedens a malo?
9. Cui respondens Satan, ait: Numquid Job frustra timet Deum?
10. nonne tu vallasti eum, ac domum ejus, universamque substantiam per circuitum: operibus manuum ejus benedixisti, et possessio ejus crevit in terra?
11. Sed extende paululum manum tuam, et tange cuncta, quæ possidet, nisi in faciem benedixerit tibi?
12. Dixit ergo Dominus ad Satan: Ecce, universa, quæ habet, in manu tua sunt: tantum in eum ne extendas manum tuam. Egressusque est Satan a facie Domini.
13. Cum autem quadam die filii et filiæ ejus comederent et biberent vinum in domo fratris sui primogeniti,
14. nuntius venit ad Job, qui diceret: Boves arabant, et asinæ pascebantur juxta eos,
15. et irruerunt Sabæi, tuleruntque omnia, et pueros percusserunt gladio: et evasi ego solus, ut nuntiarem tibi.
16. Cumque adhuc ille loqueretur, venit alter, et dixit: Ignis Dei cecidit e cœlo, et tactas oves puerosque consumsit: et effugi ego solus, ut nuntiarem tibi.
17. Sed et illo adhuc loquente, venit alius, et dixit: Chaldæi fecerunt tres turmas, et invaserunt camelos, et tulerunt eos, necnon et pueros percusserunt gladio: et ego fugi solus, ut nuntiarem tibi.
18. Adhuc loquebatur ille, et ecce alius intravit, et dixit: Filiis tuis et filiabus vescentibus et bibentibus vinum in domo fratris sui primogeniti,
19 repente ventus vehemens irruit a regione deserti, et concussit qua-

tuor angulos domus, quæ corruens oppressit liberos tuos, et mortui sunt: et effugi ego solus, ut nuntiarem tibi.

20. Tunc surrexit Job, et scidit vestimenta sua, et tonso capite corruens in terram, adoravit,

21. et dixit: Nudus egressus sum de utero matris meæ, et nudus revertar illuc: Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum. (*Eccles.* 5, 14. I. *Tim.* 6, 7.)

22. In omnibus his non peccavit Job labiis suis, neque stultum quid contra Deum locutus est.

CAPUT II.

1. Factum est autem, cum quadam die venissent filii Dei, et starent coram Domino, venisset quoque Satan inter eos, et staret in conspectu ejus,

2. ut diceret Dominus ad Satan: Unde venis? Qui respondens ait: Circuivi terram, et perambulavi eam.

3. Et dixit Dominus ad Satan: Numquid considerasti servum meum Job, quod non sit ei similis in terra, vir simplex et rectus, ac timens Deum, et recedens a malo, et adhuc retinens innocentiam? Tu autem commovisti me adversus eum, ut affligerem eum frustra.

4. Cui respondens Satan, ait: Pellem pro pelle, et cuncta, quæ habet homo, dabit pro anima sua:

5. alioquin mitte manum tuam, et tange os ejus et carnem, et tunc videbis quod in faciem benedicat tibi.

6. Dixit ergo Dominus ad Satan: Ecce in manu tua est: verumtamen animam illius serva.

7. Egressus igitur Satan a facie Domini, percussit Job ulcere pessimo, a planta pedis usque ad verticem ejus;

8. qui testa saniem radebat, sedens in sterquilinio.

9. Dixit autem illi uxor sua: Adhuc tu permanes in simplicitate tua? benedic Deo et morere. (*Tob.* 2, 22.)

10. Qui ait ad illam: Quasi una de stultis mulieribus locuta es: si bona susceptimus de manu Dei, mala quare non suscipiamus? In omnibus his non peccavit Job labiis suis.

11. Igitur audientes tres amici Job omne malum, quod accidisset ei, venerunt singuli de loco suo, Eliphaz Themanites, et Baldad Suhites, et Sophar Naamathites. Condixerant enim, ut pariter venientes visitarent eum, et consolarentur.

12. Cumque elevassent procul oculos suos, non cognoverunt eum, et exclamantes ploraverunt, scissisque vestibus sparserunt pulverem super caput suum in cœlum.

13. Et sederunt cum eo in terra septem diebus et septem noctibus, et nemo loquebatur ei verbum; videbant enim dolorem esse vehementem.

CAPUT III.

1. Post hæc aperuit Job os suum, et maledixit diei suo,

2. et locutus est:

3. Pereat dies, in qua natus sum, et nox, in qua dictum est: Conceptus est homo. (*Jer.* 20, 14.)

4. Dies ille vertatur in tenebras, non requirat eum Deus desuper, et non illustretur lumine.

5. Obscurent eum tenebræ et umbra mortis, occupet eum caligo: et involvatur amaritudine.

6. Noctem illam tenebrosus turbo possideat: non computetur in diebus anni, nec numeretur in mensibus.

7. Sit nox illa solitaria, nec laude digna.

8. Maledicant ei, qui maledicunt diei, qui parati sunt suscitare Leviathan.

9. Obtenebrentur stellæ caligine ejus: expectet lucem et non videat, nec ortum surgentis auroræ:

10. quia non conclusit ostia ventris, qui portavit me, nec abstulit mala ab oculis meis.

11. Quare non in vulva mortuus sum, egressus ex utero non statim perii?

12. Quare exceptus genibus? cur lactatus uberibus?

13. Nunc enim dormiens silerem, et somno meo requiescerem

14. cum regibus et consulibus terræ, qui ædificant sibi solitudines,
15. aut cum principibus, qui possident aurum, et replent domus suas argento.
16. Aut sicut abortivum absconditum non subsisterem, vel qui concepti non viderunt lucem.
17. Ibi impii cessaverunt a tumultu, et ibi requieverunt fessi robore:
18. et quondam vincti pariter sine molestia non audierunt vocem exactoris.
19. Parvus et magnus ibi sunt, et servus liber a domino suo.
20. Quare misero data est lux, et vita his, qui in amaritudine animæ sunt?
21. qui exspectant mortem, et non venit: quasi effodientes thesaurum,
22. gaudentque vehementer, cum invenerint sepulcrum:
23. viro, cujus abscondita est via, et circumdedit eum Deus tenebris?
24. Antequam comedam, suspiro, et tamquam inundantes aquæ, sic rugitus meus:
25. quia timor, quem timebam, evenit mihi, et, quod verebar, accidit.
26. Nonne dissimulavi? nonne silui? nonne quievi? et venit super me indignatio.

CAPUT IV.

1. Respondens autem Eliphaz Themanites, dixit:
2. Si cœperimus loqui tibi, forsitan moleste accipies: sed conceptum sermonem tenere quis poterit?
3. Ecce, docuisti multos, et manus lassas roborasti:
4. vacillantes confirmaverunt sermones tui, et genua trementia confortasti:
5. nunc autem venit super te plaga, et defecisti: tetigit te, et conturbatus es.
6. Ubi est timor tuus, fortitudo tua, patientia tua, et perfectio viarum tuarum?
7. Recordare obsecro te, quis unquam innocens periit? aut quando recti deleti sunt?
8. Quin potius vidi eos, qui operantur iniquitatem, et seminant dolores, et metunt eos,
9. flante Deo periisse, et spiritu iræ ejus esse consumtos.
10. Rugitus leonis, et vox leænæ, et dentes catulorum leónum contriti sunt.
11. Tigris periit, eo quod non haberet prædam, et catuli leonis dissipati sunt.
12. Porro ad me dictum est verbum absconditum, et quasi furtive suscepit auris mea venas susurri ejus.
13. In horrore visionis nocturnæ, quando solet sopor occupare homines,
14. pavor tenuit me, et tremor, et omnia ossa mea perterrita sunt:
15. et cum spiritus me præsente transiret, inhorruerunt pili carnis meæ.
16. Stetit quidam, cujus non agnoscebam vultum, imago coram oculis meis, et vocem quasi auræ lenis audivi:
17. Numquid homo Dei comparatione justificabitur, aut factore suo purior erit vir? (*Infr.* 25, 4.)
18. Ecce, qui serviunt ei, non sunt stabiles, et in Angelis suis reperit pravitatem: (II. *Petr.* 2, 4.)
19. quanto magis hi, qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum, consumentur velut a tinea?
20. De mane usque ad vesperam succidentur, et quia nullus intelligit, in æternum peribunt.
21. Qui autem reliqui fuerint, auferentur ex eis: morientur, et nón in sapientia.

CAPUT V.

1. Voca ergo, si est, qui tibi respondeat, et ad aliquem sanctorum convertere.
2. Vere stultum interficit iracundia, et parvulum occidit invidia.
3. Ego vidi stultum firma radice, et maledixi pulchritudini ejus statim.
4. Longe fient filii ejus a salute, et conterentur in porta: et non erit, qui eruat.
5. Cujus messem famelicus come-

det, et ipsum rapiet armatus, et bibent sitientes divitias ejus.
6. Nihil in terra sine causa fit, et de humo non oritur dolor.
7. Homo nascitur ad laborem, et avis ad volatum.
8. Quam ob rem ego deprecabor Dominum, et ad Deum ponam eloquium meum,
9. qui facit magna et inscrutabilia et mirabilia absque numero:
10. qui dat pluviam super faciem terræ, et irrigat aquis universa:
11. qui ponit humiles in sublime, et mœrentes erigit sospitate:
12. qui dissipat cogitationes malignorum, ne possint implere manus eorum quod cœperant:
13. qui apprehendit sapientes in astutia eorum, et consilium pravorum dissipat. (I. *Cor.* 3, 19.)
14. Per diem incurrent tenebras, et quasi in nocte, sic palpabunt in meridie.
15. Porro salvum faciet egenum a gladio oris eorum, et de manu violenti pauperem.
16. Et erit egeno spes, iniquitas autem contrahet os suum.
17. Beatus homo, qui corripitur a Deo: increpationem ergo Domini ne reprobes,
18. quia ipse vulnerat, et medetur: percutit, et manus ejus sanabunt.
19. In sex tribulationibus liberabit te, et in septima non tanget te malum.
20. In fame eruet te de morte, et in bello de manu gladii.
21. A flagello linguæ absconderis, et non timebis calamitatem, cum venerit.
22. In vastitate et fame ridebis, et bestias terræ non formidabis.
23. Sed cum lapidibus regionum pactum tuum, et bestiæ terræ pacificæ erunt tibi.
24. Et scies, quod pacem habeat tabernaculum tuum, et visitans speciem tuam, non peccabis.
25. Scies quoque, quoniam multiplex erit semen tuum, et progenies tua quasi herba terræ.
26. Ingredieris in abundantia sepulcrum, sicut infertur acervus tritici in tempore suo.
27. Ecce, hoc, ut investigavimus, ita est: quod auditum mente pertracta.

CAPUT VI.

1. Respondens autem Job, dixit:
2. Utinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, et calamitas, quam patior, in statera.
3. Quasi arena maris hæc gravior appareret, unde et verba mea dolore sunt plena,
4. quia sagittæ Domini in me sunt, quarum indignatio ebibit spiritum meum, et terrores Domini militant contra me.
5. Numquid rugiet onager, cum habuerit herbam? aut mugiet bos, cum ante præsepe plenum steterit?
6. Aut poterit comedi insulsum, quod non est sale conditum? aut potest aliquis gustare, quod gustatum affert mortem?
7. Quæ prius nolebat tangere anima mea, nunc præ angustia cibi mei sunt.
8. Quis det, ut veniat petitio mea, et quod exspecto, tribuat mihi Deus?
9. Et qui cœpit, ipse me conterat, solvat manum suam, et succidat me?
10. Et hæc mihi sit consolatio, ut affligens me dolore non parcat, nec contradicam sermonibus Sancti.
11. Quæ est enim fortitudo mea, ut sustineam? aut quis finis meus, ut patienter agam?
12. Nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro mea ænea est.
13. Ecce, non est auxilium mihi in me, et necessarii quoque mei recesserunt a me.
14. Qui tollit ab amico suo misericordiam, timorem Domini derelinquit.
15. Fratres mei præterierunt me, sicut torrens, qui raptim transit in convallibus.
16. Qui timent pruinam, irruet super eos nix.
17. Tempore, quo fuerint dissipati, peribunt, et ut incaluerit, solventur de loco suo.

18. Involutæ sunt semitæ gressuum eorum: ambulabunt in vacuum, et peribunt.
19. Considerate semitas Thema, itinera Saba, et exspectate paulisper.
20. Confusi sunt, quia speravi: venerunt quoque usque ad me, et pudore cooperti sunt.
21. Nunc venistis, et modo videntes plagam meam timetis.
22. Numquid dixi: Afferte mihi, et de substantia vestra donate mihi?
23. Vel: Liberate me de manu hostis, et de manu robustorum eruite me?
24. Docete me, et ego tacebo: et si quid forte ignoravi, instruite me.
25. Quare detraxistis sermonibus veritatis, cum e vobis nullus sit, qui possit arguere me?
26. Ad increpandum tantum eloquia concinnatis, et in ventum verba profertis.
27. Super pupillum irruitis, et subvertere nitimini amicum vestrum.
28. Verumtamen, quod cœpistis, explete: præbete aurem, et videte, an mentiar.
29. Respondete, obsecro, absque contentione, et loquentes id, quod justum est, judicate.
30. Et non invenietis in lingua mea iniquitatem; nec in faucibus meis stultitia personabit.

CAPUT VII.

1. Militia est vita hominis super terram: et sicut dies mercenarii, dies ejus.
2. Sicut servus desiderat umbram, et sicut mercenarius præstolatur finem operis sui:
3. sic et ego habui menses vacuos, et noctes laboriosas enumeravi mihi.
4. Si dormiero, dicam: Quando consurgam? et rursum exspectabo vesperam, et replebor doloribus usque ad tenebras.
5. Induta est caro mea putredine et sordibus pulveris, cutis mea aruit, et contracta est.
6. Dies mei velocius transierunt, quam a texente tela succiditur, et consumti sunt absque ulla spe.
7. Memento, quia ventus est vita mea, et non revertetur oculus meus, ut videat bona.
8. Nec aspiciet me visus hominis: oculi tui in me, et non subsistam.
9. Sicut consumitur nubes et pertransit: sic, qui descenderit ad inferos, non ascendet.
10. Nec revertetur ultra in domum suam, neque cognoscet eum amplius locus ejus.
11. Quapropter et ego non parcam ori meo, loquar in tribulatione spiritus mei, confabulabor cum amaritudine animæ meæ.
12. Numquid mare ego sum, aut cetus, quia circumdedisti me carcere?
13. Si dixero: Consolabitur me lectulus meus, et relevabor loquens mecum in strato meo:
14. terrebis me per somnia, et per visiones horrore concuties.
15. Quam ob rem elegit suspendium anima mea, et mortem ossa mea.
16. Desperavi, nequaquam ultra jam vivam: parce mihi, nihil enim sunt dies mei.
17. Quid est homo, quia magnificas eum? aut quid apponis erga eum cor tuum?
18. Visitas eum diluculo, et subito probas illum.
19. Usquequo non parcis mihi, nec dimittis me, ut glutiam salivam meam?
20. Peccavi quid faciam tibi, o custos hominum? quare posuisti me contrarium tibi, et factus sum mihimetipsi gravis?
21. Cur non tollis peccatum meum, et quare non aufers iniquitatem meam? ecce, nunc in pulvere dormiam: et si mane me quæsieris, non subsistam.

CAPUT VIII.

1. Respondens autem Baldad Suhites, dixit:
2. Usquequo loqueris talia, et spiritus multiplex sermones oris tui?
3. Numquid Deus supplantat judicium? aut Omnipotens subvertit, quod justum est?

4. Etiam si filii tui peccaverunt ei, et dimisit eos in manu iniquitatis suæ:
5. tu tamen, si diluculo consurrexeris ad Deum, et Omnipotentem fueris deprecatus:
6. si mundus et rectus incesseris, statim evigilabit ad te, et pacatum reddet habitaculum justitiæ tuæ:
7. in tantum, ut si priora tua fuerint parva, et novissima tua multiplicentur nimis.
8. Interroga enim generationem pristinam, et diligenter investiga patrum memoriam
9. (hesterni quippe sumus, et ignoramus, quoniam sicut umbra dies nostri sunt super terram): (*Infr.* 14, 2. *Psal.* 143, 4.)
10. et ipsi docebunt te: loquentur tibi, et de corde suo proferent eloquia.
11. Numquid vivere potest scirpus absque humore: aut crescere carectum sine aqua?
12. Cum adhuc sit in flore, nec carpatur manu, ante omnes herbas arescit:
13. sic viæ omnium, qui obliviscuntur Deum, et spes hypocritæ peribit.
14. Non ei placebit vecordia sua, et sicut tela aranearum fiducia ejus.
15. Innitetur super domum suam, et non stabit: fulciet eam, et non consurget.
16. Humectus videtur, antequam veniat sol, et in ortu suo germen ejus egredietur.
17. Super acervum petrarum radices ejus densabuntur, et inter lapides commorabitur.
18. Si absorbuerit eum de loco suo, negabit eum, et dicet: Non novi te.
19. Hæc est enim lætitia viæ ejus, ut rursum de terra alii germinentur.
20. Deus non projiciet simplicem, nec porriget manum malignis;
21. donec impleatur risu os tuum, et labia tua jubilo.
22. Qui oderunt te, induentur confusione: et tabernaculum impiorum non subsistet.

CAPUT IX.

1. Et respondens Job, ait:
2. Vere scio, quod ita sit, et quod non justificetur homo compositus Deo.
3. Si voluerit contendere cum eo, non poterit ei respondere unum pro mille.
4. Sapiens corde est, et fortis robore: quis restitit ei, et pacem habuit?
5. Qui transtulit montes, et nescierunt hi, quos subvertit in furore suo.
6. Qui commovet terram de loco suo, et columnæ ejus concutiuntur.
7. Qui præcipit soli, et non oritur, et stellas claudit quasi sub signaculo:
8. qui extendit cælos solus, et graditur super fluctus maris:
9. qui facit Arcturum, et Oriona, et Hyadas, et interiora austri.
10. Qui facit magna, et incomprehensibilia, et mirabilia, quorum non est numerus.
11. Si venerit ad me, non videbo eum: si abierit, non intelligam.
12. Si repente interroget, quis respondebit ei? vel quis dicere potest: Cur ita facis?
13. Deus, cujus iræ nemo resistere potest, et sub quo curvantur, qui portant orbem.
14. Quantus ergo sum ego, ut respondeam ei, et loquar verbis meis cum eo?
15. Qui etiam, si habuero quippiam justum, non respondebo, sed meum judicem deprecabor.
16. Et cum invocantem exaudierit me, non credo, quod audierit vocem meam.
17. In turbine enim conteret me, et multiplicabit vulnera mea etiam sine causa.
18. Non concedit requiescere spiritum meum, et implet me amaritudinibus.
19. Si fortitudo quæritur, robustissimus est: si æquitas judicii nemo audet pro me testimonium dicere.
20. Si justificare me voluero, os meum condemnabit me: si innocentem ostendero, pravum me comprobabit.

21. Etiam, si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea, et tædebit me vitæ meæ.
22. Unum est, quod locutus sum: et innocentem et impium ipse consumit.
23. Si flagellat, occidat semel, et non de pœnis innocentum rideat.
24. Terra data est in manus impii, vultum judicum ejus operit: quod si non ille est, quis ergo est?
25. Dies mei velociores fuerunt cursore: fugerunt, et non viderunt bonum.
26. Pertransierunt quasi naves poma portantes, sicut aquila volans ad escam.
27. Cum dixero: Nequaquam ita loquar: commuto faciem meam, et dolore torqueor.
28. Verebar omnia opera mea, sciens, quod non parceres delinquenti.
29. Si autem et sic impius sum, quare frustra laboravi?
30. Si lotus fuero quasi aquis nivis, et fulserint velut mundissimæ manus meæ;
31. tamen sordibus intinges me, et abominabuntur me vestimenta mea.
32. Neque enim viro, qui similis mei est, respondebo, nec, qui mecum in judicio, ex æquo possit audiri.
33. Non est, qui utrumque valeat arguere, et ponere manum suam in ambobus.
34. Auferat a me virgam suam, et pavor ejus non me terreat.
35. Loquar, et non timebo eum: neque enim possum metuens respondere.

CAPUT X.

1. Tædet animam meam vitæ meæ, dimittam adversum me eloquium meum, loquar in amaritudine animæ meæ.
2. Dicam Deo: Noli me condemnare: indica mihi, cur me ita judices.
3. Numquid bonum tibi videtur, si calumnieris me, et opprimas me opus manuum tuarum, et consilium impiorum adjuves?
4. Numquid oculi carnei tibi sunt: aut sicut videt homo, et tu videbis?
5. Numquid sicut dies hominis dies tui, et anni tui sicut humana sunt tempora,
6. ut quæras iniquitatem meam, et peccatum meum scruteris?
7. Et scias, quia nihil impium fecerim, cum sit nemo, qui de manu tua possit eruere. (*Deut.* 32, 39.)
8. Manus tuæ fecerunt me, et plasmaverunt me totum in circuitu: et sic repente præcipitas me?
9. Memento, quæso, quod sicut lutum feceris me, et in pulverem reduces me.
10. Nonne sicut lac mulsisti me, et sicut caseum me coagulasti?
11. Pelle et carnibus vestisti me, ossibus et nervis compegisti me:
12. vitam et misericordiam tribuisti mihi, et visitatio tua custodivit spiritum meum.
13. Licet hæc celes in corde tuo, tamen scio, quia univerorum memineris.
14. Si peccavi, et ad horam pepercisti mihi: cur ab iniquitate mea mundum me esse non pateris?
15. Et si impius fuero, væ mihi est: et si justus, non levabo caput, saturatus afflictione et miseria.
16. Et propter superbiam quasi leænam capies me, reversusque mirabiliter me crucias.
17. Instauras testes tuos contra me, et multiplicas iram tuam adversum me, et pœnæ militant in me.
18. Quare de vulva eduxisti me? qui utinam consumtus essem, ne oculus me videret.
19. Fuissem, quasi non essem, de utero translatus ad tumulum.
20. Numquid non paucitas dierum meorum finietur brevi? dimitte ergo me, ut plangam paululum dolorem meum:
21. antequam vadam et non revertar, ad terram tenebrosam, et opertam mortis caligine:
22. terram miseriæ et tenebrarum, ubi umbra mortis, et nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.

CAPUT XI.

1. Respondens autem Sophar Naamathites, dixit:
2. Numquid, qui multa loquitur, non et audiet? aut vir verbosus justificabitur?
3. Tibi soli tacebunt homines? et cum ceteros irriseris, a nullo confutaberis?
4. Dixisti enim: Purus est sermo meus, et mundus sum in conspectu tuo.
5. Atque utinam Deus loqueretur tecum, et aperiret labia sua tibi,
6. ut ostenderet tibi secreta sapientiæ, et quod multiplex esset lex ejus, et intelligeres, quod multo minora exigaris ab eo, quam meretur iniquitas tua.
7. Forsitan vestigia Dei comprehendes, et usque ad perfectum Omnipotentem reperies?
8. Excelsior cœlo est, et quid facies? profundior inferno, et unde cognosces?
9. Longior terra mensura ejus, et latior mari.
10. Si subverterit omnia, vel in unum coarctaverit, quis contradicet ei?
11. Ipse enim novit hominum vanitatem, et videns iniquitatem, nonne considerat?
12. Vir vanus in superbiam erigitur, et tamquam pullum onagri se liberum natum putat.
13. Tu autem firmasti cor tuum, et expandisti ad eum manus tuas.
14. Si iniquitatem, quæ est in manu tua, abstuleris a te, et non manserit in tabernaculo tuo injustitia:
15. tunc levare poteris faciem tuam absque macula, et eris stabilis, et non timebis.
16. Miseriæ quoque oblivisceris, et quasi aquarum, quæ præterierunt, recordaberis.
17. Et quasi meridianus fulgor consurget tibi ad vesperam: et cum te consumtum putaveris, orieris ut lucifer.
18. Et habebis fiduciam, proposita tibi spe, et defossus securus dormies.
19. Requiesces, et non erit, qui te exterreat: et deprecabuntur faciem tuam plurimi. (*Lev.* 26, 6.)
20. Oculi autem impiorum deficient, et effugium peribit ab eis, et spes illorum abominatio animæ.

CAPUT XII.

1. Respondens autem Job, dixit:
2. Ergo vos estis soli homines, et vobiscum morietur sapientia?
3. Et mihi est cor sicut et vobis, nec inferior vestri sum; quis enim hæc, quæ nostis, ignorat?
4. Qui deridetur ab amico suo sicut ego, invocabit Deum et exaudiet eum: deridetur enim justi simplicitas. (*Prov.* 14, 2.)
5. Lampas contemta apud cogitationes divitum, parata ad tempus statutum.
6. Abundant tabernacula prædonum, et audacter provocant Deum, cum ipse dederit omnia in manus eorum.
7. Nimirum interroga jumenta, et docebunt te, et volatilia cœli, et indicabunt tibi.
8. Loquere terræ, et respondebit tibi, et narrabunt pisces maris.
9. Quis ignorat, quod omnia hæc manus Domini fecerit,
10. in cujus manu anima omnis viventis, et spiritus universæ carnis hominis? * (*Infr.* 34, 3.)
11. Nonne auris verba dijudicat, et fauces comedentis saporem? *
12. In antiquis est sapientia, et in multo tempore prudentia.
13. Apud ipsum est sapientia et fortitudo, ipse habet consilium et intelligentiam.
14. Si destruxerit, nemo est, qui ædificet: si incluserit hominem, nullus est, qui aperiat. (*Isai.* 22, 22. *Apoc.* 3, 7.)
15. Si continuerit aquas, omnia siccabuntur: et si emiserit eas, subvertent terram.
16. Apud ipsum est fortitudo et sapientia: ipse novit et decipientem, et eum, qui decipitur.
17. Adducit consiliarios in stultum finem, et judices in stuporem.

18. Balteum regum dissolvit, et præcingit fune renes eorum.
19. Ducit sacerdotes inglorios, et optimates supplantat:
20. commutans labium veracium, et doctrinam senum auferens.
21. Effundit despectionem super principes, eos, qui oppressi fuerant, relevans.
22. Qui revelat profunda de tenebris, et producit in lucem umbram mortis:
23. qui multiplicat gentes et perdet eas, et subversas in integrum restituit:
24. qui immutat cor principum populi terræ, et decipit eos, ut frustra incedant per invium.
25. Palpabunt quasi in tenebris, et non in luce, et errare eos faciet quasi ebrios.

CAPUT XIII.

1. Ecce, omnia hæc vidit oculus meus, et audivit auris mea, et intellexit singula.
2. Secundum scientiam vestram et ego novi: nec inferior vestri sum.
3. Sed tamen ad Omnipotentem loquar, et disputare cum Deo cupio:
4. prius vos ostendens fabricatores mendacii, et cultores perversorum dogmatum.
5. Atque utinam taceretis, ut putaremini esse sapientes. *
6. Audite ergo correptionem meam, et judicium labiorum meorum attendite. * (*Prov.* 17, 28.)
7. Numquid Deus indiget vestro mendacio, ut pro illo loquamini dolos?
8. Numquid faciem ejus accipitis, et pro Deo judicare nitimini?
9. Aut placebit ei, quem celare nihil potest? aut decipietur ut homo vestris fraudulentiis?
10. Ipse vos arguet, quoniam in abscondito faciem ejus accipitis.
11. Statim, ut se commoverit, turbabit vos, et terror ejus irruet super vos.
12. Memoria vestra comparabitur cineri, et redigentur in lutum cervices vestræ.
13. Tacete paulisper, ut loquar quodcumque mihi mens suggesserit.
14. Quare lacero carnes meas dentibus meis, et animam meam porto in manibus meis?
15. Etiam, si occiderit me, in ipso sperabo: verumtamen vias meas in conspectu ejus arguam.
16. Et ipse erit salvator meus: non enim veniet in conspectu ejus omnis hypocrita.
17. Audite sermonem meum, et ænigmata percipite auribus vestris.
18. Si fuero judicatus, scio, quod justus inveniar.
19. Quis est, qui judicetur mecum? veniat: quare tacens consumor?
20. Duo tantum ne facias mihi, et tunc a facie tua non abscondar:
21. manum tuam longe fac a me: et formido tua non me terreat.
22. Voca me, et ego respondebo tibi: aut certe loquar, et tu responde mihi.
23. Quantas habeo iniquitates, et peccata, scelera mea et delicta ostende mihi.
24. Cur faciem tuam abscondis, et arbitraris me inimicum tuum?
25. Contra folium, quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam, et stipulam siccam persequeris.
26. Scribis enim contra me amaritudines, et consumere me vis peccatis adolescentiæ meæ.
27. Posuisti in nervo pedem meum, et observasti omnes semitas meas, et vestigia pedum meorum considerasti:
28. qui quasi putredo consumendus sum, et quasi vestimentum, quod comeditur a tinea.

CAPUT XIV.

1. Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miseriis.
2. Qui quasi flos egreditur et conteritur, et fugit velut umbra, et nunquam in eodem statu permanet. (*Supr.* 8, 9.)
3. Et dignum ducis super hujuscemodi aperire oculos tuos, et adducere eum tecum in judicium?
4. Quis potest facere mundum de

immundo conceptum semine? nonne tu, qui solus es? (*Psal.* 50, 4.)

5. Breves dies hominis sunt, numerus mensium ejus apud te est: constituisti terminos ejus, qui præteriri non poterunt.

6. Recede paululum ab eo, ut quiescat, donec optata veniat, sicut mercenarii, dies ejus.

7. Lignum habet spem: si præcisum fuerit, rursum virescit, et rami ejus pullulant.

8. Si senuerit in terra radix ejus, et in pulvere emortuus fuerit truncus illius,

9. ad odorem aquæ germinabit, et faciet comam, quasi cum primum plantatum est:

10. homo vero, cum mortuus fuerit, et nudatus atque consumtus, ubi quæso est?

11. Quomodo, si recedant aquæ de mari, et fluvius vacuefactus arescat:

12. sic homo, cum dormierit, non resurget: donec atteratur cœlum, non evigilabit, nec consurget de somno suo.

13. Quis mihi hoc tribuat, ut in inferno protegas me, et abscondas me, donec pertranseat furor tuus, et constituas mihi tempus, in quo recorderis mei?

14. Putasne, mortuus homo rursum vivat? cunctis diebus, quibus nunc milito, exspecto, donec veniat immutatio mea.

15. Vocabis me, et ego respondebo tibi: operi manuum tuarum porriges dexteram.

16. Tu quidem gressus meos dinumerasti, sed parce peccatis meis. *

17. Signasti quasi in sacculo delicta mea, sed curasti iniquitatem meam. * (*Infr.* 31, 4. *Prov.* 5, 21.)

18. Mons cadens defluit, et saxum transfertur de loco suo.

19. Lapides excavant aquæ, et alluvione paulatim terra consumitur: et hominem ergo similiter perdes.

20. Roborasti eum paululum, ut in perpetuum transiret: immutabis faciem ejus, et emittes eum.

21. Sive nobiles fuerint filii ejus, sive ignobiles, non intelliget.

22. Attamen caro ejus, dum vivet, dolebit, et anima illius super semetipso lugebit.

CAPUT XV.

1. Respondens autem Eliphaz Themanites, dixit:

2. Numquid sapiens respondebit quasi in ventum loquens, et implebit ardore stomachum suum?

3. Arguis verbis eum, qui non est æqualis tibi, et loqueris, quod tibi non expedit.

4. Quantum in te est, evacuasti timorem, et tulisti preces coram Deo.

5. Docuit enim iniquitas tua os tuum, et imitaris linguam blasphemantium.

6. Condemnabit te os tuum, et non ego: et labia tua respondebunt tibi.

7. Numquid primus homo tu natus es, et ante colles formatus?

8. Numquid consilium Dei audisti, et inferior te erit ejus sapientia?

9. Quid nosti, quod ignoremus? quid intelligis, quod nesciamus?

10. Et senes, et antiqui sunt in nobis multo vetustiores, quam patres tui.

11. Numquid grande est, ut consoletur te Deus? sed verba tua prava hoc prohibent.

12. Quid te elevat cor tuum, et quasi magna cogitans, attonitos habes oculos?

13. Quid tumet contra Deum spiritus tuus, ut proferas de ore tuo hujuscemodi sermones?

14. Quid est homo, ut immaculatus sit, et ut justus appareat natus de muliere?

15. Ecce inter sanctos ejus nemo immutabilis, et cœli non sunt mundi in conspectu ejus. (*Supr.* 4, 18.)

16. Quanto magis abominabilis et inutilis homo, qui bibit quasi aquam iniquitatem?

17. Ostendam tibi, audi me: quod vidi, narrabo tibi.

18. Sapientes confitentur, et non abscondunt patres suos:

19. quibus solis data est terra, et non transivit alienus per eos.

20. Cunctis diebus suis impius superbit, et numerus annorum incertus est tyrannidis ejus.
21. Sonitus terroris semper in auribus illius: et cum pax sit, ille semper insidias suspicatur.
22. Non credit, quod reverti possit de tenebris ad lucem, circumspectans undique gladium.
23. Cum se moverit ad quærendum panem, novit, quod paratus sit in manu ejus tenebrarum dies.
24. Terrebit eum tribulatio, et angustia vallabit eum, sicut regem, qui præparatur ad prœlium.
25. Tetendit enim adversus Deum manum suam, et contra Omnipotentem roboratus est.
26. Cucurrit adversus eum erecto collo, et pinqui cervice armatus est.
27. Operuit faciem ejus crassitudo, et de lateribus ejus arvina dependet.
28. Habitavit in civitatibus desolatis, et in domibus desertis, quæ in tumulos sunt redactæ.
29. Non ditabitur, nec perseverabit substantia ejus, nec mittet in terra radicem suam.
30. Non recedet de tenebris: ramos ejus arefaciet flamma, et auferetur spiritu oris sui.
31. Non credet frustra errore deceptus, quod aliquo pretio redimendus sit.
32. Antequam dies ejus impleantur, peribit, et manus ejus arescent.
33. Lædetur quasi vinea in primo flore botrus ejus, et quasi oliva projiciens florem suum.
34. Congregatio enim hypocritæ sterilis, et ignis devorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt.
35. Concepit dolorem, et peperit iniquitatem, et uterus ejus præparat dolos. (*Psal.* 7, 15. *Isai.* 59, 4.)

CAPUT XVI.

1. Respondens autem Job, dixit:
2. Audivi frequenter talia: consolatores onerosi omnes vos estis.
3. Numquid habebunt finem verba ventosa? aut aliquid tibi molestum est, si loquaris?
4. Poteram et ego similia vestri loqui: atque utinam esset anima vestra pro anima mea!
5. Consolarer et ego vos sermonibus, et moverem caput meum super vos:
6. roborarem vos ore meo, et moverem labia mea, quasi parcens vobis.
7. Sed quid agam? Si locutus fuero, non quiescet dolor meus: et si tacuero, non recedet a me.
8. Nunc autem oppressit me dolor meus, et in nihilum redacti sunt omnes artus mei.
9. Rugæ meæ testimonium dicunt contra me, et suscitatur falsiloquus adversus faciem meam contradicens mihi.
10. Collegit furorem suum in me, et comminans mihi, infremuit contra me dentibus suis: hostis meus terribilibus oculis me intuitus est.
11. Aperuerunt super me ora sua, et exprobrantes percusserunt maxillam meam, satiati sunt pœnis meis.
12. Conclusit me Deus apud iniquum, et manibus impiorum me tradidit.
13. Ego ille quondam opulentus repente contritus sum: tenuit cervicem meam, confregit me, et posuit me sibi quasi in signum.
14. Circumdedit me lanceis suis, convulneravit lumbos meos, non pepercit, et effudit in terra viscera mea.
15. Concidit me vulnere super vulnus, irruit in me quasi gigas.
16. Saccum consui super cutem meam, et operui cinere carnem meam.
17. Facies mea intumuit a fletu, et palpebræ meæ caligaverunt.
18. Hæc passus sum absque iniquitate manus meæ, cum haberem mundas ad Deum preces.
19. Terra, ne operias sanguinem meum, neque inveniat in te locum latendi clamor meus.
20. Ecce enim in cœlo testis meus, et conscius meus in excelsis.
21. Verbosi amici mei: ad Deum stillat oculus meus.
22. Atque utinam sic judicaretur vir cum Deo, quomodo judicatur filius hominis cum collega suo.

23. Ecce enim breves anni transeunt, et semitam, per quam non revertar, ambulo.

CAPUT XVII.

1. Spiritus meus attenuabitur, dies mei breviabuntur, et solum mihi superest sepulcrum.
2. Non peccavi, et in amaritudinibus moratur oculus meus.
3. Libera me, Domine, et pone me juxta te, et cujusvis manus pugnet contra me.
4. Cor eorum longe fecisti a disciplina, propterea non exaltabuntur.
5. Prædam pollicetur sociis, et oculi filiorum ejus deficient.
6. Posuit me quasi in proverbium vulgi, et exemplum sum coram eis.
7. Caligavit ab indignatione oculus meus, et membra mea quasi in nihilum redacta sunt.
8. Stupebunt justi super hoc, et innocens contra hypocritam suscitabitur.
9. Et tenebit justus viam suam, et mundis manibus addet fortitudinem.
10. Igitur omnes vos convertimini, et venite, et non inveniam in vobis ullum sapientem.
11. Dies mei transierunt, cogitationes meæ dissipatæ sunt, torquentes cor meum:
12. noctem verterunt in diem, et rursum post tenebras spero lucem.
13. Si sustinuero, infernus domus mea est, et in tenebris stravi lectulum meum.
14. Putredini dixi: Pater meus es: mater mea et soror mea, vermibus.
15. Ubi est ergo nunc præstolatio mea, et patientiam meam quis considerat?
16. In profundissimum infernum descendent omnia mea: putasne, saltem ibi erit requies mihi?

CAPUT XVIII.

1. Respondens autem Baldad Suhites, dixit:
2. Usque ad quem finem verba jactabitis? intelligite prius, et sic loquamur.
3. Quare reputati sumus, ut jumenta, et sorduimus coram vobis?
4. Qui perdis animam tuam in furore tuo: numquid propter te derelinquetur terra, et transferentur rupes de loco suo?
5. Nonne lux impii extinguetur, nec splendebit flamma ignis ejus?
6. Lux obtenebrescet in tabernaculo illius, et lucerna, quæ super eum est, extinguetur.
7. Arctabuntur gressus virtutis ejus, et præcipitabit eum consilium suum.
8. Immisit enim in rete pedes suos, et in maculis ejus ambulat.
9. Tenebitur planta illius laqueo, et exardescet contra eum sitis.
10. Abscondita est in terra pedica ejus, et decipula illius super semitam.
11. Undique terrebunt eum formidines, et involvent pedes ejus.
12. Attenuetur fame robur ejus, et inedia invadat costas illius.
13. Devoret pulchritudinem cutis ejus, consumat brachia illius primogenita mors.
14. Avellatur de tabernaculo suo fiducia ejus, et calcet super eum, quasi rex, interitus.
15. Habitent in tabernaculo illius socii ejus, qui non est: aspergatur in tabernaculo ejus sulphur.
16. Deorsum radices ejus siccentur, sursum autem atteratur messis ejus.
17. Memoria illius pereat de terra, et non celebretur nomen ejus in plateis. (*Prov.* 2, 22.)
18. Expellet eum de luce in tenebras, et de orbe transferet eum.
19. Non erit semen ejus, neque progenies in populo suo, nec ullæ reliquiæ in regionibus ejus.
20. In die ejus stupebunt novissimi, et primos invadet horror.
21. Hæc sunt ergo tabernacula iniqui, et iste locus ejus, qui ignorat Deum.

CAPUT XIX.

1. Respondens autem Job, dixit:
2. Usquequo affligitis animam meam, et atteritis me sermonibus?

3. En, decies confunditis me, et non erubescitis opprimentes me.
4. Nempe, etsi ignoravi, mecum erit ignorantia mea.
5. At vos contra me erigimini, et arguitis me opprobriis meis.
6. Saltem nunc intelligite, quia Deus non æquo judicio afflixerit me, et flagellis suis me cinxerit.
7. Ecce clamabo vim patiens, et nemo audiet: vociferabor, et non est, qui judicet.
8. Semitam meam circumsepsit, et transire non possum, et in calle meo tenebras posuit.
9. Spoliavit me gloria mea, et abstulit coronam de capite meo.
10. Destruxit me undique, et pereo, et quasi evulsæ arbori abstulit spem meam.
11 Iratus est contra me furor ejus, et sic me habuit quasi hostem suum.
12. Simul venerunt latrones ejus, et fecerunt sibi viam per me, et obsederunt in gyro tabernaculum meum.
13. Fratres meos longe fecit a me, et noti mei quasi alieni recesserunt a me.
14. Dereliquerunt me propinqui mei, et qui me noverant, obliti sunt mei.
15. Inquilini domus meæ, et ancillæ meæ sicut alienum habuerunt me, et quasi peregrinus fui in oculis eorum.
16. Servum meum vocavi, et non respondit: ore proprio deprecabar illum.
17. Halitum meum exhorruit uxor mea, et orabam filios uteri mei.
18. Stulti quoque despiciebant me, et cum ab eis recessissem, detrahebant mihi.
19. Abominati sunt me quondam consiliarii mei: et quem maxime diligebam, aversatus est me.
20. Pelli meæ, consumtis carnibus, adhæsit os meum, et derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos.
21. Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me.
22. Quare persequimini me sicut Deus, et carnibus meis saturamini?
23. Quis mihi tribuat, ut scribantur sermones mei? quis mihi det, ut exarentur in libro
24. stylo ferreo, et plumbi lamina, vel celte sculpantur in silice?
25. Scio enim, quod Redemptor meus vivit, et in novissimo die de terra surrecturus sum.
26. Et rursum circumdabor pelle mea, et in carne mea videbo Deum meum.
27. Quem visurus sum ego ipse, et oculi mei conspecturi sunt, et non alius: reposita est hæc spes mea in sinu meo.
28. Quare ergo nunc dicitis: Persequamur eum, et radicem verbi inveniamus contra eum?
29, Fugite ergo a facie gladii, quoniam ultor iniquitatum gladius est: et scitote esse judicium.

CAPUT XX.

1. Respondens autem Sophar Naamathites, dixit:
2. Idcirco cogitationes meæ variæ succedunt sibi, et mens in diversa rapitur.
3. Doctrinam, qua me arguis, audiam, et spiritus intelligentiæ meæ respondebit mihi.
4. Hoc scio a principio, ex quo positus est homo super terram,
5. quod laus impiorum brevis sit, et gaudium hypocritæ ad instar puncti.
6. Si ascenderit usque ad cœlum superbia ejus, et caput ejus nubes tetigerit: (*Psal.* 36, 35.)
7. quasi sterquilinium in fine perdetur: et qui eum viderant, dicent: Ubi est?
8. Velut somnium avolans non invenietur, transiet sicut visio nocturna.
9. Oculus, qui eum viderat, non videbit, neque ultra intuebitur eum locus suus.
10. Filii ejus atterentur egestate, et manus illius reddent ei dolorem suum.
11. Ossa ejus implebuntur vitiis adolescentiæ ejus, et cum eo in pulvere dormient.
12. Cum enim dulce fuerit in ore

ejus malum, abscondet illud sub lingua sua.
13. Parcet illi, et non derelinquet illud, et celabit in gutture suo.
14. Panis ejus in utero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus.
15. Divitias, quas devoravit, evomet, et de ventre illius extrahet eas Deus.
16. Caput aspidum suget, et occidet eum lingua viperæ.
17. (Non videat rivulos fluminis, torrentes mellis, et butyri.)
18. Luet, quæ fecit omnia, nec tamen consumetur: juxta multitudinem adinventionum suarum, sic et sustinebit.
19. Quoniam confringens nudavit pauperes, domum rapuit, et non ædificavit eam.
20. Nec est satiatus venter ejus: et cum habuerit, quæ concupierat, possidere non poterit. (*Eccles.* 5, 9.)
21. Non remansit de cibo ejus, et propterea nihil permanebit de bonis ejus.
22. Cum satiatus fuerit, arctabitur, æstuabit, et omnis dolor irruet super eum.
23. Utinam impleatur venter ejus, ut emittat in eum iram furoris sui, et pluat super illum bellum suum.
24. Fugiet arma ferrea, et irruet in arcum æreum.
25. Eductus, et egrediens de vagina sua, et fulgurans in armaritudine sua: vadent, et venient super eum horribiles.
26. Omnes tenebræ absconditæ sunt in occultis ejus: devorabit eum ignis, qui non succenditur: affligetur relictus in tabernaculo suo.
27. Revelabunt cœli iniquitatem ejus, et terra consurget adversus eum.
28. Apertum erit germen domus illius, detrahetur in die furoris Dei.
29. Hæc est pars hominis impii a Deo, et hereditas verborum ejus a Domino.

CAPUT XXI.

1. Respondens autem Job, dixit:
2. Audite quæso sermones meos, et agite pœnitentiam.
3. Sustinete me, et ego loquar, et post mea, si videbitur, verba ridete.
4. Numquid contra hominem disputatio mea est, ut merito non debeam contristari?
5. Attendite me, et obstupescite, et superponite digitum ori vestro:
6. et ego, quando recordatus fuero, pertimesco, et concutit carnem meam tremor.
7. Quare ergo impii vivunt, sublevati sunt, confirmatique divitiis? (*Jer.* 21, 1. *Habac.* 1, 13.)
8. Semen eorum permanet coram eis, propinquorum turba et nepotum in conspectu eorum.
9. Domus eorum securæ sunt et pacatæ, et non est virga Dei super illos.
10. Bos eorum concepit, et non abortivit: vacca peperit, et non est privata fœtu suo.
11. Egrediuntur, quasi greges parvuli eorum, et infantes eorum exultant lusibus.
12. Tenent tympanum et citharam, et gaudent ad sonitum organi.
13. Ducunt in bonis dies suos, et in puncto ad inferna descendunt,
14. qui dixerunt Deo: Recede a nobis, et scientiam viarum tuarum nolumus.
15. Quis est Omnipotens,, ut serviamus ei? et quid nobis prodest, si oraverimus illum? (*Mal.* 3, 14.)
16. Verumtamen, quia non sunt in manu eorum bona sua, consilium impiorum longe sit a me.
17. Quoties lucerna impiorum extinguetur, et superveniet eis inundatio, et dolores dividet furoris sui?
18. Erunt sicut paleæ ante faciem venti, et sicut favilla, quam turbo dispergit.
19. Deus servabit filiis illius dolorem patris, et cum reddiderit, tunc sciet.
20. Videbunt oculi ejus interfectionem suam, et de furore Omnipotentis bibet.
21. Quid enim ad eum pertinet de domo sua post se? et si numerus mensium ejus dimidietur?
22. Numquid Deum docebit quispiam scientiam, qui excelsos judicat?

23. Iste moritur robustus et sanus, dives et felix.
24. Viscera ejus plena sunt adipe, et medullis ossa illius irrigantur:
25. alius vero moritur in amaritudine animæ absque ullis opibus:
26. et tamen simul in pulvere dormient, et vermes operient eos.
27. Certe novi cogitationes vestras, et sententias contra me iniquas.
28. Dicitis enim: Ubi est domus principis? et ubi tabernacula impiorum?
29. Interrogate quemlibet de viatoribus, et hæc eadem illum intelligere cognoscetis.
30. Quia in diem perditionis servatur malus, et ad diem furoris ducetur.
31. Quis arguet coram eo viam ejus? et quæ fecit, quis reddet illi?
32. Ipse ad sepulcra ducetur, et in congerie mortuorum vigilabit.
33. Dulcis fuit glareis Cocyti, et post se omnem hominem trahet, et ante se innumerabiles.
34. Quomodo igitur consolamini me frustra, cum responsio vestra repugnare ostensa sit veritati?

CAPUT XXII.

1. Respondens autem Eliphaz Themanites, dixit:
2. Numquid Deo potest comparari homo, etiam cum perfectæ fuerit scientiæ?
3. Quid prodest Deo, si justus fueris? aut quid ei confers, si immaculata fuerit via tua?
4. Numquid timens arguet te, et veniet tecum in judicium,
5. et non propter malitiam tuam plurimam, et infinitas iniquitates tuas?
6. Abstulisti enim pignus fratrum tuorum sine causa, et nudos spoliasti vestibus.
7. Aquam lasso non dedisti, et esurienti subtraxisti panem.
8. In fortitudine brachii tui possidebas terram, et potentissimus obtinebas eam.
9. Viduas dimisisti vacuas, et lacertos pupillorum comminuisti.
10. Propterea circumdatus es laqueis, et conturbat te formido subita.
11. Et putabas te tenebras non visurum, et impetu aquarum inundantium non oppressum iri?
12. An non cogitas, quod Deus excelsior cœlo sit, et super stellarum verticem sublimetur?
13. Et dicis: Quid enim novit Deus? et quasi per caliginem judicat.
14. Nubes latibulum ejus, nec nostra considerat, et circa cardines cœli perambulat.
15. Numquid semitam sæculorum custodire cupis, quam calcaverunt viri iniqui?
16. Qui sublati sunt ante tempus suum, et fluvius subvertit fundamentum eorum,
17. qui dicebant Deo: Recede a nobis: et quasi nihil posset facere Omnipotens, æstimabant eum:
18. cum ille implesset domos eorum bonis, quorum sententia procul sit a me.
19. Videbunt justi, et lætabuntur, et innocens subsannabit eos. *
20. Nonne succisa est erectio eorum, et reliquias eorum devoravit ignis? *(*Psal.* 106, 42.)
21. Acquiesce igitur ei, et habeto pacem: et per hæc habebis fructus optimos.
22. Suscipe ex ore illius legem, et pone sermones ejus in corde tuo.
23. Si reversus fueris ad Omnipotentem, ædificaberis, et longe facies iniquitatem a tabernaculo tuo.
24. Dabit pro terra silicem, et pro silice torrentes aureos:
25. eritque Omnipotens contra hostes tuos, et argentum coacervabitur tibi.
26. Tunc super Omnipotentem deliciis afflues, et elevabis ad Deum faciem tuam.
27. Rogabis eum, et exaudiet te, et vota tua reddes.
28. Decernes rem, et veniet tibi, et in viis tuis splendebit lumen.
29. Qui enim humiliatus fuerit, erit in gloria: et qui inclinaverit oculos, ipse salvabitur. (*Prov.* 29, 23.)
30. Salvabitur innocens, salvabitur autem in munditia manuum suarum.

CAPUT XXIII.

1. Respondens autem Job, ait:
2. Nunc quoque in amaritudine est sermo meus, et manus plagæ meæ aggravata est super gemitum meum.
3. Quis mihi tribuat, ut cognoscam et inveniam illum, et veniam usque ad solium ejus?
4. Ponam coram eo judicium, et os meum replebo increpationibus,
5. ut sciam verba, quæ mihi respondeat, et intelligam, quid loquatur mihi.
6. Nolo, multa fortitudine contendat mecum, nec magnitudinis suæ mole me premat.
7. Proponat æquitatem contra me, et perveniat ad victoriam judicium meum.
8. Si ad orientem iero, non apparet: si ad occidentem, non intelligam eum.
9. Si ad sinistram, quid agam? non apprehendam eum: si me vertam ad dexteram, non videbo illum.
10. Ipse vero scit viam meam, et probavit me quasi aurum, quod per ignem transit:
11. vestigia ejus secutus est pes meus, viam ejus custodivi, et non declinavi ex ea.
12. A mandatis labiorum ejus non recessi, et in sinu meo abscondi verba oris ejus.
13. Ipse enim solus est, et nemo avertere potest cogitationem ejus: et anima ejus, quodcumque voluit, hoc fecit.
14. Cum expleverit in me voluntatem suam, et alia multa similia præsto sunt ei.
15. Et idcirco a facie ejus turbatus sum, et considerans eum, timore sollicitor.
16. Deus mollivit cor meum, et Omnipotens conturbavit me.
17. Non enim perii propter imminentes tenebras, nec faciem meam operuit caligo.

CAPUT XXIV.

1. Ab Omnipotente non sunt abscondita tempora: qui autem noverunt eum, ignorant dies illius.
2. Alii terminos transtulerunt, diripuerunt greges, et paverunt eos.
3. Asinum pupillorum abegerunt, et abstulerunt pro pignore bovem viduæ.
4. Subverterunt pauperum viam, et oppresserunt pariter mansuetos terræ.
5. Alii, quasi onagri, in deserto egrediuntur ad opus suum: vigilantes ad prædam, præparant panem liberis.
6. Agrum non suum demetunt, et vineam ejus, quem vi oppresserint, vindemiant.
7. Nudos dimittunt homines, indumenta tollentes, quibus non est operimentum in frigore,
8. quos imbres montium rigant: et non habentes velamen, amplexantur lapides.
9. Vim fecerunt, deprædantes pupillos, et vulgum pauperem spoliaverunt.
10. Nudis et incedentibus absque vestitu, et esurientibus tulerunt spicas.
11. Inter acervos eorum meridiati sunt, qui calcatis torcularibus sitiunt.
12. De civitatibus fecerunt viros gemere: et anima vulneratorum clamavit, et Deus inultum abire non patitur.
13. Ipsi fuerunt rebelles lumini, nescierunt vias ejus, nec reversi sunt per semitas ejus.
14. Mane primo consurgit homicida, interficit egenum et pauperem: per noctem vero erit quasi fur.
15. Oculus adulteri observat caliginem, dicens: Non me videbit oculus: et operiet vultum suum.
16. Perfodit in tenebris domos, sicut in die condixerant sibi, et ignoraverunt lucem.
17. Si subito apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis: et sic in tenebris, quasi in luce ambulant.
18. Levis est super faciem aquæ; maledicta sit pars ejus in terra, nec ambulet per viam vinearum.
19. Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium, et usque ad inferos peccatum illius.

20. Obliviscatur ejus misericordia, dulcedo illius vermes: non sit in recordatione, sed conteratur quasi lignum infructuosum.
21. Pavit enim sterilem, quæ non parit, et viduæ bene non fecit.
22. Detraxit fortes in fortitudine sua, et cum steterit, non credet vitæ suæ.
23. Dedit ei Deus locum pœnitentiæ, et ille abutitur eo in superbiam: occuli autem ejus sunt in viis illius. (*Apoc.* 2, 21.)
24. Elevati sunt ad modicum, et non subsistent, et humiliabuntur sicut omnia, et auferentur, et sicut summitates spicarum conterentur.
25. Quod si non est ita, quis me potest arguere esse mentitum, et ponere ante Deum verba mea?

CAPUT XXV.

1. Respondens autem Baldad Suhites, dixit:
2. Potestas et terror apud eum est, qui facit concordiam in sublimibus suis.
3. Numquid est numerus militum ejus? et super quem non surget lumen illius?
4. Numquid justificari potest homo comparatus Deo, aut apparere mundus natus de muliere?
5. Ecce luna etiam non splendet, et stellæ non sunt mundæ in conspectu ejus:
6. quanto magis homo putredó, et filius hominis vermis?

CAPUT XXVI.

1. Respondens autem Job, dixit:
2. Cujus adjutor es? numquid imbecillis? et sustentas brachium ejus, qui non est fortis?
3. Cui dedisti consilium? fōrsitan illi, qui non habet sapientiam, et prudentiam tuam ostendisti plurimam.
4. Quem docere voluisti? nonne eum, qui fecit spiramentum?
5. Ecce gigantes gemunt sub aquis, et qui habitant cum eis.
6. Nudus est infernus coram illo. et nullum est operimentum perditioni,
7. qui extendit aquilonem super vacuum, et appendit terram super nihilum:
8. qui ligat aquas in nubibus suis, ut non erumpant pariter deorsum:
9. qui tenet vultum solii sui, et expandit super illud nebulam suam.
10. Terminum circumdedit aquis, usque dum finiantur lux et tenebræ.
11. Columnæ cœli contremiscunt, et pavent ad nutum ejus.
12. In fortitudine illius repente maria congregata sunt, et prudentia ejus percussit superbum.
13. Spiritus ejus ornavit cœlos, et obstetricante manu ejus eductus est coluber tortuosus.
14. Ecce, hæc ex parte dicta sunt viarum ejus: et cum vix parvam stillam sermonis ejus audierimus, quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri?

CAPUT XXVII.

1. Addidit quoque Job, assumens parabolam suam, et dixit:
2. Vivit Deus, qui abstulit judicium meum, et Omnipotens, qui ad amaritudinem adduxit animam meam,
3. quia, donec superest halitus in me, et spiritus Dei in naribus meis,
4. non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium.
5. Absit a me, ut justos vos esse judicem: donec deficiam, non recedam ab innocentia mea.
6. Justificationem meam, quam cœpi tenere, non deseram: neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea.
7. Sit ut impius, inimicus meus, et adversarius meus, quasi iniquus.
8. Quæ est enim spes hypocritæ, si avare rapiat, et non liberet Deus animam ejus?
9. Numquid Deus audiet clamorem ejus, cum venerit super eum angustia?
10. Aut poterit in Omnipotente delectari, et invocare Deum omni tempore?
11. Docebo vos per manum Dei, quæ Omnipotens habeat, nec abscondam.

12. Ecce vos omnes nostis, et quid sine causa vana loquimini?
13. Hæc est pars hominis impii apud Deum, et hereditas violentorum, quam ab Omnipotente suscipient.
14. Si multiplicati fuerint filii ejus, in gladio erunt, et nepotes ejus non saturabuntur pane.
15. Qui reliqui fuerint ex eo, sepelientur in interitu, et viduæ illius non plorabunt.
16. Si comportaverit quasi terram argentum, et sicut lutum præparaverit vestimenta:
17. præparabit quidem, sed justus vestietur illis: et argentum innocens dividet.
18. Aedificavit sicut tinea domum suam, et sicut custos fecit umbraculum.
19. Dives, cum dormierit, nihil secum auferet: aperiet oculos suos, et nihil inveniet. (*Psal.* 48, 18.)
20. Apprehendet eum, quasi aqua inopia: nocte opprimet eum tempestas.
21. Tollet eum ventus urens, et auferet, et velut turbo rapiet eum de loco suo.
22. Et mittet super eum, et non parcet: de manu ejus fugiens fugiet.
23. Stringet super eum manus suas, et sibilabit super illum, intuens locum ejus.

CAPUT XXVIII.

1. Habet argentum venarum suarum principia, et auro locus est, in quo conflatur.
2. Ferrum de terra tollitur, et lapis solutus calore in æs vertitur.
3. Tempus posuit tenebris, et universorum finem ipse considerat, lapidem quoque caliginis, et umbram mortis.
4. Dividit torrens a populo peregrinante eos, quos oblitus est pes egentis hominis, et invios.
5. Terra, de qua oriebatur panis in loco suo, igni subversa est.
6. Locus sapphiri lapides ejus, et glebæ illius aurum.
7. Semitam ignoravit avis, nec intuitus est eam oculus vulturis.
8. Non calcaverunt eam filii institorum, nec pertransivit per eam leæna.
9. Ad silicem extendit manum suam, subvertit a radicibus montes.
10. In petris rivos excidit: et omne pretiosum vidit oculus ejus.
11. Profunda quoque fluviorum scrutatus est, et abscondita in lucem produxit.
12. Sapientia vero ubi invenitur? et quis est locus intelligentiæ?
13. Nescit homo pretium ejus, nec invenitur in terra suaviter viventium.
14. Abyssus dicit: Non est in me: et mare loquitur: Non est mecum.
15. Non dabitur aurum obrizum pro ea, nec appendetur argentum in commutatione ejus. (*Sap.* 7, 9.)
16. Non conferetur tinctis Indiæ coloribus, nec lapidi sardonycho pretiosissimo, vel sapphiro.
17. Non adæquabitur ei aurum vel vitrum, nec commutabuntur pro ea vasa auri.
18. Excelsa et eminentia non memorabuntur comparatione ejus: trahitur autem sapientia de occultis.
19. Non adæquabitur ei topazius de Aethiopia, nec tincturæ mundissimæ componetur.
20. Unde ergo sapientia venit? et quis est locus intelligentiæ?
21. Abscondita est ab oculis omnium viventium: volucres quoque cœli latet.
22. Perditio et mors dixerunt: Auribus nostris audivimus famam ejus.
23. Deus intelligit viam ejus, et ipse novit locum illius.
24. Ipse enim fines mundi intuetur, et omnia, quæ sub cœlo sunt, respicit:
25. qui fecit ventis pondus, et aquas appendit in mensura.
26. Quando ponebat pluviis legem, et viam procellis sonantibus:
27. tunc vidit illam, et enarravit, et præparavit, et investigavit:
28. et dixit homini: Ecce timor Domini, ipsa est sapientia, et recedere a malo, intelligentia.

CAPUT XXIX.

1. Addidit quoque Job, assumens parabolam suam, et dixit:

2. Quis mihi tribuat, ut sim juxta menses pristinos secundum dies, quibus Deus custodiebat me,
3. quando splendebat lucerna ejus super caput meum, et ad lumen ejus ambulabam in tenebris?
4. Sicut fui in diebus adolescentiæ meæ, quando secreto Deus erat in tabernaculo meo:
5. quando erat Omnipotens mecum, et in circuitu meo pueri mei:
6. quando lavabam pedes meos butyro, et petra fundebat mihi rivos olei:
7. quando procedebam ad portam civitatis, et in platea parabant cathedram mihi?
8. Videbant me juvenes, et abscondebantur, et senes assurgentes stabant.
9. Principes cessabant loqui, et digitum superponebant ori suo.
10. Vocem suam cohibebant duces, et lingua eorum gutturi suo adhærebat.
11. Auris audiens beatificabat me, et oculus videns testimonium reddebat mihi,
12. eo quod liberassem pauperem vociferantem, et pupillum, cui non esset adjutor.
13. Benedictio perituri super me veniebat, et cor viduæ consolatus sum.
14. Justitia indutus sum: et vestivi me, sicut vestimento et diademate, judicio meo.
15. Oculus fui cæco, et pes claudo.
16. Pater eram pauperum: et causam, quam nesciebam, diligentissime investigabam.
17. Conterebam molas iniqui et de dentibus illius auferebam prædam.
18. Dicebamque: In nidulo meo moriar, et sicut palma multiplicabo dies.
19. Radix mea aperta est secus aquas, et ros morabitur in messione mea.
20. Gloria mea semper innovabitur, et arcus meus in manu mea instaurabitur.
21. Qui me audiebant, exspectabant sententiam, et intenti tacebant ad consilium meum.
22. Verbis meis addere nihil audebant, et super illos stillabat eloquium meum.
23. Exspectabant me sicut pluviam, et os suum aperiebant quasi ad imbrem serotinum.
24. Si quando ridebam ad eos, non credebant, et lux vultus mei non cadebat in terram.
25. Si voluissem ire ad eos, sedebam primus: cumque sederem quasi rex, circumstante exercitu, eram tamen mœrentium consolator.

CAPUT XXX.

1. Nunc autem derident me juniores tempore, quorum non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei:
2. quorum virtus manuum mihi erat pro nihilo, et vita ipsa putabantur indigni:
3. egestate et fame steriles, qui rodebant in solitudine, squallentes calamitate et miseria:
4. et mandebant herbas et arborum cortices, et radix juniperorum erat cibus eorum.
5. Qui de convallibus ista rapientes, cum singula reperissent, ad ea cum clamore currebant:
6. in desertis habitabant torrentium, et in cavernis terræ, vel super glaream:
7. qui inter hujuscemodi lætabantur, et esse sub sentibus delicias computabant:
8. filii stultorum et ignobilium, et in terra penitus non parentes:
9. nunc in eorum canticum versus sum, et factus sum eis in proverbium.
10. Abominantur me, et longe fugiunt a me, et faciem meam conspuere non verentur.
11. Pharetram enim suam aperuit, et afflixit me, et frenum posuit in os meum.
12. Ad dexteram orientis calamitates meæ illico surrexerunt, pedes meos subverterunt, et oppresserunt, quasi fluctibus, semitis suis.
13. Dissipaverunt itinera mea, insidiati sunt mihi, et prævaluerunt, et non fuit, qui ferret auxilium.
14. Quasi, rupto muro et aperta

janua, irruerunt super me, et ad meas miserias devoluti sunt.
15. Redactus sum in nihilum: abstulisti quasi ventus desiderium meum, et velut nubes pertransiit salus mea.
16. Nunc autem in memetipso marcescit anima mea, et possident me dies afflictionis.
17. Nocte os meum perforatur doloribus: et qui me comedunt, non dormiunt. (*Supr.* 19, 22.)
18. In multitudine eorum consumitur vestimentum meum, et quasi capitio tunicæ succinxerunt me.
19. Comparatus sum luto, et assimilatus sum favillæ et cineri.
20. Clamo ad te, et non exaudis me: sto, et non respicis me.
21. Mutatus es mihi in crudelem, et in duritia manus tuæ adversaris mihi.
22. Elevasti me, et quasi super ventum ponens elisisti me valide.
23. Scio, quia morti trades me, ubi constituta est domus omni viventi.
24. Verumtamen non ad consumtionem eorum emittis manum tuam: et si corruerint, ipse salvabis.
25. Flebam quondam super eo, qui afflictus erat, et compatiebatur anima mea pauperi.
26. Exspectabam bona, et venerunt mihi mala: præstolabar lucem, et eruperunt tenebræ.
27. Interiora mea efferbuerunt absque ulla requie: prævenerunt me dies afflictionis.
28. Mœrens incedebam: sine furore consurgens, in turba clamabam.
29. Frater fui draconum, et socius struthionum.
30. Cutis mea denigrata est super me, et ossa mea aruerunt præ caumate.
31. Versa est in luctum cithara mea, et organum meum in vocem flentium.

CAPUT XXXI.

1. Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine.
2. Quam enim partem haberet in me Deus desuper, et hereditatem Omnipotens de excelsis?
3. Numquid non perditio est iniquo, et alienatio operantibus injustitiam?
4. Nonne ipse considerat vias meas, et cunctos gressus meos dinumerat?
5. Si ambulavi in vanitate, et festinavit in dolo pes meus:
6. appendat me in statera justa, et sciat Deus simplicitatem meam.
7. Si declinavit gressus meus de via, et si secutum est oculos meos cor meum, et si manibus meis adhæsit macula:
8. seram, et alius comedat, et progenies mea eradicetur.
9. Si deceptum est cor meum super muliere, et si ad ostium amici mei insidiatus sum:
10. scortum alterius sit uxor mea, et super illam incurventur alii.
11. Hoc enim nefas est, et iniquitas maxima:
12. ignis est usque ad perditionem devorans, et omnia eradicans genimina.
13. Si contemsi subire judicium cum servo meo, et ancilla mea, cum disceptarent adversum me:
14. quid enim faciam, cum surrexerit ad judicandum Deus? et cum quæsierit, quid respondebo illi?
15. Numquid non in utero fecit me, qui et illum operatus est, et formavit me in vulva unus?
16. Si negavi, quod volebant, pauperibus, et oculos viduæ exspectare feci:
17. si comedi buccellam meam solus, et non comedit pupillus ex ea
18. (quia ab infantia mea crevit mecum miseratio, et de utero matris meæ egressa est mecum):
19. si despexi pereuntem, eo quod non habuerit indumentum, et absque operimento pauperem:
20. si non benedixerunt mihi latera ejus, et de velleribus ovium mearum calefactus est:
21. si levavi super pupillum manum meam, etiam cum viderem me in porta superiorem:
22. humerus meus a junctura sua

cadat, et brachium meum cum suis ossibus confringatur.
23. Semper enim, quasi tumentes super me fluctus, timui Deum, et pondus ejus ferre non potui.
24. Si putavi aurum robur meum, et obrizo dixi: Fiducia mea:
25. si lætatus sum super multis divitiis meis, et quia plurima reperit manus mea:
26. si vidi solem, cum fulgeret, et lunam incedentem clare,
27. et lætatum est in abscondito cor meum, et osculatus sum manum meam ore meo,
28. quæ est iniquitas maxima, et negatio contra Deum altissimum:
29. si gavisus sum ad ruinam ejus, qui me oderat, et exultavi, quod invenisset eum malum,
30. non enim dedi ad peccandum guttur meum, ut expeterem maledicens animam ejus:
31. si non dixerunt viri tabernaculi mei: Quis det de carnibus ejus, ut saturemur?
32. (foris non mansit peregrinus, ostium meum viatori patuit:)
33. si abscondi quasi homo peccatum meum, et celavi in sinu meo iniquitatem meam:
34. si expavi ad multitudinem nimiam, et despectio propinquorum terruit me, et non magis tacui, nec egressus sum ostium:
35. quis mihi tribuat auditorem, ut desiderium meum audiat Omnipotens: et librum scribat ipse, qui judicat,
36. ut in humero meo portem illum, et circumdem illum quasi coronam mihi?
37. Per singulos gradus meos pronuntiabo illum, et quasi principi offeram eum.
38. Si adversum me terra mea clamat, et cum ipsa sulci ejus deflent:
39. si fructus ejus comedi absque pecunia, et animam agricolarum ejus afflixi:
40. pro frumento oriatur mihi tribulus, et pro hordeo spina.

Finita sunt verba Job.

CAPUT XXXII.

1. Omiserunt autem tres viri isti respondere Job, eo quod justus sibi videretur.
2. Et iratus, indignatusque est Eliu, filius Barachel Buzites, de cognatione Ram; iratus est autem adversum Job, eo quod justum se esse diceret coram Deo.
3. Porro adversum amicos ejus indignatus est, eo quod non invenissent responsionem rationabilem, sed tantummodo condemnassent Job.
4. Igitur Eliu exspectavit Job loquentem, eo quod seniores essent, qui loquebantur.
5. Cum autem vidisset, quod tres respondere non potuissent, iratus est vehementer.
6. Respondensque Eliu, filius Barachel, Buzites, dixit: Junior sum tempore, vos autem antiquiores, idcirco demisso capite, veritus sum vobis indicare meam sententiam.
7. Sperabam enim, quod ætas prolixior loqueretur, et annorum multitudo doceret sapientiam.
8. Sed, ut video, spiritus est in hominibus, et inspiratio Omnipotentis dat intelligentiam.
9. Non sunt longævi sapientes, nec senes intelligunt judicium.
10. Ideo dicam: Audite me, ostendam vobis etiam ego meam sapientiam.
11. Exspectavi enim sermones vestros, audivi prudentiam vestram, donec disceptaremini sermonibus:
12. et donec putabam vos aliquid dicere, considerabam: sed, ut video, non est, qui possit arguere Job, et respondere ex vobis sermonibus ejus.
13. Ne forte dicatis: Invenimus sapientiam: Deus projecit eum, non homo.
14. Nihil locutus est mihi, et ego non secundum sermones vestros respondebo illi.
15. Extimuerunt, nec responderunt ultra, abstuleruntque a se eloquia.
16. Quoniam igitur exspectavi, et non sunt locuti: steterunt, nec ultra responderunt:

17. respondebo et ego partem meam, et ostendam scientiam meam.
18. Plenus sum enim sermonibus, et coarctat me spiritus uteri mei.
19. En venter meus quasi mustum absque spiraculo, quod lagunculas novas disrumpit.
20. Loquar, et respirabo paululum: aperiam labia mea, et respondebo.
21. Non accipiam personam viri, et Deum homini non æquabo:
22. nescio enim, quamdiu subsistam, et si post modicum tollat me factor meus.

CAPUT XXXIII.

1. Audi igitur Job eloquia mea, et omnes sermones meos ausculta:
2. Ecce, aperui os meum, loquatur lingua mea in faucibus meis.
3. Simplici corde meo sermones mei, et sententiam puram labia mea loquentur.
4. Spiritus Dei fecit me, et spiraculum Omnipotentis vivificavit me.
5. Si potes, responde mihi, et adversus faciem meam consiste.
6. Ecce, et me, sicut et te, fecit Deus, et de eodem luto ego quoque formatus sum.
7. Verumtamen miraculum meum non te terreat, et eloquentia mea non sit tibi gravis.
8. Dixisti ergo in auribus meis, et vocem verborum tuorum audivi:
9. Mundus sum ego, et absque delicto, immaculatus, et non est iniquitas in me.
10. Quia quærelas in me reperit, ideo arbitratus est me inimicum sibi.
11. Posuit in nervo pedes meos, custodivit omnes semitas meas.
12. Hoc est ergo, in quo non es justificatus? Respondebo tibi, quia major sit Deus homine.
13. Adversus eum contendis, quod non ad omnia verba responderit tibi.
14. Semel loquitur Deus, et secundo id ipsum non repetit.
15. Per somnium in visione nocturna, quando irruit sopor super homines, et dormiunt in lectulo:
16. tunc aperit aures virorum, et erudiens eos instruit disciplina,
17. ut avertat hominem ab his, quæ facit, et liberet eum de superbia:
18. eruens animam ejus a corruptione, et vitam illius, ut non transeat in gladium.
19. Increpat quoque per dolorem in lectulo, et omnia ossa ejus marcescere facit.
20. Abominabilis ei fit in vita sua panis, et animæ illius cibus ante desiderabilis.
21. Tabescet caro ejus, et ossa, quæ tecta fuerant, nudabuntur.
22. Appropinquavit corruptioni anima ejus, et vita illius mortiferis.
23. Si fuerit pro eo Angelus loquens, unus de millibus, ut annuntiet hominis æquitatem,
24. miserebitur ejus, et dicet: Libera eum, ut non descendat in corruptionem: inveni, in quo ei propitier.
25. Consumta est caro ejus a suppliciis, revertatur ad dies adolescentiæ suæ.
26. Deprecabitur Deum, et placabilis ei erit: et videbit faciem ejus in jubilo, et reddet homini justitiam suam.
27. Respiciet homines, et dicet: Peccavi, et vere deliqui: et, ut eram dignus, non recepi.
28. Liberavit animam suam, ne pergeret in interitum, sed vivens lucem videret.
29. Ecce, hæc omnia operatur Deus tribus vicibus per singulos,
30. ut revocet animas eorum a corruptione, et illuminet luce viventium.
31. Attende Job, et audi me: et tace, dum ego loquor.
32. Si autem habes, quod loquaris, responde mihi, loquere: volo enim, te apparere justum.
33. Quod si non habes, audi me: tace, et docebo te sapientiam.

CAPUT XXXIV.

1. Pronuntians itaque Eliu etiam hæc locutus est:* (*Supr.* 12, 11.)
2. Audite sapientes verba mea, et eruditi auscultate me:
3. auris enim verba probat, et guttur escas gustu dijudicat. *

4. Judicium eligamus nobis, et inter nos videamus, quid sit melius,
5. quia dixit Job: Justus sum, et Deus subvertit judicium meum.
6. In judicando enim me, mendacium est: violenta sagitta mea absque ullo peccato.
7. Quis est vir, ut est Job, qui bibit subsannationem quasi aquam:
8. qui graditur cum operantibus iniquitatem, et ambulat cum viris impiis?
9. Dixit enim: Non placebit vir Deo, etiam si cucurrerit cum eo.
10. Ideo viri cordati, audite me: absit a Deo impietas, et ab Omnipotente iniquitas.
11. Opus enim hominis reddet ei, et juxta vias singulorum restituet eis.
12. Vere enim Deus non condemnabit frustra, nec Omnipotens subvertet judicium.
13. Quem constituit alium super terram? aut quem posuit super orbem, quem fabricatus est?
14. Si direxerit ad eum cor suum, spiritum illius et flatum ad se trahet.
15. Deficiet omnis caro simul, et homo in cinerem revertetur.
16. Si habes ergo intellectum, audi quod dicitur, et ausculta vocem eloquii mei.
17. Numquid, qui non amat judicium, sanari potest? et quomodo tu eum, qui justus est, in tantum condemnas?
18. Qui dicit regi, apostata: qui vocat duces, impios:
19. qui non accipit personas principum, nec cognovit tyrannum, cum disceptaret contra pauperem (opus enim manuum ejus sunt universi), (2. *Par.* 19, 7. *Eccli.* 35, 16. *Gal.* 2, 6. *Ephes.* 6, 9.)
20. subito morientur: et in media nocte turbabuntur populi et pertransibunt, et auferent violentum absque manu.
21. Oculi enim ejus super vias hominum, et omnes gressus eorum considerat.
22. Non sunt tenebræ, et non est umbra mortis, ut abscondantur ibi, qui operantur iniquitatem.
23. Neque enim ultra in hominis potestate est, ut veniat ad Deum in judicium.
24. Conteret multos, et innumerabiles: et stare faciet alios pro eis.
25. Novit enim opera eorum, et idcirco inducet noctem, et conterentur.
26. Quasi impios percussit eos in loco videntium,
27. qui quasi de industria recesserunt ab eo, et omnes vias ejus intelligere noluerunt:
28. ut pervenire facerent ad eum clamorem egeni, et audiret vocem pauperum.
29. Ipso enim concedente pacem, quis est, qui condemnet? Ex quo absconderit vultum, quis est, qui contempletur eum, et super gentes et super omnes homines?
30. Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi.
31. Quia ergo ego locutus sum ad Deum, te quoque non prohibebo.
32. Si erravi, tu doce me: si iniquitatem locutus sum, ultra non addam.
33. Numquid a te Deus expetit eam, qui displicuit tibi? tu enim cœpisti loqui, et non ego: quodsi quid nosti melius, loquere.
34. Viri intelligentes loquantur mihi, et vir sapiens audiat me.
35. Job autem stulte locutus est, et verba illius non sonant disciplinam.
36. Pater mi, probetur Job usque ad finem: ne desinas ab homine iniquitatis.
37. Quia addit super peccata sua blasphemiam, inter nos interim constringatur: et tunc ad judicium provocet sermonibus suis Deum.

CAPUT XXXV.

1. Igitur Eliu hæc rursum locutus est:
2. Numquid æqua tibi videtur tua cogitatio, ut diceres: Justior sum Deo?
3. Dixisti enim: Non tibi placet, quod rectum est: vel quid tibi proderit, si ego peccavero?

4. Itaque ego respondebo sermonibus tuis, et amicis tuis tecum.
5. Suspice cœlum, et intuere, et contemplare æthera, quod altior te sit.
6. Si peccaveris, quid ei nocebis? et si multiplicatæ fuerint iniquitates tuæ, quid facies contra eum?
7. Porro si juste egeris, quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet?
8. Homini, qui similis tui est, nocebit impietas tua: et filium hominis adjuvabit justitia tua.
9. Propter multitudinem calumniatorum clamabunt, et ejulabunt propter vim brachii tyrannorum.
10. Et non dixit: Ubi est Deus, qui fecit me, qui dedit carmina in nocte:
11. qui docet nos super jumenta terræ, et super volucres cœli erudit nos?
12. Ibi clamabunt, et non exaudiet propter superbiam malorum.
13. Non ergo frustra audiet Deus, et Omnipotens causas singulorum intuebitur,
14. etiam cum dixeris: Non considerat: judicare coram illo, et exspecta eum,
15. nunc enim non infert furorem suum, nec ulciscitur scelus valde.
16. Ergo Job frustra aperit os suum, et absque scientia verba multiplicat.

CAPUT XXXVI.

1. Addens quoque Eliu hæc locutus est:
2. Sustine me paululum, et indicabo tibi: adhuc enim habeo, quod pro Deo loquar.
3. Repetam scientiam meam a principio, et operatorem meum probabo justum.
4. Vere enim absque mendacio sermones mei, et perfecta scientia probabitur tibi.
5. Deus potentes non abjicit, cum et ipse sit potens.
6. Sed non salvat impios, et judicium pauperibus tribuit.
7. Non auferet a justo oculos suos, et reges in solio collocat in perpetuum, et illi eriguntur:
8. et si fuerint in catenis, et vinciantur funibus paupertatis.
9. Indicabit eis opera eorum, et scelera eorum, quia violenti fuerunt.
10. Revelabit quoque aurem eorum, ut corripiat: et loquetur, ut revertantur ab iniquitate.
11. Si audierint et observaverint, complebunt dies suos in bono, et annos suos in gloria:
12. si autem non audierint, transibunt per gladium, et consumentur in stultitia.
13. Simulatores et callidi provocant iram Dei, neque clamabunt, cum vincti fuerint.
14. Morietur in tempestate anima eorum, et vita eorum inter effeminatos.
15. Eripiet de angustia sua pauperem, et revelabit in tribulatione aurem ejus.
16. Igitur salvabit te de ore angusto latissime, et non habente fundamentum subter se: requies autem mensæ tuæ erit plena pinguedine.
17. Causa tua quasi impii judicata est, causam judiciumque recipies.
18. Non te ergo superet ira, ut aliquem opprimas: nec multitudo donorum inclinet te.
19. Depone magnitudinem tuam absque tribulatione, et omnes robustos fortitudine.
20. Ne protrahas noctem, ut ascendant populi pro eis.
21. Cave, ne declines ad iniquitatem: hanc enim cœpisti sequi post miseriam.
22. Ecce, Deus excelsus in fortitudine sua, et nullus ei similis in legislatoribus.
23. Quis poterit scrutari vias ejus? aut quis potest ei dicere: Operatus es iniquitatem?
24. Memento, quod ignores opus ejus, de quo cecinerunt viri.
25. Omnes homines vident eum, unusquisque intuetur procul.
26. Ecce, Deus magnus vincens scientiam nostram: numerus annorum ejus inæstimabilis.
27. Qui aufert stillas pluviæ, et effundit imbres ad instar gurgitum,

28. qui de nubibus fluunt, quæ prætexunt cuncta desuper.
29. Si voluerit extendere nubes quasi tentorium suum,
30. et fulgurare lumine suo desuper, cardines quoque maris operiet.
31. Per hæc enim judicat populos, et dat escas multis mortalibus.
32. In manibus abscondit lucem, et præcipit ei, ut rursus adveniat.
33. Annuntiat de ea amico suo, quod possessio ejus sit, et ad eam possit ascendere.

CAPUT XXXVII.

1. Super hoc expavit cor meum, et emotum est de loco suo.
2. Audite auditionem in terrore vocis ejus, et sonum de ore illius procedentem.
3. Subter omnes cœlos ipse considerat, et lumen illius super terminos terræ.
4. Post eum rugiet sonitus, tonabit voce magnitudinis suæ, et non investigabitur, cum audita fuerit vox ejus.
5. Tonabit Deus in voce sua mirabiliter, qui facit magna et inscrutabilia:
6. qui præcipit nivi, ut descendat in terram, et hiemis pluviis, et imbri fortitudinis suæ:
7. qui in manu omnium hominum signat, ut noverint singuli opera sua.
8. Ingredietur bestia latibulum, et in antro suo morabitur.
9. Ab interioribus egredietur tempestas, et ab Arcturo frigus.
10. Flante Deo concrescit gelu, et rursum latissimæ funduntur aquæ.
11. Frumentum desiderat nubes, et nubes spargunt lumen suum,
12. quæ lustrant per circuitum, quocumque eas voluntas gubernantis duxerit ad omne, quod præceperit illis super faciem orbis terrarum:
13. sive in una tribu, sive in terra sua, sive in quocumque loco misericordiæ suæ eas jusserit inveniri.
14. Ausculta hæc Job: sta, et considera mirabilia Dei.
15. Numquid scis, quando præceperit Deus pluviis, ut ostenderent lucem nubium ejus?
16. Numquid nosti semitas nubium magnas, et perfectas scientias?
17. Nonne vestimenta tua calida sunt, cum perflata fuerit terra austro?
18. Tu forsitan cum eo fabricatus es cœlos, qui solidissimi quasi ære fusi sunt?
19. Ostende nobis, quid dicamus illi: nos quippe involvimur tenebris.
20. Quis narrabit ei, quæ loquor? etiam si locutus fuerit homo, devorabitur.
21. At nunc non vident lucem: subito aër cogetur in nubes, et ventus transiens fugabit eas.
22. Ab aquilone aurum venit, et ad Deum formidolosa laudatio.
23. Digne eum invenire non possumus: magnus fortitudine, et judicio, et justitia, et enarrari non potest.
24. Ideo timebunt eum viri, et non audebunt contemplari omnes, qui sibi videntur esse sapientes.

CAPUT XXXVIII.

1. Respondens autem Dominus Job de turbine, dixit:
2. Quis est iste involvens sententias sermonibus imperitis?
3. Accinge sicut vir lumbos tuos: interrogabo te, et responde mihi.
4. Ubi eras, quando ponebam fundamenta terræ? indica mihi, si habes intelligentiam.
5. Quis posuit mensuras ejus, si nosti? vel quis tetendit super eam lineam?
6. Super quo bases illius solidatæ sunt? aut quis demisit lapidem angularem ejus,
7. cum me laudarent simul astra matutina, et jubilarent omnes filii Dei?
8. Quis conclusit ostiis mare, quando erumpebat quasi de vulva procedens:
9. cum ponerem nubem vestimentum ejus, et caligine illud quasi pannis infantiæ obvolverem?
10. Circumdedi illud terminis meis, et posui vectem, et ostia,
11. et dixi: Usque huc venies, et

non procedes amplius, et hic confringes tumentes fluctus tuos.

12. Numquid post ortum tuum præcepisti diluculo, et ostendisti auroræ locum suum?

13. et tenuisti concutiens extrema terræ, et excussisti impios ex ea?

14. Restituetur ut lutum signaculum, et stabit sicut vestimentum:

15. auferetur ab impiis lux sua, et brachium excelsum confringetur.

16. Numquid ingressus es profunda maris, et in novissimis abyssi deambulasti?

17. Numquid apertæ sunt tibi portæ mortis, et ostia tenebrosa vidisti?

18. Numquid considerasti latitudinem terræ? indica mihi, si nosti, omnia,

19. in qua via lux habitet, et tenebrarum quis locus sit:

20. ut ducas unumquodque ad terminos suos, et intelligas semitas domus ejus.

21. Sciebas tunc, quod nasciturus esses, et numerum dierum tuorum noveras?

22. Numquid ingressus es thesauros nivis, aut thesauros grandinis aspexisti?

23. Quæ præparavi in tempus hostis, in diem pugnæ et belli?

24. Per quam viam spargitur lux, dividitur æstus super terram?

25. Quis dedit vehementissimo imbri cursum, et viam sonantis tonitrui,

26. ut plueret super terram absque homine in deserto, ubi nullus mortalium commoratur,

27. ut impleret inviam et desolatam, et produceret herbas virentes?

28. Quis est pluviæ pater? vel quis genuit stillas roris?

29. De cujus utero egressa est glacies? et gelu de cœlo quis genuit?

30. In similitudinem lapidis aquæ durantur, et superficies abyssi constringitur.

31. Numquid conjungere valebis micantes stellas Plejadas, aut gyrum Arcturi poteris dissipare?

32. Numquid producis Luciferum in tempore suo, et Vesperum super filios terræ consurgere facis?

33. Numquid nosti ordinem cœli, et pones rationem ejus in terra?

34. Numquid elevabis in nebula vocem tuam, et impetus aquarum operiet te?

35. Numquid mittes fulgura, et ibunt, et revertentia dicent tibi: Adsumus?

36. Quis posuit in visceribus hominis sapientiam? vel quis dedit gallo intelligentiam?

37. Quis enarrabit cœlorum rationem, et concentum cœli quis dormire faciet?

38. Quando fundebatur pulvis in terra, et glebæ compingebantur?

39. Numquid capies leænæ prædam, et animam catulorum ejus implebis,

40. quando cubant in antris, et in specubus insidiantur?

41. Quis præparat corvo escam suam, quando pulli ejus clamant ad Deum vagantes, eo quod non habeant cibos? (*Psal.* 146, 9.)

CAPUT XXXIX.

1. Numquid nosti tempus partus ibicum in petris, vel parturientes cervas observasti?

2. Dinumerasti menses conceptus earum, et scisti tempus partus earum?

3. Incurvantur ad fœtum, et pariunt, et rugitus emittunt:

4. separantur filii earum, et pergunt ad pastum: egrediuntur, et non revertuntur ad eas.

5. Quis dimisit onagrum liberum et vincula ejus quis solvit,

6. cui dedi in solitudine domum, et tabernacula ejus in terra salsuginis?

7. Contemnit multitudinem civitatis, clamorem exactoris non audit:

8. circumspicit montes pascuæ suæ, et virentia quæque perquirit.

9. Numquid volet rhinoceros servire tibi, aut morabitur ad præsepe tuum?

10. Numquid alligabis rhinocerota ad arandum loro tuo? aut confringet glebas vallium post te?

11. Numquid fiduciam habebis in

magna fortitudine ejus, et derelinques ei labores tuos?
12. Numquid credes illi, quod sementem reddat tibi, et aream tuam congreget?
13. Penna struthionis similis est pennis herodii, et accipitris:
14. quando derelinquit ova sua in terra, tu forsitan in pulvere calefacies ea?
15. Obliviscitur, quod pes conculcet ea, aut bestia agri conterat:
16. duratur ad filios suos, quasi non sint sui, frustra laboravit nullo timore cogente.
17. Privavit enim eam Deus sapientia, nec dedit illi intelligentiam.
18. Cum tempus fuerit, in altum alas erigit: deridet equum et ascensorem ejus.
19. Numquid præbebis equo fortitudinem, aut circumdabis collo ejus hinnitum?
20. Numquid suscitabis eum quasi locustas? gloria narium ejus terror.
21. Terram ungula fodit, exultat audacter, in occursum pergit armatis:
22. contemnit pavorem, nec cedit gladio.
23. Super ipsum sonabit pharetra, vibrabit hasta et clypeus.
24. Fervens et fremens sorbet terram, nec reputat tubæ sonare clangorem.
25. Ubi audierit buccinam, dicit: Vah, procul odoratur bellum, exhortationem ducum, et ululatum exercitus.
26. Numquid per sapientiam tuam plumescit accipiter, expandens alas suas ad austrum?
27. Numquid ad præceptum tuum elevabitur aquila, et in arduis ponet nidum suum?
28. In petris manet, et in præruptis silicibus commoratur, atque inaccessis rupibus.
29. Inde contemplatur escam, et de longe oculi ejus prospiciunt.
30. Pulli ejus lambent sanguinem: et ubicumque cadaver fuerit, statim adest. (*Math.* 24, 28.)
31. Et adjecit Dominus, et locutus est ad Job:
32. Numquid, qui contendit cum Deo, tam facile conquiescit? utique, qui arguit Deum, debet respondere ei.
33. Respondens autem Job Domino, dixit:
34. Qui leviter locutus sum, respondere quid possum? manum meam ponam super os meum.
35. Unum locutus sum, quod utinam non dixissem: et alterum, quibus ultra non addam.

CAPUT LX.

1. Respondens autem Dominus Job de turbine, dixit:
2. Accinge sicut vir lumbos tuos: interrogabo te, et indica mihi.
3. Numquid irritum facies judicium meum, et condemnabis me, ut tu justificeris?
4. Et si habes brachium sicut Deus, et si voce simili tonas?
5. Circumda tibi decorem, et in sublime erigere, et esto gloriosus, et speciosis induere vestibus:
6. disperge superbos in furore tuo, et respiciens omnem arrogantem humilia:
7. respice cunctos superbos, et confunde eos, et contere impios in loco suo:
8. absconde eos in pulvere simul, et facies eorum demerge in foveam:
9. et ego confitebor, quod salvare te possit dextera tua.
10. Ecce, Behemoth, quem feci tecum, fœnum quasi bos comedet:
11. fortitudo ejus in lumbis ejus, et virtus illius in umbilico ventris ejus.
12. Stringit caudam suam quasi cedrum, nervi testiculorum ejus perplexi sunt:
13. ossa ejus velut fistulæ æris cartilago illius quasi laminæ ferreæ.
14. Ipse est principium viarum Dei, qui fecit eum, applicabit gladium ejus.
15. Huic montes herbas ferunt: omnes bestiæ agri ludent ibi.
16. Sub umbra dormit in secreto calami, et in locis humentibus.
17. Protegunt umbræ umbram ejus, circumdabunt eum salices torrentis.

18. Ecce, absorbebit fluvium, et non mirabitur, et habet fiduciam, quod influat Jordanis in os ejus:
19. In oculis ejus quasi hamo capiet eum, et in sudibus perforabit nares ejus.
20. An extrahere poteris Leviathan hamo, et fune ligabis linguam ejus?
21. Numquid pones circulum in naribus ejus, aut armilla perforabis maxillam ejus?
22. Numquid multiplicabit ad te preces, aut loquetur tibi mollia?
23. Numquid feriet tecum pactum, et accipies eum servum sempiternum?
24. Numquid illudes ei quasi avi, aut ligabis eum ancillis tuis?
25. Concident eum amici, divident illum negotiatores?
26. Numquid implebis sagenas pelle ejus, et gurgustium piscium capite illius?
27. Pone super eum manum tuam; memento belli, nec ultra addas loqui.
28. Ecce, spes ejus frustrabitur eum, et videntibus cunctis præcipitabitur.

CAPUT XLI.

1. Non quasi crudelis suscitabo eum: quis enim resistere potest vultui meo?
2. Quis ante dedit mihi, ut reddam ei? omnia quæ sub cœlo sunt, mea sunt.
3. Non parcam ei, et verbis potentibus, et ad deprecandum compositis.
4. Quis revelabit faciem indumenti ejus? et in medium oris ejus quis intrabit?
5. Portas vultus ejus quis aperiet? Per gyrum dentium ejus formido:
6. corpus illius quasi scuta fusilia, compactum squamis se prementibus.
7. Una uni conjungitur, et ne spiraculum quidem incedit per eas:
8. una alteri adhærebit, et tenentes se nequaquam separabuntur.
9. Sternutatio ejus splendor ignis, et oculi ejus, ut palpebræ diluculi.
10. De ore ejus lampades procedunt, sicut tedæ ignis accensæ.
11. De naribus ejus procedit fumus, sicut ollæ succensæ atque ferventis.
12. Halitus ejus prunas ardere facit, et flamma de ore ejus egreditur.
13. In collo ejus morabitur fortitudo, et faciem ejus præcedit egestas.
14. Membra carnium ejus cohærentia sibi: mittet contra eum fulmina, et ad locum alium non ferentur.
15. Cor ejus indurabitur tamquam lapis, et stringetur quasi malleatoribus incus.
16. Cum sublatus fuerit, timebunt Angeli, et territi purgabuntur.
17. Cum apprehenderit eum gladius, subsistere non poterit neque hasta, neque thorax:
18. reputabit enim, quasi paleas, ferrum, et quasi lignum putridum, æs.
19. Non fugabit eum vir sagittarius: in stipulam versi sunt ei lapides fundæ.
20. Quasi stipulam æstimabit malleum, et deridebit vibrantem hastam.
21. Sub ipso erunt radii solis, et sternet sibi aurum quasi lutum.
22. Fervescere faciet quasi ollam profundum mare, et ponet, quasi cum unguenta bulliunt.
23. Post eum lucebit semita: æstimabit abyssum quasi senescentem.
24. Non est super terram potestas, quæ comparetur ei, qui factus est, ut nullum timeret.
25. Omne sublime videt, ipse est rex super universos filios superbiæ.

CAPUT XLII.

1. Respondens autem Job Domino, dixit:
2. Scio, quia omnia potes, et nulla te latet cogitatio.
3. Quis est iste, qui celat consilium absque scientia? Ideo insipienter locutus sum, et quæ ultra modum excederent scientiam meam.
4. Audi, et ego loquar: interrogabo te, et responde mihi.
5. Auditu auris audivi te, nunc autem oculus meus videt te.

6. Idcirco ipse me reprehendo, et ago pœnitentiam in favilla et cinere.
7. Postquam autem locutus est Dominus verba hæc ad Job, dixit ad Eliphaz Themanitem: Iratus est furor meus in te, et in duos amicos tuos, quoniam non estis locuti coram me rectum, sicut servus meus Job.
8. Sumite ergo vobis septem tauros, et septem arietes, et ite ad servum meum Job, et offerte holocaustum pro vobis: Job autem servus meus orabit pro vobis: faciem ejus suscipiam, ut non vobis imputetur stultitia, neque enim locuti estis ad me recta, sicut servus meus Job.
9. Abierunt ergo Eliphaz Themanites, et Baldad Suhites, et Sophar Naamathites, et fecerunt sicut locutus fuerat Dominus ad eos; et suscepit Dominus faciem Job.
10. Dominus quoque conversus est ad pœnitentiam Job, cum oraret ille pro amicis suis. Et addidit Dominus omnia, quæcumque fuerant Job, duplicia.
11. Venerunt autem ad eum omnes fratres sui, et universæ sorores suæ, et cuncti, qui noverant eum prius, et comederunt cum eo panem in domo ejus; et moverunt super eum caput, et consolati sunt eum super omni malo, quod intulerat Dominus super eum; et dederunt ei unusquisque ovem unam, et inaurem auream unam.
12. Dominus autem benedixit novissimis Job magis, quam principio ejus. Et facta sunt ei quatuordecim millia ovium, et sex millia camelorum, et mille juga boum, et mille asinæ.
13. Et fuerunt ei septem filii, et tres filiæ.
14. Et vocavit nomen unius Diem, et nomen secundæ Cassiam, et nomen tertiæ Cornustibii.
15. Non sunt autem inventæ mulieres speciosæ, sicut filiæ Job in universa terra; deditque eis pater suus hereditatem inter fratres earum.
16. Vixit autem Job post hæc centum quadraginta annis, et vidit filios suos, et filios filiorum suorum usque ad quartam generationem; et mortuus est senex, et plenus dierum.

LIBER PSALMORUM.

I.

1. Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, et in via peccatorum non stetit, et in cathedra pestilentiæ non sedit;
2. sed in lege Domini voluntas ejus, et in lege ejus meditabitur die ac nocte. (*Jos.* 1, 8.)
3. Et erit tamquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo. (*Jer.* 17, 8.)
Et folium ejus non defluet; et omnia quæcumque faciet, prosperabuntur.
4. Non sic impii, non sic: sed tamquam pulvis, quem projicit ventus a facie terræ.
5. Ideo non resurgent impii in judicio, neque peccatores in concilio justorum,
6. quoniam novit Dominus viam justorum, et iter impiorum peribit.

II.

1. Quare fremuerunt gentes, et populi meditati sunt inania? *
2. Astiterunt reges terræ et principes convenerunt in unum adversus Dominum, et adversus Christum ejus: * (*Act.* 4, 25.)
3. Dirumpamus vincula eorum, et projiciamus a nobis jugum ipsorum.
4. Qui habitat in cœlis, irridebit eos, et Dominus subsannabit eos.
5. Tunc loquetur ad eos in ira sua, et in furore suo conturbabit eos.
6. Ego autem constitutus sum rex

ab eo super Sion montem sanctum ejus, prædicans præceptum ejus.
7. Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te. (*Act.* 13, 33. *Hebr.* 1, 5.)
8. Postula a me, et dabo tibi gentes hereditatem tuam, et possessionem tuam terminos terræ.
9. Reges eos in virga ferrea, et tamquam vas figuli confringes eos. (*Apoc.* 2, 27. — 19, 15.)
10. Et nunc reges intelligite: erudimini, qui judicatis terram.
11. Servite Domino in timore, et exultate ei cum tremore.
12. Apprehendite disciplinam, nequando irascatur Dominus, et pereatis de via justa.
13. Cum exarserit in brevi ira ejus, beati omnes, qui confidunt in eo.

III.

1. Psalmus David, cum fugeret a facie Absalom filii sui. (II. *Reg.* 15, 14.)
2. Domine, quid multiplicati sunt, qui tribulant me? multi insurgunt adversum me.
3. Multi dicunt animæ meæ: Non est salus ipsi in Deo ejus.
4. Tu autem, Domine, susceptor meus es, gloria mea, et exaltans caput meum.
5. Voce mea ad Dominum clamavi; et exaudivit me de monte sancto suo.
6. Ego dormivi, et soporatus sum; et exsurrexi, quia Dominus suscepit me.
7. Non timebo millia populi circumdantis me: exsurge, Domine, salvum me fac, Deus meus.
8. Quoniam tu percussisti omnes adversantes mihi sine causa: dentes peccatorum contrivisti.
9. Domini est salus: et super populum tuum benedictio tua.

IV.

1. In finem in carminibus, Psalmus David.
2. Cum invocarem, exaudivit me Deus justitiæ meæ; in tribulatione dilatasti mihi. Miserere mei, et exaudi orationem meam.
3. Filii hominum, usquequo gravi corde; utquid diligitis vanitatem, et quæritis mendacium?
4. Et scitote, quoniam mirificavit Dominus sanctum suum: Dominus exaudiet me, cum clamavero ad eum. *(*Ephes.* 4, 26.)
5. Irascimini, et nolite peccare: quæ dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris compungimini.*
6. Sacrificate sacrificium justitiæ, et sperate in Domino; multi dicunt: Quis ostendit nobis bona?
7. Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine: dedisti lætitiam in corde meo.
8. A fructu frumenti, vini et olei sui multiplicati sunt.
9. In pace in idipsum dormiam, et requiescam,
10. quoniam tu, Domine, singulariter in spe constituisti me.

V.

1. In finem pro ea, quæ hereditatem consequitur, Psalmus David.
2. Verba mea auribus percipe, Domine, intellige clamorem meum.
3. Intende voci orationis meæ, rex meus et Deus meus.
4. Quoniam ad te orabo: Domine, mane exaudies vocem meam.
5. Mane astabo tibi, et videbo: quoniam non Deus volens iniquitatem tu es.
6. Neque habitabit juxta te malignus: neque permanebunt injusti ante oculos tuos.
7. Odisti omnes, qui operantur iniquitatem: perdes omnes, qui loquuntur mendacium. Virum sanguinum et dolosum abominabitur Dominus:
8. ego autem in multitudine misericordiæ tuæ introibo in domum tuam: adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo.
9. Domine, deduc me in justitia tua: propter inimicos meos dirige in conspectu tuo viam meam,
10. quoniam non est in ore eorum veritas: cor eorum vanum est.
11. Sepulcrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant: judica illos Deus. (*Psal.* 13, 3. *Rom.* 3, 13.)

Decidant a cogitationibus suis, secundum multitudinem impietatum eorum expelle eos, quoniam irritaverunt te, Domine.

12. Et lætentur omnes, qui sperant in te, in æternum exultabunt: et habitabis in eis.

Et gloriabuntur in te omnes, qui diligunt nomen tuum,

13. quoniam tu benedices justo.

Domine, ut scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti nos.

VI.

1. In finem in carminibus, Psalmus David, pro octava.

2. Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me.

3. Miserere mei, Domine, quoniam infirmus sum: sana me, Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea.

4. Et anima mea turbata est valde: sed tu, Domine, usquequo?

5. Convertere, Domine, et eripe animam meam: salvum me fac propter misericordiam tuam,

6. quoniam non est in morte, qui memor sit tui: in inferno autem quis confitebitur tibi?

7. Laboravi in gemitu meo, lavabo per singulas noctes lectum meum: lacrymis meis stratum meum rigabo.

8. Turbatus est a furore oculus meus: inveteravi inter omnes inimicos meos.

9. Discedite a me omnes, qui operamini iniquitatem, quoniam exaudivit Dominus vocem fletus mei. *

10. Exaudivit Dominus deprecationem meam: Dominus orationem meam suscepit. * (*Mat.* 7, 23.)

11. Erubescant, et conturbentur vehementer omnes inimici mei: convertantur et erubescant valde velociter.

VII.

1. Psalmus David, quem cantavit Domino pro verbis Chusi filii Jemini. (II. *Reg.* 16, 7.)

2. Domine Deus meus, in te speravi: salvum me fac ex omnibus persequentibus me, et libera me,

3. nequando rapiat ut leo animam meam, dum non est, qui redimat, neque qui salvum faciat.

4. Domine Deus meus, si feci istud, si est iniquitas in manibus meis:

5. si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis.

6. Persequatur inimicus animam meam, et comprehendat, et conculcet in terra vitam meam, et gloriam meam in pulverem deducat.

7. Exsurge, Domine, in ira tua, et exaltare in finibus inimicorum meorum.

8. Et exsurge, Domine Deus meus, in præcepto, quod mandasti: et synagoga populorum circumdabit te.

Et propter hanc in altum regredere:

9. Dominus judicat populos. Judica me, Domine, secundum justitiam meam, et secundum innocentiam meam super me.

10. Consumetur nequitia peccatorum, et diriges justum, scrutans corda et renes, Deus. (I. *Par.* 28, 9. *Jer.* 11, 20.)

11. Justum adjutorium meum a Domino, qui salvos facit rectos corde.

12. Deus judex justus, fortis, et patiens: numquid irascitur per singulos dies?

13. Nisi conversi fueritis, gladium suum vibrabit: arcum suum tetendit, et paravit illum.

14. Et in eo paravit vasa mortis, sagittas suas ardentibus effecit.

15. Ecce, parturiit injustitiam, concepit dolorem, et peperit iniquitatem. (*Job* 15, 35. *Isai.* 59, 4.)

16. Lacum aperuit, et effodit eum: et incidit in foveam, quam fecit.

17. Convertetur dolor ejus in caput ejus: et in verticem ipsius iniquitas ejus descendet.

18. Confitebor Domino secundum justitiam ejus, et psallam nomini Domini altissimi.

VIII.

1. In finem pro torcularibus, Psalmus David.

2. Domine Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra! Quoniam elevata est magnificentia tua super cœlos.

3. Ex ore infantium et lactentium perfecisti laudem propter inimicos tuos, ut destruas inimicum et ultorem. (*Mat.* 21, 16.)
4. Quoniam videbo cœlos tuos, opera digitorum tuorum: lunam et stellas, quæ tu fundasti.
5. Quid est homo, quod memor es ejus? aut filius hominis, quoniam visitas eum?
6. Minuisti eum paulo minus ab Angelis, gloria et honore coronasti eum: (*Hebr.* 2, 7.)
7. et constituisti eum super opera manuum tuarum.
8. Omnia subjecisti sub pedibus ejus, oves et boves universas: insuper et pecora campi: (*Gen.* 1, 28. I. *Cor.* 15, 26.)
9. volucres cœli et pisces maris, qui perambulant semitas maris.
10. Domine Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra!

IX.

1. In finem pro occultis filii, Psalmus David.
2. Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo: narrabo omnia mirabilia tua.
3. Lætabor et exultabo in te: psallam nomini tuo, Altissime,
4. in convertendo inimicum meum retrorsum: infirmabuntur, et peribunt a facie tua,
5. quoniam fecisti judicium meum et causam meam: sedisti super thronum, qui judicas justitiam.
6. Increpasti gentes, et periit impius: nomen eorum delesti in æternum et in sæculum sæculi.
7. Inimici defecerunt frameæ in finem: et civitates eorum destruxisti.
Periit memoria eorum cum sonitu:
8. et Dominus in æternum permanet. Paravit in judicio thronum suum:
9. et ipse judicabit orbem terræ in æquitate, judicabit populos in justitia.
10. Et factus est Dominus refugium pauperi, adjutor in opportunitatibus in tribulatione.
11. Et sperent in te, qui noverunt nomen tuum: quoniam non dereliquisti quærentes te, Domine.
12. Psallite Domino, qui habitat in Sion: annuntiate inter gentes studia ejus,
13. quoniam requirens sanguinem eorum recordatus est: non est oblitus clamorem pauperum.
14. Miserere mei, Domine, vide humilitatem meam de inimicis meis:
15. qui exaltas me de portis mortis, ut annuntiem omnes laudationes tuas in portis filiæ Sion.
16. Exultabo in salutari tuo: infixæ sunt gentes in interitu, quem fecerunt.
In laqueo isto, quem absconderunt, comprehensus est pes eorum.
17. Cognoscetur Dominus judicia faciens: in operibus manuum suarum comprehensus est peccator.
18. Convertantur peccatores in infernum, omnes gentes, quæ obliviscuntur Deum.
19. Quoniam non in finem oblivio erit pauperis: patientia pauperum non peribit in finem.
20. Exsurge, Domine, non confortetur homo: judicentur gentes in conspectu tuo.
21. Constitue, Domine, legislatorem super eos: ut sciant gentes, quoniam homines sunt.

Psal. X. secundum Hebr.

1. Utquid, Domine, recessisti longe, despicis in opportunitatibus in tribulatione?
2. Dum superbit impius, incenditur pauper: comprehenduntur in consiliis, quibus cogitant.
3. Quoniam laudatur peccator in desideriis animæ suæ et iniquus benedicitur.
4. Exacerbavit Dominum peccator, secundum multitudinem iræ suæ non quæret.
5. Non est Deus in conspectu ejus: inquinatæ sunt viæ illius in omni tempore.
Auferuntur judicia tua a facie ejus: omnium inimicorum suorum dominabitur.
6. Dixit enim in corde suo: Non

movebor a generatione in generationem, sine malo.
7. Cujus maledictione os plenum est, et amaritudine, et dolo: sub lingua ejus labor et dolor. (*Psal.* 5, 11.)
8. Sedet in insidiis cum divitibus in occultis, ut interficiat innocentem.
9. Oculi ejus in pauperem respiciunt: insidiatur in abscondito, quasi leo in spelunca sua.
Insidiatur, ut rapiat pauperem: rapere pauperem, dum attrahit eum.
10. In laqueo suo humiliabit eum, inclinabit se, et cadet, cum dominatus fuerit pauperum.
11. Dixit enim in corde suo: Oblitus est Deus, avertit faciem suam, ne videat in finem.
12. Exsurge, Domine Deus, exaltetur manus tua: ne obliviscaris pauperum.
13. Propter quid irritavit impius Deum: Dixit enim in corde suo: Non requiret.
14. Vides, quoniam tu laborem et dolorem consideras, ut tradas eos in manus tuas.
Tibi derelictus est pauper: orphano tu eris adjutor.
15. Contere brachium peccatoris et maligni: quæretur peccatum illius, et non invenietur.
16. Dominus regnabit in æternum, et in sæculum sæculi: peribitis gentes de terra illius.
17. Desiderium pauperum exaudivit Dominus: præparationem cordis eorum audivit auris tua.
18. Judicare pupillo et humili, ut non apponat ultra magnificare se homo super terram.

X.

1. In finem, Psalmus David.
2. In Domino confido: quomodo dicitis animæ meæ: Transmigra in montem sicut passer?
3. Quoniam, ecce, peccatores intenderunt arcum, paraverunt sagittas suas in pharetra, ut sagittent in obscuro rectos corde.
4. Quoniam, quæ perfecisti, destruxerunt: justus autem quid fecit?
5. Dominus in templo sancto suo: Dominus in cœlo sedes ejus: (*Habac.* 2, 20.)
oculi ejus in pauperem respiciunt: palpebræ ejus interrogant filios hominum.
6. Dominus interrogat justum et impium: qui autem diligit iniquitatem, odit animam suam.
7. Pluet super peccatores laqueos: ignis et sulphur, et spiritus procellarum pars calicis eorum.
8. Quoniam justus Dominus et justitias dilexit: æquitatem vidit vultus ejus.

XI.

1. In finem pro octava, Psalmus David.
2. Salvum me fac, Domine, quoniam defecit sanctus: quoniam diminutæ sunt veritates a filiis hominum.
3. Vana locuti sunt unusquisque ad proximum suum: labia dolosa, in corde et corde locuti sunt.
4. Disperdat Dominus universa labia dolosa, et linguam magniloquam.
5. Qui dixerunt: Linguam nostram magnificabimus, labia nostra a nobis sunt: quis noster dominus est?
6. Propter miseriam inopum, et gemitum pauperum nunc exsurgam, dicit Dominus. Ponam in salutari, fiducialiter agam in eo.
7. Eloquia Domini, eloquia casta: argentum igne examinatum, probatum terræ purgatum septuplum. *
8. Tu, Domine, servabis nos: et custodies nos a generatione hac in æternum. *(*Prov.* 30, 5.)
9. In circuitu impii ambulant: secundum altitudinem tuam multiplicasti filios hominum.

XII.

1. In finem, Psalmus David.
Usquequo, Domine, oblivisceris me in finem: usquequo avertis faciem tuam a me?
2. Quamdiu ponam consilia in anima me, dolorem in corde meo per diem?
3. Usquequo exaltabitur inimicus meus super me?

4. Respice, et exaudi me, Domine Deus meus.

Illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte:

5. ne quando dicat inimicus meus: Prævalui adversus eum.

Qui tribulant me, exultabunt, si motus fuero:

6. ego autem in misericordia tua speravi.

Exultabit cor meum in salutari tuo: cantabo Domino, qui bona tribuit mihi, et psallam nomini Domini altissimi.

XIII.

1. In finem, Psalmus David.

Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus. (*Psal.* 52, 1.)

Corrupti sunt, et abominabiles facti sunt in studiis suis: non est, qui faciat bonum, non est usque ad unum.

2. Dominus de cœlo prospexit super filios hominum, ut videat, si est intelligens, aut requirens Deum.

3. Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt: non est, qui faciat bonum, non est usque ad unum.

Sepulcrum patens est guttur eorum: linguis suis dolose agebant: venenum aspidum sub labiis eorum. (*Rom.* 3, 13.)

Quorum os maledictione et amaritudine plenum est, veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.

Contritio et infelicitas in viis eorum, et viam pacis non cognoverunt: non est timor Dei ante oculos eorum.

4. Nonne cognoscent omnes, qui operantur iniquitatem, qui devorant plebem meam sicut escam panis?

5. Dominum non invocaverunt: illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor.

6. Quoniam Dominus in generatione justa est: consilium inopis confudistis, quoniam Dominus spes ejus est.

7. Quis dabit ex Sion salutare Israel? Cum averterit Dominus captivitatem plebis suæ, exultabit Jacob, et lætabitur Israel.

XIV.

1. Psalmus David.

Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requiescet in monte sancto tuo?

2. Qui ingreditur sine macula, et operatur justitiam:

3. qui loquitur veritatem in corde suo, qui non egit dolum in lingua sua:

nec fecit proximo suo malum, et opprobrium non accepit adversus proximos suos.

4. Ad nihilum deductus est in conspectu ejus malignus: timentes autem Dominum, glorificat.

Qui jurat proximo suo, et non decipit:

5. qui pecuniam suam non dedit ad usuram, et munera super innocentem non accepit:

qui facit hæc, non movebitur in æternum.

XV.

1. Tituli inscriptio ipsi David.

Conserva me, Domine, quoniam speravi in te.

2. Dixi Domino: Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.

3. Sanctis, qui sunt in terra ejus, mirificavit omnes voluntates meas in eis.

4. Multiplicatæ sunt infirmitates eorum: postea acceleraverunt.

Non congregabo conventicula eorum de sanguinibus: nec memor ero nominum eorum per labia mea.

5. Dominus pars hereditatis meæ, et calicis mei: tu es, qui restitues hereditatem meam mihi.

6. Funes ceciderunt mihi in præclaris: etenim hereditas mea præclara est mihi.

7. Benedicam Dominum, qui tribuit mihi intellectum: insuper et usque ad noctem increpuerunt me renes mei. *(*Act.* 2, 25.)

8. Providebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam a dexteris es mihi, ne commovear. *

9. Propter hoc lætatum est cor meum, et exultavit lingua mea: insuper et caro mea requescet in spe.

10. Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.*
11. Notas mihi fecisti vias vitæ, adimplebis me lætitia cum vultu tuo: delectationes in dextera tua usque in finem. *(*Act.* 2, 31.)

XVI.

Oratio David.

1. Exaudi, Domine, justitiam meam: intende deprecationem meam.
Auribus percipe orationem meam, non in labiis dolosis.
2. De vultu tuo judicium meum prodeat: oculi tui videant æquitates.
3. Probasti cor meum, et visitasti nocte: igne me examinasti, et non est inventa in me iniquitas.
4. Ut non loquatur os meum opera hominum: propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras.
5. Perfice gressus meos in semitis tuis, ut non moveantur vestigia mea.
6. Ego clamavi, quoniam exaudisti me Deus: inclina aurem tuam mihi, et exaudi verba mea.
7. Mirifica misericordias tuas, qui salvos facis sperantes in te.
8. A resistentibus dexteræ tuæ custodi me, ut pupillam oculi.
Sub umbra alarum tuarum protege me:
9. a facie impiorum, qui me afflixerunt.
Inimici mei animam meam circumdederunt,
10. adipem suum concluserunt: os eorum locutum est superbiam.
11. Projicientes me, nunc circumdederunt me: oculos suos statuerunt declinare in terram.
12. Susceperunt me sicut leo paratus ad prædam, et sicut catulus leonis habitans in abditis.
13. Exsurge, Domine, præveni eum, et supplanta eum: eripe animam meam ab impio, frameam tuam
14. ab inimicis manus tuæ. Domine, a paucis de terra divide eos in vita eorum: de absconditis tuis adimpletus est venter eorum.
Saturati sunt filiis: et dimiserunt reliquias suas parvulis suis.
15. Ego autem in justitia apparebo conspectui tuo: satiabor, cum apparuerit gloria tua.

XVII.

1. In finem puero Domini David, qui locutus est Domino verba cantici hujus, in die, qua eripuit eum Dominus de manu omnium inimicorum ejus, et de manu Saul, et dixit: (II. *Reg.* 22, 2.)
2. Diligam te, Domine, fortitudo mea:
3. Dominus firmamentum meum, et refugium meum, et liberator meus.
Deus meus adjutor meus, et sperabo in eum.
Protector meus, et cornu salutis meæ, et susceptor meus.
4. Laudans invocabo Dominum et ab inimicis meis salvus ero.
5. Circumdederunt me dolores mortis, et torrentes iniquitatis conturbaverunt me.
6. Dolores inferni circumdederunt me: præoccupaverunt me laquei mortis.
7. In tribulatione mea invocavi Dominum, et ad Deum meum clamavi.
Et exaudivit de templo sancto suo vocem meam, et clamor meus in conspectu ejus introivit in aures ejus.
8. Commota est, et contremuit terra: fundamenta montium conturbata sunt, et commota sunt, quoniam iratus est eis.
9. Ascendit fumus in ira ejus, et ignis a facie ejus exarsit: carbones succensi sunt ab eo.
10. Inclinavit cœlos, et descendit: et caligo sub pedibus ejus.
11. Et ascendit super Cherubim, et volavit: volavit super pennas ventorum.
12. Et posuit tenebras latibulum suum in circuitu ejus tabernaculum ejus: tenebrosa aqua in nubibus aëris.
13. Præ fulgore in conspectu ejus nubes transierunt, grando et carbones ignis.
14. Et intonuit de cœlo Dominus, et Altissimus dedit vocem suam: grando et carbones ignis.
15. Et misit sagittas suas, et dissi-

pavit eos: fulgura multiplicavit, et conturbavit eos.
16. Et apparuerunt fontes aquarum, et revelata sunt fundamenta orbis terrarum:
ab increpatione tua, Domine: ab inspiratione spiritus iræ tuæ.
17. Misit de summo, et accepit me: et assumsit me de aquis multis.
18. Eripuit me de inimicis meis fortissimis, et ab his, qui oderunt me: quoniam confortati sunt super me.
19. Prævenerunt me in die afflictionis meæ: et factus est Dominus protector meus.
20. Et eduxit me in latitudinem: salvum me fecit, quoniam voluit me.
21. Et retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam, et secundum puritatem manuum mearum retribuet mihi:
22. quia custodivi vias Domini, nec impie gessi a Deo meo.
23. Quoniam omnia judicia ejus in conspectu meo: et justitias ejus non repuli a me.
24. Et ero immaculatus cum eo, et observabo me ab iniquitate mea.
25. Et retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam, et secundum puritatem manuum mearum in conspectu oculorum ejus.
26. Cum sancto sanctus eris, et cum viro innocente innocens eris:
27. et cum electo electus eris, et cum perverso perverteris:
28. quoniam tu populum humilem salvum facies, et oculos superborum humiliabis.
29. Quoniam tu illuminas lucernam meam, Domine: Deus meus, illumina tenebras meas.
30. Quoniam in te eripiar a tentatione, et in Deo meo transgrediar murum.
31. Deus meus, impolluta via ejus: eloquia Domini igne examinata: protector est omnium sperantium in se.
32. Quoniam quis Deus præter Dominum? aut quis Deus præter Deum nostrum?
33. Deus, qui præcinxit me virtute, et posuit immaculatam viam meam:
34. qui perfecit pedes meos tamquam cervorum, et super excelsa statuens me: (II. *Reg.* 22, 34. *Habac.* 3, 19.)
35. qui docet manus meas ad prœlium. Et posuisti, ut arcum æreum, brachia mea.
36. Et dedisti mihi protectionem salutis tuæ: et dextera tua suscepit me.
Et disciplina tua correxit me in finem, et disciplina tua ipsa me docebit.
37. Dilatasti gressus meos subtus me: et non sunt infirmata vestigia mea.
38. Persequar inimicos meos, et comprehendam illos: et non convertar, donec deficiant.
39. Confringam illos, nec poterunt stare: cadent subtus pedes meos.
40. Et præcinxisti me virtute ad bellum, et supplantasti insurgentes in me subtus me.
41. Et inimicos meos dedisti mihi dorsum, et odientes me disperdidisti.
42. Clamaverunt, nec erat, qui salvos faceret, ad Dominum: nec exaudivit eos.
43. Et comminuam eos, ut pulverem ante faciem venti: ut lutum platearum delebo eos.
44. Eripies me de contradictionibus populi: constitues me in caput gentium.
45. Populus, quem non cognovi, servivit mihi: in auditu auris obedivit mihi.
46. Filii alieni mentiti sunt mihi, filii alieni inveterati sunt, et claudicaverunt a semitis suis.
47. Vivit Dominus, et benedictus Deus meus, et exaltetur Deus salutis meæ.
48. Deus, qui das vindictas mihi, et subdis populos sub me: liberator meus de inimicis meis iracundis.
49. Et ab insurgentibus in me exaltabis me: a viro iniquo eripies me.
50. Propterea confitebor tibi in nationibus, Domine: et nomini tuo psalmum dicam, (II. *Reg.* 22, 50. *Rom.* 15, 9.)
51. magnificans salutes regis ejus,

et faciens misericordiam christo suo David, et semini ejus usque in sæculum.

XVIII.

1. In finem, Psalmus David.

2. Cœli enarrant gloriam Dei, et opera manuum ejus annuntiat firmamentum.

3. Dies diei eructat verbum, et nox nocti indicat scientiam.

4. Non sunt loquelæ, neque sermones, quorum non audiantur voces eorum.

5. In omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum. (*Rom.* 10, 18.)

6. In sole posuit tabernaculum suum; et ipse tamquam sponsus procedens de thalamo suo, exultavit ut gigas ad currendam viam.

7. A summo cœlo egressio ejus; et occursus ejus usque ad summum ejus; nec est, qui se abscondat a calore ejus.

8. Lex Domini immaculata convertens animas; testimonium Domini fidele, sapientiam præstans parvulis.

9. Justitiæ Domini rectæ, lætificantes corda; præceptum Domini lucidum, illuminans oculos.

10. Timor Domini sanctus, permanens in sæculum sæculi; judicia Domini vera, justificata in semetipsa;

11. desiderabilia super aurum et lapidem pretiosum multum, et dulciora super mel et favum.

12. Etenim servus tuus custodit ea, in custodiendis illis retributio multa.

13. Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me;

14. et ab alienis parce servo tuo. Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero; et emundabor a delicto maximo.

15. Et erunt, ut complaceant eloquia oris mei; et meditatio cordis mei in conspectu tuo semper.

Domine adjutor meus, et redemtor meus.

XIX.

1. In finem, Psalmus David.

2. Exaudiat te Dominus in die tribulationis: protegat te nomen Dei Jacob.

3. Mittat tibi auxilium de sancto, et de Sion tueatur te.

4. Memor sit omnis sacrificii tui: et holocaustum tuum pingue fiat.

5. Tribuat tibi secundum cor tuum, et omne consilium tuum confirmet.

6. Lætabimur in salutari tuo: et in nomine Dei nostri magnificabimur.

7. Impleat Dominus omnes petitiones tuas: nunc cognovi, quoniam salvum fecit Dominus christum suum.

Exaudiet illum de cœlo sancto suo: in potentatibus salus dexteræ ejus.

8. Hi in curribus, et hi in equis: nos autem in nomine Domini Dei nostri invocabimus.

9. Ipsi obligati sunt, et ceciderunt: nos autem surreximus et erecti sumus.

10. Domine, salvum fac regem, et exaudi nos in die, qua invocaverimus te.

XX.

1. In finem, Psalmus David.

2. Domine, in virtute tua lætabitur rex, et super salutare tuum exultabit vehementer.

3. Desiderium cordis ejus tribuisti ei, et voluntate laborium ejus non fraudasti eum.

4. Quoniam prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis: posuisti in capite ejus coronam de lapide pretioso.

5. Vitam petiit a te: et tribuisti ei longitudinem dierum in sæculum, et in sæculum sæculi.

6. Magna est gloria ejus in salutari tuo: gloriam et magnum decorem impones super eum.

7. Quoniam dabis eum in benedictionem in sæculum sæculi: lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo.

8. Quoniam rex sperat in Domino, et in misericordia Altissimi non commovebitur.

9. Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis: dextera tua inveniat omnes, qui te oderunt.

10. Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui: Dominus in ira sua conturbabit eos, et devorabit eos ignis.

11. Fructum eorum de terra perdes, et semen eorum a filiis hominum,

12. quoniam declinaverunt in te mala, cogitaverunt consilia, quæ non potuerunt stabilire.

13. Quoniam pones eos dorsum: in reliquiis tuis præparabis vultum eorum.

14. Exaltare, Domine, in virtute tua: cantabimus et psallemus virtutes tuas.

XXI.

1. In finem pro susceptione matutina, Psalmus David.

2. Deus, Deus meus, respice in me: quare me dereliquisti? Longe a salute mea verba delictorum meorum. (*Marc.* 15, 34.)

3. Deus meus, clamabo per diem et non exaudies: et nocte, et non ad insipientiam mihi.

4. Tu autem in sancto habitas, laus Israel.

5. In te speraverunt patres nostri: speraverunt, et liberasti eos.

6. Ad te clamaverunt, et salvi facti sunt: in te speraverunt, et non sunt confusi.

7. Ego autem sum vermis, et non homo: opprobrium hominum, et abjectio plebis.

8. Omnes videntes me, deriserunt me: locuti sunt labiis, et moverunt caput. (*Mat.* 27, 39.)

9. Speravit in Domino, eripiat eum: salvum faciat eum, quoniam vult eum. (*Mat.* 27, 43.)

10. Quoniam tu es, qui extraxisti me de ventre, spes mea ab uberibus matris meæ.

11. In te projectus sum ex utero: de ventre matris meæ Deus meus es tu,

12. ne discesseris a me:
quoniam tribulatio proxima est: quoniam non est, qui adjuvet.

13. Circumdederunt me vituli multi: tauri pingues obsederunt me.

14. Aperuerunt super me os suum, sicut leo rapiens et rugiens.

15. Sicut aqua effusus sum: et dispersa sunt omnia ossa mea.
Factum est cor meum tamquam cera liquescens in medio ventris mei.

16. Aruit tamquam testa virtus mea, et lingua mea adhæsit faucibus meis: et in pulverem mortis deduxisti me.

17. Quoniam circumdederunt me canes multi: concilium malignantium obsedit me.
Foderunt manus meas et pedes meos:

18. dinumeraverunt omnia ossa mea.
Ipsi vero consideraverunt et inspexerunt me:

19. diviserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem. (*Mat.* 27, 35. *Joan.* 19, 23.)

20. Tu autem, Domine, ne elongaveris auxilium tuum a me: ad defensionem meam conspice.

21. Erue a framea, Deus, animam meam: et de manu canis unicam meam.

22. Salva me ex ore leonis, et a cornibus unicornium humilitatem meam.

23. Narrabo nomen tuum fratribus meis: in medio ecclesiæ laudabo te. (*Hebr.* 2, 12.)

24. Qui timetis Dominum, laudate eum: universum semen Jacob glorificate eum.

25. Timeat eum omne semen Israel, quoniam non sprevit, neque despexit deprecationem pauperis; nec avertit faciem suam a me, et cum clamarem ad eum, exaudivit me.

26. Apud te laus mea in ecclesia magna: vota mea reddam in conspectu timentium eum.

27. Edent pauperes, et saturabuntur, et laudabunt Dominum, qui requirunt eum: vivent corda eorum in sæculum sæculi.

28. Reminiscentur et convertentur ad Dominum universi fines terræ,

et adorabunt in conspectu ejus universæ familiæ gentium.
29. Quoniam Domini est regnum, et ipse dominabitur gentium.
30. Manducaverunt et adoraverunt omnes pingues terræ: in conspectu ejus cadent omnes, qui descendunt in terram.
31. Et anima mea illi vivet, et semen meum serviet ipsi.
32. Annuntiabitur Domino generatio ventura: et annuntiabunt cœli justitiam ejus populo, qui nascetur, quem fecit Dominus.

XXII.

Psalmus David.

1. Dominus regit me, et nihil mihi deerit:
2. in loco pascuæ ibi me collocavit. (*Isai.* 40, 11. *Ezech.* 34, 11.)
Super aquam refectionis educavit me:
3. animam meam convertit.
Deduxit me super semitas justitiæ propter nomen suum.
4. Nam, etsi ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala: quoniam tu mecum es.
Virga tua, et baculus tuus, ipsa me consolata sunt.
5. Parasti in conspectu meo mensam adversus eos, qui tribulant me.
Impinguasti in oleo caput meum: et calix meus inebrians, quam præclarus est!
6. Et misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ,
et ut inhabitem in domo Domini, in longitudinem dierum.

XXIII.

1. Prima sabbati, Psalmus David.
Domini est terra et plenitudo ejus, orbis terrarum, et universi, qui habitant in eo. (*Psal.* 49, 12. I. *Cor.* 10, 26.)
2. Quia ipse super maria fundavit eum, et super flumina præparavit eum.
3. Quis ascendet in montem Domini? aut quis stabit in loco sancto ejus?
4. Innocens manibus et mundo corde, qui non accepit in vano animam suam, nec juravit in dolo proximo suo. (*Psal.* 14, 3.)
5. Hic accipiet benedictionem a Domino, et misericordiam a Deo salutari suo.
6. Hæc est generatio quærentium eum, quærentium faciem Dei Jacob.
7. Attollite portas, principes, vestras, et elevamini portæ æternales: et introibit rex gloriæ.
8. Quis est iste rex gloriæ? Dominus fortis et potens, Dominus potens in prœlio.
9. Attollite portas, principes, vestras, et elevamini portæ æternales: et introibit rex gloriæ.
10. Quis est iste rex gloriæ? Dominus virtutum ipse est rex gloriæ.

XXIV.

1. In finem, Psalmus David.
Ad te, Domine, levavi animam meam:
2. Deus meus, in te confido, non erubescam:
3. neque irrideant me inimici mei: etenim universi, qui sustinent te, non confundentur.
4. Confundantur omnes iniqua agentes supervacue.
Vias tuas, Domine, demonstra mihi, et semitas tuas edoce me.
5. Dirige me in veritate tua, et doce me, quia tu es Deus salvator meus, et te sustinui tota die.
6. Reminiscere miserationum tuarum, Domine, et misericordiarum tuarum, quæ a sæculo sunt.
7. Delicta juventutis meæ, et ignorantias meas ne memineris.
Secundum misericordiam tuam memento mei tu: propter bonitatem tuam, Domine.
8. Dulcis et rectus Dominus: propter hoc legem dabit delinquentibus in via.
9. Diriget mansuetos in judicio: docebit mites vias suas.
10. Universæ viæ Domini, misericordia et veritas, requirentibus testamenta ejus et testimonia ejus.
11. Propter nomen tuum, Domine, propitiaberis peccato meo: multum est enim.
12. Quis est homo, qui timet Do-

minum? legem statuit ei in via, quam elegit.

13. Anima ejus in bonis demorabitur, et semen ejus hereditabit terram.

14. Firmamentum est Dominus timentibus eum: et testamentum ipsius, ut manifestetur illis.

15. Oculi mei semper ad Dominum: quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos.

16. Respice in me, et miserere mei, quia unicus et pauper sum ego.

17. Tribulationes cordis mei multiplicatæ sunt: de necessitatibus meis erue me.

18. Vide humilitatem meam et laborem meum: et dimitte universa delicta mea.

19. Respice inimicos meos, quoniam multiplicati sunt, et odio iniquo oderunt me. (*Joan.* 15, 25.)

20. Custodi animam meam, et erue me: non erubescam, quoniam speravi in te.

21. Innocentes et recti adhæserunt mihi, quia sustinui te.

22. Libera, Deus Israel, ex omnibus tribulationibus suis.

XXV.

1. In finem, Psalmus David.

Judica me, Domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum: et in Domino sperans non infirmabor.

2. Proba me, Domine, et tenta me: ure renes meos et cor meum.

3. Quoniam misericordia tua ante oculos meos est, et complacui in veritate tua,

4. non sedi cum concilio vanitatis: et cum iniqua gerentibus non introibo.

5. Odivi ecclesiam malignantium: et cum impiis non sedebo.

6. Lavabo inter innocentes manus meas, et circumdabo altare tuum, Domine:

7. ut audiam vocem laudis, et enarrem universa mirabilia tua.

8. Domine, dilexi decorem domus tuæ, et locum habitationis gloriæ tuæ.

9. Ne perdas cum impiis, Deus, animam meam, et cum viris sanguinum vitam meam:

10. in quorum manibus iniquitates sunt: dextera eorum repleta est muneribus.

11. Ego autem in innocentia mea ingressus sum: redime me, et miserere mei.

12. Pes meus stetit in directo: in ecclesiis benedicam te, Domine.

XXVI.

1. Psalmus David, priusquam liniretur.

Dominus illuminatio mea, et salus mea, quem timebo?

Dominus protector vitæ meæ, a quo trepidabo?

2. Dum appropiant super me nocentes, ut edant carnes meas.

Qui tribulant me inimici mei, ipsi infirmati sunt et ceciderunt.

3. Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum.

Si exsurgat adversum me prœlium, in hoc ego sperabo.

4. Unam petii a Domino: hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ:

ut videam voluptatem Domini, et visitem templum ejus.

5. Quoniam abscondit me in tabernaculo suo: in die malorum protexit me in abscondito tabernaculi sui.

6. In petra exaltavit me, et nunc exaltavit caput meum super inimicos meos.

Circuivi et immolavi in tabernaculo ejus hostiam vociferationis: cantabo, et psalmum dicam Domino.

7. Exaudi, Domine, vocem meam, qua clamavi ad te: miserere mei, et exaudi me.

8. Tibi dixit cor meum, exquisivit te facies mea: faciem tuam, Domine, requiram.

9. Ne avertas faciem tuam a me: ne declines in ira a servo tuo.

Adjutor meus esto: ne derelinquas me, neque despicias me, Deus salutaris meus.

10. Quoniam pater meus, et mater mea dereliquerunt me: Dominus autem assumsit me.

11. Legem pone mihi, Domine, in

via tua, et dirige me in semitam rectam propter inimicos meos.
12. Ne tradideris me in animas tribulantium me: quoniam insurrexerunt in me testes iniqui, et mentita est iniquitas sibi.
13. Credo videre bona Domini in terra viventium.
14. Exspecta Dominum, viriliter age: et confortetur cor tuum, et sustine Dominum.

XXVII.

1. Psalmus ipsi David.

Ad te, Domine, clamabo: Deus meus, ne sileas a me: ne quando taceas a me, et assimilabor descendentibus in lacum.
2. Exaudi, Domine, vocem deprecationis meæ, dum oro ad te: dum extollo manus meas ad templum sanctum tuum.
3. Ne simul trahas me cum peccatoribus: et cum operantibus iniquitatem ne perdas me,
qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum. (*Jerem.* 9, 8.)
4. Da illis secundum opera eorum, et secundum nequitiam adinventionum ipsorum.
Secundum opera manuum eorum tribue illis: redde retributionem eorum ipsis.
5. Quoniam non intellexerunt opera Domini: et in opera manuum ejus destrues illos, et non ædificabis eos.
6. Benedictus Dominus, quoniam exaudivit vocem deprecationis meæ.
7. Dominus adjutor meus, et protector meus: in ipso speravit cor meum, et adjutus sum.
Et refloruit caro mea: et ex voluntate mea confitebor ei.
8. Dominus fortitudo plebis suæ: et protector salvationum christi sui est.
9. Salvum fac populum tuum, Domine, et benedic hereditati tuæ: et rege eos, et extolle illos usque in æternum.

XXVIII.

1. Psalmus David. In consummatione tabernaculi.

Afferte Domino, filii Dei, afferte Domino filios arietum:
2. afferte Domino gloriam et honorem, afferte Domino gloriam nomini ejus: adorate Dominum in atrio sancto ejus.
3. Vox Domini super aquas, Deus majestatis intonuit: Dominus super aquas multas.
4. Vox Domini in virtute: vox Domini in magnificentia.
5. Vox Domini confringentis cedros: et confringet Dominus cedros Libani:
6. et comminuet eas tamquam vitulum Libani: et dilectus quemadmodum filius unicornium.
7. Vox Domini intercidentis flammam ignis.
8. Vox Domini concutientis desertum: et commovebit Dominus desertum Cades.
9. Vox Domini præparantis cervos, et revelabit condensa: et in templo ejus omnes dicent gloriam.
10. Dominus diluvium inhabitare fecit: et sedebit Dominus rex in æternum.
11. Dominus virtutem populo suo dabit: Dominus benedicet populo suo in pace.

XXIX.

1. Psalmus cantici. In dedicatione domus David.

2. Exaltabo te, Domine, quoniam suscepisti me: nec delectasti inimicos meos super me.
3. Domine Deus meus, clamavi ad te, et sanasti me.
4. Domine, eduxisti ab inferno animam meam: salvasti me a descendentibus in lacum.
5. Psallite Domino, sancti ejus: et confitemini memoriæ sanctitatis ejus.
6. Quoniam ira in indignatione ejus, et vita in voluntate ejus.
Ad vesperum demorabitur fletus, et ad matutinum lætitia.

7. Ego autem dixi in abundantia mea: Non movebor in æternum.
8. Domine, in voluntate tua præstitisti decori meo virtutem.
Avertisti faciem tuam a me, et factus sum conturbatus.
9. Ad te, Domine, clamabo, et ad Deum meum deprecabor.
10. Quæ utilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem?
Numquid confitebitur tibi pulvis, aut annuntiabit veritatem tuam?
11. Audivit Dominus, et misertus est mei: Dominus factus est adjutor meus.
12. Convertisti planctum meum in gaudium mihi: conscidisti saccum meum, et circumdedisti me lætitia:
13. ut cantet tibi gloria mea, et non compungar: Domine Deus meus, in æternum confitebor tibi.

XXX.

1. In finem Psalmus David, pro extasi.
2. In te, Domine, speravi, non confundar in æternum: in justitia tua libera me.
3. Inclina ad me aurem tuam: accelera, ut eruas me.
Esto mihi in Deum protectorem, et in domum refugii, ut salvum me facias.
4. Quoniam fortitudo mea, et refugium meum es tu: et propter nomen tuum deduces me, et enutries me.
5. Educes me de laqueo hoc, quem absconderunt mihi: quoniam tu es protector meus.
6. In manus tuas commendo spiritum meum: redemisti me, Domine Deus veritatis. (*Luc.* 23, 46.)
7. Odisti observantes vanitates supervacue.
Ego autem in Domino speravi:
8. exultabo, et lætabor in misericordia tua.
Quoniam respexisti humilitatem meam, salvasti de necessitatibus animam meam.
9. Nec conclusisti me in manibus inimici: statuisti in loco spatioso pedes meos.
10. Miserere mei, Domine, quoniam tribulor: conturbatus est in ira oculus meus, anima mea, et venter meus,
11. quoniam defecit in dolore vita mea, et anni mei in gentibus.
Infirmata est in paupertate virtus mea, et ossa mea conturbata sunt.
12. Super omnes inimicos meos factus sum opprobrium, et vicinis meis valde: et timor notis meis.
Qui videbant me, foras fugerunt a me:
13. oblivioni datus sum, tamquam mortuus a corde.
Factus sum tamquam vas perditum:
14. quoniam audivi vituperationem multorum commorantium in circuitu.
In eo, dum convenirent simul adversum me, accipere animam meam consiliati sunt.
15. Ego autem in te speravi, Domine, dixi: Deus meus es tu:
16. in manibus tuis sortes meæ.
Eripe me de manu inimicorum meorum, et a persequentibus me.
17. Illustra faciem tuam super servum tuum, salvum me fac in misericordia tua.
18. Domine, non confundar, quoniam invocavi te.
Erubescant impii, et deducantur in infernum:
19. muta fiant labia dolosa,
quæ loquuntur adversus justum iniquitatem in superbia et in abusione.
20. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te.
Perfecisti eis, qui sperant in te, in conspectu filiorum hominum.
21. Abscondes eos in abscondito faciei tuæ a conturbatione hominum.
Proteges eos in tabernaculo tuo a contradictione linguarum.
22. Benedictus Dominus: quoniam mirificavit misericordiam suam mihi in civitate munita.
23. Ego autem dixi in excessu mentis meæ: Projectus sum a facie oculorum tuorum.
Ideo exaudisti vocem orationis meæ, dum clamarem ad te.
24 Diligite Dominum omnes sancti

ejus: quoniam veritatem requiret Dominus, et retribuet abundanter facientibus superbiam.

25. Viriliter agite, et confortetur cor vestrum, omnes, qui speratis in Domino.

XXXI.

1. Ipsi David, intellectus.

Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata. (*Rom.* 4, 7.)

2. Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum, nec est in spiritu ejus dolus.

3. Quoniam tacui, inveteraverunt ossa mea dum clamarem tota die.

4. Quoniam die ac nocte gravata est super me manus tua, conversus sum in ærumna mea, dum configitur spina.

5. Delictum meum cognitum tibi feci, et injustitiam meam non abscondi.

Dixi: Confitebor adversum me injustitiam meam Domino: et tu remisisti impietatem peccati mei.

6. Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno.

Verumtamen in diluvio aquarum multarum, ad eum non approximabunt.

7. Tu es refugium meum a tribulatione, quæ circumdedit me: exultatio mea, erue me a circumdantibus me.

8. Intellectum tibi dabo, et instruam te in via hac, qua gradieris: firmabo super te oculos meos.

9. Nolite fieri sicut equus et mulus, quibus non est intellectus.

In camo et freno maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te.

10. Multa flagella peccatoris: sperantem autem in Domino misericordia circumdabit.

11. Lætamini in Domino, et exultate justi, et gloriamini omnes recti corde.

XXXII.

Psalmus David.

1. Exultate justi in Domino: rectos decet collaudatio.

2. Confitemini Domino in cithara: in psalterio decem chordarum psallite illi.

3. Cantate ei canticum novum: bene psallite ei in vociferatione.

4. Quia rectum est verbum Domini, et omnia opera ejus in fide.

5. Diligit misericordiam et judicium: misericordia Domini plena est terra.

6. Verbo Domini cœli firmati sunt, et spiritu oris ejus omnis virtus eorum.

7. Congregans sicut in utre aquas maris; ponens in thesauris abyssos.

8. Timeat Dominum omnis terra: ab eo autem commoveantur omnes inhabitantes orbem.

9. Quoniam ipse dixit, et facta sunt: ipse mandavit, et creata sunt.*

10. Dominus dissipat consilia gentium, reprobat autem cogitationes populorum, et reprobat consilia principum. *(*Judith* 16, 17.)

11. Consilium autem Domini in æternum manet, cogitationes cordis ejus in generatione et generationem.

12. Beata gens, cujus est Dominus, Deus ejus: populus, quem elegit in hereditatem sibi.

13. De cœlo respexit Dominus: vidit omnes filios hominum.

14. De præparato habitaculo suo respexit super omnes, qui habitant terram,

15. qui finxit sigillatim corda eorum, qui intelligit omnia opera eorum.

16. Non salvatur rex per multam virtutem, et gigas non salvabitur in multitudine virtutis suæ.

17. Fallax equus ad salutem, in abundantia autem virtutis suæ non salvabitur.

18. Ecce, oculi Domini super metuentes eum, et in eis, qui sperant super misericordia ejus. (*Eccli.* 34,19.)

19. Ut eruat a morte animas eorum, et alat eos in fame.

20. Anima nostra sustinet Dominum: quoniam adjutor et protector noster est.

21. Quia in eo lætabitur cor nostrum, et in nomine sancto ejus speravimus.

22. Fiat misericordia tua, Domine, super nos, quemadmodum speravimus in te.

XXXIII.

1. Davidi, cum immutavit vultum suum coram Achimelech, et dimisit eum et abiit. (I. *Reg.* 21.)

2. Benedicam Dominum in omni tempore: semper laus ejus in ore meo.
3. In Domino laudabitur anima mea: audiant mansueti, et lætentur.
4. Magnificate Dominum mecum: et exaltemus nomen ejus in idipsum.
5. Exquisivi Dominum, et exaudivit me: et ex omnibus tribulationibus meis eripuit me.
6. Accedite ad eum, et illuminamini: et facies vestræ non confundentur.
7. Iste pauper clamavit, et Dominus exaudivit eum: et de omnibus tribulationibus ejus salvavit eum.
8. Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, et eripiet eos.
9. Gustate, et videte, quoniam suavis est Dominus: beatus vir, qui sperat in eo.
10. Timete Dominum omnes sancti ejus, quoniam non est inopia timentibus eum. *(*Luc.* 1, 53.)
11. Divites eguerunt et esurierunt: inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono. *
12. Venite, filii, audite me: timorem Domini docebo vos.
13. Quis est homo, qui vult vitam, diligit dies videre bonos? (I. *Pet.* 3, 10.)
14. Prohibe linguam tuam a malo, et labia tua non loquantur dolum.
15. Diverte a malo, et fac bonum: inquire pacem, et persequere eam.
16. Oculi Domini super justos, et aures ejus in preces eorum. (*Eccli.* 15, 20. *Hebr.* 4, 13.)
17. Vultus autem Domini super facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum.
18. Clamaverunt justi, et Dominus exaudivit eos, et ex omnibus tribulationibus eorum liberavit eos.
19. Juxta est Dominus iis, qui tribulato sunt corde, et humiles spiritu salvabit.
20. Multæ tribulationes justorum, et de omnibus his liberabit eos Dominus.
21. Custodit Dominus omnia ossa eorum? unum ex his non conteretur.
22. Mors peccatorum pessima, et qui oderunt justum, delinquent.
23. Redimet Dominus animas servorum suorum, et non delinquent omnes, qui sperant in eo.

XXXIV.

1. Ipsi David.

Judica, Domine, nocentes me: expugna impugnantes me.
2. Apprehende arma et scutum, et exsurge in adjutorium mihi.
3. Effunde frameam, et conclude adversus eos, qui persequuntur me: dic animæ meæ: Salus tua ego sum.
4. Confundantur et revereantur, quærentes animam meam.

Avertantur retrorsum, et confundantur cogitantes mihi mala.
5. Fiant tamquam pulvis ante faciem venti: et Angelus Domini coarctans eos.
6. Fiat via illorum tenebræ et lubricum: et Angelus Domini persequens eos.
7. Quoniam gratis absconderunt mihi interitum laquei sui: supervacue exprobraverunt animam meam.
8. Veniat illi laqueus, quem ignorat: et captio, quam abscondit, apprehendat eum: et in laqueum cadat in ipsum.
9. Anima autem mea exultabit in Domino, et delectabitur super salutari suo.
10. Omnia ossa mea dicent: Domine, quis similis tibi?

Eripiens inopem de manu fortiorum ejus: egenum et pauperem a diripientibus eum.
11. Surgentes testes iniqui, quæ ignorabam, interrogabant me.
12. Retribuebant mihi mala pro bonis: sterilitatem animæ meæ.
13. Ego autem, cum mihi molesti essent, induebar cilicio.

Humiliabam in jejunio animam meam: et oratio mea in sinu meo convertetur.
14. Quasi proximum, et quasi fratrem nostrum, sic complacebam: quasi lugens et contristatus sic humiliabar.

15. Et adversum me lætati sunt, et convenerunt: congregata sunt super me flagella, et ignoravi.
16. Dissipati sunt, nec compuncti: tentaverunt me, subsannaverunt me subsannatione: frenduerunt super me dentibus suis.
17. Domine, quando respicies? restitue animam meam a malignitate eorum, a leonibus unicam meam.
18. Confitebor tibi in ecclesia magna, in populo gravi laudabo te.
19. Non supergaudeant mihi, qui adversantur mihi inique: qui oderunt me gratis et annuunt oculis. *
20. Quoniam mihi quidem pacifice loquebantur, et in iracundia terræ loquentes, dolos cogitabant.
21. Et dilataverunt super me os suum; dixerunt: Euge, euge, viderunt oculi nostri. *(*Joan*, 15, 25.)
22. Vidisti, Domine, ne sileas: Domine, ne discedas a me.
23. Exsurge et intende judicio meo, Deus meus, et Dominus meus in causam meam.
24. Judica me secundum justitiam tuam, Domine Deus meus: et non supergaudeant mihi.
25. Non dicant in cordibus suis: Euge, Euge, animæ nostræ; nec dicant: Devoravimus eum.
26. Erubescant et revereantur simul, qui gratulantur malis meis.
Induantur confusione et reverentia, qui magna loquuntur super me.
27. Exultent et lætentur, qui volunt justitiam meam, et dicant semper: Magnificetur Dominus: qui volunt pacem servi ejus.
28. Et lingua mea meditabitur justitiam tuam, tota die laudem tuam.

XXXV.

1. In finem; servo Domini ipsi David.
2. Dixit injustus, ut delinquat in semetipso: non est timor Dei ante oculos ejus,
3. quoniam dolose egit in conspectu ejus, ut inveniatur iniquitas ejus ad odium.
4. Verba oris ejus iniquitas et dolus; noluit intelligere, ut bene ageret.
5. Iniquitatem meditatus est in cubili suo; astitit omni viæ non bonæ, malitiam autem non odivit.
6. Domine, in cœlo misericordia tua, et veritas tua usque ad nubes.
7. Justitia tua sicut montes Dei: judicia tua abyssus multa.
Homines et jumenta salvabis, Domine:
8. quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam, Deus.
Filii autem hominum in tegmine alarum tuarum sperabunt.
9. Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ: et torrente voluptatis tuæ potabis eos,
10. quoniam apud te est fons vitæ; et in lumine tuo videbimus lumen.
11. Prætende misericordiam tuam scientibus te, et justitiam tuam his, qui recto sunt corde.
12. Non veniat mihi pes superbiæ: et manus peccatoris non moveat me.
13. Ibi ceciderunt, qui operantur iniquitatem: expulsi sunt, nec potuerunt stare.

XXXVI.

1. Psalmus ipsi David.
Noli æmulari in malignantibus; neque zelaveris facientes iniquitatem.
2. Quoniam, tamquam fœnum velociter arescent, et quemadmodum olera herbarum cito decident.
3. Spera in Domino, et fac bonitatem: et inhabita terram, et pasceris in divitiis ejus.
4. Delectare in Domino: et dabit tibi petitiones cordis tui.
5. Revela Domino viam tuam, et spera in eo: et ipse faciet.
6. Et educet quasi lumen justitiam tuam et judicium tuum tamquam meridiem;
7. subditus esto Domino, et ora eum.
Noli æmulari in eo, qui prosperatur in via sua: in homine faciente injustitias.
8. Desine ab ira, et derelinque furorem: noli æmulari, ut maligneris.
9. Quoniam, qui malignantur, exterminabuntur, sustinentes autem Dominum; ipsi hereditabunt terram.

10. Et adhuc pusillum, et non erit peccator, et quæris locum ejus, et non invenies.
11. Mansueti autem hereditabunt terram, et delectabuntur in multitudine pacis. (*Mat.* 5, 4.)
12. Observabit peccator justum, et stridebit super eum dentibus suis.
13. Dominus autem irridebit eum: quoniam prospicit, quod veniet dies ejus.
14. Gladium evaginaverunt peccatores, intenderunt arcum suum,
ut dejiciant pauperem et inopem: ut trucident rectos corde.
15. Gladius eorum intret in corda ipsorum, et arcus eorum confringatur.
16. Melius est modicum justo, super divitias peccatorum multas.
17. Quoniam brachia peccatorum conterentur: confirmat autem justos Dominus.
18. Novit Dominus dies immaculatorum, et hereditas eorum in æternum erit.
19. Non confundentur in tempore malo, et in diebus famis saturabuntur:
20. quia peccatores peribunt.
Inimici vero Domini mox ut honorificati fuerint et exaltati, deficientes, quemadmodum fumus deficient.
21. Mutuabitur peccator, et non solvet: justus autem miseretur et tribuet.
22. Quia benedicentes ei hereditabunt terram: maledicentes autem ei disperibunt.
23. Apud Dominum gressus hominis dirigentur, et viam ejus volet.
24. Cum ceciderit, non collidetur, quia Dominus supponit manum suam.
25. Junior fui, etenim senui: et non vidi justum derelictum, nec semen ejus quærens panem.
26. Tota die miseretur et commodat: et semen illius in benedictione erit.
27. Declina a malo, et fac bonum, et inhabita in sæculum sæculi.
28. Quia Dominus amat judicium, et non derelinquet sanctos suos; in æternum conservabuntur.
Injusti punientur, et semen impiorum peribit.
29. Justi autem hereditabunt terram, et inhabitabunt in sæculum sæculi super eam.
30. Os justi meditabitur sapientiam, et lingua ejus loquetur judicium. (*Prov.* 31, 26.)
31. Lex Dei ejus in corde ipsius, et non supplantabuntur gressus ejus. (*Isai.* 51, 7.)
32. Considerat peccator justum, et quærit mortificare eum.
33. Dominus autem non derelinquet eum in manibus ejus: nec damnabit eum, cum judicabitur illi.
34. Exspecta Dominum, et custodi viam ejus, et exaltabit te, ut hereditate capias terram: cum perierint peccatores, videbis.
35. Vidi impium superexaltatum, et elevatum sicut cedros Libani:
36. et transivi, et ecce non erat: et quæsivi eum, et non est inventus locus ejus.
37. Custodi innocentiam, et vide æquitatem, quoniam sunt reliquiæ homini pacifico.
38. Injusti autem disperibunt simul: reliquiæ impiorum interibunt.
39. Salus autem justorum a Domino, et protector eorum in tempore tribulationis.
40. Et adjuvabit eos Dominus, et liberabit eos, et eruet eos a peccatoribus, et salvabit eos, quia speraverunt in eo.

XXXVII.

1. Psalmus David, in rememorationem de sabbato.
2. Domine, ne in furore tuo arguas me: neque in ira tua corripias me. (*Psal.* 6, 2.)
3. Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi, et confirmasti super me manum tuam.
4. Non est sanitas in carne mea a facie iræ tuæ, non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum.
5. Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, et sicut onus grave gravatæ sunt super me.
6. Putruerunt et corruptæ sunt cicatrices meæ, a facie insipientiæ meæ.

7. Miser factus sum, et curvatus sum usque in finem: tota die contristatus ingrediebar.
8. Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus, et non est sanitas in carne mea.
9. Afflictus sum, et humiliatus sum nimis: rugiebam a gemitu cordis mei.
10. Domine, ante te omne desiderium meum: et gemitus meus a te non est absconditus.
11. Cor meum conturbatum est, dereliquit me virtus mea, et lumen oculorum meorum; et ipsum non est mecum.
12. Amici mei, et proximi mei adversum me appropinquaverunt, et steterunt.
Et, qui juxta me erant, de longe steterunt: (*Job* 19, 14.)
13. et vim faciebant, qui quærebant animam meam.
Et qui inquirebant mala mihi, locuti sunt vanitates, et dolos tota die meditabantur.
14. Ego autem tamquam surdus non audiebam, et sicut mutus non aperiens os suum.
15. Et factus sum sicut homo non audiens, et non habens in ore suo redargutiones.
16. Quoniam in te, Domine, speravi: tu exaudies me, Domine Deus meus,
17. quia dixi: Nequando supergaudeant mihi inimici mei: et dum commoventur pedes mei, super me magna locuti sunt,
18. quoniam ego in flagella paratus sum, et dolor meus in conspectu meo semper.
19. Quoniam iniquitatem meam annuntiabo, et cogitabo pro peccato meo.
20. Inimici autem mei vivunt, et confirmati sunt super me: et multiplicati sunt, qui oderunt me inique.
21. Qui retribuunt mala pro bonis, detrahebant mihi, quoniam sequebar bonitatem. (*Psal.* 34, 12.)
22. Ne derelinquas me, Domine Deus meus: ne discesseris a me.
23. Intende in adjutorium meum, Domine Deus salutis meæ.

XXXVIII.

1. In finem, ipsi Idithun, canticum David.
2. Dixi: Custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea.
Posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator adversum me.
3. Obmutui, et humiliatus sum, et silui a bonis: et dolor meus renovatus est.
4. Concaluit cor meum intra me, et in meditatione mea exardescet ignis.
5. Locutus sum in lingua mea: Notum fac mihi, Domine, finem meum,
et numerum dierum meorum, quis est: ut sciam, quid desit mihi.
6. Ecce mensurabiles posuisti dies meos: et substantia mea tanquam nihilum ante te.
Verumtamen universa vanitas omnis homo vivens.
7. Verumtamen in imagine pertransit homo, sed et frustra conturbatur.
Thesaurizat: et ignorat, cui congregabit ea. (*Eccles.* 2, 21.)
8. Et nunc, quæ est exspectatio mea? nonne Dominus? Et substantia mea apud te est.
9. Ab omnibus iniquitatibus meis erue me: opprobrium insipienti dedisti me.
10. Obmutui, et non aperui os meum, quoniam tu fecisti:
11. amove a me plagas tuas.
12. A fortitudine manus tuæ ego defeci in increpationibus: propter iniquitatem corripuisti hominem.
Et tabescere fecisti sicut araneam animam ejus: verumtamen vane conturbatur omnis homo.
13. Exaudi orationem meam, Domine, et deprecationem meam: auribus percipe lacrymas meas.
Ne sileas, quoniam advena ego sum apud te, et peregrinus, sicut omnes patres mei.
14. Remitte mihi, ut refrigerer prius, quam abeam, et amplius non ero.

XXXIX.

1. In finem, Psalmus ipsi David.

2. Exspectans exspectavi Dominum, et intendit mihi.

3. Et exaudivit preces meas, et eduxit me de lacu miseriæ, et de luto fæcis.

Et statuit super petram pedes meos, et direxit gressus meos.

4. Et immisit in os meum canticum novum, carmen Deo nostro.

Videbunt multi et timebunt, et sperabunt in Domino.

5. Beatus vir, cujus est nomen Domini spes ejus, et non respexit in vanitates et insanias falsas.

6. Multa fecisti, tu Domine Deus meus, mirabilia tua: et cogitationibus tuis non est, qui similis sit tibi.

Annuntiavi et locutus sum: multiplicati sunt super numerum.

7. Sacrificium et oblationem noluisti: aures autem perfecisti mihi. *

Holocaustum et pro peccato non postulasti: * (*Hebr.* 10, 5.)

8. tunc dixi: Ecce venio.

In capite libri scriptum est de me,

9. ut facerem voluntatem tuam: Deus meus, volui, et legem tuam in medio cordis mei.

10. Annuntiavi justitiam tuam in ecclesia magna: ecce, labia mea non prohibebo: Domine, tu scisti.

11. Justitiam tuam non abscondi in corde meo: veritatem tuam et salutare tuum dixi.

Non abscondi misericordiam tuam, et veritatem tuam a concilio multo.

12. Tu autem, Domine, ne longe facias miserationes tuas a me: misericordia tua et veritas tua semper susceperunt me.

13. Quoniam circumdederunt me mala, quorum non est numerus: comprehenderunt me iniquitates meæ, et non potui, ut viderem.

Multiplicatæ sunt super capillos capitis mei: et cor meum dereliquit me.

14. Complaceat tibi, Domine, ut eruas me: Domine, ad adjuvandum me respice. (*Psal.* 69, 2.)

15. Confundantur et revereantur simul, qui quærunt animam meam, ut auferant eam. (*Psal.* 34, 4.)

Convertantur retrorsum, et revereantur, qui volunt mihi mala.

16. Ferant confestim confusionem suam, qui dicunt mihi: Euge, euge.

17. Exultent et lætentur super te omnes quærentes te, et dicant semper: Magnificetur Dominus: qui diligunt salutare tuum.

18. Ego autem mendicus sum, et pauper: Dominus sollicitus est mei.

Adjutor meus, et protector meus tu es: Deus meus ne tardaveris.

XL.

1. In finem, Psalmus ipsi David.

2. Beatus, qui intelligit super egenum, et pauperem: in die mala liberabit eum Dominus.

3. Dominus conservet eum, et vivificet eum, et beatum faciat eum in terra: et non tradat eum in animam inimicorum ejus.

4. Dominus opem ferat illi super lectum doloris ejus: universum stratum ejus versasti in infirmitate ejus.

5. Ego dixi: Domine, miserere mei, sana animam meam, quia peccavi tibi.

6. Inimici mei dixerunt mala mihi: Quando morietur, et peribit nomen ejus?

7. Et si ingrediebatur, ut videret, vana loquebatur: cor ejus congregavit iniquitatem sibi.

Egrediebatur foras, et loquebatur

8. in idipsum.

Adversum me susurrabant omnes inimici mei: adversum me cogitabant mala mihi.

9. Verbum iniquum constituerunt adversum me: numquid, qui dormit, non adjiciet, ut resurgat?

10. Etenim homo pacis meæ, in quo speravi, qui edebat panes meos, magnificavit super me supplantationem. (*Act.* 1, 16.)

11. Tu autem, Domine, miserere mei, et resuscita me: et retribuam eis.

12. In hoc cognovi, quoniam voluisti me: quoniam non gaudebit inimicus meus super me.

13. Me autem propter innocentiam

susceptisti: et confirmasti me in conspectu tuo in æternum.
14. Benedictus Dominus Deus Israel a sæculo, et usque in sæculum: fiat, fiat.

XLI.

1. In finem, intellectus filiis Core.
2. Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te, Deus.
3. Sitivit anima mea ad Deum fortem vivum: quando veniam et apparebo ante faciem Dei?
4. Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie: Ubi est Deus tuus?
5. Hæc recordatus sum, et effudi in me animam meam: quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis, usque ad domum Dei: in voce exultationis, et confessionis, sonus epulantis.
6. Quare tristis es, anima mea? et quare conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei,
7. et Deus meus.
Ad meipsum anima mea conturbata est: propterea memor ero tui de terra Jordanis, et Hermoniim a monte modico.
8. Abyssus abyssum invocat in voce cataractarum tuarum.
Omnia excelsa tua, et fluctus tui super me transierunt.
9. In die mandavit Dominus misericordiam suam: et nocte canticum ejus.
Apud me oratio Deo vitæ meæ.
10. Dicam Deo: Susceptor meus es: quare oblitus es mei? et quare contristatus incedo, dum affligit me inimicus?
11. Dum confringuntur ossa mea, exprobraverunt mihi, qui tribulant me inimici mei:
dum dicunt mihi per singulos dies: Ubi est Deus tuus?
12. Quare tristis es, anima mea? et quare conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, et Deus meus.

XLII.

1. Psalmus David.
Judica me, Deus, et discerne causam meam de gente non sancta: ab homine iniquo et doloso erue me.
2. Quia tu es, Deus fortitudo mea: quare me repulisti? et quare tristis incedo, dum affligit me inimicus?
3. Emitte lucem tuam et veritatem tuam: ipsa me deduxerunt, et adduxerunt in montem sanctum tuum, et in tabernacula tua.
4. Et introibo ad altare Dei: ad Deum, qui lætificat juventutem meam.
Confitebor tibi in cithara, Deus Deus meus?
5. quare tristis es, anima mea? et quare conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, et Deus meus.

XLIII.

1. In finem; filiis Core ad intellectum.
2. Deus, auribus nostris audivimus: patres nostri annuntiaverunt nobis.
Opus, quod operatus es in diebus eorum, et in diebus antiquis.
3. Manus tua disperdidit gentes, et plantasti eos: afflixisti populos, et expulisti eos.
4. Nec enim in gladio suo possederunt terram, et brachium eorum non salvavit eos: (*Deut.* 15, 15.)
sed dextera tua, et brachium tuum, et illuminatio vultus tui: quoniam complacuisti in eis.
5. Tu es ipse rex meus et Deus meus, qui mandas salutes Jacob.
6. In te inimicos nostros ventilabimus cornu, et in nomine tuo spernemus insurgentes in nobis.
7. Non enim in arcu meo sperabo: et gladius meus non salvabit me.
8. Salvasti enim nos de affligentibus nos, et odientes nos confudisti.
9. In Deo laudabimur tota die: et in nomine tuo confitebimur in sæculum.
10. Nunc autem repulisti et con-

fudisti nos: et non egredieris, Deus, in virtutibus nostris.
11. Avertisti nos retrorsum post inimicos nostros, et qui oderunt nos, diripiebant sibi.
12. Dedisti nos tamquam oves escarum, et in gentibus dispersisti nos.
13. Vendidisti populum tuum sine pretio: et non fuit multitudo in commutationibus eorum.
14. Posuisti nos opprobrium vicinis nostris, subsannationem et derisum his, qui sunt in circuitu nostro.
15. Posuisti nos in similitudinem gentibus: commotionem capitis in populis.
16. Tota die verecundia mea contra me est, et confusio faciei meæ cooperuit me
17. a voce exprobrantis, et obloquentis, a facie inimici, et persequentis.
18. Hæc omnia venerunt super nos, nec obliti sumus te: et inique non egimus in testamento tuo.
19. Et non recessit retro cor nostrum: et declinasti semitas nostras a via tua:
20. quoniam humiliasti nos in loco afflictionis, et cooperuit nos umbra mortis.
21. Si obliti sumus nomen Dei nostri, et si expandimus manus nostras ad deum alienum:
22. nonne Deus requiret ista? Ipse enim novit abscondita cordis.
Quoniam propter te mortificamur tota die: æstimati sumus sicut oves occisionis. (*Rom.* 8, 36.)
23. Exsurge, quare obdormis, Domine? exsurge, et ne repellas in finem.
24. Quare faciem tuam avertis, obliviseris inopiæ nostræ et tribulationis nostræ?
25. Quoniam humiliata est in pulvere anima nostra: conglutinatus est in terra venter noster.
26. Exsurge, Domine, adjuva nos: et redime nos propter nomen tuum.

XLIV.

1. In finem; pro iis, qui commutabuntur, filiis Core, ad intellectum; canticum pro dilecto.
2. Eructavit cor meum verbum bonum: dico ego opera mea regi.
Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis.
3. Speciosus forma præ filiis hominum, diffusa est gratia in labiis tuis: propterea benedixit te Deus in æternum.
4. Accingere gladio tuo super femur tuum, potentissime:
5. specie tua et pulchritudine tua intende, prospere procede, et regna,
propter veritatem et mansuetudinem, et justitiam: et deducet te mirabiliter dextera tua.
6. Sagittæ tuæ acutæ, populi sub te cadent, in corda inimicorum regis.
7. Sedes tua, Deus in sæculum sæculi: virga directionis virga regni tui. (*Hebr.* 1, 8.)
8. Dilexisti justitiam, et odisti iniquitatem: propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis.
9. Mirrha, et gutta, et casia a vestimentis tuis, a domibus eburneis, ex quibus delectaverunt te
10. filiæ regum in honore tuo.
Astitit regina a dexteris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate.
11. Audi, filia, et vide, et inclina aurem tuam, et obliviscere populum tuum, et domum patris tui.
12. Et concupiscet rex decorem tuum: quoniam ipse est Dominus Deus tuus, et adorabunt eum.
13. Et filiæ Tyri in muneribus vultum tuum deprecabuntur, omnes divites plebis.
14. Omnis gloria ejus filiæ regis ab intus, in fimbriis aureis
15. circumamicta varietatibus.
Adducentur regi virgines post eam: proximæ ejus afferentur tibi.
16. Afferentur in lætitia et exultatione: adducentur in templum regis.
17. Pro patribus tuis nati sunt tibi filii: constitues eos principes super omnem terram.
18. Memores erunt nominis tui in omni generatione et generationem.
Propterea populi confitebuntur tibi in æternum, et in sæculum sæculi.

XLV.

1. In finem; filiis Core pro arcanis, Psalmus.

2. Deus noster, refugium, et virtus: adjutor in tribulationibus, quæ invenerunt nos nimis.

3. Propterea non timebimus, dum turbabitur terra, et transferentur montes in cor maris.

4. Sonuerunt, et turbatæ sunt aquæ eorum: conturbati sunt montes in fortitudine ejus.

5. Fluminis impetus lætificat civitatem Dei: sanctificavit tabernaculum suum Altissimus.

6. Deus in medio ejus, non commovebitur: adjuvabit eam Deus mane diluculo.

7. Conturbatæ sunt gentes, et inclinata sunt regna: dedit vocem suam, mota est terra.

8. Dominus virtutum nobiscum: susceptor noster Deus Jacob.

9. Venite, et videte opera Domini, quæ posuit prodigia super terram;

10. auferens bella usque ad finem terræ.

Arcum conteret, et confringet arma, et scuta comburet igni.

11. Vacate, et videte, quoniam ego sum Deus: exaltabor in gentibus, et exaltabor in terra.

12. Dominus virtutum nobiscum: susceptor noster Deus Jacob.

XLVI.

1. In finem; pro filiis Core, Psalmus.

2. Omnes gentes, plaudite manibus; jubilate Deo in voce exultationis.

3. Quoniam Dominus excelsus, terribilis: rex magnus super omnem terram.

4. Subjecit populos nobis, et gentes sub pedibus nostris.

5. Elegit nobis hereditatem suam, speciem Jacob, quam dilexit.

6. Ascendit Deus in jubilo, et Dominus in voce tubæ. (II. *Reg.* 6,15.)

7. Psallite Deo nostro, psallite: psallite regi nostro, psallite.

8. Quoniam rex omnis terræ Deus: psallite sapienter.

9. Regnabit Deus super gentes, Deus sedet super sedem sanctam suam.

10. Principes populorum congregati sunt cum Deo Abraham, quoniam dii fortes terræ vehementer elevati sunt.

XLVII.

1. Psalmus cantici filiis Core, secunda sabbati.

2. Magnus Dominus, et laudabilis nimis in civitate Dei nostri, in monte sancto ejus.

3. Fundatur exultatione universæ terræ mons Sion: latera aquilonis, civitas regis magni.

4. Deus in domibus ejus cognoscetur, cum suscipiet eam.

5. Quoniam ecce reges terræ congregati sunt: convenerunt in unum.

6. Ipsi videntes sic admirati sunt, conturbati sunt, commoti sunt:

7. tremor apprehendit eos.

Ibi dolores ut parturientis,

8. in spiritu vehementi conteres naves Tharsis.

9. Sicut audivimus, sic vidimus in civitate Domini virtutum, in civitate Dei nostri: Deus fundavit eam in æternum.

10. Suscepimus, Deus, misericordiam tuam in medio templi tui.

11. Secundum nomen tuum, Deus, sic et laus tua in fines terræ: justitia plena est dextera tua.

12. Lætetur mons Sion, et exultent filiæ Judæ propter judicia tua Domine.

13. Circumdate Sion, et complectimini eam: narrate in turribus ejus.

14. Ponite corda vestra in virtute ejus, et distribuite domos ejus, ut enarretis in progenie altera.

15. Quoniam hic est Deus, Deus noster in æternum, et in sæculum sæculi: ipse reget nos in sæcula.

XLVIII.

1. In finem; filiis Core Psalmus.

2. Audite hæc omnes gentes: auribus percipite omnes, qui habitatis orbem:

3. quique terrigenæ, et filii hominum: simul in unum dives et pauper.

4. Os meum loquetur sapientiam, et meditatio cordis mei prudentiam.
5. Inclinabo in parabolam aurem meam: aperiam in psalterio propositionem meam. (*Psal.* 77, 2. *Mat.* 13, 35.)
6. Cur timebo in die mala? iniquitas calcanei mei circumdabit me.
7. Qui confidunt in virtute sua, et in multitudine divitiarum suarum gloriantur:
8. frater non redimit, redimet homo: non dabit Deo placationem suam,
9. et pretium redemtionis animæ suæ: et laborabit in æternum,
10. et vivet adhuc in finem.
11. Non videbit interitum, cum viderit sapientes morientes: simul insipiens, et stultus peribunt.
Et relinquent alienis divitias suas:
12. et sepulcra eorum domus illorum in æternum.
Tabernacula eorum in progenie, et progenie: vocaverunt nomina sua in terris suis.
13. Et homo, cum in honore esset, non intellexit: comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus est illis.
14. Hæc via illorum scandalum ipsis, et postea in ore suo complacebunt.
15. Sicut oves in inferno positi sunt: mors depascet eos.
Et dominabuntur eorum justi in matutino: et auxilium eorum veterascet in inferno a gloria eorum.
16. Verumtamen Deus redimet animam meam de manu inferi, cum acceperit me.
17. Ne timueris, cum dives factus fuerit homo, et cum multiplicata fuerit gloria domus ejus.
18. Quoniam cum interierit non sumet omnia, neque descendet cum eo gloria ejus.
19. Quia anima ejus in vita ipsius benedicetur: confitebitur tibi, cum benefeceris ei.
20. Introibit usque in progenies patrum suorum, et usque in æternum non videbit lumen.
21. Homo, cum in honore esset, non intellexit: comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus est illis.

XLIX.

Psalmus Asaph.

1. Deus, deorum Dominus, locutus est: et vocavit terram,
a solis ortu usque ad occasum:
2. ex Sion species decoris ejus.
3. Deus manifeste veniet: Deus noster, et non silebit.
Ignis in conspectu ejus exardescet: et in circuitu ejus tempestas valida.
4. Advocabit cœlum desursum, et terram, discernere populum suum.
5. Congregate illi sanctos ejus, qui ordinant testamentum ejus super sacrificia.
6. Et annuntiabunt cœli justitiam ejus: quoniam Deus judex est.
7. Audi populus meus, et loquar, Israel, et testificabor tibi: Deus, Deus tuus ego sum.
8. Non in sacrificiis tuis arguam te: holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper.
9. Non accipiam de domo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos.
10. Quoniam meæ sunt omnes feræ silvarum, jumenta in montibus, et boves.
11. Cognovi omnia volatilia cœli: et pulchritudo agri mecum est.
12. Si esuriero, non dicam tibi: meus est enim orbis terræ, et plenitudo ejus.
13. Numquid manducabo carnes taurorum? aut sanguinem hircorum potabo?
14. Immola Deo sacrificium laudis, et redde Altissimo vota tua.
15. Et invoca me in die tribulationis: eruam te, et honorificabis me. *
16. Peccatori autem dixit Deus: Quare tu ennaras justitias meas, et assumis testamentum meum per os tuum? * (*Psal.* 90, 15.)
17. Tu vero odisti disciplinam, et projecisti sermones meos retrorsum.
18. Si videbis furem, currebas cum eo, et cum adulteris portionem tuam ponebas.
19. Os tuum abundavit malitia, et lingua tua concinnabat dolos.

20. Sedens adversus fratrem tuum loquebaris, et adversus filium matris tuæ ponebas scandalum.
21. Hæc fecisti et tacui.
Existimasti inique, quod ero tui similis: arguam te, et statuam contra faciem tuam.
22. Intelligite hæc, qui obliviscimini Deum: nequando rapiat, et non sit, qui eripiat.
23. Sacrificium laudis honorificabit me: et illic iter, quo ostendam illi salutare Dei.

L.

1. In finem, Psalmus David,
2. cum venit ad eum Nathan Propheta, quando intravit ad Bethsabee. (II. *Reg.* 12.)
3. Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam:
et secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam.
4. Amplius lava me ab iniquitate mea, et a peccato meo munda me.
5. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, et peccatum meum contra me est semper.
6. Tibi soli peccavi, et malum coram te feci: ut justificeris in sermonibus tuis, et vincas, cum judicaris.*
7. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, et in peccatis concepit me mater mea. * (*Rom.* 3, 4.)
8. Ecce enim veritatem dilexisti: incerta et occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi.
9. Asperges me hyssopo, et mundabor: lavabis me, et super nivem dealbabor. (*Lev.* 14. *Num.* 19.)
10. Auditui meo dabis gaudium et lætitiam, et exultabunt ossa humiliata.
11. Averte faciem tuam a peccatis meis, et omnes iniquitates meas dele.
12. Cor mundum crea in me, Deus, et spiritum rectum innova in visceribus meis.
13. Ne projicias me a facie tua, et spiritum sanctum tuum ne auferas a me.
14. Redde mihi lætitiam salutaris tui, et spiritu principali confirma me.
15. Docebo iniquos vias tuas, et impii ad te convertentur.
16. Libera me de sanguinibus, Deus, Deus salutis meæ: et exultabit lingua mea justitiam tuam.
17. Domine, labia mea aperies, et os meum annuntiabit laudem tuam,
18. quoniam, si voluisses sacrificium, dedissem utique: holocaustis non delectaberis.
19. Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritum et humiliatum, Deus, non despicies.
20. Benigne fac, Domine, in bona voluntate tua Sion, ut ædificentur muri Jerusalem.
21. Tunc acceptabis sacrificium justitiæ, oblationes, et holocausta: tunc imponent super altare tuum vitulos.

LI.

1. In finem, intellectus David,
2. cum venit Doeg Idumæus, et nuntiavit Sauli: Venit David in domum Achimelech. (I. *Reg.* 22, 9.)
3. Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate?
4. Tota die injustitiam cogitavit lingua tua: sicut novacula acuta fecisti dolum.
5. Dilexisti malitiam super benignitatem, iniquitatem magis, quam loqui æquitatem.
6. Dilexisti omnia verba præcipitationis lingua dolosa.
7. Propterea Deus destruet te in finem, evellet te, et emigrabit te de tabernaculo tuo, et radicem tuam de terra viventium.
8. Videbunt justi, et timebunt, et super eum ridebunt, et dicent:
9. Ecce homo, qui non posuit Deum adjutorem suum:
sed speravit in multitudine divitiarum suarum, et prævaluit in vanitate sua.
10. Ego autem, sicut oliva fructifera in domo Dei, speravi in misericordia Dei in æternum, et in sæculum sæculi. (*Psal.* 91, 13.)
11. Confitebor tibi in sæculum, quia fecisti: et exspectabo nomen tuum, quoniam bonum est in conspectu sanctorum tuorum.

LII.

1. In finem; pro Maeleth intelligentiæ David.

Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus.

2. Corrupti sunt, et abominabiles facti sunt in iniquitatibus: non est, qui faciat bonum.* (*Psal.* 13, 2.)

3. Deus de cœlo prospexit super filios hominum, ut videat, si est intelligens, aut requirens Deum.*

4. Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt: non est, qui faciat bonum, non est usque ad unum. (*Rom.* 3, 12.)

5. Nonne scient omnes, qui operantur iniquitatem, qui devorant plebem meam, ut cibum panis?

6. Deum non invocaverunt: illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor.

Quoniam Deus dissipavit ossa eorum, qui hominibus placent: confusi sunt, quoniam Deus sprevit eos.

7. Quis dabit ex Sion salutare Israel? cum converterit Deus captivitatem plebis suæ, exultabit Jacob, et lætabitur Israel.

LIII.

1. In finem; in carminibus, intellectus David,

2. cum venissent Ziphæi, et dixissent ad Saul: Nonne David absconditus est apud nos? (I. *Reg.* 23, 19. et 26, 1.)

3. Deus in nomine tuo salvum me fac, et in virtute tua judica me.

4. Deus, exaudi orationem meam, auribus percipe verba oris mei.

5. Quoniam alieni insurrexerunt adversum me, et fortes quæsierunt animam meam: et non proposuerunt Deum ante conspectum suum.

6. Ecce enim, Deus adjuvat me, et Dominus susceptor est animæ meæ.

7. Averte mala inimicis meis, et in veritate tua disperde illos.

8. Voluntarie sacrificabo tibi, et confitebor nomini tuo, Domine, quoniam bonum est:

9. quoniam ex omni tribulatione eripuisti me, et super inimicos meos despexit oculus meus.

LIV.

1. In finem; in carminibus, intellectus David.

2. Exaudi, Deus, orationem meam, et ne despexeris deprecationem meam:

3. intende mihi, et exaudi me.

Contristatus sum in exercitatione mea: et conturbatus sum

4. a voce inimici, et a tribulatione peccatoris.

Quoniam declinaverunt in me iniquitates, et in ira molesti erant mihi.

5. Cor meum conturbatum est in me, et formido mortis cecidit super me.

6. Timor et tremor venerunt super me, et contexerunt me tenebræ:

7. et dixi: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, et volabo, et requiescam?

8. Ecce, elongavi fugiens, et mansi in solitudine.

9. Exspectabam eum, qui salvum me fecit a pusillanimitate spiritus, et tempestate.

10. Præcipita, Domine: divide linguas eorum, quoniam vidi iniquitatem, et contradictionem in civitate.

11. Die ac nocte circumdabit eam super muros ejus iniquitas, et labor in medio ejus,

12. et injustitia. Et non defecit de plateis ejus usura et dolus.

13. Quoniam, si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique. Et si is, qui oderat me, super me magna locutus fuisset, abscondissem me forsitan ab eo.

14. Tu vero, homo unanimis, dux meus, et notus meus,

15. qui simul mecum dulces capiebas cibos: in domo Dei ambulavimus cum consensu.

16. Veniat mors super illos, et descendant in infernum viventes:

quoniam nequitiæ in habitaculis eorum, in medio eorum.

17. Ego autem ad Deum clamavi, et Dominus salvabit me.

18. Vespere, et mane, et meridie narrabo et annuntiabo: et exaudiet vocem meam.

19. Redimet in pace animam meam

ab his, qui appropinquant mihi, quoniam inter multos erant mecum.
20. Exaudiet Deus, et humiliabit illos, qui est ante sæcula.
Non enim est illis commutatio, et non timuerunt Deum:
21. extendit manum suam in retribuendo.
Contaminaverunt testamentum ejus:
22. divisi sunt ab ira vultus ejus, et appropinquavit cor illius.
Molliti sunt sermones ejus super oleum; et ipsi sunt jacula.
23. Jacta super Dominum curam tuam, et ipse te enutriet: non dabit in æternum fluctuationem justo. *
24. Tu vero, Deus, deduces eos in puteum interitus. * (*Mat.* 6, 25.)
Viri sanguinum, et dolosi non dimidiabunt dies suos: ego autem sperabo in te, Domine. (*Psal.* 5, 7.)

LV.

1. In finem, pro populo, qui a Sanctis longe factus est; David in tituli inscriptionem, cum tenuerunt eum Allophyli in Geth. (I. *Reg.* 21, 12.)
2. Miserere mei Deus, quoniam conculcavit me homo: tota die impugnans tribulavit me.
3. Conculcaverunt me inimici mei tota die, quoniam multi bellantes adversum me.
4. Ab altitudine diei timebo: ego vero in te sperabo.
5. In Deo laudabo sermones meos, in Deo speravi: non timebo, quid faciat mihi caro.
6. Tota die verba mea execrabantur: adversum me omnes cogitationes eorum in malum.
7. Inhabitabunt et abscondent: ipsi calcaneum meum observabunt.
Sicut sustinuerunt animam meam,
8. pro nihilo salvos facies illos: in ira populos confringes, Deus,
9. vitam meam annuntiavi tibi: posuisti lacrymas meas in conspectu tuo,
sicut et in promissione tua:
10. tunc convertentur inimici mei retrorsum:
in quacumque die invocavero te: ecce cognovi, quoniam Deus meus es.
11. In Deo laudabo verbum, in Domino laudabo sermonem: in Deo speravi, non timebo, quid faciat mihi homo. (*Hebr.* 13, 6.)
12. In me sunt, Deus, vota tua, quæ reddam, laudationes tibi.
13. Quoniam eripuisti animam meam de morte, et pedes meos de lapsu, ut placeam coram Deo in lumine viventium.

LVI.

1. In finem: Ne disperdas,
David in tituli inscriptionem, cum fugeret a facie Saul in speluncam. (II. *Reg.* 22, 1. et 24, 4.)
2. Miserere mei, Deus, miserere mei, quoniam in te confidit anima mea.
Et in umbra alarum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas.
3. Clamabo ad Deum altissimum, Deum, qui benefecit mihi.
4. Misit de cœlo, et liberavit me: dedit in opprobrium conculcantes me.
Misit Deus misericordiam suam, et veritatem suam,
5. et eripuit animam meam de medio catulorum leonum: dormivi conturbatus.
Filii hominum, dentes eorum arma et sagittæ, et lingua eorum gladius acutus.
6. Exaltare super cœlos, Deus, et in omnem terram gloria tua.
7. Laqueum paraverunt pedibus meis, et incurvaverunt animam meam.
Foderunt ante faciem meam foveam, et inciderunt in eam.
8. Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum: cantabo, et psalmum dicam.
9. Exsurge gloria mea, exsurge, psalterium et cithara: exsurgam diluculo.
10. Confitebor tibi in populis, Domine, et psalmum dicam tibi in gentibus.
11. Quoniam magnificata est usque ad cœlos misericordia tua, et usque ad nubes veritas tua.
12. Exaltare super cœlos, Deus, et super omnem terram gloria tua.

LVII.

1. In finem: Ne disperdas, David in tituli inscriptionem.
2. Si vere utique justitiam loquimini: recta judicate, filii hominum.
3. Etenim in corde iniquitates operamini, in terra injustitias manus vestræ concinnant.
4. Alienati sunt peccatores a vulva, erraverunt ab utero: locuti sunt falsa.
5. Furor illis secundum similitudinem serpentis: sicut aspidis surdæ, et obturantis aures suas,
6. quæ non exaudiet vocem incantantium et venefici incantantis sapienter.
7. Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum: molas leonum confringet Dominus.
8. Ad nihilum devenient tanquam aqua decurrens: intendit arcum suum, donec infirmentur.
9. Sicut cera, quæ fluit, auferentur: supercecidit ignis, et non viderunt solem.
10. Priusquam intelligerent spinæ vestræ rhamnum: sicut viventes, sic in ira absorbet eos.
11. Lætabitur justus, cum viderit vindictam: manus suas lavabit in sanguine peccatoris.
12. Et dicet homo: Si utique est fructus justo: utique est Deus judicans eos in terra.

LVIII.

1. In finem: Ne disperdas, David in tituli inscriptionem quando misit Saul, et custodivit domum ejus, ut eum interficeret.*
2. Eripe me de inimicis meis, Deus meus, et ab insurgentibus in me libera me.* (I. *Reg.* 19, 11.)
3. Eripe me de operantibus iniquitatem, et de viris sanguinum salva me,
4. quia, ecce, ceperunt animam meam: irruerunt in me fortes.
5. Neque iniquitas mea, neque peccatum meum, Domine: sine iniquitate cucurri, et direxi.
6. Exsurge in occursum meum, et vide: et tu, Domine Deus virtutum, Deus Israel,

Intende ad visitandas omnes gentes: non miserearis omnibus, qui operantur iniquitatem.

7. Convertentur ad vesperam, et famem patientur ut canes, et circuibunt civitatem.
8. Ecce, loquentur in ore suo, et gladius in labiis eorum: quoniam quis audivit?
9. Et tu, Domine, deridebis eos: ad nihilum deduces omnes gentes.
10. Fortitudinem meam ad te custodiam, quia, Deus, susceptor meus es:
11. Deus meus; misericordia ejus præveniet me.
12. Deus ostendet mihi super inimicos meos, ne occidas eos: nequando obliviscantur populi mei.

Disperge illos in virtute tua, et depone eos, protector meus Domine:

13. delictum oris eorum, sermonem labiorum ipsorum: et comprehendantur in superbia sua.

Et de execratione et mendacio annuntiabuntur

14. in consummatione, in ira consummationis, et non erunt.

Et scient, quia Deus dominabitur Jacob, et finium terræ.

15. Convertentur ad vesperam, et famem patientur ut canes, et circuibunt civitatem.
16. Ipsi dispergentur ad manducandum: si vero non fuerint saturati, et murmurabunt.
17. Ego autem cantabo fortitudinem tuam, et exultabo mane misericordiam tuam.

Quia factus es susceptor meus, et refugium meum, in die tribulationis meæ.

18. Adjutor meus, tibi psallam, quia Deus susceptor meus es: Deus meus, misericordia mea.

LIX.

1. In finem; pro his, qui immutabuntur; in tituli inscriptionem ipsi David in doctrinam,
2. cum succendit Mesopotamiam Syriæ, et Sobal, et convertit Joab, et percussit Idumæam in Valle salinarum duodecim millia. (II. *Reg.* 8, 1. et 10, 7. I. *Par.* 18, 1.)

3. Deus repulisti nos, et destruxisti nos: iratus es, et misertus es nobis.
4. Commovisti terram, et conturbasti eam: sana contritiones ejus, quia commota est.
5. Ostendisti populo tuo dura: potasti nos vino compunctionis.
6. Dedisti metuentibus te significationem, ut fugiant a facie arcus: ut liberentur dilecti tui:
7. salvum fac dextera tua, et exaudi me.
8. Deus locutus est in sancto suo: Lætabor, et partibor Sichimam, et convallem tabernaculorum metibor.
9. Meus est Galaad, et meus est Manasses, et Ephraim fortitudo capitis mei, Juda rex meus.
10. Moab olla spei meæ.
In Idumæam extendam calceamentum meum: mihi alienigenæ subditi sunt.
11. Quis deducet me in civitatem munitam? quis deducet me usque in Idumæam?
12. Nonne tu, Deus, qui repulisti nos: et non egredieris Deus in virtutibus nostris?
13. Da nobis auxilium de tribulatione, quia vana salus hominis.
14. In Deo faciemus virtutem, et ipse ad nihilum deducet tribulantes nos. (*Psal.* 107, 13. et 14.)

LX.

1. In finem; in hymnis David.
2. Exaudi Deus, deprecationem meam: intende orationi meæ.
3. A finibus terræ ad te clamavi dum anxiaretur cor meum: in petra exaltasti me. Deduxisti me,
4. quia factus es spes mea: turris fortitudinis a facie inimici.
5. Inhabitabo in tabernaculo tuo in sæcula: protegar in velamento alarum tuarum,
6. quoniam tu, Deus meus, exaudisti orationem meam: dedisti hereditatem timentibus nomen tuum.
7. Dies super dies regis adjicies: annos ejus usque in diem generationis et generationis.
8. Permanet in æternum in conspectu Dei: misericordiam et veritatem ejus quis requiret?
9. Sic psalmum dicam nomini tuo in sæculum sæculi, ut reddam vota mea de die in diem.

LXI.

1. In finem; pro Idithun, Psalmus David.
2. Nonne Deo subjecta erit anima mea? ab ipso enim salutare meum.
3. Nam et ipse Deus meus, et salutaris meus: susceptor meus, non movebor amplius.
4. Quousque irruitis in hominem? interficitis universi vos, tamquam parieti inclinato et maceriæ depulsæ?
5. Verumtamen pretium meum cogitaverunt repellere, cucurri in siti: ore suo benedicebant, et corde suo maledicebant.
6. Verumtamen Deo subjecta esto anima mea: quoniam ab ipso patientia mea.
7. Quia ipse Deus meus, et salvator meus, adjutor meus, non emigrabo.
8. In Deo salutare meum, et gloria mea: Deus auxilii mei, et spes mea in Deo est.
9. Sperate in eo omnis congregatio populi, effundite coram illo corda vestra: Deus adjutor noster in æternum.
10. Verumtamen vani filii hominum, mendaces filii hominum in stateris, ut decipiant ipsi de vanitate in idipsum.
11. Nolite sperare in iniquitate, et rapinas nolite concupiscere: divitiæ si affluant, nolite cor apponere.
12. Semel locutus est Deus, duo hæc audivi, quia potestas Dei est:
13. et tibi, Domine, misericordia, quia tu reddes unicuique juxta opera sua. (*Mat.* 16, 27. I. *Cor.* 3, 8.)

LXII.

1. Psalmus David,
cum esset in deserto Idumææ. (I. *Reg.* 22, 5.)
2. Deus, Deus meus, ad te de luce vigilo. Sitivit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea. (*Psal.* 41, 3.)
3. In terra deserta, et invia, et inaquosa: sic in sancto apparui tibi,

ut viderem virtutem tuam, et glōriam tuam.
4. Quoniam melior est misericordia tua super vitas: labia mea laudabunt te.
5. Sic benedicam te in vita mea: et in nomine tuo levabo manus meas.
6. Sicut adipe et pinguedine repleatur anima mea, et labiis exultationis laudabit os meum.
7. Si memor fui tui super stratum meum, in matutinis meditabor in te:
8. quia fuisti adjutor meus.
Et in velamento alarum tuarum exultabo.
9. Adhæsit anima mea post te: me suscepit dextera tua.
10. Ipsi vero in vanum quæsierunt animam meam: introibunt in inferiora terræ:
11. tradentur in manus gladii: partes vulpium erunt.
12. Rex vero lætabitur in Deo: laudabuntur omnes, qui jurant in eo, quia obstructum est os loquentium iniqua.

LXIII.

1. In finem, Psalmus David.
2. Exaudi, Deus, orationem meam, cum deprecor: a timore inimici eripe animam meam.
3. Protexisti me a conventu malignantium: a multitudine operantium iniquitatem.
4. Quia exacuerunt ut gladium linguas suas: intenderunt arcum rem amaram,
5. ut sagittent in occultis immaculatum. (*Psal.* 10, 2.)
6. Subito sagittabunt eum, et non timebunt: firmaverunt sibi sermonem nequam.
Narraverunt, ut absconderent laqueos: dixerunt: Quis videbit eos?
7. Scrutati sunt iniquitates: defecerunt scrutantes scrutinio.
Accedet homo ad cor altum:
8. et exaltabitur Deus.
Sagittæ parvulorum factæ sunt plagæ eorum:
9. et infirmatæ sunt contra eos linguæ eorum.
Conturbati sunt omnes, qui videbant eos:
10. et timuit omnis homo.
Et annuntiaverunt opera Dei, et facta ejus intellexerunt.
11. Lætabitur justus in Domino, et sperabit in eo, et laudabuntur omnes recti corde.

LXIV.

1. In finem, Psalmus David. Canticum Hieremiæ et Ezechielis populo transmigrationis, cum inciperent exire.
2. Te decet hymnus, Deus in Sion, et tibi reddetur votum in Jerusalem.
3. Exaudi orationem meam: ad te omnis caro veniet.
4. Verba iniquorum prævaluerunt super nos: et impietatibus nostris tu propitiaberis.
5. Beatus, quem elegisti, et assumsisti: inhabitabit in atriis tuis.
Replebimur in bonis domus tuæ: sanctum est templum tuum,
6. mirabile in æquitate.
Exaudi nos, Deus salutaris noster, spes omnium finium terræ, et in mari longe.
7. Præparans montes in virtute tua, accinctus potentia:
8. qui conturbas profundum maris, sonum fluctuum ejus.
Turbabuntur gentes,
9. et timebunt, qui habitant terminos a signis tuis: exitus matutini et vespere delectabis.
10. Visitasti terram et inebriasti eam: multiplicasti locupletare eam.
Flumen Dei repletum est aquis: parasti cibum illorum, quoniam ita est præparatio ejus.
11. Rivos ejus inebria, multiplica genimina ejus: in stillicidiis ejus lætabitur germinans.
12. Benedices coronæ anni benignitatis tuæ: et campi tui replebuntur ubertate.
13. Pinguescent speciosa deserti, et exultatione colles accingentur.
14. Induti sunt arietes ovium, et valles abundabunt frumento: clamabunt, etenim hymnum dicent.

LXV.

1. In finem; canticum Psalmi resurrectionis.

Jubilate Deo, omnis terra,
2. psalmum dicite nomini ejus, date gloriam laudi ejus.
3. Dicite Deo: Quam terribilia sunt opera tua, Domine! in multitudine virtutis tuæ mentientur tibi inimici tui.
4. Omnis terra adoret te, et psallat tibi: psalmum dicat nomini tuo.
5. Venite, et videte opera Dei: terribilis in consiliis super filios hominum.
6. Qui convertit mare in aridam: in flumine pertransibunt pede: ibi lætabimur in ipso.
7. Qui dominatur in virtute sua in æternum, oculi ejus super gentes respiciunt: qui exasperant, non exaltentur in semetipsis.
8. Benedicite gentes Deum nostrum, et auditam facite vocem laudis ejus,
9. qui posuit animam meam ad vitam, et non dedit in commotionem pedes meos.
10. Quoniam probasti nos, Deus: igne nos examinasti, sicut examinatur argentum. (*Prov.* 17, 3.)
11. Induxisti nos in laqueum: posuisti tribulationes in dorso nostro:
12. imposuisti homines super capita nostra.
Transivimus per ignem et aquam, et eduxisti nos in refrigerium.
13. Introibo in domum tuam: in holocaustis reddam tibi vota mea,
14. quæ distinxerunt labia mea.
Et locutum est os meum in tribulatione mea.
15. Holocausta medullata offeram tibi cum incenso arietum: offeram tibi boves cum hircis.
16. Venite, audite, et narrabo, omnes, qui timetis Deum, quanta fecit animæ meæ.
17. Ad ipsum ore meo clamavi, et exaltavi sub lingua mea.
18. Iniquitatem si aspexi in corde meo, non exaudiet Dominus.
19. Propterea exaudivit Deus, et attendit voci deprecationis meæ.
20. Benedictus Deus, qui non amovit orationem meam, et misericordiam suam a me.

LXVI.

1. In finem; in hymnis, Psalmus cantici David.
2. Deus misereatur nostri, et benedicat nobis: illuminet vultum suum super nos, et misereatur nostri,
3. ut cognoscamus in terra viam tuam: in omnibus gentibus salutare tuum.
4. Confiteantur tibi populi, Deus: confiteantur tibi populi omnes.
5. Lætentur et exultent gentes: quoniam judicas populos in æquitate, et gentes in terra dirigis.
6. Confiteantur tibi populi, Deus: confiteantur tibi populi omnes:
7. terra dedit fructum suum.
Benedicat nos Deus, Deus noster.
8. Benedicat nos Deus: et metuant eum omnes fines terræ.

LXVII.

1. In finem; Psalmus cantici, ipsi David.
2. Exsurgat Deus, et dissipentur inimici ejus, et fugiant, qui oderunt eum, a facie ejus.
3. Sicut deficit fumus, deficiant: sicut fluit cera a facie ignis, sic pereant peccatores a facie Dei.
4. Et justi epulentur, et exultent in conspectu Dei, et delectentur in lætitia.
5. Cantate Deo, psalmum dicite nomini ejus, iter facite ei, qui ascendit super occasum: Dominus nomen illi.
Exultate in conspectu ejus, turbabuntur a facie ejus,
6. patris orphanorum, et judicis viduarum.
Deus in loco sancto suo:
7. Deus, qui inhabitare facit unius moris in domo:
qui educit vinctos in fortitudine, similiter eos, qui exasperant, qui habitant in sepulcris.
8. Deus, cum egredereris in conspectu populi tui, cum pertransires in deserto:
9. terra mota est, etenim cœli distillaverunt a facie Dei Sinai, a facie Dei Israel.

10. Pluviam voluntariam segregabis, Deus, hereditati tuæ: et infirmata est, tu vero perfecisti eam.
11. Animalia tua habitabunt in ea: parasti in dulcedine tua pauperi, Deus.
12. Dominus dabit verbum evangelizantibus virtute multa.
13. Rex virtutum dilecti dilecti: et speciei domus dividere spolia.
14. Si dormiatis inter medios cleros, pennæ columbæ deargentatæ, et posteriora dorsi ejus in pallore auri.
15. Dum discernit cœlestis reges super eam, nive dealbabuntur in Selmon:
16. mons Dei, mons pinguis.
Mons coagulatus, mons pinguis:
17. utquid suspicamini montes coagulatos?
Mons, in quo beneplacitum est Deo habitare in eo: etenim Dominus habitabit in finem.
18. Currus Dei decem millibus multiplex, millia lætantium: Dominus in eis in Sina in sancto.
19. Ascendisti in altum, cepisti captivitatem, accepisti dona in hominibus: (*Ephes.* 4, 8.)
etenim non credentes, inhabitare Dominum Deum.
20. Benedictus Dominus die quotidie: prosperum iter faciet nobis Deus salutarium nostrorum.
21. Deus noster, Deus salvos faciendi: et Domini, Domini exitus mortis.
22. Verumtamen Deus confringet capita inimicorum suorum: verticem capilli perambulantium in delictis suis.
23. Dixit Dominus: Ex Basan convertam, convertam in profundum maris,
24. ut intingatur pes tuus in sanguine: lingua canum tuorum ex inimicis, ab ipso.
25. Viderunt ingressus tuos, Deus, ingressus Dei mei, regis mei, qui est in sancto.
26. Prævenerunt principes conjuncti psallentibus, in medio juvencularum tympanistriarum.
27. In ecclesiis benedicite Deo Domino, de fontibus Israel.
28. Ibi Benjamin adolescentulus, in mentis excessu.
Principes Juda, duces eorum: principes Zabulon, principes Nephthali.
29. Manda Deus virtuti tuæ, confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis.
30. A templo tuo in Jerusalem tibi offerent reges munera.
31. Increpa feras arundinis: congregatio taurorum in vaccis populorum, ut excludant eos, qui probati sunt argento.
Dissipa gentes, quæ bella volunt:
32. venient legati ex Aegypto: Aethiopia præveniet manus ejus Deo.*
33. Regna terræ, cantate Deo: psallite Domino, psallite Deo,
34. qui ascendit super cœlum cœli, ad orientem. * (*Isai.* 19, 21.)
Ecce dabit voci suæ vocem virtutis:
35. date gloriam Deo super Israel: magnificentia ejus, et virtus ejus in nubibus.
36. Mirabilis Deus in sanctis suis, Deus Israel ipse dabit virtutem, et fortitudinem plebi suæ: benedictus Deus.

LXVIII.

1. In finem, pro iis, qui commutabuntur, David.
2. Salvum me fac, Deus, quoniam intraverunt aquæ usque ad animam meam.
3. Infixus sum in limo profundi: et non est substantia.
Veni in altitudinem maris, et tempestas demersit me.
4. Laboravi clamans, raucæ factæ sunt fauces meæ: defecerunt oculi mei, dum spero in Deum meum.
5. Multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui oderunt me gratis. (*Joan.* 15, 25.)
Confortati sunt, qui persecuti sunt me inimici mei injuste: quæ non rapui, nunc exsolvebam.
6. Deus, tu scis insipientiam meam, et delicta mea a te non sunt abscondita.
7. Non erubescant in me, qui ex-

spectant te, Domine, Domine virtutum.

Non confundantur super me, qui quærunt te, Deus Israel.

8. Quoniam propter te sustinui opprobrium, operuit confusio faciem meam.

9. Extraneus factus sum fratribus meis, et peregrinus filiis matris meæ:

10. quoniam zelus domus tuæ comedit me, et opprobria exprobrantium tibi, ceciderunt super me. (*Joan.* 2, 17. *Rom.* 15, 3.)

11. Et operui in jejunio animam meam: et factum est in opprobrium mihi.

12. Et posui vestimentum meum cilicium, et factus sum illis in parabolam.

13. Adversum me loquebantur, qui sedebant in porta: et in me psallebant, qui bibebant vinum.

14. Ego vero orationem meam ad te, Domine: tempus beneplaciti, Deus!

In multitudine misericordiæ tuæ exaudi me, in veritate salutis tuæ:

15. eripe me de luto, ut non infigar: libera me ab iis, qui oderunt me, et de profundis aquarum.

16. Non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum: neque urgeat super me puteus os suum.

17. Exaudi me, Domine, quoniam benigna est misericordia tua, secundum multitudinem miserationum tuarum respice in me.

18. Et ne avertas faciem tuam a puero tuo: quoniam tribulor, velociter exaudi me.

19. Intende animæ meæ, et libera eam: propter inimicos meos eripe me.

20. Tu scis improperium meum et confusionem meam, et reverentiam meam.

21. In conspectu tuo sunt omnes, qui tribulant me: improperium exspectavit cor meum, et miseriam.

Et sustinui, qui simul contristaretur, et non fuit: et qui consolaretur, et non inveni.* (*Mat.* 27, 48.)

22. Et dederunt in escam meam fel: et in siti mea potaverunt me aceto.*

23. Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum, et in retributiones et in scandalum. (*Rom.* 11, 9.)

24. Obscurentur oculi eorum, ne videant: et dorsum eorum semper incurva.

25. Effunde super eos iram tuam: et furor iræ tuæ comprehendat eos.

26. Fiat habitatio eorum deserta: et in tabernaculis eorum non sit, qui inhabitet. (*Act.* 1, 20.)

27. Quoniam, quem tu percussisti, persecuti sunt, et super dolorem vulnerum meorum addiderunt.

28. Appone iniquitatem super iniquitatem eorum: et non intrent in justitiam tuam.

29. Deleantur de libro viventium, et cum justis non scribantur.

30. Ego sum pauper et dolens: salus tua, Deus, suscepit me.

31. Laudabo nomen Dei cum cantico: et magnificabo eum in laude:

32. et placebit Deo super vitulum novellum, cornua producentem et ungulas.

33. Videant pauperes et lætentur: quærite Deum, et vivet anima vestra:

34. quoniam exaudivit pauperes Dominus, et vinctos suos non despexit.

35. Laudent illum cœli et terra, mare et omnia reptilia in eis,

36. quoniam Deus salvam faciet Sion, et ædificabuntur civitates Juda.

Et inhabitabunt ibi, et hereditate acquirent eam.

37. Et semen servorum ejus possidebit eam, et qui diligunt nomen ejus habitabunt in ea.

LXIX.

1. In finem, Psalmus David, in rememorationem, quod salvum fecerit eum Dominus.

2. Deus, in adjutorium meum intende: Domine, ad adjuvandum me festina.

3. Confundantur, et revereantur, qui quærunt animam meam:

4. avertantur retrorsum, et erubescant, qui volunt mihi mala:

avertantur statim erubescentes, qui dicunt mihi: Euge, euge.

5. Exultent et lætentur in te omnes, qui quærunt te, et dicant semper: Magnificetur Dominus: qui diligunt salutare tuum.
6. Ego vero egenus et pauper sum: Deus, adjuva me.
Adjutor meus et liberator meus es tu: Domine, ne moreris!

LXX.

1. Psalmus David, filiorum Jonadab, et priorum captivorum.
In te, Domine, speravi, non confundar in æternum:
2. in justitia tua libera me, et eripe me.
Inclina ad me aurem tuam, et salva me.
3. Esto mihi in Deum protectorem, et in locum munitum, ut salvum me facias:
quoniam firmamentum meum, et refugium meum es tu.
4. Deus meus, eripe me de manu peccatoris et de manu contra legem agentis et iniqui:
5. quoniam tu es patientia mea, Domine: Domine, spes mea a juventute mea.
6. In te confirmatus sum ex utero: de ventre matris meæ tu es protector meus.
In te cantatio mea semper:
7. tamquam prodigium factus sum multis, et tu adjutor fortis.
8. Repleatur os meum laude, ut cantem gloriam tuam: tota die magnitudinem tuam.
9. Ne projicias me in tempore senectutis, cum defecerit virtus mea: ne derelinquas me.
10. Quia dixerunt inimici mei mihi, et qui custodiebant animam meam, consilium fecerunt in unum,
11. dicentes: Deus dereliquit eum: persequimini, et comprehendite eum, quia non est, qui eripiat.
12. Deus, ne elongeris a me: Deus meus, in auxilium meum respice.
13. Confundantur, et deficiant detrahentes animæ meæ: operiantur confusione et pudore, qui quærunt mala mihi.
14. Ego autem semper sperabo, et adjiciam super omnem laudem tuam.
15. Os meum annuntiabit justitiam tuam, tota die salutare tuum.
16. Quoniam non cognovi litteraturam, introibo in potentias Domini: Domine, memorabor justitiæ tuæ solius.
17. Deus, docuisti me a juventute mea, et usque nunc pronuntiabo mirabilia tua.
18. Et usque in senectam et senium: Deus, ne derelinquas me,
donec annuntiem brachium tuum generationi omni, quæ ventura est.
Potentiam tuam
19. et justitiam tuam, Deus, usque in altissima, quæ fecisti magnalia: Deus, quis similis tibi?
20. Quantas ostendisti mihi tribulationes multas et malas: et conversus vivificasti me, et de abyssis terræ iterum reduxisti me:
21. multiplicasti magnificentiam tuam, et conversus consolatus es me.
22. Nam et ego confitebor tibi in vasis psalmi veritatem tuam: Deus, psallam tibi in cithara, sanctus Israel.
23. Exultabunt labia mea, cum cantavero tibi, et anima mea, quam redemisti.
24. Sed et lingua mea tota die meditabitur justitiam tuam, cum confusi et reveriti fuerint, qui quærunt mala mihi.

LXXI.

1. Psalmus. In Salomonem.
2. Deus, judicium tuum regi da, et justitiam tuam filio regis:
judicare populum tuum in justitia, et pauperes tuos in judicio.
3. Suscipiant montes pacem populo, et colles justitiam.
4. Judicabit pauperes populi, et salvos faciet filios pauperum, et humiliabit calumniatorem.
5. Et permanebit cum sole et ante lunam, in generatione et generationem.
6. Descendet sicut pluvia in vellus, et sicut stillicidia stillantia super terram.
7. Orietur in diebus ejus justitia, et abundantia pacis, donec auferatur luna.
8. Et dominabitur a mari usque

ad mare, et a flumine usque ad terminos orbis terrarum. (*Zach.* 9, 10.)
9. Coram illo procident Aethiopes, et inimici ejus terram lingent.
10. Reges Tharsis et insulæ munera offerent: reges Arabum et Saba dona adducent:
11. et adorabunt eum omnes reges terræ: omnes gentes servient ei:
12. quia liberabit pauperem a potente: et pauperem, cui non erat adjutor.
13. Parcet pauperi et inopi, et animas pauperum salvas faciet.
14. Ex usuris et iniquitate redimet animas eorum: et honorabile nomen eorum coram illo.
15. Et vivet, et dabitur ei de auro Arabiæ, et adorabunt de ipso semper: tota die benedicent ei.
16. Et erit firmamentum in terra in summis montium: superextolletur super Libanum fructus ejus, et florebunt de civitate sicut fœnum terræ.
17. Sit nomen ejus benedictum in sæcula: ante solem permanet nomen ejus.
Et benedicentur in ipso omnes tribus terræ: omnes gentes magnificabunt eum.
18. Benedictus Dominus Deus Israel, qui facit mirabilia solus:
19. et benedictum nomen majestatis ejus in æternum, et replebitur majestate ejus omnis terra: fiat, fiat.
20. Defecerunt laudes David, filii Jesse.

LXXII.

1. Psalmus Asaph.
Quam bonus, Israel, Deus his, qui recto sunt corde!
2. Mei autem pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei.
3. Quia zelavi super iniquos, pacem peccatorum videns:
4. quia non est respectus morti eorum, et firmamentum in plaga eorum.
5. In labore hominum non sunt, et cum hominibus non flagellabuntur:
6. ideo tenuit eos superbia, operti sunt iniquitate et impietate sua.
7. Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum: transierunt in affectum cordis.
8. Cogitaverunt, et locuti sunt nequitiam: iniquitatem in excelso locuti sunt.
9. Posuerunt in cœlum os suum, et lingua eorum transivit in terra.
10. Ideo convertetur populus meus hic: et dies pleni invenientur in eis.
11. Et dixerunt: Quomodo scit Deus, et si est scientia in excelso?
12. Ecce ipsi peccatores, et abundantes in sæculo, obtinuerunt divitias.
13. Et dixi: Ergo sine causa justificavi cor meum, et lavi inter innocentes manus meas:
14. et fui flagellatus tota die, et castigatio mea in matutinis.
15. Si dicebam: Narrabo sic: ecce nationem filiorum tuorum reprobavi.
16. Existimabam, ut cognoscerem hoc, labor est ante me:
17. donec intrem in Sanctuarium Dei, et intelligam in novissimis eorum.
18. Verumtamen propter dolos posuisti eis: dejecisti eos, dum allevarentur.
19. Quomodo facti sunt in desolationem, subito defecerunt: perierunt propter iniquitatem suam.
20. Velut somnium surgentium, Domine, in civitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges.
21. Quia inflammatum est cor meum, et renes mei commutati sunt:
22. et ego ad nihilum redactus sum, et nescivi.
23. Ut jumentum factus sum apud te: et ego semper tecum.
24. Tenuisti manum dexteram meam, et in voluntate tua deduxisti me, et cum gloria suscepisti me.
25. Quid enim mihi est in cœlo? et a te quid volui super terram?
26. Defecit caro mea, et cor meum: Deus cordis mei, et pars mea Deus in æternum.
27. Quia ecce, qui elongant se a te, peribunt: perdidisti omnes qui fornicantur abs te:
28. mihi autem adhærere Deo

bonum est: ponere in Domino Deo spem meam,
ut annuntiem omnes prædicationes tuas, in portis filiæ Sion.

LXXIII.

1. Intellectus Asaph.

Utquid Deus repulisti in finem: iratus est furor tuus super oves pascuæ tuæ?
2. Memor esto congregationis tuæ, quam possedisti ab initio.
Redemisti virgam hereditatis tuæ: mons Sion, in quo habitasti in eo.
3. Leva manus tuas in superbias eorum in finem: quanta malignatus est inimicus in sancto!
4. Et gloriati sunt, qui oderunt te, in medio solemnitatis tuæ.
Posuerunt signa sua, signa,
5. et non cognoverunt sicut in exitu super summum.
Quasi in silva lignorum securibus
6. exciderunt januas ejus in idipsum: in securi et ascia dejecerunt eam.
7. Incenderunt igni Sanctuarium tuum: in terra polluerunt tabernaculum nominis tui. (IV. *Reg.* 25, 9.)
8. Dixerunt in corde suo, cognatio eorum simul: Quiescere faciamus omnes dies festos Dei a terra.
9. Signa nostra non vidimus: jam non est propheta: et nos non cognoscet amplius?
10. Usquequo, Deus, improperabit inimicus: irritat adversarius nomen tuum in finem?
11. Utquid avertis manum tuam et dexteram tuam, de medio sinu tuo in finem?
12. Deus autem, rex noster ante sæcula, operatus est salutem in medio terræ.
13. Tu confirmasti in virtute tua mare, contribulasti capita draconum in aquis.
14. Tu confregisti capita draconis: dedisti eum escam populis Aethiopum.
15. Tu dirupisti fontes et torrentes: tu siccasti fluvios Ethan.
16. Tuus est dies, et tua est nox: tu fabricatus es auroram et solem.
17. Tu fecisti omnes terminos terræ: æstatem et ver, tu plasmasti ea.
18. Memor esto hujus: Inimicus improperavit Domino: et populus insipiens incitavit nomen tuum.
19. Ne tradas bestiis animas confitentes tibi, et animas pauperum tuorum ne obliviscaris in finem.
20. Respice in testamentum tuum, quia repleti sunt, qui obscurati sunt terræ domibus iniquitatum.
21. Ne avertatur humilis factus confusus: pauper et inops laudabunt nomen tuum.
22. Exurge, Deus, judica causam tuam: memor esto improperiorum tuorum, eorum quæ ab insipiente sunt tota die.
23. Ne obliviscaris voces inimicorum tuorum: superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper.

LXXIV.

1. In finem: Ne corrumpas, Psalmus cantici Asaph.

2. Confitebimur tibi, Deus: confitebimur, et invocabimus nomen tuum: narrabimus mirabilia tua.
3. Cum accepero tempus, ego justias judicabo.
4. Liquefacta est terra, et omnes, qui habitant in ea: ego confirmavi columnas ejus.
5. Dixi iniquis: Nolite inique agere: et delinquentibus: Nolite exaltare cornu:
6. nolite extollere in altum cornu vestrum: nolite loqui adversus Deum iniquitatem.
7. Quia neque ab oriente, neque ab occidente, neque a desertis montibus:
8. quoniam Deus judex est.
Hunc humiliat, et hunc exaltat:
9. quia calix in manu Domini vini meri plenus misto.
Et inclinavit ex hoc in hoc: verumtamen fæx ejus non est exinanita: bibent omnes peccatores terræ.
10. Ego autem annuntiabo in sæculum: cantabo Deo Jacob.
11. Et omnia cornua peccatorum confringam, et exaltabuntur cornua justi.

LXXV.

1. In finem; in laudibus, Psalmus Asaph. Canticum ad Assyrios.

2. Notus in Judæa Deus: in Israel magnum nomen ejus.

3. Et factus est in pace locus ejus: et habitatio ejus in Sion.

4. Ibi confregit potentias arcuum, scutum, gladium, et bellum.

5. Illuminans tu mirabiliter a montibus æternis:

6. turbati sunt omnes insipientes corde.

Dormierunt somnum suum, et nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis.

7. Ab increpatione tua, Deus Jacob, dormitaverunt, qui ascenderunt equos.

8. Tu terribilis es, et quis resistet tibi? ex tunc ira tua.

9. De cœlo auditum fecisti judicium: terra tremuit et quievit,

10. cum exsurgeret in judicium Deus, ut salvos faceret omnes mansuetos terræ.

11. Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi, et reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi.

12. Vovete et reddite Domino Deo vestro: omnes, qui in circuitu ejus, affertis munera.

Terribili,

13. et ei, qui aufert spiritum principum, terribili apud reges terræ.

LXXVI.

1. In finem; pro Idithun, Psalmus Asaph.

2. Voce mea ad Dominum clamavi: voce mea ad Deum, et intendit mihi.

3. In die tribulationis meæ Deum exquisivi, manibus meis nocte contra eum: et non sum deceptus.

Renuit consolari anima mea:

4. memor fui Dei, et delectatus sum, et exercitatus sum: et defecit spiritus meus.

5. Anticipaverunt vigilias oculi mei: turbatus sum, et non sum locutus.

6. Cogitavi dies antiquos, et annos æternos in mente habui.

7. Et meditatus sum nocte cum corde meo, et exercitabar, et scopebam spiritum meum.

8. Numquid in æternum projiciet Deus: aut non apponet, ut complacitior sit adhuc?

9. Aut in finem misericordiam suam abscindet, a generatione in generationem?

10. Aut obliviscetur misereri Deus? aut continebit in ira sua misericordias suas?

11. Et dixi: Nunc cœpi: hæc mutatio dexteræ Excelsi.

12. Memor fui operum Domini, quia memor ero ab initio mirabilium tuorum,

13. et meditabor in omnibus operibus tuis, et in adinventionibus tuis exercebor.

14. Deus in sancto via tua: quis Deus magnus sicut Deus noster?

15. Tu es Deus, qui facis mirabilia.

Notam fecisti in populis virtutem tuam:

16. redemisti in brachio tuo populum tuum, filios Jacob et Joseph.

17. Viderunt te aquæ, Deus, viderunt te aquæ, et timuerunt: et turbatæ sunt abyssi.

18. Multitudo sonitus aquarum: vocem dederunt nubes.

Etenim sagittæ tuæ transeunt:

19. vox tonitrui tui in terra.

Illuxerunt coruscationes tuæ orbi terræ: commota est et contremuit terra.

20. In mari via tua, et semitæ tuæ in aquis multis: et vestigia tua non cognoscentur.

21. Deduxisti sicut oves populum tuum, in manu Moysi et Aaron. (*Exod.* 14, 29.)

LXXVII.

Intellectus Asaph.

1. Attendite, popule meus, legem meam: inclinate aurem vestram in verba oris mei.

2. Aperiam in parabolis os meum: loquar propositiones ab initio. *

3. Quanta audivimus et cognovimus ea, et patres nostri narraverunt nobis. * (*Mat.* 13, 35.)

4. Non sunt occultata a filiis eorum in generatione altera:
Narrantes laudes Domini, et virtutes ejus, et mirabilia ejus, quæ fecit.
5. Et suscitavit testimonium in Jacob, et legem posuit in Israel.
Quanta mandavit patribus nostris nota facere ea filiis suis,
6. ut cognoscat generatio altera.
Filii, qui nascentur et exsurgent, et narrabunt filiis suis,
7. ut ponant in Deo spem suam, et non obliviscantur operum Dei, et mandata ejus exquirant.
8. Ne fiant, sicut patres eorum, generatio prava et exasperans.
Generatio, quæ non direxit cor suum, et non est creditus cum Deo spiritus ejus.
9. Filii Ephrem, intendentes et mittentes arcum, conversi sunt in die belli.
10. Non custodierunt testamentum Dei, et in lege ejus noluerunt ambulare.
11. Et obliti sunt benefactorum ejus, et mirabilium ejus, quæ ostendit eis.
12. Coram patribus eorum fecit mirabilia in terra Aegypti, in campo Taneos.
13. Interrupit mare, et perduxit eos, et statuit aquas quasi in utre. (*Exod.* 14, 22.)
14. Et deduxit eos in nube diei, et tota nocte in illuminatione ignis.
15. Interrupit petram in eremo, et adaquavit eos velut in abysso multa. (*Exod.* 17, 6. *Psal.* 104, 41.)
16. Et eduxit aquam de petra, et deduxit tamquam flumina aquas.
17. Et apposuerunt adhuc peccare ei: in iram excitaverunt Excelsum in inaquoso.
18. Et tentaverunt Deum in cordibus suis, ut peterent escas animabus suis.
19. Et male locuti sunt de Deo: dixerunt: Numquid poterit Deus parare mensam in deserto?
20. Quoniam percussit petram, et fluxerunt aquæ, et torrentes inundaverunt:
numquid et panem poterit dare, aut parare mensam populo suo?
21. Ideo audivit Dominus, et distulit: et ignis accensus est in Jacob, et ira ascendit in Israel, (*Num.* 11, 1.)
22. quia non crediderunt in Deo, nec speraverunt in salutari ejus.
23. Et mandavit nubibus desuper, et januas cœli aperuit.
24. Et pluit illis manna ad manducandum, et panem cœli dedit eis. (*Num.* 11, 7.)
25. Panem Angelorum manducavit homo: cibaria misit eis in abundantia. (*Joan.* 6, 31. I. *Cor.* 10, 3.)
26. Transtulit austrum de cœlo, et induxit in virtute sua africum. *
27. Et pluit super eos sicut pulverem carnes, et sicut arenam maris volatilia pennata. * (*Num.* 11, 31.)
28. Et ceciderunt in medio castrorum eorum, circa tabernacula eorum.
29. Et manducaverunt et saturati sunt nimis. Et desiderium eorum attulit eis:
30. non sunt fraudati a desiderio suo.
Adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum, (*Num.* 11, 33.)
31. et ira Dei ascendit super eos.
Et occidit pingues eorum, et electos Israel impedivit.
32. In omnibus his peccaverunt adhuc, et non crediderunt in mirabilibus ejus.
33. Et defecerunt in vanitate dies eorum, et anni eorum cum festinatione.
34. Cum occideret eos, quærebant eum, et revertebantur, et diluculo veniebant ad eum.
35. Et rememorati sunt, quia Deus adjutor est eorum, et Deus excelsus redemtor eorum est.
36. Et dilexerunt eum in ore suo et lingua sua mentiti sunt ei. (*Mat.* 15, 8.)
37. Cor autem eorum non erat rectum cum eo: nec fideles habiti sunt in testamento ejus.
38. Ipse autem est misericors, et propitius fiet peccatis eorum, et non disperdet eos.
Et abundavit, ut averteret iram suam, et non accendit omnem iram suam:

39. et recordatus est, quia caro sunt: spiritus vadens, et non rediens.
40. Quoties exacerbaverunt eum in deserto: in iram concitaverunt eum in inaquoso?
41. Et conversi sunt, et tentaverunt Deum, et sanctum Israel exacerbaverunt.
42. Non sunt recordati manus ejus die, qua redemit eos de manu tribulantis,
43. sicut posuit in Aegypto signa sua, et prodigia sua in campo Taneos.
44. Et convertit in sanguinem flumina eorum et imbres eorum, ne biberent. (*Exod.* 7, 20.)
45. Misit in eos cœnomyiam, et comedit eos: et ranam, et disperdidit eos. (*Exod.* 8, 6.)
46. Et dedit ærugini fructus eorum, et labores eorum locustæ. (*Exod.* 10, 15.)
47. Et occidit in grandine vineas eorum, et moros eorum in pruina. (*Exod.* 9, 25.)
48. Et tradidit grandini jumenta eorum, et possessionem eorum igni.
49. Misit in eos iram indignationis suæ, indignationem, et iram et tribulationem: immissiones per angelos malos.
50. Viam fecit semitæ iræ suæ, non pepercit a morte animabus eorum, et jumenta eorum in morte conclusit.
51. Et percussit omne primogenitum in terra Aegypti: primitias omnis laboris eorum in tabernaculis Cham. (*Exod.* 12, 29.)
52. Et abstulit sicut oves populum suum, et perduxit eos tamquam gregem in deserto.
53. Et deduxit eos in spe, et non timuerunt, et inimicos eorum operuit mare. (*Exod.* 14, 27.)
54. Et induxit eos in montem sanctificationis suæ, montem, quem acquisivit dextera ejus.
Et ejecit a facie eorum gentes, et sorte divisit eis terram in funiculo distributionis. (*Jos.* 13, 7.)
55. Et habitare fecit in tabernaculis eorum tribus Israel.
56. Et tentaverunt, et exacerbaverunt Deum excelsum, et testimonia ejus non custodierunt.
57. Et averterunt se, et non servaverunt pactum: quemadmodum patres eorum conversi sunt in arcum pravum.
58. In iram concitaverunt eum in collibus suis, et in sculptilibus suis ad æmulationem eum provocaverunt.
59. Audivit Deus, et sprevit, et ad nihilum redegit valde Israel.
60. Et repulit tabernaculum Silo, tabernaculum suum, ubi habitavit in hominibus. (I. *Reg.* 4, 4. *Jer.* 7, 12.)
61. Et tradidit in captivitatem virtutem eorum, et pulchritudinem eorum in manus inimici.
62. Et conclusit in gladio populum suum, et hereditatem suam sprevit.
63. Juvenes eorum comedit ignis, et virgines eorum non sunt lamentatæ.
64. Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt, et viduæ eorum non plorabantur.
65. Et excitatus est tamquam dormiens Dominus, tamquam potens crapulatus a vino.
66. Et percussit inimicos suos in posteriora: opprobrium sempiternum dedit illis. (I. *Reg.* 5, 6.)
67. Et repulit tabernaculum Joseph, et tribum Ephraim non elegit:
68. sed elegit tribum Juda, montem Sion, quem dilexit.
69. Et ædificavit sicut unicornium sanctificium suum in terra, quam fundavit in sæcula.
70. Et elegit David servum suum, et sustulit eum de gregibus ovium: de post fœtantes accepit eum,
71. pascere Jacob servum suum, et Israel hereditatem suam:
72. et pavit eos in innocentia cordis sui, et in intellectibus manuum suarum deduxit eos.

LXXVIII.

Psalmus Asaph.

1. Deus, venerunt gentes in hereditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum: posuerunt Jerusalem in pomorum custodiam.

2. Posuerunt morticina servorum tuorum, escas volatilibus cœli: carnes sanctorum tuorum bestiis terræ.
3. Effuderunt sanguinem eorum tamquam aquam in circuitu Jerusalem, et non erat, qui sepeliret.
4. Facti sumus opprobrium vicinis nostris: subsannatio et illusio his, qui in circuitu nostro sunt.
5. Usquequo, Domine, irasceris in finem: accendetur velut ignis zelus tuus?
6. Effunde iram tuam in gentes, quæ te non noverunt, et in regna, quæ nomen tuum non invocaverunt: (*Jer.* 10, 25.)
7. quia comederunt Jacob, et locum ejus desolaverunt.
8. Ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum: cito anticipent nos misericordiæ tuæ, quia pauperes facti sumus nimis. (*Isai.* 64, 9.)
9. Adjuva nos, Deus salutaris noster, et propter gloriam nominis tui, Domine, libera nos: et propitius esto peccatis nostris propter nomen tuum:
10. ne forte dicant in gentibus: Ubi est Deus eorum? et innotescat in nationibus coram oculis nostris.
Ultio sanguinis servorum tuorum, qui effusus est:
11. introeat in conspectu tuo gemitus compeditorum.
Secundum magnitudinem brachii tui, posside filios mortificatorum.
12. Et redde vicinis nostris septuplum in sinu eorum: improperium ipsorum, quod exprobraverunt tibi, Domine.
13. Nos autem, populus tuus et oves pascuæ tuæ, confitebimur tibi in sæculum:
in generationem et generationem annuntiabimus laudem tuam.

LXXIX.

1. In finem; pro iis, qui commutabuntur testimonium Asaph: Psalmus.
2. Qui regis Israel, intende: qui deducis velut ovem Joseph.
Qui sedes super Cherubim, manifestare
3. coram Ephraim, Benjamin et Manasse.
Excita potentiam tuam, et veni ut salvos facias nos.
4. Deus, converte nos, et ostende faciem tuam, et salvi erimus.
5. Domine Deus virtutum, quousque irasceris super orationem servi tui?
6. Cibabis nos pane lacrymarum: et potum dabis nobis in lacrymis in mensura?
7. Posuisti nos in contradictionem vicinis nostris, et inimici nostri subsannaverunt nos.
8. Deus virtutum, converte nos: et ostende faciem tuam, et salvi erimus.
9. Vineam de Aegypto transtulisti: ejecisti gentes, et plantasti eam.
10. Dux itineris fuisti in conspectu ejus: plantasti radices ejus, et implevit terram.
11. Operuit montes umbra ejus, et arbusta ejus cedros Dei.
12. Extendit palmites suos usque ad mare, et usque ad flumen propagines ejus.
13. Ut quid destruxisti maceriam ejus, et vindemiant eam omnes, qui prætergrediuntur viam?
14. Exterminavit eam aper de silva, et singularis ferus depastus est eam.
15. Deus virtutum, convertere: respice de cœlo, et vide, et visita vineam istam.
16. Et perfice eam, quam plantavit dextera tua, et super filium hominis, quem confirmasti tibi.
17. Incensa igni, et suffossa ab increpatione vultus tui peribunt.
18. Fiat manus tua super virum dexteræ tuæ; et super filium hominis, quem confirmasti tibi.
19. Et non discedimus a te: vivificabis nos, et nomen tuum invocabimus.
20. Domine Deus virtutum, converte nos, et ostende faciem tuam: et salvi erimus.

LXXX.

1. In finem: pro torcularibus, Psalmus ipsi Asaph.

2. Exultate Deo adjutori nostro: jubilate Deo Jacob.
3. Sumite psalmum, et date tympanum, psalterium jucundum cum cithara.
4. Buccinate in Neomenia tuba, in insigni die solemnitatis vestræ:
5. quia præceptum in Israel est, et judicium Deo Jacob.
6. Testimonium in Joseph posuit illud, cum exiret de terra Aegypti: linguam, quam non noverat, audivit.
7. Divertit ab oneribus dorsum ejus: manus ejus in cophino servierunt. * (*Num.* 20, 13.)
8. In tribulatione invocasti me, et liberavi te: exaudivi te in abscondito tempestatis: probavi te apud aquam contradictionis. *
9. Audi, populus meus et contestabor te: Israel si audieris me,
10. non erit in te deus recens, neque adorabis deum alienum. (*Exod.* 20, 3.)
11. Ego enim sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Aegypti: dilata os tuum, et implebo illud.
12. Et non audivit populus meus vocem meam, et Israel non intendit mihi.
13. Et dimisi eos secundum desideria cordis eorum: ibunt in adinventionibus suis. (*Act.* 14, 15.)
14. Si populus meus audisset me, Israel si in viis meis ambulasset:
15. pro nihilo forsitan inimicos eorum humiliassem, et super tribulantes eos misissem manum meam.
16. Inimici Domini mentiti sunt ei, et erit tempus eorum in sæcula.
17. Et cibavit eos ex adipe frumenti, et de petra, melle saturavit eos.

LXXXI.

Psalmus Asaph.

1. Deus stetit in synagoga deorum: in medio autem deos dijudicat.
2. Usquequo judicatis iniquitatem, et facies peccatorum sumitis?
3. Judicate egeno, et pupillo: humilem, et pauperem justificate.
4. Eripite pauperem, et egenum de manu peccatoris liberate. (*Prov.* 24, 11.)
5. Nescierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant: movebuntur omnia fundamenta terræ.
6. Ego dixi: Dii estis, et filii excelsi omnes. (*Joan.* 10, 34.)
7. Vos autem sicut homines moriemini, et sicut unus de principibus cadetis.
8. Surge, Deus, judica terram, quoniam tu hæreditabis in omnibus gentibus.

LXXXII.

1. Canticum Psalmi Asaph.
2. Deus, quis similis erit tibi? ne taceas, neque compescaris, Deus:
3. quoniam ecce inimici tui sonuerunt, et qui oderunt te, extulerunt caput.
4. Super populum tuum malignaverunt consilium, et cogitaverunt adversus sanctos tuos.
5. Dixerunt: Venite, et disperdamus eos de gente, et non memoretur nomen Israel ultra.
6. Quoniam cogitaverunt unanimiter: simul adversum te testamentum disposuerunt,
7. tabernacula Idumæorum et Ismaelitæ:
Moab, et Agareni:
8. Gebal, et Ammon, et Amalec: alienigenæ cum habitantibus Tyrum.
9. Etenim Assur venit cum illis: facti sunt in adjutorium filiis Lot.
10. Fac illis sicut Madian et Sisaræ: sicut Jabin in torrente Cison. (*Jud.* 7, 22. — 4, 15.)
11. Disperierunt in Endor, facti sunt ut stercus terræ.
12. Pone principes eorum sicut Oreb et Zeb, et Zebee et Salmana: (*Jud.* 7, 25. — 8, 21.)
omnes principes eorum,
13. qui dixerunt: Hereditate possideamus Sanctuarium Dei.
14. Deus meus, pone illos ut rotam, et sicut stipulam ante faciem venti.
15. Sicut ignis, qui comburit silvam, et sicut flamma comburens montes:
16. ita persequeris illos in tem-

pestate tua, et in ira tua turbabis eos.
17. Imple facies eorum ignominia, et quærent nomen tuum, Domine.
18. Erubescant, et conturbentur in sæculum sæculi, et confundantur, et pereant.
19. Et cognoscant, quia nomen tibi Dominus, tu solus Altissimus in omni terra.

LXXXIII.

1. In finem; pro torcularibus, filiis Core, Psalmus.
2. Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum:
3. concupiscit, et deficit anima mea in atria Domini.
Cor meum, et caro mea exultaverunt in Deum vivum.
4. Etenim passer invenit sibi domum, et turtur nidum sibi, ubi ponat pullos suos.
Altaria tua, Domine virtutum, rex meus, et Deus meus.
5. Beati, qui habitant in domo tua, Domine: in sæcula sæculorum laudabunt te.
6. Beatus vir, cujus est auxilium abs te: ascensiones in corde suo disposuit,
7. in valle lacrymarum, in loco, quem posuit.
8. Etenim benedictionem dabit legislator: ibunt de virtute in virtutem: videbitur Deus deorum in Sion.
9. Domine Deus virtutum, exaudi orationem meam: auribus percipe, Deus Jacob.
10. Protector noster aspice, Deus, et respice in faciem christi tui:
11. quia melior est dies una in atriis tuis super millia.
Elegi abjectus esse in domo Dei mei, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum.
12. Quia misericordiam et veritatem diligit Deus, gratiam et gloriam dabit Dominus.
13. Non privabit bonis eos, qui ambulant in innocentia: Domine virtutum, beatus homo, qui sperat in te.

LXXXIV.

1. In finem; filiis Core, Psalmus.
2. Benedixisti, Domine, terram tuam, avertisti captivitatem Jacob.
3. Remisisti iniquitatem plebis tuæ: operuisti omnia peccata eorum.
4. Mitigasti omnem iram tuam: avertisti ab ira indignationis tuæ.
5. Converte nos, Deus salutaris noster, et averte iram tuam a nobis.
6. Numquid in æternum irasceris nobis? aut extendes iram tuam a generatione in generationem?
7. Deus, tu conversus vivificabis nos, et plebs tua lætabitur in te.
8. Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam, et salutare tuum da nobis.
9. Audiam, quid loquatur in me Dominus Deus, quoniam loquetur pacem in plebem suam.
Et super sanctos suos et in eos qui convertuntur ad cor.
10. Verumtamen prope timentes eum salutare ipsius, ut inhabitet gloria in terra nostra.
11. Misericordia et veritas obviaverunt sibi: justitia et pax osculatæ sunt.
12. Veritas de terra orta est, et justitia de cœlo prospexit.
13. Etenim Dominus dabit benignitatem, et terra nostra dabit fructum suum.
14. Justitia ante eum ambulabit, et ponet in via gressus suos.

LXXXV.

Oratio ipsi David.

1. Inclina, Domine, aurem tuam, et exaudi me: quoniam inops et pauper sum ego.
2. Custodi animam meam, quoniam sanctus sum: salvum fac servum tuum, Deus meus, sperantem in te.
3. Miserere mei, Domine, quoniam ad te clamavi tota die:
4. lætifica animam servi tui, quoniam ad te, Domine, animam meam levavi. * (*Joel* 2, 13.)
5. Quoniam tu, Domine, suavis et mitis, et multæ misericordiæ omnibus invocantibus te. *
6. Auribus percipe, Domine, ora-

tionem meam, et intende voci deprecationis meæ.
7. In die tribulationis meæ clamavi ad te, quia exaudisti me.
8. Non est similis tui in diis, Domine, et non est secundum opera tua.
9. Omnes gentes, quascumque fecisti, venient, et adorabunt coram te, Domine: et glorificabunt nomen tuum.
10. Quoniam magnus es tu, et faciens mirabilia: tu es Deus solus.
11. Deduc me, Domine, in via tua, et ingrediar in veritate tua: lætetur cor meum, ut timeat nomen tuum.
12. Confitebor tibi, Domine Deus meus, in toto corde meo, et glorificabo nomen tuum in æternum:
13. quia misericordia tua magna est super me, et eruisti animam meam ex inferno inferiori.
14. Deus, iniqui insurrexerunt super me, et synagoga potentium quæsierunt animam meam, et non proposuerunt te in conspectu suo.
15. Et tu, Domine Deus miserator et misericors, patiens, et multæ misericordiæ, et verax,
16. respice in me, et miserere mei: da imperium tuum puero tuo, et salvum fac filium ancillæ tuæ.
17. Fac mecum signum in bonum, ut videant, qui oderunt me, et confundantur, quoniam tu, Domine, adjuvisti me, et consolatus es me.

LXXXVI.

Filiis Core, Psalmus cantici.

1. Fundamenta ejus in montibus sanctis:
2. diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Jacob.
3. Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei.
4. Memor ero Rahab et Babylonis, scientium me.
Ecce alienigenæ, et Tyrus, et populus Aethiopum, hi fuerunt illic.
5. Numquid Sion dicet: Homo, et homo natus est in ea: et ipse fundavit eam Altissimus?
6. Dominus narrabit in scripturis populorum et principum, horum, qui fuerunt in ea.
7. Sicut lætantium omnium habitatio est in te.

LXXXVII.

1. Canticum Psalmi, filiis Core, in finem pro Maheleth ad respondendum; intellectus Eman Ezrahitæ.
2. Domine Deus salutis meæ, in die clamavi, et nocte coram te.
3. Intret in conspectu tuo oratio mea: inclina aurem tuam ad precem meam:
4. quia repleta est malis anima mea, et vita mea inferno appropinquavit.
5. Aestimatus sum cum descendentibus in lacum: factus sum sicut homo sine adjutorio,
6. inter mortuos liber:
sicut vulnerati dormientes in sepulcris, quorum non es memor amplius: et ipsi de manu tua repulsi sunt.
7. Posuerunt me in lacu inferiori, in tenebrosis, et in umbra mortis.
8. Super me confirmatus est furor tuus, et omnes fluctus tuos induxisti super me.
9. Longe fecisti notos meos a me: posuerunt me abominationem sibi.
Traditus sum, et non egrediebar:
10. oculi mei languerunt præ inopia.
Clamavi ad te, Domine, tota die: expandi ad te manus meas.
11. Numquid mortuis facies mirabilia: aut medici suscitabunt, et confitebuntur tibi?
12. Numquid narrabit aliquis in sepulcro misericordiam tuam, et veritatem tuam in perditione?
13. Numquid cognoscentur in tenebris mirabilia tua, et justitia tua in terra oblivionis?
14. Et ego ad te, Domine clamavi, et mane oratio mea præveniet te.
15. Ut quid, Domine, repellis orationem meam: avertis faciem tuam a me?
16. Pauper sum ego, et in laboribus a juventute mea: exaltatus autem, humiliatus sum et conturbatus.
17. In me transierunt iræ tuæ, et terrores tui conturbaverunt me.
18. Circumdederunt me, sicut aqua, tota die: circumdederunt me simul.

19. Elongasti a me amicum et proximum, et notos meos a miseria.

LXXXVIII.

1. Intellectus Ethan Ezrahitae.
2. Misericordias Domini in æternum cantabo.
In generationem et generationem annuntiabo veritatem tuam in ore meo.
3. Quoniam dixisti: In æternum misericordia ædificabitur in cœlis: praeparabitur veritas tua in eis.
4. Disposui testamentum electis meis, juravi David servo meo: *
5. Usque in æternum praeparabo semen tuum.* (II. *Reg.* 7, 12.)
Et ædificabo in generationem et generationem sedem tuam.
6. Confitebuntur cœli mirabilia tua, Domine: etenim veritatem tuam in ecclesia sanctorum.
7. Quoniam quis in nubibus æquabitur Domino, similis erit Deo in filiis Dei?
8. Deus, qui glorificatur in consilio sanctorum: magnus et terribilis super omnes, qui in circuitu ejus sunt.
9. Domine Deus virtutum, quis similis tibi? potens es, Domine, et veritas tua in circuitu tuo.
10. Tu dominaris potestati maris: motum autem fluctuum ejus tu mitigas.
11. Tu humiliasti, sicut vulneratum, superbum: in brachio virtutis tuæ dispersisti inimicos tuos.
12. Tui sunt cœli, et tua est terra: orbem terræ et plenitudinem ejus tu fundasti:
13. aquilonem et mare tu creasti.
Thabor et Hermon in nomine tuo exultabunt:
14. tuum brachium cum potentia.
Firmetur manus tua, et exaltetur dextera tua:
15. justitia et judicium præparatio sedis tuæ.
Misericordia et veritas præcedent faciem tuam:
16. beatus populus, qui scit jubilationem.
Domine, in lumine vultus tui ambulabunt,
17. et in nomine tuo exultabunt tota die, et in justitia tua exaltabuntur.
18. Quoniam gloria virtutis eorum tu es, et in beneplacito tuo exaltabitur cornu nostrum,
19. quia Domini est assumtio nostra, et sancti Israel regis nostri.
20. Tunc locutus es in visione sanctis tuis, et dixisti: Posui adjutorium in potente, et exaltavi electum de plebe mea.
21. Inveni David servum meum: oleo sancto meo unxi eum. *
22. Manus enim mea auxiliabitur ei, et brachium meum confortabit eum.* (I. *Reg.* 16, 1.)
23. Nihil proficiet inimicus in eo, et filius iniquitatis non apponet nocere ei.
24. Et concidam a facie ipsius inimicos ejus, et odientes eum in fugam convertam.
25. Et veritas mea, et misericordia mea cum ipso, et in nomine meo exaltabitur cornu ejus.
26. Et ponam in mari manum ejus, et in fluminibus dexteram ejus.
27. Ipse invocabit me: Pater meus es tu, Deus meus, et susceptor salutis meæ. (II. *Reg.* 7, 14.)
28. Et ego primogenitum ponam illum excelsum præ regibus terræ.
29. In æternum servabo illi misericordiam meam, et testamentum meum fidele ipsi.
30. Et ponam in sæculum sæculi semen ejus, et thronum ejus sicut dies cœli.
31. Si autem dereliquerint filii ejus legem meam, et in judiciis meis non ambulaverint:
32. si justitias meas non custodierint:
33. visitabo in virga iniquitates eorum, et in verberibus peccata eorum.
34. Misericordiam autem meam non dispergam ab eo, neque nocebo in veritate mea:
35. neque profanabo testamentum meum, et quæ procedunt de labiis meis, non faciam irrita.
36. Semel juravi in sancto meo, si David mentiar:
37. semen ejus in æternum manebit.
38. Et thronus ejus sicut sol in

conspectu meo, et sicut luna perfecta in æternum, et testis in cœlo fidelis. (II. *Reg.* 7, 16.)
39. Tu vero repulisti et despexisti: distulisti christum tuum.
40. Evertisti testamentum servi tui, profanasti in terra sanctuarium ejus.
41. Destruxisti omnes sepes ejus: posuisti firmamentum ejus formidinem.
42. Diripuerunt eum omnes transeuntes viam: factus est opprobrium vicinis suis.
43. Exaltasti dexteram deprimentium eum: lætificasti omnes inimicos ejus.
44. Avertisti adjutorium gladii ejus, et non es auxiliatus ei in bello.
45. Destruxisti eum ab emundatione, et sedem ejus in terram collisisti.
46. Minorasti dies temporis ejus, perfudisti eum confusione.
47. Usquequo, Domine, avertis in finem: exardescet sicut ignis ira tua?
48. Memorare, quæ mea substantia: numquid enim vane constituisti omnes filios hominum?
49. Quis est homo, qui vivet, et non videbit mortem: eruet animam suam de manu inferi?
50. Ubi sunt misericordiæ tuæ antiquæ, Domine, sicut jurasti David in veritate tua?
51. Memor esto, Domine, opprobrii servorum tuorum (quod continui in sinu meo) multarum gentium:
52. quod exprobraverunt inimici tui, Domine, quod exprobraverunt commutationem christi tui.
53. Benedictus Dominus in æternum; fiat, fiat.

LXXXIX.

1. Oratio Moysi hominis Dei.

Domine, refugium factus es nobis, a generatione in generationem.
2. Priusquam montes fierent, aut formaretur terra et orbis: a sæculo et usque in sæculum tu es Deus.
3. Ne avertas hominem in humilitatem; et dixisti: Convertimini, filii hominum.
4. Quoniam mille anni ante oculos tuos, tamquam dies hesterna, quæ præteriit,
et custodia in nocte,
5. quæ pro nihilo habentur, eorum anni erunt. * (*Isai.* 40, 6.)
6. Mane sicut herba transeat, mane floreat, et transeat: vespere decidat, induret, et arescat. *
7. Quia defecimus in ira tua, et in furore tuo turbati sumus.
8. Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo: sæculum nostrum in illuminatione vultus tui.
9. Quoniam omnes dies nostri defecerunt, et in ira tua defecimus.
Anni nostri sicut aranea meditabuntur:
10. dies annorum nostrorum in ipsis, septuaginta anni. *
Si autem in potentatibus octoginta anni, et amplius eorum labor et dolor: * (*Eccli.* 18, 8.)
quoniam supervenit mansuetudo, et corripiemur.
11. Quis novit potestatem iræ tuæ, et præ timore tuo iram tuam
12. dinumerare?
Dexteram tuam sic notam fac, et eruditos corde in sapientia.
13. Convertere, Domine: usquequo? et deprecabilis esto super servos tuos.
14. Repleti sumus mane misericordia tua, et exultavimus, et delectati sumus omnibus diebus nostris.
15. Lætati sumus pro diebus, quibus nos humiliasti: annis quibus vidimus mala.
16. Respice in servos tuos et in opera tua, et dirige filios eorum.
17. Et sit splendor Domini Dei nostri super nos, et opera manuum nostrarum dirige super nos, et opus manuum nostrarum dirige.

XC.

Laus cantici David.

1. Qui habitat in adjutorio Altissimi in protectione Dei cœli commorabitur.
2. Dicet Domino: Susceptor meus es tu, et refugium meum, Deus meus: sperabo in eum:
3. quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium, et a verbo aspero.

4. Scapulis suis obumbrabit tibi, et sub pennis ejus sperabis.
5. Scuto circumdabit te veritas ejus: non timebis a timore nocturno:
6. a sagitta volante in die, a negotio perambulante in tenebris: ab incursu, et dæmonio meridiano.
7. Cadent a latere tuo mille, et decem millia a dexteris tuis: ad te autem non appropinquabit.
8 Verumtamen oculis tuis considerabis, et retributionem peccatorum videbis.
9. Quoniam tu es, Domine, spes mea: Altissimum posuisti refugium tuum.
10. Non accedet ad te malum, et flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.
11. Quoniam Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis. (*Mat.* 4, 6.)
12. In manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.
13. Super aspidem et basiliscum ambulabis, et conculcabis leonem et draconem.
14. Quoniam in me speravit, liberabo eum: protegam eum, quoniam cognovit nomen meum.
15. Clamabit ad me, et ego exaudiam eum: cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, et glorificabo eum.
16. Longitudine dierum replebo eum, et ostendam illi salutare meum.

XCI.

1. Psalmus cantici, in die sabbati.
2. Bonum est confiteri Domino, et psallere nomini tuo, Altissime:
3. ad annuntiandum mane misericordiam tuam, et veritatem tuam per noctem:
4. in decachordo, psalterio, cum cantico, in cithara.
5. Quia delectasti me, Domine, in factura tua, et in operibus manuum tuarum exultabo.
6. Quam magnificata sunt opera tua, Domine! nimis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ.
7. Vir insipiens non cognoscet, et stultus non intelliget hæc.
8. Cum exorti fuerint peccatores sicut fœnum, et apparuerint omnes, qui operantur iniquitatem,
ut intereant in sæculum sæculi:
9. tu autem Altissimus in æternum, Domine.
10. Quoniam ecce inimici tui, Domine, quoniam ecce inimici tui peribunt, et dispergentur omnes, qui operantur iniquitatem.
11. Et exaltabitur sicut unicornis cornu meum, et senectus mea in misericordia uberi.
12. Et despexit oculus meus inimicos meos, et in insurgentibus in me malignantibus audiet auris mea.
13. Justus, ut palma florebit; sicut cedrus Libani multiplicabitur.
14. Plantati in domo Domini, in atriis domus Dei nostri florebunt.
15. Adhuc multiplicabuntur in senecta uberi, et bene patientes erunt,
16. ut annuntient:
quoniam rectus Dominus Deus noster, et non est iniquitas in eo.

XCII.

Laus cantici ipsi David;
in die ante sabbatum, quando fundata est terra.

1. Dominus regnavit, decorem indutus est: indutus est Dominus fortitudinem, et præcinxit se.
Etenim firmavit orbem terræ, qui non commovebitur.
2. Parata sedes tua ex tunc: a sæculo tu es:
3. Elevaverunt flumina, Domine, elevaverunt flumina vocem suam.
Elevaverunt flumina fluctus suos
4. a vocibus aquarum multarum.
Mirabiles elationes maris: mirabilis in altis Dominus.
5. Testimonia tua credibilia facta sunt nimis: domum tuam decet sanctitudo, Domine, in longitudinem dierum.

CXIII.

Psalmus, ipsi David; quarta sabbati.

1. Deus ultionum Dominus: Deus ultionum libere egit.
2. Exaltare, qui judicas terram: redde retributionem superbis.

3. Usquequo peccatores, Domine: usquequo peccatores gloriabuntur:
4. effabuntur, et loquentur iniquitatem: loquentur omnes, qui operantur injustitiam?
5. Populum tuum, Domine, humiliaverunt, et hereditatem tuam vexaverunt.
6. Viduam, et advenam interfecerunt, et pupillos occiderunt.
7. Et dixerunt: Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Jacob.
8. Intelligite, insipientes in populo: et stulti, aliquando sapite.
9. Qui plantavit aurem, non audiet? aut qui finxit oculum, non considerat?
10. Qui corripit gentes, non arguet: qui docet hominem scientiam?
11. Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt.
12. Beatus homo, quem tu erudieris, Domine, et de lege tua docueris eum.
13. Ut mitiges ei a diebus malis, donec fodiatur peccatori fovea.
14. Quia non repellet Dominus plebem suam, et hereditatem suam non derelinquet.
15. Quoadusque justitia convertatur in judicium, et qui juxta illam omnes qui recto sunt corde.
16. Quis consurget mihi adversus malignantes? aut quis stabit mecum adversus operantes iniquitatem?
17. Nisi quia Dominus adjuvit me, paulo minus habitasset in inferno anima mea.
18. Si dicebam: Motus est pes meus, misericordia tua, Domine, adjuvabat me.
19. Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo: consolationes tuæ lætificaverunt animam meam.
20. Numquid adhæret tibi sedes iniquitatis: qui fingis laborem in præcepto?
21. Captabunt in animam justi, et sanguinem innocentem condemnabunt.
22. Et factus est mihi Dominus in refugium, et Deus meus in adjutorium spei meæ.
23. Et reddet illis iniquitatem ipsorum, et in malitia eorum disperdet eos: disperdet illos Dominus Deus noster.

XCIV.

Laus cantici, ipsi David.

1. Venite, exultemus Domino: jubilemus Deo salutari nostro:
2. præoccupemus faciem ejus in confessione, et in psalmis jubilemus ei:
3. quoniam Deus magnus Dominus, et rex magnus super omnes deos.
4. Quia in manu ejus sunt omnes fines terræ, et altitudines montium ipsius sunt.
5. Quoniam ipsius est mare, et ipse fecit illud, et siccam manus ejus formaverunt.
6. Venite, adoremus, et procidamus, et ploremus ante Dominum, qui fecit nos.
7. Quia ipse est Dominus Deus noster, et nos populus pascuæ ejus, et oves manus ejus. * (*Hebr.* 3, 7.)
8. Hodie, si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra: *
9. sicut in irritatione secundum diem tentationis in deserto: ubi tentaverunt me patres vestri, probaverunt me, et viderunt opera mea.
10. Quadraginta annis offensus fui generationi illi, et dixi: Semper hi errant corde. (*Num.* 14, 34.)
11. Et isti non cognoverunt vias meas, ut juravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam. (*Hebr.* 4, 3.)

XCV.

Canticum, ipsi David, quando domus ædificabatur post captivitatem. (I. *Par.* 16.)

1. Cantate Domino canticum novum: cantate Domino omnis terra.
2. Cantate Domino, et benedicite nomini ejus: annuntiate de die in diem salutare ejus.
3. Annuntiate inter gentes gloriam ejus, in omnibus populis mirabilia ejus.
4. Quoniam magnus Dominus et laudabilis nimis, terribilis est super omnes deos. (*Eccli.* 43, 31.)
5. Quoniam omnes dii gentium dæmonia: Dominus autem cœlos fecit.

6. Confessio, et pulchritudo in conspectu ejus: sanctimonia, et magnificentia in sanctificatione ejus.
7. Afferte Domino patriæ gentium, afferte Domino gloriam et honorem:
8. afferte Domino gloriam nomini ejus.
Tollite hostias, et introite in atria ejus:
9. adorate Dominum in atrio sancto ejus.
Commoveatur a facie ejus universa terra:
10. dicite in gentibus, quia Dominus regnavit.
Etenim correxit orbem terræ, qui non commovebitur: judicabit populos in æquitate.
11. Lætentur cœli, et exultet terra: commoveatur mare, et plenitudo ejus: (*Isai.* 49, 13.)
12. gaudebunt campi, et omnia, quæ in eis sunt.
Tunc exultabunt omnia ligna silvarum
13. a facie Domini, quia venit: quoniam venit judicare terram.
Judicabit orbem terræ in æquitate, et populos in veritate sua.

XCVI.

1. Huic David, quando terra ejus restituta est.

Dominus regnavit: exultet terra, lætentur insulæ multæ.
2. Nubes et caligo in circuitu ejus: justitia et judicium correctio sedis ejus.
3. Ignis ante ipsum præcedet, et inflammabit in circuitu inimicos ejus.
4. Illuxerunt fulgura ejus orbi terræ: vidit, et commota est terra.
5. Montes, sicut cera fluxerunt a facie Domini: a facie Domini omnis terra.
6. Annuntiaverunt cœli justitiam ejus, et viderunt omnes populi gloriam ejus.
7. Confundantur omnes, qui adorant sculptilia, et qui gloriantur in simulacris suis. (*Lev.* 26, 1.)
Adorate eum omnes Angeli ejus: (*Hebr.* 1, 6.)
8. audivit, et lætata est Sion.
Et exultaverunt filiæ Judæ propter judicia tua, Domine:
9. quoniam tu Dominus altissimus super omnem terram: nimis exaltatus es super omnes deos.
10. Qui diligitis Dominum, odite malum: custodit Dominus animas sanctorum suorum, de manu peccatoris liberabit eos. (*Amos* 5, 15.)
11. Lux orta est justo, et rectis corde lætitia.
12. Lætamini justi in Domino, et confitemini memoriæ sanctificationis ejus.

XCVII.

1. Psalmus, ipsi David.

Cantate Domino canticum novum, quia mirabilia fecit.
Salvavit sibi dextera ejus, et brachium sanctum ejus.
2. Notum fecit Dominus salutare suum: in conspectu gentium revelavit justitiam suam.
3. Recordatus est misericordiæ suæ, et veritatis suæ domui Israel. *
Viderunt omnes termini terræ salutare Dei nostri. * (*Isai.* 52, 10.)
4. Jubilate Deo omnis terra: cantate, et exultate, et psallite.
5. Psallite Domino in cithara, in cithara et voce psalmi,
6. in tubis ductilibus, et voce tubæ corneæ.
Jubilate in conspectu regis Domini:
7. moveatur mare, et plenitudo ejus: orbis terrarum, et qui habitant in eo.
8. Flumina plaudent manu, simul montes exultabunt
9. a conspectu Domini: quoniam venit judicare terram.
Judicabit orbem terrarum in justitia, et populos in æquitate.

XCVIII.

1. Psalmus ipsi David.

Dominus regnavit, irascantur populi: qui sedet super Cherubim, moveatur terra.
2. Dominus in Sion magnus, et excelsus super omnes populos.
3. Confiteantur nomini tuo magno, quoniam terribile, et sanctum est,
4. et honor regis judicium diligit.

Tu parasti directiones: judicium et justitiam in Jacob tu fecisti.
5. Exaltate Dominum Deum nostrum, et adorate scabellum pedum ejus, quoniam sanctum est.
6. Moyses et Aaron in sacerdotibus ejus, et Samuel inter eos, qui invocant nomen ejus.
Invocabant Dominum, et ipse exaudiebat eos:
7. in columna nubis loquebatur ad eos. Custodiebant testimonia ejus et præceptum, quod dedit illis.
8. Domine Deus noster, tu exaudiebas eos: Deus, tu propitius fuisti eis, et ulciscens in omnes adinventiones eorum.
9. Exaltate Dominum Deum nostrum, et adorate in monte sancto ejus: quoniam sanctus Dominus Deus noster.

XCIX.

1. Psalmus, in confessione.

2. Jubilate Deo omnis terra: servite Domino in lætitia.
Introite in conspectu ejus, in exultatione.
3. Scitote, quoniam Dominus ipse est Deus: ipse fecit nos, et non ipsi nos.
Populus ejus, et oves pascuæ ejus:
4. introite portas ejus in confessione, atria ejus in hymnis: confitemini illi.
Laudate nomen ejus,
5. quoniam suavis est Dominus: in æternum misericordia ejus, et usque in generationem et generationem veritas ejus.

C.

1. Psalmus, ipsi David.

Misericordiam et judicium cantabo tibi, Domine: psallam,
2. et intelligam in via immaculata, quando venies ad me.
Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ.
3. Non proponebam ante oculos meos rem injustam: facientes prævaricationes odivi. Non adhæsit mihi
4. cor pravum: declinantem a me malignum non cognoscebam.
5. Detrahentem secreto proximo suo, hunc persequebar.
Superbo oculo et insatiabili corde, cum hoc non edebam.
6. Oculi mei ad fideles terræ, ut sedeant mecum: ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat.
7. Non habitabit in medio domus meæ, qui facit superbiam: qui loquitur iniqua, non direxit in conspectu oculorum meorum.
8. In matutino interficiebam omnes peccatores terræ, ut disperderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem.

CI.

1. Oratio pauperis, cum anxius fuerit, et in conspectu Domini effuderit precem suam.

2. Domine, exaudi orationem meam, et clamor meus ad te veniat.
3. Non avertas faciem tuam a me: in quacumque die tribulor, inclina ad me aurem tuam.
In quacumque die invocavero te, velociter exaudi me.
4. Quia defecerunt, sicut fumus, dies mei, et ossa mea sicut cremium aruerunt.
5. Percussus sum ut fœnum, et aruit cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum.
6. A voce gemitus mei adhæsit os meum carni meæ.
7. Similis factus sum pellicano solitudinis: factus sum sicut nycticorax in domicilio.
8. Vigilavi, et factus sum sicut passer solitarius in tecto.
9. Tota die exprobrabant mihi inimici mei, et qui laudabant me, adversum me jurabant.
10. Quia cinerem tamquam panem manducabam, et potum meum cum fletu miscebam,
11. a facie iræ et indignationis tuæ, quia elevans allisisti me.
12. Dies mei sicut umbra declinaverunt, et ego sicut fœnum arui.
13. Tu autem, Domine, in æternum permanes, et memoriale tuum in generationem et generationem.
14. Tu exsurgens misereberis Sion,

quia tempus miserendi ejus, quia venit tempus.
15. Quoniam placuerunt servis tuis lapides ejus, et terræ ejus miserebuntur.
16. Et timebunt gentes nomen tuum, Domine, et omnes reges terræ gloriam tuam.
17. Quia ædificavit Dominus Sion, et videbitur in gloria sua.
18. Respexit in orationem humilium, et non sprevit precem eorum.
19. Scribantur hæc in generatione altera, et populus, qui creabitur, laudabit Dominum.
20. Quia prospexit de excelso sancto suo, Dominus de cœlo in terram aspexit:
21. ut audiret gemitus compeditorum, ut solveret filios interemtorum:
22. ut annuntient in Sion nomen Domini, et laudem ejus in Jerusalem,
23. in conveniendo populos in unum, et reges, ut serviant Domino.
24. Respondit ei in via virtutis suæ: Paucitatem dierum meorum nuntia mihi,
25. ne revoces me in dimidio dierum meorum: in generationem et generationem anni tui.
26. Initio tu, Domine, terram fundasti, et opera manuum tuarum sunt cœli.
27. Ipsi peribunt, tu autem permanes: et omnes sicut vestimentum veterascent.
Et sicut opertorium mutabis eos, et mutabuntur:
28. tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient.
29. Filii servorum tuorum habitabunt, et semen eorum in sæculum dirigetur.

CII.

1. Ipsi David.

Benedic, anima mea, Domino, et omnia, quæ intra me sunt, nomini sancto ejus.
2. Benedic, anima mea, Domino, et noli oblivisci omnes retributiones ejus:
3. qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas.
4. Qui redimit de interitu vitam tuam, qui coronat te in misericordia et miserationibus.
5. Qui replet in bonis desiderium tuum: renovabitur ut aquilæ juventus tua.
6. Faciens misericordias Dominus, et judicium omnibus injuriam patientibus.
7. Notas fecit vias suas Moysi, filiis Israel voluntates suas.
8. Miserator, et misericors Dominus, longanimis, et multum misericors. (*Ex.* 34, 6.)
9. Non in perpetuum irascetur, neque in æternum comminabitur.
10. Non secundum peccata nostra fecit nobis, neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis.
11. Quoniam secundum altitudinem cœli a terra, corroboravit misericordiam suam super timentes se.
12. Quantum distat ortus ab occidente, longe fecit a nobis iniquitates nostras.
13. Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se;
14. quoniam ipse cognovit figmentum nostrum.
Recordatus est, quoniam pulvis sumus: (I. *Petr.* 1, 42.)
15. homo, sicut fœnum dies ejus, tamquam flos agri sic efflorebit.
16. Quoniam spiritus pertransibit in illo, et non subsistet, et non cognoscet amplius locum suum.
17. Misericordia autem Domini ab æterno, et usque in æternum super timentes eum.
Et justitia illius in filios filiorum,
18. his qui servant testamentum ejus:
et memores sunt mandatorum ipsius, ad faciendum ea.
19. Dominus in cœlo paravit sedem suam, et regnum ipsius omnibus dominabitur.
20. Benedicite Domino omnes Angeli ejus, potentes virtute, facientes verbum illius, ad audiendam vocem sermonum ejus.
21. Benedicite Domino omnes vir-

tutes ejus, ministri ejus, qui facitis voluntatem ejus.
22. Benedicite Domino omnia opera ejus: in omni loco dominationis ejus, benedic anima mea Domino.

CIII.

1. ipsi David.

Benedic, anima mea, Domino: Domine Deus meus, magnificatus es vehementer.
Confessionem et decorem induisti,
2. amictus lumine sicut vestimento: extendens cœlum sicut pellem:
3. qui tegis aquis superiora ejus. Qui ponis nubem ascensum tuum, qui ambulas super pennas ventorum.
4. Qui facis angelos tuos, spiritus, et ministros tuos ignem urentem. *
5. Qui fundasti terram super stabilitatem suam: non inclinabitur in sæculum sæculi. * (*Hebr.* 1, 7.)
6. Abyssus, sicut vestimentum, amictus ejus: super montes stabunt aquæ.
7. Ab increpatione tua fugient: a voce tonitrui tui formidabunt.
8. Ascendunt montes, et descendunt campi in locum, quem fundasti eis.
9. Terminum posuisti, quem non transgredientur, neque convertentur operire terram.
10. Qui emittis fontes in convallibus: inter medium montium pertransibunt aquæ.
11. Potabunt omnes bestiæ agri: exspectabunt onagri in siti sua.
12. Super ea volucres cœli habitabunt, de medio petrarum dabunt voces.
13. Rigans montes de superioribus suis: de fructu operum tuorum satiabitur terra:
14. producens fœnum jumentis, et herbam servituti hominum,
ut educas panem de terra,
15. et vinum lætificet cor hominis: ut exhilaret faciem in oleo, et panis cor hominis confirmet.
16. Saturabuntur ligna campi, et cedri Libani, quas plantavit:
17. illic passeres nidificabunt.
Herodii domus dux est eorum:
18. montes excelsi cervis: petra refugium herinaciis.
19. Fecit lunam in tempora: sol cognovit occasum suum.
20. Posuisti tenebras, et facta est nox: in ipsa pertransibunt omnes bestiæ silvæ.
21. Catuli leonum rugientes, ut rapiant, et quærant a Deo escam sibi.
22. Ortus est sol, et congregati sunt, et in cubilibus suis collocabuntur.
23. Exibit homo ad opus suum, et ad operationem suam usque ad vesperum.
24. Quam magnificata sunt opera tua, Domine! omnia in sapientia fecisti: impleta est terra possessione tua.
25. Hoc mare magnum, et spatiosum manibus: illic reptilia, quorum non est numerus.
Animalia pusilla cum magnis:
26. illic naves pertransibunt.
Draco iste, quem formasti ad illudendum ei:
27. omnia a te exspectant, ut des illis escam in tempore.
28. Dante te illis, colligent: aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate.
29. Avertente autem te faciem, turbabuntur: auferes spiritum eorum, et deficient, et in pulverem suum revertentur.
30. Emittes spiritum tuum, et creabuntur; et renovabis faciem terræ.
31. Sit gloria Domini in sæculum: lætabitur Dominus in operibus suis:
32. qui respicit terram, et facit eam tremere: qui tangit montes, et fumigant. * (*Psal.* 145, 2.)
33. Cantabo Domino in vita mea, psallam Deo meo, quamdiu sum. *
34. Jucundum sit ei eloquium meum: ego vero delectabor in Domino.
35. Deficiant peccatores a terra, et iniqui ita, ut non sint: benedic, anima mea, Domino.

CIV.

Alleluja.

1. Confitemini Domino, et invocate nomen ejus: annuntiate inter gentes

opera ejus. (I. *Par.* 16, 8. *Isai.* 12, 4.)
2. Cantate ei, et psallite ei: narrate omnia mirabilia ejus.
3. Laudamini in nomine sancto ejus: lætetur cor quærentium Dominum.
4. Quærite Dominum, et confirmamini: quærite faciem ejus semper.
5. Mementote mirabilium ejus, quæ fecit: prodigia ejus, judicia oris ejus.
6. Semen Abraham, servi ejus: filii Jacob electi ejus.
7. Ipse Dominus Deus noster: in universa terra judicia ejus.
8. Memor fuit in sæculum testamenti sui, verbi, quod mandavit in mille generationes:
9. quod disposuit ad Abraham, et juramenti sui ad Isaac: (*Gen.* 22, 16.)
10. et statuit illud Jacob in præceptum, et Israel in testamentum æternum,
11. dicens: Tibi dabo terram Chanaan, funiculum hereditatis vestræ.
12. Cum essent numero brevi, paucissimi et incolæ ejus,
13. et pertransierunt de gente in gentem, et de regno ad populum alterum.
14. Non reliquit hominem nocere eis, et corripuit pro eis reges.
15. Nolite tangere christos meos, et in prophetis meis nolite malignari. (I. *Par.* 16, 22.)
16. Et vocavit famem super terram, et omne firmamentum panis contrivit. * (*Gen.* 37, 36.)
17. Misit ante eos virum: in servum venundatus est Joseph. *
18. Humiliaverunt in compedibus pedes ejus, ferrum pertransiit animam ejus,
19. donec veniret verbum ejus. Eloquium Domini inflammavit eum:
20. misit rex, et solvit eum: princeps populorum, et dimisit eum.
21. Constituit eum dominum domus suæ, et principem omnis possessionis suæ, (*Gen.* 41, 14.)
22. ut erudiret principes ejus sicut semetipsum, et senes ejus prudentiam doceret. * (*Gen.* 46, 6.)
23. Et intravit Israel in Aegyptum, et Jacob accola fuit in terra Cham. *
24. Et auxit populum suum vehementer, et firmavit eum super inimicos ejus. (*Exod.* 1, 7.)
25. Convertit cor eorum, ut odirent populum ejus, et dolum facerent in servos ejus. * (*Exod.* 3, 10.)
26. Misit Moysen servum suum: Aaron, quem elegit ipsum. *
27. Posuit in eis verba signorum suorum et prodigiorum in terra Cham. (*Exod.* 7, 10.)
28. Misit tenebras, et obscuravit, et non exacerbavit sermones suos. (*Exod.* 10, 21.)
29. Convertit aquas eorum in sanguinem, et occidit pisces eorum.
30. Edidit terra eorum ranas in penetralibus regum ipsorum.
31. Dixit, et venit cœnomyia, et scinipbes in omnibus finibus eorum.
32. Posuit pluvias eorum grandinem: ignem comburentem in terra ipsorum.
33. Et percussit vineas eorum, et ficulneas eorum, et contrivit lignum finium eorum.
34. Dixit, et venit locusta, et bruchus, cujus non erat numerus:
35. et comedit omne fœnum in terra eorum, et comedit omnem fructum terræ eorum.
36. Et percussit omne primogenitum in terra eorum, primitias omnis laboris eorum. (*Exod.* 12, 29.)
37. Et eduxit eos cum argento et auro, et non erat in tribubus eorum infirmus. (*Exod.* 12, 35.)
38. Lætata est Aegyptus in profectione eorum, quia incubuit timor eorum super eos.
39. Expandit nubem in protectionem eorum, et ignem, ut luceret eis per noctem. (*Psal.* 77, 14.)
40. Petierunt, et venit coturnix, et pane cœli saturavit eos. (*Exod.* 16, 13.)
41. Dirupit petram, et fluxerunt aquæ: abierunt in sicco flumina: (*Num.* 20, 11.)
42. quoniam memor fuit verbi sancti sui, quod habuit ad Abraham puerum suum. (*Gen.* 17, 7.)
43. Et eduxit populum suum in exultatione, et electos suos in lætitia.

44. Et dedit illis regiones gentium, et labores populorum possederunt,
45. ut custodiant justificationes ejus, et legem ejus requirant.

CV.

Alleluja.

1. Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia ejus. (*Judith* 13, 21. *Psal.* 106, 1.)
2. Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes ejus?
3. Beati, qui custodiunt judicium, et faciunt justitiam in omni tempore.
4. Memento nostri, Domine, in beneplacito populi tui: visita nos in salutari tuo:
5. ad videndum in bonitate electorum tuorum, ad lætandum in lætitia gentis tuæ, ut lauderis cum hereditate tua.
6. Peccavimus cum patribus nostris: injuste egimus, iniquitatem fecimus. (*Judith* 7, 19.)
7. Patres nostri in Aegypto non intellexerunt mirabilia tua, non fuerunt memores multitudinis misericordiæ tuæ.
Et irritaverunt ascendentes in mare, Mare rubrum.
8. Et salvavit eos propter nomen suum, ut notam faceret potentiam suam.
9. Et increpuit Mare rubrum, et exsiccatum est, et deduxit eos in abyssis sicut in deserto. (*Exod.* 14, 21.)
10. Et salvavit eos de manu odientium, et redemit eos de manu inimici.
11. Et operuit aqua tribulantes eos: unus ex eis non remansit.
12. Et crediderunt verbis ejus, et laudaverunt laudem ejus.
13. Cito fecerunt, obliti sunt operum ejus, et non sustinuerunt consilium ejus.
14. Et concupierunt concupiscentiam in deserto, et tentaverunt Deum in inaquoso. (*Exod.* 17, 2.)
15. Et dedit eis petitionem ipsorum, et misit saturitatem in animas eorum. (*Num.* 11, 31.)
16. Et irritaverunt Moysen in castris: Aaron, sanctum Domini.
17. Aperta est terra, et deglutivit Dathan, et operuit super congregationem Abiron. (*Num.* 16, 32.)
18. Et exarsit ignis in synagoga eorum: flamma combussit peccatores. * (*Exod.* 32, 4.)
19. Et fecerunt vitulum in Horeb, et adoraverunt sculptile. *
20. Et mutaverunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fœnum.
21. Obliti sunt Deum, qui salvavit eos, qui fecit magnalia in Aegypto,
22. mirabilia in terra Cham, terribilia in Mari rubro.
23. Et dixit, ut disperderet eos, si non Moyses electus ejus stetisset in confractione in conspectu ejus, *
ut averteret iram ejus, ne disperderet eos: * (*Exod.* 32, 10.)
24. et pro nihilo habuerunt terram desiderabilem:
non crediderunt verbo ejus,
25. et murmuraverunt in tabernaculis suis: non exaudierunt vocem Domini.
26. Et elevavit manum suam super eos, ut prosterneret eos in deserto: (*Num.* 14, 32.)
27. et ut dejiceret semen eorum in nationibus, et dispergeret eos in regionibus.
28. Et initiati sunt Beelphegor, et comederunt sacrificia mortuorum.
29. Et irritaverunt eum in adinventionibus suis, et multiplicata est in eis ruina.
30. Et stetit Phinees, et placavit, et cessavit quassatio. (*Num.* 25, 7.)
31. Et reputatum est ei in justitiam, in generationem et generationem usque in sempiternum.
32. Et irritaverunt eum ad Aquas contradictionis, et vexatus est Moyses propter eos, (*Num.* 20, 10.)
33. quia exacerbaverunt spiritum ejus.
Et distinxit in labiis suis:
34. non disperdiderunt gentes, quas dixit Dominus illis.
35. Et commisti sunt inter gentes, et didicerunt opera eorum.
36. et servierunt sculptilibus eo-

rum: et factum est illis in scandalum.
37. Et immolaverunt filios suos et filias suas dæmoniis.
38. Et effuderunt sanguinem innocentem, sanguinem filiorum suorum, et filiarum suarum, quas sacrificaverunt sculptilibus Chanaan.
Et infecta est terra in sanguinibus,
39. et contaminata est in operibus eorum, et fornicati sunt in adinventionibus suis.
40. Et iratus est furore Dominus in populum suum, et abominatus est hereditatem suam.
41. Et tradidit eos in manus gentium: et dominati sunt eorum, qui oderunt eos.
42. Et tribulaverunt eos inimici eorum, et humiliati sunt sub manibus eorum:
43. sæpe liberavit eos.
Ipsi autem exacerbaverunt eum in consilio suo, et humiliati sunt in iniquitatibus suis.
44. Et vidit, cum tribularentur, et audivit orationem eorum.
45. Et memor fuit testamenti sui, et pœnituit eum secundum multitudinem misericordiæ suæ. (*Deut.* 30, 1.)
46. Et dedit eos in misericordias in conspectu omnium, qui ceperant eos.
47. Salvos nos fac, Domine Deus noster, et congrega nos de nationibus,
ut confiteamur nomini sancto tuo, et gloriemur in laude tua,
48. Benedictus Dominus Deus Israel a sæculo et usque in sæculum, et dicet omnis populus: Fiat, fiat.

CVI.

Alleluja.

1. Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia ejus. (*Judith* 13, 21.)
2. Dicant, qui redemti sunt a Domino, quos redemit de manu inimici, et de regionibus congregavit eos:
3. a solis ortu et occasu, ab aquilone et mari.
4. Erraverunt in solitudine in inaquoso: viam civitatis habitaculi non invenerunt,
5. esurientes, et sitientes: anima eorum in ipsis defecit.
6. Et clamaverunt ad Dominum, cum tribularentur, et de necessitatibus eorum eripuit eos.
7. Et deduxit eos in viam rectam, ut irent in civitatem habitationis.
8. Confiteantur Domino misericordiæ ejus, et mirabilia ejus filiis hominum.
9. Quia satiavit animam inanem, et animam esurientem satiavit bonis:
10. sedentes in tenebris et umbra mortis: vinctos in mendicitate et ferro.
11. Quia exacerbaverunt eloquia Dei, et consilium Altissimi irritaverunt.
12. Et humiliatum est in laboribus cor eorum: infirmati sunt, nec fuit qui adjuvaret.
13. Et clamaverunt ad Dominum, cum tribularentur, et de necessitatibus eorum liberavit eos.
14. Et eduxit eos de tenebris et umbra mortis, et vincula eorum disrupit.
15. Confiteantur Domino misericordiæ ejus, et mirabilia ejus filiis hominum.
16. Quia contrivit portas æreas, et vectes ferreos confregit.
17. Suscepit eos de via iniquitatis eorum: propter injustitias enim suas humiliati sunt.
18. Omnem escam abominata est anima eorum, et appropinquaverunt usque ad portas mortis.
19. Et clamaverunt ad Dominum, cum tribularentur, et de necessitatibus eorum liberavit eos.
20. Misit verbum suum, et sanavit eos, et eripuit eos de interitionibus eorum.
21. Confiteantur Domino misericordiæ ejus, et mirabilia ejus filiis hominum.
22. Et sacrificent sacrificium laudis, et annuntient opera ejus in exultatione.
23. Qui descendunt mare in navibus, facientes operationem in aquis multis:

24. ipsi viderunt opera Domini, et mirabilia ejus in profundo.
25. Dixit, et stetit spiritus procellæ, et exaltati sunt fluctus ejus.
26. Ascendunt usque ad cœlos, et descendunt usque ad abyssos; anima eorum in malis tabescebat.
27. Turbati sunt, et moti sunt sicut ebrius, et omnis sapientia eorum devorata est.
28. Et clamaverunt ad Dominum, cum tribularentur, et de necessitatibus eorum eduxit eos.
29. Et statuit procellam ejus in auram, et siluerunt fluctus ejus.
30. Et lætati sunt, quia siluerunt, et deduxit eos in portum voluntatis eorum.
31. Confiteantur Domino misericordiæ ejus, et mirabilia ejus filiis hominum.
32. Et exaltent eum in ecclesia plebis, et in cathedra seniorum laudent eum.
33. Posuit flumina in desertum, et exitus aquarum in sitim:
34. terram fructiferam in salsuginem, a malitia inhabitantium in ea.
35. Posuit desertum in stagna aquarum, et terram sine aqua in exitus aquarum.
36. Et collocavit illic esurientes, et constituerunt civitatem habitationis.
37. Et seminaverunt agros, et plantaverunt vineas, et fecerunt fructum nativitatis.
38. Et benedixit eis, et multiplicati sunt nimis, et jumenta eorum non minoravit.
39. Et pauci facti sunt, et vexati sunt a tribulatione malorum et dolore.
40. Effusa est contemtio super principes, et errare fecit eos in invio, et non in via.
41. Et adjuvit pauperem de inopia et posuit sicut oves familias.
42. Videbunt recti, et lætabuntur, et omnis iniquitas oppilabit os suum. (*Job* 22, 19.)
43. Quis sapiens et custodiet hæc, et intelliget misericordias Domini?

CVII.

1. Canticum Psalmi, ipsi David. (*Supr.* 56, 8.)
2. Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum: cantabo, et psallam in gloria mea.
3. Exsurge gloria mea, exsurge psalterium, et cithara: exsurgam diluculo.
4. Confitebor tibi in populis, Domine, et psallam tibi in nationibus.
5. Quia magna est super cœlos misericordia tua, et usque ad nubes veritas tua. (*Psal.* 35, 6.)
6. Exaltare super cœlos, Deus, et super omnem terram gloria tua,
7. ut liberentur dilecti tui.
Salvum fac dextera tua, et exaudi me:
8. Deus locutus est in sancto suo:
Exultabo, et dividam Sichimam, et convallem tabernaculorum dimetiar.
9. Meus est Galaad, et meus est Manasses, et Ephraim susceptio capitis mei. Juda rex meus,
10. Moab lebes spei meæ.
In Idumæam extendam calceamentum meum: mihi alienigenæ amici facti sunt.
11. Quis deducet me in civitatem munitam? quis deducet me usque in Idumæam?
12. Nonne tu, Deus, qui repulisti nos, et non exibis Deus in virtutibus nostris?
13. Da nobis auxilium de tribulatione, quia vana salus hominis.
14. In Deo faciemus virtutem, et ipse ad nihilum deducet inimicos nostros.

CVIII.

1. In finem, Psalmus David.
2. Deus, laudem meam ne tacueris, quia os peccatoris, et os dolosi super me apertum est.
3. Locuti sunt adversum me lingua dolosa, et sermonibus odii circumdederunt me, et expugnaverunt me gratis.
4. Pro eo, ut me diligerent, detrahebant mihi: ego autem orabam.
5. Et posuerunt adversum me mala

pro bonis, et odium pro dilectione mea.
6. Constitue super eum peccatorem, et diabolus stet a dexteris ejus.
7. Cum judicatur, exeat condemnatus, et oratio ejus fiat in peccatum.
8. Fiant dies ejus pauci, et episcopatum ejus accipiat alter.
9. Fiant filii ejus orphani, et uxor ejus vidua.
10. Nutantes transferantur filii ejus, et mendicent, et ejiciantur de habitationibus suis.
11. Scrutetur fœnerator omnem substantiam ejus, et diripiant alieni labores ejus.
12. Non sit illi adjutor: nec sit, qui misereatur pupillis ejus.
13. Fiant nati ejus in interitum: in generatione una deleatur nomen ejus.
14. In memoriam redeat iniquitas patrum ejus in conspectu Domini, et peccatum matris ejus non deleatur.
15. Fiant contra Dominum semper: et dispereat de terra memoria eorum:
16. pro eo, quod non est recordatus facere misericordiam.
17. Et persecutus est hominem inopem, et mendicum, et compunctum corde mortificare.
18. Et dilexit maledictionem, et veniet ei: et noluit benedictionem, et elongabitur ab eo.
Et induit maledictionem sicut vestimentum, et intravit sicut aqua in interiora ejus, et sicut oleum in ossibus ejus.
19. Fiat ei sicut vestimentum, quo operitur, et sicut zona, qua semper præcingitur.
20. Hoc opus eorum, qui detrahunt mihi apud Dominum, et qui loquuntur mala adversus animam meam.
21. Et tu, Domine, Domine, fac mecum propter nomen tuum, quia suavis est misericordia tua.
Libera me,
22. quia egenus et pauper ego sum, et cor meum conturbatum est intra me.
23. Sicut umbra, cum declinat, ablatus sum, et excussus sum sicut locustæ.
24. Genua mea infirmata sunt a jejunio, et caro mea immutata est propter oleum.
25. Et ego factus sum opprobrium illis: viderunt me, et moverunt capita sua.
26. Adjuva me, Domine Deus meus: salvum me fac secundum misericordiam tuam.
27. Et sciant, quia manus tua hæc, et tu, Domine, fecisti eam.
28. Maledicent illi, et tu benedices: qui insurgunt in me, confundantur: servus autem tuus lætabitur.
29. Induantur, qui detrahunt mihi, pudore, et operiantur sicut diploide confusione sua.
30. Confitebor Domino nimis in ore meo, et in medio multorum laudabo eum:
31. quia astitit a dexteris pauperis, ut salvam faceret a persequentibus animam meam.

CIX.

Psalmus David.

1. Dixit Dominus Domino meo: Sede a dexteris meis: (*Mat.* 22, 44.)
donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. (I. *Cor.* 15, 25.)
2. Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion: dominare in medio inimicorum tuorum. (*Hebr.* 10, 13.)
3. Tecum principium in die virtutis tuæ in splendoribus sanctorum: ex utero ante luciferum genui te.
4. Juravit Dominus, et non pœnitebit eum: Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. (*Gen.* 14, 18. *Hebr.* 5, 6.—7, 1.)
5. Dominus a dexteris tuis confregit in die iræ suæ reges.
6. Judicabit in nationibus, implebit ruinas: conquassabit capita in terra multorum.
7. De torrente in via bibet, propterea exaltabit caput.

CX.

Alleluja.

1. Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo: in consilio justorum, et congregatione.
2. Magna opera Domini: exquisita in omnes voluntates ejus.

3. Confessio et magnificentia opus ejus, et justitia ejus manet in sæculum sæculi.
4. Memoriam fecit mirabilium suorum, misericors et miserator Dominus:
5. escam dedit timentibus se.
Memor erit in sæculum testamenti sui:
6. virtutem operum suorum annuntiabit populo suo,
7. ut det illis hereditatem gentium: opera manuum ejus veritas, et judicium.
8. Fidelia omnia mandata ejus, confirmata in sæculum sæculi, facta in veritate et æquitate.
9. Redemtionem misit populo suo: mandavit in æternum testamentum suum.
Sanctum, et terribile nomen ejus:
10. initium sapientiæ timor Domini. (*Prov.* 1, 7. — 9, 10.)
Intellectus bonus omnibus facientibus eum: laudatio ejus manet in sæculum sæculi.

CXI.

Alleluja reversionis Aggæi et Zachariæ.

1. Beatus vir, qui timet Dominum: in mandatis ejus volet nimis.
2. Potens in terra erit semen ejus: generatio rectorum benedicetur.
3. Gloria et divitiæ in domo ejus, et justitia ejus manet in sæculum sæculi.
4. Exortum est in tenebris lumen rectis: misericors, et miserator, et justus.
5. Jucundus homo, qui miseretur et commodat, disponet sermones suos in judicio:
6. quia in æternum non commovebitur.
7. In memoria æterna erit justus: ab auditione mala non timebit.
Paratum cor ejus sperare in Domino,
8. confirmatum est cor ejus: non commovebitur, donec despiciat inimicos suos.
9. Dispersit, dedit pauperibus: justitia ejus manet in sæculum sæculi, cornu ejus exaltabitur in gloria. (2. *Cor.* 9, 9.)
10. Peccator videbit, et irascetur, dentibus suis fremet et tabescet: desiderium peccatorum peribit. (*Psal.* 36, 12.)

CXII.

Alleluja.

1. Laudate, pueri, Dominum: laudate nomen Domini.
2. Sit nomen Domini benedictum, ex hoc nunc, et usque in sæculum.
3. A solis ortu usque ad occasum laudabile nomen Domini.
4. Excelsus super omnes gentes Dominus, et super cœlos gloria ejus.
5. Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat,
6. et humilia respicit in cœlo et in terra?
7. Suscitans a terra inopem, et de stercore erigens pauperem,
8. ut collocet eum cum principibus, cum principibus populi sui.
9. Qui habitare facit sterilem in domo matrem filiorum lætantem.

CXIII.

Alleluja.

1. In exitu Israel de Aegypto, domus Jacob de populo barbaro, *
2. facta est Judæa sanctificatio ejus, Israel potestas ejus. * (*Exod.* 13, 3.)
3. Mare vidit, et fugit: Jordanis conversus est retrorsum. (*Jos.* 3, 16.)
4. Montes exultaverunt ut arietes, et colles sicut agni ovium.
5. Quid est tibi, mare, quod fugisti, et tu Jordanis, quia conversus es retrorsum?
6. Montes, exultastis sicut arietes, et colles, sicut agni ovium.
7. A facie Domini mota est terra, a facie Dei Jacob.
8. Qui convertit petram in stagna aquarum, et rupem in fontes aquarum.

1. Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam.
2. Super misericordia tua, et veritate tua, nequando dicant gentes: Ubi est Deus eorum?
3. Deus autem noster in cœlo omnia, quæcumque voluit, fecit.

4. Simulacra gentium, argentum, et aurum, opera manuum hominum. (*Psal.* 134, 15.)
5. Os habent, et non loquentur: oculos habent, et non videbunt. (*Sap.* 15, 15.)
6. Aures habent, et non audient: nares habent, et non odorabunt.
7. Manus habent, et non palpabunt: pedes habent, et non ambulabunt: non clamabunt in gutture suo.
8. Similes illis fiant, qui faciunt ea, et omnes, qui confidunt in eis.
9. Domus Israel speravit in Domino: adjutor eorum et protector eorum est.
10. Domus Aaron speravit in Domino: adjutor eorum et protector eorum est.
11. Qui timent Dominum, speraverunt in Domino: adjutor eorum et protector eorum est.
12. Dominus memor fuit nostri, et benedixit nobis:
benedixit domui Israel, benedixit domui Aaron:
13. benedixit omnibus, qui timent Dominum, pusillis cum majoribus.
14. Adjiciat Dominus super vos: super vos, et super filios vestros.
15. Benedicti vos a Domino, qui fecit cœlum et terram.
16. Cœlum cœli Domino: terram autem dedit filiis hominum.
17. Non mortui laudabunt te, Domine: neque omnes, quid descendunt in infernum. (*Baruch* 2, 17.)
18. Sed nos, qui vivimus benedicimus Domino ex hoc nunc et usque in sæculum. (*Psal.* 6, 6.)

CXIV.

Alleluja.

1. Dilexi, quoniam exaudiet Dominus vocem orationis meæ.
2. Quia inclinavit aurem suam mihi, et in diebus meis invocabo.
3. Circumdederunt me dolores mortis, et pericula inferni invenerunt me.
Tribulationem et dolorem inveni:
4. et nomen Domini invocavi.
O Domine, libera animam meam:
5. misericors Dominus, et justus, et Deus noster miseretur.
6. Custodiens parvulos Dominus: humiliatus sum, et liberavit me.
7. Convertere anima mea, in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi.
8. Quia eripuit animam meam de morte: oculos meos a lacrymis, pedes meos a lapsu.
9. Placebo Domino in regione vivorum.

CXV.

Alleluja.

10. Credidi, propter quod locutus sum: ego autem humiliatus sum nimis. (II. *Cor.* 4, 13.)
11. Ego dixi in excessu meo: Omnis homo mendax. (*Rom.* 3, 4.)
12. Quid retribuam Domino, pro omnibus, quæ retribuit mihi?
13. Calicem salutaris accipiam, et nomen Domini invocabo.
14. Vota mea Domino reddam coram omni populo ejus:
15. pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum ejus.
16. O Domine, quia ego servus tuus: ego servus tuus, et filius ancillæ tuæ.
Dirupisti vincula mea:
17. tibi sacrificabo hostiam laudis, et nomen Domini invocabo.
18. Vota mea Domino reddam in conspectu omnis populi ejus:
19. in atriis domus Domini, in medio tui, Jerusalem.

CXVI.

Alleluja.

1. Laudate Dominum omnes gentes: laudate eum omnes populi. (*Rom.* 15, 11.)
2. Quoniam confirmata est super nos misericordia ejus, et veritas Domini manet in æternum.

CXVII.

Alleluja.

1. Confitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in sæculum misericordia ejus.
2. Dicat nunc Israel: Quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia ejus.

3. Dicat nunc domus Aaron: Quoniam in sæculum misericordia ejus.
4. Dicant nunc, qui timent Dominum: quoniam in sæculum misericordia ejus.
5. De tribulatione invocavi Dominum, et exaudivit me in latitudine Dominus.
6. Dominus mihi adjutor: non timebo, quid faciat mihi homo.
7. Dominus mihi adjutor, et ego despiciam inimicos meos. (*Hebr.* 13, 6.)
8. Bonum est confidere in Domino, quam confidere in homine:
9. bonum est sperare in Domino, quam sperare in principibus.
10. Omnes gentes circuierunt me, et in nomine Domini, quia ultus sum in eos.
11. Circumdantes circumderunt me, et in nomine Domini, quia ultus sum in eos.
12. Circumdederunt me sicut apes, et exarserunt sicut ignis in spinis, et in nomine Domini, quia ultus sum in eos.
13. Impulsus eversus sum, ut caderem, et Dominus suscepit me.
14. Fortitudo mea, et laus mea Dominus, et factus est mihi in salutem.*
15. Vox exultationis et salutis in tabernaculis justorum.*(*Exod.*15,2.)
16. Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltavit me: dextera Domini fecit virtutem.
17. Non moriar, sed vivam, et narrabo opera Domini.
18. Castigans castigavit me Dominus, et morti non tradidit me.
19. Aperite mihi portas justitiæ, ingressus in eas confitebor Domino:
20. hæc porta Domini, justi intrabunt in eam.
21. Confitebor tibi, quoniam exaudisti me, et factus es mihi in salutem.
22. Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli. (*Isai.* 28, 16. *Luc.* 20, 17.)
23. A Domino factum est istud, et est mirabile in oculis nostris.
24. Hæc est dies, quam fecit Dominus: exultemus, et lætemur in ea.
25. O Domine, salvum me fac, o Domine, bene prosperare:
26. benedictus, qui venit in nomine Domini. (*Mat.* 21, 9.)
27. Benediximus vobis de domo Domini.
Deus Dominus, et illuxit nobis.
Constituite diem solemnem in condensis usque ad cornu altaris.
28. Deus meus es tu, et confitebor tibi: Deus meus es tu, et exaltabo te.
Confitebor tibi, quoniam exaudisti me, et factus es mihi in salutem.
29. Confitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in sæculum misericordia ejus.

CXVIII.

Alleluja.

Aleph. 1. Beati immaculati in via, qui ambulant in lege David.
2. Beati, qui scrutantur testimonia ejus, in toto corde exquirunt eum.
3. Non enim, qui operantur iniquitatem, in viis ejus ambulaverunt.
4. Tu mandasti mandata tua custodiri nimis.
5. Utinam dirigantur viæ meæ ad custodiendas justificationes tuas.
6. Tunc non confundar, cum perspexero in omnibus mandatis tuis.
7. Confitebor tibi in directione cordis, in eo, quod didici judicia justitiæ tuæ.
8. Justificationes tuas custodiam: non me derelinquas usquequaque.
Beth. 9. In quo corrigit adolescentior viam suam? In custodiendo sermones tuos.
10. In toto corde meo exquisivi te, ne repellas me a mandatis tuis.
11. In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi.
12. Benedictus es, Domine: doce me justificationes tuas.
13. In labiis meis pronuntiavi omnia judicia oris tui.
14. In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus divitiis.
15. In mandatis tuis exercebor, et considerabo vias tuas.
16. In justificationibus tuis meditabor: non obliviscar sermones tuos.
Gimel. 17. Retribue servo tuo,

vivifica me: et custodiam sermones tuos.
18. Revela oculos meos, et considerabo mirabilia de lege tua.
19. Incola ego sum in terra: non abscondas a me mandata tua.
20. Concupivit anima mea desiderare justificationes tuas in omni tempore.
21. Increpasti superbos: maledicti, qui declinant a mandatis tuis.
22. Aufer a me opprobrium et contemtum, quia testimonia tua exquisivi.
23. Etenim sederunt principes, et adversum me loquebantur: servus autem tuus exercebatur in justificationibus tuis.
24. Nam et testimonia tua meditatio mea est, et consilium meum justificationes tuæ.
Daleth. 25. Adhæsit pavimento anima mea: vivifica me secundum verbum tuum.
26. Vias meas enuntiavi, et exaudisti me: doce me justificationes tuas.
27. Viam justificationum tuarum instrue me, et exercebor in mirabilibus tuis.
28. Dormitavit anima mea præ tædio: confirma me in verbis tuis.
29. Viam iniquitatis amove a me, et de lege tua miserere mei.
30. Viam veritatis elegi: judicia tua non sum oblitus.
31. Adhæsi testimoniis tuis, Domine: noli me confundere.
32. Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum.
He. 33. Legem pone mihi, Domine, viam justificationum tuarum, et exquiram eam semper.
34. Da mihi intellectum, et scrutabor legem tuam; et custodiam illam in toto corde meo.
35. Deduc me in semitam mandatorum tuorum, quia ipsam volui.
36. Inclina cor meum in testimonia tua, et non in avaritiam.
37. Averte oculos meos, ne videant vanitatem: in via tua vivifica me.
38. Statue servo tuo eloquium tuum in timore tuo.
39. Amputa opprobrium meum, quod suspicatus sum: quia judicia tua jucunda.
40. Ecce, concupivi mandata tua: in æquitate tua vivifica me.
Vau. 41. Et veniat super me misericordia tua, Domine: salutare tuum secundum eloquium tuum.
42. Et respondebo exprobrantibus mihi verbum: quia speravi in sermonibus tuis.
43. Et ne auferas de ore meo verbum veritatis usquequaque: quia in judiciis tuis supersperavi.
44. Et custodiam legem tuam semper: in sæculum et in sæculum sæculi.
45. Et ambulabam in latitudine, quia mandata tua exquisivi.
46. Et loquebar in testimoniis tuis in conspectu regum, et non confundebar.
47. Et meditabar in mandatis tuis, quæ dilexi.
48. Et levavi manus meas ad mandata tua, quæ dilexi, et exercebar in justificationibus tuis.
Zain. 49. Memor esto verbi tui servo tuo, in quo mihi spem dedisti.
50. Hæc me consolata est in humilitate mea: quia eloquium tuum vivificavit me.
51. Superbi inique agebant usquequaque: a lege autem tua non declinavi.
52. Memor fui judiciorum tuorum a sæculo, Domine, et consolatus sum.
53. Defectio tenuit me pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam.
54. Cantabiles mihi erant justificationes tuæ, in loco peregrinationis meæ.
55. Memor fui nocte nominis tui, Domine, et custodivi legem tuam.
56. Hæc facta est mihi, quia justificationes tuas exquisivi.
Heth. 57. Portio mea, Domine, dixi, custodire legem tuam.
58. Deprecatus sum faciem tuam in toto corde meo: miserere mei secundum eloquium tuum.
59. Cogitavi vias meas, et converti pedes meos in testimonia tua.
60. Paratus sum, et non sum turbatus, et custodiam mandata tua.

61. Funes peccatorum circumplexi sunt me: et legem tuam non sum oblitus.
62. Media nocte surgebam ad confitendum tibi, super judicia justificationis tuæ.
63. Particeps ego sum omnium timentium te, et custodientium mandata tua.
64. Misericordia tua, Domine, plena est terra: justificationes tuas doce me.
Teth. 65. Bonitatem fecisti cum servo tuo, Domine, secundum verbum tuum.
66. Bonitatem, et disciplinam, et scientiam doce me, quia mandatis tuis credidi.
67. Priusquam humiliarer, ego deliqui: propterea eloquium tuum custodivi.
68. Bonus es tu, et in bonitate tua doce me justificationes tuas.
69. Multiplicata est super me iniquitas superborum: ego autem in toto corde meo scrutabor mandata tua.
70. Coagulatum est sicut lac cor eorum: ego vero legem tuam meditatus sum.
71. Bonum mihi, quia humiliasti me, ut discam justificationes tuas.
72. Bonum mihi lex oris tui super millia auri et argenti.
Jod. 73. Manus tuæ fecerunt me, et plasmaverunt me: da mihi intellectum, et discam mandata tua.
74. Qui timent te, videbunt me, et lætabuntur: quia in verba tua supersperavi.
75. Cognovi, Domine, quia æquitas judicia tua, et in veritate tua humiliasti me.
76. Fiat misericordia tua, ut consoletur me, secundum eloquium tuum servo tuo.
77. Veniant mihi miserationes tuæ, et vivam: quia lex tua meditatio mea est.
78. Confundantur superbi, quia injuste iniquitatem fecerunt in me: ego autem exercebor in mandatis tuis.
79. Convertantur mihi timentes te, et qui noverunt testimonia tua.
80. Fiat cor meum immaculatum in justificationibus tuis, ut non confundar.
Caph. 81. Defecit in salutare tuum anima mea, et in verbum tuum supersperavi.
82. Defecerunt oculi mei in eloquium tuum, dicentes: Quando consolaberis me?
83. Quia factus sum sicut uter in pruina: justificationes tuas non sum oblitus.
84. Quot sunt dies servi tui? quando facies de persequentibus me judicium?
85. Narraverunt mihi iniqui fabulationes: sed non ut lex tua.
86. Omnia mandata tua veritas: inique persecuti sunt me: adjuva me.
87. Paulominus consummaverunt me in terra: ego autem non dereliqui mandata tua.
88. Secundum misericordiam tuam vivifica me, et custodiam testimonia oris tui.
Lamed. 89. In æternum, Domine, verbum tuum permanet in cœlo.
90. In generationem et generationem veritas tua: fundasti terram, et permanet.
91. Ordinatione tua perseverat dies, quoniam omnia serviunt tibi.
92. Nisi, quod lex tua, meditatio mea est: tunc forte periissem in humilitate mea.
93. In æternum non obliviscar justificationes tuas: quia in ipsis vivificasti me.
94. Tuus sum ego, salvum me fac: quoniam justificationes tuas exquisivi.
95. Me exspectaverunt peccatores, ut perderent me: testimonia tua intellexi.
96. Omnis consummationis vidi finem: latum mandatum tuum nimis.
Mem. 97. Quomodo dilexi legem tuam, Domine? tota die meditatio mea est.
98. Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo, quia in æternum mihi est.
99. Super omnes docentes me intellexi,, quia testimonia tua meditatio mea est.

100. Super senes intellexi, quia mandata tua quæsivi.
101. Ab omni via mala prohibui pedes meos, ut custodiam verba tua.
102. A judiciis tuis non declinavi, quia tu legem posuisti mihi.
103. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua: super mel ori meo!
104. A mandatis tuis intellexi: propterea odivi omnem viam iniquitatis.
Nun. 105. Lucerna pedibus meis verbum tuum, et lumen semitis meis.
106. Juravi, et statui custodire judicia justitiæ tuæ.
107. Humiliatus sum usquequaque, Domine: vivifica me secundum verbum tuum.
108. Voluntaria oris mei beneplacita fac, Domine: et judicia tua doce me.
109. Anima mea in manibus meis semper, et legem tuam non sum oblitus.
110. Posuerunt peccatores laqueum mihi, et de mandatis tuis non erravi.
111. Hereditate acquisivi testimonia tua in æternum: quia exultatio cordis mei sunt.
112. Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas in æternum propter retributionem.
Samech. 113. Iniquos odio habui, et legem tuam dilexi.
114. Adjutor, et susceptor meus es tu, et in verbum tuum supersperavi.
115. Declinate a me, maligni, et scrutabor mandata Dei mei.
116. Suscipe me secundum eloquium tuum, et vivam: et non confundas me ab exspectatione mea.
117. Adjuva me, et salvus ero: et meditabor in justificationibus tuis semper.
118. Sprevisti omnes discedentes a judiciis tuis, quia injusta cogitatio eorum.
119. Prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ: ideo dilexi testimonia tua.
120. Confige timore tuo carnes meas: a judiciis enim tuis timui.
Ain. 121. Feci judicium et justitiam: non tradas me calumniantibus me.
122. Suscipe servum tuum in bonum: non calumnientur me superbi.
123. Oculi mei defecerunt in salutare tuum: et in eloquium justitiæ tuæ.
124. Fac cum servo tuo secundum misericordiam tuam, et justificationes tuas doce me.
125. Servus tuus sum ego: da mihi intellectum, ut sciam testimonia tua.
126. Tempus faciendi, Domine: dissipaverunt legem tuam.
127. Ideo dilexi mandata tua super aurum et topazion.
128. Propterea ad omnia mandata tua dirigebar, omnem viam iniquam odio habui.
Phe. 129. Mirabilia testimonia tua: ideo scrutata est ea anima mea.
130. Declaratio sermonum tuorum illuminat, et intellectum dat parvulis.
131. Os meum aperui, et attraxi spiritum, quia mandata tua desiderabam.
132. Aspice in me, et miserere mei, secundum judicium diligentium nomen tuum.
133. Gressus meos dirige secundum eloquium tuum, et non dominetur mei omnis injustitia.
134. Redime me a calumniis hominum, ut custodiam mandata tua.
135. Faciem tuam illumina super servum tuum, et doce me justificationes tuas.
136. Exitus aquarum deduxerunt oculi mei: quia non custodierunt legem tuam.
Sade. 137. Justus es, Domine, et rectum judicium tuum.
138. Mandasti justitiam, testimonia tua et veritatem tuam nimis.
139. Tabescere me fecit zelus meus, quia obliti sunt verba tua inimici mei.
140. Ignitum eloquium tuum vehementer, et servus tuus dilexit illud.
141. Adolescentulus sum ego, et contemtus: justificationes tuas non sum oblitus.
142. Justitia tua, justitia in æternum et lex tua veritas.

143. Tribulatio et angustia invenerunt me: mandata tua meditatio mea est.
144. Aequitas testimonia tua in æternum: intellectum da mihi, et vivam.
Coph. 145. Clamavi in toto corde meo: exaudi me, Domine; justificationes tuas requiram.
146. Clamavi ad te? salvum me fac, ut custodiam mandata tua.
147. Præveni in maturitate, et clamavi, quia in verba tua supersperavi.
148. Prævenerunt oculi mei ad te diluculo, ut meditarer eloquia tua.
149. Vocem meam audi secundum misericordiam tuam, Domine: et secundum judicium tuum vivifica me.
150. Appropinquaverunt persequentes me iniquitati: a lege autem tua longe facti sunt.
151. Prope es tu, Domine: et omnes viæ tuæ veritas.
152. Initio cognovi de testimoniis tuis, quia in æternum fundasti ea.
Res. 153. Vide humilitatem meam, et eripe me: quia legem tuam non sum oblitus.
154. Judica judicium meum, et redime me: propter eloquium tuum vivifica me.
155. Longe a peccatoribus salus: quia justificationes tuas non exquisierunt.
156. Misericordiæ tuæ multæ, Domine: secundum judicium tuum vivifica me.
157. Multi, qui persequuntur me, et tribulant me: a testimoniis tuis non declinavi.
158. Vidi prævaricantes, et tabescebam, quia eloquia tua non custodierunt.
159. Vide, quoniam mandata tua dilexi, Domine: in misericordia tua vivifica me.
160. Principium verborum tuorum veritas: in æternum omnia judicia justitiæ tuæ.
Sin. 161. Principes persecuti sunt me gratis: et a verbis tuis formidavit cor meum.
162. Lætabor ego super eloquia tua, sicut qui invenit spolia multa.
163. Iniquitatem odio habui, et abominatus sum: legem autem tuam dilexi.
164. Septies in die laudem dixi tibi super judicia justitiæ tuæ.
165. Pax multa diligentibus legem tuam, et non est illis scandalum.
166. Exspectabam salutare tuum, Domine, et mandata tua dilexi.
167. Custodivit anima mea testimonia tua, et dilexit ea vehementer.
168. Servavi mandata tua et testimonia tua, quia omnes viæ meæ in conspectu tuo.
Tau. 169. Appropinquet deprecatio mea in conspectu tuo, Domine: juxta eloquium tuum da mihi intellectum.
170. Intret postulatio mea in conspectu tuo: secundum eloquium tuum eripe me.
171. Eructabunt labia mea hymnum, cum docueris me justificationes tuas.
172. Pronuntiabit lingua mea eloquium tuum, quia omnia mandata tua æquitas.
173. Fiat manus tua, ut salvet me: quoniam mandata tua elegi.
174. Concupivi salutare tuum, Domine: et lex tua meditatio mea est.
175. Vivet anima mea, et laudabit te, et judicia tua adjuvabunt me.
176. Erravi, sicut ovis, quæ periit; quære servum tuum, quia mandata tua non sum oblitus.

CXIX.

1. Canticum graduum.

Ad Dominum, cum tribularer, clamavi: et exaudivit me.
2. Domine, libera animam meam a labiis iniquis, et a lingua dolosa.
3. Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam?
4. Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus desolatoriis.
5. Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est: habitavi cum habitantibus Cedar:
6. multum incola fuit anima mea.
7. Cum his, qui oderunt pacem, eram pacificus: cum loquebar illis, impugnabant me gratis.

CXX.

1. Canticum graduum.

Levavi oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi.
2. Auxilium meum a Domino, qui fecit cœlum et terram.
3. Non det in commotionem pedem tuum: neque dormitet, qui custodit te.
4. Ecce non dormitabit, neque dormiet, qui custodit Israel.
5. Dominus custodit te, Dominus protectio tua, super manum dexteram tuam.
6. Per diem sol non uret te, neque luna per noctem.
7. Dominus custodit te ab omni malo: custodiat animam tuam Dominus.
8. Dominus custodiat introitum tuum et exitum tuum: ex hoc nunc et usque in sæculum.

CXXI.

1. Canticum graduum.

Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi: In domum Domini ibimus.
2. Stantes erant pedes nostri in atriis tuis, Jerusalem:
3. Jerusalem, quæ ædificatur ut civitas, cujus participatio ejus in idipsum.
4. Illuc enim ascenderunt tribus, tribus Domini, testimonium Israel ad confitendum nomini Domini.
5. Quia illic sederunt sedes in judicio, sedes super domum David.
6. Rogate, quæ ad pacem sunt, Jerusalem: et abundantia diligentibus te.
7. Fiat pax in virtute tua, et abundantia in turribus tuis.
8. Propter fratres meos et proximos meos loquebar pacem de te:
9. propter domum Domini Dei nostri quæsivi bona tibi.

CXXII.

1. Canticum graduum.

Ad te levavi oculos meos, qui habitas in cœlis.
2. Ecce, sicut oculi servorum in manibus dominorum suorum, sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ: ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec misereatur nostri.
3. Miserere nostri, Domine, miserere nostri, quia multum repleti sumus despectione:
4. quia multum repleta est anima nostra: opprobrium abundantibus, et despectio superbis.

CXXIII.

1. Canticum graduum.

Nisi quia Dominus erat in nobis, dicat nunc Israel:
2. nisi quia Dominus erat in nobis, cum exsurgerent homines in nos,
3. forte vivos deglutissent nos: cum irasceretur furor eorum in nos,
4. forsitan aqua absorbuisset nos.
5. Torrentem pertransivit anima nostra: forsitan pertransisset anima nostra aquam intolerabilem.
6. Benedictus Dominus, qui non dedit nos in captionem dentibus eorum.
7. Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium: laqueus contritus est, et nos liberati sumus.
8. Adjutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit cœlum et terram.

CXXIV.

1. Canticum graduum.

Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion: non commovebitur in æternum, qui habitat
2. in Jerusalem.
Montes in circuitu ejus: et Dominus in circuitu populi sui, ex hoc nunc et usque in sæculum,
3. quia non relinquet Dominus virgam peccatorum super sortem justorum, ut non extendant justi ad iniquitatem manus suas.
4. Benefac, Domine, bonis et rectis corde.
5. Declinantes autem in obligationes adducet Dominus cum operantibus iniquitatem: pax super Israel!

CXXV.

1. Canticum graduum.

In convertendo, Dominus, captivitatem Sion, facti sumus sicut consolati:
2. tunc repletum est gaudio os nostrum, et lingua nostra exultatione.
Tunc dicent inter gentes: Magnificavit Dominus facere cum eis:
3. magnificavit Dominus facere nobiscum: facti sumus lætantes.
4. Converte, Domine, captivitatem nostram, sicut torrens in austro.
5. Qui seminant in lacrymis, in exultatione metent.
6. Euntes ibant et flebant, mittentes semina sua.
Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos.

CXXVI.

1. Canticum graduum Salomonis.

Nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt, qui ædificant eam.
Nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat, qui custodit eam.
2. Vanum est vobis ante lucem surgere: surgite, postquam sederitis, qui manducatis panem doloris.
Cum dederit dilectis suis somnum:
3. ecce, hereditas Domini filii merces fructus ventris.
4. Sicut sagittæ in manu potentis: ita filii excussorum.
5. Beatus vir, qui implevit desiderium suum ex ipsis: non confundetur, cum loquetur inimicis suis in porta.

CXXVII.

1. Canticum graduum.

Beati omnes, qui timent Dominum, qui ambulant in viis ejus.
2. Labores manuum tuarum quia manducabis: beatus es, et bene tibi erit.
3. Uxor tua, sicut vitis abundans, in lateribus domus tuæ.
Filii tui sicut novellæ olivarum in circuitu mensæ tuæ.
4 Ecce, sic benedicetur homo, qui timet Dominum.
5. Benedicat tibi Dominus ex Sion: et videas bona Jerusalem omnibus diebus vitæ tuæ.
6. Et videas filios filiorum tuorum: pacem super Israel!

CXXVIII.

1. Canticum graduum.

Sæpe expugnaverunt me a juventute mea, dicat nunc Israel:
2. Sæpe expugnaverunt me a juventute mea: etenim non potuerunt mihi.
3. Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores: prolongaverunt iniquitatem suam.
4. Dominus justus concidit cervices peccatorum:
5. confundantur et convertantur retrorsum omnes, qui oderunt Sion.
6. Fiant sicut fœnum tectorum, quod priusquam evellatur, exaruit:
7. de quo non implevit manum suam, qui metit, et sinum suum, qui manipulos colligit.
8. Et non dixerunt, qui præteribant: Benedictio Domini super vos: benediximus vobis in nomine Domini.

CXXIX.

1. Canticum graduum.

De profundis clamavi ad te, Domine:
2. Domine, exaudi vocem meam: fiant aures tuæ intendentes in vocem deprecationis meæ.
3. Si iniquitates observaveris, Domine: Domine, quis sustinebit?
4. Quia apud te propitiatio est, et propter legem tuam sustinui te, Domine.
Sustinuit anima mea in verbo ejus,
5. speravit anima mea in Domino.
6. A custodia matutina usque ad noctem speret Israel in Domino.
7. Quia apud Dominum misericordia, et copiosa apud eum redemtio.
8. Et ipse redimet Israel ex omnibus iniquitatibus ejus.

CXXX.

1. Canticum graduum David.

Domine, non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei:

neque ambulavi in magnis, neque in mirabilibus super me.
2. Si non humiliter sentiebam, sed exaltavi animam meam:
sicut ablactatus est super matre sua, ita retributio in anima mea.
3. Speret Israel in Domino ex hoc nunc et usque in sæculum.

CXXXI.

1. Canticum graduum.

Memento, Domine, David et omnis mansuetudinis ejus:
2. sicut juravit Domino, votum vovit Deo Jacob:
3. Si introiero in tabernaculum domus meæ, si ascendero in lectum strati mei: (II. *Reg.* 7, 2.)
4. si dedero somnum oculis meis, et palpebris meis dormitationem,
5. et requiem temporibus meis, donec inveniam locum Domino, tabernaculum Deo Jacob.
6. Ecce, audivimus eam in Ephratha: invenimus eam in campis silvæ.
7. Introibimus in tabernaculum ejus: adorabimus in loco, ubi steterunt pedes ejus.
8. Surge, Domine, in requiem tuam, tu et arca sanctificationis tuæ. (II. *Par.* 6, 41.)
9. Sacerdotes tui induantur justitiam, et sancti tui exultent.
10. Propter David servum tuum non avertas faciem christi tui.
11. Juravit Dominus David veritatem, et non frustrabitur eam. (II. *Reg.* 7, 12. *Luc.* 1, 55. *Act.* 2, 30.)
De fructu ventris tui ponam super sedem tuam.
12. Si custodierint filii tui testamentum meum, et testimonia mea hæc, quæ docebo eos:
et filii eorum usque in sæculum sedebunt super sedem tuam.
13. Quoniam elegit Dominus Sion, elegit eam in habitationem sibi.
14. Hæc requies mea in sæculum sæculi: hic habitabo, quoniam elegi eam.
15. Viduam ejus benedicens benedicam: pauperes ejus saturabo panibus.
16. Sacerdotes ejus induam salutari, et sancti ejus exultatione exultabunt.
17. Illuc producam cornu David, paravi lucernam christo meo. (*Luc.* 1, 69.)
18. Inimicos ejus induam confusione: super ipsum autem efflorebit sanctificatio mea.

CXXXII.

1. Canticum graduum David.
Ecce, quam bonum et quam jucundum habitare fratres in unum:
2. sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron,
quod descendit in oram vestimenti ejus:
3. sicut ros Hermon, qui descendit in montem Sion.
Quoniam illic mandavit Dominus benedictionem et vitam usque in sæculum.

CXXXIII.

1. Canticum graduum.

Ecce, nunc benedicite Dominum omnes servi Domini:
qui statis in domo Domini, in atriis domus Dei nostri.
2. In noctibus extollite manus vestras in sancta, et benedicite Dominum.
3. Benedicat te Dominus ex Sion, qui fecit cœlum et terram.

CXXXIV.

Alleluja.

1. Laudate nomen Domini, laudate, servi, Dominum:
2. qui statis in domo Domini, in atriis domus Dei nostri.
3. Laudate Dominum, quia bonus Dominus: psallite nomini ejus, quoniam suave.
4. Quoniam Jacob elegit sibi Dominus, Israel in possessionem sibi.
5. Quia ego cognovi, quod magnus est Dominus, et Deus noster præ omnibus diis.
6. Omnia, quæcumque voluit, Dominus fecit in cœlo, in terra, in mari, et in omnibus abyssis.
7. Educens nubes ab extremo terræ: fulgura in pluviam fecit. *
Qui producit ventos de thesauris suis: * (*Jer.* 10, 13.)

8. qui percussit primogenita Aegypti ab homine usque ad pecus. (*Exod.* 12, 29.)
9. Et misit signa et prodigia in medio tui, Aegypte, in Pharaonem et in omnes servos ejus.
10. Qui percussit gentes multas, et occidit reges fortes: (*Jos.* 12, 1. *et* 7.)
11. Sehon regem Amorrhæorum, et Og regem Basan, et omnia regna Chanaan. (*Num.* 21, 24.)
12. Et dedit terram eorum hereditatem, hereditatem Israel populo suo. (*Jos.* 11, 23.)
13. Domine, nomen tuum in æternum: Domine, memoriale tuum in generationem et generationem:
14. quia judicabit Dominus populum suum, et in servis suis deprecabitur.
15. Simulacra gentium argentum et aurum, opera manuum hominum. (*Psal.* 113, 4.)
16. Os habent, et non loquentur: oculos habent, et non videbunt. *
17. Aures habent, et non audient: neque enim est spiritus in ore ipsorum. *(*Sap.* 15, 15.)
18. Similes illis fiant, qui faciunt ea, et omnes, qui confidunt in eis. *
19. Domus Israel, benedicite Domino: domus Aaron, benedicite Domino. *(*Isai.* 42, 17.)
20. Domus Levi, benedicite Domino: qui timetis Dominum, benedicite Domino.
21. Benedictus Dominus ex Sion, qui habitat in Jerusalem.

CXXXV.

Alleluja.

1. Confitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in æternum misericordia ejus.
2. Confitemini Deo deorum: quoniam in æternum misericordia ejus.
3. Confitemini Domino dominorum: quoniam in æternum misericordia ejus.
4. Qui facit mirabilia magna solus: quoniam in æternum misericordia ejus.
5. Qui fecit cœlos in intellectu: quoniam in æternum misericordia ejus.
6. Qui firmavit terram super aquas: quoniam in æternum misericordia ejus.
7. Qui fecit luminaria magna: quoniam in æternum misericordia ejus.
8. Solem in potestatem diei: quoniam in æternum misericordia ejus.
9. Lunam et stellas in potestatem noctis: quoniam in æternum misericordia ejus.
10. Qui percussit Aegyptum cum primogenitis eorum: quoniam in æternum misericordia ejus. (*Ex.* 12,29.)
11. Qui eduxit Israel de medio eorum: quoniam in æternum misericordia ejus. (*Exod.* 13, 17.)
12. In manu potenti, et brachio excelso: quoniam in æternum misericordia ejus.
13. Qui divisit Mare rubrum in divisiones: quoniam in æternum misericordia ejus.
14. Et eduxit Israel per medium ejus: quoniam in æternum misericordia ejus.
15. Et excussit Pharaonem et virtutem ejus in Mari rubro: quoniam in æternum misericordia ejus. *
16. Qui traduxit populum suum per desertum: quoniam in æternum misericordia ejus. *(*Exod.* 14, 28.)
17. Qui percussit reges magnos: quoniam in æternum misericordia ejus.
18. Et occidit reges fortes: quoniam in æternum misericordia ejus: *
19. Sehon regem Amorrhæorum: quoniam in æternum misericordia ejus: *(*Num.* 21, 24.)
20. et Og regem Basan: quoniam in æternum misericordia ejus.
21. Et dedit terram eorum hereditatem: quoniam in æternum misericordia ejus: (*Jos.* 13, 7.)
22. hereditatem Israel servo suo: quoniam in æternum misericordia ejus.
23. Quia in humilitate nostra memor fuit nostri: quoniam in æternum misericordia ejus.
24. Et redemit nos ab inimicis nostris: quoniam in æternum misericordia ejus.
25. Qui dat escam omni carni: quoniam in æternum misericordia ejus.

26. Confitemini Deo cœli: quoniam in æternum misericordia ejus.
27. Confitemini Domino dominorum: quoniam in æternum misericordia ejus.

CXXXVI.

Psalmus David, Hieremiæ.

1. Super flumina Babylonis, illic sedimus et flevimus, cum recordaremur Sion:
2. in salicibus in medio ejus suspendimus organa nostra,
3. quia illic interrogaverunt nos, qui captivos duxerunt nos, verba cantionum,
et qui abduxerunt nos: Hymnum cantate nobis de canticis Sion.
4. Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena?
5. Si oblitus fuero tui, Jerusalem, oblivioni detur dextera mea.
6. Adhæreat lingua mea faucibus meis, si non meminero tui:
si non proposuero Jerusalem in principio lætitiæ meæ.
7. Memor esto, Domine, filiorum Edom in die Jerusalem,
qui dicunt: Exinanite, exinanite usque ad fundamentum in ea.
8. Filia Babylonis misera: beatus, qui retribuet tibi retributionem tuam, quam retribuisti nobis.
9. Beatus, qui tenebit, et allidet parvulos tuos ad petram.

CXXXVII.

1. Ipsi David.

Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo, quoniam audisti verba oris mei.
In conspectu Angelorum psallam tibi:
2. adorabo ad templum sanctum tuum, et confitebor nomini tuo.
Super misericordia tua et veritate tua, quoniam magnificasti super omne nomen sanctum tuum.
3. In quacumque die invocavero te, exaudi me: multiplicabis in anima mea virtutem.
4. Confiteantur tibi, Domine, omnes reges terræ, quia audierunt omnia verba oris tui:
5. et cantent in viis Domini, quoniam magna est gloria Domini.
6. Quoniam excelsus Dominus et humilia respicit, et alta a longe cognoscit.
7. Si ambulavero in medio tribulationis, vivificabis me: et super iram inimicorum meorum extendisti manum tuam, et salvum me fecit dextera tua.
8. Dominus retribuet pro me: Domine, misericordia tua in sæculum: opera manuum tuarum ne despicias.

CXXXVIII.

1. In finem; Psalmus David.

Domine, probasti me, et cognovisti me:
2. tu cognovisti sessionem meam, et resurrectionem meam.
3. Intellexisti cogitationes meas de longe: semitam meam et funiculum meum investigasti.
4. Et omnes vias meas prævidisti, quia non est sermo in lingua mea.
5. Ecce, Domine, tu cognovisti omnia, novissima et antiqua: tu formasti me, et posuisti super me manum tuam.
6. Mirabilis facta est scientia tua ex me: confortata est, et non potero ad eam.
7. Quo ibo a spiritu tuo? et quo a facie tua fugiam?
8. Si ascendero in cœlum, tu illic es: si descendero in infernum, ades. (*Amos* 9, 2.)
9. Si sumsero pennas meas diluculo, et habitavero in extremis maris:
10. etenim illuc manus tua deducet me, et tenebit me dextera tua.
11. Et dixi: Forsitan tenebræ conculcabunt me, et nox illuminatio mea in deliciis meis.
12. Quia tenebræ non obscurabuntur a te, et nox sicut dies illuminabitur: sicut tenebræ ejus, ita et lumen ejus.
13. Quia tu possedisti renes meos: suscepisti me de utero matris meæ.
14. Confitebor tibi, quia terribiliter magnificatus es: mirabilia opera tua, et anima mea cognoscit nimis.
15. Non est occultatum os meum

a te, quod fecisti in occulto, et substantia mea in inferioribus terræ.
16. Imperfectum meum viderunt oculi tui, et in libro tuo omnes scribentur: dies formabuntur, et nemo in eis.
17. Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui, Deus: nimis confortatus est principatus eorum.
18. Dinumerabo eos, et super arenam multiplicabuntur: exsurrexi, et adhuc sum tecum.
19. Si occideris Deus peccatores: viri sanguinum declinate a me:
20. quia dicitis in cogitatione: Accipient in vanitate civitates tuas.
21. Nonne, qui oderunt te, Domine, oderam, et super inimicos tuos tabescebam?
22. Perfecto odio oderam illos, et inimici facti sunt mihi.
23. Proba me, Deus, et scito cor meum: interroga me, et cognosce semitas meas.
24. Et vide, si via iniquitatis in me est, et deduc me in via æterna.

CXXXIX.

1. In finem; Psalmus David.
2. Eripe me, Domine, ab homine malo, a viro iniquo eripe me.
3. Qui cogitaverunt iniquitates in corde: toto die constituebant prœlia.
4. Acuerunt linguas suas sicut serpentis: venenum aspidum sub labiis eorum. (*Psal.* 5, 11. *Rom.* 3, 13.)
5. Custodi me, Domine, de manu peccatoris, et ab hominibus iniquis eripe me.
Qui cogitaverunt supplantare gressus meos:
6. absconderunt superbi laqueum mihi, et funes extenderunt in laqueum: juxta iter scandalum posuerunt mihi. (*Psal.* 118, 110.)
7. Dixi Domino: Deus meus es tu: exaudi, Domine, vocem deprecationis meæ.
8. Domine, Domine, virtus salutis meæ, obumbrasti super caput meum in die belli.
9. Ne tradas me, Domine, a desiderio meo peccatori, cogitaverunt contra me: ne derelinquas me, ne forte exaltentur.
10. Caput circuitus eorum: labor labiorum ipsorum operiet eos.
11. Cadent super eos carbones, in ignem dejicies eos: in miseriis non subsistent.
12. Vir linguosus non dirigetur in terra: virum injustum mala capient in interitu.
13. Cognovi, quia faciet Dominus judicium inopis, et vindictam pauperum.
14. Verumtamen justi confitebuntur nomini tuo, et habitabunt recti cum vultu tuo.

CXL.

Psalmus David.

1. Domine, clamavi ad te, exaudi me: intende voci meæ, cum clamavero ad te.
2. Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo: elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum.
3. Pone, Domine, custodiam ori meo, et ostium circumstantiæ labiis meis.
4. Non declines cor meum in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis.
Cum hominibus operantibus iniquitatem: et non communicabo cum electis eorum.
5. Corripiet me justus in misericordia, et increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.
Quoniam adhuc et oratio mea in beneplacitis eorum:
6. absorpti sunt juncti petræ judices eorum.
Audient verba mea, quoniam potuerunt:
7. sicut crassitudo terræ erupta est super terram.
Dissipata sunt ossa nostra secus infernum:
8. quia ad te, Domine, Domine, oculi mei: in te speravi, non auferas animam meam.
9. Custodi me a laqueo, quem statuerunt mihi, et a scandalis operantium iniquitatem.
10. Cadent in retiaculo ejus pecca-

tores: singulariter sum ego, donec transeam.

CXLI.

1. Intellectus David, cum esset in spelunca, oratio. (I. *Reg.* 24.)

2. Voce mea ad Dominum clamavi, voce mea ad Dominum deprecatus sum (*Psal* 76, 2.)

3. Effundo in conspectu ejus orationem meam, et tribulationem meam ante ipsum pronuntio.

4. In deficiendo ex me spiritum meum, et tu cognovisti semitas meas.

In via hac, qua ambulabam, absconderunt laqueum mihi.

5. Considerabam ad dexteram, et videbam, et non erat, qui cognosceret me.

Periit fuga a me, et non est, qui requirat animam meam.

6. Clamavi ad te, Domine, dixi: Tu es spes mea, portio mea, in terra viventium.

7. Intende ad deprecationem meam, quia humiliatus sum nimis.

Libera me a persequentibus me, quia confortati sunt super me.

8. Educ de custodia animam meam ad confitendum nomini tuo: me exspectant justi, donec retribuas mihi.

CXLII.

1. Psalmus David, quando persequebatur eum Absalom filius ejus. (II. *Reg.* 17.)

Domine, exaudi orationem meam: auribus percipe obsecrationem meam in veritate tua: exaudi me in tua justitia.

2. Et non intres in judicium cum servo tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.

3. Quia persecutus est inimicus animam meam: humiliavit in terra vitam meam.

Collocavit me in obscuris sicut mortuos sæculi:

4. et anxiatus est super me spiritus meus: in me turbatum est cor meum.

5. Memor fui dierum antiquorum, meditatus sum in omnibus operibus tuis: in factis manuum tuarum meditabar.

6. Expandi manus meas ad te: anima mea, sicut terra sine aqua, tibi.

7. Velociter exaudi me, Domine: defecit spiritus meus. Non avertas faciem tuam a me, et similis ero descendentibus in lacum.

8. Auditam fac mihi mane misericordiam tuam, quia in te speravi.

Notam fac mihi viam, in qua ambulem, quia ad te levavi animam meam.

9. Eripe me de inimicis meis, Domine, ad te confugi:

10. doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu.

Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam:

11. propter nomen tuum, Domine, vivificabis me in æquitate tua.

Educes de tribulatione animam meam,

12. et in misericordia tua disperdes inimicos meos.

Et perdes omnes, qui tribulant animam meam: quoniam ego servus tuus sum.

CXLIII.

1. Psalmus David, adversus Goliath.

Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prœlium, et digitos meos ad bellum.

2. Misericordia mea, et refugium meum; susceptor meus, et liberator meus:

protector meus, et in ipso speravi: qui subdit populum meum sub me.

3. Domine, quid est homo, quia innotuisti ei? aut filius hominis, quia reputas eum?

4. Homo vanitati similis factus est: dies ejus sicut umbra prætereunt.*

5. Domine, inclina cœlos tuos, et descende: tange montes, et fumigabunt. *(*Job* 8, 9.)

6. Fulgura coruscationem, et dissipabis eos: emitte sagittas tuas, et conturbabis eos:

7. emitte manum tuam de alto, eripe me, et libera me de aquis multis: de manu filiorum alienorum.

8. Quorum os locutum est vanitatem: et dextera eorum dextera iniquitatis.

9. Deus canticum novum cantabo tibi: in psalterio decachordo psallam tibi. (*Psal.* 32, 2.)

10. Qui das salutem regibus: qui redemisti David servum tuum de gladio maligno:

11. eripe me.

Et erue me de manu filiorum alienorum, quorum os locutum est vanitatem, et dextera eorum, dextera iniquitatis:

12. quorum filii sicut novellæ plantationes in juventute sua.

Filiæ eorum compositæ: circumornatæ ut similitudo templi.

13. Promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud.

Oves eorum fœtosæ, abundantes in egressibus suis:

14. boves eorum crassæ.

Non est ruina maceriæ, neque transitus, neque clamor in plateis eorum.

15. Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt: beatus populus, cujus Dominus Deus ejus.

CXLIV.

1. Laudatio, ipsi David.

Exaltabo te, Deus meus rex, et benedicam nomini tuo in sæculum et in sæculum sæculi.

2. Per singulos dies benedicam tibi, et laudabo nomen tuum in sæculum et in sæculum sæculi.

3. Magnus Dominus et laudabilis nimis, et magnitudinis ejus non est finis.

4. Generatio et generatio laudabit opera tua, et potentiam tuam pronuntiabunt.

5. Magnificentiam gloriæ sanctitatis tuæ loquentur, et mirabilia tua narrabunt.

6. Et virtutem terribilium tuorum dicent, et magnitudinem tuam narrabunt.

7. Memoriam abundantiæ suavitatis tuæ eructabunt, et justitia tua exultabunt.

8. Miserator et misericors Dominus, patiens et multum misericors.

9. Suavis Dominus universis, et miserationes ejus super omnia opera ejus.

10. Confiteantur tibi, Domine, omnia opera tua, et sancti tui benedicant tibi.

11. Gloriam regni tui dicent, et potentiam tuam loquentur:

12. ut notam faciant filiis hominum potentiam tuam, et gloriam magnificentiæ regni tui.

13. Regnum tuum, regnum omnium sæculorum, et dominatio tua in omni generatione et generationem.

Fidelis Dominus in omnibus verbis suis, et sanctus in omnibus operibus suis.

14. Allevat Dominus omnes, qui corruunt, et erigit omnes elisos.

15. Oculi omnium in te sperant, Domine, et tu das escam illorum in tempore opportuno.

16. Aperis tu manum tuam, et imples omne animal benedictione.

17. Justus Dominus in omnibus viis suis, et sanctus in omnibus operibus suis.

18. Prope est Dominus omnibus invocantibus eum: omnibus invocantibus eum in veritate.

19. Voluntatem timentium se faciet, et deprecationem eorum exaudiet, et salvos faciet eos.

20. Custodit Dominus omnes diligentes se, et omnes peccatores disperdet.

21. Laudationem Domini loquetur os meum, et benedicat omnis caro nomini sancto ejus in sæculum et in sæculum sæculi.

CXLV.

1. Alleluja Aggæi et Zachariæ.

2. Lauda, anima mea, Dominum, laudabo Dominum in vita mea: psallam Deo meo, quamdiu fuero. *

Nolite confidere in principibus:

3. in filiis hominum, in quibus non est salus. *(*Psal.* 144, 2.)

4. Exibit spiritus ejus, et revertetur in terram suam: in illa die peribunt omnes cogitationes eorum.

5. Beatus, cujus Deus Jacob adjutor ejus, spes ejus in Domino Deo ipsius:

6. qui fecit cœlum et terram, mare et omnia, quæ in eis sunt. (*Act.* 14, 14.)
7. Qui custodit veritatem in sæculum, facit judicium injuriam patientibus: dat escam esurientibus.
Dominus solvit compeditos:
8. Dominus illuminat cæcos.
Dominus erigit elisos, Dominus diligit justos.
9. Dominus custodit advenas; pupillum et viduam suscipiet, et vias peccatorum disperdet.
10. Regnabit Dominus in sæcula: Deus tuus, Sion, in generationem et generationem.

CXLVI.

Alleluja.

1. Laudate Dominum, quoniam bonus est psalmus: Deo nostro sit jucunda decoraque laudatio.
2. Aedificans Jerusalem, Dominus, dispersiones Israelis congregabit.
3. Qui sanat contritos corde, et alligat contritiones eorum.
4. Qui numerat multitudinem stellarum, et omnibus eis nomina vocat.
5. Magnus Dominus noster, et magna virtus ejus, et sapientiæ ejus non est numerus.
6. Suscipiens mansuetos Dominus: humilians autem peccatores usque ad terram.
7. Præcinite Domino in confessione: psallite Deo nostro in cithara.
8. Qui operit cœlum nubibus, et parat terræ pluviam.
Qui producit in montibus fœnum, et herbam servituti hominum.
9. Qui dat jumentis escam ipsorum, et pullis corvorum invocantibus eum.
10. Non in fortitudine equi voluntatem habebit, nec in tibiis viri beneplacitum erit ei.
11. Beneplacitum est Domino super timentes eum, et in eis, qui sperant super misericordia ejus.

CLXVII.

Alleluja.

12. Lauda, Jerusalem, Dominum, lauda Deum tuum, Sion:
13. quoniam confortavit seras portarum tuarum. Benedixit filiis tuis in te.
14. Qui posuit fines tuos pacem, et adipe frumenti satiat te.
15. Qui emittet eloquium suum terræ: velociter currit sermo ejus.
16. Qui dat nivem sicut lanam: nebulam sicut cinerem spargit.
17. Mittit crystallum suam sicut buccellas: ante faciem frigoris ejus quis sustinebit?
18. Emittet verbum suum, et liquefaciet ea: flabit spiritus ejus, et fluent aquæ.
19. Qui annuntiat verbum suum Jacob, justitias et judicia sua Israel,
20. non fecit taliter omni nationi, et judicia sua non manifestavit eis. Alleluja.

CXLVIII.

Alleluja.

1. Laudate Dominum de cœlis: laudate eum in excelsis.
2. Laudate eum omnes Angeli ejus: laudate eum omnes virtutes ejus.
3. Laudate eum sol et luna: laudate eum omnes stellæ et lumen.
4. Laudate eum cœli cœlorum: et aquæ omnes, quæ super cœlos sunt, laudent nomen Domini. (*Dan.* 3, 59.)
5. Quia ipse dixit, et facta sunt: ipse mandavit, et creata sunt.
6. Statuit ea in æternum, et in sæculum sæculi: præceptum posuit, et non præteribit.
7. Laudate Dominum de terra dracones, et omnes abyssi.
8. Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum, quæ faciunt verbum ejus.
9. Montes et omnes colles, ligna fructifera et omnes cedri.
10. Bestiæ et universa pecora, serpentes et volucres pennatæ.
11. Reges terræ et omnes populi: principes, et omnes judices terræ.
12. Juvenes et virgines: senes cum junioribus laudent nomen Domini:
13. quia exaltatum est nomen ejus solius.
14. Confessio ejus super cœlum et terram: et exaltavit cornu populi sui.
Hymnus omnibus sanctis ejus: filiis Israel, populo appropinquanti sibi. Alleluja.

CXLIX.

Alleluja.

1. Cantate Domino canticum novum: laus ejus in ecclesia sanctorum.
2. Lætetur Israel in eo, qui fecit eum: et filii Sion exultent in rege suo.
3. Laudent nomen ejus in choro, in tympano et psalterio psallant ei:
4. quia beneplacitum est Domino in populo suo: et exaltabit mansuetos in salutem.
5. Exultabunt sancti in gloria: lætabuntur in cubilibus suis.
6. Exaltationes Dei in gutture eorum, et gladii ancipites in manibus eorum:
7. ad faciendam vindictam in nationibus: increpationes in populis.
8. Ad alligandos reges eorum in compedibus, et nobiles eorum in manicis ferreis,
9. ut faciant in eis judicium conscriptum: gloria hæc est omnibus sanctis ejus. Alleluja.

CL.

Alleluja.

1. Laudate Dominum in sanctis ejus; laudate eum in firmamento virtutis ejus.
2. Laudate eum in virtutibus ejus: laudate eum secundum multitudinem magnitudinis ejus.
3. Laudate eum in sono tubæ: laudate eum in psalterio et cithara.
4. Laudate eum in tympano et choro: laudate eum in chordis et organo.
5. Laudate eum in cymbalis benesonantibus: laudate eum in cymbalis jubilationis:
6. omnis spiritus laudet Dominum. Alleluja.

LIBER PROVERBIORUM,

QUEM

HEBRÆI MISLE APPELLANT.

CAPUT I.

1. Parabolæ Salomonis, filii David, regis Israel.
2. Ad sciendam sapientiam et disciplinam:
3. ad intelligenda verba prudentiæ, et suscipiendam eruditionem doctrinæ, justitiam, et judicium, et æquitatem:
4. ut detur parvulis astutia, adolescenti scientia et intellectus.
5. Audiens sapiens sapientior erit, et intelligens gubernacula possidebit.
6. Animadvertet parabolam et interpretationem, verba sapientum et ænigmata eorum.
7. Timor Domini principium sapientiæ. Sapientiam atque doctrinam stulti despiciunt. (*Infr.* 9, 10.)
8. Audi, fili mi, disciplinam patris tui, et ne dimittas legem matris tuæ,
9. ut addatur gratia capiti tuo, et torques collo tuo.
10. Fili mi, si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis.
11. Si dixerint: Veni nobiscum, insidiemur sanguini, abscondamus tendiculas contra insontem frustra:
12. deglutiamus eum sicut infernus viventem, et integrum quasi descendentem in lacum.
13. Omnem pretiosam substantiam reperiemus: implebimus domos nostras spoliis.
14. Sortem mitte nobiscum, marsupium unum sit omnium nostrum:
15. Fili mi, ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum a semitis eorum!
16. Pedes enim illorum ad malum currunt, et festinant, ut effundant sanguinem. (*Isai.* 59, 7.)
17. Frustra autem jacitur rete ante oculos pennatorum.

18. Ipsi quoque contra sanguinem suum insidiantur, et moliuntur fraudes contra animas suas.
19. Sic semitæ omnis avari animas possidentium rapiunt.
20. Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem suam:
21. in capite turbarum clamitat, in foribus portarum urbis profert verba sua, dicens:
22. Usquequo, parvuli, diligitis infantiam, et stulti ea, quæ sibi sunt noxia, cupient, et imprudentes odibunt scientiam?
23. Convertimini ad correptionem meam: en, proferam vobis spiritum meum, et ostendam vobis verba mea.
24. Quia vocavi, et renuistis: extendi manum meam, et non fuit, qui aspiceret. (*Isai.* 65, 12.)
25. Despexistis omne consilium meum, et increpationes meas neglexistis.
26. Ego quoque in interitu vestro ridebo, et subsannabo, cum vobis id, quod timebatis, advenerit.
27. Cum irruerit repentina calamitas, et interitus quasi tempestas ingruerit: quando venerit super vos tribulatio, et angustia:
28. tunc invocabunt me, et non exaudiam: mane consurgent, et non invenient me:
29. eo quod exosam habuerint disciplinam, et timorem Domini non susceperint,
30. nec acquieverint consilio meo, et detraxerint universæ correptioni meæ.
31. Comedent igitur fructus viæ suæ, suisque consiliis saturabuntur.
32. Aversio parvulorum interficiet eos, et prosperitas stultorum perdet illos.
33. Qui autem me audierit, absque terrore requiescet, et abundantia perfruetur, timore malorum sublato.

CAPUT II.

1. Fili mi, si susceperis sermones meos, et mandata mea absconderis penes te,
2. ut audiat sapientiam auris tua: inclina cor tuum ad cognoscendam prudentiam.
3. Si enim sapientiam invocaveris, et inclinaveris cor tuum prudentiæ:
4. si quæsieris eam quasi pecuniam, et sicut thesauros effoderis illam:
5. tunc intelliges timorem Domini, et scientiam Dei invenies,
6. quia Dominus dat sapientiam, et ex ore ejus prudentia, et scientia.
7. Custodiet rectorum salutem, et proteget gradientes simpliciter,
8. servans semitas justitiæ, et vias sanctorum custodiens.
9. Tunc intelliges justitiam, et judicium et æquitatem, et omnem semitam bonam.
10. Si intraverit sapientia cor tuum, et scientia animæ tuæ placuerit:
11. consilium custodiet te, et prudentia servabit te,
12. ut eruaris a via mala, et ab homine, qui perversa loquitur;
13. qui relinquunt iter rectum, et ambulant per vias tenebrosas:
14. qui lætantur, cum malefecerint, et exultant in rebus pessimis:
15. quorum viæ perversæ sunt, et infames gressus eorum.
16. Ut eruaris a muliere aliena, et ab extranea, quæ mollit sermones suos,
17. et relinquit ducem pubertatis suæ,
18. et pacti Dei sui oblita est: inclinata est enim ad mortem domus ejus, et ad inferos semitæ ipsius:
19. omnes, qui ingrediuntur ad eam, non revertentur, nec apprehendent semitas vitæ.
20. Ut ambules in via bona, et calles justorum custodias.
21. Qui enim recti sunt, habitabunt in terra, et simplices permanebunt in ea.
22. Impii vero de terra perdentur, et qui inique agunt, auferentur ex ea. (*Job* 18, 17.)

CAPUT III.

1. Fili mi, ne obliviscaris legis meæ, et præcepta mea cor tuum custodiat:
2. longitudinem enim dierum, et annos vitæ, et pacem apponent tibi.
3. Misericordia et veritas te non

deserant: circumda eas gutturi tuo, et describe in tabulis cordis tui:
4. et invenies gratiam et disciplinam bonam coram Deo et hominibus.
5. Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, et ne innitaris prudentiæ tuæ.
6. In omnibus viis tuis cogita illum, et ipse diriget gressus tuos.
7. Ne sis sapiens apud temetipsum, time Deum, et recede a malo: (*Rom.* 12, 16.)
8. sanitas quippe erit umbilico tuo, et irrigatio ossium tuorum.
9. Honora Dominum de tua substantia, et de primitiis omnium frugum tuarum da ei: (*Tob.* 4, 7.)
10. et implebuntur horrea tua saturitate, et vino torcularia tua redundabunt.
11. Disciplinam Domini, fili mi, ne abjicias, nec deficias, cum ab eo corriperis: (*Hebr.* 12, 5.)
12. quem enim diligit Dominus, corripit, et quasi pater in filio complacet sibi.
13. Beatus homo, qui invenit sapientiam, et qui affluit prudentia:
14. melior est acquisitio ejus negotiatione argenti, et auri primi et purissimi fructus ejus:
15. pretiosior est cunctis opibus, et omnia, quæ desiderantur, huic non valent comparari.
16. Longitudo dierum in dextera ejus, et in sinistra illius divitiæ et gloria.
17. Viæ ejus viæ pulchræ, et omnes semitæ illius pacificæ.
18. Lignum vitæ est his, qui apprehenderint eam: et qui tenuerit eam, beatus.
19. Dominus sapientia fundavit terram, stabilivit cœlos prudentia.
20. Sapientia illius eruperunt abyssi, et nubes rore concrescunt.
21. Fili mi, ne effluant hæc ab oculis tuis: Custodi legem atque consilium:
22. et erit vita animæ tuæ, et gratia faucibus tuis:
23. tunc ambulabis fiducialiter in via tua, et pes tuus non impinget:
24. si dormieris, non timebis: quiesces, et suavis erit somnus tuus.
25. Ne paveas repentino terrore, et irruentes tibi potentias impiorum.
26. Dominus enim erit in latere tuo, et custodiet pedem tuum, ne capiaris.
27. Noli prohibere benefacere eum, qui potest: si vales, et ipse benefac.
28. Ne dicas amico tuo: Vade, et revertere, cras dabo tibi: cum statim possis dare.
29. Ne moliaris amico tuo malum, cum ille in te habeat fiduciam.
30. Ne contendas adversus hominem frustra, cum ipse tibi nihil mali fecerit. * (*Psal.* 36, 1.)
31. Ne æmuleris hominem injustum, nec imiteris vias ejus. *
32. Quia abominatio Domini est omnis illusor, et cum simplicibus sermocinatio ejus.
33. Egestas a Domino in domo impii: habitacula autem justorum benedicentur.
34. Ipse deludet illusores, et mansuetis dabit gratiam.
35. Gloriam sapientes possidebunt: stultorum exaltatio ignominia.

CAPUT IV.

1. Audite, filii, disciplinam patris, et attendite, ut sciatis prudentiam.
2. Donum bonum tribuam vobis: legem meam ne derelinquatis.
3. Nam et ego filius fui patris mei, tenellus et unigenitus coram matre mea:
4. et docebat me, atque dicebat: Suscipiat verba mea cor tuum, custodi præcepta mea, et vives.
5. Posside sapientiam, posside prudentiam: ne obliviscaris, neque declines a verbis oris mei.
6. Ne dimittas eam, et custodiet te: dilige eam, et conservabit te.
7. Principium sapientiæ: Posside sapientiam, et in omni possessione tua acquire prudentiam:
8. arripe illam, et exaltabit te: glorificaberis ab ea, cum eam fueris amplexatus:
9. dabit capiti tuo augmenta gratiarum, et corona inclyta proteget te.
10. Audi, fili mi, et suscipe verba mea, ut multiplicentur tibi anni vitæ.

11. Viam sapientiæ monstrabo tibi, ducam te per semitas æquitatis:
12. quas cum ingressus fueris, non arctabuntur gressus tui, et currens non habebis offendiculum.
13. Tene disciplinam, ne dimittas eam: custodi illam, quia ipsa est vita tua.
14. Ne delecteris in semitis impiorum, nec tibi placeat malorum via.
15. Fuge ab ea, nec transeas per illam: declina, et desere eam.
16. Non enim dormiunt, nisi malefecerint, et rapitur somnus ab eis, nisi supplantaverint:
17. comedunt panem impietatis, et vinum iniquitatis bibunt.
18. Justorum autem semita, quasi lux splendens, procedit et crescit usque ad perfectam diem.
19. Via impiorum tenebrosa: nesciunt, ubi corruant.
20. Fili mi, ausculta sermones meos, et ad eloquia mea inclina aurem tuam:
21. ne recedant ab oculis tuis, custodi ea in medio cordis tui:
22. vita enim sunt invenientibus ea, et universæ carni sanitas.
23. Omni custodia serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit.
24. Remove a te os pravum, et detrahentia labia sint procul a te.
25. Oculi tui recta videant, et palpebræ tuæ præcedant gressus tuos.
26. Dirige semitam pedibus tuis, et omnes viæ tuæ stabilientur.
27. Ne declines ad dexteram, neque ad sinistram: averte pedem tuum a malo: vias enim, quæ a dexteris sunt, novit Dominus: perversæ vero sunt, quæ a sinistris sunt. Ipse autem rectos faciet cursus tuos, itinera autem tua in pace producet.

CAPUT V.

1. Fili mi, attende ad sapientiam meam, et prudentiæ meæ inclina aurem tuam,
2. ut custodias cogitationes, et disciplinam labia tua conservent. Ne attendas fallaciæ mulieris:
3. favus enim distillans labia meretricis, et nitidius oleo guttur ejus:
4. novissima autem illius amara quasi absynthium, et acuta quasi gladius biceps.
5. Pedes ejus descendunt in mortem, et ad inferos gressus illius penetrant.
6. Per semitam vitæ non ambulant, vagi sunt gressus ejus, et investigabiles.
7. Nunc ergo, fili mi, audi me, et ne recedas a verbis oris mei.
8. Longe fac ab ea viam tuam, et ne appropinques foribus domus ejus.
9. Ne des alienis honorem tuum, et annos tuos crudeli,
10. ne forte impleantur extranei viribus tuis, et labores tui sint in domo aliena,
11. et gemas in novissimis, quando consumseris carnes tuas et corpus tuum, et dicas:
12. Cur detestatus sum disciplinam, et increpationibus non acquievit cor meum,
13. nec audivi vocem docentium me, et magistris non inclinavi aurem meam?
14. Pene fui in omni malo, in medio ecclesiæ et synagogæ.
15. Bibe aquam de cisterna tua, et fluenta putei tui:
16. deriventur fontes tui foras, et in plateis aquas tuas divide.
17. Habeto eas solus, nec sint alieni participes tui.
18. Sit vena tua benedicta, et lætare cum muliere adolescentiæ tuæ:
19. cerva charissima, et gratissimus hinnulus: ubera ejus inebrient te in omni tempore, in amore ejus delectare jugiter.
20. Quare seduceris, fili mi, ab aliena, et foveris in sinu alterius?
21. Respicit Dominus vias hominis, et omnes gressus ejus considerat. *
22. Iniquitates suæ capiunt impium, et funibus peccatorum suorum constringitur. * (*Job* 14, 16.)
23. Ipse morietur, quia non habuit disciplinam, et in multitudine stultitiæ suæ decipietur.

CAPUT VI.

1. Fili mi, si spoponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam,

2. illaqueatus es verbis oris tui, et captus propriis sermonibus.
3. Fac ergo, quod dico, fili mi, et temetipsum libera, quia incidisti in manum proximi tui. Discurre, festina, suscita amicum tuum,
4. ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ
5. Eruere quasi damula de manu, et quasi avis de manu aucupis.
6. Vade ad formicam, o piger, et considera vias ejus, et disce sapientiam,
7. quæ, cum non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem,
8. parat in æstate cibum sibi, et congregat in messe, quod comedat.
9. Usquequo, piger, dormies? quando consurges e somno tuo?
10. Paululum dormies, paululum dormitabis, paululum conseres manus, ut dormias: (*Infr.* 24, 33.)
11. et veniet tibi, quasi viator egestas, et pauperies quasi vir armatus. Si vero impiger fueris, veniet ut fons messis tua, et egestas longe fugiet a te.
12. Homo apostata, vir inutilis, graditur ore perverso,
13. annuit oculis, terit pede, digito loquitur,
14. pravo corde machinatur malum, et omni tempore jurgia seminat.
15. Huic extemplo veniet perditio sua, et subito conteretur, nec habebit ultra medicinam.
16. Sex sunt, quæ odit Dominus, et septimum detestatur anima ejus:
17. Oculos sublimes, linguam mendacem, manus effundentes innoxium sanguinem,
18. cor machinans cogitationes pessimas, pedes veloces ad currendum in malum,
19. proferentem mendacia testem fallacem, et eum, qui seminat inter fratres discordias.
20. Conserva, fili mi, præcepta patris tui, et ne dimittas legem matris tuæ.
21. Liga ea in corde tuo jugiter, et circumda gutturi tuo.
22. Cum ambulaveris, gradiantur tecum: cum dormieris, custodiant te, et evigilans loquere cum eis:
23. quia mandatum lucerna est, et lex lux, et via vitæ increpatio disciplinæ,
24. ut custodiant te a muliere mala, et a blanda lingua extraneæ.
25. Non concupiscat pulchritudinem ejus cor tuum, nec capiaris nutibus illius,
26. pretium enim scorti vix est unius panis: mulier autem viri pretiosam animam capit.
27. Numquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta illius non ardeant?
28. aut ambulare super prunas, ut non comburantur plantæ ejus?
29. sic, qui ingreditur ad mulierem proximi sui, non erit mundus, cum tetigerit eam.
30. Non grandis est culpa, cum quis furatus fuerit: furatur enim, ut esurientem impleat animam:
31. deprehensus quoque reddet septuplum, et omnem substantiam domus suæ tradet.
32. Qui autem adulter est, propter cordis inopiam perdet animam suam:
33. turpitudinem et ignominiam congregat sibi, et opprobrium illius non delebitur:
34. quia zelus et furor viri non parcet in die vindictæ,
35. nec acquiescet cujusquam precibus, nec suscipiet pro redemtione dona plurima.

CAPUT VII.

1. Fili mi, custodi sermones meos, et præcepta mea reconde tibi. Fili,
2. serva mandata mea, et vives, et legem meam quasi pupillam oculi tui:
3. liga eam in digitis tuis, scribe illam in tabulis cordis tui.
4. Dic sapientiæ: Soror mea es, et prudentiam voca animam tuam,
5. ut custodiat te a muliere extranea et ab aliena, quæ verba sua dulcia facit.
6. De fenestra enim domus meæ per cancellos prospexi,
7. et video parvulos, considero vecordem juvenem,
8. qui transit per plateam juxta

angulum, et prope viam domus illius graditur
9. in obscuro, advesperascente die, in noctis tenebris, et caligine.
10. Et ecce, occurrit illi mulier ornatu meretricio, præparata ad capiendas animas: garrula et vaga,
11. quietis impatiens, nec valens in domo consistere pedibus suis,
12. nunc foris, nunc in plateis, nunc juxta angulos insidians.
13. Apprehensumque deosculatur juvenem, et procaci vultu blanditur, dicens:
14. Victimas pro salute vovi, hodie reddidi vota mea:
15. idcirco egressa sum in occursum tuum, desiderans te videre, et reperi.
16. Intexui funibus lectulum meum, stravi tapetibus pictis ex Aegypto:
17. aspersi cubile meum myrrha, et aloe et cinnamomo.
18. Veni, inebriemur uberibus, et fruamur cupitis amplexibus, donec illuscescat dies.
19. Non est enim vir in domo sua, abiit via longissima:
20. sacculum pecuniæ secum tulit: in die plenæ lunæ reversurus est in domum suam.
21. Irretivit eum multis sermonibus, et blanditiis labiorum protraxit illum.
22. Statim eam sequitur, quasi bos ductus ad victimam, et quasi agnus lasciviens, et ignorans, quod ad vincula stultus trahatur,
23. donec transfigat sagitta jecur ejus: velut si avis festinet ad laqueum, et nescit quod de periculo animæ illius agitur.
24. Nunc ergo, fili mi, audi me, et attende verbis oris mei.
25. Ne abstrahatur in viis illius mens tua, neque decipiaris semitis ejus:
26. multos enim vulneratos dejecit, et fortissimi quique interfecti sunt ab ea.
27. Viæ inferi domus ejus, penetrantes in interiora mortis.

CAPUT VIII.

1. Numquid non sapientia clamitat, et prudentia dat vocem suam?
2. In summis excelsisque verticibus supra viam in mediis semitis stans,
3. juxta portas civitatis in ipsis foribus loquitur, dicens:
4. O viri, ad vos clamito, et vox mea ad filios hominum.
5. Intelligite, parvuli, astutiam, et insipientes animadvertite.
6. Audite, quoniam de rebus magnis locutura sum, et aperientur labia mea, ut recta prædicent.
7. Veritatem meditabitur guttur meum, et labia mea detestabuntur impium.
8. Justi sunt omnes sermones mei, non est in eis pravum quid, neque perversum:
9. recti sunt intelligentibus, et æqui invenientibus scientiam.
10. Accipite disciplinam meam, et non pecuniam: doctrinam magis, quam aurum eligite.
11. Melior est enim sapientia cunctis pretiosissimis, et omne desiderabile ei non potest comparari.
12. Ego, sapientia, habito in consilio, et eruditis intersum cogitationibus.
13. Timor Domini odit malum: arrogantiam et superbiam, et viam pravam et os bilingue detestor.
14. Meum est consilium et æquitas, mea est prudentia, mea est fortitudo.
15. Per me reges regnant, et legum conditores justa decernunt:
16. per me principes imperant, et potentes decernunt justitiam.
17. Ego diligentes me diligo, et qui mane vigilant ad me, invenient me.
18. Mecum sunt divitiæ et gloria, opes superbæ, et justitia.
19. Melior est enim fructus meus auro et lapide pretioso, et genimina mea argento electo.
20. In viis justitiæ ambulo, in medio semitarum judicii,
21. ut ditem diligentes me, et thesauros eorum repleam.

22. Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret a principio.
23. Ab æterno ordinata sum, et ex antiquis, antequam terra fieret.
24. Nondum erant abyssi, et ego jam concepta eram: necdum fontes aquarum eruperant:
25. necdum montes gravi mole constiterant: ante colles ego parturiebar.
26. Adhuc terram non fecerat et flumina et cardines orbis terræ.
27. Quando præparabat cœlos aderam: quando certa lege et gyro vallabat abyssos:
28. quando æthera firmabat sursum, et librabat fontes aquarum:
29. quando circumdabat mari terminum suum, et legem ponebat aquis, ne transirent fines suos: quando appendebat fundamenta terræ,
30. cum eo eram, cuncta componens, et delectabar per singulos dies, ludens coram eo omni tempore:
31. ludens in orbe terrarum, et deliciæ meæ, esse cum filiis hominum.
32. Nunc ergo, filii, audite me: beati, qui custodiunt vias meas.
33. Audite disciplinam, et estote sapientes, et nolite abjicere eam.
34. Beatus homo, qui audit me, et qui vigilat ad fores meas quotidie, et observat ad postes ostii mei.
35. Qui me invenerit, inveniet vitam, et hauriet salutem a Domino:
36. qui autem in me peccaverit, lædet animam suam. Omnes, qui me oderunt, diligunt mortem.

CAPUT IX.

1. Sapientia ædificavit sibi domum, excidit columnas septem.
2. Immolavit victimas suas, miscuit vinum, et proposuit mensam suam.
3. Misit ancillas suas, ut vocarent ad arcem, et ad mœnia civitatis:
4. Si quis est parvulus, veniat ad me. Et insipientibus locuta est:
5. Venite, comedite panem meum, et bibite vinum, quod miscui vobis.
6. Relinquite infantiam, et vivite, et ambulate per vias prudentiæ.
7. Qui erudit derisorem, ipse injuriam sibi facit, et qui arguit impium, sibi maculam generat.
8. Noli arguere derisorem, ne oderit te: argue sapientem, et diliget te.
9. Da sapienti occasionem, et addetur ei sapientia. Doce justum, et festinabit accipere.
10. Principium sapientiæ timor Domini: et scientia sanctorum prudentia. (*Psal.* 110, 10. *Supr.* 1, 7. *Eccli.* 1, 16.)
11. Per me enim multiplicabuntur dies tui, et addentur tibi anni vitæ.
12. Si sapiens fueris, tibimetipsi eris: si autem illusor, solus portabis malum.
13. Mulier stulta et clamosa, plenaque illecebris, et nihil omnino sciens,
14. sedit in foribus domus suæ super sellam in excelso urbis loco,
15. ut vocaret transeuntes per viam, et pergentes itinere suo:
16. Qui est parvulus, declinet ad me. Et vecordi locuta est:
17. Aquæ furtivæ dulciores sunt, et panis absconditus suavior.
18. Et ignoravit, quod ibi sint gigantes, et in profundis inferni convivæ ejus.

Parabolæ Salomonis.

CAPUT X.

1. Filius sapiens lætificat patrem; filius vero stultus mœstitia est matris suæ.
2. Nil proderunt thesauri impietatis; justitia vero liberabit a morte. *
3. Non affliget Dominus fame animam justi, et insidias impiorum subvertet. * (*Infr.* 11, 4.)
4. Egestatem operata est manus remissa; manus autem fortium divitias parat.
Qui nititur mendaciis, hic pascit ventos; idem autem ipse sequitur aves volantes.
5. Qui congregat in messe, filius sapiens est; qui autem stertit æstate, filius confusionis.

6. Benedictio Domini super caput justi; os autem impiorum operit iniquitas.
7. Memoria justi cum laudibus; et nomen impiorum putrescet.
8. Sapiens corde præcepta suscipit; stultus cæditur labiis.
9. Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter; qui autem depravat vias suas, manifestus erit.
10. Qui annuit oculo, dabit dolorem; et stultus labiis verberabitur. (*Eccli.* 27, 25.)
11. Vena vitæ, os justi; et os impiorum operit iniquitatem.
12. Odium suscitat rixas; et universa delicta operit charitas. (I. *Petr.* 4, 8.)
13. In labiis sapientis invenitur sapientia; et virga in dorso ejus, qui indiget corde.
14. Sapientes abscondunt scientiam; os autem stulti confusioni proximum est.
15. Substantia divitis, urbs fortitudinis ejus; pavor pauperum, egestas eorum.
16. Opus justi ad vitam; fructus autem impii ad peccatum.
17. Via vitæ, custodienti disciplinam; qui autem increpationes relinquit, errat.
18. Abscondunt odium labia mendacia; qui profert contumeliam, insipiens est.
19. In multiloquio non deerit peccatum; qui autem moderatur labia sua, prudentissimus est.
20. Argentum electum, lingua justi; cor autem impiorum pro nihilo.
21. Labia justi erudiunt plurimos; qui autem indocti sunt, in cordis egestate morientur.
22. Benedictio Domini divites facit; nec sociabitur eis afflictio.
23. Quasi per risum stultus operatur scelus: sapientia autem est viro prudentia.
24. Quod timet impius, veniet super eum; desiderium suum justis dabitur.
25. Quasi tempestas transiens non erit impius; justus autem quasi fundamentum sempiternum.
26. Sicut acetum dentibus, et fumus oculis, sic piger his, qui miserunt eum.
27. Timor Domini apponet dies; et anni impiorum breviabuntur.
28. Espectatio justorum lætitia; spes autem impiorum peribit.
29. Fortitudo simplicis via Domini; et pavor his, qui operantur malum.
30. Justus in æternum non commovebitur; impii autem non habitabunt super terram.
31. Os justi parturiet sapientiam; lingua pravorum peribit.
32. Labia justi considerant placita; et os impiorum perversa.

CAPUT XI.

1, Statera dolosa, abominatio est apud Dominum, et pondus æquum, voluntas ejus. (*Infr.* 20, 10.)
2. Ubi fuerit superbia, ibi erit et contumelia; ubi autem est humilitas, ibi et sapientia.
3. Simplicitas justorum diriget eos; et supplantatio perversorum vastabit illos.
4. Non proderunt divitiæ in die ultionis; justitia autem liberabit a morte.
5. Justitia simplicis diriget viam ejus; et in impietate sua corruet impius.
6. Justitia rectorum liberabit eos; et in insidiis suis capientur iniqui.
7. Mortuo homine impio, nulla erit ultra spes; et exspectatio sollicitorum peribit.
8. Justus de angustia liberatus est; et tradetur impius pro eo.
9. Simulator ore decipit amicum suum; justi autem liberabuntur scientia.
10. In bonis justorum exultabit civitas; et in perditione impiorum erit laudatio.
11. Benedictione justorum exaltabitur civitas; et ore impiorum subvertetur.
12. Qui despicit amicum suum, indigens corde est; vir autem prudens tacebit.
13. Qui ambulat fraudulenter, revelat arcana; qui autem fidelis est animi, celat amici commissum.
14. Ubi non est gubernator, populus

corruet; salus autem, ubi multa consilia.
15. Affligetur malo, qui fidem facit pro extraneo; qui autem cavet laqueos, securus erit.
16. Mulier gratiosa inveniet gloriam; et robusti habebunt divitias.
17. Benefacit animæ suæ vir misericors; qui autem crudelis est, etiam propinquos abjicit.
18. Impius facit opus instabile; seminanti autem justitiam merces fidelis.
19. Clementia præparat vitam; et sectatio malorum mortem.
20. Abominabile Domino cor pravum; et voluntas ejus in iis, qui simpliciter ambulant.
21. Manus in manu non erit innocens malus; semen autem justorum salvabitur.
22. Circulus aureus in naribus suis, mulier pulchra et fatua.
23. Desiderium justorum omne bonum est: præstolatio impiorum furor.
24. Alii dividunt propria, et ditiores fiunt; alii rapiunt non sua, et semper in egestate sunt.
25. Anima, quæ benedicit, impinguabitur; et qui inebriat, ipse quoque inebriabitur.
26. Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis: benedictio autem super caput vendentium.
27. Bene consurgit diluculo, qui quærit bona; qui autem investigator malorum est, opprimetur ab eis.
28. Qui confidit in divitiis suis, corruet: justi autem quasi virens folium germinabunt.
29. Qui conturbat domum suam, possidebit ventos; et qui stultus est, serviet sapienti.
30. Fructus justi lignum vitæ: et qui suscipit animas, sapiens est.
31. Si justus in terra recipit, quanto magis impius et peccator? (I. *Petr.* 4, 18.)

CAPUT XII.

1. Qui diligit disciplinam, diligit scientiam; qui autem odit increpationes, insipiens est.
2. Qui bonus est, hauriet gratiam a Domino; qui autem confidit in cogitationibus suis, impie agit.
3. Non roborabitur homo ex impietate; et radix justorum non commovebitur.
4. Mulier diligens, corona est viro suo; et putredo in ossibus ejus, quæ confusione res dignas gerit.
5. Cogitationes justorum judicia; et consilia impiorum fraudulenta.
6. Verba impiorum insidiantur sanguini; os justorum liberabit eos.
7. Verte impios, et non erunt; domus autem justorum permanebit.
8. Doctrina sua noscetur vir; qui autem vanus et excors est, patebit contemtui.
9. Melior est pauper et sufficiens sibi, quam gloriosus et indigens pane. (*Eccli.* 10, 30.)
10. Novit justus jumentorum suorum animas; viscera autem impiorum crudelia. *(*Eccl.* 20, 30.)
11. Qui operatur terram suam, satiabitur panibus; qui autem sectatur otium, stultissimus est. *
Qui suavis est in vini demorationibus, in suis munitionibus relinquit contumeliam.
12. Desiderium impii munimentum est pessimorum; radix autem justorum proficiet.
13. Propter peccata labiorum ruina proximat malo; effugiet autem justus de angustia.
14. De fructu oris sui unusquisque replebitur bonis, et juxta opera manuum suarum retribuetur ei.
15. Via stulti recta in oculis ejus; qui autem sapiens est, audit consilia.
16. Fatuus statim indicat iram suam; qui autem dissimulat injuriam, callidus est.
17. Qui, quod novit, loquitur, index justitiæ est; qui autem mentitur, testis est fraudulentus.
18. Est, qui promittit, et quasi gladio pungitur conscientiæ; lingua autem sapientium sanitas est.
19. Labium veritatis firmum erit in perpetuum; qui autem testis est repentinus, concinnat linguam mendacii.
20. Dolus in corde cogitantium mala;

qui autem pacis ineunt consilia, sequitur eos gaudium.
21. Non contristabit justum, quidquid ei acciderit; impii autem replebuntur malo.
22. Abominatio est Domino labia mendacia; qui autem fideliter agunt, placent ei.
23. Homo versutus celat scientiam; et cor insipientium provocat stultitiam.
24. Manus fortium dominabitur; quæ autem remissa est, tributis serviet.
25. Mœror in corde viri humiliabit illum; et sermone bono lætificabitur.
26. Qui negligit damnum propter amicum, justus est; iter autem impiorum decipiet eos.
27. Non inveniet fraudulentus lucrum; et substantia hominis erit auri pretium.
28. In semita justitiæ, vita; iter autem devium ducit ad mortem.

CAPUT XIII.

1. Filius sapiens, doctrina patris; qui autem illusor est, non audit, cum arguitur.
2. De fructu oris sui homo satiabitur bonis; anima autem prævaricatorum iniqua.
3. Qui custodit os suum, custodit animam suam: qui autem inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala.
4. Vult et non vult piger; anima autem operantium impinguabitur.
5. Verbum mendax justus detestabitur; impius autem confundit, et confundetur.
6. Justitia custodit innocentis viam; impietas autem peccatorem supplantat.
7. Est quasi dives, cum nihil habeat; et est quasi pauper, cum in multis divitiis sit.
8. Redemtio animæ viri, divitiæ suæ; qui autem pauper est, increpationem non sustinet.
9. Lux justorum lætificat; lucerna autem impiorum extinguetur.
10. Inter superbos semper jurgia sunt; qui autem agunt omnia cum consilio, reguntur sapientia.
11. Substantia festinata minuetur; quæ autem paulatim colligitur manu, multiplicabitur.
12. Spes, quæ differtur, affligit animam; lignum vitæ desiderium veniens.
13. Qui detrahit alicui rei, ipse se in futurum obligat; qui autem timet præceptum, in pace versabitur.
Animæ dolosæ errant in peccatis; justi autem misericordes sunt, et miserantur.
14. Lex sapientis fons vitæ, ut declinet a ruina mortis.
15. Doctrina bona dabit gratiam: in itinere contemtorum vorago.
16. Astutus omnia agit cum consilio; qui autem fatuus est, aperit stultitiam.
17. Nuntius impii cadet in malum; legatus autem fidelis, sanitas.
18. Egestas et ignominia ei, qui deserit disciplinam; qui autem acquiescit arguenti, glorificabitur.
19. Desiderium si compleatur, delectat animam; detestantur stulti eos, qui fugiunt mala.
20. Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit; amicus stultorum similis efficietur.
21. Peccatores persequitur malum; et justis retribuentur bona.
22. Bonus relinquit heredes filios et nepotes, et custoditur justo substantia peccatoris.
23. Multi cibi in novalibus patrum, et aliis congregantur absque judicio.
24. Qui parcit virgæ, odit filium suum; qui autem diligit illum, instanter erudit. (*Infr.* 23, 13.)
25. Justus comedit, et replet animam suam; venter autem impiorum insaturabilis.

CAPUT XIV.

1. Sapiens mulier ædificat domum suam; insipiens exstructam quoque manibus destruet.
2. Ambulans recto itinere, et timens Deum, despicitur ab eo, qui infami graditur via. (*Job* 12, 4.)
3. In ore stulti virga superbiæ; labia autem sapientium custodiunt eos.

4. Ubi non sunt boves, præsepe vacuum est; ubi autem plurimæ segetes, ibi manifesta est fortitudo bovis.
5. Testis fidelis non mentitur; profert autem mendacium dolosus testis.
6. Quærit derisor sapientiam, et non invenit; doctrina prudentium facilis.
7. Vade contra virum stultum, et nescit labia prudentiæ.
8. Sapientia callidi est intelligere viam suam; et imprudentia stultorum errans.
9. Stultus illudet peccatum, et inter justos morabitur gratia.
10. Cor quod novit amaritudinem animæ suæ, in gaudio ejus non miscebitur extraneus.
11. Domus impiorum delebitur, tabernacula vero justorum germinabunt.
12. Est via, quæ videtur homini justa: novissima autem ejus deducunt ad mortem.
13. Risus dolore miscebitur, et extrema gaudii luctus occupat.
14. Viis suis replebitur stultus, et super eum erit vir bonus.
15. Innocens credit omni verbo; astutus considerat gressus suos.
Filio doloso nihil erit boni; servo autem sapienti prosperi erunt actus, et dirigetur via ejus.
16. Sapiens timet, et declinat a malo; stultus transilit, et confidit.
17. Impatiens operabitur stultitiam, et vir versutus odiosus est.
18. Possidebunt parvuli stultitiam, et exspectabunt astuti scientiam.
19. Jacebunt mali ante bonos, et impii ante portas justorum.
20. Etiam proximo suo pauper odiosus erit; amici vero divitum multi.
21. Qui despicit proximum suum, peccat; qui autem miseretur pauperis, beatus erit.
Qui credit in Domino, misericordiam diligit.
22. Errant, qui operantur malum; misericordia et veritas præparant bona.
23. In omni opere erit abundantia; ubi autem verba sunt plurima, ibi frequenter egestas.
24. Corona sapientium, divitiæ eorum; fatuitas stultorum, imprudentia.
25. Liberat animas testis fidelis; et profert mendacia versipellis.
26. In timore Domini fiducia fortitudinis, et filiis ejus erit spes.
27. Timor Domini fons vitæ, ut declinent a ruina mortis.
28. In multitudine populi dignitas regis et in paucitate plebis ignominia principis.
29. Qui patiens est, multa gubernatur prudentia; qui autem impatiens est, exaltat stultitiam suam.
30. Vita carnium, sanitas cordis; putredo ossium, invidia.
31. Qui calumniatur egentem, exprobrat factori ejus; honorat autem eum, qui miseretur pauperis. *
32. In malitia sua expelletur impius; sperat autem justus in morte sua. *(*Infr.* 17, 5.)
33. In corde prudentis requiescit sapientia, et indoctos quosque erudiet.
34. Justitia elevat gentem; miseros autem facit populos peccatum.
35. Acceptus est regi minister intelligens; iracundiam ejus inutilis sustinebit.

CAPUT XV.

1. Responsio mollis frangit iram; sermo durus suscitat furorem. (*Infr.* 25, 15.)
2. Lingua sapientium ornat scientiam; os fatuorum ebullit stultitiam.
3. In omni loco oculi Domini contemplantur bonos et malos.
4. Lingua placabilis, lignum vitæ: quæ autem immoderata est, conteret spiritum.
5. Stultus irridet disciplinam patris sui; qui autem custodit increpationes, astutior fiet.
In abundanti justitia virtus maxima est; cogitationes autem impiorum eradicabuntur.
6. Domus justi plurima fortitudo; et in fructibus impii conturbatio.
7. Labia sapientium disseminabunt scientiam; cor stultorum dissimile erit.
8. Victimæ impiorum abominabiles

Domino; vota justorum placabilia. (*Eccli.* 34, 21.)

9. Abominatio est Domino via impii; qui sequitur justitiam, diligitur ab eo.

10. Doctrina mala deserenti viam vitæ; qui increpationes odit, morietur.

11. Infernus, et perditio coram Domino: quanto magis corda filiorum hominum?

12. Non amat pestilens eum, qui se corripit, nec ad sapientes graditur.

13. Cor gaudens exhilarat faciem; in mœrore animi dejicitur spiritus. *

14. Cor sapientis quærit doctrinam; et os stultorum pascitur imperitia. *(*Infr.* 17, 22.)

15. Omnes dies pauperis, mali: secura mens quasi juge convivium.

16. Melius est parum cum timore Domini, quam thesauri magni et insatiabiles.

17. Melius est vocari ad olera cum charitate, quam ad vitulum saginatum cum odio.

18. Vir iracundus provocat rixas; qui patiens est, mitigat suscitatas.

19. Iter pigrorum quasi sepes spinarum; via justorum absque offendiculo.

20. Filius sapiens lætificat patrem; et stultus homo despicit matrem suam.

21. Stultitia gaudium stulto; et vir prudens dirigit gressus suos.

22. Dissipantur cogitationes, ubi non est consilium; ubi vero sunt plures consiliarii, confirmantur.

23. Lætatur homo in sententia oris sui, et sermo opportunus est optimus.

24. Semitæ vitæ super eruditum, ut declinet de inferno novissimo.

25. Domum superborum demolietur Dominus, et firmos faciet terminos viduæ.

26. Abominatio Domini cogitationes malæ; et purus sermo pulcherrimus firmabitur ab eo.

27. Conturbat domum suam, qui sectatur avaritiam; qui autem odit munera, vivet.

Per misericordiam et fidem purgantur peccata; per timorem autem Domini declinat omnis a malo. (*Infr.* 16, 6.)

28. Mens justi meditatur obedientiam; os impiorum redundat malis.

29. Longe est Dominus ab impiis; et orationes justorum exaudiet.

30. Lux oculorum lætificat animam; fama bona impinguat ossa.

31. Auris, quæ audit increpationes vitæ, in medio sapientium commorabitur.

32. Qui abjicit disciplinam, despicit animam suam; qui autem acquiescit increpationibus, possessor est cordis.

33. Timor Domini, disciplina sapientiæ; et gloriam præcedit humilitas.

CAPUT XVI.

1. Hominis est, animam præparare; et Domini, gubernare linguam.

2. Omnes viæ hominis patent oculis ejus; spirituum ponderator est Dominus. (*Infr.* 21, 2.)

3. Revela Domino opera tua, et dirigentur cogitationes tuæ.

4. Universa propter semetipsum operatus est Dominus; impium quoque ad diem malum.

5. Abominatio Domini est omnis arrogans; etiam si manus ad manum fuerit, non est innocens.

Initium viæ bonæ, facere justitiam; accepta est autem apud Deum magis, quam immolare hostias.

6. Misericordia et veritate redimitur iniquitas, et in timore Domini declinatur a malo. (*Supr.* 15, 27.)

7. Cum placuerint Domino viæ hominis, inimicos quoque ejus convertet ad pacem.

8. Melius est parum cum justitia, quam multi fructus cum iniquitate.

9. Cor hominis disponit viam suam; sed Domini est dirigere gressus ejus.

10. Divinatio in labiis regis; in judicio non errabit os ejus.

11. Pondus et statera judicia Domini sunt, et opera ejus omnes lapides sacculi.

12. Abominabiles regi, qui agunt impie; quoniam justitia firmatur solium.

13. Voluntas regum labia justa; qui recta loquitur, diligetur.
14. Indignatio regis, nuntii mortis, et vir sapiens placabit eam.
15. In hilaritate vultus regis, vita; et clementia ejus quasi imber serotinus.
16. Posside sapientiam, quia auro melior est, et acquire prudentiam, quia pretiosior est argento.
17. Semita justorum declinat mala; custos animæ suæ servat viam suam.
18. Contritionem præcedit superbia; et ante ruinam exaltatur spiritus.
19. Melius est humiliari cum mitibus, quam dividere spolia cum superbis.
20. Eruditus in verbo reperiet bona; et qui sperat in Domino, beatus est.
21. Qui sapiens est corde, appellabitur prudens; et qui dulcis eloquio, majora percipiet.
22. Fons vitæ eruditio possidentis; doctrina stultorum, fatuitas.
23. Cor sapientis erudiet os ejus, et labiis ejus addet gratiam.
24. Favus mellis, composita verba; dulcedo animæ, sanitas ossium.
25. Est via, quæ videtur homini recta, et novissima ejus ducunt ad mortem.
26. Anima laborantis laborat sibi, quia compulit eum os suum.
27. Vir impius fodit malum, et in labiis ejus ignis ardescit.
28. Homo perversus suscitat lites; et verbosus separat principes.
29. Vir iniquus lactat amicum suum, et ducit eum per viam non bonam.
30. Qui attonitis oculis cogitat prava, mordens labia sua perficit malum.
31. Corona dignitatis senectus, quæ in viis justitiæ reperietur.
32. Melior est patiens viro forti; et qui dominatur animo suo, expugnatore urbium.
33. Sortes mittuntur in sinum, sed a Domino temperantur.

CAPUT XVII.

1. Melior est buccella sicca cum gaudio, quam domus plena victimis cum jurgio.
2. Servus sapiens dominabitur filiis stultis, et inter fratres hereditatem dividet. (*Eccli.* 10, 28.)
3. Sicut igne probatur argentum, et aurum camino, ita corda probat Dominus.
4. Malus obedit linguæ iniquæ, et fallax obtemperat labiis mendacibus.
5. Qui despicit pauperem, exprobrat factori ejus; et qui ruina lætatur alterius, non erit impunitus. *
6. Corona senum filii filiorum; et gloria filiorum patres eorum.
7. Non decent stultum verba composita, nec principem labium mentiens. *(*Supr.* 14, 31.)
8. Gemma gratissima exspectatio præstolantis; quocumque se vertit, prudenter intelligit.
9. Qui celat delictum, quærit amicitias: qui altero sermone repetit, separat fœderatos.
10. Plus proficit correptio apud prudentem, quam centum plagæ apud stultum.
11. Semper jurgia quærit malus; angelus autem crudelis mittetur contra eum.
12. Expedit magis ursæ occurrere raptis fœtibus, quam fatuo confidenti in stultitia sua.
13. Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo ejus. (I. *Thess.* 5, 15.)
14. Qui dimittit aquam, caput est jurgiorum, et antequam patiatur contumeliam, judicium deserit.
15. Qui justificat impium, et qui condemnat justum, abominabilis est uterque apud Deum. (*Isai.* 5, 23.)
16. Quid prodest stulto habere divitias, cum sapientiam emere non possit?
Qui altam facit domum suam, quærit ruinam; et qui evitat discere, incidet in mala.
17. Omni tempore diligit, qui amicus est; et frater in angustiis comprobatur.
18. Stultus homo plaudet manibus, cum spoponderit pro amico suo.

19. Qui meditatur discordias, diligit rixas; et qui exaltat ostium, quærit ruinam.
20. Qui perversi cordis est, non inveniet bonum; et qui vertit linguam, incidet in malum.
21. Natus est stultus in ignominiam suam; sed nec pater in fatuo lætabitur.
22. Animus gaudens ætatem floridam facit; spiritus tristis exsiccat ossa. (*Supr.* 15, 13.)
23. Munera de sinu impius accipit, ut pervertat semitas judicii.
24. In facie prudentis lucet sapientia; oculi stultorum in finibus terræ. (*Eccles.* 2, 14.)
25. Ira patris, filius stultus; et dolor matris, quæ genuit eum.
26. Non est bonum, damnum inferre justo, nec percutere principem, qui recta judicat.
27. Qui moderatur sermones suos, doctus et prudens est; et pretiosi spiritus, vir eruditus. (*Jac.* 1, 19.)
28. Stultus quoque, si tacuerit, sapiens reputabitur; et si compresserit labia sua, intelligens. (*Job* 13, 5.)

CAPUT XVIII.

1. Occasiones quærit, qui vult recedere ab amico; omni tempore erit exprobrabilis.
2. Non recipit stultus verba prudentiæ, nisi ea dixeris, quæ versantur in corde ejus.
3. Impius, cum in profundum venerit peccatorum, contemnit, sed sequitur eum ignominia et opprobrium.
4. Aqua profunda verba ex ore viri, et torrens redundans fons sapientiæ.
5. Accipere personam impii, non est bonum, ut declines a veritate judicii.
6. Labia stulti miscent se rixis, et os ejus jurgia provocat.
7. Os stulti contritio ejus, et labia ipsius, ruina animæ ejus.
8. Verba bilinguis, quasi simplicia, et ipsa perveniunt usque ad interiora ventris.
Pigrum dejicit timor: animæ autem effeminatorum esurient.
9. Qui mollis et dissolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis.
10. Turris fortissima, nomen Domini; ad ipsum currit justus, et exaltabitur.
11. Substantia divitis urbs roboris ejus, et quasi murus validus circumdans eum.
12. Antequam conteratur, exaltatur cor hominis; et antequam glorificetur, humiliatur.
13. Qui prius respondet, quam audiat, stultum se esse demonstrat, et confusione dignum. (*Eccli.* 11, 8.)
14. Spiritus viri sustentat imbecillitatem suam; spiritum vero ad irascendum facilem quis poterit sustinere?
15. Cor prudens possidebit scientiam, et auris sapientium quærit doctrinam.
16. Donum hominis dilatat viam ejus, et ante principes spatium ei facit.
17. Justus, prior est accusator sui; venit amicus ejus, et investigabit eum.
18. Contradictiones comprimit sors, et inter potentes quoque dijudicat.
19. Frater, qui adjuvatur a fratre, quasi civitas firma, et judicia, quasi vectes urbium.
20. De fructu oris viri replebitur venter ejus, et genimina labiorum ipsius saturabunt eum.
21. Mors et vita in manu linguæ; qui diligunt eam, comedent fructus ejus.
22. Qui invenit mulierem bonam, invenit bonum, et hauriet jucunditatem a Domino.
Qui expellit mulierem bonam, expellit bonum: qui autem tenet adulteram, stultus est et impius.
23. Cum obsecrationibus loquetur pauper; et dives effabitur rigide.
24. Vir amabilis ad societatem, magis amicus erit, quam frater.

CAPUT XIX.

1. Melior est pauper, qui ambulat in simplicitate sua, quam

dives torquens labia sua, et insipiens.
2. Ubi non est scientia animæ, non est bonum; et qui festinus est pedibus, offendet.
3. Stultitia hominis supplantat gressus ejus, et contra Deum fervet animo suo.
4. Divitiæ addunt amicos plurimos; a paupere autem et hi, quos habuit, separantur.
5. Testis falsus non erit impunitus, et qui mendacia loquitur, non effugiet. (*Dan.* 13, 61.)
6. Multi colunt personam potentis, et amici sunt dona tribuentis.
7. Fratres hominis pauperis oderunt eum, insuper et amici procul recesserunt ab eo.
Qui tantum verba sectatur, nihil habebit;
8. qui autem possessor est mentis, diligit animam suam, et custos prudentiæ inveniet bona.
9. Falsus testis non erit impunitus, et qui loquitur mendacia, peribit.
10. Non decent stultum deliciæ, nec servum dominari principibus.
11. Doctrina viri per patientiam noscitur, et gloria ejus est, iniqua prætergredi.
12. Sicut fremitus leonis, ita et regis ira; et sicut ros super herbam, ita et hilaritas ejus.
13. Dolor patris, filius stultus; et tecta jugiter perstillantia, litigiosa mulier.
14. Domus et divitiæ dantur a parentibus; a Domino autem proprie uxor prudens.
15. Pigredo immittit soporem, et anima dissoluta esuriet.
16. Qui custodit mandatum, custodit animam suam; qui autem negligit viam suam, mortificabitur.
17. Fœneratur Domino, qui miseretur pauperis; et vicissitudinem suam reddet ei.
18. Erudi filium tuum, ne desperes; ad interfectionem autem ejus ne ponas animam tuam.
19. Qui impatiens est, sustinebit damnum, et cum rapuerit, aliud apponet.
20. Audi consilium, et suscipe disciplinam, ut sis sapiens in novissimis tuis.
21. Multæ cogitationes in corde viri; voluntas autem Domini permanebit.
22. Homo indigens misericors est; et melior est pauper quam vir mendax.
23. Timor Domini ad vitam; et in plenitudine commorabitur absque visitatione pessima.
24. Abscondit piger manum suam sub ascella, nec ad os suum applicat eam. (*Infr.* 26, 15.)
25. Pestilente flagellato stultus sapientior erit; si autem corripueris sapientem, intelliget disciplinam.*
26. Qui affligit patrem, et fugat matrem, ignominiosus est et infelix.
27. Non cesses, fili, audire doctrinam, nec ignores sermones scientiæ. *(*Infr.* 21, 11.)
28. Testis iniquus deridet judicium, et os impiorum devorat iniquitatem.
29. Parata sunt derisoribus judicia, et mallei percutientes stultorum corporibus.

CAPUT XX.

1. Luxuriosa res, vinum et tumultuosa ebrietas; quicumque his delectatur, non erit sapiens.
2. Sicut rugitus leonis, ita et terror regis: qui provocat eum, peccat in animam suam.
3. Honor est homini, qui separat se a contentionibus; omnes autem stulti miscentur contumeliis.
4. Propter frigus piger arare noluit; mendicabit ergo æstate, et non dabitur illi.
5. Sicut aqua profunda, sic consilium in corde viri; sed homo sapiens exhauriet illud.
6. Multi homines misericordes vocantur; virum autem fidelem quis inveniet?
7. Justus, qui ambulat in simplicitate sua, beatos post se filios derelinquet.
8. Rex, qui sedet in solio judicii, dissipat omne malum intuitu suo.
9. Quis potest dicere: Mundum est

cor meum, purus sum a peccato? (II. *Par.* 6, 36. I. *Joan.* 1, 8.)

10. Pondus et pondus, mensura et mensura: utrumque abominabile est apud Deum. (*Supr.* 11, 1.)

11. Ex studiis suis intelligitur puer, si munda et recta sint opera ejus.

12. Aurem audientem, et oculum videntem, Dominus fecit utrumque.

13. Noli diligere somnum, ne te egestas opprimat; aperi oculos tuos, et saturare panibus.

14. Malum est, malum est, dicit omnis emtor; et cum recesserit, tunc gloriabitur.

15. Est aurum et multitudo gemmarum, et vas pretiosum, labia scientiæ.

16. Tolle vestimentum ejus, qui fidejussor extitit alieni, et pro extraneis aufer pignus ab eo. (*Infr.* 27, 13.)

17. Suavis est homini panis mendacii; et postea implebitur os ejus calculo.

18. Cogitationes consiliis roborantur, et gubernaculis tractanda sunt bella.

19. Ei, qui revelat mysteria et ambulat fraudulenter, et dilatat labia sua, ne commiscearis.

20. Qui maledicit patri suo et matri, extinguetur lucerna ejus in mediis tenebris. (*Exod.* 21, 17. *Mat.* 15, 4.)

21. Hereditas, ad quam festinatur in principio, in novissimo benedictione carebit.

22. Ne dicas: Reddam malum; exspecta Dominum, et liberabit te. *

23. Abominatio est apud Dominum pondus et pondus; statera dolosa non est bona. * (*Supr.* 17, 3.)

24. A Domino diriguntur gressus viri; quis autem hominum intelligere potest viam suam?

25. Ruina est homini devorare sanctos, et post vota retractare.

26. Dissipat impios rex sapiens, et incurvat super eos fornicem.

27. Lucerna Domini spiraculum hominis, quæ investigat omnia secreta ventris.

28. Misericordia et veritas custodiunt regem: et roboratur clementia thronus ejus.

29. Exultatio juvenum fortitudo eorum; et dignitas senum canities.

30. Livor vulneris absterget mala, et plagæ in secretioribus ventris.

CAPUT XXI.

1. Sicut divisiones aquarum, ita cor regis in manu Domini; quocumque voluerit, inclinabit illud.

2. Omnis via viri recta sibi videtur; appendit autem corda Dominus. (*Supr.* 16, 2.)

3. Facere misericordiam et judicium, magis placet Domino, quam victimæ.

4. Exaltatio oculorum est dilatatio cordis; lucerna impiorum peccatum.

5. Cogitationes robusti semper in abundantia; omnis autem piger semper in egestate est.

6. Qui congregat thesauros lingua mendacii, vanus et excors est, et impingetur ad laqueos mortis.

7. Rapinæ impiorum detrahent eos, quia noluerunt facere judicium.

8. Perversa via viri aliena est; qui autem mundus est, rectum opus ejus. * (*Infr.* 25, 24.)

9. Melius est sedere in angulo domatis, quam cum muliere litigiosa, et in domo communi. *

10. Anima impii desiderat malum, non miserebitur proximo suo.

11. Mulctato pestilente sapientior erit parvulus, et si sectetur sapientem, sumet scientiam.

12. Excogitat justus de domo impii, ut detrahat impios a malo.

13. Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, et ipse clamabit, et non exaudietur.

14. Munus absconditum extinguit iras, et donum in sinu indignationem maximam.

15. Gaudium justo est facere judicium, et pavor operantibus iniquitatem.

16. Vir, qui erraverit a via doctrinæ, in cœtu gigantum commorabitur.

17. Qui diligit epulas, in egestate erit; qui amat vinum et pinguia, non ditabitur.

18. Pro justo datur impius, et pro rectis iniquus.
19. Melius est habitare in terra deserta, quam cum muliere rixosa et iracunda. (*Eccli.* 25, 23.)
20. Thesaurus desiderabilis et oleum in habitaculo justi; et imprudens homo dissipabit illud.
21. Qui sequitur justitiam et misericordiam, inveniet vitam, justitiam et gloriam.
22. Civitatem fortium ascendit sapiens, et destruxit robur fiduciæ ejus.
23. Qui custodit os suum et linguam suam, custodit ab angustiis animam suam.
24. Superbus et arrogans vocatur indoctus, qui in ira operatur superbiam.
25. Desideria occidunt pigrum, noluerunt enim quidquam manus ejus operari;
26. tota die concupiscit et desiderat; qui autem justus est, tribuet, et non cessabit.
27. Hostiæ impiorum abominabiles, quia offeruntur ex scelere. (*Supr.* 15, 8.)
28. Testis mendax peribit; vir obediens loquetur victoriam.
29. Vir impius procaciter obfirmat vultum suum; qui autem rectus est, corrigit viam suam.
30. Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum.
31. Equus paratur ad diem belli; Dominus autem salutem tribuit.

CAPUT XXII.

1. Melius est nomen bonum, quam divitiæ multæ; super argentum et aurum, gratia bona. (*Eccles.* 7, 2.)
2. Dives et pauper obviaverunt sibi: utriusque operator est Dominus.
3. Callidus vidit malum, et abscondit se; innocens pertransiit, et afflictus est damno.
4. Finis modestiæ timor Domini, divitiæ et gloria et vita.
5. Arma et gladii in via perversi; custos autem animæ suæ longe recedit ab eis.
6. Proverbium est: Adolescens juxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea.
7. Dives pauperibus imperat, et qui accipit mutuum, servus est fœnerantis.
8. Qui seminat iniquitatem, metet mala, et virga iræ suæ consummabitur.
9. Qui pronus est ad misericordiam, benedicetur; de panibus enim suis dedit pauperi. (*Eccli.* 31, 28.)
Victoriam et honorem acquiret, qui dat munera; animam autem aufert accipientium.
10. Ejice derisorem, et exibit cum eo jurgium, cessabuntque causæ et contumeliæ.
11. Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum suorum habebit amicum regem.
12. Oculi Domini custodiunt scientiam; et supplantantur verba iniqui.
13. Dicit piger: Leo est foris, in medio platearum occidendus sum.
14. Fovea profunda, os alienæ; cui iratus est Dominus, incidet in eam.
15. Stultitia colligata est in corde pueri, et virga disciplinæ fugabit eam.
16. Qui calumniatur pauperem, ut augeat divitias suas, dabit ipse ditiori, et egebit.
17. Inclina aurem tuam, et audi verba sapientium; appone autem cor ad doctrinam meam;
18. quæ pulchra erit tibi, cum servaveris eam in ventre tuo, et redundabit in labiis tuis,
19. ut sit in Domino fiducia tua, unde et ostendi eam tibi hodie.
20. Ecce, descripsi eam tibi tripliciter, in cogitationibus et scientia,
21. ut ostenderem tibi firmitatem, et eloquia veritatis, respondere ex his illis, qui miserunt te.
22. Non facias violentiam pauperi, quia pauper est; neque conteras egenum in porta,
23. quia judicabit Dominus causam ejus, et configet eos, qui confixerunt animam ejus.
24. Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso,

25. ne forte discas semitas ejus, et sumas scandalum animæ tuæ.
26. Noli esse cum his, qui defigunt manus suas, et qui vades se offerunt pro debitis;
27. si enim non habes, unde restituas: quid causæ est, ut tollat operimentum de cubili tuo?
28. Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui.
29. Vidisti virum velocem in opere suo? coram regibus stabit, nec erit ante ignobiles.

CAPUT XXIII.

1. Quando sederis, ut comedas cum principe, diligenter attende, quæ apposita sunt ante faciem tuam;
2. et statue cultrum in gutture tuo, si tamen habes in potestate animam tuam,
3. ne desideres de cibis ejus, in quo est panis mendacii.
4. Noli laborare, ut diteris; sed prudentiæ tuæ pone modum.
5. Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non potes habere, quia facient sibi pennas quasi aquilæ, et volabunt in cœlum.
6. Ne comedas cum homine invido, et ne desideres cibos ejus,
7. quoniam in similitudinem arioli et conjectoris æstimat, quod ignorat. Comede et bibe, dicet tibi; et mens ejus non est tecum.
8. Cibos, quos comederas, evomes, et perdes pulchros sermones tuos.
9. In auribus insipientium ne loquaris, quia despicient doctrinam eloquii tui.
10. Ne attingas parvulorum terminos, et agrum pupillorum ne introeas;
11. propinquus enim illorum fortis est; et ipse judicabit contra te causam illorum.
12. Ingrediatur ad doctrinam cor tuum, et aures tuæ ad verba scientiæ.
13. Noli subtrahere a puero disciplinam: si enim percusseris eum virga, non morietur. (*Supr.* 13, 24. *Eccli.* 30, 1.)
14. Tu virga percuties eum, et animam ejus de inferno liberabis.
15. Fili mi, si sapiens fuerit animus tuus, gaudebit tecum cor meum:
16. et exultabunt renes mei, cum locuta fuerint rectum labia tua.
17. Non æmuletur cor tuum peccatores, sed in timore Domini esto tota die, (*Infr.* 24, 1.)
18. quia habebis spem in novissimo, et præstolatio tua non auferetur.
19. Audi, fili mi, et esto sapiens et dirige in via animum tuum.
20. Noli esse in conviviis potatorum, nec in comessationibus eorum, qui carnes ad vescendum conferunt,
21. quia vacantes potibus et dantes symbola consumentur, et vestietur pannis dormitatio.
22. Audi patrem tuum, qui genuit te: et ne contemnas, cum senuerit mater tua.
23. Veritatem eme, et noli vendere sapientiam et doctrinam et intelligentiam.
24. Exultat gaudio pater justi; qui sapientem genuit, lætabitur in eo.
25. Gaudeat pater tuus et mater tua, et exultet, quæ genuit te.
26. Præbe, fili mi, cor tuum mihi, et oculi tui vias meas custodiant.
27. Fovea enim profunda est meretrix, et puteus angustus, aliena.
28. Insidiantur in via quasi latro, et quos incautos viderit, interficiet.
29. Cui væ? cujus patri væ? cui rixæ? cui foveæ? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum?
30. Nonne his, qui commorantur in vino, et student calicibus epotandis?
31. Ne intuearis vinum, quando flavescit, cum splenduerit in vitro color ejus: ingreditur blande,
32. sed in novissimo mordebit ut coluber, et sicut regulus venena diffundet.
33. Oculi tui videbunt extraneas, et cor tuum loquetur perversa.
34. Et eris sicut dormiens in medio mari, et quasi sopitus gubernator, amisso clavo.
35. Et dices: Verberaverunt me, sed non dolui: traxerunt me, et ego non sensi: quando evigilabo, et rursus vina reperiam?

CAPUT XXIV.

1. Ne æmuleris viros malos, nec desideres esse cum eis, (*Supr.* 23, 17.)
2. quia rapinas meditatur mens eorum, et fraudes labia eorum loquuntur.
3. Sapientia ædificabitur domus, et prudentia roborabitur.
4. In doctrina replebuntur cellaria, universa substantia pretiosa et pulcherrima.
5. Vir sapiens, fortis est; et vir doctus, robustus et validus,
6. quia cum dispositione initur bellum; et erit salus, ubi multa consilia sunt.
7. Excelsa stulto sapientia; in porta non aperiet os suum.
8. Qui cogitat mala facere, stultus vocabitur.
9. Cogitatio stulti peccatum est, et abominatio hominum detractor.
10. Si desperaveris lassus in die angustiæ, imminuetur fortitudo tua.
11. Erue eos, qui ducuntur ad mortem; et qui trahuntur ad interitum, liberare ne cesses. (*Psal.* 81, 4.)
12. Si dixeris: Vires non suppetunt; qui inspector est cordis, ipse intelligit, et servatorem animæ tuæ nihil fallit, reddetque homini juxta opera sua.
13. Comede, fili mi, mel, quia bonum est, et favum dulcissimum gutturi tuo:
14. sic et doctrina sapientiæ animæ tuæ, quam cum inveneris, habebis in novissimis spem, et spes tua non peribit.
15. Ne insidieris, et quæras impietatem in domo justi, neque vastes requiem ejus:
16. septies enim cadet justus, et resurget, impii autem corruent in malum.
17. Cum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, et in ruina ejus ne exultet cor tuum,
18. ne forte videat Dominus, et displiceat ei, et auferat ab eo iram suam.
19. Ne contendas cum pessimis, nec æmuleris impios,
20. quoniam non habent futurorum spem mali, et lucerna impiorum extinguetur.
21. Time Dominum, fili mi, et regem: et cum detractoribus non commiscearis,
22. quoniam repente consurget perditio eorum: et ruinam utriusque quis novit?
23. Hæc quoque sapientibus: Cognoscere personam in judicio non est bonum. (*Deut.* 1, 17. *Eccli.* 42, 1.)
24. Qui dicunt impio: Justus es; maledicent eis populi, et detestabuntur eos tribus.
25. Qui arguunt eum, laudabuntur; et super ipsos veniet benedictio.
26. Labia deosculabitur, qui recta verba respondet.
27. Præpara foris opus tuum, et diligenter exerce agrum tuum, ut postea ædifices domum tuam.
28. Ne sis testis frustra contra proximum tuum, nec lactes quemquam labiis tuis.* (*Supr.* 20, 22.)
29. Ne dicas: Quomodo fecit mihi, sic faciam ei, reddam unicuique secundum opus suum.*
30. Per agrum hominis pigri transivi, et per vineam viri stulti;
31. et ecce, totum repleverant urticæ, et operuerant superficiem ejus spinæ, et maceria lapidum destructa erat.
32. Quod cum vidissem, posui in corde meo, et exemplo didici disciplinam.
33. Parum, inquam, dormies, modicum dormitabis: pauxillum manus conseres, ut quiescas,*
34. et veniet tibi quasi cursor egestas, et mendicitas quasi vir armatus.* (*Supr.* 6, 10.)

CAPUT XXV.

1. Hæ quoque parabolæ Salomonis, quas transtulerant viri Ezechiæ regis Juda.
2. Gloria Dei est celare verbum, et gloria regum investigare sermonem.
3. Cœlum sursum, et terra deorsum, et cor regum inscrutabile.
4. Aufer rubiginem de argento, et egredietur vas purissimum;
5. aufer impietatem de vultu re-

gis, et firmabitur justitia thronus ejus.
6. Ne gloriosus appareas coram rege, et in loco magnorum ne steteris;
7. melius est enim, ut dicatur tibi: Ascende huc: quam ut humilieris coram principe. (*Luc.* 14, 10.)
8. Quæ viderunt oculi tui, ne proferas in jurgio cito, ne postea emendare non possis, cum dehonestaveris amicum tuum.
9. Causam tuam tracta cum amico tuo, et secretum extraneo ne reveles,
10. ne forte insultet tibi, cum audierit, et exprobrare non cesset.
Gratia et amicitia liberant, quas tibi serva, ne exprobrabilis fias.
11. Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore suo.
12. Inauris aurea, et margaritum fulgens, qui arguit sapientem, et aurem obedientem.
13. Sicut frigus nivis in die messis, ita legatus fidelis ei, qui misit eum; animam ipsius requiescere facit.
14. Nubes et ventus, et pluviæ non sequentes, vir gloriosus et promissa non complens.
15. Patientia lenietur princeps, et lingua mollis confringet duritiam. *
16. Mel invenisti: comede, quod sufficit tibi, ne forte satiatus evomas illud. * (*Supr.* 15, 1.)
17. Subtrahe pedem tuum de domo proximi tui, nequando satiatus oderit te.
18. Jaculum et gladius et sagitta acuta homo, qui loquitur contra proximum suum falsum testimonium.
19. Dens putridus et pes lassus, qui sperat super infideli in die angustiæ,
20. et amittit pallium in die frigoris.
Acetum in nitro, qui cantat carmina cordi pessimo.
Sicut tinea vestimento, et vermis ligno, ita tristitia viri nocet cordi.
21. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitierit, da ei aquam bibere; (*Rom.* 12, 20.)
22. prunas enim congregabis super caput ejus, et Dominus reddet tibi.
23. Ventus aquilo dissipat pluvias, et facies tristis linguam detrahentem.
24. Melius est sedere in angulo domatis, quam cum muliere litigiosa, et in domo communi. *
25. Aqua frigida animæ sitienti, et nuntius bonus de terra longinqua. * (*Supr.* 21, 9.)
26. Fons turbatus pede, et vena corrupta, justus cadens coram impio.
27. Sicut, qui mel multum comedit, non est ei bonum; sic, qui scrutator est majestatis, opprimetur a gloria. (*Eccli.* 3, 22.)
28. Sicut urbs patens et absque murorum ambitu, ita vir, qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum.

CAPUT XXVI.

1. Quomodo nix in æstate, et pluviæ in messe; sic indecens est stulto gloria.
2. Sicut avis ad alia transvolans, et passer quolibet vadens; sic maledictum frustra prolatum in quempiam superveniet.
3. Flagellum equo, et camus asino; et virga in dorso imprudentium.
4. Ne respondeas stulto juxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis.
5. Responde stulto juxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur.
6. Claudus pedibus et iniquitatem bibens, qui mittit verba per nuntium stultum.
7. Quomodo pulchras frustra habet claudus tibias; sic indecens est in ore stultorum parabola.
8. Sicut qui mittit lapidem in acervum mercurii; ita qui tribuit insipienti honorem.
9. Quomodo si spina nascatur in manu temulenti; sic parabola in ore stultorum.
10. Judicium determinat causas, et qui imponit stulto silentium, iras mitigat.
11. Sicut canis, qui revertitur ad vomitum suum; sic imprudens, qui iterat stultitiam suam. *
12. Vidisti hominem sapientem sibi videri? magis illo spem habebit insipiens. * (II. *Petr.* 2, 22.)

13. Dicit piger: Leo est in via, et leæna in itineribus;
14. sicut ostium vertitur in cardine suo, ita piger in lectulo suo.
15. Abscondit piger manum sub ascella sua, et laborat, si ad os suum eam converterit. (*Supr.* 19, 24.)
16. Sapientior sibi piger videtur septem viris loquentibus sententias.
17. Sicut qui apprehendit auribus canem; sic qui transit impatiens, et commiscetur rixæ alterius.
18. Sicut noxius est, qui mittit sagittas et lanceas in mortem;
19. ita vir, qui fraudulenter nocet amico suo, et cum fuerit deprehensus, dicit: Ludens feci.
20. Cum defecerint ligna, extinguetur ignis, et susurrone subtracto, jurgia conquiescent.
21. Sicut carbones ad prunas, et ligna ad ignem; sic homo iracundus suscitat rixas. (*Supr.* 15, 18.)
22. Verba susurronis quasi simplicia, et ipsa perveniunt ad intima ventris.
23. Quomodo si argento sordido ornare velis vas fictile; sic labia tumentia cum pessimo corde sociata.
24. Labiis suis intelligitur inimicus, cum in corde tractaverit dolos.
25. Quando submiserit vocem suam, ne credideris ei, quoniam septem nequitiæ sunt in corde illius.
26. Qui operit odium fraudulenter, revelabitur malitia ejus in concilio.
27. Qui fodit foveam, incidet in eam, et qui volvit lapidem, revertetur ad eum.
28. Lingua fallax non amat veritatem, et os lubricum operatur ruinas.

CAPUT XXVII.

1. Ne glorieris in crastinum, ignorans, quid superventura pariat dies.
2. Laudet te alienus, et non os tuum: extraneus, et non labia tua.
3. Grave est saxum, et onerosa arena, sed ira stulti utroque gravior. (*Eccli.* 22, 18.)
4. Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor; et impetum concitati ferre quis poterit?
5. Melior est manifesta correptio, quam amor absconditus.
6. Meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oscula odientis.
7. Anima saturata calcabit favum, et anima esuriens etiam amarum pro dulci sumet.
8. Sicut avis transmigrans de nido suo; sic vir, qui derelinquit locum suum.
9. Unguento et variis odoribus delectatur cor; et bonis amici consiliis anima dulcoratur.
10. Amicum tuum, et amicum patris tui ne dimiseris; et domum fratris tui ne ingrediaris in die afflictionis tuæ.
Melior est vicinus juxta, quam frater procul.
11. Stude sapientiæ, fili mi, et lætifica cor meum, ut possis exprobranti respondere sermonem.
12. Astutus videns malum, absconditus est; parvuli transeuntes sustinuerunt dispendia.
13. Tolle vestimentum ejus, qui spopondit pro extraneo, et pro alienis aufer ei pignus. * (*Supr.*20,16.)
14. Qui benedicit proximo suo voce grandi, de nocte consurgens maledicenti similis erit.
15. Tecta perstillantia in die frigoris, et litigiosa mulier comparantur; (*Supr.* 19, 13.)
16. qui retinet eam, quasi qui ventum teneat, et oleum dexteræ suæ vocabit.
17. Ferrum ferro exacuitur, et homo exacuit faciem amici sui.
18. Qui servat ficum, comedet fructus ejus, et qui custos est domini sui, glorificabitur.
19. Quomodo in aquis resplendent, vultus prospicientium; sic corda hominum manifesta sunt prudentibus.
20. Infernus et perditio nunquam implentur; similiter et oculi hominum insatiabiles. (*Eccli.* 14, 9.)
21. Quomodo probatur in conflatorio argentum, et in fornace aurum; sic probatur homo ore laudantis. (*Supr.* 17, 3.)

Cor iniqui inquirit mala; cor autem rectum inquirit scientiam.

22. Si contuderis stultum in pila quasi ptisanas feriente desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia ejus.

23. Diligenter agnosce vultum pecoris tui, tuosque greges considera;

24. non enim habebis jugiter potestatem; sed corona tribuetur in generationem et generationem.

25. Aperta sunt prata, et apparuerunt herbæ virentes, et collecta sunt fœna de montibus.

26. Agni ad vestimentum tuum, et hœdi ad agri pretium.

27. Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos, et in necessaria domus tuæ, et ad victum ancillis tuis. (I. *Tim.* 6, 8.)

CAPUT XXVIII.

1. Fugit impius nemine persequente; justus autem quasi leo confidens absque terrore erit.

2. Propter peccata terræ multi principes ejus; et propter hominis sapientiam, et horum scientiam, quæ dicuntur, vita ducis longior erit.

3. Vir pauper, calumnians pauperes, similis est imbri vehementi, in quo paratur fames.

4. Qui derelinquunt legem, laudant impium; qui custodiunt, succenduntur contra eum.

5. Viri mali non cogitant judicium; qui autem inquirunt Dominum, animadvertunt omnia.

6. Melior est pauper ambulans in simplicitate sua, quam dives in pravis itineribus. (*Supr.* 19, 1.)

7. Qui custodit legem, filius sapiens est; qui autem commessatores pascit, confundit patrem suum

8. Qui coacervat divitias usuris et fœnore, liberali in pauperes congregat eas.

9. Qui declinat aures suas, ne audiat legem, oratio ejus erit exsecrabilis.

10. Qui decipit justos in via mala, in interitu suo corruet; et simplices possidebunt bona ejus.

11. Sapiens sibi videtur vir dives; pauper autem prudens scrutabitur eum.

12. In exultatione justorum multa gloria est; regnantibus impiis ruinæ hominum.

13. Qui abscondit scelera sua, non dirigetur; qui autem confessus fuerit, et reliquerit ea, misericordiam consequetur.

14. Beatus homo, qui semper est pavidus; qui vero mentis est duræ, corruet in malum.

15. Leo rugiens et ursus esuriens, princeps impius super populum pauperem.

16. Dux indigens prudentia multos opprimet per calumniam; qui autem odit avaritiam, longi fient dies ejus.

17. Hominem, qui calumniatur animæ sanguinem, si usque ad lacum fugerit, nemo sustinet.

18. Qui ambulat simpliciter, salvus erit; qui perversis graditur viis, concidet semel.

19. Qui operatur terram suam, satiabitur panibus; qui autem sectatur otium, replebitur egestate. (*Supr.* 12, 11.)

20. Vir fidelis multum laudabitur; qui autem festinat ditari, non erit innocens. (*Supr.* 13, 11.)

21. Qui cognoscit in judicio faciem, non benefacit; iste et pro buccella panis deserit veritatem.

22. Vir, qui festinat ditari, et aliis invidet, ignorat, quod egestas superveniet ei.

23. Qui corripit hominem, gratiam postea inveniet apud eum magis, quam ille, qui per linguæ blandimenta decipit.

24. Qui subtrahit aliquid a patre suo, et a matre, et dicit, hoc non esse peccatum, particeps homicidæ est.

25. Qui se jactat et dilatat, jurgia concitat; qui vero sperat in Domino, sanabitur.

26. Qui confidit in corde suo, stultus est; qui autem graditur sapienter, ipse salvabitur.

27. Qui dat pauperi, non indigebit; qui despicit deprecantem, sustinebit penuriam.

28. Cum surrexerint impii, abscondentur homines; cum illi perierint, multiplicabuntur justi.

CAPUT XXIX.

1. Viro, qui corripientem dura cervice contemnit, repentinus ei superveniet interitus; et eum sanitas non sequetur.
2. In multiplicatione justorum lætabitur vulgus; cum impii sumserint principatum, gemet populus.
3. Vir, qui amat sapientiam, lætificat patrem suum; qui autem nutrit scorta, perdet substantiam. *
4. Rex justus erigit terram; vir avarus destruet eam. * (*Luc.* 15, 13.)
5. Homo, qui blandis fictisque sermonibus loquitur amico suo, rete expandit gressibus ejus.
6. Peccantem virum iniquum involvet laqueus; et justus laudabit atque gaudebit.
7. Novit justus causam pauperum; impius ignorat scientiam.
8. Homines pestilentes dissipant civitatem; sapientes vero avertunt furorem.
9. Vir sapiens, si cum stulto contenderit, sive irascatur, sive rideat, non inveniet requiem.
10. Viri sanguinum oderunt simplicem; justi autem quærunt animam ejus.
11. Totum spiritum suum profert stultus; sapiens differt, et reservat in posterum.
12. Princeps, qui libenter audit verba mendacii, omnes ministros habet impios.
13. Pauper et creditor obviaverunt sibi; utriusque illuminator est Dominus. (*Supr.* 22, 2.)
14. Rex, qui judicat in veritate pauperes, thronus ejus in æternum firmabitur.
15. Virga atque correptio tribuit sapientiam; puer autem, qui dimittitur voluntati suæ, confundit matrem suam. (*Supr.* 23, 13.)
16. In multiplicatione impiorum multiplicabuntur scelera, et justi ruinas eorum videbunt.
17. Erudi filium tuum, et refrigerabit te, et dabit delicias animæ tuæ.
18. Cum prophetia defecerit, dissipabitur populus; qui vero custodit legem, beatus est.
19. Servus verbis non potest erudiri, quia, quod dicis, intelligit, et respondere contemnit.
20. Vidisti hominem velocem ad loquendum? stultitia magis speranda est, quam illius correptio.
21. Qui delicate a pueritia nutrit servum suum, postea sentiet eum contumacem.
22. Vir iracundus provocat rixas; et qui ad indignandum facilis est, erit ad peccandum proclivior.
23. Superbum sequitur humilitas; et humilem spiritu suscipiet gloria. (*Job* 22, 29.)
24. Qui cum fure participat, odit animam suam; adjurantem audit, et non indicat.
25. Qui timet hominem, cito corruet; qui sperat in Domino, sublevabitur.
26. Multi requirunt faciem principis, et judicium a Domino egreditur singulorum.
27. Abominantur justi virum impium; et abominantur impii eos, qui in recta sunt via.
Verbum custodiens filius, extra perditionem erit.

CAPUT XXX.

1. Verba Congregantis filii Vomentis.
Visio, quam locutus est vir, cum quo est Deus, et qui Deo secum morante confortatus, ait:
2. Stultissimus sum virorum, et sapientia hominum non est mecum.
3. Non didici sapientiam, et non novi scientiam sanctorum.
4. Quis ascendit in cœlum atque descendit? quis continuit spiritum in manibus suis? quis colligavit aquas quasi in vestimento? quis suscitavit omnes terminos terræ? quod nomen est ejus, et quod nomen filii ejus, si nosti?
5. Omnis sermo Dei ignitus, clypeus est sperantibus in se: (*Psal.* 11, 7.)

6. ne addas quidquam verbis illius, et arguaris, inveniarisque mendax.*
7. Duo rogavi te, ne deneges mihi antequam moriar: * (*Deut.* 4, 2.)
8. Vanitatem et verba mendacia longe fac a me: mendicitatem et divitias ne dederis mihi: tribue tantum victui meo necessaria,
9. ne forte satiatus illiciar ad negandum, et dicam: Quis est Dominus? aut egestate compulsus furer, et perjurem nomen Dei mei.
10. Ne accuses servum ad dominum suum, ne forte maledicat tibi, et corruas.
11. Generatio, quæ patri suo maledicit, et quæ matri suæ non benedicit:
12. generatio, quæ sibi munda videtur, et tamen non est lota a sordibus suis:
13. generatio, cujus excelsi sunt oculi, et palpebræ ejus in alta surrectæ:
14. generatio, quæ pro dentibus gladios habet, et commandit molaribus suis, ut comedat inopes de terra, et pauperes ex hominibus.
15. Sanguisugæ duæ sunt filiæ, dicentes: Affer, affer!
Tria sunt insaturabilia, et quartum, quod nunquam dicit: Sufficit.
16. Infernus, et os vulvæ, et terra, quæ non satiatur aqua: ignis vero nunquam dicit: Sufficit.
17. Oculum, qui subsannat patrem, et qui despicit partum matris suæ, effodiant eum corvi de torrentibus, et comedant eum filii aquilæ.
18. Tria sunt difficilia mihi, et quartum penitus ignoro:
19. Viam aquilæ in cœlo, viam colubri super petram, viam navis in medio mari, et viam viri in adolescentia.
20. Talis est et via mulieris adulteræ, quæ comedit, et tergens os suum dicit: Non sum operata malum.
21. Per tria movetur terra, et quartum non potest sustinere:
22. Per servum, cum regnaverit: per stultum, cum saturatus fuerit cibo:
23. per odiosam mulierem, cum in matrimonio fuerit assumta: et per ancillam, cum fuerit heres dominæ suæ.
24. Quatuor sunt minima terræ, et ipsa sunt sapientiora sapientibus:
25. Formicæ, populus infirmus, qui præparat in messe cibum sibi:
26. lepusculus, plebs invalida, qui collocat in petra cubile suum:
27. regem locusta non habet, et egreditur universa per turmas suas:
28. stellio manibus nititur, et moratur in ædibus regis.
29. Tria sunt, quæ bene gradiuntur, et quartum, quod incedit feliciter:
30. Leo fortissimus bestiarum, ad nullius pavebit occursum:
31. gallus succinctus lumbos: et aries, nec est rex, qui resistat ei.
32. Est, qui stultus apparuit, postquam elevatus est in sublime: si enim intellexisset, ori suo imposuisset manum.
33. Qui autem fortiter premit ubera ad eliciendum lac, exprimit butyrum, et qui vehementer emungit, elicit sanguinem, et qui provocat iras, producit discordias.

CAPUT XXXI.

1. Verba Lamuelis regis. Visio, qua erudivit eum mater sua.
2. Quid, dilecte mi: quid, dilecte uteri mei: quid, dilecte votorum meorum?
3. Ne dederis mulieribus substantiam tuam, et divitias tuas ad delendos reges.
4. Noli regibus, o Lamuel, noli regibus dare vinum, quia nullum secretum est, ubi regnat ebrietas:
5. et ne forte bibant, et obliviscantur judiciorum, et mutent causam filiorum pauperis.
6. Date siceram mœrentibus, et vinum his, qui amaro sunt animo:
7. bibant, et obliviscantur egestatis suæ, et doloris sui non recordentur amplius.
8. Aperi os tuum muto, et causis omnium filiorum, qui pertranseunt:
9. aperi os tuum, decerne quod justum est, et judica inopem et pauperem.

10. Mulierem fortem quis inveniet? procul, et de ultimis finibus pretium ejus.
11. Confidit in ea cor viri sui, et spoliis non indigebit.
12. Reddet ei bonum, et non malum, omnibus diebus vitæ suæ.
13. Quæsivit lanam et linum, et operata est consilio manuum suarum.
14. Facta est quasi navis institoris, de longe portans panem suum.
15. Et de nocte surrexit, deditque prædam domesticis suis, et cibaria ancillis suis.
16. Consideravit agrum, et emit eum, de fructu manuum suarum plantavit vineam.
17. Accinxit fortitudine lumbos suos, et roboravit brachium suum.
18. Gustavit, et vidit, quia bona est negotiatio ejus: non extinguetur in nocte lucerna ejus.
19. Manum suam misit ad fortia, et digiti ejus apprehenderunt fusum.
20. Manum suam aperuit inopi, et palmas suas extendit ad pauperem.
21. Non timebit domui suæ a frigoribus nivis: omnes enim domestici ejus vestiti sunt duplicibus.
22. Stragulatam vestem fecit sibi: byssus et purpura indumentum ejus.
23. Nobilis in portis vir ejus, quando sederit cum senatoribus terræ.
24. Sindonem fecit et vendidit, et cingulum tradidit Chananæo.
25. Fortitudo et decor indumentum ejus: et ridebit in die novissimo.
26. Os suum aperuit sapientiæ, et lex clementiæ in lingua ejus.
27. Consideravit semitas domus suæ, et panem otiosa non comedit.
28. Surrexerunt filii ejus, et beatissimam prædicaverunt: vir ejus, et laudavit eam.
29. Multæ filiæ congregaverunt divitias: tu supergressa es universas.
30. Fallax gratia, et vana est pulchritudo: mulier timens Dominum ipsa laudabitur.
31. Date ei de fructu manuum suarum: et laudent eam in portis opera ejus.

ECCLESIASTES,
QUI AB HEBRÆIS
COHELETH APPELLATUR.

CAPUT I.

1. Verba Ecclesiastæ, filii David, regis Jerusalem.
2. Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes: vanitas vanitatum, et omnia vanitas.
3. Quid habet amplius homo de universo labore suo, quo laborat sub sole?
4. Generatio præterit, et generatio advenit; terra autem in æternum stat.
5. Oritur sol, et occidit, et ad locum suum revertitur; ibique renascens
6. gyrat per meridiem, et flectitur ad aquilonem; lustrans universa in circuitu pergit spiritus, et in circulos suos revertitur.
7. Omnia flumina intrant in mare, et mare non redundat; ad locum, unde exeunt flumina, revertuntur, ut iterum fluant.
8. Cunctæ res difficiles; non potest eas homo explicare sermone. Non saturatur oculus visu, nec auris auditu impletur.
9. Quid est, quod fuit? ipsum, quod futurum est. Quid est, quod factum est? ipsum, quod faciendum est.
10. Nihil sub sole novum, nec valet quisquam dicere: Ecce, hoc recens est; jam enim præcessit in sæculis, quæ fuerunt ante nos.
11. Non est priorum memoria, sed nec eorum quidem, quæ postea futura sunt, erit recordatio apud eos, qui futuri sunt in novissimo.

12. Ego Ecclesiastes fui rex Israel in Jerusalem,
13. et proposui in animo meo, quærere et investigare sapienter de omnibus, quæ fiunt sub sole. Hanc occupationem pessimam dedit Deus filiis hominum, ut occuparentur in ea.
14. Vidi cuncta, quæ fiunt sub sole, et ecce, universa vanitas, et afflictio spiritus.
15. Perversi difficile corriguntur, et stultorum infinitus est numerus.
16. Locutus sum in corde meo, dicens: Ecce magnus effectus sum, et præcessi omnes sapientia, qui fuerunt ante me in Jerusalem, et mens mea contemplata est multa sapienter, et didici.
17. Dedique cor meum, ut scirem prudentiam atque doctrinam, erroresque et stultitiam: et agnovi, quod in his quoque esset labor, et afflictio spiritus,
18. eo quod in multa sapientia multa sit indignatio, et qui addit scientiam, addit et laborem.

CAPUT II.

1. Dixi ego in corde meo: Vadam, et affluam deliciis, et fruar bonis. Et vidi, quod hoc quoque esset vanitas.
2. Risum reputavi errorem, et gaudio dixi: Quid frustra deciperis?
3. Cogitavi in corde meo abstrahere a vino carnem meam, ut animum meum transferrem ad sapientiam, devitaremque stultitiam, donec viderem, quid esset utile filiis hominum; quo facto opus est sub sole numero dierum vitæ suæ.
4. Magnificavi opera mea, ædificavi mihi domos, et plantavi vineas;
5. feci hortos, et pomaria, et consevi ea cuncti generis arboribus;
6. et exstruxi mihi piscinas aquarum, ut irrigarem silvam lignorum germinantium;
7. possedi servos et ancillas, multamque familiam habui, armenta quoque, et magnos ovium greges, ultra omnes, qui fuerunt ante me in Jerusalem;
8. coacervavi mihi argentum et aurum, et substantias regum ac provinciarum; feci mihi cantores et cantatrices, et delicias filiorum hominum, scyphos et urceos in ministerio ad vina fundenda;
9. et supergressus sum opibus omnes, qui ante me fuerunt in Jerusalem; sapientia quoque perseveravit mecum.
10. Et omnia, quæ desideraverunt oculi mei, non negavi eis; nec prohibui cor meum, quin omni voluptate frueretur, et oblectaret se in his, quæ præparaveram; et hanc ratus sum partem meam, si uterer labore meo.
11. Cumque me convertissem ad universa opera, quæ fecerant manus meæ, et ad labores, in quibus frustra sudaveram, vidi in omnibus vanitatem et afflictionem animi, et nihil permanere sub sole.
12. Transivi ad contemplandam sapientiam, erroresque et stultitiam, (quid est, inquam, homo, ut sequi possit regem Factorem suum?)
13. et vidi quod tantum præcederet sapientia stultitiam, quantum differt lux a tenebris.
14. Sapientis oculi in capite ejus; stultus in tenebris ambulat; et didici, quod unus utriusque esset interitus. (*Prov.* 17, 24. *Infr.* 8, 1.)
15. Et dixi in corde meo: Si unus et stulti et meus occasus erit, quid mihi prodest, quod majorem sapientiæ dedi operam? Locutusque cum mente mea, animadverti, quod hoc quoque esset vanitas.
16. Non enim erit memoria sapientis similiter ut stulti in perpetuum, et futura tempora oblivione cuncta pariter operient; moritur doctus similiter ut indoctus.
17. Et idcirco tæduit me vitæ meæ, videntem mala universa esse sub sole, et cuncta vanitatem et afflictionem spiritus.
18. Rursus detestatus sum omnem industriam meam, qua sub sole studiosissime laboravi, habiturus heredem post me,
19. quem ignoro, utrum sapiens an stultus futurus sit, et dominabitur in laboribus meis, quibus desudavi

et sollicitus fui. Et est quidquam tam vanum?
20. Unde cessavi, renuntiavitque cor meum ultra laborare sub sole.
21. Nam cum alius laboret in sapientia, et doctrina et sollicitudine, homini otioso quæsita dimittit; et hoc ergo vanitas et magnum malum.
22. Quid enim proderit homini de universo labore suo, et afflictione spiritus, qua sub sole cruciatus est?
23. Cuncti dies ejus doloribus et ærumnis pleni sunt, nec per noctem mente requiescit; et hoc nonne vanitas est?
24. Nonne melius est comedere et bibere, et ostendere animæ suæ bona de laboribus suis? et hoc de manu Dei est.
25. Quis ita devorabit, et deliciis affluet ut ego?
26. Homini bono in conspectu suo dedit Deus sapientiam, et scientiam et lætitiam; peccatori autem dedit afflictionem et curam superfluam, ut addat, et congreget, et tradat ei, qui placuit Deo; sed et hoc vanitas est, et cassa sollicitudo mentis.

CAPUT III.

1. Omnia tempus habent, et suis spatiis transeunt universa sub cœlo.
2. Tempus nascendi, et tempus moriendi;
tempus plantandi, et tempus evellendi quod plantatum est;
3. tempus occidendi, et tempus sanandi;
tempus destruendi et tempus ædificandi;
4. tempus flendi, et tempus ridendi;
tempus plangendi, et tempus saltandi;
5. tempus spargendi lapides, et tempus colligendi;
tempus amplexandi, et tempus longe fieri ab amplexibus;
6. tempus acquirendi, et tempus perdendi;
tempus custodiendi, et tempus abjiciendi;
7. tempus scindendi, et tempus consuendi;
tempus tacendi, et tempus loquendi;
8. tempus dilectionis, et tempus odii;
tempus belli, et tempus pacis.
9. Quid habet amplius homo de labore suo?
10. Vidi afflictionem, quam dedit Deus filiis hominum, ut distendantur in ea.
11. Cuncta fecit bona in tempore suo, et mundum tradidit disputationi eorum, ut non inveniat homo opus, quod operatus est Deus ab initio usque ad finem.
12. Et cognovi, quod non esset melius nisi lætari, et facere bene in vita sua.
13. Omnis enim homo, qui comedit et bibit, et videt bonum de labore suo, hoc donum Dei est.
14. Didici, quod omnia opera, quæ fecit Deus, perseverent in perpetuum; non possumus eis quidquam addere, nec auferre, quæ fecit Deus, ut timeatur.
15. Quod factum est, ipsum permanet; quæ futura sunt, jam fuerunt; et Deus instaurat, quod abiit.
16. Vidi sub sole in loco judicii impietatem, et in loco justitiæ iniquitatem.
17. Et dixi in corde meo: Justum et impium judicabit Deus, et tempus omnis rei tunc erit.
18. Dixi in corde meo de filiis hominum, ut probaret eos Deus, et ostenderet similis esse bestiis.
19. Idcirco unus interitus est hominis et jumentorum, et æqua utriusque conditio; sicut moritur homo, sic et illa moriuntur; similiter spirant omnia, et nihil habet homo jumento amplius; cuncta subjacent vanitati,
20. et omnia pergunt ad unum locum; de terra facta sunt, et in terram pariter revertuntur. (*Gen.* 3, 19.)
21. Quis novit, si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, et si spiritus jumentorum descendat deorsum?
22. Et deprehendi nihil esse melius, quam lætari hominem in opere suo, et hanc esse partem illius.

Quis enim eum adducet, ut post se futura cognoscat?

CAPUT IV.

1. Verti me ad alia, et vidi calumnias, quæ sub sole geruntur, et lacrymas innocentium, et neminem consolatorem; nec posse resistere eorum violentiæ, cunctorum auxilio destitutos.

2. Et laudavi magis mortuos, quam viventes,

3. et feliciorem utroque judicavi, qui necdum natus est, nec vidit mala, quæ sub sole fiunt.

4. Rursum contemplatus sum omnes labores hominum, et industrias animadverti patere invidiæ proximi; et in hoc ergo vanitas, et cura superflua est.

5. Stultus complicat manus suas, et comedit carnes suas, dicens:

6. Melior est pugillus cum requie, quam plena utraque manus cum labore et afflictione animi.

7. Considerans reperi et aliam vanitatem sub sole:

8. Unus est, et secundum non habet, non filium, non fratrem, et tamen laborare non cessat, nec satiantur oculi ejus divitiis; nec recogitat, dicens: Cui laboro, et fraudo animam meam bonis? in hoc quoque vanitas est, et afflictio pessima.

9. Melius est ergo duos esse simul, quam unum; habent enim emolumentum societatis suæ;

10. si unus ceciderit, ab altero fulcietur; væ soli, quia, cum ceciderit, non habet sublevantem se.

11. Et si dormierint duo, fovebuntur mutuo; unus quomodo calefiet?

12. Et si quispiam prævaluerit contra unum, duo resistunt ei; funiculus triplex difficile rumpitur.

13. Melior est puer pauper et sapiens rege sene et stulto, qui nescit prævidere in posterum;

14. quod de carcere catenisque interdum quis egrediatur ad regnum; et alius natus in regno, inopia consumatur.

15. Vidi cunctos viventes, qui ambulant sub sole cum adolescente secundo, qui consurget pro eo.

16. Infinitus numerus est populi omnium, qui fuerunt ante eum, et qui postea futuri sunt, non lætabuntur in eo; sed et hoc vanitas et afflictio spiritus.

17. Custodi pedem tuum ingrediens domum Dei, et appropinqua, ut audias. Multo enim melior est obedientia, quam stultorum victimæ, qui nesciunt, quid faciunt mali. (I. *Reg.* 15, 22. *Ose.* 6, 6.)

CAPUT V.

1. Ne temere quid loquaris, neque cor tuum sit velox ad proferendum sermonem coram Deo. Deus enim in cœlo, et tu super terram; idcirco sint pauci sermones tui.

2. Multas curas sequuntur somnia, et in multis sermonibus invenietur stultitia.

3. Si quid vovisti Deo, ne moreris reddere; displicet enim ei infidelis et stulta promissio; sed quodcumque voveris, redde;

4. multoque melius est non vovere, quam post votum promissa non reddere.

5. Ne dederis os tuum, ut peccare facias carnem tuam; neque dicas coram angelo: Non est providentia; ne forte iratus Deus contra sermones tuos dissipet cuncta opera manuum tuarum.

6. Ubi multa sunt somnia, plurimæ sunt vanitates, et sermones innumeri; tu vero Deum time.

7. Si videris calumnias egenorum, et violenta judicia, et subverti justitiam in provincia, non mireris super hoc negotio, quia excelso excelsior est alius, et super hos quoque eminentiores sunt alii,

8. et insuper universæ terræ rex imperat servienti.

9. Avarus non implebitur pecunia, et qui amat divitias, fructum non capiet ex eis; et hoc ergo vanitas.

10. Ubi multæ sunt opes, multi et qui comedunt eas. Et quid prodest possessori, nisi quod cernit divitias oculis suis?

11. Dulcis est somnus operanti, sive

parum, sive multum comedat; saturitas autem divitis non sinit eum dormire.
12. Est et alia infirmitas pessima, quam vidi sub sole: divitiæ conservatæ in malum domini sui;
13. pereunt enim in afflictione pessima; generavit filium, qui in summa egestate erit.
14. Sicut egressus est nudus de utero matris suæ, sic revertetur, et nihil auferet secum de labore suo. (*Job* 1, 21. I. *Tim.* 6, 7.)
15. Miserabilis prorsus infirmitas: Quomodo venit, sic revertetur. Quid ergo prodest ei, quod laboravit in ventum?
16. Cunctis diebus vitæ suæ comedit in tenebris et in curis multis, et in ærumna atque tristitia.
17. Hoc itaque visum est mihi bonum, ut comedat quis, et bibat, et fruatur lætitia ex labore suo, quo laboravit ipse sub sole numero dierum vitæ suæ, quos dedit ei Deus; et hæc est pars illius.
18. Et omni homini, cui dedit Deus divitias, atque substantiam potestatemque ei tribuit, ut commedat ex eis, et fruatur parte sua, et lætetur de labore suo: hoc est donum Dei.
19. Non enim satis recordabitur dierum vitæ suæ, eo quod Deus occupet deliciis cor ejus.

CAPUT VI.

1. Est et aliud malum, quod vidi sub sole, et quidem frequens apud homines:
2. Vir, cui dedit Deus divitias, et substantiam et honorem, et nihil deest animæ suæ ex omnibus, quæ desiderat; nec tribuit ei potestatem Deus, ut comedat ex eo, sed homo extraneus vorabit illud; hoc vanitas et miseria magna est.
3. Si genuerit quispiam centum liberos, et vixerit multos annos, et plures dies ætatis habuerit, et anima illius non utatur bonis substantiæ suæ, sepulturaque careat; de hoc ego pronuntio, quod melior illo sit abortivus.
4. Frustra enim venit, et pergit ad tenebras, et oblivione delebitur nomen ejus.
5. Non vidit solem, neque cognovit distantiam boni et mali;
6. etiam si duobus millibus annis vixerit, et non fuerit perfruitus bonis; nonne ad unum locum properant omnia?
7. Omnis labor hominis in ore ejus, sed anima ejus non implebitur.
8. Quid habet amplius sapiens a stulto? et quid pauper nisi ut pergat illuc, ubi est vita?
9. Melius est videre, quod cupias, quam desiderare, quod nescias; sed et hoc vanitas est, et præsumtio spiritus.
10. Qui futurus est, jam vocatum est nomen ejus; et scitur, quod homo sit, et non possit contra fortiorem se in judicio contendere.
11. Verba sunt plurima, multamque in disputando habentia vanitatem.

CAPUT VII.

1. Quid necesse est homini majora se quærere, cum ignoret, quid conducat sibi in vita sua numero dierum peregrinationis suæ, et tempore, quod velut umbra præterit? Aut quis ei poterit indicare, quid post eum futurum sub sole sit?
2. Melius est nomen bonum, quam unguenta pretiosa; et dies mortis die nativitatis. (*Prov.* 22, 1.)
3. Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum convivii; in illa enim finis cunctorum admonetur hominum, et vivens cogitat, quid futurum sit.
4. Melior est ira risu, quia per tristitiam vultus corrigitur animus delinquentis.
5. Cor sapientium, ubi tristitia est, et cor stultorum, ubi lætitia.
6. Melius est a sapiente corripi, quam stultorum adulatione decipi,
7. quia sicut sonitus spinarum ardentium sub olla, sic risus stulti; sed et hoc vanitas.
8. Calumnia conturbat sapientem, et perdet robur cordis illius.
9. Melior est finis orationis, quam

principium. Melior est patiens arrogante.

10. Ne sis velox ad irascendum, quia ira in sinu stulti requiescit.

11. Ne dicas: Quid putas causæ est, quod priora tempora meliora fuere quam nunc sunt? stulta enim est hujuscemodi interrogatio.

12. Utilior est sapientia cum divitiis, et magis prodest videntibus solem.

13. Sicut enim protegit sapientia, sic protegit pecunia; hoc autem plus habet eruditio et sapientia, quod vitam tribuunt possessori suo.

14. Considera opera Dei, quod nemo possit corrigere, quem ille despexerit.

15. In die bona fruere bonis, et malam diem præcave; sicut enim hanc, sic et illam fecit Deus, ut non inveniat homo contra eum justas querimonias.

16. Hæc quoque vidi in diebus vanitatis meæ: Justus perit in justitia sua, et impius multo vivit tempore in malitia sua.

17. Noli esse justus multum, neque plus sapias, quam necesse est, ne obstupescas.

18. Ne impie agas multum; et noli esse stultus, ne moriaris in tempore non tuo.

19. Bonum est te sustentare justum, sed et ab illo ne subtrahas manum tuam; quia, qui timet Deum, nihil negligit.

20. Sapientia confortavit sapientem super decem principes civitatis.

21. Non est enim homo justus in terra, qui faciat bonum, et non peccet. (*Prov.* 20, 9. I. *Joan.* 1, 8.)

22. Sed et cunctis sermonibus, qui dicuntur, ne accommodes cor tuum, ne forte audias servum tuum maledicentem tibi;

23. scit enim conscientia tua, quia et tu crebro maledixisti aliis.

24. Cuncta tentavi in sapientia; dixi: Sapiens efficiar; et ipsa longius recessit a me

25. multo magis quam erat; et alta profunditas, quis inveniet eam?

26. Lustravi universa animo meo, ut scirem, et considerarem, et quærerem sapientiam et rationem, et ut cognoscerem impietatem stulti, et errorem imprudentium;

27. et inveni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum est, et sagena cor ejus, vincula sunt manus illius. Qui placet Deo, effugiet illam; qui autem peccator est, capietur ab illa.

28. Ecce, hoc inveni, dixit Ecclesiastes, unum et alterum, ut invenirem rationem,

29. quam adhuc quærit anima mea, et non inveni. Virum de mille unum reperi, mulierem ex omnibus non inveni.

30. Solummodo hoc inveni, quod fecerit Deus hominem rectum, et ipse se infinitis miscuerit quæstionibus. Quis talis, ut sapiens est? et quis cognovit solutionem verbi?

CAPUT VIII.

1. Sapientia hominis lucet in vultu ejus, et potentissimus faciem illius commutabit. (*Supr.* 2, 14.)

2. Ego os regis observo, et præcepta juramenti Dei.

3. Ne festines recedere a facie ejus, neque permaneas in opere malo, quia omne, quod voluerit, faciet;

4. et sermo illius potestate plenus est, nec dicere ei quisquam potest: Quare ita facis?

5. Qui custodit præceptum, non experietur quidquam mali. Tempus et responsionem cor sapientis intelligit.

6. Omni negotio tempus est, et opportunitas, et multa hominis afflictio,

7. quia ignorat præterita, et futura nullo scire potest nuntio.

8. Non est in hominis potestate prohibere spiritum, nec habet potestatem in die mortis; nec sinitur quiescere ingruente bello, neque salvabit impietas impium.

9. Omnia hæc consideravi, et dedi cor meum in cunctis operibus, quæ fiunt sub sole. Interdum dominatur homo homini in malum suum.

10. Vidi impios sepultos, qui etiam, cum adhuc viverent, in loco sancto erant, et laudabantur in civi-

tate quasi justorum operum: sed et hoc vanitas est.

11. Etenim, quia non profertur cito contra malos sententia, absque timore ullo filii hominum perpetrant mala.

12. Attamen, peccator ex eo quod centies facit malum, et per patientiam sustentatur, ego cognovi, quod erit bonum timentibus Deum, qui verentur faciem ejus.

13. Non sit bonum impio, nec prolongentur dies ejus, sed quasi umbra transeant, qui non timent faciem Domini.

14. Est et alia vanitas, quæ fit super terram: Sunt justi, quibus mala proveniunt, quasi opera egerint impiorum; et sunt impii, qui ita securi sunt, quasi justorum facta habeant; sed et hoc vanissimum judico.

15. Laudavi igitur lætitiam, quod non esset homini bonum sub sole, nisi quod comederet, et biberet, atque gauderet; et hoc solum secum auferret de labore suo in diebus vitæ suæ, quos dedit ei Deus sub sole.

16. Et apposui cor meum, ut scirem sapientiam, et intelligerem distentionem, quæ versatur in terra; est homo, qui diebus et noctibus somnum non capit oculis.

17. Et intellexi, quod omnium operum Dei nullam possit homo invenire rationem eorum, quæ fiunt sub sole; et quanto plus laboraverit ad quærendum, tanto minus inveniat; etiam si dixerit sapiens, se nosse, non poterit reperire.

CAPUT IX.

1. Omnia hæc tractavi in corde meo, ut curiose intelligerem: Sunt justi atque sapientes, et opera eorum in manu Dei, et tamen nescit homo utrum amore, an odio dignus sit;

2. sed omnia in futurum servantur incerta, eo quod universa æque eveniant justo et impio, bono et malo, mundo et immundo, immolanti victimas, et sacrificia contemnenti; sicut bonus, sic et peccator; ut perjurus, ita et ille qui verum dejerat.

3. Hoc est pessimum inter omnia, quæ sub sole fiunt, quia eadem cunctis eveniunt; unde et corda filiorum hominum implentur malitia et contemtu in vita sua, et post hæc ad inferos deducentur.

4. Nemo est, qui semper vivat, et qui hujus rei habeat fiduciam; melior est canis vivus leone mortuo.

5. Viventes enim sciunt, se esse morituros; mortui vero nihil noverunt amplius, nec habent ultra mercedem, quia oblivioni tradita est memoria eorum.

6. Amor quoque, et odium, et invidiæ simul perierunt, nec habent partem in hoc sæculo, et in opere, quod sub sole geritur.

7. Vade ergo et comede in lætitia panem tuum, et bibe cum gaudio vinum tuum, quia Deo placent opera tua.

8. Omni tempore sint vestimenta tua candida, et oleum de capite tuo non deficiat.

9. Perfruere vita cum uxore, quam diligis, cunctis diebus vitæ instabilitatis tuæ, qui dati sunt tibi sub sole omni tempore vanitatis tuæ; hæc est enim pars in vita, et in labore tuo, quo laboras sub sole.

10. Quodcumque facere potest manus tua, instanter operare; quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quo tu properas.

11. Verti me ad aliud, et vidi sub sole, nec velocium esse cursum, nec fortium bellum, nec sapientium panem, nec doctorum divitias, nec artificum gratiam; sed tempus, casumque in omnibus.

12. Nescit homo finem suum; sed, sicut pisces capiuntur hamo, et sicut aves laqueo comprehenduntur, sic capiuntur homines in tempore malo, cum eis extemplo supervenerit.

13. Hanc quoque sub sole vidi sapientiam, et probavi maximam:

14. Civitas parva, et pauci in ea viri; venit contra eam rex magnus et vallavit eam, exstruxitque munitiones per gyrum, et perfecta est obsidio.

15. Inventusque est in ea vir pauper

et sapiens, et liberavit urbem per sapientiam suam, et nullus deinceps recordatus est hominis illius pauperis.

16. Et dicebam ego, meliorem esse sapientiam fortitudine; quomodo ergo sapientia pauperis contemta est, et verba ejus non sunt audita?

17. Verba sapientium audiuntur in silentio plus quam clamor principis inter stultos.

18. Melior est sapientia, quam arma bellicā, et qui in uno peccaverit, multa bona perdet.

CAPUT X.

1. Muscæ morientes perdunt suavitatem unguenti. Pretiosior est sapientia et gloria, parva et ad tempus stultitia.

2. Cor sapientis in dextera ejus, et cor stulti in sinistra illius.

3. Sed et in via stultus ambulans, cum ipse insipiens sit, omnes stultos æstimat.

4. Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris, quia curatio faciet cessare peccata maxima.

5. Est malum, quod vidi sub sole, quasi per errorem egrediens a facie principis:

6. positum stultum in dignitate sublimi, et divites sedere deorsum.

7. Vidi servos in equis, et principes ambulantes super terram quasi servos.

8. Qui fodit foveam, incidet in eam, et qui dissipat sepem, mordebit eum coluber. (*Prov.* 26,27. *Eccli.*27,29.)

9. Qui transfert lapides, affligetur in eis, et qui scindit ligna, vulnerabitur ab eis.

10. Si retusum fuerit ferrum, et hoc non ut prius, sed hebetatum fuerit, multo labore exacuetur; et post industriam sequetur sapientia.

11. Si mordeat serpens in silentio, nihil eo minus habet, qui occulte detrahit.

12. Verba oris sapientis gratia, et labia insipientis præcipitabunt eum.

13. Initium verborum ejus stultitia, et novissimum oris illius error pessimus.

14. Stultus verba multiplicat. Ignorat homo, quid ante se fuerit; et quid post se futurum sit, quis ei poterit indicare?

15. Labor stultorum affliget eos, qui nesciunt in urbem pergere.

16. Væ tibi terra; cujus rex puer est, et cujus principes mane comedunt. (*Isai.* 3, 4.)

17. Beata terra, cujus rex nobilis est, et cujus principes vescuntur in tempore suo ad reficiendum, et non ad luxuriam.

18. In pigritiis humiliabitur contignatio, et in infirmitate manuum perstillabit domus.

19. In risum faciunt panem et vinum, ut epulentur viventes, et pecuniæ obediunt omnia.

20. In cogitatione tua regi ne detrahas, et in secreto cubiculi tui ne maledixeris diviti, quia et aves cœli portabunt vocem tuam, et qui habet pennas, annuntiabit sententiam.

CAPUT XI.

1. Mitte panem tuum super transeuntes aquas, quia post tempora multa invenies illum.

2. Da partem septem, necnon et octo, quia ignoras, quid futurum sit mali super terram.

3. Si repletæ fuerint nubes, imbrem super terram effundent. Si ceciderit lignum ad austrum, aut ad aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit.

4. Qui observat ventum, non seminat, et qui considerat nubes, nunquam metet.

5. Quomodo ignoras, quæ sit via spiritus, et qua ratione compingantur ossa in ventre prægnantis: sic nescis opera Dei, qui fabricator est omnium.

6. Mane semina semen tuum, et vespere ne cesset manus tua, quia nescis, quid magis oriatur, hoc aut illud, et si utrumque simul, melius erit.

7. Dulce lumen, et delectabile est oculis videre solem.

8. Si annis multis vixerit homo, et in his omnibus lætatus fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis, et

dierum multorum; qui cum venerint, vanitatis arguentur præterita.
9. Lætare ergo juvenis in adolescentia tua, et in bono sit cor tuum in diebus juventutis tuæ, et ambula in viis cordis tui, et in intuitu oculorum tuorum: et scito, quod pro omnibus his adducet te Deus in judicium.
10. Aufer iram a corde tuo, et amove malitiam a carne tua, adolescentia enim et voluptas vana sunt.

CAPUT XII.

1. Memento creatoris tui in diebus juventutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis, et appropinquent anni, de quibus dicas: Non mihi placent;
2. antequam tenebrescat sol et lumen, et luna et stellæ, et revertantur nubes post pluviam;
3. quando commovebuntur custodes domus, et nutabunt viri fortissimi, et otiosæ erunt molentes in minuto numero, et tenebrescent videntes per foramina;
4. et claudent ostia in platea, in humilitate vocis molentis, et consurgent ad vocem volucris, et obsurdescent omnes filiæ carminis.
5. Excelsa quoque timebunt, et formidabunt in via: florebit amygdalus, impinguabitur locusta, et dissipabitur capparis; quoniam ibit homo in domum æternitatis suæ, et circuibunt in platea plangentes;
6. antequam rumpatur funiculus argenteus, et recurrat vitta aurea, et conteratur hydria super fontem, et confringatur rota super cisternam;
7. et revertatur pulvis in terram suam, unde erat, et spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum.
8. Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes, et omnia vanitas.
9. Cumque esset sapientissimus Ecclesiastes, docuit populum, et enarravit, quæ fecerat, et investigans composuit parabolas multas.
10. Quæsivit verba utilia, et conscripsit sermones rectissimos, ac veritate plenos.
11. Verba sapientium sicut stimuli, et quasi clavi in altum defixi, quæ per magistrorum consilium data sunt a pastore uno.
12. His amplius, fili mi, ne requiras. Faciendi plures libros nullus est finis: frequensque meditatio carnis afflictio est.
13. Finem loquendi pariter omnes audiamus. Deum time, et mandata ejus observa, hoc est enim omnis homo;
14. et cuncta, quæ fiunt, adducet Deus in judicium pro omni errato, sive bonum, sive malum illud sit.

CANTICUM CANTICORUM SALOMONIS, QUOD HEBRAICE DICITUR SIR HASIRIM.

CAPUT I.

1. Osculetur me osculo oris sui, quia meliora sunt ubera tua vino,
2. fragrantia unguentis optimis. Oleum effusum nomen tuum: ideo adolescentulæ dilexerunt te.
3. Trahe me: post te curremus in odorem unguentorum tuorum. Introduxit me rex in cellaria sua: exultabimus et lætabimur in te, memores uberum tuorum super vinum: recti diligunt te.
4. Nigra sum, sed formosa, filiæ Jerusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis.
5. Nolite me considerare, quod fusca sim, quia decoloravit me sol:

filii matris meæ pugnaverunt contra me, posuerunt me custodem in vineis: vineam meam non custodivi.
6. Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie, ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum.
7. Si ignoras te, o pulcherrima inter mulieres, egredere, et abi post vestigia gregum, et pasce hædos tuos juxta tabernacula pastorum.
8. Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilavi te, amica mea.
9. Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis, collum tuum sicut monilia.
10. Murenulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argento.
11. Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum.
12. Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.
13. Botrus cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi.
14. Ecce, tu pulchra es, amica mea, ecce tu pulchra es, oculi tui columbarum.
15. Ecce, tu pulcher es, dilecte mi, et decorus. Lectulus noster floridus:
16. tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cypressina.

CAPUT II.

1. Ego flos campi, et lilium convallium.
2. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.
3. Sicut malus inter ligna silvarum, sic dilectus meus inter filios. Sub umbra illius, quem desideraveram, sedi, et fructus ejus dulcis gutturi meo.
4. Introduxit me in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem.
5. Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo.
6. Læva ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me.
7. Adjuro vos, filiæ Jerusalem, per capreas cervosque camporum, ne suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam, quoadusque ipsa velit.
8. Vox dilecti mei, ecce, iste venit saliens in montibus, transiliens colles:
9. similis est dilectus meus capreæ hinnuloque cervorum. En, ipse stat post parietem nostrum respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos.
10. En, dilectus meus loquitur mihi: Surge, propera, amica mea, columba mea, formosa mea, et veni.
11. Jam enim hiems transiit, imber abiit, et recessit.
12. Flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis advenit, vox turturis audita est in terra nostra:
13. ficus protulit grossos suos: vineæ florentes dederunt odorem suum. Surge, amica mea, speciosa mea, et veni:
14. columba mea, in foraminibus petræ, in caverna maceriæ, ostende mihi faciem tuam: sonet vox tua in auribus meis, vox enim tua dulcis, et facies tua decora.
15. Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas, nam vinea nostra floruit.
16. Dilectus meus mihi, et ego illi, qui pascitur inter lilia,
17. donec aspiret dies, et inclinentur umbræ. Revertere: similis esto, dilecte mi, capreæ hinnuloque cervorum super montes Bether.

CAPUT III.

1. In lectulo meo per noctes quæsivi, quem diligit anima mea: quæsivi illum, et non inveni.
2. Surgam, et circuibo civitatem: per vicos et plateas quæram, quem diligit anima mea: quæsivi illum, et non inveni.
3. Invenerunt me vigiles, qui custodiunt civitatem: num quem diligit anima mea, vidistis?
4. Paululum cum pertransissem eos, inveni, quem diligit anima mea: tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ, et in cubiculum genitricis meæ.
5. Adjuro vos, filiæ Jerusalem, per capreas cervosque camporum, ne

suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit.

6. Quæ est ista, quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ et thuris, et universi pulveris pigmentarii?

7. En, lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel,

8. omnes tenentes gladios, et ad bella doctissimi: uniuscujusque ensis super femur suum propter timores nocturnos.

9. Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani:

10. columnas ejus fecit argenteas, reclinatorium aureum, ascensum purpureum: media charitate constravit propter filias Jerusalem.

11. Egredimini et videte, filiæ Sion, regem Salomonem in diademate, quo coronavit illum mater sua in die desponsationis illius, et in die lætitiæ cordis ejus.

CAPUT IV.

1. Quam pulchra es, amica mea, quam pulchra es! Oculi tui columbarum, absque eo, quod intrinsecus latet. Capilli tui sicut greges caprarum, quæ ascenderunt de monte Galaad.

2. Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lavacro: omnes gemellis fœtibus, et sterilis non est inter eas.

3. Sicut vitta coccinea, labia tua, et eloquium tuum dulce. Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ, absque eo, quod intrinsecus latet.

4. Sicut turris David collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.

5. Duo ubera tua, sicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui pascuntur in liliis,

6. donec aspiret dies, et inclinentur umbræ, vadam ad montem myrrhæ, et ad collem thuris.

7. Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te.

8. Veni de Libano, sponsa mea, veni de Libano, veni: coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir et Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum.

9. Vulnerasti cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, et in uno crine colli tui.

10. Quam pulchræ sunt mammæ tuæ, soror mea sponsa! pulchriora sunt ubera tua vino, et odor unguentorum tuorum super omnia aromata.

11. Favus distillans labia tua, sponsa, mel et lac sub lingua tua, et odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris.

12. Hortus conclusus, soror mea sponsa, hortus conclusus, fons signatus.

13. Emissiones tuæ paradisus malorum punicorum cum pomorum fructibus. Cypri cum nardo,

14. nardus et crocus, fistula et cinnamomum cum universis lignis Libani, myrrha et aloe cum omnibus primis unguentis:

15. fons hortorum, puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano.

16. Surge, aquilo, et veni, auster, perfla hortum meum, et fluant aromata illius.

CAPUT V.

1. Veniat dilectus meus in hortum suum, et comedat fructum pomorum suorum. Veni in hortum meum, soror mea sponsa, messui myrrham meam cum aromatibus meis: comedi favum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo: comedite amici, et bibite, et inebriamini, carissimi.

2. Ego dormio, et cor meum vigilat: vox dilecti mei pulsantis: Aperi mihi, soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea, quia caput meum plenum est rore, et cincinni mei guttis noctium.

3. Exspoliavi me tunica mea, quomodo induar illa? lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos?

4. Dilectus meus misit manum suam per foramen, et venter meus intremuit ad tactum ejus.

5. Surrexi, ut aperirem dilecto

meo: manus meæ stillaverunt myrrham, et digiti mei pleni myrrha probatissima.
6. Pessulum ostii mei aperui dilecto meo: at ille declinaverat, atque transierat. Anima mea liquefacta est, ut locutus est: quæsivi, et non inveni illum: vocavi, et non respondit mihi.
7. Invenerunt me custodes, qui circumeunt civitatem: percusserunt me, et vulneraverunt me: tulerunt pallium meum mihi custodes murorum.
8. Adjuro vos, filiæ Jerusalem, si inveneritis dilectum meum, ut nuntietis ei, quia amore langueo.
9. Qualis est dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierum? qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adjurasti nos?
10. Dilectus meus candidus et rubicundus, electus ex millibus.
11. Caput ejus aurum optimum: comæ ejus sicut elatæ palmarum, nigræ quasi corvus.
12. Oculi ejus sicut columbæ super rivulos aquarum, quæ lacte sunt lotæ, et resident juxta fluenta plenissima.
13. Genæ illius sicut areolæ aromatum consitæ a pigmentariis. Labia ejus lilia distillantia myrrham primam.
14. Manus illius tornatiles aureæ, plenæ hyacinthis. Venter ejus eburneus, distinctus sapphiris.
15. Crura illius columnæ marmoreæ, quæ fundatæ sunt super bases aureas. Species ejus ut Libani, electus ut cedri.
16. Guttur illius suavissimum, et totus desiderabilis. Talis est dilectus meus, et ipse est amicus meus, filiæ Jerusalem.
17. Quo abiit dilectus tuus, o pulcherrima mulierum, quo declinavit dilectus tuus? et quæremus eum tecum.

CAPUT VI.

1. Dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum, ut pascatur in hortis, et lilia colligat.
2. Ego dilecto meo, et dilectus meus mihi, qui pascitur inter lilia.
3. Pulchra es, amica mea, suavis, et decora sicut Jerusalem: terribilis ut castrorum acies ordinata.
4. Averte oculos tuos a me, quia ipsi me avolare fecerunt. Capilli tui sicut grex caprarum, quæ apparuerunt de Galaad.
5. Dentes tui sicut grex ovium, quæ ascenderunt de lavacro: omnes gemellis fœtibus, et sterilis non est in eis.
6. Sicut cortex mali punici, sic genæ tuæ absque occultis tuis.
7. Sexaginta sunt reginæ, et octoginta concubinæ, et adolescentularum non est numerus.
8. Una est columba mea, perfecta mea, una est matris suæ, electa genitrici suæ. Viderunt eam filiæ, et beatissimam prædicaverunt: reginæ et concubinæ, et laudaverunt eam.
9. Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata?
10. Descendi in hortum nucum, ut viderem poma convallium, et inspicerem, si floruisset vinea, et germinassent mala punica.
11. Nescivi: anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab.
12. Revertere, revertere, Sulamitis: revertere, revertere, ut intueamur te.

CAPUT VII.

1. Quid videbis in Sulamite, nisi choros castrorum? Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia principis! Juncturæ femorum tuorum, sicut monilia, quæ fabricata sunt manu artificis.
2. Umbilicus tuus crater tornatilis, nunquam indigens poculis. Venter tuus sicut acervus tritici, vallatus liliis.
3. Duo ubera tua, sicut duo hinnuli gemelli capreæ.
4. Collum tuum sicut turris eburnea. Oculi tui sicut piscinæ in Hesebon, quæ sunt in porta filiæ multitudinis. Nasus tuus sicut turris

Libani, quæ respicit contra Damascum.

5. Caput tuum ut Carmelus, et comæ capitis tui, sicut purpura regis vincta canalibus.

6. Quam pulchra es, et quam decora, charissima, in deliciis!

7. Statura tua assimilata est palmæ, et ubera tua botris.

8. Dixi: Ascendam in palmam, et apprehendam fructus ejus, et erunt ubera tua sicut botri vineæ, et odor oris tui sicut malorum.

9. Guttur tuum sicut vinum optimum, dignum dilecto meo ad potandum, labiisque et dentibus illius ad ruminandum.

10. Ego dilecto meo, et ad me conversio ejus.

11. Veni, dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis.

12. Mane surgamus ad vineas, videamus, si floruit vinea, si flores fructus parturiunt, si floruerunt mala punica: ibi dabo tibi ubera mea.

13. Mandragoræ dederunt odorem. In portis nostris omnia poma: nova et vetera, dilecte mi, servavi tibi.

CAPUT VIII.

1. Quis mihi det te fratrem meum sugentem ubera matris meæ, ut inveniam te foris, et deosculer te, et jam me nemo despiciat?

2. Apprehendam te, et ducam in domum matris meæ: ibi me docebis, et dabo tibi poculum ex vino condito, et mustum malorum granatorum meorum.

3. Læva ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me.

4. Adjuro vos, filiæ Jerusalem, ne suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit.

5. Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super dilectum suum? Sub arbore malo suscitavi te: ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genetrix tua.

6. Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum, quia fortis est ut mors dilectio: dura sicut infernus æmulatio: lampades ejus lampades ignis atque flammarum.

7. Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam: si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam.

8. Soror nostra parva, et ubera non habet: quid faciemus sorori nostræ in die, quando alloquenda est?

9. Si murus est, ædificemus super eum propugnacula argentea: si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis.

10. Ego murus: et ubera mea sicut turris, ex quo facta sum coram eo, quasi pacem reperiens.

11. Vinea fuit pacifico in ea, quæ habet populos: tradidit eam custodibus, vir affert pro fructu ejus mille argenteos.

12. Vinea mea coram me est. Mille tui pacifici, et ducenti his, qui custodiunt fructus ejus.

13. Quæ habitas in hortis, amici auscultant: fac me audire vocem tuam.

14. Fuge, dilecte mi, et assimilare capreæ hinnuloque cervorum super montes aromatum.

LIBER SAPIENTIÆ.

CAPUT I.

1. Diligite justitiam, qui judicatis terram. Sentite de Domino in bonitate, et in simplicitate cordis quærite illum, (*Isai.* 56, 1.)

2. quoniam invenitur ab his, qui non tentant illum, apparet autem eis, qui fidem habent in illum:

3. perversæ enim cogitationes separant a Deo, probata autem virtus corripit insipientes.

4. Quoniam in malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis.

5. Spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet fictum, et auferet se a cogitationibus, quæ sunt sine intellectu, et corripietur a superveniente iniquitate.

6. Benignus est enim spiritus sapientiæ, et non liberabit maledicum a labiis suis, quoniam renum illius testis est Deus, et cordis illius scrutator est verus, et linguæ ejus auditor. (*Gal.* 5, 22. *Jer.* 17, 10.)

7. Quoniam spiritus Domini replevit orbem terrarum, et hoc, quod continet omnia, scientiam habet vocis.

8. Propter hoc, qui loquitur iniqua, non potest latere, nec præteriet illum corripiens judicium.

9. In cogitationibus enim impii interrogatio erit: sermonum autem illius auditio ad Deum veniet, ad correptionem iniquitatum illius.

10. Quoniam auris zeli audit omnia, et tumultus murmurationum non abscondetur.

11. Custodite ergo vos a murmuratione, quæ nihil prodest, et a detractione parcite linguæ, quoniam sermo obscurus in vacuum non ibit: os autem, quod mentitur, occidit animam.

12. Nolite zelare mortem in errore vitæ vestræ, neque acquiratis perditionem in operibus manuum vestrarum,

13. quoniam Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione vivorum. (*Ezech.* 18, 32.)

14. Creavit enim, ut essent omnia, et sanabiles fecit nationes orbis terrarum: et non est in illis medicamentum exterminii, nec inferorum regnum in terra.

15. Justitia enim perpetua est, et immortalis.

16. Impii autem manibus et verbis accersierunt illam, et æstimantes illam amicam, defluxerunt, et sponsiones posuerunt ad illam, quoniam digni sunt, qui sint ex parte illius.

CAPUT II.

1. Dixerunt enim cogitantes apud se non recte: Exiguum, et cum tædio est tempus vitæ nostræ, et non est refrigerium in fine hominis, et non est, qui agnitus sit reversus ab inferis, (*Job* 7, 1.—14, 1.)

2. quia ex nihilo nati sumus, et post hoc erimus tamquam non fuerimus, quoniam fumus flatus est in naribus nostris, et sermo scintilla ad commovendum cor nostrum:

3. qua extincta, cinis erit corpus nostrum, et spiritus diffundetur tamquam mollis aër, et transibit vita nostra tamquam vestigium nubis, et sicut nebula dissolvetur, quæ fugata est a radiis solis, et a calore illius aggravata:

4. et nomen nostrum oblivionem accipiet per tempus, et nemo memoriam habebit operum nostrorum.

5. Umbræ enim transitus est tempus nostrum, et non est reversio finis nostri, quoniam consignata est, et nemo revertitur. (I. *Par.* 29, 15.)

6. Venite ergo, et fruamur bonis, quæ sunt, et utamur creatura tamquam in juventute celeriter. *

7. Vino pretioso et unguentis nos impleamus, et non prætereat nos flos temporis. * (*Isai.* 22, 13.)

8. Coronemus nos rosis, antequam marcescant: nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra.

9. Nemo nostrum exsors sit luxuriæ nostræ: ubique relinquamus signa lætitiæ, quoniam hæc est pars nostra, et hæc est sors.

10. Opprimamus pauperem justum, et non parcamus viduæ, nec veterani revereamur canos multi temporis.

11. Sit autem fortitudo nostra lex justitiæ: quod enim infirmum est, inutile invenitur.

12. Circumveniamus ergo justum, quoniam inutilis est nobis, et contrarius est operibus nostris, et improperat nobis peccata legis, et diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ.

13. Promittit se scientiam Dei habere, et filium Dei se nominat. (*Mat.* 27, 42.)

14. Factus est nobis in traductionem cogitationum nostrarum.
15. Gravis est nobis etiam ad videndum, quoniam dissimilis est aliis vita illius, et immutatæ sunt viæ ejus.
16. Tamquam nugaces æstimati sumus ab illo, et abstinet se a viis nostris tamquam ab immunditiis, et præfert novissima justorum, et gloriatur patrem se habere Deum.
17. Videamus ergo, si sermones illius veri sint, et tentemus, quæ ventura sunt illi, et sciemus, quæ erunt novissima illius.
18. Si enim est verus filius Dei, suscipiet eum, et liberabit eum de manibus contrariorum. *
19. Contumelia et tormento interrogemus eum, ut sciamus reverentiam ejus, et probemus patientiam illius. * (*Psal.* 21, 9.)
20. Morte turpissima condemnemus eum: erit enim ei respectus ex sermonibus illius.
21. Hæc cogitaverunt, et erraverunt: excæcavit enim illos malitia eorum.
22. Et nescierunt sacramenta Dei, neque mercedem speraverunt justitiæ, nec judicaverunt honorem animarum sanctarum.
23. Quoniam Deus creavit hominem inexterminabilem, et ad imaginem similitudinis suæ fecit illum.
24. Invidia autem diaboli mors introivit in orbem terrarum:
25. imitantur autem illum, qui sunt ex parte illius.

CAPUT III.

1. Justorum autem animæ in manu Dei sunt, et non tanget illos tormentum mortis.
2. Visi sunt oculis insipientium mori, et æstimata est afflictio exitus illorum, (*Infr.* 5, 4.)
3. et quod a nobis est iter, exterminium: illi autem sunt in pace.
4. Etsi coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate plena est.
5. In paucis vexati, in multis bene disponentur, quoniam Deus tentavit eos, et invenit illos dignos se.
6. Tamquam aurum in fornace probavit illos, et quasi holocausti hostiam accepit illos, et in tempore erit respectus illorum.
7. Fulgebunt justi, et tamquam scintillæ in arundineto discurrent.
8. Judicabunt nationes, et dominabuntur populis, et regnabit Dominus illorum in perpetuum. (I. *Cor.* 6, 2.)
9. Qui confidunt in illo, intelligent veritatem, et fideles in dilectione acquiescent illi, quoniam donum et pax est electis ejus.
10. Impii autem secundum quæ cogitaverunt, correptionem habebunt, qui neglexerunt justum, et a Domino recesserunt.
11. Sapientiam enim et disciplinam qui abjicit, infelix est: et vacua est spes illorum, et labores sine fructu, et inutilia opera eorum.
12. Mulieres eorum insensatæ sunt, et nequissimi filii eorum.
13. Maledicta creatura eorum, quoniam felix est sterilis, et incoinquinata, quæ nescivit thorum in delicto, habebit fructum in respectione animarum sanctarum:
14. et spado, qui non operatus est per manus suas iniquitatem, nec cogitavit adversus Deum nequissima: dabitur enim illi fidei donum electum, et sors in templo Dei acceptissima. (*Isai.* 56, 4.)
15. Bonorum enim laborum gloriosus est fructus, et quæ non concidat radix sapientiæ.
16. Filii autem adulterorum in inconsummatione erunt, et ab iniquo thoro semen exterminabitur.
17. Etsi quidem longæ vitæ erunt, in nihilum computabuntur, et sine honore erit novissima senectus illorum.
18. Etsi celerius defuncti fuerint, non habebunt spem, nec in die agnitionis allocutionem.
19. Nationis enim iniquæ diræ sunt consummationes.

CAPUT IV.

1. O quam pulchra est casta generatio cum claritate: immortalis est enim memoria illius, quoniam et

apud Deum nota est, et apud homines.

2. Cum præsens est, imitantur illam, et desiderant eam, cum se eduxerit, et in perpetuum coronata triumphat incoinquinatorum certaminum præmium vincens.

3. Multigena autem impiorum multitudo non erit utilis, et spuria vitulamina non dabunt radices altas, nec stabile firmamentum collocabunt.

4. Etsi in ramis in tempore germinaverint, infirmiter posita a vento commovebuntur, et a nimietate ventorum eradicabuntur. (*Mat.* 7, 27.)

5. Confringentur enim rami inconsummati, et fructus illorum inutiles, et acerbi ad manducandum, et ad nihilum apti.

6. Ex iniquis enim somnis filii, qui nascuntur, testes sunt nequitiæ adversus parentes in interrogatione sua.

7. Justus autem, si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit.

8. Senectus enim venerabilis est non diuturna, neque annorum numero computata; cani autem sunt sensus hominis,

9. et ætas senectutis vita immaculata.

10. Placens Deo factus est dilectus, et vivens inter peccatores translatus est; (*Hebr.* 11, 5.)

11. raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius.

12. Fascinatio enim nugacitatis obscurat bona, et inconstantia concupiscentiæ transvertit sensum sine malitia.

13. Consummatus in brevi explevit tempora multa,

14. placita enim erat Deo anima illius: propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum; populi autem videntes, et non intelligentes, nec ponentes in præcordiis talia;

15. quoniam gratia Dei et misericordia est in sanctos ejus, et respectus in electos illius.

16. Condemnat autem justus mortuus vivos impios, et juventus celerius consummata longam vitam injusti.

17. Videbunt enim finem sapientis, et non intelligent, quid cogitaverit de illo Deus, et quare munierit illum Dominus.

18. Videbunt et contemnent eum, illos autem Dominus irridebit;

19. et erunt post hæc decidentes sine honore, et in contumelia inter mortuos in perpetuum; quoniam disrumpet illos inflatos sine voce, et commovebit illos a fundamentis, et usque ad supremum desolabuntur; et erunt gementes, et memoria illorum peribit.

20. Venient in cogitatione peccatorum suorum timidi, et traducent illos ex adverso iniquitates ipsorum.

CAPUT V.

1. Tunc stabunt justi in magna constantia adversus eos, qui se angustiaverunt, et qui abstulerunt labores eorum.

2. Videntes turbabuntur timore horribili, et mirabuntur in subitatione insperatæ salutis,

3. dicentes intra se, pœnitentiam agentes, et præ angustia spiritus gementes: Hi sunt, quos habuimus aliquando in derisum, et in similitudinem improperii.

4. Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, et finem illorum sine honore: (*Supr.* 3, 2.)

5. ecce, quomodo computati sunt inter filios Dei, et inter sanctos sors illorum est.

6. Ergo erravimus a via veritatis, et justitiæ lumen non luxit nobis, et sol intelligentiæ non est ortus nobis.

7. Lassati sumus in via iniquitatis et perditionis, et ambulavimus vias difficiles: viam autem Domini ignoravimus.

8. Quid nobis profuit superbia? aut divitiarum jactantia quid contulit nobis?

9. Transierunt omnia illa tamquam umbra, et tamquam nuntius percurrens: (*Supr.* 2, 5.)

10. et tamquam navis, quæ pertransit fluctuantem aquam, cujus

cum præterierit, non est vestigium invenire, neque semitam carinæ illius in fluctibus: (*Prov.* 30, 19.)

11. aut tamquam avis, quæ transvolat in aëre, cujus nullum invenitur argumentum itineris, sed tantum sonitus alarum verberans levem ventum, et scindens per vim itineris aërem, commotis alis transvolavit, et post hoc nullum signum invenitur itineris illius:

12. aut tamquam sagitta emissa in locum destinatum: divisus aër continuo in se reclusus est, ut ignoretur transitus illius:

13. sic et nos nati continuo desivimus esse, et virtutis quidem nullum signum valuimus ostendere: in malignitate autem nostra consumti sumus.

14. Talia dixerunt in inferno hi, qui peccaverunt,

15. quoniam spes impii tamquam lanugo est, quæ a vento tollitur, et tamquam spuma gracilis, quæ a procella dispergitur; et tamquam fumus, qui a vento diffusus est; et tamquam memoria hospitis unius diei prætereuntis. (*Psal.* 1,4. *Prov.* 10, 28. — 11, 7.)

16. Justi autem in perpetuum vivent, et apud Dominum est merces eorum, et cogitatio illorum apud Altissimum.

17. Ideo accipient regnum decoris, et diadema speciei de manu Domini: quoniam dextera sua teget eos, et brachio sancto suo defendet illos.

18. Accipiet armaturam zelus illius, et armabit creaturam ad ultionem inimicorum. (*Eph.* 6, 13.)

19. Induet pro thorace justitiam, et accipiet pro galea judicium certum;

20. sumet scutum inexpugnabile æquitatem;

21. acuet autem duram iram in lanceam, et pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos.

22. Ibunt directe emissiones fulgurum, et tamquam a bene curvato arcu nubium exterminabuntur, et ad certum locum insilient.

23. Et a petrosa ira plenæ mittentur grandines; excandescet in illos aqua maris, et flumina concurrent duriter.

24. Contra illos stabit spiritus virtutis, et tamquam turbo venti dividet illos: et ad eremum perducet omnem terram iniquitas illorum, et malignitas evertet sedes potentium.

CAPUT VI.

1. Melior est sapientia quam vires, et vir prudens quam fortis. (*Eccles.* 9, 18.)

2. Audite ergo, reges, et intelligite: discite, judices finium terræ.

3. Præbete aures, vos, qui continetis multitudines, et placetis vobis in turbis nationum,

4. quoniam data est a Domino potestas vobis, et virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera vestra, et cogitationes scrutabitur: (*Rom.* 13,1.)

5. quoniam, cum essetis ministri regni illius, non recte judicastis, nec custodistis legem justitiæ, neque secundum voluntatem Dei ambulastis.

6. Horrende et cito apparebit vobis, quoniam judicium durissimum his, qui præsunt, fiet.

7. Exiguo enim conceditur misericordia; potentes autem potenter tormenta patientur.

8. Non enim subtrahet personam cujusquam Deus, nec verebitur magnitudinem cujusquam; quoniam pusillum et magnum ipse fecit, et æqualiter cura est illi de omnibus. (*Eccli.* 35, 16. *Act.* 10, 34. *Rom.* 2, 11.)

9. Fortioribus autem fortior instat cruciatio.

10. Ad vos ergo, reges, sunt hi sermones mei, ut discatis sapientiam, et non excidatis.

11. Qui enim custodierint justa juste, justificabuntur, et qui didicerint ista, invenient, quid respondeant.

12. Concupiscite ergo sermones meos, diligite illos, et habebitis disciplinam.

13. Clara est, et quæ nunquam marcescit, sapientia, et facile videtur

ab his, qui diligunt eam, et invenitur ab his, qui quærunt illam.
14. Præoccupat, qui se concupiscunt, ut illis se prior ostendat.
15. Qui de luce vigilaverit ad illam, non laborabit; assidentem enim illam foribus suis inveniet.
16. Cogitare ergo de illa, sensus est consummatus; et qui vigilaverit propter illam, cito securus erit.
17. Quoniam dignos se ipsa circuit quærens, et in viis ostendit se illis hilariter, et in omni providentia occurrit illis.
18. Initium enim illius verissima est disciplinæ concupiscentia.
19. Cura ergo disciplinæ dilectio est, et dilectio custodia legum illius est; custoditio autem legum consummatio incorruptionis est,
20. incorruptio autem facit esse proximum Deo.
21. Concupiscentia itaque sapientiæ deducit ad regnum perpetuum.
22. Si ergo delectamini sedibus et sceptris, o reges populi, diligite sapientiam, ut in perpetuum regnetis:
23. diligite lumen sapientiæ, omnes, qui præestis populis.
24. Quid est autem sapientia, et quemadmodum facta sit, referam, et non abscondam a vobis sacramenta Dei, sed ab initio nativitatis investigabo, et ponam in lucem scientiam illius, et non præteribo veritatem:
25. neque cum invidia tabescente iter habebo, quoniam talis homo non erit particeps sapientiæ.
26. Multitudo autem sapientium sanitas est orbis terrarum; et rex sapiens stabilimentum populi est.
27. Ergo accipite disciplinam per sermones meos, et proderit vobis.

CAPUT VII.

1. Sum quidem et ego mortalis homo, similis omnibus, et ex genere terreni illius, qui prior factus est, et in ventre matris figuratus sum caro:
2. decem mensium tempore coagulatus sum in sanguine, ex semine hominis, et delectamento somni conveniente. (*Job* 10, 10.)
3. Et ego natus accepi communem aërem, et in similiter factam decidi terram, et primam vocem similem omnibus emisi plorans:
4. in involumentis nutritus sum, et curis magnis.
5. Nemo enim ex regibus aliud habuit nativitatis initium.
6. Unus ergo introitus est omnibus ad vitam, et similis exitus. (*Job* 1, 21. I. *Tim.* 6, 7.)
7. Propter hoc optavi, et datus est mihi sensus, et invocavi, et venit in me spiritus sapientiæ;
8. et præposui illam regnis et sedibus, et divitias nihil esse duxi in comparatione illius:
9. nec comparavi illi lapidem pretiosum, quoniam omne aurum in comparatione illius arena est exigua, et tamquam lutum æstimabitur argentum in conspectu illius. (*Job* 28, 15. *Prov.* 8, 11.)
10. Super salutem et speciem dilexi illam, et proposui pro luce habere illam, quoniam inextinguibile est lumen illius.
11. Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, et innumerabilis honestas per manus illius, (III. *Reg.* 3, 13. *Mat.* 6, 33.)
12. et lætatus sum in omnibus, quoniam antecedebat me ista sapientia; et ignorabam, quoniam horum omnium mater est.
13. Quam sine fictione didici, et sine invidia communico, et honestatem illius non abscondo.
14. Infinitus enim thesaurus est hominibus, quo, qui usi sunt, participes facti sunt amicitiæ Dei, propter disciplinæ dona commendati.
15. Mihi autem dedit Deus dicere ex sententia, et præsumere digna horum, quæ mihi dantur, quoniam ipse sapientiæ dux est, et sapientium emendator;
16. in manu enim illius et nos, et sermones nostri, et omnis sapientia, et operum scientia et disciplina.
17. Ipse enim dedit mihi horum, quæ sunt, scientiam veram, ut sciam dispositionem orbis terrarum et virtutes elementorum,
18. initium et consummationem,

et medietatem temporum, vicissitudinum permutationes, et commutationes temporum,

19. anni cursus et stellarum dispositiones,

20. naturas animalium et iras bestiarum, vim ventorum, et cogitationes hominum, differentias virgultorum et virtutes radicum,

21. et quæcumque sunt absconsa et improvisa, didici: omnium enim artifex docuit me sapientia.

22. Est enim in illa spiritus intelligentiæ, sanctus, unicus, multiplex, subtilis, dissertus, mobilis, incoinquinatus, certus, suavis, amans bonum, acutus, quem nihil vetat, benefaciens,

23. humanus, benignus, stabilis, certus, securus, omnem habens virtutem, omnia prospiciens, et qui capiat omnes spiritus, intelligibilis, mundus, subtilis.

24. Omnibus enim mobilibus mobilior est sapientia; attingit autem ubique propter suam munditiam.

25. Vapor est enim virtutis Dei, et emanatio quædam est claritatis omnipotentis Dei sincera; et ideo nihil inquinatum in eam incurrit.

26. Candor est enim lucis æternæ, et speculum sine macula Dei majestatis, et imago bonitatis illius. *

27. Et cum sit una, omnia potest, et in se permanens omnia innovat, et per nationes in animas sanctas se transfert; amicos Dei et prophetas constituit. * (*Hebr.* 1, 3.)

28. Neminem enim diligit Deus, nisi eum, qui cum sapientia inhabitat.

29. Est enim hæc speciosior sole, et super omnem dispositionem stellarum; luci comparata, invenitur prior.

30. Illi enim succedit nox, sapientiam autem non vincit malitia.

CAPUT VIII.

1. Attingit ergo a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter.

2. Hanc amavi, et exquisivi a juventute mea, et quæsivi sponsam mihi eam assumere, et amator factus sum formæ illius.

3. Generositatem illius glorificat contubernium habens Dei, sed et omnium Dominus dilexit illam;

4. doctrix enim est disciplinæ Dei, et electrix operum illius.

5. Et si divitiæ appetuntur in vita, quid sapientia locupletius, quæ operatur omnia?

6. Si autem sensus operatur, quis horum, quæ sunt, magis quam illa est artifex?

7. Et si justitiam quis diligit, labores hujus magnas habent virtutes; sobrietatem enim et prudentiam docet, et justitiam et virtutem, quibus utilius nihil est in vita hominibus.

8. Et si multitudinem scientiæ desiderat quis, scit præterita, et de futuris æstimat: scit versutias sermonum, et dissolutiones argumentorum; signa et monstra scit, antequam fiant, et eventus temporum et sæculorum.

9. Proposui ergo hanc adducere mihi ad convivendum, sciens, quoniam mecum communicabit de bonis, et erit allocutio cogitationis et tædii mei.

10. Habebo propter hanc claritatem ad turbas, et honorem apud seniores juvenis;

11. et acutus inveniar in judicio, et in conspectu potentium admirabilis ero; et facies principum mirabuntur me;

12. tacentem me sustinebunt, et loquentem me respicient, et sermocinante me plura, manus ori suo imponent.

13. Præterea habebo per hanc, immortalitatem, et memoriam æternam his, qui post me futuri sunt, relinquam.

14. Disponam populos, et nationes mihi erunt subditæ.

15. Timebunt me audientes reges horrendi; in multitudine videbor bonus, et in bello fortis.

16. Intrans in domum meam, conquiescam cum illa; non enim habet amaritudinem conversatio illius, nec tædium convictus illius, sed lætitiam et gaudium.

17. Hæc cogitans apud me, et commemorans in corde meo, quoniam immortalitas est in cognatione sapientiæ,
18. et in amicitia illius delectatio bona, et in operibus manuum illius honestas sine defectione, et in certamine loquelæ illius sapientia, et præclaritas in communicatione sermonum ipsius; circuibam quærens, ut mihi illam assumerem.
19. Puer autem eram ingeniosus, et sortitus sum animam bonam.
20. Et cum essem magis bonus, veni ad corpus incoinquinatum.
21. Et ut scivi, quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, et hoc ipsum erat sapientiæ, scire, cujus esset hoc donum, adii Dominum, et deprecatus sum illum, et dixi ex totis præcordiis meis:

CAPUT IX.

1. Deus patrum meorum, et Domine misericordiæ, qui fecisti omnia verbo tuo,
2. et sapientia tua constituisti hominem, ut dominaretur creaturæ, quæ a te facta est,
3. ut disponat orbem terrarum in æquitate et justitia, et in directione cordis judicium judicet:
4. da mihi sedium tuarum assistricem sapientiam, et noli me reprobare a pueris tuis,
5. quoniam servus tuus sum ego, et filius ancillæ tuæ, homo infirmus, et exigui temporis, et minor ad intellectum judicii et legum. *
6. Nam etsi quis erit consummatus inter filios hominum, si ab illo abfuerit sapientia tua, in nihilum computabitur. * (*Psal.* 115, 16.)
7. Tu elegisti me regem populo tuo, et judicem filiorum tuorum, et filiarum, (I. *Par.* 28, 4.)
8. et dixisti me ædificare templum in monte sancto tuo, et in civitate habitationis tuæ altare, similitudinem tabernaculi sancti tui, quod præparasti ab initio:
9. et tecum sapientia tua, quæ novit opera tua, quæ et affuit tunc, cum orbem terrarum faceres, et sciebat, quid esset placitum oculis tuis, et quid directum in præceptis tuis. (*Prov.* 8, 22.)
10. Mitte illam de cœlis sanctis tuis, et a sede magnitudinis tuæ, ut mecum sit, et mecum laboret, ut sciam, quid acceptum sit apud te:
11. scit enim illa omnia, et intelligit, et deducet me in operibus meis sobrie, et custodiet me in sua potentia.
12. Et erunt accepta opera mea, et disponam populum tuum juste, et ero dignus sedium patris mei.
13. Quis enim hominum poterit scire consilium Dei? aut quis poterit cogitare, quid velit Deus? (*Isai.* 40, 13. *Rom.* 11, 34.)
14. Cogitationes enim mortalium timidæ, et incertæ providentiæ nostræ;
15. corpus enim, quod corrumpitur, aggravat animam, et terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem.
16. Et difficile æstimamus, quæ in terra sunt, et quæ in prospectu sunt, invenimus cum labore. Quæ autem in cœlis sunt, quis investigabit?
17. Sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, et miseris spiritum sanctum tuum de altissimis?
18. Et sic correctæ sint semitæ eorum, qui sunt in terris, et, quæ tibi placent, didicerint homines.
19. Nam per sapientiam sanati sunt, quicumque placuerunt tibi Domine, a principio.

CAPUT X.

1. Hæc illum, qui primus formatus est a Deo pater orbis terrarum, cum solus esset creatus, custodivit,
2. et eduxit illum a delicto suo, et dedit illi virtutem continendi omnia.
3. Ab hac ut recessit injustus in ira sua, per iram homicidii fraterni deperiit. (*Gen.* 4, 8.)
4. Propter quem, cum aqua deleret terram, sanavit iterum sapientia, per contemtibile lignum justum gubernans. (*Gen.* 7, 21.)
5. Hæc et in consensu nequitiæ, cum se nationes contulissent, scivit justum, et conservavit sine querela

Deo, et in filii misericordia fortem custodivit. (*Gen.* 11, 1.)
6. Hæc justum a pereuntibus impiis liberavit fugientem, descendente igne in pentapolim, (*Gen.* 19, 17.)
7. quibus in testimonium nequitiæ fumigabunda constat deserta terra, et incerto tempore fructus habentes arbores, et incredibilis animæ memoria stans figmentum salis.
8. Sapientiam enim prætereuntes non tantum in hoc lapsi sunt, ut ignorarent bona, sed et insipientiæ suæ reliquerunt hominibus memoriam, ut in his, quæ peccaverunt, nec latere potuissent.
9. Sapientia autem hos, qui se observant, a doloribus liberavit.
10. Hæc profugum iræ fratris justum deduxit per vias rectas, et ostendit illi regnum Dei, et dedit illi scientiam sanctorum: honestavit illum in laboribus, et complevit labores illius. (*Gen.* 28, 5.)
11. In fraude circumvenientium illum affuit illi, et honestum fecit illum.
12. Custodivit illum ab inimicis, et a seductoribus tutavit illum, et certamen forte dedit illi, ut vinceret, et sciret, quoniam omnium potentior est sapientia.
13. Hæc venditum justum non dereliquit, sed a peccatoribus liberavit eum, descenditque cum illo in foveam, (*Gen.* 37, 28.)
14. et in vinculis non dereliquit illum, donec afferret illi sceptrum regni, et potentiam adversus eos, qui eum deprimebant: et mendaces ostendit, qui maculaverunt illum, et dedit illi claritatem æternam. (*Gen.* 41, 40.)
15. Hæc populum justum et semen sine quærela liberavit a nationibus, quæ illum deprimebant. (*Ex.* 1, 11.)
16. Intravit in animam servi Dei, et stetit contra reges horrendos in portentis et signis.
17. Et reddidit justis mercedem laborum suorum, et deduxit illos in via mirabili, et fuit illis in velamento diei, et in luce stellarum per noctem:
18. transtulit illos per Mare rubrum, et transvexit illos per aquam nimiam. (*Exod.* 14, 22.)
19. Inimicos autem illorum demersit in mare, et ab altitudine inferorum eduxit illos. Ideo justi tulerunt spolia impiorum,
20. et decantaverunt, Domine, nomen sanctum tuum, et victricem manum tuam laudaverunt pariter,*
21. quoniam sapientia aperuit os mutorum, et linguas infantium fecit disertas.* (*Exod.* 15, 11.)

CAPUT XI.

1. Direxit opera eorum in manibus prophetæ sancti.
2. Iter fecerunt per deserta, quæ non habitabantur, et in locis desertis fixerunt casas. (*Exod.* 16, 1.)
3. Steterunt contra hostes, et de inimicis se vindicaverunt. (*Exod.* 17, 13.)
4. Sitierunt, et invocaverunt te, et data est illis aqua de petra altissima, et requies sitis de lapide duro. (*Num.* 20, 11.)
5. Per quæ enim pœnas passi sunt inimici illorum, a defectione potus sui, et in eis, cum abundarent filii Israel, lætati sunt:
6. per hæc, cum illis deessent, bene cum illis actum est.
7. Nam pro fonte quidem sempiterni fluminis humanum sanguinem dedisti injustis.
8. Qui cum minuerentur in traductione infantium occisorum, dedisti illis abundantem aquam insperate,
9. ostendens per sitim, quæ tunc fuit, quemadmodum tuos exaltares, et adversarios illorum necares.
10. Cum enim tentati sunt, et quidem cum misericordia disciplinam accipientes, scierunt, quemadmodum cum ira judicati impii tormenta paterentur.
11. Hos quidem tamquam pater monens probasti: illos autem tamquam durus rex interrogans condemnasti.
12. Absentes enim et præsentes similiter torquebantur.
13. Duplex enim illos acceperat

tædium et gemitus cum memoria præteritorum.

14. Cum enim audirent, per sua tormenta bene secum agi, commemorati sunt Dominum, admirantes in finem exitus.

15. Quem enim in expositione prava projectum deriserunt, in finem eventus mirati sunt: non similiter justis sitientes.

16. Pro cogitationibus autem insensatis iniquitatis illorum, quod quidam errantes colebant mutos serpentes, et bestias supervacuas, immisisti illis multitudinem mutorum animalium in vindictam, (*Infr.* 12, 24.)

17. ut scirent, quia, per quæ peccat quis, per hæc et torquetur.

18. Non enim impossibilis erat omnipotens manus tua, quæ creavit orbem terrarum ex materia invisa, immittere illis multitudinem ursorum, aut audaces leones, (*Lev.* 26, 22. *Infr.* 16, 1. *Jer.* 8, 17.)

19. aut novi generis ira plenas ignotas bestias, aut vaporem ignium spirantes, aut fumi odorem proferentes, aut horrendas ab oculis scintillas emittentes,

20. quarum non solum læsura poterat illos exterminare, sed et aspectus per timorem occidere.

21. Sed et sine his uno spiritu poterant occidi persecutionem passi ab ipsis factis suis, et dispersi per spiritum virtutis tuæ: sed omnia in mensura, et numero et pondere disposuisti.

22. Multum enim valere, tibi soli supererat semper: et virtuti brachii tui quis resistet?

23. Quoniam tamquam momentum stateræ, sic est ante te orbis terrarum, et tamquam gutta roris antelucani, quæ descendit in terram.

24. Sed misereris omnium, quia omnia potes, et dissimulas peccata hominum propter pœnitentiam.

25. Diligis enim omnia, quæ sunt, et nihil odisti eorum, quæ fecisti: nec enim odiens aliquid constituisti, aut fecisti.

26. Quomodo autem posset aliquid permanere, nisi tu voluisses? aut quod a te vocatum non esset, conservaretur?

27. Parcis autem omnibus, quoniam tua sunt, Domine, qui amas animas.

CAPUT XII.

1. O quam bonus et suavis est, Domine, spiritus tuus in omnibus!

2. Ideoque eos, qui exerrant, partibus corripis, et de quibus peccant, admones et alloqueris, ut relicta malitia credant in te, Domine.

3. Illos enim antiquos inhabitatores terræ sanctæ tuæ, quos exhorruisti, (*Deut.* 9, 3. — 12, 29.)

4. quoniam odibilia opera tibi faciebant per medicamina et sacrificia injusta,

5. et filiorum suorum necatores sine misericordia, et comestores viscerum hominum, et devoratores sanguinis a medio sacramento tuo,

6. et auctores parentes animarum inauxiliatarum perdere voluisti per manus parentum nostrorum,

7. ut dignam perciperent peregrinationem puerorum Dei, quæ tibi omnium carior est terra.

8. Sed et his tamquam hominibus pepercisti, et misisti antecessores exercitus tui vespas, ut illos paulatim exterminarent.

9. Non, quia impotens eras in bello subjicere impios justis, aut bestiis sævis aut verbo duro simul exterminare: (*Exod.* 23, 30. *Deut.* 7, 22.)

10. sed partibus judicans dabas locum pœnitentiæ, non ignorans, quoniam nequam est natio eorum, et naturalis malitia ipsorum, et quoniam non poterat mutari cogitatio illorum in perpetuum.

11. Semen enim erat maledictum ab initio, nec timens aliquem, veniam dabas peccatis illorum.

12. Quis enim dicet tibi: Quid fecisti? aut quis stabit contra judicium tuum? aut quis in conspectu tuo veniet vindex iniquorum hominum? aut quis tibi imputabit, si perierint nationes, quas tu fecisti?

13. Non enim est alius Deus quam tu, cui cura est de omnibus, ut

ostendas, quoniam non injuste judicas judicium. (I. *Petr.* 5, 7.)

14. Neque rex, neque tyrannus in conspectu tuo inquirent de his, quos perdidisti.

15. Cum ergo sis justus, juste omnia disponis: ipsum quoque, qui non debet puniri, condemnare, exterum æstimas a tua virtute.

16. Virtus enim tua justitiæ initium est, et ob hoc, quod omnium Dominus es, omnibus te parcere facis.

17. Virtutem enim ostendis tu, qui non crederis esse in virtute consummatus, et horum, qui te nesciunt, audaciam traducis.

18. Tu autem dominator virtutis cum tranquillitate judicas, et cum magna reverentia disponis nos: subest enim tibi, cum volueris, posse.

19. Docuisti autem populum tuum per talia opera, quoniam oportet justum esse et humanum, et bonæ spei fecisti filios tuos, quoniam judicans das locum in peccatis pœnitentiæ.

20. Si enim inimicos servorum tuorum et debitos morti cum tanta cruciasti attentione, dans tempus et locum, per quæ possent mutari a malitia:

21. cum quanta diligentia judicasti filios tuos, quorum parentibus juramenta et conventiones dedisti bonarum promissionum?

22. Cum ergo das nobis disciplinam, inimicos nostros multipliciter flagellas, ut bonitatem tuam cogitemus judicantes, et, cum de nobis judicatur, speremus misericordiam tuam.

23. Unde et illis, qui in vita sua insensate et injuste vixerunt, per hæc, quæ coluerunt, dedisti summa tormenta.

24. Etenim in erroris via diutius erraverunt, deos æstimantes hæc, quæ in animalibus sunt supervacua, infantium insensatorum more viventes. (*Supr.* 11, 16. *Rom.* 1, 23.)

25. Propter hoc tamquam pueris insensatis judicium in derisum dedisti.

26. Qui autem ludibriis et increpationibus non sunt correcti, dignum Dei judicium experti sunt.

27. In quibus enim patientes indignabantur per hæc, quos putabant deos, in ipsis, cum exterminarentur, videntes, illum, quem olim negabant se nosse, verum Deum agnoverunt: propter quod et finis condemnationis eorum venit super illos.

CAPUT XIII.

1. Vani autem sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei, et de his, quæ videntur bona, non potuerunt intelligere eum, qui est, neque operibus attendentes agnoverunt, quis esset artifex:

2. sed aut ignem, aut spiritum, aut citatum aërem, aut gyrum stellarum, aut nimiam aquam, aut solem et lunam, rectores orbis terrarum deos putaverunt. (*Deut.* 4, 19. — 17, 3.)

3. Quorum si specie delectati deos putaverunt, sciant, quanto his dominator eorum speciosior est: speciei enim generator hæc omnia constituit.

4. Aut, si virtutem et opera eorum mirati sunt, intelligant ab illis, quoniam qui hæc fecit, fortior est illis:

5. a magnitudine enim speciei et creaturæ cognoscibiliter poterit creator horum videri:

6. sed tamen adhuc in his minor est querela. Et hi enim fortasse errant, Deum quærentes, et volentes invenire.

7. Etenim cum in operibus illius conversentur, inquirunt, et persuasum habent, quoniam bona sunt, quæ videntur. (*Rom.* 1, 21.)

8. Iterum autem nec his debet ignosci.

9. Si enim tantum potuerunt scire, ut possent æstimare sæculum: quomodo hujus Dominum non facilius invenerunt?

10. Infelices autem sunt, et inter mortuos spes illorum est, qui appellaverunt deos opera manuum hominum, aurum et argentum, artis inventionem, et similitudines animalium, aut lapidem inutilem opus manus antiquæ.

11. Aut si quis artifex faber de silva lignum rectum secuerit, et hujus docte eradat omnem corticem, et arte sua usus diligenter fabricet vas utile in conversationem vitæ, (*Isai.* 44, 12. *Jer.* 10, 3.)
12. reliquiis autem ejus operis ad præparationem escæ abutatur:
13. et reliquum horum, quod ad nullos usus facit, lignum curvum et vorticibus plenum sculpat diligenter per vacuitatem suam, et per scientiam suæ artis figuret illud, et assimilet illud imagini hominis,
14. aut alicui ex animalibus illud comparet, perliniens rubrica, et rubicundum faciens fuco colorem illius, et omnem maculam, quæ in illo est, perliniens:
15. et faciat ei dignam habitationem, et in pariete ponens illud, et confirmans ferro,
16. ne forte cadat, prospiciens illi, sciens, quoniam non potest adjuvare se: imago enim est, et opus est illi adjutorium.
17. Et de substantia sua, et de filiis suis, et de nuptiis votum faciens inquirit: non erubescit loqui cum illo, qui sine anima est,
18. et pro sanitate quidem infirmum deprecatur, et pro vita rogat mortuum, et in adjutorium inutilem invocat,
19. et pro itinere petit ab eo, qui ambulare non potest, et de acquirendo, et de operando, et de omnium rerum eventu petit ab eo, qui in omnibus est inutilis.

CAPUT XIV.

1. Iterum alius navigare cogitans, et per feros fluctus iter facere incipiens, ligno portante se, fragilius lignum invocat.
2. Illud enim cupiditas acquirendi excogitavit, et artifex sapientia fabricavit sua.
3. Tua autem, Pater, providentia gubernat, quoniam dedisti et in mari viam, et inter fluctus semitam firmissimam, (*Exod.* 14, 22.)
4. ostendens, quoniam potens es, ex omnibus salvare, etiam si sine arte aliquis adeat mare.
5. Sed ut non essent vacua sapientiæ tuæ opera, propter hoc etiam et exiguo ligno credunt homines animas suas, et transeuntes mare per ratem liberati sunt:
6. sed et ab initio, cum perirent superbi gigantes, spes orbis terrarum ad ratem confugiens, remisit sæculo semen nativitatis, quæ manu tua erat gubernata. (*Gen.* 6, 4. — 7, 7.)
7. Benedictum est enim lignum, per quod fit justitia. * (*Psal.* 113, 8.)
8. Per manus autem quod fit idolum, maledictum est, et ipsum, et qui fecit illud, quia ille quidem operatus est, illud autem, cum esset fragile, deus cognominatus est. *
9. Similiter autem odio sunt Deo impius, et impietas ejus.
10. Etenim quod factum est cum illo, qui fecit, tormenta patietur.
11. Propter hoc et in idolis nationum non erit respectus, quoniam creaturæ Dei in odium factæ sunt, et in tentationem animabus hominum, et in muscipulam pedibus insipientium.
12. Initium enim fornicationis est exquisitio idolorum, et adinventio illorum corruptio vitæ est:
13. neque enim erant ab initio, neque erunt in perpetuum.
14. Supervacuitas enim hominum hæc advenit in orbem terrarum, et ideo brevis illorum finis est inventus.
15. Acerbo enim luctu dolens pater, cito sibi rapti filii fecit imaginem, et illum, qui tunc quasi homo mortuus fuerat, nunc tamquam deum colere cœpit, et constituit inter servos suos sacra et sacrificia.
16. Deinde interveniente tempore, convalescente iniqua consuetudine, hic error tamquam lex custoditus est, et tyrannorum imperio colebantur figmenta.
17. Et hos, quos in palam homines honorare non poterant propter hoc quod longe essent, e longinquo figura eorum allata, evidentem imaginem regis, quem honorare volebant, fecerunt, ut illum, qui aberat, tamquam præsentem colerent sua sollicitudine.

18. Provexit autem ad horum culturam et hos, qui ignorabant, artificis eximia diligentia.
19. Ille enim volens placere illi, qui se assumsit, elaboravit arte sua, ut similitudinem in melius figuraret.
20. Multitudo autem hominum abducta per speciem operis, eum, qui ante tempus tamquam homo honoratus fuerat, nunc deum æstimaverunt.
21. Et hæc fuit vitæ humanæ deceptio, quoniam aut affectui, aut regibus deservientes homines, incommunicabile nomen lapidibus et lignis imposuerunt.
22. Et non suffecerat errasse eos circa Dei scientiam, sed et in magno viventes inscientiæ bello, tot et tam magna mala pacem appellant.
23. Aut enim filios suos sacrificantes, aut obscura sacrificia facientes, aut insaniæ plenas vigilias habentes, (*Deut.* 18, 10.)
24. neque vitam, neque nuptias mundas jam custodiunt, sed alius alium per invidiam occidit, aut adulterans contristat:
25. et omnia commista sunt, sanguis, homicidium, furtum et fictio, corruptio et infidelitas, turbatio et perjurium, tumultus bonorum,
26. Dei immemoratio, animarum inquinatio, nativitatis immutatio, nuptiarum inconstantia, inordinatio mœchiæ et impudicitiæ.
27. Infandorum enim idolorum cultura omnis mali causa est, et initium et finis.
28. Aut enim, dum lætantur, insaniunt, aut certe vaticinantur falsa, aut vivunt injuste, aut perjerant cito.
29. Dum enim confidunt in idolis, quæ sine anima sunt, male jurantes noceri se non sperant.
30. Utraque ergo illis evenient digne, quoniam male senserunt de Deo, attendentes idolis, et juraverunt injuste, in dolo contemnentes justitiam.
31. Non enim juratorum virtus, sed peccantium pœna perambulat semper injustorum prævaricationem.

CAPUT XV.

1. Tu autem Deus noster, suavis et verus es, patiens, et in misericordia disponens omnia.
2. Etenim si peccaverimus, tui sumus, scientes magnitudinem tuam: et si non peccaverimus, scimus, quoniam apud te sumus computati.
3. Nosse enim te, consummata justitia est, et scire justitiam et virtutem tuam, radix est immortalitatis.
4. Non enim in errorem induxit nos hominum malæ artis excogitatio, nec umbra picturæ labor sine fructu, effigies sculpta per varios colores,
5. cujus aspectus insensato dat concupiscentiam, et diligit mortuæ imaginis effigiem sine anima.
6. Malorum amatores digni sunt, qui spem habeant in talibus, et qui faciunt illos, et qui diligunt, et qui colunt.
7. Sed et figulus mollem terram premens laboriose fingit ad usus nostros unumquodque vas, et de eodem luto fingit, quæ munda sunt in usum vasa, et similiter quæ his sunt contraria: horum autem vasorum quis sit usus, judex est figulus.*
8. Et cum labore vano deum fingit de eodem luto ille, qui paulo ante de terra factus fuerat, et post pusillum reducit se, unde acceptus est, repetitus animæ debitum quam habebat. *(*Rom.* 9, 21.)
9. Sed cura est illi, non quia laboraturus est, nec quoniam brevis illi vita est, sed concertatur aurificibus et argentariis; sed et ærarios imitatur: et gloriam præfert, quoniam res supervacuas fingit.
10. Cinis est enim cor ejus, et terra supervacua spes illius, et luto vilior vita ejus,
11. quoniam ignoravit, qui se finxit, et qui inspiravit illi animam, quæ operatur, et qui insufflavit ei spiritum vitalem.
12. Sed et æstimaverunt lusum esse vitam nostram, et conversationem vitæ compositam ad lucrum, et oportere undecumque etiam ex malo acquirere.

31. Hic enim scit se super omnes delinquere, qui ex terræ materia fragilia vasa et sculptilia fingit.
41. Omnes enim insipientes, et infelices supra modum animæ superbi, sunt inimici populi tui, et imperantes illi,
15. quoniam omnia idola nationum deos æstimaverunt, quibus neque oculorum usus est ad videndum, neque nares ad percipiendum spiritum, neque aures ad audiendum, neque digiti manuum ad tractandum, sed et pedes eorum pigri ad ambulandum: (*Psal.* 113, 5. — 134, 16. *Baruch* 6, 15—45.)
16. homo enim fecit illos, et qui spiritum mutuatatus est, is finxit illos. Nemo enim sibi similem homo poterit deum fingere.
17. Cum enim sit mortalis, mortuum fingit manibus iniquis. Melior enim est ipse his, quos colit, quia ipse quidem vixit, cum esset mortalis, illi autem nunquam.
18. Sed et animalia miserrima colunt: insensata enim comparata his, illis sunt deteriora.
19. Sed nec aspectu aliquis ex his animalibus bona potest conspicere. Effugerunt autem Dei laudem, et benedictionem ejus.

CAPUT XVI.

1. Propter hæc et per his similia passi sunt digne tormenta, et per multitudinem bestiarum exterminati sunt.
2. Pro quibus tormentis bene disposuisti populum tuum, quibus dedisti concupiscentiam delectamenti sui novum saporem, escam parans eis ortygometram, *Num.* 11, 31.)
3. ut illi quidem concupiscentes escam propter ea, quæ illis ostensa et missa sunt, etiam a necessaria concupiscentia averterentur. Hi autem in brevi inopes facti, novam gustaverunt escam.
4. Oportebat enim illis sine excusatione quidem supervenire interitum exercentibus tyrannidem: his autem tantum ostendere, quemadmodum inimici eorum exterminabantur.
5. Etenim cum illis supervenit sæva bestiarum ira, morsibus perversorum colubrorum exterminabantur. (*Num.* 21, 6.)
6. Sed non in perpetuum ira tua permansit, sed ad correptionem in brevi turbati sunt, signum habentes salutis ad commemorationem mandati legis tuæ.
7. Qui enim conversus est, non per hoc, quod videbat, sanabatur, sed per te omnium salvatorem:
8. in hoc autem ostendisti inimicis nostris, quia tu es, qui liberas ab omni malo.
9. Illos enim locustarum et muscarum occiderunt morsus, et non est inventa sanitas animæ illorum, quia digni erant ab hujusmodi exterminari. (*Exod.* 8, 24. — 10, 4.)
10. Filios autem tuos nec draconum venenatorum vicerunt dentes: misericordia enim tua adveniens sanabat illos.
11. In memoria enim sermonum tuorum examinabantur, et velociter salvabantur, ne in altam incidentes oblivionem, non possent tuo uti adjutorio.
12. Etenim neque herba, neque malagma sanavit eos, sed tuus, Domine, sermo, qui sanat omnia.
13. Tu es enim, Domine, qui vitæ et mortis habes potestatem, et deducis ad portas mortis, et reducis: (*Deut.* 32, 39. *Tob.* 13, 2.)
14. homo autem occidit quidem per malitiam, et cum exierit spiritus, non revertetur, nec revocabit animam quæ recepta est:
15. sed tuam manum effugere impossibile est.
16. Negantes enim te nosse, impii per fortitudinem brachii tui flagellati sunt, novis aquis, et grandinibus, et pluviis persecutionem passi, et per ignem consumti. *
17. Quod enim mirabile erat, in aqua, quæ omnia extinguit, plus ignis valebat: vindex est enim orbis justorum. * (*Exod.* 9, 23.)
18. Quodam enim tempore mansuetabatur ignis, ne comburerentur, quæ ad impios missa erant animalia, sed ut ipsi videntes scirent,

quoniam Dei judicio patiuntur persecutionem.

19. Et quodam tempore in aqua supra virtutem ignis exardescebat undique, ut iniquæ terræ nationem exterminaret.

20. Pro quibus Angelorum esca nutrivisti populum tuum, et paratum panem de cœlo præstitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, et omnis saporis suavitatem. (*Exod.* 16, 14.)

21. Substantia enim tua dulcedinem tuam, quam in filios habes, ostendebat, et deserviens uniuscujusque voluntati, ad quod quisque volebat, convertebatur.

22. Nix autem et glacies sustinebant vim ignis, et non tabescebant, ut scirent, quoniam fructus inimicorum exterminabat ignis ardens in grandine et pluvia coruscans. *

23. Hic autem iterum, ut nutrirentur justi, etiam suæ virtutis oblitus est. * (*Exod.* 9, 24.)

24. Creatura enim tibi factori deserviens, exardescit in tormentum adversus injustos, et lenior fit ad benefaciendum pro his, qui in te confidunt.

25. Propter hoc et tunc in omnia transfigurata omnium nutrici gratiæ tuæ deserviebat, ad voluntatem eorum, qui a te desiderabant,

26. ut scirent filii tui, quos dilexisti, Domine, quoniam non nativitatis fructus pascunt homines, sed sermo tuus hos, qui in te crediderint, conservat. (*Deut.* 8, 3. *Mat.* 4, 4.)

27. Quod enim ab igne non poterat exterminari, statim ab exiguo radio solis calefactum tabescebat,

28. ut notum omnibus esset, quoniam oportet prævenire solem ad benedictionem tuam, et ad ortum lucis te adorare.

29. Ingrati enim spes tamquam hybernalis glacies tabescet, et disperiet tamquam aqua supervacua.

CAPUT XVII.

1. Magna sunt enim judicia tua Domine, et inenarrabilia verba tua: propter hoc indisciplinatæ animæ erraverunt.

2. Dum enim persuasum habent iniqui, posse dominari nationi sanctæ, vinculis tenebrarum et longæ noctis compediti, inclusi sub tectis, fugitivi perpetuæ providentiæ jacuerunt. (*Exod.* 10, 23.)

3. Et dum putant se latere in obscuris peccatis, tenebroso oblivionis velamento dispersi sunt, paventes horrende, et cum admiratione nimia perturbati.

4. Neque enim, quæ continebat illos, spelunca sine timore custodiebat, quoniam sonitus descendens perturbabat illos, et personæ tristes illis apparentes pavorem illis præstabant.

5. Et ignis quidem nulla vis poterat illis lumen præbere, nec siderum limpidæ flammæ illuminare poterant illam noctem horrendam.

6. Apparebat autem illis subitaneus ignis, timore plenus: et timore perculsi illius, quæ non videbatur, faciei, æstimabant deteriora esse quæ videbantur;

7. et magicæ artis appositi erant derisus, et sapientiæ gloriæ correptio cum contumelia. (*Exod.* 8, 7.)

8. Illi enim, qui promittebant timores et perturbationes expellere se ab anima languente, hi cum derisu pleni timore languebant.

9. Nam etsi nihil illos ex monstris perturbabat, transitu animalium et serpentium sibilatione commoti, tremebundi peribant: et aerem, quem nulla ratione quis effugere posset, negantes se videre.

10. Cum sit enim timida nequitia, dat testimonium condemnationis: semper enim præsumit sæva perturbata conscientia.

11. Nihil enim est timor nisi proditio cogitationis auxiliorum.

12. Et dum ab intus minor est exspectatio, majorem computat inscientiam ejus causæ, de qua tormentum præstat.

13. Illi autem, qui impotentem vero noctem, et ab infimis, et ab altissimis inferis supervenientem, eundem somnum dormientes,

14. aliquando monstrorum exagitabantur timore, aliquando animæ

deficiebant traductione; subitaneus enim illis et insperatus timor supervenerat.

15. Deinde si quisquam ex illis decidisset, custodiebatur in carcere sine ferro reclusus.

16. Si enim rusticus quis erat, aut pastor, aut agri laborum operarius præoccupatus esset, ineffugibilem sustinebat necessitatem.

17. Una enim catena tenebrarum omnes erant colligati. Sive spiritus sibilans, aut inter spissos arborum ramos avium sonus suavis, aut vis aquæ decurrentis nimium,

18. aut sonus validus præcipitatarum petrarum, aut ludentium animalium cursus invisus, aut mugientium valida bestiarum vox, aut resonans de altissimis montibus echo: deficientes faciebant illos præ timore.

19. Omnis enim orbis terrarum limpido illuminabatur lumine, et non impeditis operibus continebatur.

20. Solis autem illis superposita erat gravis nox, imago tenebrarum, quæ superventura illis erat. Ipsi ergo sibi erant graviores tenebris.

CAPUT XVIII.

1. Sanctis autem tuis maxima erat lux, et horum quidem vocem audiebant, sed figuram non videbant. Et quia non et ipsi eadem passi erant, magnificabant te: (*Exod.* 10, 23.)

2. et qui ante læsi erant, quia non lædebantur, gratias agebant, et ut esset differentia, donum petebant.

3. Propter quod ignis ardentem columnam ducem habuerunt ignotæ viæ, et solem sine læsura boni hospitii præstitisti. (*Exod.* 14, 24. *Psal.* 77, 14.)

4. Digni quidem illi carere luce, et pati carcerem tenebrarum, qui inclusos custodiebant filios tuos, per quos incipiebat incorruptum legis lumen sæculo dari.

5. Cum cogitarent justorum occidere infantes, et uno exposito filio, et liberato, in traductionem illorum, multitudinem filiorum abstulisti, et pariter illos perdidisti in aqua valida. (*Exod.* 1, 16. — 2, 3. — 14, 27.)

6. Illa enim nox ante cognita est a patribus nostris, ut vere scientes, quibus juramentis crediderunt, animæquiores essent.

7. Suscepta est autem a populo tuo sanitas quidem justorum, injustorum autem exterminatio.

8. Sicut enim læsisti adversarios, sic et nos provocans magnificasti.

9. Absconse enim sacrificabant justi pueri bonorum, et justitiæ legem in concordia disposuerunt: similiter et bona et mala recepturos justos, patrum jam decantantes laudes.

10. Resonabat autem inconveniens inimicorum vox, et flebilis audiebatur planctus ploratorum infantium.

11. Simili autem pœna servus cum domino afflictus est, et popularis homo regi similia passus. (*Exod.* 12, 30.)

12. Similiter ergo omnes uno nomine mortis mortuos habebant innumerabiles. Nec enim ad sepeliendum vivi sufficiebant, quoniam uno momento, quæ erat præclarior natio illorum, exterminata est.

13. De omnibus enim non credentes propter veneficia, tunc vero primum, cum fuit exterminium primogenitorum, spoponderunt populum Dei esse.

14. Cum enim quietum silentium contineret omnia, et nox in suo cursu medium iter haberet,

15. omnipotens sermo tuus de cœlo a regalibus sedibus, durus debellator in mediam exterminii terram prosilivit,

16. gladius acutus insimulatum imperium tuum portans, et stans replevit omnia morte, et usque ad cœlum attingebat stans in terra.

17. Tunc continuo visus somniorum malorum turbaverunt illos, et timores supervenerunt insperati.

18. Et alius alibi projectus semivivus, propter quam moriebatur, causam demonstrabat mortis.

19. Visiones enim, quæ illos turbaverunt, hæc præmonebant, ne inscii, quare mala patiebantur, perirent.

20. Tetigit autem tunc et justos tentatio mortis, et commotio in

eremo facta est multitudinis: sed non diu permansit ira tua.

21. Properans enim homo sine querela deprecari pro populis, proferens servitutis suæ scutum orationem, et per incensum deprecationem allegans, restitit iræ, et finem imposuit necessitati, ostendens quoniam tuus est famulus. (*Num.* 16, 46.)

22. Vicit autem turbas, non in virtute corporis, nec armaturæ potentia, sed verbo illum, qui se vexabat, subjecit, juramenta parentum, et testamentum commemorans.

23. Cum enim jam acervatim cecidissent super alterutrum mortui, interstitit, et amputavit impetum, et divisit illam, quæ ad vivos ducebat viam.

24. In veste enim poderis, quam habebat, totus erat orbis terrarum, et parentum magnalia in quatuor ordinibus lapidum erant sculpta, et magnificentia tua in diademate capitis illius sculpta erat. (*Ex.* 28, 6.)

25. His autem cessit qui exterminabat, et hæc extimuit: erat enim sola tentatio iræ sufficiens.

CAPUT XIX.

1. Impiis autem usque in novissimum sine misericordia ira supervenit. Præsciebat enim et futura illorum;

2. quoniam, cum ipsi permisissent, ut se educerent, et cum magna sollicitudine præmisissent illos, consequebantur illos pœnitentia acti.

3. Adhuc enim inter manus habentes luctum, et deplorantes ad monumenta mortuorum, aliam sibi assumserunt cogitationem inscientiæ, et quos rogantes projecerant, hos tamquam fugitivos persequebantur: (*Exod.* 14, 5.)

4. ducebat enim illos ad hunc finem digna necessitas, et horum, quæ acciderant, commemorationem amittebant, ut, quæ deerant tormentis, repleret punitio:

5. et populus quidem tuus mirabiliter transiret, illi autem novam mortem invenirent.

6. Omnis enim creatura ad suum genus ab initio refigurabatur, deserviens tuis præceptis, ut pueri tui custodirentur illæsi.

7. Nam nubes castra eorum obumbrabat, et ex aqua, quæ ante erat, terra arida apparuit, et in Mari rubro via sine impedimento, et campus germinans de profundo nimio,

8. per quem omnis natio transivit, quæ tegebatur tua manu, videntes tua mirabilia et monstra.

9. Tamquam enim equi depaverunt escam, et tamquam agni exultaverunt, magnificantes te, Domine, qui liberasti illos.

10. Memores enim erant adhuc eorum, quæ in incolatu illorum facta fuerant, quemadmodum pro natione animalium eduxit terra muscas, et pro piscibus eructavit fluvius multitudinem ranarum.

11. Novissime autem viderunt novam creaturam avium, cum adducti concupiscentia postulaverunt escas epulationis. (*Ex.* 16, 13. *Supr.* 16, 2.)

12. In allocutione enim desiderii ascendit illis de mari ortygometra, et vexationes peccatoribus supervenerunt, non sine illis, quæ ante facta erant, argumentis per vim fulminum: juste enim patiebantur secundum suas nequitias.

13. Etenim detestabilorem inhospitalitatem instituerunt: alii quidem ignotos non recipiebant advenas, alii autem bonos hospites in servitutem redigebant.

14. Et non solum hæc, sed et alius quidam respectus illorum erat, quoniam inviti recipiebant extraneos.

15. Qui autem cum lætitia receperunt hos, qui eisdem usi erant justitiis, sævissimis afflixerunt doloribus.

16. Percussi sunt autem cæcitate, sicut illi in foribus justi, cum subitaneis cooperti essent tenebris, unusquisque transitum ostii sui quærebat. (*Gen.* 19. 11.)

17. In se enim elementa dum convertuntur, sicut in organo qualitatis sonus immutatur, et omnia suum sonum custodiunt: unde æstimari ex ipso visu certo potest.

18. Agrestia enim in aquatica con-

vertebantur, et quæcumque erant natantia, in terram transibant.

19. Ignis in aqua valebat supra suam virtutem, et aqua extinguentis naturæ obliviscebatur.

20. Flammæ e contrario, corruptibilium animalium non vexaverunt carnes coambulantium, nec dissolvebant illam, quæ facile dissolvebatur sicut glacies, bonam escam. In omnibus enim magnificasti populum tuum, Domine, et honorasti, et non despexisti, in omni tempore et in omni loco assistens eis.

IN ECCLESIASTICUM JESU FILII SIRACH PROLOGUS.

Multorum nobis, et magnorum per legem et prophetas, aliosque qui secuti sunt illos, sapientia demonstrata est, in quibus oportet laudare Israel doctrinæ et sapientiæ causa, quia non solum ipsos loquentes necesse est esse peritos, sed etiam extraneos posse et dicentes et scribentes doctissimos fieri. Avus meus Jesus, postquam se amplius dedit ad diligentiam lectionis legis et prophetarum et aliorum librorum, qui nobis a parentibus nostris traditi sunt, voluit et ipse scribere aliquid horum, quæ ad doctrinam et sapientiam pertinent, ut desiderantes discere, et illorum periti facti, magis magisque attendant animo, et confirmentur ad legitimam vitam. Hortor itaque venire vos cum benevolentia, et attentiori studio lectionem facere, et veniam habere in illis, in quibus videmur sequentes imaginem sapientiæ deficere in verborum compositione. Nam deficiunt verba Hebraica, quando fuerint translata ad alteram linguam. Non autem solum hæc, sed et ipsa lex et prophetæ, ceteraque aliorum librorum non parvam habent differentiam, quando inter se dicuntur. Nam in octavo et trigesimo anno temporibus Ptolemæi Euergetis regis, postquam perveni in Aegyptum, et cum multum temporis ibi fuissem, inveni ibi libros relictos, non parvæ, neque contemnendæ doctrinæ. Itaque bonum et necessarium putavi et ipse aliquam addere diligentiam et laborem interpretandi librum istum; et multa vigilia attuli doctrinam in spatio temporis ad illa, quæ ad finem ducunt, librum istum dare, et illis qui volunt animum intendere, et discere, quemadmodum oporteat instituere mores, qui secundum legem Domini proposuerint vitam agere.

ECCLESIASTICUS.

CAPUT I.

1. Omnis sapientia a Domino Deo est, et cum illo fuit semper, et est ante ævum. (III. *Reg.* 4, 29.)

2. Arenam maris, et pluviæ guttas, et dies sæculi quis dinumeravit? Altitudinem cœli, et latitudinem terræ, et profundum abyssi quis dimensus est?

3. Sapientiam Dei præcedentem omnia quis investigavit?

4. Prior omnium creata est sapientia, et intellectus prudentiæ ab ævo.

5. Fons sapientiæ verbum Dei in excelsis, et ingressus illius mandata æterna.

6. Radix sapientiæ cui revelata est, et astutias illius quis agnovit?

7. Disciplina sapientiæ cui revelata est, et manifestata? et multiplicationem ingressus illius quis intellexit?
8. Unus est altissimus Creator omnipotens, et rex potens, et metuendus nimis, sedens super thronum illius et dominans Deus.
9. Ipse creavit illam in Spiritu sancto, et vidit, et dinumeravit, et mensus est.
10. Et effudit illam super omnia opera sua, et super omnem carnem secundum datum suum, et præbuit illam diligentibus se.
11. Timor Domini gloria, et gloriatio, et lætitia, et corona exultationis.
12. Timor Domini delectabit cor, et dabit lætitiam et gaudium, et longitudinem dierum.
13. Timenti Dominum bene erit in extremis, et in die defunctionis suæ benedicetur.
14. Dilectio Dei honorabilis sapientia.
15. Quibus autem apparuerit in visu, diligunt eam in visione, et in agnitione magnalium suorum.
16. Initium sapientiæ, timor Domini; et cum fidelibus in vulva concreatus est, cum electis feminis graditur, et cum justis et fidelibus agnoscitur. (*Prov.* 9, 10.)
17. Timor Domini, scientiæ religiositas.
18. Religiositas custodiet et justificabit cor, jucunditatem atque gaudium dabit.
19. Timenti Dominum bene erit, et in diebus consummationis illius benedicetur.
20. Plenitudo sapientiæ est timere Deum, et plenitudo a fructibus illius.
21. Omnem domum illius implebit a generationibus, et receptacula a thesauris illius.
22. Corona sapientiæ, timor Domini, replens pacem et salutis fructum;
23. et vidit, et dinumeravit eam; utraque autem sunt dona Dei.
24. Scientiam, et intellectum prudentiæ sapientia compartietur, et gloriam tenentium se, exaltat.
25. Radix sapientiæ est timere Dominum; et rami illius longævi.
26. In thesauris sapientiæ intellectus, et scientiæ religiositas; exsecratio autem peccatoribus sapientia.
27. Timor Domini expellit peccatum,
28. nam qui sine timore est, non poterit justificari; iracundia enim animositatis illius, subversio illius est.
29. Utque in tempus sustinebit patiens, et postea redditio jucunditatis.
30. Bonus sensus usque in tempus abscondet verba illius, et labia multorum enarrabunt sensum illius.
31. In thesauris sapientiæ significatio disciplinæ;
32. exsecratio autem peccatori, cultura Dei.
33. Fili, concupiscens sapientiam, conserva justitiam, et Deus præbebit illam tibi.
34. Sapientia enim et disciplina, timor Domini; et quod beneplacitum est illi,
35. fides, et mansuetudo, et adimplebit thesauros illius.
36. Ne sis incredibilis timori Domini, et ne accesseris ad illum duplici corde.
37. Ne fueris hypocrita in conspectu hominum, et non scandalizeris in labiis tuis.
38. Attende in illis, ne forte cadas, et adducas animæ tuæ inhonorationem,
39. et revelet Deus absconsa tua, et in medio synagogæ elidat te:
40. quoniam accessisti maligne ad Dominum, et cor tuum plenum est dolo et fallacia.

CAPUT II.

1. Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in justitia et timore, et præpara animam tuam ad tentationem. (*Mat.* 4, 1.)
2. Deprime cor tuum, et sustine: inclina aurem tuam, et suscipe verba intellectus: et ne festines in tempore obductionis.
3. Sustine sustentationes Dei: conjungere Deo, et sustine, ut crescat in novissimo vita tua.

4. Omne quod tibi applicitum fuerit, accipe, et in dolore sustine, et in humilitate tua patientiam habe:
5. quoniam in igne probatur aurum et argentum, homines vero receptibiles in camino humiliationis.*
6. Crede Deo, et recuperabit te, et dirige viam tuam, et spera in illum. Serva timorem illius, et in illo veterasce.* (*Sap*. 3, 6.)
7. Metuentes Dominum, sustinete misericordiam ejus, et non deflectatis ab illo, ne cadatis.
8. Qui timetis Dominum, credite illi, et non evacuabitur merces vestra.
9. Qui timetis Dominum, sperate in illum, et in oblectationem veniet vobis misericordia.
10. Qui timetis Dominum, diligite illum, et illuminabuntur corda vestra.
11. Respicite, filii, nationes hominum, et scitote, quia nullus speravit in Domino, et confusus est.
12. Quis enim permansit in mandatis ejus, et derelictus est? aut quis invocavit eum, et despexit illum?
13. Quoniam pius et misericors est Deus, et remittet in die tribulationis peccata, et protector est omnibus exquirentibus se in veritate.
14. Væ duplici corde, et labiis scelestis, et manibus malefacientibus, et peccatori terram ingredienti duabus viis. (III. *Reg*. 18, 21.)
15. Væ dissolutis corde, qui non credunt Deo: et ideo non protegentur ab eo.
16. Væ his, qui perdiderunt sustinentiam, et qui dereliquerunt vias rectas, et diverterunt in vias pravas.
17. Et quid facient, cum inspicere cœperit Dominus?
18. Qui timent Dominum, non erunt incredibiles verbo illius: et qui diligunt illum, conservabunt viam illius. (*Joan*. 14, 23.)
19. Qui timent Dominum, inquirent quæ beneplacita sunt ei, et qui diligunt eum, replebuntur lege ipsius.
20. Qui timent Dominum, præparabunt corda sua, et in conspectu illius sanctificabunt animas suas.
21. Qui timent Dominum, custodiunt mandata illius, et patientiam habebunt usque ad inspectionem illius,
22. dicentes: Si pœnitentiam non egerimus, incidemus in manus Domini, et non in manus hominum.
23. Secundum enim magnitudinem ipsius, sic et misericordia illius cum ipso est.

CAPUT III.

1. Filii sapientiæ, ecclesia justorum; et natio illorum, obedientia et dilectio.
2. Judicium patris audite, filii, et sic facite, ut salvi sitis.
3. Deus enim honoravit patrem in filiis, et judicium matris exquirens, firmavit in filios.
4. Qui diligit Deum, exorabit pro peccatis, et continebit se ab illis, et in oratione dierum exaudietur.
5. Et sicut qui thesaurizat, ita et qui honorificat matrem suam.
6. Qui honorat patrem suum, jucundabitur in filiis, et in die orationis suæ exaudietur.
7. Qui honorat patrem suum, vita vivet longiore, et qui obedit patri, refrigerabit matrem.
8. Qui timet Dominum, honorat parentes, et quasi dominis serviet his, qui se genuerunt.
9. In opere et sermone et omni patientia honora patrem tuum, (*Exod*. 20, 12. *Mat*. 15, 4.)
10. ut superveniat tibi benedictio ab eo, et benedictio illius in novissimo maneat.
11. Benedictio patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta.
12. Ne glorieris in contumelia patris tui, non enim est tibi gloria ejus confusio:
13. gloria enim hominis ex honore patris sui, et dedecus filii pater sine honore.
14. Fili, suscipe senectam patris tui, et non contristes eum in vita illius,
15. et si defecerit sensu, veniam da, et ne spernas eum in virtute tua: eleemosyna enim patris non erit in oblivione.

16. Nam pro peccato matris restituetur tibi bonum,
17. et in justitia ædificabitur tibi, et in die tribulationis commemorabitur tui, et sicut in sereno glacies solventur peccata tua.
18. Quam malæ famæ est, qui derelinquit patrem, et est maledictus a Deo, qui exasperat matrem.
19. Fili, in mansuetudine opera tua perfice, et super hominum gloriam diligeris.
20. Quanto magnus es, humilia te in omnibus, et coram Deo invenies gratiam, (*Philip.* 2, 3.)
21. quoniam magna potentia Dei solius, et ab humilibus honoratur.
22. Altiora te ne quæsieris, et fortiora te ne scrutatus fueris: sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper, et in pluribus operibus ejus ne fueris curiosus. (*Prov.* 25, 27.)
23. Non est enim tibi necessarium, ea quæ abscondita sunt, videre oculis tuis.
24. In supervacuis rebus noli scrutari multipliciter, et in pluribus operibus ejus non eris curiosus.
25. Plurima enim super sensum hominum ostensa sunt tibi.
26. Multos quoque supplantavit suspicio illorum, et in vanitate detinuit sensus illorum.
27. Cor durum habebit male in novissimo, et qui amat periculum, in illo peribit.
28. Cor ingrediens duas vias, non habebit successus, et pravus corde in illis scandalizabitur.
29. Cor nequam gravabitur in doloribus, et peccator adjiciet ad peccandum.
30. Synagogæ superborum non erit sanitas: frutex enim peccati radicabitur in illis, et non intelligetur.
31. Cor sapientis intelligitur in sapientia, et auris bona audiet cum omni concupiscentia sapientiam.
32. Sapiens cor, et intelligibile abstinebit se a peccatis, et in operibus justitiæ successus habebit.
33. Ignem ardentem extinguit aqua, et eleemosyna resistit peccatis, (*Dan.* 4, 24.)
34. et Deus prospector est ejus, qui reddit gratiam: meminit ejus in posterum, et in tempore casus sui inveniet firmamentum.

CAPUT IV.

1. Fili, eleemosynam pauperis ne defraudes, et oculos tuos ne transvertas a paupere. (*Tob.* 4, 7.)
2. Animam esurientem ne despexeris, et non exasperes pauperem in inopia sua.
3. Cor inopis ne afflixeris, et non protrahas datum angustianti.
4. Rogationem contribulati ne abjicias, et non avertas faciem tuam ab egeno.
5. Ab inope ne avertas oculos tuos propter iram, et non relinquas quærentibus tibi retro maledicere:
6. maledicentis enim tibi in amaritudine animæ exaudietur deprecatio illius: exaudiet autem eum, qui fecit illum.
7. Congregationi pauperum affabilem te facito, et presbytero humilia animam tuam, et magnato humilia caput tuum.
8. Declina pauperi sine tristitia aurem tuam, et redde debitum tuum, et responde illi pacifica in mansuetudine.
9. Libera eum, qui injuriam patitur de manu superbi, et non acide feras in anima tua.
10. In judicando esto pupillis misericors ut pater, et pro viro matri illorum;
11. et eris tu velut filius Altissimi obediens, et miserebitur tui magis quam mater.
12. Sapientia filiis suis vitam inspirat, et suscipit inquirentes se, et præibit in via justitiæ,
13. et qui illam diligit, diligit vitam: et qui vigilaverint ad illam, complectentur placorem ejus.
14. Qui tenuerint illam, vitam hereditabunt: et quo introibit, benedicet Deus.
15. Qui serviunt ei, obsequentes erunt sancto, et eos, qui diligunt illam, diligit Deus.
16. Qui audit illam, judicabit gentes: et qui intuetur illam, permanebit confidens.

17. Si crediderit ei, hereditabit illam, et erunt in confirmatione creaturæ illius:
18. quoniam in tentatione ambulat in eo, et in primis eligit eum.
19. Timorem et metum, et probationem inducet super illum, et cruciabit illum in tribulatione doctrinæ suæ, donec tentet eum in cogitationibus suis, et credat animæ illius.
20. Et firmabit illum, et iter adducet directum ad illum, et lætificabit eum,
21. et denudabit absconsa sua illi, et thesaurizabit super illum scientiam et intellectum justitiæ.
22. Si autem oberraverit, derelinquet eum, et tradet eum in manus inimici sui.
23. Fili, conserva tempus, et devita a malo.
24. Pro anima tua ne confundaris dicere verum.
25. Est enim confusio adducens peccatum, et est confusio adducens gloriam et gratiam.
26. Ne accipias faciem adversus faciem tuam, nec adversus animam tuam mendacium.
27. Ne verearis proximum tuum in casu suo,
28. nec retineas verbum in tempore salutis. Non abscondas sapientiam tuam in decore suo.
29. In lingua enim sapientia dignoscitur, et sensus, et scientia et doctrina in verbo sensati, et firmamentum in operibus justitiæ.
30. Non contradicas verbo veritatis ullo modo, et de mendacio ineruditionis tuæ confundere.
31. Non confundaris confiteri peccata tua, et ne subjicias te omni homini pro peccato.
32. Noli resistere contra faciem potentis, nec coneris contra ictum fluvii.
33. Pro justitia agonizare pro anima tua, et usque ad mortem certa pro justitia, et Deus expugnabit pro te inimicos tuos.
34. Noli citatus esse in lingua tua, et inutilis et remissus in operibus tuis.
35. Noli esse sicut leo in domo tua evertens domesticos tuos, et opprimens subjectos tibi.
36. Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, et ad dandum collecta.

CAPUT V.

1. Noli attendere ad possessiones iniquas, et ne dixeris: Est mihi sufficiens vita: nihil enim proderit in tempore vindictæ et obductionis.
2. Ne sequaris in fortitudine tua concupiscentiam cordis tui,
3. et ne dixeris: Quomodo potui? aut quis me subjiciet propter facta mea? Deus enim vindicans vindicabit.
4. Ne dixeris: Peccavi, et quid mihi accidit triste? Altissimus enim est patiens redditor. (*Psal.* 10, 6.)
5. De propitiato peccato noli esse sine metu, neque adjicias peccatum super peccatum.
6. Et ne dicas: Miseratio Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur.
7. Misericordia enim et ira ab illo cito proximant, et in peccatores respicit ira illius.
8. Non tardes converti ad Dominum, et ne differas de die in diem:
9. subito enim veniet ira illius, et in tempore vindictæ disperdet te.
10. Noli anxius esse in divitiis injustis: non enim proderunt tibi in die obductionis et vindictæ. (*Prov.* 11, 4.)
11. Non ventiles te in omnem ventum, et non eas in omnem viam: sic enim omnis peccator probatur in duplici lingua.
12. Esto firmus in via Domini, et in veritate sensus tui et scientia, et prosequatur te verbum pacis et justitiæ.
13. Esto mansuetus ad audiendum verbum, ut intelligas, et cum sapientia proferas responsum verum.
14. Si est tibi intellectus, responde proximo: sin autem, sit manus tua super os tuum, ne capiaris in verbo indisciplinato, et confundaris.
15. Honor et gloria in sermone sensati: lingua vero imprudentis subversio est ipsius.

16. Non appelleris susurro, et lingua tua ne capiaris, et confundaris.
17. Super furem enim est confusio et pœnitentia, et denotatio pessima super bilinguem: susurratori autem odium, et inimicitia et contumelia.
18. Justifica pusillum et magnum similiter.

CAPUT VI.

1. Noli fieri pro amico inimicus proximo, improperium enim et contumeliam malus hereditabit, et omnis peccator invidus et bilinguis.
2. Non te extollas in cogitatione animæ tuæ velut taurus, ne forte elidatur virtus tua per stultitiam,*
3. et folia tua comedat, et fructus tuos perdat, et relinquaris velut lignum aridum in eremo. (*Rom.*12,16.)
4. Anima enim nequam disperdet, qui se habet, et in gaudium inimicis dat illum, et deducet in sortem impiorum.
5. Verbum dulce multiplicat amicos, et mitigat inimicos: et lingua eucharis in bono homine abundat.
6. Multi pacifici sint tibi, et consiliarius sit tibi unus de mille.
7. Si possides amicum, in tentatione posside eum, et ne facile credas ei.
8. Est enim amicus secundum tempus suum, et non permanebit in die tribulationis.
9. Et est amicus, qui convertitur ad inimicitiam: et est amicus, qui odium et rixam et convitia denudabit.
10. Est autem amicus socius mensæ, et non permanebit in die necessitatis.
11. Amicus, si permanserit fixus, erit tibi quasi coæqualis, et in domesticis tuis fiducialiter aget:
12. si humiliaverit se contra te, et a facie tua absconderit se, unanimem habebis amicitiam bonam.
13. Ab inimicis tuis separare, et ab amicis tuis attende.
14. Amicus fidelis, protectio fortis: qui autem invenit illum, invenit thesaurum.
15. Amico fideli nulla est comparatio, et non est digna ponderatio auri et argenti contra bonitatem fidei illius.
16. Amicus fidelis, medicamentum vitæ et immortalitatis: et qui metuunt Dominum, invenient illum.
17. Qui timet Deum, æque habebit amicitiam bonam, quoniam secundum illum erit amicus illius.
18. Fili, a juventute tua excipe doctrinam, et usque ad canos invenies sapientiam.
19. Quasi is, qui arat et seminat, accede ad eam, et sustine bonos fructus illius:
20. in opere enim ipsius exiguum laborabis, et cito edes de generationibus illius.
21. Quam aspera est nimium sapientia indoctis hominibus, et non permanebit in illa excors.
22. Quasi lapidis virtus probatio erit in illis, et non demorabuntur projicere illam.
23. Sapientia enim doctrinæ secundum nomen est ejus, et non est multis manifesta: quibus autem cognita est, permanet usque ad conspectum Dei.
24. Audi, fili, et accipe consilium intellectus, et ne abjicias consilium meum.
25. Injice pedem tuum in compedes illius, et in torques illius collum tuum:
26. subjice humerum tuum, et porta illam, et ne acedieris vinculis ejus.
27. In omni animo tuo accede ad illam, et in omni virtute tua conserva vias ejus.
28. Investiga illam, et manifestabitur tibi, et continens factus ne derelinquas eam:
29. in novissimis enim invenies requiem in ea, et convertetur tibi in oblectationem.
30. Et erunt tibi compedes ejus in protectionem fortitudinis et bases virtutis, et torques illius in stolam gloriæ:
31. decor enim vitæ est in illa, et vincula illius alligatura salutaris.
32. Stolam gloriæ indues eam, et coronam gratulationis superpones tibi.

33. Fili, si attenderis mihi, disces: et si accommodaveris animum tuum, sapiens eris.
34. Si inclinaveris aurem tuam, excipies doctrinam: et si dilexeris audire, sapiens eris.
35. In multitudine presbyterorum prudentium sta, et sapientiæ illorum ex corde conjungere, ut omnem narrationem Dei possis audire, et proverbia laudis non effugiant a te. (*Infr.* 8, 9.)
36. Et si videris sensatum, evigila ad eum, et gradus ostiorum illius exterat pes tuus.
37. Cogitatum tuum habe in præceptis Dei, et in mandatis illius maxime assiduus esto: et ipse dabit tibi cor, et concupiscentia sapientiæ dabitur tibi. (*Psal.* 1, 2.)

CAPUT VII.

1. Noli facere mala, et non te apprehendent.
2. Discede ab iniquo, et deficient mala abs te.
3. Fili, non semines mala in sulcis injustitiæ, et non metes ea in septuplum.
4. Noli quærere a domino ducatum, neque a rege cathedram honoris.
5. Non te justifices ante Deum, quoniam agnitor cordis ipse est: et penes regem noli velle videri sapiens. (*Job* 9, 2. *Psal.* 142, 2. *Luc.* 18, 11.)
6. Noli quærere fieri judex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates, ne forte extimescas faciem potentis, et ponas scandalum in æquitate tua.
7. Non pecces in multitudinem civitatis, nec te immittas in populum,
8. neque alliges duplicia peccata: nec enim in uno eris immunis.
9. Noli esse pusillanimis in animo tuo:
10. exorare, et facere eleemosynam ne despicias.
11. Ne dicas: In multitudine munerum meorum respiciet Deus, et offerente me Deo altissimo, munera mea suscipiet.
12. Non irrideas hominem in amaritudine animæ: est enim, qui humiliat et exaltat, circumspector Deus. (I. *Reg.* 2, 7.)
13. Noli arare mendacium adversus fratrem tuum, neque in amicum similiter facias.
14. Noli velle mentiri omne mendacium: assiduitas enim illius non est bona.
15. Noli verbosus esse in multitudine presbyterorum, et non iteres verbum in oratione tua.
16. Non oderis laboriosa opera, et rusticationem creatam ab Altissimo.
17. Non te reputes in multitudine indisciplinatorum.
18. Memento iræ, quoniam non tardabit.
19. Humilia valde spiritum tuum, quoniam vindicta carnis impii, ignis et vermis.
20. Noli prævaricari in amicum pecuniam differentem, neque fratrem charissimum auro spreveris.
21. Noli discedere a muliere sensata et bona, quam sortitus es in timore Domini: gratia enim verecundiæ illius super aurum.
22. Non lædas servum in veritate operantem, neque mercenarium dantem animam suam. (*Lev.* 19, 13.)
23. Servus sensatus sit tibi dilectus quasi anima tua: non defraudes illum libertate, neque inopem derelinquas illum.
24. Pecora tibi sunt? attende illis, et si sunt utilia, perseverent apud te.
25. Filii tibi sunt? erudi illos, et curva illos a pueritia illorum.
26. Filiæ tibi sunt? serva corpus illarum, et non ostendas hilarem faciem tuam ad illas.
27. Trade filiam, et grande opus feceris, et homini sensato da illam.
28. Mulier si est tibi secundum animam tuam, non projicias illam, et odibili non credas te. In toto corde tuo
29. honora patrem tuum, et gemitus matris tuæ ne obliviscaris: (*Tob.* 4, 3.)
30. memento, quoniam nisi per illos natus non fuisses: et retribue illis, quomodo et illi tibi.

31. In tota anima tua time Dominum, et sacerdotes illius sanctifica.
32. In omni virtute tua dilige eum, qui te fecit, et ministros ejus ne derelinquas.
33. Honora Deum ex tota anima tua, et honorifica sacerdotes, et propurga te cum brachiis. (*Deut.* 12, 18.)
34. Da illis partem, sicut mandatum est tibi, primitiarum et purgationis; et de negligentia tua purga te cum paucis. (*Lev.* 2, 3. *Num.* 8, 15.)
35. Datum brachiorum tuorum et sacrificium sanctificationis offeres Domino, et initia sanctorum:
36. et pauperi porrige manum tuam, ut perficiatur propitiatio, et benedictio tua.
37. Gratia dati in conspectu omnis viventis, et mortuo non prohibeas gratiam.
38. Non desis plorantibus in consolatione, et cum lugentibus ambula. (*Rom.* 12, 15.)
39. Non te pigeat visitare infirmum: ex his enim in dilectione firmaberis. (*Mat.* 25, 36.)
40. In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in æternum non peccabis.

CAPUT VIII.

1. Non litiges cum homine potente, ne forte incidas in manus illius.
2. Non contendas cum viro locuplete, ne forte contra te constituat litem tibi: (*Mat.* 5, 25.)
3. multos enim perdidit aurum et argentum, et usque ad cor regum extendit et convertit. (*Infr.* 31, 6.)
4. Non litiges cum homine linguato, et non strues in ignem illius ligna.
5. Non communices homini indocto, ne male de progenie tua loquatur.
6. Ne despicias hominem avertentem se a peccato, neque improperes ei: memento, quoniam omnes in correptione sumus. (*Gal.* 6, 1.)
7. Ne spernas hominem in sua senectute: etenim ex nobis senescunt. (*Lev.* 19, 32.)
8. Noli de mortuo inimico tuo gaudere, sciens, quoniam omnes morimur, et in gaudium nolumus venire.
9. Ne despicias narrationem presbyterorum sapientium, et in proverbiis eorum conversare: (*Supr.* 6, 35.)
10. ab ipsis enim disces sapientiam, et doctrinam intellectus, et servire magnatis sine querela.
11. Non te prætereat narratio seniorum: ipsi enim didicerunt a patribus suis,
12. quoniam ab ipsis disces intellectum, et in tempore necessitatis dare responsum.
13. Non incendas carbones peccatorum, arguens eos, et ne incendaris flamma ignis peccatorum illorum.
14. Ne contra faciem stes contumeliosi, ne sedeat quasi insidiator ori tuo.
15. Noli fœnerari homini fortiori te: quod si fœneraveris, quasi perditum habe. (*Infr.* 29, 4.)
16. Non spondeas super virtutem tuam: quod si spoponderis, quasi restituens cogita.
17. Non judices contra judicem, quoniam secundum quod justum est judicat.
18. Cum audace non eas in via, ne forte gravet mala sua in te: ipse enim secundum voluntatem suam vadit, et simul cum stultitia illius peries. (*Gen.* 4, 8.)
19. Cum iracundo non facias rixam, et cum audace non eas in desertum, quoniam quasi nihil est ante illum sanguis, et ubi non est adjutorium, elidet te. (*Prov.* 22, 24.)
20. Cum fatuis consilium non habeas: non enim poterunt diligere nisi quæ eis placent.
21. Coram extraneo ne facias consilium: nescis enim, quid pariet.
22. Non omni homini cor tuum manifestes, ne forte inferat tibi gratiam falsam, et convitietur tibi.

CAPUT IX.

1. Non zeles mulierem sinus tui, ne ostendat super te malitiam doctrinæ nequam.
2. Non des mulieri potestatem animæ tuæ, ne ingrediatur in virtutem tuam, et confundaris.

3. Ne respicias mulierem multivolam, ne forte incidas in laqueos illius.
4. Cum saltatrice ne assiduus sis, nec audias illam, ne forte pereas in efficacia illius. * (*Gen.* 6, 2.)
5. Virginem ne conspicias, ne forte scandalizeris in decore illius. *
6. Ne des fornicariis animam tuam in ullo, ne perdas te, et hereditatem tuam. (*Prov.* 5, 2.)
7. Noli circumspicere in vicis civitatis, nec oberraveris in plateis illius.
8. Averte faciem tuam a muliere comta, et ne circumspicias speciem alienam. (*Gen.* 34, 2. II. *Reg.* 11, 4. — 13, 1. *Mat.* 5, 28.)
9. Propter speciem mulieris multi perierunt, et ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit.
10. Omnis mulier, quæ est fornicaria, quasi stercus in via conculcabitur.
11. Speciem mulieris alienæ multi admirati, reprobi facti sunt: colloquium enim illius quasi ignis exardescit.
12. Cum aliena muliere ne sedeas omnino, nec accumbas cum ea super cubitum:
13. et non alterceris cum illa in vino, ne forte declinet cor tuum in illam, et sanguine tuo labaris in perditionem.
14. Ne derelinquas amicum antiquum: novus enim non erit similis illi.
15. Vinum novum, amicus novus: veterascet, et cum suavitate bibes illud.
16. Non zeles gloriam, et opes peccatoris: non enim scis, quæ futura sit illius subversio.
17. Non placeat tibi injuria injustorum, sciens, quoniam usque ad inferos non placebit impius.
18. Longe abesto ab homine potestatem habente occidendi, et non suspicaberis timorem mortis:
19. et si accesseris ad illum, noli aliquid committere, ne forte auferat vitam tuam.
20. Communionem mortis scito, quoniam in medio laqueorum ingredieris, et super dolentium arma ambulabis.
21. Secundum virtutem tuam cave te a proximo tuo, et cum sapientibus et prudentibus tracta.
22. Viri justi sint tibi convivæ, et in timore Dei sit tibi gloriatio,
23. et in sensu sit tibi cogitatus Dei, et omnis enarratio tua in præceptis Altissimi.
24. In manu artificum opera laudabuntur, et princeps populi in sapientia sermonis sui, in sensu vero seniorum verbum.
25. Terribilis est in civitate sua homo linguosus, et temerarius in verbo suo odibilis erit.

CAPUT X.

1. Judex sapiens judicabit populum suum, et principatus sensati stabilis erit.
2. Secundum judicem populi sic et ministri ejus; et qualis rector est civitatis, tales et inhabitantes in ea. (*Prov.* 29, 12.)
3. Rex insipiens perdet populum suum; et civitates inhabitabuntur per sensum potentium. (III. *Reg.* 12, 13.)
4. In manu Dei potestas terræ; et utilem rectorem suscitabit in tempus super illam.
5. In manu Dei prosperitas hominis, et super faciem scribæ imponet honorem suum.
6. Omnis injuriæ proximi ne memineris, et nihil agas in operibus injuriæ. (*Lev.* 19, 13.)
7. Odibilis coram Deo est et hominibus superbia, et execrabilis omnis iniquitas gentium.
8. Regnum a gente in gentem transfertur propter injustitias et injurias, et contumelias et diversos dolos.
9. Avaro autem nihil est scelestius. Quid superbit terra et cinis?
10. Nihil est iniquius quam amare pecuniam; hic enim et animam suam venalem habet, quoniam in vita sua projecit intima sua.
11. Omnis potentatus brevis vita. Languor prolixior gravat medicum.
12. Brevem languorem præcidit medicus; sic et rex hodie est, et cras morietur.

13. Cum enim morietur homo hereditabit serpentes et bestias et vermes.
14. Initium superbiæ hominis, apostatare a Deo,
15. quoniam ab eo, qui fecit illum, recessit cor ejus, quoniam initium omnis peccati est superbia: qui tenuerit illam, adimplebitur maledictis, et subvertet eum in finem.
16. Propterea exhonoravit Dominus conventus malorum, et destruxit eos usque in finem.
17. Sedes ducum superborum destruxit Deus, et sedere fecit mites pro eis.
18. Radices gentium superbarum arefecit Deus, et plantavit humiles ex ipsis gentibus.
19. Terras gentium evertit Dominus, et perdidit eas usque ad fundamentum;
20. arefecit ex ipsis, et disperdidit eos, et cessare fecit memoriam eorum a terra.
21. Memoriam superborum perdidit Deus, et reliquit memoriam humilium sensu.
22. Non est creata hominibus superbia, neque iracundia nationi mulierum.
23. Semen hominum honorabitur hoc, quod timet Deum; semen autem hoc exhonorabitur, quod præterit mandata Domini.
24. In medio fratrum rector illorum in honore; et qui timent Dominum, erunt in oculis illius.
25. Gloria divitum, honoratorum et pauperum, timor Dei est.
26. Noli despicere hominem justum pauperem, et noli magnificare virum peccatorem divitem.
27. Magnus et judex et potens est in honore, et non est major illo, qui timet Deum.
28. Servo sensato liberi servient; et vir prudens et disciplinatus non murmurabit correptus, et inscius non honorabitur. (*Prov.* 17, 2. II. *Reg.* 12, 9.)
29. Noli extollere te in faciendo opere tuo, et noli cunctari in tempore angustiæ.
30. Melior est, qui operatur, et abundat in omnibus, quam qui gloriatur, et eget pane. (*Prov.* 12, 9.)
31. Fili, in mansuetudine serva animam tuam, et da illi honorem secundum meritum suum.
32. Peccantem in animam suam quis justificabit? et quis honorificabit exhonorantem animam suam?
33. Pauper gloriatur per disciplinam et timorem suum; et est homo, qui honorificatur propter substantiam suam.
34. Qui autem gloriatur in paupertate, quanto magis in substantia? et qui gloriatur in substantia, paupertatem vereatur.

CAPUT XI.

1. Sapientia humiliati exaltabit caput illius, et in medio magnatorum consedere illum faciet. (*Dan.* 6, 3. *Joan.* 7, 18.)
2. Non laudes virum in specie sua, neque spernas hominem in visu suo.
3. Brevis in volatilibus est apis, et initium dulcoris habet fructus illius.
4. In vestitu ne glorieris unquam, nec in die honoris tui extollaris: quoniam mirabilia opera Altissimi solius, et gloriosa, et absconsa, et invisa opera illius. (*Act.* 12, 21.)
5. Multi tyranni sederunt in throno; et insuspicabilis portavit diadema.
6. Multi potentes oppressi sunt valide, et gloriose traditi sunt in manus alterorum. (*Esth.* 6, 7.)
7. Priusquam interroges, ne vituperes quemquam: et cum interrogaveris, corripe juste.
8. Priusquam audias, ne respondeas verbum, et in medio sermonum ne adjicias loqui. (*Prov.* 18, 13.)
9. De ea re, quæ te non molestat, ne certeris, et in judicio peccantium ne consistas.
10. Fili, ne in multis sint actus tui: et si dives fueris, non eris immunis a delicto: si enim secutus fueris, non apprehendes, et non effugies, si præcucurreris. (I. *Tim.* 6, 9.)
11. Est homo laborans et festinans et dolens, impius, et tanto magis non abundabit. (*Eccles.* 4, 8.)

12. Est homo marcidus egens recuperatione, plus deficiens virtute, et abundans paupertate;
13. et oculus Dei respexit illum in bono, et erexit eum ab humilitate ipsius, et exaltavit caput ejus; et mirati sunt in illo multi, et honoraverunt Deum. (*Job* 42, 10.)
14. Bona et mala, vita et mors, paupertas et honestas a Deo sunt. *
15. Sapientia et disciplina, et scientia legis apud Deum. Dilectio, et viæ bonorum apud ipsum. *(*Job* 2, 10.)
16. Error et tenebræ peccatoribus concreata sunt; qui autem exultant in malis, consenescunt in malo.
17. Datio Dei permanet justis, et profectus illius successus habebit in æternum.
18. Est qui locupletatur parce agendo, et hæc est pars mercedis illius
19. in eo quod dicit: Inveni requiem mihi, et nunc manducabo de bonis meis solus; (*Luc.* 12, 19.)
20. et nescit quod tempus præteriet, et mors appropinquet, et relinquat omnia aliis, et morietur.
21. Sta in testamento tuo, et in illo colloquere, et in opere mandatorum tuorum veterasce.
22. Ne manseris in operibus peccatorum. Confide autem in Deo, et mane in loco tuo.
23. Facile est enim in oculis Dei subito honestare pauperem.
24. Benedictio Dei in mercedem justi festinat, et in hora veloci processus illius fructificat.
25. Ne dicas: Quid est mihi opus, et quæ erunt mihi ex hoc bona?
26. Ne dicas: Sufficiens mihi sum: et quid ex hoc pessimabor?
27. In die bonorum ne immemor sis malorum, et in die malorum ne immemor sis bonorum: (*Infr.* 18, 25.)
28. quoniam facile est coram Deo in die obitus retribuere unicuique secundum vias suas.
29. Malitia horæ oblivionem facit luxuriæ magnæ, et in fine hominis denudatio operum illius.
30. Ante mortem ne laudes hominem quemquam, quoniam in filiis suis agnoscitur vir.
31. Non omnem hominem inducas in domum tuam: multæ enim sunt insidiæ dolosi.
32. Sicut enim eructant præcordia fœtentium, et sicut perdix inducitur in caveam, et ut caprea in laqueum: sic et cor superborum, et sicut prospector videns casum proximi sui.
33. Bona enim in mala convertens insidiatur, et in electis imponet maculam.
34. A scintilla una augetur ignis, et ab uno doloso augetur sanguis; homo vero peccator sanguini insidiatur.
35. Attende tibi a pestifero: fabricat enim mala, ne forte inducat super te subsannationem in perpetuum.
36. Admitte ad te alienigenam, et subvertet te in turbine, et abalienabit te a tuis propriis.

CAPUT XII.

1. Si benefeceris, scito, cui feceris: et erit gratia in bonis tuis multa.
2. Benefac justo, et invenies retributionem magnam, et si non ab ipso, certe a Domino.
3. Non est enim ei bene, qui assiduus est in malis, et eleemosynas non danti: quoniam et Altissimus odio habet peccatores, et misertus est pœnitentibus.
4. Da misericordi, et ne suscipias peccatorem: et impiis et peccatoribus reddet vindictam, custodiens eos in diem vindictæ.
5. Da bono, et non receperis peccatorem.
6. Benefac humili, et non dederis impio: prohibe panes illi dari, ne in ipsis potentior te sit:
7. nam duplicia mala invenies in omnibus bonis, quæcumque feceris illi, quoniam et Altissimus odio habet peccatores, et impiis reddet vindictam.
8. Non agnoscetur in bonis amicus, et non abscondetur in malis inimicus.
9. In bonis viri, inimici illius in tristitia, et in malitia illius, amicus agnitus est.
10. Non credas inimico tuo in æter-

num, sicut enim æramentum, æruginat nequitia illius:
11. et si humiliatus vadat curvus, adjice animum tuum, et custodi te ab illo.
12. Non statuas illum penes te, nec sedeat ad dexteram tuam, ne forte conversus in locum tuum inquirat cathedram tuam: et in novissimo agnoscas verba mea, et in sermonibus meis stimuleris.
13. Quis miserebitur incantatori a serpente percusso, et omnibus, qui appropiant bestiis? et sic qui comitatur cum viro iniquo, et obvolutus est in peccatis ejus.
14. Una hora tecum permanebit: si autem declinaveris, non supportabit.
15. In labiis suis indulcat inimicus, et in corde suo insidiatur, ut subvertat te in foveam. (*Jer.* 41, 6.)
16. In oculis suis lacrymatur inimicus, et si invenerit tempus, non satiabitur sanguine:
17. et si incurrerint tibi mala, invenies eum illic priorem.
18. In oculis suis lacrymatur inimicus, et quasi adjuvans suffodiet plantas tuas.
19. Caput suum movebit, et plaudet manu, et multa susurrans commutabit vultum suum.

CAPUT XIII.

1. Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea, et qui communicaverit superbo, induet superbiam. *
2. Pondus super se tollet, qui honestiori se communicat. Et ditiori te ne socius fueris. *(*Sup.* 7, 2.)
3. Quid communicabit cacabus ad ollam? quando enim se colliserint, confringetur.
4. Dives injuste egit, et fremet; pauper autem læsus tacebit.
5. Si largitus fueris, assumet te: et si non habueris, derelinquet te.
6. Si habes, convivet tecum, et evacuabit te, et ipse non dolebit super te.
7. Si necessarius illi fueris, supplantabit te, et subridens spem dabit, narrans tibi bona, et dicet: Quid opus est tibi?
8. Et confundet te in cibis suis, donec te exinaniat bis et ter: et in novissimo deridebit te, et postea videns derelinquet te, et caput suum movebit ad te.
9. Humiliare Deo, et exspecta manus ejus.
10. Attende, ne seductus in stultitiam humilieris.
11. Noli esse humilis in sapientia tua, ne humiliatus in stultitiam seducaris.
12. Advocatus a potentiore discede: ex hoc enim magis te advocabit.
13. Ne improbus sis, ne impingaris: et ne longe sis ab eo, ne eas in oblivionem.
14. Ne retineas ex æquo loqui cum illo, nec credas multis verbis illius: ex multa enim loquela tentabit te, et subridens interrogabit te de absconditis tuis.
15. Immitis animus illius conservabit verba tua, et non parcet de malitia, et de vinculis.
16. Cave tibi, et attende diligenter auditui tuo, quoniam cum subversione tua ambulas.
17. Audiens vero illa quasi in somnis vide, et vigilabis.
18. Omni vita tua dilige Deum, et invoca illum in salute tua.
19. Omne animal diligit simile sibi, sic et omnis homo proximum sibi.
20. Omnis caro ad similem sibi conjungetur, et omnis homo simili sui sociabitur. *(*Cor.* 6, 14.)
21. Si communicabit lupus agno aliquando, sic peccator justo. *
22. Quæ communicatio sancto homini ad canem? aut quæ pars diviti ad pauperem? (II. *Cor.* 6, 14.)
23. Venatio leonis onager in eremo, sic et pascua divitum sunt pauperes. (*Psal.* 10, *b*, 9.)
24. Et sicut abominatio est superbo humilitas, sic et exsecratio divitis pauper.
25. Dives commotus confirmatur ab amicis suis; humilis autem, cum ceciderit, expelletur et a notis.
26. Diviti decepto multi recuperatores; locutus est superba, et justificaverunt illum;

27. humilis deceptus est, insuper et arguitur; locutus est sensate, et non est datus ei locus.
28. Dives locutus est, et omnes tacuerunt, et verbum illius usque ad nubes perducent.
29. Pauper locutus est, et dicunt: Quis est hic? et si offenderit, subvertent illum.
30. Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia, et nequissima paupertas in ore impii.
31. Cor hominis immutat faciem illius, sive in bona, sive in mala.
32. Vestigium cordis boni, et faciem bonam difficile invenies, et cum labore.

CAPUT XIV.

1. Beatus vir, qui non est lapsus verbo ex ore suo, et non est stimulatus in tristitia delicti. *
2. Felix, qui non habuit animi sui tristitiam, et non excidit a spe sua.
3. Viro cupido et tenaci sine ratione est substantia, et homini livido ad quid aurum? *(*Infr.* 19, 17.)
4. Qui acervat ex animo suo injuste, aliis congregat, et in bonis illius alius luxuriabitur.
5. Qui sibi nequam est, cui alii bonus erit? et non jucundabitur in bonis suis.
6. Qui sibi invidet, nihil est illo nequius, et hæc redditio est malitiæ illius;
7. et si bene fecerit, ignoranter, et non volens facit, et in novissimo manifestat malitiam suam.
8. Nequam est oculus lividi, et avertens faciem suam, et despiciens animam suam.
9. Insatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis; non satiabitur, donec consumat arefaciens animam suam.
10. Oculus malus ad mala; et non satiabitur pane, sed indigens et in tristitia erit super mensam suam.
11. Fili, si habes, benefac tecum, et Deo dignas oblationes offer.
12. Memor esto, quoniam mors non tardat, et testamentum inferorum quia demonstratum est tibi: testamentum enim hujus mundi morte morietur.
13. Ante mortem benefac amico tuo, et secundum vires tuas exporrigens da pauperi. (*Supr.* 4, 1. *Luc.* 16, 9.)
14. Non defrauderis a die bono, et particula boni doni non te prætereat.
15. Nonne aliis relinques dolores et labores tuos in divisione sortis?
16. Da, et accipe, et justifica animam tuam.
17. Ante obitum tuum operare justitiam, quoniam non est apud inferos invenire cibum.
18. Omnis caro sicut fœnum veterascet, et sicut folium fructificans in arbore viridi. (*Isai.* 40, 6. *Jac.* 1, 10.)
19. Alia generantur, et alia dejiciuntur; sic generatio carnis et sanguinis, alia finitur, et alia nascitur.
20. Omne opus corruptibile in fine deficiet; et qui illud operatur, ibit cum illo.
21. Et omne opus electum justificabitur; et qui operatur illud, honorabitur in illo.
22. Beatus vir, qui in sapientia morabitur; et qui in justitia sua meditabitur, et in sensu cogitabit circumspectionem Dei. (*Psal.* 1, 2.)
23. Qui excogitat vias illius in corde suo, et in absconditis suis intelligens, vadens post illam quasi investigator, et in viis illius consistens;
24. qui respicit per fenestras illius, et in januis illius audiens;
25. qui requiescit juxta domum illius, et in parietibus illius figens palum statuet casulam suam ad manus illius, et requiescent in casula illius bona per ævum;
26. statuet filios suos sub tegmine illius, et sub ramis ejus morabitur;
27. protegetur sub tegmine illius a fervore, et in gloria ejus requiescet.

CAPUT XV.

1. Qui timet Deum, faciet bona, et qui continens est justitiæ, apprehendet illam;
2. et obviabit illi quasi mater honorificata, et quasi mulier a virginitate suscipiet illum.

3. Cibabit illum pane vitæ et intellectus, et aqua sapientiæ salutaris potabit illum, et firmabitur in illo, et non flectetur; (*Joan.* 4, 10.)
4. et continebit illum, et non confundetur; et exaltabit illum apud proximos suos,
5. et in medio ecclesiæ aperiet os ejus, et adimplebit illum spiritu sapientiæ et intellectus; et stola gloriæ vestiet illum.
6. Jucunditatem et exultationem thesaurizabit super illum, et nomine æterno hereditabit illum.
7. Homines stulti non apprehendent illam, et homines sensati obviabunt illi; homines stulti non videbunt eam, longe enim abest a superbia et dolo;
8. viri mendaces non erunt illius memores, et viri veraces invenientur in illa, et successum habebunt usque ad inspectionem Dei.
9. Non est speciosa laus in ore peccatoris,
10. quoniam a Deo profecta est sapientia; sapientiæ enim Dei astabit laus, et in ore fideli abundabit, et dominator dabit eam illi.
11. Non dixeris: Per Deum abest; quæ enim odit, ne feceris.
12. Non dicas: Ille me implanavit; non enim necessarii sunt ei homines impii.
13. Omne exsecramentum erroris odit Dominus; et non erit amabile timentibus eum.
14. Deus ab initio constituit hominem, et reliquit illum in manu consilii sui.
15. Adjecit mandata et præcepta sua:
16. si volueris mandata servare, conservabunt te, et in perpetuum fidem placitam facere. (*Mat.* 19, 17.)
17. Apposuit tibi aquam et ignem: ad quod volueris, porrige manum tuam.
18. Ante hominem vita et mors, bonum et malum; quod placuerit ei, dabitur illi; (*Deut.* 30, 19. *Jer.* 21, 8.)
19. quoniam multa sapientia Dei, et fortis in potentia, videns omnes sine intermissione.
20. Oculi Domini ad timentes eum, et ipse agnoscit omnem operam hominis. (*Psal.* 33, 16. *Hebr.* 4, 13.)
21. Nemini mandavit impie agere, et nemini dedit spatium peccandi;
22. non enim concupiscit multitudinem filiorum infidelium et inutilium.

CAPUT XVI.

1. Ne jucunderis in filiis impiis, si multiplicentur: nec oblecteris super ipsos, si non est timor Dei in illis.
2. Non credas vitæ illorum, et ne respexeris in labores eorum.
3. Melior est enim unus timens Deum, quam mille filii impii.
4. Et utile est, mori sine filiis, quam relinquere filios impios.
5. Ab uno sensato inhabitabitur patria; tribus impiorum deseretur.
6. Multa talia vidit oculus meus, et fortiora horum audivit auris mea.
7. In synagoga peccantium exardebit ignis, et in gente incredibili exardescet ira. (*Infr.* 21, 10.)
8. Non exoraverunt pro peccatis suis antiqui gigantes, qui destructi sunt confidentes suæ virtuti; *
9. et non pepercit peregrinationi Lot, et exsecratus est eos præ superbia verbi illorum. * (*Gen.* 6, 4.)
10. Non misertus est illis, gentem totam perdens, et extollentem se in peccatis suis.
11. Et sicut sexcenta millia peditum, qui congregati sunt in duritia cordis sui, et si unus fuisset cervicatus, mirum si fuisset immunis: *
12. misericordia enim et ira est cum illo. Potens exoratio, et effundens iram, * (*Num.* 14, 23.)
13. secundum misericordiam suam, sic correptio illius hominem secundum opera sua judicat.
14. Non effugiet in rapina peccator, et non retardabit sufferentia misericordiam facientis.
15. Omnis misericordia faciet locum unicuique secundum meritum operum suorum, et secundum intellectum peregrinationis ipsius. *
16. Non dicas: A Deo abscondar, et ex summo quis mei memorabitur? * (*Rom.* 2, 6.)
17. In populo magno non agnoscar:

quæ est enim anima mea in tam immensa creatura?
18. Ecce cœlum, et cœli cœlorum, abyssus, et universa terra, et quæ in eis sunt, in conspectu illius commovebuntur,
19. montes simul, et colles, et fundamenta terræ; cum conspexerit illa Deus, tremore concutientur.
20. Et in omnibus his insensatum est cor, et omne cor intelligitur ab illo:
21. et vias illius quis intelligit, et procellam, quam nec oculus videbit hominis?
22. Nam plurima illius opera sunt in absconsis; sed opera justitiæ ejus quis enuntiabit? aut quis sustinebit? Longe enim est testamentum a quibusdam, et interrogatio omnium in consummatione est.
23. Qui minoratur corde, cogitat inania; et vir imprudens et errans cogitat stulta.
24. Audi me, fili, et disce disciplinam sensus, et in verbis meis attende in corde tuo,
25. et dicam in æquitate disciplinam, et scrutabor enarrare sapientiam: et in verbis meis attende in corde tuo, et dico in æquitate spiritus virtutes, quas posuit Deus in opera sua ab initio, et in veritate enuntio scientiam ejus.
26. In judicio Dei opera ejus ab initio, et ab institutione ipsorum distinxit partes illorum, et initia eorum in gentibus suis.
27. Ornavit in æternum opera illorum; nec esurierunt, nec laboraverunt, et non destituerunt ab operibus suis.
28. Unusquisque proximum sibi non angustiabit usque in æternum.
29. Non sis incredibilis verbo illius.
30. Post hæc Deus in terram respexit, et implevit illam bonis suis.
31. Anima omnis vitalis denuntiavit ante faciem ipsius, et in ipsam iterum reversio illorum.

CAPUT XVII.

1. Deus creavit de terra hominem, et secundum imaginem suam fecit illum.
2. Et iterum convertit illum in ipsam, et secundum se vestivit illum virtute.
3. Numerum dierum, et tempus dedit illi, et dedit illi potestatem eorum, quæ sunt super terram.
4. Posuit timorem illius super omnem carnem, et dominatus est bestiarum et volatilium.
5. Creavit ex ipso adjutorium simile sibi; consilium et linguam, et oculos, et aures, et cor dedit illis excogitandi, et disciplina intellectus replevit illos.
6. Creavit illis scientiam spiritus, sensu implevit cor illorum, et mala et bona ostendit illis.
7. Posuit oculum suum super corda illorum ostendere illis magnalia operum suorum,
8. ut nomen sanctificationis collaudent, et gloriari in mirabilibus illius, ut magnalia enarrent operum ejus.
9. Addidit illis disciplinam, et legem vitæ hereditavit illos.
10. Testamentum æternum constituit cum illis, et justitiam et judicia sua ostendit illis.
11. Et magnalia honoris ejus vidit oculus illorum, et honorem vocis audierunt aures illorum, et dixit illis: Attendite ab omni iniquo.
12. Et mandavit illis unicuique de proximo suo.
13. Viæ illorum coram ipso sunt semper, non sunt absconsæ ab oculis ipsius.
14. In unamquamque gentem præposuit rectorem, (*Rom.* 13, 1.)
15. et pars Dei, Israel facta est manifesta.
16. Et omnia opera illorum velut sol in conspectu Dei, et oculi ejus sine intermissione inspicientes in viis eorum.
17. Non sunt absconsa testamenta per iniquitatem illorum et omnes iniquitates eorum in conspectu Dei.
18. Eleemosyna viri quasi signaculum cum ipso, et gratiam hominis quasi pupillam conservabit: (*Infr.* 29, 15.)
19. et postea resurget, et retribuet illis retributionem, unicuique in ca-

put ipsorum, et convertet in interiores partes terræ. (*Mat.* 25, 35.)

20. Pœnitentibus autem dedit viam justitiæ, et confirmavit deficientes sustinere, et destinavit illis sortem veritatis.

21. Convertere ad Dominum, et relinque peccata tua:

22. precare ante faciem Domini, et minue offendicula.

23. Revertere ad Dominum, et avertere ab injustitia tua, et nimis odito exsecrationem:

24. et cognosce justitias et judicia Dei, et sta in sorte propositionis, et orationis altissimi Dei.

25. In partes vade sæculi sancti, cum vivis et dantibus confessionem Deo. (*Psal.* 6, 6. *Isai.* 38, 19.)

26. Non demoreris in errore impiorum: ante mortem confitere. A mortuo quasi nihil, perit confessio.

27. Confiteberis vivens, vivus et sanus confiteberis, et laudabis Deum, et gloriaberis in miserationibus illius.

28. Quam magna misericordia Domini, et propitiatio illius convertentibus ad se!

29. Nec enim omnia possunt esse in hominibus, quoniam non est immortalis filius hominis, et in vanitate malitiæ placuerunt.

30. Quid lucidius sole? et hic deficiet. Aut quid nequius quam quod excogitavit caro et sanguis? et hoc arguetur.

31. Virtutem altitudinis cœli ipse conspicit: et omnes homines terra et cinis.

CAPUT XVIII.

1. Qui vivit in æternum, creavit omnia simul. Deus solus justificabitur, et manet invictus rex in æternum.

2. Quis sufficit enarrare opera illius?

3. Quis enim investigabit magnalia ejus?

4. Virtutem autem magnitudinis ejus quis enuntiabit? aut quis adjiciet enarrare misericordiam ejus?

5. Non est minuere, neque adjicere, nec est invenire magnalia Dei.

6. Cum consummaverit homo, tunc incipiet; et cum quieverit, aporiabitur.

7. Quid est homo, et quæ est gratia illius; et quid est bonum, aut quid nequam illius?

8. Numerus dierum hominum ut multum centum anni, quasi gutta aquæ maris deputati sunt; et sicut calculus arenæ, sic exigui anni in die ævi. (*Psal.* 89, 10.)

9. Propter hoc patiens est Deus in illis, et effundit super eos misericordiam suam.

10. Vidit præsumtionem cordis eorum, quoniam mala est, et cognovit subversionem illorum, quoniam nequam est.

11. Ideo adimplevit propitiationem suam in illis, et ostendit eis viam æquitatis.

12. Miseratio hominis circa proximum suum; misericordia autem Dei super omnem carnem.

13. Qui misericordiam habet, docet, et erudit quasi pastor gregem suum.

14. Miseretur excipientis doctrinam miserationis, et qui festinat in judiciis ejus.

15. Fili, in bonis non des querelam, et in omni dato non des tristitiam verbi mali.

16. Nonne ardorem refrigerabit ros? sic et verbum melius quam datum.

17. Nonne ecce verbum super datum bonum? sed utraque cum homine justificato.

18. Stultus acriter improperabit, et datus indisciplinati tabescere facit oculos.

19. Ante judicium para justitiam tibi, et antequam loquaris, disce.

20. Ante languorem adhibe medicinam, et ante judicium interroga teipsum, et in conspectu Dei invenies propitiationem. (I. *Cor.* 11, 28.)

21. Ante languorem humilia te, et in tempore infirmitatis ostende conversationem tuam.

22. Non impediaris orare semper, et ne verearis usque ad mortem justificari, quoniam merces Dei manet in æternum. (*Luc.* 18, 1.)

23. Ante orationem præpara animam tuam, et noli esse quasi homo, qui tentat Deum.
24. Memento iræ in die consummationis, et tempus retributionis in conversatione faciei. (*Supr.* 7, 18.)
25. Memento paupertatis in tempore abundantiæ, et necescitatum paupertatis in die divitiarum. *
26. A mane usque ad vesperam immutabitur tempus, et hæc omnia citata in oculis Dei. * (*Supr.* 11, 27.)
27. Homo sapiens in omnibus metuet, et in diebus delictorum attendet ab inertia.
28. Omnis astutus agnoscit sapientiam, et invenienti eam dabit confessionem.
29. Sensati in verbis et ipsi sapienter egerunt, et intellexerunt veritatem et justitiam, et impluerunt proverbia et judicia.
30. Post concupiscentias tuas non eas, et a voluntate tua avertere. *
31. Si præstes animæ tuæ concupiscentias ejus, faciet te in gaudium inimicis tuis. * (*Rom.* 13, 13.)
32. Ne oblecteris in turbis nec in modicis: assidua enim est commissio illorum.
33. Ne fueris mediocris in contentione ex fœnore, et est tibi nihil in sacculo: eris enim invidus vitæ tuæ.

CAPUT XIX.

1. Operarius ebriosus non locupletabitur, et qui spernit modica, paulatim decidet.
2. Vinum et mulieres apostatare faciunt sapientes, et arguent sensatos; (*Gen.* 19, 33. III. *Reg.* 11, 1.)
3. et qui se jungit fornicariis, erit nequam; putedro et vermes hereditabunt illum, et extolletur in exemplum majus, et tolletur de numero anima ejus.
4. Qui credit cito, levis corde est, et minorabitur; et qui delinquit in animam suam, insuper habebitur.
5. Qui gaudet iniquitate, denotabitur; et qui odit correptionem, minuetur vita; et qui odit loquacitatem, extinguit malitiam.
6. Qui peccat in animam suam, pœnitebit; et qui jucundatur in malitia, denotabitur.
7. Ne iteres verbum nequam et durum, et non minoraberis.
8. Amico et inimico noli narrare sensum tuum, et si est tibi delictum, noli denudare;
9. audiet enim te, et custodiet te, et quasi defendens peccatum odiet te, et sic aderit tibi semper.
10. Audisti verbum adversus proximum tuum? commoriatur in te, fidens, quoniam non te dirumpet.
11. A facie verbi parturit fatuus, tamquam gemitus partus infantis.
12. Sagitta infixa femori carnis, sic verbum in corde stulti.
13. Corripe amicum, ne forte non intellexerit, et dicat: Non feci: aut si fecerit, ne iterum addat facere. (*Lev.* 19, 17. *Mat.* 18, 15.)
14. Corripe proximum, ne forte non dixerit: et si dixerit, ne forte iteret.
15. Corripe amicum: sæpe enim fit commissio.
16. Et non omni verbo credas: est qui labitur lingua, sed non ex animo.
17. Quis est enim, qui non deliquerit in lingua sua? Corripe proximum, antequam commineris. (*Jac.* 3, 8.)
18. Et da locum timori Altissimi, quia omnis sapientia timor Dei, et in illa timere Deum, et in omni sapientia dispositio legis. *
19. Et non est sapientia nequitiæ disciplina, et non est cogitatus peccatorum prudentia. * (*Prov.* 9, 10.)
20. Est nequitia, et in ipsa exsecratio; et est insipiens, qui minuitur sapientia.
21. Melior est homo, qui minuitur sapientia, et deficiens sensu in timore, quam qui abundat sensu, et transgreditur legem Altissimi.
22. Est solertia certa, et ipsa iniqua.
23. Et est, qui emittit verbum certum, enarrans veritatem. Est qui nequiter humiliat se, et interiora ejus plena sunt dolo;
24. et est qui se nimium submittit a multa humilitate; et est, qui inclinat faciem suam, et fingit se non videre quod ignoratum est;

25. et si ab imbecillitate virium vetetur peccare, si invenerit tempus malefaciendi, malefaciet.
26. Ex visu cognoscitur vir, et ab occursu faciei cognoscitur sensatus.
27. Amictus corporis, et risus dentium, et ingressus hominis enuntiant de illo.
28. Est correptio mendax in ira contumeliosi: et est judicium, quod non probatur esse bonum; et est tacens, et ipse est prudens.

CAPUT XX.

1. Quam bonum est arguere, quam irasci, et confitentem in oratione non prohibere!
2. Concupiscentia spadonis devirginabit juvenculam: (*Infr.* 30, 21.)
3. sic qui facit per vim judicium iniquum.
4. Quam bonum est, correptum manifestare pœnitentiam! sic enim effugies voluntarium peccatum.
5. Est tacens, qui invenitur sapiens; et est odibilis, qui procax est ad loquendum.
6. Est tacens, non habens sensum loquelæ, et est tacens, sciens tempus aptum.
7. Homo sapiens tacebit usque ad tempus; lascivus autem, et imprudens non servabunt tempus.
8. Qui multis utitur verbis, lædet animam suam; et qui potestatem sibi sumit injuste, odietur. *
9. Est processio in malis viro indisciplinato, et est inventio in detrimentum. *(*Prov.* 10, 19.)
10. Est datum, quod non est utile; et est datum, cujus retributio duplex.
11. Est propter gloriam minoratio; et est qui ab humilitate levabit caput.
12. Est qui multa redimat modico pretio, et restituens ea in septuplum.
13. Sapiens in verbis seipsum amabilem facit; gratiæ autem fatuorum effundentur.
14. Datus insipientis non erit utilis tibi, oculi enim illius septemplices sunt;
15. exigua dabit, et multa improperabit; et apertio oris illius inflammatio est.
16. Hodie fœneratur quis, et cras expetit; odibilis est homo hujusmodi.
17. Fatuo non erit amicus, et non erit gratia bonis illius;
18. qui enim edunt panem illius, falsæ linguæ sunt. Quoties, et quanti irridebunt eum?
19. Neque enim quod habendum erat, directo sensu distribuit; similiter et quod non erat habendum.
20. Lapsus falsæ linguæ, quasi qui in pavimento cadens; sic casus malorum festinanter veniet.
21. Homo acharis quasi fabula vana, in ore indisciplinatorum assidua erit.
22. Ex ore fatui reprobabitur parabola; non enim dicit illam in tempore suo.
23. Est qui vetatur peccare præ inopia, et in requie sua stimulabitur.
24. Est qui perdet animam suam præ confusione, et ab imprudenti persona perdet eam; personæ autem acceptione perdet se.
25. Est qui præ confusione promittit amico, et lucratus est eum inimicum gratis.
26. Opprobrium nequam in homine mendacium, et in ore indisciplinatorum assidue erit.
27. Potior fur, quam assiduitas viri mendacis; perditionem autem ambo hereditabunt.
28. Mores hominum mendacium sine honore; et confusio illorum cum ipsis sine intermissione.
29. Sapiens in verbis producet seipsum, et homo prudens placebit magnatis.
30. Qui operatur terram suam, inaltabit acervum frugum, et qui operatur justitiam, ipse exaltabitur; qui vero placet magnatis, effugiet iniquitatem. *(*Deut.* 16, 19.)
31. Xenia et dona excæcant oculos judicum, et quasi mutus in ore avertit correptiones eorum. *
32. Sapientia absconsa et thesaurus invisus: quæ utilitas in utrisque? *
33. Melior est, qui celat insipientiam suam, quam homo, qui abscondit sapientiam suam. *(*Infr.* 41, 17.)

CAPUT XXI.

1. Fili peccasti? non adjicias iterum: sed et de pristinis deprecare, ut tibi dimittantur.
2. Quasi a facie colubri fuge peccata: et si accesseris ad illa, suscipient te.
3. Dentes leonis, dentes ejus, interficientes animas hominum.
4. Quasi romphæa bis acuta omnis iniquitas; plagæ illius non est sanitas.
5. Objurgatio et injuriæ annullabunt substantiam, et domus, quæ nimis locuples est, annullabitur superbia: sic substantia superbi eradicabitur.
6. Deprecatio pauperis ex ore usque ad aures ejus perveniet, et judicium festinato adveniet illi.
7. Qui odit correptionem, vestigium est peccatoris; et qui timet Deum, convertetur ad cor suum.
8. Notus a longe potens lingua audaci; et sensatus scit labi se ab ipso.
9. Qui ædificat domum suam impendiis alienis, quasi qui colligit lapides suos in hyeme.
10. Stuppa collecta synagoga peccantium, et consummatio illorum flamma ignis. (*Supr.* 16, 7.)
11. Via peccantium complanata lapidibus, et in fine illorum inferi, et tenebræ, et pœnæ.
12. Qui custodit justitiam, continebit sensum ejus.
13. Consummatio timoris Dei, sapientia et sensus.
14. Non erudietur, qui non est sapiens in bono.
15. Est autem sapientia, quæ abundat in malo, et non est sensus, ubi est amaritudo.
16. Scientia sapientis tamquam inundatio abundabit, et consilium illius sicut fons vitæ permanet.
17. Cor fatui quasi vas confractum, et omnem sapientiam non tenebit.
18. Verbum sapiens quodcumque audierit scius laudabit, et ad se adjiciet; audivit luxuriosus, et displicebit illi, et projiciet illud post dorsum suum.
19. Narratio fatui quasi sarcina in via; nam in labiis sensati invenietur gratia.
20. Os prudentis quæritur in ecclesia, et verba illius cogitabunt in cordibus suis.
21. Tamquam domus exterminata, sic fatuo sapientia; et scientia insensati inenarrabilia verba.
22. Compedes in pedibus, stulto doctrina, et quasi vincula manuum super manum dexteram.
23. Fatuus in risu exaltat vocem suam; vir autem sapiens vix tacite ridebit.
24. Ornamentum aureum prudenti doctrina, et quasi brachiale in brachio dextero.
25. Pes fatui facilis in domum proximi; et homo peritus confundetur a persona potentis.
26. Stultus a fenestra respiciet in domum; vir autem eruditus foris stabit.
27. Stultitia hominis auscultare per ostium, et prudens gravabitur contumelia.
28. Labia imprudentium stulta narrabunt: verba autem prudentium statera ponderabuntur.
29. In ore fatuorum cor illorum; et in corde sapientium os illorum.
30. Dum maledicit impius diabolum, maledicit ipse animam suam.
31. Susurro coinquinabit animam suam, et in omnibus odietur; et qui cum eo manserit, odiosus erit; tacitus et sensatus honorabitur.

CAPUT XXII.

1. In lapide luteo lapidatus est piger, et omnes loquentur super aspernationem illius.
2. De stercore boum lapidatus est piger; et omnis, qui tetigerit eum, excutiet manus.
3. Confusio patris est de filio indisciplinato; filia autem in deminoratione fiet.
4. Filia prudens hereditas viro suo; nam quæ confundit, in contumeliam fit genitoris.
5. Patrem et virum confundit audax, et ab impiis non minorabitur; ab utrisque autem inhonorabitur.

6. Musica in luctu importuna narratio; flagella et doctrina in omni tempore sapientia.
7. Qui docet fatuum, quasi qui conglutinat testam.
8. Qui narrat verbum non audienti, quasi qui excitat dormientem de gravi somno.
9. Cum dormiente loquitur, qui enarrat stulto sapientiam, et in fine narrationis dicit: Quis est hic?
10. Supra mortuum plora, defecit enim lux ejus: et supra fatuum plora, deficit enim sensus. (*Infr.* 38, 16.)
11. Modicum plora supra mortuum, quoniam requievit.
12. Nequissimi enim nequissima vita super mortem fatui.
13. Luctus mortui septem dies: fatui autem et impii omnes dies vitæ illorum. (*Gen.* 50, 10.)
14. Cum stulto ne multum loquaris, et cum insensato ne abieris.
15. Serva te ab illo, ut non molestiam habeas, et non coinquinaberis peccato illius.
16. Deflecte ab illo, et invenies requiem, et non acediaberis in stultitia illius.
17. Super plumbum quid gravabitur? et quod illi aliud nomen quam fatuus?
18. Arenam, et salem, et massam ferri facilius est ferre, quam hominem imprudentem, et fatuum, et impium. (*Prov.* 27, 3.)
19. Loramentum ligneum colligatum in fundamento ædificii non dissolvetur; sic et cor confirmatum in cogitatione consilii.
20. Cogitatus sensati in omni tempore metu non depravabitur.
21. Sicut pali in excelsis, et cæmenta sine impensa posita contra faciem venti non permanebunt:
22. sic et cor timidum in cogitatione stulti contra impetum timoris non resistet.
23. Sicut cor trepidum in cogitatione fatui omni tempore non metuet, sic et qui in præceptis Dei permanet semper.
24. Pungens oculum deducit lacrymas; et qui pungit cor, profert sensum.
25. Mittens lapidem in volatilia, dejiciet illa: sic et qui convitiatur amico, dissolvit amicitiam.
26. Ad amicum etsi produxeris gladium, non desperes, est enim regressus. Ad amicum
27. si aperueris os triste, non timeas, est enim concordatio; excepto convitio et improperio, et superbia, et mysterii revelatione, et plaga dolosa; in his omnibus effugiet amicus.
28. Fidem posside cum amico in paupertate illius, ut et in bonis illius læteris.
29. In tempore tribulationis illius permane illi fidelis, ut et in hereditate illius coheres sis.
30. Ante ignem camini vapor, et fumus ignis inaltatur; sic et ante sanguinem maledicta, et contumeliæ, et minæ.
31. Amicum salutare non confundar, a facie illius non me abscondam: et si mala mihi evenerint per illum, sustinebo.
32. Omnis qui audiet, cavebit se ab eo. *(*Psal.* 140, 3.)
33. Quis dabit ori meo custodiam, et super labia mea signaculum certum, ut non cadam ab ipsis, et lingua mea perdat me? *

CAPUT XXIII.

1. Domine, pater et dominator vitæ meæ, ne derelinquas me in consilio eorum, nec sinas me cadere in illis.
2. Quis superponet in cogitatu meo flagella, et in corde meo doctrinam sapientiæ, ut ignorationibus eorum non parcant mihi, et non appareant delicta eorum,
3. et ne adincrescant ignorantiæ meæ, et multiplicentur delicta mea, et peccata mea abundent, et incidam in conspectu adversariorum meorum, et gaudeat super me inimicus meus?
4. Domine, pater et Deus vitæ meæ, ne derelinquas me in cogitatu illorum.
5. Extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi, et omne desiderium averte a me.

6. Aufer a me ventris concupisentias, et concubitus concupiscentiæ, ne apprehendant me, et animæ irreverenti et infrunitæ ne tradas me.
7. Doctrinam oris audite, filii: et qui custodierit illam, non periet labiis, nec scandalizabitur in operibus nequissimis.
8. In vanitate sua apprehenditur peccator, et superbus et maledicus scandalizabitur in illis.
9. Jurationi non assuescat os tuum: multi enim casus in illa. (*Exod.* 20, 7. *Mat.* 5, 33.)
10. Nominatio vero Dei non sit assidua in ore tuo, et nominibus Sanctorum non admiscearis, quoniam non eris immunis ab eis.
11. Sicut enim servus interrogatus assidue, a livore non minuitur, sic omnis jurans, et nominans, in toto a peccato non purgabitur.
12. Vir multum jurans implebitur iniquitate, et non discedet a domo illius plaga.
13. Et si frustraverit, delictum illius super ipsum erit; et si dissimulaverit, delinquit dupliciter;
14. et si in vacuum juraverit, non justificabitur: replebitur enim retributione domus illius.
15. Est et alia loquela contraria morti: non inveniatur in hereditate Jacob.
16. Etenim a misericordibus omnia hæc auferentur, et in delictis non volutabuntur.
17. Indisciplinatæ loquelæ non assuescat os tuum, est enim in illa verbum peccati.
18. Memento patris et matris tuæ, in medio enim magnatorum consistis,
19. ne forte obliviscatur te Deus in conspectu illorum, et assiduitate tua infatuatus improperium patiaris, et maluisses non nasci, et diem nativitatis tuæ maledicas.
20. Homo assuetus in verbis improperii, in omnibus diebus suis non erudietur.
21. Duo genera abundant in peccatis, et tertium adducit iram et perditionem.
22. Anima calida quasi ignis ardens non extinguetur, donec aliquid glutiat;
23. et homo nequam in ore carnis suæ non desinet, donec incendat ignem.
24. Homini fornicario omnis panis dulcis, non fatigabitur transgrediens usque ad finem.
25. Omnis homo qui transgreditur lectum suum, contemnens in animam suam, et dicens: Quis me videt? *
26. Tenebræ circumdant me, et parietes cooperiunt me, et nemo circumspicit me: quem vereor? delictorum meorum non memorabitur Altissimus. *(*Isai.* 29, 15.)
27. Et non intelligit, quoniam omnia videt oculus illius, quoniam expellit a se timorem Dei hujusmodi hominis timor, et oculi hominum timentes illum;
28. et non cognovit, quoniam oculi Domini multo plus lucidiores sunt super solem, circumspicientes omnes vias hominum, et profundum abyssi, et hominum corda intuentes in absconditas partes.
29. Domino enim Deo, antequam crearentur, omnia sunt agnita; sic et post perfectum respicit omnia.
30. Hic in plateis civitatis vindicabitur, et quasi pullus equinus fugabitur, et ubi non speravit, apprehendetur.
31. Et erit dedecus omnibus, eo quod non intellexerit timorem Domini.
32. Sic et mulier omnis relinquens virum suum, et statuens hereditatem ex alieno matrimonio; (*Deut.* 22, 22.)
33. primo enim in lege Altissimi incredibilis fuit; secundo in virum suum deliquit: tertio in adulterio fornicata est, et ex alio viro filios statuit sibi.
34. Hæc in ecclesiam adducetur, et in filios ejus respicietur.
35. Non tradent filii ejus radices, et rami ejus non dabunt fructum;
36. derelinquet in maledictum memoriam ejus, et dedecus illius non delebitur.
37. Et agnoscent, qui derelicti sunt, quoniam nihil melius est quam timor Dei, et nihil dulcius, quam respicere in mandatis Domini.

38. Gloria magna est sequi Dominum; longitudo enim dierum assumetur ab eo.

CAPUT XXIV.

1. Sapientia laudabit animam suam, et in Deo honorabitur, et in medio populi sui gloriabitur,
2. et in ecclesiis Altissimi aperiet os suum, et in conspectu virtutis illius gloriabitur,
3. et in medio populi sui exaltabitur, et in plenitudine sancta admirabitur,
4. et in multitudine electorum habebit laudem, et inter benedictos benedicetur, dicens:
5. Ego ex ore Altissimi prodivi primogenita ante omnem creaturam:
6. ego feci in cœlis, ut oriretur lumen indeficiens, et sicut nebula texi omnem terram:
7. ego in altissimis habitavi, et thronus meus in columna nubis.
8. Gyrum cœli circuivi sola, et profundum abyssi penetravi, in fluctibus maris ambulavi,
9. et in omni terra steti; et in omni populo,
10. et in omni gente primatum habui:
11. et omnium excellentium et humilium corda virtute calcavi: et in his omnibus requiem quæsivi, et in hereditate Domini morabor.
12. Tunc præcepit, et dixit mihi Creator omnium, et qui creavit me, requievit in tabernaculo meo,
13. et dixit mihi: In Jacob inhabita, et in Israel hereditare, et in electis meis mitte radices.
14. Ab initio, et ante sæcula creata sum, et usque ad futurum sæculum non desinam, et in habitatione sancta coram ipso ministravi. (*Prov.* 8, 22.)
15. Et sic in Sion firmata sum, et in civitate sanctificata similiter requievi, et in Jerusalem potestas mea.
16. Et radicavi in populo honorificato, et in parte Dei mei hereditas illius, et in plenitudine sanctorum detentio mea.
17. Quasi cedrus exaltata sum in Libano, et quasi cypressus in monte Sion:
18. quasi palma exaltata sum in Cades, et quasi plantatio rosæ in Jericho:
19. quasi oliva speciosa in campis, et quasi platanus exaltata sum juxta aquam in plateis.
20. Sicut cinnamomum, et balsamum aromatizans odorem dedi: quasi myrrha electa dedi suavitatem odoris:
21. et quasi storax, et galbanus, et ungula, et gutta, et quasi Libanus non incisus vaporavi habitationem meam: et quasi balsamum non mistum odor meus.
22. Ego quasi terebinthus extendi ramos meos, et rami mei honoris et gratiæ.
23. Ego quasi vitis fructificavi suavitatem odoris, et flores mei fructus honoris et honestatis.
24. Ego mater pulchræ dilectionis, et timoris, et agnitionis, et sanctæ spei.
25. In me gratia omnis viæ et veritatis, in me omnis spes vitæ et virtutis.
26. Transite ad me omnes, qui concupiscitis me, et a generationibus meis implemini:
27. spiritus enim meus super mel dulcis, et hereditas mea super mel et favum:
28. memoria mea in generationes sæculorum.
29. Qui edunt me, adhuc esurient: et qui bibunt me, adhuc sitient.
30. Qui audit me, non confundetur; et qui operantur in me, non peccabunt.
31. Qui elucidant me, vitam æternam habebunt.
32. Hæc omnia liber vitæ, et testamentum Altissimi, et agnitio veritatis.
33. Legem mandavit Moyses in præceptis justitiarum, et hereditatem domui Jacob, et Israel promissiones.
34. Posuit David puero suo excitare regem ex ipso fortissimum, et in throno honoris sedentem in sempiternum,

35. qui implet quasi Phison sapientiam, et sicut Tigris in diebus novorum:
36. qui adimplet quasi Euphrates sensum: qui multiplicat quasi Jordanis in tempore messis: *
37. qui mittit disciplinam sicut lucem, et assistens quasi Gehon in die vindemiæ: * (*Jos.* 3, 15.)
38. qui perficit primus scire ipsam, et infirmior non investigabit eam.
39. A mari enim abundavit cogitatio ejus, et consilium illius ab abysso magna.
40. Ego sapientia effudi flumina.
41. Ego quasi trames aquæ immensæ de fluvio, ego quasi fluvii dioryx et sicut aquæductus exivi de paradiso:
42. dixi: Rigabo hortum meum plantationum, et inebriabo prati mei fructum.
43. Et ecce factus est mihi trames abundans, et fluvius meus appropinquavit ad mare:
44. quoniam doctrinam quasi antelucanum illumino omnibus, et enarrabo illam usque ad longinquum.
45. Penetrabo omnes inferiores partes terræ, et inspiciam omnes dormientes, et illuminabo omnes sperantes in Domino.
46. Adhuc doctrinam quasi prophetiam effundam, et relinquam illam quærentibus sapientiam, et non desinam in progenies illorum usque in ævum sanctum.
47. Videte, quoniam non soli mihi laboravi, sed omnibus exquirentibus veritatem. (*Infr.* 33, 18.)

CAPUT XXV.

1. In tribus placitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo et hominibus:
2. Concordia fratrum, et amor proximorum, et vir et mulier bene sibi consentientes.
3. Tres species odivit anima mea, et aggravor valde animæ illorum:
4. Pauperem superbum, divitem mendacem, senem fatuum et insensatum.
5. Quæ in juventute tua non congregasti, quomodo in senectute tua invenies?
6. Quam speciosum canitiei judicium, et presbyteris cognoscere consilium?
7. Quam speciosa veteranis sapientia, et gloriosis intellectus et consilium?
8. Corona senum multa peritia, et gloria illorum timor Dei.
9. Novem insuspicabilia cordis magnificavi, et decimum dicam in lingua hominibus:
10. Homo, qui jucundatur in filiis: vivens et videns subversionem inimicorum suorum.
11. Beatus, qui habitat cum muliere sensata, et qui lingua sua non est lapsus, et qui non servivit indignis se: (*Infr.* 26, 1. *Supr.* 14, 1 — 19. 17. *Jac.* 3, 2.)
12. beatus, qui invenit amicum verum, et qui enarrat justitiam auri audienti:
13. quam magnus, qui invenit sapientiam et scientiam! sed non est super timentem Dominum:
14. timor Dei super omnia se superposuit.
15. Beatus homo, cui donatum est habere timorem Dei: qui tenet illum, cui assimilabitur?
16. Timor Dei initium dilectionis ejus: fidei autem initium agglutinandum est ei.
17. Omnis plaga tristitia cordis est, et omnis malitia nequitia mulieris.
18. Et omnem plagam, et non plagam videbit cordis:
19. et omnem nequitiam, et non nequitiam mulieris:
20. et omnem obductum, et non obductum odientium:
21. et omnem vindictam, et non vindictam inimicorum.
22. Non est caput nequius super caput colubri:
23. et non est ira super iram mulieris. Commorari leoni et draconi placebit, quam habitare cum muliere nequam. (*Prov.* 21, 19.)
24. Nequitia mulieris immutat faciem ejus, et obcæcat vultum suum tamquam ursus, et quasi saccum ostendit. In medio proximorum ejus

25. Ingemuit vir ejus, et audiens suspiravit modicum.
26. Brevis omnis malitia super malitiam mulieris: sors peccatorum cadat super illam.
27. Sicut ascensus arenosus in pedibus veterani, sic mulier linguata homini quieto.
28. Ne respicias in mulieris speciem, et non concupiscas mulierem in specie. (*Infr.* 42, 6.)
29. Mulieris ira, et irreverentia, et confusio magna.
30. Mulier, si primatum habeat, contraria est viro suo.
31. Cor humile, et facies tristis, et plaga cordis, mulier nequam.
32. Manus debiles, et genua dissoluta, mulier quæ non beatificat virum suum.
33. A muliere initium factum est peccati, et per illam omnes morimur. (*Gen.* 3, 6.)
34. Non des aquæ tuæ exitum, nec modicum: nec mulieri nequam veniam prodeundi.
35. Si non ambulaverit ad manum tuam, confundet te in conspectu inimicorum.
36. A carnibus tuis abscinde illam, ne semper te abutatur.

CAPUT XXVI.

1. Mulieris bonæ beatus vir; numerus enim annorum illius duplex.
2. Mulier fortis oblectat virum suum, et annos vitæ illius in pace implebit.
3. Pars bona, mulier bona, in parte timentium Deum dabitur viro pro factis bonis;
4. divitis autem, et pauperis cor bonum, in omni tempore vultus illorum hilaris.
5. A tribus timuit cor meum, et in quarto facies mea metuit:
6. Delaturam civitatis, et collectionem populi:
7. calumniam mendacem, super mortem, omnia gravia:
8. dolor cordis et luctus, mulier zelotypa.
9. In muliere zelotypa flagellum linguæ, omnibus communicans.
10. Sicut boum jugum, quod movetur, ita et mulier nequam; qui tenet illam, quasi qui apprehendit scorpionem.
11. Mulier ebriosa ira magna; et contumelia et turpitudo illius non tegetur.
12. Fornicatio mulieris in extollentia oculorum, et in palpebris illius agnoscetur.
13. In filia non avertente se, firma custodiam: ne inventa occasione utatur se. (*Infr.* 42, 11.)
14. Ab omni irreverentia occulorum ejus cave, et ne mireris, si te neglexerit:
15. sicut viator sitiens, ad fontem os aperiet, et ab omni aqua proxima bibet, et contra omnem palum sedebit, et contra omnem sagittam aperiet pharetram, donec deficiat.
16. Gratia mulieris sedulæ delectabit virum suum, et ossa illius impinguabit.
17. Disciplina illius datum Dei est:
18. mulier sensata et tacita, non est immutatio eruditæ animæ.
19. Gratia super gratiam mulier sancta et pudorata.
20. Omnis autem ponderatio non est digna continentis animæ.
21. Sicut sol oriens mundo in altissimis Dei, sic mulieris bonæ species in ornamentum domus ejus;
22. lucerna splendens super candelabrum sanctum, et species faciei super ætatem stabilem.
23. Columnæ aureæ super bases argenteas, et pedes firmi super plantas stabilis mulieris.
24. Fundamenta æterna supra petram solidam, et mandata Dei in corde mulieris sanctæ.
25. In duobus contristatum est cor meum, et in tertio iracundia mihi advenit:
26. Vir bellator deficiens per inopiam, et vir sensatus contemtus:
27. et qui transgreditur a justitia ad peccatum, Deus paravit eum ad romphæam.
28. Duæ species difficiles et periculosæ mihi apparuerunt: Difficile exuitur negotians a negligentia, et non justificabitur caupo a peccatis labiorum.

CAPUT XXVII.

1. Propter inopiam multi deliquerunt: et qui quærit locupletari, avertit oculum suum.
2. Sicut in medio compaginis lapidum palus figitur, sic et inter medium venditionis et emtionis angustiabitur peccatum.
3. Conteretur cum delinquente delictum.
4. Si non in timore Domini tenueris te instanter, cito subvertetur domus tua.
5. Sicut in percussura cribri remanebit pulvis, sic aporia hominis in cogitatu illius.
6. Vasa figuli probat fornax, et homines justos tentatio tribulationis.
7. Sicut rusticatio de ligno ostendit fructum illius, sic verbum ex cogitatu cordis hominis.
8. Ante sermonem non laudes virum: hæc enim tentatio est hominum.
9. Si sequaris justitiam, apprehendes illam; et indues quasi poderem honoris, et inhabitabis cum ea, et proteget te in sempiternum, et in die agnitionis invenies firmamentum.
10. Volatilia ad sibi similia conveniunt; et veritas ad eos, qui operantur illam, revertetur.
11. Leo venationi insidiatur semper; sic peccata operantibus iniquitates.
12. Homo sanctus in sapientia manet sicut sol; nam stultus sicut luna mutatur.
13. In medio insensatorum serva verbum tempori: in medio autem cogitantium assiduus esto.
14. Narratio peccantium odiosa, et risus illorum in deliciis peccati.
15. Loquela multum jurans, horripilationem capiti statuet; et irreverentia ipsius obturatio aurium.
16. Effusio sanguinis in rixa superborum: et maledictio illorum auditus gravis.
17. Qui denudat arcana amici, fidem perdit, et non inveniet amicum ad animum suum.
18. Dilige proximum, et conjungere fide cum illo.
19. Quod si denudaveris absconsa illius, non persequeris post eum.
20. Sicut enim homo, qui perdit amicum suum, sic et qui perdit amicitiam proximi sui.
21. Et sicut qui dimittit avem de manu sua, sic dereliquisti proximum tuum, et non eum capies:
22. non illum sequaris, quoniam longe abest, effugit enim quasi caprea de laqueo, quoniam vulnerata est anima ejus:
23. ultra eum non poteris colligare, et maledicti est concordatio:
24. denudare autem amici mysteria, desperatio est animæ infelicis.
25. Annuens oculo fabricat iniqua, et nemo eum abjiciet:
26. in conspectu oculorum tuorum condulcabit os suum, et super sermones tuos admirabitur: novissime autem pervertet os suum, et in verbis tuis dabit scandalum.
27. Multa odivi, et non coæquavi ei, et Dominus odiet illum.
28. Qui in altum mittit lapidem, super caput ejus cadet; et plaga dolosa dolosi dividet vulnera.
29. Et qui foveam fodit, incidet in eam; et qui statuit lapidem proximo, offendet in eo; et qui laqueum alii ponit, peribit in illo.
30. Facienti nequissimum consilium super ipsum devolvetur, et non agnoscet, unde adveniat illi.
31. Illusio et improperium superborum, et vindicta sicut leo insidiabitur illi.
32. Laqueo peribunt, qui oblectantur casu justorum; dolor autem consumet illos, antequam moriantur.
33. Ira et furor, utraque exsecrabilia sunt, et vir peccator continens erit illorum.

CAPUT XXVIII.

1. Qui vindicari vult, a Domino inveniet vindictam, et peccata illius servans servabit. (*Deut.* 32, 35. *Mat.* 6, 14. *Rom.* 12, 19.)
2. Relinque proximo tuo nocenti te: et tunc deprecanti tibi peccata solventur.
3. Homo homini reservat iram, et a Deo quærit medelam?

4. In hominem similem sibi non habet misericordiam, et de peccatis suis deprecatur?
5. Ipse, cum caro sit, reservat iram; et propitiationem petit a Deo? quis exorabit pro delictis illius?
6. Memento novissimorum, et desine inimicari:
7. tabitudo enim et mors imminent in mandatis ejus.
8. Memorare timorem Dei, et non irascaris proximo.
9. Memorare testamentum Altissimi, et despice ignorantiam proximi.
10. Abstine te a lite, et minues peccata:
11. homo enim iracundus incendit litem, et vir peccator turbabit amicos, et in medio pacem habentium immittet inimicitiam.
12. Secundum enim ligna silvæ sic ignis exardescit; et secundum virtutem hominis, sic iracundia illius erit, et secundum substantiam suam exaltabit iram suam.
13. Certamen festinatum incendit ignem, et lis festinans effundit sanguinem, et lingua testificans adducit mortem.
14. Si sufflaveris in scintillam, quasi ignis exardebit: et si exspueris super illam, extinguetur: utraque ex ore proficiscuntur.
15. Susurro et bilinguis maledictus; multos enim turbabit pacem habentes.
16. Lingua tertia multos commovit, et dispersit illos de gente in gentem;
17. civitates muratas divitum destruxit, et domos magnatorum effodit;
18. virtutes populorum concidit, et gentes fortes dissolvit.
19. Lingua tertia mulieres viratas ejecit, et privavit illas laboribus suis;
20. qui respicit illam, non habebit requiem, nec habebit amicum, in quo requiescat.
21. Flagelli plaga livorem facit; plaga autem linguæ comminuet ossa.
22. Multi ceciderunt in ore gladii, sed non sic, quasi qui interierunt per linguam suam.
23. Beatus, qui tectus est a lingua nequam, qui in iracundiam illius non transivit, et qui non attraxit jugum illius, et in vinculis ejus non est ligatus;
24. jugum enim illius, jugum ferreum est, et vinculum illius, vinculum æreum est.
25. Mors illius, mors nequissima; et utilis potius infernus, quam illa.
26. Perseverantia illius non permanebit, sed obtinebit vias injustorum, et in flamma sua non comburet justos.
27. Qui relinquunt Deum, incident in illam, et exardebit in illis, et non extinguetur, et immittetur in illos quasi leo, et quasi pardus lædet illos.
28. Sepi aures tuas spinis, linguam nequam noli audire, et ori tuo facito ostia et seras.
29. Aurum tuum et argentum tuum confla, et verbis tuis facito stateram, et frenos ori tuo rectos:
30. et attende, ne forte labaris in lingua, et cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi, et sit casus tuus insanabilis in mortem.

CAPUT XXIX.

1. Qui facit misericordiam, fœneratur proximo suo, et qui prævalet manu, mandata servat.
2. Fœnerare proximo tuo in tempore necessitatis illius, et iterum redde proximo in tempore suo.
3. Confirma verbum, et fideliter age cum illo: et in omni tempore invenies, quod tibi necessarium est.
4. Multi quasi inventionem æstimaverunt fœnus, et præstiterunt molestiam his, qui se adjuverunt.
5. Donec accipiant, osculantur manus dantis, et in promissionibus humiliant vocem suam;
6. et in tempore redditionis postulabit tempus, et loquetur verba tædii et murmurationum, et tempus causabitur;
7. si autem potuerit reddere, adversabitur: solidi vix reddet dimidium, et computabit illud quasi inventionem;
8. sin autem fraudabit illum pecunia sua, et possidebit illum inimicum gratis,

9. et convitia et maledicta reddet illi, et pro honore et beneficio reddet illi contumeliam.
10. Multi non causa nequitiæ non fœnerati sunt, sed fraudari gratis timuerunt.
11. Verumtamen super humilem animo fortior esto, et pro eleemosyna non trahas illum.
12. Propter mandatum assume pauperem, et propter inopiam ejus ne dimittas eum vacuum.
13. Perde pecuniam propter fratrem et amicum tuum, et non abscondas illam sub lapide in perditionem.
14. Pone thesaurum tuum in præceptis Altissimi, et proderit tibi magis quam aurum.
15. Conclude eleemosynam in corde pauperis, et hæc pro te exorabit ab omni malo: (*Tob.*4,11. *Supr.*17,18.)
16. super scutum potentis,
17. et super lanceam adversus inimicum tuum pugnabit.
18. Vir bonus fidem facit pro proximo suo;
19. et qui perdiderit confusionem, derelinquet sibi.
20. Gratiam fidejussoris ne obliviscaris: dedit enim pro te animam suam.
21. Repromissorem fugit peccator et immundus.
22. Bona repromissōris sibi adscribit peccator, et ingratus sensu derelinquet liberantem se.
23. Vir repromittit de proximo suo; et cum perdiderit reverentiam, derelinquetur ab eo.
24. Repromissio nequissima multos perdidit dirigentes, et commovit illos quasi fluctus maris.
25. Viros potentes gyrans migrare fecit, et vagati sunt in gentibus alienis.
26. Peccator transgrediens mandatum Domini, incidet in promissionem nequam; et qui conatur multa agere, incidet in judicium.
27. Recupera proximum secundum virtutem tuam, et attende tibi, ne incidas.
28. Initium vitæ hominis aqua et panis, et vestimentum et domus protegens turpitudinem. (*Infr.*39,31.)
29. Melior est victus pauperis sub tegmine asserum, quam epulæ splendidæ in peregre sine domicilio.
30. Minimum pro magno placeat tibi, et improperium peregrinationis non audies.
31. Vita nequam hospitandi de domo in domum; et ubi hospitabitur, non fiducialiter aget, nec aperiet os.
32. Hospitabitur, et pascet, et potabit ingratos, et ad hæc amara audiet.
33. Transi hospes, et orna mensam: et quæ in manu habes, ciba ceteros.
34. Exi a facie honoris amicorum meorum: necessitudine domus meæ hospitio mihi factus est frater.
35. Gravia hæc homini habenti sensum: Correptio domus, et improperium fœneratoris.

CAPUT XXX.

1. Qui diligit filium suum, assiduat illi flagella, ut lætetur in novissimo suo, et non palpet proximorum ostia. (*Prov.* 23, 13.)
2. Qui docet filium suum, laudabitur in illo, et in medio domesticorum in illo gloriabitur.
3. Qui docet filium suum, in zelum mittit inimicum, et in medio amicorum gloriabitur in illo. (*Deut.*6,7.)
4. Mortuus est pater ejus, et quasi non est mortuus; similem enim reliquit sibi post se.
5. In vita sua vidit, et lætatus est in illo, in obitu suo non est contristatus, nec confusus est coram inimicis.
6. Reliquit enim defensorem domus contra inimicos, et amicis reddentem gratiam.
7. Pro animabus filiorum colligabit vulnera sua, et super omnem vocem turbabuntur viscera ejus.
8. Equus indomitus evadit durus, et filius remissus evadet præceps.
9. Lacta filium, et paventem te faciet: lude cum eo, et contristabit te.
10. Non corrideas illi: ne doleas, et in novissimo obstupescent dentes tui.

11. Non des illi potestatem in juventute, et ne despicias cogitatus illius.
12. Curva cervicem ejus in juventute, et tunde latera ejus, dum infans est, ne forte induret, et non credat tibi: et erit tibi dolor animæ. *
13. Doce filium tuum, et operare in illo, ne in turpitudinem illius offendas. * (*Supr.* 7, 25.)
14. Melior est pauper sanus et fortis viribus, quam dives imbecillis et flagellatus malitia.
15. Salus animæ in sanctitate justitiæ melior est omni auro et argento, et corpus validum quam census immensus.
16. Non est census super censum salutis corporis, et non est oblectamentum super cordis gaudium.
17. Melior est mors, quam vita amara; et requies æterna, quam languor perseverans.
18. Bona abscondita in ore clauso, quasi appositiones epularum circumpositæ sepulcro.
19. Quid proderit libatio idolo? nec enim manducabit, nec odorabit; (*Dan.* 14, 6.)
20. sic qui effugatur a Domino, portans mercedes iniquitatis,
21. videns oculis, et ingemiscens, sicut spado complectens virginem et suspirans.
22. Tristitiam non des animæ tuæ, et non affligas temetipsum in consilio tuo. (*Prov.* 17, 22.)
23. Jucunditas cordis hæc est vita hominis, et thesaurus sine defectione sanctitatis; et exultatio viri est longævitas.
24. Miserere animæ tuæ placens Deo, et contine: congrega cor tuum in sanctitate ejus, et tristitiam longe repelle a te.
25. Multos enim occidit tristitia, et non est utilitas in illa. *
26. Zelus et iracundia minuunt dies, et ante tempus senectam adducet cogitatus. * (II. *Cor.* 7, 10.)
27. Splendidum cor, et bonum in epulis est; epulæ enim illius diligenter fiunt.

CAPUT XXXI.

1. Vigilia honestatis tabefaciet carnes, et cogitatus illius auferet somnum.
2. Cogitatus præscientiæ avertit sensum, et infirmitas gravis sobriam facit animam.
3. Laboravit dives in congregatione substantiæ, et in requie sua replebitur bonis suis.
4. Laboravit pauper in diminutione victus, et in fine inops fit.
5. Qui aurum diligit, non justificabitur; et qui insequitur consumtionem, replebitur ex ea.
6. Multi dati sunt in auri casus, et facta est in specie ipsius perditio illorum. (*Supr.* 8, 3.)
7. Lignum offensionis est aurum sacrificantium: væ illis, qui sectantur illud, et omnis imprudens deperiet in illo.
8. Beatus dives, qui inventus est sine macula, et qui post aurum non abiit, nec speravit in pecunia et thesauris.
9. Quis est hic, et laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita sua.
10. Qui probatus est in illo, et perfectus est, erit illi gloria æterna; qui potuit transgredi, et non est transgressus; facere mala, et non fecit;
11. ideo stabilita sunt bona illius in Domino, et eleemosynas illius enarrabit omnis ecclesia sanctorum.
12. Supra mensam magnam sedisti? non aperias super illam faucem tuam prior.
13. Non dicas sic: Multa sunt, quæ super illam sunt:
14. memento, quoniam malus est oculus nequam.
15. Nequius oculo quid creatum est? ideo ab omni facie sua lacrymabitur: cum viderit,
16. ne extendas manum tuam prior, et invidia contaminatus erubescas:
17. ne comprimaris in convivio.
18. Intellige, quæ sunt proximi tui ex te ipso:
19. utere quasi homo frugi his, quæ tibi apponuntur, ne, cum manducas multum, odio habearis.

20. Cessa prior causa disciplinæ, et noli nimius esse, ne forte offendas.
21. Et si in medio multorum sedisti, prior illis ne extendas manum tuam, nec prior poscas bibere.
22. Quam sufficiens est homini erudito vinum exiguum, et in dormiendo non laborabis ab illo, et non senties dolorem.
23. Vigilia, cholera et tortura viro infrunito;
24. somnus sanitatis in homine parco; dormiet usque mane, et anima illius cum ipso delectabitur.
25. Et si coactus fueris in edendo multum, surge e medio, evome: et refrigerabit te, et non adduces corpori tuo infirmitatem.
26. Audi me, fili, et ne spernas me: et in novissimo invenies verba mea.
27. In omnibus operibus tuis esto velox, et omnis infirmitas non occurret tibi.
28. Splendidum in panibus benedicent labia multorum, et testimonium veritatis illius fidele.
29. Nequissimo in pane murmurabit civitas, et testimonium nequitiæ illius verum est.
30. Diligentes in vino noli provocare: multos enim exterminavit vinum. (*Judith* 13, 4.)
31. Ignis probat ferrum durum; sic vinum corda superborum arguet in ebrietate potatum.
32. Aequa vita hominibus vinum in sobrietate: si bibas illud moderate, eris sobrius.
33. Quæ vita est ei, qui minuitur vino?
34. Quid defraudat vitam? Mors.
35. Vinum in jucunditatem creatum est, et non in ebrietatem, ab initio. *
36. Exultatio animæ et cordis vinum moderate potatum.
37. Sanitas est animæ et corpori sobrius potus. * (*Psal.* 103, 15.)
38. Vinum multum potatum irritationem, et iram et ruinas multas facit. (*Prov.* 31, 4.)
39. Amaritudo animæ vinum multum potatum.
40. Ebrietatis animositas, imprudentis offensio, minorans virtutem et faciens vulnera.
41. In convivio vini non arguas proximum, et non despicias eum in jucunditate illius:
42. verba improperii non dicas illi, et non premas illum in repetendo

CAPUT XXXII.

1. Rectorem te posuerunt? noli extolli: esto in illis quasi unus ex ipsis.
2. Curam illorum habe, et sic conside, et omni cura tua explicita recumbe,
3. ut læteris propter illos, et ornamentum gratiæ accipias coronam, et dignationem consequaris corrogationis.
4. Loquere major natu: decet enim te
5. primum verbum diligenti scientia, et non impedias musicam.
6. Ubi auditus non est, non effundas sermonem, et importune noli extolli in sapientia tua.
7. Gemmula carbunculi in ornamento auri, et comparatio musicorum in convivio vini.
8. Sicut in fabricatione auri signum est smaragdi, sic numerus musicorum in jucundo et moderato vino.
9. Audi tacens, et pro reverentia accedet tibi bona gratia.
10. Adolescens loquere in tua causa vix.
11. Si bis interrogatus fueris, habeat caput responsum tuum.
12. In multis esto quasi inscius, et audi tacens simul et quærens.
13. In medio magnatorum non præsumas, et ubi sunt senes, non multum loquaris.
14. Ante grandinem præibit coruscatio, et ante verecundiam præibit gratia, et pro reverentia accedet tibi bona gratia.
15. Et hora surgendi non te trices: præcurre autem prior in domum tuam, et illic avocare, et illic lude,
16. et age conceptiones tuas, et non in delictis et verbo superbo.
17. Et super his omnibus benedicito Dominum, qui fecit te, et inebriantem te ab omnibus bonis suis.
18. Qui timet Dominum, excipiet

doctrinam ejus, et qui vigilaverint ad illum, invenient benedictionem.
19. Qui quærit legem, replebitur ab ea; et qui insidiose agit, scandalizabitur in ea.
20. Qui timent Dominum, invenient judicium justum, et justitias quasi lumen accendent.
21. Peccator homo vitabit correptionem, et secundum voluntatem suam inveniet comparationem.
22. Vir consilii non disperdet intelligentiam, alienus et superbus non pertimescet timorem;
23. etiam postquam fecit cum eo sine consilio, et suis insectationibus arguetur.
24. Fili, sine consilio nihil facias, et post factum non pœnitebis.
25. In via ruinæ non eas, et non offendes in lapides: nec credas te viæ laboriosæ, ne ponas animæ tuæ scandalum:
26. et a filiis tuis cave, et a domesticis tuis attende.
27. In omni opere tuo crede ex fide animæ tuæ: hoc est enim conservatio mandatorum.
28. Qui credit Deo, attendit mandatis; et qui confidit in illo, non minorabitur.

CAPUT XXXIII.

1. Timenti Dominum non ocurrent mala, sed in tentatione Deus illum conservabit, et liberabit a malis.
2. Sapiens non odit mandata et justitias, et non illidetur quasi in procella navis.
3. Homo sensatus credit legi Dei, et lex illi fidelis.
4. Qui interrogationem manifestat, parabit verbum, et sic deprecatus exaudietur, et conservabit disciplinam, et tunc respondebit.
5. Præcordia fatui quasi rota carri, et quasi axis versatilis cogitatus illius. (*Supr.* 21, 17.)
6. Equus emissarius, sic et amicus subsannator, sub omni suprasedente hinnit.
7. Quare dies diem superat, et iterum lux lucem, et annus annum a sole?
8. A Domini scientia separati sunt, facto sole, et præceptum custodiente.
9. Et immutavit tempora, et dies festos ipsorum, et in illis dies festos celebraverunt ad horam.
10. Ex ipsis exaltavit et magnificavit Deus, et ex ipsis posuit in numerum dierum. Et omnes homines de solo et ex terra, unde creatus est Adam. (*Sap.* 7, 3.)
11. In multitudine disciplinæ Dominus separavit eos, et immutavit vias eorum.
12. Ex ipsis benedixit, et exaltavit, et ex ipsis sanctificavit, et ad se applicavit; et ex ipsis maledixit, et humiliavit, et convertit illos a separatione ipsorum.
13. Quasi lutum figuli in manu ipsius, plasmare illud et disponere. (*Rom.* 9, 21.)
14. Omnes viæ ejus secundum dispositionem ejus; sic homo in manu illius, qui se fecit, et reddet illi secundum judicium suum.
15. Contra malum bonum est, et contra mortem vita; sic et contra virum justum peccator. Et sic intuere in omnia opera Altissimi. Duo et duo, et unum contra unum.
16. Et ego novissimus evigilavi, et quasi qui colligit acinos post vindemiatores.
17. In benedictione Dei et ipse speravi, et quasi qui vindemiat, replevi torcular.
18. Respicite, quoniam non mihi soli laboravi, sed omnibus exquirentibus disciplinam. (*Supr.* 24, 47.)
19. Audite me, magnates, et omnes populi, et rectores ecclesiæ, auribus percipite.
20. Filio et mulieri, fratri et amico non des potestatem super te in vita tua: et non dederis alii possessionem tuam, ne forte pœniteat te, et depreceris pro illis.
21. Dum adhuc superes et aspiras, non immutabit te omnis caro.
22. Melius est enim, ut filii tui te rogent, quam te respicere in manus filiorum tuorum.
23. In omnibus operibus tuis præcellens esto.

24. Ne dederis maculam in gloria tua. In die consummationis dierum vitæ tuæ, et in tempore exitus tui distribue hereditatem tuam.
25. Cibaria, et virga et onus asino; panis et disciplina et opus servo.
26. Operatur in disciplina, et quærit requiescere: laxa manus illi, et quærit libertatem.
27. Jugum et lorum curvant collum durum, et servum inclinant operationes assiduæ.
28. Servo malevolo tortura et compedes, mitte illum in operationem ne vacet:
29. multam enim malitiam docuit otiositas.
30. In opera constitue eum: sic enim condecet illum. Quod si non obaudierit, curva illum compedibus, et non amplifices super omnem carnem: verum sine judicio nihil facias grave.
31. Si est tibi servus fidelis, sit tibi quasi anima tua: quasi fratrem sic eum tracta, quoniam in sanguine animæ comparasti illum. *
32. Si læseris eum injuste, in fugam convertetur: * (*Supr.* 7, 23.)
33. et si extollens discesserit, quem quæras, et in qua via quæras illum, nescis.

CAPUT XXXIV.

1. Vana spes et mendacium viro insensato; et somnia extollunt imprudentes.
2. Quasi qui apprehendit umbram, et persequitur ventum: sic et qui attendit ad visa mendacia.
3. Hoc secundum hoc visio somniorum: ante faciem hominis similitudo hominis.
4. Ab immundo quid mundabitur? et a mendace quid verum dicetur?
5. Divinatio erroris, et auguria mendacia, et somnia malefacientium, sanitas est.
6. Et sicut parturientis, cor tuum phantasias patitur; nisi ab Altissimo fuerit emissa visitatio, ne dederis in illis cor tuum;
7. multos enim errare fecerunt somnia, et exciderunt sperantes in illis.
8. Sine mendacio consummabitur verbum legis, et sapientia in ore fidelis complanabitur.
9. Qui non est tentatus, quid scit? Vir in multis expertus, cogitabit multa; et qui multa didicit, enarrabit intellectum.
10. Qui non est expertus, pauca recognoscit; qui autem in multis factus est, multiplicat malitiam.
11. Qui tentatus non est, qualia scit? qui implanatus est, abundabit nequitia.
12. Multa vidi errando, et plurimas verborum consuetudines.
13. Aliquoties usque ad mortem periclitatus sum horum causa, et liberatus sum gratia Dei.
14. Spiritus timentium Deum quæritur, et in respectu illius benedicetur.
15. Spes enim illorum in salvantem illos, et oculi Dei in diligentes se.
16. Qui timet Dominum, nihil trepidabit, et non pavebit, quoniam ipse est spes ejus.
17. Timentis Dominum beata est anima ejus.
18. Ad quem respicit, et quis est fortitudo ejus?
19. Oculi Domini super timentes eum, protector potentiæ, firmamentum virtutis, tegimen ardoris, et umbraculum meridiani, (*Psal.* 33, 16.)
20. deprecatio offensionis, et adjutorium casus, exaltans animam, et illuminans oculos, dans sanitatem, et vitam et benedictionem.
21. Immolantis ex iniquo oblatio est maculata, et non sunt beneplacitæ subsannationes injustorum. (*Prov.* 21, 27.)
22. Dominus solus sustinentibus se in via veritatis et justitiæ.
23. Dona iniquorum non probat Altissimus, nec respicit in oblationes iniquorum; nec in multitudine sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis. (*Prov.* 15, 8.)
24. Qui offert sacrificium ex substantia pauperum, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui.
25. Panis egentium vita pauperum

est; qui defraudat illum, homo sanguinis est.
26. Qui aufert in sudore panem, quasi qui occidit proximum suum.
27. Qui effundit sanguinem, et qui fraudem facit mercenario, fratres sunt. (*Deut.* 24, 14. *Supr.* 7, 22.)
28. Unus ædificans, et unus destruens; quid prodest illis nisi labor?
29. Unus orans, et unus maledicens; cujus vocem exaudiet Deus?
30. Qui baptizatur a mortuo, et iterum tangit eum; quid proficit lavatio illius? * (II. *Petr.* 2, 21.)
31. sic homo, qui jejunat in peccatis suis, et iterum eadem faciens; quid proficit humiliando se? orationem illius quis exaudiet? *

CAPUT XXXV.

1. Qui conservat legem, multiplicat oblationem.
2. Sacrificium salutare est, attendere mandatis, et discedere ab omni iniquitate. (I. *Reg.* 15, 22.)
3. Et propitiationem litare sacrificii super injustitias, et deprecatio pro peccatis, recedere ab injustitia.
4. Retribuet gratiam, qui offert similaginem; et qui facit misericordiam, offert sacrificium.
5. Beneplacitum est Domino recedere ab iniquitate; et deprecatio pro peccatis recedere ab injustitia.
6. Non apparebis ante conspectum Domini vacuus. (*Deut.* 16, 16.)
7. Hæc enim omnia propter mandatum Dei fiunt.
8. Oblatio justi impinguat altare, et odor suavitatis est in conspectu Altissimi.
9. Sacrificium justi acceptum est, et memoriam ejus non obliviscetur Dominus.
10. Bono animo gloriam redde Deo: et non minuas primitias manuum tuarum.
11. In omni dato hilarem fac vultum tuum, et in exultatione sanctifica decimas tuas. (II. *Cor.* 9, 7.)
12. Da Altissimo secundum datum ejus, et in bono oculo ad inventionem facito manuum tuarum: (*Tob.* 4, 9.)
13. quoniam Dominus retribuens est, et septies tantum reddet tibi.
14. Noli offerre munera prava, non enim suscipiet illa. (*Deut.* 15, 21.)
15. Et noli inspicere sacrificium injustum, quoniam Dominus judex est, et non est apud illum gloria personæ. (*Sap.* 6, 8. *Gal.* 2, 6. *Col.* 3, 25.)
16. Non accipiet Dominus personam in pauperem, et deprecationem læsi exaudiet.
17. Non despiciet preces pupilli, nec viduam, si effundat loquelam gemitus.
18. Nonne lacrymæ viduæ ad maxillam descendunt, et exclamatio ejus super deducentem eas?
19. A maxilla enim ascendunt usque ad cœlum, et Dominus exauditor non delectabitur in illis.
20. Qui adorat Deum in oblectatione, suscipietur, et deprecatio illius usque ad nubes propinquabit.
21. Oratio humiliantis se nubes penetrabit; et donec propinquet, non consolabitur, et non discedet, donec Altissimus aspiciat.
22. Et Dominus non elongabit, sed judicabit justos, et faciet judicium; et fortissimus non habebit in illis patientiam, ut contribulet dorsum ipsorum:
23. et gentibus reddet vindictam, donec tollat plenitudinem superborum; et sceptra iniquorum contribulet,
24. donec reddat hominibus secundum actus suos, et secundum opera Adæ, et secundum præsumtionem illius,
25. donec judicet judicium plebis suæ, et oblectabit justos misericordia sua.
26. Speciosa misericordia Dei, in tempore tribulationis, quasi nubes pluviæ in tempore siccitatis.

CAPUT XXXVI.

1. Miserere nostri, Deus omnium, et respice nos, et ostende nobis lucem miserationum tuarum:
2. et immitte timorem tuum super gentes, quæ non exquisierunt te, ut cognoscant, quia non est Deus nisi tu, et enarrent magnalia tua.

3. Alleva manum tuam super gentes alienas, ut videant potentiam tuam.
4. Sicut enim in conspectu eorum sanctificatus es in nobis, sic in conspectu nostro magnificaberis in eis,
5. ut cognoscant te, sicut et nos cognovimus, quoniam non est Deus præter te, Domine.
6. Innova signa, et immuta mirabilia.
7. Glorifica manum et brachium dexterum.
8. Excita furorem, et effunde iram.
9. Tolle adversarium, et afflige inimicum.
10. Festina tempus, et memento finis, ut enarrent mirabilia tua.
11. In ira flammæ devoretur, qui salvatur: et qui pessimant plebem tuam, inveniant perditionem.
12. Contere caput principum inimicorum, dicentium: Non est alius præter nos.
13. Congrega omnes tribus Jacob, ut cognoscant, quia non est Deus nisi tu, et enarrent magnalia tua: et hereditabis eos, sicut ab initio.
14. Miserere plebi tuæ, super quam invocatum est nomen tuum, et Israel, quem coæquasti primogenito tuo. (*Exod.* 4, 22.)
15. Miserere civitati sanctificationis tuæ, Jerusalem, civitati requiei tuæ.
16. Reple Sion inenarrabilibus verbis tuis, et gloria tua populum tuum.
17. Da testimonium his, qui ab initio creaturæ tuæ sunt, et suscita prædicationes, quas locuti sunt in nomine tuo prophetæ priores.
18. Da mercedem sustinentibus te, ut prophetæ tui fideles inveniantur, et exaudi orationes servorum tuorum
19. secundum benedictionem Aaron de populo tuo, et dirige nos in viam justitiæ: et sciant omnes, qui habitant terram, quia tu es Deus conspector sæculorum. (*Num.* 6, 24.)
20. Omnem escam manducabit venter, et est cibus cibo melior.
21. Fauces contingunt cibum feræ, et cor sensatum verba mendacia.
22. Cor pravum dabit tristitiam, et homo peritus resistet illi.
23. Omnem masculum excipiet mulier; et est filia melior filia.
24. Species mulieris exhilarat faciem viri sui, et super omnem concupiscentiam hominis superducit desiderium.
25. Si est lingua curationis, est et mitigationis et misericordiæ; non est vir illius secundum filios hominum.
26. Qui possidet mulierem bonam, inchoat possessionem; adjutorium secundum illum est, et columna ut requies.
27. Ubi non est sepes, diripietur possessio; et ubi non est mulier, ingemiscit egens.
28. Quis credit ei, qui non habet nidum, et deflectens ubicumque obscuraverit, quasi succinctus latro exsiliens de civitate in civitatem?

CAPUT XXXVII.

1. Omnis amicus dicet: Et ego amicitiam copulavi; sed est amicus solo nomine amicus. Nonne tristitia inest usque ad mortem?
2. Sodalis autem et amicus ad inimicitiam convertentur.
3. O præsumtio nequissima, unde creata es cooperire aridam malitia et dolositate illius?
4. Sodalis amico conjucundatur in oblectationibus, et in tempore tribulationis adversarius erit.
5. Sodalis amico condolet causa ventris, et contra hostem accipiet scutum.
6. Non obliviscaris amici tui in animo tuo, et non immemor sis illius in opibus tuis.
7. Noli consiliari cum eo, qui tibi insidiatur, et a zelantibus te absconde consilium.
8. Omnis consiliarius prodit consilium, sed est consiliarius in semetipso.
9. A consiliario serva animam tuam: prius scito, quæ sit illius necessitas, et ipse enim animo suo cogitabit,
10. ne forte mittat sudem in terram, et dicat tibi:
11. Bona est via tua: et stet e contrario videre, quid tibi eveniat.
12. Cum viro irreligioso tracta de

sanctitate, et cum injusto de justitia, et cum muliere de ea, quæ æmulatur: cum timido de bello, cum negotiatore de trajectione, cum emtore de venditione, cum viro livido de gratiis agendis:
13. cum impio de pietate, cum inhonesto de honestate, cum operario agrario de omni opere:
14. cum operario annuali de consummatione anni, cum servo pigro de multa operatione: non attendas his in omni consilio.
15. Sed cum viro sancto assiduus esto, quæcumque cognoveris observantem timorem Dei,
16. cujus anima est secundum animam tuam, et qui, cum titubaveris in tenebris, condolebit tibi.
17. Cor boni consilii statue tecum, non est enim tibi aliud pluris illo.
18. Anima viri sancti enuntiat aliquando vera, quam septem circumspectores sedentes in excelso ad speculandum.
19. Et in his omnibus deprecare Altissimum, ut dirigat in veritate viam tuam.
20. Ante omnia opera verbum verax præcedat te, et ante omnem actum consilium stabile.
21. Verbum nequam immutabit cor, ex quo partes quatuor oriuntur, bonum et malum, vita et mors; et dominatrix illorum est assidua lingua. Est vir astutus multorum eruditor, et animæ suæ inutilis est.
22. Vir peritus multos erudivit, et animæ suæ suavis est.
23. Qui sophistice loquitur, odibilis est; in omni re defraudabitur;
24. non est illi data a Domino gratia, omni enim sapientia defraudatus est.
25. Est sapiens animæ suæ sapiens, et fructus sensus illius laudabilis.
26. Vir sapiens plebem suam erudit, et fructus sensus illius fideles sunt.
27. Vir sapiens implebitur benedictionibus, et videntes illum laudabunt.
28. Vita viri in numero dierum; dies autem Israel innumerabiles sunt.
29. Sapiens in populo hereditabit honorem, et nomen illius erit vivens in æternum.
30. Fili, in vita tua tenta animam tuam, et si fuerit nequam, non des illi potestatem:
31. non enim omnia omnibus expediunt, et non omni animæ omne genus placet.
32. Noli avidus esse in omni epulatione, et non te effundas super omnem escam:
33. in multis enim escis erit infirmitas, et aviditas appropinquabit usque ad choleram.
34. Propter crapulam multi obierunt; qui autem abstinens est, adjiciet vitam.

CAPUT XXXVIII.

1. Honora medicum propter necessitatem, etenim illum creavit Altissimus.
2. A Deo est enim omnis medela, et a rege accipiet donationem.
3. Disciplina medici exaltabit caput illius, et in conspectu magnatorum collaudabitur.
4. Altissimus creavit de terra medicamenta, et vir prudens non abhorebit illa.
5. Nonne a ligno indulcata est aqua amara? (*Exod.* 15, 25.)
6. Ad agnitionem hominum virtus illorum, et dedit hominibus scientiam Altissimus, honorari in mirabilibus suis.
7. In his curans mitigabit dolorem, et unguentarius faciet pigmenta suavitatis, et unctiones conficiet sanitatis: et non consummabuntur opera ejus.
8. Pax enim Dei super faciem terræ.
9. Fili, in tua infirmitate ne despicias te ipsum, sed ora Dominum, et ipse curabit te. (*Isai.* 38, 3.)
10. Averte a delicto, et dirige manus, et ab omni delicto munda cor tuum.
11. Da suavitatem et memoriam similaginis, et impingua oblationem, et da locum medico:
12. etenim illum Dominus creavit:

et non discedat a te, quia opera ejus sunt necessaria.
13. Est enim tempus, quando in manus illorum incurras:
14. ipsi vero Dominum deprecabuntur, ut dirigat requiem eorum, et sanitatem, propter conversationem illorum.
15. Qui delinquit in conspectu ejus, qui fecit eum, incidet in manus medici.
16. Fili, in mortuum produc lacrymas, et quasi dira passus incipe plorare, et secundum judicium contege corpus illius, et non despicias sepulturam illius.
17. Propter delaturam autem amare fer luctum illius uno die, et consolare propter tristitiam,
18. et fac luctum secundum meritum ejus uno die, vel duobus propter detractionem.
19. A tristitia enim festinat mors, et cooperit virtutem; et tristitia cordis flectit cervicem. (*Prov.* 15, 13.)
20. In abductione permanet tristitia; et substantia inopis secundum cor ejus.
21. Ne dederis in tristitia cor tuum: sed repelle eam a te, et memento novissimorum:
22. noli oblivisci, neque enim est conversio et huic nihil proderis, et te ipsum pessimabis.
23. Memor esto judicii mei: sic enim erit et tuum: mihi heri, et tibi hodie.
24. In requie mortui requiescere fac memoriam ejus, et consolare illum in exitu spiritus sui. *
25. Sapientia scribæ in tempore vacuitatis; et qui minoratur actu, sapientiam percipiet, qua sapientia replebitur, * (II. *Reg.* 12, 21.)
26. qui tenet aratrum, et qui gloriatur in jaculo, stimulo boves agitat, et conversatur in operibus eorum, et ennaratio ejus in filiis taurorum.
27. Cor suum dabit ad versandos sulcos, et vigilia ejus in sagina vaccarum.
28. Sic omnis faber et architectus, qui noctem tamquam diem transigit, qui sculpit signacula sculptilia, et assiduitas ejus variat picturam, cor suum dabit in similitudinem picturæ, et vigilia sua perficiet opus.
29. Sic faber ferrarius, sedens juxta incudem, et considerans opus ferri; vapor ignis uret carnes ejus, et in calore fornacis concertatur.
30. Vox mallei innovat aurem ejus, et contra similitudinem vasis oculus ejus:
31. cor suum dabit in consummationem operum, et vigilia sua ornabit in perfectionem.
32. Sic figulus sedens ad opus suum, convertens pedibus suis rotam, qui in sollicitudine positus est semper propter opus suum, et in numero est omnis operatio ejus.
33. In brachio suo formabit lutum, et ante pedes suos curvabit virtutem suam.
34. Cor suum dabit, ut consummet linitionem, et vigilia sua mundabit fornacem.
35. Omnes hi in manibus suis speraverunt, et unusquisque in arte sua sapiens est;
36. sine his omnibus non ædificatur civitas.
37. et non inhabitabunt, nec inambulabunt, et in ecclesiam non transsilient.
38. Super sellam judicis non sedebunt, et testamentum judicii non intelligent, neque palam facient disciplinam et judicium, et in parabolis non invenientur;
39. sed creaturam ævi confirmabunt, et deprecatio illorum in operatione artis, accommodantes animam suam, et conquirentes in lege Altissimi.

CAPUT XXXIX.

1. Sapientiam omnium antiquorum exquiret sapiens, et in prophetis vacabit.
2. Narrationem virorum nominatorum conservabit, et in versutias parabolarum simul introibit.
3. Occulta proverbiorum exquiret, et in absconditis parabolarum conversabitur.
4. In medio magnatorum ministra-

bit, et in conspectu præsidis apparebit.

5. In terram alienigenarum gentium pertransiet; bona enim et mala in hominibus tentabit.

6. Cor suum tradet ad vigilandum diluculo ad Dominum, qui fecit illum, et in conspectu Altissimi deprebabitur.

7. Aperiet os suum in oratione, et pro delictis suis deprecabitur.

8. Si enim Dominus magnus voluerit, spiritu intelligentiæ replebit illum,

9. et ipse tamquam imbres mittet eloquia sapientiæ suæ, et in oratione confitebitur Domino;

10. et ipse diriget consilium ejus et disciplinam, et in absconditis suis consiliabitur.

11. Ipse palam faciet disciplinam doctrinæ suæ, et in lege testamenti Domini gloriabitur.

12. Collaudabunt multi sapientiam ejus, et usque in sæculum non delebitur.

13. Non recedet memoria ejus, et nomen ejus requiretur a generatione in generationem.

14. Sapientiam ejus enarrabunt gentes, et laudem ejus enuntiabit ecclesia.

15. Si permanserit, nomen derelinquet plus quam mille; et si requieverit, proderit illi.

16. Adhuc consiliabor, ut enarrem; ut furore enim repletus sum.

17. In voce dicit: Obaudite me divini fructus, et quasi rosa plantata super rivos aquarum fructificate.

18. Quasi Libanus odorem suavitatis habete.

19. Florete flores, quasi lilium, et date odorem, et frondete in gratiam, et collaudate canticum, et benedicite Dominum in operibus suis.

20. Date nomini ejus magnificentiam, et confitemini illi in voce labiorum vestrorum, et in canticis labiorum, et citharis, et sic dicetis in confessione:

21. Opera Domini universa bona valde. (*Gen.* 1, 31. *Marc.* 7, 37.)

22. In verbo ejus stetit aqua sicut congeries, et in sermone oris illius sicut exceptoria aquarum, (*Gen.* 8, 3.)

23. quoniam in præcepto ipsius placor fit, et non est minoratio in salute ipsius.

24. Opera omnis carnis coram illo, et non est quidquam absconditum ab oculis ejus.

25. A sæculo usque in sæculum respicit, et nihil est mirabile in conspectu ejus.

26. Non est dicere: Quid est hoc, aut quid est istud? omnia enim in tempore suo quærentur.

27. Benedictio illius quasi fluvius inundavit.

28. Quomodo cataclysmus aridam inebriavit, sic ira ipsius gentes, quæ non exquisierunt eum, hereditabit. (*Gen.* 7, 21.)

29. Quomodo convertit aquas in siccitatem, et siccata est terra, et viæ illius viis illorum directæ sunt: sic peccatoribus offensiones in ira ejus. (*Exod.* 14, 21.)

30. Bona bonis creata sunt ab initio, sic nequissimis bona et mala.

31. Initium necessariæ rei vitæ hominum: aqua, ignis et ferrum, sal lac et panis similagineus, et mel et botrus uvæ et oleum et vestimentum. (*Supr.* 29, 28.)

32. Hæc omnia sanctis in bona, sic et impiis et peccatoribus in mala convertentur.

33. Sunt spiritus, qui ad vindictam creati sunt, et in furore suo confirmaverunt tormenta sua;

34. in tempore consummationis effundent virtutem, et furorem ejus, qui fecit illos, placabunt.

35. Ignis, grando, fames et mors, omnia hæc ad vindictam creata sunt;

36. bestiarum dentes, et scorpii, et serpentes, et romphæa vindicans in exterminium impios.

37. In mandatis ejus epulabuntur, et super terram in necessitatem præparabuntur, et in temporibus suis non præterient verbum.

38. Propterea ab initio confirmatus sum, et consiliatus sum, et cogitavi, et scripta dimisi.

39. Omnia opera Domini bona, et omne opus hora sua subministrabit.

40. Non est dicere: Hoc illo nequius

est: omnia enim in tempore suo comprobabuntur.

41. Et nunc in omni corde et ore collaudate, et benedicite nomen Domini.

CAPUT XL.

1. Occupatio magna creata est omnibus hominibus, et jugum grave super filios Adam, a die exitus de ventre matris eorum, usque in diem sepulturæ, in matrem omnium.

2. Cogitationes eorum, et timores cordis, adinventio exspectationis, et dies finitionis;

3. a residente super sedem gloriosam usque ad humiliatum in terra et cinere;

4. ab eo, qui utitur hyacintho, et portat coronam, usque ad eum, qui operitur lino crudo: furor, zelus, tumultus, fluctuatio, et timor mortis, iracundia perseverans, et contentio,

5. et in tempore refectionis in cubili somnus noctis immutat scientiam ejus.

6. Modicum tamquam nihil in requie, et ab eo in somnis, quasi in die respectus.

7. Conturbatus est in visu cordis sui, tamquam qui evaserit in die belli. In tempore salutis suæ exsurrexit, et admirans ad nullum timorem,

8. cum omni carne, ab homine usque ad pecus, et super peccatores septuplum. * (*Supr.* 39, 35.)

9. Ad hæc mors, sanguis, contentio, et romphæa, oppressiones, fames, et contritio, et flagella; *

10. super iniquos creata sunt hæc omnia, et propter illos factus est cataclysmus. (*Gen.* 7, 10.)

11. Omnia, quæ de terra sunt, in terram convertentur, et omnes aquæ in mare revertentur. (*Infr.* 41, 13. *Eccles.* 1, 7.)

12. Omne munus, et iniquitas delebitur, et fides in sæculum stabit.

13. Substantiæ injustorum sicut fluvius siccabuntur, et sicut tonitruum magnum in pluvia personabunt.

14. In aperiendo manus suas lætabitur; sic prævaricatores in consummatione tabescent.

15. Nepotes impiorum non multiplicabunt ramos, et radices immundæ super cacumen petræ sonant.

16. Super omnem aquam viriditas, et ad oram fluminis ante omne fœnum evelletur.

17. Gratia sicut paradisus in benedictionibus, et misericordia in sæculum permanet.

18. Vita sibi sufficientis operarii condulcabitur, et in ea invenies thesaurum.

19. Filii, et ædificatio civitatis confirmabit nomen, et super hæc mulier immaculata computabitur.

20. Vinum et musica lætificant cor; et super utraque dilectio sapientiæ.

21. Tibiæ, et psalterium suavem faciunt melodiam, et super utraque lingua suavis.

22. Gratiam et speciem desiderabit oculus tuus, et super hæc virides sationes.

23. Amicus, et sodalis in tempore convenientes; et super utrosque mulier cum viro.

24. Fratres in adjutorium in tempore tribulationis, et super eos misericordia liberabit.

25. Aurum et argentum est constitutio pedum, et super utrumque consilium beneplacitum.

26. Facultates et virtutes exaltant cor, et super hæc timor Domini.

27. Non est in timore Domini minoratio, et non est in eo inquirere adjutorium.

28. Timor Domini sicut paradisus benedictionis, et super omnem gloriam operuerunt illum.

29. Fili, in tempore vitæ tuæ ne indigeas: melius est enim mori, quam indigere.

30. Vir respiciens in mensam alienam, non est vita ejus in cogitatione victus; alit enim animam suam cibis alienis.

31. Vir autem disciplinatus et eruditus custodiet se.

32. In ore imprudentis condulcabitur inopia, et in ventre ejus ignis ardebit.

CAPUT XLI.

1. O mors, quam amara est memoria tua homini pacem habenti in substantiis suis:
2. viro quieto, et cujus viæ directæ sunt in omnibus, et adhuc valenti accipere cibum!
3. O mors, bonum est judicium tuum homini indigenti, et qui minoratur viribus:
4. defecto ætate, et cui de omnibus cura est, et incredibili, qui perdit patientiam!
5. Noli metuere judicium mortis. Memento, quæ ante te fuerunt, et quæ superventura sunt tibi: hoc judicium a Domino omni carni:
6. et quid superveniet tibi in beneplacito Altissimi? sive decem, sive centum, sive mille anni.
7. Non est enim in inferno accusatio vitæ.
8. Filii abominationum fiunt filii peccatorum, et qui conversantur secus domos impiorum.
9. Filiorum peccatorum periet hereditas, et cum semine illorum assiduitas opprobrii.
10. De patre impio queruntur filii, quoniam propter illum sunt in opprobrio.
11. Væ vobis, viri impii, qui dereliquistis legem Domini Altissimi.
12. Et si nati fueritis, in maledictione nascemini: et si mortui fueritis, in maledictione erit pars vestra.
13. Omnia, quæ de terra sunt, in terram convertentur; sic impii a maledicto in perditionem. *
14. Luctus hominum in corpore ipsorum, nomen autem impiorum delebitur. * (*Supr.* 40, 11.)
15. Curam habe de bono nomine: hoc enim magis permanebit tibi, quam mille thesauri pretiosi et magni.
16. Bonæ vitæ numerus dierum: bonum autem nomen permanebit in ævum.
17. Disciplinam in pace conservate, filii: sapientia enim abscondita, et thesaurus invisus: quæ utilitas in utrisque? (*Supr.* 20, 32.)
18. Melior est homo, qui abscondit stultitiam suam, quam homo, qui abscondit sapientiam suam.
19. Verumtamen reveremini in his, quæ procedunt de ore meo.
20. Non est enim bonum, omnem reverentiam observare; et non omnia omnibus bene placent in fide.
21. Erubescite a patre et a matre de fornicatione, et a præsidente et a potente de mendacio,
22. a principe et a judice de delicto, a synagoga et plebe de iniquitate,
23. a socio et amico de injustitia, et de loco, in quo habitas:
24. de furto, de veritate Dei, et testamento, de discubitu in panibus, et ab obfuscatione dati et accepti:
25. a salutantibus de silentio, a respectu mulieris fornicariæ, et ab aversione vultus cognati.
26. Ne avertas faciem a proximo tuo, et ab auferendo partem et non restituendo.
27. Ne respicias mulierem alieni viri, et ne scruteris ancillam ejus, neque steteris ad lectum ejus. *
28. Ab amicis de sermonibus improperii, et cum dederis, ne improperes. * (*Mat.* 5, 28.)

CAPUT XLII.

1. Non duplices sermonem auditus de revelatione sermonis absconditi, et eris vere sine confusione, et invenies gratiam in conspectu omnium hominum: ne pro his omnibus confundaris, et ne accipias personam, ut delinquas. (*Deut.* 1, 17 *Jac.* 2, 1.)
2. De lege Altissimi, et testamento, et de judicio justificare impium,
3. de verbo sociorum et viatorum, et de datione hereditatis amicorum,
4. de æqualitate stateræ et ponderum, de acquisitione multorum et paucorum,
5. de corruptione emtionis, et negotiatorum, et de multa disciplina filiorum, et servo pessimo latus sanguinare.
6. Super mulierem nequam bonum est signum.
7. Ubi manus multæ sunt, claude, et quodcumque trades, numera, et

appende: datum vero, et acceptum omne describe.
8. De disciplina insensati et fatui, et de senioribus, qui judicantur ab adolescentibus: et eris eruditus in omnibus, et probabilis in conspectu omnium vivorum.
9. Filia patris abscondita est vigilia, et sollicitudo ejus aufert somnum, ne forte in adolescentia sua adulta efficiatur, et cum viro commorata odibilis fiat;
10. nequando polluatur in virginitate sua, et in paternis suis gravida inveniatur; ne forte cum viro commorata transgrediatur, aut certe sterilis efficiatur.
11. Super filiam luxuriosam confirma custodiam: ne quando faciat te in opprobrium venire inimicis, a detractione in civitate, et objectione plebis, et confundat te in multitudine populi.
12. Omni homini noli intendere in specie, et in medio mulierum noli commorari:
13. de vestimentis enim procedit tinea, et a muliere iniquitas viri.
14. Melior est enim iniquitas viri, quam mulier benefaciens, et mulier confundens in opprobrium.
15. Memor ero igitur operum Domini, et quæ vidi, annuntiabo. In sermonibus Domini opera ejus.
16. Sol illuminans per omnia respexit, et gloria Domini plenum est opus ejus.
17. Nonne Dominus fecit sanctos enarrare omnia mirabilia sua, quæ confirmavit Dominus omnipotens stabiliri in gloria sua?
18. Abyssum, et cor hominum investigavit, et in astutia eorum excogitavit.
19. Cognovit enim Dominus omnem scientiam, et inspexit in signum ævi: annuntians, quæ præterierunt, et quæ superventura sunt, revelans vestigia occultorum.
20. Non præterit illum omnis cogitatus, et non abscondit se ab eo ullus sermo.
21. Magnalia sapientiæ suæ decoravit, qui est ante sæculum et usque in sæculum, neque adjectum est,
22. neque minuitur, et non eget alicujus consilio.
23. Quam desiderabilia omnia opera ejus, et tamquam scintilla, quæ est considerare!
24. Omnia hæc vivunt, et manent in sæculum, et in omni necessitate omnia obaudiunt ei.
25. Omnia duplicia, unum contra unum, et non fecit quidquam deesse.
26. Uniuscujusque confirmavit bona. Et quis satiabitur videns gloriam ejus?

CAPUT XLIII.

1. Altitudinis firmamentum pulchritudo ejus est, species cœli in visione gloriæ.
2. Sol in aspectu, annuntians in exitu, vas admirabile, opus Excelsi.
3. In meridiano exurit terram, et in conspectu ardoris ejus quis poterit sustinere? Fornacem custodiens in operibus ardoris;
4. tripliciter sol exurens montes, radios igneos exsufflans, et refulgens radiis suis, obcæcat oculos.
5. Magnus Dominus, qui fecit illum, et in sermonibus ejus festinavit iter.
6. Et luna in omnibus in tempore suo, ostensio temporis et signum ævi.
7. A luna signum diei festi, luminare, quod minuitur in consummatione.
8. Mensis secundum nomen ejus est, crescens mirabiliter in consummatione.
9. Vas castrorum in excelsis, in firmamento cœli resplendens gloriose.
10. Species cœli gloria stellarum, mundum illuminans in excelsis Dominus.
11. In verbis sancti stabunt ad judicium, et non deficient in vigiliis suis.
12. Vide arcum, et benedic eum, qui fecit illum: valde speciosus est in splendore suo. (*Gen.* 9, 13.)
13. Gyravit cœlum in circuitu gloriæ suæ; manus Excelsi aperuerunt illum.
14. Imperio suo acceleravit nivem;

et accelerat coruscationes emittere judicii sui.
15. Propterea aperti sunt thesauri, et evolaverunt nebulæ sicut aves.
16. In magnitudine sua posuit nubes, et confracti sunt lapides grandinis.
17. In conspectu ejus commovebuntur montes, et in voluntate ejus aspirabit notus.
18. Vox tonitrui ejus verberabit terram, tempestas aquilonis, et congregatio spiritus;
19. et sicut avis deponens ad sedendum, aspergit nivem, et sicut locusta demergens descensus ejus.
20. Pulchritudinem candoris ejus admirabitur oculus, et super imbrem ejus expavescet cor.
21. Gelu sicut salem effundet super terram; et dum gelaverit, fiet tamquam cacumina tribuli.
22. Frigidus ventus aquilo flavit, et gelavit crystallus ab aqua, super omnem congregationem aquarum requiescet, et sicut lorica induet se aquis.
23. Et devorabit montes, et exuret desertum, et extinguet viride, sicut igne.
24. Medicina omnium in festinatione nebulæ; et ros obvians ab ardore venienti humilem efficiet eum.
25. In sermone ejus siluit ventus, et cogitatione sua placavit abyssum, et plantavit in illa Dominus insulas.
26. Qui navigant mare, enarrent pericula ejus; et audientes auribus nostris admirabimur.
27. Illic præclara opera, et mirabilia, varia bestiarum genera, et omnium pecorum, et creatura belluarum.
28. Propter ipsum confirmatus est itineris finis, et in sermone ejus composita sunt omnia.
29. Multa dicemus, et deficiemus in verbis; consummatio autem sermonum, ipse est in omnibus.
30. Gloriantes ad quid valebimus? ipse enim omnipotens super omnia opera sua.
31. Terribilis Dominus, et magnus vehementer; et mirabilis potentia ipsius.
32. Glorificantes Dominum, quantumcumque potueritis: supervalebit enim adhuc, et admirabilis magnificentia ejus.
33. Benedicentes Dominum, exaltate illum, quantum potestis: major enim est omni laude.
34. Exaltantes eum replemini virtute: ne laboretis, non enim comprehendetis.
35. Quis videbit eum, et enarrabit? et quis magnificabit eum sicut est ab initio? (*Psal.* 105, 2.)
36. Multa abscondita sunt majora his: pauca enim vidimus operum ejus.
37. Omnia autem Dominus fecit, et pie agentibus dedit sapientiam.

CAPUT XLIV.

1. Laudemus viros gloriosos, et parentes nostros in generatione sua.
2. Multam gloriam fecit Dominus magnificentia sua a sæculo.
3. Dominantes in potestatibus suis, homines magni virtute, et prudentia sua præditi, nuntiantes in prophetis dignitatem prophetarum,
4. et imperantes in præsenti populo, et virtute prudentiæ populis sanctissima verba;
5. in peritia sua requirentes modos musicos, et narrantes carmina scripturarum;
6. homines divites in virtute, pulchritudinis studium habentes; pacificantes in domibus suis.
7. Omnes isti in generationibus gentis suæ gloriam adepti sunt, et in diebus suis habentur in laudibus.
8. Qui de illis nati sunt, reliquerunt nomen narrandi laudes eorum:
9. et sunt quorum non est memoria; perierunt quasi qui non fuerint; et nati sunt, quasi non nati, et filii ipsorum cum ipsis.
10. Sed illi viri misericordiæ sunt, quorum pietates non defuerunt:
11. cum semine eorum permanent bona,
12. hereditas sancta nepotes eorum, et in testamentis stetit semen eorum;
13. et filii eorum propter illos usque in æternum manent; semen

eorum et gloria eorum non derelinquetur.

14. Corpora ipsorum in pace sepulta sunt; et nomen eorum vivit in generationem et generationem.

15. Sapientiam ipsorum narrent populi; et laudem eorum nuntiet ecclesia.

16. Henoch placuit Deo, et translatus est in paradisum, ut det gentibus pœnitentiam. (*Gen.* 5, 24.)

17. Noe inventus est perfectus, justus; et in tempore iracundiæ factus est reconciliatio. (*Gen.* 6, 9.)

18. Ideo dimissum est reliquum terræ, cum factum est diluvium.

19. Testamenta sæculi posita sunt apud illum, ne deleri possit diluvio omnis caro.

20. Abraham magnus pater multitudinis gentium, et non est inventus similis illi in gloria, qui conservavit legem Excelsi, et fuit in testamento cum illo. (*Gen.* 17, 4.)

21. In carne ejus stare fecit testamentum, et in tentatione inventus est fidelis. (*Gen.* 22, 1.)

22. Ideo jurejurando dedit illi gloriam in gente sua, crescere illum quasi terræ cumulum,

23. et ut stellas exaltare semen ejus, et hereditare illos a mari usque ad mare, et a flumine usque ad terminos terræ.

24. Et in Isaac eodem modo fecit propter Abraham patrem ejus.

25. Benedictionem omnium gentium dedit illi Dominus, et testamentum confirmavit super caput Jacob.

26. Agnovit eum in benedictionibus suis, et dedit illi hereditatem, et divisit illi partem in tribubus duodecim.

27. Et conservavit illi homines misericordiæ, invenientes gratiam in oculis omnis carnis.

CAPUT XLV.

1. Dilectus Deo et hominibus Moyses, cujus memoria in benedictione est. (*Exod.* 11, 3.)

2. Similem illum fecit in gloria sanctorum, et magnificavit eum in timore inimicorum, et in verbis suis monstra placavit. *(*Exod.* 6, 7.)

3. Glorificavit illum in conspectu regum, et jussit illi coram populo suo, et ostendit illi gloriam suam.*

4. In fide et lenitate ipsius sanctum fecit illum, et elegit eum ex omni carne. (*Num.* 12, 3. *Hebr.* 3, 2.)

5. Audivit enim eum, et vocem ipsius, et induxit illum in nubem.

6. Et dedit illi coram præcepta, et legem vitæ et disciplinæ, docere Jacob testamentum suum, et judicia sua Israel.

7. Excelsum fecit Aaron fratrem ejus, et similem sibi de tribu Levi;

8. statuit ei testamentum æternum, et dedit illi sacerdotium gentis; et beatificavit illum in gloria,

9. et circumcinxit eum zona gloriæ, et induit eum stolam gloriæ, et coronavit eum in vasis virtutis.

10. Circumpedes et femoralia et humerale posuit ei, et cinxit illum tintinnabulis aureis plurimis in gyro,

11. dare sonitum in incessu suo, auditum facere sonitum in templo in memoriam filiis gentis suæ.*

12. Stolam sanctam, auro et hyacintho et purpura opus textile viri sapientis, judicio et veritate præditi; *(*Exod.* 28, 35.)

13. torto cocco opus artificis, gemmis pretiosis figuratis in ligatura auri et opere lapidarii sculptis, in memoriam secundum numerum tribuum Israel.

14. Corona aurea super mitram eius expressa signo sanctitatis et gloria honoris; opus virtutis, et desideria oculorum ornata.

15. Sic pulchra ante ipsum non fuerunt talia usque ad originem.

16. Non est indutus illa alienigena aliquis, sed tantum filii ipsius soli, et nepotes ejus per omne tempus.

17. Sacrificia ipsius consumta sunt igne quotidie. *(*Lev.* 8, 12.)

18. Complevit Moyses manus ejus, et unxit illum oleo sancto. *

19. Factum est illi in testamentum æternum, et semini ejus sicut dies cœli, fungi sacerdotio, et habere laudem, et glorificare populum suum in nomine ejus.

20. Ipsum elegit ab omni vivente, offerre sacrificium Deo, incensum, et bonum odorem, in memoriam placare pro populo suo;
21. et dedit illi in præceptis suis potestatem, in testamentis judiciorum, docere Jacob testimonia, et in lege sua lucem dare Israel.
22. Quia contra illum steterunt alieni, et propter invidiam circumdederunt illum homines in deserto, qui erant cum Dathan et Abiron, et congregatio Core in iracundia. *
23. Vidit Dominus Deus, et non placuit illi; et consumti sunt in impetu iracundiæ. *(*Num.* 16, 1.)
24. Fecit illis monstra, et consumsit illos in flamma ignis.
25. Et addidit Aaron gloriam, et dedit illi hereditatem, et primitias frugum terræ divisit illi.
26. Panem ipsis in primis paravit in satietatem; nam et sacrificia Domini edent, quæ dedit illi et semini ejus.
27. Ceterum in terra gentes non hereditabit, et pars non est illi in gente; ipse est enim pars ejus et hereditas.
28. Phinees filius Eleazari tertius in gloria est, imitando eum in timore Domini, (*Num.* 25, 7.)
29. et stare in reverentia gentis; in bonitate et alacritate animæ suæ placuit Deo pro Israel.
30. Ideo statuit illi testamentum pacis, principem sanctorum et gentis suæ, ut sit illi et semini ejus sacerdotii dignitas in æternum.
31. Et testamentum David regi filio Jessæ de tribu Juda, hereditas ipsi et semini ejus, ut daret sapientiam in cor nostrum judicare gentem suam in justitia, ne abolerentur bona ipsorum; et gloriam ipsorum in gentem eorum æternam fecit.

CAPUT XLVI.

1. Fortis in bello Jesus Nave successor Moysi in prophetis, qui fuit magnus secundum nomen suum,
2. maximus in salutem electorum Dei, expugnare insurgentes hostes, ut consequeretur hereditatem Israel.
3. Quam gloriam adeptus est in tollendo manus suas, et jactando contra civitates romphæas?
4. Quis ante illum sic restitit? Nam hostes ipse Dominus perduxit.
5. An non in iracundia ejus impeditus est sol, et una dies facta est quasi duo? (*Jos.* 10, 14.)
6. Invocavit Altissimum potentem in oppugnando inimicos undique, et audivit illum magnus et sanctus Deus in saxis grandinis virtutis valde fortis.
7. Impetum fecit contra gentem hostilem, et in descensu perdidit contrarios,
8. ut cognoscant gentes potentiam ejus, quia contra Deum pugnare non est facile. Et secutus est a tergo potentis,
9. et in diebus Moysi misericordiam fecit ipse, et Caleb filius Jephone, stare contra hostem, et prohibere gentem a peccatis, et perfringere murmur malitiæ. (*Num.* 14, 6.)
10. Et ipsi duo constituti, a periculo liberati sunt a numero sexcentorum millium peditum, inducere illos in hereditatem, in terram, quæ manat lac et mel.
11. Et dedit Dominus ipsi Caleb fortitudinem, et usque in senectutem permansit illi virtus, ut ascenderet in excelsum terræ locum, et semen ipsius obtinuit hereditatem,
12. ut viderent omnes filii Israel, quia bonum est obsequi sancto Deo.
13. Et judices singuli suo nomine, quorum non est corruptum cor, qui non aversi sunt a Domino,
14. ut sit memoria illorum in benedictione, et ossa eorum pullulent de loco suo,
15. et nomen eorum permaneat in æternum; permanens ad filios illorum, sanctorum virorum gloria.
16. Dilectus a Domino Deo suo Samuel propheta Domini, renovavit imperium, et unxit principes in gente sua.
17. In lege Domini congregationem judicavit, et vidit Deus Jocob, et in fide sua probatus est propheta.
18. Et cognitus est in verbis suis fidelis, quia vidit Deum lucis;
19. et invocavit Dominum omni-

potentem, in oppugnando hostes circumstantes undique in oblatione agni inviolati.

20. Et intonuit de cœlo Dominus, et in sonitu magno auditam fecit vocem suam, *(I. *Reg.* 7, 10.)

21. et contrivit principes Tyriorum, et omnes duces Philisthiim; *

22. et ante tempus finis vitæ suæ et sæculi, testimonium præbuit in conspectu Domini, et christi; pecunias et usque ad calceamenta ab omni carne non accepit, et non accusavit illum homo. (I. *Reg.* 12, 3.)

23. Et post hoc dormivit, et notum fecit regi, et ostendit illi finem vitæ suæ, et exaltavit vocem suam de terra in prophetia delere impietatem gentis. (I. *Reg.* 25, 1.)

CAPUT XLVII.

1. Post hæc surrexit Nathan propheta in diebus David. (II. *Reg.* 12, 1.)

2. Et quasi adeps separatus a carne, sic David a filiis Israel.

3. Cum leonibus lusit quasi cum agnis, et in ursis similiter fecit sicut in agnis ovium in juventute sua. (I. *Reg.* 17, 34.) *(I. *Reg.* 17, 49.)

4. Numquid non occidit gigantem, et abstulit opprobrium de gente? *

5. In tollendo manum, saxo fundæ dejecit exultationem Goliæ:

6. nam invocavit Dominum omnipotentem, et dedit in dextera ejus tollere hominem fortem in bello, et exaltare cornu gentis suæ.

7. Sic in decem millibus glorificavit eum, et laudavit eum in benedictionibus Domini in offerendo illi coronam gloriæ; (I. *Reg.* 18, 7.)

8. contrivit enim inimicos undique, et exstirpavit Philisthiim contrarios usque in hodiernum diem; contrivit cornu ipsorum usque in æternum.

9. In omni opere dedit confessionem Sancto et Excelso in verbo gloriæ.

10. De omni corde suo laudavit Dominum, et dilexit Deum, qui fecit illum, et dedit illi contra inimicos potentiam;

11. et stare fecit cantores contra altare, et in sono eorum dulces fecit modos.

12. Et dedit in celebrationibus decus, et ornavit tempora usque ad consummationem vitæ, ut laudarent nomen sanctum Domini, et amplificarent mane Dei sanctitatem.

13. Dominus purgavit peccata ipsius, et exaltavit in æternum cornu ejus; et dedit illi testamentum regni, et sedem gloriæ in Israel. (II. *Reg.* 12, 13.)

14. Post ipsum surrexit filius sensatus, et propter illum dejecit omnem potentiam inimicorum.

15. Salomon imperavit in diebus pacis, cui subjecit Deus omnes hostes, ut conderet domum in nomine suo, et pararet sanctitatem in sempiternum. Quemadmodum eruditus es in juventute tua, (III. *Reg.* 3, 1.)

16. et impletus es, quasi flumen, sapientia, et terram retexit anima tua, (III. *Reg.* 4, 31.)

17. et replesti in comparationibus ænigmata: ad insulas longe divulgatum est nomen tuum, et dilectus es in pace tua.

18. In cantilenis et proverbiis, et comparationibus et interpretationibus miratæ sunt terræ:

19. et in nomine Domini Dei, cui est cognomen Deus Israel.

20. Collegisti quasi aurichalcum aurum, et ut plumbum complesti argentum, (III. *Reg.* 10, 27.)

21. et inclinasti femora tua mulieribus: potestatem habuisti in corpore tuo:

22. dedisti maculam in gloria tua, et profanasti semen tuum inducere iracundiam ad liberos tuos, et incitari stultitiam tuam,

23. ut faceres imperium bipartitum, et ex Ephraim imperare imperium durum. (III. *Reg.* 12, 16.)

24. Deus autem non derelinquet misericordiam suam, et non corrumpet, nec delebit opera sua, neque perdet a stirpe nepotes electi sui; et semen ejus, qui diligit Dominum, non corrumpet.

25. Dedit autem reliquum Jacob, et David de ipsa stirpe.

26. Et finem habuit Salomon cum patribus suis.

27. Et dereliquit post se de semine suo gentis stultitiam,

28. et imminutum a prudentia Roboam, qui avertit gentem consilio suo;
29. et Jeroboam filium Nabat, qui peccare fecit Israel, et dedit viam peccandi Ephraim; et plurima redundaverunt peccata ipsorum. *
30. Valde averterunt illos a terra sua. * (III. *Reg.* 12, 28.)
31. Et quæsivit omnes nequitias, usque dum perveniret ad illos defensio, et ab omnibus peccatis liberavit eos.

CAPUT XLVIII.

1. Et surrexit Elias propheta, quasi ignis, et verbum ipsius quasi facula ardebat. (III. *Reg.* 17, 1.)
2. Qui induxit in illos famem, et irritantes illum invidia sua pauci facti sunt; non enim poterant sustinere præcepta Domini.
3. Verbo Domini continuit cœlum, et dejecit de cœlo ignem ter. (III. *Reg.* 17, 1. IV. *Reg.* 1, 10. et 12.)
4. Sic amplificatus est Elias in mirabilibus suis. Et quis potest similiter sic gloriari tibi?
5. Qui sustulisti mortuum ab inferis de sorte mortis in verbo Domini Dei. (III. *Reg.* 17, 22.)
6. Qui dejecisti reges ad perniciem, et confregisti facile potentiam ipsorum, et gloriosos de lecto suo.
7. Qui audis in Sina judicium, et in Horeb judicia defensionis.
8. Qui ungis reges ad pœnitentiam, et prophetas facis successores post te.
9. Qui receptus es in turbine ignis. in curru equorum igneorum. (IV. *Reg.* 2, 11.)
10. Qui scriptus es in judiciis temporum lenire iracundiam Domini, conciliare cor patris ad filium, et restituere tribus Jacob. (*Mal.* 4, 6.)
11. Beati sunt, qui te viderunt, et in amicitia tua decorati sunt:
12. nam nos vita vivimus tantum, post mortem autem non erit tale nomen nostrum.
13. Elias quidem in turbine tectus est, et in Eliseo completus est spiritus ejus; in diebus suis non pertimuit principem, et potentia nemo vicit illum; (IV. *Reg.* 2, 11.)
14. nec superavit illum verbum aliquod, et mortuum prophetavit corpus ejus. (IV. *Reg.* 13, 21.)
15. In vita sua fecit monstra, et in morte mirabilia operatus est.
16. In omnibus istis non pœnituit populus, et non recesserunt a peccatis suis, usque dum ejecti sunt de terra sua, et dispersi sunt in omnem terram;
17. et relicta est gens perpauca, et princeps in domo David.
18. Quidam ipsorum fecerunt, quod placeret Deo; alii autem multa commiserunt peccata.
19. Ezechias munivit civitatem suam, et induxit in medium ipsius aquam, et fodit ferro rupem, et ædificavit ad aquam puteum.
20. In diebus ipsius ascendit Sennacherib, et misit Rabsacen, et sustulit manum suam contra illos, et extulit manum suam in Sion, et superbus factus est potentia sua.*
21. Tunc mota sunt corda, et manus ipsorum, et doluerunt quasi parturientes mulieres. * (IV. *Reg.* 18, 13.)
22. Et invocaverunt Dominum misericordem, et expandentes manus suas, extulerunt ad cœlum; et sanctus Dominus Deus audivit cito vocem ipsorum.
23. Non est commemoratus peccatorum illorum, neque dedit illos inimicis suis, sed purgavit eos in manu Isaiæ sancti prophetæ.
24. Dejecit castra Assyriorum, et contrivit illos Angelus Domini; *
25. nam fecit Ezechias, quod placuit Deo, et fortiter ivit in via David patris sui, quam mandavit illi Isaias propheta magnus, et fidelis in conspectu Dei. * (IV. *Reg.* 19, 35.)
26. In diebus ipsius retro rediit sol, et addidit regi vitam. (IV. *Reg.* 20, 11. *Isai.* 38, 8.)
27. Spiritu magno vidit ultima, et consolatus est lugentes in Sion. Usque in sempiternum
28. ostendit futura et abscondita, antequam evenirent.

CAPUT XLIX.

1. Memoria Josiæ in compositionem odoris facta opus pigmentarii. (IV. *Reg.* 22, 1.)

2. In omni ore quasi mel indulcabitur ejus memoria, et ut musica in convivio vini.

3. Ipse est directus divinitus in pœnitentiam gentis, et tulit abominationes impietatis.

4. Et gubernavit ad Dominum cor ipsius, et in diebus peccatorum corroboravit pietatem.

5. Præter David, et Ezechiam, et Josiam omnes peccatum commiserunt;

6. nam reliquerunt legem Altissimi reges Juda, et contemserunt timorem Dei.

7. Dederunt enim regnum suum aliis, et gloriam suam alienigenæ genti. *(IV. *Reg.* 25, 9.)

8. Incenderunt electam sanctitatis civitatem, et desertas fecerunt vias ipsius in manu Jeremiæ. *

9. Nam male tractaverunt illum, qui a ventre matris consecratus est propheta, evertere et eruere, et perdere et iterum ædificare et renovare.

10. Ezechiel, qui vidit conspectum gloriæ, quam ostendit illi in curru Cherubim. (*Ezech.* 1, 4.)

11. Nam commemoratus est inimicorum in imbre, benefacere illis, qui ostenderunt rectas vias.

12. Et duodecim prophetarum ossa pullulent de loco suo, nam corroboraverunt Jacob, et redemerunt se in fide virtutis.

13. Quomodo amplificemus Zorobabel? nam et ipse quasi signum in dextera manu, (I. *Esd.* 3, 2. *Agg.* 1, 1. — 2, 24.)

14. sic et Jesum filium Josedec? qui in diebus suis ædificaverunt domum, et exaltaverunt templum sanctum Domino, paratum in gloriam sempiternam. (*Zach.* 3, 1.)

15. Et Nehemias in memoria multi temporis, qui erexit nobis muros eversos, et stare fecit portas et seras, qui erexit domos nostras.

16. Nemo natus est in terra qualis Henoch; nam ut ipse receptus est a terra.

17. Neque ut Joseph, qui natus est homo, princeps fratrum, firmamentum gentis, rector fratrum, stabilimentum populi; (*Gen.* 41, 40.)

18. et ossa ipsius visitata sunt, et post mortem prophetaverunt.

19. Seth et Sem apud homines gloriam adepti sunt, et super omnem animam in origine Adam. (*Gen.* 4, 25.)

CAPUT L.

1. Simon Oniæ filius, sacerdos magnus, qui in vita sua suffulsit domum, et in diebus suis corroboravit templum. (I. *Mach.* 12, 7. II. *Mach.* 3, 4.)

2. Templi etiam altitudo ab ipso fundata est, duplex ædificatio et excelsi parietes templi.

3. In diebus ipsius emanaverunt putei aquarum, et quasi mare adimpleti sunt supra modum.

4. Qui curavit gentem suam, et liberavit eam a perditione.

5. Qui prævaluit amplificare civitatem, qui adeptus est gloriam in conversatione gentis, et ingressum domus et atrii amplificavit.

6. Quasi stella matutina in medio nebulæ, et quasi luna plena in diebus suis lucet.

7. Et quasi sol refulgens, sic ille effulsit in templo Dei.

8. Quasi arcus refulgens inter nebulas gloriæ, et quasi flos rosarum in diebus vernis, et quasi lilia, quæ sunt in transitu aquæ, et quasi thus redolens in diebus æstatis.

9. Quasi ignis effulgens, et thus ardens in igne.

10. Quasi vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso.

11. Quasi oliva pullulans, et cypressus in altitudinem se extollens, in accipiendo ipsum stolam gloriæ, et vestiri eum in consummationem virtutis.

12. In ascensu altaris sancti, gloriam dedit sanctitatis amictum.

13. In accipiendo autem partes de manu sacerdotum, et ipse stans juxta aram. Et circa illum corona fratrum; quasi plantatio credri in monte Libano,

14. sic circa illum steterunt quasi rami palmæ, et omnes filii Aaron in gloria sua.

15. Oblatio autem Domini in manibus ipsorum, coram omni synagoga

Israel; et consummatione fungens in ara, amplificare oblationem excelsi regis

16. porrexit manum suam in libatione, et libavit de sanguine uvæ.

17. Effudit in fundamento altaris odorem divinum excelso principi.

18. Tunc exclamaverunt filii Aaron, in tubis productilibus sonuerunt, et auditam fecerunt vocem magnam in memoriam coram Deo.

19. Tunc omnis populus simul properaverunt, et ceciderunt in faciem super terram, adorare Dominum Deum suum, et dare preces omnipotenti Deo excelso.

20. Et amplificaverunt psallentes in vocibus suis, et in magna domo auctus est sonus suavitatis plenus.

21. Et rogavit populus Dominum excelsum in prece, usquedum perfectus est honor Domini, et munus suum perfecerunt.

22. Tunc descendens, manus suas extulit in omnem congregationem filiorum Israel dare gloriam Deo a labiis suis, et in nomine ipsius gloriari;

23. et iteravit orationem suam, volens ostendere virtutem Dei.

24. Et nunc orate Deum omnium, qui magna fecit in omni terra, qui auxit dies nostros a ventre matris nostræ, et fecit nobiscum secundum suam misericordiam:

25. det nobis jucunditatem cordis, et fieri pacem in diebus nostris in Israel per dies sempiternos:

26. credere Israel, nobiscum esse Dei misericordiam, ut liberet nos in diebus suis.

27. Duas gentes odit anima mea: tertia autem non est gens, quam oderim:

28. qui sedent in monte Seir, et Philisthiim, et stultus populus, qui habitat in Sichimis.

29. Doctrinam sapientiæ et disciplinæ scripsit in codice isto Jesus filius Sirach Jerosolymita, qui renovavit sapientiam de corde suo.

30. Beatus, qui in istis versatur bonis: qui ponit illa in corde suo, sapiens erit semper.

31. Si enim hæc fecerit, ad omnia valebit: quia lux Dei, vestigium ejus est.

CAPUT LI.

Oratio Jesu filii Sirach.

1. Confitebor tibi, Domine rex, et collaudabo te Deum salvatorem meum.

2. Confitebor nomini tuo, quoniam adjutor et protector factus es mihi,

3. et liberasti corpus meum a perditione, a laqueo linguæ iniquæ, et a labiis operantium mendacium, et in conspectu astantium factus es mihi adjutor.

4. Et liberasti me secundum multitudinem misericordiæ nominis tui a rugientibus, præparatis ad escam:

5. de manibus quærentium animam meam, et de portis tribulationum, quæ circumdederunt me:

6. a pressura flammæ, quæ circumdedit me, et in medio ignis non sum æstuatus:

7. de altitudine ventris inferi, et a lingua coinquinata, et a verbo mendacii, a rege iniquo, et a lingua injusta.

8. Laudabit usque ad mortem anima mea Dominum,

9. et vita mea appropinquans erat in inferno deorsum.

10. Circumdederunt me undique, et non erat, qui adjuvaret. Respiciens eram ad adjutorium hominum, et non erat.

11. Memoratus sum misericordiæ tuæ, Domine, et operationis tuæ, quæ a sæculo sunt:

12. quoniam eruis sustinentes te, Domine, et liberas eos de manibus gentium.

13. Exaltasti super terram habitationem meam, et pro morte defluente deprecatus sum.

14. Invocavi Dominum, patrem Domini mei, ut non derelinquat me in die tribulationis meæ, et in tempore superborum sine adjutorio.

15. Laudabo nomen tuum assidue, et collaudabo illud in confessione; et exaudita est oratio mea,

16. et liberasti me de perditione, et eripuisti me de tempore iniquo.

17. Propterea confitebor, et laudem

dicam tibi, et benedicam nomini Domini.
18. Cum adhuc junior essem, priusquam oberrarem, quæsivi sapientiam palam in oratione mea.
19. Ante templum postulabam pro illa, et usque in novissimis inquiram eam. Et effloruit tamquam præcox uva:
20. lætatum est cor meum in ea. Ambulavit pes meus iter rectum, a juventute mea investigabam eam.
21. Inclinavi modice aurem meam, et excepi illam.
22. Multam inveni in me ipso sapientiam, et multum profeci in ea.
23. Danti mihi sapientiam, dabo gloriam.
24. Consiliatus sum enim, ut facerem illam: zelatus sum bonum, et non confundar.
25. Colluctata est anima mea in illa, et in faciendo eam confirmatus sum.
26. Manus meas extendi in altum, et insipientiam ejus luxi.
27. Animam meam direxi ad illam, et in agnitione inveni eam.
28. Possedi cum ipsa cor ab initio: propter hoc non derelinquar.
29. Venter meus conturbatus est quærendo illam: propterea bonam possidebo possessionem.
30. Dedit mihi Dominus linguam mercedem meam, et in ipsa laudabo eum.
31. Appropiate ad me, indocti, et congregate vos in domum disciplinæ:
32. quid adhuc retardatis? et quid dicitis in his? animæ vestræ sitiunt vehementer.
33. Aperui os meum, et locutus sum: Comparate vobis sine argento,
34. et collum vestrum subjicite jugo, et suscipiat anima vestra disciplinam: in proximo est enim invenire eam.
35. Videte oculis vestris, quia modicum laboravi, et inveni mihi multam requiem.
36. Assumite disciplinam in multo numero argenti, et copiosum aurum possidete in ea.
37. Lætetur anima vestra in misericordia ejus, et non confundemini in laude ipsius.
38. Operamini opus vestrum ante tempus, et dabit vobis mercedem vestram in tempore suo.